86

HISTORIE

Ofte

Iaerlijck Verhael

Van de

Verrichtinghen der Geoctroyeerde

West-Indische Compagnie,

Zedert haer Begin / tot het eynde van 't jaer sesthien-hondert ses-en-dertich;

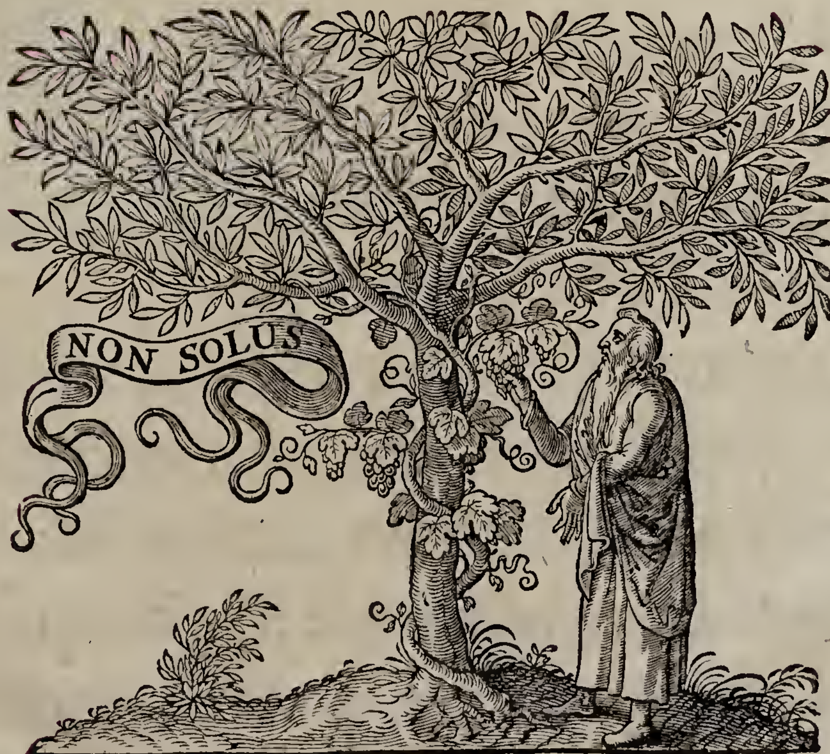
Begrepen in Derthien Boecken,

Ende met verscheyden koperen Platen verciert:

Beschreven door

IOANNES DE LAET

Bewint-hebber der selver Compagnie.

TOT LEYDEN,

By Bonaventuer ende Abraham Elsevier, ANNO 1644.

Met Privilegie.

Aen de Edele ende GROOT-MOGENDE *Heeren,*

Mijn Heeren

DE

STATEN

VAN

Hollandt ende West-Vrieslandt.

Edele GROOT-MOGENDE *Heeren,*

E meeste middelen vvaer mede den Koningh van Hispagnien de gantsche Weerelt, ende insonderheyt Christenrijck, soo vele Jaren in roeren heeft ghehouden, ende dese Gheunieerde Provintien soo machtich bestreden, zijn voornementlijck hem toe-ghekommen uyt de over-rijcke Landen van America: Wat groote schatten van Goudt ende Silver hy uyt die ghevvesten jaerlijcks heeft ghetrocken is alle de Weerelt ghenoegh bekent: Wat andere Koninghen ende Potentaten daer teghen van tijdt tot tijdt hebben voorgenomen ende te vvege ghebracht, en is mede niet verholen. Dese

 Gheu-

Gheunieerde Provintien, hoe-vvel de laeſte vvel zijn gevveeſt, in't ſelve mede by der handt te nemen, en zijn effen-vvel niet de geringſte gevveeſt in't verhinderen ende verderven van deſe ſijne inkomſten. Naer dat de Geoctroyeerde Weſt-Indiſche Compagnie is op-gericht, ende heeft begonnen te vvercken, heeft men konnen ſpeuren hoe des ſelves Koninghs ſchatten en in-komſten hebben kommen te minderen ende ſijne vorige macht te verflauvven: de ſvvacheyt van dat groot Lichaem laet ſich nu klaerlijck ſien; door ſo ſvvacken teghen-partije ſoo merckelijcken verminckt zijnde, dat de armen beginnen te hanghen. De vreeſe heeft den Machtigen aengegrepen, die alle andere dede beven. Dit Kort verhael van de Jaerlijcſche Verrichtingen der Weſt-Indiſche Compagnie d'vvelck Uvve Edele Groot-Mogende vvort toe-geeygent, ſal daer van getuygenis gheven: ſo groote ende rijcke gevveſten hem ontrocken, exceſsive rijckdommen hem af-hendich gemaect, ſo vele Schepen hem ontnomen ende verdelgt, ſo vele Voor-neme Plaetſen verdeſtrueert eñ onnut gemaeckt, by een ſvvacke Compagnie, vvijſen genoegſaem aen vvat een grootere macht ſoude konnen uyt-vvercken. Uvve Edele Groot-Mogende gelieven naer hare vvijsheyt in te ſien, hoe veel haer gelegen is aen deſe Compagnie, eñ

hoe

hoe nodich het is de ſelve deurgaens de hulpſame handt te bieden, ende geenſints te gedoogen dat de ſelve gediſſolveert vverde, ofte door onvermogen komme te verſlauvven. Want Uvve Edele Groot-Mogende ende uvver Onderſaten Erf-vyant en ſoude geen blyder tijdinge konnen toekomen, als dat hem deſen doorn uyt de voet vvare getrocken. Daer en is oock geen gereder ende ſekerder middel om den Vyandt eyndelijck tot reden te brengen, als hem deurgaens in America te infeſteren, eñ hem die Springh-aeder van ſijne beſte finantien te ſtoppen. Waer toe de Compagnie geen yver nochte vvetenſchap en ſal onbreken, als deſen Staet maer mildelijck de handt ſal gelieven te bieden. Daer zijn overich noch grooter dingen te verhalen, die inde volgende Jaren door Godes zegen zijn verricht, de vvelcke daer by ſal konnen voegen, indien ſal ſpeuren dat Uvve Edele Groot-Mogende deſen mijnen geringe dienſt aen-genaem vverdt.

De Almogende Godt, Die deſen Staet nu langhe Iaren ſoo ghenadelijck heeft bewaert ende ghezegent, wil Vwe Edele Groot-Mogende Regeringe noch meer ende meer zegenen, ghelijck 't ſelve deurgaens biddet

Uwe Edele Groot-Mogende

Ootmoedighen Dienaer

Joannes de Laet.

Uyt Leyden deſen 8. September
Anno 1644.

* 3 PRIVI-

PRIVILEGIE.

DE Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, hebben gheconsenteert ende gheoctroyeert, consenteeren ende octroyeeren midtsdesen JOHAN DE LAET, woonende tot Leyden, dat hy voor den tijdt van twaelf Jaren naest-komende, binnen onsen Lande van Hollandt ende West-Vrieslandt, alleen sal moghen doen drucken, ende uytgheven, seecker Boeck, ghenaemt *Jaerlijcks Verhael vande Verrichtinghen der VVest-Indische Compagnie*, vervat in derthien Boecken, ende verciert met diversche Kaerten, tot onderrichtinghe van het selve Boeck, ofte Historie. Verbiedende allen, ende een yeghelijcken Inghesetenen van dese Landen, 't voorsz. Boeck binnen den voorsz. tijdt van twaelf Iaren, directelijck, of indirectelijck, in 't gheheel, ofte ten deele, in 't groot ofte in 't kleyn, in eenigherley Tale te doen nae-drucken ende uyt-gheven, oft elders naerghedruckt in onse Lande van Hollandt ende West-Vrieslandt te brenghen, om verkoft, ofte uyt-ghegheven te worden; by verbeurte van de selve naeghedruckte Exemplaren ofte Boecken, ende daer-en-boven een somme van dry hondert Ponden te XL Grooten; t'appliceren een derdendeel daer van tot behoef van den *Officier* die de calangie doen sal, het tweede derdendeel tot behoef van den Armen, ende het resterende derdendeel tot behoef van den voorsz. JOHAN DE LAET. Ende ten eynde den Suppliant desen onsen consente accoorde ende octroye moghe ghenieten, &c.

Ghegheven inden Haghe onder onsen grooten Zeghele hier aen ghehanghen opten XXIX. Julij in 't Jaer ons Heeren duysent ses hondert vier-en-veertich.

I. DE WASSENAER V[t].

Ter Ordonnantie van de Staten

H. van BEAUMONT.

REGI-

REGISTER

vande Kaerten de welcke moeten in-ghevoeght werden als volght:

Druck-fauten te verbeteren / ende eenighe plaetsen te vullen.

PAG. 12. l. 21. Tambaria uyt/. p. 35. l. 11. de Congo. p. 40. l. 45. vertrouwden. p. 56. l. 48. Monguangape. p. 76. l. 13. Chaloupen. l. 48. vermoeden. p. 91. l. 13. toekommende jaer den. l. 26. Barles. l. 29. sonck / ende werdt het. p. 94. l. 30. Bougies. p. 99. l. 36. Laet ons nu. p. 154. l. 22. groot hondert en dertich. l. 23. met ses metale/ twaelf ysere stucken/ dry-en-vijftich Matroosen / ende vier-en-dertich Soldaten. l. 27. met vier metale / en achthien yfere stucken / ende hondert en dry-en-twintich man. l. 28. met ses gotelinghen en twee-en-dertich man. p. 160. l. 29. hondert ses-en-twintich Matroosen / tachtich Soldaten. p. 165. l. 13. Enganno. p. 167. l. 38. en vijf-en-tachtich Soldaten. l. 42. en tsestich Soldaten. l. 44. en vier-en-vijftich Soldaten. p. 179. l. 45. Barnabé Cobo. p. 180. l. 43. de Gelves. p. 192. l. 17. Bevinde. p. 195. l. 9. legghen. p. 218. l. 50. Santa Martha. p. 220. l. 49. de Caicos. p. 227. l. 3. Cabo Blanco. l. 23. Cabo Formoso. p. 293. l. ult. voeght in naer in brandt stack: (doch aleer de onse aen de eerste Suycker-Molen quamen / hadde de vyandt een embuseade daer ontrent gheleght / de welcke op de onse uyt-brack ende vier ofte vijf quetste; doch de voor-tocht daer op in-vallende / is de vyandt ghevlucht / achter-latende eenighe dooden) p. 295. l. 14. Zijn den een-en-twintighsten / noch niet by haer ghekreghen hebbende de Eendracht, daer een Compagnie Soldaten op was (de welcke sy sints den achthienden niet en hadden ghesien / alsdoen van haer versteecken zijnde) soo t'samen/ etc. p. 296. l. 4. ende Johan Gijsselingh. p. 302. l. 7. Werven. l. 40. 't reciff van 't Eylandt S[t] Alexio. l. 46. staende. p. 324. l. 12. af te seynden. l. 13. ende deden ghelijcke/ l. 17. Berstet, de Politique Raedt Walbeeck, neffens. p. 328. l. 6. partijen. p. 333. l. 48. Mellingh. p. 371. l. 10. Enganno. p. 522. l. 6. Terra Nova.

In 't Kort Verhael p. 8. l. 4. in stede van vijftich leest vijfthien lasten.

OCTROY,

OCTROY,

By de Hooge Moghende Heeren Staten Generael / verleent aen de West-Indische Compagnie / in date den derden Junij 1621.

Mette Ampliatien van dien,

ENDE

Het accoordt tusschen de Bewint-hebberen ende Hooft-participanten vande selve Compagnie, met approbatie vande Hog: ende Mog: Heeren Staten Generael ghemaeckt.

E Staten Generael der Vereenighde Nederlanden / Allen den ghenen die dese jeghenwoordighe sullen sien ofte hooren lesen / Saluyt. DOEN TE WEETEN: Dat wy bemerckende den welstandt deser Landen / ende wel-varen vande Inghesetenen van dien / principalijck te bestaen by de Scheep-vaert ende Koop-handel / die van allen ouden tijden uyt de selve Landen gheluckelijck ende met grooten zeghen ghedreven is gheweest / op alle Landen ende Koninghrijcken. SOO IST, dat wy begheerende dat de voorsz Inghesetenen / niet alleen by hare voorgaende Navigatie / Trafficque ende Hanteringhe werden gheconserveert / maer oock dat haer trafficque soo veel mogheliick / souden moghen toe-nemen / bysonder in conformiteyt vande Tractaten / Alliancien / Verbonden ende Entrecoursen / op de Trafficque ende Zee-vaert met andere Princen / Republiquen ende Volckeren eertijdts ghemaeckt / die wy in allen deelen punctuelijck verstaen onderhouden ende achter-volght te moeten werden: Ende wy by experientie bevinden / dat sonder ghemeene hulpe / assistentie ende middelen van een Generale Compagnie / niet vruchtbaerlijcks inden Quartieren hier naer ghedesigneert / ghedreven / beschermt ende gemainteneert en kan werden / midts de groote avonture van Zee-rooverijen / extorsien ende andersins / die op soo groote verre reysen zijn vallende: Soo hebben wy midts verscheyden ende andere pregnante redenen ende consideratien ons daer toe moverende / mit rijpe deliberatie van rade / ende uyt hooghdringende oorsaecken / goedt ghevonden / dat die Scheep-vaert / handelinghe ende commercien inde quartieren van West-Indien ende Africa / ende anderen hier naer ghedesigneert / voort-aen niet anders en sal werden ghedreven / dan met ghemeene vereenighde macht vande Koop-luyden ende Ingesetenen deser Landen / ende dat tot dien eynde op-gherecht sal worden eene Generale Compagnie / die wy uyt sonderlinghe affectie tot den ghemeynen welstandt / ende

omme de Ingheſetenen van dien te conſerveren in goede Neeringhe ende wel-vaert / ſullen maintineren / ende verſtercken met onſe hulpe / faveur ende aſſi-ſtentie / voor ſoo veel den jeghenwoordighen ſtaet ende gheſtalteniſſe der Lan-den eenichſins kan verdraghen / ende daer toe te voorſien met behoorlijck Octroy / ende met de Privilegien ende Exemptien hier naer volghende / Te weten: Dat binnen den tijdt van vier-en-twintich Jaren / niemandt vande Inghebooꝛnen ofte Ingheſetenen deſer Landen / anders dan alleen uyt den Naem van deſe Vereenichde Compagnie uyt deſe Vereenichde Nederlanden / nochte oock van buyten de ſelve Landen ſal moghen varen / ofte Negotieren op de Cuſten ende Landen van Africa, vanden Tropico Cancri, tot Capo de bonne Eſperance, nochte op de Landen van America, ofte Weſt-Indien / be-ginnende van 't Zuyt-eynde van Terra nova, door de Straten van Magella-nes, le Maire ofte andere Straten ende paſſagien daer omtrent gheleghen / tot de Strate van Anjan, ſoo op de Noort-zee als op de Zuydt-zee / nochte op eenighe Eylanden aende eene ende andere zijden ende tuſſchen beyden ghele-ghen: mitſgaders op de Auſtraelſche ofte Zuyder-landen / ſtreckende ende leg-gende tuſſchen beyde de Meridianen / raeckende in 't Ooſten de Cabo de bonne Eſperance, ende in 't Weſten het Ooſt-eynde van Nova Guinea, incluys. Ende ſoo wie ſonder conſent van deſe Compagnie hem ſal vervorderen te varen / ofte te Negotieren op eenighe plaetſen binnen de voorſz Limiten deſe Com-pagnie gheaccoordeert / dat ſal zijn op de verbeurte vande Schepen ende goede-ren / die bevonden ſullen werden op de voorſz Cuſten ende gheweſten te hande-len / de welcke datelijck ende alomme van weghen de voorſz Compagnie / aen-ghetaſt / ghenomen ende als verbeurt / ten behouve vande ſelve ghehouden ſullen moghen werden: Ende in cas ſodanighe Schepen ofte goederen ver-kocht mochte weſen / ofte in andere Landen ofte Havenen in-geloopen / ſullen de Reeders ende Participanten voor de waerde vande ſelve Schepen ende goederen moghen werden gheexecuteert: Wtgheſondert alleen / dat de ghene die voor date van dit Octroy / uyt deſe ofte andere Landen / op eenighe der voorſz Cuſten uyt-geloopen ofte uyt-geſonden zijn / hunne handelinghe totten uyt-koop haerder goederen / ende weder kommen in deſe Landen / ofte ander-ſints / ter expiratie toe van haer Octroy / ſoo ſy voor deſen eenigh hebben ver-kreghen / ſullen vermoghen te continueren / ende langher niet: Behoudelijck dat naer den eerſten July ſeſthien-hondert een ende twintigh / daghe / ende tijde des ingancks van deſen octroye / niemandt eenighe Schepen ofte goede-ren en ſal vermoghen uyt te ſeynden naer de Quartieren in deſen Octroye be-grepen / alwaer dat voor date van dien deſe Compagnie noch niet eyntelijck en ware ghesloten: Maer ſullen daer inne voorſien ſulcx als behoort / teghens den ghenen die wetens in fraude van deſe onſe goede meeninghe het ghemeene beſte ſoecken te fruſtreren: Welverſtaende dat de Zout-vaert op Ponte del Ré ſal moghen werden ghecontinueert / Op Conditien ende Inſtructien by ons daer van verleden ofte te verlijden / ſonder aen deſen Octroye anders te weſen verbonden.

Niet te varen op pene van Schip ende goet.

II. Dat voorts de voorſz Compagnie op onſen Name ende authoriteyt / binnen de Limiten hier vooren gheſtelt / ſal moghen maecken Contracten / Verbinteniſſen ende Alliancien / met de Princen ende Naturelen vande Landen daer inne begrepen / mitſgaders aldaer eenighe Foꝛtreſſen ende verſeeckerthe-den bouwen / Gouverneurs / Volck van Oorloge / ende Officiers van Juſtitie / ende tot andere nootelijcke dienſten / tot conſervatie vande Plaetſen / onder-houdinghe van goede ordre / politie ende Juſtitie / eenſamentlijck tot voor-deringhe vande Neeringhe ſtellen / deporteren ende af-ſtellen / ende wederom andere in hare plaetſe ſurrogueren / naer ſy luyden naer gheleghentheydt van

Van Fortereſſen, Gouverneurs, ende Alliantien te maken.

ſaecken

saecken sullen bevinden te behooren: Voorts populatie van vruchtbare ende onbewoonde Quartieren moghen bevorderen / ende alles doen dat den dienst der Landen / proffijt ende vermeerderinghe vanden handel sal vereysschen: Ende sullen die vande Compagnie ons successivelijck communiceren ende over-leveren sodanige Contracten ende Alliancien als sy mette voorsz Princen ende Natien sullen hebben ghemaeckt: midtsgaders de ghelegentheyt vanden Fortressen / verseeckertheden ende populatien by henluyden ter handen ghenomen.

III. Behoudelijck dat sylieden eenen Gouverneur Generael verkooren / ende voor hem Instructie geconcipieert hebbende / de selve daer naer by ons gheapprobeert ende Commissie ghegheven sal worden: Ende dat voorts sodanigen Gouverneur Generael / soo wel als andere Vice-Gouverneurs / Commandeurs ende Officieren / ghehouden sullen wesen den eedt van ghetrouwigheyt aen ons te doen / ende oock aende Compagnie. Van Gouverneurs ende Generaels te verkiesen.

IV. Ende indien de voorsz Compagnie op eenighe der voorsz Plaetsen in schijn van vrientschap bedroghen / ofte qualijck ghetracteert mochte werden / ofte dat in 't vertrouwen van eenighe Penninghen ofte Koopmanschappen / de selve sonder restitutie / ofte betalinghe daer van te ghenieten / ghehouden worden / dat sy de schade naer ghelegentheyt der saecken / ende naer dat sy best sullen vermogen / sullen doen repareren / deur alsulcke middelen alsmen ghevoechlijck sal konnen doen. Schade te doen repareren.

V. Ende alsoo tot plantinghe / verseeckeringhe / ende defensie van desen handel / oock noodich sal zijn eenich Krijghs-volck mede te nemen: Sullen wy naer de Constitutie van 't Landt ende ghelegentheyt van saken / de voorsz Compagnie voorsien met sodanig Volck van Oorloge / van Commandement ende van Fortificatien / als noodigh sal wesen / mits dat die by de Compagnie sullen worden betaelt ende onderhouden. Van Volck van Oorloghe.

VI. De welcke boven den Eedt die sy aen ons ende Sijn Excell: hebben ghedaen / oock sweeren sullen / het Commandement vande voorsz Compagnie te volghen / ende hare saecken te helpen voorderen naer haer beste vermoghen. Alle Officiers ende Soldaten blijven aenden Eet verbonden volghens den Artijckel-brief.

VII. Dat de Provoosten vande Compagnie aen Landt sullen moghen apprehenderen het Krijghs-volck ende ander Volck van Oorloghe / dat hen in dienste vande voorsz Compagnie begeven heeft / ende de gheapprehendeerde t' Scheep brenghen / 't zy in wat Steden / Plaetsen ofte Jurisdictien van dese Landen de selve bevonden mochten werden; Midts dat de Provoosten te vooren sullen aen-spreken d'Officiers ende Magistraten vande Steden ende Plaetsen daer sulcx valt. Ampt vande Provoosten.

VIII. Dat wy gheen Schepen / Gheschut ofte Ammunitien van dese Compagnie tot dienste deser Landen en sullen nemen / dan met consent vande selve Compagnie. By 't Landt de Compagnien niet te nemen ofte ruyneeren.

IX. Hebben voorts dese Compagnie gheoctroyeert / ghepriviligeert ende ghegunt / Octroyeren ende gunnen mits desen / dat sy met alle hare Schepen ende goederen vry sullen moghen passeren voorby alle Tollen eenighe der Vereenighde Provincien toekomende / ende dat sy de selve vrijheyt sullen ghebruycken in sulcker voeghen als de vrye Inghesetenen vande Steden deser Landen daer inne hare vrijdommen zijn ghenietende / oock niet teghenstaende eenighe onvrije Persoonen in dese Compagnie zijn participerende. Tol, Vryheyt.

X. Dat alle de goederen die dese Compagnie / ghedurende den tijdt van acht eerst-kommende Jaren / sullen uyt dese Landen voeren naer de quartieren van West-Indien ende Africa / ende andere binnen de voorsz Limiten begrepen / ende die sy van daer in dese Landen sullen brenghen / sullen wesen vry Acht Iaren vryheyt vande goederen uyt ende in-brenghen.

 van

van uytgaende ende inkommende Convoyen: Welverstaende by soo verre naer de expiratie vande voorsz acht Jaren / den Staet ende gheleghentheyt deser Landen niet toe en laet dien vrijdom van acht Jaren noch voor een tijdt van Jaren te continueren / dat de selve goederen daer naer / nochte oock de waren uyt de quartieren in desen Octroye ghedesigneert / ghekomen / ende wederom uyt desen Lande gaende / inde uytgaende Convoyen ende Licenten / ghedurende den gheheelen tijdt van desen Octroye / niet hoogher by ons sullen werden beswaert / dan die jeghenwoordelijck beswaert zijn / ten ware wy wederom in Oorloghe quamen te gheraecken / in welcken ghevalle alle de voorsz goederen ende waren niet hoogher by ons en sullen werden beswaert / als die op de laeste Lijste by tijde vanden Oorloghe beswaert zijn gheweest.

In vijf Kamers sal de Compagnie bestaen. Amsterdam vier negende-paerten. Zeelandt twee neghende paerten. De Mase een neghende-paert. Noorder-quartier een neghende-paert. Stadt e de Landen een neghende-paert. Hondert duysent gulden een Bewint-hebber te geven. Amsterdam 20. Zeelandt 12. d'ander elck op een negende paert van 14 Bewint-hebbers.

XI. Ende op dat dese Compagnie soude moghen bestaen by een goede Regieringhe / ten meesten profijte ende contentement van alle de participanten / Soo hebben wy gheordonneert / dat de selve Regieringhe sal bestaen in vijf Kameren van Bewinthebberen / als een binnen Amsterdam / die hebben sal de Administratie van vier neghende-paerten: een Kamer in Zeelandt / voor twee neghende-paerten: een Kamer op de Maze / voor een neghende-paert: een Kamer int Noorder-quartier / voor een neghende-paert: ende de vijfde Kamer in Vrieslandt / mitsgaders Stadt ende Landen mede voor een neghende-paert / Op de Conditie in het Register van onse Resolutien ghestelt / ende de Acte daer van verleden: Ende sullen de Provintien inde welcke gheen Kameren en sullen zijn / met soo vele Bewint-hebberen werden gheaccommodeert / ende over de respective Kameren verdeelt / als sy lieden hondert duysenden guldens in dese Compagnie furneren sullen.

Met kennisse vande XIX. ende der Staten goet vinden de Compagnie met Bewint-hebbers te vermeerderen.

XII. Dat de Kamer van Amsterdam sal bestaen van twintich Bewint-hebbers: de Kamer van Zeelandt van twaelf: de Kameren vande Maze ende van 't Noorder-quartier / elck van veerthien: ende de Kamere van Vrieslandt / mitsgaders van Stadt ende Landen / mede van veerthien Bewinthebbers: ten ware naemaels bevonden wordt / dat dit werck niet anders dan met meerder ghetal van Persoonen uytgevoert soude konnen werden / in welcken ghevalle 't selve met kennisse van de Neghenthien / ende met onse goet-vindinghe / ende anders niet / sal moghen werden vermeerdert.

Kiesen ende stellen vande Bewint hebbers.

Amsterdam moet een Bewint-hebber betijderen ses duysent guldens.

D'ander elck vier duysent guldens.

XIII. Ende werden de Staten vande respective Vereenichde Provincien gheauthoriseert / 't zy voor hun Ed: Mog: hare ordinarise Ghedeputeerdens / ofte voor de Magistraten der Steden harer Provintie / sodanighe ordre te stellen op de aenteyckeninghe vande Participanten / mitsgaders de verkiesinghe vande Bewinthebberen / als sy naer de Constitutie vande selve hare Provintie sullen bevinden te behooren: Midts dat niemandt inde Kamer van Amsterdam tot Bewinthebber verkooren sal worden / dan die ghene die inde Compagnie voor sijn eygen sal participeren ter somme van ses duysent guldens: inde Kamer van Zeelandt / ter somme van vier duysent gulden: ende inde Kameren vande Maze / van 't Noorder-quartier ende van Vrieslandt / mitsgaders Stadt ende Landen / ter somme van ghelijcke vier duysent guldens.

D'eerste Bewint-hebbers sullen ses Iaren dienen, daer nae by lotinghe een derde-paert te veranderen, ende 2. Iaer daer nae een derde-paert, ende weder nae 2 Iaren het leste derde-paert.

XIV. Dat de eerste Bewint-hebbers sullen dienen den tijdt van ses Jaren / ende datmen / de selve overstreken zijnde / eerst by lotinghe sal veranderen een derde-paert van 't ghetal vande Bewint-hebbers / ende twee Jaren daer nae ghelijcke derde-paert / ende d'andere twee volghende Jaren het leste derde-paert / ende voorts successivelijck de oudtste in dienste zijnde laten afgaen: ende dat in plaetse vande afgaende / ofte vanden ghenen die voor ofte naer soude moghen aflijvich / oft om andere redenen verlaten worden / by de Bewint-hebberen / soo blijvende als afgaende / mitsgaders by de Hooft-participanten die in persoone / ende op hare kosten daer by sullen willen komen / drie andere

sullen

sullen worden ghenomineert / uyt welcke de voorsz respective Provintien/ Ghedeputeerdens / ofte Magistraten / nieuwe Electie van Bewint-hebber sullen doen / ende de vacante plaetsen successivelijck suppleren. Ende sullen voor Hooft-participanten ghehouden worden / die voor hun eyghen soo veel participeren als de respective Bewint-hebberen zijn doende.

Geen Hooft-participanten te houden dan die voor hun eyghen resiqueren als een Bewint-hebber moet doen.

XV. Datmen de reeckeninghe vande equippagie ende uytrustinghe vande Schepen mette dependentien van dien / sal doen drie Maenden naer 't vertreck vande Schepen / ende een maendt daer nae Coppen aen ons / ende aende respective Kameren seynden: Ende vande retouren / midtsgaders vande verkoopinge der selver / sullen de Kameren (soo dickwils wy dat goet sullen vinden / oft sy vande Kameren daer toe versocht werden) Staet / aen ons / ende aen malkanderen over schicken.

Rekeninghé te doen drye Maenden naer 't vertreck vande Schepen.

XVI. Datmen alle ses Jaren sal maken generale Reeckeninghe van alle uyt-reedinghen ende retouren / mitsgaders van winste ende verlies vande Compagnie / te weten: een vande Negotie / ende een vander Oorloghe / elck apart: Welcke Reeckeninghe in 't openbaer sullen worden ghedaen / naer voorgaende affictie van Billetten/ ten eynde yeder een daer by interest hebbende / op 't hooren vande selve reeckeninghe sal moghen kommen: Ende indien voor d'expiratie van 't sevende Jaer/ de Reeckeninghe in manieren voorsz niet werden ghedaen / sullen de Bewint-hebberen verbeuren heure Provisien / die tot proffijt vanden Armen sullen werden bekeert/ ende sy-luyden even-wel gehouden blyven hare Reeckeninghe als vooren te doen / binnen sulcken tijde/ ende op sodanighe penen / als by ons teghens de ghebreckighen sullen werden ghestatueert. Ende sal niet te min ondertusschen vande winste vande Negotien uyt-deelinghe ghedaen worden / soo dickwils alsmen bevinden sal datter thien ten hondert gheproffiteert sal zijn.

Alle ses Iaren te maecken generale Reeckeninghe van winst ende verlies, op de verbeurte van hare Provisie.

Wtdeelinghe te doen alser thien ten hondert is ghewonnen.

XVII. Niemandt sal / gheduerende den tijdt van desen Octroye / sijn Capitael ofte ingheleyde penninghen uyt dese Compagnie mogen trecken: Ghelijck-men oock gheen nieuwe Participanten sal moghen in-nemen: Dan indien ter expiratie van vier-en-twintich Jaren mochte goedt ghevonden werden dese Compagnie te continueren / ofte een Nieuwe op te rechten / sal finale Reeckeninghe ende estimatie by de Neghenthien met onse kennisse ghedaen worden / van alle 't ghene dese Compagnie is toe-behoorende / als oock vande nooteliјcke kosten die by de selve zijn ghedaen / ende yeder een vermoghen nae de voorsz af-reeckeninghe ende ghedane estimatien / sijne Penninghen te lichten / ofte inde volghende Compagnie nae advenant van die / in 't gheheel ofte deel/ te continueren ofte participeren. Ende sal in sulcken ghevalle de volgende Compagnie de restanten / die volghens de Reeckeninghe ende estimatie bevonden sullen worden/ tot haren laste moeten nemen: Ende de Participanten/ die inde Compagnie niet sullen goet vinden te continueren / haer contingent betalen / op alsulcke termijnen als de Neghenthien met onse kennisse ende goet-vinden sullen bevinden te behooren.

Nae 24. Iaren generale Reeckeninghe te doen, als oock d'estimatie van alle de goederen.

XVIII. Dat soo dickwils het van noode sal zijn een Generale vergaderinghe vande voorsz Kameren te houden / 't selve sal gheschieden by neghenthien Persoonen / daer inne uyt de Kamer van Amsterdam sullen compareren acht: uyt Zeelandt vier: vande Maze twee: uyt het Noorder-quartier twee: uyt Vrieslandt / midtsgaders Stadt ende Landen / twee: Welverstaende dat den neghenthienden Persoon / ofte soo veel meer als wy t'elckens sullen goet vinden/ by ons sal worden ghedeputeert/ omme inde voorsz Vergaderinghe de saecke vande Compagnie ten besten te helpen dirigeren.

Generale vergaderinghe van XIX. Persoonen.
Amsterdam 8
Zeelandt — 4
De Mase — 2
Noorder-quartier — 2
Stadt ende Landen — 2
Staten Generael — 1.

XIX. Van welcke Generale Vergaderinghe vande voorsz Kameren / alle saecken dese Compagnie aengaende / verhandelt ende besloten sullen werden: Wel-

Welverſtaende dat in ſaecken van Oorloghe op de ghenomen Reſolutie / verſocht ſal worden onſe approbatie.

Niet te doen ſonder Reſolutie vande XIX.

XX. De voorſz Generale Vergaderinghe beſchreven zijnde / ſal te ſamen komen om te reſolveren / wanneer-men ſal equipperen / hoe veel Schepen men op elck Quartier ſal ſenden / de Compagnie in 't ghemeen betreffende / ſonder dat d'een of d'ander Kamer yet ſal moghen aenrichten buyten de voorſz ghemeene Reſolutien / maer ſullen ghehouden zijn de ſelve te effectueren ende in 't werck te ſtellen. Ende indien eenige Kamer bevonden werde in ghebreecke te zijn de ghemeene Reſolutien te achtervolghen / ofte te contravenieren: Hebben wy de ſelve Vergaderinghe gheauthoriſeert / ende authoriſeren by deſen / om ſodanigh gebreeck ende contraventie metten eerſten te doen repareren / waer inne wy des verſocht zijnde / haer ſullen aſſiſteren.

Generale Vergaderinghe d'eerſte ſes Iaren binnen Amſterdam, ende 2. Iaer daer na in Zeelandt.

XXI. De ſelve Generale Vergaderinghe / ſal ghehouden worden de eerſte ſes Jaren binnen de Stadt van Amſterdam / ende twee Jaren daer nae in Zeelandt / ende ſoo voorts van tijde tot tijde inde voorſz twee plaetſen.

De Bewint-hebbers als ſy reyſen ſullen 4. gulden daeghs hebben.

XXII. De Bewint-hebberen / die van weghen de Compagnie ghecommitteert zijnde / van huys ſullen reyſen / 't zy op de voorſeyde Vergaderinghe ofte elders / ſullen voor haer teer-koſten ende dagh-gelden hebben vier gulden 's daeghs / boven de Schuyt ende Waghen-vrachten: Welverſtaende dat die ghene die vande eene Stadt nae de andere reyſen / om die Kameren als Bewint-hebberen ende Regierders te freqenteren / egheen dagh-ghelden ofte reys-koſten en ſullen ontfanghen / tot laſte vande Compagnie.

Dat inde XIX. ſwarigheyt valt ter deciſie vande Staten.

XXIII. Ende oft ghebeurde dat inde voorſeyde Generale Vergaderinghe eenighe wichtighe ſaecken voor-vielen / daer inne ſy niet wel en konden verdraghen / ofte dat ſy ſelfs hun ſouden moghen beſwaert vinden / om elckanderen te over-ſtemmen / dat 't ſelve ghelaten ſal worden tot onſe deciſie: Ende 't ghene dien-aengaende goedt ghevonden ſal worden / ſal achtervolght ende na ghekomen worden.

Penninghen te furneren een derde-paert contant, d'ander twee derde-paerten in drie achter-een-volghende Iaren.

XXIV. Ende ſullen alle Ingeſetenen deſer Landen / ende oock van andere Landen / by openbare affixien van billetten binnen den tijdt van een Maendt naer date van deſen t'affigeren / ghewaerſchout worden / dat ſy binnen den tijdt van vijf Maenden / innegaende den eerſten Julij deſes Jaers ſeſthien-hondert een-en-twintich in deſe Compagnie ſullen worden geadmitteert / ende dat ſy hunne Penninghen / die ſy ſullen willen inlegghen / ſullen moghen opbrenghen in drie termijnen: Te weten / een derde-paert ter expiratie vande voorſz vijf Maenden / ende d'ander twee derde-paerten op drie achter-een-volghende Jaren / Ten ware de voorſz Generale Vergaderinghe bevonden / datmen deſe termijnen ſoude moghen verlenghen / daer van de Participanten te vooren by affixtie van billetten ſullen werden gheadverteert.

De Schepen te arriveren daer ſy zijn uytgezeylt.

XXV. De Schepen vande reyſe weder-kommende / ſullen wederom aenkommen ter plaetſen daer ſy af-ghezeylt zijn / ende of door fortune van weder ende wint / de Schepen van 't eene quartier uyt-ghezeylt / aen-quamen in het ander / als die van Amſterdam ofte van 't Noorder-quartier in Zeelandt / ofte inde Maze / ofte die van Zeelandt in Hollandt: ofte die van Vrieſlandt / mitſgaders Stadt ende Landen in een ander quartier: dat niet te min elcke Kamer de adminiſtratie ende bewint van hare uyt-gheſonden Schepen ende Koopmanſchappen ſal behouden / ende dat ſy de ſelve ſullen moghen verſeynden ende vervoeren nae de Quartieren daer de Schepen waren uytghezeylt / 't zy met de ſelve ofte andere Schepen / midts dat de Bewint-hebbers der ſelver Kamer / ghehouden ſullen zijn haer ſelfs in Perſoon te laten vinden ter plaetſe daer de Schepen ofte goederen aenghekomen zijn / ende geene Facteurs daer over ſullen vermoghen te ſtellen: Maer ingevalle haer ſelfs niet gheleghen en ware

ware te reyſen / dat ſy alſdan de Bewint-hebberen vande Kamer daer de Schepen ghearriveert zijn/ totte adminiſtratie ſullen committeren.

XXVI. Als d'een of d'ander Kamer eenighe Koopmanſchappen ofte retouren uyt die Quartieren binnen de voorſz Limiten begrepen / ghekregen heeft/ daer van dat d'ander niet en is verſien / ſal ghehouden weſen die Kamer die ongheprovideert is / op haer verſoeck naer gheleghentheydt vande ſaecke te provideren ende 't goet te ſenden/ ende als ſy uyt-verkocht ſullen hebben/ noch meer te ſeynden. Dat van ghelijcken de Bewint-hebberen vande reſpective Kameren / eenighe Perſoonen tot de equippagien / ofte anderſſints uyt andere Steden daer Kameren ofte Bewint-hebbers zijn / van noode hebbende / daer toe de Bewint-hebberen van deſe Compagnie ſullen moeten verſoecken ende employeren/ ſonder eenighe Factoren daer toe te ghebruycken.

De Kamers aen malkanderen te verſien vande Koopmanſchap.

Totte equipagie niemandt vande Bewint-hebbers te verſoecken.

XXVII. Ende indien eenighe Provincien goet vinden eenen Agent te ſtellen/ om die Penninghen uyt hare Ingheſetenen te verſamelen / ende in maſſe in eenighe Kamer in te legghen/ ende vande uyt-deelinghe betalinghe te vorderen / ſal de Kamer ghehouden zijn alſulcken Agent toe te laten acces inde ſelve Kamer / om aldaer gheinformeert te werden vanden Staet vanden uytgheve ende inkommen / uyt ende inſchulden: Behouden dat de Penninghen by ſulcken Agent inghebracht/ ſullen bedragen vijftich duyſent guldens/ ende daer boven.

Vijftich duyſent guldens mach eenen Agent ſtellen.

XXVIII. De Bewint-hebbers ſullen vande uyt-reyſe ende vande retouren/ mitſgaders vande prinſen voor proviſie ghenieten een ten hondert: ende van Gout ende Silver maer een half ten hondert: Welcke proviſie ſal verdeelt worden voor de Kamer van Amſterdam vier neghende deelen: de Kamer van Zeelandt twee neghende deelen: vande Maze een neghende deel: van het Noorder-quartier een neghende deel: ende van Vrieſlandt/ mitſgaders Stadt ende Landen ghelijcke neghende deel.

Proviſie van de Bewint-hebbers een per cento, ende van Gout ende Silver een half per cento.

XXIX. Welverſtaende dat ſy luyden van het Gheſchut / ende de waerde vande Schepen niet meer als eens proviſie ſullen ghenieten. Sullen voorts geenige proviſie ghenieten van Schepen / Gheſchut ende anders / waer mede wy deſe Compagnie ſullen verſtercken: nochte oock vande Penninghen die ſy voor deſe Compagnie ſullen lichten/ nochte van dat ſy de Waren beneficieren: Ghelijck ſy tot laſte vande Compagnie niet en ſullen moghen brenghen eenighe Vacatie / Reys ofte Teer-koſten van de gheenighe die ſy ſullen moghen committeren/ om de uyt-reedinghe te vorderen/ ende de Waeren daer toe noodich te koopen.

Van 't Gheſchut ende waerde vande Schepen maer eens proviſie te ghenieten, ende vande Schepen van 't Landt geen proviſie te ghenieten.

XXX. De Boeck-houders ende Caſſiers ſullen ghe ſalariſeert werden/ tot laſte vande Bewint-hebbers/ uyt hare proviſie.

Boeck-houwers ende Caſſiers tot laſte vande Bewint hebbers.

XXXI. De Bewint-hebberen ſullen geene Schepen / Waren ofte Goederen haer in 't gheheel ofte deel toe-kommende / aen deſe Compagnie moghen leveren / ofte verkoopen: nochte vande ſelve Compagnie eenighe Koopmanſchappen ofte Waeren koopen ofte doen koopen / directelijck ofte indirectelijck / noch portie ofte ghedeelte daer inne hebben / Op de verbeurte van een Jaer harer proviſie / die contrarie deſen bevonden werdt ghedaen te hebben/ ten proffijte vanden Armen / ende van haer Bewint-hebberſchap verlaten te worden.

De Bewint-hebberen niet te koopen noch te verkoopen 't gene haer eenichſints toekomt.

XXXII. De Bewint-hebberen ſullen gehouden weſen by affixtie van Billetten/ te notificeren/ ſoo dickwils ſy eenighe Waren ende Koopmanſchappen van nieuws ſullen hebben ontfanghen/ ten eynde een yeder daer van tijdelijck kenniſſe mach hebben / al eer tot eyndelijcke verkoopinghe ſal worden gheprocedeert.

De Koopmanſchappen by Billetten uyt te ſtellen.

XXXIII. Ende of 't ghebeurde dat onder d'een of d'ander Kamer yemandt

vande

vande Bewint-hebbers in sulcken Staet gheraeckten / dat hy niet en konde voldoen 't ghene hem / sijnder administratie aengaende / vertrouwt ware / ende daer door eenighe schade mochte komen / sal wesen tot laste vande Penningen die alsulcke Bewint-hebberen hebben in Compagnie / de welcke oock voor haer administratie specialijcken zijn verbonden / 't welck oock plaetse sal hebben ten respecte van alle de Participanten / die uyt sake van koop van goederen / ofte andersints Debiteurs vande Compagnie souden mogen wesen / ende sal ghereeckent worden in allen schijne / of haer ingheleyde Penninghen teghens 't gheen sy de Compagnie schuldich zijn / van aenbeginne waer ghecompenseert / ende by rescontre ghedoodet.

De Penninghen blijven verbonden aende Compagnie in cas van schult.

XXXIV. De Bewint-hebbers vande respective Kamers / sullen responderen voor hare Cassiers ende Boeck-houders.

De Bewint-hebbers moeten voor de Cassiers ende Bouck-houwers verantwoorden.

XXXV. Dat alle de Waeren van dese Compagnie / die by den ghewichte verhandelt sullen worden / verkocht sullen worden op eenderley ghewichte / te weten: op de swaerte van 't ghewichte van Amsterdam / ende datmen alsulcke Waeren sal mogen over-slaen binnen Scheeps-boort ofte inde Pack-huysen / sonder daer van eenigen Accijs / Impost ofte Waegh-gelt te betalen / mits dat de selve verkocht zijnde / niet anders sullen moghen worden ghelevert dan ter Waghe / ende mits betalende den Impost ende Waegh-geldt / soo dickwils als sy worden ghealieneert ghelijck andere goederen / die Waghe subject zijnde.

Amsterdams ghewichte over te mogen slaen, ende verkocht zijnde, Waegh-gelt dan te betalen.

XXXVI. Datmen de Persoonen ofte Goederen der Bewint-hebbers niet en sal mogen arresteren / besetten ofte bekommeren / om van hen te hebben Reeckeninge van administratie vande Compagnie / noch oock om de betalinge van de gagien / ofte loon vande gene die sy in dienste vande Compagnie gebruyckt hebben: Maer de gene die sulcks yet op henluyden sal willen pretenderen / sullen gehouden zijn de selve te betrecken voor heur ordinaris Rechters.

Bewint-hebbers in cas van schult voor hare competente Rechters te trecken.

XXXVII. Soo wanneer eenighe Schepen vande reyse sullen weder-keeren sullen de-Generaels ofte Commandeurs over de Vlooten / Schip ofte Schepen / ghehouden zijn binnen thien daghen naer hare aenkomste / aen ons te kommen doen rapport van 't succes van hare reyse / ende daer van schriftelijck rapport over gheven ende leveren / indien de sake sulcks vereyscht.

De Commandeurs 10. daghen naer 't arriveren de Staten rapport te doen.

XXXVIII. Ende of 't ghebeurde (dat wy geensints en verwachten) dat yemandt de Scheep-vaert / Negotie / Handelinge ofte Trafficque van dese Compagnie / contrarie het al-ghemeene Recht / ofte oock jegens 't inhouden vande voorsz Tractaten / Verbonden ende Entre-coursen / in eeniger manieren wilde beschadigen ofte hinderlijck wesen / sullen hun daer tegens mogen defenderen / ende reguleren in conformiteyt van de Instructie by ons daer van te geven.

Defentie teghens die de Compagnie willen beschadighen.

XXXIX. Hebben voorts belooft ende belooven mits desen / dat wy dese Compagnie teghens eenen yegelijck sullen mainteneren ende defenderen inde vrye Zee-vaert ende Trafficque / ende ten dien fijne de selve te hulpe kommen met een somme van thien hondert duysent guldens / te betalen in vijf Jaren / daer van de eerste twee hondert duysent guldens sullen worden ghefurneert / soo haest den eersten termijn by de Participanten sal wesen opgebracht: Wel-verstaende dat wy mette helft vande voorsz thien hondert duysent guldens / sullen ghenieten ende draghen winste ende risico / ghelijck alle andere Participanten in dese Compagnie ghenieten ende draghen sullen.

De Staten geven 10 hondert duysent gulden in vijf jaren, alle jaren 2. hondert duysent gulden, een helft voor 't Landt, ende een helft voor de Compagnie.

XL. Ende ingevalle door een machtich ende ghedurich beleth inde voorsz Zee-vaert ende Trafficque / de saecken in de limiten van dese Compagnie wierden ghebracht tot een openbaer Oorlogh / Soo sullen wy de selve Compagnie / soo veel 's Landts ghelegentheydt sulcks eenighsints soude toelaten / tot hare assistentie gheven sesthien Schepen van Oorloghe / het minste groot hondert vijftich Lasten / met vier goede wel-bezeylde Jachten / het minste

Door Beleth belooft het Landt 16. Schepen van Oorloge ende 4. Iachten.

groot

groot veertich lasten / zijnde behoorlijck ghemonteert ende voorsien van alles: oock van Metalen ende ander Gheschut / ende behoorlijcke quantiteyt van Ammunitie/ midtsgaders van dubbelt loopende ende staende Wandt / Zeplagie / Touwen / Anckers ende andere toe-behoorten / sulcks die op alsulcke groote expeditie behooren versien ende ghebruyckt te worden: Behoudens dat die voorts sullen worden ghemant / ghevictuailleert ende onderhouden tot koste vande Compagnie: ende dat de Compagnie ghehouden sal zijn daer by te voughen ghelijcke sesthien Schepen van Oorloge/ met vier Jachten / mede ghemonteert ende voorsien als vooren / om ghelijckelijck tot defensie vande Trafficque ende alle exploicten van Oorloge ghebruyckt te werden: Midts dat alle de Schepen van Oorloge / ende de Koopvaerdye-Schepen (die mede sulcks sullen worden toe-gherust ende ghemant als 't behoort) sullen staen onder een Admirael / by ons daer over te stellen / naer voorgaende Advijs vande voorsz Generale Vergaderinghe: Ende sullen volghen onse Commandementen/ midtsgaders de Resolutien vande Compagnie/ om des noodt zijnde/ ghelijckelijck ten Oorloghe ghebruyckt te worden: sulcks nochtans dat de Koopvaerders buyten noodt hare ladinghe niet en sullen hasarderen. De Compagnie daer by te voeghen 16. Schepen van Oorloge ende 4. Iachten.

XLI. Ende inghevalle soude moghen ghebeuren / dat de Landen in hare Lasten merckelijck souden mogen worden verlicht / ende dat dese Compagnie in sware lasten van Oorloge soude kommen te vervallen: Soo hebben wy belooft ende belooven midts desen / de voorsz subsidie sulcks te vermeerderen als den Staet vande Landen sal moghen lijden / ende die saecken vande Compagnie sullen kommen te vereysschen. Het Landt verlicht, de Compagnie beswaert, belooft meerder assistentie.

XLII. Hebben voorts gheordonneert / Dat inghevalle van Oorloghe / alle prinsen die op die Vyanden / ofte oock op die Zee-roovers binnen de voorsz Limiten / by de Compagnie / of by den ghenen die den selven 't hare assistentie sullen worden by-ghevoeght / soude moghen werden verovert: Oock de goederen / die uyt kracht van onse Placaten sullen worden aenghehaelt / nae aftreckinghe van alle nooteliijcke kosten / als oock vande schade dien de Compagnie in 't veroveren van elcke prinse soude moghen hebben gheleden: midtsgaders de gherechtighept van Zijn Excell: als Admirael / in conformite van onse Resolutie / dienthalven op den eersten April sesthien-hondert ende twee ghenomen: ende het thiende-paert vande Officiers / Boots-volck ende Soldaten/ die de prinsen ghedaen sullen hebben / sullen blijven ter dispositie vande Bewint-hebbers vande voorsz Compagnie: Midts dat daer van ghehouden sal worden Reeckeninghe apart/ende verscheyden vande Reeckeninghe vande Negotien ende Commercien: ende dat het provenu vande selve prinsen sal worden gheemployeert totte equippagie vande Schepen/ ende betalinghe van het Volck van Oorloge/ Fortificatien/ Besettinghen ende diergheliijcke saken van Oorloge ende defensie te Water ende te Lande dependerende / sonder datmen daer van sal doen eenighe distributie / ten ware dat het selfde provenu soo groot werde bevonden/ datmen sonder swackinghe vande selve defensie / ende nae dat d'onkosten vande Oorloge soude zijn betaelt / eenighe merckelijcke parthije souden moghe uyt-deelen / de welcke ghescheiden sal apart ende ghescheyden vande distributien vande Commercien. Ende sal de verdeylinghe ghedaen worden / een thiende-deel voor de ghemeene sake vande Vereenighde Nederlanden / ende de reste onder de Participanten van dese Compagnie/ elcke ponts ghelijcke/ naer rate van sijn inghelept Capitael. Order op de prinsen ende veroverde goederen.

XLIII. Behoudeliijck nochtans / dat alle de prinsen ende goederen / uyt krachte vande Placcaten aenghehaelt / inghebracht / ende te Rechte ghestelt sullen moeten worden / ter Judicature vande Raden ter Admiraliteyt vande Quartieren daer die inghebracht sullen zijn / om by de selve kennisse ghenomen/ Prinse worden ter Admiraliteyt ghewesen om recht ghedaen te worden.

***

men / ende ghesententieert te worden op de deuchdelijckheyt ofte ondeuchdelijckheyt vande selve prinsen: Blijvende niet te min hanghende den Processe d'administratie vande ingebrachte Goederen by de Compagnie/ ende dat onder behoorlijcken Inventaris / ende behoudens de Revisie vande genen die by Sententie vande Admiraliteyt gegraveert soude mogen zijn / in conformiteyt vande Instructie aen die vande Admiraliteyt ghegheven: Welverstaende/ dat de Vendu-meesters ende andere Officiers vande Admiraliteyten / gheen recht sullen ghenieten ofte mogen pretenderen vande prinsen die by dese Compagnie sullen worden ghebeneficieert/ ende daer in sy niet en zijn gheemployeert.

De Vendu-meester ende andere gheen provisie te ghenieten.

XLIV. De Bewint-hebbers van dese Compagnie sullen solemnelijck beloven / ende sweeren / dat sy hun in hare administratie wel ende ghetrouwelijck sullen draghen / goede ende deuchdelijcke Reeckeninghe doen van hare handelinghe: Dat sy in alles sullen bevorderen 't meeste proffijt vande Compagnie/ ende der selver schade beschutten/ soo veel moghelijck sal zijn: Dat sy den meesten vande Participanten / in op-brenghen ende uytdeylinghe vande Penninghen / niet meer voordeel en sullen doen als den minsten: Dat sy in 't innen ende ontfanghen vande uytstaende schulden / den eenen niet meer als den anderen sullen verschoonen: Dat sy voor haer eyghen Reeckeninghe participeren / ende ghedurende haer Bewint-hebberschap sullen blijven participeren / alsulcke somme van Penninghen als by desen Octroye zijn gheordonneert: Midtsgaders dat sy alle ende een yeder vande poincten ende articulen in desen vermelt/ voor soo veel haer aengaet/ sullen nae-kommen ende onderhouden/ doen nae-kommen ende onderhouden/ naer haer uyterste vermoghen.

Eedt vande Bewint-hebbers, d'een als d'ander te doen, ende allen poincten te onderhouden.

XLV. Alle welcke Privilegien / Vryheden ende Exemptien / midtsgaders de assistentie hier vooren verhaelt / in alle hare voorsz poincten ende articulen/ wy de voorsz Compagnie met goede kennisse van saken hebben ghegunt / verleent / belooft ende toe-geseyt: Gunnen / verleenen ende toe-seggen hen midts desen: Beloovende henluyden de selve te doen / ende laten ghenieten rustelijck ende vredelijck: Ordonneren oock dat de selve sullen worden onderhouden/ ende gheachtervolght by alle Overigheden / Officieren ende Ondersaten van dese Vereenighde Nederlanden / sonder daer jeghens te doen / directelijck of indirectelijck / soo weynich binnen / als buyten de selve Vereenighde Nederlanden / Op peyne van daer over als Beletters van 't ghemeen wel-varen der selver Landen / ende Overtreders van onse Ordonnantie ghestraft te worden aen Lijf ende goedt. Beloovende daer-en-boven / dat wy de Compagnie / in 't inne-houden van desen onsen Octroye/ sullen mainteneren ende staende houden/ by alle Tractaten van Payse/ Alliancien ende Entre-coursen met de nae-ghebuyre Princen/ Rijcken ende Landen/ sonder yet ghedaen ofte ghehandelt te worden dat tot verminderinge van desen soude mogen strecken. Ontbieden daerom/ ende bevelen wel expresselijck alle Gouverneurs/ Justicieren Officieren / Magistraten ende Inwoonders der voorsz Vereenighde Nederlanden/ dat sy de voorsz Compagnie ende Bewint-hebbers van dien / rustelijck ende vredelijck laten ghebruycken het volkommen effect van desen Octroye / Consent ende Privilegie: Cesserende alle contra-dictien ende empeschementen ter contrarien. Ende op dat niemandt hier van ignorantie pretendere / Soo hebben wy belast/ dat het sommier inhouden van desen Octroye by publicatie ofte affixie van Billetten sal worden genotificeert/ daer/ ende soo het behooren sal: Want wy 't selve ten dienste vanden Lande bevonden hebben te behooren.

Beloften vande Staten Generael over hare Privilegie.

Ghegeven onder onsen grooten Zeghel, Paraphure ende de Signature van onsen Griffier, in 's Graven-Haghe, op den derden dagh der Maendt van Junio, in 't Iaer sesthien-hondert een-en-twintich. Was Gheparapheert *I. Magnus vt.* Onder stondt: Ter Ordonnantie vande Hoogh-ghemelte Heeren Staten Generael. Onder-teeckent, *C. Aerssen.* hebbende een uyt-hangende Zeghel van rooden Wassche aen een coorde van witte zijde.

Het voorsz Octroy is opten vier-en-twintighsten Martij ende 10. Junij 1622. by de Ho: ende Mo: Heeren Staten Generael gheampliecrt / mette Sout-vaert op West-Indien ende met eenighe andere poincten, ghelijck opten voorsz thienden Junij daer van een Placaet is ghe-emaneert / ende opten derthienden Februarij 1623. een Acte van ampliatie aen de Compagnie is ghegheven / soo als de selve hier nae volghen:

Extract uyt het Placaet van den thienden Iunij 1622.

De Staten Generael der Vereenighde Nederlanden / Allen den ghenen die desen sullen sien ofte hooren lesen / Saluyt: Alsoo wy naer rijpe deliberaeie van Rade / tot wel-standt deser Provintien / ende wel-varen vande goede Inghesetenen van dien / hebben doen besluyten een Compagnie van Negotie ende Trafficque / alhier in dese Nederlanden / op de West-Indien / Africa / ende andere plaetsen in onsen voorgaenden Placate vanden neghenden Junij / inden Jare sesthien-hondert een-en-twintich ghedesigneert / met verboth / dat gheene Inghebooren ofte Inghesetenen deser Landen / binnen den tijdt van vier-en-twintich Jaren / naer den eersten Julij doen eerst-kommende / en souden vermoghen te varen ofte Negotieren binnen de selve Limiten / uyt-ghesondert alleen die by den Octroye aen de voorsz Compagnie verleent zijn / toe-ghelaten om Sout te moghen varen op Punto del Rey, op het Reglement by ons daer op beraemt / ofte noch te maecken: Ende dat wy de saecke naerder over-gemerckt / voor der Landen dienst / ende tot vorderinghe vande voorsz gheoctroyeerde Compagnie / dienstich ende noodich gevonden hebben / de voorsz Sout-vaert op Punto del Rey, inde selve Compagnie mede te incorporeren. SOO IST: dat wy / blijvende ons voorgaende Placcaet vanden neghenden Junij in sijn gheheel / mede gheinterdiceert ende verboden hebben / Interdiceren ende verbieden by desen / dat gheene Ingebooren ofte Ingesetenen deser Landen / binnen den tijdt vande voorsz vier-en-twintich Jaren / uyt dese Nederlanden / nochte de voorsz Ingebooren ofte Ingesetenen / oock uyt eenighe andere Rijcken ofte Landen / directelijck ofte indirectelijck / en sullen vermoghen te varen op de voorsz Sout-vaert van Punto del Rey, anders als uyt den Name ende van weghen dese Compagnie / willende ende ordonnerende / dat alle andere Ingebooren ende Ingesetenen / die ter contrarie hen vervorderen sullen te doen / ofte bevonden sullen konnen werden ghedaen te hebben / verbeuren sullen Schip ende goederen / die datelijck aenghetast / ende ten behouve vande voornoemde Compagnie / verbeurt ghehouden sullen werden: Ende indien soodanighe Schepen ende goederen souden moghen werden daer naer verkocht / ofte in andere Landen ofte Havenen ghebracht / Hebben wy gheordonneert ende ghestatueert / Ordonneren ende statueren by desen / dat de Reeders ende Participanten van dien / in dese Landen woonende / ofte hier gegoedt wesende / voor de waerde van dien sullen wesen convenibel / ende gheexecuteert moghen werden. Aldus ghedaen ende gearresteert ter Vergaderinge vande Heeren Staten Generael / in 's Graven-Haghe / desen thienden Junij / in 't Jaer ons Heeren duysent ses hondert twee ende twintich. Was gheparapheert N. vander Meer v[t]. Onder stont / Ter Ordonnantie vande Hoogh-gemelte Heeren Staten Generael. Gheteeckent C. Aerssen.

Sout-vaerts Privilegie.

Acte van Ampliatie van den derthienden Februarij sesthien hondert drie-en-twintich.

DE Staten Generael der Vereenighde Nederlanden / Allen den ghenen die dese jeghenwoordighe sullen sien ofte hooren lesen / Saluyt: DOEN TE WETEN: Dat wy op den vier-en-twintighsten Martij / Anno sesthien-hondert twee-en-twintich voorleden / in onse Vergaderinge ghehoort hebbende / 't ghene van weghen de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt / door seeckere extraordinaris Ghedeputeerden voor-gedragen is / dat omme te beter te vorderen de West-Indische Compagnie / de Sout-vaert op de Puncto del Rey, gheleghen binnen de Limiten van 't Octroy vande selve Compagnie / ende te vooren daer van gheexcipieert / in 't voornoemde Octroy nootsaeckelijck diende ende mochte werden begrepen / ende alle andere Sout-vaerten / buyten de Limiten van 't Octroy ghelegen / vry ende daer buyten ghelaten. Dat mede de Hooft-participanten vande voorsz Compagnie / moghen hebben de nominatie van tripel ghetal / daer uyt de Bewint-hebbers verkooren sullen moeten werden: midtsgaders oock dat de Steden / daer gheen Cameren en zijn / inlegghende uyt heure Ghemeenten op eenen Naem hondert duysent gulden ofte meer / op nominatie als vooren / een Bewint-hebber op elcke hondert duysent gulden souden moghen stellen / in sulcke Camer / daer sy goedt vinden sullen heure Penninghen te brenghen. Versoeckende dat wy het voorsz Octroy vande voornoemde West-Indische Compagnie mette voorsz poincten wilden amplieren / op dat de Compagnie mochte werden ghesllooten / op 't welcke by ons dier tijdt wel ende rijpelijck ghedelibereert wesende: Wy verklaert ende gheconsenteert hebben / Dat de voornoemde Sout-vaert op de Puncto del Rey begrepen sal werden / ghelijck wy d'selve deden begrijpen in 't voorsz Octroy vande West-Indische Compagnie / op de ordre ende interdictien daer inne begrepen. Ende op de twee andere poincten mede verklaert / dat in krachte van 't derthiende Articule van het voornoemde Octroy / dien van Hollandt ende West-Vrieslandt / ghelijck oock alle andere Provintien / vry staet de nominatie vande Bewint-hebbers / in vougen als vooren / te laten doen / ten meesten dienste ende voorderinge vande Compagnie / Midtsgaders oock gheaccordeert ende gheconsenteert hebben / dat de Steden daer geen Cameren en zijn / inneleggende uyt heure Ghemeenten hondert duysent gulden ofte meer / op behoorlijcke nominatie vande Hooft-participanten / ende over elcke hondert duysent gulden / sullen moghen stellen een Bewint-hebber / in sulcken Camer / daer sy goet vinden sullen heure Penningen te brenghen. Van 't welcke wy alsnu versocht wesende by de Bewint-hebbers vande West-Indische Compagnie / behoorlijcke Brieven te doen depescheren / geparapheert / geteyckent ende ghezegelt met onsen grooten zegele naer behooren / hebben wy in achter-volch van onse Resolutie / op den voornoemden vier-en-twintighsten Martij ghenomen / dese onse Brieven van alle 't gunt voorsz is doen depescheren. Beloovende 't selve goet / vast ende van weerden te houden ende doen houden / ende ordonnerende eenen yegheliijcken hem hier naer te reguleren. Aldus ghedaen in onse Vergaderinghe / onder onsen grooten Zeghele / Paraphure ende de Signature van onsen Griffier / in 's Graven-Haghe / den derthienden Februarij 1623. Was gheparapheert I. Magnus v^t. Opte plijcque stont / Ter Ordonnantie vande Hoogh-ghemelte Heeren Staten Generael. Gheteeckent / C. Aerssen. Hebbende een uyt-hanghenden Zeghel in rooden Wassche aen een witte zijde koorde.

De Hooft-participanten sullen hebben tripel ghetal.

Op elcke hondert duysent gulden een Bewint-hebber te stellen daer sy willen inlegghen.

Accoordt

Accoordt tusschen de Bewint-hebberen ende Hooft-participanten vande West-Indische Compagnie, met approbatie vande Hoogh: ende Mogh: Heeren Staten Generael ghemaeckt.

DE Staten Generael der Vereenighde Nederlanden / Allen den ghenen die desen jeghenwoordighe sullen ghetoont werden / Saluyt: DOEN TE WETEN: Alsoo op het vertooch aen ons ghedaen / by eenighe Ghedeputeerden vande Hooft-participanten vande Gheoctroyeerde West-Indische Compagnie ter Camere van Amsterdam / dat deselve tot verscheydene reysen hen vervoucht hebben ghehadt soo in het Collegie vande Bewint-hebberen / als oock meer-malen met hare Ghecommitteerden ghebesoigneert / ten eynde in tijdts goede ordre ende reglement soude moghen werden ghenomen ende ghestabilieert / tot contentement vande goede Participanten / op dat de saecken te beter ende met meerder vruchts op het spoedichste in het werck ghestelt / ende dien volghende in treyn ghebrocht soude moghen werden / versouckende onse approbatie / het zy by forme van ampliatie van het Octroy / ofte andersints by raminghe van ordre vande voorsz particuliere Camer tot Amsterdamme ofte soo wy te rade souden vinden/ over eenighe poincten aen ons tot dien eynde ghepresenteert / Ende wy alvoorens daer op te resolveren / goet hebben ghevonden Coppen daer van over te senden / aen de respective Cameren vande West-Indische Compagnie/ om de selve rijpelijck te examineren / mette Hooft-participanten communiceren / ende hare Ghedeputeerden / midtsgaders eenighe Ghedeputeerden vande Hooft-participanten by ons te senden / volkomentlijck ghelast ende gheauthoriseert/ om daer over / ende wat noch voorts tot bevorderinghe van soo een noodighe saecke soude moghen dienen / in onderlinghe conferentie te komen / ende soo doenelijck/ finalijcken t'accorderen/ op onse approbatie / Ende dat die Ghedeputeerden vande respective Cameren/ Directeurs / ende Hooft-participanten in competenten ghetale daer op alhier zijn ghekomen / ende volgens ten overstaen / inductien ende tusschen-spreecken van onse Ghecommitteerden / nae verscheydene ghehoudene conferentien / communicatien / ende deliberatien/ eyntelijck als Bewint-hebbers / Directeurs / ende Hooft-participanten / sonder prejudicie vande Provincien ende respective Steden / tot vorderinghe van de West-Indische saecke/ verdraghen ende onderlinghe gheaccordeert hebben dese navolghende Articulen.

TEN eersten: Dat gheene veranderinghe / extentien / nochte interpretatie van het Octroy ofte dependentien van dien sullen werden versocht / by de Bewint-hebberen noch by de Hooft-participanten ofte yemandt anders / dan nae voorgaende convocatie / communicatien ende approbatie / van het meerendeel der Bewint-hebberen ende Hooft-participanten/ die inde vergaderinghe sullen present zijn.

By niemande eenighe interpretatien, op 't Octroy te moghen versoecken, sonder weten van de Bewint-hebbers ende Hooft-participanten.

Ten tweeden: Dat in alle Vergaderinghen daer Bewint-hebberen ende Hooft-participanten t'samen / ofte daer de Hooft-participanten alleen / ende apart sonder de Bewint-hebberen sullen besoigneren / alle nominatien / deputatien / ende electien met eenen name t'seffens sullen gheschieden / met besloten briefkens den presiderenden in handen te gheven / ofte op andere secrete manieren.

Alle nominatien op eenen name teffens te doen.

Ten

Geen Penningen te lichten sonder kennisse van 't meerendeel vande Hooft participanten, dan de Bewint-hebberen een twintichste deel te mogen lichten voor haer Camer.

Ten derden: Dat de Compagnie gheene Penninghen op interesse oft deposito sal moghen lichten / dan met advijs ende consent van 't meerendeel der Bewint-hebberen ende Hooft-participanten / Doch sullen de respective Cameren in voor-vallende noot / voor een reyse alleen moghen lichten / elck een twintichste deel van het ingheleyde Capitael in hare Camer / sonder dat by de selve Cameren meerder lichtinge sal werden ghedaen / voor ende aleer d'eerste ghelichte Penninghen sullen zijn af-ghelost.

Rekeninghen te doen aen de Ghecommitteerde vande Hooft-participanten.

Ten vierden: Dat alle Reeckeninghen by het xv. Articule van 't Octroy ghementioneert / sullen ghedaen werden nae stijle van negotie / aen de Ghecommitteerde by de Hooft-participanten te nomineren / ende onder eede t'admitteren / binnen den tijdt in 't voorsz xv. Articule begrepen / welcke Ghecommitteerde daer af alleene in 't gros aen de andere Hooft-participanten rapport sullen doen / Doch sullen de selve Gheecommitteerden by eede verbonden zijn / niet t'ontdecken / maer alles secreet te houden / dat de Bewint-hebberen secreet moeten houden: Sullen mede het verboth by het xxxj. Artijckel van het Octroy / noopende het koopen ende het verkoopen / den Bewint-hebberen ghedaen / onderworpen zijn / gheduerende den tijdt van twee Jaren.

De Ghecommitteerde op de Rekeninghe alles te visiteren.

Ten vijfden: Dat de selve Ghecommitteerden sullen hebben ende exerceren van weghen de Hooft-participanten / het recht den Agenten Artijckel xxvij. ghegheven ende vergunt: Ende voorts de Boecken / Factuyren / ende andere documenten / tot dien eynde tot harer believe te moghen nae-sien / ende de Koopmanschappen ende Brieven die de Commercie aengaen / visiteren.

De eerste twee vacerende plaetsen tot Amsterdam ende Zeelandt, absoluyt by de Hooft-participanten te vervullen, de selve zijn ende blijven revocabel aen de Hooft-participanten.

Ten sesten: Dat de eerste twee vacerende plaetsen der Bewint-hebberen tot Amstelredam / als mede de twee eerste van Zeelandt / ende d'eerste inde Camer vande Mase / sullen successivelijck ghesuppleert ende vervult worden / by de Hooft-participanten vande respective Cameren / absoluyt by pluraliteyt van stemmen / staende onder den selven eedt / hebbende administratie als de andere Bewint-hebberen / ende sullen ghehouden zijn den Hooft-participanten te communiceren het ghene haer aengaet / haer recht in de selve Vergaderinghe van Bewint-hebberen te bewaren / naer gheleghentheyt van saken / de selve te convoceren / ende specialick aen de voorsz Hooft-participanten verbonden ende revocabel zijn / blijvende successivelijck de resterende Bewint-hebberen vande respective Cameren eligibel volghende het Octroy / ofte soo als inde respective Provincien albereyts is gheordonneert / ofte noch gheordonneert soude mogen werden: Ende dat by provisie twee uyt de Hooft-participanten van elcke respective Cameren van Amsterdam ende Zeelandt / ende eene uyt de Camer vande Mase ghecommitteert sullen werden / boven die inde voorighe Articulen vermelt zijn / om ondertusschen 't voorsz recht vande selve te bewaren / tot dat een ofte twee plaetsen sullen vacant zijn.

By provisie twee uytte Hooft-participanten van elcke Camer te stellen, totte plaetsen vacant zijn.

Als de xix. vergaderen een vande twee provisionele te moghen seynden die stemme als een vande xix. sal hebben, met noch eenen gheassocieerden, doch gheen stemme inde xix. te hebben.

Ten sevensten: Soo wanneer de Neghenthiene sullen komen te vergaderen / sullen de Hooft-participanten vande Camer van Amsterdam / eene uyt de voorsz twee Bewint-hebberen of provisionele Ghecommitteerden moghen eligeren / om te wesen eene vande acht Bewint-hebberen inde selve Vergaderinghe / van weghens de Camer van Amsterdam te compareren / ghelijck mede die Hooft-participanten van Zeelandt uyt de voorsz twee Bewint-hebberen of provisionele Ghecommitteerden by hun absolutelijcken ghestelt / sullen moghen kiesen eene / om te wesen eene vande vier Bewint-hebberen van weghens haer Camer inde Vergaderinghe vande Neghenthiene te compareren. Ende sullen daer beneffens de voorsz Hooft-participanten / soo vande Camer van Amsterdam als van Zeelandt / noch moghen eligeren elcx eene uyt de be-eedichde Ghecommitteerde / Artijckel vier ende vijf vermelt / om die voorsz Ghedeputeerden elcx in den sijnen t'assisteren inde voorsz Vergaderinghe

ringhe vande Neghenthiene / sonder dat nochtans de selve gheassocieerden stemme apart sullen hebben: Ende ten eynde d'andere Cameren mede kennisse van saecken opte selve Vergaderinghe verhandelt moghen hebben / sal die gheassocieerde vande Camer van Amsterdam / den Hooft-participanten van het Noorder-quartier ende van Stadt ende Landen: Ende die gheassocieerde vande Camer van Zeelandt / die vande Mase adviseren van het ghebesoigneerde inde voorsz Vergaderinghe / voor soo vele het selve communicabel sal zijn.

Amsterdam te advijseren het Noorder-quartier Stadt ende Landen, Zeelandt de Mase van het ghebesoingeerde inde XIX. ghedaen.

Ten achtsten: Dat naer desen niemandt tot Bewint-hebber sal moghen gheeligeert werden / die in dienst vande Compagnie van Oost-Indien is: sullen oock Vader ende Soon / item Broeders van heelen ende halven bedden / gheen Bewint-hebberen in eene Camer te ghelijcke moghen wesen: Ende sullen de Bewint-hebberen gheen provisie ghenieten / ten zy dat sy ten dienste vande Compagnie behoorelijck vaceren.

Order op de Bewint-hebbers.

Ten neghenden: Alsoo het noodich is om een yeder te voldoen / dat den tijdt om in dese Compagnie te teeckenen en te herideren noch gheprolongeert werde / tot contentement soo vande Ingesetenen als Optlantsche / dat daerom voor d'Ingesetenen tot ultima Augusti / ende voor d'Optlandische tot ultima Octobris toekommende / beyde Stylo novo inclusys / de voorsz inteyckeninghe gheprolongeert / ende bekent ghemaeckt worde deur affixie van Billetten / sonder dat naer dien dach yemandts anders sal moghen inghenomen ofte ingelaten worden / maer dat een yeder Camer gehouden sal zijn den eersten dach naer ultimo Octobris sijne Capitalen te sluyten / ende acht daghen daer naer coppen aen malkanderen overseynden: wel-verstaende dat de aenghevangene equipagie / haren voort-ganck sal hebben tot dienste vande Compagnie / ende dat de ghene die hare Penninghen voor andere hebben ghefurneert / ende noch sullen furneren daer van interesse sullen ghenieten tot discretie vande Neghenthiene.

Niet te teeckenen naer ultima Octo-ber 1623.

Die penningen te vooren hebben ghefornieert interest te ghenieten nae discretie van de Neghenthiene.

Ten thienden: Ende aengaende de generale rekeninghe / Artijckel xvj. ende het veranderen van het derdendeel der Bewint-hebberen Artijckel xiiij. in 't Octroy ghementioneert / om eene goede ordre ende generalen voet in alle Cameren daer in te houden / is noodich ghevonden dat de selve generale reeckeninghe gheschiede (ses Jaren nae date van het gheven van het Octroy / beginnende den derden Junij 1621. Stylo novo) naer coustume van Koopmanschap in het openbaer / mede ten overstaen vande voorsz Ghecommitteerde vande Hooft-participanten vande respective Cameren / ende soo voorts successivelijck / elcke ses Jaren te doen diergelijcke generale reeckeninghe: Doch sal by de Vergaderinghe vande Neghenthiene / op het vervolgh vande reeckeninghen naerder ordre beraemt werden / ten eynde d'afgaende Bewint-hebberen / met ghesupverde reeckeninghe / ist doenelijck / moghen scheyden: Ende sal de veranderinghe van het derdendeel der Bewint-hebberen / eerst gheschieden ses Jaren nae den derden Junij deses Jaers 1623. ende soo voorts successivelijck elcke twee Jaren conform het Octroy.

Reeckeninghe te doen ses jaren naer het ghegheven Octroy.

Veranderen van Bewint-hebberen het derdendeel over ses Iaren naer den 3. Iunij 1623.

Ten elfsten: Dat niemandt het Hooft-participants-recht sal moghen ghenieten / dan die vanden beginne heeft ingheleght / oft andersints twee Jaren opte Boecken bekent is / voor sijn eyghen rekeninghe in dese Compagnie te herideren / soo veel een Bewint-hebber inde respective Cameren ghehouden is te doen / volghens den Octroy / behalven dat Kinderen / ende alle andere Erfghenamen / die op eenen name de respective volle sommen voor hun eygen Erven / datelijck nae de erffenisse ghequalificeert sullen zijn.

Niemandt mach Bewint-hebber zijn, dan moet twee Iaren inde Compagnie ghehadt hebben 4000 gulden.

Ende ten twaelfsten: Indien eenige saecken voor-vallen daer uyt processen souden moghen verrijsen / tot ondienste vande Compagnie / sullen de Bewint-hebberen

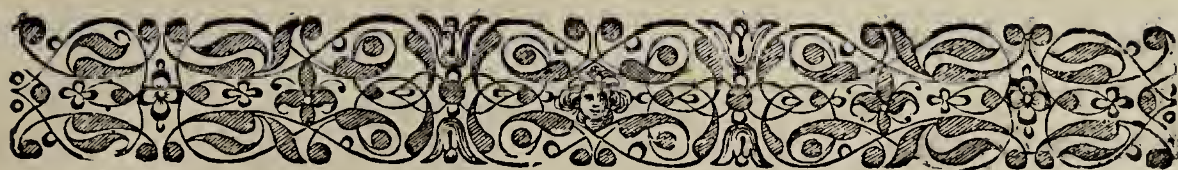
Gheen Processen te ghedoghe'n dan met consent vande Hooft-participanten,

hebberen in alle manieren arbeyden / de selve in 't minnelijck neer te legghen (soo doenelijck) indien niet / de saecken communiceren met de Hooft-participanten/ om met ghemeen advijs daer in ghedaen te worden soo als tot meesten dienst vande Compagnie bevonden sal worden te behooren.

SOO IST, dat wy de voorsz Articulen gheexamineert ende overwoghen hebbende / ende tot d'eenigheyt ende goede correspondentie tusschen de Bewint-hebberen ende Hooft-participanten/ midtsgaders tot bevorderinghe van de West-Indische Compagnie gheneghen wesende / hebben met advijs van den Heere Prince van Oragnien / goet ghevonden de selve t'aggreeren / ende 't approberen/ aggreeren ende approberen midts desen / verstaende dat de selve by de Bewint-hebberen / Participanten / ende yeder een daer aen gheleghen zijnde / nevens d'Articulen van het Octroy / puntuelijck sullen werden naerghekomen ende achtervolght / ghelijck of sy den Octroy waren gheinsereert: Alsoo wy bevinden het selve tot dienste vande West-Indische Compagnie alsoo te behooren. Ghegheven onder onsen grooten Zeghel / Paraphure/ ende de Signature van onsen Griffier/ in 's Graven-Haghe den een-en-twintighsten Junij sesthien hondert drie-en-twintich. Was gheparapheert N. van Bouckhorst v[t]. Onder stont/ Ter Ordonnantie vande Hoogh-gemelte Heeren Staten Generael. Gheteeckent C. Aerssen. Hebbende een uyt-hanghenden Zeghel in rooden Wassche/ aen een witte zijde koorde.

Namen

Namen vande Heeren Bewint-hebberen die de Compagnie van den begin tot het eynde van den Jaere 1636. hebben ghedient.

In de Camer tot Amsterdam,

De Heeren,

Acob Gerritſz. Hoing, *Burgemeeſter.*
Jonas Witſz., *Burgemeeſter.*
Jan Gijſbertſz de Vries, *Schepen.*
Jacob Pieterſz. Hoogh-Camer.
Albert Coenraets Burgh, *Schepen.*
Adriaen Krom-hout.
Reynier Reael.
Cornelis Bicker.
Joris Adriaenſz.
Hendrick Hamel.
Pieter Beltens.
Elias Pels.
Guilliam Bartilotti.
Samuel Godijn.
Hendrick Broen.
Gommer Spranger.
Samuel Blommaert.
Hans vander Merckt.
Rombout Jacobſz.
Eduard Becker.
Guilliam van Everwijn, *weghen Gelderlandt.*
Matheus Joyen, *weghen Haerlem.*
Willem van Moerberghen, *Schepen.* } *VVeghen Leyden.*
Joannes de Laet. }
Johan Uyttewael. } *VVeghen de Provintie van Uytrecht.*
Olivier Uyttenhove. }
Ir Johan van Hemart, *weghen Deventer.*
Kiliaen van Renſelaer. } *Hooft-Participant Bewint-hebber.*
Pieter Ranſt. }
Simon vander Does, *Schepen.*
Marcus van Valckenburgh.
Carel Looten, *Hooft-Participant Bewint-hebber.*
Michiel Pauw Heere van Achthienhoven.

Jaques de la Mijne.
Jehan Gras.
Abraham Oyens.
Warner Ernst van Bassen, *Schepen.*
Pieter Evertz Hulft.
VVillem Bruyn.
Dirck Cornelisz. van Swanenburgh, *weghen Vytrecht.*
Johan van Harinck-houck.
Nicolaes van Sitterich.
Mathias van Ceulen, *Hooft-Participant Bewint-hebber.*
Toussain Blanche.
Abraham Spiers.
Jaques Beurse.
Marcus de Vogelaer.
Daniel van Lieberghen.
Jacob Reepe-maker.
Jehan Raye, *Hooft-Participant Bewint-hebber.*
I[r] Gijsbert van Hemart, *weghen Deventer.*
Pieter Jansz. Blaeuwen-haen, *weghen Deventer.*
Matheus de Pauw, *weghen Vytrecht.*
Pieter Varleth, *weghen Vytrecht.*
Cornelis van VVyckersloot, *weghen Vytrecht.*
Dirck van Helsdingh, *weghen Vytrecht.*
Jacob de Key, *weghen Haerlem.*
M[r] Jacob van Broeckhoven, *weghen Leyden.*
M[r] Jehan Panhuysen, *weghen Leyden.*
Johan VVentolt Bartels, *weghen Gelderlandt.*
Eduard Man.
Ferdinando Schuylenburgh.
Frederick de Vries.
Johan Bartringh.
Johan van Gheel.
Abraham de Visscher.

Weghen de Camer van Zeelandt,

De Heeren,

IOos vander Hooghen, *Burgemeester.* } *VVeghen Middelburgh.*
M[r] Symon Schotte. }
Rogier Cobbert, *weghen Vlissinghen.*
Antonio Godijn. } *VVeghen Middelburgh.*
Pieter Beurdt. }
Adriaen de Ketelaer, *weghen Vlissinghen.*
Abraham Droogh-broodt, *weghen Middelburgh.*

Adriaen

Adriaen Velters, *weghen Ter-Veere.*
Pieter Muenix. } *VVeghen Middelburgh.*
Galeyn ten Haeff.
VVillem Snellen, *weghen Vlissinghen.*
Jeremias VVaelens, *VVeghen Thoolen.*
Pieter Boudaen Courten, *weghen Middelburgh.*
Mr Job Porrenaer, *weghen Vlissinghen.*
Pieter van Essen. } *Hooft-Participant Bewint-hebberen weghen Middelburgh.*
Jan Velinx.
Christoffel Barents, *weghen Ter-Veere.*
Mr Symon van Beaumont.
Jean vander Poorten.
VVoulter Teunemans.
Jan de Moor.
Abraham van Pere.
Bouwen Melssen Schot.
Jehan vander Merckt.
Cornelis Coornne.
Cornelis Claesz. Elsdijck.
Pieter vande Velde.
Jehan Gijsselingh.
Abraham Bisschop.
Pieter Joosten Duyvelaer.
Steven Becker.
Pieter Alleman.
Abraham Schooren.
Nicolaes Velinx.
Cornelis Lampsens.
Hendrick Liens.
Pauwels Jansz. Serooskercke.
Jan Louijs.
Nicolaes Swancke.
David Taetse.

Weghen de Camer op de Mase,

De Heeren,

Cornelis van Terensteyn.
Mr Jacob de VVitte.
Michiel Pompé.
Cornelis Nicolay. } *Tot Dordrecht.*
VVijnandt Jansz. Rutgers.
Dirck vander Haeghe.
Johan vander Mast.

Arendt Martensz.
Roeloff Francken.
Cornelis van Beveren. } *Tot Dordrecht.*

De Heeren,

Philips Doublet.
Hendrick van Milligem.
Jacob Hoghenhoeck.
Geerard van Fockenstaert.
Pieter Antheunisz. vanden Heuvel.
Adriaen vander Goes.
Adriaen Pierterssons.
Mr Johan de Voocht.
Mr Willem Schade.
Arendt Jacobsz. vander Graeff } *Tot Delft.*

De Heeren,

Cornelis Claesz. van Driel.
Jacob Velthuysen.
Dirck Pietersz. van Veen.
Henrick Nobel.
Johan Robberts.
Hendrick van Eck.
Thomas Varver.
Adriaen vander Dusse.
Sarich Hairwijck. } *Tot Rotterdam.*

Weghen de Camer in 't Noorder-Quartier,

De Heeren,

Ir Floris van Teylinghen, *Burgemeester.*
Gerrit Jansz. vander Nieuwburgh, *Burgemeester.*
Pieter Willemsz. Kessel. } *VVeghen Alcmaer.*

Olfert Barentsz., *Burgemeester.*
Ir Johan van Foreest.
Claes Willemsz. Crap, *Burgemeester.*
Frederick Broecker. } *VVeghen Hoorn.*

Gerrit Jacobsz. Trompet, *Burgemeester.*
Cornelis Pietersz. Lantman, *Burgemeester.*
Jacob Menten.
Pieter Hardebol. } *VVeghen Enchuysen.*

Boudewijn Heynsz., *Burgemeester.*
Jacob Pieter Mieuses. } *VVeghen Edam.*

Claes Symonsz. Dolphijn, *weghen Monnickendam.*

VVillem Dircksz. Everhart, *Burgemeester.*
Pieter Nanninghs, *Burgemeester.* } *VVeghen Medenblick.*

Marten

Marten Boudewijnſz., *Burgemeeſter van Edam.*
Cornelis Mathijſz. Schaghen, *Burgemeeſter van Medenblick.*
Claes Jacobſz. Roch, *van Hoorn.*
Jan Janſz. Sus, *van Hoorn.*
Meyndert Thomaſz., *van Enchuyſen.*
Adriaen Cornelíſz Schaghen, *van Alcmaer.*
Jacob Volckertſz., *van Enchuyſen.*
Cornelis Sweerſſz., *van Enchuyſen.*
Pieter Huygh, *van Enchuyſen.*
Pieter Claeſz. Teenghs, *van Edam.*
Jan van Neck, *Burgemeeſter tot Hoorn.*
Symon Maertſz. Lievens, *Burgemeeſter tot Medenblick.*
Dirck Codde vander Burgh, *tot Enchuyſen.*
Pieter Pauw, *van Alcmaer.*
Pieter Dirckſz. Ben, *Burgemeeſter tot Hoorn.*
Dr Johan Gerritſz. Juel, *van Hoorn.*
Mr Allert de Groot, *van Hoorn.*
Mr Pauwels Swanenburgh, *van Alcmaer.*
Claes Adriaenſz. Clock, *van Hoorn.*
Pieter Claeſz. Boſch-ſchieter, *Burgemeeſter van Edam.*
Dirck VVillemſz. Everhart, *van Medenblick.*
Sasker Cornelíſz. Schaghen, *van Medenblick.*
Jacob Schaghen Hooghlandt.
Dirck Jacobſz. Haghen, *van Monnickendam.*

Weghen de Camer van Stadt en Landen,

De Heeren,

JOchim Altingh, *Burgemeeſter.*
I^r Johan Seckinghe.
I^r Onno Tamminga.
I^r Remt Rengers.
I^r Edzard Jacob Clandt.
I^r Diderich Scharff.
Bartolt VVicheringhe, *Raedtsheer.*
I^r Chriſtoffer van Euſſum.
Hillebrandt Gruys, *Raedtsheer.*
Albert VVifrinck, *Raedtsheer.*
Jooſt van Cleve, *Raedtsheer.*
Nicolaus Mulerius, *Profeſſor.*
Heer VVillem van Vyrſſen.
Heer Baerent Janſz.
Hendrick Schonenburgh, *Raedtsheer.*
Hugo van Nyeveen, *Burgemeeſter.*

Ir Albert Conders.
Pieter Iſebrandts, *Raedtsheer.*
Ir Sygert Syghers.
Hendrick van Royen.
Ir Rempt Jenſema.
Ir Johan Horenken.
Ir Barent Conders.
Heer Folckert Folckertſz.
Bernhard Julſingh, *Burgemeeſter.*
Ir Lambert van Starkenborgh.
Heer Tobias Iddekingha.
Pieter Eyſſinghe, *Burgemeeſter.*
Edzard Rengers, *Raedtsheer.*
Ir Evert Leeuwe.

Byvoeghſel aen het tweede Boeck.

ANNO 1625. Julius. Auguſtus. IN het jaer vijf-en-twintich hebben verſuymt te verhalen de reyſe van het Jacht de Windt-hondt: vertrock uyt Texel den veerthienden Julij. Den leſten ſaghen het hooghe landt van Galicia by Ooſten de Caep Ortegal: by de welck den eerſten Auguſti quamen; wierden een Carveel ghewaer / daer met de Schuyt aen voeren; 't volck was ghevlucht / ſijn ladinghe Hout; ſoo dat daer hun gadinghe uyt namen / ende ſtaken 't voorts in brandt. Den ſeſten zeylden tot voor Port à Port, daer elf Schepen op de Reede ſaghen legghen / van welcke twee op haer uyt quamen / dan keerden ſtracx weder. Hielden hier op ende neder tot den twintighſten; doen quam by haer 't Jachtjen de Schildt-padde, ende 's anderendaeghs quamen by den Ammirael Hendrick Jacobſz. Kat.
October. Hielden al tuſſchen acht-en-dertich / neghen-en-dertich ende veertich graden. Den ſevenden October 's morgens quamen by twee Spaenſche Schepen / van welcke een aen boordt leyden ende veroverden / hadt wel hondert ende veertich man op / ende daer onder wel thien groote Cavalliers; de vyandt verloos ſeven man / ende de onſe hadden maer dry ghequetſte: quam van de Bahia de todos los Santos. Den ſeſthienden ſonden 't volck met het Jachtjen de Schildt-pad aen landt: ende brochten 't ghenomen Schip den eerſten November in Faelmouth. Het andere wierdt mede by den Ammirael ghenomen.

Byvoeghſel aen het ſeſte Boeck.

ANNO 1626. Januarius. Februarius. DEN ſeventhienden Januarij 1626. is uyt Texel t'zeyl ghegaen Cornelis Cornelisz. Jol met het Jacht den Otter, groot tneghentich laſten / met ſeſthien gotelingen ende acht-en-tſeſtich man. Den tweeden Februarij ſaghen 't Eylandt Palma, ende den neghende de Cabo Verdſe Eylanden / ende quamen den elfden onder St Vincent te reede / ende vonden daer 't Bruynvisken met noch een Zeeuws Jacht onder haer Vlagghe behoorende. Den veerthienden quam de Maeght van Enchuyſen daer mede op de Reede. Kreghen daer ſeer luttel ververſinghe / ende konden gheen Bocken vanghen. Den ſeventhienden ginghen weder t'zeyl / ende om den hoeck zijnde / ſtelden haer kours Zuydt-Ooſt ten Zuyden aen. Den negenthienden ſagen Iſla del Fogo.

Den

Den vijfden Martij hadden de hooghde van een graedt ende dertich minuten/ ende liepen West-waert over. Den neghenden waren door de Linie. Den neghenthienden saghen de Cabo St Augustin, ende hielden raedt met de andere Jachten hoe het best souden aen-legghen: den twintighsten verspraken de Zee-Ridder. Hielden hier af ende aen. Den ses-en-twintighsten verspraken de Windt-hondt. Den seven-en-twintighsten saghen twee vremde Zeylen/ van welcke het eene haer ontsnapte ende binnen Pernambuco gheraeckte: kreghen een Swarte aen boordt/ die haer seyde datter ses-en-twintich Schepen in die Haven laghen / waer onder de grootste thien of twaelf stucken op hadden: 's avondts inde eerste wacht kreghen 't ander Zeyl onder scheut: het jaeghden op de wal; ende de onse setten de Boot uyt ende voeren daer nae toe; vonden het gheladen met twee hondert ende tnegentich kisten Suycker; was een Spieghel-Schip / ende quam van St Alexio naer Pernambuc om noch hondert kisten in te nemen; alsoo het niet konden af krijghen stakender den brandt in. Den neghen-en-twintighsten kreghen weder jacht op een Fluyt met stuck-goederen gheladen/ ghemonteert met acht stucken: dese liep teghen de wal ende schoot om hulpe / ende daer quamen veel Portugesen aen boort/ soo dat onmoghelijck was met de Boot daer aen te kommen; desweghen den Otter en de Maeght van Enchuysen het setten op acht vadem waters by de Fluyt/ ende laghen soo dicht aen de wal / dat over de Fluyt aen landt schieten konden / inde bocht van de Cabo St Augustin aen de Zuydt-zijde / ende de groote mast van de Fluyt stiet van boven neder / ende 't Schip berste / ende raeckte vol waters / soo dat het verlieten / ende wenden weder naer Zee toe. Den lesten quamen by de andere Jachten; de Windt-hondt hadt een Scheepken ghenomen met Wijn / de welcke hy daer uyt hadt ghehaelt ende 't Schip verbrandt. Houden hier noch ontrent Pernambuc. Nemen een Angolas-Vaerder met ses hondert Swarten / die plunderen ende weder laten varen. De Windt-hondt nam mede een Schip met Swarten / d'welck mede lieten varen. Den achtsten quamen by de Maeght van Enchuysen, die een Scheepken ghenomen hadde / kommende vande Bahia, ende ghegeladen met hondert en tsestich kisten Suycker ende eenighe Tabac. Was met noch dry andere uyt-ghelopen die van hem verdwaelt waren; de Maeght van Enchuysen liep daer mede naer Isla Fernando Noronha om die te lossen. Den elfden quam de Steur by haer: ende de Bruyn-visch nam een Scheepken met hondert en tseventich pijpen Wijn van Madera, namen soo veel Wijn over als berghen konden/ ende lieten 't Scheepken varen. Hielden hier noch al af ende aen. Den vier-en-twintighsten Aprilis hadden weder Jacht op een Portugees Schip / ende namen het 's avondts / quam uyt de Bahia, ende was gheladen met vier hondert ende veertich kisten Suycker ende eenighe Tabac. Den vijf-en-twintighsten namen noch een Schip met dry hondert kisten Suycker ende hondert kisten Tabac / mede uyt de Bahia ghekommen: de ghevanghens wierden aen St Alexio aen-geset. Den seven-en-twintighsten liepen met de veroverde Schepen naer Isla Fernando: d'welck den eersten May saghen: dan 't selve niet konnende bekommen / verzeylden naer de Caribise Eylanden / de welcke den achthienden saghen / ende quamen 's anderendaeghs aen Granada; vonden daer de Maeght van Enchuysen, die sijn Suyckeren hadt in-ghenomen/ ende de Portugesen laten varen. Den eersten Junij scheyden den Otter ende de Maeght van Enchuysen met de twee veroverde Schepen van daer: ende den sevenden Julij saghen Corro ende Flores, ende quamen sonder ongheval weder in Texel den seven-en-twintighsten der selver maendt.

Anno 1626. Martius. Aprilis. Mayus. Junius. Julius.

WAER-

WAERSCHOVVWINGHE.

ALsoo de Journalen soo veel zijn / ende mijn tijdt / weghen menichfuldighe andere occupatien / soo kort ghevallen / soo en hebbe niet alles in dese volgende Historie konnen in-voeghen; oock somtijdts by eenighe ghebreken / die in verscheyden schriften voor quamen / niet konnen alles soo exactelijck aen-teeckenen als wel ghewenst hadde / ende de Leser veel-licht sal verwachten. Insonderheyt soudt konnen ghebeuren / dat yemandt / die in dese Jaeren / ten dienste van de Compagnie sich heeft laten ghebruycken / en yets voor de selve verricht / over-gheslaghen mochte wesen / ofte sijn verrichtinghe niet soo volkomentlijck verhaelt. Soo yemandt sulcx mochte voor-kommen / de sulcke sal ghelieven te gheloven dat sulcx niet en is gheschiet voordachtelijck / ofte om sijn kloeckheyt ende vroomigheyt te verminderen / maer by ghebreck van aenwijsinge. Ende derhalven werden alle die yets sulcx soude moghen in het Lesen van dese Historie ghewaer worden / ghebeden dat het selve my willen aen-wijsen / ende hare memorien ofte Journalen laten toe-kommen / op dat het selve in toekommende mach ghedencken / ende t'sijnder tijdt ende plaetse in-voegen / waer aen my ende 't Ghemeyn grooten dienst sal gheschieden / ende dese Historie ten laesten tot haer volkomentheyt werden ghebracht. Ondertusschen konnen den Leser versekeren / dat alles 't ghene hebben aen-gheroert / ghenomen hebben uyt de aenteeckeninge vande ghene die selve eenich ghebiedt ofte bedrijf hebben ghehadt inde Verrichtinghen te water ende te lande. Eyndelijck / alsoo d'een meer als d'ander neerstich is gheweest in het aenteeckenen vande gheleghentheyt ende hooghden van plaetsen / hebben wy die alle soecken by te brenghen / op dat daer uyt eyndelijck een volkommen Beschrijvinghe mach ghetrocken worden; soo yemandt eenighe misslach weet aen te wijsen / ofte eenighe vordere openinghe te geven / die sal my altijdts bereydt vinden om 't selve met behoorlijcke aenmeldinghe van sijn naem te ghedencken.

Jaerlijck Verhael
VAN DE
Verrichtinghen der Gheoctroyeerde
West-Indische Compagnie.

Kort Begrijp van 't eerste Boeck.

Nleydinghe tot dit Historisch Verhael, ende des Autheurs voornemen. Den Raedt ende Besluyt genomen over 't exploit op de *Bahia de todos los Santos*. De ghelegentheyt vande Vlote daer toe gereet gemaeckt. Den tocht van Philips van Zuylen met een Schip en twee Jachten naer de Custe van Africa: de Jachten nemen een Schipken voor Cachieu, sincken een Bercke ende verbranden twee. Komen weder by de Commandeur in *Sierra Liona*. 1624. Vervolgh van de Vlote naer de *Bahia*. De Colonel Dorth vervalt aen *Sierra Liona*; den Ammirael met de resterende Schepen komt onder *St Vincent* een van de *Cabo Verdse* Eylanden. Ververschen daer. Gaen van daer t'seyl den 26. Martij. Beschrijvinghe van de *Bahia de todos los Santos*, en de aenliggende ghewesten. De Stadt *St Salvador*. De Vlote krijght de kuste van Brasil in 't ghesichte. Komen ontrent de *Bahia*. Ordre van den aenslach by de Raden beraemt. Loopen de Baye in. De Vice-Ammirael Pieter Pietersz. Heyn vervoeght sich onder de Baterije op het platte-form ende de Portugeesche Schepen. Van de welcke eenighe verbranden, ende de reste werden by de onse af-ghebracht. Nemen de platte-forme met gewelt in; vernagelen 't Geschut, ende begeven haer weder in de Schepen. Getal van 't gesonde Krijghs-volck; landen aen de Sand-baye: Ordre van haren tocht: komen met weynich resistentie tot in de Voor-stadt: De Vyandt verlaet 's nachts de Stadt en vlucht in de naest-gheleghen Bosschen ende plaetsen: Ons volck komt in de Stadt: Krijgen de Gouverneur (die daer alleen was ghebleven) gevanghen: ende vallen tot plunderen vande Huysen: De Vice-Ammirael komt langs de water-sijde mede in de Stadt. De Vyandt verlaet son-

der ſlagh ofte ſtoot ſijne Forten. Geſtalte vande Stadt. Den Ammirael ſtelt ordre op 't plunderen ende doet de verſlingerde goederen verſamelen. Wat buyt hier wierdt gevonden, ſoo inde af-gehaelde Schepen als inde Pack-huyſen. De Heere van Dorth komt naer eenighe dwalinge mede inde *Bahia:* ende ſtelt ordre op de Militaire diſcipline ende bewaeringhe vande Stadt: doet aenbiedinghe aen de Portugeſen om weder in hare Huyſen te kommen. Daer kommen noch eenighe Schepen inde Baye in-vallen ende worden by de onſe genomen. De Vyandt komt aen de Stadt by nachte. De Gouverneur buyten ghetrocken zijnde, werdt van de Braſilianen verraſt ende vermoordt. De Sargeant major *Allert Schouten* komt in ſijn plaetſe. Dry van des Vyandts Schepen werden ghenomen. Den *Ammirael Jacob VVillekens* keert naer huys. Ende den *Vice-Ammirael Pieter Pieterſz. Heyn* vaert naer Angola. De ongeregeltheden inde *Bahia.* Verhael vande toeruſtinghen hier te Lande. De reyſe vande *VVind-Hond.* Vervolgh vanden tocht van *Pieter Schouten.* Komt aen *Cabo Caldera.* Tracht inde *Maracaybo* te loopen, doch wordt by de wind verhindert. Begeeft hem onder *Hiſpaniola:* ende voorts naer *Jamaica.* Komt aen *Iſla de Pinos*, ende ſteeckt over naer *Yucatan.* Plundert *Siſal;* ende neemt een leedige Barcke. Steecken over naer *Cuba.* Neemt daer eenighe Bercxkens. Siet de Spaenſche Vloote. Gheraeckt met eenighe der ſelven ſlaeghs. Verſeyldt naer de *Tortugas.* Ende van daer naer *Florida.* Komt inde *Bermudes.* Seyndt d'een Schip naer huys, ende keert met de *Trouwe* naer de Eylanden. Ende ſet onder de Virgines. Komt naer veel ſuckelen onder *Dominica*, ende eyndelijck onder *S^t. Vincent.* Ondertuſſchen hadde *de Eendraght* een koſtelijck Schip ghenomen van *Honduras:* doch komende op de gronden vande Tortugas, veronghelückte de *Eendraght*, ende 't volck quam met de Prijs in Zeeland. Vervolgh vanden Tocht van *Phlips van Zuylen.* Komt ontrent *Cabo Negro.* Al de Schepen kommen weder by hem. Bekomt ververſchinghe van eenighe Portugeeſen. Neemt een Schip van Pernambuc met Koopmanſchappen. Noch een Fluyte met Wijnen ende een Schipken met *Farinha.* Verzeyldt naer *Loanda*, ende nemen onder-wegen veel Pataskens; ſet inde Haven van St Paulo; ſlaet daer tegen elf Schepen: bekomt daer van twee, die laet ranſoeneren. Van daer verzeylt zijnde; neemt noch meer Schepen, ende onder anderen een Spiegel-Schip: ende noch twee andere. Keerdt te rugghe naer *Loango;* ende handelt met die van *Congo. Pieter Pieterſz. Heyn* komt daer by haer. Wiens reyſe beſchreven wordt. Genomen een Schip met Canarie Wijnen. Vervalt by de *Cabo St Auguſtin.* Komt by *Angola* ende inde Haven van *Loanda:* ende veroveren eenige Schepen. Seyndt twee Jachten naer *Benguela:* Doch konden die niet vinden. Kommen weder by den *Ammirael.* Verzeylt naer de Rievier van *Congo.*

Het

Het Eerste Boeck.

Onder alle de wonderlijcke dinghen/ die in onsen tijdt by den Staet van dese Vereenighde Provintien / tot handhavinghe van de Ware Religie ende bescherminghe onser Vryheyt/ syn uyt-gericht/ tegen den Koningh van Spagnien / hebben wy seer aen merckens weerdigh ghedocht de verrichtinghen van de Gheoctroyeerde West-Indische Compagnie: om dat de selve met kleyne macht ende gheringhe beswaringhe van het Ghemeyn/ door de by een ghebrachte middelen van een kleyn aen-tal van Ondersaten deses Staets/ soo geluckelijck zijn uyt-gevoert / dat de gantsche Werelt sich daer over heeft moeten verwonderen / ende den hooghmoet van Spagnien swichten ; ende datmen daer uyt naecktelijck heeft konnen speuren/ op wat wijse men dien machtigen Vyandt door syn eyghen middelen kan krencken / ende hem de Americaensche Schatten ontrecken ofte onnut maecken/met de welcke hy de gantsche Christenheyt soo vele Jaren heeft geplaeght ende in gheduyrighe onrust gehouden. Wy docht daer benevens dat dese wonderlijcke daden by de West-Indische Compagnie tot welstandt van ons lieve Vaderlandt uyt-ghewroght / de naerkomelinghen niet en konden ofte behoorden verswegen te worden; ende dat my/ die van den beginne in bedieninge van de selve was gheweest/ alle de ghewichtighe raetslagen hadde by gewoont ende helpen bevorderen / ende alle de Journalen/ Brieven ende Geschriften ghesien ende ghelesen / niet qualijck en konde af-ghenomen worden de Beschrijvinghe vande selve by der handt te nemen/ ende de naeckte waerheyt alleen (die my ten besten bekent was) in onderscheyden Boecken volgens de ordre der Jaren te vervatten/ ende alsoo de stoffe te bereyden voor beter verstanden / die de selve hier naer met een beter penne naer hun verdiensten mochten ten thoone stellen voor de gantsche wereldt. De Beschrijvinge van America ofte Nieuwe Wereldt / die ick voor eenige Jaren in druck hadde uyt-gegeven/ scheen mede desen tweeden arbeydt / als een noodigh gevolgh te vereysschen/ (mijne Vrienden oordeelden 't selve) door dien dat uyt de menighfuldighe Reysen/ de onderscheydelijcke ondeckinghen van vele gewesten / ende 't gene soo te water als te lande by des Compagnies Vlooten ende Legers is verricht/ een groot licht konde gheschept werden ende meerder kennisse van die nieuwe ondeckte landen verkregen: 't sal oock so in't vervolgh blijcken. Mijn voornemen en is niet hier te spreken van de Insettinghe vande Compagnie/nochte aen te roeren hoe lange desen Staet heeft swanger gegaen van de selve/ wie die gheraden ofte wie die achter-gehouden hebben/ ende wat swaricheden sich verthoont hebben in't op richten/ in't vinden vande noodige middelen tot uyt-voeringhe van so grooten ende langh-verwacht werck / de generale Historie van desen Staet sal 'tselve beter passen. Oock en sal niet aentrecken de bestieringhe van de Compagnie hier te Lande / dewelcke uyt het Octroye/ 't welck de H. Mog. Heeren Staten Generael van de Vereenighde Nederlantsche Provincien belieft heeft hare Ondersaten aen te bieden / ghenoegh kan werden ghevat : noch de veelvoudighe raetslagen al hier over verscheyden saecken ghevallen/ waer van vele noch niet en syn in't werck geleght; door dien 'tselve ontijdigh ende ondienstigh soude wesen. Mijn voornemen is

Anno 1623.

Anno 1623. alleen/ voor dese tijt/ te verhalen 't ghene by de wel-ghemelte Compagnie te water ende te lande is voorgenomen ende verricht/ by middel van wapenen tegen den Koningh van Spagnien ende sijne Ondersaten/ inde groote woeste ende overrijcke gewesten van America ende Africa, ende voornaementlijck in de vermaerde Provincie van Brasil, inde welcke dese Compagnie eyndelijck haeren standt ende plaetse heeft genomen: Sonder my te bemoeyen met den handel ende bevaeringhe die by de selve Compagnie vanden beginne is aen-ghestelt op de gout-rijcke Landen van Guinea ende beyde de ghedeelten van America en de Eylanden noch niet beslagen ende verheert by den Vyandt: als alleen in 't voor by gaen/ ende wanneer de Koop-handel met den oorloge is vermenght geweest. Sal my beneerstigen niet te schrijven wat onwaer is/ oock niets dat waerachtigh wete te wesen/ voordachtelijck verswijgen: het doen ende laeten van de gene die de Compagnie hebben ghedient/ sal naecktelijck verhalen/ die het lesen ghelieven daer van te oordeelen naer jeders verdienste; doch met sulcken bescheydenheyt/ dat de onaenghename uytkomsten/ niet altijts te laste leggen aen de gene die daer in zijn gebruyckt gheweest; ofte die in tegendeel ghelucekelijck zijn uytgevallen jemandts kloeckheyt ofte dapperheyt gheheelijck toeschrijven: maer sullen wel doen altijts haer ooghen te slaen op Godes voorsichtigheyt/ de welcke in dese gantsche saecke sich seer wonderlijck heeft verthoont/ eenige aenslaegen de welcke wijsselijck schenen aengeleght te wesen/ te rugge gehouden/ ende weder andere onverwacht buyten maten wel laten gelucken. De voornaemste eere moet Godt alleen toegeschreven werden/ de welcke de geringhe middelen van dese Compagnie ghenaedelijck heeft ghesegent/ de verlopen saecken door nieuwe toevallen herstelt/ ende teghen het oordeel ende verwachtinghe vande meeste menichte/ door swacke middelen groote dingen/ tot welstandt van desen staet/ uyt gevoert. Haere Hoog. Mog. hebben daer mede vele toeghebracht door hare gunste ende toe-laeghen: ende hadde het Godt gelieft dese Compagnie in wesen te brengen/ doen des Landts gemeyne middelen met den oorloge op hare naeste grensen/ met het helpen ende toeleggen aen haere vrinden ende bondtgenoten/ noch soo vele niet te doen en hadden/ ende over-sulcx de Compagnie rijckelijcker hadden konnen verstrecken ende met meerder hulpe by-springen/ wat hadde der niet noch verder voorghenomen ende uytgericht konnen worden? Prince Maurits Hoogh-loflijcker Gedaghtenis/ (de welcke het een groote vreught is gheweest de oprechtinghe vande lange ghewenste Compagnie/ ende de beginselen van hare werckingen voor sijn overlijden te sien;) en sijn Hoogheyt den tegenwoordigen Prince van Oragnien/ hebben met haren goeden Raedt/ aenleydinghe ende gunste een groot gewichte daer toe gebracht. De kloecke Helden die het werck manneliјck ende ghelucekelijck hebben uytgevoert/ sullen op hunne behoorlijcke plaetsen haere gedachtenis ende lof vinden. Eyndelijck de Naer-kommelinghen/ als wanneer de nijdigheyt ende wan-gunste sal rusten/ sullen konnen oordeelen/ dat dese Compagnie seer groote dinghen voor desen staet heeft ghedaen/ ende veellicht meer alsmen van haer hadde verwacht ofte konnen eysschen. Want indien men hare middelen die by de Gemeynte zijn uyt-geleght aensiet/ deselve zijn by naer niet naemens weerdigh/ alsmen die soude vergelijcken teghen de over groote macht vanden Koningh van Spagnien/ teghen de welcke sy sich sonder omsicht soo couragieuselijcken heeft gaen stooten. Dan alsoo licht beter occasie sal hebben om hier van wat meer ende met meerder reden te seggen/ indien my Godt tijdt gundt om dit werck te voltrecken/ tot den jaere seven-en-dertigh (welck voor eerst nu hebbe voor-ghenomen) soo en sal hier van nu niet breeder spreecken/ maer treden tot de saecke selfs; ende in dit eerste boeck verhalen 'tgene inden jare 1623. ende 1624. is voor-genomen ende verricht.

Den

Den handel op Guinea ende eenige andere plaetsen van Africa ende America versorght zijnde/ voor so vele doen van noode was; hebben de Bewinthebberen die doen de Compagnie dienden/ begonnen te beraeden/ wat sy best souden voornemen tegen de vyanden van desen staet. Want waren wel bewust/ datmen het groot verlanghen vande goede Ingesetenen van dese Vereenighde Nederlanden ende 't groot verwachten dat een yder sich hadde ingebeeldt/ niet wel en soude konnen voldoen/ met de voorseyde handelen alleen te drijven/ die by andere al te vooren waeren gedreven; dat mede (uytgenomen den handel op Guinea, wiens voordeelen een yder bekent waren) uyt den handel met eenige Wilde/die noch by den Koning van Spagnien niet en waren t'ondergebraght/ geen seer groote nuttigheden met der haest en waren te verwachten: door dien dat die Barbarische natien weynigh behoefden/als alleen eenige bijlen/messen/ coralen ende diergelijcke kleynigheden / gantsch niet genegen zijnde om sich te kleeden: waer door men de waeren die hier te Lande worden gemaeckt ofte gebraght/had konnen vervoeren/ende dat de waeren die by ende van haer waren te haelen/ als hout/verwe ende diergelijcke dingen sodanigh waren/ datse dese Landen eer souden konnen vervullen als verrijcken. Gelijck sy dan wel van dat gevoelen waren / datmen die handelen niet alleen niet en behoorden achter wegen te laeten/ maer oock in eeniger maten te vermeerderen: soo voorsaegen sy mede voordachtelijck/ dat hun wat anders stondt voor te nemen/ waer deur sy de Spagniaerden ende Portugesen tot onder-handelinge mochten dwingen; ofte by ghebreke van dien uyt hare voordeelen uytstooten ende onse ingeborene daer in stede planten ende doen neder slaen / om alsoo ons Vaderlandt te doen genieten dē groote nuttigheden / die hunne vyanden vele jaeren uyt die ende gelijcke ghewesten hadden getrocken. Daer toe mede insonderheyt aengeport zijnde by de Regeringe van dese Landen / dewelcke wijselijck nu hadden inghenomen / dat alle het doen hier te Lande / hoe gheluckelijck het oock mochte af-loopen / alleen niet maghtigh ghenoegh en konde zijn om een ghewenst eynde vanden langhduyrighen oorlogh te bekommen; maer datmen den Koningh van Spagnien / de senuwen van sijne jaerlijckse inkomsten behoorde af te snijden/ ende de springh-aderen uyt de welcke 't bloedt ende de levendmaeckende geest in dat groot lichaem sich verspreyt / met der tijdt gelijck op te stoppen: om welckes te verrichten/ vele wijse Regeerders van desen staet / de oprichtinge van dese Compagnie lange hadden ghewenst en geraden: ende de teghenwoordige nu eyndelijck voort-ghebraght. Ende hoe-wel de Bewinthebberen ghenoegh verstonden de grootheyt ende swaerheyt van dit werck; ende dat sy daer door de maght van soo maghtighen Prince haer op den hals souden haelen; nochtans daer by overlegghende dat sy door d'een of d'ander gheval 't selve evenwel hadden te verwachten / schoon sy hem soo vele mijden moghten als sy konden, en hebben sich hier deur niet laten afschricken; maer aenmerckende de veerdigheyt ende beseyltheyt van onse Nederlandsche Schepen/de menighte/ kloeckmoedigheyt ende ervarentheyt van ons Zee-varende Volck/hebben een goede hope gheschept van wat voorderlijcks/ende veellicht oock groots/in desen te sullen konnen doen. Te meer om dat haer ten deele wel bekendt was ende dagelijcks noch naerder werden onderricht in wat ghedeelten van America de Koningh van Spagnien sterck / ende waer hy weder heel swack wierdt geoordeelt te wesen. Sulcx dat nu de naeste ende meeste bekommeringh was op wat geweste men voor een begin het best soude moghen aenlegghen: in soo grooten geweste was veel keurs / ende vele vande voornaemste plaetsen wierden van een harden aengangh ghehouden. De Hog. Mog. Heeren Staten Generael van dese Vereenigde Nederlanden / hadden weynigh tijdts te vooren/ eer dat de Compagnie noch volkomentlijck was besloo- ANNO 1623.

 ten/

Anno 1623. ten / met goed-vinden van sijn Vorstelijcke Ghenade Prins Maurits Hooghlosselijcker Gedaghtenis/uyt-ghesonden de Nassauwsche Vlote onder 't beleyt vanden Ammirael l'Hermite ten deele by 't Landt ende ten deele bekostight by de Geoctroyeerde Oost-Indische Compagnie; dan waerwerts deselve was geschickt / wierdt alsdoen noch / (ghelijck wel noodigh was) seer bedeckt onder eenige weynige Heeren vande Regeeringe gehouden: dewelcke niet ongaern en hadden gesien/ ende deswegen voor-slaegen maeckten/ dat op seeckere bespreecken daer over te maecken / de West-Indische Compagnie met deselve in gheineynschap hadde gekommen; ofte ten minsten op haer voornemen (welck by die ghelegentheyt oock eenighe weynighe Bewinthebberen van de West-Indische Compagnie wierdt geopenbaert) het noodige vervolgh soude doen. De Bewindthebberen in 't gemeyn en docht wel niet geraeden sich te vermengen met dat werck/ welck soo wat kostelijck onder de handt was gevallen/ om dat de Vloote soo langhen tijdt / wegen het verstreken saisoen / in de Havenen van dese Landen was op-gehouden; waer deur oock eenige die de gelegentheden van die navigatien wat hadden onderstaen / by naer gisten waer het ghemunt was / ende vreesden dat de Vyandt al mede wat mochte geroken hebben: niettemin soo waren vele wel ghewogen de voetstappen van deselve Vloote te volgen ende haer begonnen werck te vervolgen: soo dat by naer al vast beslotenwas / de Vloote diemen ghereedt hadde begonnen te maecken / den selven wegh uyt te seynden. Andere daer-en-tegen vonden 't selve ongeraden/ om dat hun ontijdigh ende ondienstigh dochte inden eersten aenvang vande Compagnie 't grootste ende ghereedste ghedeelte van haere middelen te wagen op een dessein vol van onsekerheyt/ende van welcke sy/ ten besten kommende/ de uytkomste in twee jaeren qualijck souden konnen weten/ende niet tegenstaende al nieuw vervolgh moeten doen:ende oordeelden veel dienstiger te wesen voor desen staet ende bequaemer voor de Compagnie yets te wagen op naerder ghelegen plaetsen: om datmen in soo verre ghelegen plaetsen maer een mis-slagh en soude konnen doen; naer by konde men het meermaels hervatten: ende hoewel men naer by meerder tegenstandt moghte vreesen/ soo was men oock ghereedet om weder met toe laghen daer by te komen/ ende sich te verhaelen ende versterken. Oock soo stonden die van dit gevoelen waren meest hier op/ datmen licht in een jaer / blijvende in dese Zee / de gantsche Custe van America, beginnende van Brasil, konde langhs loopen / ende watmen in d' een plaetse te swaer moghte vinden/ op een ander lichter vol-trecken/ ende in allen ghevalle de onkosten / ten minsten voor een groot ghedeelte / goedt maecken: ende den Koningh van Spagnien een grooten schrick aen jaeghen/ ende op seer groote ende onvermijdelijcke onkosten jaegen; alsoo daer door soude werden genootsaeckt sijne vastigheden te vermeerderen ende verbeteren / ende sijne Vlooten grootelijcks te versterken. Sulcx dat indien de Compagnie daer by gheen groote winste en mocht doen/de vyandt niet te min daer door grootelijcks verhindert ende verswackt soude werden. Desen lesten raedt eyndelijck goedt gevonden zijnde / is by de Vergaderinghe der XIX besloten / datmen de Bahia de Todos los Sanctos in Brasil soude aen-tasten ende pogen te bemaghtigen. Soo om dat dese plaetse soo ghelegen was / datmen der licht konde aen ende in komen / ende van daer gemackelijck alle de andere ghedeelten van America ende de Eylanden op sijn onversiens bespringen; alsmede om dat men hier met Portugesen soude te doen hebben / die men doen minder vreesde als de Spagnaerden ende bequaemer oordeelde om tot onse vriendschap ofte te locken ofte te dwinghen / doch meest om den handel vande Suyckeren ende Brasilie-hout/ dewelcke men achtede seer bequaem ende voordeerlijck te wesen voor dese Nederlanden: benevens andere redenen meer/die voordaghtelick hier sal verswijghen/

ghen / om deselve niet ontijdelijck te openbaren ende de vyandt te waerschou- Anno
wen waer voor hy sich soude hebben te voorsien. Welcken raedt ende voor- 1623
nemen door de Gedeputeerde uyt de vergaderinghe der XIX. de Hog. Mog.
Heeren Staeten Generael der Vereenighde Nederlanden ende sijn V. G. den
Heere Prince van Orangien voor-ghedragen zijnde / is by deselve mede goedt
ghevonden ende toe-gestaen. Daer waren reede by de Compagnie ghenoegh-
saem veerdigh ghemaeckt ende van alles wel voorsien dry-en-twintigh groote
Schepen ende dry Jachten. De Camer van Amsterdam hadde voor hare vier
negende parten daer toe gheschickt de volghende Schepen: Hollandia groot
dry hondert lasten / ghemonteert met ses metale ende twee-en-twintigh ysere
Stucken / ende ghemant met hondert ende achthien Boots-gesellen ende hon-
dert Soldaten: Zeelandia mede van dry hondert lasten / voorsien met twaelf
metale en vier-en-twintigh ysere Stucken / hondert ende derthien Matroo-
sen ende hondert Soldaten: de Provintie van Vtrecht van twee hondert ende
vijftigh lasten / met twee metale ende achthien ysere Stucken neghen-en-
tachtigh Boots-gesellen en hondert Soldaten; wesende dese dry des Compa-
gnies eyghen Schepen: hadden daer by ghehuyrt de Eendracht groot twee
hondert en vijftigh lasten met twintigh Gotelingen / veertigh Boots-gesellen
ende vijftigh Soldaten: S[t] Christoffel groot twee hondert en vijftigh lasten/
met achthien Gotelinghen / veertigh Matroosen ende vijftigh Soldaten:
de Hope groot twee hondert lasten met achthien Gotelingen veertigh Boots-
gesellen ende vijftigh Soldaten: Nassauw groot hondert en t'negentig lasten
met festhien Gotelingen / veertigh Matroosen ende vijftigh Soldaten: de
vier Hayms-Kinderen groot twee hondert en veertigh lasten met seventhien
Gotelingen / veertigh Matroosen/ vijftigh Soldaten: een ander Schip van
hondert en tachtigh lasten met sesthien Gotelingen/ veertigh Matroosen ende
vijftigh Soldaten: Overijssel groot twee hondert lasten met sesthien Gotelin-
gen veertigh Matroosen/ vijftigh Soldaten: den Haen groot twee hondert en
vijftigh lasten/met achthien Gotelingen veertigh Matroosen vijftigh Solda-
ten. De Camer van Zeeland soude daer toe doen voor twee negende parten:
den Tyger groot dry hondert en vijftigh lasten / met ses metale ende twintigh
ysere stucken / hondert Boots-gesellen ende hondert en vijftigh Soldaten:
t'Gulde Zee-Paert groot dry hondert lasten met achthien Gotelingen/ vijftigh
Boots-gesellen en hondert en vijf-en-twintigh Soldaten: het Post-Paert groot
't sestigh lasten met acht Gotelingen veertigh Matroosen/ en vijf-en twintigh
Soldaten. De Camer op de Maese: 't Schip de Neptunus groot twee hondert
en dertigh lasten met ses metale ende twee-en-twintigh ysere stucken met hon-
dert seven-en-tachtigh Mannen: den Oragnien-Boom groot twee hondert
lasten met twee metale Draecrkens en sesthien Gotelingen / dry-en-veertigh
Boots-gesellen ende vijftigh Soldaten: 't Jacht de Zee-Jaeger groot t' seven-
tigh lasten / met thien Gotelingen en twee-en-vijftigh Man: ende 't Jacht
den Haese-Windt groot vijf-en-t'sestigh lasten met thien Gotelingen ende een-
en-vijftigh Mannen. De Camer van 't Noorder-Quartier: de Samson groot
dry hondert lasten met vier metale en dertigh ysere stucken / hondert en thien
Boots-ghesellen end' een ghelijck getal van Soldaten: daer by bevraght de
Oude Roode Leeuw groot dry hondert lasten met achthien Gotelingen; twee-
en veertigh Matroosen/ vijftigh Soldaten: ende den Oragnien-Boom groot
twee hondert en vijftigh lasten met veerthien Gotelingen twee-en-veertigh
Matroosen vijftigh Soldaten. De Camer van Stadt en Landen: Groeningen
groot dry hondert lasten met acht metale en sesthien ysere stucken / acht-en-
t'negentigh Boots-gesellen hondert en vijftigh Soldaten: daer by ghehuyrt
de Sterre groot dry hondert lasten/ met twintigh Gotelingen veertigh Boots-
gesellen

Anno 1623. gesellen vijftigh Soldaten: ende het Jacht de Vos groot hondert en twintigh lasten met twaelf Gotelingen/vijf-en-dertigh Boots-gesellen en vijftigh Soldaten. Waer by noch ghekomen is 't Schip St Marten. Dese Vloote in deser voegen van seer kloeck Volck/ noodige mond-kosten ende allerhande krijghsbehoeften seer wel voorsien zijnde / is over deselve als Ammirael ghestelt den Ernfesten Jacob Willekens van Amsterdam: ende als Vice-Ammirael den kloecken Zee-Held Pieter Pietersz. Heyn van Rotterdam: ende als Colonel over alle het Krijsch-volck/ende te wesen Gouverneur over de conquesten/ den wel Edelen Jonck-Heer Johan van Dorth, Heer vander Horst en Pesh/ dewelcke in dese Provincien ende elders vele hooghe ampten beyde inde politie ende Krijgh reede hadde met eeren bedient. Met de toerustinghe van dese Vloote gingh dit jaer dry-en-twintigh by naer ten eynde / soo dat wy sullen een weynigh uyt-stellen vorder daer van te spreecken: ende sullen eerst verhaelen de verrichtinghe van een kleyne Vloote / welck dit selve jaer by de Compagnie wierdt uyt-gesonden naer de kuste van Angola ende andere plaetsen van Africa binnen de scheydinghen van haer Octroye gheleghen. Dit Vlootien bestondt uyt dese Schepen; den Dolphijn groot hondert en tachtigh lasten/ gemonteert met vier-en-twintigh Gotelingen en ses Steen-Stucken / op hebbende dryen-tachtich Man / den Schipper Thomas Sickes: 't Jacht de Thonijn groot t'sestigh lasten met acht Gotelingen / twee-en-dertigh Man / de Schipper Bruyn Volkersz: ende 't Jacht de Bruyn-Visch groot t'sestigh lasten met acht Gotelingen en seven-en-twintigh Man/ de Schipper Cornelis Haringh: alle dry uyt de Camer tot Amsterdam: de Manhafte Philips van Zuylen die voor desen op dese Kuste hadde gevaren ende daer wel bekent was / hadde het opper beleydt. Daer gingh in haer geselschap 't Schip de Swarte Leeuw geschickt tot den handel op Cabo Verde: soo dat den Dolphijn was Ammirael, de Swarte Leeuw Vice-Ammirael ende de Thonijn Schout by nachte. Dese

September. Schepen ginghen uyt Texel t'zeil den twee-en-twintighsten September. Den

October. twaelfden October saghen 't Eyland Lancerota; ende tusschen den seven en acht-en-twintighsten passeerden den Tropicus Cancri. Den dertighsten bevonden sich dicht by Cabo Blanco ende loefden met een Suyd-Oste windt dicht by de Caep om/ ende naeckten die tot op vijf vadem goede grondt: hadden des middags hooghde twintigh graden en vijftigh minuten: naer de middagh liepen met de Zee-windt bet in / ende settent des avondts ontrent vier mijlen binnen den hoeck. Dese Caep is ghewaldigh steyl ende gelijck met een bijl af-ghehouwen ende daer steeckt een sand-steert van af. 'S anderdaeghs sonden hare Schuyten ende Booten uyt/ soo om te visschen / als mede om alle hoecken ende in-wijcken te besichtigen ende vernemen of daer eenighe van des vyandts Schepen mochten ligghen/ alsoo daer veel ghewoon zijn te kommen visschen: doch en vonden daer te dier tijdt geene / soo dat weder van daer seyl-

November. den. Den vierden November vervielen binnen ofte benoorden Cabo Verde: doch quaemen s'avondts noch by de Cabo, liepen tot dicht onder het Eyland 't welck daer voor light ende settent daer. Anckerden s'anderdaeghs voor Refrisco, een Dorp van Swarten op de Custe van Africa, daer men ghewoon is te handelen. Cornelis Haringh Schipper op den Bruyn-Visch was ondertusschen ghestorven / ende Jochem Gijsen wierdt ghestelt in sijne plaetse. Den twaelfden scheyden van den Swarten Leeuw ende gingen met de dry Schepen t'zeil: ende den veerthienden 't vaste Land van Africa weder aen-gedaen hebbende / liepen langhs de Custe Suyden aen / ghelijck deselve aldaer streckt. Hadden 's middaghs hooghde twaelf graden en dertigh minuten: liepen doen noch met een Noord-Noord-Weste windt Suyden ten Suyden en westen aen: ende saeghen teghen den avondt een rif barnen / een stuck-weeghs in Zee;

ende daer by Noorden een groote in-wijck; over de barningh naer het Zuyden toe speurden een Caep / welck sy gisten te wesen Cabo Roxo ende de Rieviere van Cachieu: soo dat sy het setten op vijf vadem kley-grond: hebbende de voorseyde Cabo ontrent vier of vijf mijlen van haer Zuyden ten Oosten; lagen stijf een mijl vande wal ende op de hooghde van twaelf graden ende seventhien minuten by Noorden de Linie: de Zee-Custe van by Noorden af tot aen de in-wijck is heel leegh Land / ghelijck mede de in-wijck selfs / tot datmen de Caep begint te ghenaecken. Ende alsoo hier niet wel bekent en waren / soo sonden beyde de Jachten ende de groote Boot inde in-wijck om eenige sekere kondschap te bekommen. De Boot quam des anderen daeghs 's avondts weder / hadde de Rievier een stuck-weghs op gheweest / ende bevonden datse wel dry gaten heeft: het eerste ende grootste dicht by de Noord-wal in / Oost-Noord-Oost op-streckende / recht over den dreppel heel wijd ende wel dry tot vier vadem diep. Bezuyden dit / is een tweede gat / 't welck eerst Zuyden ende daer nae Zuyd-Zuyd-Oost in-streckt ende loopt soo met een krommen bocht naer de groote Rievier. De gaten van dese Rievier zijn al quaet in te kommen / men moet het hoogh water verwachten / alsoo 't selve daer wel een vadem op ende neder loopt. De Swarten daer ontrent woonende / soo haest sy de Boot vernaemen / quamen uyt verscheyden hoecken met veel Canoen / zijnde wel gewapent met schoone Assagayen / Bogen ende Pijlen; dan siende dat ons Volck wel op sijn hoede was / en quamen niet aen haer Boot: de onse en konden oock haere Taele niet verstaen / nochte en konden gheene van haer beweghen inde Boot over te kommen om naerder te onder-vragen. De Commandeur dit vernomen hebbende ende gheneghen zijnde nader te onder-staen of het de Rieviere van Cachieu was ofte niet / vondt gheraden de Jachten binnen de Rievier te schicken / nevens de groote Boot op nieuws wel gemant / hun vermanende dat haer vande loosheyt vande Portugesen ende Swarten wel souden wachten. De Jachten liepen den sesthienden de Rievier in langs de Noord-hoeck; ende quaemen den negenthienden weder uyt / ende by Zuyden het Recif om (welck wel anderhalf mijl West ten Zuyden ende West-Zuyd-West in Zee streckt) weder by 't groote Schip. Verklaerden dat wel seven ofte acht mijlen de Rievier waren op gheweest / al meest Oost ten Noorden ende Oost-Noord-Oost op; sonder eenige Schepen ghesien te hebben; want daer soo veel in-hammen ende spruyten waren / dat al haddender vijf-en-twintigh Bercken inde Rievier geweest / middel genoegh hadden haer te versteecken: en hadden mede geene Dorpen ofte Wooningen gesien / noch van Portugesen / noch van Swarten; hoe wel de Swarten haer nu te spraecke hadden ghestaen / doch sonder den anderen eenighsints te verstaen: het isser een vruchtbaer schoon Land voor Palmite-Boomen / Rijs ende Milie; dan saghen daer weynigh Hoorn-Beesten. Uyt dit verhael merckten de onse wel dat het de Rievier van Cachieu niet en was / maer wel die van St Domingo, daer in de Toortse der Zee-Vaert uyt-gegeven door Dirck de Ruyter gewagh wordt van gemaeckt. Ende alsoo de Commandeur merckte dat hier voor hem niet te doen en was / belasten de Jachten binnen de Baixos de St Pedro ofte de drooghten van Rio grande deur te loopen / om te vernemen offer eenigen handel was / ende de dieypten van dat vaer-water te ondersoecken / ende hem te kommen vinden in Sierra Liona. De Jachten stelden haer cours te naesten by naer de wal / om dry mijlen by Noorden Cabo Roxo, een kleyn handel-plaetsken aen te loopen. De Commandeur lichte mede sijn Ancker ten selven daege / ende quam met sijn Schip den vier-en-twintighsten by Zuyden het Westelijckste Eyland van de Idolos, ende wierden korts daer naer het vaste Land gewaer / ende saegen een Bercke daer onder ligghen / hadden alsdoen hooghde van acht graden ende

Anno 1623.

November.

ANNO 1623. vijftigh minuten by Noorden de Linie; ende alsoo het groot Schip niet en konde dese Bercke by kommen / weghens het ondiepe water / soo wierdt de Haringh-Schuyt ende Boot wel ghemant daer nae toe ghesonden; doch te vergeefs/want de Bercke onsnapte haer binnen de Rievier ende de nacht overviel haer soo dat niet vorder en jaeghden: saegen ondertusschen dat de Rievier wel vijf of ses schoone spruyten hadde om in te loopen/ ende dat het water daer wel anderhalf vadem op ende af liep. Quam den ses-en-twintighsten ten ancker in Sierra Liona: daer beyde Fransche ende Engelsche Schepen vondt: ende verkreegh vande Gouverneur vande Swarten door een geringe schenkagie vrydom om water en hout te halen ende te handelen. Middeler tijdt zijn de twee Jachten gheloopen inde rechte Rieviere van Cachieu tot voor het Stedeken selfs / welck de Portugesen daer hebben: ende hebben daer vooren ghenomen een scheepken; een Bercke inde grondt gehackt ende twee die ledigh waren verbrandt: ende naer dat wel veertigh of vijftigh scheuten met hare Stucken in 't Stedeken hadden ghedaen / gheen macht ghenoegh hebbende om 't selve vorder aen te tasten / zijn de Rievier weder uyt ghevaren ende den

December. vijfthienden December in Sierra Liona by de Commandeur ghekommen met het veroverde Schipken; 't welck wierdt ghemandt ende van een Schipper voorsien: brochten mede een Portugesche Alguazil ghevanghen de welcke sich ransoeneerde voor t'sestigh staeven Ysers. De Commandeur bleef hier eenighe tijdt ligghen ende ververste sijn Volck / maeckte voorraedt van water ende hout; ende handelde mede ondertusschen van de Swarte eenighe Oliphants-tanden ende seecker roodt Hout welck daer valt / ende veel hier te lande werdt ghebracht / soo dat dit jaer niet en verzeylde; desweghen sullen hem hier wat laeten rusten: ende sullen voort-vaeren tot het naeste jaer.

'T voorleden jaer hebben wy verhaelt hoe dat by de West-Indische Compagnie was uyt-gherust een groote Vloote van Schepen met Volck ende alderhande Krijghs-behoeften seer wel voorsien onder het beleydt van den Ammirael Jacob Willekens. Den eenen ende twee-en-twintighsten December

ANNO 1624. des voorleden jaers ginghen van dese Vloote uyt Texel ende Eemse t' zeyl neghenthien Schepen met den Ammirael; ende den dry-en-twintighsten uyt de

Januarius. Maese een Schip ende twee Jachten; den vijf-en-twintighsten Januarij deses jaers sesthien hondert ende vier-en-twintigh uyt het Goereesche Gat den Vice-Ammirael: ende eyndelijck uyt Zeeland den ses-en-twintighsten twee Schepen en een Jacht; makende in alles ses-en-twintigh soo Schepen als Jachten. De Schepen en Jachten uyt Texel ende de Eemse geloopen/hadden soo goeden windt ende soo spoedigen voortgangh / dat haer den acht-en-twintighsten der selver maendt by een vonden onder het Eyland S[t] Vincent, een vande Cabo Verdsche Eylanden / gelegen op te hooghde van seventhien graden ende ettelijcke minuten by Noorden de Linie: uyt-genomen alleen 't Schip Hollandia daer den Heere van Dorth op was/ d' welcke 't selve Eyland niet wel konnende bekommen / voor-by liep ende gheraeckte in Sierra Liona. Den Ammirael bleef onder dit Eyland ligghen om de gantsche Vloote by een te krijghen tot

Martius. den ses-en-twintighsten Martij: middeler tijdt zijn aldaer by hem ghekommen de Schepen die naer hem uyt-gelopen waeren / soo dat nu de gantsche Vloote by sich hadde/ uyt-gesondert Hollandia, van 't welcke hy alle dien tijdt gantsch niets en vernam. De Vloote bequam onder dit Eyland seer goede verversinge/als veel Visch/menighte van Bocken/Oragnie-Appelen/ alsmede Lijmen; dewelcke 't Volck haelde soo op S[t] Vincente als op 't naest ghelegen Eyland S[t] Antonio. De Chaloupen die in Stucken hadden mede ghenomen wierden mede ondertusschen in een ghesedt / Schans-korven ende andere noodtwendigheden bereydt / ende het Krijghs-Volck gheoeffent ende onderwesen.

Den

BAYA DE TODOS OS SANCTOS
Duytsche mylen
Spaensche leguen
CIDADE DO SALVADOR
S. Antonio
Slot op Tapesiep
Priaria
Rio Pitanga
Eylant de Marre
Monnike eylandt
T'EYLANDT VAN TAPERICO
I. Meve
Tamora Paraiba
R. Tambaria
Ille Burupebara
I. de Fontes
S. Benit
Rio de Gereßpe
I. Pycca
I. Caraibe
Fransch eylandt
R. de Cachoera
Molen

Den Ammirael nu dus langhe op de komste vande Colonel ghewacht hebbende ende niet wetende waer die belendt was; ende alles nu veerdigh zijnde/ is te raede ghewozden gheen langher tijdt te verliesen/ maer sijn reyse te vervozderen; ende is ten voornoemden dage van St Vincent t' zeyl ghegaen met alle de Schepen ende de seven aldaer op-ghesette Chaloupen: ende den een-en-twintighsten Aprilis ghekommen tot op de hooghde van ses graden by Zuyden de Linie. Ten selven dage is den secreten Raedt by den Ammirael uyt alle de Schepen aen boozd onboden/ om volghens sijnen last haer te openen de secrete Instructie die hem versegelt was mede ghegeven om op de voorseyde hooghde te ontsluyten: ende alsoo uyt deselve wierdt verstaen / dat het begeeren vande xix was / datmen de Bahia de todos los Sanctos soude aentasten ende alle vlijt aen-wenden om deselve te bemachtighen / soo hebben alle de hooge Officieren eensamentlijck den anderen belooft / met alle trouwe ende vromigheyt desen last naer te kommen/ ende haer uyterste beste te doen om den selven mannelijcken uyt te voeren / tot dienste van 't Vaderland ende nut vande wel-ghemelte Compagnie: hebben mede voorsdachtelijck de noodighe ozdze ende middelen van uyt-voeringhe onder haer beraemt ende besloten. Doch eer wy voort-varen tot de vozdere beschzijvinghe van desen Tocht / sal het noodigh wesen dat wy een weynigh spzeecken vande plaetse ende hare gheleghentheden. Dese Capitania van Brasil, wesende wel de voornaemste van allen werdt ghemeynlijck ghenoemt de Bahia de todos los Sanctos: 't midden daer van is gheleghen op de hooghde van derthien graden by Zuyden de Linie Æquinoctiael; dertigh Spaensche mijlen vande Capitania Ilheos naer het Noozden/ende ontrent hondert ghelijcke mijlen vande Capitania de Pernambuco naer het Zuyden. De Baye daer dese Capitania de naem heeft van ghekregen / is seer wijdt ende groot / ende verdeelt sich in vele ende verscheyden in-wijcken / in dewelcke oock eenighe Eylandekens ligghen. De openinghe van dese Baye is aen 't Suyden ende loopt op naer het Noozden: is by de twee mijlen ende een half bzeedt / in sommighe plaetsen twaelf ende oock wel achthien vademen diep: daer kommen verscheyden Rivieren in loopen / soo dat een vande bequaemste in-wijcken is daer men weet van te spzeecken in dat gantsche Gewests. Het uyterste ende grootste Eyland welck daer ghelijck in ende voor leght / werdt ghenaemt Taperica: soo datmen uyt der Zee dese Baye in-kommende aen de slincker-hand heeft dit Eyland / ende aen de rechter-hand 't vaste land van Brasil; de wijte hier wesende by de dzy mijlen. 'T vaste land aen de rechter-hand ligghende heeft eenen botten hoeck / op de welck een stercktjen light ghenaemt St Antonio, ende de oude Stadt welck sy nu noemen Villa Veja plagh te ligghen aen een kleynen in-bocht / naer 't Noozden eyndigende met een kleyn voor-land: van 't welcke 't vaste land sich in-bocht ende ghelijck een halve maene maeckt / eyndighende aen eenen smallen reep landts met een scharpe punt verre inde Baye uyt-stekende: ontrent aen 't midden van desen in-bocht light nu de Hooft-Stadt van dese Capitania ghenaemt St Saluador, ende op den scharpen hoeck het Fort Tapagîpe, ontrent twee mijlen verscheyden van 't punt van 't Eyland Taparica. Van desen hoeck Tapagîpe ontvalt het land eerst een weynigh naer het Oosten / ende de Baye werdt bzeeder en bzeeckt hier in 't land door een enghe mondt / maeckende vozders een groot binnen-water/ d'welck sich verspzeyt in twee bochten/ d'een naer 't Zuyden ende d'ander naer 't Noozden. Vande mondt van dit binnen-water streckt het landt voozts naer het Noozden tot aen de mondt vande Riviere Pitanga, de welcke van 't Oosten af-komt naer 't Westen / deselve is binnen tamelijck wijdt / ende ontfanght in sich eenighe mindere Rivierkens; ende daer staen vele Suycker-molens soo aen de groote als aen de kleyne Rivierkens. Vande mondt

Anno 1624.

Aprilis.

Anno 1624.

van dese Rievier Pitanga, streckt het land noch ontrent een mijle Noordtwaert op/ende keert sich dan met eenen krommen elleboogh (daer een kleyn Eylandeken in leght) naer het Westen/ loopende by naer recht West ontrent twee mijlen tot aen eenen stompen hoeck. By naer in 't midden van dese lenghde light een tamelijck Eyland welck sy noemen Maré, ontrent een halve mijle van 't vaste land verscheyden/ ende ongheaer een mijle langh; met welcke lenghde 't selve komt te ligghen dwars teghen over de mondt van de Rieviere Pitanga: tegen over de Noord-zijde van dit Eyland komt mede een Rievierken uyt het vaste land. Dwars vanden botten hoeck voornoemt naer 't Zuyden/ light mede een tamelijck Eyland ende wel soo groot als het voorgaende/ by de onse ghenaemt het Munnicken Eyland/ is by naer dry-hoeckigh. Vanden stompen hoeck op de wester-streckinghe/ keert het land sich weder naer het Noorden seer verre te landwaert in. Aen 't begin van de keeringhe ende 't vervolgh ligghen eenighe Eylandekens/ som heel naer ende sommighe wat verder van 't land: het eerste ende Zuydlijckste liggende neffens den hoeck werdt ghenaemt Birapebiâra, 't naeste Porto Madero, de naemen vande andere zijn my onbekent; teghen over 't vierde/ welcke langhworpigh inden bocht light komt een Rievierken uyt. Achter de lenghde van 't selve Eylandeken steeckt het land uyt naer het Westen met eenen stompen hoeck/ daer over light naer 't Westen een taemelijck Eylandeken langhwerpigh/ welck sy noemen Ilsa de Fuentes: nevens desen hoeck komt de Rieviere Tambariaut af-kommende van 't Noorden ende met een kromte haer openende naer 't Westen: het vaste land streckt van des selfs mondt Noord-West met twee bochtjens/tot aen de mondt van de Rieviere Geresipe (ofte so andere segghen Seregîpe:) dese komt uyt het vaste land recht van 't Noorden ende is inde mondt redelijck wijdt/ ende daer light een Eylandeken voor welck sy noemen Caraibe; ende inde mondt noch twee/ van welck het uyterste genaemt wordt Pycca; dese verdeelen de Rieviere ghelijck in tween. Van de mondt van dese Rieviere wesende het uyterste van dese groote Baye/ keert sich 't land met verscheyden bochten (daer eenige kleyne Rievierkens uyt-wateren) naer het Zuyden tot de mondt van de Rieviere Cachoera, de welcke haere openinghe heeft naer het Oosten; komt af van het Noord-Westen ende is binnen seer wijdt ende breedt/ soo datter oock eenighe kleyne Eylandekens in ligghen: daer vallen vele kleyne Rievierkens in/ daer vele Suycker-molens aen ligghen. Dwars vande mondt van dese Rievier light het Eylandeken Meve, ende de Custe loopt voorts naer 't Zuyden/ hebbende naer 't Oosten 't groote Eyland Taparica voor sich ligghende in sijn lengde. Ende dus vele sy ghesegt vande Baye. De Hooft-Stadt vande Capitania werdt ghenaemt St Saluador, is ghelegen aende Noord-Oost-zijde van dese Baye/ in 't midden vande half-manighe bocht daer wy hier voren van hebben ghesproocken; ghebouwt by de Gouverneur Thomas de Sousa, op een verheven heuvel; met een muyr omcinghelt ende van binnen met vele schoone gebouwen verciert. Den heuvel daer de selve op light/ is aende water-sijde seer steyl ende al met kreupel-bosch ende ruyghte bewassen; soo dat daer twee openinghen zijn in ghemaeckt/ langhs de welcke alle sware Waren door twee groote windasen langhs twee groote steyle sleden van hout gemaeckt/ worden op-ghewonden ende weder af-ghelaten; zijnde dese steylte ontrent hondert vademen hoogh vande water-kant. Beneden aen 't strande staen vele packhuysen. Beneffens de Forten St Antonio ende 't groot Casteel Tapagîpe, soo waren tot bescherminghe van de Reede voor de Stadt noch van oudts geleght twee steenen Casteeltjens/het eene dicht onder de Stadt ende nevens die houte sleden ghenaemt St Philippo ende het tweede tusschen dit ende 't groote Casteel op Tapagîpe. Doch boven dese hadde de Gouverneur noch een Fort ofte dry-

hoeckige

hoeckige platte-forme doen legghen recht voor de pack-huysen / d'welck van Anno 1624.
steen uyt de water was op-getrocken / doch niet gants volmaeckt doen de onse
daer quamen. Dese Capitania hoort den Koningh van Spangien selfs toe / de
welcke hier een Gouverneur houdt: oock soo is hier de Koninckliicke Audientie
tot de welcke alle Processen die in gantsch Brasil voor-vallen by Appel konnen
werden gebraght: hier woondt mede de Bisschop van Brasil; ende de Jesuiten
hebben hier een treffelijcke Collegie: eyndelijck soo zijn in dese Capitania seer
vele Suycker-molens die seer goet ende veel Suycker maecken. Laet ons nu
keeren tot onse Vloote. Van op de hooghde van ses graden by Zuyden de
Linie / daer hun den een-en-twintighsten Aprilis, als voren / bevonden / stel-
den sy haeren kours recht naer de Custe van Brasil; soo datse deselve den vier-
den May in 't ghesichte kreghen op de hooghde van veerthien graden bezuyden Mayus.
de Linie: ende hoe wel sy aldaer volghens den tijdt van het jaer ende het ghe-
woonlijcke Mousson op dese Custe / de Zuyd-Ooste windt hadden behooren te
vinden / ende de stroom gaende vande Zuydt om de Noordt / soo wierden door
kalmte ende tegen-winden seer op-gehouden / soo dat niet voor den achsten de
rechte hooghde vande mondt van de Baye en konden bezeylen: doch die nu
bekommen hebbende / soo hebben haer Anckers laten vallen ontrent neghen
mijlen buyten de wal / om van de Vyandt niet ontijdelijck ghesien te werden;
ende hebben daer alles volghens de voorgaende beraeminghe ghereedt ghe-
maeckt. Daer was by den Ghemeynen Raedt goedt ghevonden dat alle het
Krijghs-volck soude over-gaen op vier groote Schepen ende een Jacht; de
welcke het souden setten voor het bochtjen daer 't Casteel St Antonio op light:
ende de resterende Schepen souden met den Ammirael ende Vice-Ammirael de
Baye vorder in loopen; om de Vyandt te verschalcken / en aen verscheyden
oorden t'effens werck te geven / doch insonderheyt om des vyandts Schepen die
voor de Stadt mochten liggen / het verzeylen te verhinderen. Tot het landen
van het Krijghs-volck waren gheschickt de seven Chaloupen; doch om dat de
Vyandt te minder bedencken soude hebben op de vier voornoemde Schepen /
wierdt de Bestierders vande Chaloupen belast / soo langhe by de Vloote te
blijven tot dat den Ammirael een top-stander vande voor-stenghe soude laten
wayen; ende dat alsdan in aller ijl haer naer de vier Schepen souden vervoe-
ghen / om 't Krijghs-volck te landen aen een Zand-Baye recht binnen den
eersten hoeck van St Antonio, ende ontrent een mijle van de Stadt naer het
Zuyd-Oosten. Op 't Casteel van St Antonio waren wel vier metale Stuc-
ken gheplant / doch die selve lagen soo hoogh datse de in-kommende Schepen
niet en konden raken ofte beschadigen. 'Sanderdaeghs is de gantsche Vloote
ontrent Zuyd-Ooster Son inde Baye gheloopen; ende zijn ontrent de mid-
dagh soo inde voorseyde Zand-Baye / als voor de Stadt ghekommen. Soo
haest de Vyand onse Schepen om den hoeck vernam / heeft hy gewaldigh met
sijn grof Gheschut op de onse beginnen te spelen / uyt het Casteel St Philippo
ligghende aende Zuyd-West zijde vande Stadt / daer dry metale Stucken op
laeghen; ende uyt het groot Fort Tapagipe, daer der vier op laeghen; doch in-
sonderheyt van een Batterije recht onder de Stadt / gestelt op de platte-forme /
nieuwlijcx van witten Arduyn op een Rodse uyt de water op-ghehaelt / daer
acht metale ende twee ofte dry ysere Stucken op stonden. De onse zijn des
niet teghenstaende onversaeght voort ghevaren / een yeder naer sijn bestemde
plaetse. Ende (op dat wy de verrichtinge van onse Schepen ende het gevecht
te water eerst vervolghen) de Vice-Ammirael Pieter Pietersz. Heyn, heeft sich
met de Schepen Gelderlandt, Groeninghen ende Nassauw vervoeght tot op
een musquet-scheut by de voornoemde nieuwe Batterije ende de Portugesche
Schepen dewelcke tot vijfthien toe / soo groot als kleyn / hier dicht onder de

Anno 1624. wal laeghen ghekort/ hebbende het Fort S. Philippo aen bagh-boordt. Hier ontstondt een seer heet ghevecht/ door dien sy den anderen soo naer waren/ 't welck duyrde tot by-naer 's avondts ten seven uyren. De Vice-Ammirael merckende dat met schieten niet veel en wierde gevordert/ ende dat onse Schepen ondertusschen van des vyandts gheschut groote schade leden / ende insonderheyt dat het Schip Groeninghen, welck wel aldernaest aen des vyandts Schepen lagh/ soo deur-nagelt was dat het een wijl by naer in onmacht hadde ghelegen (want daer en waren maer vijftigh ghesonde Mannen op/ om datter op de reyse wel dertigh waren ghestorven / ende noch wel soo vele kranck lagen) is te rade geworden dry Booten elck met twintigh Boots-gesellen te mannen ende naer des vyandts Schepen af te veerdigen/ om de selve te beklimmen ende soo het doenlijck ware te vermeesteren ende af te brengen: dit voornemen is hem wonderlijcken wel gheluckt / want de Portugesen siende dat de onse met sulcken onversaeghtheyt op haer aen-quamen / hebben datelijck hare Schepen verlaten / ende het grootste selfs in brand ghesteecken/ door welcken brand noch dry andere zijn om-ghekommen / sulcx dat de onse doenmael maer acht van des vyandts Schepen en behielden ende onder de Vloote af-brochten. In dit ghevecht is onder anderen gheblevden de Capiteyn van 't Schip Groeninghen Andries Nieuw-Kerck / ghesegt Ghedult-hebber, een goedt Schipper ende kloeck Soldaet: hebbende hy ende sijn Volck hun seer lofselijck ghequeten. Dese verbaestheyt ende haestigh vluchten vande vyanden/ by den Ammirael, Vice-Ammirael ende hare by-hebbende Raeden ghespeurt ende in acht ghenomen zijnde / hebben naer onderlingh bespreck goedt gevonden haer van dese occasie te dienen/ ende datelijck veerthien Scheeps-Booten gemannet elck met twintigh wel ghewapende Matroosen; met de welcke de wel-ghemelte Vice-Ammirael sich soude begheven naer de voornoemde Platte-forme (de welcke door haer ghedurigh schieten de Schepen groote schaede dede) ende de selve soo het doenlijck ware te beklimmen: het welcke by de Vice-Ammirael niet tegenstaende het ghewaldigh schieten soo vande Batterije / als van het Strand/ met sulcke dapperheyt ende veerdigheyt is verricht / dat sijn Trompetter de eerste ende hy selfs de tweede ende de reste van sijn Volck successivelijck boven op de Platte-forme zijn geraeckt: een seer stoute ende Manhaftige daet; want de muyr was ontrent acht of neghen voeten hoogh uyt de water op-ghetogen ende wel met vijf of ses hondert man/ naer het ghemeyne seggen/ voorsien; doch ons Volck gheraeckte daer niet-te-min op/ staende op malkanders schouderen ende langhs de Boots-haecken op-klaverende. De Portugesen dit siende / zijn met groote verbaestheyt daer uyt-ghelopen / ende door 't water naer de Stadt gevlucht/ achter-latende een deel dooden. Doch alsoo dese dry-kantighe platte-forme naer de Strand toe open ende gantsch sonder beschut was / soo wierdt by die van 't land heftigh met Musquetten onder de onse gheschoten: om dit te verhinderen dede de Vice-Ammirael twee stucken gheschuts naer 't land toe keeren ende onder de Vyandt / die mede bloot stont/ lossen. Maer hoe-wel het schieten vande Vyandt hier deur seer verminderde/ ende de verbaestheyt onder 't volck dat op Strand stondt grootelijcks vermeerderde soo en vondt den Vice-Ammirael even-wel niet geraden daer langer te blijven / te meer om dat de nacht haer nu was over-ghekomen ende 't volck seer af-gheslaeft was ende 't Bus-kruydt haer mede begon te ghebreecken: maer heeft dienstigher gheacht 't Gheschut al-samen te vernagelen/ ende voor de vyandt onbruyckbaer te maecken / ende sich met het Volck weder naer de Schepen te begeven/ om de nacht ruste genoten hebbende/ des anderen daeghs met nieuwe krachten 't begonnen werck te voltrecken. In dit laeste gevecht/ welck ontrent een uyre duyrde en zijn van de onse maer vier doodt gheblevden/

ende

ende daer onder de Trompetter vande Vice-Ammirael voornoemt / ende acht Anno 1624 ofte thien ghequest / 't getal der dooden by de Vyandt is onseecker / doch is wel te ghelooven al groot is gheweest. Sullen nu de Vice-Ammirael ende de sijne een weynigh laten rusten ende verhalen hoe het ons Krijghs-Volck te lande ondertusschen hadden gemaeckt. Soo haest en liet den Ammirael te top-stander van sijn voor-stenge niet af-wayen ofte de seven Chaloupen begaven haer in aller ijl naer de vier Schepen ende de Jacht in de welck 't Volck was. Daer waren in alles maer twaelf hondert ghesonde Soldaten / de welcke door het af-wesen vanden Heere Colonel ghecommandeert wierden by de Sargeant Major Allert Schouten: daer waren by ghevoeght twee hondert ende veertigh Matroosen om de Velt-Stucxkens te stieren / ende de mond-kost ende behoufsten van Oorloghe naer te voeren. Alle dit Volck wierdt by de Chaloupen aende Zand-baye ghelandt; ende een yeder onder sijn Vaendel ghestelt zijnde / zijn naer voorgaende lotinge voorts ghemarcheert in deser voegen: Capiteyn Helmondt hadde de voor-tocht met vijftigh ofte t'sestigh Vierroers: hem volghde een gedeelte van des Colonels Compagnie onder 't beleydt van sijnen Lieutenant La Main: daer naer de Sargeant Major Allert Schouten met sijn Compagnie ende de Lieutenant van Helmondt met de reste van de Compagnie. Capiteyn Basseveldt met sijn Compagnie; ende voorts het Boots-Volck met de Draecxkens / Schoppen / Spaden / Hauwelen / Ammunitie ende andere noodtwendigheden. Inde achter-tocht waren Capiteyn Kijf; Capiteyn Ysenach: Capiteyn Willem Schouten ende Capiteyn Bourgeois van Mollingen met hare Compagnien. Wierden door Dirck Pietersz. Colver ende Dirck de Ruyter, den welcken (door dien sy te voren hier gheweest hadden) de weghen ende aenkomsten naer de Stadt wel bekent waren / ghelepdt naer de Stadt / door een seer enghe wegh. Hier hadde de Vyandt met weynigh volcks de onse wel konnen op-houden ende groote verhinderingh en schade doen / maer de verslaghentheyt van de Portugesen was soo groot / datse onse Troupen niet eens onder de ooghen en dorsten sien: want hoe-wel de onse in 't landen een grooten hoop volcks met Musquetten / Boghen ende Hasegayen met een Officier te peerde / op Strand herwaerts ende derwaerts sagen swermen / soo verliep nochtans alle desen hoop / soo haest als ons volck de voeten op 't land hadde begonnen te setten. Door dese enge strate zijn de onse eerst gekommen aen een groot Wacht-Huys / d'welck sy by de Vyandt verlaten vonden: troc ken derhalven al voorts inde Voor-Stadt: hier vonden in 't eerst wat teghenstandts / soo datter al eenighe van de onse doodt bleven ende onder andere een Lieutenant: ende 't volck soude licht in disordre gheraeckt hebben ten ware den Major Allert Schouten de selve in ordre hadde gehouden. De nacht quam ondertusschen op de handt / soo dat de onse sich daer mosten op-houden tot 's anderdaeghs 's morghens. Die vande Stadt door de groote stoutigheyt van ons volck soo wel te water als te lande / gantsch verslaghen zijnde / ende insonderheyt vreesende datter noch meerder macht van volck was / als sy noch hadden ghesien / en hebben den dagh niet derven verwachten / maer zijn inden donckeren nacht / alles verlatende / met groote confusie uyt de Stadt gevlucht inde naest-gheleghene Bosschen ende om-ligghende Plaetsen: den Bisschop Marco Teixera was de eerste die met ontrent ses hondert Man sich wegh packte / ghelijck naermaels wierdt verstaen: sulcx dat de Gouverneur Don Diego Mendoza de Furtado, niet willende deelachtigh wesen / soo hy seyde / aen soo schendigen vlucht ende ontrouwe aen sijnen Koningh / by naer alleen in de Stadt bleef met sijn Soon en eenige van sijn Huysgesin / uyt een onachtsamen Hooghmoedt / sonder daer mede eenigh voordeel aen sijnen Koningh te konnen doen. Ons Krijghs-Volck hier van noch onwetende zijnde / trocken

met

Anno 1624.

met het kriecken vanden daege naer de poorte van de Stadt/ met de twee Velt-Stuckxkens / van meyninghe zijnde die om-verre te schieten: doch daer voor kommende/ verstonden uyt een Portugees/ die met een vrede-vaentjen over de muyren keeck / dat het volck al uyt de Stadt verlopen was / soo datse sonder slagh ofte stoot daer mochten in-kommen. Doch de onse 't selve niet wel konnende gelooven/ ende vreesende datter eenigh bedrogh onder moghte schuylen/ zijn naer dat de poorte gheopent hadden/ in Slagh-ordre in-ghetrocken tot op de Marckt: maer daer gantsch gheen teghenstandt vindende ende nerghens eenigh volck vernemende/ als alleen de Gouverneur ende de sijne/ (welck sy in verseeckeringhe namen) heeft het volck sich tot plunderen begeven / ende door een militaire ongheboondenheyt alle Huysen / Comtoiren ende Pack-Huysen op-gheslagen/ daer uyt-genomen 'tgene hun aen-stondt ende de reste leelijcken verslinghert ende verstroyet. De Vice-Ammirael des morghens vroegh wederom met sijne Matroosen van de Schepen af-gesteken zijnde / om de Stadt vande water-sijde aen te tasten / aen land kommende en vondt gheen vyandt/ ende van Strand naer boven treckende/ wierdt gewaer dat ons Krijghs-volck alreede inde Stadt ghekommen was / weswegheu hy dan sich inder ijl by de selve vervoeghde. De verbaestheyt van de Vyandt was soo groot gheweest/ datse de Forten al mede hadden verlaten; 't grootste op Tapagîpe had des morghens noch een scheut ofte twee gheschoten / dan vernemende dat de Stadt verlaten was / steldent 't volck mede op 't lopen eer datse ghejaeght wierden. Dese Stadt was een vande oudtste ende vermaertste van gantsch Brasil; ende naer de ghelegentheyt van die Landen heerlijcken ende wel bebouwet / hebbende in haer begrijp wel veerthien hondert Wooningen / benevens verscheyden Kloosters; een van Minnebroers / een van Carmeliten / een van Benedictinen; ende een treffelijck Collegie van Jesuiten: twee Parochie-Kercken/ waer van de grootste noch onvolmaeckt was: de Stadt hadde twee Poorten/ een aen de Oost-sijde / langhs de welcke de onse in-quamen / ende een ander aen de West-sijde. Ten tijde dat ons volck daer aen lande / bevonden sich inde Stadt boven de Borgeren/ Inwoonderen/ ende Slaven/ over de sesthien hondert soo Portugesche Soldaten als Brasilianen; vande welcke vijf hondert en vijftigh Soldaten / het ordinaris Garnisoen waren / onder seven Capiteynen; de reste was inder haest op 't geruchte van onse komste (schijnt daer van eenighe kondschap ofte achter-dencken hadden ghekreghen / naer dat het Schip Hollandia daer op de Custe was ghekommen / ende het Schip van Angola ghenomen ende weder hadde laten varen) van buyten in-ghekommen onder acht Bevel-hebbers / nevens noch het volck welck de Jesuiten aenbrachten. Ende alsoo dese Stadt een seer rijcke Plaetse was / ende de Gouverneur op lijf-straffe hadde verboden (meynende het vluchten daer door te verhinderen) gheen goederen uyt de selve te brenghen/ ende haer vluchten soo schielijck by nachte gheschiede / is daer een over-grooten ende rijcken Buyt voor 't volck gevallen/ als wel is te gelooven. Den Ammirael vande veroveringhe der plaetse ende het onghemaniert plunderen vande Soldaten ende Boots-gesellen verwittight zijnde/ gaf terstondt bevel aen de Commisen ende Assistenten sich sonder uytstel inde Stadt te begeven / om de verstroyde ende verslingerde goederen by een te samelen ende op te schrijven. Dese inde Stadt ghekommen zijnde / vonden daer een wonderbaerlijcke verstroyinge / door de groote moet-wil van 't volck te weghe ghebracht / want de goederen laghen allenthalven verworpen ende vertreden als dreck: sy versamelden vele Wolle/ Zijde ende Linne-Lakenen ende andere Waren / ende brachten die alle in de Collegie der Jesuiten. Inde Stadt / op de Forten ende daer ontrent / werden ghevonden ende by de onse verkreghen dry-en-twintigh metale en ses-en-

1 De Sand-Bay, alwaer de Soldaten aen land geset werden
2 Den enghen wegh daer sy door passeren mosten, en met kleyne moeyten te keeren waren.
3 Een Corps de guarde ofte groot wacht huys van den Vyand door vreese verloopen
4 Een groote effen pleyn, alwaer haer de Soldaten in slach-orden stelden, treckende so voorts na de voor-Stadt, daer sy eenige rescontre vonden, doch haer saeck vervattende veroverden de selve
5 Een Capelleken buyten de stadt
6 De voor Stadt daer de Soldaten de eerste nacht huys hielden
7 Een Poort aen 't Zuyt-eynde vande Stadt, daer onse Soldaten eerst in trocken
8 Een hart-steenen Battery: legghende soo verde vande wal datmen daer (by vol Zee) met een Barcq achter om varen mach, hier op laghen 11 groote stucken geschuts en ongheloofslyck veel Soldaten
9 Een ander Battery te lande daer mede sel uytgeschote werd
10 Een groot Pack-huys daer veel Suyker ingevonden werd
11 Dese Schepen alle dicht aen Land gekort synde syn vande onse in brand ghesteken
12 Dit syn noch twee Castelen daer van 't naste aen de voor-ghemelte Battery werd ghenaemt S. Philippo
13 Twee groote wind-asen daer mede alle swaere dingen langhs twee groote steyle sleden (van hout ghemaeckt) werden op-gewonden inde bouen Stad, leggende ontrent hondert vadem hoogh uyt het water
14 Een Poort leggende op het Noort-eynde vande Stadt
15 't Klooster van S. Francisco, alwaer de Iesuyten haer Collegie hebben
16 't Geuanghen huys
17 't Artelery huys
18 Een nieu begonnen Kerck
19 De groote Marckt
20 Een Wacht-huys
21 Het huys vanden Gouverneur
22 Twee Fonteynen daer die vande Stad haer versch water hale
a 't Schip de Samson
b 't Schip de Ster, de quamente leggen nevens de water-plaets waer A ende B. gheteyckent staen dese worden vande Castelen soo daer ontrent op de see-kant legge beschoten, ende sy schoten op de Casteelen noch al 's morgens als de Stad al was verovert.

twintigh ysere Stucken. Inde af-gehaelde Schepen wierden bevonden over de veerthien hondert kisten Suyckeren / eenighe Siropen ende Huyden: daer wierden oock noch vier Schepen onder 't land ghehaelt / van welcke de twee ontrent de vier hondert pijpen Wijns in hadden: het derde was gheladen met Broodt / Farinha ende Wijn / om daer mede naer Angola te seylen; 't vierde had alleen Sout in. Inde Pack-huysen beneden de Stadt aen 't water ghele- ghen wierdt mede een goede partij Suyckeren ghevonden / ende naer doen gisten wel vijf-en-twintigh hondert kisten ende oock eenighe Tabac: van 't Eyland Taparica haelden wel hondert en veertigh pijpen Traen. De Heere van Dorth (Colonel over het Krijghs-volck ende als voren ghesegt) bestem- de Gouverneur vande plaetse dieder verovert soude worden / dewelcke by St Vincent vande Vloote was af-gedwaelt ende aen Sierra Liona aen-gheva- ren / gingh van daer weder 't seyl den vijfden Martij ende quam den lesten des selver maendt op de hooghde van ses graden ende vijf-en-veertigh minuten bezuyden de Linie; ende alsoo hy nochte te voren eenighe Schepen hadde ver- nomen / nochte oock daer en vondt / heeft hy sijne reyse vervordert / soo dat den thienden April 't Landt van Brasil in 't ghesichte kreghen / op de hooghde van veerthien graden en twintigh minuten / naer het Zuyden: ende quamen 's an- derdaeghs ten ancker op vijf-en-twintigh vadem ontrent anderhalf mijle van 't Landt; Morro St Pablo lagh van haer Noord-Noord-West ontrent twee mijlen ende een half; verstonden uyt eenighe Wilde die aen boordt quamen datse lagen recht voor Rio de Boypeva: dese is seer kennelijck / wesende 't Landt meest van een hooghde uyt-ghenomen aen de Zuyd-sijde / daer ist hooghst en heeft boven op een dichte Bosschagie / ende op den hoeck van Boypeva staet een grooten Boom / die van verre wel een stompen Thoorn ghelijckt; tusschen desen Boom ende de Bosschagie (doch de selve naest) staen dry Boomen van eender groote ende hooghte: 't is voorts al leegh tot den hoeck Morro de St Pablo, die is mede van eender hooghde als daer de Bosschagie op staet; daer staet oock een wit Klooster op / soo dat mede seer kenbaer is. Bevonden haer des middaghs op de derthien graden ende vijf-en-dertigh minuten Zuyder- breete. Vande veerthien graden tot hier toe heeftmen meest al goede ancker- grondt / vande dry tot twee mijlen buyten de wal. Den derthienden April ver- overden een Schip met Swarten kommende van Angola naer de Bahia, van 't welcke sy de Schipper over namen ende lieten 't Schip met de Swarten va- ren: niet wetende hoe dienstigh ende nut de selve haer konden wesen. Settent weder een mijl van Morro St Pablo, soo datse den Zuyd-hoeck van Taparica konden beooghen. Van Morro St Pablo tot het Eylandt Taparica toe maeckt het vaste landt een bocht / daer (naer 't seggen vande Inwoonderen) een dange- reuse drooghte in light. Desen bocht begint vanden Zuyd-hoeck van Taparica ende eyndicht aen den hoeck Dos Castillianos liggende twee mijlen by Zuyden Boypeva: by Morro St Pablo isse op haer grootste / ende heeft inden bocht by Noorden de Rieviere Tinhare mede een drooghte die wel een mijl in Zee loopt by de Portugesen ghenoemt Baixos de Jaguaripe. De Rieviere Tinhare komt nevens de Noord-West sijde van Morro St Pablo uyt / ende heeft in de mondt wel ses of seven vadem diepte / ende binnen ist noch dieper / soo de Brasilianen seyden. Alsmen onder Morro St Pablo ghesett light op ses-en-twintigh vadem soo sietmen boven den hoeck van Taparica eenen ronden bergh ende 't Zee- waerts van dien noch eenen wat kleynder; 't welck is 't Land vande Bahia. De Heere van Dorth gheen Vloote vernemende hielt het hier af ende aen / op ende neder / tot dat den Ammirael met sijn by-hebbende Vloote mochte verne- men. Den twintighsten saghen een kleyn Eylandeken ontrent twee mijlen West-Zuyd-West van haer / ligghende een weynigh inden bocht / die van den

Anno 1624.

Aprilis.

hoeck dos Castillianos streckt tot den hoeck van Camamu: 't selve Eylandeken
Anno licht ontrent een mijle van den hoeck van Camamu: op den hoeck komt een
1624. kleyn Rievierken uyt; ende dien gantschen bocht is al leegh landt/ ende daer is geen bequame ancker-grondt: maer van den hoeck van Camamu begint het seer hoogh landt te werden: bevonden haer doen op de hooghde van derthien graden ende vier-en-vijftcih minuten/ hebbende den hoeck van Camamu recht West. Des anderen daeghs saghen den hoeck van Rio das Contas van haer Zuyd-West/ welck sich verthoont met twee hooghe Berghen dicht by den anderen/ tusschen welcke het Rievierken uyt-komt; ende voorts om de Zuyd is al hoogh landt: bevonden hun op veerthien graden ende en vonden gheen bequame ancker-grondt. Ende om hier niet ontijdelijck op de Custe ghesien te werden soo hieldent noch meer om de Zuyd ende waren den ses-en-twintighsten ontrent den hoeck de Lagoa, welck is eenen hooghen Bergh die over een leegh landt in Zee steeckt en sich van verre verthoont ontrent op de hooghde van veerthien graden ende veertigh minuten. Dus op en neder geswarmt
Mayus. hebbende tot den thienden May, ende vande Vloote niets vernemende/ soo wierden sy te raede sonder langer vertoeven recht inde Bahia te loopen. Ende des anderen daeghs daer in-kommende vonden daer onse gantsche Vloote/ ende het werck tot daer toe beschickt/ in voeghen als hier voren is verhaelt.

Naer dat den Ammirael den Heere van Dorth hadde bewelckomt ende vanden teghenwoordighen toestandt der saecken ghesproocken/ soo heeft de selve met sijn by-hebbende volck sich inde Stadt begheven/ ende sijn eerste werck daer van ghemaeckt het Krijghs-volck weder in goede ordre ende onder militaire tucht te brenghen; daer naer de Stadt ende hare gheleghentheyt wel oversien hebbende/ eenighe noodige Fortificatien doen af-steecken/ ende soo vele doenlijck was bevorderen. Heeft mede volghens de Last hem uyt het Vaderlandt mede ghegheven/ alle de ghevluchte ende uyt-ghewekene Burgheren ende Inwoonderen van de Stadt/ by opene Brieven doen verkondighen ende verseeckeren dat alle de gene die sich onder de gehoorsaemheyt vande Hog. Mog. Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden souden willen begeven/ ende den gewoonlijcken Eedt van getrouwigheyt doen aen de selve ende aen de West-Indische Compagnie/ onbeswaert souden moghen weder-keeren in de Stadt/ ende hare Huysen ende Erven weder aen-vaerden ende besitten/ met ghelijcke vrijdom ghelijck sy die onder de Regeringhe vanden Koningh van Spagnien hadden beseten/ belovende uyt den naem vande Hoogh-gemelte Heeren Staten ende sijne Doorluchtigheyt den Heere Prince van Orangien/ nevens de West-Indische Compagnie/ haer tegen alle gewelt van de vyanden te beschermen. Eenighe weynige Portugesen zijn op dese verkondinge weder in-ghekommen/ doch de meeste ende de rijckste wierden te rugghe ghehouden/ ende en dorsten 't selve niet bestaen/ uyt vreese vanden Bisschop/ ende een misvertrouwen dat de onse niet machtigh ghenoegh en souden bevonden worden om hun teghen het groot gewelt van den Koningh van Spagnien te beschermen. De Bisschop ondertusschen onthieldt hem daer ontrent/ ende maeckte hem sterck/ soeckende sijne schandelijcke vluchte te bedecken/ ende verschoef alle de schult op den ghevanghen Gouverneur. Dewijl men hier mede besich was/ soo quam nu ende dan noch een Schip vande Portugesen in de Baye loopen ende werdt by onse Schepen ghenomen. Als naementlijck den twee-en-twintighsten May een Schip van Lisbona groot ontrent tsestigh lasten/ ghéladen met Olie/ Meel/ Broodt ende andere Koopmanschappen/ de welcke naer het segghen van 't volck daer weerdigh waren dertigh duysent Ducaten. Den seven-en-twintighsten een Schipken kommende van Rio de Jenero en Spiritu Sancto, in 't welcke waren thien Jesuiten met haren Provinciael/ twee

Fran-

Franciscaner ende twee Benedictiner Munnicken ende voorts seven duysent Realen van achten en veertigh kisten Suycker. Den negen-en-twintighsten een Barcke met ses-en-twintigh kisten Suycker: ende den eersten Junij een Schip kommende van Angola met twee hondert en twintigh Swarten. Ende alsoo de onse wel konden bevroeden datter noch meer Schepen hadden in te vallen / soo langhe het niet over al ruchtbaer wierdt dat de Plaetse by de onse was in-genomen / soo hielden sy buytens-gaets ende daer om her / twee Schepen / een Jacht ende twee Zeyl-Chaloupen / om op de aen-kommende Schepen ende Bercken vanden vyandt te passen. Den vierden werdt het Schip de Vos wel gheladen naer 't Vaderlandt gesonden met de blijde tijdinge vande veroveringe vande Stadt St Salvador ende aen-liggende Forten. Ten selven daeghe quam daer noch een Schip kommende uyt Portugael inde Baye in-vaeren / doch alsoo 't volck sach dat de onse daer meester waren / lieten 't selve teghen de wal loopen / staken 't inden brandt ende vluchten te Landt-waert in. Maer den elfden quam daer noch een Schip in met Wijnen geladen / t' welck by de onse wierdt bekommen. 'Sanderdaeghs 's nachts heeft de Gouverneur vier hondert man soo Soldaten als Boots-ghesellen doen Schepen in twee Jachten ende vier Chaloupen / voor-nemens zijnde daer mede een tocht te doen naer Morro St Pablo, op seeckere gelegentheyt die hy daer hadde uyt-gespeurt: maer alsoo de wind hem seer teghen viel wierdt ghenootsaeckt 't selve uyt te stellen ende weder te keeren. Ondertusschen soo is de vyandt (dit soo het schijnt vernomen hebbende) met een groot getal Soldaten / Brasilianen ende Swarten / 's nachts ontrent ten twee uyren tot dicht onder de muyren vande Stadt ghekommen: de Sentinellen wierden hem ghewaer ende schoten / soo dat den alarm geweldigh aen-gingh: de vyandt en vertrock effen-wel niet / maer schoot mede fel met Roers ende Boghen; ende de onse weder met grof gheschut ende Musquetten; ende bleef dit ghevecht duyren tot 's anderdaeghs naer de middagh. De Gouverneur op de selve tijdt weder-keerende van sijn vergeefsche tocht ende 't schieten hoorende / heeft sijn by-hebbende volck ghelandt tusschen 't Fort St Antonio ende de Stadt / meynende de vyandt van achteren te verrasschen / maer de selve sijne komste vernemende is ghevlucht / achterlatende acht of neghen dooden; van de onse waren mede twee ofte dry ghebleven. Den seventhiendtn naer de middagh trock de Gouverneur met ontrent vijftigh Man soo te voet als te peerde uyt de Stadt / om de naeste ghelegentheden ende aen-komsten selfs wat naerder te besichtighen / alsoo nu gheen vyandt daer ontrent was vermoedende: doch niet boven een Gotelingh-scheut buyten de Wallen zijnde / ende wat ter sijden af-rijdende / zijn de Brasilianen de welcke inde ruychte ende kreupel-bosch verborghen lagen / op sijn onversiens op-ghebroken ende hebben den vromen Heere met Pijlen ende Flitsen soo beschooten dat van sijn paerdt ter aerden is ghevallen / al-waer-se hem 't hooft hebben af-ghesneden ende 't lichaem leelijcken mishandelt: 't gheruchte van dit onversien mis-val in de Stadt ghekommen zijnde / soo zijn de Swarten die by ons in dienste waren / uyt-ghevallen / ende hebben niet alleen het doode lichaem dese Barbaren ontrocken / maer oock verhindert dat alle die met de Colonel waren uyt-getoghen / niet deerlijcken om-quamen. Dit was een over-groot verlies voor de Compagnie / van soo een vromen ende ervaren Krijghs-Overste berooft te werden / insonderheyt weghen sijn groot respeckt ende authoriteyt / ende dat op een tijdt dat sijn raedt en onsach meest van noode was: in sijn plaetse succedeerde de Major Allert Schouten, ende deses broeder Willem Schouten wierdt Major in sijn plaetse. Den twintighsten quam daer noch in en viel in onsen handen een Schip met Spaensche Wijnen ghelanden / ende daeghs daer aen noch een met Canarie Wijnen: den acht-en-twintighsten

Anno 1624. Junius.

J

Anno 1624. een van Cabo Verde ghemonteert met thien Lepel-Stucken ende alleen met ballast gheladen: soo dat de vyandts Schepen noch gantsch onbewust waren van 't in-nemen vande plaetse. In 't eynde van dese maendt quam in de Stadt een Portugees met naemen Almeyda van weghen den Bisschop ende andere Regeerders om met de onse over eenigh redelijck accoordt te handelen / doch vertrock weder haest onverrichter saecken. Julius. In 't begin van Julio werden de Schepen de Haen, de Eendraght, den Oragnien-Boom van Rotterdam, den Oragnien-Boom van Hoorn met Suyckeren/ Huyden ende Toback af-gheladen naer 't Vaderlandt / ende vertrocken den vier-en-twintighsten van daer/ mede nemende de principale ghevangens / als den Gouverneur vande Plaetse met sijn Soone / den Sergeant Major ende andere. Ende den acht-en-twintighsten vertrock mede den Ammirael Jacob Willekens met sijn Schip ende noch thien Koopvaerdy-Schepen naer de West-Indische Eylanden/ ende soo voorts naer huys. Augustus. In 't begin van de maendt Augustus quam den voornoemden Almeyda weder ende gaf seer hoogh op / als of hy nu volkomen last brachte om met de onse te verdragen over vrije enter-kours van Handel / tusschen de onse ende de Portugesen binnen 's Landts / doch was maer enckel bedrogh; want brachte onder de handt met sich pardoen voor de Portugesen die onder ons waren blijven woonen; als mede voor de Swarten die inde Stadt waren/ ende gaf haer heymelijcke aenwijsinghe by wat middelen sy van ons souden over-loopen: 't welck tijdelijck ontdeckt zijnde werdt de selve ende sijne complicen in hechtenis genomen. Den vijfden vertrock de Vice-Ammirael Pieter Pietersz. Heyn van daer naer Angola ende de Custe van Africa, met de volgende Schepen/ de Neptunus, Hollandia, Gelder-Landt, 't Jaght de Zee-Jaegher: welcker reyse wy hier naer sullen verhalen. Te beschrijven wat vorder inde Bahia sich heeft toe-ghedragen/ is seer onlustigh ende verwerret/ soo dat alleen kortelijck sal segghen / dat naer de doodt van den Gouverneur de Heere van Dorth het daer seer onachtsaemlijck ende godtlooslijcken heeft toe-ghegaen. Den nieuwen Colonel Allert Schouten en nam niet genoegh in acht/ de Stadt wel met de noodighe wercken te versien; ende hy oock overleden zijnde/ werdt het selve noch slimmer by sijn Broeder Willem Schouten (die sich begaf tot alle ongheregeltheden) waer-ghenomen; want beneffens dat de noodighe wercken selfs niet en vorderde/ soo onthiel noch de Soldaten die arbeyden wilden hare behoorlijcke belooninghen. October. Inde maendt van October viel daer noch in Don Francisco de Sarmiento, die Gouverneur was geweest in Chili ende over Rio de la plata ende Ienero naer Spagnien wilde / met een Schip daer grooten rijckdom in was / ende wel hondert ende acht-en-vijftigh duysent Gulden in onghemunt ende ghemunt Zilver / behalven 't ghene dat verduystert wierde ende by eenighe der Officieren ghestolen; daer eenen Tjarck Sibransz. dapper sijn handen aen vet maeckte / veel kostelijcke Juweelen van Gout werden mede by andere Officieren vervreemt: ende daerse desen Schat hadden konnen naer hare Meesters stieren / soo behielden sy die aldaer / tot dat de Vloote van Spangien quam ende haer Belegerde; ende eyndelijck haer alles weder ontnam / uyt-genomen eenige kleynigheden die verduystert wierden. Naer datmen hier te Lande vernomen hadde de geluckige veroveringe van de Stadt St Salvador ende 't ghene daer noch overigh was te doen: de Bewinthebberen wel konnende bevroeden dat den Koningh van Spangien sijn uyterste macht soude aen-wenden om dese plaetse weder te bekommen: oock eenige kondschap uyt Spagnien ende van andere plaetsen krijgende/ datmen in Spagnien ende Portugal seer doende was met een seer machtighe Vloote uyt te rusten / ende op 't spoedighste uyt de seynden / onder het ghebiedt ende beleydt van Don Frederico de Toledo; heeft voordachtelijck geoordeelt wat haer mede stondt te doen

doen om dat gheweldt te weder-staen / ende de plaetse te verseeckeren; hebben Anno
deshalven goedt-ghevonden een groot aental van Schepen uyt te rusten/ ende 1614
van volck ende alle noodtwendigheden wel te versien ende in geenen dinghe
ghebreeckigh te blijven; ende werdt de toerustinge op de vergaderinge der xix
onder de Cameren soo verdeelt; dat wegen de Camer van Amsterdam souden
werden verveerdight acht Schepen ende twee Jachten; te weten den Hollandschen Thuyn, een Schip van drij hondert ende vijftigh lasten / voorsien met
vier metale ende ses-en-twintigh ysere Stucken ende thien steen-stucken/
ende ghemant met hondert Bootsgesellen. 't Schip Haerlem van twee hondert ende tachtentich lasten voorsien met twee metale ende twee-en-twintigh
ysere Stucken / ende acht steen-stucken / ghemant met tachtentich Boots-gesellen. 't Schip Leyden groot twee hondert ende dertigh lasten / voorsien met
twee metale ende twee-en-twintich ysere Stucken / acht steen-stucken ende
vijf-en-tseventich Boots-gesellen. 't Schip de Swarte Leeuw groot hondert
ende tachtich lasten/ met vier-en-twintich Gotelingen/ vier steen-stucken ende
tseventich Boots-ghesellen. 't Jacht de Windt-Hondt groot vijftich lasten/
met thien Gotelingen en vijf-en-dertich Boots-gesellen. 't Jacht de Haese
groot tsestich lasten / met thien Gotelingen ende veertigh Boots-ghesellen.
Dese waren al eyghen Schepen. Daer souden noch by kommen vier ghehuyrde/ te weten: S[t] Jacob groot twee hondert lasten/ met twaelf Gotelingen/
ende vijf-en-twintich Boots-gesellen. De Eendracht groot hondert vijf-en-tseventich lasten / met sesthien Gotelingen ende dertigh Boots-gesellen / ende
de Compagnie soude op elck van dese twee Schepen noch stellen vijf-en-tseventich Mannen. Onder dese hondert en vijftich waren veel Ambachts-lieden / als Timmer-lieden / Smeden ende andere. 't Schip de Jonas groot
hondert vijf-en-tseventich lasten met veerthien Gotelingen ende vijf-en-dertich Boots-gesellen. 't Schip Croonenburgh groot hondert vijf-en-tseventich
lasten / met veerthien Gotelingen ende vijf-en-dertigh Boots-gesellen. Ende
waren oversulcx op dese thien Schepen ses hondert vijf-en-tseventich koppen
Varend-volck; ende daer souden by kommen onder vier Vaendelen ses hondert
Soldaten. De Camer van Zeelandt soude daer toe uyt-rusten vier Schepen
ende een Jacht; te weten: 't Schip Middelburgh groot twee hondert en vijftich
lasten met ses metale / twintigh ysere Stucken / twee steen-stucken hondert
negen-en-twintich Boots-gesellen. 't Schip Vlissinghen groot twee hondert
lasten met twintich Gotelingen hondert en derthien Boots-gesellen. 't Jacht
Arnmuyden groot tnegentich lasten/ met thien Gotelingen en vier-en-vijftich
Matroosen. Dese waren eygen Schepen. Ende deden daer toe twee bevrachte; De Koninginne Hester groot twee hondert lasten/ met sesthien Gotelingen
en vijf-en-dertich Boots gesellen. 't Schip de Neptunus groot hondert veertich lasten / met veerthien Gotelingen ende vijf-en-dertich Boots-gesellen:
sulcks dat op dese Schepen ginghen drij hondert ende ses-en-tsestich koppen
Varend-volck; ende daer souden by kommen drij hondert Soldaten in twee
Compagnien. De Camer vande Maese soude bestellen een Schip ende twee
Jachten; te weten: 't Schip Dordrecht groot twee hondert lasten / met twee
metale stucken/ twintich ysere en thien steen-stucken / tsestich Boots-gesellen.
't Jacht den David groot tsestich lasten / met veerthien Gotelingen ende ses
steen-stucken / twee-en-veertigh Boots-gesellen. 't Jacht 't Zee-paerdt groot
vijftich lasten met veertich Boots-gesellen. Sulcx dat op de selve Schepen
waren hondert en twee-en-veertich koppen Varend-volck; ende daer quam by
een Compagnie Soldaten van hondert en vijftigh koppen. De Camer van
'tNoorderquartier versorghde twee Schepen ende een Jacht; te weten: 't Schip
den ouden Engel Gabriel groot hondert ende tsestich lasten met veerthien

Gotelinghen acht steen-stucken / ses-en-tseventich Boots-gesellen. 't Schip
Anno de Hoope, groot twee hondert en vijftigh lasten / met sesthien Gotelinghen/
1624. twee-en-dertich Boots-gesellen. 't Jacht den Oudevaer, groot tnegentich lasten met twee metale / twaelf ysere stucken / ses steen-stucken / tsestich Boots-ghesellen: sulcx datter op waren hondert en acht-en-tsestich koppen Varend-volck; ende daer hadde by te kommen een Compagnie van hondert en vijftich Soldaten. De Camer van Stadt en Landen versorghde tot dese Vloote 't Schip Omlandia groot twee hondert en vijftich lasten met twee metale vier-en-twintich ysere stucken / hondert Boots-gesellen. 't Schip de Gulde Meulen, groot twee hondert lasten / met ses metale ende sesthien ysere stucken ses steen-stucken / hondert en vijfthien Boots-ghesellen. 't Schip den Dolphijn, groot hondert en vijfthien lasten met twee metale / sesthien ysere stucken / acht steen-stucken ses-en-tseventich Boots-ghesellen. 't Jacht de Vos, groot tseventich lasten met twaelf Gotelingen/ vijftich Boots-ghesellen/ Sulcks dat op dese Schepen waren dry hondert en veertich koppen Varend-volck; ende daer quam by een Compagnie van hondert en vijftich Soldaten. Sulcx dat dese Vloote bestondt uyt achthien Schepen ende seven Jachten ende daer waren op sesthien hondert ende tnegentich koppen Boots-ghesellen ende derthien hondert ende vijftich Soldaten. Over de welcke als Ammirael soude ghebieden den Manhaften Jan Dirckſz. Lam. Ende alsoo de geruchten van de groote toe-rustinghen in Spagnien ende Portugael daghelijcks toe-namen soo wierter noch een schoone Vloote toe-gerust; tot de welcke de Camer van Amsterdam dede / 't Schip de Roode Leeuw, groot twee hondert en vijftich lasten / met twee metale / vier-en-twintich ysere stucken vier-en-tnegentich Boots-ghesellen / een-en-vijftich Soldaten. 't Schip de Witte Leeuw, groot twee hondert en vijftich lasten/ met twee metale/ vier-en-twintich ysere stucken / hondert en vier Boots-ghesellen / ende ses-en-veertigh Soldaten. 't Schip de Blaeuwe Leeuw, groot twee hondert en twintich lasten/ met twee metale / twee-en-twintich ysere stucken / vijf-en-tnegentich Boots-ghesellen/ ende neghen-en-dertigh Soldaten. 't Schip de Geele Sonne groot hondert en vijftich lasten met vier metale / twintigh ysere Stucken / twee-en-tnegentich Boots-ghesellen / negen-en-dertich Soldaten. 't Schip de Gulde Valck, groot hondert en tsestich lasten / met vier metale / twintich ysere stucken/ ses-en-tachtich Boots-ghesellen / ende vijf-en-tsestich Soldaten. 't Schip 't Post-paerdt groot hondert lasten / met veerthien Gotelingen / seven-en-vijftich Boots-ghesellen/ twintich Soldaten. 't Schip Nieuw-Nederlandt, groot hondert lasten / met veerthien Gotelingen/ vier-en-vijftich Matroosen / vier-en-twintich Soldaten. 't Jacht 't Duyfken, groot ses-en-dertich lasten / met acht Gotelingen en twee-en-dertich Matroosen. Sulcks dat op dese seven Schepen ende een Jacht / waren ses hondert en veerthien koppen Varend-volck/ende twee hondert vier-en tachtich Soldaten. De Camer van Zeelandt besorghde tot dese Vloote/ 't Schip de Hoope groot twee hondert ende vijftich last / met ses metale ende twintich ysere Stucken hondert dry-en-vijftich Boots-ghesellen ende veertigh Soldaten. 't Schip de Goude Sonne, groot hondert en tsestich lasten/ met achthien Gotelingen/ hondert en twaelf Boots-ghesellen / ende veertigh Soldaten. 't Schip de Neptunus, het Landt toe-behoorende / groot twee hondert lasten / met vier metale en twintich ysere stucken hondert en vijf Boots-gesellen / en veertich Soldaten. Den kleynen Tijger, mede 't Landt toe-behoorende / groot hondert en twintich lasten / met achthien Gotelingen/ vijf-en-tseventich Boots-ghesellen / ende veertich Soldaten. 't Jacht Westcappel groot tsestich lasten/ met thien Gotelingen/ veertich Boots-ghesellen. Sulcx dat op de selve waren vier hondert en vijf-en-

tachtich

tachtich koppen Varend-volck ende hondert en tseſtich Soldaten. De Camer van de Maſe verſchafte 't Schip den Oragnien-Boom groot twee hondert laſten / met twee metale / ende achthien yſere ſtucken / hondert en twintich Bootſ-gheſellen / veertich Soldaten. 't Schip Uytrecht groot dry hondert laſten / met vier metale ende ſes en-twintich yſere ſtucken hondert en twintich Bootſ gheſellen / veertigh Soldaten: ſulcx dat op deſe twee Schepen waren twee hondert en veertigh koppen Varend-volck ende tachtich Soldaten. De Camer van 't Noorder-quartier, ſoude daer toe beſchicken het Schip Medenblick, groot twee hondert ende tſeventigh laſten / met acht metale vier-en-twintigh yſere ſtucken / twee-en-tnegentich Matrooſen ende vier-en-dertich Soldaten. Sulcx dat op deſe veerthien Schepen ende twee Jachten waren veerthien hondert ende een-en-dertich koppen Varend-volck ende vijf hondert ende acht-en-vijftich Soldaten. Over welck als Generael gheſtelt was den Manhaften Bouduwijn Hendrickſz. Burghemeeſter van Edam / ende als Ammirael Andries Veron. De Compagnie ſondt mede inden ſelven jaere op de Cuſte van Spagnien onder het bevel van Hendrick Jacobſz. Kat; wegen de Camer van Amſterdam, 't Schip Zutphen, groot hondert en tſeventich laſten / met vier metale ende vier-en-twintich yſere ſtucken / ende hondert ende vijf Matrooſen: ende 't Jacht de Schildt-padde, met vier Gotelingen ende twee-en-twintich Matrooſen: ende den Windt-hondt, groot tachtentich laſten / met thien Gotelingen ende twee-en-vijftich Matrooſen. Uyt de Camer van Zeelandt, 't Jacht de Trouwe, groot vijftich laſten / met acht Gotelingen ende ſes-en-vijftich Bootſ-gheſellen. 't Jacht de Bracke, groot dertigh laſten / met ſes Gotelinghen / ende negen-en-dertich Bootſ-gheſellen. Uyt de Camer van 't Noorder-quartier, 't Schip den Oragnien-Boom, groot dry hondert laſten / met vier metale halve Cartouwen / ende negen-en-twintich yſere ſtucken / ende negen-en-tnegentich Matrooſen / vier-en-veertich Soldaten. Uyt de Camer van Stadt en Landen, 't Schip de Griffoen, groot dry hondert laſten / met vier metale ende ſes-en-twintich yſere ſtucken / ende hondert ende ſeſthien Matrooſen. De welcke meeſt uyt-liepen in de maendt van Junius. Oock wierden de twee voor-verhaelde Vlooten naer de Bahia ſoo ſpoedelijcken toe-gheruſt dat die gereet waren om voor 't eynde van het jaer uyt te loopen; doch wierden ſeer lange door contrarie winden op-ghehouden / ghelijck wy hier naer ſullen ſegghen. Alleen de Windt-hondt die voor uyt wierde ghesonden om de onſe inde Bahia te bootſchappen 't ghene hier te lande tot hare verſeeckeringhe wierde ghereedt ghemaeckt / geraeckte in Zee den vier-en-twintighſten October: den twee-en-twintighſten November waren ghekommen op de hooghde van vijf graden by Noorden de Linie ende ſaghen 's ander daeghs een ſeyl / d'welck ſy teghen den avondt naemen; was een Portugeſche Barcke geladen met Meel / Broodt ende Sout / oock eenighe Koopmanſchappen / ende quamen den achtſten December inde Bahia. Den ſes-en-twintichſten December brocht het Schip S[t] Jacob aldaer in / een verovert Schip kommende van S[t] Thome gheladen met Suycker ende een partije Oliphants-tanden.

Dus verre hebben wy verhaelt 't ghene dit jaer is verricht in ende voor de Bahia de todos los Sanctos, ſullen nu vertellen 't ghene elders is voor-gevallen ende voor eerſt beſchrijven den Tocht van den Manhaften Pieter Schouten, welckes voyage wy uyt het Journael by hem ſelfs gehouden wat wijt-luftigh ſullen vervolghen. Deſen Commandeur wierdt by de Camer van Zeelandt uyt gheſonden naer West-Indien met 't Schip de Hoope, groot twee hondert en twintich laſten / ghemonteert met vier metale en ſeſthien yſere ſtucken / en acht ſteen-ſtucken gemant met hondert en dertigh Man en derthien Jongers / daer Schipper over was Willem Jacobſz. : het Schip de Eendracht, groot hondert

Anno 1624.

Anno 1624. hondert en vijftigh lasten / ghemonteert met veerthien Gotelingen / ghemant met vijf-en-tnegentich Man / daer Capiteyn op was Hillebrandt Jansz. : ende 't Jacht de Trouwe groot tsestich lasten met acht Gotelingen / ende ghemant met vier-en-twintich Man / daer Capiteyn op was Hendrick Worst. De Commandeur Pieter Schouten liep met dese Schepen uyt Zeeland den ses-en-twintighstan Januarij; ende hadde soo goeden spoet dat den vijfthienden Martij met den daege 't Eyland Barbados, gheleghen op de derthien graden Noorder breete / in 't ghesichte kreegh ontrent seven mijlen Zuyd ten Westen van sich: stierden voorts West-Noord-West ende Noord-West ten Westen; voor de middach saghen Sta Lucia (sich op-doende eerst met twee groote Bergen / waer van de Zuydelijckste de grootste was) West ten Noorden van haer; gisten dit Eyland te liggen van groot Canaria negen hondert en vier-en-dertich leguen: ende alsoo de Trouwe van haer was af-gheraeckt / hielden naer 't Eyland toe / verhopende die daer te vinden: teghen den avond liepen Noorden over naer Matinino, ligghende ontrent ses leguen van Sta Lucia ende hielden den heelen nacht af en aen. 'S anderdaeghs met den daege liepen onder de Zuyd-Oost-hoeck van dat Eyland / ende quamen daer ontrent de middagh ten ancker in een groote ende diepe Baye op vijf vadem water: de grond van dese Baye is vuyl / soo datmen moet acht nemen op 't setten van de Schepen: kreghen voor den avond de Wilden aen boord / die haer seyden gheen Spaensche Schepen vernomen hadden: waer over resolveerden met de Trouwe te verseylen naer Guadelupe, soo om te vernemen naer Spaensche Schepen / als eenige stucken geschuts te lichten die van een Spaens Schip / op Marigalante verongeluckt / daer ghesoncken lagen. De Hoope ende Eendracht wierden ghesonden naer St Vincent om schoon te maecken / ende de Chaloupen op 't spoedichste op te setten. Den twee-en-twintichsten geraeckte de Commandeur aen Guadelupe, ende nam datelijck drij Wilden in / om hem 't geschut te wijsen; doch de Wilden die hem 't voorleden jaer van dit geschut openingh hadden gedaen / waren al vertrocken naer 't vaste land / ghelijck meest alle de andere Wilden van dese Eylanden. Onder Marigalante geanckert liggende / roeyden sy met de Boot naer de plaetse daer de Wilde 't geschut meynde te wijsen / dan alsoo de rechte plaetse vergeten hadden / keerden weder naer 't Schip naer dat twee dagen daer mede hadde om gebracht / deswegen dan weder het ancker lichten ende quamen den negen-en-twintighsten aen St Vincent. Waren hier besich met de Schepen schoon te maecken / ende de Chaloupen op te setten tot den twaelf-den April: gingen doen weder 't zeyl / ende stierden eerst Zuyd-Zuyd-West / ende daer nae noch Zuydelijcker. 'S anderdaeghs met den daege waren dicht by Granada, verstonden uyt de Wilde dat daer geen Spaensche Schepen wa-ren geweest; soo dat van daer verseylden naer Isla Blanca: de onse teeckenen aen dat van Granada tot de Testigos zijn twee-en-twintich leguen West-Zuyd-West; van de Testigos tot Margarita achthien leguen op de selve kours; ende vant Westelijckste punt van Margarita tot Isla Blanca veerthien leguen Noord-waerts / ende quamen daer den vijfthienden aen de West-Zuyd-West sijde ten ancker ontrent een Musquet-scheut van de wal / voor een Sand-Baye op thien vadem water. Om op de reede te kommen soo moetmen dicht om de Zuyd-West-punt om loeuven / om alsoo dicht onder 't land te anckeren / hoe naerder hoe beter / overmits het een heel af-gaende vuyle grondt is / waer deur de tou-wen licht worden af-ghevijlt. Bleven hier om alles wel veerdich te maecken tot den negenthienden / ende gingen doen 's avondts laet weder 't seyl stellende hare kours Zuyd-Zuyd-West aen. 'S anderdaeghs met de middach hadden Tortuga (d'welck light van Isla Blanca Zuyd-Zuyd-West ontrent sesthien leguen) op sijde / stierden voorts Zuyd-West ten Zuyden; 't was 's nachts stille /

Januarius. Martius. Aprilis.

stille / het luchtjen uyt den Westen; lieten het Zuyden over-staen naer Cabo Caldera wesende den Oost-hoeck van 'thooge land ende by gissinghe vijfthien mijlen Zuyd-West ten Westen van Tortuga verscheyden. Den een-en-twintichsten met den dage hadden Cabo Caldera ontrent vier mijlen West-Zuyd-West van haer / stierden Noord-West om van 'tland te geraecken: met de middach hadden de klippe / die ontrent ses mijlen Noorden van de voorseyde Cabo licht / ontrent een mijl Noord-Oost van haer; bleven Noord-West ten Noorden zeylen; ende de Commandeur sondt de Chaloupe de Liefde met vijf-en-twintich Man af / onder 't land: met den avond hadden Craques ontrent thien mijlen Zuyd-West van haer / ende waren by gissinge vijfthien mijlen West van Cabo Caldera; en stierden doen West ten Noorden / den heelen nacht matelijcke koelte. 'S anderdaeghs met den daege hadden 't land maer ontrent ses mijlen van sich; bleven West ten Noorden ende West-Noord-West stieren langhs 't hooghe land / d'welck korts daer aen Zuydelijck uyt het ghesicht ontviel: dan ontrent de middach naeckten de wal weder / d'welck sich verthoonde met twee hoecken als een groot Eyland: stierden Noord-West ten Westen ende Noord-West om niet naerder te kommen / als ses mijlen by lande; ende als 's nachts 't eerste quartier uyt was / leyden het Noorden over met de zeylen op de mast. Den dry-en-twintichsten teghen den daege stierden weder Noord-West ten Westen; ende met den daege hadden een Eyland ontrent dry mijlen Oost-Noord-Oost van haer; gisten veertich mijlen van Cabo Caldera gezeylt te hebben: stierden ontrent een uyre Zuyden / waer mede 't vaste land (wesende tamelijck hoogh) weder quamen te sien / 'twelcke hadde twee ofte dry Berghen / by Westen van welcke al leegh land Noord-West af-streckte; stierden al Noord-West langhs 't lage land: naer de middach wierden een grooten in-bocht gewaer / soo dat daer geen land en sagen; ende 't land daer sy by liepen hooger als 't voorgaende Noorden aen streckende; liepen daer boven ende hielden 's nachts af ende aen. 'S anderdaeghs wierden ghewaer dat de stroom haer seer hadde ghesetom de Noord-West ende dat het Eyland Aruba was daer-se 's avondts waren boven geloopen / hebbende op sijn West-sijde eenen Bergh ende oneffen land; licht niet boven ses mijlen van Cabo Roman Noord-Noord-Oost ende Zuyd-Zuyd-West. Door de stilte en konden niet voor avond aen de Cabo kommen / en hielden daer af ende aen: Vinde by haer aenghetteeckent dat alle het land vijfthien of sesthien leguen te windwaert van de Cabo is leegh land aen de Zee-kant ende licht Noord-Noord-West ende Zuyd-Zuyd-Oost / daer is gheen hoogh land naer by als alleen een hooghen Bergh / scharp inde top / d'welck light wel ses mijlen van de water-sijde. Den vijf en twintigsten liepen binnen de Golfo, bejegenden daer de Chaloupe ende quamen te samen ten ancker ontrent seven mijlen binnen de Cabo: maeckten strackx de Jacht / dry Chaloupen en een Boot veerdich / en stelden daer op hondert en twintich Man / ende zeylden noch dien avond ontrent vijf mijlen Zuyden ende Zuyden ten Oosten en anckerden daer 's nachts: met het breecken vanden dach maeckten weder zeyl; ende ontrent een half uyre gezeylt hebbende / saghen een drooghte ontrent een Gotelingh-scheut van eenen leegen hoeck West aen streckende; liepen beneden de drooghte ten naesten by Zuyden ten Oosten aen by naer twee mijlen / tot dat het ander land / welcke West streckt aen Boord hadden: sagen doen een grooten bocht Oost-Zuyd-Oost op-streckende: doch also de Man die boven aen de stengh was seyde 't land binnen den bocht te sien / en dat de bocht Oost op streckte / en konden niet gelooven dat het een in-gangh van Maracaybo was; waer door haer kours dicht langhs 't land West ten Zuyden stelden / meenende den in-gangh (welck de Caerten verthoonden Zuyden in te gaen) haest te vinden. Liepen soo langhs 't leege land meest

ANNO 1614

Aprilis.

Anno 1624. meest West aen / 't welck ontrent vier mijlen binnens land / hooger land ver-thoonde mede West streckende. 'S avondts als nu naer gissinge wel veerthien mijlen voor windt geseylt hadden / en sagen voor uyt niet dan leegh land welck West streckte: kregen het West-eynde van 't hooge binnen-land Zuyden van haer; soo dat op hoope vanden in-gangh te vinden den gantschen nacht by hie-len met storm ende soo quaet weder dat de Chaloupen ende Boot in groot ghe-vaer waren om over-stulpt te werden / met den dach alsoo haer Broot meest was nat ghewordden en geen hoope hadden den in-gangh soo verre van de Cabo te vinden / soo vielen aen 't laveren om weder naer de Oost te keeren: wonnen dat etmael ontrent drie mijlen; houdende al dicht by 't land / doch en sagen gheen volck: 't naeste etmael wonnen ontrent vijf mijlen / ende sagen doen voor-mid-daghs volck aen land / soo dat twee daer naer toe sonden / maer en wilden de onse niet te sprake staen; de storm over-viel haer ondertusschen soo / dat naer de middach waren ghedwongen te setten dicht by t' land op twee vadem steeck-grondt. (Nota. Dat de wind hier altijdts wayet langhs 't land niet over een streeck ofte twee veranderende.) Te midder-nacht nam het weder een weynich af / maeckten weder zeyl ende konden Noord-Noord-Oost en daer nae noch Oostelijcker zeylen. Doch 's anderdaeghs kreghen weder soo quaden weder dat naer middach mosten anckeren: naer midder-nacht nam 't weder af ende konden weder zeylen als vooren / soo dat den dertichsten ontrent midder-nacht

Mayus. weder by de Schepen quamen. De Commandeur hier mede noch niet ver-noecht zijnde / versach de Chaloupen en de Boot op nieuws / ende sondt die ander-werf / (haer noch meer volcks ende sijn Opper-stierman met ghevende) om den Oost-bocht hier voren verhaelt / naerder te ondersoecken. Hy voer selfs aen land dwars van de Schepen / met achthien ghewapende Mannen: vondt daer een Sout-panne, veel Haesen / Conijnen / Herten: oock seer versche voet-stappen van Menschen ende Paerden. 'S anderdaeghs ginghen weder aen land / vongen seer veel Visch / doch en vernamen geen volck. Naer de middach quam de Trouwe ende de Chaloupen weder / ende brachten aen / dat haer niet mogelijck en was gheweest die Baye op te loopen / door den harden windt die daer uyt komt; doch oordeelden het den rechten in-gangh van Maracaybo te wesen; hadden mede aen land geweest ende Sout-pannen gevonden / alsmede voet-stappen van Menschen ende Peerden. De Commandeur hier uyt wel konnende af-nemen dat de vyandt hun al moste ontdeckt hebben / resolveerde van hier te verzeylen naer Hispaniola. Verviel den sesten des selver maendts Maij by porto Jaquimo; (vinde by haer aen-geteeckent dat van Cabo Roman tot het Eylandeken Beata zijn hondert ende vier-en-twintich mijlen Noord-West ten Noorden) ende quam 's anderdaeghs by Isla de Vaca ten ancker: uyt-genomen de Eendracht die van haer was af-geraeckt: naer dat een wey-nich hadden ververscht ende de Schepen schoon ghemaeckt / verzeylden den thienden 's avondts naer Cabo Tiburon, ende 's anderdaeghs daer kommende vonden de Eendracht weder. Den veerthienden naer dat water hadden ghe-haelt / zeylden weder van daer / ende gingen West Zuyd-West aen. Den vijf-thienden 's avondts sagen land / doch konden het niet wel verkennen / soo dat met schover-zeylen den heelen nacht af ende aen hielden. 'S anderdaeghs met den dach bevonden haer dicht by land / ende sagen een Bercxken aen ancker ligghen by Oosten de haven van Jamaica ontrent seven mijlen / welck by de Chaloupen wierdt af-gehaelt; sagen eenige Spagnaerden te peerde die metter haest West-waert aen reden: soo dat siende daer ontdeckt waren / ende de wint en 't weder goedt zijnde / de Commandeur goedt vondt op 't spoedichste naer de Haeven te seylen / eer datse de tijdinge kreghen datter vyand op de Custe was; voort-varende speurden een zeyltjen veur uyt / welck sy trachten te volghen /

dan

dan haer quam sulck een kalmte over dat sy in ses uyren geen twee mijlen en vertierden / ende en konden op een mijl nae by de Baye niet kommen; saghen dat de Spagnaerden aen land vieren maeckten; soo dat wel oordeelden dat gesien waren ende hier niet meer voor hun te doen en was. De teeckenen om de Haven van Jamaica best te verkennen / zijn naer haer oordeel dese. Als ghy van Oosten komt naer Jamaica soo sult ghy by de Zee-kant sien dry ofte vier witte Kloven al by den anderen / ende twee mijlen Westelijcker van dese light een langh ende leegh punt vol Geboomte / d'welck is ses mijlen van de mondt van de Haven; ende sult sien Noord-West ten Westen een Bergh / daer men by in moet stieren langhs 't Oost-eynde / ende in-loopende sult gemoeten veel kleyne Eylandekens ende Caios, die ghy al aen Bagh-boord moet laten; ende aen Stier-boord een langh leegh Sand-punt met eenigh Kreupel-bosch daer op: als ghy by dit punt zijt / soo streckt de Haven in 't eerst Oostwaert / ende daer naer Noordwaert. De beste tijdt om hier wat te vanghen is in 't begin van Junius; dan men moet daer ongesien kommen / ende met Chaloupen by nacht in-roepen. Het Stedeken licht ontrent een mijl van de water-kant / wenden deshalven met der Sonnen onder-gangh van de wal af tot ontrent midder-nacht / en stierden doen weder West ten Noorden aen. S'anderdaeghs met den daeghe sondt de Commandeur de Chaloupen dicht langhs 't land; dan eenige quamen 's avondts weder sonder yets vernomen te hebben; ende daeghs daer aen noch twee; den negenthienden ghemoeten de leste by Punto Negrillo; de welcke dry Spagnaerden hadde bekommen in een Bercxken / welck sy hadden laten dryven: doch vonden die 's anderdaeghs weder en bequamen daer in dertich Huyden ende een half last ghedrooght Vleesch. Den twee-en-twintighsten sagen de Caimanes ende quamen 's avondts ontrent de middelste: gisten de Oostelijckste te ligghen ontrent acht-en-twintich mijlen van Punto Negrillo: sondender een Chaloupe aen om Schild-padden te keeren: anckerden 's anderdaeghs aen de Noord-West-sijde ende kregen de Chaloupe aen boord met veel Schild-padden. Alle dese Eylanden zijn seer leegh ende by naer gelijcks 't water. Den ses-en-twintighsten met den daeghe hadden sy Isla de Pinos op twee mijlen van haer; seylden den heelen dach daer langhs met regen / soo dat 's avondts de West-hoeck van 't Eyland ontrent Noord-Noord-Oost vier mijlen van haer hadden. Des anderen daeghs maeckte het heel vuyl weder / soo dat gheen land en konden sien: ende alsoo het noch vroegh in 't jaer was / resolveerden de Commandeur naer Jucatan over te steecken / seylden West ende West ten Zuyden aen: met den avondt nam 't weder af; doch 's nachts wast weder slimmer als vooren: liepen dien nacht voorts West ende West ten Noorden. Met den dach nam 't weder af / stierden doen West-Zuyd-West; ontrent middach wierpen grond op ses-en-dertich vadem; ende twee uyren daer naer op vier-en-twintich; saghen de Cabo Cotoche West van haer ontrent vier mijlen. Dese Cabo is seer leegh ende verthoont sich als of 't Sand-Eylandekens waren. 'S avondts hadden het Eylandeken d'welck de Cabo maeckt een mijl achter uyt. De Commandeur stelde volck op de groote Chaloupe en 't veroverde Bercxken / ende sondt die nevens de Trouwe langhs de wal / om te sien ofter aen de Koeje ofte Rio de Lagartos eenige Bercken lagen / ende hy liep met de Schepen 't Zeewaert (om van 't land niet ghesien te werden) op thien en twaelf vadem waters: passeerden 's nachts de droochte die ontrent twee mijlen van land steeckt / en vonden daer maer vijf vadem waters: dese drooghte licht ontrent vier mijlen by Westen de Cabo en duert ontrent twee mijlen / is steenich. Met den daeghe vonden haer dry mijlen van land op thien vadem: 't wierdt 's middaghs klaer / soo dat de Trouwe ende Chaloupen onder de wal konden sien: de welcke voor mid-nacht aen boord

Anno 1624.

D 2 quamen /

Anno 1624. quamen / dwars van Rio de Lagartos, een plaetse daer de Inwoonders van Vallodolid (een Stedeken ligghende vijf-en-twintich mijlen te landtwaert in) haer goederen af-schepen: sy en hadden daer/ noch voor de Koeje (d'welck een heuvel is ontrent twaelf mijlen by Westen de Cabo gelegen) gheen Barcken gesien. De Commandeur sondt haer stracx weder wegh naer Silan, liggende ontrent twaelf mijlen meer naer 't Westen / waer de Inwoonders van Merida haer goederen af-schepen: ende voorts naer Sisal noch sesthien mijlen voorder: 't was 's nachts stil soo dat met de Schepen weynich vorderden. Den dertichsten passeerden Silan buyten gesichte; ende 's avondts brochten de Chaloupen een leedige Barcke aen: hadden Silan gheplundert doch weynich bekommen. Liepen voorts langhs de wal op vier vadem waters naer Sisal; de Chaloupe dicht onder de wal om de plaetse te verkennen ende de Schepen met een vier te waerschouwen. De onse verhalen dat de Indianen die hier woonen heel simpel zijn; ende dat sy alle die op dese Custe woonen van Cabo Cotoche af tot S[t] Juan de Vlua toe / alle maenden aen de Spagnaerden betalen elck een Reael van achten; ende datter in dit voorseyde districkt over de dry hondert duysent woonen. Des anderen daeghs twee uyren voor Sonnen op-gangh sagen een licht onder land: soo datse anckerden ende voeren met de Chaloupen ende Boots daer nae toe: aen land kommende kregen twee Spagnaerden gevangen / de welcke haer seyden dat te Sisal twee Fregatten inde ladinghe laghen: Dese plaetse lach noch dry mijlen Westelijcker / soo datter met twee Barcken naer toe zeylden / daer kommende vonden maer eene Fregatte die noch ledigh was; de andere vol-laden zijnde / was al voor daege vertrocken: de Inwoonders hadden mede wech ghevlucht al wat sy konden / soo dat daer maer twee kistjens Suycker vonden ende twee Gotelinghen / die de onse mede namen. Dit Stedeken bestont alleen uyt twaelf ofte veerthien Huysen/ een Kerckxken ende een hooghen houten Toorn; ende werd by de onse uyt-gheplundert ende verbrandt. Saeghen voorts een Seyl van beneden windt op-kommen / naer 't welcke sy de een Barcke ende Chaloupe af-sonden / doch maeckte den heelen nacht seer hard weder. Den eersten Junij quamen weder by de Barcke ende

Junius. Chaloupe de welcke op de Jacht waren geweest naer een diep geladen Schip/ d'welck veel goedt over boord wierp om sich te lichten/ soo dat het haer ontliepde: staecken doen beyde de veroverde Barcken in brand/ ende lieten haer groote Chaloupe drijven / door dien weghen haer leckheyt niet meer bruyckbaer en was. Staken Noorden ten Westen over; doch alsoo den derden de wind wat meer uyt der Zee kregen/ stierden weder naer/ 't land van Jucatan ende quamen weder te landen beneden Sisal; ende pooghden weder om de Oost op te laveren. Den achtsten sagen de Mesas de Contreras vier mijlen by Westen de Koeje ofte ronden heuvel. Den twaelfden alsoo gisten de Cabo Cotoche nu op sijde te hebben / resolveerden de Commandeur weder over te steecken naer Cuba. Tusschen Cabo Cotoche tot den Bergh zijn sesthien leguen; (ende ontrent vijf leguen Oostwaert van den Bergh licht een vlackte ver af in Zee:) tusschen den Bergh ende Rio de Lagartos twaelf leguen: 'tis daer effen grond / een Cabels lenghde van Strand dry vadem waters: dese Rievier komt uyt in een Baye / ende daer staet een Wacht-toorn: van hier tot Silan zijn achthien leguen/ dry leguen te wind-waert van Silan is een versch Rievierken: te Silan is mede een Wacht-toorn; ende daer voor twee of dry Sand-bancken; als ghy de Stadt Zuyd ten Westen hebt van u ghebracht/ soo stiert in/ op den Toorn aen / sult in 't Canael niet minder vinden als acht voeten waters: van hier tot Sisal zijn twintich leguen / ende dry ofte vier mijlen te wind-waert liggen veel heuvelen vol Geboomte: van Sisal voorwaerts sietmen maer een heuvel/ ende van Sisal tot Punta de Pedra zijn ses mijlen; sulcx dat dese gantsche Custe van

Cabo

Cabo Cotoche tot Punta de Pedra inde lenghde heeft ſes-en-twintich leguen. Den vijfthienden vonden ſich op twee-en-twintich graden ende vijf-en-veertich minuten; hier dwaelde de Eendracht van haer af / ende en quam de heele reyſe niet wederom by haer. 'Sanderdaeghs hadden drij-en-twintich graden en twintich minuten. Den achthienden vernamen wel een lieffelijcke reuck van 't land / doch ſagen het noch niet: 's nachts hadden heel quaed weder van Donder en Blixem ende Regen; 's anderdaeghs bevonden haer op twee-en-twintich graden ende vier-en-vijftich minuten / ſagen noch geen land / hoewel den reuck weder vernamen. Den een-en-twintighſten ſaghen de Weſterſte Organos; ende den vier-en-twintighſten hadden de Croone vijf mijlen Zuyd-Zuyd-Weſt van haer (dit is een kennelijcken Bergh op Cuba) ende hielen daer af ende aen. Des anderen daeghs hadden heel goedt weder / ſaghen 's avondts de Meza de Marien ontrent vijf mijlen Zuyd-Ooſt van haer / ſoo dat hier nu op een goede wacht-plaets waren; de Trouwe ende de Bercke hielen dicht onder 't land; deden daer twee van des vyandts Bercken ſtranden / doch konden daer niet by kommen weghen de barninghen / bleven hier al af ende aen-houden met goed weder. Den ſeſten Julij quam de Trouwe by haer met een veroverde Bercke geladen met Schild-padden. Den achtſten namen noch een Bercke met ghedrooghde Viſch / daer haer gherief van namen / ende hackten de Bercke inde grondt. Vernamen uyt het Volck dat de Spaenſche Vloote inde Havana noch niet was gekommen. Ende alſoo nu al wat gebreck begonden te hebben van water / ſoo reſolveerde de Commandeur te loopen naer de Baye de Matanza. Den elfden quamen daer in / haelden water / maer was maer taemelijck verſch. 'S anderdaeghs wierden een groot Spaenſch Schip voor de Baye ghewaer / d'welck de onſe ſiende / buyten bleef: ende de onſe deden haer beſt om uyt te korten: den derthienden geraeckten weder uyt / ende hielden langhs de wal naer de Havana toe. Men dient gewaerſchout dat het niet al te ſeecker en is in deſe Baye in te loopen / om datmen der ſoo wel niet weder uyt kan kommen / ende daer licht by de Spaenſche ſoude konnen beſet werden. Kommende ontrent thien mijlen by Ooſten de ſelve / ſaghen des nachts dat de Trouwe die voor uyt was / verſcheyden reyſen blick-vierde / de Commandeur antwoorde haer / doch alſoo boven windt was en konde niet by haer kommen. 'S anderdaeghs ſaghen een Zeyl in lij ende korts daer nae noch vier ofte vijf die ſich heel groot op-deden; ende oock viet ofte vijf te loefwaert; van de welcke drij dragende op hun af-quamen: de Commandeur om van deſe Vloote niet beſet te werden / wende het om de Bercke aen boord te krijgen / ende ſijn volck daer uyt te lichten; eer 't ſelve ghedaen was / waren de Spaenſche Schepen niet boven een mijle van hun / het voorſte Schip ſoo men ſien konde wel een Schip zijnde van ſes hondert laſten; liet een Vlagge boven af-wayen en was recht in haer water; volghde de onſe ontrent drij uyren / dan ſiende geen voordeel dede / wende het naer de middach naer 't land; de Commandeur het in lij hebbende wenden mede: met Sonnen onder-gangh ſaghen ſeven ſware Schepen in lije / doch die noch te loefwaert waren / en ſaghen des avondts niet meer / oock en vernamen de Trouwe niet. Stierden den heelen nacht Ooſt ten Noorden met heel quaedt weder; 'twelck den vijfthienden noch aen-hield; teghen de middach leyden het met de beſaen weder Zuyden over; en korts daer naer ſaghen Cabo de Martyres, wel teghen haer giſſinghe / want meynden niet over twaelf mijlen van Cuba te weſen; ſoo dat alle de Zeylen by ſetten om weder by de Havana te kommen. Deſe Cabo de Martyres licht op de hooghde van vijf-en-twintich graden. 'Sanderdaeghs bevonden haer weder ontrent vijf mijlen by Ooſten de Havana: en ginghen weder Weſt-Noord-Weſt aen met korte zeylen / 't wierd ondertuſſchen kalm; ontrent de midder-

Anno 1624.

Julius.

Julius.

Anno 1624. nacht wierden een Zeyl gewaer d'welck voor haer over-quam by de wind naer de wal toe: ende losten op de onse twee stucken; doch alsoo de onse meer zeyl hadden schoten hem haest voor-by: 't Spaens Schip blick-vierden seer / (soo dat wel te vermoeden was dat meer Schepen by sich hadde;) ende volghden de onse in haer vaer-water gheen Gotelingh-scheut van hun zijnde: saghen voor-uyt in lije noch dry ofte vier vieren: de onse / meynende boven dien eersten te kommen / wendent / doch ontrent hem kommende scharpte de wind soo dat by naer met de voor-steven den anderen souden aen boord zijn gheraeckt/ ende ghenoeghte doen hadden om draghende in sijn lije deur te gheraecken/ dicht neffens sijn boordts-zijde; gaf haer acht of neghen scheuten ende eenighe musquettaden / doch questen niemant: de onse stelden haer halsen toe ende liepen van hem af; doch hy wende mede ende blick-vierde ghestadelijck / soo dat niet verre van hem konden af-kommen: want 's anderdaeghs met den dach en was niet over een Gotelingh-scheut van haer / ende d'ander groote Schepen een half mijle achter hem. 't Schip dat de onse volghde was ontrent twee hondert last groot/ ende lichtveerdigh in 't zeylen; volghden ontrent dry uyren / en siende dat niet naerderden / wendent alle de Spaensche Schepen weder naer de wal. De onse liepen 's nachts naer de Tortugas, hoopende daer noch d'een of d'ander Schip aen te treffen/ want teghen dese Vloote hadden gheen kans. Den achthienden met der Sonnen op-gangh en saghen geen Schepen meer: ende bevonden haer 's anderdaeghs op de vier-en-twintich graden ende vijf minuten: ende daeghs daer aen met het lichten vanden daege waren dicht by het West-eynde van de Martyres: wendent van 't land vernamen verscheyden ravelinghen van stroomen / ende veel Sargasso; (is seecker plante die daer op 't water drijft) hadden 's middaghs vier-en-twintich graden ende veertich minuten / soo dat bevonden dat de stroom haer seer trock naer de Strate van Bahama. De Commandeur wel merckende dat hier niet veel voor hem te doen soude vallen / ende versch water van doen hebbende / vondt gheraden naer

Julius. Florida te wenden. Den een-en-twintighsten vonden haer weder by de Cabo de Martyres, op vijf-en-twintich graden en vijfthien minuten: 't land streckt van daer Noordlijcker; 't ghene daer ontrent een mijl van de wal af langhs zeylden / is al suyver Custe: met de middach hadden 't Noord-eynde van de Martyres (door een wijdt water van 't vaste land verdeelt) op zijde: hadden hooghde van vijf-en-twintich graden ende vijf-en-veertich minuten; stierden voorts langhs de wal Noord ten Oosten. Vonden 's anderdaeghs de Trouwe die daer dry daghen hadde ghelegen; settent op de hooghde van acht-en-twintich graden ende vijf minuten ende haelden daer water. De Indianen van dit Gheweste wesende heel mismaeckt volck / quamen aen boord / ende brochten wat Ambergris om te ruylen teghen Bijlen ende Messen / dan wierd valsch bevonden: hadden eenighe kleyne stuckens Goudt aen haer armen d'welcke goed was: dan men moet sich van haer wachten / want is een verraderschen hoop/ ende seer bedrieghlijck/want weten 't Kooper blinckend te maecken ende verkopen voor Goudt / ende den Amber te menghen met gomme ende andere vuyligheyt. Den vijf-en-twintichsten maeckten weder 't zeyl: de Commandeur gheneghen zijnde weder te keeren naer de Caribise Eylanden / ende daer noch een wijl te verblijven ende te sien of noch beter gheluck konde treffen/ (want hadde tot sijn groot leet-wesen weynich bekommen) begaf sich op de Trouwe ende nevens de Hoope, (die hy naer huys stierde) ghezeylt hebbende tot op de dertich graden/ veranderde sijn kours / ende pooghde om de Zuyd te kommen; doch verviel tot op de twee-en-dertich ende meerder graden: soo dat

Augustus. den achtsten Augusti de Bermude in 't ghesichte kreghen Oost van haer: de Commandeur voer 's anderdaeghs daer aen om een mast te soecken / en wierdt vande

vande Gouverneur ſeer vriendelijcken ontfanghen; brocht het Schip binnen inde Haven ſetten een nieu maſt in/ ende maeckten ſchoon. Den vijf-en-twin- tighſten ſcheyden weder van daer; ende naer veel onweders hadden uyt-ghe- ſtaen/ ſoo werden den negenden September land ghewaer/ weſende een kleyn Eylandeken/ op de ſeſthien graden en vijftich minuten; des anderen daeghs ſaghen een grooter d'welck ſy meynden Antigua te weſen; dan eenighe dagen met onweder ende groot ghevaer haer beſte ghedaen hebbende om daer boven te kommen/ ſoo bevonden dat het Deſſeada was; ende quamen den ſeſthienden met de Trouwe ende Bercke onder Nieves te reede. De Commandeur voer met de Bercke naer 't Eyland Sᵗ Chriſtoffel om de Wilden Caſſavi te doen be- reyden; ſoo dat de Jacht den een-en-twintighſten daer mede kommende voor dry maenden Caſſavi veerdich vonden. Den ſeven-en-twintighſten maeckten weder zeyl/ ende hadden 's anderdaeghs met den daeghe Saba op zijde; ſtier- den al Noord-Weſt ten Weſten; ende den neghen-en-twintighſten met den daege ſaghen Virgin Gorda. Giſten dat dit Eyland ontrent vijf-en-twintich mijlen Noord-Weſt licht van Sᵗ Chriſtoffel. Lieten het deur-ſtaen langhs de Virgines naer de Paſſages, welcke zijn de Weſtelijckſte van deſe Eylandekens/ ende ſettent daer in een bequame Baye; dan kregen des nachts ſoo hard weder dat haer touwe brack ende de anckers deur-ginghen/ ende waren in 't uyterſte gevaer/ ſoo dat 's anderdaeghs met den daeghe gedwongen waren/ de groote maſt te kerven; hier mede hielden de anckers weder een wijl; doch het weder toe-nemende wierden weder driftich/ kerfden de focke-maſt ende boegh-ſpriet mede; doch gingen noch al ſtillekens deur/ waren doen op ſeſthien vadem wa- ters; was ſoo duyſter weder dat niet konden van haer ſien/ en het waeyde ſoo grouwelijck/ dat mond aen mond den anderen toe-ſpreeckende qualijck kon- den verſtaen: ende de Zee liep ſchier hemel hoogh: ontrent ten elf uyren begon 't weder wat te bedaren en wat gheſichts te kommen/ ſaghen 't land in lije ende klippen aen beyde zijden/ geen Gotelingh-ſcheut af. Den eerſten October konden de heele groote Baye over-ſien/ doch ſaghen haer Bercke niet/ ende de Boot was ver achter uyt-gedreven ende 't onderſte boven: dry Man namen aen die te halen dan konden niet/ en wierden ſelve ter nauwer-noot geberght/ mits 't Schip ſich onder zeyl begaf ten beſten dat konde: quamen tot voor de kleyne Baye daer uyt-gedreven waren/ en ſagen de boeje van haer dagelijcks ancker noch waken/ naer dat inde groote Baye weder ten ancker waren ghe- kommen; ſaghen eenich volck op een kleyn Eylandeken doch konden die niet halen by ghebreck vande Boot; waren den heelen nacht beſich om een Schou- wetjen van deelen te maecken/ ontrent neghen voet langh ende dry breedt/ met d'welcke 's anderdaeghs eerſt vier ende daer naer op een ander plaetſe noch ſes aen boord haelden: heel naeckt ende op verſcheyden plaetſen van haer lichaem ghequeſt: alſoo de Bercke 's nachts op de klippen was in ſtucken gheſtooten ende voorts geſoncken/ ende deſe op d'een ende d'ander ſtuck ſich hadden ſoec- ken te ſalveren. Sochten daer nae allenthalven naer haer want/ doch vonden weynich meer als haer dagheliicx ancker. Daer-en-tuſſchen de wind vanden Noord-Weſten krijgende liepen met de beſaen ende focke den vierden October de baye uyt/ ende ſtierden de meeſte nacht Ooſt ten Zuyden ende Ooſt-Zuyd- Ooſt. 'S anderdaeghs met den dagh ſaghen 't Eyland Sᵗ Martin; ende alſoo daer gheen bequaem hout tot een boegh-ſpriet en vonden/ zeylden den neghen- den weder van daer ende gheraeckten met groote moeyte den elfden aen de Zuyd-Weſt-hoeck van Sᵗ Chriſtoffel, ende 's anderdaeghs voor middach op de reede/ ende naer dat haer Boot daer weder hadden op-gemaeckt; ſoo ſchey- den den derthienden November weder van daer/ dan de wind wilde haer ſoo qualijck mede/ dat den achthienden onder Dominica ghekommen zijnde/ niet

voor

Anno 1624. September. October. November.

Anno 1624. voor den twee-en-twintighsten ten ancker en konden kommen: daer quamen ondertusschen twee Fransche Schepen van Haure de Grace die de Commandeur kenden ende alle hulpe deden/ so dat hier sijn Schipken kiel haelde en sijn masten vermaeckte / ende was daer mede besich tot den vier-en-twintighsten

December. December: nam doen sijn kours naer St Vincent, daer 's anderdaeghs sette; ende alsoo bevonden dat haer nieuwe mast te swack was / soo setten hier een nieuwe in / ende waren daer mede besich tot den sesten Januarij. Sullen de Commandeur hier een wijl laten rusten/ ende in 't kort verhalen wat sijn Vice-Ammirael op de Eendracht is weder-varen. Dese van sijn Commandeur versteecken zijnde (als voren verhaelt) ghemoete ontrent de Cabo St Anton twee Spaensche Schepen kommende van de Honduras, vande welcke hy het eene veroverde/ wat verre van lande / ende alsoo de onse doen in die Gewesten niet heel wel bedreven waren / werdt 't selve Schip met sijn prijs door de stroomen diep in de Golfo van Mexico verleydt; ende sijn best doende om de Oost te ghewinnen/ gheraeckte op de gronden vande Tortugas, ende de Eendracht veronghelucke op een drooghte; doch alsoo 't Spaensche Schip gheen noodt en hadde / gingh 't volck bequaemlijck op 't selve over ende brachten 't selve in Zeelandt den derthienden September deses jaers. Dit Schip was ghenaemt St Juan Baptista ende was gheladen met festhien hondert kassen Indigo / dry duysent Huyden / een groote party Salsaparilla, eenighe kaskens met Silver; eenighe potten met kostelijcke Balsem-olie: 't hadde onder andere acht metalen Stucken op/ daer des Koninghs van Spagnien Wapen op stont.

'T voorleden jaer hebben wy den Commandeur Philips van Zuylen met den Dolphijn, Thonijn ende Bruyn-visch ghelaten in Sierra Liona, sullen nu sijn verrichtinghe in dit jaer vier-en-twintich vervolghen. Naer dat hier eenigen handel van Oliphants-tanden ende Roodt-hout hadde gedaen / en sijn Sche-

Januarius. pen van water ende hout wel voorsien / is hy den vierden Januarij weder van daer gescheyden met sijn dry Schepen ende de Bercke voor Cachieu verovert: gingen eerst Noord-West aen om Zee te winnen / ende daer naer weder Zuyden ende Zuyd-Oost soo dat den elfden 's middaghs sich bevonden op de hoogde van ses graden ende acht-en-vijftich minuten/ hadden veel stilten ende altemet travaden, soo dat eerst den neghen-en-twintighsten den Æquinoctiael passeerden; 's anderdaegs verstaken beyde de Jachten ende prijs/ van 't groote

Februarius. Schip; d'welck sich den veerthienden Februarij bevondt op de hooghde van negenthien graden en vijfthien minuten bezuyden de Linie. Deden haer beste om de Eylanden van Martin Vaez te vinden / dan vernamen deselve niet/ ende

Martius. altijts om de Zuyd winnende bevonden haer den sevenden Martij op de Zuyder breete van dertich graden; ende van daer keerende naer de Oost ende Noorden / bevonden haer den vijf-en-twintighsten op de hooghde van veerthien graden ende veertich minuten Zuyder breete: op de middach saghen de Custe van Africa ontrent thien mijlen af / en waren des avondts ontrent een half mijle vande wal ende en konden met tachtentich vadem lijn gheen grondt werpen. Den seven-en-twintighsten hadden de hoogde van vijfthien graden en seven-en-dertich minuten / ontrent een Cartouw-scheut van land op thien vadem waters; was hoogh ende plat land ontrent dry mijlen by Noorden Cabo Negro; settent 's anderdaeghs even by Noorden de voorseyde Caep. De Commandeur voer hier aen land om naer water uyt te sien/ doch vonden gheene/ 't land was daer heel bar sonder loof ofte gras. Lieten op de Caep als mede eenighe mijlen by Zuyden eenighe brieven ende teeckenen voor de Jachten/ oftse moghelijck daer mochten aen landen. De Commandeur liep met sijn Schip langhs de wal Noord-Noord-Oost aen/ de Boot voor uyt om alle gheleghentheden te ondersoecken; op de naer-middach vonden een fraye Baye/

achter

achter eenen steylen hoeck / welcke sy in liepen / ende setten daer op sevendhalf
vadem steeck-grond/ onder het hooge land; hadden 's middachs hooghde veer- Anno
thien graden ende vijf-en-vijftich minuten. Aen land varende vonden versch 1624.
water in een stil-staende Poel / oock een loopende Rivierken ende een seer be-
quame plaetse om hare Chaloupen op te setten. De Swarten die daer ontrent
woonden / waren seer schouw / oock en konde men hare Taele niet verstaen;
soo dat de Schipper Thomas Sickes den neghenden April een land-tocht dede Aprilis.
met veertich Man/ en bracht 's avondts twee Korpen aen: hadden onder-we-
ghen ghegeten van seecker vruchtjens ghelijck als Hase-nooten/ daer 't meeste
volck seer qualijck van wierdt / door dien de selve ghewaldich deden braecken
ende oock af-gaen. Den elfden zijn beyde de Jachten ende de Prijs inde selve
Baye by den Commandeur ghekommen. Dese Baye werdt de naem gegeven
van Vliegen Baye. De Commandeur sijn Schepen nu weder by een hebben-
de/ is 's anderdaeghs weder t'zeyl gegaen/ ende heeft sijn kours gestelt langhs
de Custe Noorden ten Oosten. Den derthienden settent weder in een Baye/
welck sy de naem gaven Roode Baye om de rossigheyt vande grond / voeren
daer 's anderdaeghs aen land / doch vonden daer gheen versch water dan diep
in 't land/ was gheleghen op de Zuyder breete van derthien graden en vijf-en-
veertich minuten. Den vijfthienden scheyden weder van daer / en hielden al
langs de wal Noord-Oost ende Noord-Noord-Oost aen; gemoeten een groo-
ten in-bocht / inde welcke dicht onder de wal gheen grond en konden werpen/
hadden daer de hooghde van derthien graden en ses-en-dertich minuten. Heel
inde bocht zijnde ende gheen grond werpende / zeylden voorts langhs de wal
Noorden aen / naer een andere Baye. 'T land is daer ghewaldich hoogh en
swart. Des avondts ontrent vijf mijlen ghezeylt hebbende quamen by een
swarten steylen houck / daer twee klippen af-laghen; ende daer nae noch by
twee hoecken / doch en vonden gheen grond / soo dat ghenootsaeckt waren
'snachts by te houwen. 'Sanderdaeghs 'smiddaghs hadden derthien graden
en acht minuten: 's avondts quamen by een leeghen hoeck daer veel klippen
af-lagen/ loefden dien om/ende quamen in een seer schoone Baye en settent op
vijfthien vadem sand-grond/ een halve Cartouw-scheut van land; noemdense
de Schoone Baye. 'Sanderdaeghs korten sy de Prijs dicht onder land om die
te versien alsoo seer leck was / en vonghen daer veel schoone visch. 'T volck
vanden lande was al ghevlucht / soo dat die niet en konden spreecken: ver-
saghen haer hier van water ende brand-hout. Den seven-en-twintighsten
wierden een vremt Zeyl gewaer / d'welck by de Bruyn-visch ende Prijs wierdt
naer-gheset. Den dertighsten sagen noch een vremt Zeyl / daer de Comman-
deur ende de Thonijn jacht op maeckten; doch en konden 'tselve niet achterha-
len. 'Sanderdaeghs quam de Bruyn-visch weder by hun / en hadde mede niet
op-gedaen/ en was vande Prijs versteecken; liepen doen t'samen naer de wal.
Den tweeden Maij vonden haer op de hooghde van twaelf graden en derthien Mayus.
minuten. Hoorden daer een scheut schieten met Canon sonder nochtans eeni-
ghe Schepen te sien; quamen naer mid-nacht by eenen leeghen af-gaenden
hoeck / ende meynden daer de Bahia de Vacas te vinden: by Zuyden lach een
leech punt voor den hoeck ontrent twee mijlen in Zee steeckende. Tusschen
beyden lach noch een groen Bayeken / welckes beyde hoecken leeghachtighe
punten waren / de Custe by Noorden hoogh ende steyl zijnde. Zeylden naer
den hoeck ende naerderden die tot op ses vadem schoone grondt. Op desen
hoeck staet een hooge Klap-muts/ daer aen te kennen is. Om den hoeck zijn-
de quamen in een wijde Baye / de welcke aen de Oost-zijde laegh land hadde
met groene Boomen. Daer onder kommende saghen een Dorp met schoone
hooge Huysen/ ende settent recht voor 'tselve Dorp op dry vadem steeck-gront.

Anno 1624.

De Commandeur sondt 's anderdaeghs een Boot naer land om te vernemen wat volck daer woonde. Dese quamen een uyre daer naer weder aen boord met een Portugesche Vaendragher / ghesonden by de Capiteyn van 't Dorp / om de onse te verseeckeren dat met haer in vrindschap wilde handelen. Dese verhaelde hoe dat eenighe tijdt gheleden / de Koningh van Spagnien daer een Gouverneur hadde ghesonden; doch dat de Capiteyn met hulpe van sijn Soldaten (die ontrent tseventich waren) den selven hadde af-gheschaft / om dat haer te seer tyranniseerde / ende naer Loanda versonden ontrent acht maenden gheleden. Klaeghde dat alle de tijdt die daer waren gheweest / geen betalinge van hare maend-gelden en hadden bekommen / ende daerom sochten van daer te wesen. Hadden aen land vier Bolwercken ende op yeder drie of vier stucken gheschuts: dat sy den scheut voor verhaelt hadden gheschoten / doen onse Schepen saghen / alsoo vreesden dat de Gouverneur quam om haer weghen hunne rebellie te straffen. Verhaelde mede dat eenighe den Koningh hadden wijs ghemaeckt / dat ontrent dese plaetse een treffelijcke Kooper-mijne was / ende dat daerom sulcke besettingh hadde ghesonden: doch dat dese Mijnen wel vijfthien of sesthien mijlen leegher laeghen / ende alsnoch niet en waren gheopent. Desen bleef aen boord tot verseeckeringh van ons volck welck aen land gingh; ende de Capiteyn quam selfs naer-noen aen boord / ende beloofde alle vrindschap / soo datmen hem weder aen land liet gaen. Bequamen daer verscheyden ververſinghe voor weynich gelts / ende seer goed water / welck de Capiteyn door sijn Swarten dede aen Strand brenghen. De Soldaten hadden groot ghebreck van alles ende insonderheyt van kleedinghe. Verstonden mede uyt de selve dat in de Bahia St Francisco, ligghende ontrent vijf mijlen hoogher als dese een Sout-bergh was daer steen-sout was in sulcke menichte dat alle de Schepen van Europa 't selve niet souden konnen wech-halen; ende dat 't selve Sout seer begeert was in Loanda, hoe-wel het niet soo goedt was als 't Sout van Portugal: Sy noemden dese Baye Bahia de Toros; ende de Bahia de Vacas licht ontrent drie mijlen hoogher. Onse Schepen laghen hier op de hooghde van twaelf graden ende twintich minuten. In 't land waren wel veel Beesten dan sy en hadden gheen Huyden ghedrooght. Den elfden sondt de Commandeur het Jacht de Bruyn-visch om 't ander Jacht met de Prijs te soecken ende in 't voor-by varen de gheleghentheyt van dat Sout te ondersoecken. Doch de Thonijn ende Prijs quamen 's avondts in; hadden een Schip genomen kommende van Pernambuc met allerhande Koopmanschappen gheladen. De Commandeur sondt beyde de Jachten ende twee Prijsen naer een Baye die vier mijlen lagher lach om de selve aldaer te repareren en water te halen: en volghde mede met sijn Schip / ende zijn t'samen den derthienden in die Baye ten ancker ghekommen. 'S anderdaeghs saghen twee vremde Zeylen in Zee / daer de twee Jachten ende de oude Prijs naer toe liepen. De Commandeur zeylde daer-en-tusschen met sijn Schip ende de laetste Prijs in de Baye van Catanbala: de Jachten quamen den vijfthienden daer weder by hem / hadden een Fluyte ghenomen die Wijnen ghe laden hadde aen 't Eyland Palma: ende een Schipken ghe laden met Farinha, kommende van St Pablo ende willende naer de Bahia, daer de onse waren gheweest. Dese Baye is seer schoon / soo datmen daer licht als in slapers Haven; op de hooghde van twaelf graden ende vijfthien minuten. Den twee-en-twintighsten sonden het Schipken met de Farinha ende anders de Capiteyn van de Bahia de Toros; met conditie dat haer daer voor soude toe-voegen twaelf Hoorn-beesten / ses Schapen / twee Verckens / Hoenders en andere ververſinghe. Op de Fluyt ghenaemt Juan Baptista setten een Schipper: het Schipken voor Cachieu ghenomen / werdt ghesloopt om dat soo leck was / dat niet langher was boven water

ter

ter te houden. De voorseyde Fluyte met alle de Koopmanschappen wierd onder 't beleyd van de Commis Adriaen Vrancken naer beneden gesonden/ om de goederen te verhandelen. Vertrock den eersten Junij: ende den vijfden maeckte de Commandeur mede zeyl/ ende stelde sijn kours recht naer Loanda. Den sevenden vonden sich nevens Cabo St Bras op de hooghde van thien graden en een-en-dertich minuten. Dese Caep is een hooghen steylen hoeck/ van verre als af-ghehouwen/ ende een weynich by Noorden licht een hooghe/ swarte/ scharpe klippe. 'S anderdaeghs waren ontrent twee mijlen vande wal/ en 't land was effen ende niet hoogh; sagen een grooten in-bocht/ ende voorts om de Noord van verre al leegh ghebroocken land; hadden 's middaghs hooghde thien graden achthien minuten; op de middach waren nevens Rio de Tongo. Den neghenden nevens Cabo Ledo, wesende een schorren hoeck: namen daer een ledich Patasken/ kommende van St Paulo met vier Portugesen ende thien Swarten/ d'welck in brand staecken. Des avondts waren nevens Rio de Coansa, ende namen aldaer dry Pataskens/ en joeghen noch twee teghen de wal die in stucken raeckten. Den thienden waren nevens Punta de Palmerina, ontrent een mijl bezuyden/ en settent daer. Namen noch een Patasken met de Chaloupe; de Fluyte nam mede een/ doch 't selve vergingh teghen de wal. Naer middach hackten twee vande ghenomen Pataskens inde grondt; ende setten in een alle de siecke Portugesen die gheen dienst konden doen; en stelden haer kours recht naer Loanda; stierden eerst Noorden aen om de Baxos de Corymba te mijden/ en daer naer Noord-Noord-Oost. Des anderen daeghs settent twee mijlen vande wal; en konden St Paulo, noch de Noord-hoeck noch niet sien. Den twaelfden liepen voorts naer de Haven van St Paulo, dan kondender dien dach niet in kommen. Maer 's anderdaeghs gheraeckte de Dolphijn, Bruyn-visch ende St Juan daer in/ ende settent meer als een Cartouwscheut vande Schepen. Den veerthienden quam de Tonijn mede by haer met een verovert Patasken/ welck sy in 't ghesicht vande Stadt aen brand staken. Wierden ondertusschen ghewaer datter een Armade van elf Schepen uyt de Kille by de wind op haer af-quam/ soo dat te samen haer anckers lichten/ ende recht op de selve aen-ginghen; gaven dapper op den anderen vier; doch dit ghevechte en duerde niet langhe/ de onse kreghen haest de overhandt/ staecken vier van des vyandts Schepen in Brandt; den Ammirael, Vice-Ammirael ende noch een stranden van selfs; ende noch een wierdt op de wal ghejaecht: twee behielen om te ransonneren. Des anderen daeghs korten dicht by de gestrande Ammirael, Vice-Ammirael ende Schout by nachte, ende schooten daer metter haest den brandt in/ hoe-wel de vyandt uyt de voornoemde Schepen oock gewaldigh schoot. Naer noen voeren met dry Boots wel gemandt/ naer 't vierde ghestrand Schip/ ende enterden 't selve met gheweld/ maer daer een weynich in gheweest hebbende/ quamen die van 't land soo dapper aen/ ende schooten soo machtich van 't land/ dat het Schip weder mosten verlaten/ sonder dat tijdt ofte gelegentheyt hadden om 't selve in brand te steecken: verloren daer dry Man/ ende seven wierden ghequest/ daer de Commandeur een van was. De onse bequamen al eenighe ghevanghene doch niet soo vele als wel Schepen ghenomen hadden door dien 't volck meest van de Schepen was afgheloopen; ende alsoo der dry van ons volck met een Patasken ghestrand waren/ ende te Loanda ghevanckelijck op-ghebracht/ soo versocht de Commandeur die tegen dry-mael soo vele Portugesen te wisselen. Dan de Gouverneur ende Bisschop van Loanda en wilden daer niet toe verstaen/ maer eysten voor de dry Man alle de ghevanghen Portugesen en Swarten nevens de twee behouden Schepen. Den achthienden wierdt een van de behouden Schepen gheransoneert voor achthien hondert en ses-en-tsestich Gulden/ welck in

Anno 1624. Junius.

Anno 1624. Goudt en silver stracx wierdt betaelt; ende korts daer naer 't ander voor neghenthien hondert en acht-en-dertich Gulden. Bequamen uyt de Schepen hier inde Baye ghedestrueert acht stucken gheschuts / daer yeder Jacht vier heeft van ghenomen ende te boord gheleght. Daer lagen noch binnen de Kille ende voor de Stadt wel twintich soo Schepen als Bercken; dan alsoo het seer danghereus was weghen de sanden en drooghten / voor haer die gheen ervaren piloot hadden / daer in te loopen; ende de Portugesen twee Batterijen op Strand hadden; soo en vondt de Commandeur niet gheraden sijne Schepen soo verre in ghevaer te stellen. Den vijf-en-twintighsten vernamen uyt een Fransman / die by haer over-quam / dat de nieuwe Gouverneur N. de Sosa met dry Schepen lach voor de Baixos de Corymba ofte het Zuyder-gat van Loanda: de Commandeur sondt eerst derwaerts beyde de Jachten; zeylden daer nae oock buyten met de Fluyte ende Chaloupen ende settent buyten de Noord-hoeck van 't Eyland Loanda op twintich vadem sand-grond. Dit Eyland Loanda is ontrent vijf mijlen langh / streckende meest Zuyd-West ende Noord-Oost / is een laegh Eyland; daer staet op een Klooster ende een Dispachie-huys voor de Slaven / nevens een Dorp van Negros; daer en pleegh gheen Fortificatie te wesen / dan hadden nu om der onsen wille / by het Dispachie-huys / daer de Kil is / een Batterije met ses stucken op-ghewoorpen. Den ses-en-twintighsten quam de Commandeur 's avondts by de Jachten / die voor het Zuyder-gat ofte de Barra van Corymba gheset laghen op seventhien vadem / ende de Commandeur sette op veertich / om dat de Zee-wind scherpte en niet hoogher konden loopen; de voorschreven dry Schepen vande vyand waren al meest ontlost; ende binnen gheboeghscaert tusschen de drooghten in / ende alsoo het lootsmans water is / en konden de onse daer niet by kommen: oock hadden die van Loanda op de Zuyd-hoeck van het gat (daer men dicht by in-moet) een Batterije ghestelt daer acht of thien stucken op laghen: ende het Schip vande Gouverneur had seventhien stucken / ende de andere twee elck acht op / ende veel volcks: soo dat het al te ghevaerlijck was sich daer binnen te begheven. 'S anderdaeghs ginghen wat naerder liggen. Den acht-en-twintighsten sondt de Nieuwe Gouverneur door sijn Secretaris onse dry ghevanghens / ende wierden hem daer teghen weder twintich Portugesen los ghegheven. Den eersten Julij zijn met een landlijcke wind 't zeyl ghegaen om een weynich hoogher te loopen / ginghen Zuyd-West aen. De drooghten van Corymba en hebben niet veel te bedieden / liggen dicht by de Noord-hoeck van 't Zuyder gat / ende by nacht en hoeftmen niet te vreesen alsmen niet naerder komt als vijf-en-dertich vadem: ende om in 't Zuyder-gat te kommen / moetmen de Zuyd-punt van 't vaste land houden / daer by dicht in-loopen / daer nu een Batterije hadden gheleght / als oock in 't gat op 't vaste land. Settent des avondts weder op twee-en-dertich vadem / stijf twee mijlen boven de drooghten van Corymba: ende verkochten daer het Schip S[t] Juan aen den eyghenaer voor twaelf hondert en vijftich Crusaten van dry Gulden 't stuck; ende vielen aen 't lossen van de goederen. Den derden wierden een Zeyl in Zee ghewaer / daer beyde de Jachten met de Chaloupe naer toe wierden gesonden / brochten het 's anderdaeghs op ende was een Pataschen / groot vijf-en-veertich vaten / kommende van Ilheos ghealden met Farinha, Cimbes ende eenich Rijs. Verstonden uyt het volck; dat te Ilheos ontrent tachtentich Huysghesinnen van Portugesen woonen / ende datter een kleyn Fortjen by licht met vier stucken: daer om her zijn vier Suycker-molens: men moeter in kommen tusschen twee Eylandekens; is een nauw gat / ende heeft met ordinarie vloet maer veerthien palmen waters: licht op veerthien graden en een half. Namen de Rijs ende Cimbes daer uyt / ende eenighe Farinha voor haer Swarten ende

Julius.

ende lieten 't Schipken varen. Den negenden haer cours Zuyd-West aen stellende / namen sy een Spieghel-Schip met een toe Gallerije / ghenaemt St Francisco, groot tachtich lasten / met dry Gotelinghen / vier steen-stucken / ende acht Musquetten / 't volck was al ghevlucht / soo dat niet konden weten van waer het quam / brochten 't selve ontrent dry mijlen boven de Barra van Corymba, ende settent daer. Steldender een Schipper op met acht Man ende vier Swarten. Bleven voorts hier ontrent af ende aen houden: den vijf-en-twintighsten namen noch een Spaensch Schipken / ghenaemt St Antonio ende Sta Lucia groot vijf-en-dertich lasten / gemonteert met twee Gotelinghen vier steen-stucken ende dry-en-twintich Eters; quam van Cadiz, ende was ghéladen met twee duysent dry hondert peruleeren Wijn: (dit zijn aerde potten van vijf ofte ses stoopen) noch twee-en-twintich pijpen Wijn; veertich pottisen Olie / ende dry hondert pottisen Olijven. Des anderen daegs namen noch een Schip Nederduytsch maecksel / ghenaemt Nossa Senora de Concepcion, met twee steen-stucken ende acht-en-twintich Eters; ghéladen met achthien hondert peruleeren ende twee-en-twintich pijpen Wijn / vier pijpen Meel / twee hondert pottisen Olijven / hondert pottisen Cappers; twee Canasters met dry-en-tseventich stucken Chinees Armosijn ende anders. Op dese Schepen wierden mede Schippers ende volck ghestelt. Den eersten Augusti sonden de resterende ghevanghene Portugesen wech met een oude Boot / ende zijn den derden t samen 't zeyl ghegaen naer beneden toe / eerst Noord ende daer naer Noord-Oost aen. Den achtsten hadden de hooghde van ses graden ende acht minuten Zuyder breete; 't land welck sy saghen was vol Gheboomte / en op de Zee-kant steyl: settent 's avondts en hadden de Zuyd-hoeck van Rio Congo (welcken hoeck de onse noemen den Ouden Patroon) ontrent twee mijlen Noord-Noord-West van haer. 'S anderdaeghs geraeckten de Schepen binnen / uyt-ghenomen den Dolphijn ende de Prijs St Francisco weghen de harde stroom die haer uytwaerts dreef: de Commandeur met den Dolphijn quam eerst den achthienden binnen: ende St Francisco gheraeckte in Loango. Bleven hier voorts ligghen ende handelden met de Inwoonders. Den veerthienden September wierdt de Commandeur aen land ghenoodicht / ende by den Grave van Sonho seer treffelijck ghetracteert; ende de onse deden sijne Raden oock groote eere. Zijn voorts op dese Rievière gebleven / somtijts verleggende voor Loango, voor Maconda ende andere plaetsen / ende sonden nu d'een nu d'ander Jacht in Zee om op de vyants Schepen te loeren / dan en bequamen geen Prinsen meer. Den sesten December quam voor de Rievier den Vice Ammirael Pieter Pietersz. Heyn met dry kloecke Schepen; van wiens reyse wy sullen gaen spreecken naer dat wy met dese Vloote sullen ghedaen hebben. De Commandeur eenige onverlaten onder sijn volck hebbende welcke hy qualijck konde bedwinghen; ende oock anders swack van volck zijnde / door diender onlangs vele waren ghestorven; stelde eenige over op den Vice-Ammirael die daer haer straf ontfingen; ende nam versch volck van hem over / waer mede dit jaer ten eynde liep. Den Vice-Ammirael Pieter Pietersz. Heyn vertrock als voren met sijn vier Schepen uyt de Bahia den sesten Augusti: ende nu by naer buyten land zijnde vernamen den sevenden een vremt Zeyl te landwaert van haer / d'welck sy naer-jaeghden ende des anderen daeghs bequamen / had maer twee Gotelinghen ende twintich Man op / ende was gheladen met hondert ende thien pijpen Canarie Wijnen / dertich groote vaten met Meel / ses-en-twintich quarteelen Olie ende weynich Koopmanschappen / ende alsoo 't selve Schipken heel wel bezeylt was / soo wierdt 't selve ghemant ende mede genomen: ende setten het daer naer niet verre van Morro St Pablo. Den elfden ginghen weder 't zeyl: doch konden weghen de scharpe wind qualijck

Anno 1624.

Augustus.

September.

December.

Augustus.

ANNO 1624. lijck van 't land kommen / veel min om de Zuyd winnen/ maer wierden om de Noord ghevoert / sulcx dat den twee-en-twintighsten ontrent thien mijlen by Noorden Pernambuc ende vier mijlen buyten 't land ten ancker quamen/ op de hooghde van seven graden ende vijfthien minuten. Wierden te raede hier ontrent eenighe daghen te wachten om te passen op de Schepen die uyt de Haven van Pernambuc hadden te kommen; doch het springh voor-by / ende te langh zijnde op 't naeste springh-tijdt te wachten / soo hebben den eersten September hare reyse naer Angola begonnen te vervorderen. Den sesten saghen weder de Cabo St Augustin, ende begonnen doen om de Zuyd te winnen; soo dat den twee-en-twintighsten sich bevonden op de hooghde van twee-en-twintich graden ende vijfthien minuten; ende den dertighsten op ses-en-twintich graden en veertich minuten / ende met haer bestecken twee hondert en dertich mijlen by Oosten den Meridiaen van de Cabo St Augustin. Ende den neghenden October op de hoogde van dertich graden/ so dat den Vice-Ammirael des anderdaegs alle de Stierlieden aen sijn boord onbood / ende bevond datse in hare bestecken de minste vande meeste inde lenghde wel tnegentich mijlen verschilden/ so dat 'tselve ter halven nemende/ haer kours stelden Noord-Oost ende Noord-Oost ten Oosten / ende soo weder dalende naer de Noord / bevonden sich den een-en-twintighsten op de hooghde van vijfthien graden ende vijfthien minuten; ende kreghen den dry-en-twintighsten de Custe van Angola in 't ghesichte ontrent op de hooghde van veerthien graden ende vijf-en-twintich minuten/ ende was in 't aensien hooch roodachtich land: en hielden het voorts langhs de wal de welcke hier Noord ten Oosten ende Zuyd ten Westen is streckende. Gheraeckte met de stilte weder uyt 't ghesicht van 't land / d'welck den ses-en-twintighsten weder quamen te sien/ en liepen voorts langhs de wal: de welcke vande elf graden tot Cabo Bras streckt vanden eenen hoeck tot den anderen Noord ten westen ende Zuyd ten Oosten ; dese Cabo Bras is gheleghen op de hooghde van thien graden ende dertich minuten; ende vande selve tot Cabo Ledo is de streckinghe Noord-Noord-West ende Zuyd-Zuyd-Oost : Cabo Ledo licht op neghen graden ende vijftich minuten ; ende van Cabo Ledo tot den hoeck Palmerin streckt de Custe (behalven de in-bochten) Noord-West ten Noorden ende Zuyd-Oost ten Zuyden : ende het Eyland Loanda streckt Noord-Oost ten Noorden ende Zuyd-West ten Zuyden / ende heeft inde lenghte seven mijlen / is heel leegh / en sijn Noord-hoeck licht op acht graden en vijf-en-veertich minuten Zuyder breete. Den dertighsten ontrent een half mijl buyten 't Eyland Loanda saghen in 't Oost-Zuyd-Oosten van haer een tamelijck groot Schip d'welck sijn best dede om inde Haven te kommen ; ghelijck dan daer in gheraeckte / doch konde weghen de drooghten voor de Stadt St Paulo niet kommen / maer zeylde tegen de drooghte soo hoogh als mochten/ om by het geschut vande Stadt beschermt te werden: daer lagen noch vier andere Scheepkens met Negros geladen/ van welcke de dry haer Slaven weder aen land brochten: den Vice-Ammirael met sijn Schip voer stracx in / ende de andere Schepen volghden hem/ doch had de Schepen alle verovert eer dat de andere daer by konden kommen/ niet teghenstaende de vyandt ghewaldigh schoot / maer weynich raeckte om dat duyster wierd. 't Schip dat voor haer binnen ghelooppen was / quam van Sevilla en was gheladen met Wijn ende Olie / de andere hadden niet in dan Water ende Boonen voor de Slaven / en eenige ghedrooghde Visch. 'S anderdaeghs begonden de Schepen te lossen/ ende 't goed in hare Schepen te brenghen / om des vyandts schepen te beter af te halen : de vyand schoot ghewaldigh uyt dry Batterijen op onse Schepen/ ende de onse weder op de Batterijen ; soo dat de veroverde Schepen dien dach niet konden af-krijgen. Ende alsoo den Vice-Ammirael de gelegentheyt van

dese

September. October.

dese Plaetse heel anders ghestelt vond als men voor desen hadde verstaen/ sach wel dat met soo weynich machts op de selve Plaetse gheen voordeel en was te doen: want alsoo onse Schepen hier te voren hadden gheweest (als hebben verhaelt) ende de Portugesen spots-wijse ghedreyght/ datter eer langh een grooter Vloote soude kommen/ die haer de Stadt af-handich soude maecken/ soo hadde de Gouverneur, nieuwlijcx van Portugal daer gekommen/ de Plaetse dapper versterckt/ ende het Strand vande Stadt tot aen 't eynde vande drooghten al met Palissaden af-gesteken/ ende aen 't in-kommen van 't Canael twee Batterijen ghelecht/ nevens een derde aen de Penedo daer de Schepen kommen anckeren; dese was versien met ses stucken: de tweede ghenaemt Sta Cruz mede met ses stucken/ was gelegen dicht aen 't Canael daer men moet in-kommen; de derde met vijf stucken versien/ lach mede aen 't Canael dicht by de Stadt/ teghen over het Eyland/ om 't diep te bevrijden dat tusschen het Eyland ende de drooghte deur loopt; op 't Eyland was mede een Batterijken met twee stucken; hadde de Stadt mede begonnen met nieuwe wercken te voorsien; voor de Stadt laghen wel vijf-en-twintich Schepen/ waer onder vier waren met gheschut voorsien/ d'een met acht/ twee met ses/ ende 't vierde met dry: oock hadden veel volcks inde Stadt/ ende noch meer op ontboden/ door dien eenighe daghen te voren waren ghewaerschout dat de Bahia by de onse was verovert. Dit aldus ten deele ghesien/ ende ten deele vande ghevanghens vernomen hebbende/ leyde den Vice-Ammirael in deliberatie wat best te doen was: de Stadt aen te tasten en hadden gheen macht toe; soo resolveerden eyndelijck met vijf Booten ende dry Schuyten wel ghemant naer de Schepen die binnen laghen te roeyen ende die in brandt te steecken; alle de Scheeps-Oversten voeren selfs mede teghen de nacht/ om van de vyandt niet ghesien te werden: doch door dien der te weynich waters wierd bevonden/ ende d'een Boot voor ende d'ander naer vast raeckte/ en langh tijdt vereyste om weder vlot te krijghen/ soo quam den dach aen eer by des vyandts Schepen konden kommen/ en de vyandt begon ghewaldigh te schieten/ soo dat ghenootsaeckt waren te rugh te keeren/ ende de vyandt sonck des ander daeghs een Scheepken in 't Canael. Den derden November kreghen de veroverde Schepen eerst af/ ende voeren daer mede naer 't Eyland om buyten scheuts te ligghen/ ende haer Schepen wat schoon te maecken. Den Vice-Ammirael ziende dat hier niet meer voor hem te doen was/ ende verstaen hebbende dat de Portugesen in Benguela seer swack waren; vond goed om gheen tijdt te verliesen de twee Jachten de Zee-jaegher ende de Meerminne, nevens de Chaloupe de Haes, onder 't commandement vande Capiteyn van Hollandia Willem Jansz. derwaerts te zeynden. Sy vertrocken den sesten 's avondts/ doch hadden groote moeyte eer dat boven het Eyland konden kommen/ en brochten daer wel vier etmalen mede om. Vanden twaelfden tot den seventhienden waren ghedurigh doende soo met laveren als anckeren/ om de slach-boegen waer te nemen/ soo dat haer des morghens bevonden by eenen steylen over-hangenden hoeck/ stil wordende hebbent daer gheset/ ende gantsch gheen kondschap hebbende/ waer/ ofte op wat hooghde Benguela was ligghende; ende bevindende het in de Caerte geleght op thien graden ende vijftich minuten/ en inde Portugesche Caerte noch Noordelijcker; ende naer gissinghe zijnde op de elf graden by Zuyden de Linie/ soo hebben den Raed vergadert en een-stemmich goed ghevonden beyde de Boots naer land te stuyren/ en te besien eenighe kondschap te bekommen. Aen land kommende vernamen eenighe Swarten op 't hooghste vanden Bergh; gingen met een vrede-vaene tot aen de voet vanden Bergh/ maer sy en wilden niet af-kommen/ oock en konden haer niet verstaen/ soo dat daer niets konden vernemen/ saghen alleen een Huysken op den Bergh staende

Anno 1624.

November.

Anno 1624. staende / met een kruys daer op / waer by gisten ontrent Benguela te wesen / maer de bocht Noordwaert aen / en liet sich niet aensien datter eenighe Dorpen ofte bewoonde Plaetsen waren ; daerom hebben met den anderen goed ghevonden bet om de Zuyd te loopen. Desen hoeck is seer kenbaer / want is soo steyl als een ghemetselde muyr / en tamelijck hooch / men kan der soo dicht langhs loopen datmen met een steen op 't land kan werpen / en isser thien en twaelf vademen diep. Vanden seventhienden tot den twintighsten zeylden en laveerden by de wal op / konden niet Zuydelijcker kommen / weswegen eenstemmich goed vonden de Boots weder aen land te zeynden op kondschap: doch konden nergens aen land kommen / door dien de Zee soo hard aen-schoot roeyden wel anderhalf mijle langhs de wal / vermoedende Benguela te vinden / om dat geloofden de Plaetse tusschen de elfdehalf en twaelfdehalf graden te ligghen. Den een-en-twintighsten maeckten weder zeyl om de Noord / bocht in / bocht uyt / soo naer de wal datmen met een Musquet daer op konde schieten / maer en vernamen vande elf ende een half graden gheen woon-plaetsen ofte ghelegentheyt om met Boots te landen / saghen langhs 't Strand veel Swarten : naer de middach quamen weder by den steylen hoeck op de elf graden ghelegen / en voeren aen land / spraken met de Swarten door een Swarte die by haer hadden / 't volck vande lande en wist van gheen Benguela te spreecken / ende verklaerden haer verboden te wesen by haren Overste / met gheen vremde natien te handelen / soo dat weder naer boord voeren sonder yets vernomen te hebben. 'S anderdaeghs zeylden bochtwaert in voorts langhs de wal / maer vernamen gheen bewoonde plaetsen : settent teghen de middach voor een groote valleye / voeren met de Boots naer land en wel een mijl langs de wal / dan konden nerghens een bequaem land-plaetse vinden weghen de groote brandingh en hooghe Zee : soo dat resolveerden weder bet om de Zuyd te zeylen. Den dry-en-twintighsten hadden de wind West ende zeylden tot den twee uyren / 's avondts werd stille / soo dat setten in ses-en-twintich vadem. Den vier-en-twintighsten setten het weder op de hooghde van elf graden en een half. Staet aen te mercken / dat ghemeynelijck alle daghe 's middags de wind West wayet / en ontrent dry uyren krimt weder naer het Zuyd-Westen / kreghen weynich land-wind / en qualijck aen 't Zuyden en meest stillekens. 'S anderdaeghs hielden wat af om de Zee-wind beter te ghenieten / doch wat verder af-kommende / vonden de stroom hard om de Noord / gelijck daer deurgaens ghespeurt word / soo dat vande gronden af zijnde / qualijck om de Zuyd is te winnen : vorderden dien dach ontrent een mijle. Den seven-en-twintighsten settent binnen eenen leeghen hoeck / gheleghen op twaelf graden schaers ; 's anderdaeghs voeren met de Boot naer land / doch konden weghen de brandingen niet aen land kommen ; daer quamen ontrent dertich Swarten op Strand / die haer handen te samen klopten en op haer hielen neder-huckten / en dan weder in de handen klopten / steeckende die boven haer hooft ; sy wesen de onse datse naer een hoeck souden roeyen: daer kommende vonden een schoone in-wijck / op veel plaetsen bequaem om te landen / soo dat naer de wal roeyden / ende de dregh lieten vallen ; saghen daer wel hondert Swarten / ende alsoo die niet vertrouwen / soo sonden hare Swarte aen land met een lijn om 't lijf / en eenighe monsters van Waeren om teghen verversinghe te verhandelen : de Swarte bleef tot de knien in 't water staen / en daer quam een tot hem af / en sprack langh met hem / en keerde weder tot sijn Troupe / ende naer eenighe spraecke onder den anderen quam die Swarte weder af / en hem volghde noch een met Boogh en Pijl inde hand ; sy tasten datelijck naer onse Swarte / de Commandeur sulcx siende / belaste 't volck / welck voor by de drech-touw was dat sy af-halen souden / maer alsoo de drech-touw door onachtsaemheyt los

had

had gheleghen/ haelden de Swarte / 't Boot met de lijn naer haer toe / doch de onse sneden die af en begonden af te halen; dan de dregh-touw was achter een steen vast gheraeckt / soo dat dwers teghen de wal laghen: de Swarten van 't land schoten vreeslijck met Pijlen als of 't ghehagelt hadde soo datter stracx neghen van de onse ghequest wierden; de onse losten dry steen-stucken en eenighe Musquetten onder haer / sulcx datter eenighe te neder gheraeckten ende den roock haer verduysterde; ondertusschen werd de drech-touw af-ghehaelt en kreghen dry riemen in 't water / en gheraeckten soo met Godes hulpe af / de Commandeur ende een Land-Capiteyn/ ende noch een/ hadden elck dry quetsuren: daer staecken soo veel Pijlen inde Boot (waer van eenighe met de punten deur quamen) dat het hinderde aen 't roeyen. Alsoo de bestemde tijdt uyt was en niet konden vernemen / stelden haer kours weder naer de Noord / om weder by den Vice-Ammirael te kommen: ghelijck dan den eersten December by hem quamen / daer gheset lach by Cabo Ledo. Ende alsoo der veel siecken inde Vloote waren/ en noodich ververversinge van doen hadden/ soo wierd goed ghevonden te verzeylen naer de Rieviere van Congo. De Jachten quamen den sesten onder de Patron ten ancker / ende de groote Schepen den achtsten ende neghensten. Van Loanda tot de Rievier van Congo is al goede anckergrond langhs de wal. Op de hooghde van acht graden is het dubbeld hooch land / met veel Gheboomte en witte Stranden / hier en daer een kleyn inbochtjen: vande acht graden tot de seven streckt de Custe Noord ten Westen/ ende Zuyd ten Oosten/ slecht land met veel Geboomte/ een groote mijl vande wal is het diep van derthien tot seventhien vadem. Vande seven graden tot ses en een half streckt de Custe Noord-West ten Noorden ende Zuyd-Oost ten Zuyden; ende van de ses en een half graden tot de ses streckt de Custe Zuyden en Noorden tot den hoeck van de Patron, wesende de Zuyd-hoeck vande Rievier van Congo, ligghende op de hooghde van ses graden ende vijf minuten. Vonden daer als voren verhaelt de Commandeur Philips van Zuylen, op welcke Schepen den Vice-Ammirael ordre stelde. Voorts werd beseyndinghe ghedaen aen den Grave van Sonho die vier mijlen de Rievier op woonde/ ende eenighe gheschencken ghedaen/ soo aen hem als sijn twee Broeders / sijn Vrouwe ende eenighe Officieren. Des Graves Paleys was niet beter als een van de Stallen hier te Lande. Wierden mede by de Gravin ghebracht wesende des Koninghs van Congo Suster / vonden die met veel Gouden Ketenen stateliijck behanghen / dan haer Hof-Jonghfrouwen (wel hondert in 't ghetal) hadden niet dan rocken van basten van boomen op kaffaes-wijse gheweven; 't fatsoen van de Gravin op sijn Portugees; de andere tot boven haer borsten/ en voorts een deel Corael om den hals. Daer was de voorighe jaren een brief gekommen aen de Prince Maurits hooghloflijcker gedachtenis/uyt den naeme vanden Grave van Sonho geschreven/by de welcke assistentie wierde versocht/ met belofte de selve te verschuldigen ende de onkosten te betalen: de onse gaven te kennen nu tot dien eynde ghekommen te zijn / ende versochten aenwijsinghe van middelen. Maer de Grave antwoorde/ daer niets van te weten/ ende dat sulcx by eenighe Kooplieden moest gedaen sijn/ dat haren Oorlogh selden langer als twee of dry maenden duyrde / en gemeynlijck met een Velt-slach wierd gheeyndicht/ dat in sulcken gheval hulpe van Holland te eysschen ongheleghen was; bekende maer dat eenige Schepen ontrent Loanda houdende / ende tot sijnen dienst op sijn versoeck kommende / die wilde recompenseren; doch dat noch gheen op ontboden hadde / ende over-sulcx niet schuldich was. De onse merckende dat het wel soo moest wesen als de Grave seyde/ recommandeerden hem onse Ligghers aldaer / ende scheyden weder van hem: ende wert de resterende tijdt van 't jaer voorts om-ghebracht met ververvsinghe te koopen / ende de Schepen van water ende hout te voorsien.

Anno 1624.

December.

Jaerlijck Verhael
VAN DE
Verrichtinghen der Gheoctroyeerde
West-Indische Compagnie.

Kort Begrijp van tweede Boeck.

DEN *Ammirael Pieter Pietersz. Heyn* scheyt van de Custe van *Africa* ende komt aen 't Eyland *Annobon*. Ververst daer. Verzeylt naer de Custe van *Brasil*. Belandt ontrent *Spiritu Santo*. Doet daer een tocht op. De swackheydt van sijn Volck. Werdt ghenoodtsaeckt onverrichter saecken weder aff te trecken. Sendt de Iachten ende Booten verder de Rievier op. Van de Booten blijft een achter. Maeckt sijn Schepen schoon. Vertreckt van daer; naer *Rio de Jenero*. Verovert een Schip met 135 kisten Suyckeren. Loopt naer de *Bahia*; ende vindende *S.t Salvador* by de Spaensche belegert. Keert sich naer *Pernambuc*: ende daer geen kanse siende verzeylt naer 't Eyland *Fernando Noronha*. Gelegheyt van 't selve Eylandt. Keert van daer weder naer 't Vaderlandt, ende komt daer in *Julio*. Vervolgh van *Pieter Schouten* sijn reyse; komt aen *Mona*. Besoeckt de Havenen ende Reeden van *Hispaniola*. Doet een Land-tocht op *Laguna*. Bekomen daer eenighe Huyden ende wat *Cassia*. Vaert naer *Alcahaya* ende pluckt meer *Cassia*. Noch eenighe plaetsen aengedaen hebbende, keert naer *Porto François*. Gelegenheydt van die Haeven. Keert in 't Vaderland in *April*. De Vlooten van den *Ammirael Lam* ende den Generael *Boudewijn Hendricksz.* geraken uyt. Vertreck vande Spaensche Vloote onder *Don Frederico de Toledo*. Haere macht. Komt aen *S.t Iago*, ende scheydt weder van daer. Landt inde *Bahia*. Belegert de Stadt. De Onse vallen uyt ende slaen eenige Officieren ende Soldaten doodt. *Don Frederico* vermeerdert sijn quartieren. Onse *Colonel* is naer-laetigh ende wordt van 't volck veracht ende eyndelijck afghesett, ende een ander in sijn plaetse ghekoren. Parlementeren

ren met de Vyandt, ende werden eyndelijck eens over de conditien, ende de Stadt werdt overghegeven. Vertreck vanden Generael *Boudewijn Hendricksz.* uyt Texel. Sijn by-hebbende Schepen. Komt op de Custe van *Brasil.* 't Jacht het *Vosken* komt by hem, d'welcke twee Schepen hadde genomen, die hun weder waren af-genomen; brenght tijdinge dat de Spaensche Vloote inde *Bahia* lagh. De Generael zeylt naer de *Bahia.* Vindt die verovert. Loopt de Spaensche Vloote onder ooghen. Dan siende daer niets te doen was, keeren weder naer Zee. Wordt by de Spaensche vervolght. Vaert naer *Morro St Pablo* ende laet die besichtigen. Lijden ghebreck van Water, ende krijgen veel sieckken. Nemen een passagie Bercke. Keeren naer 't Noorden. Kommen by *Pariba* ende soecken daer in te loopen. Den *Ammirael Viron* geraeckt daer met sijn Schip op 't drooghe. De *Generael* loopt met de gantsche Vlote inde Baye de *Trahison.* Gelegenheydt der selver. Doen een tocht te Landwaert in: ende een ander te Water. De *Brasilianen* van dat gewest spannen met ons aen. Vechten met de *Portugesen* ende slaen die. Besichtigen de Rievier *Monguangape.* Doen noch verscheyden tochten in 't Land. Beraetslagen wat verder te doen was. Resolveren te vertrecken. Verdeylinge vande Vlote. *'t Vosken* op de Custe van *Brasil* ghelaten, sijn verrichtinge. Verovert een Schipken met Wijnen: ende daer naer noch twee andere. Vervolgh vande reyse van den *Generael Boudewijn Hendricksz.* Komt aen *Bekia* ende *St Vincent.* Verzeylt weder. Haer overvalt een groote storm. Komt aen 't Eyland *Virgin Gorda,* ende laet het besichtighen. 't Schip *Vlissinghen* verlooren. De *Generael* loopt inde Haven van *Porto Rico.* Die vande Stadt vluchten. De onse nemen de Stadt in: ende verseeckeren haer van 't Eylandeken. Belegeren ende beschieten het Casteel. Eyschen het op, doch te vergheefs. De Vyandt doet eenige uyt-vallen. De onse verliesen Volck ende Booten. Wesweghen de *Generael* geen kans siende om 't Casteel te dwingen, te raede wort te vertrecken. Begeven haer Scheep ende verbranden de Stadt, ende des Vyants Schepen. Alle de Schepen gheraecken uyt, uyt-genomen *Medenblick,* d'welck verloren werdt. De *Generael* verzeylt naer 't West-eynde van 't Eyland. Een Spaensch Schipken genomen. Eenige Schepen gesonden naer *St Domingo.* Twee Schepen met Buyt naer huys gesonden. De Vlote vertreckt. Een Bercke genomen. Keeren weder inde Haven van *St Francisco* aen 't West-eynde van *Porto Rico.* Vervolgh vande reyse van den *Ammirael Viron.* De roode loop komt onder 't Volck, ende en konnen om de Zuyd niet winnen. Kommen in *Sierra Leona* ende vinden daer den *Ammirael Lam.* Verzeylen naer de Custe van *Guinea.* Ongeluckigen aenslagh op 't Casteel *Del Mina.* Ververst ende light inde *R. Gabon* tot 't eynde van dit Iaer.

ANNO 1625.

Het Tvveede Boeck.

DEN Ammirael Pieter Pietersz. Heyn (die welcke wy 't voorleden jaer ghelaten hebben inde Rievier van Congo) schepde van daer met alle de Schepen / den tweeden Januarij deses jaers / ende naer eenighe suckelinge wegen de stroomen ende winden / bevondt sich den sevenden der selver maendt 's morghens / ontrent vier mijlen by Noorden de reede van Loango ghelegen op de hooghde van vier graden en seven-en-dertigh minuten: de plaetse is wel kenneliick / want bezuyden staen kleyne Boskens / die in 't aensien van verre Casteeltjens ghelijcken / ende vier mijlen benoorden ligghen twee heuvelen diese de Vrouwen Borsten noemen. Des ander daeghs quamen de Chaloupen by haer / die te voren uyt waren ghesonden om verversinghe op te soecken / doch brachten soo weynich voor soo vele volcks / dat goedt ghevonden werdt sich wat te verdeelen langhs de Custe tot den achthienden deses maendts / op hope dat eenighe Portugesche Schepen mochten af-kommen: de Meermin soude voor uyt zeylen / ende eyndelijck setten op de hooghde van een graedt ende veertich minuten / ende souden soo verlanghsaem alle daer by een kommen / om van daer te samen naer 't Eylandt Annobon te loopen / ende daer haer verversinge te soecken. Den Ammirael sich naerder bedenckende / liet by brieven van den veerthienden / de andere Schepen weten / dat niet Noordelijcker dienden te lopen als op de twee graden / op dat Annobon te seeckerder mochten bezeylen. Den Ammirael met de meeste Schepen bequam 't selve Eylandt den neghenthienden / ende 't Schip Hollandia den vier-en-twintighsten; vonden daer veel verversinghe. Dit Eylandt licht op de hooghde van (als Willem Jansz. bevonden heeft) een graedt ende dertich minuten; daer zijn veel Vercken / Oragnie-appels / Limoenen en schoon versch water te bekommen. De Gouverneur handelde met de onse in vrindschap / hoe-wel met vreese / naer dat verstaen hadde dat dese Schepen de Bahia hadden helpen veroveren. Hier wel ververst hebbende / nam den Ammirael voor weder over te steecken naer de Custe van Brasil, ten deele om eenige voordeel te soecken ontrent de Capitanien van Rio de Jenero ende Spiritu Sancto, van welcke plaetsen hy vernomen hadde op 't voorjaer eenighe Schepen af te varen / met Suyckeren ende andere vruchten des landts gheladen; doch meest om weder naer de Bahia te keeren ende te vernemen of sijnen dienst daer van noode was. Gingen van Annobon t'zeyl den tweeden Februarij; hadden seer vele stilten ende variabele winden / soo dat langh ontrent de twee graden bezuyden de Linie bleven hanghen; den festhienden kreghen eerst een goede koelte uyt den Zuyd-Oosten / ende bevonden haer op de ses graden ende acht minuten: ende den lesten op vijfthien graden en een half. Den derden Martij op de hooghde van by naer neghenthien graden ghekommen zijnde / nam den Ammirael sijn opset om naer Spiritu Sancto te zeylen ende dat af te loopen. Den neghenden saghen de Custe van Brasil, en warender ontrent vier mijlen af / hadden grond op achthien vadem: en saghen in 't Zuyd-Westen seer hooch land / ende in 't Noord-Westen leech ende slecht: hadden 's middachs hooghde negenthien graden en acht-en-veertich minuten naer 't Zuyden. 'S anderdaeghs kregen den Bergh van Mastre Alvarez

Januarius.

Februarius.

Martius.

Alvarez in 't ghesicht / maer siende dat by daghe inde Revier niet konden ghe- raecken / wenden sy weder wat 't Zeewaerts / om niet by die van 't land ghesien te worden. Den elfden met den dach bevonden haer ontrent anderhalf mijl vande Revier / dan alsoo de Schepen wat verspreyt waren / wachten sy tot op de middach / ende de windt doen Zuydt-West krijghende / zeylden langhs de wal tot dat de Revier open hadden / en hielden doen der recht op aen / vonden gheen minder diepte als neghenthien voet waters / tusschen de Eylandekens daer was 't hooghste water / hadden noch te bate een weynich vande na- springh / een Zuyd-Weste Maen maeckt daer hooch water. Des avondts kreghen de Ebbe teghen / soo dattet mosten setten op ses vadem waters. Des anderen daeghs vergaderde den Ammirael den Raedt / en wierdt de noodighe ordre beraemt tot uytvoeringhe van den tocht op 't Stedeken Spiritu Sancto. De macht bestondt meest in Bootsghesellen / die luttel op landt-tochten bedreven zijn / ende niet ghewoon eenighe krijghs-ordeninghe te houden / weshalven goedt ghevonden werdt dry Compagnien daer van te maecken / ende als 't volck ghelandt soude wesen / de ghelederen soo in-stellen / datter twee Soldaten aen de sijden ende twee Matroosen binnen 't ghelidt souden trecken. Des middaghs voeren met de Zee-windt de Revier op / ende zeylden tot voor de Plaetse ; settent daer een slingher worp van de Strandt / d'een Schip naer d'ander / soo dat alle met een heele sijde op de Plaetse konden schieten ; daer naer brochten 't volck met de Booten aen des Ammiraels boordt / en voeren doen ghelijcker-handt aen landt / en stelden haer volck in slach-ordre. Doch alsoo daer weynich ruymte was om alle 't volck in slach-ordre te stellen / soo trock den Ammirael met acht of thien gheleden een weynich opwaerts ; de Inwoonders van dese Plaetse de komste van ons volck vernomen hebbende / hadden haer tot teghen-weer bereydet / en een metalen Camer-stuck gheplant recht op de wegh / die ons volck moste in-kommen / en gaven vier soo haest als sy ons volck begaen mochten ; den Ammirael dit ziende / sprongh ter zijden af achter een huys / en soo haest den scheut ghedaen was weder voor / 't volck vermanende tot een kloecken aenval ; maer alsoo de Officieren en insonderheyt de Capiteyn noch niet voor aen was / ende de ghelederen niet volghens de beraminge ghestelt waren / maer meest Bootsghesellen voor aen / soo en was der gheen ghehoor / maer begonden om te sien / bevreest zijnde voor het gheschut ; den Ammirael dede wel alle vlijt om 't volck voort te krijgen / maer was te vergeefs / de schrick wasser te seer in ; soo dat in groote confusie moesten te rugghe keeren / ende gheraeckten weder inde Schepen met verlies van acht Man ende wel soo vele gequeste ; eenige hadden oock haer gheweer in 't vluchten van haer gheworpen. Niet teghenstaende dit soo ongheluckelijck was afgheloopen / soo sondt den Ammirael 's anderdaeghs beyde de Jachten / twee Chaloupen / ende twee Boots / de Revier op / om te sien offer gheen Schepen ofte Bercken en laghen / en wierdt ondertusschen gheduyrigh op 't Stedeken met de grove Stucken gheschoten / ende de Inwoonders schoten mede dapper met Musquetten. Den vijfthienden quamen de Jachten weder af / hebbende 't eene Boot met twintich Man ende vier Steen-stucken achter-gelaten ; want ontrent derdehalf mijle de Revier op-ghekommen zijnde / vonden daer een Bercke die sy plonderden ende in brandt staecken ; de Chaloupen voeren verder op met de Boots / dan alsoo stille wierdt / konden de Chaloupen mede niet voorts / ende roeyden de Boots alleen voorwaerts / en om een hoeck ghekommen zijnde vielender dry Canoes met volck op de eene Boot / vermeesterden die / en sloeghen 't volck doot / en d'ander keerde te rugge. Den Ammirael wanende datter noch eenich volck ghevangen was / versocht aen de Gouverneur die te lossen ; doch kreegh voor antwoorde dat de Brasilianen 't volck al doot

ANNO 1625.

Martius.

Anno 1625.

gheslaghen hadden / ende de Boot ghebroocken. Den achthienden sackten de Schepen naer een Berch diese 't Suycker-broodt noemen weghen sijn gedaente; ende maeckten de Schepen daer metter haest wat schoon. Den een-en-twintighsten wierden de Schuyten ende Chaloupen voor uyt gesonden om de rechte diepten van de Rievier te soecken ende af te bakenen; vonden op 't diepste derthien voet inde Kille / en liepen dicht by de Zuydt-wal uyt / ontrent een slingher-werp vande Klippe die aen de Zuydt-wal licht / daer langhs de Noord-wal waren in-ghekommen. De Rieviere streckt meest Oost en West / uyt en in / tot het Suycker-broodt toe / dan wijcktse Oost-Noordt-Oost op naer 't Stedeken / d'welck ontrent anderhalf mijle van 't gat licht; en ontrent een mijle van 't gat aen de Noord-wal licht een kleyn Casteeltjen van weynich gheweldts. Den een-en-dertighsten bevonden haer op de hooghde van twintich graden; ende den vijfden April weder op negenthien. Den sesten wierden een vremt Schip ghewaer / d'welck sy naer jaechden / ende ontrent de middach veroverden / quam van Rio de Jenero, ende was gheladen met hondert en vijf-en-dertich kisten Suycker. Ende alsoo den Ammirael uyt de ghevanghens verstondt datter in Rio de Jenero noch twee Schepen zeyl-reedt laghen / ende op 't kommen waren; d'een met vier hondert ende d'ander met vier hondert en vijftich kisten / soo vondt geraden daer ontrent noch weynich tijdts te houden. Den achtsten kreghen een vande selve Schepen in 't ghesichte / ende joeghen daer naer tot op den nacht / alsoo wanneer 't selve haer ontdonckerde / ende onse Schepen quamen weder by een / uyt-ghenomen dat van den Ammirael ende sijn Chaloupe / doch 's anderdaeghs quam 't selve mede te voorschijn. Den twaelfden weder al by een zijnde / uyt-ghenomen des Ammiraels Chaloupe / bevonden haer op de hooghde van seventhien graden ende acht-en-dertich minuten / en naer gissinghe wel ses-en-twintich mijlen buyten de wal; niettemin soo wierpen elf en twaelf vadem steenighe ende seer oneffen grondt soo dat gheraden vonden 't Zeewaert te houden. Des ander daeghs wierpen noch grondt op veertich ende daer naer weder op dertich vademen al steenighe grondt; dan den veerthienden 's morghens diepte het haestich af / en hadden 's middaghs de hooghde van seventhien graden en vijfthien minuten. Ende 's anderdaeghs wierden de Brasilische Custe weder ghewaer op de hooghde van vijfthien graden en een derde. Daeghs daer aen bevonden haer voor Camamu, ende deden haer beste om in de Bahia te kommen / doch de windt en wilde haer niet wel dienen. Den achthienden 's morghens met den daeghenraedt waren daer recht voor / ende alsoo der meynden eens loefs in te loopen / quam des Ammiraels Chaloupe (die soo langh ghemist hadden) by haer / ende verstonden uyt haer dat de Bahia belegert was; want sy 's nachts te voren binnen waren gheweest / ende voor Villa Velha, by een Spaensch Schip d'welck op de wacht lach / ende haer gheboodt te strijcken / waer by vernemende datter onraedt was / sy weder uyt waren ghelopen; men sach perfeckt de vlam opgaen van 't gheschut welck op de Stadt speelde. Wesweghen den Ammirael geraden vondt de Meermin Zuydtwaert aen te schicken / om allenthalven naer onse Vloote die verwacht wierde uyt te sien; ende hy selfs soude ontrent de Bahia blijven houden / ende de ghenomene Prijsen lossen: waren daer mede besich tot den een-en-twintighsten; den vijf-en-twintighsten liepen weder recht naer de Bahia, vernamen twee Carvelen die sy naer jaeghden / maer waren haer te kloeck in 't zeylen; ende het eene liep recht in / om de sijne te waerschouwen: den Ammirael nu dus ontdeckt zijnde / ende niet machts ghenoech hebbende om yets op soo machtighen vyandt te versoecken / en vondt niet gheraden / met groot gevaer / sonder voordeel te konnen doen / aldaer te wachten / maer oordeelde beter sijn kours langhs de Custe te nemen naer Pernambuco, soo

Aprilis.

soo om allenthalven naer onse Schepen uyt te sien / alsmede om eenighe van des vyandts Schepen te verrasschen. Den ses-en-twintighsten April gingh hy van daer t'zeyl / en hieldet langhs de Brasilische Custe. Den derden Maij bevonden haer op de hooghde van acht graden en een half / ende saghen een uyre naer Zuyder Son de Cabo St Augustin. Des anderen daeghs kreghen een Portugesche Bercke in 't ghesichte / doch en konden die niet bekommen; ende alsoo daer door nu ondeckt waren / resolveerden hy selfs op de reede voor Pernambuc te loopen. Dan des anderen daeghs aen de wal kommende bevondt sich teghen gissinghe een half mijle benoorden de Stadt Olinda vervallen te wesen / ende op het rif d'welck daer licht / soo dat weder t' Zeewaert dede wenden. Saghen wel veertich Schepen ligghen inde Pozo, dan daer was een verbodt / soo verstonden / dat gheene Schepen souden vertrecken voor dat tijdinghe kreghen uyt de Bahia hoe het daer was af-ghelopen. Oock soo bequamen een Visscher die haer verhaelde datter tijdinghe was ghekommen / dat de Stadt St Saluador stormder-handt was in-ghenomen / en al ons volck doodt-gheslaghen. Den Ammirael over dese tijdinghe seer onthecht zijnde / en gheen ghelegentheyt siende om te Pernambuc yets vorderlijcks te doen / als wesende van water niet genoech versien / om op de uyt-komste van dese Schepen te wachten / wierdt te raede / te zeylen naer 't Eylandt Fernando Noronha om sich daer van water ende hout te versorghen. Quamen den veerthienden aen de Noord-West-zijde van 't Eylandt / ende settent daer. 't Eylandt dede hem op / doent eerst ghewaer wierden / ghelijck als of 't seven of acht Eylandekens hadden gheweest / 'teene ghelijckt wel een hooghen toorn / maer dwars van de selve is heel vuyl; de water-plaetse is een Gotelingh-scheut by Oosten desen Bergh / dan is daer quaedt te halen om dat de Zee daer soo aen-valt / men moet de vaeten door de brandinghe aen ende van landt halen. 't Eylandt licht op dry graden / en veertich minuten bezuyden de Linie / daer zijn veel Bocken op / en Tortel-duyven / en verscheyden Kruyden; de Zee is mede Visch-rijck. Sonden de ghevanghen Portugesen met de Chaloupe van hier naer 't vaste landt / ende scheyden den dry-en-twintighsten weder van daer. Den acht-en-twintighsten Junij sagen het Eylandt Flores. Hielden het langh ontrent de Vlaemsche Eylanden / ende quamen eyndelijck weder in 't Vaderlandt in 't laeste vande maendt van Julius.

Anno 1625. Mayus. Junius. Julius.

Laet ons den Commandeur Pieter Schouten mede thuys brengen: 'T voorleden jaer hebben hem ghelaten aen 't Eylandt St Vincent met sijn Jacht de Trouwe ende een Barcke: hy scheyden van daer den sesten Januarij; en quam 's anderdaeghs tegen den avondt onder Granada; doch voorts varende sonder vertoeven / quam den negenden onder Isla Blanca ten ancker: hielden haer hier besich met haer Schip te repareeren / ende Bocken te vanghen / en haer Vleesch te droghen tot den achthienden / door dien het reghenachtich weder haer seer verhinderde: maeckten doen teghen avondt weder zeyl met heel hardt weder / d'welck al eenighe daghen aen-hieldt; ende alsoo de Commandeur weghen het weder ende kortheyt des tijdts / vreesde dat aen de vaste Custe weynich soude konnen uytrichten / soo vondt gheradener naer Mona over te steecken; kregen 't selve den een-en-twintighsten te sien / en quamen daer 's anderdaeghs te reede / pluckten daer Oragnie-appelen / en vonghen eenighe Beesten: Den dry-en-twintighsten een uyre naer Sonnen-ondergangh gingen weder t'zeyl / en stierden Noord-West ten Noorden naer Cabo de Inganno aen 't Oost-eynde van Hispaniola, en vervielen ontrent dry uyren voor daege op 't leeghe landt by Zuyden de voorseyde Cabo; 's anderdaeghs met den daeghe hadden de Cabo (de welcke mede leegh is / en doet sich op als een Eylandeken) West-Zuydt-West van haer: liepen ontrent een mijle vande wal West-Noord-

Januarius.

Anno 1625. West aen ontrent thien mijlen. Aldus ghezeylt hebbende quamen voor Golfo de Samana een diepen in-bocht. Van hier stierden Noordt-West ende Noordt-West ten Noorden ontrent seven mijlen naer Cabo Francese, een groote Baye voor-by varende/ met Sonnen-ondergangh quamen by de Cabo, ende leyden het hier met een zeyl aen de windt Noorden over / tot de midder-nacht / ende daer naer weder Zuyden over/ tot den dach. Den vijf-en-twintighsten waren de Cabo al voor-by/ maeckten meer zeyls / houdende een half mijle van landt/ en vorderden dien dach by gissinghe sesthien mijlen; hielden 's nachts af en aen: 'S anderdaeghs alsoo Porto de Plata voor-by waren gheraeckt / sondt de Commandeur sijn Boot met twaelf Man dicht aen de wal / om al de gaten te besoecken; ende volghde met 't Schip / dan alsoo het hardt begonde te wayen/ ende de Boot achter was / wachten hy die in / de welcke ondertusschen maer een plaetse hadde besocht ende niets ghevonden. Den seven-en-twintighsten anckerden voor een fraye Baye / gisten die Isabella te wesen / daer wel eer een Stedeken heeft gheleghen; sondt de Boot daer in / de welcke tegen den avondt weder quam met twee Hoorn-beesten die gejaecht hadden; vernam uyt 't volck dat achter het riff / d'welck vande Noordt-punt af-steeckt / goedt rijden is op neghen en thien vaden waters / goede grondt / en datter een fraye Rievier is/ die haer in dry aederen verspreyt; sy hadden de twee op-gheweest / doch gheen Bercken ofte volck vernomen. Alsoo het harde begonde te koelen/ liepen noch een mijle voorder / daer noch een schoon Bayeken was / en eenighe Rievierkens / doch de Boot en konde daer niet in-kommen om dat de Zee soo gheweldigh aen-liep. Van dese Baye streckt een riff/ ontrent een half mijle van landt/ wel twee mijle langhs de Custe: sagen met den avondt Monte Christo (welck sy gisten thien mijlen van Isabella) ende laghen den heelen nacht met de zeylen aen de windt. 'Sanderdaeghs met den daege stierden naer Monte Christo, en sonden de Boot daer in / en stierden voorts langhs de klippen naer her West-punt vande Baye daer Porto François is ghelegen/ dan alsoo den avondt haer over-viel / mosten by-legghen: met den daeghe vonden haer al by Westen gedreven / soo dat het lieten deur-staen naer 't Eylandeken Tortuga, en quamen voor avond daer onder ten ancker. Is by gissinge ontrent achthien mijlen van Monte Christo verscheyden. De reede is ontrent half-weghen het Eylandt: vande Oost-kommende moetmen ontrent een Gotelinghs-scheut van 't land langhs het riff houden / door dien dat riff wat verder in Zee steeckt / daer een openingh is tusschen twee drooghten / loeffende by de windt-waerste drooghte in / op vier en vijfdehalf vadem waters / een half Musquet-scheut langhs het wit water / d'welck maer dry of vier voeten diep is / en laten dan het ancker vallen een Musquet-scheut van 't landt / in vijf vadem waters. Den laesten Januarij kreghen de Boot weder by hun / hadden alle plaetsen onder-weghen

Februarius. besocht / doch niets vernomen. 'S anderdaeghs dry uyren voor daeghe voer de Commandeur selfs met de Boot naer Cabo St Nicolas, om de reeden ende Rievieren onder-weghen te besoecken: was in dry groote Rievieren / doch en' vernamen gheen Barcken ofte volck: 't Schip volghde hem / soo dat teghen avondt ontrent twee mijlen by Oosten de Cabo voor-noemt weder aen boordt quam met eenighe Verckens/ en zeylden voorts den heelen nacht met weynich windts. Met den daege hadden de Cabo op zijde / stierden Zuydt ten Oosten naer het West-punt van 't Eylandt Guanabo, doch weghen de stilte en konden 't selve niet bekommen. Den derden bevonden haer ontrent vijf mijlen West van Guanabo, en quamen eyndelijck aen de West-zijde te reede; voeren met de Boot naer land om te soecken/ doch en vonden niets/ soo dat tegen den avondt weder aen boordt kommende/ 't ancker lichten/ ende stierden Zuydt-West ten Westen aen naer Vallederis, dan konden 't selve niet bekommen. Met den dach

dach sondt de Commandeur de Boot ende Canoe naer de Baye voor-uyt/ ende setten daer 's avondts met het Schip: de Boot hadde daer een Bercxken ghevonden met Schild-padden / welckes volck met haer Canoe waren naer Caymito, de Bercke ende Boot werden daer naer toe gesonden/ vonden de Canoe/ dan 't volck was ghevlucht/ brochten die den sesten by 't Schip; ende de Commandeur vondt goedt stracx te verzeylen naer Laguna; ende quamen 's anderdaeghs onder 't Eylandt Guana ten ancker. Den achtsten nam de Commandeur vijf-en-twintich Man wel ghewapent inde Barcke/ ende voer daer mede naer 't punt van Laguna ontrent vijf mijlen Oost van Guana: lande 's anderdaeghs met twintich Man/ ende trock naer de woon-plaetse die de Spagnaerden daer hebben; quam ontrent den achtsten voor noen aen de Huysen de welcke ontrent twee mijlen in 't landt staen; de Inwoonders haer vernemende vluchten; daer wierden ghevonden dry hondert Huyden en een partije Cassia: brochten den selven dach noch tachtentich Huyden aen boordt / en ontrent seven hondert ponden Cassia, ende dat met groote moeyte ende ghevaer / alsoo wel dry uyren gaens was vande Custe. 't Schip quam den thienden daer by haer / hadden aen Guana niets ghevonden. Deden voorts haer beste om de Huyden af te brenghen / dan 't volck hadden haer voeten soo verseert dat niet meer konden gaen / soo dat de reste vande Huyden in brandt staecken. Den veerthienden tegen den avondt gingen weder 't zeyl naer Alcahaya, en quamen daer ontrent twee uyren inde nacht ten ancker / ontrent vijf mijlen Noordt-Oost ten Oosten van Laguna. Voeren 's anderdaeghs met alle Man naer landt / en pluckten by de twaelf hondert pondt Cassia: teghen den avondt liepen noch naer Boccasin twee mijlen Oostelijcker gheleghen / 't volck voer met den daeghe aen landt / doch bevonden dat de Cassia daer al was af-gheplukt. De Commandeur ziende dat hier niet meer voor hem te doen was / resolveerden weder te keeren naer 't Eylandt Tortuga, en aldaer voor-raedt te maecken van water ende brandt-hout/ en soo naer huys te keeren. Den seventhienden maeckten zeyl / stierden West-Noordt-West ende Noordt-West ten Westen naer de leeghe Eylandekens toe / die ontrent vijf mijlen van Boccasin en dry van Alcahaya liggen/ passeerden die voor-middach/latende die aen bag-boordt ligghen; quamen 's avondts voor Hattibonico by de baye van Guanives; hadden 's nachts heel onstuymich weder: 's morghens waren voor de bocht van Coryton, en brochten het met laveren dien dach tot by twee mijlen van Cabo Sr Nicolas, ende 's anderdaeghs gheraeckten tot aen de West-hoeck van Tortuga: en alsoo meest stil was / dreven 's nachts de reede voor-by. Den twintighsten gheraeckten in Porto François ontrent ses mijlen by Oosten Tortuga. Is een groote diepe Baye; in 't in-loopen moetmen dicht langhs het landt aen stier-boordt ligghende houden / in seven en acht vadem waters / weghen de drooghten die 't Zeewaerts daer af-steecken / en varen soo een mijl ofte meer op / tot datmen het Oost hooghe landt / ofte den hoeck vande Baye Noorden ten oosten van sich brenght / dan moetmen 't hooghe landt aen bagh-boordt dicht aen-loopen / weghen een drooghte die van 't leeghe west-punt dicht naer het hooghe Oost-landt af-steeckt / daer maer elf of twaelf voet waters op is/ dit ghepasseert zijnde/ looptmen al op seven en acht vadem / ende set waermen wilt. 'S nachts kregen een harde Noorde windt / soo dat de reeden streecken/ ende de stenghen deur-schoten; dit duyrde noch 's anderdaeghs / soo dat eerst den twee-en-twintighsten 't Schip krenghden / en een deel brandt-hout aen boordt kreghen; vonden gheen water / ende en konden nieuwers landen wegen de Manglares d'welck is een slach van leech Gheboomte / seer dicht wassende op de oevers beyde van Zee ende Rievieren / doch meest aen de binnen-wateren. Liepen doen met den daeghe weder uyt naer een ander reede / twee

Anno 1625.

Anno 1625. mijlen Westelijcker / daer ten ancker quamen achter een kleyn Eylandeken / en bequamen daer heur water uyt een Rievierken; 's anderdaeghs scheyden weder van daer; ende hielden voorts langhs de Noordt-zijde van Hispaniola ende St Juan de Porto Rico en quamen den vijfthienden Aprilis behouden in 't Vaderlandt.

In 't voorgaende boeck hebben wy verhaelt / hoe dat by de Compagnie waren uyt-gherust twee Vlooten / om te zeylen naer de Bahia tot bescherminghe ende versekeringhe van de Stadt St Saluador ende hoe de selve door de teghenwinden waren op-gehouden inde Havenen deses Landts / sonder Zee te konnen nemen / d'welcke groote verhinderinghe ende onheyl veroorsaeckten. In 't leste van December des voorleden jaers gheraeckten eenighe Schepen daer den Ammirael Lam over gestelt was / in Zee / ende hy selfs den vierden Januarij met den Hollandtschen Thuyn ende Haerlem, ende soo vervolghens noch andere. Den seven-en-twintighsten Februarij oock eenighe Schepen vanden Generael Boudewijn Hendricksz. tot dat eyndelijck al in Zee gheraeckten. En bevinde niet datter yets sonders is voor-ghevallen voor al eer de Vlooten te samen quamen / derhalven sullen hier naer daer van spreecken / ende eerst verhalen de gheleghentheyt vande Vlooten die uyt Spagnien ende Portugal zijn ghesonden / om de Stadt Sr Saluador de onse wederom af te nemen.

De Koningh van Spagnien voor-ghenomen hebbende met groote macht derwaerts te gaen / maeckten daer toe veerdich dry Vlooten uyt verscheyden Ghewesten van sijn Coninghrijcken / ende stelde daer over als voren verhaelt Don Frederico de Toledo als Generael: over die van Portugal hadde het opperste ghebiedt Don Emanuel de Meneses, ende over die vande Straete van Gibralter, Don Juan Fajardo. De twee Vlooten van de groote Zee / ende de Straeten / neffens het squadron van Biscayen, bestaende in een-en-dertich soo Gallioenen als Schepen / een Carvelle / dry Tartanen ende vier Pinassen vertrocken van Cadiz den veerthienden Januarij deses jaers. Op dese Vlooten waren seven duysent vijf hondert koppen soo Boots-ghesellen als Soldaten: de Soldaten verdeelt in dry Regimenten / de twee van Spagnaerden / ende het derde van Italianen / onder de Colonels Don Pedro Osorio, Don Juan de Orellana ende de Marquis de Torreclusa. Den neghenthienden liepen voor-by de Canarische Eylanden / ende hare reyse vervorderende quamen den sesten Februarij ten ancker onder St Jago 't voornaemste vande Cabo Verdse Eylanden / ende vonden aldaer de Vloote van Portugal die haer verwachte / bestaende uyt twee-en-twintich groote Schepen / ende veerthien soo Barcken als Carvellen / op de welcke waren vier duysent soo Boots-ghesellen als Soldaten; de welcke verdeelt waren in twee Regimenten / onder Antonio Nunnez Barreio, ende Don Francisco de Almeyda Vice-Ammirael van dese Vloote: die van Lisbona ghescheyden was den neghenthienden November des voorleden jaers: ende hadden een Gallioen verloren aen 't Eylandt Mayo, daer maer tachtich Man was van ghekommen: ende dry andere Schepen verdwaelden van haer af / en quamen te Pernambuco, alwaer 't eene Schip strande; ende d'andere twee quamen weder by de Vloote recht voor de Bahia. De heele Vloote scheyde van St Jago den elfsten van Februarius, ende hadde goede voortgangh tot den achthienden op de hooghde van vijf graden ende een half by Noorden de Linie; alwaer door calmte wierden op-ghehouden tot den thienden Martij, sonder yets te vorderen; leden daer groote hitte ende dorst door dien weynich waters hadden. Daer naer kreghen goeden windt / ende vorderden hare reyse / soo dat in 't leste van die maendt quamen voor de Bahia; ende soo de onse seggen / quamen daer in / den vierden April. De onse hadden inde Stadt ende op de Forten over de twee duysent Soldaten / boven de Swarten ende

Portu=

Portugesen die by de onse waren ghebleven ofte ghekommen/ ende wel seventhien Schepen. Don Frederico de Toledo landen sijn volck ontrent het Fort St Antonio, daer de onse mede waren ghelandt doen sy de Stadt veroverden: hy gingh selfs aen landt/ ende liet het ghebiedt over de Schepen aen Don Juan Fajardo, hem belastende te verhinderen dat onse Schepen niet uyt-liepen/ ofte andere tot hulpe mochten in-kommen. Hy bemachtighde voor eerst het Klooster St Bento, ende leyde daer twee regimenten onder het ghebiedt van de Marquis Troppani Sergeant Major van 'tgantsche leger; ende begaf sich met de reste naer 't Klooster der Carmeliten. De onse deden eenen uyt-val met vier hondert Man op St Bento, ende vochten stoutelijck/ soo dat de Spaensche daer groote schade leden; want den Colonel Pedro Osorio bleef daer doodt neffens vier Capiteynen Don Francisco Manuel de Aquitara, Don Alonso de Gana, Don Pedro de Sanstevan, ende Don Diego de Espinosa, ende vele ghemeyne Soldaten; ende dry Capiteynen wierden ghequest/ neffens vele andere. De onse sonden mede twee Branders onder de Spaensche Vloote/ doch en deden geen schade. Don Frederico om de Belegerde beter te besluyten/ ende het uytvallen te beletten/ lande noch vijfthien hondert Man/ ende gaf die een derde quartier/ onder 't ghebiedt van Don Juan de Orellana, ontrent een plaetse genoemt Las Palmas,: ende ondertusschen de quartieren wierden af-ghesteecken ende vast ghemaeckt/ dede hy aen landt brenghen neghen-en-twintich grove Stucken geschuts/ ten deele om der Belegerde wercken af te werpen/ ende ten deele om hare Schepen die op de reede laghen te beschadigen. Maer ghelijck de vyandt van buyten alle vlijt aen-wenden om de Belegerde te dwinghen/ soo waren die van binnen niet alleen gantsch traegh ende vaerlatich in 't maecken van noodighe wercken tot haer bescherminghe/ maer oock voort-varende in haer boos ende ongheманiert leven/ waer door onder de ghemeyne Soldaten verweckten een groote op-spraecke ende verachtinghe van hare Bevelen/ de welcke naerderhandt uyt-brack in een verderflijcke mutinatie. De Stucken die de vyandt gheplandt hadde aen 't Klooster der Carmeliten/ treften soo gheweldich het voornaemste Schip vande onse/ dat het sonck; ende die van St Bento vijf andere/ ende beschadighde soo de reste/ dat maer weynige 'truym konden kiesen/ de overighe onbequaem zijnde om verplaetst te worden. De vyandt nu niets meer te vreesen hebbende vande water-kant/ dede voorts sijn gheweldt op de Stadt/ van dry plaetsen/ van 't Klooster vande Carmeliten met dry-en-twintich Stucken/ met acht van St Bento ende met ses van Las Palmas. Doch dit alles en soude haer niet konnen dwinghen hebben tot overgeven vande Plaetse die van mondt-kosten ende Krijghs-behoeften/ noch voor seven ofte acht weken wel was versien/ hadde het volck eenich onder haer/ ende ghehoorsaem tot hare Overheden ghebleven. Doch de Overheyt/ ende insonderheyt het Hooft droeghen haer sulcks/ dat sy voor eerst veroorsaeckten een groote verachtinghe/ ende daer naer een voornemen om het ghebiedt te veranderen/ ende een ander op te draghen. Dit veroorsaeckte eene groote verslagentheyt in de goede/ ende in de quade een stoutigheyt om sich aen te nemen d'welck haer niet toe en quam; sy sloeghen haer ooghen op Hans Ernest Kijf, die by de Colonel Allert Schouten Sergeant Major was gemaeckt/ ende hem tot die tijdt toe wel ghedraghen hadde. Den haet van de Soldaten teghen den Colonel Willem Schouten, quam meest daer uyt/ dat de selve selden om-reedt om de wercken te besichtighen/ ofte andere saecken daer ten hooghsten aengheleghen was te versorghen; ende als hy 't selve somtijdts dede/ soo gaf de Soldaten kleynen moet/ haer met quade woorden ende vloecken scheldende/ daer door den ghestadigen arbeydt ghenoech beswaert waren; hy gingh liever inde Hoeren-huysen/ ende bleef op 't Hof sitten swelghende ende suppende; waer

Anno 1625.

ANNO 1625. waer door eyndelijck is gheschiedt dat sy Willem Schouten af-settende / ende in sijn huys op-houdende / den voornoemden Kijf tot Colonel hebben op-ghe-worpen. Den vyandt door eenige over-lopers ende bedeckte verraders kondtschap ghekreghen hebbende van alle dit doen / naerderde ondertusschen soo naer als hy konde. 'T gheschiede den acht-en-twintighsten Aprilis, datmen de Colonel neffens andere Krijghs-Overste in den Raedt sittende / boodtschapte / dat de vyandt een Trompetter hadde ghesonden om de Stadt op te eysschen; waer over een Tambour wierdt uyt-gesonden ten selven daege met desen ofte dier-ghelijcken brief; wy Colonel ende Raeden van dese Stadt St Saluador vernomen hebbende dat uwe Excellentie versocht heeft een van onse Tambours / om van onder-handelinghe te spreken / soo hebben wy desen af-gheveerdicht om te verstaen welck uwe Excellentie meyninghe is / vertrouwende de selve ons naer Oorloghs gebruyck / sal worden weder-gesonden. Desen brief was onderteeckent by Kijf ten daeghe als voren. Desen by Don Frederico ghebracht zijnde / gaf voor antwoorde / van gheene op-eyssinghe te weten; doch indien sy naer 't ghebruyck der Belegerde yets van hem versochten / d'welck niet en ware teghen den dienst van Godt ende sijnen Koningh / dat hy 't selve beleefdelijck wilde hooren ende in acht nemen. Hier op hebben de Belegerde des anderen daeghs ghesonden eenighe artijckelen / op de welcke sy de Stadt aen hem wilden over-leveren. Dese waren / dat sijn Excellentie haer soude gunnen den tijdt van dry weken / om de Schepen die haer overich waren te herstellen / ende van alle nootwendigheden te versien / die hy haer soude toe-voeghen; ende haer voorsien ten minsten met vier Schepen van dry hondert tonnen / met de welcke sy naer huys mochten varen: dat vorder het volck soude uyt-trecken met hare Bagagie / Goederen ende Gheschut / de Capiteynen ende Soldaten met hare Wapenen vliegende Vendelen / brandende Lonten / ende Kogels inde mondt. Eyndelijck dat sy mede op dese conditien souden over-leveren ende vry stellen Don Francifco de Sarmiento met sijn Vrouwe ende Kinderen / ende voorts alle ghevangene / die onder haer waren. Don Frederico antwoorde op dese aen-biedinghe; dat de selve aenghesien den teghenwoordighen toe-standt der Belegerde gantsch onredelijck was; dat het Legher van sijn Catholique Majesteyt daer was Meester te water ende te lande: dat de Belegeraers waren in haer eyghen landt / ende de Belegerde verre van het hare: dat sijn Majesteyt daer hadde groote macht van volck / vande welcke vele noch niet ghelandt en waren / ende dat de Belegerde gheen hulpe en hadde te verwachten; datter reede vier Quartieren waren af-ghesteecken ende verschanst; ende seven-en-dertich Stucken gheplant voor de Stadt: over-sulcx dat noch de Belegerde toe-stondt sulcke voordelen te eysschen / ofte hem de selve in te willighen. Doch dat willende thoonen de goedigheyt van sijn Meester nevens alle / hy wilde hun gunnen het leven / ende verseeckeringhe om te keeren naer Hollandt / ende dat haer soude toe-voeghen kleederen ende noodighe mondt-kosten / midts dat sy haer souden verbinden ende verseeckerheyt gheven voor de betalinge. Dat mede de ghevangene wederzijdts souden vry gelaten worden / ende insonderheyt Don Diego Hurtado de Mendoza, die daer Gouverneur was gheweest 't voorleden jaer / doen de Stadt wierdt in-ghenomen. De Belegerde gaven hier op tot antwoorde / dat sy meynden niet onredelijcks gheeyst te hebben / ende oock niet anders konden doen; dat sijn Excellentie 't selve niet behoorde af te slaen / maer wel de tijdt / haer gevende Schepen ende onder-hout / sonder haer te verbinden inde betalinghe. Dat sy niet van meyninghe en waren soo stercke ende wel voorsiene plaetse over te gheven / ende uyt te trecken / sonder Wapenen ende Bagagie / maer wilden liever als eerlijcke Soldaten de selve verweeren tot den uyter-

sten

sten druppel van haer bloedt. Dat Don Diego Hurtado in Hollandt was/ ende sy en konden haer Meesters gheen wet stellen: ende dat derhalven sich met Sarmiento soude laten ghenoeghen. Hier op sondt Don Frederico sijn Sargeant Major/ ende naer eenighe onder-handelinge/ de Belegerde Willem Stoop, Hugo Anthonio, ende Franchois du Chesne, met volle macht om met Don Frederico te verdraghen. De artijckelen op de welcke sy over een quamen waren dese. Eerst: De Colonel ende die vanden Raedt sullen de Stadt S[t] Saluador over leveren in handen van Don Frederico, ten behoeve van sijn Catholique Majesteyt/ in sulcken standt als teghenwoordich is/ met alle het Gheschut/ Wapenen/ Vanen ende Standaerts/ Ammunitien/ Vivres/ ende Schepen die in de Haven zijn/ alle 't Gelt/ Goudt ende Silver/ Juweelen/ Koopmanschappen die inde Stadt zijn/ alle Swarten/ Slaven/ Peerden/ alle ghevangenen van wat natie ofte ghelegentheyt die zijn: ende en sullen gheen Wapenen moghen voeren tegen den Koningh/ voor dat in Hollandt sullen weder-ghekommen zijn. Ten tweeden: Don Frederico staet toe/ dat de Colonel, Dienaers des Ghemeynte/ Capiteynen/ Officiers/ Soldaten/ Jonghers/ Boots-ghesellen ende alle haer ghevolch/ sullen uyt-trecken met haer kleederen die sy aen hebben/ ende daer se op slapen: de Colonel, Capiteynen ende Officiers/ sullen vermogen wech te brengen haer Bagagie in Maelletten en anders niet/ ende de Soldaten in haer Knap-sacken op den rugghe. Ten derden: Dat Don Frederico haer sal geven vry ghelеydt/ ten eynde geen hinder en lijden vande Spaensche Schepen op haer reyse naer huys/ ende Vivres voor vier maenden ende een half. Ten vierden: Datse alle te samen sullen uyt de Stadt trecken naer de Schepen. Ten vijfden: Dat hy sal stellen eenige ghelaste om 't uyt-treckende volck te ondersoecken ende betasten/ of niet yets wegh-nemen teghen dit bespreck. Ten sesten: Dat aen de Colonel sal over-leveren alle de ghevanghene Hollanders die in sijn handen zijn. Ten sevende: Dat niemandt van sijn onder-hebbende volck eenighe over-last sal doen aen de uyt-treckende. Ten achtsten: Dat inde Schepen sullen ghelaten worden alle de behoeften tot de zeylage. Ten negenden: dat 't Scheep zijnde haer sullen gegeven worden Wapenen noodich tot hare bescherminghe/ maer dat in 't uyt-trecken gheen Wapenen sullen moghen draghen/ als alleen de Capiteynen haer zijdt-gheweer. Dit werdt alsoo besloten den dertighsten April, in 't Quartier by 't Klooster der Carmeliten. Hier op wierdt de Spagnaerden een Poorte in-gegeven; ende den eersten Maij de Stadt in-geruymt/ naer dat by naer een jaer in onse handen was gheweest. Dit alles gheschiede met sulcke ongheregeltheden ende haeste/ dat de vyandt al inde Poorte ende de Stadt ghenoeghsaem machtich was/ eer datmen het aen d'ander zijde van de Stadt wiste datter ghehandelt wierde. Daer trocken uyt by de twee duysent Man. Dit hebben soo meest vernomen uyt 't ghene de Spaensche selfs daer van hebben uyt-gegeven/ want uyt de onse gheen recht bescheyt hebben konnen bekommen/ hoe-wel naer dat 't volck t'huys gekommen was/ daer nauw ondersoeck by de Hoog. Mog. Heeren Staten wierde ghedaen; de bekentenissen soo verscheyden/ ende de beschuldinghen d'een van d'ander soo vele/ ende teghen den anderen strijdende zijnde/ datter qualijck yets sekers van te segghen is/ dan dat meest alle haer vergeten hebben in hare schuldighe plicht/ ende de plaetse seer schandelijck ende sonder noodt over-gegeven. Haer was oock wel kennelijck wat hulpe sy uyt het Vaderlandt hadden te verwachten/ want wel sesthien daghen voor het belegh was daer ghekommen 't Jacht de Haese, wiens Schipper neffens de brieven haer mondelingh verhaelde de toerustinge die hier te lande waren ghedaen: ende haest hadde te volghen. Daer waren inde Stadt noch Vivres ghenoech voor dry ofte vier maenden ende

 langher/

Anno 1625.

langher/ soo men die behoorlijcken hadde doen strecken: alsmede Kruydt ende
Anno 1625. Loot neffens andere Krijghs-behoeften. De onachtsaemheyt was soo groot ende onbeschaemt/ dat selfs in d'een ende d'ander Schip noch eenige behoeften waren ghelaten tot naer de veroveringe / daer men gebreck aen hadde gehadt. Om in 't korte te seggen 't is een straffe Godts gheweest over dien Godtloosen hoop die noch naer Godt ofte sijn ghebodt en vraeghden; ende een goede waerschouwinghe voor de Bewindt-hebbers vande Compagnie in toe-kommende beter toe te sien. 'T verlies d'welck de Compagnie daer by ghehadt heeft / is seer groot gheweest, boven 't verlies van een Plaetse van soo grooten gewichte/ ende die haer dier hadde ghestaen / soo veel Schepen ende andere dingen te verliesen: maer alsmen d'een teghen het ander wel over-weecht / soo heeft de Koningh van Spagnien mede seer dier dese Plaetse weder ghekocht: welcke reeckeninghe hier niet sullen op-maecken; maer van dese onlustighe verhalen voort-varen/ tot de dinghen die daer naer ende elders zijn gheschiet.

Den Generael Boudewijn Hendricksz. is eyndelijcken uyt Texel t'zeyl ghe-
Martius. gaen den eersten Martij met acht Schepen; naementlijck de Roode Leeuw, Omlandia, Medenblick, de Blaeuwe Leeuw, de Valck, de Meulen, de Geele Sonne ende Nieuw-Nederlandt: ende vondt den vierden onder 't Eylandt Wicht, sijnen Vice-Ammirael Adriaen Claesz. met de Jachten 't Post-paerdt ende het Duyfken. Den negenden quam daer by hem den Ammirael Andries Veron met een Schip ende een Jacht. Den seventhienden van Wicht weder t'zeyl ghegaen zijnde met vijfthien Schepen / ende uyt Pleymouth noch achthien Schepen van de Vloote vanden Ammirael Lam, soo zijn eerst den laesten April de Linie ghepasseert (want de Generael en wilde nerghens vertoeven om te spoediger inde Bahia te kommen) ende naer veel stilten/ langhsaeme voortgangh ende seer veel sieck volcks bekommen hadden / zijn eyndelijck den drye-
Mayus. en-twintighsten Maij in 't ghesicht van 't landt van Brasil ghekommen op de hooghde van veerthien graden en twintich of dertich minuten; en waren 's avondts dicht onder 't landt / doch wendent 's nachts weder 't Zee-waert. Den vier-en-twintighsten 's morghens sochten het landt weder aen / saghen een Zeyl voor Rio Tinhary, d'welck niet en konden bezeylen / ende settent 's avondts ontrent acht mijlen by Zuyden de Bahia, ende drye mijlen by Noorden Tinhary op derthien vadem steenighe grondt; den dach daer aen / quam by haer 't Jacht het Vosken (d'welck voor uyt-ghesonden was om te besichtighen hoe het inde Bahia stondt) ende de Schipper bracht de Generael tijdinge/ hoe dat hy den negenden deses maendts een Schip hadde verovert kommende uyt Portugal, geladen met Vivres voor de Spaensche Vloote; ende den twaelfden noch een gheladen met wijn/ mede tot het behoef van de selve Vloote; dan dat de selve den vijfthienden hem weder waren af-ghenomen/ met negenthien ofte twintich van sijn volck die hy daer op-ghesett hadde: dat voorts voor de Bahia was geweest/ ende datter een groote Armade van Spaensche Schepen lach/ doch dat niet en wiste hoe het met de Stadt was/ door dien vier Galeons hem naer geset ende verjaecht hadden. De Generael die vastelijck verhoopte dat de Stadt noch niet en was over-gegeven / bleef by sijn vorighe resolutie/ de Spaensche Vloote daer aen te tasten; verdeelde sijne Vloote (die alsdoen bestondt uyt vier-en-dertich Schepen) in vier Esquadres / ende op dat de Schepen yeder haer hooft souden kennen / soo liet sijn top-staender wapen vande groote braem-stenghe; ende den Ammirael Veron van den top van de groote stenghe; den Vice-Ammirael Adriaen Claesz. vande voor-stenghe; ende de vierde Esquadre vande mars-zeyls-ree. Ende sondt een Jacht ofte twee voor-uyt om des vyandts ghelegentheyt te bespieden; ende anckerde noch dien avondt onder 't Eylandt Taparica. Den ses-en-twintighsten zeylden met een

kloeck-

kloeckmoedighe resolutie recht naer de Bahia toe: de Generael met sijn Schip voor-uyt/ ende andere voorts op hare beraemde ordre. Maer ontrent een uyre naer middach den hoeck om kommende vanden bocht daer de Stadt op licht/ sagen tot haer groot leet-wesen/ dat van 't Bolwerck van de Stadt St Saluador een Spaensche Vlagge af-waeyde: ende dat des vyandts Generael ende Ammirael ende alle andere kloecke Schepen dicht onder de Batterijen gheset laghen: saghen mede datter verscheyden Schepen masteloos teghen de wal lagen met twee laeghen gheschut voorsien. Van des vyandts Schepen waren over de twintich reede onder zeyl/ die de onse meynden in te locken/ haer allenskens retirerende naer de Batterijen/ ende 't hart niet hebbende de onse aen te tasten ofte te verwachten. Onse Generael dit ziende gheboodt de mars-zeylen te strijcken/ ende wachte alsoo den Ammirael Veron in/ ende vraeghde hem wat hem best docht in dese gheleghentheyt te doen; en vonden beyde niet raetsaem vorder in te loopen/ alsoo nu duydelijck ghenoech saghen dat de vyandt al meester vande Stadt was: de wallen liepen oock vol volck/ ende inde bocht laghen veel Soetelaers Bercken met haer tenten; soo datse dragende hielen ende weder 't Zee-waert pooghden te loopen. De Spaensche Generael dit ziende/ is met seven of acht-en-dertich van sijn kloeckste Schepen haer ghevolcht: de onse naer datse een wijl om de Zuyd hadden ghehouden/ wierden ghewaer dat de gaende vloet haer wech trock naer de drooghten/ de welcke aen de West-zijde vande Baye zijn ligghende/ soo dat ghenootsaeckt wierden haer schover-zeylen by te maecken; aldus over-ghelopen hebbende/ hebben sy het weder naer des vyandts Vloote toe-ghewendt/ de welcke dit siende/ mede over staech smeet ende naer de Stadt toe liep: een van hare Galeons geraeckte teghen de drooghten aen/ sijn groote mast over-boordt/ sijn roer van 't gat en heel schadeloos: de vloet trock de onse mede aldus zeylende gaende wech naer de drooghten/ soo dat ghedwonghen waren hare anckers staende zeyls te laten vallen/ op de leeger wal/ niet sonder groot ghevaer: doch de ebbe korts daer aen-kommende zijn alle weder onder zeyl gheraeckt/ sonder eenige schade gheleden te hebben. Konden voor den avondt sien dat noch al meer van des vyandts Schepen zeyl maeckten/ doch kruysten om ende by de Batterijen: ende hoe-wel over de vijftich Schepen sterck waren/ hadden effen-wel de onse haer gaerne inde ruyme Zee ghesien/ om de selve te moghen aen-tasten/ dan 't schijnt dat sy niet van meyninghe waren/ de onse te soecken/ indiense haer niet aen en sochten: de onse quamen voorts ten ancker. Doch zijn voor den dach/ de wijl sy dicht by de leeger-wal gheset laghen/ met de ebbe weder t'zeyl ghegaen/ ende lieten het tot den dach al om de Zuyd gaen/ des middachs en waren niet verre vanden hoeck van Morro St Pablo: daer de Generael vier Jachten naer toe sondt/ om te sien of het mogelijck was met onse Vloote daer in te kommen/ bequaem ligghen ende verversinghe krijghen/ die wel hooch van noode hadden voor de siecken. De Jachten weder-kommende rapporteerden/ dat daer wel bequaem ligghen was voor thien of twaelf Schepen/ maer niet voor de heele Vloote/ datmen daer wel tot sijn wil konde in/ maer niet soo wel uyt-kommen/ alsoomen daer ghelijck in een fuyck lach. Naer de middach hebbent ghewendt/ ende al om de Noordt laten deur-staen/ tot dat haer 't riff van St Antonio ghemoete/ doen smackten het weder over staech/ en hielden naer het Zuyden toe. Des anderen daeghs 's morghens waren weder dicht by den hoeck van Morro St Pablo, den heelen nacht niet ghewonnen hebbende; zeylden met alle kracht/ dan scheen onmogelijck vande wal te konnen gheraecken/ de Zee schoot seer hol: wendent weder om de Noord-Oost/ doch en kersden niet op/ waren om ende by de Baye kruyssende/ soo dat de vyandt haer ghemackelijck konde sien; begonnen al gebreck van water te krijgen/ en kreghen

Anno 1625.

Mayus.

kreghen vast vele siecken ende dooden inde Vloote. Naer dat den heelen dach
Anno dus over-ghelopen hadden / quamen des avondts ontrent twee mijlen boven
1625. een hoeck van St Antonio, en leyden het wederom Zuydt-waerts over. 'San-
derdaeghs wast onstuymich weder / d'een kaeck op d'ander / met heel doncker
lucht / doch teghen de middach begon het weder wat af te nemen. Den Gene-
rael dede seyn om den Breeden-raedt aen boordt te kommen. De windt was
dwars op de wal / ende en konden gheen voordeel doen; lieten het al Zuyden
over staen / en wenden daer naer weder om de Noordt-Oost. 'S anderdaeghs
weder om de Zuydt / en 's nachts om de Oost / was seer onstuymich weder.
Junius. Den tweeden Junij namen een passagie Bercke / ghieladen met tarwe ende
Farinha, kommende van Pernambuco; en verstonden uyt het volck / dat de
onse al over eenighe weken de Stadt St Saluador leelijcken hadden over-ghe-
gheven. Den vijfden begon de windt wat te ruymen / soo dat haer kours
Oost-Noordt-Oost konden stellen. Den sevenden en waren niet verre vande
wal recht voor de Rieviere St Francisco. Kreghen 's anderdaeghs wederom
heel hardt weder / soo dat voor de selve Rievier blijvende hangen / gheen kleyn
ghevaer liepen weghen de drooghten ende klippen die daer in Zee steken. Dit
onweer hiel al een dach ofte twee aen / soo dat niet sonder bedencken was hier
soo op een leegher wal te swarmen: ende door dien 't volck soo langhe hadde
gheweest sonder verversinghe / soo stierf daer dagelijcx veel volcks / ende som-
mighe Schepen hadden soo veel siecken / dat de Schepen qualijck wisten te
redderen. Den sesthienden 's morgens waren dwars van de Cabo St Augustin.
De Generael sondt de Goude Sonne naer Pernambuc toe / om te besichtighen
hoe het daer stondt / ende te sien of yets vande vyandt konde verrasschen. Des
anderen daeghs waren dwars van Tamarica; hielen al langhs de wal / en set-
tent 's avondts. Ende weder des anderen daeghs zeyl ghemaeckt hebbende;
lieten 't ancker weder vallen een mijle te loefwaert vande Rieviere Pariba;
ende resolveerden met de vlot-gaende Schepen daer binnen te loopen: De
Goude Sonne quam hier weder by haer / hadde den seventhienden een Berckx-
ken ghejaecht tot voor 't Recif de Pernambuco, ende ghesien dat daer wel der-
tich Schepen binnen laghen / meest kleyne / ende maer twee ofte dry groote /
Junius. die met de stenghen deur-ghesch oten laghen. Den neghenthienden / hoe-wel
het niet seer goedt weder en maeckte / liep den Ammirael Veron met 't Schip
van Capiteyn Banker, ende noch een ofte twee ondiep-gaende Schepen / ende
eenighe Soldaten voorts naer de Rieviere van Pariba, dan daer voor in-kom-
mende gheraeckte sijn Schip heel vast / de andere die noch buyten waren dit
ziende / lieten haer anckers vallen op vijf vaden waters / dicht op de leegher-
wal / doch schoone grondt. Den Ammirael Veron sondt datelijck een Chalou-
pe uyt om te diepen / doch en vonden niet meer dan vier vijf en ses voet wa-
ters: 't Fort Cabo Delo schoot naer haer / maer en raeckte niet; konden wegen
20. het harde weder 't Schip dien dach niet af-krijghen. Des anderen daeghs
maeckte het seer hardt weder / en regenachtich / soo dat daer deur niet en kon-
den verrichten. De Generael niet dervende met soo sware Schepen op een
leeger wal langer blijven ligghen / vondt gheraden met de Schepen te loopen
inde Bahia de Trayciaon vijf mijlen by Noorden Pariba. Des anderen daeghs
ontrent de middach / zijn de andere Schepen daer mede ghekommen. Dese
Baye is gheleghen op de hooghde van ses graden ende een derde by Zuyden de
Linie; een groote mijl vande Rievier Monguapigape naer het Noorden; vande
welcke een steen-riff komt af-steecken tot voor dese Baye / in welck reciff dry
openingen zijn langhs de welcke men inde Baye komt: aen het Noord-eynde
van 't selve reciff tusschen de wal / licht een klippe / daermen van beyde sijden /
soo wel te Landt-waerts als 't Zee-waerts kan deur-loopen / en setten het soo
verre

verre in / alsmen wil / doch voor aen ist best; want een weynich in kommende
vindtmen scharpe grondt / ende heel ondiep water: het derde gat is aen het Anno
Noordt-eynde / tusschen het reciff deur / maer 't selve is alleen bequaem voor 1625.
kleyne Schepen ende Jachten: de andere zijn voor groote Schepen; 't in-
kommen is ses seven en acht vadem diep. Het reciff vloeyt met hooch water
onder / ende licht met het laghe water boven. Dit beschut de Schepen die
daer binnen ligghen voor 't aen-schieten van de Zee. Aen landt en vindtmen
niet dan een deel kreupel-bosch / met een groot binnen-water / dat wel een
vierendeel-mijls breedt is / streckt sich tusschen 't hooghe landt ende de strandt
ontrent een paer mijlen verre: over dit water lach een Dorpken / alwaer de
Portugesen een Kercxken hadden. Capiteyn Stapels trock met eenich volck
naer dit Dorpken / dan vondt de Portugesen ghevlucht / de Brasilianen wa-
ren alleen ghebleven / ende thoonden de onse alle vrindschap / vonden daer in
een huys dertich kisten Suycker. De twee volgende daghen wierdt aen landt
een retrenchement op-ghewor pen / ende de derde verscheyden Tenten op-ghe-
slaghen voor de krancken; ende de Brasilianen daer ontrent woonende / qua-
men by de onse / ende boden haren dienst aen / teghen de Portugesen / welcker
jock sy swaerlijck konden verdraghen. Den vijf-en-twintighsten wierdt Ca-
piteyn Boshuysen met tsestich Soldaten / ende eenige Boots-gesellen te landt-
waert in ghesonden / om verversinghe voor de siecken te soecken / ende een
strengh verbodt ghedaen / de Brasilianen onse vrinden niet te beschadighen.
Dese quamen eerst den negenthiensten weder / en brochten mede een Portuge-
sche Vrouwe / vier Peerden / ende ontrent hondert Oragnie-appelen: hadden
wel veel Beesten ghesien / doch te verre in 't landt / om de selve mede te bren-
ghen. 'S anderdaeghs wierden alle de siecken aen landt ghebracht. Den eer-
sten Julij wierdt Capiteyn Swart ghesonden met hondert en vijftich Soldaten / Julius.
ende den Vice-Ammirael Jan van Dijcke met gelijck getal van Boots-gesellen /
op een tocht / met thien Boots ende Schuyten / by haer hebbende wel vijftich
Brasilianen met Boghen ende Pijlen. Sy quamen den vierden weder / en
brachten vier doode Beesten / en eenige Cocos-Nooten: wierden by de Rievier
Monguangape ghemoet by dry Vaendelen Portugesen; de Capiteyn Swart en
droegh sich hier niet seer wel / ende ten ware de andere Officieren haer beter
hadden ghequeten / ende de Vice-Ammirael daer op aen gekommen / ons volck
soude hier groote schade gheleden hebben; bequamen daer dry dooden / ende
eenighe ghequeste; doch de onse behielden de over-handt / ende sloeghen de
vyandt op de vlucht / ende de Brasilianen veroverden een van hare Vendels /
d'welck sy datelijck in stucken reeten. Den vijfden wierdt Capiteyn Boshuy-
sen, met hondert en tsestich Soldaten / een deel Boots-ghesellen ende Brasilia-
nen / met twaelf Boots ende Schuyten / weder ghesonden naer de Rievier / om
die wat verder op te varen. Quam den achtsten wederom / naer dat de Rievier
Monguangape naer haer gissingh wel seven of acht mijlen waren op-geweest;
hadden daer wel eenige Huysen van Portugesen ghevonden / doch geen volck
ghesien: alleen ontrent by-kants ten eynde vande Rievier (soo sy vermoeden) Julius.
hadde een Troupe Portugesen ghesien / de welcke ziende dat ons volck aen
landt quam / de vlucht namen / sonder ons volck te derven verwachten / en lie-
ten haer Bagagie achter: de onse brochten van desen tocht seventhien Hoorn-
beesten mede. 'S anderdaeghs 's morghens voer Capiteyn Stapels weder de 9.
selve Rievier op met twaelf Boots; de welcke hy dry dagen daer naer weder te
rugge sondt met seven Beesten; ende hy selfs trock met het volck door 't landt /
ende quam den derthienden weder in 't Quartier sonder vyandt ghemoet te
hebben. Den negenthienden trock Capiteyn Vzeel met een partije Soldaten
ende Brasilianen weder te landt-waert in / den wegh naer Rio Grande toe: sy

H vonden

Anno 1625. vonden een Suycker-molen daer wel drij hondert kisten Suycker in stonden; saghen oock menighte van Beesten; doch en konden noch d'een noch d'ander mede brenghen / om dat het soo verre was te trecken door dichte Bosschagien/ ende oock wel twee of drij uyren door 't water te gaen. Quamen den drij-en-twintighsten weder in 't Quartier / sonder yets mede te brenghen / als alleen voor de siecken eenighe Citroenen / die de Brasilianen aen brochten. Hier viel nu een sware deliberatie / wat vorder hier best te doen stondt; inde welcke de Generael sich gantsch verset vondt; want om in desen yets op de vyandt te attenteren en hadde hy geen expresse last vande Vergaderinge der XIX; en haddet hier mede niet begonnen op een seer bequame plaetse; (ofte ten minsten men verstondt doen-maels noch de nuttigheyt nochte de bequaemheyt vande plaetse niet) ende sijn sinnen waren in-ghenomen met andere exploitten: ondertusschen was het vremt/ ende viel seer hardt de Brasilianen / die sich soo voorbaerlijck voor ons hadden verklaert / ende reede soo veele hostiliteyt / op hope dat wy daer blijven souden / teghen de Portugesen ghepleeght / te verlaten: niettemin heeft dese opinie eyndelijck de over-handt ghenomen / dat het beter was andere desseynen / die eenighsints in last waren ghegheven / te vorderen/ ende dese ghelegentheyt teghen een ander tijdt te spaeren; ende de Brasilianen voor haer selven laten sorghen/ soo vele haer mogelijck was. De Brasilianen dese onser resolutie vernomen hebbende/ waren mede seer perplex / want konden wel gissen watter op hadde te volgen / niet sekerder zijnde dan dat de Portugesen haer op 't lijf souden vallen / en swaerlijck plaghen; vele sochten met de onse te vertrecken/ dan daer was geen voor-raedt toe / soo dat maer weynighe wierden aen-ghenomen; ende 't meeste deel sach naer een schoon henen kommen. Hier op wordt 't volck weder gheembarqueert: ende zijn den eersten

Augustus. Augusti met alle de Schepen weder t'zeyl ghegaen; ende alsoo de Schepen niet al eenen wech hadden te gaen/ soo hebbent buyten de Baye gheset op vijfthien vademen: de Generael Boudewijn Hendricksz. behielt by sich achthien soo Schepen als Jachten; te weten: de Roode Leeuw, de Witte Leeuw, Leyden, de Blaeuwe Leeuw, Nieu-Nederlandt, de Hoope van Dordrecht, de Geele Sonne, de Gulde Valck, de Goude Sonne, de Kleyne Tijger, Utrecht, (de Koningin Hester, en Jonas bevrachte Schepen) Hoorn, Medenblick, de Gulde Molen ende Vlissingen, West-cappel. Met den Ammirael Veron souden oversteken naer Africa twaelf Schepen; ende de reste souden ofte naer huys keeren/ ofte hier en daer haer voordeel soecken: ende zijn den vierden soo vanden anderen ghescheyden / ende elck sijn wech ghegaen. Eer dat d'een ende d'ander sijn verrichtinge verhale/ soo sal hier in 't korte seggen dat het Vosken d'welck op de Custe van Brasil was ghelaten; den ses-en-twintighsten Julij veroverde een Schipken met Wijnen gheladen / kommende van Madera, ende willende naer Angola, op de hooghde van twaelf graden by Zuyden de Linie/ ende setten daer op seven van sijn volck. Daer naer den elfden September nam noch een Schipken kommende van Pernambuco op de hooghde van derthien graden by Zuyden den Tropicus Cancri, ende setten daer negen Man op/ hoe-wel alsdoen maer ses-en-dertich sterck waren / ende eyndelijck den ses-en-twintighsten namen noch een Schip/ kommende uyt de Bahia, geladen met Suycker ende Tobac / op de hooghde van acht-en-twintich graden by Noorden de Linie; daer acht van haer volck op setten: dat van Pernambuco wierdt by haer ontladen / ende namen over drij-en-dertich kisten Suycker: vijf rollen Tobac; eenighe Huyden / ende verscheyden Koopmanschappen. In dat van de Bahia, d'welck in Zeelandt wierdt op-ghebracht / wierden bevonden drij hondert en acht-en-vijftich kisten Suyckeren; achthien en half kisten Tobac/ twee hondert en neghen Huyden; ses Gotelinghen / ende eenighe Amunitie.

Wy

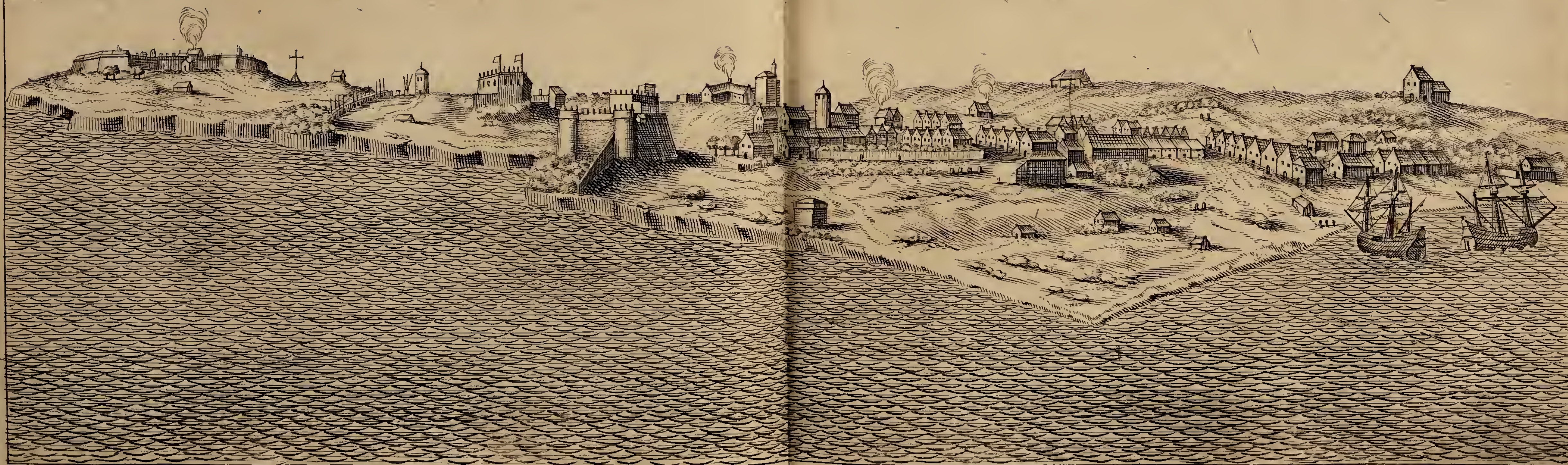
ARX CVM SVA TVRRI.

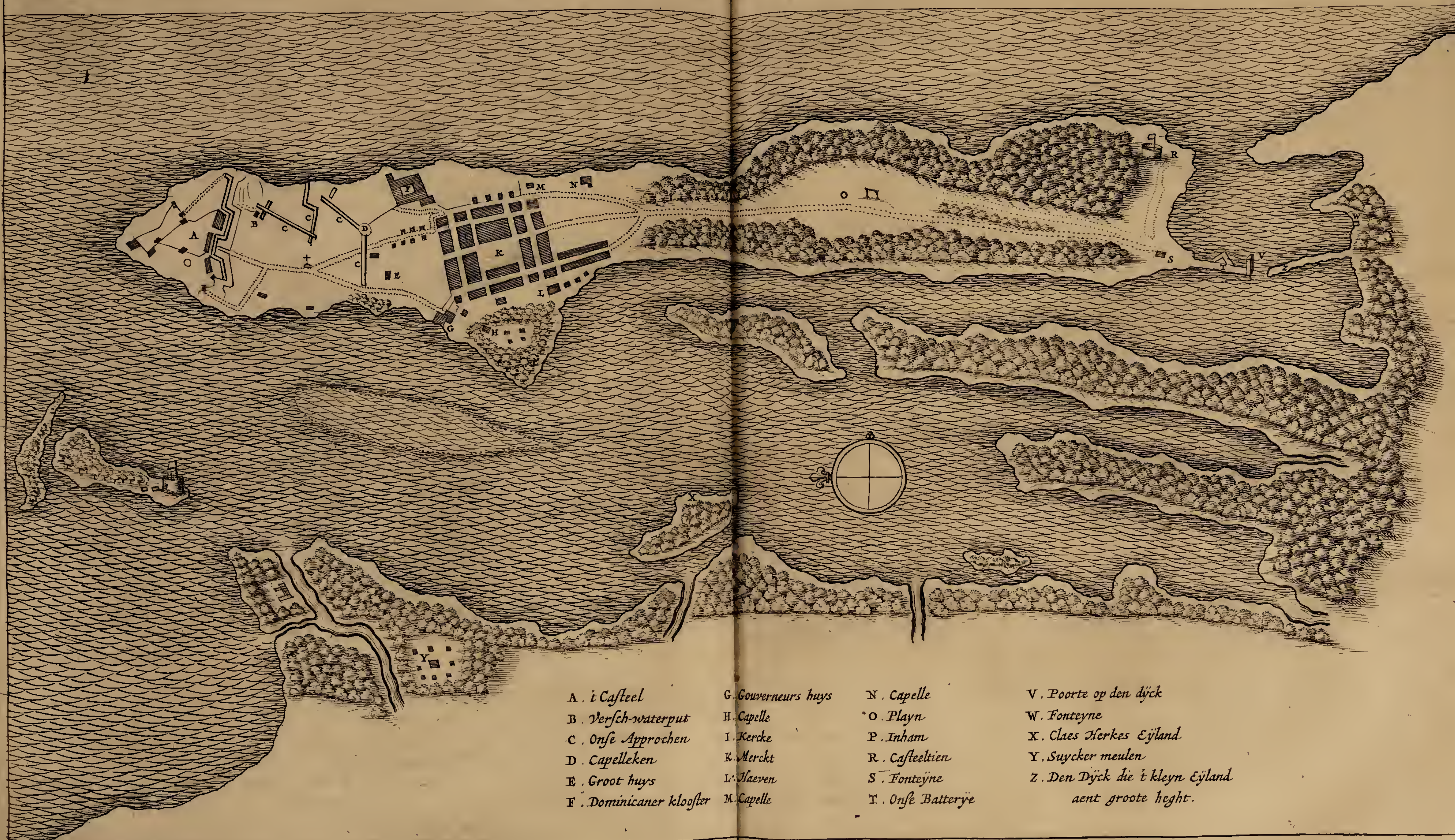
ARX POST TVRRIM A NOSTRIS DEIECTAM.

PORTO RICO

GRONDT-TEECKENING VANDE STADT EN KASTEEL PORTO RICO ENDE GELEGENHEYT VANDE HAVEN.

A . Arx Morro S^{ti}. Philippi
B . Puteus aquæ dulcis
C . Nostrorum vallum
D . Capella ubi nostri Tormenta locauerant
E . Ampla domus
F . Dominicanorum Cænobium
G . Domicilium gubernatoris
H . Capella
I . Templum et domus Episcopalis
K . Forum
L . Portus
M . Capella
N . Capella
O . Area
P . Sinus quem Hispani vallo muniuerant
R . Castellum
S . Fons a nostris effossus
T . Hic nostri tormenta disposuerant
V . Porta super aggerem
W . Fons
X . Insula Nicolas Herckesij
Y . Machina Sacchraria prope flumen Bayamon
Z . Agger, vulgo Ponte de Aguilar

Wy ſullen nu eerſt vervolghen de voyage vanden Generael Boudewijn Hendrickſz. De welcke deſe ongheluckighe Cuſte van Braſil (daer wel by de ſeven hondert van ſijn volck begraven hadde) den vijfden Auguſti verlaten hebbende / ende den veerthienden het Jacht 't Tortel-Duyfken naer huys gheſonden/ om 't ghene d'welcke tot dien tijdt voor-ghevallen was te boodtſchappen; is den negen-en-twintighſten van de ſelve maendt ghekommen aen de Carabiſe Eylanden/ ende vervallen op Bekia, ofte het Vogel-Eylandt tuſſchen Granada ende St Vincent, ende den dertighſten 's avondts onder St Vincent ten ancker ghekommen / alwaer alle vlijt aen wierdt ghewendt om ververſinghe voor de ſiecken / die noch al taemelijck veel waren / te bekommen / ende om dat 't ſelve te ghemackelijcker ſoude gheſchieden/ ſoo leyde de Generael in dry verſcheyde Bayen/ in elck ſes Schepen / om dat de Wilde ſoo veel te beter ende ſtoutelijcker mochten aen boordt kommen. Naer dat ſich redelijcken wel aen dit Eylandt ende de om-ligghende hadde ververſcht / ſoo is den thienden September weder t'zeyl ghegaen met een heel Noordelijcke windt / ende ſtijve koelte / ſijn kours ſtellende naer het Weſten; doch haer over-viel ſoo grouwelijcken ſtorm/ dat het Schip vande Generael in grooten noodt was van ſincken / ſoo dat ghedwonghen waren de groote maſt te kerven / ende over-boordt te ſmacken / de andere Schepen en hadden niet minder te lijden / verloren oock eenighe haer maſten / ende waren eenighe leck ghewòrden tot ſinckens toe / en verſtroyden alle vanden anderen; deſe ſtorm duyrde wel vier-en-twintich uyren / ende de windt draeyde 't gantſche Compas rondt: doch ten waeyde alle die tijdt niet even hardt / maer in 't midden was de ſtorm op ſijn ſwaerſte. Den elfden 's morghens vondt de Generael ſich by-naer alleen / doch quam 's avondts neffens 't Schip Leyden, noch by de Jonghe Tijger, ende Nieuw-Nederlandt; de andere waren eerſt derthien / daer naer maer thien by den anderen. De Generael ſach den twaelfden het Eylandt Dominica; ende wierdt weder eenige daghen met ſoo groote kalmte ghequelt/ dat eerſt den negenthienden quam by het Eylandt Virgin Gorda, alwaer hy dry van ſijne Schepen vondt. Liet by die gheleghentheyt het Eylandt beſichtighen / ende vernemen offer oock een Sout-panne was / doch daer en wierdt geene ghevonden / maer wel een ſeer bequame Haven/ om de Schepen te kiel halen/ en ſoo bequaemlijck te ligghen als men konde wenſchen. Den twee-en-twintighſten reſolveerde hy voorder om de Weſt te loopen door de Eylanden / om de andere Schepen die noch verdwaelt waren / op te ſoecken / ende by een te verſamelen: doch des anderen daeghs quamen noch ſeven Schepen by hem / ſoo dat nu alle de Schepen wederom by een hadde / uyt-ghenomen de Schepen de Geele Sonne, de Goude Sonne, een gehuyrdt Schip / ende Vliſſinghen, welck ſy doen preſumeerden al willens van de Vloote gheſcheyden te weſen / doch men heeft noyt yets van 't ſelve vernomen / ſoo dat in dat tempeeſt moet verſopen weſen. De andere Schepen die als voren thien by een waren ghebleven / hadden den veerthienden Raedt ghehouden aen de Blaeuwe Leeuw; ende alſoo daer uyt een vande Secrete Raden verſtonden dat de Generael hadden te wachten aen 't Ooſt-eynde van 't Eylandt St Juan de Porto Rico, ſoo hadden haer kours daer naer aen geſtelt. 'S anderdaeghs vonden haer niet verre vande Stadt Porto Rico. daer de Generael het op ghemundt hadde / weſweghen hy dan alle noodighe ordre ſtelde om des anderen daeghs met ſijn Vloote regel-recht in de Haven te loopen. Den vijf-en-twintighſten/ de Generael met ſijn Schip voor-uyt zeylende/ ende de andere Schepen een yeder op ſijn beraemde ordre volgende/ voeren ſy daer in; de Generael en quam ſoo ſaen niet onder de reyck van 't Caſteel/ ofte de vyandt begon vervaerlijck met Canon op hem te ſchieten; hy gaf mede luſtich vier / ende gheraeckte binnen met verlies van vier Man ende eenighe

Anno 1625. Auguſtus.

September.

 ghe-

ghequeste; ende de andere Schepen naer hem met weynich schade. Dit was een seer stout bestaen / ende dat andere Natien (als alleen Sir Francis Draeck, hoe-wel met schade) noyt en hadden derven besoecken: want het in-kommen vande Haven is seer nauw / ende de vyandt heeft op de mondt een seer sterck Casteel liggen / met seer veel Stucken voorsien. Binnen zijnde / dede een yeder sijn beste om voor de Stadt te kommen; dan de drooghten waren hun soo hinderlijck / dat maer eenighe weynighe daer voor konden gheraecken / soo dat dien dach niet en konden landen; d'welck de Inwoonderen heel wel quam / want hadden den heelen dach ende nacht respijt / om alle haer beste Goederen te vluchten / ende elck naer een schoon henen-kommen te sien. De ghelegentheyt vande Haven ende de Stadt / mitsgaders van het Casteel / is uyt de by-ghevoeghde Caerten best te begrijpen. 'S anderdaeghs hebben onse Schepen die voor de Stadt laghen / inde selve beginnen te schieten: ende ontrent den neghen uyren 's morghens is de Generael selfs eerst aen landt ghespronghen / by hem hebbende seven ofte acht hondert Mannen / soo Soldaten als Bootsghesellen: zijn soo in slach-ordeninghe met ghesloten gelederen door de Stadt op de Marckt ghetrocken / nieuwers gheen volck ofte teghen-weer vindende / de Princen-Vlagghe wierde boven op de Platte-forme van des Gouverneurs Huys gheplant / het welcke aen de West-zijde vande Stadt aen 't water is gelegen: daer naer zijn vande Marckt ghetrocken naer de groote Kercke / daer alle de Beelden ende andere Kerck-vercierselen / met der haest onder de voet geraeckten; des avondts wierden de Compagnien elck in een besondere plaetse verdeelt ende ghelogeert / ende alle plaetsen daer de vyandt konde in-vallen / met stercke wachten beset. Capiteyn Molckman wierdt de hooft-wacht ghegheven by een kleyn Toorentjen daer een Crucefix in stondt / gheleghen op een hooghte / recht voor het groot Casteel / welck de Spagnaerden noemen Morro de St Philippo, in 't welcke de Gouverneur Don Juan de Haro sich met de Soldaten gheretireert hadde. De naest-volghenden dach heeft de Generael om 't droncken drincken van 't volck te verhinderen / veel Wijnen doen wech gieten / ende sware straffen doen verkondighen teghen het droncken drincken; doende daer in seer voorsichtelijck / want door de dronckenschap van 't volck dickwils schoone occasien zijn verlooren / ende de vyandt groote voordeelen gegeven; soo dat beter is de vaten den bodem in te slaen / als 't volck de occasie te laten om sich te verlopen. Daer naer heeft hy vier metale Stucken doen aen landt brenghen om 't Casteel daer mede te beschieten / ende een Borst-weringe laten op-werpen tegen 't schieten van de vyandt met Musquetten. Ende alsoo het Eylandeken daer de Stadt op licht / van 't groote Eylandt ghescheyden is aen d'een zijde door de Haven / ende aen d'ander zijde door een Canael; ende dat aldaer een stercke Reduyte lach / tot bevrijdinghe van de Brugghe die de passagie geeft van 't kleyn Eylandt naer 't groote; soo sondt de Generael twee Compagnien om de Brugghe ende de Reduyte te bemachtighen / ende de passagie van die zijde te sluyten. Daer kommende hadden de Spaensche de voorschreven Reduyte ende Brugghe al verlaten; vonden daer noch vier Stucken gheschuts; de onse braken de Brugghe ten deele af / ende besetten de Reduyte ende passagie met eenich volck / soo dat de vyandt vande over-zijde niet konde kommen dan met vaer-tuych. Dit is de Plaetse langhs de welcke de Grave van Cumberlandt dese Plaetse bemachtighde. Des anderen daeghs quamen de twee Compagnien weder by de Troupe; ende 't worde raetsaem ghevonden 't groot Casteel aen d'een zijde te landt te belegeren / ende aen d'ander zijde te water / om met de Boots de water-passagien soo veel als moghelijck was te beletten; door dien uyt sommighe ghevanghens wierdt verstaen / datse binnen 't Casteel weynigh voor-raedt hadden van Vivres / en van Ammunitie oock

Anno 1625.

September.

maer tamelijck voorsien waren. Hebben alsoo by lichten daghe een Batterije ghemaeckt/ en ses Stucken daer op-gheplant / en een langh dwars Trenchement op-geworpen / en met wachten versien. Soo datmen op 't Casteel heeft begonnen te schieten / ende die van 't Casteel weder op de onse. De Generael dede mede besetten een Toorn op een Eylandeken / gelegen by Westen het inkommen vande Haven ; d'welck de mondt van de Rievier Bayamon bevrijdt/ datmen die by daegh uyt noch in en mach. Ende alsoo der een vremt Zeyl buyten wierdt ghesien / d'welck meynden binnen te kommen / doch onraedt ziende/buyten bleef/ soo wierdt de Schipper vande Goude Sonne, Jan Jasperſz. de Laet ghecommandeert met het Jacht West-cappel buyten te zeylen / soo om 'tselve Zeyl te vervolgen/ als om te beletten datter van buyten gheen toe-voer aen 't Casteel en wierde ghedaen. Den negen-en-twintighsten werdt dapper op 't Casteel geschoten: ende wierden Loop-graven geordineert/ om 't Casteel te naerderen / over welcke wercken Capiteyn Thyene wierdt ghestelt. 'S anderdaeghs dede de Generael het Casteel op-eysschen / doch de Gouverneur gaf een spottelijck antwoorde. Dit gepasseert zijnde / hebben begost te Approcheren / en een recht Trenchement van ontrent twee hondert en veertich passen ghemaeckt / daer naer weder een dwars van ontrent hondert en thien passen/ hoe-wel weynich volcks hadden om soo groote wercken te besetten ; inde twee laeste wercken wierdt Capiteyn Jean Stapele met sijn Compagnie gheleght. Den eersten October wierden verscheyden Commissarisen ghestelt over de Vivres ende Ammunitien. Ende 's anderdaeghs noch sterck ghearbeydt aen de Loop-graven : daer lach een Bercke achter 't Casteel onder 't faveur van sijn Canon / vast ghemaeckt / d'welck de onse met de Boots kloeckmoedigh daer van daen haelden/ sonder eenich verlies van volck: men vermoede 't selve eenighe toe-voer aen 't Casteel hadde gebracht : de Capiteyn Stapele als voren de wacht hebbende inde Trencheen/ doch maer ses-en-dertich ghesonde / ende die dienst konden doen by sich vindende / heeft de vyandt langhs de Strandt hem onversiens overvallen/ ende hoe-wel de selve te rugge wierdt ghedreven/ soo zijnder ses van de onse doodt gheslagen / ende seven gequest/ daerder naerderhandt noch dry van ghestorven zijn : dit gheschiede den vierden October, ende ghelijck een ongheluck selden alleen komt; de Schipper van Nieuw-Nederlandt ghelast zijnde met een Chaloupe met Steen-stucken en Musquetten wel versien/ een uyre voor dach / in 't Fortjen aen de Brugghe Vivres te brengen / ende daer in door dronckenschap naer-latich zijnde/ is by de vyandt door een Canoe over-vallen ende al doodt ghessaghen / uyt-ghenomen dry die het ontswommen : hoe-wel maer een uyr roepens en was van de Schepen tot aen de Brugghe. Den vijfden is weder een Bercke vande vyandt onder 't Casteel kommen liggen / sonder datmen 't selve heeft konnen verhinderen ; ende is een Boot met volck / de welcke teghen het verbodt vande Generael van 't Fortjen aen de Brugghe was over-ghevaren aen des vyandts zijde / by de selve onversiens over-vallen/ ende uyt-genomen een die ontswom/ alle doot geslagen. De Capiteyns deden ondertusschen wel haer beste met schieten ende de wercken te besetten ende wacht te houden; dan door dien so weynich volcks hadden en konden geen vorder Approchien doen; bevonden haer mede sonder bequame Ingenieurs/ Werck-Basen ende Mineurs/ sonder welcke dese Belegeringhe niet wel en was te voltrecken. Die van 't Casteel vielen weder uyt / sloeghen Capiteyn Vseel doot / en noch thien Soldaten / en questen wel noch soo vele. Den volgenden nacht hieldt de vyandt de onse den gantschen nacht in alarm/ nu hier nu daer uyt-vallende. De Generael om den toe-voer aen 't Casteel beter te verhinderen / dede twee Boots Mannen / ende sondt die naer de mondt vande Haven. Den sevenden werdt een Spagnaert in 't Bosch ghevanghen

Anno 1625.

October.

6.

bekom-

Anno 1625. bekommen; ende wierdt dapper met Canon op 't Casteel gheschoten/ soo datter een Toorn van 't selve te neder storte / ende de Borst-weer groote schade quam te lijden. 's Anderdaeghs is de Generael selfs met drie wel ghemande Boots naer de Brugghe toe-ghevaren/ en heeft vijf van des vyandts Canoen ghedestrueert sonder volck te vinden; ten selven daghe is by de onse omverre gheschoten seker Toorentjen van 't Casteel / daer de vyandt met haeck ende musquetten groote schade uyt dede. Den negenden is de Generael weder met eenighe Booten uyt-ghevaren / en heeft noch vijf Canoen vande vyandt verbroken; ende des nachts is de Vice-Ammirael nevens de Fiscael de Rieviere Bayamon op-ghevaren / ende heeft daer vier of vijf Huysen verbrandt / daer 't volck al uyt ghevlucht was. 's Anderdaeghs en is niet sonderlinghs voorghevallen / alleen soo is de Generael selfs gevaren om 't Casteel vande water-zijde wat naerder te besichtighen; ghelijck mede ten selven eynde den elfsten ghevaren is inde Rieviere Bayamon; en drie Capiteynen in Zee en buytens gaets. Den vijfthienden wierdt by de onse een Biddach ghehouden: ende alsoo tijdinge bequamen / dat de vyandt een van onse Boots voor de Rieviere Bayamon hadde verrast door naer-latigheyt van 't volck/ ende ghenomen; soo wierden seven Boots derwaerts gesonden: te weten vier Boots naer de selve Rievier / met wel tachtich Mannen; dan op de Rievier kommende / wierden by de vyandt / de welcke ontrent de vijftich sterck in sijn voordeel / en met het kreupel-bosch beschut lach / soo gegroet / dat met verlies van elf Man / ende acht of negen ghequeste te rugghe mosten keeren. De andere drie Boots was belast buyten om te roepen naer een andere mondt vande selve Rievier; dan daer voor-kommende vonden die heel toe / en wel drie voet hooch Strandt (daer eenighe daghen te voren aldaer wel ses voet waters was gheweest) soo dat met groote moeyte een licht Bootjen daer over haelden; doch de andere die reede gheretireert waren niet vindende / mosten mede te rugghe keeren. Den volghenden dach werden weder twee Boots naer 't Fortjen op de Rievier

October. Bayamon gheleghen af-ghesonden: de welcke daer kommende/ vonden 't selve by de Spagnaerden omcingelt; het eene Boot des niet tegenstaende stoutelijck sijn volck landende/ is 't selve by de vyandt ghenomen/ en 't volck doot gheslaghen / uyt-ghenomen een / die hoe-wel swaerlijck ghequest by 't ander Boot wierdt ghesalveert; 't Fortjen wierdt by de vyandt geraseert; en is de selve soo allenskens van Booten ende Chaloupen stercker ende de onse swacker ghe-worden. Soo dat de onse daeghs daer aen goede ordre hebben moeten stellen/ dat van de vyandt te water gheen schade mochten lijden. De Generael nu klaerlijck merckende dat sijne macht te kleyn was / om 't Casteel met ghewelt aen te tasten / te meer om dat het Schip Enckhuysen niet voor den dach en quam / daer een deel Soldaten ende veel Ammunitie in waren: ende dat door 't verlies van soo veel Boots de vyandt nu machtich van kleyn vaer-tuych was ghewordden / sulcx dat voortaen qualijck soude konnen beletten dat het Casteel gheen toe-voer van 't Eylandt en wierde ghedaen; dat mede de naest-gheleghene Spaensche Gouverneurs haer beste souden willen doen om de belegerde te ontsetten / daer hy in langhe gheen secours uyt het Vaderlandt en hadde te verwachten/ ende dat sijne Troupen dagelijcks versmolten: heeft het wijsheyt gheacht sich in tijdts te bedencken ende van hier op te breecken/ dewijl het noch met eeren / en sonder groot verlies konde doen. Weswegen dan den neghenthienden eenich goedt aen de Schepen heeft begonnen te zeynden / ende insonderheyt twee metalen Stucken vande vyandt verovert. Den een-en-twintighsten wierdt een brief aen de Gouverneur van 't Casteel ghesonden / ende ghevraecht of hy de Stadt van verderf wilde redimeren: doch de selve antwoorden daer op / datter steen en hout ghenoech op 't Eylandt

was/

was / om die weder op te timmeren / en meynde hy soude onse Vloote noch goedt koop hebben: dien dach wierdt voorts alles gescheept / ende bleef 't volck alleen met de lijve aen landt. Ende trocken den twee-en-twintighsten met goede ordre af / en begaven haer inde Schepen / naer dat de Stadt aen allen oorden aen brandt hadden gesteken. 's Anderdaeghs verbranden des vyandts Schepen / die aen de wal ghekort ende aen de grondt ghelopen lagen. In 't aftrecken en dede de vyandt gantsch geen belet / hoe-wel 't selve by lichten daghe geschiede: maer weder inde Stadt gekommen zijnde / maeckte stracx een Batterije op den hoeck vande Stadt / ende begonden den vier-en-twintigsten met Canon op onse Schepen te spelen / en al eenige schade te doen; soo dat de Schepen een stuck-weegs wierden af-gekort. Dan de vyandt plante 's anderdaeghs sijn Gheschut op een andere plaetse / waer deur de onse ghenootsaeckt waren noch vorder af te korten. Den ses-en-twintighsten quam der een Spaensch Schipken binnen / ende settent onder des vyandts Gheschut / soo dat men daer niet konde by kommen. 's Anderdaeghs wierden de Stier-lieden gesonden om 't gat te diepen ende af te baeckenen / alsoo alles nu tot het uyt-loopen veerdich was; maer de windt niet dienende / moest de Vloote blijvenligghen. De Generael om 't volck ondertusschen besich te houden / dede een landt-tocht doen / aen de over-zijde vande Stadt / doch vonden daer gantsch gheen volck. Den eersten November wierdt de windt Oostelijck / ende op de middach Zuydt-Zuydt-Oost / met een deur-gaende koelte; soo dat den Generael het seyn dede / datmen de anckers soude lichten / ende t'zeyl gaen: de Vice-Ammirael die voor-aen was / gheraeckte aen de grondt / ende de ghehuyrde Schepen wierdt ghelast uyt te loopen. 's Anderdaeghs als de Vice-Ammirael nu weder af was gheraeckt / gingh de gantsche Vloote naer de middach weder t'zeyl met een schrale Ooste windt; ende gheraeckten alsamen in Zee / uyt-genomen het Schip Medenblick, d'welck aen de grondt quam te sitten: alle de Schepen waren van 's vyandts Canon soo getracteert / dat buyten zijnde / op de lij mosten smacken / om haer lecken te stoppen / ende haer masten / reen ende wandt te repareren; de Generael selfs hadt derthien scheuten in sijn Schip / altemael onder ofte nevens 't water / waer van d'een wel elf voet berck houts hadde wech ghenomen / soo dat ghenoech te doen hadden om dicht te maken: ondertusschen bekommert zijnde voor 't Schip Medenblick, soo sondt Capiteyn Bancker, en andere met vijf Boots om alle hulpe aen 't selve te doen. Het gheraeckte des anderen daeghs wel vlot / doch door quade toe-sicht / ende verbaestheyt / oock onwilligheyt van eenighe van 't volck / soo gheraeckte stracx daer aen weder vast. 't Jacht Porto Rico (soo hadden de veroverde Bercke genoemt) welck de vyandt al vast hadde / ende 't volck al aen Medenblick ghevlucht / wierdt de vyandt weder ontweldicht ende uyt-ghebracht. Ondertusschen schoot de vyandt gheweldich in 't Schip Medenblick, soo dat eenighe van 't volck al wilden over-gheven / dan andere verhinderdent / en wilden 't uyterste verwachten. De Generael ziende dat de Vloote lichtelijck so doende verstropen soude / vondt gheraden naer 't West-eynde van het Eylandt te verzeylen / om de Schepen daer by een te houden ende te herstellen: doch belaste de Schout by nacht / ende dry andere Schepen / (te weten / de Goude Sonne, de Meulen, ende de Jonghe Tijger,) dat voor 't gat souden blijven houden / om op 't Schip Medenblick te passen; ende daer soo langhe wachten / tot dat het selve ofte los ofte gantsch verdestrueert soude wesen; ende liet het voorts soetjens langhs de wal West-Noordt-West henen lopen / tot dat den sevenden het sette in een schoone Baye daer goedt ancker-grondt was / voor een fray versche Rieviere. Sondt 's anderdaeghs een ghevanghen Portugees aen landt / om de Spagnaerden die daer ontrent woonden / tot onder-handelinghe te locken / ende

Anno 1625.

November.

ende eenighe verversinghe te bekommen. Maer daer quam gheen recht be-
Anno scheet wederom voor den thienden / doen quamder een Spagnaert met een
1625. brief aen boordt / by de welcke de Inwoonders haer beleefdelijck excuseerden/
ende seyden niet te vermoghen met de onse te handelen / wilden de onse yet hebben moesten op haer ghevaer soecken. Ondertusschen deden de Schepen yeder haer beste / om hare gheledene schade te herstellen, ende de resterende Schepen / die neffens de Schout by nachte voor Porto Rico waren ghelaten/ quamen den twaelfden mede by de Vloote / hebbende het Schip Medenblick achter gelaten/ daer het volck eyndelijck met de Chaloupe waren af gevlucht/ sonder 't selve/ ofte het geschut te verderven; waer over eenige muyt-makers/ die oorsaeck hier van waren / daer nae haer straffe voor leden. Sy brochten mede een wel bezeylt Spaens Schipken. 't Jacht West-cappel hadde 't selve den achtsten van dese maendt in een Bayken ofte Haventjen ghejaecht (welck sy noemen Sierra Gorda) doch en hadde doen weghen de barninghen daer niet konnen by kommen; dan den thienden nevens de andere Schepen die op Medenblick voor de Haven van Porto Rico hadden ghewacht / daer voor-by zeylende / ende 't selve daer noch ziende ligghen / haddent met de groote Chaloupe/ ende eenighe Boots uyt-ghehaelt; doch was al ontladen; vonden daer alleen twee metale Stucxkens / ende twee metale Bassen in; was een advijs Bercke ghekommen van St Domingo, weswegen 't selve oock die naem hebben ghegheven. Naer dat haer dagheliicx hier hadden besich ghehouden met water halen/ ende de Schepen te versien/ soo heeft den Generael den achthienden vijf Schepen / te weten / de Vice-Ammirael Adriaen Claesz., de Valck, de Geele Sonne, de Goude Sonne, en 't Jacht West-cappel af-ghesonden naer St Domingo, om aldaer op te passen op een Galeon, welck hy hadde vernomen uyt eenighe brieven in 't laest veroverde Schipken ghevonden aldaer zeyl-reedt te ligghen / rijckelijck gheladen. Daer naer waren noch eenighe daghen besich met de buyt-goederen die in des Generaels Schip waren/ over de andere Schepen te verdeelen / ende eenighe landt-tochten te doen / om Beesten ende Vruchten tot verversinghe van 't volck aen te halen. Ende de twee bevrachte Schepen / de Koninginne Hester ende de Jonas wierden afghеladen / ende naer 't Vaderlandt ghesonden / de welcke eerst den twaelfden Martij des toe-komstighen jaers / in Zeelandt ende Texel aen-gekomen / ghеladen als volcht. De Koninginne Hester hadde in twaelf sacxkens/ yeder met twee hondert Realen van achten. Een sacxken met ghebroken Silver / wegende dry pondt en thien oncen. Een Silveren Kruys / weghende wat meer als een pondt. Een-en-vijftich kisten Suycker: veertich lasten Gember by gissinghe. Veertich Huyden. Noch twaelf Huyden; dry-en-twintich kisten Tobac; negen klocken/ soo groot als kleyn; ses kopere Beckens. Ses kisten en een vaetjen met Spaensche Quartillos; en noch een partije ander Koperwerck. De Jonas hadde in twee duysent twee hondert en vijf-en-tachtich Porto Rico Huyden. Hondert en elf Canaisters Porto Rico Gember. Vier dobbele kisten Suycker. Achthien ysere Gotelinghen: hondert en dertich stucken yser; een vaetjen Stael; twee Canaisters Wieroock. Thien sacxkens / yeder met twee hondert Realen van achten. Den negen-en-twintighsten lichten de Vloote haer anckers / en verzeylden van daer / ende passeerden
December. 's anderdaeghs het Eylandt Mona den eersten December waren dicht by den Oost-hoeck van 't Eyland Hispaniola. Den negenden quam de Vice-Ammirael ende de andere Schepen weder by de Vloote. Sy waren den veerthienden t'zeyl ghegaen uyt de Baye aen 't West-eynde van Porto Rico, ende den twee-en-twintighsten ghekommen acht mijlen beneden de Haven van St Domingo, achter den leegen hoeck/ daer goedt ancker-grondt vonden / en waren

vier

vier mijlen boven Ocoa; de Goude Sonne nam hier inde morghen-stondt een Bercke kommende van Rio de la Hacha, het volck was aen landt gevlucht/ met den besten buyt / soo dat daer in maer wierden gevonden drij hondert en seven-en-twintich Huyden/ en ontrent thien lasten Souts; den drij-en-twintighsten sonden 't Jacht West-cappel naer St Domingo, om te verspieden wat Schepen daer inde Haven lagen: sagen 's anderdaeghs noch een Bercke/ dan konden die niet bezeylen. 't Jacht West-cappel quam weder/ maer hadde gheen Schepen (soo sy seyden) inde Haven van St Domingo ghesien: soo dat de Vice-Ammirael resolveerde met sijn by-hebbende Schepen weder opwaerts naer St Domingo te keeren / hy quam nevens de Goude Sonne met sijn prijs den seven-en-twintighsten November voor St Domingo, en liepen tot recht voor het gat/ soo dat verre binnen konden schieten. De Vice-Ammirael loste beyde sijn Boegh-stucken / ende die vande Stadt antwoorden met twee schoten: saghen doen een Galeon binnen de Barre liggen/ neffens noch drij kleyne Scheepkens; dan alsoo wel merckten dat daer gheen voordeel en was te doen/ soo laveerden voorts langhs Hispaniola op / naer Saona toe / daer den Generael haer hadde ghelast hem te ghemoeten; deden binnen 't Eylandt Saona eenighe tochten om Beesten te vanghen / dan en konden gheene betrappen. Den derthienden December gingh de gantsche Vloote weder t'zeyl / ende deden haer beste om met laveren weder hoogher om de Oost te kommen; doch naer dat vijfthien of festhien daghen waren besich ghe weest met ontrent thien mijlen om de Oost te winnen/ soo verloren sy de selve weder in een etmael/ soo dat den dertighsten 's avondts haer weder niet verre van Mona en vonden; ende alsoo der twee Schepen heel leck waren / ende de Generael sach dat langhs de Zuydt-zijde van Porto Rico niet konde op-kommen / soo wierdt te rade / sich weder te begeven onder 't West-eynde van Porto Rico, ende daer naer te beproeven of het beter langhs de Noordt-zijde van Porto Rico konde op-brenghen. Settent inde Baye van St Francisco, gelegen aen 't West-eynde van 't Eylandt St Juan de Porto Rico op de hooghde van achthien graden ende elf minuten by Noorden de Linie / daer een schoone gelegentheyt is om water te halen. Wy sullen de Generael Boudewijn Hendrickſz. nu hier laten rusten / ende verhalen wat elders by de onse dit jaer is verricht. Den Ammirael Andries Veron scheyde den vierden Augusti vande Generael Boudewijn Hendrickſz., ende stelde sijn kours met een Oost-Zuyd-Ooste windt Noord-Oost ten Oosten aen/ hopende het Eylandt Fernando Noronha te bezeylen / ende dan wederom naer de Zuydt te keeren; doch den elfden de Linie gepasseert zijnde / begonde de roode loop onder 't volck toe te nemen; ende ziende de Zuydt-Ooste winden haer beletten om de Zuydt te winnen/ ende men konde wel gissen de reyse langh soude vallen/ eer tot eenige ververſch-plaetse om de Zuydt souden konnen geraken/ soo wierden te rade / de Custe van Africa aen te doen / ende in Sierra Lyona te ververschen. Gheraeckten den ses-en-twintighsten Augusti in Sierra Lyona, ende vonden aldaer op de reede den Ammirael Jan Dirckſz. Lam met het Schip den Hollandtschen Thuyn, het Schip den Oragnie-Boom van Dordrecht, met het Schip de Neptunus van Der-Veere. Welcke Schepen daer wel twee maenden hadden ghleghen / met groote ellende van siecken ende ander tegenspoet. Verkreghen hier van den Koningh Frambore verlof voor eenige kleyne gheschencken / soo veel Oragnie-appelen ende Limoenen te halen / als van noode hadden / alsmede alle vlieghende ende in 't wilde lopende ghedierten te jaghen ende vanghen / onder bespreck dat de landt-vruchten niet souden beschadigen / maer van sijn Onderdanen koopen tot redelijcke prijsen. D'welck wel wierdt onderhouden / soo dat het volck hier seer wel ende hastelijck bequam. Sulcx dat het volck nu weder fris gheworden zijnde / ende alles tot de

Anno 1625.

voordere reyse veerdich gemaeckt/den sesthienden September, de Schipper van het Post-paerdt wierde belast voor-uyt te loopen naer de Custe van Guinea, om de Generael op de Custe te waerschouwen van de komste deser Vloote. De gantsche Vloote lichten haer anckers den vijf-en-twintighsten September, ende buyten gaets zijnde / nam het Post-paerdt sijn af-scheyt / doch dit Schip verdwaelde gantsch van sijn kours: gheraeckten den tweeden October aen Cabo Mesurado. Ende den vijfden gekommen zijnde op de hooghde van Cabo de Palma, daer de Custe hadden behooren te genaecken/ om soo voorts langhs de wal te houden / hielden het naer Zee door de moet-wil vande Schipper/ die sijn Stier-man niet wilde gheloven. Sulcx dat den elfden landt gewaer worden de setten; ende bevonden 's anderdaeghs voor Day te ligghen/ ontrent vier of vijf mijlen beneden Acraa, ende ontrent dertich beneden Morrea: en konden van daer niet op laveren / soo dat den vijf-en-twintighsten quamen aen Rio Gabon; ende den eersten November aen Cabo de Lopez Gonsaluo; ende quamen naer veel suckelingh weder by de Vloote in Rio Gabon den vierden Januarij des toe-kommenden jaers. Laet ons nu keeren tot de Vloote. De welcke als voren verhaelt t'zeyl gingh van Sierra Leona den vijf-en-twintighsten September, met vijfthien soo Schepen als Jachten / doende haer best om op 't spoedichste op de Custe van Guinea te kommen / ende haer voornemen op 't Casteel Del Mina in 't werck te stellen. Doch eer voort-vare / sal hier alleen in 't voor-by-gaen verhalen / 't ghene vinde by de onse aen-ghetekent weghen seker Dier d'welck sy in haer Schip hadden bekommen / ende welcker vele daer in 't landt worden ghevonden; was soodanich / dat meer een Mensch gheleeck als een Beeste / want hadde handen / voeten / oock hielen/ ooghen ende ooren als de menschen / ende dronck met het volck Tobac / ende wanneer men het quaedt dede / soo kreet ende gaf gheluydt als een kindt. De Inwoonders van dat Landt gheloven dat haer af-ghesturvene Zielen daer in woonen. My gedenckt een der selver hier te lande ghesien te hebben / wesende een wijfken / ende hebbende sijne stonden als de vrouwen. Den neghenden

October. October haer bevindende op de Greyn-Custe / tusschen Rio de St Paulo ende Rio de Junco op de hooghde van vijf graden ende een half by Noorden de Linie/ wierden te rade weder een Jacht naer de Custe van Guinea te zeynden/ om den Gouverneur Adriaen Jacobsz. te waerschouwen van hare komste/ ende te seggen dat best oordeelden te setten voor Commendo, ende daer te landen. Den een-en-twintighsten vonden de Schepen sich alle te samen voor Commany, alwaer verstonden uyt de Vice-Ammirael Jan van Dijck, die daer vijf daghen te voren was ghekommen / dat de Generael op de Custe Arendt Jacobsz. naer Acraa was/ende in dry of vier dagen eerst soude weder kommen. Den Ammirael ende sijne by-hebbende Raden ondienstich oordeelende langer uyt-stel aen de vyandt te gheven / zijn te rade ghewordden haer volck 's anderdaeghs te landen / ende op dat alles met goede ordre mochte gheschieden / soo hebben hare Troupes voordachtelijck verdeelt als volcht. De voor-tocht/ Bataille ende naer-tocht/ souden elck bestaen uyt dry Compagnien Soldaten/ ende een van Matroosen. De voor-tocht soude hebben Capiteyn Jacob Surmont, onder wien hun souden verhoeghen Capiteyn Reyndert Panne-koeck; den Lieutenant Voet, ende Schipper Evert Hendricksz. Crouger, elck met een Compagnie / doch in Crougers plaetse / door dien wat anders te doen hadde/ werdt ghestelt Pieter Jacobsz. Hoogher-wal. De Bataille Capiteyn Pieter Martensz. Houw-man, onder wien sich souden schicken Capiteyn Jan Baptista de Genber Heere van Bassevelde: Salomon Boshuysen, ende de Schout by nachte Hillebrandt Jansz.: de naer-tocht soude gheleydt worden by Capiteyn Dirck Reinbach, ende onder hem souden volgen de Capiteynen Jacob Pompen;

Hendrick

Hendrick Lambertsz. Valck, ende Wijbrant Heres. Eyndelijck Jan Quirijnsz. Schipper van de Sphera Mundi van Dordrecht / soude met een Compagnie Matroosen wachten op 't bevel vande Veldt-Overste. Hans Campen hadde het bestier vande Artillerije: Adriaen Bollaert het bevel over de Boots: Hans Philipsz. Grijf over de Pioniers: Willem Cuningam ende Anthonis del Court de sorghe over de Vivres: het opperste ghebiedt werdt ghestelt aen den Ammirael Andries Veron als Velt-Overste. Den twee-en-twintighsten voer den Ammirael Lam met de Fiscael aen landt / om de Inwoonderen van kleyn Commany te versekeren / dat van de onse niet hadden te vreesen / alles aen-ghestelt zijnde op 't Casteel Del Mina: de welcke haer wel gheneghen thoonden / doch waerschouden de onse dat het wel dry mijlen om-treckens was / ende onder-wegen gheen versch water te bekommen: oock dat de Koningh van groot Commany qualijck soude nemen / soo de onse sonder sijn weten landen / ende yets op de Portugesen voor-namen. Derhalven keerden weder aen de Schepen / ende sonden voort aen die van 't Fort Nassauw, dat van sins waren daegs daer aen den Aenslach in 't werck te stellen. Doch alsoo de selve rieden ende versochten datmen de komste van de Generael op de Custe / soude af-wachten / alsoo sijn teghenwoordigheyt wel noodich was / om dat seer veel vermochte by de Koninghen van Fetuy, Sabou ende Commany, aen welcker gunste vele was gheleghen / soo hebben alles uyt-ghestelt tot sijne komste. De selve quam den vier-en-twintighsten met twee Schepen / de Goede Fortuyn ende Mauritius, ende naer dat de ordre te voren beraemt / hadde ghesien ende ghepresen / soo boodt sich aen met een Compagnie die mede bracht / neffens den Ammirael Veron, ofte oock voor te trecken / om sonder eenighe jalousie den dienst vande Compagnie te betrachten. Weswegen ghereſolveert werdt 's anderdaeghs met den Aenslach voort te varen: ende vier Schepen / te weten / Haerlem, Sphera Mundi, Oragnie-Boom ende Omlandia wierdt belast dicht voor 't Casteel Del Mina te setten; ende de Jachten den Oudevaer, 't Zee-paerdt ende Arnmuyden voor 't Dorp / daer men verstondt een Batterije gheleght te wesen: ten eynde sy de vyandt met schieten mochten beschadighen ende besich houden / op dat d'ander volck onverhindtlijcker konde trecken. De groote Chaloupe werdt mede gheladen met water / schoppen / houweelen ende andere behoufsten / ende ghelast dicht langhs de wal henen te houden; op dat / by aldien 't Legher yets mochte ontbreken / men 't selve ghevoeghlijck soude konnen versien. Den vijf-en-twintighsten hebben aen Terra Poquena ghelandt ontrent twaelf hondert soo Soldaten als Boots-ghesellen / beneffens hondert en vijftich Swarten / die de Generael hadde mede ghebracht. Toghen van daer voort tot ontrent de middach / ende op een mijl naer by 't Casteel Del Mina: alwaer door vermoetheyt ende groote hitte der Sonnen twee uyren rusten. Trocken daer naer voorts tot onder het gheschut van 't selve; d'welck haer ghewaer werdende / vier of vijf scheuten op haer dede / doch sonder schade te doen. De onse 't selve ziende / sloeghen haer neder achter seker Berghsken / op een vlack veldt / dicht by het Casteel / van meyninge zijnde haer dien nacht aldaer te begraven / ende soo 't Fort te naerderen. Den Ammirael Andries Veron heeft soo haest als daer waren ghekommen / eenighe vande rapste Soldaten voort uyt ghesonden om 't veldt rondtsom te ontdecken; 't selve dede oock de Generael Arendt Jacobsz., seyndende sijne Compagnie ter plaetse daer vermoede de vyandt uyt-vallen mochte / daer over 't beleydt ghevende aen de Lieutenant Hans Philipsz. Grijf. Maer ondertusschen dat sy ende de voornaemste Hoofden naer de hooghde ginghen / om 't Casteel wel te besichtighen: zijn de Soldaten die seer vermoeyt ende dorstich waren / meest van haer gheweer gheloopen / d'een soeckende water / d'ander drinckende Tobac / doch meest sich

Anno 1625.

Anno 1625. ter aerde neder liggende / soo gantsch sonder sorghe ofte achter-docht / als of daer gheen vyandt en hadde te verwachten: ofte dat niemandt / aensiende hare maght / hun konde deeren. Maer 't selve heeft eer langh wel anders ghebleken. Want soo haest de voornaemste Officieren op den top van het Berghsken waren ghekommen / zijn de Swarten / naer gissinge / twee hondert in ghetale / op sijn onversiens / ende met groote snelligheyt op haer ghevallen: de welcke om 't gevaer te ontgaen / haer op 't spoedighste naer beneden begaven / om haer volck inde wapenen ende ordre te brenghen. 'T volck als voren verhaelt / soo versprcyt / ende van sijn gheweer af-wesende / liep immers soo onordentelijck toe / d'een by d'ander voor-by sijn geweer / sulcx dat de Swarten / die als onsinnighe ende woedende menschen in-vielen / een groote moordt onder haer deden: den Ammirael Veron, ende Capiteyn Surmondt, naer dat hun langh ende kloeckelijck hadden gheweerdt / wierden ter neder-ghehouwen. Daer ontstondt sulcke verbaestheyt onder 't volck / ende sulcken alghemeyn vluchten / dat 't selve selden is ghehoort: want was om de waerheyt te seggen een merckelijcke straffe van Godt: vele liepen in 't water ende verdroncken / ende meest alle wierpen haer gheweer van haer / sonder op eenighe tegen-weer te dencken: soo dat ghelijck hoenderen de kop wierden af-ghesneden: want alsoo de Portugesen geldt hadden ghestelt op elck hooft d'welck de Wilden souden aen-brenghen / soo hielden haer hier mede besich / ende koren uyt het volck die best gekleedt waren / om den uyt-tooch mede te genieten / welck doen door sijne langhwijligheyt vele het leven heeft ghespaert; de disordre ende verslagentheyt van 't volck anders soo groot zijnde / dat licht alle hadden konnen neder-ghehouwen werden. Daer bleven op die plaetse doodt / met de gene die verdroncken / dry hondert ende vijftich Soldaten / ende ses-en-tsestich Bootsghesellen; benevens vijf-en-twintich van de ghene die de Generael Arendt Jacobsz. hadde toe-ghebracht: zijnde te samen vier hondert ende een-en-veertich koppen. Hy selve niet meer konnende gaen ofte loopen / wierdt van sijne Swarten uyt 't velt ghedraghen / ende ontquam soo dien slachter / kommende noch dien avondt met de reste die het ontlopen waren in Commany: d'welck seer wel uyt-viel / want ten ware hy selfs daer gheweest hadde / de onse souden groot ghevaer gelopen hebben van alle gemassacreert te werden / selfs van die tot de welcke haer toe-vlucht hadden genomen: den aert van die Barbaren zijnde / te houden met de over-winners / ende de over-wonnene sonder onderscheyt op 't lijf te vallen. Daer waren ghebleven alle de Capiteynen der Soldaten / uyt-ghesondert Hendrick Jacobsz. Valck, ende Jacob Pompen, Pieter Jacobsz. Hooge-wal, ende Wibrandt Heres, Schippers / ende daer mede als Capiteynen ghebruyckt: wierden oock ghemist verre 't meeste getal van minder Officieren: welcker namen wy om de kortheyt hier voor-by gaen. Dit ongeluck ende groote slachter gheschiede soo schielijck / dat by-naer ongeloofflijck schijnt te wesen / want begon weynich voor Sonnen onder-gangh / ende was nochtans by dage meest ghedaen. De vier Schepen / daer wy hier voren ghewach van hebben ghemaeckt / laghen wel dicht onder 't Casteel / ende beschoten 't selve geweldigh / doch met weynich voor-deel / door dien 't selve van naturen sterck is / als ghebouwt zijnde op een Steen-klippe / uyt de welcke sijne muyren half zijn uyt-ghehouwen / ende voorts met groote ende seer harde steenen op-ghetrocken. Licht mede in sijn vier Bolwercken / van welcke de twee verre in Zee schieten / ende d'andere twee bewrijden de Landt-zijde. Aen de West-zijde licht een Berghsken / d'welck over 't Casteel commandeert / ghenaemt St Jago naer seker Capelleken d'welck daer wel eer ghestaen heeft: het Dorp licht onder aen de voet van desen Bergh / ende streckt soo verre van 't Casteel / dat 't eynde qualijck met een musquet-scheut is te bereycken: heeft

aen

aen de West-zijde een muyr tot sijn beschermínghe: de Zee maeckt van 't Casteel ende buyten-wercken by-naer een Eylandt. Heeft oock vande Oost-zijde een in-ham/ daer eenige Galleyen plachten te houden/ ende noch altijdts haer kleyn vaer-tuych berghen. Onse Schepen ghelijck weynich schade deden op 't Casteel / soo hebben oock weynich gheleden / ende in als maer een ofte twee dooden ghehadt. Den ses-en-twintighsten lichten de Schepen haer ancker/ om dicht onder Commany te setten / om 't volck d'welck ontlopen mochte wesen / inde schepen te ontfanghen / hoe-wel de ghevluchte ende ontswommene haer hadden doen gheloven dat het gantsche Legher verslaghen was. Des avondts kregen een brief vanden Generael Arendt Jacobsz., haer versoeckende naerder te kommen/ om 't geberghde volck af te halen. Sulck dat op staende voet 't Schip den Dolphijn met dry Jachten derwaerts wierden ghesonden. De welcke den seven-en-twintighsten weder keerden / mede brenghende ontrent ses hondert Mannen / waer mede de Schepen die te voren by-naer onnut waren om dienst te konnen doen / wederom ghenoeghsaem wierden voorsien. Den neghen-en-twintighsten voer de Generael Adriaen Jacobsz. naer Commany, soo om hem eenighe vereeringhe te geven / ende voor sijn gunste te bedancken / als meest om hem te weghen sich teghen onse vyanden te kanten. Desen gheliet sich (ghelijck dan dese Swarten slim ghenoech zijn om haer voordeel in alles te soecken) als ofte onse saecke wilde aen-nemen / ende sich teghen de Portugesen stellen; versocht dat alle onse Schepen sich wilden begeven onder 't Casteel ende Dorp / ende beyde seer heftich ende doorgaens beschieten/ vertrouwende (soo hy seyde) de Swarten in dienste ende onder 't ghebiedt vande Portugesen wesende souden verlopen/ ende lichtelijck by hem ende de sijne verslagen worden. De onse 't selve gheloof gevende / dewijl de Generael naer Moree verzeylde / om de Koninghen van Fetou ende Sabou mede te belesen/ zijn den vijfden November daer voor ghezeylt/ ende hebbent dicht onder 't Casteel gheset in een halve Mane / bewesten 't selve / in 't aen-kommen eenighe scheuten daer op ghedaen / die by de vyandt wierden beantwoordt. Den sesten ende sevende schoten vast van weder zijden / by 't welcke de onse de meeste schade leden; sulcx dat den Ammirael niet konnende sien wat voordeel met dit schieten was te doen/ op soo een vaste Plaetse; te rade wierdt vorder af te leggen buyten den reyck van des vyandts gheschut. Ondertusschen quam daer een Canoe van Moree met brieven vande Generael, in de welcke te kennen gaf; dat de vyandt sich op den Bergh St Jago gantsch versterckt hadde/ dat oock weynich hoope was dat de Koningh van Fetuy met ons soude aenspannen/ende sich tegen de Portugesen vyandtlijck in-spannen; maer 't uyterste dat verkrijghen soude / was dat sich tusschen beyden stil soude houden / beneffens dat gewaerschout was / dat alle eenige gheschencken / die alles by die Barbaren vermoghen / hadde vande Portugesen ontfanghen: ten eynde hem wel in schijn onse vrindt soude thonen / maer bedecktelijck vyandt zijn / ende heymelijck alle af-breuck soecken te doen. Ende hoe-wel hy niet konde vermoeden dat de Koningh sich vyandtlijck teghen ons soude verthonen / dat effen-wel desen handel ons sonderlingh was in acht te nemen. De onse wisten qualijck wat hier in best souden doen / ende beraedtslaeghden onder den anderen; de Koningh ondertusschen bleef aen-houden / dat niet soude voortvaren met het schieten. Tot dat den veerthienden de Generael nu sekerlijck vernomen hebbende / dat de Koningh met de Portugesen was over-ghekommen / ende over-sulcx wel ziende daer niet meer voor ons te doen was / gheraden vondt met de Schepen af te kommen / ende met den anderen te over-legghen watter vorder was te doen. Hier op quam Ammirael Lam met de Schepen voor 't Fort Nassouw. Den twintighsten wierdt het Garnisoen van ons

Anno 1625.

November.

Anno 1625. Fort versterckt / alsoo door dien ongeluckighen Slach / seer verswackt was: ende naer dat 't volck vande Schepen wel ververst waren / is den Ammirael met de Vloote den negen-en-twintighsten van daer weder t'zeyl ghegaen / met voor-nemen het Eylandt Principe aen te soecken. Doch alsoo den twaelfden
December. December bevonden 'tselve gemist te hebben / wierden te rade / by de wal uyt te loopen tot onder de Linie / ende andermael met alle middelen te soecken 't voorseyde Eylandt aen te doen. Den veerthienden teghen de middach saghen het Eylandt Corisco Oost ten Zuyden van haer / hadden doen de hooghde van vijf-en-veertich minuten benoorden de Linie. Den sesthienden 't selve Eylandt noch niet aen-ghedaen hebbende / setten het voor de Rievier de Angre, ende weder met de landtlijcke windt naer middach zeyl ghemaeckt hebbende / quamen 's avondts onder 't voorschreven Eylandt / ende settent een half mijle vande wal op acht vadem en een half steeck-grondt. Bleven daer water halen tot den een-en-twintighsten. Wanneer weder t'zeyl ginghen; dan konden om de Zuydt niet winnen / om dat de stroom soo hardt om de Noordt gingh. Den dry-en-twintighsten settent voor de Rieviere Gabon, ende liepen daer 's anderdaeghs in. Ende den vijf-en-twintighsten liepen de Rieviere op ontrent dry mijlen tot voor des Koninghs Eylandt. Eenighe gheschencken van kleynder weerde wierden aen de Koningh ghedaen / om sijne vriendtschap te verkrijgen. Bleven hier voorts 't gantsche jaer uyt ligghen / besich zijnde met hare Schepen schoon te maecken ende water te halen. Soo dat de selve hier sullen laten / ende haer vordere verrichtinghe 't naeste jaer op 't eynde verhalen / naer dat van onse andere Vlooten sullen ghesprocken hebben. Dit jaer was seer ongheluckich voor de Compagnie / alsoo het haer by-naer allenthalven teghen liep / de Stadt S[t] Saluador verloren / by de Vloote van de Generael Boudewijn Hendricksz. weynich uyt-gherecht / ende den Aenslach op 't Casteel Del Mina soo deerlijck ghemist; dan Godt daer naer weder grooter voorspoedt gaf / als hier naer op sijn tijdt sullen verhalen.

Jaer-

Jaerlijck Verhael
VAN DE
Verrichtinghen der Gheoctroyeerde
West-Indische Compagnie.

Kort Begrijp van 't derde Boeck.

Ervolch vande Vloote onder den Generael *Boudewijn Hendricksz.*, komt inde Baye van *St Francisco.* Haelt daer water, ende doet een landt-tocht sonder vyandt te vinden; die ondertusschen een van onse Boots over-vallen. De onse verbranden eenige Huysen, ende voeren eenich Vee wech. Vertrecken ander-werf van daer; ende kommen weder by *Dominica;* besichtighen de aen-ligghende *Caribise* Eylanden. Vertrecken naer 't Eylandt *Margarita.* Nemen 't Casteel op 't selve Eylandt in, met groot ghevaer vande *Generael.* Trachten noch voorder op 't Eylandt te attenteren, dan konden qualijck landen. Een Spaensch Scheepken ghenomen. Setten onder *Cubagua:* en plonderen 't Eylandt, en verbranden de Hutten. Ghestalte van de Noordt-Custe van *Margarita.* De *Generael* verzeylt naer de Haven van *Muchina*, ende noemt die *Port Maurits.* Besichtighen 't Casteel op *Punta d'Araya.* Ghestalte van *Port Maurits.* Nemen daer een nieuw Schip. De Spagnaerden destrueren haer eyghen Huysen ende Ghesaye. Verrasschen eenich van ons volck, ende en willen die niet laten wisselen teghen hare ghevangens. De onse verzeylen naer *Sta Fe:* en versien haer van versch water. Passeren *Commanagot*, ende de andere Eylanden. Ende kommen onder *Bonayre* te reede. Bekommen daer eenighe Schapen: ende een groote stapel ghehackt roodt hout; d'welck wierdt af-ghehaelt. Ghenomen een Spaensche *Fregatte* met Tobac, ende eenige kostelijckheden. Kommen aen *Isla de Vaca*, ende voorts aen *C. Tiburon.* Setten daer naer aen 't West-eynde van *Jamaica.* Ghelegentheyt vande Noordt-zijde van dat Eylandt. Een *Piragua* vande Spaensche genomen. Verrichtinghe

van Capiteyn *Banckert.* Slaet met vier Spaensche Schepen; vande welcke een nemen, ende twee destrueren; zijnde van *S. Domingo*, ende kostelijck gheladen. Setten onder *Saona*; ende kommen weder by de *Generael.* Gelijck mede by haer komt de Commandeur *Hendrick Lucifer.* Vertrecken weder al te samen van *Porto Negrillo.* Passeren de *Caymanes*; sien *Isla de Pinos.* Nemen een nieuw Spaensch Scheepken, doch alleen met Ballast gheladen, welck sy monteren ende mannen. Kommen voor *Rio de Porcos*: ende daer naer voor de Croone. Nemen een Schildt-pad-vangher: uyt de welcke eenich nieuws vernemen: kommen by *Porto de Cabannas.* Ghestalte van de Havenen daer ontrent. Kommen inde *Cabannas*, en vinden daer een nieuw getimmert Schip. Doen een landt-tocht, bekommen eenighe Beesten, ende verbranden een Plaetse. Nemen noch een Bercxken met Schildt-padden. Verbranden 't nieuw Schip, naer dat daer af ghenomen hadden dat haer dienen konde. Noch een Schipken ghenomen voor de *Havana* met hout gheladen, 't welck mede verbranden. Zeylen weder uyt *Porto de Cabannas.* Kommen recht voor de *Havana.* Nemen een Schipken kommende van *Campeche.* De *Generael* werdt sieck ende sterft. Daer komt een mutinatie inde Vloote, ende keeren naer huys. De Vloote onder den Ammirael *Pieter Pietersz. Heyn*, uyt-gherust by de respective Cameren. 'T getal der Schepen ende volck. 't Jacht *de Vos* voor uyt-ghesonden; 't selve ververst aen de Eylanden. Steeckt over naer de vaste Custe; kommen onder *Cabo Caldera.* Verliesen door onachtsaemheyt ses Man op 't Eylandt *Coche.* Keeren weder naer *Saona* om den *Ammirael* te verwachten. Uyt-lopen van den *Ammirael.* Komt aen de *Barbados*; ende vaert door de andere *Caribise* Eylanden. Komt by *Saona*, ende ghemoet 't Jacht *de Vos.* Spoeden haer naer de *Cabo St Anton.* Eenighe ghelegentheyt vande Noordt-zijde van *Jamaica.* Kommen ontrent *Cabo de Corrientes.* Nemen een Schipken kommende uyt de *Honduras.* Kruyssen hier ontrent. 't Jacht *de Vos* neemt een Schipken met 3000 Huyden, &c. Als mede *den Arendt* een met 1067 Huyden. Verstaen uyt de ghevanghens de doodt vanden *Generael*, ende vertreck van sijn Vloote. Blijven noch houden ontrent de *Cabo S. Anton.* Nemen een Schipken van *Nova Hispania* met Meel ende Broodt gheladen, en vernemen 't vertreck van de Vloote van *Nova Hispania.* Begeven haer naer de *Tortugas.* Kommen by *Cabo de Florida.* Krijghen ghesichte vande Spaensche Vloote, bestaende in ontrent veertich Schepen. Derven die niet aen-tasten. Soecken de Custe van *Florida* aen, om water te halen. Nemen een Scheepken van kleyne waerdije. Den *Ammirael* neemt voor, te keeren naer de Custe van *Africa.* Kommen den tweeden *November* aen 't Eylandt *Coruos*, ende daer naer ontrent

trent *Tercera*. Veerdighen af den *Arendt* naer 't Vaderlandt. Vervallen op de Custe van *Africa* by Noorden *Cabo Verde*: ende kommen in *Sierra Lyona*. De reyse van *Thomas Sickes* naer *Brasil*. Neemt een Portugees Schipken by groot *Canaria*: dat haer ontsonck. Komt aen de *Cabo Verde* Eylanden. Sien de Custe van *Brasil*, ontrent *Ilheos*. Sincken een Portugees Schipken. Kommen in *Rio das Contas*. Kruyssen ontrent de *Bahia*. Jaeghen een Portugees Schipken aen strandt. Nemen een *Caravelle* met Wijnen gheladen. Nemen een Schip met vijf hondert en vijftich kisten Suyckeren. Daer kommen noch vijf Compagnies Schepen by haer. Verspreyden sich op de Custe van *Brasil*. De *VVindt-hont* neemt een Schip gheladen met Koopmanschappen: loopt daer mede naer de *Caribise* Eylanden. *Thomas Sickes* neemt een Schipken met hondert ende vier-en-tachtich kisten Suyckers: d'welck naer 't Vaderlandt zeynden. Ververscht in *Sierra Lyona*. Vervallen aen de *Cabo de Lopes Gonsalvos*. Kommen weder aen 't Eylandt *Fernando Noronha*: ende van daer op de Custe van *Brasil*. Nemen een Bercke met Suyckeren. Bejeghenen een groote Portugesche Vloote, daer ongheschent afkommen. Keeren naer 't Vaderlandt. De vaert vande Jachten *den David* ende *Sparwer*. Kommen aen 't Eylandt S' *Anilla*, ofte S' *Millan*. Doen een vergeefsche reyse. Den Ammirael naer veel suckelingh op de Custe van *Africa*, keert weder in 't Vaderlandt. Uytkomste ende eynde vanden tocht des Ammiraels *Lam*.

Het derde Boeck.

'T Voorleden jaer hebben wy den Generael Boudewijn Hendricksz. ghelaten by Mona, ghereſolveert om te loopen inde Baye S' Franciſco aen 't West-eynde van 't Eylandt S' Juan de Porto Rico; hy is met sijn by-hebbende Schepen den tweeden Januarij deses jaers voor de Rieviere / daer water souden halen / te reede ghekommen: ende heeft noch dien selven dach twee hondert soo Soldaten als Boots-ghesellen aen landt doen brengen / aen een schoone ende groote Sandt-Baye: ende voorts ordre ghestelt op het repareren van de Schepen. De Goude Sonne wierdt gheleght voor de Rieviere / om de water-haelders te beschermen. 'Sanderdaegs trocken de onse te landt-waert in / doch en vonden aldaer noch volck / noch huysen: ende teghen den avondt over-viel hun een harden reghen / soo dat ghenootsaeckt waren haer neder te legghen op eenen Bergh / verdeelt in vier Troupen / ende daer dien nacht te rusten onder den blaeuwen hemel. Ende alsoo de Boots qualijck vlotten

Anno 1626.

Januarius.

 konden

Anno 1626. konden weghen de leeghte van 't water / soo voer de Schipper vande Goude Sonne, die met dertich Man aen landt was ghelecht / om op de Spaensche te passen/ om die te helpen: de Spaensche daer-en-tusschen die daer ontrent verborghen hadden gheleghen / overvielen 's avondts inde Rieviere een van onse Booten/ en sloegen twaelf van ons volck doot/ en dry ontswommen het. Ons volck welck op den Bergh gerust hadde / den vierden weder voorts treckende/ quamen by een Huys met ettelijcke hutten / en coralen van Beesten daer om her ligghende; sy dooden hier een deel Verckens / ende aten die: ende van daer wederom op-breeckende/ staecken de Huysen in brandt; ende namen een deel Verckens mede/ nevens twee Peerden met Huyden geladen. 'Sanderdaeghs zeylden ons volck met het Jacht West-cappel, St Domingo (soo hadden 't veroverde Schipken genoemt) ende de groote Chaloupe naer Porto St Francisco, voornemens zijnde aldaer te landen / ende een tocht binnen 's landts te doen: doch daer kommende / vonden het aldaer soo ondiep / dat de Booten niet en konden landen; saghen mede vijftich of tsestich Spagnaerden te peerde / de welcke besich waren met het Vee te landtwaert in te drijven; soo datse onverrichter saecke weder keerden aen de Schepen. De Generael sont noch meer volcks aen landt/ om de Boots die water haelden te bevrijden: ende nam kennisse van alle de victualie die inde Schepen wierdt bevonden / om sijn vordere bestecken daer naer te richten / want wilde niet gaerne t'huys kommen / voor al eer noch yets ghewichtighs hadde verrichtet. Den achtsten gingh hy selfs aen landt met veel volcks / voor-nemens zijnde noch een landt-tocht te doen/ doch het regende soo gheweldigh / datter gheen kans was om yets te verrichten; ghelijck dan mede om de selve oorsaecke / ende het aen-stooten van de Zee inde schepen niets en konden doen. 'S anderdaeghs waren weder aen landt/ ende weerden een deel kreupel-bosch / om wat beter ghesichts te hebben / ende de vyandt sijn hinder-lagen te verhinderen ende ondecken: de welcke de vorighe daghen noch al seven of acht van ons volck hadden ghequest / schietende uyt de dichte bosschagie/ daermense niet sien en konde. Den derthienden trocken weder een stuck te landtwaert in/ doch en rechten niet anders uyt/ dan dat een groot ghetal Oragnie-appelen aen-haelden tot verversinghe van 't volck. Ende alsoo de Schepen nu weder wel herstelt / ende van water en hout voorsien waren / soo zijn den sesthienden weder van daer t'zeyl ghegaen / ende deden haer beste om by Noorden 't Eylandt St Juan de Porto Rico op te laveren/ ende soo weder aen de Caribise Eylanden te gheraecken: waren daer mede besich tot den thienden Februarij; waren al gheweest tot op de hoogde van vijf-en-twintich graden en een half/ ende allenskens weder op-gheklommen/ welcken dach sy weder ontrent Dominica te lande quamen; en stommelden daer op een leeger wal / niet sonder groot gevaer; doch geraeckten eyndelijck des avondts om de West-hoeck van 't selve Eylandt / en lieten de anckers vallen. De Generael dede de gantsche Custe van 't Eylandt besichtighen; ende vonden om de Noordt-hoeck aen de Noordt-West-zijde een groote Sandt-Baye; doch geen ancker-grondt / want waren tot op een musquet-scheut aen de wal / ende en konden daer noch gheen grondt werpen. Laghen ghesetaen de West-zijde/ nevens een Rievierken daer heel ghemackelijck water was te halen: ontrent een half mijle van daer licht een Dorpken van de Wilden die op 't Eylandt woonen / heel quaedt volck / en die gantsch niet en zijn te vertrouwen: recht voor dit Rievierken is het heel steyl / dan by Suyden ende by Noorden 't selve ist goedt anckeren op vijf/ ses / seven ende acht vademen sandt-grondt. Oock soo sondt de Generael eenighe Schepen / om de naest-ghelegene Eylanden te besichtigen/ ende te sien offer oock yets te doen was. De Vice-Ammirael trock selfs met Nieuw-Nederlandt en St Domingo naer Guadalupe ende 't Jacht

Februarius.

West-

Weſt-cappel naer Matinino. Onder Dominica ligghende / hadden ſchrickelijck onweder van Donder en Blixem. Den ſeventhienden 's avondts maeckten weder zeyl / en waren 's anderdaeghs 's morghens dwars van 't Eylandt Matinino, ende ontrent de middach hadden Sta Luzia Ooſt-Zuydt-Ooſt van haer. Den twintighſten kreghen Granada op zijde / en ſtelden haer kours met een Noordt-Ooſte windt / Zuydt-Zuydt-Weſt aen / ſoo dat 's anderdaeghs 't vaſte landt in 't gheſichte kreghen; ende naer de middach haer bevonden by de Cabo de tres Puntas: hier gaf de Generael een yeder Schip ſijn ordre ende ſeyn: de zeylen wierden in-ghenomen / en lieten de Schepen om de Noordt drijven / tot dat het eerſte quartier uyt was / doen maeckten weynich zeyls / en lietent Weſt ten Noorden / en Weſt-Noordt-Weſt door-ſtaen. Den twee-en-twintighſten 's morgens ontrent ten neghen uyren / ſaghen het Eylandt Margarita alwaer gelijcker-handt de kours naer toe ſtelden: ende kommende recht voor de Baye daer het Caſteel op licht / is de Vice-Ammirael met ſeven Schepen daer naer toe ghelopen: de Generael, die voornemens was gheweeſt om de Noordt te lopen / is hem ghevolcht / om dat alle het volck d'welck te landen hadde / in de Schepen was / die hy noch by hem hadde: ſettent aen de Ooſt-zijde van 't Caſteel; en brachten 't volck aen landt / aen een kleyn Sandt-Baeyken. De Spagnaerden de onſe daer niet verwachtende / hadden ſich ſterck betrencheet inden bocht: die van 't Caſteel liepen heel confuſelijck hier ende daer / ghelijck volck dat verraſt is; de Generael dit ziende / is met een deel volcks aen-ghevallen op de landt-zijde van 't Caſteel / daer de vyandt gheen gheſchut en hadde: doch deſe ſtoute dapperheyt ſoude den vroomen Heer bynaer qualijck bekommen hebben; want nauwlijcx met vijfthien ofte ſeſthien Man op 't hooge van 't Caſteel ghekommen zijnde / wierdt hem de wech te rugghe by de vyandt af-gheſneden / in voeghen dat het daer wel van noode was ſich mannelijck te weeren: daer bleven wel neghen van 't kloeckſte volck doodt / ende veel werden ghequeſt; ende onder andere twee Capiteynen / van Urck ende Molckman. Ende het ſoude daer ſlecht af-ghelopen hebben / ten ware Capiteyn Stapel ende Capiteyn Eſtienne de Generael hadden kommen ontſetten; want de Spagnaerden haer vernemende / weken; ſoo dat de onſe de Poorte open kreghen / daer de Generael ſelfs de Vlagghe op plante: eenighe vande Spagnaerden wierden neder-ghehouwen / doch meeſt ſprongen over de muyren / ende ontvluchtent: dus werden de onſe meeſter van het Caſteel. Verſtonden uyt een ghevanghen / ende een Swarte die by de onſe over-liep / dat den wegh van 't Caſteel leydende naer de vlecke daer de Spagnaerden meeſt woonen / met voordacht allenthalven met Trencheen was af-geſneden / en op vele plaetſen gheſtopt / met die grouwelijck-ſtekende heeſters / de welcke in dit Eylandt / ende aen 't vaſte landt verſcheyden woon-plaetſen haer meeſte ſterckte geven / alſoo het by-naer onmogheliick is daer deur te kommen / ende dat de Vrouwen in 't Gheberghte ghevlucht waren met de beſte meublen. Daer wierden op 't Caſteel ghevonden dry metalen ende vijf yſere Stucken / die de Generael 's anderdaeghs dede af-nemen ende aen de Schepen brengen; ende naer dat twee daghen hadden om-ghebracht / met het Caſteel te ruineren / en alle de Huyſen te verbranden / ſoo zijn weder al t'ſamen t' Scheep ghegaen / ende den ſeven-en-twintighſten van daer vertrocken. Twee Schepen ende een Chaloupe zijn door laſt vande Generael by Noorden 't Eylandt om ghezeylt / om de ghelegentheyt aldaer te beſpieden; ende twee Schepen ende een Jacht zijn dwars naer 't vaſte landt over-geſteken: ende de reſte vande Schepen / hielden by Zuyden 't Eylandt dicht langhs de wal / tot op ontrent twee mijlen Weſtelijcker als de reede daer de Vloote hadde gheleghen. Hier was de plaetſe gheleghen daer de Schepen van 't vaſte landt ghewoon zijn af en

Anno 1626.

aen te kommen: des Generaels voornemen was dese ghelegentheyt mede aen
Anno te tasten, doch weghen de drooghten ende vlackte van het strandt / en kon-
1626. den de groote Schepen soo naer niet kommen / dat het landt met haer Canon konden bereycken: ende 't Jacht S[t] Domingo was soo naer gheloopen dat sijn roer af stiet / maer gheraeckten wederom af / sonder meerder schade; ende alle de Schepen quamen ten ancker. Des nachts setten de Schepen een weynich naerder / doch konden evenwel de strandt niet beschieten. Niettemin wierden 's anderdaeghs de Soldaten gebracht aen 't Jacht S[t] Domingo, ende porden van daer met de kloeckste Boots naer de wal toe. Doch de Boots wat naerder aen de wal kommende / begon de vyandt uyt de Trencheen / de welcke hy daer hadde op-gheworpen / ende uyt het kreupel-bosch / (d'welck tot aen strandt komt) seer fel met haecks te schieten / sonder dat de musquetten uyt onse Chaloupe / ofte de stucxkens uyt het Jacht / noch konden toe-draghen; soo datter een Man inde Boots wierdt doodt gheschoten / ende een swaerlijck ghequest. De Generael merckende datter gheen voordeel op de vyandt hier was te doen / schoot een Canon af / op dat de boots weder souden af-kommen; ende 't volck weder aen boordt zijnde gekommen / lichten de Schepen haer anckers ende gingen t'zeyl. Gemoeten stracx Capiteyn Banckert, de welck te voren met het Jacht West-cappel was af-gesonden: hy hadde een Spaensch Scheepken ghenomen met ontrent duysent Aroben ghesoute Visch: ende de Schepen setten het voorts te samen aen 't West-eynde van 't Eylandt Cubagua. De Generael voer daer met eenige Boots wel gemant aen landt / vonden daer niets / als alleen eenighe Visschers Hutten / daer noch eenighe Visch in was / de welcke sy mede namen / en staken de Hutten in brandt. De twee Schepen die by Noorden 't Eylandt om waren ghesonden; vonden op de Noordt-Custe van Margarita over-al goede ancker-grondt / soo verre en soo naer als men selfs wil setten: ende als men om de Noordt-hoeck komt naer het Westen toe / soo ghemoet men vele fraye Sandt-Baeykens / aen de welcke eenighe Indiaensche Hutte kens staen. Daer is mede een groote in-wijck / soo verre alsmen beooghen kan / ende is binnen de in-wijck leech landt: dan de selve voor-by zijnde / siet men wederom hooch landt: vande Zuydt-hoeck steeckt een vlackte af / daer maer dry of vier vadem waters op is / ende daer aen licht een Dorp / de Wooninghen al van aerde op-gheworpen. Dit aldus in twee of dry daghen ondersocht hebbende / ende de gantsche gheleghentheyt van de Noordt-zijde van 't Eylandt wel af-ghesien hebbende / keerden dese twee Schepen weder by de Vloote. Naer dat sy al weder by den anderen waren ghekommen / en
Martius. 't Eylandt Cubagua wel hadden door sien / soo is de Vloote den vierden Martij weder van hier vertrocken. De Generael stelde sijn kours recht by de punt uyt / ende soo voorts naer de haven van Muchina (de welcke de onse den naem gaven van Port Maurits) vijf of ses mijlen by Westen Cumana ghelegen: ende de Fluyt nevens de Goude Sonne, en noch een Jacht wierden ghesonden aen de kleyne Sout-panne / om aldaer vijf-en-twintich ofte dertich last Souts in te nemen / d'welck vernomen hadden daer dicht op strandt te ligghen. Het Schip Leyden en 't Jacht S[t] Domingo zijn dicht langhs de wal ghezeylt / om 't Casteel ligghende nevens de groote Sout-panne van Punta d'Araya te besichtighen ende te bespieden of daer yets te doen was: daer ontrent kommende / schoot 't selve Casteel naer de Schepen / doch niet naer 't getal van 't Canon 't welck ghesecht wordt daer op te ligghen / soo dat de onse vermoede dat niets al te wel van Buskruyt mosten voorsien wesen. Waren mede voor de kleyne Sout-panne / voeren daer aen landt met een deel Soldaten ende Boots-ghesellen / vonden daer een deel ghedrooghde Visch / die sy mede namen: neffens twintich last Sout d'welck daer op een hoop lach. De Generael daer-en-tusschen

schen voorts-varende / wierdt het stille / ende hy voer selfs met de Boot vooruyt om de haven wel te verkennen / soo dat voor den avondt daer noch binnen gheraeckten. Bevonden dese Haven van binnen soo wijdt ende bequaem / dat alle de Schepen van Hollandt daer in wel souden ligghen sonder ancker ofte touw / want men kander soo diep in-loopen / datmen geen Zee ofte Zees ghelijck en siet. Ghekommen zijnde ter plaetse daer het voor-ghenomen hadden te setten / soo wierden aen d'ander zijde een Schip ghewaer / d'welck sy met de Chaloupe ende Boots af-haelden: hadden niets in als staende ende loopende Wandt / en twee Gotelingen / voorts gheen stenghen ofte zeylen / of eenighe Ammunitie van Oorloghe. Des anderen daeghs voeren met de Boots bet innewaerts naer een plaetse daer eenige Huyskens stonden; vonden daer eenighe Oragnie-appelen / Maiz ende andere verversinghe; ende de Generael gaf de Schippers last om hare Schepen kiel te halen / ende schoon te maecken / want hadden nu langhe uyt gheweest / ende waren seer vuyl ghewordden. De Spagnaerden ons volck daer vernomen hebbende / zijn ghekommen naer de voorseyde Huyskens / en hebben de selve / alsmede de Maiz die daer noch stondt verbrandt / soo dat de onse den sevenden daer weder kommende om haer gerief te halen / alles verdorven ende verbrandt vonden. De Generael voer altemet aen de Schepen die by 't punt laghen; ende men socht allenthalven binnen de Haven naer versch water / doch en konden geen vinden / d'welck een groot afsien is voor soo schonen plaetse: soo dat naer dat alle de Schepen wel waren schoon ghemaeckt / ende van brandt-hout ende ballast versien / den dry-en-twintighsten weder hebben begonnen uyt te werpen ontrent de midder-nacht en gheraeckten des morghens buyten gaets / ende setten het daer. Ondertusschen hadden de Spagnaerden / ligghende op 't groote Casteel by de Soutpanne / ses van onse Soldaten / van de Schepen die 't Sout aen de kleyne panne laden / dewijl sy haer aen landt met visschen al te onversichteliijck besich hielden / ghevanghen / ende twee doodt gheschoten: ende souden ongetwijffelt de Boot mede ghenomen hebben / ten ware de Schepen soo dapper met Canon onder hun hadden gheschoten. Des anderen daeghs deden alle de Schepen haer beste om by de andere die aen 't Punt laghen / te gheraken / doch quamen daer eerst den vijf-en-twintighsten. De Generael de ghevanghnis van sijn volck vernomen hebbende / wende alle middelen aen om de selve te lossen / sondt aen de Gouverneur van 't Casteel / ende boodt hem aen ongheliijck meer ghevanghen Spagnaerden voor de sijne los te laten gaen / doch de Gouverneur en wilde nergens naer hooren / pretenderende contrarie last van sijn Meester; alle ghevanghens naer Spagnien te moeten zeynden. Den acht-en-twintighsten werdt het Jacht Porto Rico naer 't Vaderlandt af-ghesonden met brieven ende verhael van alles wes der tot dien tijdt was voor-gevallen: ende de Generael verzeylde met sijn Vloote naer Sta Fe, en quam daer voor / een uyre naer Sonnen onder-gangh. Daer wierden dateliijck alle de Soldaten ghelandt / om 't volck te bevrijden die 't water haelden: welck sy met sulcke veerdigheyt aen-brachten / dat de Schepen in twee daghen volkomentliijck van water wierden versien / want hier is seer goedt water / ende ghereedt te halen / aen de Zuydt-zijde van de Baye voor een versch Rievierken; dan alsoo dese Plaetse maer vijf mijlen van Punta d'Araya light / ende Comena soo naer heeft / en is hier gheen water te halen / dan met ghewapender handt. Vonghen daer naer eenighe Bocken op de kleyne Eylandekens die daer ontrent voor de vaste Custe liggen / tot den tweeden Aprilis; als wanneer weder t'zeyl gingen / ende voeren naer de middach West-waert aen met de Brise ofte Oostliicke winden / ende buyten de Eylandekens zijnde / lieten drijven / en staken 's nachts aen de windt / om Commanegot niet te misschen: ende Capiteyn Banckert met

Anno 1626.

Aprilis.

Anno 1626. 't Schip de Jonghe Tijger, de Fluyte ende Nieuw-Nederlandt wierden belast over te steken naer 't Eylandt Hispaniola, om te sien ofte daer eenighe Spaensche Schepen souden konnen betrappen. 's Anderdaeghs 's avondts quam de Vloote voor Commanogöt: ende sonden een Jacht voor-uyt langhs de wal/ om te ondecken ofte daer erghens eenighe vande vyandts Schepen laghen. Ende naer dat de Generael aen alle de Schepen besloten brieven hadde gesonden/ naer de welcke/ in-ghevalle van den anderen quamen te versteken/ haer souden hebben te draghen/ soo hebben hare reyse vervordert/ en voeren West aen langhs de wal; ende daer naer Noordt-Noordt-West. Soo dat den achtsten naer de middach saghen Isla des Aves, het welcke sich leegh op doet/ en vol hooghe Boomen: ende 's anderdaeghs saghen Bonayre, doch zijn eerst den thienden daer op de reede gekommen. 's Anderdaeghs voeren seer sterck aen landt om Beesten ende roodt hout op te soecken; bequamen wel hondert soo Schapen als lammeren/ behalven de ghene die 't volck aen landt slachten ende aeten. Den Paesdach ghevierdt zijnde/ zijn weder aen landt ghevaren/ ende 't landt deur-ghetoghen in dry Troupen; vonden een groote stapel ghehackt hout/ ontrent anderhalf uyre van 't strandt; ende bequamen weder ontrent hondert Schapen. De volghende daghen brochten 't hout seer neerstelijck af: ende wierdt oock eenich pock-hout af-ghesaecht/ d'welck niet verre van 't strandt stondt. D'welck den sesthienden beschickt zijnde; en elf ghevangene Spagnaerden en Portugesen aen landt gheset/ ende vry ghelaten: zijn den seventhienden weder t'zeyl ghegaen. 's Anderdaeghs wierdt by 't Schip Utrecht ende 't Jacht St Domingo een Spaensche Fregatte ghenomen/ gheladen met Tobac/ en veel kostelijckheden/ welcke veel by 't volck wierdt gheplundert/ eerder ordre op konde ghestelt werden. Het was een advijs Bercke kommende van Comena, en daer waren eenighe Spagnaerden in/ die de onse in Port Maurits ontlopen waren. Stelden voorts haer kours Noordt-Noordt-West aen/ hadden heel hardt weder/ doch sagen den twintighsten het Eylandt Hispaniola, beneden de Eylandekens/ ghenaemt de Frailes. De Schipper vande Goude Sonne wierdt ghelast dicht langhs de wal te houden/ en alle gaten en hoecken wel te besichtighen/ tot welcken eynde hem de groote Chaloupe werdt mede ghegeven/ ende 't Schip de Goude Meulen by ghevoecht. Sy waren den vier-en-twintighsten voor de Salinas, en voeren met de groote Chaloupe/ ende de hare in 't gat/ om te sien offer eenighe Bercken laghen/ maer en vonden niet; quamen noch dien selven avondt onder Isla de Vaca ten ancker. Den ses-en-twintighsten setten de Vloote by de water-plaetse onder de Cabo Tiburon; en de andere Schepen/ naer dat Isla de Vaca ende de Baye onder Hispaniola hadden besocht/ quamen den neghen-en-twintighsten daer mede. Vonden daer mede Capiteyn Lucifer ende Galeyn van Stapels met haer Jacht ende Bootjen/ de welcke inde Rieviere des Amazonas waren gheweest. Het Spaensch Schipken werdt hier herstelt/ ende van alles wel voorsien om met de Vloote te gaen. Den derden Maij zijn weder van daer t'zeyl ghegaen/ naer dat hun van water wel voorsien hadden; en stelden haer kours West-Zuydt-West; was tamelijck stille; passeerden 's anderdaeghs 't Eylandeken Navaza. Den vijfden kregen 't Eylandt Jamaica in 't ghesichte/ en konden den Zuydthoeck niet boven zeylen/ om dat de windt soo Zuydelijck was; de Generael vondt gheraden eenige Schepen by Zuyden/ ende eenighe by Noorden 't Eylandt om te zeynden; doch en konden de Zuydt-Oost-hoeck niet om kommen; ende daer quam noch by haer 't Schip Nieuw-Nederlandt ende 't Jacht West-cappel. Den achtsten settent aen 't West-eynde van Jamaica by de andere Schepen/ is daer al fraey en effen grondt/ op sommighe plaetsen schoon weylandt. De Schout by nacht/ nevens de Valck ende Gouden Sonne, die gesonden

Mayus. (margin, beside "Den derden Maij")

den waren om de Noordt-zijde van 't Eylandt te besichtigen; boven de Noordt-Oost-hoeck kommende / stelden haer kours West-Noordt-West / ghelijck de wal daer meest streckt / ongheváer acht-en-twintich mijlen weeghs / en dan voorts West ten Noorden: bevonden de heele Custe naer haer gissinghe langh ses-en-dertich mijlen / en ghewaldigh schoor; ende aen de West-Zuydt-West-hoeck / ofte Punto Negrillo, vonden reede daer men beschut licht voor de Brise, en een Schip kiel halen kan. De Schipper vande Goude Sonne, Jan Jasperſz. de Laet, door-snuffelde alle hoecken / en bequam daer onder 't landt een groote Piragua (soo noemen de Scheepkens vande Indianen) daer 't volck uyt ghevlucht was; daer wierden in ghevonden ses-en-tseventich Huyden / vijftich pottisen Smeer / en twintich gesouten Verckens; den sevenden vonden Capiteyn Banckert met de Fluyt, die als voren vande Vloote waren af-ghesonden / in 't beginsel van April. Sy quamen den neghenden April weder op de Custe van St Juan de Porto Rico te vervallen / ontrent het Eylandt Mona: den thienden met den daeghe saghen vier Zeylen / daer sy datelijck jacht op maeckten / ende sy de onse ghewaer wordende / smetent voor de windt; effen-wel quamen voor de middach by haer / ende begonnen vier te geven op 't grootste Schip / d'welck des Coninghs van Spagniens Vlagghe van sijn voor-stenghe liet wayen / wesende Vice-Ammirael van dat Vlootjen; hy hieldt het al te loef-waert van de andere / met het schover-zeyl inden bandt; de onse zeylden hem twee of dry mael langhs sijn zijde / ende schoten op hem beyde met Canon ende Musquetten / ende hy wederom: ondertusschen gheraeckten der twee van d'andere Schepen achter uyt / van welcke het eene den Tyger noch aen boordt quam / ende werdt by hem ghenomen / haelden der dry-en-twintich Man af / ende sloten die in 't kabel-gat / ende stelden weder volck daer op / ende Nieuw-Nederlandt daer by / om acht daer op te nemen: den Commandeur Banckert vervolghde de andere / ende quam by een Schip d'welck achter uyt was / op hebbende veerthien Stucken / d'welck hy meynde verscheyden reysen aen boordt te legghen / maer en konde daer niet toe kommen / door dien de Spaensche het ontgierden; waren daer mede besich tot 's avondts toe / ende vervolghden hem tot onder de wal / ghedurigh op hem schietende; ontrent de middernacht quamen hem aen boordt / ende namen 't Schip in / de Spagnaerts / uyt ghenomen seven of acht / waren al ghevlucht aen landt. Met dien doen gheraeckten soo naer aen de wal / dat 't ancker moesten laten vallen / ende weder af boughscheren; 't veroverde Schip de wal naerder zijnde / geraeckten aen de grondt / ende viel op sijn zijde / ende bleef daer soo ligghen: dit gheschiede ontrent twaelf mijlen boven St Domingo. Den elfden sagen het ander Spaensch Scheepken onder landt ten ancker liggen / sonden der de Boot naer toe / maer en vonden daer niemandt in / soo dat het af-brochten: daer naer sonden twee Boots naer 't gestrande Schip / die vol-laden met Tobac ende Huyden weder quamen; deden alsoo dien dach noch een / ende 's anderdaeghs insghelijcx twee tochten: doch door dien 't Schip gantsch om lach / met het gat teghen de wal / en kondent 't gheschut niet uyt setten; soo dat te rade wierden den brandt daer in te steken. Verzeylden voorts naer Saona, ende quamen daer den derthienden / ende vonden aldaer Nieuw-Nederlandt, die haer verhaelde hoe dat 't ghenomene Schip ghesoncken was. 'S anderdaeghs porden weder naer St Domingo om 't Galeon te soecken: doch te vergeefs; weshalven haer reyse vorderden naer Jamaica. De Schepen van de Spagnaerden / daer wy nu van ghesproken hebben / waren die / de welcke doen de onse als voren verhaelt / de Haven besichtighden voor St Domingo inde ladinghe hadden gheleghen: het grootste wesende een Galeon, d'welck haer ontzeylde / was ghеladen / ghelijck uyt de ghevanghens verstonden / met vier-en-twintich duysent Huyden / veel

Gember

Anno 1626.

Gember ende andere waren: uyt de ghebleven werdt weynich gheberght; ende in 'tghene d'welck tot in Porto Negrillo brochten / ende daer ontladen/ werden bevonden ses-en-dertich hondert Huyden / ontrent vijf-en-twintich last Gember en eenich roodt hout. Den negenden Maij quam daer mede by de Vloote/ Capiteyn Hendrick Lucifer.

Naer dat de Schepen in Porto Negrillo wat voorsien waren/ ende een over-slach ghemaeckt vande eet ende drinck-waren / die noch by yeder Schip wer-den ghevonden / is de Vloote den vijfthienden weder van daer t'zeyl ghegaen/ ende stelden haren kours Noordt-West ende Noordt-Noordt-West aen. Den seventhienden saghen 't Eylandt de groote Cayman, zijnde slecht leech landt/ ende aen de Oost-zijde is de Custe heel vuyl: setten haer kours derwaerts / en liepen by Zuyden om; zeylden den gantschen dach tot Sonnen onder-gangh/ en met sommighe Schepen wast wel midder-nacht eerse op de reede quamen; laghen gheset aen de West-zijde in een groote Sandt-Baye/ op twaelf en der-thien vadem water. Vonghen op 't Eylandt veel Schildt-padden ende Cro-codilen / daer dese Eylanden de naem van voeren: ende vertrocken weder van hier / stellende haer kours Noordt-West aen. Hadden veel stilten / ende de stroom voerde haer ghewaldigh wech om de West; soo dat sonder landt ghe-sien te hebben / den dertighsten haer bevonden op de hooghde van een-en-twintich graden ende acht-en-veertich minuten; ende 's anderdaeghs peylden het hooge landt van Isla de Pinos Oost-Zuydt-Oost van haer. Kreghen daer jacht naer een Scheepken ligghende tusschen de Caios: (d'welck zijn kleyne Sandt-Eylandekens die met menichte ligghen voor 't Eylandt Cuba.) doch gheen van de Jachten en dorste 't selve volgen tusschen de Eylandekens deur/ door dien het daer soo vlack is. Maer werdt by Galeyn van Stapels vervolcht met twee Chaloupen tot onder de wal van 't Eylandt Cuba, en daer genomen/ doch 't volck gheraeckte aen landt: 't was een nieuw Scheepken/ maer hadde niets in als sijn ballast: werdt ghemandt / ende de Soon van Lucifer voor

Junius.

Schipper daer op-ghestelt: dit gheschiede den eersten Junij. 'S anderdaeghs bevonden haer dwars van Cabo de Corrientes; de welcke aen de Zuydt-Oost-hoeck seer vuyl is; doch by Noordt-Westen van de selve Caep is een groote in-wijck / daer men beschut kan ligghen voor Oost ende Zuydelijcke winden; men moet de Caep Zuydt-West van sich brengen / en als men schoone grondt siet/ daer setten/ inde in-wijck is versch water te vinden in een put. Den vijf-den saghen 't hooghe landt van Rio de Porcos, soo dat de Cabo S[t] Anton al voor-by waren / ende de Organos; hielden het voorts hier af ende aen / doch vorderden weynich om de Oost/ door dien het stil was / ende de stroom bevon-den om de West te schieten. De Generael dede over alle de Schepen een ver-bodt af-kondighen / dat alsoo nu ter plaetse waren ghekommen daer met de hulpe Godts de reyse verhoopten goedt te maecken / dat niemandt hem soude vervorderen in 't veroveren van eenighe Schepen/ de kisten ofte kassen en pac-ken open te breken / eer datter ordre by de Generael soude wesen in-ghestelt/ ofte indien sulcx gheschiede / dat de schade aen de Schippers welcker volck sulcx dede / soude werden verhaelt / en de mis-doenders rigereuselijck gestraft. Des avondts saghen weder de Organos, en wenden 't Zee-waert, ende daer naer weder nae de wal. Den achtsten saghen de Croone; en 's anderdaeghs werdt by de Jachten een Spaensch Bercxken ghenomen; in 't welcke tsestich of tseventich Schildt-padden wierden ghevonden / ende dry Man: uyt de welcke men verstondt dat de Schepen vande Honduras, noch oock de Vloote van Nova Hispania inde Havana niet was ghekommen / maer dat haest daer verwacht wierden. Bleven hier ontrent eenighe daghen hangen / sonder veel te vorderen / en vonden noch al stroom om de West / hoe naerder de wal / hoe

stercker;

sterker; soo dat die om de Oost wil wesen / het landt moet schouwen / ende midden in 't vaer-water houwen op de hooghde van dry-en-twintich graden en een half. Den derthienden gheraeckten by Porto de Cabannas. De reeden ende Bayen aen dit ghewest van 't Eylandt Cuba als ghy de Cabo St Anton voor-by zijdt (op dat 'tselve hier in 't voor-by-gaen aen-roeren uyt het Journael van Jan Jasperz. de Laet) zijn dese; eerst Rio de Porcos ontrent twintich mijlen by Oosten de Caep voornoemt; daer aen volcht Bahia Honda, vijf mijlen by Oosten Rio de Porcos; daer light men achter een reciff op vier / vijf / ses en meer vademen waters / naer datmen wil: noch dry mijlen by Oosten Bahia Honda, licht Porto de Cabannas; ende noch dry mijlen vorder om de Oost Porto Marien; dese dry voorschreven Havenen zijn goedt voor groote Schepen van vijf of ses hondert vaten / doch Cabannas ende Marien zijn de voornaemste; dry mijlen by Oosten Marien is noch een Haven ghenaemt Baracoa, dan is maer voor Bercken ende kleyne Schepen; daer aen volcht de Havana dry mijlen van Baracoa, en acht mijlen by Oosten de Havana is noch een Haven ghenaemt Arcoco, voor tamelijcke Schepen / ende ses mijlen by Oosten dese/ light de Baye de Matancas. Den veerthienden voer de Generael met vijf Boots wel ghemant in Porto de Cabannas, alwaer onder een Eylandeken dicht aen 't vaste landt legghende / een nieuw ghetimmert Schip vondt / d'welck meest klaer was / sijn rondt-hout / stagh ende wandt op-hebbende / groot ontrent hondert lasten: op 't Eylandt vonden veel plancken en ander Schips ende Timmer-lieden gereetschap/oock eenige Spijse. De Schepen quamen voorts alle in dese Haven / ende het Eylandeken wierdt met goede wacht beset; daer is soo grouwelijcken menichte van Mosquiten / die soo onghenadigh bijten/ datter 's nachts niet en is te rusten. Den sesthienden lande de Generael met ontrent seven hondert Man aen de Oost-zijde vande Baye / vonden daer een ghebaende wegh / doch engh / soo datter niet over twee in 't ghelit en konden marcheren; naer dat een uyre ghetrocken hadden / en een lopende Beke van schoon water ghepasseert / quamen sy by een Corall (dat is een plaetse daer Beesten werden ghehouden) 't volck by de Honden ghewaerschout zijnde/ liep wech: bequamen daer vijftich Verckens/ acht ghemeste Kalveren / en veel gerookt Speck: en wel twintich duysent Oragnie-appelen / eenighe duysent Limoenen/ Bananas ende ander verversinghe. Naer dat wat gherust hadden/ trocken met den buyt wegh / en verbranden de plaets: kreghen soo gheweldighen stort-reghen / dat langhe doende waren eer weder aen de Boots konden kommen. De Capiteyn van de Goude Sonne was ondertusschen met sijn Chaloupe uyt gheweest naer een Zeyl / welck in Zee vernamen / ende bracht 't selve op/ was een Bercxken/ waer in vijf Spagnaerden ende hondert twintich levende Schildt-padden wierden ghevonden. De Generael belaste dat men van het nieuw Schip voornoemt / het rondt-hout ende voorts alles wat dienen mochte / soude af-halen / ende dan voorts den brandt daer in steken. Den seventhienden wierter noch een Spaensch Scheepken op-ghebracht/ d'welck Nieuw-Nederlandt ende Lucifer recht voor de Havana genomen hadden / geladen alleen met krom ende ander hout tot timmeringh van Schepen; d'welck mede verbrandt wierdt. Den Draeck ende West-cappel wierden buyten ghesonden om te kruyssen. By de selve werdt ghenomen niet verre vande Havana, een Bercke kommende van Campeche, hadde niet besonders in / als ontrent twaelf hondert Hoenders/ een kiste Couchenille, ende hondert stucken van achten / ende eenighe packen met kramerije ende schoenen / daer waren in twintich Spagnaerden. Namen 't goet ende volck daer uyt/ ende verbranden de Bercke. En konden uyt de ghevangens niets vernemen / wegen de Vloote die te kommen hadde. Men was alle dese wijle seer besich gheweest met versch

L water

water te soecken / vonden wel een fraye spruyt / doch en was niet gantsch
Anno 1626. versch / evenwel mosten haer daer mede behelpen by ghebreck van beter. De Generael gheneghen zijnde om weder uyt te lopen / dede het gat wel diepen / ende twee Canoen legghen daer de Schepen tusschen beyden souden deurlopen; soo dat alle de Schepen den neghenthienden weder buyten gheraeckten sonder eenighe schade te lijden: ende ghemoeten daer vier vande Jachten / de welcke dien morghen noch een Spaensch Berckxken hadden ghenomen met levende Schildt-padden gheladen. De stroom gingh nu om de Oost / soo dat des avondts soo dicht voor de Havana quamen / dat de Schepen inde Haven legghende / ghemackelijck konden sien. Ende de Jachten quamen 't Casteel St Christophoro soo na / dat het naer haer schoot: naer 't segghen van de Spagnaerden / soo soude dit Casteel / legghende op de Oost-punt van 't gat / wel tsestich stucken canons op hebben: en van ghelijck 't Casteel daer teghen over / welck leeger light / d'welck niet wel te gheloven is; niettemin is wel te bevroeden / dat met Schepen teghen haer wil hier in te lopen / seer ghevaerlijck moet wesen. 'S anderdaeghs bevonden haer een weynich by Oosten de Havana; de Generael gaf last dat twee of dry Jachten daer souden blijven houden / ende sondt gheliijck ghetal om de West / tot aen Porto Marien, en verder / om op de kommende Schepen te passen; ende hy selfs met de groote Schepen en eenighe Jachten zeylde recht voor de Casteelen / soo dat yeder Casteel twee scheuten naer hem dede: 't schijnt dat de Spagnaerden beducht waren / dat de onse de Haven souden in-kommen / want hadden seven Schepen achter den anderen dwers over 't gat gheleght / nevens noch eenighe Bercken; de onse nu onder landt zijnde / hebben alle de zeylen in-ghenomen / ende met de besaen laten drijven / de steven om de Noordt. 'S anderdaeghs quamen weder dicht voor 't gat / en hielden voorts hier ontrent af ende aen / met fraey weder. Daer soo houdende / werdt den vijf-en-twintighsten by de Chaloupen vande Draeck ende Lucifer noch een Spaensch Schipken ghenomen / kommende vam Campeche, gheladen met Sout / Maiz, Visch / eenighe weynighe Koopmanschappen en Geldt / en wel twaelf hondert Hoenders / daer waren acht Passagiers op / ende twaelf Matroosen; men verstondt uyt de selve / dat noch in Campeche, noch Nova Spagna, geen kondtschap en hadden van onse Vloote. Den ses-en-twintighsten begonde Generael hem qualijck te voelen / ende kreegh 's anderdaeghs een heftighe koortse; de welcke aen-houdende / is (naer dat eenighe ordre al van den begin sijnder sieckte over de Vloote hadt ghestelt)
Julius. den tweeden Julij gherust; naer-latende de naem van een vroom / kloeck en onversaeght Zee-heldt / en wijse Overste: ende werdt van de meestendeel van 't volck beweent. Dit was een seer schadelijcke doodt voor de Compagnie / want door dien de mondt-kosten tamelijck schaers waren onder de Vloote / ende voornaemlijck in eenighe Schepen / die al te voren vande andere mosten gheholpen werden / soo was 't volck al een gheruymen tijdt onwillich geweest om langher daer te blijven / doch waren door het onsach vande Generael verhindert geweest hare quaedt-willigheyt te openbaren: maer naer dat hy overleden was / ende dat volghens sijn begeeren de Vlagghe werde gevoert by den Vice-Ammirael Adriaen Claesz.; ende de Schout by nachte Cornelis Claesz. Melckmeyt Vice-Ammirael was geworden / was het onsach uyt / ende 't volck begon in d'een Schip voor en 't ander naer / de pijpen te stellen. Ende hoe-wel den Ammirael met goede voorsicht hadde doen aen-tekenen de voor-raedt die in yeder Schip wierdt bevonden / om de andere mede te deylen / ende ghelijck te stellen / soo en wilde 't volck uyt eenighe Schepen niets aen de ghebreekighe laten volghen / maer stelden haer forcelijck teghen hare officieren / sulcx datter gheen anderen raedt was om alle vordere onheyl ende disordre te verhoeden /
als

als t'samentlijck naer 't Vaderlandt te keeren / naer dat te vooren inde Baye de Matancas haer van water hadden voorsien / tot den twaelfden deses maendts / als wanneer haer kours naer huys stelden / en quamen meest weder in 't eynde van Augustus in 't Vaderlandt. Door dit ontijdich verzeylen van dese Vloote van den Generael Boudewijn Hendricksz. uyt dese Ghewesten ontrent de Havana; quam niet alleen te passe dat de Compagnie dese schoone Vloote ghenoeghsaem leedich en schadeloos t'huys kreegh / maer werde mede verloren de alderschoonste occasie die de Compagnie oyt hadde ghehadt om de vyandt afbreuck de doen / ghelijck wy nu vervolghens sullen verhalen. Anno 1626.

De Compagnie hadde inden beginne van dit jaer een fraye Vloote veerdich ghemaeckt / om die van den Generael te seconderen ende versterckeu / ende hadde daer over als Ammirael ghestelt den manhaften Pieter Pietersz. Heyn, van de welcke sy sich reede wel gedient hadde gevonden. De Schepen welcke de Camer van Amsterdam daer toe dede / waren dese. 't Schip Amsterdam als Ammirael, groot dry hondert lasten / ghemonteert met acht metale ende twee-en-dertich ysere stucken / ghemant met hondert en veertich Bootsghesellen / en vier-en-tsestich Soldaten. 't Schip Hollandia, groot dry hondert lasten / met ses metale ende vier-en-twintich ysere stucken; hondert vier-en-dertich Bootsghesellen / vier-en-veertich Soldaten / Schipper Jan Jansz. Zuyl. 't Schip Geldria, groot dry hondert lasten / met ses metale en acht-en-twintich ysere stucken / hondert en dertich Matroosen / vijftich Soldaten / Schipper Jan Kartensz. 't Schip Zutphen, groot hondert en tseventich lasten / met vier metale en vier-en-twintich ysere stucken / hondert en elf Matroosen / vier-en-veertich Soldaten / Schipper Pieter Gerritsz. Roodt. De Pinas, groot hondert lasten / met achthien gotelinghen / ses-en-tsestich man / Schipper Laurens Simonsz. van Grats; ende 't Jachtjen de Rave, groot vijfthien lasten / met vijf gotelinghen / veerthien Boots-ghesellen / Schipper Willem Joosten; ende de Sparwer, groot vijfthien lasten / met vier gotelinghen / neghenthien man / Schipper Jan Coenraedsz. By de Camer van Zeelandt werdt daer toe ghedaen / 't Schip Walcheren, groot twee hondert en tachtich lasten / ghemonteert met twee metale en acht-en-twintich ysere stucken / ghemant met hondert en vijftich Matroosen / vijf-en-twintich Soldaten / op 't welck voer Cornelis Cornelisz. Oole als Vice-Ammirael. Den Arendt, groot tachtentich lasten / met twaelf gotelinghen / tsestich man / Schipper Claes Pietersz. Wittebaerdt. De Camer van de Maze dede daer toe: 't Schip de Neptunus, groot twee hondert en dertich lasten / met twintich gotelinghen / hondert seven Matroosen / seven-en-dertich Soldaten / waer op voer als Schout by nachte Pieter Stoffelsz. van Eycken. Ende 't Jacht den David, groot tsestich lasten / met veerthien Gotelinghen / acht-en-vijftich man / Schipper Thomas Cornelisz. Condé. De Camer van 't Noorder-Quartier bracht daer toe den Oragnie-Boom van Enchuysen, groot dry hondert lasten / met vier metale halve cartouwen / en neghen-en-twintich ysere stucken / hondert twee-en-vijftich man / Schipper Gerrit Jansz. Eisens. De Camer van Stadt en Landen; 't Schip de Goude Leeuwe, groot twee hondert en vijftich lasten / met twee metale en ses-en-twintich ysere stucken / hondert negenthien Matroosen / een-en-tseventich Soldaten / Schipper Hendrick Best; nevens 't Jacht de Vos, groot tseventich lasten / met sesthien gotelinghen / tachtentich man / Schipper Jan de Braem. Soo datter in alles in dese Vloote waren neghen groote Schepen ende vijf Jachten / gheen seer groote macht om alleen te verrichten / 't gene daer eygentlijck toe werden ghesonden / maer de welcke ghevoecht by de ghene die reede uyt was onder de Generael Boudewijn Hendricksz., bequaem genoech was / om sich tegens de gantsche Vloote van Spagnien te stellen. Het Jacht de Vos

L 2 werdt

Anno 1626.

werdt den elfden Aprilis voor-uyt ghesonden / om de Vloote van de Generael op te soecken / ende te boodtschappen dat dese Vloote op 't spoedighste hadde te volghen: van welckes reyse eerst hier een weynich sullen roeren; de maendt van April, weghen contrarie winden / liep by naer deur / eer dat 't Canael ten eynde konden kommen: doch hadden daer naer soo goeden voort-gangh / dat den seven-en-twintighsten April noch by de Lezart gheweest zijnde / den acht-en-twintighsten May ghesicht hadden van 't Eylandt Dominica, een vande Caribise Eylanden; ende alsoo de sieckte seer onder 't volck was / soo anckerden hier om eenighe verversinghe vande Wilde te bekommen; ghelijck dan den eersten dach eenighe weynighe bequamen; maer den tweeden thoonden de Wilde haren quaden aert / quetsten dry van 't volck / ende souden meer schade ghedaen hebben / hadden de onse niet met musquetten daer achter her ghekommen. Den dertighsten zeylende voor-by Guadalupe, spraken daer twee Fransche Schepen / de welcke aen Matinino ende Sta Luzia wel twintich man hadden verloren / by de Wilde verrast ende doodt gheslaghen: een goede waerschouwinghe datmen sich wel moet wachten voor dit wildt ende quaedt ghespuys / ende niet dan wel ghewapent aen landt gaen / ende aen landt zijnde / sich in goede voor-dacht te houden. Voeren voorts voor-by Nieves ende St Christoffel; ontrent welck Eylandt sy uyt een Fransche Vrij-buyter vernamen dat de Generael, twee maenden gheleden / was gheweest aen 't Eylandt St Vincent; d'welck nochtans onwarachtich was. Den tweeden Junij quamen aen de Zuydt-zijde van 't Eylandt Sta Cruz, doch weghen de klippen ende rudtsen de welcke langhs de heele Zuydt-zijde van 't Eylandt ligghen / en konden daer gheen reede vinden. Gheraeckten van daer onder Saona, ende alsoo daer gheen teecken vande Vloote en vernamen / nochte water konde bekommen / d'welck nu ghebreck hadden / soo laveerden met moeyte te rugghe naer Mona; waren aen 't Weste-eynde van Porto Rico, daer weynich waters bequamen / ende aen Mona; alwaer resolveerden naer de vaste Custe over te steken / om eenighe kennis van de Vloote te bekommen. Den negenthienden Junij scheypden van Mona. Den dry-en-twintighsten saghen het Eylandt des Aves, en lieten 't voorts deur-staen naer de vaste Custe / en quamen noch 's avondts daer by / ontrent ses of seven mijlen by Westen Carakes, alwaer heel hoogh ghehackelt landt saghen / ende berghen stekende boven de wolcken deur met hare spitsen. Deden haer beste om weder naer de Oost op te laveren / sonden een Chaloupe wel ghewapent onder 't landt / vonden daer een Rieviere / daerse een stuck-weeghs in-roeyden / vonden die wel een gotelingh-scheut wijdt in de mondt / en light ontrent ses mijlen by Westen Caraques. Den vijf-en-twintighsten quamen voor Caraques, en saghen aldaer ses Schepen ligghen dicht onder 't Fort. Alsoo het stil wierdt / waren ghenootsaeckt te anckeren in vijftich vadem / souden anders tot onder schoot van 't Fort ghedreven hebben. Daer quam ondertusschen een Spaensch Schip uyt de Oost / d'welck door dien de onse wegen de kalmte niet en konden onder zeyl geraecken / mede onder 't Fort anckerde. Den acht-en-twintighsten gheraeckten by Cabo Caldera. Den derden Julij kreghen 't Eylandt Margarita in 't ghesichte; ende quamen 's anderdaeghs voor 't Fort / liggende op de groote Sout-panne achter Punta d'Araya: d'welck de onse verkent hebbende / dry scheuten met canon naer haer dede / sonder toe te reycken. Den vijfden anckerden aen 't West-eynde van 't Eylandt Coche, en ginghen daer aen landt om versch water te soecken / d'welck niet en vonden / vernamen mede geen volck / maer veel Bocken. Des anderen daeghs weder aen landt gaende om Bocken te vanghen / ende 't volck sich daer op verlatende dat daeghs te voren gheen volck ghesien hadden / droeghen haer seer onachtsaem / wesweghen op sijn onversiens van twaelf of der-

thien

thien Spagnaerden en Wilden wierden over-vallen / soo datter ses doodt wierden gheslaghen en dry swaerlijcken ghequest. Den neghenden ginghen weder van daer t'zeyl / en stelden haer kours naer 't Oost-eynde van Margarita, om yets vande Vloote te hooren: ende 's anderdaeghs weder om de West / sonder yets vernomen te hebben. Den twaelfden setten aen de Noordt-zijde van 't Eylandt Tortuga, alwaer goede ancker-grondt is op vier / vijf / ses ende acht vadem waters / ofte soo naer men setten wil. Bequamen met kuylen te graven aldaer water; ende scheyden den veerthienden weder van daer / haer kours Noordt-Noordt-West stellende naer Saona: op d'welcke den achthienden weder vervielen / ende anckerden daer om de Vloote vanden Ammirael Pieter Pietersz. Heyn te verwachten / (door dien van d'ander Vloote tot noch toe niet sekers en hadden konnen hooren:) de welcke daer eenighe weynighe daghen daer naer quam / ghelijck nu vervolgens sullen seggen. Den Ammirael Pieter Pietersz. Heyn gheraeckte met sijn Vloote uyt de Havenen van Hollandt ende Zeelandt den elfden ende een-en-twintighsten Maij. De windt ende 't weder diende haer tamelijck wel / soo dat den vierden Julij ghekommen zijnde tot op de hooghde van veerthien graden en dertich minuten by Noorden de Linie / den Ammirael sijne Vloote verdeylende in vier Esquadren. Inde eerste was den Ammirael selfs met de Schepen Amsterdam, den Oragnie-Boom, de Pinas, ende de Jachten de Sparwer ende de Rave. Inde tweede Zutphen, Geldria ende 't Jacht den David. Inde derde Walcheren, Hollandia en 't Jacht den Arendt. Inde vierde de Neptunus ende Goude Leeuw. Hy gaf haer alle noodighe onderrichtinghen ende seyn-brieven / waer naer een yeder sich soude hebben te draghen. Den sesten quamen by 't Eylandt Barbados, ende zeylden daer by Zuyden langhs; de Sparwer wierdt belast dicht by 't Eylandt heen te lopen / om te sien offer eenighe Schepen laghen; zeylde soo dicht onder de wal datmen volck op strandt hadt konnen sien: bevonden 't Eylandt tamelijck hoogh / ende berghachtich / vol gheboomte ende kreupel-bosch; wierpen 't loot eenige reysen / dan vernamen geen grondt. Hadden des middachs de hooghde van twaelf graden en derthien minuten: en setten voorts haer kours Noordt-West ende Noordt-Noordt-West. 'S anderdaeghs 's morgens saghen Matinino, zijnde seer hoogh landt / met seer hooge duynen / daer de wolcken op vele plaetsen ghelijck op lagen / 't landt voorts vol gheboomte / hadden de hooghde van veerthien graden ende veertich minuten: zeylden voorts langhs 't landt 't welck streckt Zuyden ten Oosten / ende oock Oost / daer aen light een groote klippe / hebbende de ghedaente van een broodt. Den Ammirael dede door de Sparwer 't Eylandt besichtighen / doch en konden daer gheen goede ancker-grondt vinden; was al klippige grondt / en seer schor; want wierpen twintich / dertich / vijfthien / oock ses vadem ende een groot Schips-langhte weder grondt af. Den achtsten met den daghe sagen 't Eylandt Dominica, gheweldich hoogh landt / zeylden daer langhs / en quamen des middaghs aen de West-zijde ten ancker. Op dit Eylandt is weynich verversinghe te bekommen / alleen eenighe fruyten; vonden hier een boom met by-naer ronde bladeren / vruchten draghende by-naer als onrijpe Druyven / welcker sap seer dienstich vonden voor de siecken teghen het Scurbut: de meeste gheleghentheyt van dit Eylandt is datmen daer vint een schoone Rieviere daer seer soet water ghemackelijcken is te halen / want varen maer met de Boots daer in / ende scheppen de vaten vol; de reede om te legghen is een weynich benoorden dese Rieviere / ende daer is goede ancker-grondt op thien ende meer vademen / is by-naer 't midden van 't Eylandt: den Ammirael dede de Noordt-zijde mede besoecken / vonden daer wel een groote Baye / dan gheen ancker-grondt / ontrent een musquet-scheut vande wal en konden gheen grondt werpen. Den

Anno 1626.

Anno 1626.

elfden werdt Zutphen ende de Pinas belast te zeylen naer Guadalupe, ende de resterende Vloote daer te wachten; dese liepen te loef-waert van de vier Eylandekens/ die ghenoemt worden los Sanctos Noordt ten Westen aen/ ende saghen te loef-waert een vlack Eylandt/ welck sy gisten Marigalante te wesen. 'S anderdaeghs anckerden sy onder Guadalupe, op vijf-en-twintich vadem sandt-grondt; de Booten wierden aen landt gestiert/ doch en vonden gantsch gheen volck/ voor 's anderdaeghs/ doen quamen der eenighe Wilden voor den dach/ van de welcke eenighe verversinghe bequamen; ende siende dat ons volck haer wel bejegende/ soo quamen der teghen de middach noch veel meer: was seer fray volck van ghedaente/ en ginghen gantsch naeckt: vonden in 't bosch een Canoe ligghen/ d'welck wel seven vadem langh was/ ende een vadem wijdt/ en nochtans uyt eenen boom uyt-ghehoolt. Den veerthienden 's avondts quam den Ammirael met de andere Schepen daer by haer/ ende op dat te spoedigher mochten voort-kommen/ soo wierden alle de Commisen van de Schepen ghelast/ om met goede ordre de verversinghe vande Wilde te handelen; doch de Wilde klaeghden selfs weynich te hebben/ om dat de Fransche ende Engelsche van St Christoffel (soo sy seyden) hier onlancx waren gheweest/ ende alle de thuynen ende hutten verbrandt hadden: 't welck onghetwijffelt de oorsaecke was dat dese Wilde soo schouw ende angh waren voor alle vremde. 'S anderdaegs gingh de Vloote weder t'zeyl/ ende stelden haer kours Noordt-West aen: soo dat den seventhienden dicht onder St Christoffel waren. Van Guadalupe tot Monserrate rekentmen ontrent elf mijlen Noordt-Noordt-West; van Monserrate tot Nieves Noordt-West ten Noorden vijf mijlen; ende van Nieves tot de Noordt-hoeck van St Christoffel Noordt-West ten Noorden ses mijlen. Den seventhienden quamen naer de middach by de Noordt-West-hoeck van St Christoffel, en konden doen Nieves noch sien/ ende werden St Eustachio ende Saba mede ghewaer. Ende soo voorts zeylende langhs de Virgines (d'welck sijn vele ghebroken Eylandekens/ ligghende by Oosten 't Eylandt St Juan de Porto Rico) ende de Custe van 't Eylandt St Juan selfs; kreghen den een-en-twintighsten Mona in 't ghesichte/ ende quamen 's anderdaeghs onder 't selve ten ancker. Doch vertoefden daer niet langhe/ maer maecken den dry-en-twintighsten weder zeyl; ende ginghen somtijdts recht West/ en somtijdts West-Zuydt-West/ ende oock West ten Noorden aen: want des Ammiraels voornemen was sich soo verre uyt ghesicht van 't landt te houden als moghelijck was/ op dat van de Spagnaerden niet te vroegh ondeckt mochte werden/ ende de Spaensche Schepen in alle Havenen ghewaerschout sich binnen te houden. 'S anderdaegs quam de Vloote by 't Jacht de Vos welckes Schipper aen den Ammirael ontboden zijnde/ verhaelde hoe dat hy volghens sijn last/ in veelderley oorden naer de Generael hadde uyt-ghesien ende vele onder-vraecht/ maer dat tot noch toe de selve niet en hadde aen-ghetroffen/ ofte yets sekers van hem ghehoort: soo dat den Ammirael niet wetende wat best voor hem te doen was/ te rade wierdt/ om in alle ghevalle de Generael niet te misschen/ sich sonder eenich uyt-stel naer de West te begeven. Voorts zeylende langhs de Zuydt-zijde van Hispaniola, sonder yewers aen te lopen/ saghen den acht-en-twintighsten Navaza, het welcke is een kleyn leegh Eylandeken vol gheboomte: hadden 's middachs de hooghde van achthien graden en vier-en-twintich minuten. Den lesten deser werdt de Schepen belast sich wat te verspreyen; om te beter des vyandts Schepen waer te nemen; ende weder by den anderen te kommen den tweeden Augusti ontrent de Eylanden Caymanes. 't Jacht de Vos d'welck te voren belast was langhs de Noordt-zijde van Jamaica henen te lopen/ quam den neghen-en-twintighsten by het Noordt-Oost-eynde van 't selve Eylandt/ namen 's nachts de zeylen in/ en lietent

lietent drijven/ en teghen dach maeckten weder zeyl/ om niets onbespiet verby te lopen: 's anderdaeghs saghen een Kreeck/ de welcke een Rieviere scheen te wesen/ ontrent drye mijlen naer haer gissinghe by Westen het Noordt-Oost-punt; sonden de Chaloupe daer aen/ bevonden dat in 't in-kommen maer drye en vier voeten waters hadde/ sagen wel een deel Beesten die in 't wilde liepen/ doch en vernamen geen volck: gheraeckten dien avondt noch veerthien mijlen vande Noordt-Oost-hoeck. Des anderen daeghs ghemoeten een Baye daer eenighe Rievierkens uyt waterden/ wel gheheel nauw/ doch niet onbequaem naer haer oordeel/ om met Schepen in te korten/ insonderheyt een/ de welcke tamelijck versch was/ ende al diep uyt het landt scheen te kommen; hier sagen vele Verckens/ maer gantsch gheen Menschen: den eersten Augusti voeren al voorts langhs de wal/ waren wel in drye Bayekens/ doch vernamen niet dan wildernis/ als voren. Ende 's anderdaeghs de vordere Custe ten eynde ghelopen zijnde tot aen 't Noordt-West-eynde/ sonder yets vorders aen-merckens weerdich te vinden/ soo stelden hare kours naer de Caimans; ende de Vloote quam den derden weder aldaer gantsch by den anderen: den vierden werdt 't Jacht den David ende de Sparwer af-gheveerdicht om 't Groen Eylandt te soecken/ d'welck soude ligghen op de vijfthien graden en een half. Liepen voorts langhs de Caymanes henen. Den sevenden saghen Isla de Pinos, gheleghen op de Zuydt-zijde van 't Eylandt Cuba; ende 's anderdaeghs hadde de Cabo de Corrientes Noordt-West ten Westen van haer acht of negen mijlen; den Ammirael liet een wimpel vande voor-stenghe af-wayen/ tot een teken dat alle de Schepen/ alsoo het heel goedt weder was/ souden schoon maken ten besten datse konden. Den negenden 's morghens voor dach seven of acht mijlen Noordt-West ten Westen ghezeylt hebbende/ waren dicht by 't leege landt van de selve Caep, en lach Noordt ten Oosten van haer/ soo dat haer kours Zuydt-West aen stelden/ om van 't landt niet ghesien te werden. 'S anderdaeghs wierden een vreemt Zeyl ghewaer/ daer terstont jacht wierdt naer gemaeckt/ ende wierdt by de Vice-Ammirael ghenomen/ ende den elfden inde Vloote ghebracht/ was een kleyn Spaensch Jachtjen/ gheladen met twee hondert en dertich Huyden/ ende ontrent acht duysent pondt Salsa Parilla, quam uyt de Golfo de Honduras, ende wilde naer de Havana; de ghevanghens verhaelde datter twee andere Schepen seer rijckelijck gheladen uyt de Honduras met haer waren gelopen/ ende dat de Vloote van Terra Firma oock haest behoorde te kommen. Den derthienden hadden 's middaghs de hooghde van drye-en-twintich graden en seven-en-twintich minuten/ ende bevonden dat de stroom haer hardt om de Noordt trock: bleven 's anderdaeghs by-naer op de selve hooghde: maer den vijfthienden hadden wat gewonnen om de Zuydt/ en bevonden 's middaghs de hooghde van twee-en-twintich graden en vier-en-dertich minuten/ ofte soo andere seggen achthien minuten; wierpen grondt op vier-en-twintich daer naer op sesthien vademen vuyle steenige grondt; meynden dat het de drooghte was van de Cabo St Antonio; sagen daer twee vreemde Zeylen/ van welcke 't eene by 't Jacht de Vos wierdt verovert/ quam van Campeche, ende was geladen met Sout ende Visch: het andere ondonckerde hun eer se daer by konden kommen. 'T volck van dit Schipken seyde haer datse waren op de drooghten van Cabo Cotoche. Want benoorden de selve Cabo is een groote drooghte ende vlackte/ daer seer veel Visch op werdt ghevanghen; men heeft seven mijlen buyten de wal maer acht vadem water; (en men moet met groote Schepen oock niet veel naerder kommen:) en diept soo voorts verlanghsaem af van acht tot thien/ twaelf/ vijfthien/ twintich/ dertich en veertich vadem waters/ en dan is men al wel vijfthien mijlen van de wal. Ende alsoo nu ter plaetse waren daer des vyandts Schepen hadden te ver-

Anno 1626.

Augustus.

Anno 1626. verwachten/ soo belaste den Ammirael aen alle de Schepen / hare nieuwe zeylen aen te slaen. Leyden het de volgende daghen meest om de Oost / ende hadden meest de hooghde van twee-en-twintich graden en nu veertich en weder dertich minuten. Den een-en-twintighsten quamen by de Cabo St Antonio; ende 't Jacht de Vos, d'welck ghesonden was om de drooghten te sonderen/ quam seer naer 't landt op vier en vijf vademen / waren niet als klippen / ende tusschen de selve wit zandt: doch de Vloote wende 't Zee-waerts / om by de vyandt niet ghesien te werden. Den vier-en-twintighsten wierdt 't Jacht de Vos een vreemt Zeyl gewaer/ d'welck recht op haer af-quam/ dan 'tselve onraedt vernemende/ wende/ doch werdt haest by de onse achterhaelt ende genomen/ was een Spaensch Schipken geladen met ontrent dry duysent Huyden/ een deel Talck/ ende voorts Sout/ quam van Bayamo, een Plaetse gheleghen op de Zuydt-zijde van Cuba, ende alsoo 't selve tamelijck wel bezeylt was/ soo wierter een Stier-man ende acht man op-gestelt/ uyt 't selve Jacht de Vos. Den seven-en-twintighsten werden weder twee vreemde Zeylen onder de wal ghesien/ soo datter naer toe wenden/ ende alsoo het stil wierdt / werdt het eene by de Chaloupe vanden Arendt ghenomen; maer 't ander ontquam door dien het wat koelte kreegh / en soo dicht onder 't landt was: bevonden sich benoorden de Caep St Anton op een vlackte/ daer maer vijf vadem waters op is/ dese vlackte is groot / en streckt al de wal langhs tot Rio de Porcos toe; is in 't aenkommen steyl ende ruydtsich alsmen wat vorder om de Noordt komt / soo dat een yeder voor sich heeft te sien / en is dit riff quaet met groote Schepen aen te doen / want d'eene werp heeftmen twintich / ende d'ander thien / ende straex vijf vadem waters. 'Tveroverde was een kleyn Berckxken/ geladen met duysent en seven-en-tsestich Huyden/ wat ghedrooght vleesch ende Talck. 'Tvolck datter op was/ wisten den Ammirael te segghen/ dat den Generael Boudewijn Hendricksz. ontrent de Havana overleden was / ende sijn Vloote al door de Strate van Bahama naer huys vertrocken; soo dat den Ammirael nu wel sach dat het te vergeefs was langher hem te soecken. Dese goederen / als mede de andere / wierden uyt de Prinsen meest ghescheept inde Schepen Hollandia, Geldria ende de Pinas. De volghende daghen bleven het noch houden ontrent de Cabo St Antonio, ende seven of acht mijlen meer Noordtwaert: 't landt van Cuba verthoont daer heuvelachtich/ doch niet seer hoogh; den lesten deses maendts 's avondts vervielder een Scheepken vande vyandt inde Vloote/ d'welck by de Goude Leeuw werdt ghenomen op de hooghde van twee-en-twintich graden en een half/ quam uyt Nova Hispania, ghcladen met Broodt ende Meel; wat Salsaparilla, acht-en-veertich bereyde ende twee-en-veertich onbereyde Huyden / ende een kiste met Koopmanschappen / hondert en eenen-tsestich Realen van achten; eenich Silver-werck ende Goude kleynodien. Uyt het volck wierdt vernomen / dat de Vloote van Nova Hispania ontrent een maendt te voren uyt de Haven van St Juan de Ulva was ghezeylt naer de Havana toe; soo dat wel was te gissen dat al in de Havana moeste ghekommen wesen. Den eersten September hielden noch by ontrent de voorseyde Cabo: ontladen het ghenomen Scheepken / ende namen der al af wat dienen koste/ en lieten den romp drijven. Den Ammirael nu siende dat het te vergeefs was aen de Cabo te vertoeven / ende gissende dat de Vlooten al binnen de Havana mosten wesen / vondt gheraden sich te begheven naer de Tortugas, om offer noch eenighe trage naer-kommende Schepen in sijn handen mochten vallen. Den tweeden September lieten het Noorden deur-staen/ ende hadden des middaghs de hooghde van ontrent de dry-en-twintich graden. Den vierden hadden de hooghde van vier-en-twintich graden ende vijftich minuten/ ende alsoo heel schoon weder maeckte/ belaste den Ammirael 's anderdaeghs/ de Schepen

schoon

schoon te maecken / ten besten dat sy konden. Ende begonden de gronden vande Tortugas ghewaer te worden op vijftich vadem. Stelden doen haer kours Oost / ende hadden den sesten grondt op twee-en-dertich vademen. 'S anderdaeghs hadden de hooghde van vier-en-twintich graden ende veertich minuten / en wierpen grondt op sesthien vademen / ende waren de Tortugas ontrent anderhalf mijle van haer Oost / zeylden vijf of ses mijlen Zuydt-West aen; ende daer naer Zuydt-Oost ten Zuyden ontrent elf mijlen / soo dat den achtsten 's middaghs weder hadden dry-en-twintich graden en achten-vijftich minuten. Den neghenden 's morghens met den dach waren by de Cabo de Florida op de neghen vadem / was leegh landt / met wit zandtstrandt / ende lach Noorden van haer / soo dat het weder om de Zuydt wenden: (want het drooght daer seer schielijck op / en dickwils in een gotelinghscheut twintich vadem:) ende ontrent de middach saghen eerst ses of seven Zeylen / ende hoe langher hoe meer / soo dat eyndelijck inde veertich ende meer konden tellen. Den Ammirael liet de Princen Vlagghe wayen van boven ende van achteren / ende de andere Schepen van ghelijcken: ende alsoo sy de loef vande Vloote hadden / soo liepen wat af tot dat de Schepen perfeckt van beneden konden sien en tellen. Den Ammirael smeet het doen op de lij / ende zeynde de secreten Raedt aen boordt: vonden niet gheraden soo machtighen Vloote met soo weynich Schepen aen te tasten / maer lieten het deur-staen / en liepen de Spaensche Vloote haest uyt het ghesichte. Hadde de Vloote vanden Generael Boudewijn Hendrickſz. daer by moghen wesen / daer ware de schoonste occasie gheweest om den vyandt af-breucke te doen / die men in vele jaren hadde konnen aen-treffen / dan het beliefde Godt doen niet. De onse moesten niet alleen de Spaensche soo onverhindert laten passeren; maer en konden selfs die niet volghen / om de occasie waer te nemen / om d'een of d'ander Schip / d'welck wat achter mochte blijven / wech te rucken; door dien soo qualijck van water voorsien waren tot een langhe reyse: desweghen den Ammirael sich beneerstighde om daer ontrent een water-plaetse te bekommen. Den thienden bevonden haer 's middaghs op de hooghde van vijf-en-twintich graden ende twaelf minuten / en konden de Spaensche Schepen noch achter uyt in lij sien. 'S anderdaeghs waren dicht onder de Custe van Florida, wesende vlack-landt / vol gheboomte / met schoone witte sandt-stranden; maer konden daer gheen grondt werpen; de wal streckte daer meest Zuyden en Noorden / ende bevonden datter een stercke stroom gingh om het Noorden: wendent van 't landt / ende liepen ontrent twee mijlen Zuydt-Oost ten Zuyden aen / ende pasten teghen den dach weder by 't landt te wesen. Den twaelfden laveerden langhs de Custe van Florida; ende daer quamen dry Canoen met Wilden ontrent de Schepen; dit volck was schrickelijck om aen te sien; want waren 't lichaem ende aensicht gheverwet met veelderhande couleuren; daer beneffens heel naeckt / alleen de schamelheyt bedeckt met een matjen ghemaeckt van basten van boomen / en achter met een staert daer een quast aen hongh; hadden niets te verhandelen als sekere Gumme die niet weerdich was: bevonden haer op de hooghde van acht-en-twintich graden / ende anckerden in thien ende elf vadem waters sandt-grondt / ontrent anderhalf mijle vande wal. 'S anderdaeghs wierden een vremt Zeyl gewaer / d'welck oock daeghs te voren ghesien hadden / daer wierdt jacht op ghemaeckt / dan alsoo het stil wierde / soo sondt den Ammirael de Boots ende Chaloupen naer 't Jacht de Vos om 't selve naer dit Zeyl te bouchseren; de Schipper vande Vos voer met des Ammiraels ende sijne Chaloupe wel ghewapent daer nae toe; ondertusschen quam der een koeltjen / soo dat 't selve moye naderden; de Spagnaert ANNO 1626.

ANNO 1626.

't selve siende zeylde aen de grondt / ende vluchten aen landt met haer gheweer ende beste goedt; soo dat in dit Scheepken niet en vonden als wat Speceryen/ ende meest Sene-bladeren; die niet wierden gheberght / door dien veel nat waren / en de Schippers van dit goedt geen verstandt en hadden: dit Scheepken wilde naer de Havana, ende hadde thien pondt Ambregrise in ghehadt/ als uyt de brieven wierdt vernomen. Den veerthienden ginghen weder t'zeyl / ende liepen om de Zuydt/ ende daer wierden twee Chaloupen met volck naer landt ghesonden / om te vernemen of daer water te bekommen was; de Floridanen weesen ons volck dat noch meer om de Zuydt mosten wesen / alwaer een kille was; daer terstont naer toe zeylden / en settent daer op ses en seven vadem schelp-grondt. Daer quamen eenighe vande Inwoonders van 't landt met hare Canoen aen 't boordt vande Schepen; waren groot van stature / ende gantsch naeckt/ uyt-ghenomen hare schamelheyt / die met een matjen bedeckten; schenen heel onnosel te wesen/ doch waren slim ghenoech in 't bedrieghen; hoe-wel niet veel aen en brochten als een weynich Gouts ende Ambregris: waren niet als Visschers die op de Custe woonden / seer onbesuyst in 't eten/ waren van Broodt niet te versadighen. Daer werdt eenich volck aen landt ghesonden / om de water-haelders te beschermen voor alle over-val; want en dorsten de Wilde niet vertrouwen. Aen landt wierden eenighe kuylen ghegraven / daer terstont water in quam: doch het halen viel hier seer ghevaerlijck / en koste al eenich volck d'welck verdronck / ende Schuyten die van de Zee wierden in stucken ghesmeten / alsoo het daer aen de wal ghewaldigh brandt. Bevonden dese kille te liggen op seven-en-twintich graden ende vijftich minuten / ofte soo andere annoteren op acht-en-twintich graden net. Haer water alhier bekommen hebbende / maeckten den twee-en-twintighsten September weder zeyl / en stelden haer kours Oost ende Oost ten Noorden aen. Den Ammirael dus van sijn principael desseyn versteken wesende / ende de Schepen noch soo wel van Vivres ende andere behouften voorsien / (want beneffens haer eyghen / hadden vele voor de andere Vloote met ghenomen) en konde in sijn hardt niet vinden soo met een ledige handt t'huys te varen; maer nam voor sijn uyterste beste te doen / om weder om de Oost te winnen / en sich te begeven naer de Custe van Africa, daer te ververschen / ende van daer over te steken naer de Custe van Brasil, ende sijn heyl aldaer te versoecken. Dit viel een seer moeyelijcke ende langsame reyse / soo dat den Ammirael daer dickwils moeyelijck in wierdt / en by-naer moedeloos; want de winden ende het weder vielen hem soo teghen / dat tot op de veertich graden by Noorden de Linie vervielen / ende seer veel ghevaers uyt-stonden. Eyndelingh naer veel sukkelen werden den tweeden November het Eylandt Coruos gewaer/ ende daeghs daer aen saghen Flores. Waer over de Stier-luyden haer seer verwonderden/ want waren met hare besteeken daer noch wel hondert ende tseventich mijlen af / d'een meer / ende d'ander min. 'S anderdaeghs liepen tusschen Pico ende St Georgio deur / ende bevonden sich 's anderdaeghs ontrent Tercera. Den vijfden waren by het West-eynde van St Miguel; bleven eenighe daghen hier ontrent / om 't Jacht den Arendt af te veerdighen naer 't Vaderlandt; in de welcke de veroverde Huyden wierden gheladen / nevens andere Waren. Het werdt den thienden veerdich / ende nam sijn kours recht naer huys; ende arriveerde in Zeelandt den vijfthienden December. Met dit Schip wierden naer huys ghesonden vier duysent twee hondert acht-en-dertich Huyden; hondert en twee Canaisters / thien ronde Bossen / twaelf hondert twee-en tachtentich pondt Salsaparilla, ende voorts eenighe kleynodien van Goudt/ ende Silver-werck. De Vloote kreegh den twaelfden een schoone Noordt-Noordt-Ooste windt; soo dat den sesthienden November weder saghen Porto Sancto

ende

ende Madera. Hadden inde Vloote seer veel siecken/ door de lange ende moeyelijcke reyse/ soo dat haer eene verversingh-plaetse hoogh-noodich was: besichtighden Saluages, maer daer en was niet aen te kommen: den twee-en-twintighsten passeerden Teneriffe, ende quamen eyndelijck het landt van Africa te sien by Noorden Cabo Verde op de hooghde van vijfthien graden ende dertich minuten; soo dat 's anderdaeghs zeylden verby Cabo Verde, ende 's avondts setten voor Refrisco: 't was hoogh tijdt dat hier geraeckten/ want daer waren sulcken menichte siecken inde Schepen/ dat sommighe qualijck machtich waren haer Schepen te bestieren: oock warender vele ghestorven: hier was maer weynich verversinghe te bekommen/ eenighe lichte beestjens en diergelijcke; soo dat naer dat hier eenich water hadden in-ghenomen/ den vier-en-twintighsten weder van hier verzeylden naer Sierra Liona; alwaer in 't begin van het toekommende hier den Ammirael weder sullen ghemoeten. Anno 1626.

'T voorleden jaer was mede by de Compagnie uyt de Camer tot Amsterdam af-gevveerdicht naer de Custe van Brasil Capiteyn Thomas Sickes met 't Schip den Gulden Dolphijn, groot hondert ende dertich lasten/ ghemonteert met dertich gotelinghen/ ende op-hebbende hondert Boots-ghesellen: nevens 't Jacht de Bruyn-visch, groot tsestich lasten/ met neghen gotelinghen/ en veertich Matroosen/ Capiteyn Joachim Gijsen. Sy zeylden uyt Texel den achthienden December des voorleden jaers: ende den achthienden Januarij quamense by Lancerotta een vande Canarise Eylanden; ende 'sanderdaegs by Groot Canaria. Den twintighsten deden een Portugees Scheepken strijcken/ genaemt Nossa Sennora do Rosario, groot tachtich lasten/ en gemonteert met ses gotelinghen/ kommende van Port à Port naer Teneriffe; daer waren dertich man op; de ladinghe Hoepen/ duyghen/ veel eetbare Waren ende eenighe Koopmanschap. Doch alsoo dit Schip te voren ontrent de Bartes met een Turck wel twee etmalen hadde ghestagen/ soo was 't selve soo leck dat 't selve met twee pompen nacht en dach gaende/ qualijck konden boven houden; soo dat den vier-en-twintighsten soncken/ werdt het volck by de onse ghesalveert. Den negen-en-twintighsten quamen by haer de Leeuwinne van Zeelandt/ gedestineert naer de Amazones: ende de Windt-hondt Capiteyn Dirck Simonsz. nevens de Trouwe van Middelborgh Capiteyn Hendrick Worst. Den vierden Februarij waren dicht onder Teneriffe, trachten aldaer hare ghevangene Portugesen aen landt te setten/ dan de Chaloupe vande Leeuwinne werdt inde barningen om-gesmeten/ ende 't volck aen landt gevangen; de welcke de volgende daghen tegen de Portugesen werden verwisselt. Den sesten stelden van daer haer kours naer de Cabo Verdese Eylanden; ende scheyden de Windthondt ende Trouwe den derthienden weder van haer. Den vijfthienden 's avondts saghen de Soute Eylanden/ ende quamen 's anderdaeghs onder St Vincent ten ancker. Vonden daer aen strandt liggen een Spaensch Schip tot aen 't water af-ghebrandt/ daer veel brandt-hout van haelden. Den vier-en-twintighsten/ scheyde de Leeuwinne van haer/ om sijn reyse te vorderen. De Commandeur Sickes is mede naer dat hier wel hadde ververst/ inde dry hondert Bocken ghevangen/ goede voorraedt van water ende hout gemaeckt/ den neghenden Martij weder van daer vertrocken: den twee-en-twintighsten passeerden de Linie Æquinoctiael. Ende den eersten April ghekommen zijnde op de hooghde van veerthien graden ende vijfthien minuten bezuyden de Linie/ stoegen 's anderdaeghs hare nieuwe zeylen aen. Den vierden quamen 't landt van Brasil te sien ontrent Ilhehos: ende 's avondts wierden een vremt Zeyl ghewaer/ by het welcke seer korts quamen/ ende gheboden haer te strijcken: de Portugesen door de groote verbaestheyt van 't roer lopende/ verviel het recht voor de bouch van ons Schip; ende de Zee seer aen-schietende/ Aprilis.

 de/

ANNO 1626.

de / en wisten gheen raedt om weder van den anderen te kommen / soo dat het wech sonck met acht-en-vijftich Swarten die der noch in waren / de Portugesen ende tnegentich Swarten wierden by de onse gheberght: het quam van Angola, ende wilde naer de Bahia. Den vijfden waren voor Morro de St Pablo ende kruysten daer; doch gheneghen zijnde de Portugesen ende Swarten op 'tspoedichste sich quijt te maecken/ soo zeylden naer Rio dos Contas, ende ancker den daer den elfden: de Portugesen ende Swarten wierden hier gelandet; ende namen eenich water in tot haer behoef. Dese Rieviere dos Contas, is gheleghen (naer observatie vande Stier-man) op de hooghde van veerthien graden en twintich minuten / is seer bequaem voor Schepen ende Jachten/ om daer water te halen / want het inde Riever met het leeghste water veerthien of vijfthien voet diep is / soo dat een Jacht daer kan in-lopen / ende setten inde Rieviere / en kan de Booten die van buyten kommen om 't water te halen bevrijden; ende de groote Schepen konnen buyten op vijfthien ofte sesthien vadem waters goede grondt blijven ligghen een groot stuck vande wal: dese Rieviere light ontrent dry mijlen by Zuyden van Camamu, ende ontrent dry mijlen by Noorden Ilheos; om de selve bequamelijck te vinden / soo moet men soo dicht onder de wal houden datmen een man op strandt mach sien / en seynden dan een Boot langhs de wal; 't is een [illegible]ot glop in te sien / aen de Zuydt-zijde staen dry of vier Huysen op een hooghen Bergh / ende aen de Noordt-zijde twee of dry voor op de strandt. Den derthienden scheyden weder van daer naer de Bahia toe / ende hieldent daer ontrent / by de vier of vijf mijlen buyten de wal. Den twintighsten ghemoeten de Windt-hondt ende de Trouwe: dese als voren verhaelt / waren aen St Vincent van haer gescheyden/ en waren den twee-en-twintighsten Februarij gekommen in Sierra Liona, daer ververst / ende weder van daer ghescheyden den achthienden Martij: den seventhienden Aprilis waren gekommen op de Custe van Brasil ontrent Morro St Pablo: resolveerden met haer beyden in de Bahia te lopen/ dan daer in-kommende/ ende siende datter elf Schepen dicht onder de Casteelen ghekort lagen/ en vonden niet gheraden daer yets te doen / of daer langher te blijven; maer keerden weder naer 't Zuyden/ en ghemoeten soo den Dolphijn; met de welcke weder liepen voor Rio dos Contas om sich wel van water te versien / daer de Jachten groot ghebreck van hadden. Den seven-en-twintighsten scheyden weder van daer / ende quamen 's anderdaeghs weder ontrent de Bahia, ende hieldent daer op ende neder buyten 't ghesicht van 't landt: waren den eersten May op de negen graden ende seventhien minuten. 'S anderdaeghs wierden een Zeyl ghewaer / daer datelijck jacht wierdt op ghemaeckt / de Portugesen ons volck vernemende/ liepen dwars inde wal; wierdt daer op stille/ soo datter twee Boots wierden ghemant; de welcke daer by-kommende / vonden 't selve ghestrandt / en 't volck ghevlucht: en konden weghen de barningen ende storttinghe van de Zee niet af krijgen; soo datter maer eenighe Pottisen-Olie ende wat Lijnwaet uyt-haelden / ende hieuwen der een groot vierkant gat in / soo dat vol waters storte en in stucken gheraeckten; den vierden bevonden haer ontrent de Cabo St Augustin, ende 's anderdaeghs voor Pernambuc. Teghen avondt saghen een Zeyl voor-uyt / daer stracx naer toe hielden / de Windt-hondt quam 's nachts by 't selve vier of vijf glasen in 't tweede Quartier/ ende dede haer met eenighe scheuten strijcken / ende setten sijn Boot uyt om aen boordt te roepen / dan de Portugees setten 't zeyl daer weder by / meynende te onkommen; doch quam 't Jacht de Trouwe recht inde mondt / ende werdt soo ghenomen: was een Carveel / kommende van Madera, ende willende naer Pernambuc, hadde hondert en tachtich pijpen Wijn in / doch om dat te diep ghcladen waren wel tsestich den bodem uyt-gheslaghen: daer waren vier-en-twintich

twintich man op-gheset/ uyt alle de Schepen ghenomen/ ende behielden het by haer, ende haelden der te met eenighe pijpen Wijns uyt. Ende alsoo bevonden dat vry wat om de Noordt waren ghedreven/ soo porden den neghenden weder om de Zuydt/ om weder voor Pernambuc te kommen: hadden 's anderdaeghs 's middaghs de hooghde van ses graden ende veertich minuten. De Windt-hondt gheraeckte dien dach by haer; ende werdt den twaelfden een Zeyl ghewaer/ d'welck sy hardt naer setten/ ende naer weynich ghevechts veroverden/ was een Schip kommende van Pernambuc, gheladen met vijf hondert en vijftich kisten Suyckeren/ ende eenighe ghedrooghde Huyden: de Capiteyn vande Windt-hondt stelden daer seventhien van sijn volck op/ ende stierde het selve soo naer het Vaderlandt. De Commandeur Sickes quam den seventhienden weder voor Pernambuc, en anckerde dry mijlen by Zuyden de Haven. Ende hielden hier ontrent; den neghenthienden quam de Windt-hondt en d'andere Jachten weder by haer. Den een-en-twintighsten 's morghens vroegh saghen vijf Zeylen uytter Zee op haer aen-kommende/ lichten haer anckers en maeckten haer klaer om te slaen/ meynden dat het den Bisschop was die de Portugesen dagelijcx uyt Portugal verwachten; dan daer bykommende waren het Compagnies Schepen; te weten/ de Leeuw uyt Zeelandt Capiteyn Jacob Bartsz.; Stadt en Landen van Groeninghen Capiteyn Hendrick Cornelisz. Reus; den Bruyn-visch Capiteyn Joachim Gijsen, de Brack van Zeelandt Capiteyn Jacob Adriaensz. Tant, met een Prijs by de selve verovert/ geladen met Farinha ende een weynich Koopmanschappen/ d'welcke sy manden/ ende twee gotelingen op leyden. De Windt-hondt, Trouwe ende de Brack wierden naer St Alexio ghesonden om alle de ghevangen Portugesen daer aen landt te setten. Den vier-en-twintigsten/ sagen een Zeyl/ daer jacht op maeckten/ quamen hem dicht by/ dan alsoo 't stil wierdt en konden met de Schepen niet vorderen/ setten de Boots uyt; doch de windt wackerde/ ende 't Schip strande aen de Cabo St Augustin; ende de onse en dorsten daer niet by kommen/ om dat de Portugesen sich soo sterck op strandt verthoonden. Anckerden 's anderdaeghs weder voor Pernambuc; ende den ses-en-twintighsten quamen de Jachten wederom by haer/ hadden de Portugesen ghelandt/ ende brochten een brief van die van 't landt/ die haer ghelieten als of de Bercke met Wijn/ ende d'ander met Farinha hadden willen lossen; soo dat de Trouwe ende Brack dicht onder 't reciff wierden gesonden/ om 't selve af te wachten; dan tusschen den acht-en-twintighsten ende negen-en-twintighsten 's nachts zijnder dry Canoen wel ghemonteert van landt ghekommen/ en quamen aen de Vice-Commandeur Jacob Bartsz. boordt/ ende wierpen twee Vier-wercken inde Spiegel/ en een inde groote Tuft/ die al begonden te branden/ maer werdent metter haest gewaer/ ende werdt den brandt door 't volck geblust. De Windt-hondt werdt gesonden om de Jachten weder op te halen: die den tweeden Junij weder by de Vloote quamen: ende werdt ghereſolveert den Wijn-prijs te ontlossen/ ende den brant daer in te steken; ende voorts dat de Leeuw, de Trouwe, de Brack ende de Prijs by 't selve verovert/ haer souden begeven voor de Bahia, twee by Zuyden/ ende twee by Noorden; ende daer te houden tot den eersten Julij, ende dan weder keeren naer Pernambuc: waer ontrent den Dolphijn ende de Windt-hondt by Cabo St Augustin souden houden/ ende 't Schip Stadt en Landen, nevens den Bruyn-visch dry of vier mijlen by Noorden Pernambuc. Met vorder besprek/ dat indien dien tijdt om zijnde/ den anderen ontrent Pernambuc niet en vonden/ dat alle den anderen een maendt souden af-wachten aen Isla Fernando de Noronha. Den derden vertrocken yeder naer haer gedestineerde plaetsen. Vanden derden tot den sesten pranghden gheweldigh met zeylen om op de bestemde plaetse te kommen/ door dien de windt sterck Zuydt-

Anno 1626.

Oost ende Oost-Zuydt-Oost waeyde: vervielen op vijf graden en veerthien minuten; dan den thienden begonnen weder wat te winnen / soo dat den dertienden de Cabo St Augustin weder saghen; liepen van daer onder 't Eylandt St Alexio, om eenighe groente voor 't volck te bekommen / want in 't Schip den Dolphijn waren vele siecken aen 't scurbut: doch alsoo daer weynich konden bekommen tot verquickinghe der siecken; soo wierden te rade met den Dolphijn te lopen naer Isla Fernando, ende de Windt-hondt soude blijven kruyssen ontrent de Cabo. De Windt-hondt hier blijvende werdt den tween-en-twintighsten teghen den avondt een Zeyl ghewaer / daer sy des anderen daeghs 's morghens by quamen / ende veroverden 't selve dicht voor de Haven van Pernambuco; was gheladen met allerhande stuck-goederen / en quam uyt Portugal naer Pernambuc. Sy zeylden daer mede een stuck 't Zee-waerts / doch werden door de stroom soo gheweldigh om de Noordt ghetrocken / dat den neghen-en-twintighsten haer bevonden voor Rio grande, ende alsoo daer gheen ghelegentheyt en saghen om hare ghevanghens te landen / soo wierden te rade met de Prijs te lopen naer de Caribise Eylanden / want om de Zuydt te winnen en hadden gheen hope. Geraeckten den twintighsten Julij ontrent St Vincent, dan alsoo de reede niet wel konden bezeylen / lieten het door-staen naer Granada; alwaer het setten; versaghen haer aldaer van ballast / water en hout / met verlies van twee man / die vande Wilde wierden verrast ende doodt gheslaghen; waren hier op de onrechte reede / soo dat noch wat verzeylden / ende bequamen daer vele verversinghe. Ginghen den neghen-en-twintighsten weder t'zeyl; setten haer ghevanghens aen 't Eylandt Margarita; ende staken over naer Porto Rico; daerse den thienden Augusti aen-quamen / ende liepen soo voorts door 't selve Eylandt ende Hispaniola deur / ende arriveerden den sesten October met haer Prijs in 't Vaderlandt. In 't veroverde Scheepken werden bevonden vijf duysent vijf hondert en dry-en-vijftich cottoene Lijnwaetjens; vier duysent dry hondert en dry-en-tnegentich ghestreepte; thien stucken ghecouleurde Taff: dry-en-tsestich grove Lakenen / en twintich tonnekens Bongies. De Commandeur Thomas Sickes arriveerde den ses-en-twintighsten Junij aen Isla Fernando, alwaer sijn volck in korte tijdt weder bequam. Bleef hier tot den lesten Julij; ende alsoo gheen vande Schepen en vernam / soo resolveerde weder te zeylen naer de Custe van Brasil. Ende naer dat brieven aen landt tot waerschouwinghe hadden ghelaten / zijn den eersten Augusti wederom t'zeyl ghegaen. Den vierden bevonden haer op de hooghde van vijf graden ende veertich minuten / ende saghen de Baixos van St Roque, soo dat het Oost over-wenden. 'S anderdaeghs 's morghens vernamen een Zeyl by haer / daer sy datelijck alle de zeylen by-makende naer toe hielden; quamen 's avondts daer by ende nament; was een Portugees Scheepken / groot vijftich lasten / kommende van Rio de Jenero naer Tercera toe / gheladen met hondert en vier-en-tachtich kisten Suycker / eenige Tobac ende Confituren; was genaemt Nossa Sennora de Streles. Stelden daer een Schipper ende Stier-man op / nevens acht man van haer beste volck / ende sonden 'tselve met sijn ladinghe naer 't Vaderlandt; doch namen der twintich kisten uyt / om dat te seer gheladen was / ende onruym op den over-loop. Ende scheyden van haer den achtsten. De Dolphijn gheraeckten 's anderdaeghs onversiens op de drooghten van St Roque, wierpen maer seven vademen / ende wenden stracx om de Noordt / soo datter gheluckelijck af-gheraeckten. Ende alsoo de winden sterck uyt de Zuydelijcker handt aen-houdende / haer verhinderden weder op de Custe van Brasil te kommen: soo resolveerden den vijfden September te lopen naer Sierra Liona, ende 't Schip daer te versien / ende 't volck wel te ververschen. Den achtsten saghen landt / ende vermoeden voor de Rievier van Sierra

Sierra Liona te wesen / ende alsoo haer een donckere caeck over-viel / voeren daer in / doch binnen kommende / werden ghewaer dat in Sarbara waren / ontrent seven of acht mijlen by Zuyden Sierra Liona: soo dat 's anderdaeghs daer weder uyt scheyden / ende gheraeckten den elfden in Sierra Liona, ende settent daer. Sy verversten daer tot den vierden October, en vertrocken doen weder van daer / ende passeerden weder de Linie den seven-en-twintighsten: en saghen 's anderdaeghs S[t] Mattheo Eylandt: ende den dertighsten de Cabo Lope de Consalves, gantsch teghen de gissinghe van de Stier-lieden / soo seer hadde haer de stroom om de Oost ghes̄et: quamen daer den lesten ten ancker / om haer op nieuws van water te voorsien. Den vijfden November ginghen weder t'zeyl / ende deden haer beste om weder op de Custe van Brasil te kommen. Den elfden saghen weder S[t] Mattheo. Den twee-en-twintighsten hadden de hooghde van drie graden en vijftich minuten / en stelden haer kours recht West aen / om Isla Fernando Norohna te bezeylen; hadden veel Zuydelijcke winden / soo dat den dertighsten 't selve Eylandt quamen te sien / ende daer onder te reede quamen. Konden weghen de harde barninghe ende stortinghe vande Zee niet wel aen landt kommen voor den vijfden / ende naer dat haer wel van water hadden versien / ende 't Schip schoon ghemaeckt / scheyden den neghenden weder van daer. Ende saghen den elfden weder 't vaste landt van Brasil op de hooghde van ses graden en ses-en-dertich minuten: den derthienden hadden de hooghde van seven graden / ende 's anderdaeghs 's morghens saghen sy twee Zeylen / een dwars af te loef-waert / ende d'ander achter uyt; deden jacht op den achtersten / door dien daer de beste kants op was / doch den avondt over-viel hun eer daer by konden kommen / ende alsoo 't landt soo naer waren / dat maer vijf vadem en wierpen / en voor eenighe blinde klippen vreesde / wendent weder om de Noordt. Den vijfthienden 's morgens saghen weder twee Zeylen / een voor-uyt / ende d'ander dwars af in lij; daer sy stracx jacht op maeckten: ende alsoo hy dicht onder landt was / ende maer zeyl begonde te maken / oock eerst een stuck om de Noordt liep / soo lieten het met hem door-gaen / ende een Portugeese Vlagghe af-wayen; hy dat siende / ende meynende dat het een Portugees Schip was / quam de onse heel naer / doch twijffelende / wendent weder af / en sette sijn kours dwars op 't landt aen. De onse schoten eerst eenighe scheuten / ende sonden hem datelijck de Chaloupe met veerthien man naer; dan de Portugesen siende dat niet konden ontkommen / hebben 't Schip door de klippen op een banck ghejaecht / die aen 't vaste landt vast was / en vluchten haer vier-en-dertich aen landt. Meynden 't selve inde grondt te hacken / maer de onse waren haer te naer ghekommen: spronghen aen d'ander zijde uyt / ghelijck d'onse vande eene in-quamen. De onse wierden de Bercke machtich / en brochten de selve af: ende alsoo wat te seer gheladen was / lichten daer dien avondt thien kisten Suyckeren uyt / ende 's anderdaeghs noch neghenthien: ende manden de Bercke met neghenthien man: ende alsoo weder des middaghs een Zeyl saghen / sonden dese Barcke daer op aen: de selve geraeckte met de vyandt slaeghs / maer alsoo des vyandts Schip beter ghemonteert was / en sich dapper weerde / en 't groot Schip daer niet konde by kommen / soo ontquam 't selve Schip naer dat eenighe uyren slaeghs waren gheweest / ende de onse kregen daer drie man ghequest: soo dat de Commandeur meer volcks op de veroverde Bercke stelde / ende tot 't ghetal van twee-en-twintich. Den achthienden 's middaghs hadden de hooghde van acht graden en een half; ende anckerden 's anderdaeghs nevens Pernambuc in vijfthien vadem waters / buyten ghesicht van 't landt. Den een-en-twintighsten maeckten weder zeyl / en stelden haer kours om de Zuydt met een Oost-Noordt-Ooste windt. Korts daer naer saghen een Vloote van twee-en-twintich

Anno 1626.

October.

November.

Anno 1626. tich Schepen voor-uyt gaende om de Zuydt/ de onse deden haer best met pranghen om de Vloote wel te verkennen/ ontrent de middach daer by-kommende/ alsoo sy het naer de onse toe-ghewendt hadden/ bevonden het te wesen Portugesche Schepen/ waer onder derthien of veerthien waren met ree-zeyls en eenighe vry kloeck/ by namen den Ammirael, Vice-Ammirael ende Schout by nachte/ die sy vermoeden twee laeghen gheschut op te hebben/ de reste waren Carveels/ waer onder een seer kloeck/ waren al licht gheladen/ soo dat gheloofden veel Soldaten in hadden: 't Carveel meynde haer de ghenomen Bercke af-hendich te maecken/ dan alsoo den Dolphijn dry scheuten op hem dede/ deysde weder te rugghe/ schoten mede op de Vice-Ammirael ende hy weder op de onse/ doch de onse wel siende datter voor haer niet te halen was/ wendent vande Vloote af/ en setten al de zeylen by; ende de Vloote volghde de onse/ dan alsoo gheen van haer groote Schepen de onse konde onder-halen/ ende de kleyne haer niet en dorsten aen-kommen/ soo verlieten de onse 's avondts/ en stelden haer kours om de Noordt. De veroverde Bercke werdt ontlost/ en vonden daer in seven-en-tsestich en een half kisten Suyckers; ende voorts Farinha, daer soo vele van namen als noodich hadden; ende die voorts van alles ontbloodt hebbende/ staken daer den brandt in. Dit gheschieden ontrent op de hooghde van neghen graden: maeckten 't Schip wat schoon/ ende wenden wat meer om de Noordt/ voornemens zijnde noch ontrent Pernambuc wat by te houden. Den acht-en-twintighsten saghen een Zeyl voor-uyt teghens haer aen-kommen/ maeckten datelijck alle de zeylen daer by om hem te bekommen/ ende hy de onse siende wendent om de Zuydt/ ende korts daer aen weder om de Noordt/ want hadt noch een Schip by sich ghekreghen/ en quamen beyde naer de onse toe: de Commandeur wel merckende dat het Oorlogh-Schepen waren die op hem uyt-ghesonden waren/ en vondt niet gheraden sijn Schip en volck te avontuyren/ te meer om dat sijn onderste laghe weghen de holheyt vande Zee niet en konden ghebruycken/ maer liet het door-staen om de Noordt/ om van haer af te kommen. De stroom trock haer allenskens wech om de Noordt/ soo dat gheen kans siende om weder op te kommen/ in 't begin van 't jaer seven-en-twintich haer kours stelden naer huys toe: ende arriveerden aldaer naer dat veel stormen ende ongemack hadden uyt-ghestaen/ den twintighsten Martij.

Hier voren hebben vermaent hoe dat de twee Jachten den David ende Sparwer af-gesonden waren om seker Eylandt te soecken/ sullen van haer wedervaren een weynich aen-roeren: scheyden vande Vloote den vierden Augusti ontrent twee mijlen Zuydelijck vande kleyne Cayman, en stelden haer kours Zuydt-Zuydt-West: en hadden 's anderdaeghs de hooghde van seventhien graden en acht-en-veertich minuten. Ende den sesten sesthien graden en vijftich minuten: hadden dien dach meest Zuyden en Zuyden ten Oosten aenghegaen. 'S anderdaeghs teghen den avondt wierpen grondt op twintich vadem/ ende veranderde meest alle glasen; hadden hooghde des middaghs sesthien graden en elf minuten: hadden veel kalmte: den neghenden 's middaghs hadde de hooghde van vijfthien graden en veertich minuten/ en wierpen inde honde-wacht weder derthien ende veerthien vadem: ginghen 's anderdaeghs Zuydt-West ende Zuydt-West ten Zuyden aen/ waren naer de middach weder grondt af/ en hadden 's avondts hooghde vijfthien graden; inde eerste wacht smackten weder grondt ten minsten thien vadem; doch inde dach-wacht acht en seven vadem/ soo dat het lieten drijven tot den daghe. Den elfden ginghen al Zuydt-West ende West-Zuydt-West aen met harde voortganck/ en hadden gheen minder diepte als veerthien vadem: 's anderdaeghs behielden noch al een diepten/ en settent 's avondts op vijfthien vadem sandt-grondt.

Den

Anno 1626.

Den derthienden ginghen weder Zuydt-West ten Westen aen; kreghen vijf vadem diepte / ende naer de middach saghen landt Zuydt-Oost ten Oosten van haer / lietent naer de wal toe gaen / saghen een schorren hoeck en slecht landt / en settent 's avondts op thien vadem sandt-grondt. 'S anderdaeghs liep de Sparwer dicht onder den hoeck / saghen daer een in-ham / ende voorts al eenparich landt vol geboomte/ streckende Zuydt-West ten Westen; langhs 't landt hadden al neghen/ acht / seven en ses vadem steeck-grondt; saghen een Baye / oock roock vande Wilde / een mijl aen de Noordt-West-zijde vande Rieviere/ ende scheen meer als een mijl wijdt te wesen/ daer light een drooghte voor / daer maer negen voet waters op is/ het water komt daer uyt-lopen wel anderhalf mijl in Zee / en is witachtich als het Tije voor Amsterdam; de Noordt-West-hoeck light verder 't Zee-waert als de Zuydt-Oost-hoeck/daer voor-by zeylende / komt den Zuydt-Oost-hoeck achter de Noordt-West-hoeck ende de Rieviere heel toe / settent 's avondts op seven vadem steeck-grondt; bleven daer ligghen weghen onstuymich weder tot den festhienden; zeylden doen langhs de wal West aen / om de Baye van Cartago te soecken: saghen eerst weder de Rieviere voornoemt; het hoghe landt van Sta Cruz, verthoonde hem boven het leege landt/ aen de Oost-Zuydt-Oost-zijde een Bergh als een sadel / en een Westelijcker met dry punten / en noch Westelijcker de grootste ende langhste; als die Zuydt ende Zuydt ten Oosten van u light ontrent vijf mijlen / dan volghen noch twee leegher Holmen / die beyde schijnen in Zee te ligghen / dan naerder kommende sietmen dat aen 't landt vast zijn/ ende dan is de voornoemde Rieviere Zuydt-West wel soo Zuydelijck van u/ ende een mijl vande wal zijnde / begint sich een groote Baye te openen / daer light een ronde klippe voor inde mont/ zeylden met een Noordt-Noordt-Weste gangh de Baye heel open / dan naer dat men noch dry kleynder klippen daer in ligghende siet / soo sluyt sich weder toe : sy gisten het de Baye van Cartago te wesen : namen 's avondts de marzeyls in/ hadden de hooghde van vijfthien graden en dertich minuten/ 's midder-nachts waren weder grondt af. 'S anderdaeghs gingen eerst Noordt ten Westen/ ende daer naer Zuydt ten Westen aen / en hadden hooghde vijfthien graden ende twintich minuten. Den achthienden gingen Zuydt-Zuydt-West aen naer de wal/ hadden weder grondt/ en setten 's avondts op ses-en-twintich vadem / onder de wal: ende den neghenthienden settent neffens de Rieviere voornoemt; voeren met de Boot wel ghemant daer in/ maer en vernamender gheen volck. 'S anderdaeghs weder voort-zeylende hadden hooghde vijfthien graden en vijftich minuten / en settent op twintich vadem sandt-grondt. Den een-en-twintighsten gingen Oost aen/ en saghen 's avondts eenighe vlacke Eylandekens / daer veel ghevogelte op was/ anckerden daer op twintich vadem. Den twee-en-twintighsten ginghen weder Zuydt ende Zuydt ten Oosten aen; ende wendent naer de middach Noordt-Oost aen / en setten op ses-en-twintich vadem steeck-grondt: 's anderdaeghs gingen Oost-Zuydt-Oost ende Zuydt-Oost ten Oosten aen/ hadden soo harde travaden/ dat meynden te vergaen / en settent 's avondts op twee-en-twintich vadem als voren / ende soo nu Zuydt-Zuydt-Oost / en dan weder Noordt-Noordt-Oost aen-gaende / saghen den vijf-en-twintighsten seer leegh landt / en settent daer op derthien vadem sandt-grondt / voeren aen landt/ dan konden daer niets vernemen; soo dat 't ancker weder lichten / ende ginghen al Zuydt-Zuydt-Oost aen; saghen teghen den avondt weder landt/ en settent op een-en-twintich vadem steeck-grondt: schijnen al Eylandekens te wesen/ die inde Caerte noch niet bekent zijn. 'S anderdaeghs ginghen weder Oost ende Oost ten Zuyden aen/ ende by 't landt kommende tot op vier vadem/ soo wendent weder / is al vlack gebroken en rudtsich landt; 's middaghs

Anno 1626. wendent weder Oost-Zuydt-Oost naer 't landt / ende 's avondts weder af / en settent met den avondt op vijf-en-twintich vadem sandt-grondt. Den seven-en-twintighsten deden haer beste om boven dat ghebroken landt te kommen. Ende daer boven zijnde / waren eenighe daghen besich om weder landt aen te soecken / bleven al op de hooghde van vijfthien graden tot sesthien graden

September. ende ses-en-twintich minuten. Den tweeden September sagen weder 't vaste landt / ende settent op neghen vadem steeck-grondt. 'S anderdaeghs quamper een Canoe met Wilden aen boordt / die haer Oost-waert aen wesen naer een Rievier / dan konden door de Windt daer niet kommen; doch anckerden 's avondts op vijf vadem voor een Rievier een kleyne mijl vande wal; de Wilde noemden de Rievier Cataski, en is de selve daer te voren waren by geweest. Den vierden voeren daer in / ruylden ververssinghe vande Wilden; is een seer schaemsaem volck / d'welck sijn schaemlijckheyt neerstich bedeckt / wilden haer Vrouwen niet laten sien / hadden gantsch gheen geweer. Bleven hier leggen tot den thienden / ende haelden soo veel waters / dat wel voor ses weken voorsien waren. Ginghen doen weder t'zeyl / ende deden haer best om op te kommen / doch de stroom dreef haer meer neder-waerts. Den veerthienden passeerden voor-by een Rievier daer 't water wel twee mijlen en een half van in Zee liep / al brack: hadden daer hooghde vijfthien graden en elf minuten. 'S anderdaeghs zeylden Zuyden ende Zuydt ten Oosten aen langhs de Wal; saghen naer middach eenige Hütjens aen landt; vonden daer Wilden die haer alle vrindtschap bethoonden / en aen landt nodighden: doch keerden weder 't Scheep / ende daer quamen Wilden aen boordt met verscheyden Fruyten / ende oock een soo grooten Schildt-padde / datter 't volck wel twee daghen van at. Setten 's avondts op twee vadem sandt-grondt / op de hooghde van veerthien graden en een half. De volghende daghen ginghen meest Noordt ende Noordt-Noordt-West aen / doch avanceerden weynich / weghen de kalmte: den achthienden settent (naer haer gissinghe) nevens de Bay van Cabo de Gracias à Dios, op de hooghde van vijfthien graden ende twaelf minuten: Haelden daer water en brandt-hout tot den twee-en-twintighsten / ginghen doen weder Oost-Noordt-Oost aen. Den dry-en-twintighsten ghemoeten een Eylandt / waren daer aen / vonden daer een groene Spaensche Tom op 't midden van 't landt inde aerde staen / en menichte stucken van Pottisen / daer waren duysenden van Hayen ontrent / soo dat het de naem gaven van 't Hayen Eylandt. 'S anderdaeghs niet konnende boven 't selve Eylandt kommen / wendent weder Zuyden over / en settent 's avondts op achthien vadem sandt-

October. grondt. Hielden voorts hier over en weder. Den eersten October werden 't Eylandt Sta Anilla (ofte soo andere het noemen St Milan) ghewaer / ende setten 's anderdaeghs onder de Zuydt-West-hoeck op thien vadem; hadden hooghde sesthien graden en een-en-dertich minuten / ongheliick anders als dit Eylandt voor desen inde Caerten is gheleght gheweest. Is een Eylandt niet seer hoogh / vol ghebogmte; daer ligghen eenige sanden steerts-ghewijse aen / den hoeck met een klip buyten af naer 't Zuyden toe; het is een seer goede reede / als ghy op derthien vadem gheset leght / kondt van gheen winden op die wal beset worden / maer altijdt ruyme Zee krijghen; ginghen 's avondts weder t'zeyl / de kours West ende Zuydt-West ten Zuyden. Gheraeckten den sevenden op seventhien graden en veertich minuten / ende 's anderdaeghs weder op sesthien graden en twaelf minuten; ende inde eerste wacht wierpen weder grondt op twee-en-dertich vadem sandt / en hebbent geset. Den neghenden hadden vijfthien graden en vijftich minuten / en setten op seven-en-dertich vadem steeck-grondt. 'S anderdaeghs hadden hooghde van vijfthien graden en vier-en-dertich minuten / en setten op twintich vadem steeck-grondt. Den elfden

elfden sagen 't vaste landt/ en quamen 's avondts onder de wal voor de Rievier van Cataski, en settent op thien vadem steeck-grondt. Bleven daer beweert ligghen tot den achthienden/ ende ginghen doen weder t'zeyl: den neghenthienden sagen de Berghen van Sta Cruz, ende wendent weder 't Zee-waerts: den twintighsten settent neffens de Cabo de Cameron soo sy vermoeden/ op thien vadem kley-grondt. Bleven daer tot den ses-en-twintighsten/ ende haelden water met groot ghevaer weghen het onstuymich weder; ende ginghen doen weder t'zeyl langhs de wal West ende West ten Noorden aen: den seven-en-twintighsten passeerde de Cabo de Cameron, en saghen 's avondts 't hooge landt van de Cabo de Honduras: 's anderdaeghs met den daghe saghen 't Eylandt Guanaxa, en quamen 's avondts daer onder in 't eerste quartier/ en settent op thien vadem sandt-grondt: daer wierdt 's nachts aen landt seer ghe-viert/ ende riepen de onse toe/ doch wilden niet aen boordt kommen/ dan trocken met de vieren een Bergh op/ en vierden daer den heelen nacht. Voeren 's anderdaeghs naer landt toe/ en spraken met de Spagnaerden; sy en wilden niet aen boordt kommen/ ende de onse en dorsten niet aen landt gaen/ soo dat weder van hier verzeylden: lietent Noorden ende Noordt-Oost aen-gaen/ hadden den lesten de hooghde van achthien graden en vier-en-veertich minuten. Ende den eersten November neghenthien graden ende vier-en-vijftich minuten: ende den vierden teghen de middach saghen landt Oost-Noordt-Oost van haer/ wesende de Cabo de Corrientes, aen 't Eylandt Cuba; hadden hooghde een-en-twintich graden en een half: lieten doen Noordt-West ende Noordt Noordt-West aen-gaen tot den daeghe: ghe raeckten soo voorts onbekent ende onbedreven inde Strate van Bahama, ende naer dat groot ghevaer op de Custe van Florida ende Nieuw-Nederlandt hadden uyt-ghestaen/ in 't Vaderlandt den lesten Februarij des volghenden jaers. En hebbe dese voyage niet willen verswijghen/ om dat eenige weynige ghelegentheden van de Ghewesten ontrent de Honduras ende Eylandekens daer ontrent zijn ondeckt; en hebbe anders noyt fraeyder een naelde in een hoy-tas weten soecken: De goede Man Ackersloot hadt wonder in-ghenomen seker groen Eylandt dat daer erghens soude liggen/ rijck van Goudt; ende hadt met die hope veele soo verblindt/ dat men dese Jachten tot soecken van 't selve Eylandt schickte; ende te vergeefs tijdt ende geldt verquiste: 't is altijdt schadelijck bevonden op soo onsekere dinghen onkosten te doen/ ende de reden door de begeerlijckheyt te laten verdoven; insonderheyt op soo slecht ende onseker aen-gheven. Anno 1626. November.

Laet nu den Ammirael Lam, die wy 'tvoorleden jaer inde Rievierc Gabon hebben ghelaten mede t'huys brengen. Den vijfden Januarij deses jaers lichten weder haer anckers/ voornemens zijnde de Cabo Lopes Consaluo aen te soecken: den sevenden passeerden de Linie, ende den elfden bevonden haer recht voor de Rievier Olibatte, saghen de Cabo de Lopes West ten Zuyden van haer/ ende quamen daer naer de middach te reede: de Swarten quamen aen boordt/ ende klaeghden seer over den over-last gheleden van 't volck van twee Oost-Indische Schepen/ (die daer een wijl hadden gheleghen) soo aen haer Vrouwen als Goederen/ ende dreyghende soo de onse van ghelijcken deden/ daer in souden moeten voor-sien/ waer op den Ammirael een verbodt dede verkondighen over alle de Schepen/ dat haer op sware straffe van sulcx souden hebben te onthouden. Den sesthienden quamen daer by haer de Jachten/ de Tonijn ende Bruyn-visch die in Benin hadden ghehandelt. Bleven daer ligghen/ doch kreghen alle vele siecken/ tot den eersten Februarij; ende naer dat wel hadden ververst/ ende de Schepen van water versien/ zijn weder van daer t'zeyl ghegaen/ voornemens zijnde/ weghen de sieckte van 't volck/ aen 't Eylandt Annobon aen te lopen. Dan bevonden seer haest dat weghen de Januarius.

hardt stroom gaende om de Noordt / te rugghe wierden ghedreven ; soo dat
ANNO 1626. weder wenden naer de Cabo, alwaer den achtsten weder ten ancker quamen.
Ende alsoo bevonden de stroom sijn kours hardt om de Noordt bleef houden/
ende over-sulcx weynich hope saghen om langhs de wal om de Zuydt te winnen/lichten essen-wel weder haer anckers den vier-en-twintighsten. Ende den
Martius. ses-en-twintighsten saghen Rio de S[t] Catharina. Den eersten Martij wierden
te rade / dewijl de tijdt seer verlopen was / over te steken naer de Custe van
Brasil, ende te sien ofte ontrent Pernambuc eenich voordeel konden doen. Den
sevenden saghen 't vaste landt van Angola, soo dat lieten West over-gaen.
Den vijfthienden voor de middach saghen het Eylandt Annobon recht vooruyt liggen / ende settent daer aen de Noordt-hoeck op de ghewoonlijcke reede.
Verkreghen vanden Gouverneur verlof voor een gheschenck / ververssinge te
moghen handelen. Dit Eylandt is seer hoogh ende vruchtbaer van Oragnieappelen / Limoenen / Banannes, Baccoves, Cocos ende andere vruchten. Het
volck aldaer is seer sterck / groot van stature / ende ghesondt van lichaem/
ende laten haer van een Portugees over-heeren als kinderen. Vertrocken weder van daer den twee-en-twintighsten / ende waren langh besich eer 't Eylandt uyt het ghesichte verloren. Den sevenden April kreghen eerst een ghewenste Zuydt-Ooste windt/ ende hadden doen hooghde van vier graden ende
een half Zuyder breete. Zonden twee Jachten voor-uyt / om haer te waerschouwen soo haest als landt souden sien : ghelijck dan den een-en-twintighsten deden / hoe-wel naer gissinghe vande Stier-lieden noch wel hondert mijlen vande wal waren ; konden daer met twee hondert en tachtentich vadem
lijns gheen grondt werpen. Des anderen daeghs sagen de Cabo S[t] Augustin:
doch en vonden niet gheraden die naerder te kommen / maer wierden te rade
naer de Vlaemsche Eylanden te keeren. Den lesten May kreghen 't Eylandt
Flores in 't ghesichte ontrent twee mijlen Oost van haer / ende alsoo de Schepen begonnen ghebreck te lijden van sekere noodtwendigheden / en vonden
niet gheraden langher daer te blijven / maer keerden van daer voorts naer
't Vaderlandt/ alwaer den twintighsten Junij aen landen.

Jaerlijck Verhael
VAN DE
Verrichtinghen der Gheoctroyeerde
West-Indische Compagnie.

Kort Begrijp van 't vierde Boeck.

Ervolgh vanden tocht van den Ammirael *Pieter Pietersz. Heyn.* Een Schip ghenomen kommende van *Madera* naer de *Bahia.* Komt op de Custe van *Brasil.* Loopt inde *Bahia*, ende verovert twee-en-twintich Schepen. Sijn Schip gheraeckte vast op een bancke, ende blijft verloren: Het Schip den *Oragnie-Boom van Enchuysen* springht op. Seynden den buydt naer huys: nemen noch twee of dry Schepen met Swarten, doch haer niet nut zijnde, landen die op *Taperica.* Verzeylen weder van daer. Nemen een Schip met 190 kisten Suycker, van *Rio de Jenero.* Verspreyen haer ontrent die plaetse. Lopen inde Rievier van *Spiritu Sancto.* Bekomt daer ververlinghe voor 't volck. Nemen een Schip van *Lisbona* met Wijnen gheladen. Gheleghentheyt van dese Rieviere. Scheyden wederom van daer. Verdeylt sijne Vloote. Den *Ammirael* loopt selfs weder inde *Bahia.* Plunderen en verbranden twee Schepen. Krijght eenighe Portugesen ghevanghen: ende kondtschap van vijf of ses gheladen Schepen in een Rievier ligghende: vaerdt de Rieviere met twee Jachten op. Vinden daer eerst een ledich Schip. De Booten vinden de Schepen. Den *Ammirael* komt selfs daer by; vermeestert een Schip, daer de vyandt wel hondert en vijftich man verloos: daer naer noch twee Schepen: met acht hondert en vijftich kisten Suycker: brengen de selve af: dan het eene valt om, ende berst: de vyandt stopt de uyt-komste met sincken van een Schip: ende leght Musquettiers achter een borst-were: de onse verbranden 't ghesoncken Schip met 't leeghe water: den *Ammirael* beschanst sijne Schepen ende Boots met Huyden: brenght de Schepen ende Jachten uyt met

werp-anckers: ſonder ſchade te lijden. De vyandt verloor in alles wel vier hondert mannen. Ontladen de ghenomene Schepen. Andere Schepen kommen daer by hem. Verzeylen weder van daer. Kommen aen 't Eylandt *Fernando Noronha*. Hoe 't ſelve van *Braſil* is te bezeylen. Keeren weder in 't Vaderlandt, naer dat onder-weghen noch een Schip hadden ghenomen, kommende van *Pernambuc*, met Suycker, Tobac ende Braſilie-hout gheladen. Den tocht van *Hendrick Jacobſz. Lucifer* uyt Zeelandt: komt aen *Rio des Amazones*. Daer naer in *VViapoco*. Landen daer eenighe Coloniers. Verhael van 't ghene inde *Amazones* ende hier aen eenige Coloniers was geſchiet. Scheyden van *VViapoco*: kommen aen *St Vincent*: aen *Granada*: aen *Iſla Blanca*: aen *Orchilla*: in *Bahia Honda*: gheleghentheyt van die Plaetſe. Daer kommen by hem de *Kater* ende *Bruyn-viſch*. Waer ende wanneer die ſijn uyt-ghelopen. Nemen een Portugeſche Bercke, gheladen met Slaven; laten die varen. Gheleghentheyt van 't Eylandt *Tabago*. Ghelegentheyt van 't Eylandt *St Vincent*. Kommen aen *Sta Luzia*: aen *Matinino*: aen *Dominica*: aen *Guadelupe*: aen *Marigalante*: aen *Deſſeada*: aen *Antigua*: aen *St Chriſtophoro*: aen *St Martin*: aen *Barbada*: keeren weder naer *St Vincent*: proeven in *Maracaybo* te lopen. Nemen een Fregatte met Wijn. Kommen aen *Aruba*: voor *Rio de la Hacha*. Verbranden een Spaenſch Scheepken. Ghekommen zijnde by de Zeeuwſche Jachten; ſteken over naer *Hiſpaniola*. Kommen aen *Cabo Tuberon*. Verzeylen naer de *Caimanes*: anckeren by *Cabo de Corrientes*. Nemen een Fregatte, kommende van *Nova Hiſpania*: worden twee groote Spaenſche Schepen ghewaer: legghen die aen boordt: nemen den *Vice-Ammirael*, kommende vande *Honduras*. Keeren met den buyt naer 't Vaderlandt. 't Jacht de *Bruyn-viſch* neemt een Bercke: verzeylt naer de gronden vande *Tortugas*; komt voor de *Havana*: gheſtalte der ſelver: verzeylt langhs *Florida* naer *Nieuw-Nederlandt*: ende komt t'huys. Verrichtinge van *Dirck Simonſz. van Uytgeeſt*. Uyt-lopen vanden *Eenhoorn*, ende de *VVindt-hondt*. *De VVindt-hondt* komt by *Dirck Symonſz.*: neemt een Schip kommende van *Lisbona*. Kruyſſen by de *Cabo S. Auguſtin*. Den *Eenhoorn* komt by haer: verzeylt naer de *Bahia*. De andere twee veroveren een Schip met Swarten. Jaghen twee Bercken op de wal. Nemen een Bercke. Noch een Scheepken met Wijnen gheladen. Kommen aen *Iſla Fernando Norohna*. Ende weder op de Cuſte van *Braſil*. Nemen een Schip met vier hondert kiſten Suycker. De *VVindt-hondt* gaet daer mede naer 't Vaderlandt. Den *Otter* verovert twee Schepen met Suycker gheladen.

Het

Het vierde Boeck.

Den Ammirael Pieter Pietersz. Heyn in Sierra Lyona (daer wy hem 't voorleden jaer hebben ghelaten) sijn volck bequaemlijck ververscht hebbende / de Schepen verstelt / ende de noodighe voor-raedt van water ende hout aen-ghehaelt; is met sijn by-hebbende Schepen van daer wederom t'zeyl ghegaen den neghenthienden Januarij deses jaers / doende sijn uyterste beste om door de Linie / ende op de Custe van Brasil te kommen. Den eersten Februarij bevondt sich op de hooghde van vijf graden ende vier-en-twintich minuten by Noorden de Linie; naer de middach sagen een Zeyl voor-uyt / het welcke by de Jachten tegen den avondt wierdt achter-haelt ende genomen; was een Schip kommende van Madera, ende willende naer de Bahia de Todos los Sanctos, gheladen met hondert ende vijftich pijpen Wijn / ende eenighe kassen met Bayen / Sayen ende Lijnwaden / als anders: verdeylde de Wijn ende goederen onder de Vloote / sloopten het Schip soo naer als sy konden / ende staken der voorts den brandt in / naer dat het volck hadden over-ghenomen. Hadden veel kalmten / soo dat eerst den vijfthienden de Linie passeerden. Daer naer kreghen beter voort-gangh / sulcx dat sich den vijf-en-twintighsten bevonden op de hooghde van derthien graden ende twintich minuten by Zuyden de Linie. Den seven-en-twintighsten / alsoo des Ammiraels voor-nemen was recht inde Bahia te lopen / stelden hy alle noodighe ordre op 't in-zeylen van de selve / ende sondt aen yeder Schip een schriftelijcke onderrichtinghe ende bevel waer naer hun hadden te draghen. 'S anderdaeghs leyden het West aen / met goedt weder ende een Oostelijcke windt; hadden de hooghde van derthien graden ende ses minuten. Den eersten Martij gingen West ten Noorden aen / en sagen gheen landt; hoe-wel de Stier-lieden met haer bestecken ten minsten tseventich mijlen waren buyten haer gissinghen / ende sommighe wel hondert ende dertich: d'welck inde lengten dickwils een groote mis-slach veroorsaeckt. Wierden voor de middach een Zeyl gewaer / d'welck naer de middach dwonghen te strijcken / was gheladen met dry hondert ende tsestich Swarten / kommende van Angola, ende willende naer de Bahia. Teghen avondt werden 't landt ghewaer recht by de Bahia. Waren van meyninghe des anderdaeghs daer in te lopen / ende des vyandts Schepen te verrasschen: doch weghen de stilten waren ghenootsaeckt dien nacht voor de mondt te setten. Den derden teghen de middach lichten weder hare anckers / ende zeylden met een wackere koelte de Baye in: zijnde nu ghenoeghsaem ondeckt / ende by de vyandt ghesien / de welcke sijne Schepen (wesende ontrent dertich in 't ghetal) soo dicht onder de Batterije in 't water ghelegen / ende de Stadt St Saluador hadde ghekort / als hem moghelijck was. Den Ammirael zeylde voor-uyt / ende boven des vyandts Schepen ghekommen zijnde / liep daer midden onder / ende liet sijn ancker vallen tusschen den Ammirael ende Vice-Ammirael vande Portugesche Schepen / ende gaf gheweldich vier op de selve: hem volghden Geldria ende Hollandia, ende lieten insghelijck hare anckers vallen: de andere groote Schepen de welcke belast was voor te zeylen / bleven wat te rugghe: soo dat des vyandts Schepen door dese dry meest wierden ghedwonghen om quartier

Anno 1627.

Januarius

Februarius.

Martius.

tier

Anno 1627.

tier te versoecken / ende sich over te gheven. Dan door 't vreesselijck schieten was daer weynich ghehoor: ende is alsoo den Vice-Ammirael van de vyandt soo door-nagelt / dat te gronde gingh / hoe-wel al langh om quartier hadde geroepen. Onder 't schieten vande Schepen ende Batterijen vande Stadt wierden alle onse Boots ghemant met boots-volck ende musquettiers; de welcke des vyandts Schepen met een wonderlijcke veerdigheyt aen boordt leyden / 't volck daer af dreven / ende van de wal ende Batterijen af-brachten: de Soldaten vande vyandt sprongen meest van de Schepen af in 't water / ende ontquamen met swemmen. Ende niet teghenstaende uyt alle de Forten ghewel-digh wierdt gheschoten met grof gheschut / ende de musquet-koghels op de Booten ghelijck haegelden / soo wierdt alles by ons volck met sulcken yver ende dapperheyt verricht / dat in min als dry uyren de volkomene overwinninghe verkreghen. Daer wierden met grooter verlies van des vyandts volck (hoe-wel soo grooten voordeel hadden) als van de onse / onder sijn neuse wegh-ghehaelt twee-en-twintich Schepen: onse Vloote niet stercker zijnde als acht groote Schepen ende vier Jachten. Des vyandts Schepen dus af-gebracht zijnde / dede een yeder sijn beste om van de wal af te gheraecken / ende sich buyten den reyck van des vyandts gheschut te setten: doch des Ammiraels Schip neffens 't Schip Geldria gheraeckten vast op een bancke: Geldria gheraeckte des nachts weder af / maer des Ammiraels Schip bleef sitten. Soo dat vande Stadt ende alle de Forten daer gheweldigh op wierdt gheschoten / ende soo ghetroffen dat by-naer gheen Schip meer en gheleeck. 'S anderdaeghs voer den Ammirael aen 't Schip Geldria, ende belaste 't selve als mede de andere groote Schepen weder naerder te kommen / om met veel ende doorgaens schieten sijn Schip wat te verlichten; alsoo hy sijn hope van 't selve af te krijghen noch niet en hadde verloren. De Schepen naerder ghekommen zijnde / wierter soo gheweldigh geschoten / datmen hooren noch sien en konde / ende werdt wederzijdes dapper ghetroffen; want het Schip Geldria alleen wel tsestich scheuten ontfingh: ondertusschen wierden alle moghelijcke middelen by der handt ghenomen om des Ammiraels Schip af te krijghen / doch alles te vergeefs / om dat met de springh daer was op-ghekommen. Onder dit vreeslijck schieten / 't zy door versuym ende quade toesicht / ofte door andere gheval / sprongh den Oragnie-Boom van Enchuysen op / met ontrent vijf-en-tsestich man / van de welcke twaelf of veerthien wierden gheberght / doch vande vlamme seer jammerlijcken gheschent. Den Ammirael nu wel siende dat het onmoghelijck was sijn Schip af te krijghen / ende dat reede veel van sijn volck daer over was ghesneuvelt / vergiftighde de groote stucken / ende met hem nemende wat hy konde / ruymde sijn Schip / ende stacker den brandt in: ende gingh op 't Schip Walcheren, wesende Vice-Ammirael vande Vloote. Niet teghenstaende dit grouwelijck ende langhduyrich ghevecht bleef van onser zijde weynich volcks van name / als alleen Jan Christiaensz., Capiteyn op Geldria, ende den Ammirael was met een musquet-koghel gheschoten door sijn slincken arme / ende met een splinter ghetroffen voor sijn scheene; ende de Vice-Ammirael met een musquet-koghel getroffen onder de korte ribben / ende over de gantsche Vloote waren veertich of vijftich dooden. De veroverde Schepen werden ghelecht in 't midden van de Vloote / buyten den reyck van des vyandts gheschut / ende werden daer ontladen in twee vande veroverde grootste Schepen; te weten inden ghewesen Ammirael vande Portugesche Schepen / wesende een groot Schip van dry hondert lasten / van Stralesondt, voorsien met achthien lepel-stucken: ende een Hamburger-Schip groot hondert en vijftich lasten / voorsien met sesthien gotelinghen. Sulcx dat naer het Vaderlandt wierden ghesonden in 't Schip de S[t] Pieter van Stralesondt, elf

hondert

hondert ende twaelf kisten Suyckeren; twee-en-dertich kisten/ sesthien pijpen/ twee oxhoofden Tobac; elf hondert vijf-en-twintich Huyden / een-en-twintich sacken Cottoen / nessens eenighe Goude kleynodien ende Silver-werck/ ende ses hondert dry-en-tsestich Realen van achten. Met 't Schip de Hope, ses hondert vier-en-veertich kisten Suycker / dry-en-twintich kisten / een pijpe/ een oxhooft Tobac/ eenighe Huyden/ ende een quantiteyt Palo Santo hout: Met 't Schip Nostra Sennora de la Vittoria, vier hondert en acht kisten Suycker: neffens eenighe Tobac ende Palo Santo hout. Met de Swarte Leeuw, vier hondert en vijftich kisten Suycker / neffens eenighe kassen Tobac. De welcke al wel in 't Vaderlandt over-quamen inde maendt van Julius. Dit is gheweest een van de mannelijckste daden / die den Ammirael Pieter Pietersz. Heyn heeft uyt-gherecht voor de West-Indische Compagnie / ende door welckes gheluckige uyt-komste de selve Compagnie/ (die door soo vele voor-gaende ongheluckeu en schaden seer was verswackt) haren aessem heeft begonnen te herhalen/ ende weder gantsch op de been is ghekommen: doch het en is hier niet by gheble ven / ghelijck wy vervolghens sullen verhalen. Den negenden Martij teghen den avondt werdt Pieter Stoffelsz. Capiteyn op de Neptunus ende Schout by nachte in Vloote / nevens de Vos ende Sparwer ende de Rave, ende een wel bezeylde Bercke de Spagnaerden ontnomen / uyt-ghesonden om voor de Baye te kruyssen / ende te passen op de Schepen die uyter Zee daer mochten kommen in-vallen / alsoo den Ammirael wel konde gissen dat de vyandt alle kommende Schepen soude soecken te waerschouwen. 'S anderdaeghs werdt de Gouverneur aen-geboden ende gevraecht ofte hy de Swarten die by de onse waren ghenomen/ wilde lossen ende ghebruycken/ doch hy en wilde die niet hebben / maer gaf een seer trotse antwoorde. Den elfden werdt by de onse noch een Schip verovert / kommende van Angola, insghelijcx met Swarten ghеladen / alsoo gheen onraedt vreesende / de Baye recht in-quam. Den Ammirael met soo vele Swarten verleghen zijnde/ ende die niet konnende tot eenich nut ghebruycken / sette die al over aen een Schip / ende dede die landen op 't Eylandt d'welck voor de Bahia light; De Pinas werdt mede buyten ghesonden / om op eenighe mijlen by Zuyden de Bahia te kruyssen / ende naer acht daghen weder in te kommen. Den veerthienden quam der noch een Scheepken in met Swarten / doch onraedt ghewaer wordende / berghde sich in een kleyne in-wijck onder 't Fort S[t] Antonio, ende de onse 't selve voor haer niet weerdich achtende / en taelden daer niet naer. Waren voorts al besich met lossen van de Portugesche Schepen / ende laden inde hare; de gheloste Schepen te sloopen / ende voorts te verbranden / tot den seven-en-twintighsten der selver maendt / alswanneer de vier voornoemde Schepen wierden af-gheveerdicht naer 't Vaderlandt/ onder het beleydt vande Schout by nachte Cornelis Dircksz. Bestevaer; ende op een ander Schip werdt ghestelt voor Capiteyn Gerrit Jansz. Etger, ghewesen Schipper op 't ghesprongheu Schip den Oragnie-Boom. Den lesten Martij gingh de heele Vloote t'zeyl uyt de Bahia de Todos los Santos: te weten/ Hollandia, daer den Ammirael op was/ Walcheren, Vice-Ammirael; de Neptunus, Schout by nachte / voorts / Gelderlandt, Zutphen, Goude Leeuw, de Pinas, wesende seven Schepen/ ende de Jachten/ Amsterdam, den Oragnie-Boom, den David, de Vos, de Rave, den Arendt, de Sparwer ende een Barcke met twee Besanen; wesende eenighe van de veroverde Schepen tot ons gebruyck gevordert. Settent naer de middach neffens 't Casteel S[t] Antonio; ende gingen voorts Zuyden aen / sulcks dat den eersten Aprilis waren nevens Morro S[t] Pablo. Ende zeylden voorts langhs de wal / doch een groot eynde weeghs van landt / Zuydt-Zuydt-West ende Zuydt-West op twintich vadem waters steeck-grondt. 'Sanderdaeghs quamen

Anno 1627.

Aprilis.

men by een kleyn Eylandeken/ d'welck vry wat verre van 't vaste landt af
Anno light/ ende settent daer onder op negen vadem waters. 's Anderdaeghs voe-
1627. ren daer aen met de Booten/ dolven daer verscheyden kuylen die goedt ende
versch water gaven. 't Eylandeken heeft niet over een halve mijle in 't ronde/ daer en wast gantsch niet op als wat Zee-Petersfelie; is rontom beset met vuylen/ soo dat het daer om her seer brandt; light op de hooghde van derthien graden ende twee-en-vijftich minuten/ ende kreegh van de onse de naem van Paesch-avondt. Bleven daer voorts water ende brandt-hout halen tot den twaelfden Aprilis. Maeckten doen wederom zeyl/ ende stelden haren kours al Zuydt-Oost aen/ ende Zuydt-Zuydt-Oost tot den achthienden: bevonden haer doen op de hooghde van neghenthien graden by Zuyden de Linie/ ende by gissinghe boven de vermaerde ondiepten de Abrolheos: hadden seer hardt weder. 's Anderdaeghs kreghen de windt uyt den Zuydt-Oosten/ ende wenden West over: hadden 's middaghs de hooghde van negenthien graden ende thien minuten. Den vijf-en-twintighsten bevonden haer op de hooghde van vier-en-twintich graden: ende 's anderdaeghs 's morghens werden 't landt van verre ghewaer/ d'welck sich seer hoogh op-gaf/ ende naer hare gissinghe tusschen Cabo Frio ende den hoeck van Rio de Jenero. Korts daer aen saghen twee Zeylen te loef-waert van haer: daer was weynich windts/ soo dat de Booten wierden af-ghesonden/ om die te bejagen; doch alsoo daer mede doende waren/ begont weder seer stijf te waeyen/ sulcx dat de Booten ende Chaloupen ghenootsaeckt wierden haer weder aen de Schepen te begeven: dan de Bercke met de twee Besaens by de wercke kommende/ nam het eene: was gheladen gheweest met twee hondert en een-en-tnegentich kisten Suycker/ dan hadden eenighe kisten over boordt gheset/ soo datter maer hondert en een-en-tnegentich in werden bevonden/ quam uyt Rio de Jenero. Den Ammirael verstondt uyt de ghevangens/ de gantsche ghelegentheyt van die Plaetse; namentlijck/ dat de selve sints den Oorloge op die Custe/ van volck redelijck wel voorsien was: datter maer een gheladen Schip lagh/ ende een onlanghs uyt Portugal was aen-ghekomen: weswegen hem ongeraden docht/ sijn Schepen ende volck in soo grooten ghevaer te stellen/ als te verwachten was/ met daer binnen te lopen/ beneffens dat sy seer hardt weder aen-troffen. Door dit weder geraeckten de Schepen vry wat van den anderen/ doch quamen den acht-en-twintighsten weder alle by een. Daeghs daer aen sondt den Ammirael schriftelijcke last aen alle de Schepen/ te weten/ dat veerthien ofte vijfthien mijlen buyten landt zijnde/ haer souden verspreyen/ soo verre van een/ dat den anderen bequaemlijck konden beooghen/ ende dan laten drijven: om te beproeven of men het tweede Zeyl/ d'welck haer den ses-en-twintighsten was ontdonckert weder in 't ghesichte konde krijghen/ alsoo uyt het ghenomene vernamen/ dat wel vier hondert kisten Suyckeren in hadde/ ende mede quam uyt Rio de Jenero. Doch dit gheschiede te vergeefs/ soo dat allenskens neder sackten. Den laesten April waren by Cabo Frio, ende lagh ontrent vijf mijlen Noordt ten Oosten van haer; 's anderdaeghs saghen 't Eylandt St Anna, ontrent neghen mijlen van haer/ ende hadden 's middachs hooghde dry-en-twintich graden ende ses-en-dertich minuten by Zuyden de Linie. Den vijf-
Mayus. den Maij bevonden sich op de hooghde van twintich graden ende dry-en-vijftich minuten/ waren tameliјck verre van landt/ d'welck sich mede seer hoogh op dede. Naer dat den Ammirael sijne secrete Raden aen boordt hadde ghehadt/ ende sijn voor-nemen te kennen ghegheven/ setten haren kours West-Zuydt-West aen/ dwars naer de wal/ om soo te lopen in de Rieviere van Spiritu Sancto, ende daer eenige verversinge te halen voor 't volck. 's Anderdaeghs met 't krieken van den dage en waren niet verre van de selve Rieviere/
soo

soo dat het Klooster konden sien/ doch alsoo het stil was/ ende de windt nu hier nu daer/ sulcx dat meer verlosen als wonnen/ lieten haer anckers teghen de nacht vallen op twintich ende een en-twintich vademen waters. 's morgens waren wederom niet verre van de Rieviere voor-noemt/ dan konden 't open niet sien. Den Ammirael voer aen 't Jacht de Vos, ende zeylden met de andere kleyne Jachten voor-uyt/ om wel verkendt te werden/ ende de andere Schepen hielden haer te loef-waert/ tot dat den Ammirael haer met een scheut waerschouwde; liepen doen alle in de Rievier/ latende de Jachten aen stierboordt liggen: des Ammiraels Schip raeckte aen de grondt/ neffens noch andere Schepen/ doch sonder gevaer/ door dien het daer binnen seer slecht water maeckt/ ende de Rieviere gaet al hoeck uyt/ hoeck in. 's anderdaeghs korten alsamen wat vorder in/ soo dat het Stedeken ende by-legghende Fortjen konden sien/ ende settent aldaer. Doch de Goude Leeuw, de Vos, neffens noch twee Jachten werden wat hoogher op ghesonden/ haer ghelatende als ofte sy wat op het Stedeken wilden voor-nemen: d'welck den Ammirael niet voor en hadde/ maer dede het alleen om de vyandt daer boven op te houden: ende hy landen ondertusschen sijn volck aen een valleye daer veel boomen stonden van Oragnie appelen ende Limoenen/ van de welcke hy een goedt deel dede plucken. Dolven voorts putten op de Eylandekens inde Rievierligghende/ ende vulden daer hare ledighe vaten/ want aen 't vaste landt wast seer onveyl water te halen/ weghen de Wilde die uyt het kreupel-bosch op de onse met pijlen schoten. Den achthienden lieten die van het Stedeken eenighe brandende vlottjens van tacken ende rijs ghemaeckt/ op de Vloote af-drijven/ doch werden licht by de onse gheblust/ soo dat daer gantsch gheen schade van en leden. Ten selven daghe quam daer een Carveel in lopen/ gheladen met tseventich pijpen Wijn/ ende eenighe stuck-goederen/ kommende van Lisbona: d'welck viel in de handen van d'onse/ ende quam hun seer wel te passe: de Wijnen ende goederen wierden ghelost/ ende over de Schepen verdeelt: ende alsoo het een goedt ende sterck Carveel was/ soo setten den Ammirael der eenich volck op/ om 't selve aen te houden. Naer dat alle de Jachten uyt de groote Schepen hadde voorsien voor vijf maenden/ ende alles verricht dat hier voor hadde: soo setten den neghen-en-twintighsten alle sijne ghevanghene Portugesen aen landt: ende de Vloote wierp de Rievier wederom uyt/ ende ginghen met een Zuydt-Ooste windt weder Noordt-Oost ten Oosten aen. Die in dese Rievier wilt zeylen/ heeft hier op te letten: sult aen de Zuydt-zijde vande bocht sien dry Eylandekens/ ghelijck groote klippen/ niet seer hoghe/ laet die aen baghboordt ligghen/ ende zeylt daer by langhs; sult op het Westelijckste dry steenen sien staen ghelijck of het Schantsch-korven waren/ die voor-by zijnde/ zeylt Noordt-West ten Noorden/ sult alsdan een drooghte vernemen/ op de welcke de Zee seer verheft/ zeylt die voor-by/ ende laet de drooghte aen stier-boordt ligghen; een weynich voorder ghezeylt hebbende/ sult terstondt de openinghe van de Rieviere sien/ die sich West in streckt; inde mondt vande Rievier sult mede eenighe klippen sien ligghen/ van welcke een ofte meer altijdts boven ligghen/ ontrent een halve musquet-scheut vande Zuydt-hoeck/ zeylt dicht by de klippen langhs/ te weten/ by Noorden om/ hoe naerder de klippen hoe dieper water; de klippen voor-by zijnde/ zeylt naer de Zuydt-wal/ kondt aldaer gheen quaedt doen/ want het is allenthalven steeck-grondt/ ende het drooghste dat ghy sult krijghen is vierdehalf vadem: in dese Rievier maeckt hoogh water een Noordt-Ooste ende Zuydt-Weste maen. Anno 1627.

Den lesten Maij verdeylde den Ammirael sijn Vloote in dry deelen; het eene onder den Vice-Ammirael, by hem hebbende/ de Jachten/ den Oragnie-Boom, den Arendt ende de Sparwer, welcke ghesonden wierden naer Rio de la Plata.

Anno 1627. Het tweede de Goude Leeuw, by hem hebbende 't Jacht de Rave, ende de Carvelle voor Spiritu Santo verovert; de welcke ghesonden wierdt om voor Rio de Jenero te kruyssen: ende den Ammirael hieldt voor het derde deel by sich 't Schip Geldria, Zutphen, de Pinas, de Neptunus ende 't Jacht de Vos, Amsterdam, den David, ende de Barcke met twee besaens. De welcke sijn kours sette om de Noordt/ ende zeylden des nachts over de Abrolheos op ses-entwintich vademen waters. Junius. Den negenden Junij sagen weder landt by Noorden de Bahia de Todos los Santos, ende wendent Zuyden over. 's Anderdaeghs waren daer dicht voor/ ende liepen weder inde Bahia, ende voorts een groot stuck voor-by de Stadt/ daer weynich Schepen voor saghen ligghen/ als die daer te voren hadden ghelaten. Voor-by 't Fort op Tapogipe ghelegen kommende/ saghen daer twee Schepen vande vyandt ligghen/ soo dat den Ammirael het ancker liet vallen/ ende onboodt alle de Booten wel ghemant aen sijn boordt/ die naer de Schepen toe roeyden/ de welcke dicht op strandt saten; plunderden die/ ende staken voorts den brandt daer in: haelden mede in spijt vande vyandt eenighe plancken van landt/ ende brochten die aen de Schepen. Ende alsoo den Ammirael seer begeerich was om kondtschap van landt te hebben/ soo hadde de Jachten de Vos ende Amsterdam neffens de Barke ghesonden om te passen op de Barcxkens die over ende weder voeren; dese een weynich voort ghezeylt hebbende/ jaeghden een der selven teghen de wal aen/ waer van 't volck stracx aen 't landt vluchten/ eer met de Chaloupe daer aen konden kommen/ haelden daer thien of twaelf rollen Tobac uyt/ dan ses of seven kisten Suyckers die daer in waren/ konden niet met krijghen/ om dat gheen ghereedtschap daer toe en hadden/ ende 't volck op strandt daer toe liep. Het Barckjen vermeesterde oock een/ daer eenighe Portugesen ende Swarten in waren/ die des avondts aen des Ammiraels boordt wierden gebracht. Dese ghevanghens quamen den Ammirael wel te passe/ want verstondt uyt de selve datter wel vijf of ses gheladen Schepen laghen wat voorder de Rievier op/ in een kreecke geset: soo dat den Ammirael stracx belaste de Jachten Amsterdam en den David met alle de Booten de Rievier in te lopen/ ende 't selve kreecxken soo naer te gaen als immermeer konden. Recht voor in de Rieviere vonden een kloeck Schip/ doch ongheladen/ ende by sijn volck verlaten/ d'welck 't volck plunderde ende voorts lieten ligghen. Naer de Booten ende de Fregatte noch een halve mijl de Rievier waren op gheroeyt/ soo begonden sy des vyandts Schepen ghewaer te werden/ die besich waren met verder op te korten/ om haer voor de onse te ontduysteren: de onse naerder kommende/ schoten daer uyt seer fel met gheschut ende musquetten/ soo dat de onse niet dorsten naerderen/ ofte de selve aen boordt leggen/ maer keerden weder naer de Schepen/ ende verhaelden den Ammirael de bevindinghe. De welcke des anderendaeghs beval de Pinas, 't Jacht de Vos, ende Fregatte, nevens een deel Booten wel ghemant weder de Rievier op te lopen: de welcke ghekommen zijnde ter plaetse/ daer de Booten dese vyandts Schepen daeghs te voren hadden ghelaten/ en vonden die daer niet meer/ alsoo met alle macht vorder op hadden ghekort. Doch volghden die op 't spoor/ sulcks dat de Barcke ende Booten naer de middach dicht daer by quamen: des vyandts Schepen schoten weder gheweldigh op de onse; insonderheyt uyt haren Vice-Ammirael met schroot ende musquetten: want de Gouverneur vande Bahia van 't voornemen vanden Ammirael verwitticht zijnde/ hadde daer op ghesonden hondert en vijftich Soldaten/ over de welcke 't bevel hadde de Capiteyn Padilha, die den wel Edelen ende Man-haften Heere van Dorth vermoordt hadde: dese weerden haer dapper/ ende deden sulcken ghewelt uyt de Schepen/ dat ons volck niet en dorsten de selve aen boordt kommen/ ende souden ongetwijffelt onverrichter

ter saecken te rugge gekeert hebben; ten waren den Ammirael Pieter Pietersz. Heyn, die sich op 't Jacht de Vos hadde begeven/ selfs daer by hadde ghekommen / ende sijn volck by-naer met ghewelt hadde aen-ghedreven / waer deur met sulcken yver ende ghewalt aen-vielen / dat meester wierden van 't Schip/ ende alle die daer op vonden doot sloeghen / uyt-ghenomen twee of dry jongers : daer sneuvelden van des vyandts volck by gissinghe wel hondert ende vijftich mannen; ende de onse hadden maer twaelf of derthien dooden. 'T volck vande andere Schepen des vyandts dit siende / en dorsten de onse niet verwachten / maer spronghen meest over boordt / ende sochten haer leven te berghen/ soo dat de onse noch twee Schepen bemachtighden : te weten/ den Ammirael van dese Schepen / gheladen met vier hondert en vijftich kisten Suyckeren / en een deel Tobac / ende een groot Carveel / gheladen met vier hondert kisten Suyckeren/ ende eenige kisten Tobac : de Vice-Ammirael was gheladen met allerhande stuck-goederen / ghelijck hy uyt Portugael korts te voren was aen-ghekommen. In de selve kreecke hooger op / lagen noch twee ofte dry Schepen / maer de kreecke was reede hier soo nauw / datmen wederzijdts de bladeren vande boomen konde plucken / die op de kanten stonden; oock soo liep het water hier op ende neder met een springh wel twee vademen/ soo dat de Schepen met leegh water meest droogh saten. Weshalven den Ammirael gheraden vondt dese ghenomene Schepen voor eerst af te brengen/ waer in noch swarigheyts ghenoech werdt ghevonden / aenghesien naer gissinghe wel vier mijlen de kreecke op waren ghekommen / ende de selve seer krom liep met vele bochten; beneffens wel te dencken was / de vyandt daer rontom meester zijnde / haer soo vele souden verhinderen als sy konden. 'S anderdaeghs (wesende den derthienden Junij) besich zijnde met af-korten/ viel by ongheluck 't Carveel op zijde ende berste/ sulcx datter niets uyt konden berghen. Daeghs daer aen sondt den Ammirael eenighe Booten naer beneden / om te besichtighen wat veranderingh de vyandt / gheduyrende sijn verblijven in de kreecke / mochte ghemaeckt hebben. Dese beneden 't gat kommende/ bevonden dat de vyanden het Schip d'welck de onse den elfden hadden uyt-gheplundert ende laten ligghen / inde grondt hadden ghehackt / ende de uyt-komste daer mede ghenoechsaem ghestopt. Doch dese verhinderinghe konde wegh ghenomen worden met 't selve op 't leeghste water af te branden. De vyandt hadde daer-en-boven een borstweeringhe op-ghewor pen langhs de water-kant by eenen bergh / ende daer achter ghelegt een goedt ghetal musquettiers/ verhopende hiermede de onse het uyt-kommen te beletten/ alsoo der dicht voor-by mosten. Den Ammirael hier van verwitticht zijnde / voer dadelijck selfs af aen 't ghesoncken Schip / ende alsoo 't water op sijn leeghste was / belaste 't selve op twee of dry plaetsen in brandt te steken; ondertusschen werdt by de vyandt die achter 't voorschreven berghsken lagh seer fel met musquetten op hem gheschoten / ende de onse betaelden haer weder uyt de metale draeckxkens die op de Booten laghen / soo dat de onse met weynich verlies weder boven gheraeckten. Den Ammirael weder ghekeert zijnde by sijne Jachten ende veroverde Schepen/ gaf terstondt last/ datmen alle de huyden voorts soude brenghen die inde ghenomene Schepen waren te vinden/ om daer mede de Schepen ende Jachten / ende insonderheyt de Booten te beschansen / ende teghen de musquet-koghels te bevrijden: want alsoo de windt haer teghen was / ende de Rieviere engh ende droogh / en was het niet moghelijck de Schepen uyt te brenghen dan met werp-anckers / by de Booten voor-uyt te brenghen. Dit werck liet hem dry leelijck aen-sien / ende hadde veel bedenckens / dan den Ammirael en was niet vervaert / nochte ghebrekich in uytkomsten te vinden/ ende dinghen met dapperheyt uyt te voeren / daer hondert

Anno 1627.

Anno 1627. andere souden hebben in blijven steken. Ondertusschen was de Gouverneur vande Bahia, nevens veel andere aensienelijcke Officieren/ achter de voorseyde borstweeringhe ghekommen/ met alle de Soldaten ende vele Burgeren uyt de Stadt die met musquetten konden om-gaen / haer vast in-beeldende dat onsen Ammirael ende Schepen hier inde val hadden/ ende haer souden aen hem wreken over de voorgaende ende noch onlanghs van hem gheledene schaden ende over-lasten. Naer dat nu alles by de onse was veerdich ghemaeckt / ende de Booten aen die zijde daer de vyandt op konde schieten / met Huyden wel versien / ende eenighe stucken op de koe-brugghe van 't Jacht de Vos ghebracht/ (d'welck mede met Huyden was beschanst) om bequaemlijck inde borstweeringhe te konnen schieten; soo gheboodt den Ammirael de twee veroverde Schepen / mitsgaders de Bercke die mede vol Suyckeren was / de Rievier uyt te werpen: den vijfthienden quamen inde mondt vande Rieviere / ende niet teghenstaende de vyandt uyt de borstweeringhe ghedurighlijck seer fel met musquetten schoot / op de Booten die de werpen uyt-brachten / ende daer dicht onder heen mosten / soo hebben nochtans in spijt van de vyandt / ende recht voor sijn neus de selve uyt-gheworpen ende buyten de Rieviere ghebracht / sonder schade te lijden/ door dien de musquet-koghels op de Huyden bleven hanghen ende af-stuyten. Dit was een aerdighen vondt / daer aen het vernuft van desen kloecken Zee-Heldt wel is af te nemen. Hy selfs bleef dien nacht noch inde Rievier met het Jacht de Vos, d'welck neffens 't Schip de Pinas met hoogh water op 't drooghe was gheraeckt / wierpen den heelen nacht ballast over boordt / alsoo het een af-nemende springh was: ende quamen soo 's anderdaeghs 's morghens onbeschadicht met het hoogh water af / ende de Rieviere uyt / en altsamen weder by hare Vloote. Den achthienden Junij zeylden met alle de Schepen weder uyt-waerts/ ende settent dwars vande Stadt St Saluador, buyten den reyck van des vyandts gheschut. Vernamen uyt twee overlopers/ dat de vyandt dese dagen binnen de kreecke luttel min als vier hondert man hadde verloren / die ten dele by de onse waren doot gheslaghen / ende ten dele verdroncken. Bleven daer soo in spijt vande vyandt liggen / ontladen de veroverde Schepen / ende namen de goederen over. Den twee-en-twintighsten quam daer by haer het Jacht den Tijger, die nevens andere Jachten ghesonden was uyt het Vaderlandt / om op de Custe van Brasil te kruyssen. Des nachts quamen der twee Portugesche Schepen voor de Stadt / sonder by de

Julius. onse gesien te werden. Den tweeden Julij quamen daer mede onder den Commandeur Joost Banckert, 't Schip de Son, ende 't Jacht Post-paerdt, met noch een Boot uyt-ghevaren uyt Zeelandt / hebbende een wijl ghekruyst voor Rio de Jenero. Ende den vierden 't Jacht den Eenhoorn, d'welck voor Pernambuc ghekruyst hadde. Ende den neghenden quam wederom by de Vloote de Goude Leeuw, met het Carveel; het welcke onbequaem zijnde om naer 't Vaderlandt te brenghen / ghesloopt wierdt / ende alles wat dienen konde af-ghenomen. Den derthienden is 't Jacht de Rave daer mede ghekommen. Den veerthienden / zijn met de gantsche Vloote weder uyt de Bahia t'zeyl ghegaen / naer dat de ghevanghene Portugesen hadden vry ghestelt/ de windt was Zuyden ende Zuydt-Zuydt-Oost; den Commandeur Banckert bleef met eenighe Jachten noch op de Custe. Den seven-en-twintighsten quamen aen het Eylandt Fernando Norohna ten ancker op sesthien ende seventhien vadem sandt-grondt. Dit Eylandt light op de hooghde van dry graden ende vier-en-dertich minuten by Zuyden de Linie / ontrent tseventich mijlen vande Custe van Brasil. Om 't selve van daer te bezeylen / dient men wel Noordt-Oost aen te gaen om des strooms wille / ende dan 't selve op sijn hooghde te soecken. Alsmen het eerst komt te sien / soo verthoont het sich als een Toorn ofte Zeyl / alsoo daer

een

een spits ofte steylen bergh op staet / de welcke hem verthoont eer men eenich ander landt kan sien: wat naerder kommende siet men noch een bergh aen de West-zijde vande voorgaende / de welcke te samen niet qualijck van verre een Kerck met haer Toorn af-beelden: daer naer siet men noch dry heuvelen / ende voorts het vordere landt. Het Noordt-Oost-eynde is ghebroken in vier ofte vijf Eylandekens / een roer-scheut d'een van d'ander ligghende / min ofte meer: tusschen de welcke weghen de ondiepten gheen Schepen deur en moghen. Vande Oost-zijde steeckt een riff af twee derde van een mijl in Zee / daer de Zee gheweldigh op verheft / alsoo het steenen zijn / ligghende tusschen windt ende water. Die onder dit Eylandt wil te reede kommen / moet by Oosten 't Eylandt om lopen / ende kommende langhs de Noordt-West-zijde Noordt-waert aen tot een goteling-scheut by Oosten de voorschreven Toorn-klippe / sal sijn ancker daer laten vallen ontrent een canon-scheut vande wal op sesthien of seventhien vadem sandt-grondt / want naerder vindt men vuyle grondt / daer de kabels op af vijlen. Aen landt dwars vande reede is goedt versch water / af-kommende van 't gheberghte / insonderheyt inde reghen-maenden / van April tot September, hoe-wel 't selve water / naer de grondt / soo wat een salpeterighe smaeck heeft. By die ghebroken Eylandekens valt veel Steen-braessem ende andere Visch te vangen: Zee-voghels ende Tortel-duyven zijnder by menichte; daer zijn oock Bocken ende Geyten op / die de Spagnaerden daer gebracht hebben. De Vloote ververste hier / vongen eenige Bocken / ende vulden haer water-vaten / ende naer dat den achtsten Augusti de Vice-Ammirael, den Oragnie-Boom, ende den Arendt weder by haer waren ghekommen / (de welcke ghekruyst hadden voor Rio de la Plata, doch niets op-ghedaen / maer hadden grooten storm ende onweder uyt-ghestaen / soo dat dickmaels vanden anderen versteken waren / ende 't Jacht de Sparwer gantsch van haer gheraeckt:) soo zijn den elfden weder van daer t'zeyl ghegaen / ende in 't laeste van de maendt van October met lief in 't Vaderlandt weder ghekommen. Te weten / Hollandia, Geldria, Zutphen, de Pinas, de Rave van Amsterdam: de Neptunus, vande Camer van de Maese. De Goude Leeuw, ende 't Jacht de Vos, van de Camer van Stadt ende Landen. Hadden den vijfthienden Augusti op de hoogde van vijf-en-dertich minuten Zuyder breete noch een Scheepken ghenomen / kommende van Pernambuco, gheladen met Suyckeren / Tobac / ende Fernambuc-hout: uyt het welcke den een-en-twintighsten met de kalmte losten tachtich kisten Suycker / ende eenighe Tobac: ende soo voorts tot den ses-en-twintighsten / dat het Scheepken heel los kreghen.

Tot hier toe verhaelt hebbende 't ghene de Vlooten ende Schepen hebben uyt-gherecht / d'welcke 't voorleden jaer waren uyt-ghesonden; sal nu kommen tot de ghene die in dit jaer sesthien hondert ende seven-en-twintich zijn uyt-ghesonden. Ende voor eerst seggen dat by de Camer van Zeelandt werden uyt-gherust dry Schepen; te weten / Ter-Vere, groot tneghentich lasten / voorsien met veerthien gotelinghen ende ses steen-stucken / ghemant met dryen-tseventich Boots-ghesellen / daer Ammirael ende Schipper op was Hendrick Jacobsz. Lucifer, een kloecken Zee-Heldt: de Leeuwinne, groot hondert lasten / voorsien met veerthien gotelinghen / ses steen-stucken / op-hebbende neghen-en-tsestich Boots-ghesellen / daer Schipper ende Vice-Ammirael op was Jan Pietersz.: ende den vlieghenden Draeck, groot vijf-en-veertich lasten / voorsien met acht gotelinghen ende ses steen-stucken / ghemant met twee-en-veertich koppen / daer Schipper op was Galeyn van Stapels. Dese ginghen van voor Vlissinghen t'zeyl den twee-en-twintighsten Januarij deses loopenden jaers / ende hadden soo goeden spoedt / dat voor-by de Canarische Eylanden / Januarius.

ende

Anno 1627.

Anno 1627. ende langhs de Custe van Africa ghezeylt hebbende/ den derden Martij in 't gesicht kreghen het leeghe landt van 't Noorder voor-landt vande vermaerde Rieviere des Amazones: hadden veel reghens ende windt/ alsoo het daer in de rechte winter was: 's anderdaeghs hielden langhs de wal Noordt-Noordt-West aen met swaren donder ende reghen / soo dat somtijdts 't landt saghen/ ende somtijdts weder niet. Den vijfden quamen ten ancker op vier vadem waters ontrent twee mijlen van Comaribo: zeylden des anderendaeghs naer de Rieviere Wiapoco, alwaer sy in last hadden eenighe Coloniers te landen: den sevenden quamen ten ancker voor Caribote in dry vadem waters / ende met leegh water saten aen de grondt: ende alsoo de Wilden die daer om her woonden niet aen boordt en quamen/ soo wierden twee Chaloupen ghesonden naer Comaribo, om eenighe der selver aen boordt te halen; ghelijck dan 's anderdaeghs twee brochten / die haer by de andere Inghesetene souden leyden. De Rievier wederom op varende met de Chaloupen / quamen des nachts aen een plaetse by de Inwoonderen ghenaemt Wacogenive, daer maer twee Huyskens en vonden / merckten wel dat de Wilde verbaest waren weghen de komste van ons volck / doch de reden waerom en konden niet vernemen. 'S anderdaeghs besichtighden de plaetse/ ende bevonden de selve seer bequaem voor de lieden die haer hier hadden neder te slaen: soo dat den thienden 't goedt van de selve begonden te lossen ende aen landt te brengen: de Wilden bevreest zijnde namen de vluchte; de rechte oorsaecke verstonden eerst den derthienden uyt een Swarte die by haer quam/ ende haer verhaelde / datter uyt de Rievier des Amazones een Barcke ende twee Chaloupen met Christenen waren ghekommen / ende haer hier een maendt hadden onthouden / dan haer daer naer verdeelende op vier plaetsen / hadden de Wilde die onversiens over-vallen / ende alle/ op dry naer/ doot gheslagen / van welcken een was in Comaribo, ende de andere twee hoogher de Rieviere Wiapoco op. De onse sulcx verstaen hebbende / hielden dry Wilden vast met een Vrouwe die aen boordt waren / ende sonden naer Camaribo om den Oversman / dreyghende de aen-ghehoudene Wilden te dooden / indien haer dien niet en brochten. 'S anderdaeghs wierdt de selve aen boordt ghebracht / doch alsoo men weynich bescheets van hem bequam/ door dien zijns moeders taele (een vreemde saecke) by naer hadde vergeten / soo wierdt om de andere twee ghesonden / de welcke den seventhienden eerst aen boordt quamen. Den eenen ghenaemt Jan Hendrickfz. verhaelde haer de gantsche gheleghentheyt van dese slachter: als namentlijck dat ontrent ontghevaer achthien maenden gheleden / de Spagnaerden ofte Portugesen in grooten ghetale waren gekommen / ende onversiens ghevallen op de Colonie inde Rieviere des Amazones; die daer was gheleght onder het bevel van Capiteyn Oudaen; ende dat de selve naer dat sich een halven dach teghen de vyandt dapper hadde gheweerdt / sich hadde begheven naer sijn Barcke / met verlies van seven ofte acht mannen; ende was met de selve ghezeylt naer de kreecke daer de Engelsche haer onthielden om eenighe spijse van haer te ruylen: de Capiteyn met elf of twaelf man by de Engelsche gelandt zijnde / zijn de vyanden met hare Canoen de selve kreecke in-ghekommen / ende hebben de Engelsche met samen de Nederlanders over-vallen ende doot gheslagen. De Lieutenant Pieter de Bruyne 's anderdaeghs dit vernomen hebbende / is met de Barcke ende ses-en-veertich man die noch overich waren ghevlucht naer de Rieviere Wiapoco, ende heeft hem daer neder gheslaghen / verhopende hier seker te wesen. Maer naer dat daer twee ofte dry daghen gheweest hadden/ soo doorschoot de Sargeant Matruyt den Lieutenant / ende 't volck verdeylde sich in vier plaetsen. De Wilden ondertusschen onder sich besloten hebbende/ haer dese gasten quijt te maecken / zijn onder schijn van vriendtschap by haer ghekom-

ghekommen met haren dranck / die sy noemen Pernau, hebben 't volck gantsch droncken ghemaeckt / zijn daer naer met een groot gheschrey op haer gheval- len / ende hebbense met bijlen ende houw-messen deerlijck doot ghestagen / dese drie alleen uyt-genomen / die sy verschoont hebben. Hoe-wel dese grouwelijcke daedt wel een groote straffe vereyste / nochtans om dat de Compagnie voor hadde hier een Colonie te leggen ende te houden / soo hebben gheradender ghevonden / sich met de Inwoonderen van dit Geweste te verdraghen: de welcke groot leet-wesen toonden over dese daet / belovende de Nederlanders voortaen trouwe te wesen / ende niet meer te beschadighen. Ende over-sulcx is hier een Colonie gheplant onder het ghebiedt ende bestier van Capiteyn Jan van Ryen, op de voornoemde plaetse Wacogenive, twaelf mijlen boven Comaribo, ende acht boven Caribote, ende ontrent vier boven Apotery: door dien die plaetse bevonden van een goede grondt / ende niet soo modderich als Apotery, ende oock met weynigher boomen beset: 't Fortjen soude gheleght worden op een hooghe grondt / ontrent acht vadem boven den oever vande Riviere / sulcx dat het 't op-varen vande Chaloupen konde verhinderen.

Anno 1627.

Den neghenthienden Martij zijn de drie Schepen wederom t'zeyl gegaen uyt de Rivier van Wiapoco. Den vijf-en-twintighsten sagen 't Eylandt Barbados, ende setten het 's anderdaeghs op de reede van St Vincent in een Baye ghenaemt St Antonio: uyt-genomen den Ammirael, de welcke 't Eylandt voor-by was ghedreven. Soo dat / naer dat de groote Chaloupe daer in een hadden ghesett / ende te water ghebracht / den eersten Aprilis weder van daer vertrocken naer 't Eylandt Granada, alwaer 's anderdaeghs den Ammirael ghemoeten / ende quamen daer t'samen ten ancker. Ende naer dat hier des Ammiraels groote Chaloupe mede te water hadden ghebracht / ende eenighe verversinghe vande Wilden gheruylt / zijn den sevenden weder t'samen t'zeyl ghegaen. 'S anderdaeghs 's morghens ontrent thien uyren kregen de Testigos in 't ghesichte / ende quamen den neghenden 's middachs onder Isla Blanca te reede: vonghen op dit Eylandt drie hondert Bocken / ende scheyden den elfden weder van daer: quamen 's anderdaeghs naer middach ten ancker onder 't Eylandt Orchilla, voeren daer aen landt / ende sochten naer Orchil als haer belast was / doch vonden niet veel / als alleen in 't hanghen van eenighe berghen / soo dat alleen anderhalve pijpe vol met namen tot een monster. 'T is een dor Eylandt / ende 't leeghe landt loopt met de vloet meest onder; ende 't schijnt dat de Bocken den Orchil af weyden / alsoo der niet veel anders te eten en is. Den sesthienden naer dat de Chaloupen voor drie weken met kost ende water hadden voorsien / zijn sy van hier verzeylt. 'S anderdaeghs 's middachs saghen 't Eylandt Curacao, ende met der Sonnen ondergangh 't Eylandt Aruba, soo dat 's nachts by hielden met schover-zeylen. Den achthienden naer de middach saghen de Monges; ende sonden 's anderdaeghs de Chaloupe aen een van de selve / om te bespieden ofter goede ancker-grondt was / ende hielden ondertusschen by / tusschen de voorschreven Eylandekens ende 't voorlandt Coquibocoa, gheleghen aen de vaste Custe. Ende naer dat den anderen hadden versproken / ende Cabo de la Vela bestemt om weder by den anderen te kommen / soo liep de Leeuwinne naer de voorseyde Cabo, ende settent op acht-en-twintich vadem ontrent anderhalf mijle van de wal: naerder en vonden geen goede reede voor de Schepen: ende bleven hier voorts kruyssen. Den vier-en-twintighsten kreghen jacht op een vreemt Zeyl / d'welck haer ontdonckerde: ende den ses-en-twintighsten quamen weder ten ancker by den Ammirael acht mijlen beneden Coquibocoa in een seer bequame in-wijck genaemt Bahia Honda. 't Jacht den vlieghenden Draeck liep wat dichter aen landt / soo dat den achten-twintighsten een Canoe van Indianen aen boordt quam met wat Visch

Martius. Aprilis.

P ende

Anno 1627. ende ses Hoenderen. Ghelijck noch meerder Canoen daeghs daer aen / uyt de welcke vernamen dat daer thien Spagnaerden aen landt waren / ende dat daer een frape Sout-panne light. Dese Bahia Honda light tusschen Coquibocoa ende Cabo de la Vela, daer in is seer goede ancker-grondt in vijf / ses ende seven vademen waters: ende van de Wilde die daer ontrent woonen / is met goede opsicht / wel goede ververſinghe te bekommen / is een seer sterck ende stout volck / die langhe baerden draghen / ende kopere ringhen in de ooren. Den lesten April lichten weder hare anckers uyt desen bocht / ende deden haer beste om wederom op te kommen / ende sich aen 't voor-landt van Coquibocoa te vervoeghen. Den derden Maij, de Leeuwinne wat meerder 't Zee-waerts zijnde / werdt ziende dat den Ammirael Jacht maeckte op een Scheepken / dan daer by kommende was het een Engelsche Chaloupe die van haer Schip was versteken by Caraques, alwaer ghemist hadden een Spaensch Schip te nemen; ende alsoo 't volck twee-en-dertich sterck inde Chaloupe zijnde / gheen eten meer en hadden / was het haer gheluck de onse te ghemoeten / want werden vanden Ammirael met hondert en tsestich pondt Broodt / twee-en-dertich pondt Stock-visch / acht stucken Vleesch / ende met Water versien. Den vierden 's morghens / naer de wal ghehouden hebbende / zijn haer ontmoet 't Jacht de Kater, ende den Bruyn-visch, beyde Jachten van de Camer tot Amsterdam: van welcker weder-varen tot hier toe eerst sal spreken / om daer naer te beter beyder verrichtinghen te verhalen.

Mayus.

Januarius. Den derthienden Januarij deses jaers sesthien hondert ende seven-en-twintich zijn uyt Texel t'zeyl ghegaen 't Jacht den Otter, daer Capiteyn op was Dirck Simonsz. van Uytgeest; ende 't Jacht de Kater, waer op Capiteyn was Jochem Gijsz.: elck groot tnegentich lasten / ende voorsien met veerthien gotelinghen; ende ghemant / d'een met neghen-en-vijftich ende d'ander met twee-en-vijftich Boots-ghesellen. Ende daer neffens den Bruyn-visch, daer Capiteyn op was Jan Reyersz. Swart, groot tsestich lasten / voorsien met neghen gotelinghen / ende seven-en-dertich mannen; dese dry hadden by naer al eenen last. Sy bleven by den anderen tot den eersten Februarij; alswanneer de Kater van de andere is ghescheyden op de hooghde van dry-en-twintich graden by Noorden de Linie: welckes weder-varen wy eerst sullen vervolghen. Den vierden Februarij saghen 't Eylandt St Antonio, een vande Cabo Verde Eylanden; ende stelden van daer haren kours West-Zuydt-West naer de vaste Custe van America, tot den seventhienden / alswanneer sy / sonder nochtans landt te sien / op de hooghde van ses graden ende twintich minuten / grondt wierpen op twintich vadem / de vaste Custe hier ontrent soo vlack zijnde / dat men wel vijfthien mijlen buyten 't landt grondt werpt. 'S anderdaeghs zeylden West ten Noorden aen naer 't Eylandt Tabago soeckende; d'welck sy den twintighsten saghen West van haer op de hooghde van elf graden ende ses minuten. Kommende by het Oost-eynde wierden een Zeyl ghewaer / wesende een Portugesche Bercke met twee Besanen. De welcke sy naer jaeghden ende bequamen: hielden dien nacht by. 'S anderdaeghs quamen onder 't selve Eylandt te reede / in een bequame Baye / vonden in de veroverde Barcke niet dan ettelijcke rollen Tobac / ende hondert en vijftich Slaven / sulcx dat den Tobac daer uyt lichten / ende 't volck lieten varen. Den vier-en-twintighsten maeckten weder zeyl / ende stelden haer kours langhs de Noordt-zijde van 't selve Eylandt om 't selve wel te besichtighen. Vonden daer dry bequame plaetsen om water te halen: een aen het Oost-eynde / wesende de grootste in-wijck / daer men 't kan setten op vijfthien vadem / ende seer versch water bekommen. Ontrent een groote mijl Westelijcker ligghen vijf klippen ontrent een half mijle vande wal / daer men tusschen deur kan zeylen / ende tusschen

Februarius.

schen deur kan zeylen/ ende tusschen beyden kommende / isser een groote Baye aen 't Eylandt / daer een versch Rievierken uyt komt / ende veel Visch is te vangen/ men kan daer voor setten op acht of thien vadem. Noch wat Westelijcker is een groote in-wijck / daer twee versche Rievierkens in af-kommen: is daer vlack/ soo dat men kan setten op acht / seven / oock ses vademen. Van 't West-eynde streckt een breedt riff af Noordt-waerts in Zee. Dit Eylandt Tabago is seer wel te kennen / aen 't Oost-eynde ligghen twee kleyne Eylandekens met vele klippen rontom beset / niet verre van landt. 't Eylandt is voorts van 't selve eynde / tot by-naer ten halven / hoogh / ende van daer leeger/ ende staet seer groen van boomen. Ontrent twee uyren voor Sonnen onder-gangh van het West-eynde deses Eylandts af-stekende / met een Noordt-West ten Noorden gangh / bevonden haer / naer datter twee quartieren uyt waren / by 't Eylandt Granada: ende waren seer verwondert / dat in soo weynich tijdts / soo verre wegh ghezeylt hadden / soo dat de stroom haer ghewel-digh moet voorts ghedreven hebben. Dit dient wel in acht ghenomen / om niet onversiens d'een of d'ander Eylandt op 't lijf te lopen. Den vijf-en-twintighsten Februarij 's morghens settent aen de West-zijde van 't selve Eylandt; en vonden daer gheen vande andere Jachten ofte eenighe brieven. Bleven daer liggen tot den vijfden Martij om water te halen ende te ververschen / ende laveerden doen weder op naer 't Eylandt St. Vincent. Den achtsten daer aen kommende / vonden daer 't Jacht den Bruyn-visch, ende bleven daer eenighe daghen ligghen. Dit Eylandt St Vincent is seer vruchtbaer / ende wel bewoont; de Inwoonderen schilderen haer met seker roode verwe / ende zijn de Nederlanders wel ghewoghen / ende groote vyanden van de Spagnaerden; daer wassen goede vruchten / ende oock Tobac: aen de West ende Zuydtzijde sijn schoone Bayen om te anckeren ende versch water te halen. Den twaelfden maeckten weder zeyl naer St Luzia, ende quamen den veerthienden 's avondts aen 't West-eynde van dat Eylandt / vonden daer een Baye daer versch water was te bekommen: alsoo weghen de stilte onder 't hooghe landt niet ten ancker en konden kommen / soo sonden de Chaloupe om 't Eylandt te besoecken: aen landt ghekommen zijnde / en vonden daer gheen Menschen ofte Huysen: ghelijck dan te voren vande Inwooonders van St Vincent waren bericht / dat het Eylandt dor ende onvruchtbaer was / ende gheen volck en konde voeden. Scheyden weder van daer/ ende quamen den vijfthienden aen 't Eylandt Matinino: vonden daer een groote Baye / ende soo diep in-gaende/ dat men daer kan setten/ sulcx dat men gheen Zee en siet/ ende water soo slecht dat men de Schepen daer bequaemlijck kan kiel halen / op dit Eylandt wassen boomen / bequaem tot masten ende stenghen; versch water is daer licht te bekommen: doch vernamen daer gheen Menschen. Den achthienden scheyden weder van daer/ ende quamen noch den selven dach 's avondts aen 't Eylandt Dominica; anckerden aen de West-zijde by een goede water-plaets. Is bewoondt by Wilde/ ende daer is op sijn tijden wel verversinghe te vinden. De Wilden beduyden de onse datter in Zee twee ysere stucken laghen dicht by 't landt / die by de onse wierden ghelicht ende goedt ghevonden. Den twintighsten scheyden weder van daer / ende settent 's anderdaeghs aen 't West-eynde van Guadualupe, maer de Wilden die daer op woonden / waren soo schouw / dat op 't landen van ons volck / uyt hare hutten vluchten / ende niet weder wilden kommen. Daer eenich water in-genomen hebbende / laveerden den dry-en-twintighsten naer Marigalante, ende bereyckten het des avondts; doch vonden daer gheen bequame Bayen om in te anckeren; ende saghen mede wel dat het boose Wilden waren / door dien haer sochten wijs te maecken datter weynighe woonden / daer wel anders saghen. Van daer voorts zeylende/

Anno 1627.

Martius.

ANNO 1627. quamen den ses-en-twintighsten aen 't Eylandt Desseada, dan alsoo daer geen bequaem ancker-grondt vonden / voeren dan daer voorts naer 't Eylandt Antigua; alwaer 's anderdaeghs anckerden / in een schoone in-wijck. Aen de Zuydt-zijde van 't selve ontrent ten halven van 't Eylandt vondt men twee schoone Bayen by den anderen: doch en vonden op 't selve gheen volck / noch versch water / ende is een seer dor Eylandt. Den neghen-en-twintighsten zeylden weder van daer / ende quamen 's anderdaeghs aen 't Eylandt St Christophoro, daer Engelsen vonden / ende oock Fransen / die sich daer hebben neder-gheslaghen. Den eersten April scheyden weder van daer / ende quamen 's anderdaeghs onder het Eylandt St Martin ten ancker / vonden daer ter halven van 't landt een seer groote Sout-panne / doch op die tijdt gheen Sout daer in; ende noch twee kleyne pannen aen de Zuydt-zijde. Den vierden liepen het Eylandt by Oosten om / ende zeylden tusschen 't voorseyde Eylandt ende 't Eylandt Anguilla deur / d'welck sy mede gantsch dorre bevonden / ende deden haer beste om aen 't Eylandt Sombrero te kommen / doch ghemoeten daer sulcken ghevaer van sanden ende klippen / neffens de windt ende stroom gantsch teghen / dat ghenootsaeckt waren te rugghe te keeren / ende liepen St Martin by Westen om / ende sochten een Eylandt welcke haer in achte was ghegheven / te weten / Barbada, daer sy den sesten by quamen: is heel vlack landt / ende daer steken eenighe riffen af; aen de Zuydt-zijde ist verre vlack / ende seer oneffen grondt: 't Eylandt is mede heel dorre / ende niets af te halen. 'S anderdaeghs verzeylden weder naer 't Eylandt St Vincent, alwaer sy het den thienden weder setten: doch vindende daer een brief vande Jachten van Zeelandt / liepen voorts naer 't Eylandt Granada, meynende de selve daer te vinden. Den twaelfden daer kommende / vernamen uyt de Wilde / datse al voor dry daghen waren van daer vertrocken; soo dat daer niet en vertoefden. Den veerthienden quamen aen Isla Blanca: dit is mede redelijck slecht landt / hier en daer wast alleen een boom pock-hout: doch daer zijn menichten van Bocken te vanghen. Den festhienden 's middachs vervielen op 't Eylandt Tortuga; ende daer by Oosten om-lopende / besichtighden de Sout-panne / doch daer was doen gheen Sout: soo zeylden voorts by Zuyden langhs 't Eylandt / ende anckerden aen 't West-eynde / verhopende daer water te vinden / doch en vonden geen. Den achthienden namen haren kours naer 't vaste landt / d'welck sy den selven dach in 't ghesichte kreghen / ende liepen daer langhs naer Cabo de Caldera. 'S anderdaeghs ontrent seven mijlen van Caraques, bequamen een kleyn Spaensch Bercxken / alleen met ballast gheladen / d'welck sy weder lieten varen. Houdende voorts langhs de wal / quamen den vier-en-twintighsten aen Maracaybo, ende anckerden aen de Oost-zijde in de mondt van 't lack; vonden het daer heel vlack / sulcx dat dien dach niet en dorsten vorder in zeylen. 'S anderdaeghs maeckten weder zeyl / stierden de Chaloupe voor-uyt om de diepten te peylen / maer wegen de harde windt moesten het wederom setten. Den ses-en-twintighsten / quam daer een Spaensche Fregat in zeylen met een stijve koelte; 't welcke de onse siende / lichten haer ancker / ende hielden daer naer toe: dan de Spagnaerden anckerden te windt-waert dicht onder 't landt / ende voeren met haer Boot aen landt / soo veel met nemende als sy konden: soo dat de onse daer niet in en vonden als dry hondert pottijsen Wijn / ende twintich potten Olye: welcke sy daer uyt namen / nevens 't ghene haer eenichsints konde dienen / lieten voorts de Fregatte drijven / ende stakender den brandt in. Den eersten Maij zeylden voorder tot aen een Eylandt ligghende in 't midden; doch ongheraden vindende voorder in te zeylen / door dien daer soo onbekendt waren / zijn weder uyt-ghelopen. 'S anderdaeghs quamen aen Aruba, dan alsoo aen landt eenich volck te paerde saghen /

(Margin notes: Aprilis. — beside "der-gheslaghen. Den eersten April"; Mayus. — beside "drijven / ende stakender den brandt in.")

saghen / en vonden niet gheraden daer te landen. Den vierden vonden de Zeeuwsche Jachten (daer wy hier voren van ghesproken hebben) kruyssende ontrent 't voor-landt van Coquibocoa, de welcke daer latende / namen haren kours naer Cabo de la Vela. Alsoo met den anderen versproken waren dat de Zeeuwsche Jachten / volghens haren last / souden houden tusschen Cabo de Coquibocoa ende Cabo de la Vela; ende dat sy souden houden tusschen Cabo de la Vela ende Sta Martha: ende teghen den tweeden ofte derden Junij weder by een kommen aen Cabo de la Vela: ofte den anderen alsdan daer niet vindende / over-steken naer Isla de Vaca. 'S anderdaeghs daer by-kommende / ende voorts lopende langhs de wal / saghen wel seven kleyne Zeyltjens / welck sy vermoeden besich te wesen met Peerlen te visschen; doch konden door de groote vlackte ende den avondt die in-viel daer niet by kommen. Den sevenden quamen voor het Stedeken van Rio de la Hacha; gheleghen op de Zee-kant / hebbende een kleyn Fortjen / men kan daer soo naer by kommen / dat men het met een gotelingh soude beschieten / doch met gheen groote Schepen: de Spagnaerden schoten vijf-mael naer de onse / al met een stuck; soo dat daer uyt oordeelden datter gheen meer en mosten hebben. Vinde by de onse aenghetepckent: dat dese plaetse met vele schoone Wooningen ende Pack-huysen voorsien is / gheleghen aen strandt thien ofte twaelf mijlen van ende beneden Cabo de la Vela: ende dat om die niet voor-by te gheraken / men in acht moet nemen; dat zeylende vande voorseyde Cabo langhs de wal / voren op den hoeck ghesien wordt een roode ende tamelijck hooghe sandt-duyn: men kan aen de Oost-zijde van dese plaetse / langhs den gantschen bocht bequaemlijck landen aen een vlacke sandt-strandt / sonder met de Schepen voor de Stadt met ghevaer te kommen: men kan oock by Westen de selve landen / ende alsoo van achter daer in kommen / sonder dat het Fortjen eenighe schade kan doen: doch dese plaetse heeft in voor-tijden / doen de Peerle-visscherye op haer beste was / van meerder aensien gheweest / als nu is / dewijl de Peerle-oesters nu seer verlopen / ofte wel door de groote gitsigheyt der Spagnaerden verdorven zijn. Weder op-laverende / quamen den thienden Maij weder aen Cabo de la Vela. Vonden daer een Spaensch Scheepken ligghen sonder volck / ende meest vol water / was gheladen gheweest met Milie / doch by de Engelsen te voren ghe-plundert / vonden daer noch in twee bequame Anckers / ende eenighe stucken Was / de welcke sy daer uyt lichten / ende stakender voorts den brandt in. Spraken daer met de Wilden van 't landt / die haer thoonden vyanden te wesen van de Spagnaerden; ende wesen de onse een Sout-pan / daer seer wit Sout in was / doch licht. Hier by de Zeeuwsche Jachten wederom ghekommen zijnde (de welcke ondertusschen ghenomen hadden een Portugees Schip / kommende van St Thome, met twee hondert ende vijf-en-twintich Swarten; dan alsoo het Schip seer leck was / ende gheen raedt en wisten met de Swarten / namen daer maer twee-en-twintich vande kloeckste Swarten uyt / ende wat haer voorts dienstich was / ende lieten het Schip met de reste varen.) hebben gheraden ghevonden te samen wederom op te laveeren naer Maracaibo: doch vanden veerthienden tot den vier-en-twintighsten ghelaveert hebbende / en waren niet verder op-ghekommen als tot de Cabo Coquibocoa, sulcx dat beter gheraden vonden over te steken naer 't Eylandt Hispaniola. Den ses-en-twintighsten bevonden sich ontrent twaelf mijlen by Oosten Isla de Vaca, ende liepen 's anderdaeghs op de reede tusschen 't voorseyde Eylandeken ende Hispaniola. Soo dat sich hier weder by den anderen bevonden / de Kater, den Bruyn-visch vande Camer van Amsterdam: Ter-Veere, de Leeuwinne, ende den vlieghenden Draeck van Zeelandt. Verzeylden van daer den achtsten Junij naer Cabo Tiburon, aen 't West-eynde van 't selve Eylandt / ende quamen

Anno 1627.

Junius.

Anno 1627. men 's anderdaeghs ten ancker ontrent een half mijle by Oosten de selve / in een Baye daer twee ofte dry Rievierkens uyt-lopen van seer goedt ende versch water / ende aen landt zijn oock eenighe Oragnie-appelen te bekommen. Den thienden ginghen wederom t'zeyl / de dry hielden langhs de Zuydt-Custe van 't Eylandt Jamaica, ende de andere langhs de Zuydt-zijde van 't Eylandt Cuba: quamen den sesthienden Junij weder by den anderen ontrent de kleyne Caiman, ende setten 's anderdaeghs onder het Westelijckste eynde vande Caimanes, haelden daer 's nachts soo vele Schildt-padden van 't landt als sy begeerden / alsoo het de rechte tijdt was dat dit ghediertе sijn Eyeren op strandt quam legghen. Den achthienden zeylden weder van daer naer Isla de Pinos: ende naer dat water hadden ghehaelt aen 't West-eynde van dat Eylandt / quamen den vijf-en-twintighsten ten ancker by Cabo de Corrientes. Des anderendaeghs verzeylde de Kater, Ter-Veere, ende de Leeuwinne, naer de Cabo St Anton, ende hielden daer 's nachts by met een kleyn zeyl: den seven-en-twintighsten saghen een vremt Zeyl / doch konden weghen de stilte daer niet by kommen: den neghen-en-twintighsten wierden het weder te sien / ende namen 't selve met de Chaloupe daer aen roeyende: was een Fregatte / kommende van Nova Hispania, ghеladen met Tarwe-Meel / ende ses-en-twintich balen Zijde / ende noch thien packen wit en swart / nevens eenighe kleynigheden / d'welck sy der uyt namen / ende behielden de Fregatte by haer. 'S anderdaeghs saghen 't hooghe landt van Cuba ontrent Rio de Porcos, ende hielden daer af ende aen tot den achtsten Julij: saghen doen 's morghens met den daghe twee Zeylen beneden de windt van haer / ende maeckten alle de zeylen by / om daer by te kommen: die naerder kommende / wierden ghewaer dat het twee groote Spaensche Schepen waren / ende alles wel klaer ghemaeckt hebbende / zijn de Kater ende Ter-Veere daer op aen-gelopen / ende hebben seer heftich op den anderen begonnen te schieten / doch en dorsten die niet aen boordt legghen / om dat de Leeuwinne daer den Ammirael op was / noch niet tot haer af-quam / maer te windt-waert met de fock op de mast bleef legghen: hielden een weynich af / ende Ter-Veere dede een scheut naer de Leeuwinne, op dat af soude kommen: de Leeuwinne quam eyndelijck af / loste hare stucken op de Spaensche Schepen / ende zeylde voor haer henen / de andere twee liepen oock dicht voor-by hem / losten haer gheschut op de Spaensche / ende weken weder wat te rugghe / om de stucken weder te laden: de Leeuwinne quam oock weder teghen haer aen / ende sijn stucken gheloost hebbende / deysde achter-waerts voor-by de andere twee / de welcke wenden / ende noch eens op de vyandt losten. Daer-en-tusschen gheraeckte de Leeuwinne ver achter uyt / soo dat de Kater ende Ter-Veere niet wetende wat hem deerde / oock wenden: ende Ter-Veere sette sijn Chaloupe uyt / ende voer de Leeuwinne aen boordt / nefsens de Schipper van de Kater, ende besloten daer eensamentlijck den Spaenschen Ammirael aen boordt te legghen. De Leeuwinne soude de eerste zijn / ende de Kater de tweede / ende Ter-Veere de derde; want oordeelden wel dat met schieten weynich voordeel konden doen: dewijl dus doende waren / ende dreven / soo gheraeckten een groot stuck inde lije: soo dat den Spaenschen Ammirael meynende dat de onse verbaest waren / een scheut schoot van haer af / ende liet een top-staender van sijn besaen-roede waeyen. Maer de onse deden haer uyterste beste om weder by de werck te gheraecken; daer weder by ghekommen zijnde / en konden den Ammirael niet tot haren wille bekommen / door dien hy veerdiger was in 't zeylen als de Vice-Ammirael: soo hebben sy het den Vice-Ammirael aen boordt geleght: de Leeuwinne aen de loef-zijde / ende de andere twee aen lij. Doen den Spaenschen Ammirael dit sach / de welcke te windt-waert was / is hy af-gekommen / ende heeft het de Leeuwinne aen

Julius.

aen boordt gheleght/ soo datse tusschen beyden de Spaensche Schepen in lach. Hier ontstondt soo grouwelijcken gheschiet/ dat men horen noch sien en konde. Als nu de roock van 't gheschut een weynich op-hieldt / souden de onse gaerne gheentert hebben/ maer konden qualijck / om dat de Spaensche Schepen veel hoogher waren als de hare; oock soo staken de Spagnaerden van boven ghe- weldigh met piecken; soo dat het sich gheweldigh leelijck liet aen-sien. De onse daer-en-tusschen haelden hare granaden voor de handt / ende wierpen die onder de vyandt / soo dat niet wisten waer haer souden berghen. Hier door gheraeckte den brandt inde Spaenschen Vice-Ammirael, ende ons volck en liet daerom niet te enteren / sloeghen de meeste Spagnaerden doodt / ende de- den haer best om den brandt te lissen. Gheraeckten voorts al vechtende van den anderen af/ ende den Spaenschen Ammirael dede sijn beste om te ontkom- men / ende alsoo de onse mede soo schadeloos waren gheschoten / dat qualijck meer weer konden doen/ en vervolghden den selven niet / haer ghenoeghende met den Vice-Ammirael die haer was gheblevèn: liepen daer mede naer 't Ca- nael van Bahama; ende lichten daer uyt op de Custe van Florida eenighe kassen Indigo, ende sonden de over-ghebleveve Spagnaerden met de Fregatte naer de Havana. Dit was een vande Schepen kommende van de Honduras, ende was seer rijckelijck gheladen met veerthien hondert ende vier kassen Indigo van Guatimala, ende vier duysent twee hondert ende tachtich Huyden / ende twee-en-dertich pottisen Balsem-Olye. Onse voornoemde Schepen keerden daer mede in 't Vaderlandt den vijfden September. 't Jacht den Bruyn-visch, d'welck aen de Cabo de Corrientes den vijf-en-twintighsten was blijven lig- ghen / sondt sijn Chaloupe af naer Isla de Pinos, de welcke weder by haer quam den eersten Julij, mede brenghende een Bercke / welcke sy inde Cayos hadden verovert; ende vonden daer in hondert vier-en-tnegentich onbereyde ende twee-en-tachtich bereyde Huyden / ende ses Canaisters Menoc Tobac. 'T selve Jacht liep den vierden der selver maendt naer de gronden vande Tor- tugas; ende saghen die eerst den twee-en-twintighsten / meynden eerst dat het Zeylen waren / door dien der boomen op staen / heel ydel / ende ghelijcks het water: bevonden die te ligghen op vier-en-twintich graden ende acht-en- twintich minuten. Des anderendaeghs dreven door stilte tot ontrent de Mar- tyres: ende daer quam hun aen boordt een Canoe met Wilden; wesende groot van stature / ende wel gheproportioneert van leden / de schaemlijckheyt be- deckt met kleetjens ghewrocht van basten van boomen / met langhe baerden sonder knevels; schenen van redelijck vernuft te wesen / ende beleefder als de Caribes. Den ses-en-twintighsten quamen voor de Havana, ende verstonden uyt eenighe ghevanghene Spagnaerden; dat het grooste Casteel doorgaens bewaert werdt by hondert ende vijftich man / ende datter by de hondere stuc- ken op ligghen/ waer toe onderhouden worden inde veertich ervaren Consta- pels; ende dat op 't tweede aen de West-zijde ligghen hondert Soldaten/ tach- tich stucken/ ende dertich Busschieters; op 't derde insghelijcks hondert Sol- daten; tseventich stucken / ende twintich Busschieters; dat inde Stadt woo- nen ontrent dry duysent Burghers / die haer in tijdt van noodt oock laten ghe- bruycken als Soldaten. Dat op 't gantsche Eylandt ontrent de tsestich duy- sent Zielen woonen / Mans/ Vrouwen/ Kinderen/ Swarten ende Mulaten/ meest onghewapent / ende verre vanden anderen verspreyt. Eyndelijck soo zeylden dese Jacht langhs de Custe van Florida, naer Nieuw-Nederlandt, ende anckerde inde mondt van de Noordt-Rievier den neghen-en-twintigh- sten Augusti; ende den lesten September weder van daer ghescheyden zijnde/ keerde den vijf-en-twintighsten October in Texel.

Anno 1627.

Julius.

Hier voren hebben wy verhaelt hoe dat Dirck Symonsz. van Uytgeest den derthienden Januarij deses jaers was uyt-ghelopen met den Kater ende Bruyn-

visch,

visch, ende hoe de Kater ende Bruyn-visch waren van hem ghescheyden; eer wy
Anno sijne reyse vervolgen / sullen hier by voeghen / hoe dat den seven-en-twintigh-
1627. sten December des voorleden jaers uyt Texel mede waren gelopen / 't Jacht den Eenhoorn, groot tachtich lasten / voorsien met thien gotelingen ende ses steen-stucken / ende ghemant met vier-en-veertich Matroosen / onder 't beleydt van Capiteyn Joost Jansz. Ende 't Jacht den Windt-hondt, groot tachtich lasten / voorsien met thien gotelinghen ende ses steen-stucken / ende ghemant met ses-en-veertich Matroosen / onder 't beleydt van Claes Hendricksz. Den Otter ende de Windt-hondt quamen den vierden Februarij aen 't Eylandt St Antonio, een vande Caboverdse Eylanden / ende setten het 's avondts onder St Vincent. Ende ginghen den neghenthienden weder van daer t'zeyl naer de Custe van
Martius. Brasil. Den sevenden Martij, ontrent de hooghde van dry graden / saghen twee vremde Zeylen / vande welcke de Windt-hondt een nam / kommende van Lisbona, gheladen met Meel ende Sout ende Wijnen / daer waren onder andere dertich Munnicken op / die naer Pernambuc wilden. Den twaelfden Martij passeerden de Linie; ende den twee-en-twintighsten kreghen de Custe van Brasil in 't ghesichte / op de hooghde van acht graden ende elf minuten; ende bleven het voorts daer-houden tusschen de Cabo St Augustin ende de Haven van Pernambuco. Den acht-en twintighsten quam 't Jacht den Eenhoorn by haer / ende den dertighsten 't Jacht de Windt-hondt met 't Schip d'welck hy verovert hadde / ende setten het t'samen by de Cabo St Augustin op
Aprilis. een-en-twintich vademen. Den eersten April verzeylde 't Jacht den Eenhoorn naer de Bahia, ende de andere twee bleven het daer op ende af houden. Den elfden quamen by haer vier Schepen / als voren / by den Ammirael Pieter Pietersz. Heyn verovert / die naer 't Vaderlandt ginghen. Den vijfthienden setten het in 't ghesichte vande Haven van Pernambuco, soo dat konden sien daer twee ghelade ende wel twaelf noch ongheladde Schepen laghen. Den seventhienden veroverden daer een Schip kommende van Angola, met ses hondert Swarten / dan alsoo die van Pernambuc die niet wilden lossen / soo en quam daer gheen voordeel van. Den dry-en-twintighsten setten het achter het Eylandt St Alexio, ende maeckten daer hare Jachten schoon. Scheyden den vijf-en twintighsten weder van daer / ende quamen den acht-en-twintighsten weder voor Pernambuc, ende bleven daer ontrent af ende aen houden.
Mayus. Den sesten Maij liepen weder recht voor de Haven / ende saghen datter neghen ghelade Schepen zeyl-reedt laghen / om met de naeste springh-tijdt Zee te nemen. 'S anderdaeghs joeghen met haer Chaloupe twee Barcken teghen de wal. Den neghenden liepen met de Windt-hondt wat meer 't Zee-waerts / om wat meer uyt 't ghesichte te wesen / ende de Schepen niet schouw te maecken om uyt te kommen. Den derthienden lieten het wat meer om de Noordt drijven. Setten het 's anderdaegs in twee-en-dertich vademen sandt-grondt / op de hooghde van seven graden ende een-en-vijftich minuten; zeylden daer naer de wal wat naerder / ende setten op vijf-en-twintich vademen sandt-grondt. Den neghenthienden alsoo het springh nu daer was / lichten haer anckers / ende begaven haer 't Zee-waerts. Den twintighsten quamen weder voor de Haven van Pernambuc, ende saghen dry Schepen inde Pozo heel zeyl-reedt ligghen; ende bleven op ende neder aen-houden tot den seven-en-twintighsten; ende namen doen een Bercke die naer 't Eylandt St Alexio wilde om Suyckeren te laden / ende hadde alleen in eenich Sout ende Yser. Setten des anderen daeghs 't volck aen St Alexio aen landt. Den neghen-en-twintighsten namen recht voor Pernambuc een Scheepken met Wijnen gheladen / brachten het volck met haer Schuyte aen landt / ende staken het Scheepken 's anderdaeghs in brandt / alsoo haer niet en konde dienen. Naer dat het Yser ende alles wat haer konde dienstich zijn / hadden over-ghenomen. Den derden

den Junij wierden te rade naer Isla Fernando de Norohna te lopen / ende daer te ververschen. Quamen daer den achtsten / ende settent op de reede / vonden daer het Jacht den Eenhoorn. Verversten voorts daer / halende water ende hout tot den vijf-en-twintighsten / ende ginghen doen weder t'zeyl / haer best doende om weder op de Custe van Brasil te kommen. Den acht-en-twintighsten saghen weder de vaste Custe ontrent op de hooghde van seven graden by Zuyden de Linie. 's Anderdaeghs bevonden sich tusschen Itamarica ende Pariba, ende bleven aldaer af ende aen houden: des nachts wierden een Zeyl ghewaer te loef-waert van haer ontrent een halve mijle / maeckten daer jacht op / ende veroverden 't selve noch voor den dach / was gheladen met vier hondert kisten Suyckeren / eenich Brasil-hout ende Tobac / ende liepen daer mede wat meer 't Zee-waerts. Den eersten Julij, deden haer beste om de Zuydt te winnen / ende waren teghen den avondt by 't Noordt-eynde van Itamarica, ende settent daer met de Windt-hondt ende 't veroverde Schip op acht vademen. 's Anderdaeghs voeren met de Boot inde Riviere van Goiana, om te sien offe de Portugesen daer konden landen; vonden inde mondt vande Rivier veerthien voeten waters / ende een musquet-scheut inne-waerts wel dry vademen waters; vonden daer een Boot d'welck sy mede namen / ende setten de Portugesen daer aen landt. Den derden liepen weder 't Zee-waerts / doch de Windt-hondt met het veroverde Schip stelde sijn kours naer 't Vaderlandt / ende 't Jacht den Otter nam wat Zee om weder uyt 't gesichte te wesen. Doch vervielen in 't eerste vry wat om de Noordt / soo dat den sevenden sich bevonden op de hooghde van vijf graden ende vijftich minuten / doch allenskens wat meer 't Zee gerakende / kregen de windt meer Oostelijck / ende wonnen weder om de Zuydt: (want die daer ervaren zijn / getuygen dat men ontrent vijftich mijlen van landt / ontrent dese hooghde / de windt ghemeynlijck heeft uyt den Oosten / ende hoe dichter aen landt / hoe de windt Zuydelijcker wort.) Soo dat den elfden sich weder bevonden op neghen graden ende elf minuten / ende hielden het soo tusschen de acht ende neghen graden ende ettelijcke minuten. Den twee-en-twintighsten ghemoeten den Ammirael Pieter Pietersz. Heyn met sijn thien Schepen ende een Barcke / ende bleven daer soo af ende aen houden tot den seven-en-twintighsten; alswanneer haer kours veranderden / ende ginghen Noordt-Noordt-West aen / om weder beneden Pernambuc te gheraecken teghen het aenstaende springh-tijdt: ende bleven voorts daer kruyssen. Van alsoo de stroom hardt om de Noordt gingh / vervielen allenskens op minder breete / ende met een slach-bough wonnen weder; soo dat naer geweest te hebben op de hooghde van dry graden ende seven-en-dertich minuten Zuyder breete / den twaelfden Augusti de vaste Cust by Itamerica weder saghen. 's Anderdaeghs met den dach werden een Portugees Schip ghewaer / ende straex daer naer noch een; leyden het eene aen boordt / ende stelden daer twintich man op / ende porden met alle de zeylen daer by / naer den anderen / de welcke sy naer de middach mede veroverden: lietent doen drijven / om de eerste mede by haer te krijghen / de welcke 's nachts ontrent elf uyren by haer quam / waren beyde met Suyckeren gheladen: haer bekomste nu hebbende / vonden gheraden daer mede naer huys te zeylen den veerthienden Augusti. De Noordt-Ooste windt hieldt haer eenighe daghen seer op; den neghenthienden September gheraeckten beyde de veroverde Schepen door een storm van haer op de hooghde van wat meer als negen-en-dertich graden: den vier-en-twintighsten sagen 't Eylandt Flores, ende quamen 's anderdaegs onder 't Eylandt Fayal daerse ses-en-dertich soo Portugesen als Swarten aen landt setten. Den achtsten October saghen de Leezard, ende quamen 's anderdaeghs binnen Falmouth, daer den derthienden het eene veroverde Schip by haer quam / ende keerden den vier-en-twintighsten weder in Texel.

ANNO 1627. Junius.

Julius.

Augustus.

September.

Jaerlijck Verhael
VAN DE
Verrichtinghen der Gheoctroyeerde
West-Indische Compagnie.

Kort Begrijp van 't vijfde Boeck.

DE gheleghentheyt vande Vloote onder den *Ammirael Pieter Adriaensz. Ita.* Uyt-lopen der Schepen: ses kommen by een aen *St Vincent: Isla Blanca* beschreven: kommen aen *Mona:* by *Savona:* nemen een Scheepken gheladen met Gember: Rievierken *El Soco: Sogelo:* 't Eylandt *Sta Catalina.* De andere kommen aen *Bahia Honda.* Nemen een Barcke met Swarten. Een Schip inde grondt gheschoten. Een Bercke ghenomen. Al de Vloote komt by een. Besichtighen *St Jago de Cuba.* Kommen aen de *Cabo S. Anton:* raken op de droughten vande *Organos,* doch sonder schade: de Spagnaerden hacken twee van haer eyghen Barcken inde grondt. Een Barcxken kommende van *Sisal* ghenomen, daer kondtschap uyt bekommen. Noch een Barcke ghenomen met vijf hondert Huyden, &c. Krijghen twee *Honduras*-vaerders in 't ghesichte: raken daer mede slaeghs: de *Leeuwinne* gheraeckt vast neffens den Spaenschen *Vice-Ammirael*: den Spaenschen *Ammirael* jaeght mede aen de grondt: naer een hardt ghevecht worden de onse meester van beyde de Spaensche Schepen. Namen ende monture van de selve. Lossen de Schepen: ende steken den brandt in de *Vice-Ammirael*, ende sleypen den *Ammirael* wegh. De *Noordt-Sterre* jaeght twee of dry Bercxkens aen de wal: lossen den *Ammirael*, ende steken die mede in brandt. Keeren in 't Vaderlandt. Lijste vande goeden die mede brachten. 't Schip den *Fortuyn* sijn weder-varen. Neemt een Spaensche Barcke. De gheleghentheyt vande Vloote onder *Dirck Symonsz. van Uytgeest.* Kommen aen de Eylanden van *Cabo Verde*: ende van daer op de Custe van *Brasil.* Nemen een Schip ende twee Carveelen. Ontladen de twee Carveelen, ende stieren den buydt naer 't Vaderlandt. Nemen noch een Schip met Suyckeren gheladen. Bekommen kondtschap

ſchap van een Galeoentjen van *Goa:* zeynden den buyt naer 't Vaderlandt. Doet ſijn beſt om weder op de Braſiliſche Cuſte te kommen. Ende vervalt op de Cuſte van *Noordt-Braſil:* vervalt tot op de dry-endertich graden by Noorden de Linie: komt in *Sierra Lyona.* Vertrocken weder van daer. Nemen een Scheepken met Wijnen van *Madera.* Kommen op de Cuſte van *Braſil* ontrent *Pernambuco.* Nemen twee Schepen met Suycker gheladen. Doen jacht op 't kleyn *Galeon* van *Goa:* ende nemen 't ſelve naer een hardt ghevecht. Veroveren noch twee Schepen met Suyckeren gheladen, ende kommen te ſamen onder de *Cabo S. Auguſtin.* Verzeylden naer de *Caribiſe* Eylanden: ſetten onder *Bekia.* Ontladinghe der Prinſen, ende 't ghetal der veroverde goederen. Keeren daer mede naer 't Vaderlandt, ende kommen daer in *April* 1629. Uyt-ruſtinghe vande Vloote onder den Generael *Pieter Pieterſz. Heyn:* loopt uyt in *Maio*, ende daer naer kommende inde *Canariſe* Eylanden: ende voorts aen de *Caribiſe.* Sien *Iſla de Pinos:* ende kommen aen de *Cabo St Antonio:* houden daer ontrent: verzeylen naer de gronden vande *Tortugas:* nemen twee Barcxkens: kommen weder ontrent de *Havana.* Nemen een Fregat uyt-gheſonden om de Spaenſche Vlooten te waerſchouwen: jaeghen noch een Barcke aen ſtrandt: de windt drijft ſoo wel de onſe als de Spaenſche Vloote voor-by de *Havana:* de *Vice-Ammirael* komt by onſe Vloote: krijghen de Vloote van *Nova Hiſpania* in 't gheſichte: ende wordt by de onſe ghenomen, ſoo in Zee, als inde Baye de *Matanza.* Ghelegentheyt vande Galeons ende andere ghenomene Schepen. Een Schip met Wijnen verovert: ontladinghe van de ghenomene Schepen. Vertrecken uyt de Baye de *Matanza.* Twee Jachten af-gevaerdicht naer 't Vaderlandt. De Vloote komt in 't Vaderlandt. Ladinghe vande Schepen. Weder-varen van 't Schip den *Tiger*, een van deſe Vloote. *Oudt Vliſſinghen* neemt een Schip van *Rio de Jenero* met Suyckeren. Kommen aen de *Caribiſe* Eylanden. By de *Goude Sonne* een Schip met Huyden verovert. Kruyſſen by de *Cabo St Anton.* Verzeylen naer de gronden vande *Tortugas.* Den *Tiger* verdwaelt van de andere Schepen: ende ſwarmt inde *Golfo van Nova Hiſpania.* Kommen weder op de gronden vande *Tortugas;* ende ſoo in 't Canael van *Bahama*, d'welck ſy paſſeren: ſien de *Bermudez:* ende kommen weder aen de *Barbados:* daer naer aen *St Vincent: Granada: Iſla Blanca:* vanghen daer Bocken: gheleghentheyt van 't Eylandt: beſchrijvinghe van 't Eylandt *Tortuga.* Anckeren onder *Orchilla:* vangen daer Bocken: beſchrijvinghe van 't Eylandt. *De Roccas* ende *Bonaire* beſchreven. Kommen aen *Savona:* aen *Mona:* beſchrijvinghe van 't Eylandt. Kommen t'huys. Gelegentheyt vande Vloote van *Adriaen Ianſz. Pater:* ſijn vertreck ende reyſe tot aen *St Vincent*, een vande *Cabo Verdeſe* Eylanden.

Het vijfde Boeck.

ANNO 1628.

E Gheoctroyeerde West-Indische Compagnie / door het veroveren van des vyandts Schepen ende Goederen 't voorleden jaer weder seer versterckt zijnde / hadde beraemt teghen dit lopende jaer sesthien hondert ende acht-en-twintich / wederom verscheyde Vlooten uyt te zeynden. Ende voor eerst een Vloote van twaelf Schepen onder het beleydt vanden Man-haften Pieter Adriaensz. Ita van Vlissinghen als Commandeur; ende Hans Abbouts als Vice-Commandeur. Daer toe waren gheschickt by de Camer tot Amsterdam, 't Schip den Dolphijn, groot hondert ende dertich lasten / voorsien met twee metale ende acht-en-twintich ysere stucken / ende ghemant met hondert ende seven koppen. De Roode Leeuw, groot twee hondert ende vijftich lasten/ voorsien met twee metale ende twee-en-twintich ysere stucken / ende ghemant met hondert en twintich Boots-ghesellen / ende een-en-veertich Soldaten/ Capiteyn Albert Hendricksz. De Kater, groot tnegentich lasten / voorsien met sesthien gotelinghen / ende vijf-en-tsestich mannen / Capiteyn Jochim Gijsz. De Pinas, groot hondert lasten / voorsien met achthien gotelinghen/ ende tsestich Boots-ghesellen / ses-en-twintich Soldaten / Capiteyn Claes Fransz. de Vries. Uyt de Camer van Zeelandt, 't Schip Walcheren, groot twee hondert en tachtich lasten/ voorsien met acht metale en twee-en-twintich ysere stucken / ende hondert en tsestich koppen / daer den Commandeur selfs op soude gaen / ende voor Schipper Jan Mast. De Leeuwinne, groot hondert lasten / voorsien met twee metale ende veerthien ysere stucken / ghemant met neghen-en-tseventich man / Capiteyn Jan Pietersz. De Noordt-Sterre, groot dertich lasten / voorsien met vier metale ende vier ysere stucken / ende veertich man / Capiteyn Cornelis Huyghens. De Fortuyn, groot hondert en tsestich lasten / voorsien met twee metale ende achthien ysere stucken / hondert en dry koppen / Capiteyn Galeyn van Stapels. De Zuydt-Sterre, groot dertich lasten / voorsien met vier kleyne metale ende vier ysere stucken / ses-en-veertich man / Capiteyn Adriaen Adriaensz. Uyt de Camer vande Maese, de Eendracht, groot hondert lasten / voorsien met twee metale / achthien ysere stucken / tachtentich man / Capiteyn Antonis Cornelisz. Condé. Uyt de Camer van Stadt en Landen, de Vriessche Jagher, groot hondert en veertich lasten/ voorsien met twee metale ende sesthien ysere stucken / vier-en-tseventich mannen / Capiteyn Jan Braems. Doch dese en liepen niet t'effens uyt: den Dolphijn ende de Kater scheyden uyt Texel den vier-en-twintighsten Januarij, alsmede de Vriessche Jagher: Walcheren, de Leeuwinne ende Noordt-Sterre, uyt Zeelandt den seven-en-twintighsten / ende de andere op verscheyden tijden/ als hier naer sal segghen. Dese ses Schepen by-naer op een tijdt uyt-ghelopen/ quamen by den anderen op de reede onder 't Eylandt S[t] Vincent, een van de Caribise Eylanden den vijfthienden Martij, sonder op hare reyse tot hier toe yets schrijvens weerdich ghemoet te hebben. Naer dat hier een weynich ververst hadden / verdeelden haer in twee deelen: den Ammirael met Walcheren, de Kater ende de Noordt-Sterre scheyden van daer den dry-en-twintighsten Martij, ende setten het 's anderdaeghs onder Granada: den ses-en-twintighsten

(margin: Januarius. — beside "phijn ende de Kater scheyden uyt Texel…"; Martius. — beside "de Caribise Eylanden den vijfthienden Martij…")

ften scheypden weder van daer/ ende quamen 's anderdaeghs onder Isla Blanca. Dit Eylandt is overvloedich vol Bocken / doch daer en is gheen versch water / als alleen inde reghen-maenden een weynich: daer zijn niettemin veel schoone Valleyen met kort gras bewassen: de grondt niet zijnde dan kleyne keykens / ende op sommighe plaetsen heel klippich; heeft een tamelijck goedt Haventjen / daer die van Commena ende die van 't Eylandt Margarita sommige tijden des jaers kommen havenen om Bocken op 't Eylandt te vangen. Den neghen-en-twintighsten lichten weder haer anckers / ende stelden haren kours Noorden ende Noorden ten Oosten / trachtende het Eylandt St Juan de Porto Rico te bezeylen: vervielen den tweeden April op de Zuydt-zijde van 't selve Eylandt / by naer ontrent sijn midden: makende gissinghe dat van Isla Blanca tot daer toe hadden ghezeylt tnegentich mijlen. Des anderendaeghs setten het onder 't Eylandt Mona, welck sy gisten te ligghen thien mijlen van Cabo Roxo, wesende het Westelijckste van Porto Rico. Den vierden scheypden weder van daer / ende bevonden haer 's anderdaeghs 's morgens by den Oostelijckften hoeck van 't Eylandt Savona, gheleghen van Mona (naer hare rekeninghe) ontrent negen mijlen: kommende ontrent het midden van 't selve Eylandt / staken sy by / ende quamen den sesten daer onder te reede / doch ginghen des avondts wederom t'zeyl. Den neghenden veroverde de Jacht een Spaensch Scheepken / ghel aden met seven duysent ponden Gember: de ghenomene verklaerden dat sy ghekommen waren uyt een Rievierken gheleghen ontrent derthien mijlen boven de Stadt St Domingo, ghenaemt El Soco, d'welck in 't in-kommen met het leegh water maer vier voet diep is / ende de Huysen staen een weynich vande strandt af / daer valt beneffens Gember, oock Suycker ende Huyden. Noch dry mijlen boven dit Rievierken light een ander / ghenaemt Sogelo, daer niet valt als Huyden ende Manteca de Porco, dat is Kuddekens-Booter / die de Spagnaerden veel ghebruycken: de Barcken nemen haer ladinghe in ontrent acht mijlen binnen 't Rievierken / daer een groot Dorp light: dit Rievierken is tamelijck diep tot op de vier mijlen innewaerts daer heeft het veel drooghten. Daer is / naer haer segghen / noch een Rievierken elf mijlen van St Domingo, ghenaemt Macoris, waer Suycker/ Gember ende Huyden vallen / de Bercken laden seven mijlen binnen dit Rievierken: heeft een tamelijcke diepe mondt / doch bestroyet met eenighe drooghten. Vernamen mede uyt de selve / dat inde Rieviere van de Hooft-Stadt St Domingo dry Schepen laghen / by-naer vol-laden / de welcke wel eerstdaeghs mochten uyt-kommen om naer Cartagena te lopen. 'S anderdaeghs den thienden waren ontrent dry mijlen by Zuyden 't gat vande Rievier van St Domingo, soo dat de openinghe bescheydelijck konden sien. Bleven hier ontrent eenighe daghen kruyssen. Den veerthienden settent onder het Eylandeken Sta Catalina, liggende voor de Custe van Hispaniola. Bevonden 't selve seer steenich te wesen / doch heeft goedt versch water / ende voorts anders niet als dat ghedierte welcke sy Leguanen noemen: de Noordt-zijde light niet boven een halve mijle van 't groot Eylandt / sulcx dat den genen die uytter Zee daer aen kommen / aen 't selve schijnt vast te wesen. Scheypden 's anderdaeghs weder van daer / ende den sesthienden waren met laveren weder opghekommen tot op een mijl vande West-hoeck van 't Eylandt Savona, soo dat daeghs daer aen weder onder 't selve setten. Voeren daer aen landt om eenige Beesten te vanghen / doch en vernamen daer gheene / soo dat te ghelooven is daer weynige op moeten wesen. Scheypden den twintighsten weder van daer/ ende namen haren kours langhs de Zuydt-zijde van 't Eylandt Hispaniola naer Isla de Vacca, ende quamen den vijf-en-twintighsten achter 't selve te reede. Den Vice-Commandeur Hans Abbouts vertrock met sijn Schip / de

Anno 1628.

Aprilis.

Anno 1627. Leeuwinne ende de Vriessche Jagher, nevens twee groote Chaloupen den tweeden April uyt de voor verhaelde Baye van 't Eylandt St Vincent: ende quamen 's anderdaeghs op de reede in een Baye onder 't Eylandt Granada. Den vijfden voer de Chaloupe vande Leeuwinne met vijfthien man ende een jonghen/ naer landt / om met de segen te visschen in een Baye niet verre vande Schepen / ende alsoo teghen de middach niet weder en quamen / ghelijck haer belast was / kreghen die vande Schepen quaedt achter-dencken / soo dat naer de middach de groote Chaloupe naer landt sonden / om naer 't volck te vernemen: teghen ever de plaetse kommende / vonden een doode gantsch naeckt in Zee drijven/ de welcke sy aen boordt brochten: ende alsoo hier uyt wel konden gisschen watter gebeurt was/ sonden de Biscaische Chaloupe neffens de Boot vande Vriessche Jagher wederom derwaerts met eenige ghewapende mannen: de welcke tegen den avondt weder kommende / verhaelden gheweest te zijn ter plaetse daer het volck gevist hadde / doch dat aldaer nochte de Chaloup nochte het volck hadden ghevonden/ soo dat wel te vermoeden was alle by de Wilden mosten vermoordt zijn. Sonden 's anderdaeghs weder derwaerts / doch en konden niet vorders vernemen: soo dat 's avondts weder van daer t'zeyl ginghen. Den achtsten waren mede aen Isla Blanca, vongen daer eenige Bocken; ende verzeylden weder met den daghe. De Vriessche Jagher met een Chaloupe werdt tusschen de Eylanden ende de vaste Custe deur ghesonden/ om aldaer te kruyssen / tot den sesten Maij; ende dan voorts te lopen tot aen Cabo de la Vela, ende dan over te steken naer Isla de Vacca, alwaer den anderen weder hadden te vinden. En de andere hielden buyten de Eylanden / ende souden mede kruyssen tot aen Cabo de Coquibocoa ende Bahia honda, tot de voorseyde tijdt. Den vijfthienden waren de Schepen dicht by Cabo de Coquibocoa; daer de Vriessche Jagher weder by haer quam / ende anckerden den seventhienden in Bahia Honda. Den neghenthienden maeckten weder zeyl/ doende haer best met laveren om weder op te kommen aen Cabo de Coquibocoa, van meyninghe zijnde daer voorts te houden. Dan 's anderdaeghs quam daer by haer 't Jacht de Kater met een brief vanden Commandeur Pieter Adriaensz., by de welcke haer wierdt belast vroegher te kommen achter Isla de Vacca. Den een-en-twintighsten liepen te samen naer Cabo de la Vela, ende anckerden aldaer: daer quam weder de Vriessche Jagher by haer / de welcke een Portugesche Barcke hadde ghenomen / kommende van Pernambuc, met ses-en-dertich Swarten: namen 't volck over in haer Schepen/ ende hackten de Barcke inde grondt. Ende gaende van hier t'zeyl / staken over naer Hispaniola; d'welck den ses-en-twintighsten in 't ghesichte kreghen / ende twee daghen daer naer quamen achter Isla de Vacca, by de andere Schepen op de reede. Den achtsten

Majus. Maij quam daer mede by haer 't Schip de Eendracht, d'welck uyt de Maese was t'zeyl ghegaen den twaelfden Februarij, hadden onder-weghen een Portugees Schip met Swarten ghеladen / door een ongheluckighe scheut onder water te gronde doen gaen. Den elfden vertrocken weder van daer/ ende stelden haren kours Zuyden over naer de vaste Custe / de welcke den seventhienden quamen te sien/ zijnde seer hooghe bergen/ eenige mijlen by Oosten Sta Martha, verdeelden haer hier in dry deelen: in 't eerste soude wesen Walcheren, de Eendracht, ende de Vriessche Jagher: in 't tweede den Dolphijn, Leeuwinne ende Cuba, (d'welck onder-tusschen oock was by haer ghekommen) ende in 't derde de Kater, de Noordt-Sterre, ende twee groote Chaloupen; welcke dicht onder de wal souden houden/ ende de andere wat verder 't Zee-waerts. Gheraeckten door hardt weder wat van den anderen; dan quamen daer naer weder by een. Den Dolphijn met de Leeuwinne staken den acht-en-twintighsten weder over naer Hispaniola, ende quamen den lesten Maij weder achter

Isla

Isla Vacca, op welcken dach den Ammirael mede over-stack / ende verviel den derden Junij op Hispaniola ontrent Porto Jaquimo. De andere waren ondertusschen verzeylt naer Cabo Tiburon: alwaer de Fortuyn neffens de Zuydt-Sterre recht te voren waren ghekommen; dese twee waren eerst den derden Martij uyt Zeelandt t'zeyl ghegaen / ende en hadden onder-weghen noch niets verricht / als alleen ontrent Porto Rico een Berckxken ghenomen met Eet-waren ghcladen. Soo dat den vierden alle de Schepen onder Cabo Tiburon weder by den anderen quamen. Hier is een schoone reede om te ververschen / soo van Beesten als Oragnie-Appelen / daer is mede versch water te bekommen / ende goede ancker-grondt. Den achtsten scheyden weder van hier / ende namen haren wegh naer 't Eylandt Cuba. D'Jachten de Kater ende de Zuydt-Sterre, ende een groote Chaloupe / wierden ghesonden naer de Haven van St Jago de Cuba, om te besoecken of sy het Schip dat aldaer yeder jaer het Koper in neemt / om naer de Havana te brengen / konden verrasschen ende uyt-halen. Doch daer voor kommende / vonden 't gat soo engh / ende de barninge soo groot / dat haer met de Jachten niet dorsten in begheven: sonden alleen de Chaloupe daer binnen / om de gheleghentheyt te bespieden / de welcke weder-keerende / haer verhaelden / datter dry Schepen ende een Bercke inde Haven laghen / dicht onder het Casteel. Sulcx dat dese Jachten den elfden weder by de andere Schepen quamen / ende liepen te samen naer de Caymans: ende van daer voorts naer Cabo de Corrientes, ende St Anton. Sonden de Kater ende de Noordt-Sterre voor-uyt / met twee Chaloupen / ten eynde sy d'een of d'ander Spaensche Barcke mochten verrasschen / ende daer uyt eenighe kondtschap bekommen / hoe het in die Ghewesten stondt / ende wat Schepen daer waren te verwachten. Den twintighsten kreghen de Cabo St Anton in 't ghesichte; ende de voorseyde Jachten quamen weder by haer sonder noch yets vernomen te hebben. Gheraeckten daer naer al wat diep in de bocht van Mexico, soo dat gheraden vonden de gronden vande Tortugas aen te soecken: doch de windt scharpende / leyden het weder over / soo dat den negen-en-twintighsten 't Eylandt Cuba weder in 't gheſichte kreghen / ende namen voor aldaer te kruyssen tusschen de Organos ende Rio de Porcos, ende eerst-daeghs een Biddach te houden over de Vloote. Teghen den avondt en konden 't landt maer van de stenghe sien / alsoo door het schoon-maken vande Schepen Zuydt-West aen waren ghedreven: weshalven weder twee glasen naer 't landt toe wenden: ende hadden die noch niet uyt ghezeylt / ofte daer ginghen twee ofte dry vieren op / ende smackten grondt op vier vadem / soo datter dry Schepen vast gheraeckten / daer den Ammirael twee Chaloupen naer toe sondt: de Kater gheraeckte stracx weder los / maer de Schout by nacht sat seer vast / ende en gheraeckte niet weder af voor 's anderdaeghs. Waren op de hooghde van twee-en-twintich graden ende twintich minuten: men moet hier wel voor hem sien / want de drooghten steken verre af van 't landt. Den vierden Julij 's morgens saghen de Croone; ende Cornelis Huyghen met de Noordt-Sterre ende twee Chaloupen wierdt ghesonden onder de wal / om eenighe kondtschap te bekommen hoe het daer ghelegen was. Quamen den negenden weder by de Vloote: hadden den sesten wel een Barcxken onder de wal ghesien / doch de Spagnaerden hadden het al in de grondt gehackt eer sy der konden by kommen: kregen daer noch twintich Huyden uyt / ende wat ghedrooght Vleesch / was voorts met Schildt-padden geladen; sagen daer naer noch een Barcxken / d'welck de Spagnaerden mede inde grondt hackten / doch de onse daer aen-kommende / vonden daer wat ghedrooghde Visch in / wat Pluym-werck ende Cottoene-gaerne / doch meest al nat. Den elfden bracht de Noordt-Sterre en de Besaen-Chaloupe een Barcxken op / het welcke sy onder de wal hadden ghenomen / kom-

Anno 1627. Junius.

Julius.

kommende van Sisal, (een Haventjen in Yucatan) ghеladen met Cacao, ende
Anno wat lopende wandt / tot behoef van een Galeon, d'welck inde Havana wierdt
1628. ghetimmert. Upt dit volck wierdt vernomen / dat de Honduras-vaerders noch hadden te kommen / ende dat de Gouverneur vande Havana verwitticht zijnde datse veel sieck volck hadden / twee Fregatten hadde gesonden vol Soldaten / om haer te versterecken. Verklaerden mede dat onder de Vloote die doen te kommen hadde van Nova Hispania, maer twee kloecke Galeons waren / ende maer thien / ofte ten upttersten elf wel ghemonteerde Schepen: naer dat het goedt upt het Barcxken hadden ghenomen / sleten 't selve tot brandt-hout. Bleven voorts hier af ende aen houden / somtijdts ontrent Porto de Cavannas, ende de Kroone, ende somtijdts tot dicht by de Havana, tot den lesten Julij: bevonden sich doen van Cavannes ontrent ses mijlen Noordt ten Westen: kreghen daer in 't ghesichte het Jacht de Noorde-Sterre en de Besaen-Chaloupe / welck besich waren in 't vervolghen van een Barcke / soo dat de Vloote daer mede naer toe hieldt: dese Barcke wierdt naer de noen by 't Jacht verovert ende inde Vloote ghebracht: was over derthien daghen ghekommen upt de Honduras, ende ghеladen met vijf hondert Huyden / ende hondert bossen Salsaparilla; ende bekenden dat de twee groote Zeylen / die de onse nu in 't ghesichte hadden / waren den Ammirael ende Vice-Ammirael vande Honduras: ende dat het een op hadde twee hondert en vijftich mannen / ende het ander twee hondert / ende elck voorsien waren met twintich stucken gheschuts. Den eersten
Augustus. Augusti kreghen die twee groote Schepen weder in 't ghesichte / doch waren al dicht onder landt ghekommen / ende niet over de twee mijlen vande Havana naer 't Oosten / ende alle onse Schepen waren in haer lije / ende onsen Ammirael wel aldermeest 't Zee-waerts. De twee Spaensche Schepen meynden tusschen de wal ende onse Vloote deur te lopen / ende soo inde Havana te snappen / daer groote kans toe hadden: doch de Leeuwinne die wel de bezeylste was onder onse Schepen / de loef ghewonnen hebbende / ende de Fortuyn te lij-waert / alsmede den Dolphijn, de wal mede soo naer wesende / dat des vyandts Schepen niet wel voor hun over konden gheraken / werdt haer sulcx belet; souden anders lichtelijck de Havana zijn in-gelopen / door dien de windt doen landelijck was / ende aen de wal stercke dwars-stroomen liepen / tot merckelijcke verhinderinghe van onse Schepen. De Spaensche Vice-Ammirael voor zeylende / wierdt by de Leeuwinne seer kloeckmoedelijck aen boordt gheleght / ende deden op den anderen een dappere charge met grof gheschut ende musquetten: maer alsó de Leeuwinne gheen enter-dregghe en hadde / gheraeckte weder van sijn boordt; ende de Vice-Ammirael van hem los zijnde / leyde sijn roer aen boordt / ende gheraeckte aen de grondt / ende de Leeuwinne insghelijck / door dien 't Schip in 't wenden niet kort ghenoegh en wilde vallen: quamen heel naer by den anderen te setten / doch soo dat de Leeuwinne de vyandt qualijck met eenighe van sijne stucken konde begaen: daer den Spaenschen Vice-Ammirael hem ghemackelijck konde treffen / sulcx dat hy des Leeuwinnes groote mast over boordt schoot. Den Spaenschen Ammirael sijn Vice-Ammirael voor-by ghekommen zijnde / doch wel merckende dat hy voor den Dolphijn ende Fortuyn niet over en mochte / die met volle zeylen op hem aen-quamen / heeft het mede dicht by sijnen Vice-Ammirael aen de wal ghejaeght / soo dat de Leeuwinne tusschen beyden bleef / ende werdt by den Spaenschen Vice-Ammirael ghewaldigh beschoten / ende soo ghemattеert / dat de Schipper ende meer andere doodt gheschoten zijnde / sy met de Spaensche in bespreck waren om sich over te gheven: want bleef daer tusschen tween soo vast liggen / van 's morghens / tot den twee uyren naer de middach: alsoo de onse hem niet en konden ontsetten / vermidts de koelte was upt den Zuyden /

ende

ende tamelijck stil/ ende de stroom onder de wal om de West gingh: doch meest om dat soo kleynen kennis hadden van de gronden: ende de Spagnaerden die inde Bercke hadden bekommen/ en konden haer niet onderrichten / alsoo verklaerden selfs daer van onwetende te wesen / niettemin dat wel ghehoort hadden datter onder de wal gheen goede ancker-grondt en was: sulcx dat de onse alleen af ende aen liepen/ ende hare laegen gheschuts nu op d'een nu op d'ander Spaensche Schip losten. Middelertijdt wierter van landt met Booten veel volcks aen den Vice-Ammirael ghebracht/ alsoo door 't ghestadich schieten vande Leeuwinne aen den Spaenschen Ammirael niet wel en konden kommen. Onsen Ammirael ondertusschen / door dien de windt teghen was / ende de koelte soo slap / en konde niet by de werck kommen / soo dat best gheraden vondt/ een weynich om de Noordt te laten door-staen/ tot dat de brise/ die hier dagheliicks waeyt/ soude deur-breken: de welcke naer de middach vernemende met de stijve koelte/ is de selve dicht onder landt ghelopen/ een canon-scheut boven de Spaensche Schepen / alwaer de andere Schepen hem volghden; ende alsoo daer noch elf ofte twaelf vadem waters vonden; naer dat sijn Vice-Ammirael ende de Fortuyn belast hadde wat sy doen souden/ hieldt draeghende op de vyandt / ende leyde het den Vice-Ammirael van de vyandt aen boordt/ (door dien de selve hem schoonst lagh) voor op sijn hals / hem met sijn sware stucken dapper treffende: daer ontstondt een hardt ende bloedich ghevecht wederzijdts met canon ende musquetten; ende de onse smackten oock eenige vierpotten uyt hare marsch in des vyandts Schip; ende meynden daer op over te gaen/ dan wierden by de Spaensche te rugghe ghedreven. De Fortuyn quam daer op aen / ende leyde sich aen Walcherens boordt: ende den Dolphijn, naer dat sijn boegh stucken op den Spaenschen Ammirael hadde ghelost/ quam onsen Ammirael mede op zijde/ ende liet sijn ancker toe-gaen / ende gaf sijn touw soo veel bots/ dat met het achter Schip quam te ligghen aen den gheabordeerden Spaenschen Vice-Ammirael: een deel van 't volck uyt de Fortuyn overghegaen zijnde in onsen Ammirael, enterden den Spaenschen Vice-Ammirael met sulcken dapperheyt ende ghewaldt / dat de Spagnaerden de moet verloren hebbende / sich begaven tot de vluchte. Van dry hondert mannen die op 't selve Schip waren gheweest / bleef daer wel de helft doodt ligghen / ende de resterende spronghen over boordt / ende sochten met driften ende swemmen sich te bergen/ van de welcke vele verdroncken. De Kater, Eendracht, ende de Vriessche Jagher, wierpen haer anckers dicht by/ende op zijde vanden Spaenschen Ammirael, ende gaven met haer geschut dapper op hem vier: de Spaensche siende hoe het met haren Vice-Ammirael was af-ghelopen/ en dorsten ons volck niet verwachten / maer spronghen met menichten over boordt / ende sochten het lijf te berghen. Soo dat de onse hare Booten manden / ende daer aen voeren / vonden daer noch ontrent de vijftich man in / die in 't eerste noch eenighe teghen-weer deden / maer lieten de moedt haest sincken / ende saghen mede naer een goedt heenen-kommen. De Gouverneur vande Havana hadde te voren / wel twee Fregatten vol volcks ghesonden / om de Schepen by te staen/ maer de Kater was daer soo dapper achter geweest / dat sich weder naer de Havana hadden moeten begheven. Dus wierden de onse eyndelijck meester van dese twee Spaensche Schepen. Den Ammirael was ghenaemt Nossa Sennora de los Remedios, versien met acht metale ende twaelf ysere stucken: ende de Vice-Ammirael, St Jago, versien met vier metale ende sesthien ysere stucken. Ende hadden elck by-naer dry hondert mannen op-ghehadt / door dien de Spaensche uyt de Havana, eer de onse daer konden by kommen / soo veel volcks daer hadden aen-ghebracht. In onse Schepen en waren maer twaelf ofte derthien dooden / ende ontrent vijftich ghequeste / ende dat meest

Anno 1628.

op de Leeuwinne, welck dapper in de neep was gheweest / als voren hebbe verhaelt. Nu dewijl de veroverde Schepen aen de grondt saten op een van de alder-ghevaerlijckste plaetsen van dese Ghewesten / ende de onse soo naer de wal daer by ligghende / ende een kleyne travade haer lichtelijck t'samen hadde konnen om hals brenghen: als mede om datter al vry wat waters inde veroverde Schepen begon te kommen: wierdt op 't spoedighste alle moghelijcke vlijdt aen-ghewendt om de selve / als mede de Leeuwinne, weder vlodt te krijghen: doch 't selve niet wel doenlijck zijnde / soo werdt goedt ghevonden / die achter een te lossen / ende de goederen over onse Schepen te verdeylen. De Leeuwinne gheraeckte den derden weder vlot / ende korts daer naer den Spaenschen Ammirael: maer den Spaenschen Vice-Ammirael sat soo vast / dat niet teghenstaende alle middelen wierden aen-ghewendt / dien niet konden af-krijghen: ende alsoo reede der wel vijf voet waters in 't slagh stondt / ende de Huyden onder water ligghende / soo leelijck begonden te stincken / dat men in 't ruym niet konde dueren / soo hebben dat Schip verlaten / ende den brandt daer in ghesteken / naer dat alles daer uyt-ghehaelt hadden / wat konden. Ende alsoo de Vloote van Terra Firma dagheliјcks hadde te kommen / daer de onse sich te swack voor kenden / soo en vondt onsen Ammirael niet gheraden / daer langher te vertoeven: maer oordeelden het meerder wijsheydt van daer te vertrecken / ende hem te ghenoeghen met den buyt die reede in sijn macht hadde. Den vierden Augusti 's nachts maeckten zeyl: 't Schip Walcheren sleypte den Spaenschen Ammirael, die sijn ladinge noch meest in hadde; ende de Fortuyn de Leeuwinne. Op den dach / waren door de stilte ende harde stroom tot voor het gat van de Havana ghedreven; onsen Ammirael, met dat sware Schip achter hem / soo dicht onder de wal ghekommen zijnde / dat by de Booten van alle de Schepen 't Zee-waerts gheboughscheert moste werden: die vande Casteelen / die op de mondt vande Havana ligghen / dapper naer hem schietende / doch te kort. De windt daer naer Oostelijck wordende met een stijve koelte / stelden te samen haren kours Noorden over door de Strate van Bahama naer de Custe van Florida. 't Jacht de Noordt-Sterre, d'welck voor eenighe dagen van de Vloote was af-ghedwaelt / quam weder by haer: 't selve hadde ondertusschen / twee ofte dry Barcken / waer van 't eene op de wacht lagh / aen de wal gejaeght / ende hadde versch water genomen. De Vloote al properlijck voorts zeylende / losten den Spaenschen Ammirael soo vele als sy konden / ende staken dien voorts in brandt: de veroverde Barcke wierdt mede ghelost / ende lieten die drijven. Dit gheschiede ontrent anderhalf mijle van landt / op de hooghde van ses-en-twintich graden by Noorden de Linie. Ende naer dat den festhienden Augusti een Danck-segginghe over de gantsche Vloote hadden ghehouden / soo hebben haren kours ghestelt naer 't Vaderlandt / ende zijn daer in 't eynde van September ende begin van October voorspoedelijck weder ghekeert.

Uyt den Spaenschen Ammirael werden gelost elf hondert ende ses-en-twintich kassen drooghen Indigo van Guatimala, ende hondert en dry-en-tsestich kassen natte: twee duysent / seven hondert seven-en-tsestich drooghe Huyden: vijf-en-veertich packen Salsaparilla: vijfthien pottisen Balsem; acht metale ende twaelf ysere Stucken: uyt den Spaenschen Vice-Ammirael, duysent en vier-en-vijftich kassen drooghe ende vijf-en-veertich natten Indigo: twee duysent neghen hondert en veertich drooghe Huyden / hondert een-en-dertich packen Salsaparilla; twaelf pottisen Balsem; vier metale en sesthien ysere Stucken: een-en-vijftich en een half pondt Silver. Uyt de Barcke / vier hondert neghen-en-tsestich Huyden / ende tneghentich packen Salsaparilla. In somma dese Vloote bracht t'huys

2180 Kas-

Anno 1628.

2180 Kaſſen ende Fardeelen drooghen Indigo van Guatimala.
218 Kaſſen natte.
6176 Drooghe West-Indiſche Huyden.
266 Packen Salſaparilla.
27 Pottiſen Balſem-Olye.
7000 Pondt Gember van St Domingo.
51½ Pondt ongHemunt Silver.
12 Metale Stucken.
28 Yſere Gotelinghen.

Eer wy een eynde maken van deſe Vloote / ſoo moeten hier by voeghen 't ghene hier voren / om dat in 't vervolgh niet wel te paſſe quam / is over-gheſlaghen. Het Schip de Fortuyn, d'welck den derden Martij uyt Zeelandt vertrock / hadde op / boven ſijn Bootſ-volck / dry-en-tſeſtich Coloniers / met laſt de ſelve met haer ghereedtſchap te landen aen 't Eylandt Tabago: vande welcke gheſcheyden zijnde den tweeden Maij, quamen den vierden onder het Eylandt St Vincent te reede / vonden daer twee mannen van 't volck van Capiteyn Jan van Ryen, de welcke uyt de Rieviere Wiapoco, daer een plantagie hadden aen-gerecht / waren ghevlucht / door dien dat met de Inwoonders van dat Gheweſte oneens geworden zijnde / de ſelve ſijn Lieutenant hadden doodt gheſlaghen / ende ſijn Gheſaye ende Wooninghen uyt-gheroeyt: doch hadde de Wilde weder ſoo verre te neder gheſet / dat hem hadden toe-ghelaten eenige Chaloupen te maken / om ſijn volck naer elders te vervoeren: de deſe met haer ſevenen / waren gheweeſt in een Chaloupe / van welcke twee onder-weghen waren gheſtorven / ende de andere vijf landen aen 't Eylandt Trinidad: en vonden daer voor eerſt gheen volck / dan daer naer quamen der Wilden van 't Eylandt van Granada, daer ſy by gheraeckten: doch alſoo deſe Wilden van Granada ſeer ghebeten waren op de Francoiſen / ſoo hadden dry van haer volck / die Franſchen waren / doodt gheſlaghen / ende deſe twee Nederlanders verſchoont; vande Capiteyn ende 't ander volck en wiſten niet te ſpreken. Dit Schip de Fortuyn vernomen hebbende dat den Ammirael Pieter Adriaenſz. hier was gheweeſt met de Vloote; verzeylde van hier den thienden Maij; ende quam den twaelfden aen 't Eylandt St Chriſtoffel. Ende den veerthienden weder van daer ſcheydende / bevonden haer den ſeſthienden dicht by de Eylandekens die men de Virgines noemt: wierden daer een vremt Zeyltjen ghewaer / daer ſy jacht op maeckten; ende ontrent twee uyren voor Sonnen ondergangh / ſonden de Chaloupe aen 't Jachtjen de Zuydt-Sterre, d'welck by haer hadden / 't ſelve belaſtende dit Zeyltjen den gantſchen nacht te volghen / door dien 't ſelve tuſſchen de Eylandekens ende klippen in liep / weſende daer binnen vol vuylen en drooghten / in voeghen van een fuycke / ſoo dat men daer in zijnde / ghenootſaeckt is wederom uyt te laveren / d'welck by Schepen niet ſonder groot ghevaer kan werden ghedaen. De Jacht ende de Chaloupe volghden t'zeyl den gantſchen nacht / ende ſaghen het 's morghens langhs de wal boughſcheren / des weghen de Chaloupe voor-uyt werde gheſonden: de Spaenſche ſulcx vernemende / ſtranden hare Barcke dicht by een Dorpken / ende vluchten aen landt (alſoo daer maer een piſtool-ſcheut af en ſaten) met alles wat ſy konden met nemen. De onſe daer in ghekommen zijnde / wonden 't Scheepken af / met verlies van twee anckers / ende quamen den achthienden Maij daer mede by 't Schip de Fortuyn: daer wierden in ghevonden thien pottiſen Wijn / twintich met Verckens-Smeer / hondert vier-en-twintich Huyden / ende voorts Sout: daer haer behoefte van namen / ende de Huyden overghenomen hebbende / hackten de Barcke inde grondt. Laveerden 't gat weder uyt / ende namen haer kours naer Hiſpaniola; ende liepen voorts langhs de

ANNO 1628. Noordt-zijde van 't selve Eylandt/ ende quamen soo voorts om de Cabo St Nicolas, ende eyndelijck by de Vloote/ als voren is verhaelt.

Daer was 't voorleden jaer by de Gheoctroyeerde West-Indische Compagnie noch een Vloote uyt-gherust / die te lopen hadde naer de Custe van Brasil, onder het beleydt van den kloecken Zee-Heldt Dirck Symonsz. van Uytgeest: die sich daer voor desen wel hadde ghequeten. Daer waren toe gheschickt de twaelf volghende Schepen. De Geele Sonne, als Ammirael / groot hondert ende vijftich lasten / voorsien met twee metale ende twee-en-twintich ysere stucken / ende ghemant met hondert ende achthien Boots-ghesellen. Den Otter, groot tnegentich lasten / voorsien met sesthien gotelinghen / ende met een-en-tseventich man / daer Capiteyn op was Cornelis Cornelisz. Jol, die daer naer wel van sijne dapperheyt heeft doen spreken / anders ghenaemt Houte-been, om dat d'eene been in een scheeps-ghevecht verloren hebbende / op een houte soo wel gingh / dat men het qualijck konde mercken / ende soo rap selver scheep was / als andere die haer beyde beenen hebben. De Steur, groot tnegentich lasten / voorsien met veerthien gotelinghen / vier-en-tsestich man / daer Capiteyn op was Jan Thijsz. Pal. De Windt-hondt, groot tsestich lasten / voorsien met thien gotelinghen / ende vijftich man / Capiteyn Claes Hendricksz. Den Bruyn-visch, groot tsestich lasten / voorsien met acht gotelinghen / veertich man / Capiteyn Huygh Jacobsz. Het Duyfken, groot ses-en-dertich lasten / voorsien met acht gotelinghen / seven-en-twintich man / Capiteyn Reynier Pietersz.: alle weghen de Camer tot Amsterdam. Ter-Veere, groot tneghentich lasten / voorsien met veerthien gotelinghen / dry-en-tseventich man / Capiteyn Jacob Hendricksz. Lucifer. De Swane, groot dertich lasten / voorsien met ses gotelinghen / dry-en-veertich mannen / Capiteyn Willem Canniel: uyt de Camer van Zeelandt. De Roode Leeuw, als Vice-Ammirael / groot hondert en twintich lasten / voorsien met twee metale ende achthien ysere stucken / Capiteyn Cornelis Cornelisz.: uyt de Camer vande Maese. 't Wapen van Hoorn, groot hondert en thien lasten / voorsien met twintich gotelinghen / ses-en-tachtich mannen / Capiteyn Jacob Jansz. Duynkercker. De Enchuyser Maeght, groot hondert ende thien lasten / voorsien met twintich gotelinghen / acht-en-tseventich man / Capiteyn Dirck Thijsz.: uyt de Camer van 't Noorder-Quartier. Graef Ernest, groot twee hondert lasten / voorsien met vier metale ende twintich ysere stucken / hondert ende een man / Capiteyn Jan Wendelsz.: uyt de Camer van Stadt ende Landen. Van

Januarius. dese liepen te samen van Texel uyt den vier-en-twintighsten Januarij deses jaers / de Geele Sonne, den Otter, de Steur, de Windt-hondt, den Bruyn-visch, Het Duyfken, 't Wapen van Hoorn, de Enchuyser Maeght, ende Graef Ernest. De Geele Sonne als Ammirael / Graef Ernest als Vice-Ammirael / ende 't Wapen van Hoorn als Schout by nachte. In Zee zijnde / gheraeckten wat van

Februarius. den anderen / doch quamen den vier-en-twintighsten Februarij by de Canarise Eylanden weder meest by een. Alwaer by den Raedt wierdt beraemt te lopen naer St Vincent, een vande Cabo Verdese Eylanden. Quamen daer den tweeden Martij ten ancker / setten daer hare Chaloupen op / ende verversten het volck; ende voor-sagen haer van versch water / soo daer / als aen 't naest-gheleghen Eylandt St Antonio. Dese twee Eylanden zijn de Westelijckste van de Cabo Verdese Eylanden / gheleghen tusschen de seventhiendehalf ende de achthien graden by Noorden de Linie / ende ligghen ontrent derdehalf mijle vanden anderen. De Baye van St Vincent, daer men het set op acht / thien / ende oock twaelf vademen sandt-grondt / licht op sesthien graden ende ses-en-vijftich minuten; is een schoone ende groote Baye / daer ghemackelijck is te ligghen: St Vincent is anders een dor / bar ende klippich Eylandt / daer weynich

nich versch water is te bekommen / ten syn men delve / uyt-ghenomen aen de Zuydt-Zuydt-West-zijde vande Baye / als het in de tijdt is / daer alsdan twee ofte dry Schepen haer konnen versorghen met af-lopende water uyt een kleyne spruyte; op dit Eylandt zijn veel Bocken: oock Schildt-padden in de tijdt / te weten van Augusto tot Februarius: daer is mede schoone visch te vanghen: daer staen eenighe wilde Vijghe-boomen; daer en woondt gheen volck op. Het Eylandt St Antonio is bewoont by eenighe Swarten / vier hondert / ofte wat meer sterck: daer zijn mede veel Bocken op: ontrent de Zee-kant is een Boomgardt van Oragnie-appelen / de welcke Noordt-West ten Westen van u is / als ghy onder St Vincent te reede light; ende is te kennen by een hooghen Palmiet-boom / die daer by staet: bequamen daer doen wel neghen duysent Appelen / naer haer gissinghe. | Anno 1628.

Den ses-en-twintighsten Martij ginghen van daer weder t'zeyl / ende den thienden April geraeckten door de Linie. Den twintigsten des selven maendts werden het vaste landt van Brasil ghewaer op de hooghde van seven graden ende acht-en-dertich minuten by Zuyden de Linie. Des nachts vernamen dry vreemde Zeylen onder hare Vloote / te weten / twee Carveels ende een Reezeyl. Het Duyfken leyde het eene Carveel aen boordt / dan alsoo hare bovenblinde inde wegh was / en konde sijn volck niet wel over-setten; soo dat de Vice-Ammirael sijn Chaloupe sondt / die het veroverde. Het ander Carveel werdt by de Chaloupe vanden Ammirael ghenomen; ende het Ree-zeyl by de Chaloupe vanden Otter. Dese dry te samen hadden in-gheladen elf hondert kisten Suyckeren / een ghedeelte Tobac / ende veel Brasilie-hout. Waren den neghenthienden ghekommen uyt de Haven van Pernambuco: alwaer de ghevanghene verklaerden noch twee Schepen te ligghen by-naer veerdich om uyt te kommen. De Commandeur werdt te rade de Steur ende de Maeght van Enchuysen met de twee veroverde Carveels te zeynden naer 't Eylandt Fernando Noronha, om de selve aldaer bequaemlijck te ontladen / ende met de buyt naer 't Vaderlandt te zeylen. Den vier-en-twintighsten wierdt by haer noch een Schip ghenomen / ghelađen met dry hondert en vijftich kisten Suyckeren ses-en-dertich kisten Tobac / ende een ghedeelte Brasilie-hout / d'welck den elfden Aprilis ghekommen was uyt de Bahia de todos los Santos: de ghevanghenen verklaerden dat aldaer lagh een Galeon ghekommen van Goa, ende seer rijckelijck ghеladen / d'welck daer wachte op ghesclschap / om te samen naer Portugal te keeren. Den acht-en-twintighsten / alsoo door de stroom ende schrale windt seer te rugghe om de Noordt waren ghedreven / ende weynich hope saghen om 't Eylandt Fernando Noronha te bezeylen / soo werdt de Commandeur te rade eenighe Schepen te zeynden naer de Caribise Eylanden / om de veroverde Schepen daer ghemackelijcker te ontladen / ende van daer naer het Vaderlandt te zeylen: sulcx dat van daer naer huys werden ghesonden / boven de voornoemde Schepen / den Otter, de Windt-hondt, Ter-Veere, welcke alle in 't Vaderlandt behouden in quamen: te weten / de Steur den tweeden September. De Maeght van Enchuysen den een-en-dertighsten Julij. De Windt-hondt den vijfden September. Den Otter den dry-en-twintighsten October. Ter-Veere den seven-en-twintighsten Julij. | Martius. | Aprilis.

De Commandeur Dirck Symonsz. dese Schepen met de veroverde dus afgheveerdicht hebbende / dede met sijn by-hebbende Vloote sijn uyterste beste om weder om de Oost ende de Zuydt te winnen / ende weder op de Custe van Brasil te kommen. Doch den neghenden Maij des middachs hooghde ghehadt hebbende van vier graden ende vijf minuten by Zuyden de Linie / saghen 's avondts de Custe van Noordt-Brasil ontrent Mokeroë, naer dat sy konden verkennen; d'welck was gantsch buyten haer gissinghe ende verwachten / | Mayus.

 want

Anno 1628. want meynden noch by Oosten Isla Fernando Noronha te wesen / soo ghewel-digh hadde haer de stroom om de West ghetrocken / d'welck wel dient in acht ghenomen / want men lichtelijck daer door groot ghevaer soude kommen te lopen. Zijnde deswegen seer beducht voor de vlackten van dese Custe / ende de menichfuldighe drooghten die daer af steken / belasten 't Jacht het Duyfken voor-uyt te zeylen / ende deurgaens neerstigh te looden / ende de volghende in tijdts te waerschouwen: doncker werdende / kreegh 't selve thien voeten waters / ende stracx daer aen seste half ende ses / soo dat het wende / ende de Vloote waerschouwde. 'S anderdaeghs alsoo de Commandeur gantsch geen hope en sach om langhs dese wegh de Brasilische Custe weder te bekommen / alsoo meer ende meer by de stroom wierde wegh-ghevoert / ende de windt hem ghenoeghsaem teghen was / oordeelde verre het beste te wesen sich te begheven naer Sierra Lyona aen de Custe van Africa, ende van daer weder over te steken. Ende alsoo om 't selve bequaemlijck te doen / nootsakelijcken verre ver-

Julius. vallen moste naer het Noorden / soo bevondt sich den vijfden Julij op de hooghde van dry-en-dertich graden ende vier minuten by Noorden de Linie: ende doen eerst een goede Westelijcke windt vernemende / stelde sijn kours weder Zuydt-Oost aen. Den elfden saghen de Saluages, d'welck sich van verre op dede als een omghekeert Schip / ende 's anderdaeghs bevonden haer by Teneriffe, ende deden haer beste om boven groot Canaria te zeylen; ende keerden soo verlanghsaem weder naer de Custe van Africa. Den twintighsten saghen Cabo Verde, ende quamen te reede onder de Oost-zijde van het Eylandeken daer nevens ligghende / d'welck de onse nu noemen Goeree, ende alwaer een Fortjen by de onse is geleght. 't Jacht Duyfken werdt gesonden naer 't Dorp Refrisco, om eenighe Beesten te koopen tot ververſinghe van 't volck / want waren door dese langhe reyse al wat ghematteert. Den vijf-en-twintighsten lichten weder haer anckers / ende namen haren kours naer Sierra Lyona; al-

Augustus. waer sy den tweeden Augusti ten ancker quamen. Sierra Lyona is seer hoogh / ende dry of vier dubbelt landt / seer dicht met boomen bewassen / soo dat licht te kennen is voor die vande Noordt kommen / door dien men gheen soo hooghen landt op die Custe en verneemt als dit is. Daer is ongheloofelijcke menichte van Limoenen ofte Lijmen te bekommen / seer dun van schellen / nevens meer andere vruchten: ende voor de reede is uytnemende schoon af-lopende water / ende seer ghemackelijck om te halen. Den negenthienden quam daer by haer op de reede de Roode Leeuw, welck den sesten Martij uyt de Maese ghelopen zijnde om onder sijn vlagghe te kommen / al op de Custe van Brasil was ghe-weest / ende daer wel eenige van des vyandts Schepen hadde naer ghejaeght / doch gheene bekommen. Naer dat het volck hier wel was ververst / de Schepen schoon ghemaeckt / ende water en hout in-ghenomen / soo is de Commandeur van daer weder vertrocken met sijn Schip de Geele Sonne, Graef Ernest, 't Wapen van Hoorn, de Roode Leeuw, de Swaen, het Duyfken, ende een groote Zeyl-Chaloupe.

October. Den sesten October wierden een vremt Zeyl ghewaer / d'welck naer eenighe jacht by de Chaloupe van de Schout by nacht werdt verovert: was een Carveel / ghekaden met hondert pijpen Wijn / kommende van Madera, ende willende naer Pernambuc. Den elfden gheraeckten door de Linie: ende den acht-en-twintighsten saghen weder de Custe van Brasil ontrent Pernambuc op de hooghde van seven graden ende een half. Daer ontrent houdende buyten het ghesicht van 't landt / om niet ghesien te worden: wierden den lesten October ses vremde Zeylen gewaer / op de welcke met alle macht jacht maeckten: het eene wierdt noch voor Sonnen onder-gangh verovert / wesende ghe-laden met vier hondert en ses kisten Suyckeren / hondert en dertich quintael

Brasilie-

Brasilie-hout / ende een weynich Tobac / quam uyt de Haven van Pernambuc. Anno 1628.
Den Ammirael van dese Vloote d'welck het kleyn Galeon was / ghekommen van Goa; mitsgaders de Vice-Ammirael ende noch twee andere liepen Zuydtwaerts over / daer onse Schout by nachte, Vice-Ammirael, ende de Roode Leeuw naer toe hielden / als mede den Ammirael die een goedt stuck in lij was: ende het Duyfken volghden de Portugesche Schout by nacht, die Noordtwaert over-liep / ende veroverden die voor Sonnen onder-gangh / was een Fluyte / gheladen met dry hondert ende dertich kisten Suyckeren / hondert en dertich quintael Brasilie-hout / ende ses kisten Tobac; ende deden weder haer beste om by de andere Schepen te kommen. Onse Schout by nachte was ondertusschen by den Portugeschen Ammirael ofte 't Galeontjen ghekommen / ende leyde dien stracx aen boordt / meynende daer eenich volck in over te setten / ende weder jacht te maken op de andere / dan vondt het heel anders ghestelt als meynde / want die van Pernambuc daer wel tseventich man hadden opghestelt / die haer dapper te weer stelden / soo dat de onsen weder mosten afhouden / ende 't selve met schieten matteren: daer werdt weder-zijdts ghewel-digh geschoten met canon ende musquetten; ende onsen Vice-Ammirael quam mede by de wercke. 'T volck vande Schout by nachte enterde wel dry-maels / ende werdt telker-reyse af-gheslagen: doch schoten eyndelijck de groote ende besaen-mast over boordt / ende den brandt in 't Schip: soo dat de Portugesen de moedt verloren / ende haer op goedt quartier over-gaven: de onse overghekommen zijnde / listen den brandt / ende liepen met het veroverde Schip naer de Cabo St Augustin: ende setten het daer by haren Ammirael; waer het Duyfken mede quam met sijne veroverde Schepen. 'Sanderdaeghs veroverde onse Vice-Ammirael noch de Vice-Ammirael vande Portugesen / d'welck was een Spieghel-Schip / ghemonteert met twaelf gotelinghen / ghetaden met Suycker ende Tobac: de Schout by nacht hadde mede noch een Portugees Schip verovert / ghetaden met twee hondert en tseventich kisten Suyckeren / ende by den Ammirael onder de Cabo voornoemt gebracht. Den tweeden November voer den Ammirael met sijn by-hebbende Vloote ende de veroverde Schepen naer het Eylandeken St Alexio, ende setten daer alle de Portugesen aen landt / uytgenomen de Schippers ende Stier-lieden. Onse Schout by nacht hadde in 't ghevecht maer twee dooden bekommen / ende elf ghequetste. Den vierden ginghen altsamen van daer weder t' zeyl / ende stelden haren kours naer het Noorden / ende bejegenden 's anderdaeghs haren Vice-Ammirael, nevens 't Schip d'welck hy ghenomen hadde: daer twee-en-vijftich mannen in waren / die gheen ofte weynich teghen-weer hadden ghedaen. De Commandeur vondt gheraden naer de Caribise Eylanden te verzeylen / om aldaer de veroverde Goederen bequaemlijck in sijn Schepen over te nemen. Den derden December saghen het Eylandt Barbados, ende 's anderdaeghs St Vincent, ende quamen daer een uyre voor Sonnen onder-gangh te reede. Doch verzeylden den sevenden van daer naer Bekia, om dat daer bequamer ancker-grondt was om te ligghen. Want Bekia heeft een seer schoone Baye / daer de Schepen by den anderen / ende ghenoeghsaem zijde aen zijde konnen ligghen / ghelijck tot Amsterdam voor de Palen: alsoo daer slecht water is / ende bequame ancker-grondt op acht / neghen ende thien vadem waters / ende hoe dieper inde Baye hoe beter: het Eylandt is onbewoondt / doch de Wilde van St Vincent kommen daer dickmaels om eenighe vruchten te teelen ende te plucken. De veroverde Schepen wierden hier ontladen / ende de Goederen over-ghesetin onse Schepen / als volght:

November.

December.

In't Schip de Geele Sonne:

Anno 1628.

400 Stucken Baffetas.
90 Stucken ongheblepckt Linnen.
134 Stucken cottoene Lijnwaet.
116 Stucken Cannekins.
261 Zijde Damastjens ende Armosijntjens.
13 Oost-Indische Dekens.
5 Tapijten/ ende eenighe kostelijcke Kleederen.
99 Leere packen met Stoffen ende Zijden: alle kostelijcke Waren.
30 Toe-ghepackte kisten met kostelijcke Waren.
91 Pondt Muscus, in loode doosen.
34 Pondt Ambregris, in loode doosen.
1 Groote doose vol Bezoar-steenen.
10 Tonnekens ende fardeelen Indigo.
Noch 64 balen ditto.
20 Fardeelen Canneel.
Eenighe besalikens met Diamanten.
25 Balen Rijs.
314 Realen van achten.
Beneffens een partije Peper ende Nagelen/ ende noch eenighe Zijden ende andere Frapicheden / alles upt het Galeontjen van Goa: ende voorts noch;
129 Kisten Suyckeren.
174 Half drooghe Hupden/ ende andere klepnigheden.

In't Schip Graef Ernest, van Stadt en Landen.
443 Kisten Suyckeren.
7 Kisten Tobac.
12 Sacken Cottoen.
66 Drooghe Hupden.
160 Realen van achten.
Ses groote Diamanten, en een besalie.
12 Vaetjens Confituren/ ende eenighe klepnigheden.

In't Schip de Roode Leeuw, voor de Camer vande Maze.
340 Kisten Suyckeren.
Ses groote Diamanten.
6 Kisten Tobac.
78 Stucks drooghe Hupden.
Een besaliken Diamanten.
153 Realen van achten.

In't Schip 't Wapen van Hoorn.
138 Kisten Suyckeren.
35 Stucks drooghe Hupden.
Een besalie Diamanten.
133 Realen van achten.
Seven groote Diamanten.

In't Schip de Jonghe Mauritius.
362 Kisten Suyckeren.
75 Realen van achten.

In't Jacht de Mane.
88 Kisten Suyckeren.
128 Fardeelen Canneel.
53 Realen van achten.
14 Leeren packen met alderhande Stoffen.

Daer

Daer waren in 't voorseyde Galeontjen seer vele besalikens met Diamanten geweest/ dan wierden vele verduystert / ende quamen alleen te voorschijn vijf-en-twintich tamelijcke groote / ende eenighe wat kleynder / ende vier of vijf besalikens kleyne; nevens eenighe andere Ghesteenten van kleynder waerde. Waren hier mede besich tot den twintighsten Januarij des naesten jaers/ soo dat doen eerst van daer vertrocken; ende met aen Isla Blanca aen te lopen/ ende tot den vijfden Februarij Bocken te jaghen / quamen eerst den derthienden ende veerthienden April des jaers 1629 t'huys. Waren tusschen Hispaniola ende Porto Rico deur ghekommen. Anno 1628.

De Gheoctroyeerde West-Indische Compagnie stadich de ooghe ghehadt hebbende op de Vlooten van den Koningh van Spagnien/ so van Terra Firma als van Nova Hispania, ende nu de middelen bekommen hebbende / om meer als voor desen te konnen doen / ende willende de goede Ingheseteneu van dese Landen volkommentlijck ghenoeghen; is te rade ghewo rden / boven de voorgaende Vlooten / (welcker ghelucki ghe verrichtighen wy nu hebben verhaelt) noch een heel machtighe uyt te rusten / ende de selven te zeynden naer West-Indien/ onder het opper-beleydt van Pieter Pietersz. Heyn als Generael, welckes goeden dienst sy voor desen soo overvloedighlijck hadden ghenoten. Tot dese Vloote wierden by de Camer tot Amsterdam ghereedt ghemaeckt de volgende Schepen ende Jachten: 't Schip Amsterdam, groot vijf hondert lasten/ voorsien met twee-en-twintich metale stucken/ ende acht-en-twintich gotelinghen / ghemant met hondert ses-en-tsestich Boots-ghesellen / ende vier-en-tachtich Soldaten / daer de Generael op soude gaen / sijn Schipper ende Capiteyn was Witte Cornelisz. Wit. Den Hollandtschen Thuyn, groot vier hondert lasten / voorsien met twaelf metale / vier-en-twintich ysere stucken/ hondert en dertich Boots-ghesellen/ seven-en-tsestich Soldaten; daer op hadde te varen den Man-haften Hendrick Cornelisz. Loncq als Ammirael, ende als Capiteyn Allert Jansz. 't Schip Hollandia, groot dry hondert lasten/ voorsien met vier metale ende ses-en-twintich ysere stucken / hondert vijf-en-twintich Matroosen/ vijftich Soldaten/ Capiteyn Thomas Sickens. 't Schip Geldria, groot dry hondert lasten/ voorsien met vier metale ende acht-en-twintich ysere stucken/ hondert vijf-en-twintich Matroosen/ ende twee-en-vijftich Soldaten/ Capiteyn Pieter Gerritsz. Root. De Provintie van Uytrecht, groot dry hondert lasten / voorsien met ses metale en vier-en-twintich ysere stucken/ hondert een-en-dertich Matroosen / dry-en-vijftich Soldaten/ Capiten Hendrick Jacobsz. Kat. De Witte Leeuw, groot twee hondert ende vijftich lasten/ voorsien met twee metale ende vier-en-twintich ysere stucken / Capiteyn Jan Jansz. van Hoorn. De Swarte Leeuw, groot hondert en tachtich lasten / voorsien met twee metale en twee-en-twintich ysere stucken / vijf-en-tseventich Matroosen / twee-en-dertich Soldaten / Capiteyn Pieter Fransz. De Valck, groot hondert en vijftich lasten / voorsien met vier metale ende twee-en-twintich ysere stucken / vijf-en-tachtich Matroosen / twee-en-veertich Soldaten/ Caipteyn Marcus Martensz. De Roode Leeuw, groot twee hondert en vijftich lasten/ voorsien met twee metale ende twee-en-twintich ysere stucken/ hondert en twintich Matroosen / een-en-veertich Soldaten / Capiteyn Albert Hendricksz. 't Schip Haerlem, groot twee hondert en twintich lasten / voorsien met twee metale ende twintich ysere stucken/ hondert en twintich Matroosen/ twee-en-veertich Soldaten/ Capiteyn Frans Claesz. De Pinas, groot hondert lasten/ met acht gotelinghen/ tsestich Matroosen/ ses-en-twintich Soldaten/ Capiteyn Claes Fransz. de Vries. Muyden, groot tsestich lasten / met sesthien gotelinghen/ acht-en-veertich man/ Capiteyn Cornelis Leendertsz. Naerden, groot tsestich lasten / met veerthien gotelinghen / vijfthien man / Capiteyn

Anno 1628. Hans Cools. Den Eenhoorn, groot tsestich lasten / met thien gotelinghen/ seven-en-veertich man / Capiteyn Hendrick Jansz. Langh. Den Swarten Ruyter, groot tsestich lasten / met veerthien gotelinghen / vijftich man / Capiteyn Michiel Gijsbrechtsz.: ende de langhe Barcke / groot twintich lasten / met twee gotelinghen/ en twintich man/ Schipper Jacob Barentsz. Upt de Camer van Zeelandt: 't Schip de Neptunus, groot twee hondert lasten/ voorsien met acht metale ende sesthien ysere stucken / hondert Matroosen / ende vijf-en-vijftich Soldaten / daer de Vice-Ammirael op gingh Joost van Trappen, ghesecht Banckert. 't Schip den Tiger, groot hondert en twintich lasten/ met acht metale ende sesthien ysere stucken / hondert en ses Matroosen / vijf-en-veertich Soldaten/ Capiteyn Lucas Pol. De Goude Sonne, groot hondert tsestich lasten/ met vier metale ende veerthien ysere stucken / hondert en neghen man/ Capiteyn Willeboordt Danen. Het Post-paerdt, groot tseventich lasten / met twee metale / thien ysere stucken / ses-en-tsestich Matroosen / twaelf Soldaten / Capiteyn Willem Cornelisz. Domburgh. Oudt Vlissinghen, groot vijftich lasten / met twaelf gotelinghen vijf-en-veertich man / Capiteyn Willem Willemsz. Upt de Camer vande Maese: 't Schip Uytrecht groot dry hondert lasten/ met seven metale ende acht-en-twintich ysere stucken/ hondert neghen-en-vijftich Matroosen/ vijftich Soldaten / Capiteyn en Schout by nacht van de Vloote Cornelis Claesz. Melck-meydt. 't Schip Dordrecht, groot twee hondert en vijftich lasten/voorsien met twee metale ende twee-en-twintich ysere stucken / hondert en ses Matroosen / een-en-veertich Soldaten / Capiteyn Willem Gerritsz. Ruyter. De Neptunus, groot twee hondert ende dertich lasten/ met ses metale ende twintich ysere stucken / hondert en twee Matroosen/ dry-en-vijftich Soldaten / Capiteyn Bastiaen Jacobsz. Den Tiger, groot seven-en-vijftich lasten / met twee metale twaelf ysere stucken / tseventich Matroosen / twintich Soldaten / Capiteyn Cornelis Jacobsz. Cleynbeet. Upt de Camer van het Noorder-Quartier: 't Schip Munnickendam, groot dry hondert lasten / voorsien met ses metale ende vier-en-twintich ysere stucken / hondert acht-en-tsestich man/ Capiteyn Cornelis Symonsz. Groen. De Griffoen, groot twee hondert en vijftich lasten / met acht metale ende vier-en-twintich ysere stucken/ hondert een-en-veertich Matroosen/ dry-en-vijftich Soldaten/ Capiteyn Jan Cornelisz. Keert de Koe. Den Ouwevaer, groot tnegentich lasten/ met twee metale ende twaelf ysere stucken / vijf-en-vijftich Matroosen/ twee-en-twintich Soldaten/ Capiteyn Samuel Willemsz. Upt de Camer van Stadt en Landen: De Goude Leeuwe, groot twee hondert en vijftich lasten/ met acht metale ende twintich ysere stucken/hondert dry-en-veertich Matroosen/ seven-en-veertich Soldaten / Capiteyn Pieter Walighsz. Den Dolphijn, groot hondert en vijftich lasten / met vier metale en sesthien ysere stucken/ acht-en-tneghentich Matroosen / vier-en-dertich Soldaten / Capiteyn Hendrick Cornelisz. Dreven. De Vos, groot tseventich lasten / met twee metale ende thien ysere stucken/ vier-en-tseventich mannen/ Capiteyn Jan de Braems. Sulcx datter in dese Vloote waren gheschickt een-en-dertich meest groote Schepen/ ende van swaer gheschut / ende volck ten vollen wel voorsien. Alle

Mayus. dese wierden veerdich in 't begin van de maendt Maij:, soo dat den twintighsten uyt Texel t'zeyl ginghen de Schepen Amsterdam, den Hollandtschen Thuyn, Hollandia, de Witte Leeuw, Haerlem, Geldria, de Provintie van Uytrecht, de Swarte Leeuw, de Vergulde Valck, de Griffoen, den Ouwevaer, den Eenhoorn, Naerden, Muyden, ende de langhe Barcke. De Roode Leeuw ende de Pinas, waren te voren den derden Maij uyt-ghelopen: ende de Vos den neghenthienden uyt de Eemse. Den een-en-twintighsten liepen uyt Zeelandt de Neptunus ende het Post-paerdt. Den twee-en-twintighsten quam de Generael in

Zee

Zee by de Schepen die uyt de Maese waren ghelopen / Uytrecht, de Sphæramundi ofte Dordrecht, den Tiger, de Neptunus, de Swarte Ruyter. 't Schip de Goude Leeuw ende den Dolphijn, vande Camer van Stadt en Landen, liepen eerst den vijf-en-twintighsten uyt: ende den Tiger van Zeelandt, neffens Oudt Vlissinghen den dertighsten: waer door gheschiede dat de gantsche Vloote wat traegher by een quam; oock d'een ende d'ander Schip noyt by de Vloote quam/ als hier naer sullen segghen; ende nu voor eerst verhalen de reyse vanden Generael Pieter Pietersz. Heyn met sijn by-hebbende Schepen. Den neghenthienden Junij quam de Vloote by Porto Santo ende Madera; vervorderden hare reyse sonder vertoeven. Den Swarten Ruyter, den Eenhoorn, ende de Vos werden belast voor-uyt te zeylen / ende het soo aen te legghen / dat 's morghens al weder by de Vloote waren. Ende alsoo haer den thienden Julij bevonden op de hooghde van veerthien graden ende ses-en-twintich minuten: ende 's anderdaeghs op de derthien graden ende vier-en-vijftich minuten / soo belaste den Generael aen 't Jacht de Vos, naer het onder-gaen van de Maene voor-uyt te zeylen / om de Vloote met een scheut te waerschouwen wanneer sy landt souden moghen ghewaer worden: ghelijck dan 't selve dien nacht vernam / dede een scheut / ende den Ammirael antwoorde met ghelijcke / op dat de Schepen mochten weten dat ontrent de Caribise Eylanden waren ghekommen. Soo dat den twaelfden onder het Eylandt St Vincent in St Antonis-Baye ten ancker quamen. De Generael stelde terstondt ordre op 't ruylen van verversinghe / ende water ende brandt-hout te halen. Soo dat den achthienden weder t'zeyl ghinghen naer Isla Blanca, daer weynich tijdts vertoefden/ ende liepen voorts den seven-en-twintighsten voor-by de Cabo Tiburon, ende kreghen in 't begin van Augustus Isla de Pinos in 't ghesichte; ende alsoo de Vloote van Terra Firma hier was waer te nemen/ soo vergaderde de Generael hier sijnen secreten Raedt / ende gaf yeder Schip sijn last waer naer sich soude hebben te draghen. Den derden Augusti tusschen Cabo de Corrientes ende St Anton saghen twee Zeylen niet verre van de wal / de welcke korts daer naer by haer quamen / ende waren de Roode Leeuw ende de Pinas. Dese waren / als voren verhaelt is / wennighe daghen voor de Vloote uyt Texel t'zeyl ghegaen / ende waren den seven-en-twintighsten Junij ghekommen aen 't Eylandt Granada: in 't begin van Julij waren daer aen landt gheweest / ende eenighe kuylen ghegraven om haer van water te voorsien: hadden mede te landtwaert in gheweest by twee Dorpen daer veel Wilden woonden / de welcke haer vriendelijck bejeghenden; doch waerschouwden haer dat aen d'ander zijde van het Eylandt / in 't gheberghte / heel quade Wilden sich onthielden/ die de vremde / ende oock haer seer vyandich waren; de welcke lichtelijck souden af-kommen / ende d'een of d'ander schelmerye aen-richten. Den tweeden Julij voeren de onse weder aen landt / ende vernamen daer veel meer volcks/ die met twee Canoen van d'ander zijde van 't Eylandt waren ghekommen: ende hoe-wel de Wilde de onse hadden ghewaerschouwt/ soo en wierdt 't selve niet in acht ghenomen: soo dat dese Wilde/ haer slagh waer-nemende / dewijl de eene Boot met water aen de Schepen roeyde / ons volck d'welck noch aen landt was onversiens over-vielen / sloeghen van d'een Schip sesthien ende van d'ander achthien man doodt / braken wel dertich water-vaten / ende de Boot: de welcke noch aen de Schepen werdt ghehaelt / nevens vijf man die van dese slachter in 't bosch waren ontkommen. Soo dat men sich wel voorsichtelijck van dese ende dierghelijcke Wilden heeft te wachten / ende altijdts wel op sijn hoede te wesen. Hadden daer naer ververst aen het Eylandt St Christoffel, ende quamen nu/ als voren/ by de Vloote.

Anno 1628. Junius. Julius. Augustus.

Den vijfden Augusti laghen al ontrent de Cabo St Anton, ende wierden de

Anno 1628. Schepen schoon ghemaeckt / ende een Jacht op de wacht ghehouden wat buyten de wal. Den sevenden hadden een sware storm. Den thienden bevonden haer op de hooghde van dry-en-twintich graden en een half ontrent Rio de Porcos. Den derthienden gheraeckten weder boven de Cabo St Anton. De Generael belaste 't Jacht de Vos ende de Barcke voor de Vloote te zeylen / om de selve te waerschouwen voor de drooghten die vande voorseyde Cabo ende de Organos af-steken: twee glasen inde nacht gheraeckte de Barcke aen de grondt niet sonder ghevaer / soo dat een scheut dede / waer op de Vloote afwende. 'S anderdaeghs dewijl daer soo harden stroom om de West gingh / dat de Vloote haer niet wel by landt konde houden / werdt goedt ghevonden te verzeylen naer de gronden van de Tortugas. Vernamen de selve den twintighsten / ende wierpen grondt op tseventich vademen grof grauw sandt met corael / ende hadden de hooghde van vier-en-twintich graden ende vier minuten. 'S anderdaeghs wierden twee Zeyltjens ghewaer / de welcke aen werden ghehaelt: waren twee Barcxken / die over veerthien dagen uyt de Havana waren gekommen / om aen dese gronden te visschen. Vernamen uyt het volck / dat de Spaensche inde Havana gantsch geen kondtschap van onse Vloote en hadden / doen sy t'zeyl ginghen / datter mede noch gheen Vloote van Terra Firma ofte Nova Hispania was in-ghekommen / dan dat de selve dagheliicx wierden verwacht. Den twee-en-twintighsten sagen weder 't Eylandt Cuba, ende quamen de Havana soo nae / dat het Casteel ghenaemt Morro, bescheydelijck konden sien. Daeghs daer aen hadden Mesa de Maria in 't ghesichte / misten vier van hare Schepen / Hollandia, de Roode Leeuw, Dordrecht, ende de Valck, nevens de Jachten Muyden ende de Swarte Ruyter. De windt Oost zijnde / lietent langhs het landt voor de windt deur-staen / om niet te verre by Oosten de Havana te gheraecken / alsoo bevonden dat de stroom haer seer om de Oost hadde vervoert. Den vier-en-twintighsten hadden de Havana seven mijlen van haer Zuyden ten Oosten. Kreghen daer een ghewaldige travade met blixem reghen ende harde donder-slaghen / soo dat 't Schip Dordrecht sijn groote stenghe ghemorselt ende af-gheslaghen wierdt / een man doodt / ende eenighe seer beschadicht. Ginghen al West aen / met koelte uyt den Oosten: des niet tegenstaende bevonden 's anderdaeghs dat wel seven ofte acht mijlen om de Oost waren ghetrocken / soo dat El Pan de Matanza saghen: d'welck haer seer verwonderde ende beducht maeckte; hoe-wel 't selve door sonderlinghe schickinghe Godes tot haer voordeel is uyt-ghevallen / alsoo de Vloote van Nova Hispania door de selve stroom haer ghelijck inde mondt is kommen vallen. De Jachten wierden belast sich wat te versprepden / ende allenthalven uyt te sien of sich niewers gheen vyandts Schepen en openbaerden; doch quamen den acht-en-twintighsten weder by de Vloote sonder een eenich Zeyl vernomen te hebben. Desweghen dan de Generael met den secreten Raedt in bedencken namen / waer sy des vyandts Schepen best souden verwachten / ende alsoo onder de wal door de stroom soo vervoert wierden / vonden gheraden wat verder af / ende de Cabo van Florida wat naerder te houden / ende daer te kruyssen / soo dat het des avondts Noordt over leyden / doch de koelte was soo slap / dat sy weynich vorderden. Den neghen-en-twintighsten vernamen weder een Zeyl / d'welck sy aen-haelden / was een Barcke met vijftich man / by de Gouverneur van de Havana Don Laurenzo de Cabrera, uyt-ghesonden / om de Vlooten van Nova Hispania ende Terra Firma te gemoeten / ende te waerschouwen dat daer ontrent dry-en-twintich Hollandtsche Schepen waren houdende. Hadden doen ses daghen in Zee gheweest / ende en hadden gheen van de Vlooten vernomen / ende waren verwondert waer de selve soo lange vertoefden. Verklaerden dat inde Haven van de Havana geen Schepen en lagen als een

een Galeon nieuwlijcx gemaeckt/ ende noch een/ daer van 't hol ten naesten by voltrocken was. Datter vier ofte vijf hondert Soldaten op de Forten lagen/ ende inde Stadt by de ses-en-twintich hondert Burgheren ofte Inwoonderen waren: op 't Casteel Morro te ligghen tseventich metale stucken/ ende op 't ander twintich/ ende het derde acht-en-twintich: eyndelijck dat onse Vloote seer onlanghs daer was ontdeckt/ ende eerst van 't Casteel Morro ghesien. De stroom gingh noch al om de Oost/ ende was stille: teghen den avondt wierdt men weder een Barcke ghewaer/ de welcke by de onse wierdt naer-ghespoort/ vonden die op ancker ligghen/ niet boven een musquet-scheut vande wal op twee vadem waters: de Spagnaerden siende de onse aen-kommen/ kapten haer touw af/ ende liepen soo hoogh teghen de wal als konden/ ende namen de vlucht aen landt: soo dat de onse daer niets in en vonden als eenighe Vruchten een pijpe Waters; staken den brandt daer in. Hielden noch al voorts by de wal/ ende ontrent een mijle daer af; doende haer best om weder om de West te winnen. Soo dat den eersten September haer weder bevonden ontrent drie ofte vier mijlen by Westen de Havana; ende by-naer vier mijlen van landt: keerden van daer weder voor de Havana, om te deghe af te sien/ wat Schepen daer mochten ligghen; dan daer tot by-naer op een gotelingh-scheut by-kommende/ bevonden daer gheen andere Schepen te ligghen/ als de voornoemde ghevanghens hadden verklaert/ benevens twee kleyne Barcken: soo dat wel saghen datter noch gheen Vloote en was in-ghekommen. 's Anderdaeghs wierdt het Jacht de Vos weder ghesonden naer de gronden van de Tortugas, ten deele om de Advijs-Barcken te onder-scheppen/ die noch uyt mochten wesen om de Vlooten te waerschouwen/ ende ten deele om de Vice-Ammirael, die tot noch toe by de Vloote niet en was gheweest/ te soecken/ ende te belasten met sijn seven by-hebbende Schepen op de selve gronden te blijven houden/ ende daer te wachten op de komste van d'een ofte d'ander Vloote. Den derden hadden de windt uyt de Westelijcker handt/ soo dat sy by hielden om ontrent de Havana te blijven. Des niet teghenstaende bevonden den vijfden dat de stroom haer al dapper om de Oost hadde wegh-ghevoerdt/ soo dat sy reede de Havana wel acht mijlen Zuyden ten Westen van haer hadden/ ende kreghen 's anderdaeghs El Pan de Matanza in 't ghesichte/ ende met eenen een Zeyl/ daer de voorste Schepen jacht op maeckten; doch de Generael een scheut schietende/ ten eynde men met jaghen soude naer-laten/ quamen alle weder by den anderen/ uytghenomen de langhe Barcke die 't selve Zeyl noch een wijl volghde; ende alsoo twee groote Schepen ghewaer wierdt/ van welcke het eene een scheut naer hem dede/ soo keerde 's nachts oock weder by de Vloote. De windt hadt nu eenighe daghen Zuydelijck gheweest/ waer deur niet alleen onse Generael met sijn by-hebbende Schepen/ maer oock de Vice-Ammirael die mede hier ontrent nu was ghekommen/ ende insonderheyt oock de Spaensche Vloote al naer het Noordt-Oosten/ ende van de Havana af waren ghedreven. Onse Vloote quam den Vice-Ammirael met sijn by-hebbende Schepen/ de Neptunus, 't Post-paerdt, Vergulde Sonne, Munnickendam, de Goude Leeuw, ende den Dolphijn eerst te sien/ ende quamen ter goeder uyren by den anderen. Waren doen by gissinghe van Pan de Matanza (d'welck is een hooghen bergh/ by-naer van de ghedaente van een broodt/ ligghende op een tamelijcke leeghe ende slechte Custe) tusschen de acht en neghen mijlen. Den achtsten hoorde de Generael schieten/ ende sondt de Barcke derwaerts/ de welcke weder-ghekommen zijnde/ boodtschapte/ dat de Witte Leeuw een Schip hadde ghenomen/ kommende van Nova Hispania, ende dat de ghevanghens bekenden dat de gantsche Vloote van Nova Hispania daer soo op verwachten/ by der handt was. In 't op-gaen vande Sonne/ wierden thien

Anno 1628.

September.

Anno 1628. Zeylen ghesien / daer de Generael datelijck sijn kours naer toe sette; eenighe van die waren te loef-waert / ende eenighe te lij-waert / ende hadden den gantschen nacht op 't vier vande Nederlandtsche Vloote onwetende ghezeyl: de lij-waerste neghen waren terstondt by de onse met de Boots ende Chaloupen (door dien het kalm was) ghenomen: dese waren een ghedeelte vande Vlote van Nova Hispania, ende hadden elck by de veertich man op / ende waren gheladen met Huyden / Meel / Broodt / Campeche-hout / eenighe Cochenille, Indigo, ende anders. Ontrent de middach / de windt zijnde Zuyden ten Oosten / met een stijve koelte / wierden noch acht of neghen Schepen te loef-waert ghesien / dry of vier mijlen af / die haer seer groot op deden / soo dat men vermoeden het de Galeons mosten wesen / die soo langh inde Haven van Nova Hispania hadden vertoeft / om dat het eene ghestooten hebbende / hadde moeten werden ontladen. De onse deden daer terstondt jacht op / soo dat de Spaenschen met de wal wenden / ende onse deden haer uyterste beste om die vande wal af te snijden / veel tijdts te weghe ghebracht hebbende met het nemen vande voorseyde Schepen. De Spaensche kreghen eerst de wal / doen wende de Nederlandtsche Vloote haer nae. De Generael liep voor de windt ruym-schoots; soo dat de andere Schepen in twijffel stonden / of hy dit dede om de loef-waerste Schepen te volghen / die ses in 't ghetal waren / te weten / vier Galeons ende twee andere Schepen / dies sy mede haer kours naer de wal stelden met natten van zeylen / om de vyandt de wal af te snijden / maer de Spaensche gheraeckten voor haer inde Baye van Matanza. De Generael sulcx siende / hiel op van jaghen / ende sondt andere derwaerts / ende stack by de windt naer sijn Vloote: inden avondt by de twee-licht liepen de Spaensche inde voorseyde Baye / jaghende aen de grondt; de voornaemste / ende by-naer alle die konden / begaven haer stracx te lande: met nemende soo vele kostelijckheyt als sy konden: de Chaloupen in aller haest af ende aen-gaende. 'S anderdaeghs ontrent te neghen uyren quamen den Dolphijn, den Ouwevaer, de Valck, ende de Pinas inde Baye / ende korts daer op de Vice-Ammirael ende Geldria, den Ammirael, ende daer naer de Generael, met de rest van de Vloote / ende bevonden dat de Galeons aen de grondt saten. Een weynich daer naer schoot de Generael om ghelijckelijck meerder in-waerts te zeylen. Den Ammirael Loncq gheraeckte met sijn Schip op een drooghte / de welcke in 't midden van de Baye ligt / ende liet sijn ancker vallen / schietende met eenen sijn laeghe aen back-boordtzijde op de Spaensche los / waer door hy weder vlot gheraeckte. Doens sette de hem de Generael mede ontrent de Spaensche / die seven ofte acht scheuten deden / ondertusschen noch al naer landt vluchtende. Daer op quamen datelijck de Booten vanden Ammirael, de Schout by nacht ende 't Schip Haerlem met Musquettiers aen 't Schip vande Generael, die selfs in een van de Boots gingh / ende belaste stracx naer de Spaensche te trecken. Daer waren by hem inde Boots / den Ammirael, de Schout by nacht Cornelis Claesz.; vande Roode Leeuw Capiteyn Aelbert Hendricksz.; van 't Schip Haerlem Capiteyn Frans Claesz. met eenige Sergeanten ende andere. Als hy op de Spaensche aen-quam / wilden sy haer te weer stellen / maer naer datter een charge ofte twee met musquetten op haer was ghedaen / viel haren moedt in de schoenen. Aen boordt kommende / wasser gheen middel om boven te kommen / ende te enteren / alleenlijck hongh daer een touw buyten / by de welcke een Matroos op klom / ende boven zijnde / socht rontom touwen om die vast te maken / ende de andere die in de Boots waren toe te werpen / 't welck hy met ghemack dede / daer de Spaensche by stonden / ende op 't werck sonder teghenweer saghen. In 't enteren vande andere Schepen / wierdt bonne guerre gheroepen / d'welck de Spaensche hoorende / liepen al beneden. De Generael

hadde

hadde mede een Spagnaerdt die over boordt was ghesprongen bekommen/ de welcke hy sondt aen den Spaenschen Ammirael, met belofte van goedt quartier; daer wierden noch hondert en vijftich man in ghevonden/ die al sonder gheweer boven quamen/ ende wierden met de Nederlandtsche Booten/ eenighe van haer met Gout ende Silver wel gheladen ongheschendt aen landt ghebracht. Door dese voorsicht vande Generael werdt alle onheyl van brandt ende anders voor-ghekommen. Hier op werdt belast dat alle de Booten ende Chaloupen vande veroverde Schepen souden af-legghen. Het maeckte dien nacht seer onstuymich weder/ soo dat des midder-nachts de ongheanckerde Galeons van de grondt los raeckten/ ende dicht by de Vloote quamen drijven/ ende doen wierden de anckers inde grondt ghewopen. Daeghs daer aen voeren de Generael ende Ammirael aen de veroverde Schepen/ om op alles goede ordre te stellen/ ende het plunderen van 't volck te staken. Den Ammirael van de Spaensche Vloote was 't Galeon S. Anna, zijnde voorsien met vier-entwintich metale stucken/ onder 't beleydt van Don Francisco de Beuna-Vida: ende Don Francisco Denneboa was Overste over de Soldaten. De Vice-Ammirael was 't Galeon S. Gertrudis, voorsien met twintich metale stucken: de Schout by nacht genaemt Montague, was voorsien met twintich ysere stucken: het vierde Galeon was ghenaemt St Juan, ende hadde mede op twintich ysere stucken: daer by waren eenighe Koopvaerdy-Schepen sonder gheschut. Dus werdt dese kostelijcke Vloote ghenoeghsaem door sonderlinghe bestellinghe ende ghenade Godes inde handen vande onse ghelijck ghewopen/ sonder groote weer daer op te doen. 'T welck de Generael oock wel erkende/ want my wel ghedenckt dat weder t'huys ghekommen zijnde/ ende siende het toelopen van 't volck/ ende de groote Loff die hem op alle plaetsen gaven; my seyde; siet hoe het volck nu raest/ om dat soo grooten Schat t'huys brenghe/ daer weynich voor hebbe ghedaen; ende te voren als ick der voor hadde ghevochten/ ende verre grooter daden ghedaen als dese/ en heeft men sich nauwlijcks aen my ghekeert. 'T welck inder daet soo is/ want de dinghen die wy hebben verhaelt/ by hem inde Bahia de todos los Santos aen-ghrecht/ met een ongeloofelijcke dapperheyt ende voorsicht uyt-ghewroght/ zijn wel hoogher te weghen gheweest/ als het veroveren van dese Vloote. 'T welck niet en segge tot verminderingh van sijn Loff/ die altijdts by ons sal ghedacht worden/ maer om aen te wijsen den verkeerden yver/ ende swacke oordeelen van de meeste menighte/ die deughden niet en prijsen/ dan alser nut ende voordeel aen vast is. De Generael voorder als een wijs ende voorsichtich Overste/ wel in acht nemende den tijdt des jaers/ ende de plaetse daer hy sich in bevondt/ ende te ghemoet siende in wat ongheleghentheyt de vyandt hem soude konnen brenghen/ indien de Vloote van Terra Firma die alle uyren mede verwacht wierde/ hem op den hals hadde ghekommen/ ende hoe onghereedt hy sich soude hebben bevonden om te slaen. Heeft datelijcken belast dat alle de Schepen souden worden op-gheruymt/ ende ghelost voor soo vele noodich ende doenlijck was: bevondt dat inde Spaensche Galeons de meeste stucken onweerbaer waren ghemaeckt/ met het bestouwen vande Koopmanschappen. Een vande veroverde Koopvaerdy-Schepen met Huyden gheladen/ gingh te gronde: de voordere lossinghe vande Spaensche Schepen hieldt haer vijf daghen besich; wat in de onse wierdt over-ghenomen/ sal hier naer segghen: de Wijnen ende andere Eet-Waren uyt een Schip by 't Jacht den Swarten Ruyter verovert/ wierden over de Vloote verdeelt. De vier Galeons ende een nieuw Koopvaerdy-Schip wierden tot de reyse naer huys ghereedt ghemaeckt: de andere van alles ontbloodt zijnde/ verbrandt ofte inde grondt gehackt. Den seventhienden 's morghens de windt kommende van 't Zuyden/ lichten altsamen haer anckers/

Anno 1628.

anckers/ naer dat haer lange Barcke als onnut zijnde mede hadden verbrant.
Anno 1628. Teghen den avondt/ saghen de Martyres by de Cabo van Florida op de hooghde van vier-en-twintich graden ende een half. Den een-en-twintighsten waren sy de Strate van Bahama ten eynde; ende op de hooghde van acht-en-twintich graden en vier-en-vijftich minuten. Den ses-en-twintighsten heeft de Generael op de hooghde van neghen-en-twintich graden ende ses-en-vijftich minuten 't Jacht de Vos van Groeningen, den Ouwevaer van Munnickendam, af-gheveerdicht naer 't Vaderlandt / om dese goede maere te boodtschappen.
October. Den vijfden October waren met de gantsche Vloote op de hooghde van dertich graden ende een half; ende daeghs daer aen setten noch over aen 't Schip Munnickendam dry-en-tsestich kaskens Silver / ende aen de Goude Leeuw vier-en-twintich: hadden de volghende daghen veel reghens ende windts. Den elfden dede het Galeon S. Juan seyn om hulpe / om dat seer leck was / des het ghelost wierdt op de hooghde van dry-en-dertich graden ende vier minuten / sleypten het naer tot den derthienden / ende naer dat alles ghelost was / stakender den brandt in. Den sesthienden schoot Claes Hendrickſz. Schipper ghestelt op 't Galeon S. Anna, door dien oock lecken ghewaer werden / doch de selve wierden ghevonden ende ghestopt / soo dat voort mede zeylde tot op de hooghde van dry-en-dertich graden ende vier-en-vijftich minuten. Den een-en-dertighsten wierdt 't selve uyt de Vloote ghemist op de hooghde van seven-en-dertich graden ende vijftich minuten. Hadden vier dagen seer hardt
November. ende ongestadich weder; den vierden November quam 't Galeon S. Anna weder by de Vloote / hebbende door de storm sijn groote stenghe verloren. Den vijfthienden (op dat dit hier tusschen beyden segge) quam 't Jacht den Ouwevaer voor Rotterdam ten ancker / ende bracht het aenghenaem nieuws vande veroveringhe der Spaensche Vloote in 't Vaderlandt. Den twee-en-twintighsten vondt sich den Ammirael alleen; hadden doorgaens seer hardt weder / wierp grondt op tneghentich vadem fijn sandt-grondt / hebbende de hooghde van neghen-en-veertich graden ende vijfthien minuten: daeghs daer aen quamen weder sesthien Zeylen by den anderen. Den dertigsten weder maer veerthien by een. In de maendt November quamen in 't Vaderlandt den seven-en-twintighsten ende acht-en-twintighsten; Hollandia ende den Eenhoorn vande Camer van Amsterdam: Uytrecht vande Maese: de Goude Leeuw ende den
December. Dolphijn van de Camer van Stadt en Landen. Den sesten December gheraeckten in Vaelmouth tot elf Schepen toe. Den derthienden quamender noch acht binnen / ende daeghs daer aen quam 't Galeon S. Anna daer mede in seer leck zijnde: ende alsoo de Generael weynich raedt sach om 't selve in 't Vaderlandt te brengen / soo dede de Huyden daer uyt lossen / ende voorts alles afnemen dat dienen konde / ende verkocht den romp. Den achthienden December quamen in Texel de Witte Leeuw, Geldria, ende Naerden. De Generael bleef in de Haven van Vaelmuyen tot den eersten Januarij des toekommenden jaers / in welcke meest alle gheluckelijck t'huys quamen / soo in Zeelandt, als in 't Goereesche-Gat / ende in Texel, uytghenomen een van de Spaensche Galleoenen, d'welck by quade gissinghe in 't verkeert Canael gheraeckt zijnde op de Custe van Yrlandt strande. Op dese gantschen tocht / ende van soo veel volcks / zijn maer ontrent hondert en vijftich dooden gheweest in alles; hoewelder veel siecken waren over alle Schepen doen in Englandt quamen / om dat soo langh waren gheweest sonder ververschen / ende water vry schaers hadden ghehadt / om dat de tijdt niet wilde lijden om yewers aen te lopen. wat Rijckdom met de Vloote de vyandt is ontnomen / sal uyt de volghende Lijste konnen af-ghenomen werden / by de welcke sullen aen-tekenen wat in yeder Schip is over-ghekommen: watter by 't volck is versmoort / is wel te

gissen/

gissen/ ende is daer naer by eenighe noch achter-haelt: behalven dat in sommighe kassen Silver al veel Gouts is ghevonden. ANNO 1628.

In't Schip vande Generael, ghenaemt Amsterdam.
Silver in kassen ende barren 24870½ pondt.
57 Kassen Cochenille Misteca.
130 Soo kassen als balen Cochenilla Silvestre, ende Indigo Guatemalo.
31 Pondt 10 oncen Gout.
Een kasken daer in ketens ende platen 63 pondt 8 oncen Gout.
Een kasken daer in twee ketens seven of acht pondt Gout.
Seven pondt veerthien oncen Ambregris.
1000 Peerlen.
37 Pondt Muscus.
12 Pondt Bezoar Occidentael.
Voors vele kleynigheden van Gout ende Ghesteenten.

In't Schip vanden Ammirael, den Hollandtschen Thuyn.
Silver in kassen ende barren 18953 pondt.
Ghemaeckt Silver 130 pondt.
16 Packen Cochenille Misteca.
319 Kassen Indigo ofte Cochenille Silvestre.
Een kasken met 1255 Realen van achten.
Eenighe kassen met ghemaeckt Silver-werck.
Eenighe met ghemaeckte Stoffen van Zijde.
Ende veel andere kostelijckheden.
3592 Huyden uyt het Galeon.

In't Schip Haerlem.
37 Kassen Cochenille Misteca.
152 Kassen Indigo Guatemalo.
2046 Stuckx West-Indische Huyden.

In't Schip Gelderlandt.
Silver in kassen weghende 6922 pondt.
2 Balen Cochenille Misteca.
89 Kassen Indigo Guatemalo.
2196 Stuckx West-Indische Huyden.
622 Stucken Campeche-hout.

In't Schip Hollandia.
Silver in kassen ende barren 7397 pondt.
Vier packen Cochenille Misteca.
126 Kassen Indigo Guatemalo.
1999 Stuckx West-Indische Huyden.
34 Stuckx Campeche-hout.
7 Ysere Stucken.

In't Schip de Swarte Leeuwe.
Silver in 43 kassen weghende 2864½ pondt.
24 Kassen Cochenille Misteca.
68 Kassen Indigo Guatemalo.

In't Schip de Roode Leeuwe.
40 Balen Cochenille Misteca.
79 Kassen Indigo Guatemalo.

In't Schip de Provincie van Uytrecht.
Silver in kassen en barren weghende 10382 pondt.

ANNO 1628.

18 Kassen Cochenille Misteca.
137 Kassen Indigo Guatemalo.
1796 Stucx West-Indische Huyden.

In't Schip den Gulden Valck.
95 Kassen Cochenille Misteca.
72 Kassen Indigo Guatemalo.

In't Schip de Witte Leeuwe.
Silver in kassen en barren weghende 1043 6 pondt.
43 Kassen Cochenille Misteca.
124 Kassen Indigo Guatemalo.
916 Stucx West-Indische Huyden.
Alle dese Schepen quamen aen de Camer tot Amsterdam.

In't Schip de Neptunus vande Vice-Ammirael.
Silver in kassen ende barren weghende 25737 pondt.
44 Balen Cochenilla Misteca.
115 Kassen Indigo Guatimalo.
47 Kisten Suyckeren Blancos, Mascovados ende Panneelen.
15 Pondt 8 oncen Gout.

In't Schip de Goude Sonne.
Silver in kassen ende barren weghende 14765½ pondt.
124 Kassen Cochenille Misteca.
109 Kassen Indigo Guatimalo.
500 Stucx West-Indische Huyden.
Noch uyt het Galeon 1550 stucx.

In't Jacht den Tiger.
40 Kisten Suyckeren.

In't Jacht het Post-paerdt.
9 Balen Cochenille Misteca.
229 Kassen Indigo Guatimalo.
1190 Stucx Campeche-hout.

In't Jacht Oudt Vlissinghen.
16 Kisten Suyckeren.
Dese Schepen quamen voor de Camer in Zeelandt.

In't Schip voor Rotterdam, ghenaemt Uytrecht.
Silver in kassen ende barren weghende 6635 pondt.
Gout twee pondt acht oncen.
17 Kassen Cochenille Misteca.
149 Kassen Indigo Guatemalo.

In den Tiger van Rotterdam.
430 Stucx West-Indische Huyden.
582 Stucx Campeche-hout.

In't Schip Dordrecht.
Gout twee pondt seven oncen.
Silver in kassen en barren 7223½ pondt.
34 Kassen Cochenilla Misteca.
30 Kassen Indigo Guatemalo.
1740 Stucx Campeche-hout
1235 Huyden uyt het Galeon.

In't Schip de Neptunus van Delft.
Gout twee pondt twaelf oncen.

Silver

Silver in kassen en barren 6423 pondt. Anno 1628.

33 Kassen Cochenille Misteca.

38 Kassen Indigo Guatemalo.

3280 Stucx West-Indische Huyden.

468 Stucx Campeche-hout.

Dese Schepen quamen voor de Camer op de Maeze.

In 't Schip de Griffoen van Hoorn.

Silver in kassen ende barren weghende 9863 pondt.

42 Balen Cochenilla Misteca.

150 Kassen Indigo Guatemalo.

1525 Stucx Campeche-hout.

Gout vier pondt.

In 't Schip Munnickendam.

Silver in kassen ende barren weghende 10550½ pondt.

Gout dry pondt vijfthien oncen.

59 Balen Cochenilla Misteca.

32 Kassen Indigo Guatemalo.

1800 Stucx Campeche-hout

67 Stucx West-Indische Huyden.

Noch uyt het Galeon 964 Huyden.

Dese Schepen quamen voor 't Noorder-Quartier.

In 't Schip de Goude Leeuwe.

Silver in kassen ende barren weghende 8460 pondt.

37 Balen Cochenilla Misteca.

122 Kassen Indigo Guatemalo.

675 Stucx West-Indische Huyden.

100 Kisten Suyckeren.

In 't Schip den Dolphijn.

Silver in kassen en barren weghende 6054 pondt.

400 Stucx West-Indische Huyden.

Vijftich kisten Suyckeren.

Dese Schepen quamen voor de Camer van Stadt en Landen.

Dit is de ladinghe van dese Schepen volghens de welcke de verdeelinghe over de Cameren was ghedaen / dan wierdt de estimatie maer by gissinghe ghenomen / ende quam de somme totalis te beloopen guldens 11509524. doch en is hier in niet begrepen de Muscus, Ambergries, Bezoar, Zijde Waren / ende een groote menichte van veelderhande kostelijckheden / noch de ladinghe van twee Galeoenen ende een Prijsken.

Tot dese Vloote wiens verrichtinghe nu verhaelt hebbe / behoorde mede het Schip den Tiger van Zeelandt, 't welck noyt by den Generael en quam / ende alsoo sijne reyse seer aenmerckelijck is / soo sal de selve hier wat breeder verhalen. 'T selve gingh t'zeyl van voor Vlissinghen, met het Schip Oudt Vlissinghen, als voren is aen-gheroert; gheraeckte onder-wegen by den Vice-Ammirael Banckert, ende eenighe andere Schepen vande Vloote / soo dat t'samen voorts zeylden. Den tweeden Julij op de hooghde van acht-en-twintich graden werdt by Oudt Vlissinghen verovert een Schip kommende van Rio de Jenero, ghеladen met twee hondert ende vijf-en-dertich kisten Suyckeren / was een oude Nederduytsche Boot / ghenaemt Nossa Sennora de Buena Vittoria, daer waren ses-en-dertich koppen op / by-naer de helft Swarten. Alsoo 't selve niet bequaem en was om naer 't Vaderlandt te zeynden / ende bekommerlijck om mede te sleypen / soo wierdt 't selve ontlost / ende de Suyckeren Junius.

 ren

ren over de Schepen verdeelt. Den drij-en-twintighsten saghen 't Eylandt
Anno Barbados, ende quamen 's anderdaeghs aen 't Eylandt St Vincent; vonden
1628. daer alleen het Post-paerdt ende de Griffoen, de welcke vande Vloote niet se-
kers en wisten te segghen / dan 't ghene uyt de Wilde hadden vernomen / de
welcke seyden datter vier daghen te voren twintich Schepen van daer waren
vertrocken. Weswegen dan by de Vice-Ammirael ende de by-wesende Raden
wierdt goedt ghevonden / soo haest yeder Schip sijn water ende hout in had-
de / op 't spoedighste naer de Cabo St Anton te zeylen. Aen de voorseyde Cabo
te samen kommende / ghemoeten daer 't Schip de Goude Sonne, d'welck een
Spaens Schip verovert hadde / ghéladen met vijf hondert ende neghen Huy-
den / ende hondert en tsestich Canaisters Salsaparilla, de welcke ontrent de
Cabo daer uyt wierden ghenomen / ende de Barcke inde grondt ghehackt.
Eenighe daghen ontrent de Cabo ghekruyst hebbende / ende gheen Vloote
vernemende / werdt den Vice-Ammirael te rade voorts te zeylen naer de gron-
Augustus. den vande Tortugas ende Cabeca de Martyres. Den ses-en-twintighsten Au-
gusti verdwaelde den Tiger van de andere Schepen ontrent de hooghde van
vijf-en-twintich graden ende vijfthien minuten / ende alsoo sy gisten te wesen
in 't vatten vande Strate van Bahama, soo lietent met een Oostelijcke windt
Noordt-West in-gaen: dan kreghen groote stilte. Den seven-en-twintigh-
sten bevonden sich op de hooghde van ses-en-twintich graden en vijfthien mi-
nuten / ende daeghs daer aen op seven-en-twintich graden. De Stier-lieden
gissende dat buyten het Canael waren / lietent al West aen-gaen om eenich ge-
sicht van landt te krijghen; dan gheen landt / noch gheen grondt vernemende /
waren gantsch verstelt / ende buyten raedt: den neghen-en-twintighsten wa-
ren op seven-en-twintich graden en een half / konden noch gheen grondt be-
werpen / dan vernamen meer ende meer Sargasso; d'welck is een wiedt drijven-
de op 't water. Quamen den laesten op de hooghde van acht-en-twintich gra-
den ende vijfthien minuten / en vernamen gheen stroom meer; ginghen doen al
September. Noorden aen / blijvende inde selve dwalinge. Den tweeden September kregen
de windt Noordt-West / soo dat het Oost-waerdt lieten heen lopen: waren
's anderdaeghs op acht-en-twintich graden vijftich minuten / ghemoeten veel
Sargasso, doch hadden met hondert en dertich vadem geen grondt. Maer den
vierden 's nachts wierpen grondt op ses-en-dertich vadem / was klippich en
vuyl / met sommighe schelpkens; warender met een Noordt-Oost ten Oosten
gangh op ghekommen / soo lietent met een Zuydt-West ten Zuyden weder af
gaen / diepten doen voor de handt wegh / soo dat met den dach weder hondert
vademen hadden / schoone grondt: ginghen doen Oost-Zuydt-Oost aen / ver-
hopende daer by haest te sien waer sy waren. Den vijfden bevonden sich op
neghen-en-twintich graden ende vijfthien minuten / dreven meest / weghen de
stilte; ende hielden meest al diepte van hondert thien ende twintich vademen /
ende somtijdts weder grondt af. De volghende daghen hadden al te met een
koelte / ende wonnen wat op de Zuydt-Oost / doch vonden noch geen grondt.
Den twaelfden 's avondts hadden weder grondt op hondert en thien vade-
men / ende merckten doen wel dat niet buyten het Canael van Bahama waren /
maer inde Golfo van Nova Hispania verdwaelt / ende alsoo de windt Noordt-
Noordt-Oost was / lieten het al Zuydt-Oost aen-gaen. 'S anderdaeghs
hadden de hooghde van vijf-en-twintich graden en vijftich minuten. Den
veerthienden wierpen grondt op tseventich vademen / ende hadden 's mid-
daghs de hooghde van vijf-en-twintich graden ende een half: en bevonden
noch gantsch gheen stroom: den vijfthienden wierpen veertich vadem / ende
vernamen doen een harde stroom om de Oost gaende / ende hadden weder in
korte tijdt met hondert en veertich vadem geen grondt: 's middaghs hooghde
vijf-

vijf-en-twintich graden schaers. Soo datse gisten de gronden vande Tortugas nu door te wesen; bevonden daer de richt vande Zee veel uyt de Noorden schieten / daer men die inde Golfo meest uyt de Zuyden verneemt; men werdt hier oock soo veel ghevoghelte niet ghewaer / als inde Golfo. 't Verschil is mede inde groente ofte kroos / d'welck op 't water vlietet / want dat inde bocht is ongheliijck geeler ende rosser / ende al steeltjens met beyerkens / daer dat by Oosten de Tortugas langh-werpighe bladerkens heeft / ende de beyerkens ongheliijck grooter: soo dat dit soo eenighe merck-tekenen zijn om op te letten; want het vallen van de stroomen vervoert de Stier-lieden dickwils soo misselijck / dat sy vremde misslaghen doen in hare besteckken / ende oock somtijdts niet weten waerse zijn / ofte waerwerts sy haer best sullen wenden. Saghen eyndelijck den seventhienden 's morghens leegh landt / gheliijck twee Eylandekens / ende bevonden sich 's anderdaeghs op de hooghde van vier-en-twintich graden veertich minuten / ende saghen weder ander Eylandekens op zijde ende voor-uyt / soo dat weder op nieuws begonnen te dutten. Den twintighsten waren op vier-en-twintich graden ende vijf-en-veertich minuten / saghen gheen landt / noch wierpen gheen grondt. Den twee-en-twintighsten saghen wederom landt / d'welck sich streckte Noordt-Oost ten Oosten soo verre sy beooghen konden / by welcke sy oordeelden dat nu in 't vatten waren van 't Canael van Bahama. D'welck sy met een schoone windt deur zeylden / ende bevonden sich den vijf-en-twintighsten op neghen-en-twintich graden vijftich minuten / ende lietent al Oost-Noordt-Oost henen lopen. Den derden October nu op de hooghde van meer als een-en-dertich graden ghekommen zijnde / begonden te over-legghen wat best tot nut van hare Meesters hadden voor te nemen; hadden ghebreck van versch water / ende waren tameliijck leck; doch namen niettemin voor / weder te lopen naer de Caribise Eylanden / daer te ververschen / ende 't Schip te herstellen / ende dan voorts haer heyl op de vyandt te gaen soecken. De windt en wilde haer in 't eerste niet wel dienen / soo dat noch deynsden tot op de dry-en-dertich graden: maer den thienden kreghen de windt van de Noordelijcker handt / soo dat het Oost ten Zuyden lieten aen-gaen / ende bequamen hooghde van twee-en-dertich graden ende een half / doch vervielen weder op vier-en-dertich. De windt weder Oost ende Oost-Noordt-Oost werdende / wonnen weder om de Zuydt / soo dat den seventhienden weder hadden een-en-dertich graden veertich minuten: 's anderdaeghs een-en-dertich graden vijf-en-twintich minuten, doch kregen de windt weder Zuydt-Oost die haer gantsch niet vorderlijck en was. Sagen den een-en-twintighsten de Bermudez, ende zeylden de Zuydt-zijde langhs / ende bevonden de selve te ligghen op twee-en-dertich graden ende een half: kreghen daer naer een harden storm / ende hadden ghenoegh te doen met pompen. Den seven-en-twintighsten de Bermudez weder siende / ende gheneghen zijnde daer aen te lopen / kreghen weder een ghewenste windt uyt den Noordt-Oosten ende Noordt-Noordt-Oosten; d'welck haer by bleef tot den eersten November. Sulcx dat al dapper in hare hooghden wonnen; ende niet teghenstaende noch eenich hardt weder ende variable winden; den veerthienden het Eylandt Barbados bezeylden / ende 's anderdaeghs daer ten ancker quamen / ontrent de Woonplaetse van de Engelsche / die daer onlanghs ses hondert in ghetal waren ghekommen. Vertrocken van daer weder den neghenthienden; ende saghen 's anderdaeghs met de middach St Vincent, doch weghen onbequame windt quamen daer eerst den twee-en-twintighsten te reede in St Antonis-Baye / vonden de Wilden hier seer ghevaerlijck / door dien seer ghebeten waren op de Franschen soo sy seyden / ende ons al voor een volck hielden / soo dat met groot omsien water ende hout haelden; ende maeckten haer den acht en-twin-

Anno 1628.

October.

November.

Anno 1628. ...mber.

twintighsten weder van daer / ende lieten den eersten December 't ancker vallen onder 't Eylandt Granada, in een schoone ende groote Sandt-Baye / en konden hier gheen verversinghe bekommen / om dat de Wilden hier noch schouwer waren als aen S[t] Vincent, de reden is wel af te nemen uyt 't ghene vooren hebben verhaelt / soo dat den tweeden weder van daer scheyden; ende liepen den vierden 's morghens voor-by de Frayles, ghelegen by Oosten 't Eylandt Margarita; daer sy 's middaghs voor-by quamen / ende settent den vijfden aen de West-zijde van Isla Blanca; ende voeren stracx aen landt om Bocken te vanghen / die daer met duysenden vonden / ende bleven hier ligghen tot den dertighsten December, soo dat doen ontrent vijf hondert soo ghesouten als ghedrooghde aen boordt brachten / ende hadden der meer konnen bekommen / indien meer Souts hadden moghen missen. De wijl dese daer soo langh hebben ghehouden / soo sal in 't voor-by gaen aen-roeren de beschrijvinghe van 't Eylandt welck sy daer van hebben gheghveven. Dit Eylandt Isla Blanca is gheleghen op de Noorder breete van twaelf graden; light verscheyden van 't Eylandt Granada, meest West ten Zuyden ontrent veertich mijlen / is leegh landt / soo dat men 't boven vier mijlen niet sien en kan. De heele West-zijde en is niet als een Sandt-Baye / streckende Zuyden ende Noorden / geen mijle langh; daer zijn om de Noordt ende om de Zuydt mede fraye Sandt-Baykens / doch onbequaem om te anckeren / wesende klippich ende steyl / soo dat men om de West-zijde de beste reede heeft / doch isset op sommighe plaetsen oock klippich / maer men kan de grondt op acht ende oock thien vadem sien / soo dat men sijn ancker wel op schoone plaetsen kan laten vallen. Daer zijn hier ende daer wel eenighe fraye Haventjens / daer men met groote Chaloupen wel in mach kommen / al warense twintich lasten groot / daer sijn weynich Berghen ende Dalen op dit Eylandt / ende is overal beset met gras / daer men op sommighe plaetsen tot aen de knien toe in-gaet / weynich gheboomte is hier aen de West-zijde te bekommen / als hier ende daer een kleyn Bosken / daer sommighe pock-hout boomen onder lopen / doch staen diep in 't landt / ende wijdt ende zijts te soecken: maer de heele Oost-zijde is meest Bosschagie / ende onder die boomen zijn al meest wilde Saelie-boomkens seer goedt van reucke / de smaeck is niet bysonders; ende dese Bosschagie is overal beset met scherpe klippen ende steenen / ende in dese Bosschagie onthouden sich de meeste Bocken / ende overal daer eenich gheboomte staet / isset beset met scharpe doornen / daer men sich gheweldigh moet voor wachten / want sy drucken door de schoenen / ende soo haest men der aen-roert / blijven in 't vleesch hanghen / ende suyghen daer in datmense met ghewelt moet uyt-rucken; vonden sommighe kuylen in de klippen aen den oever / daer wel dertich of veertich Menschen sich konden in berghen; ende andere tekenen dat de Spagnaerden daer dickmaels quamen / ende noch onlanghs waren gheweest; deden de ronde langhs den oever van 't gantsche Eylandt / doch en vernamen gheen volck. Vonden weynich waters op 't Eylandt / dan als het geregent hadde / hier ende daer in eenighe putten ende steen-kuylen; daer was een groot binnen-waterken in wijse van een Sout panne / doch was heel brack; soo dat met putten te graven dicht op 't strandt haer moesten voorsien van versch water / d'welck daer in quam. De grondt van dit Eylandt is dorre ende drooghe als turf-mul / soo dat het water dat uyt de lucht valt stracx daer in treckt; sy saeyden in een valleye / daer de grondt haer goedt dochte eenighe Pompoenen / Maiz / ende Moster-Saet / d'welck voort quam / ende hadde sijn loof al boven de aerde wel een handtbreedt hoogh eer van daer ginghen. Men vindt daer mede veel kruppende Ghedierte / als Leguanen / Haeghdissen / oock Ratten ende andere: daer zijn mede seer schoone groene Papegayen / Parequiten / Pellecanen / Reyghers /

ende Tortel-Duyven / neffens ander Ghevoghelte: bevondtn eyndelijck dat het gheheele Eylandt ontrent ses mijlen in 't om-gaen hadde.

Souden de beschrijvinghe van de reyse deses Schips hier nu met het eynde des jaers staken / dan alsoo niet de pijne waerdich soude wesen / in 't toekommende sich daer mede op te houden / sullen 't vervolgh hier kortelijck by voegen. Sy scheyden den derden Januarij 1629. van Isla Blanca, ende quamen aen 't Eylandt Tortuga, d'welck sy ons hebben beschreven in voegen als volght.

Anno 1628.

Het Eylandt Tortuga is gheleghen op de Noorder breedte van elf graden / verscheyden van 't voorgaende Isla Blanca Suyden ten Westen / wel soo Westelijcken vijfthien ofte sesthien mijlen. De Oost-zijde van dit Eylandt is leegh / maer de West-zijde is tamelijck hoogh / middelbaer landt / tamelijck veel gheboomte / waer onder eenighe pock-hout-boomen / doch staen wijdt en zijdts verspreyt. Daer ligghen aen de Noordt-zijde twee kleyne Eylandekens een half mijle van 't groote / de welcke rondtom beset zijn met sandt-stranden / ende men zeylt daer langhs henen op twaelf ende derthien vadem waters schoone sandt-grondt / tot onder de Zuydt-West-hoeck is de grondt soo effen als een vloer / daer is ontrent de Zuydt-West-hoeck een schoone groote Sout-panne / alwaer in September, October, ende November, somtijdts als het niet veel en reghent wel tot in December Sout te krijgen is / voor twee ofte dry Schepen / doch de reede en isser niet seer bequaem daer de Sout-panne light; want men heefter van een Oostelijck windt / die hier meest ghedurigh waeyt / als gheen opper / soo dat voor de ghene die hier om gheen Sout en komt / de beste reede is aen de Zuydt-West-hoeck / ofte oock aen de Noordt-hoeck vande West-zijde / alwaer oock water te krijghen is / maer men moeter op strandt putten maken. Op dit Eylandt zijn oock veel Bocken / doch sy en zijnder soo licht niet te vanghen als aen Isla Blanca, want daer staet meer Bosschagie; de grondt van dit Eylandt is dorre aerde. Scheyden weder van daer om datter doen geen Sout was te bekommen. Den vijfden saghen 't Eylandt Orchilla; zeylden langhs 't landt henen tot by de Westelijckste berghen / dat het sandt-strandt meest ten eynde waren; lieten aldaer het ancker vallen op sesthien vademen waters / schoone sandt-grondt / ende al eer op 't ancker de vaert stuttede / en waren niet boven een Schips lenghte van het strandt / ende hadden noch vier en een half vadem waters / soo dat men der haest sonder ghevaer soude teghen aen zeylen / want 't isser schoone sandt-grondt sonder klippen / ende heel steyl / soo dat men met een Oostelijcke windt van selfs daer soude wederom af waeyen. Voeren daer aen landt / ende sochten naer Sout inde pannen die daer vele zijn / doch vonden gheene; saghen menichte van Bocken in 't gheberghte / waer onder veel witte waren / ende oock vier of vijf witte wilde Honden. Den sesten voeren met alle man aen landt om te jaghen / besetten de Westelijckste berghen / ende jaeghden de Bocken daer al over henen naer 't strandt toe / soo dat een troupe van twee hondert in een kuyl kregen; de welcke sy besetten datter qualijck een ontquam. Doch laet ons haer beschrijvinge van dit Eylandt hooren. Orchilla is gheleghen op de Noorder breete van elf graden ende een quart / verscheyden van Tortuga voornoemt Noordt West ten Westen ontrent vijfthien mijlen / ende van Isla Blanca ontrent achthien of neghenthien mijlen: het is heel leegh landt / soo dat men het leeghe landt nauwlijcx boven een mijle sien kan / doch op het Oost ende West-eynde light gheberghte / d'welck men wel van vijf of ses mijlen verre kan sien / op 't welcke de Bocken haer meest onthouden: het leegh landt en staet niet boven een mans lenghte boven water: de heele Zuydt ende Zuydt-Weste zijde is schoon / maer seer steyl / soo dat men soo naer mach loopen als men wilt / want men kander ghenoegh weder afkommen. Aen de Zuydt-West-zijde is weynich gheboomte / noch nauwlijcks

gheen

Anno 1628. gheen groente als Peterselie de Mar, want het isser anders niet als een schorre/ dan aen de Oost ende Noordt-zijde staet eenich gheboomte / maer de grondt is overal soo siltich dattet onmogheliick is datter loof ofte gras soude groeyen: want al het water datter op valt ofte blijft staen / is alsoo brack als ofte het uyter Zee quame. De grondt is overal ghelijck terras / dan ten ist niet / maer is wit ende heel siltich. De boomen die der op staen zijn soo dor ende soo drooghe datmense met een handt om verre stoot. Op 't gheberghte staet hier ende daer eenighe Orchille, doch seer dun ghesaeyt/ dat het de moeyte niet weerdich en is / want is moeyelijck op de berghen te soecken / ende men lijter grooten dorst / om datter gheen drinckelijck water nergens te vinden is. Daer is oock weynich Ghevoghelte / als alleen eenighe ghelijck Nacht-Ulen; noch oock eenich Ghedierte/ als Haeghdissen.

Scheyden den sevenden weder van daer / ende vernamen korts de Eylanden Roccas, die acht of neghen in 't ghetal zijn / ligghende meest Oost ende West/ verscheyden van Orchilla ontrent ses mijlen/ waren daer niet aen / dan saghen meest beset waren met Bosschagie / tamelijck leegh. Lieten het doorstaen naer Isla de Aves, d'welck met den avondt in 't ghesichte kreghen / ende zijn dry Eylandekens / verscheyden van Roccas West-Noordt-West ontrent ses mijlen. Den achtsten vernamen het hooghe landt van Bonaire ontrent dry mijlen West-waerts van haer / maer en konden het leege landt aen de Zuydtzijde noch niet sien/ voor dat noch wel dry mijlen ghezeylt hadden / sagen doen de brandinghe eer dan het landt / zeylden doen alsoo langhs de Zuydt-zijde West-waert henen/ vernamen nerghens gheen sandt-strandt/ maer al cingel/ den oever was over al beset met Bosschagie: zeylden alsoo voorts tot de West-Noordt-West-zijde / alwaer een kleyn leegh Eylantjen light / d'welck een inbocht maeckt / soo dat men moet laveren om op de reede van 't groot Eylandt te kommen; laverende tusschen het groot ende kleyn Eylandeken/ hadden veel variabel winden van 't landt/ soo dat doen ontrent het kleyn meynden te wenden / door de ech-winden 't Schip niet konden om krijghen / maer dreven teghen de Zuydt-Oost-zijde van 't kleyn Eylandeken aen/ doch het water wasser soo slecht / dat het Schip teghen de klippen niet voelden stooten / laghen alsoo in 't vlot / met het Schip tegen de klippen aen / dat men met een springhstock aen landt soude ghesprongen hebben: kreghen met het werp-ancker 't Schip weder af / sonder schade / ende quamen naer middach aen 't groot Eylandt aen de West-Noordt-West-zijde ten ancker op ses-en-dertich vadem sandt-grondt / een steen-worp van de wal. Ende alsoo aen 't groot Eylandt niet dorsten landen/ uyt vreese van de Spagnaerden die versprakеn; soo sochten reede onder het kleyn / ende anckerden daer aen de West-zijde op tsestich vadem / een goede steen-worp van de wal: brochten een cabel-touw aen landt/ ende een peerdt-lijne / om de Chaloupe af ende aen te halen. Den sesten vielen aen 't hout-kappen met dese ordre / daer waren twintich die kapten / ende tot elck twee draghers / ende vijf die op strandt 't hout korten / ende thien man deden dagheliicks de ronde / om gherust het werck te moghen doen / gisten dien dach noch twee last hout aen strandt te hebben / ende ondertusschen werdt het Schip op-gheruymt. Waren verleghen om versch-water / doch daer wierdt in 't Bosch eyndelijck een goede put ghevonden. Waren hier besich tot den vier-en-twintighsten Januarij, ende bequamen ontrent twintich lasten houts/ ende en konden niet meer berghen. Laet ons nu hooren de beschrijvinghe van beyde dese Eylanden.

'T groot Eylandt Bonaire is gelegen op de hooghde van twaelf graden stijf Noorder breedte / verscheyden van Islas des Aves W. ten N. ende W. N. W. ontrent acht mijlen/ is een tamelijck groot Eylandt / aen de Zuydt-zijde beset

met

met heel leegh voor-landt / ende dit heeft men tot aen de West-Noordt-West-zijde toe / alwaer het voor-lande ten eynde is / ende aldaer heeft men de bequaemste reede / doch het isser steyl / dat men der met een touw aen landt moet legghen; ende aen de West-Noordt-West-zijde is ghelegen het kleyn Eylandeken / d'welck een groote Baye te samen maken / ende voorts vande West-Noordt-West-zijde en heeft men gheen voor-landt meer anders dan hoogh landt / alwaer de Spagnaerden haer onthouden; op dit Eylandt zijn veel Schapen te bekommen / waer mede de Inwoonende Spagnaerts haer generen / te weten met de Wolle: voorts en valt daer niet dan Stock-visch-hout: de Spagnaerden die daer woonen zijn niet over tsestich in getale. Aen dese zijde is mede een put van versch water / 't welck wel te halen is. Hebben aen dit Eylandt nergens gheen sandt-strandt vernomen / maer al cingel / ende overal daer eenighe ancker-grondt is / is het heel steyl / als dertich en veertich vadem / doch de grondt isser schoon / ende men light dan een steen-worp van landt. Het kleyn Eylandt light een goede musquet-scheut van 't groote / op sijn nauwste / ende daer is reede aen de Noordt-West-zijde / doch niet seer bequaem / want het isser klippich: daer is veel Stock-visch-hout op / doch staet op sommighe plaetsen wel twee of dry duysent treden van strandt; daer is oock Pock-hout / ende eenighe Cattoen-boomkens; inde reghen-tijdt is hier en daer wel wat water / dan de grondt is seer hongherich / steenich / ende droogh; ende op sommighe plaetsen oock siltich: en als men putten graeft / als turf-mul. Aen de Zuydt ende Zuydt-Oost-zijde zijn seer fraye playnen met goedt gras beset / alwaer een fraey binnen-water is / doch brack. Is ontrent twee mijlen langh / ende dry groote mijlen in 't om-gaen.

Sy scheyden den ses-en-twintighsten van daer / ende stelden haer kours om tusschen Hispaniola ende Porto Rico deur te lopen. Den eersten Februarij sagen landt vijf mijlen Noorden van haer / was hoogh gheberghte op de hooghde van achthien graden ende achthien minuten: 's anderdaeghs vernamen de West-hoeck van Savona. Suckelden daer eenighe daghen op ende neder / eer om den Oost-hoeck konden gheraken. Den veerthienden kreghen Mona in 't ghesichte; ende alsoo haer Schip seer leck was / waren ghenootsaeckt daer aen te lopen / ende quamen 's anderdaeghs aen de West-zijde achter een vlacke punt ten ancker / op derthien vadem sandt-grondt; voeren met de Chaloupe naer landt toe / maer by 't landt kommende / soo saghen sy dat de heele West-zijde met een riff beset was / ende gheweldigh brande / soo dat daer gheen aenkommen was: roeyden naer de Zuydt-zijde / dan vonden het daer mede vol klippen ende reven / soo dat aen landt mosten swemmen; bequamen hier metter haest wel ses hondert Orangie-appelen. Vonden daer oock een water-put: ende in 't Schip een groot leck / d'welck sy stopten. Beschrijven 't Eylandt aldus.

Anno 1628.

Februarius.

't Eylandt Mona light op achthien graden ende thien minuten Noorder breedte: is kleyn / ende light meest ter halver Zee tusschen Hispaniola ende St Juan de Porto Rico; heeft reede aen de West ende Zuydt-zijde; de West-zijde en is niet over een half mijle breedt / ende is daer niet heel bequaem te anckeren / want isser klippich. Op dit Eylandeken en is gheen versch water te bekommen: daer is Vee op / Hoorn-Beesten / Verckens / ende Bocken / doch quaedt om krijghen / want is al dichte Bosschagie. Daer wassen seer schoone groote Orangie-appelen aen hondert ofte meer boomen. Het en is gheen vier mijlen groot. Van daer ghescheyden zijnde / voeren voort naer huys / ende quamen den twaelfden April weder voor Vlissinghen.

In desen selven jaere wierdt noch een Vloote by de Compagnie uyt-gerust / onder het beleydt van den Man-haften Adriaen Jansz. Pater als Ammirael /

Anno 1628. ende Marten Thijſz. als Vice-Ammirael; tot de welcke waren veerdich ghemaeckt de volghende Schepen: by de Camer van Amſterdam: de Prince van Oragnien, een nieuw Schip / groot vier hondert laſten / voorſien met ſeventhien metale ſtucken / ende neghen-en-twintich gotelinghen; ghemant met hondert acht-en-veertich Matrooſen / drye-en-tachtich Soldaten / Schipper Adriaen Claeſz. van Amſterdam. Het Schip Zutphen, groot twee hondert en vijftich laſten / met twaelf metale ende vier-en-twintich yſere ſtucken / ende ghemant met hondert en achthien Matrooſen / vijf-en-veertich Soldaten / Capiteyn Heyn Claeſz. 't Schip Deventer, groot hondert vijf-en-twintich laſten / met twee metale ende vier-en-twintich yſere ſtucken / drye-en-tſeſtich Matrooſen / en drye-en-dertich Soldaten / Capiteyn Marten Gerritſz. Landtroede. 't Jachtjen de Rave, groot vijfthien laſten / met ſes gotelinghen / vijf-en-twintich Matrooſen / Schipper Hendrick Hendrickſz. alias Duyvel. By de Camer van Zeelandt: 't Schip Zeelandia, groot drye hondert en dertich laſten / voorſien met twaelf metale twee-en-twintich yſere ſtucken / hondert vier-en-vijftich Matrooſen / ſes-en-tachtich Soldaten / daer den Vice-Ammirael Marten Thijſz. op gingh / ende Schipper op was Pieter Janſz. Snoeck. 't Schip 't Hart, groot tſeventich laſten / met twee metale derthien yſere ſtucken / acht-en-vijftich Matrooſen / Capiteyn Hendrick Worſt. 't Jacht de Zee-Ridder, groot vijf-en-dertich laſten / met vier metale ende vier yſere ſtucken / negen-en-dertich Matrooſen / Schipper Mattheus Janſz. Uyt de Camer vande Maeſe: 't Schip Rotterdam, groot . . . . laſten voorſien met . . . . Capiteyn Pieter Corneliſz. de Huyt. De Valck, groot hondert laſten / met twee metale ende ſeſthien yſere ſtucken / twee-en-tſeventich Matrooſen / twee-en-twintich Soldaten / Capiteyn Pieter Hendrickſz. Keſa. By de Camer van 't Noorder-Quartier: 't Schip Edam, groot hondert tſeventich laſten / met . . . .
Het Jacht het Haentjen, groot veertich laſten / met . . . .
By de Camer van Stadt en Landen: 't Schip de Pegaſus, groot hondert ende thien laſten / met ſes metale ende veerthien yſere ſtucken / neghen-en-vijftich Matrooſen / ſes-en-dertich Soldaten / Capiteyn Allert Heres van Staveren. Alle deſe liepen meeſt uyt den vijfthienden Auguſti, ende daer ontrent: den Ammirael was in laſt ghegheven eenighe tijdt ontrent de Vlaemſche Eylanden te kruyſſen / om te paſſen op de Vlooten die uyt West-Indien naer Spagnien mochten kommen. Hy volghden ſijnen laſt / dan alſoo daer langh ghekruyſt hebbende / gheen Vlooten ofte eenighe Schepen en vernam / ſoo heeft ſich met ſijne by-hebbende Vloote begheven naer de Cabo Verdeſe Eylanden / ende het gheſet onder St Vincent, om ſijn volck daer te ververſchen: bequamen daer wel water met putten te graven: maer konden van 't landt weynich of gheen Vee bekommen; om dat ons volck daer inde voorgaende jaren ſoo rijff hadde toeghegaen / alſmede 't ſelve by de Swarten al was op-ghevanghen / ſoo dat ghenootſaeckt wierden een Jacht te zeynden naer 't naeſt-gheleghen Eylandt St Antonio, alwaer eenighe Fruyten voor hare ſiecken bequamen. Ende zijn daer dit teghenwoordich jaer uyt blijven legghen.

Jaer-

Jaerlijck Verhael
VAN DE
Verrichtinghen der Gheoctroyeerde
West-Indische Compagnie.

Kort Begrijp van 't seste Boeck.

Ervolgh vanden tocht van den *Ammirael Pater*. *Deventer*, *Edam*, ende de *Rave* worden by hem naer elders ghesonden. Komt op de Custe van *Brasil*. Loopt inde Bahia, doch vindt daer gheen vyandts Schepen ghela-den. Verzeylen naer *Pernambuc*. Konnen weghen te-gen-winden qualijck om de Noordt kommen. Vinden te *Pernambuc* oock niet te vanghen. Verzeylen naer West-Indien, ende kommen aen *Granada*. Vinden daer *Deventer*, ende de twee andere Schepen. De *Pegasus*, *'t Hart*, ende de *Raven* worden ghesonden naer de *Monges*, om te kruyssen. Den *Ammirael* landt aen 't Eylandt *S. Iuan de Porto Rico*. Nemen een Bercxken. Den *Ammirael* verzeylt met eenige Sche-pen naer *Isla de Vacca*. De dry Schepen kommen by de *Monges*. Ver-nemen niets, en kommen weder by de Vloote. Gheleghentheyt van *Isla de Vacca*. De Vloote komt aen *Cabo de Corrientes*: Nemen twee Spaensche Schepen van kleynder waerde. Daer kommen noch eeni-ghe Schepen by haer. De nieuwe Vloote werdt af-gheveerdicht tot sijn secours, onder 't beleydt van *Jan Jansz. van Hoorn*. De welcke komt aen 't Eylandt *Barbados*, aen *St Vincent*, aen *Isla Blanca*, aen *Cabo Tiburon*. Verzeylt naer de *Cabo St Anton*. Neemt een Barcxken. Ghe-leghentheyt van *St Domingo*. Kommen aen de *Cabo St Anton*; nemen twee Scheepkens. Kommen by den Ammirael *Pater*. Nemen een Bercxkens. Verzeylen naer de gronden vande *Tortugas*. Daer kom-men noch eenighe Schepen by hem. Keeren onder *Cuba*. Vernemen gheen Vloote vande vyandt. Seynt negen Schepen naer huys. Komt met de andere Schepen weder aen *Barbados*. Verhael van 't ghene de

Spaensche aen 't Eylandt *S. Christoffel* hadden ghedaen. De *Commandeur* verzeylt naer *Mona*. Den *Ammirael* vaert inde Rievier *Oronoque*. Kommen by het Stedeken *St Thome*. D'welck de Spaensche selfs in brandt steken. Bekommen daer eenighe Tobac. Keeren weder aen de *Trinidad*. Een Vloote uyt-gherust naer *Brasil*, om *Pernambuc* aen te tasten, onder den Generael *Loncq*. Ghelegentheyt van die Vloote, hoe veel Schepen ende volck daer toe versorght wierdt. Vertreck vande *Generael*: komt ontrent de *Canarise* Eylanden: verdeylt sijn Vloote. Slaet teghen de Spaensche Vloote onder *Don Frederico de Toledo*: ende gheraeckten daer weder af sonder schade. Nemen een Spaensche *Patache*. Kommen aen *St Vincent* de *Cabo Verde*: ende sommighe daghen naer, versamelden daer tot vijf-en-twintich Schepen toe. De redenen waer deur de resterende Schepen ende volck wierden op-gehouden. Vyandt op de *Veluwe*. *'s Hertoghenbosch* gewonnen by den Prince van Oragnien. Vertreck vande resterende Schepen, ende haer aen-komste aen *St Vincent* by de *Generael*. Vertreck van daer met twee-en-vijftich Schepen, ende derthien Veer-Chaloupen. Beschrijvinghe van de Eylanden van *Cabo Verde*. De verrichtinghe van *Don Frederico* uyt ghenomene brieven van de vyandt, aen *St Christoffel* ende te *Cartagena*. Verscheyden extracten van Spaensche Brieven. Het over-lopen van het Lack van *Mexico*, ende het verdrincken van die Stadt. Aenmerckinghen op de dinghen die dit jaer weder-zijdts zijn voor-ghevallen ende verricht. Breeder verhael van die overstulpinghe van de Stadt *Mexico*, uyt een brief van de *Patres*.

Het seste Boeck.

ANNO 1629.

EET voorleden jaer hebben wy den Ammirael Adriaen Jansz. Pater, ende de Vice-Ammirael Marten Thijsz., met hare by-hebbende Vloote/ gelaten aen St Vincent, een van de Cabo Verdese Eylanden / sullen nu sijne vordere reyse ende verrichtinghe vervolghen. Hy gingh met sijne Vloote van daer t'zeyl den eersten Januarij deses jaers: doch de Schepen/ Deventer, ende Edam, ende de Rave werden neffens de uyt-gegeven Instructie elders ghesonden / ende scheyden den twaelfden op de hooghde van vijf graden ende ses minuten by Noorden de Linie van haer / onder 't ghebiedt van Marten Gerritsz. Landtroede. Den een-en-twintighsten passeerden de Linie equinoctiael / ende den tweeden Februarij kregen de Custe van Brasil in 't gesichte / ontrent dry mijlen van haer / ende ongheveer twaelf of derthien mijlen by Noorden de Bahia de todos los Santos. Ende hoe-wel gheen recht bescheet hadden konnen bekommen

Januarius.

Februarius.

men hoe het inde Bahia stont / ofte wat ghetal van Schepen aldaer mochten ligghen / soo resolveerden den Ammirael niettemin daer binnen te lopen / ende te trachten de vyandt af-breuck te doen / ende yets voor de Compagnie te veroveren. De Vloote wierdt tot dien eynde verdeelt in dry esquadres; van welcke den Ammirael, 't Hart ende de Haen 't eerste maeckten: Zeelandia met de Pegasus de tweede: ende Zutphen nevens Rotterdam de derde: met ordre dat wel op den anderen souden passen / ende in alle voorvallende noodt den anderen stracx te hulpe kommen. 'S anderdaeghs saghen de Bahia open / ende wenden daer nae toe / soo dat des middaghs ontrent een mijle vande Stadt St Saluador ten ancker quamen: bevonden dat aldaer niet meer als ses ofte seven leedighe Bercken dicht onder de Stadt ende Forten aen de wal gheset laghen / sulcx dat oordeelden ongheraden / ende de pijne niet weerdich te wesen met het af-halen der selven / hare Schepen ende volck in ghevaer te stellen: maer achten gheradender met den eersten te verzeylen naer de andere plaetsen die haer by de Heeren in acht waren ghegeven. Over sulcx scheyden den vierden weder van daer sonder eenighe schade ghedaen ofte gheleden te hebben; ende namen haren wegh naer de Capitania van Pernambuco. Den achtsten wierdt by de Schuyte vanden Ammirael aen-ghehaelt een kleyn Passagie-Bercke / (die daer vele op de Custe van d'een Haven tot d'ander lopen) gheladen met Farinha, twee kisten Suycker / dry kisten Tobac / en thien sacken Cattoen: vernamen uyt de ghevanghens / dat den vijfthienden des voorleden maendts / uyt de Bahia waren ghezeylt / een Galeon ghekommen van Goa, nevens twee andere groote Schepen / 't eene van Portugael, ende d'ander van Hamborgh, ende wel twintich Bercken; soo dat onse Schepen daer te laet waren ghekommen. De goederen wierden uyt het Bercxken over-genomen / ende men liet de Portugesen met haer Scheepken varen. Konden voorts weghen de contrarie windt ende stroom beswaerlijcken om de Noordt kommen / soo dat wel dry-en-dertich daghen besich waren met laveren / eer dat boven de Cabo St Augustin konden gheraecken: doch den achtsten Martij haer gissende op de hooghde vande selve Cabo, soo wenden het West over naer de wal; saghen 's anderdaeghs de Caep / ende korts daer naer de Haven van Olinda de Pernambuco: hier quam een Swarte op sijn Vlotjen by onse over / uyt de welcke verstonden datter dry Schepen zeyl-reede hadden gheleghen op de reede / de welcke onse Vloote ghewaer wordende / weder binnen het reciff hadden ghehaelt. Den Ammirael hier uyt wel konnende oordeelen dat voor hem hier niets te doen was / alsoo ontdeckt zijnde / des vyandts Schepen binnen de Havenen souden blijven / en vondt niet gheraden hier langher tijdt te verliesen / maer liet het deur-staen naer de Caribise Eylanden. De windt ende stroom diende haer soo wel / dat den eersten Aprilis 't Eylandt Granada quamen te sien / verre buyten de gissinghe van alle de Stier-lieden / de welcke met hare gissinghen ende bestecken noch wel hondert mijlen ten minsten daer af waren; soo dat men op dat vaer-water wel voorsichtich moet wesen. Quamen daer 's anderdaeghs te reede / ende vonden daer Deventer, Edam, ende de Rave, de welcke mede op de Brasilische Custe niets en hadden konnen bekommen. De Wilden van dit Eylandt volgende haren quaden aert / hadden eenighe daghen te voren verradelijck ses man van 't Schip Deventer doodt gheslaghen / soo dat alles daer in roeren was / en niet veyl voor ons volck aen landt te gaen. Doch alsoo meest alle de Schepen ghebreck van versch water hadden / en weynich voorraedt van brandt-hout / soo wierter een partye Soldaten aen landt ghebracht / om de water-haelders ende hout-kappers teghen de Wilde te beschermen. De Pegasus, 't Hart, ende de Rave, wierden versonden naer de vaste Custe / om ontrent de Monges te kruyssen: dese vertrocken den

Anno 1629.

Martius.

Aprilis.

Anno 1629. den sevenden; ende de resterende Vloote 's anderdaeghs; de welcke den twaelf-den setten onder 't Eylandt St Christoffel; ende den neghenthienden op de reede van St Francisco aen de West-zijde van 't Eylandt St Juan de Porto Rico. Den Ammirael stierde hier eenich volck aen landt / om ververfinghe te halen; doch alsoo gheen Appelen aen de boomen en vonden / soo verzeylden den een-en-twintighsten weder van daer / ende liepen by Noorden Monico om / ende ancker-den den vier-en-twintighsten onder Mona; hier vonden immers soo wey-nich / soo dat haer ververfinge voor de siecke begon te ontbreken. De Schepen

Mayus. hier ontrent kruyssende / werdt den eersten Maij by 't Schip Deventer gheno-men een Bercxken / kommende van Porto Rico, daer ses-en-dertich Zielen in waren / ende onder andere twee Priesters: daer waren / soo de ghevanghens verklaerden / in gheweest vier duysen Realen van achten / ende eenich Silver-werck; dan alsoo de maets seer onordentlijck hadden gheplundert / soo quam der eerst weynich te voorschijn; ende werden naer groot ondersoeck maer twee-en-dertich hondert Realen van achten ghevonden / benevens weynich Silver-werck / ende eenighe gouden Juweeltjens. Den Ammirael wijsselijck oordeelende / dat dese plaetse ghenoegh beset konde werden by weynich Sche-pen / ende dat meerder ververfinghe voor 't volck noodich was / liet hier alleen sijn Schout by nachte, ende twee andere lichte Schepen / ende vertrock met de groote Schepen naer Isla de Vacca, ende quam daer ten ancker den achtsten deses. De dry Jachten die als voren den sevenden Aprilis van de Vloote wa-ren ghescheyden / quamen den neghenden der selver maendt aen Isla Blanca, ende naer dat aldaer wel duysent Bocken hadden op-ghevanghen / ende ghe-doodt / soo zeylden voorts langhs Tortuga, naer de vaste Custe / ende kreghen de selve den veerthienden in 't ghesichte / ende liepen voorts tusschen de selve / ende de aen-ligghende Eylanden Rocca, des Aves, Bonaire, Curocao, ende Aruba deur / ende quamen den een-en-twintighsten April onder de Monges ten ancker. Dese Monges zijn eenighe kleyne Eylandekens / by den anderen lig-ghende ontrent op de hooghde van twaelf graden by Noorden de Linie; by de selve is over al goede ancker-grondt van twintich tot dertich vademen harde sandt-grondt: dese Eylandekens zijn tamelijck hoogh / maer heel barre ende dorre / sonder eenich gheboomte ofte andere groente; alleen worden daer Vo-ghelen-Eyeren op gevonden by groote menichte: rontom de selve werdt mede seer veel visch ghevangen tusschen de klippen. Sy bleven hier liggen tot den neghenden Maij, ende den tijdt uyt zijnde die haer belast was hier te wachten / ende ondertusschen gantsch gheene Spaensche Schepen vernemende / gingen van daer weder t'zeyl / ende staken over naer Hispaniola, soo dat den twaelfden weder by de Vloote quamen achter Isla de Vacca. Daer was ondertusschen mede ghekommen 't Schip Walcheren, uyt de Camer van Zeelandt, d' welck nevens de Zuydt-Sterre, een Jacht vande selve Camer / (haer gheleghentheyt sullen hier naer aen-roeren) den neghenthienden Februarij uyt Zeelandt was t'zeyl ghegaen. By de Journalen in dese Vloote ghehouden / vinde aen-ghete-kent: dat Isla de Vacca light op de hooghde van achthien graden ende acht mi-nuten by Noorden de Linie / ende dat heel leegh landt is; de reede daer men ghewoon is te anckeren / light aen de Oost-zijde / ende men set daer op vijf / ses ende thien vademen sandt-grondt: dat 't selve Eylandt dicht met boomen beset is / doch heeft schoone Beemden / daer lustighe Beecken in af-wateren; ende daer zijn vele Peerden / Stieren / Koeyen en Verckens / doch seer moeye-lijck om vanghen. De Baye daer achter gheleghen / inde welcke de onse ghe-meynlijck setten / ende daer dese Vloote doen oock lagh / is ontrent twee mij-len Noordt-waert van 't Eylandt / men rijdt daer op vijf tot thien ende oock twaelf vadem schoone sandt-grondt; aen de Noordt-zijde van dese Baye komt

komt een schoone Rievier uyt / welckes water een mijle te landt-waert in gantsch versch is. 'T landt van Hispaniola is hier ontrent seer hoogh / ende met gheboomte bekleedt; daer om her en woondt gheen volck; daer onthouden haer vele Hoorn-Beesten / Peerden ende Verckens / de welcke weghen de moeyelijcke passagien seer quaedt zijn om vanghen / insonderheyt sonder wel van Honden voorsien te wesen; daer wassen sulcken menichte van kleyne Limoentjens / dat ons volck inde tijdt dat daer lagen / wel twee hondert duysent pluckten. Het was doen aldaer inde reghen-tijdt / soo dat by-naer daghelijcks by den reghen ghequelt werden. Volkomentlijck aldaer ververst hebbende / ende voorraedt van water en hout ghemaeckt / soo ginghen den lesten Maij weder van daer t'zeyl / ende den tweeden Junij van 't Eylandt Vaca. Namen haren kours West-waert aen. Den sevenden saghen de Caimanes; ende den elfden de Cabo de Corrientes, wesende leegh-landt / ende met boomen bedeckt op de hooghde van een-en-twintich graden en twintich minuten by Noorden de Linie. Hielden het een wijl daer ontrent / om op de Spaensche Schepen te passen. Den ses-en-twintighsten kreghen twee vremde Zeylen in 't ghesichte / daerse jacht op maeckten; 't grootste vande twee wierdt by de Chaloupe van 't Jacht het Hart verovert / was meest gheladen met Sout / en hadt daer-en-boven in vier hondert en acht-en-vijftich Realen van achten / dry kisten ghekouleurt cattoene Garen / vijf of ses kisten wasse Keersen / acht of thien packen met Hamacken en Schoenen: eenige kisten met kleederen / nevens andere kleynigheden; het andere wierdt aen-gehaelt by de Chaloupe van Walcheren, en hadde niet anders in als Sout / en wat ghesoute visch; quamen beyde van Campeche. Ende alsoo 't volck van dese Schepen verhaelden datter een groote Vloote Spaensche Schepen eer langhe hadde te volghen: soo verdeelde den Ammirael Pater sijne Vloote in dry esquadres / om te beter naer de Vloote uyt te sien. Inde eerste ende voornaemste was 't Schip Prins Wilhelm, daer den Ammirael op was / Zeelandia, Zutphen, Walcheren, ende de Rave, dese esquadre soude sich in 't midden houden / om de andere in val des noodts te hulpe te kommen: inde tweede waren Deventer, Edam, ende de Pegasus, welcke te landt-waert souden houden: in 't derde Rotterdam, het Hart, ende den Haen, de welcke 't zee-waerts souden gaen: ende soude dese twee leste esquadres alle daghe wisselen: ende alle dry esquadres niet verder van den anderen gaen / als dat malkanderen konden sien. In dese wijse hielden het hier op en neder onder zeyl / verwachtende de voor-ghedachte Spaensche Vloote. Den achtsten Julij zijn noch by haer ghekommen de Zeeuwsche Jagher, groot tachtentich lasten / ghemonteert met vier metale ende twaelf yserе stucken / ses-en-vijftich eters / Capiteyn Jan van Stapel, was uyt Zeelandt ghescheyden in Januario, doch hadde eenige Coloniers aen 't Eylandt Tabago gebracht; ende de Zee-Ridder; 's anderdaeghs de Vriessche Jagher, welcke mede onder de esquadres wierden verdeelt: ende eyndelijck soo zijn den thienden by de Vloote ghekommen den Witten Leeuw, den Dolphijn, Leyden, ende de Katte, onder den Commandeur Jan Jansz. van Hoorn, welcker gheleghentheyt ende reyse tot hier toe wy eerst kortelijck sullen verhalen.

Anno 1629.

Junius.

Julius.

De vergaderinghe vande XIX. hadde al van 't voorleden jaer goedt ghevonden een goedt ghetal Schepen ende Jachten af te veerdighen / ende van alles wel te versien tot versterckinghe ende verversinge vanden Ammirael Adriaen Jansz. Pater: soo zijn dan tot desen eynde uyt de Camer van Zeelandt den neghenthienden Februarij deses jaers uyt-ghelopen 't Schip Walcheren, Capiteyn Jan Mast, groot twee hondert en tachtentich lasten / ghemonteert met neghen metale en twee-en-twintich ysere stucken / ghemant met hondert en vijf-en-vijftich Matroosen en Soldaten; ende 't Jacht de Zuydt-Sterre, groot der-

tich

ANNO 1629. tich lasten / met vier metale ende vier ysere stucken / ende vier-en-veertich Boots-ghesellen: ende de Zeeuwsche Jagher, voren verhaelt. Uyt de Camer van Amsterdam, onder den Commandeur Jan Jansz. van Hoorn de volghende Schepen ende Jachten. Het Schip den Witten Leeuw, groot twee hondert en vijftich lasten / ghemonteert met vier metale en ses-en-twintich ysere stucken / ende ghemant met hondert een-en-dertich Matroosen / vier-en-veertich Soldaten. 't Schip den Dolphijn, Capiteyn Jochim Gijsen, groot hondert en dertich lasten / met vier metale en vier-en-twintich ysere stucken / tneghentich Matroosen / en dry-en-dertich Soldaten. 't Schip Leyden, Capiteyn Albert Hendricksz., groot twee hondert en twintich lasten / met vier metale en twee-en-twintich ysere stucken / hondert en vier Matroosen / twee-en-veertich Soldaten. 't Schip de dry Koninghen, groot twee hondert en dertich lasten / met twee metale ende acht-en-twintich ysere stucken / hondert twee-en-dertich Matroosen / en een-en-veertich Soldaten / Capiteyn Cornelis Meyndertsz. 't Jacht de Katte, Capiteyn Jacob Barentsz., groot tnegentich lasten / met veerthien gotelinghen / twee-en-vijftich Matroosen / een-en-twintich Soldaten.

Aprilis. Dese gingen te samen uyt Texel t'zeyl den een-en-twintighsten Aprilis. Ende een weynich te voren uyt de Camer van Stadt en Landen, de Vriessche Jagher, groot hondert en veertich lasten / Capiteyn Claes Hendricksz., met vier metale ende achthien ysere stucken / tnegentich Matroosen / ende twee-en-twintich Soldaten. Ende den vijfthienden Maij uyt de Camer op de Maese, 't Schip Dordrecht, groot twee hondert lasten / met vier metale en twee-en twintich ysere stucken / hondert en twintich Matroosen / vijftich Soldaten; ende den Tiger, groot tseventich lasten / Capiteyn Leunis Pietersz. Hollaer, met twee metale ende twee-en-twintich ysere stucken / acht-en-tsestich Boots-ghesellen / en seventhien Soldaten. Ende uyt de Camer van 't Noorder-Quartier, 't Schip de Griffoen, Capiteyn Jan Cornelisz. Keert de Koe, groot twee hondert en vijftich lasten / met acht metale en vier-en-twintich ysere stucken / . . . . Matroosen / . . . . Soldaten. Wy sullen hier nu verhalen 't ghene den Commandeur Jan Jansz. van Hoorn op de uyt-reyse is weder-varen. Den een-en-twintighsten Aprilis als voren uyt-ghelopen zijnde

Mayus. met sijn vier Schepen ende een Jacht; saghen den seventhienden Maij 't Ey-

Junius. landt Madera, ende twee daghen daer naer La Palma: den thienden Junij kreghen 't Eylandt Barbados in 't ghesichte; welckers midden bevonden te liggen op de hooghde van derthien graden en vijfthien minuten by Noorden de Linie; heeft gheen uyt-stekende hooghte / ende streckt meest Zuydt-Oost ten Oosten ende Noordt-West ten Westen / ontrent acht mijlen. 'S anderdaeghs saghen S^t. Vincent; ende quamen den twaelfden inde Zuydt-West-Baye onder Granada te reede. De Wilde op 't Eylandt woonende / een seer quaedt-aerdich volck / vluchten alle wegh / soo dat men haer niet en konde te sprake kommen; thoonden sich seer vyandich / uyt het dickste van 't Bosch naer ons volck schietende met vergifte pijlen; soo dat den vijfthienden weder van daer vertrocken / naer dat water / hout / ende ballast hadden in-ghenomen / doch gheen verversinghe bekommen. Den seventhienden quamen onder Isla Blanca inde West-Baye ten ancker / vonghen daer veel Bocken / ende vertrocken 's anderdaeghs weder van daer / ende anckerden den dry-en-twintighsten inde Oostelijckste bocht onder Cabo Tiburon. Vonden hier brieven vande Zeeuwsche Schepen / de welcke den twaelfden van daer waren vertrocken: ende de Katte werdt ghesonden naer Isla de Vacca, om naer den Ammirael Pater te vernemen. De Cabo Tiburon is eenen boven ronden schuyn af-lopenden bol / een kleyn leegh puntjen onder vande voet af-stekende / soo dat seer kennelijck is / komt als afghedaelt van 't West-eynde vande Sierras de Donna Maria. Daer de Schepen

doen

doen laghen / was de Caep Noordt-West ten Westen van haer een kleyne mijle / ende den Oostelijckslen hoeck Zuydt-West ten Zuyden / ende de valleye daer 't versch water is / een musquet-scheut Oost ten Noorden. De Stier-lieden oordeelden dat dese Cabo van Isla Blanca Noordt-West ten Westen verscheyden light hondert en vijftich mijlen / ende ongelijck minder als ordinaris inde Caerten werdt gheleght / op de hooghde van achthien graden en twintich minuten. Den seven-en-twintighsten quam de Katte weder by haer / en hadde aen Isla Vacca noch by de ververssingh-plaetse gantsch gheen bescheet ghevonden / alleen teeckenen ghesien datter onlanghs Schepen waren geweest. Soo dat de Commandeur de secrete Instructie hem mede ghegheven voor den Ammirael, opende / ende resolveerde recht deur te lopen naer de Cabo St Anton. Den seven-en-twintighsten ginghen van daer weder t'zeyl; ende namen 's anderdaeghs een kleyn Spaensch Berckxken van thien lasten / gheladen met vijf hondert pottisen Wijn / en neghen met Brande-Wijn: twee Fardeelen Lijnwaet / en vier-en-tseventich stucken van achten; was den een-en-twintighsten ghekommen uyt St Domingo, ende wilde naer St Jago de Cuba. Verstonden uyt de Gevangens / als mede verscheyden brieven / dat Don Gabriel de Chaves Osorio, een oudt Soldaet daer teghenwoordich Gouverneur was / ende reede twee jaren gheweest; datter dry hondert soo Burghers als Soldaten daghelijcx in 't gheweer wierden gheoeffent. Dat den neghenden November des voorleden jaers daer soo schrickelijcken windt ende onweder hadde gemaeckt / dat de Muyren ende Forten / vele Huysen ende Kloosters ter neder waren gheworpen / sulcx dat de Stadt gantsch vervallen lagh / ende de Gouverneur ghenoegh te doen hadde / om de Muyren ende Forten te vermaken. Datter mede een Fort ende Platte-Forme wierdt geleght tot aen den oever vande Rievier. Datter teghenwoordich ses Schepen inde ladinghe lagen / onder anderen een van twee hondert en vijftich lasten / die teghen half Julio souden lopen naer Cartagena, om met de Galeons naer Spagnien te vertrecken / alsoo weghen vreese voor de Hollandtsche Schepen / niet meer langhs Porto Rico dorsten deur-lopen. Datter veel meer Goederen in St Domingo waren / als Schepen om te laden / soo datter apparent veel Gembers soude bederven; en datse seer groot ghebreck hadden van Stoffen tot kleedinghe. Voorts groote klachten van vele onder de Regeerders self / beklaghende datter niet te winnen was / en niet dan kopere Gelt om gingh: ende hoe-wel daer noch seer goede Mijnen waren / datter gheen volck voor handen was om die te bearbeyden; de Indianen al over langh uyt ghestorven zijnde ende vernielt; ende de Spaensche te leuy om te arbeyden. Sulcx dat wel te geloven is / dat ten ware de Koninghlijcke Audientie sich hier onthieldt / daer Cumana, en de gantsche streeck tot Coro toe / onder ghehoort / dese Stadt ende veel-licht 't meeste-deel van 't Eylandt soude langh vande Spagnaerden weder verlaten zijn gheweest. 'S anderdaeghs saghen het Oost-eynde van Cuba, waren tusschen Navaza ende Cabo de Tiburon deur-ghelopen; wierden daeghs daer aen een vreemt Zeyl ghewaer / daer de Katte naer toe spoeyde / maer naer dat El Gran Tarquino (een kennelijcken bergh aen 't Eylandt) ghepasseert waren / ende de Cabo de Cruz in 't ghesichte kreghen / gheraeckte 't selve Zeyl den hoeck om uyt 't ghesichte. Dese Cabo de Cruz is seer kennelijck / komt van 't hooghe landt naer 't Westen ligghende / af-lopen / en is een vlack uyt-stekende punt / heeft op den hoeck eenich gheboomte / ende om den hoeck liggen veel Eylandekens / welck sy noemen El Jardin de la Reyna. Desen bocht is by de twintich mijlen diep van de voorseyde Cabo tot het Noorderlijckste landt van 't Eylandt / naer 't seggen vanden ghevanghen Piloot. Den tweeden Julij saghen de groote Cayman; 's anderdaeghs Isla de Pinos, welck den vierden noch beter verkenden:

Anno 1629.

Julius.

Anno 1629. den: ende den vijfden waren dicht by Cabo de Corrientes, wesende wat hoogher als het by-ligghende landt/ en met boomen beset; werden een vremt Zeyl gewaer/ d'welck de Katte naer-jaeghde/ en dede het ontrent de Cabo St Anton strijcken/ was een kleyn Bercxken uyt de Havana ghekommen/ om Beesten te gaen jaghen/ waer toe dry Honden en ses Musquetten by haer hadden. Verstonden uyt de Ghevanghens/ dat de Spagnaerden daer allenthalven kennis hadden van de komste van onse Vloote/ door dien op veel plaetsen was ghesien: ende dat de Gouverneur vande Havana Don Laurenzo de Cabrera Bercken hadde af-gesonden naer alle plaetsen om te waerschouwen/ ende inde Havana soo veel volcks versamelde als konde. De genomen Bercke/ alsoo wel bezeylt was/ wierdt ghemant. Oock wierdt in 't begin van Julio by de Vriessche Jagher verovert een Spaensche Fregatte/ kommende van St Juan de Ulua, ghеladen met Broodt voor het Casteel vande Havana; ende daer werden in bevonden twee hondert en tseventich Realen van achten/ en vijftich stucx Armesijntjens; ende dry-en-dertich vaetjens Bus-Poeder/ nevens weynich Silver-werck. Den thienden Julij (als voren) quamen by den Ammirael Pater, welckes voorder weervaren nu sullen vervolghen. Ten selven daghe kreghen de Groone-bergh op de Noordt-zijde van Cuba gheleghen/ in 't ghesichte; bleven daer ende ontrent de Havana eenighe daghen kruyssen. Den veerthienden vernamen een vremt Zeyltjen/ daer 't Jacht de Haen ende de Bercke naer toe hielden/ ende brochten het 's anderdaeghs by de Vloote/ de welcke doen twintich Zeylen sterck was: in dit Bercxken vonden niet dan sout-water/ en eenighe brieven/ door dien 't volck aen landt was ghevlucht. Den Ammirael met sijn secrete Raden resolveerden van daer te verzeylen naer de gronden vande Tortugas, om daer op de komste vande Spaensche Vloote beter te wachten: ende eerst goede kennis van 't landt ghenomen hebbende/ lieten het den achthienden Noordt-West over-gaen met een tamelijcke koelte uyt den Noorden ten Oosten. 'S anderdaegs 's middaghs/ hadden de hooghde van vier-en-twintich graden en vijf-en-twintich minuten by Noorden de Linie. Den een-en-twintighsten werden de gronden ghewaer/ en wierpen veertich vadem/ de grondt wit sandt/ met kleyne witte steentjens/ en sommighe roode ghekartelde naeldekens; 's middaghs peylden de hooghde van vijf-en-twintich graden en veertich minuten; ende anckerden 's anderdaeghs in ses-en-dertich vadem. De kleyne Jachten werdt belast te kruyssen/ om de gronden beter te ontdecken. Den ses-en-twintighsten over-viel haer een ghewaldich onweder van donder ende blixem; de Zeeuwsche Jagher werdt sijn groote stenghe ghemorselt van boven neder gheworpen/ ende het onweder dalende langhs de mast/ hadder een stuck uyt ghevat/ ende viel de Bottelier beneden op sijn borst/ soo dat doodt ter neder storte/ quetste noch twee swaerlijck aen 't hooft/ en vloogh uyt door een toe-ghedreven poorte van 't gheschut/ de helft daer van wegh-nemende. Den acht-en-twintighsten maeckten weder zeyl; ende 's anderdaeghs quam daer by de Vloote 't Schip de Swaen, van Middelburgh, groot twee hondert en vijftich lasten/ Capiteyn Samuel Lucasz., ghemonteert met vier metale ende achthien ysere stucken/ ghemant met hondert en veerthien Matroosen/ en vijf-en-tneghentich Soldaten/ d'welck den seventhienden Maij uyt 't Vaderlandt was vertrocken. Hielden meest op de grondt van vier-en-veertich vadem; het reghende dagheliјcx seer sterck met

Augustus. donder en blixem. Den sevenden Augusti quam daer by de Vloote 't Schip Dordrecht ofte Sphæra Mundi; ende 's anderdaeghs de dry Koningen, de Griffoen, de Zuydt-Sterre ende den Tiger. Ende den twaelfden 't Schip 't Wapen van Medenblick, uyt de Camer van 't Noorder-Quartier, groot hondert en vijftich lasten/ met ses metale ende sesthien ysere stucken/ ende vijf-en-tachtich

Matroo-

Matroosen/ vijfthien Soldaten/ Capiteyn Outger Jansz. Minne, d'welck den seven-en-twintighsten Maij uyt 't Vaderlandt was vertrocken/ soo dat de derthien Schepen die gheschickt waren tot versterckinghe vande Vloote / nu alle waren by ghekommen. 't Schip de dry Koninghen den een-en-twintighsten Aprilis uyt Texel t'zeyl gegaen/ is in 't begin van Junio onder de Canarise Eylanden ghekommen; ende den acht-en-twintighsten onder S[t] Vincent; ende was soo voorts langhs Mona, Savona ende de andere Eylanden gelopen/ ende by de andere ghekommen/ doch en hadden onder-wegen niets verovert. Den vijfthienden alsoo nu dus langhe op de gronden vande Tortugas hadden ghehouden/ sonder eenighe Bercken te vernemen / uyt de welcke sy de komste van de Spaensche Vloote souden moghen onder-staen / werdt gheraden ghevonden weder over te steken naer Rio de Porcos, aen 't West-eynde van Cuba, ende daer voorts te kruyssen: ginghen Zuydt ende Zuydt ten Westen aen met tamelijcke koelte uyt den Oosten ten Zuyden; des anderendaeghs op de middach saghen de Croone, welck de Spagnaerden noemen El Pan de Cabannas, en bevonden haer op dry-en-twintich graden en een-en-veertich minuten. De Porto de Cabannas light ontrent dry mijlen by Westen de Tafel, ende acht mijlen van de Havana: die daer in wil wesen / sal de Croon-bergh Zuydt-West ten Westen van sich nemen: in 't in-kommen moet men een banck schouwen / die aen de Oost-zijde vande wal light / ende nemen de West-zijde soo naer/ dat men met een steen aen landt kan werpen/ want 't is daer diepst/ ende ten minsten vier vadem sandt-grondt. Die uyter Zee kommende/ dese Haven wilt aen-doen/ sal op 't eerste hoogh landt by Westen de Tafel, ende by Oosten de Croone aen-gaen / ende aldaer sal sich de openinghe verthoonen. Binnen de selve zijn seer schoone Bayen om duysent Schepen te berghen / van alle winden bevrijdt / ende slecht water / soo dat seer bequaem is om Schepen te timmeren en kiel halen: daer ligghen eenighe Eylandekens in / op de welcke eertijdts een Dorp heeft ghelegen van Koeyen-Herders ende Timmer-lieden: daer is weynich versch water te bekommen: aen de West-zijde vande mondt is een put daer uyt twee ofte dry Schepen sich konnen versien: 't landt daer om her is hoogh ende vol boomen. Naer dat soo inde Cabannas als in Rio de Porcos water hadden ghehaelt voor de Schepen: ende de Havana van naer by besichticht/ daer maer ses Schepen in laghen: ende een Bercke ghenomen/ en alsoo niet dan ballast in hadde/ verbrandt: ende voorts hier ontrent ghekruyst tot den elfden September sonder eenighe Vloote vande vyandt ofte andere Schepen te vernemen / soo begonden haer te stellen naer 't aen-staende winter ende storm-saisoen / dreven de onderste laeghen van 't gheschut toe / namen de braem-stengen af/ ontrent acht mijlen by Oosten de Havana. 'S anderdaeghs vergaderde den Ammirael den Raedt / ende alsoo hem verdroot met soo een aensienlijcke Vloote gheen ghelegentheyt ghehadt te hebben om de vyandt afbreuck/ ende sijn Meesters voordeel te doen/ soo resolveerden in West-Indien te over-winteren met de laest-ghekommen Schepen / ende andere die noch bequaem waren om uyt te blijven / ende tot dien eynde over te gaen op 't Schip de Witte Leeuwe ; ende de Bercke Cabannas wierdt mede ghemant : ghelijck dan den een-en-twintighsten naer dat het Canael van Bahama hadden gevat/ op de Witte Leeuw over-quam. Den tweeden October wesende op de hooghde van twee-en-dertich graden en twee-en-twintich minuten scheydender neghen Schepen / te weten / Prins Wilhem, Zeelandia, Zutphen, Rotterdam, de Pegasus, de Bul, 't Hart, ende de Haen, nevens Deventer, vande Vloote/ ende liepen naer huys. Inde selve gingen de goederen die tot op dien dach by de Vloote waren verovert; te weten/ twee hondert ende achthien kisten Suyckers; dry kisten Tobac / eenige ghedrooghde Huyden; vier duysent ende achthien

Anno 1629.

September.

October.

Anno 1629. thien Realen van achten: benevens vele kleynigheden van Gout ende van Silver; doch en was dit alles niet veel te beduyden teghen de groote onkosten in dese Vlooten ghedaen. Den Ammirael met sijne resterende Schepen naer

October. dat den derden October waren gheweest op de hooghde van dry-en-dertich graden ende vijf minuten; begonden weder op de Zuydt te winnen; ende bequamen op den laesten October weder de hooghde van derthien graden ende

November. vijfthien minuten/ soo dat den vierden November de Barbados weder in 't ghesichte kreghen/ ende anckerden 's anderdaeghs aen de Zuydt-West-zijde van 'tselve Eylandt/ ende verversten aldaer; vonden daer doen ontrent de vijfthien hondert Engelsche/ de welcke haer daer hadden neder-geslagen / ende geneerden met planten van Tobac. Den veerthienden verzeylden Walcheren, de dry Koninghen, ende 't Wapen van Medenblick naer Granada; ende den sesthienden de Witte Leeuw met de Commandeur Jan Jansz. van Hoorn, nevens de Swaen, de Griffoen, en Leyden naer St Vincent, alwaer het 'sanderdaegs setten. Sullen sijne reyse hier eerst verhalen. Aen St Vincent een weynich ververst hebbende verzeylde den dry-en-twintighsten weder van daer/ ende quam den dertighsten voor de Baye van St Christoffel, doch vertoefde daer niet/ maer settent op de reede van 't Eylandt Nieves, alwaer vier Enghelsche Schepen vonden/ de welcke in Julio van Londen waren gheschepden. Eenighe vande Enghelsche aen boordt gekommen zijnde vande Witte Leeuw, verhaelden ons volck; hoe dat ongheveer dry maenden gheleden Don Frederico de Toledo ghekommen was aen 't Eylandt St Christoffel met acht-en-dertich Oorlogh-Schepen ende dry Hamburghsche Schepen met Proviande ghehaden: vonden aldaer negen Engelsche Schepen de welcke stracx aen-tasten: thien Fransche Schepen die onder St Eustachio ghesetlagen / dit vernemende maeckten haer wegh. Don Frederico landen voorts sijn volck aen St Christoffel, ende alsoo de Enghelsche gheen teghen-weer en deden/ haer verlatende op de vrede die tusschen haren Koningh ende Spagnien was / soo braken de Spagnaerden haer Fort af / ende smeten voorts alles onder de voet: de Fransche de welcke op 't selve Eylandt aen een ander oordt lagen / hadden haer Fort gheminneert / ende oock eenich Bus-Poeder inde Huysen gheleght / ende siende de macht te groot was om weder te staen/ lieten alles springhen / waer door oock eenighe Spagnaerden om quamen: waer over de Spagnaerden alle de Francoisen doot sloeghen diese bekommen konden: met de Enghelsche ghebruyckte Don Frederico een loosen treck / (soo dese vertelden) gaf voor dat een yeder soude laten vertrecken met de Tobac die haer toe-behoorde; ende de Huysghesinnen met hare Goederen soude weder naer Enghelandt laten keeren: ende dat over sulcx al den Tobac souden te voorschijn brenghen/ yeder onder sijn merck: de Enghelsche sulcx gelovende/ vielen aen 't plucken ende havenen van den Tobac; doch alles nu toe-gemaeckt ende gheplucckt zijnde / liet hy alles in sijn Schepen brengen/ segghende dat dit sijns Meesters Goedt was/ ende niet het hare / ende dat sijn belofte niet en brack / naer hem nemende 't ghene hun toe-behoorde: naer haer segghen was daer wel vijf hondert duysent pondt Tobac: dede daer naer alle de Enghelsche die daer woonden in ses vande voornoemde neghen Schepen embarqueren/ daer by voeghende een van de Hamborghers/ ende lietse varen: de andere dry Schepen behieldt hy by sich / nevens vijf ofte ses hondert van 't kloeckste volck: ende die naer huys wierden ghevoert / waren by de twee duysent Zielen. Don Frederico hadde naer haer gissinghe wel twaelf duysent man in sijn Vloote / om daer mede alle vaste plaetsen in West-Indien te versekeren; sulcken vreese hadde de Koningh van Spagnien voor de Vlooten van de West-Indische Compagnie. Dits 't ghene dese Enghelsche rapporteerden.

December. De Commandeur gingh den tweeden December weder van Nieves t'zeyl/ ende

ende anckerden 's anderdaeghs aen de Zuydt-zijde van 't Eylandt St Martin. Den vierden scheyden weder van daer / stellende haren kours Noordt ten Westen; ende anckerden weder onder 't Eylandt Anguilla, ligghende Noorden van St Martin dry of vier mijlen / is vlack landt / streckende Oost ende West: ende weder zeyl makende / passeerde naer de middach het Eylandt Sombrero, een kleyn leegh Eylandeken / en slecht by 't water. Den sevenden 's middaghs saghen de Eylanden by Oosten Porto Rico gheleghen / ende zeylende voorts langhs de wal van 't groote Eylandt St Juan, saghen den thienden 's avondts het Eylandeken Mona, ende hielden het hier een wijl tusschen Mona Monico, ende Zaccheo; ende settent eyndelijck onder Mona. Ende gheen Spaensche Schepen ofte Bercken hier ontrent vernemende / staken een weynich over naer Hispaniola, soo dat den dry-en-twintighsten in 't ghesicht kregen de Cabo Del Engarmo aen 't Oost-eynde van Hispaniola, Noordt ten Westen van haer ontrent dry mijlen; dese Cabo is een leegen hoeck ghelijck 't water / doch te landtwaert in siet men eenighe hooghe berghen liggen: hier mede niets vernemende / keerden weder naer Mona, en bleven hier voorts kruyssen tot het eynde van dit jaer. Laet ons nu keeren tot den Ammirael Pater, die wy een wijl onder Barbados hebben gelaten. De selve met den Vice-Ammirael Marten Thijsz. ginghen den negenthienden November van daer t'zeyl met de lichste Schepen / namentlijck / den Dolphijn, den Tiger, de Zeeuwsche Jagher, de Vriessche Jagher, de Katte, de Zuydt-Sterre, de Zee-Ridder, de Rave, de Cabannas een veroverde Bercke / en de Chaloupen van de dry Koninghen ende de Griffoen, ende meest alle de Soldaten van alle de Schepen / de welcke den Ammirael by sich hadde behouden. 'S anderdaeghs 's morghens hadden de hooghde van elf graden ende vier minuten. Den een-en-twintighsten van neghen graden ende acht-en-veertich minuten / ende daeghs daer aen saghen de vaste Custe van America, ende anckerden op acht vadem kley-grondt. Den dry-en-twintighsten lichten weder haer anckers / en liepen de wal wat naerder; doch naer de middach maer derdehalf vadem modderighe grondt vindende / soo wendent weder t' zee-waerts / ende naer dat weder vijf vadem diepte hadden bekommen / settent. 'S anderdaeghs wierden ghewaer dat voor de Rievier den Orenoque waren / ende bequamen daer een Wilde van dat Geweste / de welcke sich aen boodt om haer de selve Rievier op te brengen. Den vijf-en-twintighsten maeckten weder zeyl / ende ginghen setten op vierdehalf vadem. Bleven daer twee daghen / ende den acht-en-twintighsten bequamen een Spagnaerdt van St Thome de Guiana, doch en konden uyt hem niet trecken tot haren voordeel. 'S anderdaeghs liepen weder bet t' zee-waerts / ende setten op vijf vademen. Den dertighsten gingen weder t'zeyl / ende quamen tegen den avondt inde Rieviere Orenoque, ende settent daer op thien vadem kley-grondt. Daer gheraeckten oock eenighe Schepen aen de grondt / die de wal aen bagh-boordt wat te naer waren gheloopen. De mondt van dese Rieviere de welcke sy in voeren / light op de hooghde van acht graden en een half; aen 't begin ligghen eenighe Eylandekens. Den eersten December maeckten weder zeyl / doch December. voorderden niet veel weghen de kalmte / ende anckerden 's avondts in vijf vadem waters. Des anderendaeghs zeylden voorder op / ende setten het weder 's avondts: alle de Schepen wierdt belast haer werp-ancker met haer korte lijn veerdich te houden / om een rack op te werpen / d'welck Oostelijck inde windt op streckt: den derden korten 't selve rack op tot aen den hoeck / ende zeyl ghemaeckt hebbende / gheraeckten boven den hoeck / doch eenighe Schepen gheraeckten vast weghen de ondiepten. Den vierden bleven ligghen weghen de stilte ende reghen. 'S anderdaeghs de koelte wackerende / maeckten de zeylen weder by / doch mosten 's avondts weghen de stilte weder 't ancker

Anno 1629.

Anno 1629.

laten vallen. 'T welck soo vervolghden met daeghs zeylen ende 's avondts setten tot den thienden / vonden doen maer veerthien voet waters / doch bequame sandt-grondt. Des anderendaeghs 's morgens gingen weder t'zeyl / ende teghen de middach kreghen het Stedeken St Thome in 't ghesichte; warender naer de noen maer een mijle af. De Inwoonderen van het Stedeken de onse siende aen kommen / ende haer niet sterck ghenoegh vindende om de onse te weeren / staken selfs den brandt in hare Huysen; de onse anckerden daer voor ontrent vier uyren naer de middach / schoten eenighe scheuten met canon / ende brochten daer op alle de Soldaten aen landt / ende trocken in 't Stedeken; wenden alle vlijt aen om den brandt te blussen; namen haer Quartier / ende besetten hare wachten teghen den aen-loop vande Spagnaerden: des nachts waren wel dertich-mael inde Wapenen / door dien de vyandt de Sentinellen socht te bekruypen. Het Stedeken lagh dicht by een Rievierken onder een gerberghte / ende in 't midden vande groote Rieviere light een tamelijck Eylandeken. Des anderendaeghs wende den Ammirael alle vlijt aen / om de Goederen die by den brandt niet beschadicht ofte bedorven waren / by een te doen soecken / ende liet die brengen voor sijn Tente. Den derthienden wierdt de Tobac inde ledige pijpen ghedaen / ende aen boordt ghebracht. 'S anderdaeghs wierden de Huysen die noch staende waren ghebleven / meest onder de voet gehaelt / ende 't Stedeken gantsch ghedestrueert; ende alsoo den Ammirael hier gheen meerder voordeel en sagh te doen / soo dede het volck weder aen de Schepen brenghen / soo dat ten dry uyren naer middach weder t'zeyl ginghen / ende settent teghen den avondt. Zijn soo voorts met zeylen ende setten / somtijdts vast ende wederom vlot; den acht-en-twintighsten de Rieviere Orenoque weder uyt gheraeckt. 'S anderdaeghs stelden haren kours Noordt-Oost ten Oosten / hadden 's middaghs de hooghde van negen graden ende twee minuten / saghen vier Eylandekens. Den Ammirael gingh op de Zee-Ridder, om 't landt beter te ondecken. Den dertighsten liepen dicht onder de wal van 't Eylandt Trinidad, ende settent 's avondts op thien vadem kley-grondt. 'S anderdaeghs maeckten weder zeyl / en ginghen Oost ten Noorden aen langhs de wal van 't Eylandt; ende ontrent dry uyren naer middach gheraeckt zijnde tusschen 't vaste landt ende de Trinidad, setten het op acht vadem by Punta Del Gallo. Alwaer den Ammirael nu sullen laten rusten / ende 't vervolgh van sijne reyse uyt-stellen tot het naeste Boeck.

De Compagnie door de veroveringhe vande Vloote van Nova Hispania, ende door de Prinsen by den Commandeur Dirck Symonsz. van Uytgeest ende andere / daer wy hier voren ghewagh van hebben ghemaeckt / nu soo merckelijcken herstelt zijnde / ende soo veel middelen bekommen hebbende / om haer desseynen op de Landen vanden Koningh van Spagnien te vervolgen; heeft op nieuws begonnen te beraden waer sy het best nemen soude; daer quamen verscheyden Ghewesten van America in bedencken / doch naer dat alles wel hadden overleght / soo is het oogh weder op Brasilien ghevallen. Wat andere plaetsen alsdoen mede in bedencken werden ghenomen / en sullen wy niet aenroeren / om de vyandt niet te waerschouwen / 't kan wesen dat Godt de Compagnie noch macht ende ghelegentheyt werdt gheven / om die te vervorderen. De redenen om het op Brasil te nemen / waren meest de selve / die de Compagnie voor desen hadden beweeght de Bahia aen te tasten ende te veroveren; om de selve Plaetse weder aen te doen en konden niet gheraden vinden / om eenige ongheleghentheden die voor desen waren ghewaer ghewordden; soo wierdt dan de resolutie ghenomen op 't Noorder-Quartier van Brasil, ende namentlijck op Pernambuc, om de gheleghentheyt vande Plaetse / ende rijcke trafijcke die aldaer valt in Suyckeren ende Brasil-hout. Om dit dan uyt te voeren werdt

by

by de Vergaderinghe der XIX verkoren tot Generael over de Vloote den Manhaften Hendrick Loncque, die 'tvoorleden jaer als Ammirael onder den Generael Pieter Pietersz. Heyn de Vloote van Nova Hispania hadde helpen nemen. Want den Generael Pieter Pietersz. Heyn was nu by 't Landt aen-ghenomen tot Vice-Ammirael over dese Provintien. Tot Ammirael wierde verkoren den kloecken Zee-Heldt Pieter Adriaensz. Ita, ende tot Vice-Ammirael Joost van Trappen, gheseght Banckart, ende andere kloecke Scheeps-Oversten meer/ als Dirck Symonsz. ende andere. Ende tot een Over-Hooft ofte Colonel over het Krijghs-volck wierdt verkoren Jonck-Heer Diederigh van Waerdenburgh, ende dry Lieutenants Colonels, ende een Sargeant Major. Tot dit desseyn werden gheschickt seer vele Schepen / die op verscheyden tijden (alle niet tevens konnende ghereet vallen) uyt dese Provintien zijn uyt-ghelopen/ ghelijck wy vervolghens sullen verhalen. Voor eerst soo liepen van Zeelandt uyt den seventhienden Maye dese volghende Schepen ende Jachten: de Princesse Amelia, daer den Vice-Ammirael op voer/ groot over de dry hondert lasten/ ghemonteert met twintich metale stucken (waer onder waren twee schietende vier-en-twintich pondt ysers / ende ses schietende achthien pondt / en thien schietende twaelf pondt / ende achthien gotelinghen / ende ghemant met dry hondert en vier-en-vijftich mannen. De Swane, groot twee hondert en vijftich lasten / met vier metale ende achthien ysere stucken / hondert en veerthien Matroosen / ende vijf-en-tneghentich Soldaten / Capiteyn Samuel Lucasz. De Gulde Sonne, groot hondert en tsestich lasten / ghemonteert met vier metale stucken / en sesthien ysere / ghemant met neghen-en-tachtich Matroosen ende twee-en-veertich Soldaten/ Capiteyn Jacob Huyghen. 't Schip Domburgh, groot hondert en dertich lasten / met vier metale ende achthien ysere stucken/ met acht-en-tachtich Matroosen/ en acht-en-dertich Soldaten/ Capiteyn Cornelis Loncque van Vlissinghen. 't Schip de Leeuwe, groot hondert en twintich lasten / met twee metale en veerthien ysere stucken / met neghen-en-tsestich Matroosen / ende veertich Soldaten / Capiteyn Adriaen Knaep. De Meerminne, groot veertich lasten/ met vier metale ende vier ysere stucken / en dry-en-veertich mannen / Capiteyn Marinus Dircksz. Uyt Texel ginghen t'zeyl den dry-en-twintighsten Junij 't Schip Hollandia, groot dry hondert lasten / ghemonteert met twaelf metale stucken / ende twee-en-twintich ysere/ ghemant met hondert en vijf-en-twintich Matroosen/ ende dry en-tneghentich Soldaten / Capiteyn Thomas Sickes. De Salmander, groot dry hondert lasten/ ghemonteert met ses metale stucken / schietende vier-en-twintich pondt ysers / en twee ghessaghen falconets / en dertich ysere stucken / met hondert en vier-en-dertich Boots-ghesellen/ en . . . . Soldaten/ Capiteyn Pieter Fransz. De Fama, groot dry hondert lasten / met ses metale stucken / schietende vier-en-twintich pondt ysers / en twee ghessaghen falconetten/ en dertich ysere stucken/ met hondert en twee-en-dertich Boots-ghesellen/ en . . . . Soldaten / Capiteyn Oucke Douwes. Amersfoort, groot twee hondert lasten / met acht metale en achthien ysere stucken / met seven-en tachtich Matroosen / en . . . . Soldaten / Capiteyn Dirck Symonsz. van Medenblick. De Provintie Overijssel, groot hondert en tsestich lasten/ met acht metale en achthien ysere stucken/ met seven-en-tseventich Matroosen / ende vier-en dertich Soldaten. De Bracke, groot tsestich lasten/ met ses metale ende acht ysere stucken/ en vier-en-veertich Matroosen/ Capiteyn Jan Jansz Vos. Ende den seven-en-twintighsten der selver maendt uyt het Goereesche Gat 't Schip Amsterdam, daer de Generael Loncque op was; groot vijf hondert lasten / gemonteert met vier-en-twintich metale stucken / ende achthien ysere/ gemant met hondert en vijf-en-vijftich Matroosen/ ende

Anno 1629.

Mayus.

Junius.

Anno 1629. ende hondert en seven Soldaten / Capiteyn Pieter Willemsz. Den Hollandtschen Thuyn, groot vier hondert lasten/ met sesthien metale (waer onder waren ses / schietende vier-en-twintich pondt ysers) en twee-en-twintich ysere stucken/ hondert en achthien Matroosen/ en hondert en twee Soldaten / daer den Ammirael Pieter Adriaensz. op gingh / en Capiteyn op was Allert Jansz. van Griet. De Provincie van Uytrecht, groot dry hondert lasten/ met acht metale (daer onder waren ses / schietente vier-en-twintich pondt ysers) en twee-en-twintich ysere stucken/ en hondert en achthien Matroosen/ acht-en-tsestich Soldaten/ Capiteyn Hendrick Jacobsz. Kat. De Swarte Leeuwe, groot hondert en tachtich lasten / met vier metale stucken / schietende achthien pondt ysers/ en twintich gotelinghen/ twee-en-tnegentich Boots-ghesellen / en vijf-en-tsestich Soldaten / Capiteyn Marcus Martensz. En 't Jacht den Swarten Ruyter, groot tsestich lasten / met veerthien gotelinghen / en vier-en-veertich Matroosen/ Capiteyn Hendrick Joosten: alle vande Camer van Amsterdam. Ende 't Schip Uytrecht vande Camer vande Maese, wesende Schout by nacht Cornelis Claesz. Melck-meyt, groot dry hondert lasten/ gemonteert met seven metale ende acht-en-twintich ysere stucken/ hondert en twee-en-veertich Matroosen/ en vijf-en-tachtich Soldaten. De Goude Leeuwe, groot hondert en veertich lasten/ met twee metale en achthien ysere stucken/met acht-en-tseventich Matroosen / en tsestich Soldaten / Capiteyn Jacob Theunisz. van Delft. Uyt de Camer van 't Noorder-Quartier liep ten selve tijde uyt het Schip Munnickendam, groot dry hondert lasten / ghemonteert met ses metale stucken/ en vier-en-twintich ysere/ ende hondert en veertich Matroosen / vijf-en-tseventich Soldaten / Capiteyn Pieter Fredericksz. Nassauw. Ende 't Schip Enchuysen, groot twee hondert en dertich lasten / met acht metale ende twintich ysere stucken/ vier-en-tneghentich Matroosen/ en een-en-vijftich Soldaten / Capiteyn Laurens Claesz. den Boer. 't Jacht den Ouwevaer, groot tneghentich lasten/ met twee metale ende thien ysere stucken/ses-en-vijftich Matroosen/ en neghen Soldaten/ Capiteyn Pieter Symonsz. Weghen de Camer van Stadt en Landen liepen uyt den dry-en-twintighsten Junij 't Schip Stadt en Landen, groot hondert lasten / met twee metale en veerthien ysere stucken/ twee-en-tsestich Matroosen / en twee-en-tseventich Soldaten. 't Jacht de Vos, groot tseventich lasten / met vier metale en thien ysere stucken / vier-en-vijftich Matroosen/ en dry-en-twintich Soldaten/ Capiteyn Claes Heyndricksz. De Swaluwe, groot dertich lasten / met vier metale en ses ysere stucken/ ses-en-dertich Matroosen/ en vijf Soldaten/ Capiteyn Hendrick Heyndricksz. Julius. Ende den tweeden Julij 't Schip Groeninghen, groot dry hondert lasten / met twaelf metale (waer onder twee die vier-en-twintich / en vier die achthien pondt ysers schoten) en twintich ysere stucken / hondert en thien Matroosen/ en hondert Soldaten / Capiteyn Symon Volkersz. Bobbert.

De Generael Loncque aldus den seven-en-twintighsten Junij uyt het Goereesche-Gat vertrocken zijnde / quam den veerthienden Julij daer aen volgende in 't gesichte vande Barles, alwaer den eersten al-gemeenen Rendevous ghestelt was; ende bleef daer by houden ende kruyssen tot den seventhienden; stelde alsdoen van daer sijnen kours naer de Canarise Eylanden / ende sondt van sich 't Schip de Swarte Leeuw ende 't Jacht den Ouwevaer naer Sta Maria in de Vlaemsche Eylanden / om alle de Schepen ende Jachten / ende insonderheyt de vier Zeelandtsche Schepen die eenighe tijdt voor hem uyt-ghevaren waren/ te soecken/ ende by een te brenghen/ haer latende weten dat aldaer niet langer souden hebben te vertoeven / als tot den sesten Augusti, ende dat voorts souden haer beste doen / om teghen den vijfthienden by hem aen de Canarise Eylanden te wesen. Hy quam met sijn by-hebbende Schepen den twee-en-twin-

twintighsten Julij in 't ghesichte van Porto Santo ende Madera; deden te mets op vremde Zeylen jacht / doch by ghebreck van heel wel bezeylde Jachten / en konden daer gheen avantagie op bekommen. Den vier-en-twintighsten saghen de Eylanden de Salvages, ende quamen 's anderdaeghs ontrent het Eylandt Teneriffe, wesende de tweede Rendevous-plaetse: vonden aldaer vijf Schepen vande Vloote die den dry-en-twintighsten waren uyt-ghelopen / te weten: Hollandia, de Fama, Amersfoort, ende de Jachten de Swaluwe, ende den Havick; die hare vordere compagnie vande Barles naer de Vlaemsche Eylanden hadden af-ghesonden. Waren den derthienden Julij ghekommen op de hooghde vande Barles: en sonden 's anderdaeghs de Vos ende de Swaluwe tusschen de Barles deur / om naer de Schepen uyt te sien. Overijssel jaeghde daer een Barcke aen strandt / van welcke 't volck over boordt springende / sich met swemmen aen 't landt salveerde. Den vijfthienden waren dicht voor de Rieviere van Lisbona gheweest / telden daer sesthien Schepen ligghende / het eene heel groot / de andere van allerhande slach; ende alsoo daer niet en vernamen vande Generael, en hare bestemde tijdt uyt was / waren voorts ghelopen. Hadden onder 't Eylandt S[t] Miguel noch een Passaet-Bercke aen de wal ghejaeght / d'welck stracx voor haer ooghen in stucken stiet / en 't volck salveerde sich te nauwer noot aen landt. Ende naer dat hier ontrent hadden by-gehouden tot den achthienden Augusti, soo is de Swarte Leeuw ende den Ouwevaer weder by hun ghekommen / nevens de Schepen de Salmander, de Provintie Overijssel, 't Jacht de Brack, ende de Vos; die sy ontrent de Vlaemsche Eylanden hadden ghevonden; doch de vier Zeeuwsche Schepen / onder de Commandeur Lonck en hadde daer niet vernomen. Waren daer mede nu in alles sterck sesthien soo Schepen als Jachten / behalven 't Schip Amersfoort en 't Jacht de Swaluwe die nevens de persoon vanden Ammirael aen 't Eylandt groot Canaria waren gevaren / om te besien of daer eenich versch water soude te bekommen wesen. De Generael wierdt te rade / dese sijne Schepen te verdeelen in twee esquadres; de eene helft hieldt den Generael by sich om de Oost van Punta de Naga, ende d'ander helft gingh met den Schout by nachte om de West van 't selve punt; doch wenden alle etmalen op een bestemde tijdt tegens den anderen over / om by Oosten Punta de Naga alle avonden weder by den anderen te kommen; hielden de Jachten 's nachts dicht onder de wal / ende met de Schepen een stuck in Zee. Niet tegenstaende dese goede ordre ende nauwe wacht en deden gheene vremde Zeylen op; alleenlijck op den derthienden Augusti werdt by de Jachten een Spaensche Barcke teghen de wal van groot Canaria ghejaeght / die stucken stiet sonder dat de onse daer eenich profijt van bequamen. Den neghenthienden quamen beyde de esquadres weder by den anderen: ende den dry-en-twintighsten met 't kriecken vanden daghe bevonden haer tusschen de Eylanden van groot Canaria ende Teneriffe, onder de Koninghlijcke Vloote van Don Frederico de Toledo, ghenoeghsaem omcinghelt ende beset. Dese Vloote was sterck inde veertich Zeylen / den meesten-deel al seer groote Schepen; ende de Generael en hadde niet meer by hem als sijn esquadre van acht soo Schepen als Jachten; te weten Amsterdam, den Hollandtschen Thuyn, de Fame, de Provintie van Uytrecht, Overijssel, de Goude Leeuw, de Swarte Ruyter, ende de Brack. De onse siende doen den dagh te deghe door brack / dat het een soo machtighen Vloote was / deden haer beste om de loef van haer te bekommen; ende wendent om de Oost / om soo het moghelijck waer by die middel boven den hoeck van Canaria te legghen: dan kommende by den hoeck / en konden daer niet boven zeylen / sulcx dat ghenootsaeckt wierden te wenden / ende door een ghedeelte van des vyandts Vloote te zeylen; teghen de middach wenden 't sy om de Noordt / de windt liep

Anno 1629.

Augustus.

Anno 1629. Oost-Noordt-Oost / ende wackerde op de handt. De vyandt dede mede sijn beste / doch alleen dry van sijne Schepen behielden de loef van onse / door dien dat de meesten-deel van hare Schepen de onse ontsiende in 't deur-zeylen ruymte gaven. Onder die dry was een Ammirael die sijn wimpel vande voor-stenghe liet waeyen; een groote party waren voorts dicht in lij vande onse / ende oock een party achter. De dry loef-waertse Schepen bedreven schut-geveerdt teghen de Fame, Provintie van Uytrecht, de Goude Leeuw, ende den Swarten Ruyter, die ontrent een musquet-scheut boven onsen Ammirael ende Vice-Ammirael waren: schoten met canon ende musquetten ghelijck of 't ghehaghelt hadde; ende al-hoe-wel al met den anderen heen zeylende / der vele scheuten wierden gheschoten / soo en verloren de onse maer in alles twee mannen in Overijssel, van welcke de Schipper een was. Een van dese dry Schepen meynde soo het scheen des Generael Loncques Schip voor den boegh aen boordt te legghen / doch miste / ende gheraeckte even in lij van hem / soo dat den Generael haer de gantsche bagh-boordts-laeghe in 't voor-by-gaen in leyde / soo datter groot gheschreeuw ende ghekerm in 't selve Schip wierde ghehoort. De onse lietent voorts al Noorden over-staen; den Generael Don Frederico naerderde ondertusschen seer / doch was in lij van de onse een stuck voor-uyt; ende wendent soo vroegh teghen de onse over / dat hy gheene der selver (die dicht by den anderen hielden) en konde bezeylen; ende liet het doen een groot stuck-weeghs / jae by-naer een mijl over-staen. Tegen den avondt gheraeckten de onse boven Punta de Naga; dry van des vyandts Schepen waren noch te loef-waert / ende vele recht achter in onse vaer-water / doch de meeste-part en konden op dien boegh boven 't voorschreven Punt niet legghen: de onse lietent voorts den gheheelen nacht om de Noordt staen; den Spaenschen Ammirael die te loef-waert was / voerden den heelen nacht een vier / daer de Schepen die boven 't Punt waren gheraeckt / haer kours naer stelden. Des anderdaeghs 's morghens en saghen de onse maer elf Schepen van des Koninghs Vloote: den Ammirael ende noch twee Schepen waren te loef-waert dicht by / ende de andere seven / waer onder de Generael, was een stuck achter de onse: die te loef-waert en waeghden niet op de onse af te kommen / maer siende dat de onse in soo goede ordre by den anderen hielden / ende d'een d'ander altijdts in-wachten / wendent / ende hielen draeghende naer sijne achterste Schepen toe. 'T is te verwonderen dat Don Frederico soo schoonen kanse / als insonderheyt in 't eersten hadde / soo versuymde; te meer / alsoo naer alle apparentie by de Koningh was uyt-gesonden om op onse Vloote / daer 't ghiruchte langh ghenoegh van hadde ghelopen / te passen: doch 't kan wesen dat ordre hebbende om alle Ghewesten van America wel te versorghen / beter heeft gheacht dat te vorderen / ende ons daer te verwachten / dan ontijdelijck een deel van sijn Schepen tegen soo kleynen ghetal vande onse te wagen. In alle ghevalle was een sonderlinghe ghenade Godes / dat de onse / die ghenoeghsaem beset waren / ende gheen uyt-komste saghen / als haer leven dier te verkoopen / met soo kleynen verlies / ende gheen kleyne schrick vande vyandt uyt-redderde. Naer dat Don Frederico met sijn Vloote haer ontrent een half uyre hadden verlaten / soo kreghen weder dry Zeylen in 't ghesichte / dan daer naerder by-kommende / saghen het te wesen de Vice-Ammirael Banckert, nevens 't Schip Enchuysen, ende 't Jacht Stadt en Landen. Ende hadden by 't Eylandt Madera ghelaten 't Schip Groeninghen, ende de Swaen (by haer hebbende seker Scheepken dat ghenomen hadden) die aldaer tot den ses-en-twintighsten Augusti souden by-houden. De Generael Loncque beducht zijnde dat Don Frederico met sijne Vloote naer 't Eylandt St Vincent by Cabo Verde mochte lopen / ende aldaer onse Schepen verrasschen / sondt den vijf-en-twintighsten

't Jacht

't Jacht den Swarten Ruyter daer nae toe/ om onse Schepen die aldaer mochte vinden/ te waerschouwen dat op haer hoede souden wesen. Ende vondt den seven-en-twintighsten gheraden met de Schepen die noch by hem hadde/ mede regel-recht daer naer toe te zeylen/ doch liet aldaer boven Punta de Naga 't Jacht Stadt en Landen, met ordre dat daer soude houden tot den laesten der selver maendt/ ende uyt-sien naer het esquadre vande Schout by nachte, mitsgaders alle de andere Schepen die noch achter waren/ op dat hem mochten volghen. Doch sondt eerst eenighe Schepen voor de reede van Sta Cruz, om te besichtighen of de Vloote van Don Frederico ofte eenige van sijne Schepen daer ghese t laghen; doch de selve daer kommende/ vonden daer alleen drie Spaensche Schepen die onder het beschut van 't Casteel ghese t laghen/ ende keerden soo weder by de Generael. Ten selven daghe quam oock 't Jacht de Swaluwe, 't welck nevens 't Schip Amersfoort daer als vooren verhaelt/ den Ammirael Pieter Adriaensz. op was ghegaen/ den elfden voorleden vande Vloote was ghescheyden: de welcke hem verhaelden hoe dat Amersfoort nevens de esquadre vanden Schout by nachte beneden 't Eylandt Canaria waren gheraeckt/ ende qualijck konden op-kommen/ doch vonden daeghs daer aen de selve Schepen in lij van 't voorschreven Eylandt. Dese Schepen waren den vier-en-twintighsten voorleden een Spaensche Patache gewaer gheworden/ die sich onder onse Vloote onvoorsichtelijck begaf/ meynende dat het de Vloote van Don Frederico was/ daerse des avondts te voren by ghe weest waren: 't Schip Amersfoort vervolghde 't selve/ en schoot daer naer/ doch en wilde niet strijcken/ maer alsoo de windt hardt waeyde/ quam door de Vloote henen/ en bot op 't Schip de Salmander af/ die 't selve vervolghde/ ende niet teghenstaende den Ammirael welckes Schip Amersfoort de mast door een quade swier af-ghezeylt hadde/ een scheut dede/ op dat men soude op-houden van jaghen/ soo bleef 't Schip de Salmander nevens de Vos ende Ouwevaer aen 't vervolghen/ tot 's middaghs ten twaelf uyren/ als wanneer de Patache wel seven-en-twintich scheuten kloeckelijck uyt-gestaen hebbende/ door dien inde lijcken van sijn schover-zeyl ghetroffen was/ als mede met een schamp-scheut in sijn mast/ quam te strijcken/ ende wierdt alsoo by de onse ghenomen. Dese Patache quam van St Lucar, ende was van Cadiz ghescheyden den derthienden deser maendt/ daer waren wel ses-en-vijftich Zielen op/ waer onder vijf Vrouwen ende twee Kinderen/ wilde naer Cartagena, ende was ghela den met Spaensche Wijnen/ Brande-Wijnen/ Tinte/ Asijn/ Kappers/ Olye/ Olijven/ ende allerhande Zijde Waren/ Goudt ende Silvere Lakenen. De Salmander setten daer volck op/ ende sleypte het mede naer St Vincent. Den Generael ondertusschen sijn reyse vervorderende/ sagh den derden September, Isla de Sal, en quam 's anderdaeghs met sijn by-hebbende Schepen onder het Eylandt St Vincent, een vande Cabo Verdse Eylanden te reede. Vondt aldaer de vier Zeelandtsche Schepen/ nevens 't Jacht de Swarten Ruyter, als mede de Salmander, ende de twee Jachten die daer oock even met de veroverde Patache waren ghekommen. De Generael liet de Patache aldaer vertimmeren/ om dienst daer van te konnen trecken/ monteerde die met thien ysere stucken/ ende stelde daer op tot Capiteyn Claes Adriaensz. vander Geest. 'T volck begon al seer met het schur-but ende andere sieckten ghequelt te worden/ soo dat goede ververs inge haer wel noodich was; doch vonden aen dat ghe weste van St Vincent seer weynich Bocken; ende alleen eenighe Schildt-padden/ ende Visch/ de welcke oock haest quam af te nemen: soo dat de Generael seer bekommert was om 't volck te helpen/ sondt eenighe Jachten aen 't naest-gheleghen Eylandt St Antonio, om eenighe ververs inghe te ruylen/ ende diende sich van de goederen in 't veroverde Scheepken ghevonden; ende bequam

Anno 1629.

September.

Anno 1629. eenighe verversinghe / daer de siecken redelijck mede herstelt wierden / ende verquickt. Dede voorts de Timmer-lieden op 't spoedighste vallen aen 't opsetten ende Timmeren vande Chaloupen; ende maeckte voorts alles veerdich 'tgene tot volvoeringe van sijn voornemen noodich was; stelden twee Smitsen op / ende dede ghedurigh aen 't maecken van 't noodige yser-werck arbeyden. Den sesten September arriveerden aldaer mede het Jacht Stadt en Landen, nevens het Schip Groeninghen, ende de Swaen, een Schip uyt Zeelandt: de welcke onder 't Eylandt Madera ghenomen hadden een Scheepken / alleen met eenighe staven ysers gheladen / de welcke daer wel te passe quamen. Soo dat nu alle de Schepen die voor 't eerste uyt 't Vaderlandt waren uyt-gelopen / by den anderen waren / tot het ghetal van seven-en-twintich toe; neffens twee veroverde. De meyninghe van de Compagnie was gheweest de resterende Vloote van Schepen / ende 't overige Krijghs-volck al kort naer den anderen te schicken / ende hadde hare Schepen ende Jachten daer toe ghenoeghsaem ghereet / ende de Soldaten mede ghewonven; dan alsoo sijn Hoogheydt den Prince van Oragnien met sijn gantsch Legher vast ligghende voor de Stadt 's Hertoghenbosch, de vyandt onversiens met 's Keysers volck by Arnhem over-quam op de Veluwe, ende de Stadt Amersfoort te loop by appointement in-bequam (d'welck hier te lande / door de onverwachtheyt / een groote verslagentheyt veroorsaeckte;) soo en was het geen tijt om 't volck uyt den Lande te zeynden / maer werdt 't selve tot dienste van hare Hoogh-Mogh. tot Uytrecht ende elders ghebracht / om de naest-gheleghen Steden ende Plaetsen te bewaren; ende de Compagnie contribueerde alles wes sy veerdich hadde van Ammunitie ende anders / tot dienste van 't ghemeyn / ghelijck alle Lief-hebbers des Vaderlandts in sulcken toe-standt gehouden zijn te doen. Doch hier door wierdt haer voornemen seer verhindert / ende werdt de Generael met sijn byhebbende volck eenighe maenden aen S^t. Vincent vruchteloos op-ghehouwen. Maer 't gheliefde de goede Godt dese Landen van dese groote verslagentheyt haester te verlossen / alsmen wel hadde derven verhopen / sonder eenige de minste verhinderinghe van de Beleghheringe van 's Hertoghenbosch, eerst door de ghelukkighe verrassinghe der Stadt Wesel, waer door de vyandt naer een schoon henen-kommen sagh / ende sich weder uyt Gelderlandt packte; ende daer naer door de veroveringe vande stercke Stadt 's Hertoghenbosch, welcke sich op den vierden September by verdragh aen sijn Hoogheydt den Prince van Oragnien over-gaf. De Compagnie niet sonder reden beducht zijnde / dat den Generael gheweldigh verlanghde / ende niet wetende de oorsaken van het vertoeven / wel licht den aenslagh soude / ofte over-geven ofte veranderen; ofte ten besten kommende met gheen ghenoeghsame macht aen-tasten / hadde al met voordacht 't Jacht de Eendracht, groot tachtich lasten / ghemonteert met veerthien gotelinghen / ende ghemant met hondert en dry koppen / af-ghevveerdicht uyt Zeelandt / om de Generael de oorsaken van het vertoeven te kennen te geven / dan alsoo 't selve door teghen-winden langhe in Enghelandt wierdt op ghehouden / soo quam 't selve eerst den neghen-en-twintighsten October aen Sr Vincent: doch soo wel te passe als ommers konde; want de Generael niet wetende wat dencken / waer ofte waerom de andere Schepen die hem te volghen hadden / soo langhen tijdt vertoefden / was ghenoeghsaem gheresolveert binnen eenighe daghen te vertrecken / ende hadde tot dien eynde al een Jacht verordineert naer Sierra Liona te zeynden / om te sien ofte de andere Schepen daer mochten vervallen wesen / ende de selven van sijn voornemen te verwittighen: d'welcke nu veranderde / dewijl verstondt dat de resterende Vloote sekerlijck eer langh hadde te volghen. De Compagnie nu de handen weder los hebbende / ende haer aen-ghenomen Krijghs-volck machtich ghe-

worden

worden zijnde / maeckte alle mogelijcke haest diese konde / ende om dat de Generael niet te seer en soude verlanghen ofte verdrietich werden / soo veerdighde den thienden October voor af / twee Jachten vande Camer van Amsterdam: de Voghel Phœnix, groot tsestich lasten / met twee metale en thien ysere stucken / neghen-en-dertich Matroosen / ende vijf-en-veertich Soldaten / Capiteyn Reynert Pietersz. van Amelandt. Ende den Eenhoorn, groot tachtich lasten / met thien gotelinghen / veertich Matroosen / ende seven-en-twintich Soldaten / Capiteyn Cornelis Jansz. van Uytgeest. Dese hadden soo goeden spoet / dat den twintighsten November by de Generael gheraeckten / ende hem niet alleen versekerden vande groote verlossinghe ende oock overwinninghe die Godt dese Landen hadde verleent / door de veroveringhe van twee soo voornemen Steden: maer oock weghen de Vloote die eerstdaeghs hadde te volghen / op de welcke hy nu soo langhe / ghenoeghsaem onverduldigh / hadde ghewacht. De resterende Vloote wierdt noch eenighe daghen naer 't vertreck vande twee Jachten op-ghehouden: alleen waren wegen de Camer van Zeelandt den dertighsten September vertrocken: 't Schip Tholen, groot hondert en tachtich lasten / ghemonteert met thien metale ende achthien ysere stucken / vier-en-tachtich Matroosen / ende hondert en acht Soldaten / Capiteyn Lucas Pol. De Leeuwinne, groot hondert en tsestich lasten / met twee metale ende sesthien ysere stucken / seven-en-tsestich Matroosen / en acht-en-tseventich Soldaten / Capiteyn Jacob Corinsz. Het Post-paerdt, groot tachtentich lasten / met twee metale ende twaelf ysere stucken / tseventich Matroosen / en vier-en-vijftich Soldaten Capiteyn Jan Jansz. van Rotterdam. Ende den dertighsten Augusti uyt de Camer van Stadt en Landen: 't Schip Omlandia, groot twee hondert en vijftich lasten / met ses metale stucken / (waer onder waren twee schietende vier-en-twintich pondt ysers / ende twee achthien pondt) en twee-en-twintich ysere stucken / vijftich Matroosen / en hondert en vijf-en-tsestich Soldaten / Capiteyn Hendrick Cornelisz. de Reus. Eyndelijck soo zijn den twintighsten October uyt Texel t'zeyl ghegaen weghen de Camer tot Amsterdam, onder de Commandeur Dirck Symonsz. van Uytgeest, de volghende Schepen ende Jachten tot den selven tocht geschickt. Swol, groot hondert en dertich lasten / ghemonteert met acht metale en sesthien ysere stucken / ghemant met vier-en-tsestich Matroosen / en dry-en-tachtich Soldaten / Capiteyn Pieter Claesz. van Wieringhe; op dit Schip voer de Commandeur Dirck Symonsz. De Geele Sonne, groot twee hondert lasten / met twee metale ende twee-en twintich ysere stucken / vier-en-vijftich Matroosen / ende hondert Soldaten / Capiteyn Pieter Dircksz. Campen, groot hondert en veertich lasten / met acht metale ende veerthien ysere stucken / dry-en-vijftich Matroosen / ende vijf-en-tseventich Soldaten / Capiteyn Frans Claesz. van Durkerdam. De Gulde Valck, groot twee hondert lasten / met vier metale ende twee-en-twintich ysere stucken / vijftich Matroosen / ende hondert en twaelf Soldaten / Capiteyn Arent Vechtersz. van Medenblick. De Meerminne, groot hondert en veertich lasten / met vier metale ende achthien ysere stucken / ses-en-vijftich Matroosen / ende hondert ende twee Soldaten / Capiteyn Meus Cornelisz. Den Otter, groot tneghentich lasten / met twee metale ende twaelf ysere stucken / ses-en-dertich Matroosen / vijf-en-vijftich Soldaten / Capiteyn Cornelis Cornelisz. Jol. De Maene, groot tnegentich lasten / met twee metale ende twaelf ysere stucken / dry-en-veertich Matroosen / vijf-en-vijftich Soldaten / Capiteyn Claes Florisz. Duynkerker. De Fortuyne, groot tachtich lasten / met thien gotelinghen / en neghenthien man / Capiteyn Claes Jansz. Ouderkerck, groot tsestich lasten / met ses gotelingen / seven en twintich Matroosen / dertich Soldaten / Capiteyn Pieter Jansz. Hartman. Diemen, groot

Anno 1629.

October.

Anno 1619. tsestich lasten/met ses gotelinghen/ dertich Matroosen/ ende acht-en-veertich Soldaten/ Capiteyn Meynerdt Jansz. Kandt. Den drij-en-twintighsten liep noch uyt 't Schip Geldria, groot drij hondert lasten/ met twaelf metale ende twee-en-twintich yfere stucken/hondert en dertich man/ hier op voer de Commandeur Marten Valck, de Capiteyn was Andries Jansz. Blaeuw. Ende den dertighsten de Pinas, groot hondert lasten/ met twee metale ende sesthien yfere stucken/ vijf-en-tseventich man/ Capiteyn Hans Kools. Muyden, groot tsestich lasten/ met twee metale ende twaelf yfere stucken/ ses-en-dertich Matroosen/en vijf-en-veertich Soldaten/ Capiteyn Michiel Gijsbertsz. Dese alle uyt de Camer van Amsterdam. Ten selven tijde liepen uyt/ wegen de Camer van Stadt en Landen. 't Schip Nassauw, groot twee hondert en twintich lasten/ met twaelf metale ende veerthien yfere stucken/ seven-en-vijftich Matroosen/ ende hondert vijf-en-tsestich Soldaten/ Capiteyn Kraft Fredericksz. Ende Graef Ernst, groot twee hondert lasten/ met ses metale ende twintich yfere stucken/ twee-en-vijftich Matroosen/ en hondert en twee-en-dertich Soldaten/ Capiteyn Pieter Jansz. Vermin. Ende den drij-en-twintighsten der selver maendt; Matance, groot hondert en thien lasten/ met vier metale ende sesthien yfere stucken/ vier-en-dertich Matroosen ende ses-en-tsestich Soldaten/ Capiteyn Jan Cornelisz. Ende op dat wy hier eens tevens een eynde maken van dese Vloote. Den eersten November liep noch uyt Zeelandt: de Neptunus, groot hondert en twintich lasten/ met ses metale ende neghenthien yfere stucken/ ende hondert en vijf-en-twintich man/Capiteyn Cornelis Pietersz. Schot; hier mede voer Joannes à Walbeeck, Vice-Commandeur onder Valck. Ende ten selven daghe wegen de Camer van 't Noorder-Quartier, het Groen-wijf, groot hondert en vijftich lasten/ met vier metale ende twaelf yfere stucken/ seven-en-tseventich Matroosen/ ende seven-en-dertich Soldaten/ Capiteyn Fredrick Volkersz. Landtman. 't Wapen van Hoorn, groot hondert ende thien lasten/ met ses metale ende thien yfere stucken/ ses-en-tsestich Matroosen/ ende seven-en-vijftich Soldaten/ Capiteyn Jan Jacobsz. May. De Jonghe Mauritius, groot hondert en dertich lasten/ met twee metale ende sesthien yfere stucken/ drij-en-veertich Matroosen/ acht-en-dertich Soldaten/ Capiteyn Jan Louwensz. Den sesthienden November vertrocken noch tot dese Vloote; van weghen de Camer van Amsterdam drij bevrachte Schepen/ Concordia, groot hondert en veertich lasten/ met sesthien gotelinghen/ over-voerende seven-en-tachtich Soldaten. Adam en Eva, groot twee hondert lasten/ met twaelf gotelinghen/ over-voerende hondert en vier-en-dertich Soldaten: de Sonne-blom, groot twee hondert lasten/ met veerthien gotelinghen/ over-voerende hondert en vier Soldaten. Ende uyt de Camer van Zeelandt 't Schip Oragnie, groot twee hondert en vijftich last/ met twintich metale ende veerthien yfere stucken/ hondert en dertich Matroosen/ en hondert vier-en-dertich Soldaten/ Capiteyn Willem Cornelisz. Domburgh; op d'welcke voer Dirck de Ruyter, Vice-Commandeur onder Dirck Symonsz. Den Tiger, groot hondert en twintich lasten/ met vier metale ende sesthien yfere stucken/ neghen-en-tsestich Matroosen/ hondert en elf Soldaten/ Capiteyn Jan Brandt. De Wassende Maene, groot hondert vijf-en-twintich lasten/ met ses metale en thien yfere stucken/ vijftich Matroosen/ en . . . . . . Soldaten/ Capiteyn Pieter Anthonisz. vande Put. Oudt Vlissinghen, groot hondert en vijftich lasten/ met vier metale ende vijfthien yfere stucken/ twee-en-tseventich Matroosen/ ende . . . . Soldaten/ Capiteyn Willem Willemsz. Ende 't Jachtjen de Haese, groot vijfthien lasten/ met drij gotelinghen/ en vijf-en-twintich man. Eyndelijck soo is noch uyt Texel uyt-ghelopen den acht-en-twintighsten December, 't Schip de Arca Noë, groot hondert

November.

dert

dert en veertich lasten/ met twintich gotelingen twee-en-veertich Matroosen/ en seven-en-tneghentich Soldaten/ Capiteyn Claes Claesz. Jes. Ende uyt Zeelandt 't Jacht de Swaene, groot dertich lasten/ met ses gotelinghen/ en twee-en-dertich Matroosen/ Capiteyn Jacob Pietersz. Ende uyt het Noorder-Quartier 't bevrachte Schip West-Vrieslandt, groot twee hondert lasten/ met veerthien gotelinghen/ daer op over-voeren vier-en-veertich Soldaten. De selve Camer sondt in 't bevrachte Schip van Groeninghen hondert en ses Soldaten. Soo dat nu hier mede alle de Schepen ende Soldaten gheschickt tot desen tocht/ uyt alle de Cameren waren wegh-ghesonden. Laet ons nu keeren naer St Vincent tot den Generael. Den vier-en-twintigsten November quam aldaer aen/ 't Jacht den Otter, de welcke hem tijdinghe bracht van de kommende Schepen/ alsoo vande selve door 't breken van sijn focke-mast in 't Canael was ghescheyden. Den seven-en-twintighsten arriveerde aldaer den Commandeur Dirck Symonsz. met 't Schip Swol, sijn by-hebbende Schepen waren door onweder in 't Canael van hem verstroyt. Daeghs daer aen arriveerde 't Schip Nassauw, ende den neghen-en-twintighsten de Geele Sonne met den Colonel Waerdenburgh, nevens de Valck, de Maen, ende de Fortuyn: ende den eersten December Tertholen: den derden Omlandia, ende den vierden den Oragnie-boom. De Generael de Schepen vast dagheliicks by hem bekommende/ vondt gheraden naer de Custe van Brasil af te veerdighen 't Jacht den Otter, ende den Havick, ten eynde sy aldaer alle vlijt souden aen-wenden om eenighe Schepen ende Ghevanghenen te bekommen/ vande welcke men sich mochte dienen inden voor-ghenomen tocht: want alsoo de vyandt wel ghewoon was eenighe Jachten op die Custe te vernemen/ en konde het desseyn hier door niet ontdeckt worden. De Generael hadde alle de voorgaende tijdt om goede ordre onder de Soldaten te onderhouden/ ende alle oneenigheyt tusschen de selve ende het Bootsvolck te verhoeden/ ghebruyckt den dienste van den Major Enghelbert Schutte, de welcke hem daer in wel hadde ghequeten; dan de Colonel nu ghekommen zijnde/ nam die sorghe aen/ ende stelde alle noodige ordre onder het krijghs-volck; ende maeckten vast veerdich alles dat tot den krijghs-treyn noodich was/ ende aldaer konde ghereedt ghemaeckt werden. Den sesten arriveerde aldaer Campen ende de Leeuwinne. Den sevenden Muyden. Den achtsten Graef Ernest. Den twaelfden 't Galeoen, de Eendracht, ende den David. Den veerthienden de Salm, 't Jacht Medenblick ende Jonghe Mauritius. Den achthienden 't Wapen van Hoorn. Men begonde de Soldaten wederom scheep te brengen. Ende 's anderdaeghs wierdt een algemeynen Vasten ende Biddach gehouden/ ende Godt ghebeden den aenslagh te willen Zegenen. Den een-en-twintighsten arriveerde 't Schip het Groenwijf. Naer dat nu de Generael hier onder St Vincent dry maenden ende vier-en-twintich daghen hadde gheleghen/ verachtert wesende door de redenen hier voren verhaelt/ (welcke streckte tot uytermaten groote onkosten vande Compagnie/ sonder behoorlijcke dienst ofte nut daer van te trecken) ende nu alles in ordre was/ soo vondt gheraden sijn reyse te vervorderen/ ende niet langher te wachten naer eenighe Schepen die noch achter waren; doch liet daer 't Jacht de Salm, soo om eenige ghevangens naer sijn vertreck aen St Jago te landen/ als meest om de Schepen die daer noch mochten kommen/ te waerschouwen waerwaerts sy den Generael hadden te volgen. Den Generael vertrock van St Vincent den tweeden Kersdagh met twee-en-vijftich Schepen ende derthien Zeyl-Chaloupen/ die ghedurende haer verblijven aldaer waren op-gheset. Waer onder waren uyt de Camer van Amsterdam veerthien Schepen; te weten Amsterdam, den Hollandtschen Thuyn, de Salmander, Hollandia, de Fame, de Provintie van Uytrecht, de Swarte Leeuwe, Amersfoort,

Anno 1629.

Anno 1629. foort, Overijssel, Swol, de Geele Sonne, de Fortuyn, de Vergulde Valck, Campen. Ende ses Jachten / de Brack, den Swarten Ruyter, den Eenhoorn, de Voghel Phœnix, de Halve Maen, ende Muyden. Opt de Camer van Zeelandt seven Schepen / te weten; de Princesse Amelia, Domburgh, de Leeuwin, de Gulde Son, de Leeuw, 't Groot Galeon, en Tertholen. Ende dry Jachten / 't Post-paerdt, de Meerminne ende de Eendracht. Vande Camer op de Maese vijf Schepen; Uytrecht, de Swaen, de Goude Leeuwe, de Neptunus, ende de Eendracht. Ende dry Jachten / te weten; den Oragnie-boom, den David, ende de Salm. Opt de Camer van 't Noorder-Quartier vier Schepen / Munnickendam, Enchuysen, 't Groen-wijf, ende 't Wapen van Hoorn. Ende twee Jachten / de Jonghe Mauritius, ende den Ouwevaer. Opt de Camer van Stadt en Landen, vijf Schepen / Groeninghen, het Wapen van Nassauw, Omlandia, Graef Ernest, ende Matança. Ende twee Jachten / de Vos, ende de Swaluwe. Ende voorts twee Scheepkens de welcke de vyandt hadden af-ghenomen / ende weder toe-ghemaeckt: te weten de Fregatte die ghemonteert hadden met thien stucken; ende de Kleyne Fortuyn met dry stucxkens. Boven desen waren daer noch derthien Fregatten die alle ghemonteert waren met vier ofte ses stucxkens. Daer waren op dese Schepen ende Jachten / nevens de Chaloupen over de seven duysent mannen / namentlijck dry duysent seven hondert en tachtich Boots-ghesellen / ende dry duysent vijf hondert Soldaten. Soo dat dit een alsoo fraye ende machtighe Vloote was / als veel-licht opt uyt dese Landen is t'zeyl ghegaen / van hare verrichtinghe sullen in 't naeste Boeck spreken; doch eer wy hier af scheyden / een weynich aen-roeren 't ghene by de onse is aen-ghetekent weghen de Cabo Verdse ofte Soute Eylanden: ghetuyghen van St Vincent dat het is een hackeligh ende berghachtich Eylandt; hebbende inde Oost-Baye goede ancker-grondt op ses vadem waters. Daer is overvloet van Visch / seer goedt van smaeck / ende goede kreeften / menichte van Schildt-padden / als het inde tijdt is; daer zijn nu seer weynich Bocken / 't schijnt de Inwoonders van 't Eylandt St Antonio die af-ghehaelt hebben / soo van dit Eylandt / als van Sta Lucia, (daer ons volck oock aen was gheweest / maer haddender maer vijf konnen vanghen) en op St Vincent vongen ontrent dry hondert / doch met seer groote moeyte. Daer zijn wel groote valleyen / doch gheen Rievieren ofte Beecxkens / men moet om versch water te bekommen / putten graven. Ons volck waren mede aen St Antonio, wierden van de Inwoonders wel onthaelt; zijn meest Swarte / ende sommige Geele; houden haer aen de Noordt-west-zijde / alwaer een Dorp hebben van ontrent twee-en-vijftich Huysgesinnen onder een Capiteyn; hebben mede een Priester / spreken al goedt Portugees / is een arm volcxken / ende hebben weynich lijf-tocht; alleen een schoonen Boomgaerdt van Oragnien / Limoenen / ende Vijghen / ligghende ontrent vier tot vijf hondert treden van het strandt / nevens eenen vlacken uyt-stekenden hoeck / men moet aen de Oost-zijde van de selve landen met de Chaloupen / om dat daer heel slecht water is / de Punt is wel te kennen / want is een leeghe / vlacke rudsachtighen hoeck / en een weynich by Westen te landt-waert in / ligghen twee groote heuvels: den Thuyn light in een diepe Valleye / en is aen d'een zijde met bergen / ende aen d'ander zijde met een muyr omringht. De Stier-lieden nemende perfeckte hooghde van 't Eylandt / bevonden de Noordt-zijde te ligghen op sesthien graden ende dry-en-vijftich minuten by Noorden den equinoctiael. Dese Eylanden zijn elf in 't ghetale / en ligghen alle tusschen de veerthien ende achthien graden by Noorden de Linie; het Eylandt St Jago is 't voornaemste / het vruchtbaerste en best bewoondt: sommighe zijn onbewoont ende gantsch onvruchtbaer / ende die eenighsints bewoont zijn / hare Inwoonders zijn meest Banditen uyt Portugal ende Spagnien

gnien

gnien daer ghesonden. In 't jaer sesthien hondert ende dertich werden by de onse verscheyden brieven gheintercipieert/ gheschreven tot Cartagena ende elders / de welcke ons openinghe hebben ghegheven van verscheyden dinghen dit jaer neghen-en-twintich voor-ghevallen / soo dunckt my niet ongherijmt eenige extracten der selver hier in te voeghen ; ende voor eerst wegen de Vloote van Don Frederico, daer hier voren ghewach van hebben ghemaeckt. Een brief uyt Cartagena gheschreven by een die schijnt in die Vloote ghevaren te hebben / ende ghedateert den vijfthienden Januarij sesthien hondert dertich/ seght sommierlijck dit volgende. De Armada van Don Frederico is uyt Spagnien vertrocken den veerthienden Augusti negen-en-twintich / sterck ses-en-dertich Zeylen / ghemant met seven duysent dry hondert koppen / soo Bootsgesellen als Soldaten ; met ordre voor eerst de vyanden vanden Koningh van Spagnien uyt de Eylanden Nieves ende St Christoforo te verjaghen / ende voorts die haer op de Custe van Indien souden verthonen ; ende dan in alle diligentie met de Vlooten van Terra Firma, Honduras, ende Nova Hispania naer Spagnien te keeren. Den dry-en-twintighsten der selver maendt is dese Armada slaeghs gheweest met acht Hollandtsche Schepen / de welcke beneden de windt waren/ maer alsoo de selve wel konden zeylen/ en extraordinaris wel ghemonteert waren / soo zijnse naer veel schieten van d'een ende d'ander zijde/ verlaten. Den sesthienden September heeft Don Frederico de Eylanden van Nieves ende St Christoforo verovert / met acht Schepen die op de reede lagen; twee duysent twee hondert soo Francoisen als Enghelschen en Yren ghevanghen ghenomen ; van welcke derthien hondert ende seven-en-tsestich met ses Schepen naer Enghelandt zijn ghesonden ; ende acht hondert dry-en-dertich soo Enghelschen als Yren/ die Catholiquen waren / in sijn dienst gekommen/ ende over de Schepen verdeylt. Heeft inde voorschreven Eylanden bekommen neghen-en-twintich stucken gheschuts / twee-en-veertich steen-stucken / ende over de derthien hondert musquetten ; een goedt deel Tobac / andere Koopmanschappen / ende eenighe Swarten ; de welcke mede op sijn Schepen heeft verdeylt. Van daer sijn kours volghende/ is den sesthienden October tot Cartagena in salvo ghearriveert / en met groote vreucht ontfanghen. In 't visiteren vande Schepen is bevonden dat meest alle de Vivres bedorven waren; Wijnen uyt-gheleckt / Biscuyt verrot / Vleesch ende veel Lijnwaten bedorven / waer door groote dierte ende ghebreck is ontstaen ; ende hadde Don Frederico om 't volck te stillen de Soldaten belooft met Gheldt te vergoeden / doch noch niets ghegheven : heeft met vijf Galleons 't Silver van Porto Belo laten halen/ en dry naer Nova Hispania ghesonden/ om de Vloote naer de Havana te convoyeren. Is van meyninge in 't leste van Februario van hier te vertrecken/ soo dat wel May sal vallen eer vande Havana sullen gheraecken. Den ander schrijft vande selve plaetse den sesthienden Januarij. Hier en doen wy gantsch niet / en weten oock niet wanneer wy vertrecken sullen / de opinie is dat wy in Martio naer de Havana sullen zeylen. In dese Stadt is groot ghebreck van Vivres / weswegen wel tneghentich duysent Realen van achten alle maendt gheconsumeert worden; 't ghene overigh werdt/ sal wel ten naesten by moeten dienen/ soo om d'Armada te onderhouden/ als om de Schepen te repareren/ en nieuwe Vivres in te koopen / soo wordt al 't goet vanden Koningh vast opghegeten. 'T sal Junius ofte Julius worden eer men vande Havana sal moghen t'zeyl gaen; ende en ware niet vremt dat men daer vertoefde / tot dat de tweede Vloote daer by gheraeckte. Van dage is een Fregatte van Nova Hispania hier by ons ghekomen : seght dat het Schip van Capiteyn Juan de Uguarte met sijn ladinge inde Haven van St Juan de Lua is vergaen / ende dat door de harde Noorde winden de resterende Schepen genoegh sullen te doen gehadt hebben;

Anno 1629.

Anno 1629. soo dat ghenootsaeckt sullen zijn die op nieuws te calfaten ende voorsien/ d'welck alles sal consumeren. De vyandt is uyt de bocht van Nova Spagnia ghescheyden in November lest-leden/ soo de Armada ghere solveert hadde te zeylen naer de Cabo St Antonio, soudese voorseker ghevonden hebben; maer dese Heeren hebben ghenoegh ghedaen datse vier Ratten sonder wapenen van St Christoffel gejaeght hebben/ en zijn soo hier gekommen. Van Lima schrijft eender den lesten Maij deses jaers. Het ongeluckigh verlies vande Vloote van Nova Hispania, heeft alhier sulcke verbaestheyt ende generale consternatie veroorsaeckt/ dat het gesicht alleen vande gestalte van dese Landen een yeder bedroeft: want sedert is allerley miserie ons ende Spagnien over-gekommen. Een brief uyt de Havana den veerthienden Februarij sesthien hondert en dertich ghe schreven aen de Generael de la Raspura vermeldt. Volghens ons oordeel behoorde teghenwoordich Don Frederico met sijn Vloote al vertrocken te zijn naer Spagnien/ oock volgens 't schrijven van Don Frederico selfs aen onsen Gouverneur/ van wien hy versocht heeft te weten of hier ontrent gheruchten vande vyanden waren/ waer op onsen Gouverneur heeft geantwoordt/ datse hier onverhindert den gantschen voorleden Somer hebben ghehouden/ maer dat zijn de bocht uyt-gezeylt in 't leste van September, de Boode is weder-ghekommen/ maer de Vloote en vernemen wy niet/ waer over alles in suspens werdt ghehouden/ niettemin soo heeft onsen Gouverneur alles ghereedt ghemaeckt om Don Frederico feestelijck te onthalen. Van de ghelegentheyt van Nova Hispania is ellendich te schrijven/ende voor-by gaende de generale droefheyt die aldaer is over het retardement vande Vloote/ ghelijck V. E. 't selve naer sijn wijsheyt beter sal weten te considereren; sullen kommen tot de jonghste advijsen van daer/ de welcke ons verhalen den miserabelen onder-gangh van Mexico ende de meeste Inwoonderen; welcke Stadt vande wateren is overrompelt inde maendt van October lestleden/ door 't breken van de dijcken/ en al wat daer tegens ghemaeckt was/ in voegen dat op de hooghste plaetsen/ dat is het Palleys vanden Viceroye, stondt meer als een vadem waters; ende dat de voornoemde Viceroy, den Aertsch-Bisschop ende Rechters voeren met Schuytjens/ latende de verdroncken lieden van de Huysen af-halen: die haer hebben ghesalveert hebben haer begeven inde naeste Dorpen; de Nonnen/ Munnicken/ ende Geestelijcke hebben haer Conventen ende Huysen verlaten/ ende geen Meublen gheberght. De Viceroy met het Hof was daer noch ghebleven/ meer om hun goede wille en schuldighe plicht teghen sijn Majesteyt te bethoonen/ als uyt hope yets te konnen remedieren door menschen kracht ofte industrie; waer mede het is met dat Koninghrijck gedaen. De Vloote aldaer te Vera Cruz ligghende/ is mede in 't uyterste ghevaer gheweest: ende soo de Noorde winden in December wat langher hadden gheduert/ alle de Schepen souden teghen de wal ghedreven hebben: sy hebben twee-mael reede ghelost/ ende de Schepen ghereparcert ten besten sy konden: welckes alles is veroorsaeckt door de geruchten/ haer aen-gebracht van 't wesen der vyanden alhier: en 't sedert die vertrocken zijn/ hebbense geresolveert niet te vertrecken eer dat advijs van den Koningh hadden/ ofte tot de komste van de Vloote die nu eerst daer kan aen-ghelandt wesen/ volghens 't rapport van eene Fregatte die vier Galeons ghere scontreert heeft aen de Tortugas ofte Sonda, ontrent vijfthien dagen gheleden; welcke Schepen aldaer brenghen het Quick-Silver vanden Koningh/ en hebben last/ groote quantiteyt van Biscuyt ende andere Vivres voor de Vloote te laden/ ende hier te brengen/ met de voorschreven Vloote van Nova Hispania, de welcke meynt alhier te kiel halen; maer ick beloof haer/ sy sal heel qualijck gheadresseert wesen; want hier en is Peck noch Werck: segghen dat de Generael Don Gieronymo hem voorsien heeft van Peck van boomen/

men / en dat Don Frederico mede daerom heeft ghesonden naer Panama ende Nicaragua; d'welcke alles my doet gelooven dat het tweede Silver wel mochte t'samen in dese Vloote gescheept worden. Ontrent een maendt geleden quam hier een Fregatte van Trinidado, met advijs / dat op sijn vertreck daer arriveerden elf Hollandtsche Schepen / en datse de Stadt St Thomas hadden verbrandt / en geplundert / daer over de drie hondert Huysen stonden. Noch hebben wy advijs / dat eenighe Enghelsche haer hebben begheven op 't Eylandt St Andries, recht over Rio de Chagres, ende datse daer over de drie hondert sterck zijn. De Vice-Ammirael vande Honduras is van sijn Ammirael af-ghedreven / door een seer harden storm in November: den Ammirael is hier in-ghekommen / doch den Vice-Ammirael niet; onse Gouverneur heeft een Patache over al ghesonden / ende naer hem doen vernemen inde Honduras, Campeche, Nova Spagnia, doch is nerghens ghevonden / sulcx dat men voor seecker hout dat gebleven is. Dus verre desen brief. Als men goede acht neemt op de saecken die dit jaer zijn voor-gevallen / ende de groote onkosten die by den Koningh van Spagnien dit jaer zijn gedaen / insonderheyt in 't uyt-setten van soo machtighen Vloote onder Don Frederico, ende 't weynighe dat by de selve is verricht; nevens de groote inconvenienten ende schaden die door het retarderen vande Spaensche Vlooten zijn veroorsaeckt / soo sal men nootsaeckelijcken moeten oordeelen / dat door de schrick vande Vlooten vande West-Indische Compagnie / dit jaer soo groote diensten voor 't ghemeyn zijn uyt-gericht als oyt voor desen. Want die weten naer te rekenen wat een Vloote van ses-en-dertich ofte veertich groote Schepen vereyscht voor equipagie; wat soo veel duysent mannen behoeven: ende dat insonderheyt in Spagnien / alwaer (als een yeder weet) alle dingen veel kostelijcker vallen / en veel slordigher ghemenageert worden als hier in onse Landen; sal lichtelijck konnen een rekeninghe op maecken van veel milleoenen. De sobere verrichtinge aen twee arme Eylanden en is niet weerdich te ghedencken. Dat voorts dese Vloote in Cartagena heeft moeten overwinteren / ende een goedt deel van 's Koninghs ende Particulieren haer Silver consumeren. Dat meest van alle Havenen daer ontrent de Spaensche Schepen ontijdich zijn vertrocken / ende eenighe verongeluckt. Dat de Vloote van Nova Hispania heeft moeten overwinteren / laden / ontladen / ende de Schepen op nieuws calfaten in plaetsen daer soo weynich voorraets is. Dat eyndelijck des Koninghs Silver / 't welck soo noodich is / ende der Particulieren haer Silver ende Koopmanschappen soo langh zijn op-gehouden / sonder welcker aen-komste by-naer alle commercien in Spagnien stil-staen. Alle dese dinghen segghe ick / wel overwoghen / gheven ghenoegh te kennen wat een kleyn ende langh-verachte Compagnie onheyls heeft konnen uyt-wercken / ende hoe grooten retardement geven / aen een van de machtighste Potentaten van Christenrijck: ende watter te doen ware als de machtighe Potentaten / die met Spagnien niet wel eens zijn / sulcken werck eens wilden by der handt nemen. Eer wy dit Boeck besluyten / dewijl wy reede hier ghewach hebben ghemaeckt van 't ongeluck aen Mexico over-kommen / soo sal hier by voeghen een seer bondich verhael / welcke ghevonden hebbe in een brief geschreven by een Barnabé Cabo, aen Padre Hernando de Leon. De Stadt Mexico (seght hy) is gheleghen in een Valleye / omcinghelt van seer hooge Berghen / welcker af-val van wateren gheen af-treck hebben ofte uytkomste: Dese Berghen hebben in 't ronde wel tseventich leguen / ende maecken dese Valleye van een ovaele gedaente. Dese Valleye is wel sesthien leguen langh / ende twaelf breedt / en is voor 't meeste-deel beslaghen van Lacken ofte Meeren; soude anders een vande fraeyste ende vruchtbaerste ghewesten zijn van gantsch Indien. Alleen is de Lack van Mexico naturael / de andere

Anno 1629.

by

Anno 1629.

by konste gemaeckt metter tijdt; alwaer men vindt vele calsyen ende dammen/ die gemaeckt zijn vele wel inden tijdt vande Indianen/ als van de Spagnaerden/ om de Rievieren die in dit Lack vallen/ op te houden / ende uyt te keeren: op dat niet soo hoogh en wierden/ende de Stadt over-stulpten. Maer de tegenwoordige ghestalte ende den aen-was van wateren dieder is ghekommen; soo heeft die van Mexico teghenwoordich wel achthien leguas in 't omgaen. Ende die van Mexicalcingo die naer 't Zuyden light vande voorgaende / hare wateren staen wel anderhalf vadem hooger als die van Mexico, dese heeft in 't omgaen wel vijfthien leguen: de andere drie ofte vier Lacken die naer het Noorden van Mexico ligghen/ hebben drie en vier leguen in 't omgaen/ welcker water noch hoogher staet als dat van Mexicalcingo. Niet teghenstaende dese Lacken / inde welcke 't water wordt op-ghehouden / welck naer 't Lack van Mexico komt / soo heeft men op verscheyden tijden ghehadt groote inundatien / hoe-wel gheene met de teghenwoordighe te vergheleijcken. Weswegheu den Viceroy Don Louis de Velasco ten tijde van sijn tweede Gouvernement/ ghetracht heeft een uyt-wateringhe te doen maken door de leeghste Berghen die dese Valleye omcingelen. Dede alle uyt-zijden peylen ende water-passen/ ende bevondt datter leeghte ende af-val genoegh was aen de zijde daer 't Dorp van Gueguenoca ghelegen is; naer 't Noorden toe. Men leyde in deliberatie of men het soude doen door een open grachte / ofte door een vaulte onder d'aerde/ ende werdt eyndelijck besloten dat men het soude doen door een door-gangh onder de grondt. Dit was een groote mis-slach / de welcke vele Indianen het leven heeft ghekost / die onder d'aerde begraven zijn gebleven / door de stucken die in-vielen. Men beraedtslaeghde voor de tweede reyse / of men de uyt-wateringhe soude maken vande Laguna van Mexico selfs; ofte hooger/ om alleen af te leyden ende uyt te wateren door de grootste Rievier die in 't selve Lack komt / ghenaemt Quautitlan: ende werdt besloten dat men die Rievier alleen soude af-wateren / om dat het de minste kost was; ende door dien men oordeelden dat dese Rievier eens af-geleydt zijnde / het Lack niet meer en soude overlopen. De Viceroy volghde desen raedt/ om te eer gedaen te hebben. D'welck was den tweeden mis-slach die daer begaen wierdt; want met de uyt-watering noch thien vadem dieper te maken / soude men verkreghen hebben de losinghe uyt de Laguna. Padre Juan Sanchez, die een groote Mathematicus was/ ende van onse Compagnia, waerschouwde ende sprack teghen beyde de mis-slagen/ doch wierdt daer niet teghenstaende met voort-ghevaren / ende werdt belast aen een grooten Ingenieur een Fransman met naemen Henrique Martin, tot wiens last 't werck sints ghestaen heeft: ende 't werck in sulcken standt ghebracht / eer het gouvernement van Don Louis de Valasco eyndichde / dat het water begonde te loosen door de Rievier ende uyt-wateringhe; ende van doen af toe den jaere twee-en-twintich viel het water vande Laguna in sulcker voeghen / dat men droogh-voets konde gaen tot de klippe ghenaemt El Pennol, gheleghen ontrent een legue van dese Stadt: ende men was noch dagelijcks met het werck besich: maer de Conde de Getues aen 't Gouvernement ghekommen zijnde / meynde dat men de vordere onkosten als te vergeefs zijnde/ wel konde excuseren; gheboodt dat men soude op-houden van wercken / ende eenighe dammen te breken die 't water op-hielden/ welcke komt vande Silver-Mijnen van Pachuca, segghende dat hy wilde sien hoe Mexico soude konnen van 't water over-stolpt worden. Sints het voornoemde jaer twee-en-twintich/ de water-losinghe nu op-houdende / begon 't water yeder jaer weder wat meer te wassen / tot dat inden jaere neghen-en-twintich / als wanneer den reghen veel grooter viel als op andere jaeren / 't water de Stadt quam te verdrincken / ende alle de straten ende open plaetsen te vervullen. 'T water van

de

de Laguna wel twee stagien hoogher gheworden zijnde / als 't hooghste water dat ghehadt hadden: daer wierdt seer groote ongheleghentheyt gheleden/ tot dat de saecken weder herstelt wierden inder manieren als nu zijn / door 't maecken van hooghe dijcxkens teghen de wanden vande Huysen/ en houten bruggeskens in grooten ghetale om van d'een pleyn tot het ander te passeren/ ende door het groot ghetal van Bercken ende Canoen dieder ghemaeckt wierden; ben selfs met een Canoe ghevaren van St Augustin tot aen 't huys vande Inquisitie. Onder de andere remedien was mede een vande voornaemste dat Henrique Martin wierdt belast de water-losinghe van Gueguenoca te herstellen / waer toe hem duysent Indianen werden toe-ghestelt; en dat men soude uyt-soecken 't diep ofte een breucke die daer was in 't midden vande Laguna; dit tweede werck werdt aen de Compagnia belast: doch naer dat men wel twintich duysent Pezos daer aen te kost hadde gheleght / soo werdt dit werck te vergeefs ghevonden/ hoe-wel der wel acht maenden mede besich waren: ick hebber verscheyden reysen by gheweest om de Misse te segghen / dese plaetse is ontrent twee leguen van dese Stadt gheleghen. Henrique Martin maeckte de water-losinghe in sulcker voeghen / dat de wateren van 't jaer een-en-dertich haer kours namen door de Rieviere van Quautitlan, ende niet en vielen inde Laguna: soo dat deselve ghedurende de reghen-maenden niet en wies dan een weynich: men vaert voorts met het openen vande water-losinghe; de welcke naer dat my van Henrique Martin selfs heb laten onderrichten langh is sesthien duysent vademen; de acht duysent gaen door een vaute onder de aerde/ ende de andere acht duysent door een open grachte tot aen beyde de monden: die door de vaute gaet is al meest ghemaeckt van steenen ghewelfsels / een treffelijcker werck als eenich vande Romeynen: heeft sijn licht-gaten alle twee hondert vademen; ende op de plaetsen daer de aerde hooghst is / heeft wel tsestich vademen hooghte boven de vaute: Henrique Martin seght my / soo de selve vaute kan versekert werden / dat bequaem sal zijn om te beletten dat het water vande Laguna niet meer en wast; hoe-wel niet dienstich en is om 't water vande Stadt te trecken / d'welck soo weynich en soo verlanghsaem afneemt / datter weynich hope is dat de Stadt weder droogh sal worden / ten sy men noch een nieuwe water-losinghe maecke. Die vande Stadt versoecken datter een open grachte mocht worden ghemaeckt / hoe-wel de verstandighe van sulcke wercken seggen / datter wel twintich jaeren toe van doen zijn / om die te graven. Den standt van de Stadt is teghenwoordich sulcx / dat wel de dry vierdendeelen van 't hooghste op-water ghevallen is; eenighe calsyen zijn droogh ghemaeckt; men begint vele Huysen met aerde te verhoghen: 't Huys van de Inquisitie is dese daghen aen-ghehoocht/ en zijn de Pilaren soo diep inde aerde / dat nauwlijcx een halve vadem boven de grondt uyt-steken; 't is een jammer te sien soo schoone Gallerye van Columnen meerder als de helft onder d'aerde begraven. Dus verre desen brief / de welcke gheschreven is in Februario des jaers sesthien hondert ende twee-en-dertich; doch hebben goedt ghevonden den selven hier in te voeghen / om dat dese inundatie van Mexico dit jaer is gheschiet daer wy nu van ghehandelt hebben.

ANNO 1629.

Jaerlijck Verhael
VAN DE
Verrichtinghen der Gheoctroyeerde
West-Indische Compagnie.

Kort Begrijp van 't sevende Boeck.

Ervolgh vande verrichtinghe van de Vloote onder den *Generael Loncq*. Krijghen de Custe van *Brasil* in 't ghesichte, doch vervallen weder tot by 't Eylandt *Fernando Noronha*. Kommen weder op de Custe van *Brasil*. Nemen een Schip, kommende van *Angola*. Noch een met Wijn, kommende van *Port à Port*. Kommen voor *Parnambuc*. De Vloote werdt in ordre gestelt. De *Generael* beschiet het Fort op *'t Steen-Reciff*. De vyandt hadt Schepen ghesoncken inde Gaten. De Colonel *VVardenburgh* landt sijn volck ontrent twee uyren gaens by Noorden de Stadt *Olinda*. Treckt naer de Stadt. Slaet de vyandt aen *Rio Dolce* uyt sijn voordeel. Neemt de Stadt met gheweldt in. *Albuquerque* doet het Dorp op 't *Reciff* in brandt steken. 't Fort *St Jorge* gheeft sich op by appointement; ende korts daer naer 't Fort op *'t Steen-Reciff*. 't Clooster op *Antonio Vaaz* werdt by onse beset. De *Phœnix* brenght een Prijs met Suyckeren. Eenighe Scharmutselen met de vyandt. De *Brack* ghesonden met tijdinghe naer 't Vaderlandt. Een Scheepken ghenomen met Sout en Visch. Gheleghentheyt vande *Capitania van Pernambuc*. De vyandt sterckt sijn *Arreyal*, ende leght sich daer. Het resterende volck arriveert. Een Wijn-Prijs op-ghebracht. De Portugesen vergiften de water-putten op *Antonio Vaaz*. De onse lijden eenighe schade by een Embuscade van de vyandt. De *Generael Loncq* keert naer 't Vaderlandt. Een Prijs met Wijn op-ghebracht. Den *Ammirael Pieter Adriaensz*. vertreckt vande Custe. Des vyandts aenval op *Antonio Vaaz*; retireert met verlies. De vyandt doet een proeve op *'t Reciff*, doch te vergeefs. Een Prijs met Swarten op-gebracht. Andere attentaten vande vyandt op

op onſe Wercken, ende vorder verrichtingen vande onſe. Een nieuw vijf-hoeckich Fort gemaeckt op *Antonio Vaaz:* daer de vyandt verſcheyden reyſen op attenteert met ſijne ſchade. De onſe uyt vreeſe van een Vloote uyt Spagnien, verſtercken hare Wercken. Een Prijsken aengebracht. De vyandt doet by nacht een aen-val op de Stadt, doch ſonder ſucces. Uytruſtinghe van de Vloote onder den *Generael Adriaen Janſz. Pater*, de groote vande Schepen, ende ghetal van gheſchut ende volck. Een nieuw Schip vande vyandt by de onſe verbrandt in *Porto Calvo.* Ongeluckich vertreck van den Overſten Lieutenant *Eitz*, ende de *Commandeur Dirck Symonſz. van Uytgeeſt.* De reyſe vanden *Vice-Ammirael Banckert* naer 't Eylandt *Sta Helena:* ligghen aen 't Eylandt tot den leſten *Auguſti;* ſien 't Eylandt *Aſcenſcion:* keeren in *October* in 't Vaderlandt ſonder yets verricht te hebben. Den tocht vanden *Commandeur Dirck Symonſz.* naer de *Bahia:* nemen dry Bercken by *Morro S. Paulo;* varen de Rievier op, en verbranden daer een nieuw Schip: veroverden daer naer noch een Schip met 280 *Negros*, ende keeren naer *Pernambuc.* De reyſe vanden *Commandeur Dirck de Ruyter* tot aen *Cabo de Tiburon.* De voyage van den *Ammirael Pieter Adriaenſz. Ita:* komt aen *St Vincent:* aen *Iſla Blanca:* aen *Iſla de Vacca:* verzeylt naer *Cabo Tiburon*, alwaer den *Commandeur Dirck de Ruyter* onder ſijn vlagghe neemt. Een Schip ghenomen met Suyckeren ende anders. Beſchrijvinghe vande *Caimanes.* Kommen ontrent de *Havana*, ende verdeſtrueren daer eenighe Schepen: jaghen veel, doch vanghen weynich. Den *Commandeur Jan Gijſbertſz. Boon-eter* komt by den *Ammirael.* Den *Ammirael Pieter Adriaenſz.* keert naer 't Vaderlandt: ende de *Commandeur Boon-eter* naer de *Caribiſe* Eylanden: komt aen de *Barbados;* aen *Iſla de Vacca.* De verrichtinghe vanden *Ammirael Pater* vervolcht. De gheleghentheyt van *Sta Martha* uyt den brief van de Gouverneur *Don Ieronymo de Quero.* Werdt by den *Ammirael Pater* in-ghenomen: die daer naer door de *Caios* naer 't Vaderlandt keert. Voyage van 't Jacht de *Brack.* Neemt een Schip, kommende van *Cabo Verde.* 't Jacht *Overijſſel* kommende naer *Hollandt*, quijt ſich mannelijck teghen de Duynkerckers; *Jan Cornelıſz. Lichthart* werdt daer over vereert. Een korte beſchrijvinge vande ghelegentheyt vande Cuſte van *Braſil;* ſoo wel by Zuyden als by Noorden de Stadt *Olinda.* Eenighe verrichtinghen van 't Jacht den *Bruyn-viſch*, op de Cuſte van *Africa.*

Het

Het ſevende Boeck.

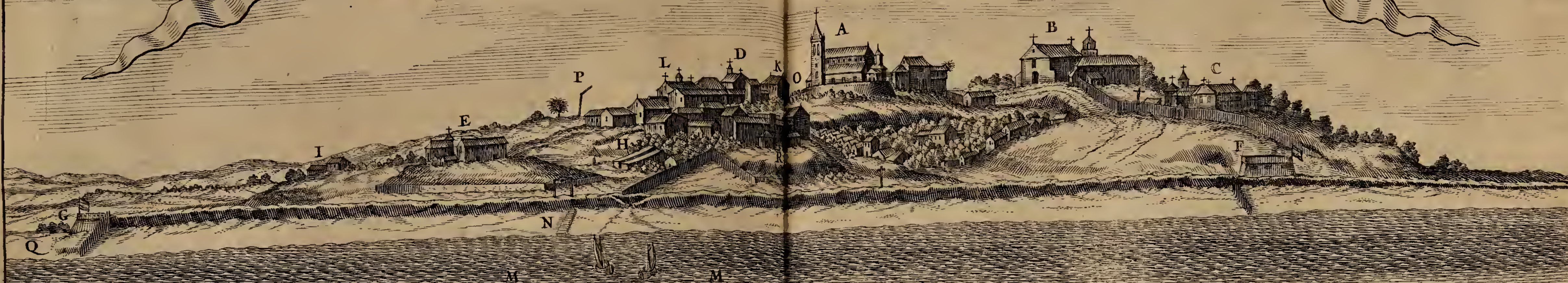
Anno 1630.

N 't voorgaende Boeck hebben wy verhaelt / hoe dat den Generael Loncq met ſijne Vloote den ſes-en-twintighſten December des voorleden jaers / van Sᵗ Vincent een vande Cabo Verdeſe Eylanden was t'zeyl ghegaen. Dit langh vertoeven aen de ſelve Eylanden / heeft ſijne vordere reyſe oock ſeer verachtert / ende groot onheyl onder 't volck veroorſaeckt. Januarius. Want den eerſten Januarij deſes jaers haer bevindende op de hooghde van vijf graden ende ſeven minuten by Noorden den Æquinoctiael, hadden ſy reede onder haer by de acht hondert ſiecken: ende twee Capiteynen Frydach ende Brouwer, overleden. Wierden ſeer ghequelt vande ſtilten ende contrarie winden / ſoo dat langh ontrent de Linie bleven hangen / ende de Stier-lieden oordeelden datter om die tijdt harde ſtroomen moeſten gaen om 't Noorden. Den dry-en-twintighſten paſſeerden ſy eerſt de Linie, ende bevonden haer op ſeven minuten by Zuyden de ſelve; een dach ofte twee hadden wel wat koelte / maer daer naer al weder ſtilte. Den dertighſten over-ſaghen wederom alle 't volck / ende bevonden dat ſints van Sᵗ Vincent gheſcheyden waren / daer twee hondert ende ſes-en-veertich Februarius. gheſtorven waren / ende wel twaelf hondert kranck. Den derden Februarij kreghen eerſt de Braſiliſche Cuſte in 't gheſichte ontrent de ſeven graden by Zuyden de Linie, acht ofte thien mijlen van landt / ſoo dat noch waren buyten 't gheſichte vande vyandt. Op deſe hooghde hadden ſy verhoopt 't volck te konnen landen / ende haer voornemen in 't werck te ſtellen: maer de windt waeyde uyt den Zuydt-Ooſten / ende de ſtroom hardt om de Noordt gaende / vielen haer ſoo tegen / dat buyten aller verwachten de Haven van Parnambuc niet konden bezeylen. Liepen derhalven weder t'zee-waerts / ende deden haer beſte om met ſlach-boeghen boven Pernambuc te kommen: maer den vijfden bevonden haer op ſes graden ende thien minuten / ſoo dat een heele graedt verloren hadden; ende gingen inſgelijck noch een dach ofte twee al te rugghe / ſoo dat het Eylandt Fernando Noronha van verre konden beooghen. Daer naer / weder om de Zuydt winnende / bevonden haer den elfden op de hooghde van ſeven graden ende veertich minuten / ende maeckten haer ghereet tot het voltrecken van haren laſt. 'S anderdaeghs namen een Portugees Schip / kommende van Angola, in-hebbende twee hondert Slaven; ende een ander / kommende uyt Portugal, van Port à Port, gheladen met hondert ende tachtentich pijpen Wijn / de welcke haer ſeer wel te paſſe quamen. Den derthienden quam 't Jacht de Swaluwe weder by de Vloote / d'welck aen Iſla Fernando Noronha was gheweeſt / ende hadde daer vijf van ſijn volck aen landt laten ſtaen / van welcke eenighe hier naer inde ghevangenis te Olinda wierden ghevonden. Door deſe langh-duyrende ſuckelinghe / was 't volck vande Vloote ſeer verſwackt / ſoo dat in de ſelve maer twee duyſent vijf hondert ende vijfthien gheſonde Bootſ-gheſellen / ende maer twee duyſent dry hondert ende vijf-en-twintich Soldaten werden ghetelt / die dienſt konden doen. Oock ſoo hadde de vyandt / door dit langh op-houden vande Vloote / waerſchouwinghe bekommen van den Gouverneur van de Cabo Verdſe Eylanden / ende uyt het volck vande Swaluwe ghenoech ghemerckt / dat de onſe het op Pernambuc

ghemunt

MARIN D'OLINDA *de Pernambuco.*

A De groote kerck S.t Saluador
B Clooſter der Ieſuiten
C Clooſter S.t Franciſco
D t'Gaſthuys ende Kerck
E t'Clooſter S.t Bento
F t'Fort vande Compagnie
G t'Fort van Iuan d'Albuquerque
H t'Giet-huys
I Pottenbackerye
K Stadthuys
L S.t Pieters kerck
M Clippen onderwater aen wederſyds t'gat
N t'Hooft op de ſtrand
O t'Gericht
P Baecken op een bergh
Q Wech naer t'Reciff
R t'Clooſter der Carmeliten

T'RECIF *de* PERNAMBVCO.

A De kerck Corpo Santo
B t'Huys vanden Equipagemeſter
C Het Hooft
D Het Cruydt huys
E Het Wacht huys
F De Baterye
G Kerckhoff
H Verbrande huyſen
I t'Huys vande H. Carpentier
K t'Huys vande Am. Walbeeck

ghemunt hadden. De Vloote nu weder op de hooghde van Pernambuc ghekommen zijnde / is 't volck / welck met den Colonel Jonckheer Diderich van Wardenburgh hadde te landen / ghebracht aende volgende sesthien Schepen: de Maen, Enchuysen, Swol, Uytrecht, Oragnie-boom, Nassauw, Matanza, Groeninghen, Omlandia, de Fame, Goude Leeuw, Geele Sonne, Post-paerdt, Hollandia, ende de Moorinne: in dese Schepen ende Jachten waren een-en-twintich hondert Soldaten / ende by de seven hondert Boots-ghesellen. De Jachten Overijssel ende Muyden ghemant met vijf-en-vijftich Boots-ghesellen / werden ghelast / 's morghens vroech / ten tijde als het exployt soude aengaen / te lopen onder de Stadt Olinda, ende te bespieden ofter gheleghentheyt was om eenich volck onder de Stadt aen landt te brenghen. Het resterende krijghs-volck gheschickt tot het aen-tasten van 't Reciff werdt verscheept in Domburgh ende de Jonghe Prins Mauritius. Oock soo werden vijf-en-vijftich Boots-ghesellen belast te lopen voor 't gat vande Barrette, om te vernemen ofter eenighe gheleghentheyt was / met Jachten ofte ander vaer-tuych / door de voorseyde openinghe / binnen de Reciffen te kommen. Noch wierden inde neghen volghende Jachten / 't Spaensch Fregat, daer den Ammirael Pieter Adriaensz. Ita op soude gaen / de Swarten Ruyter, de Fortuyn, de Brack, de Phœnix, Eenhoorn, Ouwevaer, Meerminne, Frans Prijsken, yeder ghemant met twintich Matroosen / tot bestieringhe der selven / over-gheschеept twee Compagnien Soldaten / beyde sterck twee hondert ende dry-en-twintich koppen / ende dry hondert ende vijftich Boots-ghesellen. De Leeuwinne, Swarte Leeuw, Vergulde Valck, de Eendracht van Dordrecht, de Swaen, ende Tertholen werden geschickt om ten tijde dat het seyn soude worden gedaen van in te zeylen / de eerste in te zeylen inde Pozo, (welck is de plaetse daer de Schepen uyter Zee kommende / haer voor eerst met hare volle ladinghe setten) tusschen beyde de Forten / ende aldaer haer anckers te laten vallen / ende met haer canon soo veel doenlijck was de selve Forten te dwinghen / op dat de voorseyde Jachten onder 't beleydt vanden Ammirael ondertusschen te ghevoechlijcker mochten vorder in-lopen: dese Schepen waren alleen met haer Boots-volck voorsien. De Generael met de over-ghebleven groote Schepen / en de reste van 't volck souden sich setten dicht onder het uyterste Fortjen op 't Steen-Reciff gheleghen / om te trachten 't selve met haer swaer gheschut reddeloos te schieten. Dit werdt alsoo ten selven daghe by de krijghs-Raedt besloten ende gheschickt. De Vloote soude noch dien selven avondt naer de wal toe ghelopen hebben / dan de tijdt / weghen het over-schepen van 't volck / viel te kort / soo dat de Schepen het dien nacht lieten drijven. Des anderen daeghs wierdt alles voorts veerdich ghemaeckt / om daeghs daer aen het exploict volghens de voorgaende bestecken in 't werck te stellen: teghen den avondt wierdt een teecken gedaen by den Generael, ten eynde men in alle de Schepen ende Jachten een Ghebet soude doen / ende dat voorts een yeder Schip sich soude voeghen onder ende by de esquadres / daer het onder gheschickt was. Des nachts liet het de Generael om de Zuydt lopen / om des morghens boven de gaten te wesen / ende niet te leegh te vervallen: maer de sesthien Schepen daer de Colonel ende het krijghs-volck in waren / hielden het recht naer de wal toe. Den vijfthienden 's morgens bevondt de Generael sich met sijn by-hebbende Schepen een weynich by Zuyden Pernambuc, ende liep met lieflijck weder ende stil water voor windt naer het Steen-Reciff; soo dat teghen de middach daer voor quam: de Generael ende Ammirael setten het dicht by het Fortjen op 't Steen-Reciff gheleghen / ende schoten gheweldigh op 't selve / als mede op 't ander Fort op 't Landt-Reciff: ende de vyandt weder op haer. De Schepen die gheschickt waren om inde Pozo te setten / ende de Jachten tot het in-zeylen binnen

Aa de

Anno 1630.

Anno 1630.

de Haven / hielden ondertusschen onder zeyl / om teghen dry uyren naer noen (wanneer het hoogh water soude wesen) in te lopen: maer de vyandt die te voren van de komste onser Vloote was ghewaerschouwt / hadde 't gat op sijn meeste diepte met ghesoncken Schepen ghestopt / ghelijck mede de Pozo: ende inde Barrette, waer door de Major Schutte sijn by-hebbende volck soude aenbrenghen / hadde de vyandt mede een Vercke ghesoncken / ende een yseren keten over 't gat gheschoren; sulcx dat door alle de voornoemde plaetsen niets en konde werden verricht. 'T schijnt dat sy van onser komste tijdelijcken gewaerschouwt zijnde / sich selven hadden in-ghebeeldt / dat de onse het alleen dese weghen te water souden besoecken / ende dat sy dese gaeten wel ghestopt hebbende / niet voorders vande Vloote en hadden te vreesen. De onse daer-en-tusschen hielden aen met schieten op de Forten tot 's avondts toe / doch richten weynich daer mede uyt / door dien de koghels op hare Forten niet en hechten / ende door de beweginghe vande Zee weynich doel gheschoten konde werden: daer ter contrarie de vyandt onse Schepen seer wel konde raecken; soo dat eyndelingh met de Schepen die wat te dicht onder de wal laghen / ghenootsaeckt waren 's nachts af te korten. Den Colonel Jonckheer Diderich van Wardenburgh, die den veerthienden voorleden met sesthien Schepen onder 't beleydt van de Schout by nachte Claes Cornelisz. Melck-meydt, ende den Commandeur Dirck Symonsz. van Uytgeest, vande Generael was ghescheyden / ende naer de wal toe gelopen den vijfthienden 's morgens nevens 't landt al Noordt ten Westen aen: dan alsoo de Chaloupen noch niet by hem en waren ghekommen / en konden ontrent Rio Tapado (daer anders gheen quade gheleghentheyt was) niet landen: maer de Chaloupen daer naer by hem ghekommen zijnde een weynich by Zuyden Pao amorello: heeft de Colonel sijn volck in acht groote Chaloupen ende voorts Booten ende Schuyten overgheſcheept / ende is selfs eerst aen landt ghesprongen / ruym twee uyren gaens by Noorden de Stadt Olinda; in 't ghesichte van eenighe weynighe Portugesen / soo te voet als te peerde / die op haer doen letteden. 'T volck werdt al stracx in slach-ordre ghebracht ghelijck het lande; doch en konde niet wel al by daeghe aen landt kommen; soo dat de ghelande haer neder leghden op strandt; ende werden Wachten uyt-ghestelt aen de zijde van de Bosschen. Ende lande voorts de reste van 't Krijghs-volck / nevens dry hondert Boots-ghesellen tot den treyn / sonder dat de vyandt haer eenighe verhinderingh ofte schade dede. 'S anderdaeghs 's morghens heel vroegh verdeelde de Colonel sijn volck in dry Regimenten. De Lieutenant Colonel Eltz hadde de voor-tocht / sterck neghen hondert ende vier-en-dertich koppen / waer onder waren ontrent de hondert vierroers / die onder 't beleydt van Capiteyn de Vries langhs strandt voor-uyt togen. De Lieutenant Colonel Steyn-Callenfels leyde het Bataillon, sterck duysent ende neghen-en-veertich koppen: de Major Foucke Honx hadde de Arriere-garde met neghen hondert ende vijf-en-tsestich man. Met dit volck ende in dese ordre is de Colonel langhs de strande naer de Stadt toe ghetrocken: en ghemoeten gheen vyandt / voor dat quamen aen Rio Dolce, alwaer de vyandt sich hadde gheleght aen de over-zijde van 't Rievierken / sterck ontrent acht hondert mannen / achter een retrenchement / welck sy daer metter haest hadden op-ghewórpen; ende hadden daer-en-boven 't Rievierken tot haer voordeel / welck wel tot aen de middel van een man diep was. Hier ontstondt een treffen tusschen de vyandt ende onse Avantgarde, daer de Colonel sich by hadde begeven / ende trock selfs voor-aen: doch eensdeels weghen de schrick voor onse twee veldt-stucxkens / die onder de vyandt speelden; ten anderen door 't hardt aen-dringhen van onse Soldaten / die haer niet en ontsaghen met groote couragie in 't Rievierken te begheven / heeft de vyandt dit sijn voordeel

verlaten /

verlaten / ende is naer 't Bosch toe ghevlucht / achter-latende vele ghequeste: vande onse en werden hier maer drij gewondt. De onse wat voorder aen ghemarcheert zijnde / vertHoonde sich een ander troupe vande vyandt / doch en hieldt mede gheen standt / naer dat onse velt-stucxkens gheproeft hadden. De Colonel siende dat alle des vyandts volck welck sich op strandt verthoonde / soo spoedelijck voor de onse weeck / dede sijn volck te harder voort-dringhen: ende nu dicht by de Stadt gekommen zijnde / taste de selve op drij verscheyden plaetsen aen. De Avantgarde sloegh de rechter-handt op / langhs een wegh deur de Bosschagie gemaeckt / naer het Klooster vande Jesuiten; (welcke gheleghentheyt door een ghevangen Portugees was aen-ghewesen:) doch achter aen 't selve kommende / ende 't volck met groote couragie op-klimmende / vonden de Poorte ghesloten / soo dat die met gheweldt moesten open-breken: vonden hier harder tegen-weer als noch yewers hadden vernomen / niettemin met alle gheweldt in-dringhende / soo is de vyandt ghevlucht / naer-latende seven ofte acht dooden / ende vele ghequeste. De Battaillon nam de middel-wegh / ende treckende door een enghe strate / quam tusschen het Franciscanen ende Jesuiten Klooster recht inde Stadt / op een tamelijcke hooghde / alwaer de grootste Parochie-Kerck staet; sulcx dat van daer met de musquetten in 't kleyne Noorder-Fort / op strandt gheleghen / konden schieten: vonden wel aen een enge passagie een weynich teghen-weer / doch naer dat drij of vier Portugesen hadden neder-ghemaeckt / nam de reste de vlucht. De Major Foucke Honx met de Arriere-garde was daer-en-tusschen ghekommen tot aen des vyandts Trencheen / ende 't Noorder-Fortjen / daer vier stucxkens op laghen / ende hadden daer in een Nederlandtsche Constapel. De vyandt hier seer hardt aen-ghetast werdende / ende insonderheyt vernemende / dat de onse reede inde Stadt ende boven haer waren ghekommen / werdt flaeuwhartich; ende verliet alle sijne Wercken die dicht onder de Stadt laghen / ende de onse klommen daer stracx over; ende wierden soo volkommen meester vande Stadt Olinda. Middeler-tijdt dat het volck met de Colonel hier mede besich waren / quam de Major Schutte (welcke de Generael af-gesonden hadde / nevens den Ammirael, ende vijf hondert man soo Soldaten als Bootsghesellen) mede aen landt aen de Zuydt-zijde van de Stadt: doch eer dit volck te deghe in ordre was ghebracht / was de Colonel al meester van alle de Wercken des vyandts / soo dat sy mede onverhindert in de Stadt trocken. Den dach hier mede by-naer ten eynde ghelopen zijnde / ende 't volck gheraeckende aen 't plunderen / vele oock soo moede ende mat wesende / wegen den gantschen dach te marcheren langhs strandt inde groote hitte / ghebreck van water ende andere ongh emacken / en konde de victorie niet vervolcht ofte yets verders op des vyandts Forten / die op 't Landt-Reciff laghen / werden ghedaen: maer de Officieren hadden ghenoech te doen om 't volck te bestellen op de noodighe wachten / teghen het invallen vande vyandt / die buyten de Stadt was. De Inwoonders van Olinda, hadden niet teghenstaende het verbodt vande Gouverneur Matthias d'Albuquerque, meest alle haer beste goederen te voren daer uyt ghevlucht / soo datter alleen werden ghevonden / twee hondert kisten Suyckeren / eenighe Wijnen / en verscheyden Koopmanschappen / diese niet wel hadden konnen wegh krijgen / de welcke met groote disordre wierden by de Soldaten verhoyt ende verslinghert / eer men daer eenighe ordre op konde stellen. Des anderen daeghs 's morghens dede de Gouverneur Albuquerque ontrent een uyre voor dach / op 't Reciff alle de Pack-huysen die vol Suyckeren ende andere goederen laghen / in brandt steken: ten deele om dat hem wilde wreecken over de Inwoonderen vande Stadt / die haer goederen tegen sijn verbodt ghevlucht / ende de Stadt (naer sijn segghen) soo leelijcken verlaten hadden: doch meest

Anno 1630.

 om

Anno 1630.

om dat wel ſpeurde dat de ſelve niet en konde beſchermen / ende dat dus doen-
de / de onſe de meeſte vrucht van hare victorie teffens ſoude benemen. Men
houdt voor ſeker dat door deſen brandt wel ſeventhien duyſent kiſten Suycke-
ren / een groote deel Braſilie-hout ende andere Waren verbrandt zijn: hoe-wel
't ſegghen vande Portugeſen ſeer in deſen verſchilde / eenighe de ſchade wat
minder / andere oock grooter maeckende. Daer verbranden mede by de twin-
tich Schepen ende Bercken; ſoo dat een Portugees Capiteyn Gil Correa de
Caſtel Blanca in ſijn brief aende Koningh de ſchade begroot op twee millioenen
Ducaten. De vyandt hieldt daer-en-tuſſchen ſijne Forten op het Steen ende
Landt-Reciff noch beſet. De Generael, Ammirael, ende Vice-Ammirael qua-
men deſen morghen mede inde Stadt; ende daer werdt ordre gheſtelt om den
brandt die de Swarten in eenige Huyſen hadden geſticht / te bluſſchen. Ende
alſo deſe Swarten onder ſchijn van vriendtſchap ſeer groote moet-wil pleegh-
den / ende veel goedts wech ſleypten / ſoo werdt goedt ghevonden alleen eenige
weynighe tot noodige dienſten te behouden / ende de reſte voorts uyt de Stadt
te verdrijven / ende ſich van deſen onnutten hoop te ontſlaen. Voorts alſoo de
vyandt ſich ontrent de Stadt hier ende daer verthoonde / werdt noodich geacht
alle de Avenuen met voor-wachten wel te verſien: doch men bevondt de ſelve
ſoo vele te weſen ende de Stadt ſoo groot ende woeſt / (want light al op heuve-
len ende berghſkens die d'een over d'ander commanderen) dat onmoghelijck
wierdt gheoordeelt alle de aen-komſten te beſetten / ofte de Plaetſe naer den
eyſch te fortificeren; weſweghen dan gheradener bevonden / 't volck op de
hooghſte plaetſen van de Stadt wat by een te trecken / de weghen af te ſnijden
ofte te ſluyten / ende de beneden Stadt voorts open te laten liggen. Door deſe
verrichtinghen / als mede dat het volck noch ſoo vermoeyt was / en wierdt
deſen dach niet vorders teghen de vyandt voor-ghenomen. 'S anderdaeghs
wierden alle de ſiecken aen landt gebracht / om te ververſchen; ende des nachts
werdt de Lieutenant Colonel Steyn-Callenfels nevens den Ingenieur Com-
merſteyn met eenighe vier-roers gheſonden om des vyandts Fort / ligghende
op 't Landt-Reciff tuſſchen de Stadt en 't Dorp aen de Haven / te beſichtighen.
Daeghs daer aen wierdt de Alfandega inde Stadt gheopent / inde welcke ghe-
vonden werden veel Amunitien / als Buſ-kruydt / Lonten / Loot / ende ande-
re behoeften / alſmede eenige Lijnwaten. Den twintighſten werdt den Over-
ſten Lieutenant Steyn-Callenfels ghelaſt 't Fort op het Landt-Reciff ghelegen /
met ſes hondert man te beſpringhen; hy vertrock uyt de Stadt naer 't onder-
gaen vande Sonne / ende naderden 't Fort naer het verduyſteren vande Mane /
meynende 't ſelve te beklimmen; doch wierden de Leeren die met genomen had-
den / te kort bevonden; ende de vyandt wacker gheworden zijnde / ſchoot ſeer
fel op de onſe met achthien ſtucken: jae ſelfs onſe Granaden / door dien ſoo
langhſaem aen-ginghen / wierden by de vyandt te rugghe gheworpen / ende
deden onder ons volck groote ſchade / ſoo dat met verlies van eenighe / ende
vele ghequeſte weder te rugghe quamen / dewijl ſaghen dat op die voet niet en
was uyt te richten. Des anderen daeghs is 't volck inde Stadt volgens voor-
gaende reſolutie van beneden ghevoert / ende op 't hooghe vande Stadt ghe-
logeert; alle de ſtraten zijn gheſtopt / ende gheretrencheert teghen den aen-loop
van de Portugeſen / ende haer onder-hebbende Braſilianen. De Generael
hadde daer-en-tuſſchen door de Vice-Ammirael ende andere Scheeps-Capi-
teynen naerſtich doen beſichtighen de gantſche ghelegentheyt vande Barrette,
ende liet den twee-en-twintighſten aen de Colonel weten / dat naer het oordeel
van hun alle / van deſe kant / ende door dit gat / de meeſte af-breuck aen de
vyandt was te doen / ende hem alle toe-voer af te ſnijden: ende hoe-wel de
vyandt vaſt beſich was om een Batteryken op te werpen / om twee ſtuckxkens
op

op te planten/ tot verhinderinghe vande paſſagie/ dat hy oordeelde 'tſelve lichteliick ſoude konnen overrumpelt werden: verſoeckende dat de Colonel hem op 't ſpoedichſte volck ſoude ſeynden om dit uyt te voeren: de Colonel ende Krijghs-Raedt des anderendaeghs over deſen voorſlach vergadert zijnde / en vonden den ſelven niet gheraden / ten deelen om dat oordeelden het landen aen die plaetſe al te ghevaerlijck te weſen; doch meeſt om dat ſy ondienſtich achten hare macht ſoo verre vanden anderen te verdeylen; ende vonden het veel beter te weſen des vyandts Fort op 't Landt-Reciff met approches te naerderen/ende 't volck uyt de Stadt derwaerts aen te voeren; deſweghen dan ſtracx wierdt ghevallen aen 't maecken van ſchans-korven / ende het beſorghen van andere noodtwendigheden. Hier mede wierden noch twee ofte dry daghen omghebracht / ghelijck mede om eenighe aen-komſten tot de Stadt teghen het aenlopen vande vyandt te voorſien. Soo dat eerſt den ſeven-en-twintighſten 's avondts / den Overſten Lieutenant Adolf vander Eltz naer 't ſelve Fort is uyt-ghetrocken: ende werdt by de onſe dien nacht noch een retrenchement opgeworpen wel by-naer een mans lenghde hoogh; niet tegenſtaende de vyandt den gantſchen nacht uyt beyde Caſteelen heftich met canon naer ons volck ſchoot / doch ſonder ſchade te doen. De volghende dagh werdt om-ghebracht met geſchut te landen ende te planten; ſoo dat men den eerſten Martij op 't Fort heeft begonnen te ſchieten met dry halve cartouwen/ ende dry ſtucxkens ſchietende dry pondt yſers: die van 't Fort ſchoten mede ſeer dapper / doch deden de onſe weynich ſchade. 'S anderdaeghs 's morghens naer dat de Colonel ſelfs inde approches was ghekommen/ ende de onſe met den dach weder hadden aen-ghevangen te ſchieten/ hebben die van 't Fort/ by de Portugeſen genaemt St Jorge, een witte Vlagghe op-gheſteken / ende een Capiteyn uyt-gheſonden om te parlementeren; ende zijn eyndelijck veraccordeert / datſe met haer gheweer ſouden uyt-trecken / ſonder Vendel ofte brandende Lonten / ende naer dat den eedt ſouden hebben ghedaen/ in ſes maenden teghen de onſe gheen wapenen te ghebruycken / over de Rievier gheſet werden / om vryelijck te landtwaert in te trecken. Op deſe conditien zijn uyt 't ſelve Fort ghetrocken tuſſchen de tachtentich en tneghentich mannen: maer uyt-ghekommen zijnde/ en wilden eenighe den eedt niet doen/ ſoo datter veertich wierden ontwapendt/ en ghevanckelijck naer de Stadt Olinda ghebracht: de andere zijn met haer gheweer over-gheſet: de Gouverneur van dit Fort was Capitain Antonio de Lima. Ondertuſſchen iſſer een Schuyte over-gheſonden aen 't Caſteeltjen op het Zee-Reciff liggende / om 't volck af te vraghen / of ſy op de ſelve conditien mede wilden af-trecken; ſy verſochten dry daghen uyt-ſtel / om ondertuſſchen aen de Gouverneur Albuquerque te ſchrijven; 't welck hun plat af-gheſlaghen zijnde / ende ſy gheen uyt-komſte ſiende / zijn eyndelijck mede gheaccordeert/ ende ontrent ten vijf uyren 's avondts af-ghehaelt / ende aen 't vaſte landt gheſet / weſende vijftich in ghetale: daer commandeerde Manuel Pacheco de Guyar. In 't eerſte Fort St Jorge wierden ghevonden vier-en-twintich yſere ſtucken / ſchietende ſommighe thien ende ſommighe vijf pondt yſers / ende een metale ſtuck/ ſchietende acht pondt yſer/ ende ontrent vier duyſent pondt buspulver. In 't tweede vijfthien metale ſtucken / ghemerckt met de Wapen van Portugal, ende eenighe met de Wapen van Philippus de tweede ende derde/ zijnde meeſt halve cartouwen/ en een metale ſlange / die op de ſijde ſchadeloos was gheſchoten; veerthien vaetjens pulver / elck van hondert ende twintich pondt / eenich nat ende bedorven; nevens meer andere Krijghs-behoeften.

Anno 1630.

Martius.

Den derden Martij, naer dat een publique Danck-ſegginghe was ghedaen/ weghen de overwinninghe / die Godt verleendt hadde / ſoo is den Overſten Lieutenant Steyn-Callenfels ghelaſt een tocht te doen naer 't Eylandt van

Anno 1630.

Antonio Vaaz, liggende dwars teghen over het Dorp van 't Reciff, ende alleen by een Rieviere daer van ghescheyden: alwaer een schoon Klooster lagh: dat Eylandt streckt sich Zuydt-waerts op / tot aen de Affogados, door de welcke het vande Vergea werdt af-gesneden / ende langhs sijn West-zijde van 't vaste landt by een Rieviere die van dos Affogados voornoemt / ende voorder uyt het binnen-landt af-komt. Den Oversten Lieutenant over-kommende/ en vondt daer geen volck / soo dat hy sonder slagh ofte stoot het Klooster bemachtichde. Ten selve daghe / naer dat men 't gat vande Haven hadde af-ghepeylt / zijn eenighe Schepen en Jachten binnen ghekommen / ende alle de groote Chaloupen tot binnen het Reciff gelopen / alwaer een seer bequame plaetse is / niet alleen om te setten/ maer oock om de Schepen kiel te halen/ ende schoon te maken. 'S anderdaeghs zijn de veertich ghevanghene Soldaten / naer dat den eedt hadden ghedaen / mede te landt-waert in ghesonden. Ende is den selven dach in-ghekommen 't Jacht de Phœnix, mede brenghende een Schip / welck verovert hadden / kommende uyt de Bahia de todos los Santos, ende gheladen met dry hondert en thien kisten Suyckeren / thien kisten met Tobac, ende eenige tonnekens geconfijte Gember. Den vijfden wierden derthien Soldaten van des Colonels Compagnie / die uyt-ghegaen waren om eenige Beesten te halen / by tseventich Portugesen aen-ghetast / ende hoe-wel sy haer dapper weerden / en wel vijfthien van de vyandt neder maeckten / zijn maer vier van haer ter nauwer noodt weder te rugghe ghekeert. Des avondts is Capiteyn Daye uyt-ghetrocken met ontrent hondert mannen; de Portugesen meynden hem te bedriegen/ ende in te locken / met veertich Beesten die sy voor-uyt stierden/ doch hy haer voornemen merckende / was op sijn hoede; ende is naer een harde schermutsel / waer door de vyandt veerthien ofte vijfthien dooden bequam/ sonder eenich verlies van de sijne weder binnen ghekommen. Des anderendaeghs is 't Jacht de Brack met een-en-dertich kisten Suyckeren af-ghevaerdicht om in 't Vaderlandt te boodtschappen 't ghene in Brasil tot die tijdt toe was verricht. Den negenden werdt een Scheepken op-ghebracht / welck de vyandt was ontnomen / ghetaden met Sout ende Visch. Den thienden werdt een Biddach by ons volck ghehouden / om Godt voor 't voorgaende te dancken/ ende sijnen Zeghen ende hulpe in toe-kommende af te Bidden.

Eer wy verhalen 't ghene sich vorder hier heeft toe-ghedragen/ sal het dienstich wesen dat wy een weynich spreken vande ghelegentheyt ende groote van de Capitania van Parnambuco. Dese is wel een vande grootste Capitanien die in gantsch Brasil bewoondt werden: want streckt sich uyt naer het Zuyden tot aen de Rieviere St Francisco, door de welcke sy ghescheyden wordt vande Capitania vande Bahia de todos los Santos; ende naer het Noorden tot aen de Capitania van Itamaraca; hebbende tusschen dese limiten by-naer tsestich mijlen langhs de Custe. Den Eygenaer van dese Capitania was / ten tijde ons volck daer quam / Don Duarte d'Albuquerque, woonende in Portugal, ende ghetrout met de Dochter vanden Conde de Basto; dese hadde sijnen Broeder Don Matthias d'Albuquerque, oudt ontrent de ses-en-dertich jaeren / daer ghesonden / om in sijnen naem de Capitania te Gouverneren; welcke ongheveer vier maenden te voren ghelandt was aen Porto Calvo met tseventich Soldaten / ende was te Olinda gekommen eenigen tijdt te voren eer de onse de Stadt aen-tasten. De Portugesen bewoonden in dese Capitanie elf Plaetsen; van welcke de eerste ende voornaemste was Olinda, ghelegen op de hooghde van ontrent acht graden by Zuyden den Æquinoctiael. Dese Stadt was seer wel ghelegen by den oever vande Zee/ ende verthoonde sich seer fraey ende lustich van buyten aen-kommende: hadde op 't hooghste van de Stadt een schoon ende wel gebouwt Klooster der Jesuiten/ seer rijck van in-komsten / hebbende

vele

vele Huyſen/ Landeryen/ ende Beeſten/ allenthalven binnens landts: hadden oock meeſt alle de Braſilianen van dit ghewefte op haer handt/ ende regeerden die naer haer wel-ghevallen. De Stadt hadde daer by noch een Klooſter van Capuchynen; ende by de ſtrandt een groot Klooſter van Dominicanen; ende wat opwaerts noch een St Bento genaemt/ mede groot ende wel ghebouwet/ boven deſen noch een Vrouwen-Klooſter/ Concepcion de Noſtra Sennora geheten. In alle deſe Klooſters mochten weſen onghevaer hondert en dertich Geeſtelijcke perſonen. De Prochie-Kercke van deſe Stadt wierdt ghenaemt St Saluador, ſeer wel ghebouwt: een tweede Prochie-Kercke was ghenaemt St Pedro; beneffens deſe was daer noch een Kercke ghenaemt Miſericordia; daer het Gaſt-Huys by lach/ boven op eenen Bergh/ midden inde Stadt; ende een weynich daer beneden noch een Kercke Noſtra Sennora del Emparo ghenaemt/ ende noch wat verder een Kercxken ghenaemt Noſtra Sennora de Guadalupe: ende voorts op eenen hoogen Bergh vaſt aen de Stadt een Kercke ghenaemt Noſtra Sennora del Monte; eyndelijck noch een Kercxken drie of vier muſquet-ſcheuten vande Stadt ghenaemt St Amaro. De Stadt was aen de ſtrandt geretrencheerdt van St Franciſco tot achter St Bento, maer niet te landtwaert in. De Inwoonderen (behalven de Geeſtelijcke perſonen) maeckten uyt/ jongh en out ontrent de twee duyſent Zielen; ende uyt dit ghetal vier Vaendelen Burgheren van hondert en twintich/ van hondert/ ende van tachtentich koppen: daer laghen mede ordinaris drie Vaendelen Soldaten/ die elck van hondert koppen behoorden te weſen/ dan waren ghemeynlijck qualijck elck tachtentich ſterck. Onder de Burgers waren over de twee hondert wel-gheſtelde Koop-lieden/ eenighe twintich/ eenighe dertich/ ende ſommige oock wel vijftich duyſent Cruſaden rijck gheacht. Van de Stadt af naer het Zuyden tuſſche de Rieviere Bibiribe ende de Zee ſtreckt ſich een ſmalle reep landts af/ op welckes eynde een Dorp lagh/ ghenaemt Reciffe, daer alle de goederen gheladen ende ontladen wierden; daer oock veel volcks woonde: ende ontrent het midden van deſe ſmalte/ welck by-naer een mijle langh is/ in volle Zee/ is de Pozo, daer de groote Schepen ten ancker moeten kommen; hier is ordinaerlijcken achthien ofte neghenthien voeten waters. Nu teghen over deſe Pozo op 't eynde van het Steenen-Riff (welck ſich langhs de Cuſte van Braſil hier henen ſtreckt met verſcheyden openinghen) lach een Fortjen ofte ronden Thoorn van ſeer harde ſteen uyt de water op-ghebouwt al voor vele jaren: ende dwars daer teghen over op 't Landt-Riff, ofte den voornoemden ſmallen reep/ lach 't Fortjen by de Portugeſen ghenaemt St Jorge. Duſdanighe was de gheſtalte vande Stadt Olinda, doen de onſe de ſelve in-namen/ in voegen verhaelt. De tweede Woonplaetſe van deſe Capitania was de Vlecke Garaſu, gheleghen van Olinda vijf mijlen naer het Noorden/ recht over 't Eylandt Itamaraca, binnens landts/ van welckes gheleghentheyt hier naer op ander occaſie breeder ſullen ſpreken. De derde was 't Dorp Reciff, daer reede van hebben ghesprooken/ om de gheleghentheyt van Olinda wel uyt te beelden. De vierde was Moribeca, vier of vijf mijlen van 't Reciff te landt-waert in. De vijfde St Antonio do Cabo, ſeven of acht mijlen by Zuyden 't Reciff, nevens de Cabo St Auguſtin. De ſeſte was St Miguel de Poyuca, thien mijlen van daer: de ſevende het Dorp Serinhain, derthien mijlen. De achtſte/ de Woonplaetſe van St Gonſalvo de Vna, twintich mijlen van 't Reciff. De neghende O Povaçon de Porto Calvo, vijf-en-twintich mijlen van 't Reciff. De thiende het Dorp ofte Vlecke van Alagoa del Nort, ontrent veertich mijlen. De elfſte Alagoa del Zul, wat meer als veertich mijlen van 't Reciff. Benevens noch andere mindere Woonplaetſen/ ende de Dorpen (welcke ſy Aldeas noemen) vande Braſilianen/ vande welcke wy elders breeder ſullen ſpreken.

Voorts

Anno 1630.

Anno 1630. Voorts soo wierden in dese Capitania ghetelt tseventich ende meer Ingenios ofte Suycker-Molens / ('t rechte ghetal sullen hier naer noch ervaren) van welcke sommighe soo groot zijn / ende van sulcken omslach / dat het Dorpen schijnen te wesen / wegen de menichte van lieden die daer in ende om her woonen: alle welcke soo veel Suyckeren maeckten / dat jaerlijcx tachtentich ofte tnegentich soo Schepen als Barcken met Suyckeren ende Brasil-hout / alleen uyt dese Capitania wierden af-ghesonden naer Portugal; naer 't bericht van vele die ettelijcke jaeren daer ghewoont hebben: de welcke mede ghetuyghen dat het ghebeurt is / dat op eenen dach uyt de Haven van Olinda vertrocken veertich Schepen vol-laden met Suyckeren / ende datter noch wel voor soo vele Schepen ladinge bleef liggen inde Pack-Huysen / buyten alle 't Suycker welck noch inde Ingenios was; een groote ende by-naer ongelooflijcke menichte van Suyckeren / de welcke nochtans wordt bevesticht van vele eerlijcke lieden die 't wel behoorden te weten. Om dese Meulens aen 't wercken te houden wierden gerequireert een seer groot getal van Swarten; soo dat jaerlijcx vele Schepen van Angola ende andere ghewesten van Africa, af ende aen voeren. Bevindende by de Registers daer van ghehouden / dat van Angola alleen inde jaeren 1620. 21. 22. 23. wesende vier jaeren / op de Capitania van Parnambuc zijn af-ghescheept vijfthien duysent vier hondert ende dertich Swarten: uyt de welcke de Koningh van Spagnien seer groote nuttigheden ontfingh. De grondt van dese Capitania is deur-gaens goedt / de Berghen niet te hoogh / tusschen beyden schoone Valleyen / die seer vruchtbaer zijn / ende bequaem tot de plantinghe van Suycker-Riedt; daer mede overvloedich beplant zijn; hoewel oock vele ghebergbten zijn / als Masurepe, Moribeque, Zebaatan, Poyuca, waer het Riedt oock op de hooghte wast / ende schoonder als in sommighe Valleyen / door dien een stercken substantieusen grondt heeft / die niet licht zijn vochtigheyt verliest. In dese Capitania werdt mede gevonden het meeste ende beste Brasilie-hout / ghelijck 't selve bekent is aen alle die 't Verw-houdt zijn ghewoon te verbesighen: wordt daer allenthalven inde Bosschen ghevonden / doch meest in 't Bosch by de Portugesen ghenoemt El Gran Matto do Brasil, ontrent festhien mijlen van Olinda gheleghen: den principalen handel van dit hout wierdt ghedreven in St Laurenzo, een kleyn Vlecke / welck wy hier voren hebben over-gheslaghen. Dese Capitania heeft mede seer schoone vlacke landen / bequaem tot weyden / waer door hier een groot ghetal Beesten werdt onder-houden; soo dat om kort te maecken / (alsoo naerder gheleghentheyt sullen vinden om dit alles met meerder omstandigheden ende sekerheyt af te beelden) dese Capitania van Pernambuc gherekent wierdt het Paradijs van Brasil, ende soo goedt gheestimeert als een Koninghrijck. Dit by maniere van tusschenreden ghesegbt zijnde / vande gestalte ende ghelegentheyt van dese Capitania; sullen nu voortvaren tot het verhael van onser verrichtinghen / de welcke wy hier voren ghelaten hebben op den thienden Martij. Naer de veroveringe van de Stadt Olinda ende omligghende Forten / hadde de Gouverneur Matthias d'Albuquerque sich gheretireert ontrent anderhalf mijle West-waert vande Stadt / by de Suycker-Molen van Francisco Montero; wierp daer dry ofte vier Loop-Schansen op / daer hy vijf of ses ysere stucken op plante van kleynder importantie / seer onversien zijnde van Ammunitie ende allerhande krijghsbehoeften: hadde by hem ten minsten duysent Portugesen / die wel musquetten / roers ende zijdt-geweer by haer hadden / maer weynich kruydt en loodt; ende daer benevens wel dry duysent Brasilianen ghewapent met bogen ende pijlen; die uyt de Bosschen ende Struwelen schade deden: konde oock meer Inwoonderen op ontbieden alser Wapenen ende Ammunitie ghenoech ware gheweest. Hem daer stracx te vervolghen / ende 't volck dat sich daer allenskens versamelde /

melde/ te verſtrooyen/ hadde een noodige ende groote ſaecke geweeſt/ ende hadde ſpoedelijck onſe victorie konnen brenghen tot het ghewenſchte eynde. Dan de onſe hielden haer te langhe beſich met het verſekeren vande Stadt; ende en waren van des vyandts toe-ſtandt ende de middelen en wegen om hem te vervolghen niet al te wel onderricht/ voor dat hy hem in deſe plaetſe ghevaſt ende een Legher ghelecht hadde / welck wy voort-aen / volgende daer in de Portugeſen / het Arreyal ſullen noemen. Den elfden Martij quamen voor het Reciff op de Reede de neghen Schepen die noch aen de Vloote onbraken; Oragnien, de Waſſende Maen, de Tiger, de Sonne-blom, Adam en Eva, Concordia, den Ouden St Jan, Diemen, en den Ouden Oragnie-Boom: daer mede quamen drie Politique Raden / Mr Jehan de Bruyne, Philips Serooskercken, ende Horatio Calandrini; als mede den Overſten Lieutenant Alexander Seton, met ſes hondert ende vijf-en-tſeſtich Soldaten; veel Gheſchuts/ Ammunitie/ ende andere Krijghs-behoeften. Des anderendaeghs ende volgende wierdt het volck gelandt/ ende de gantſche Krijghs-macht gereparteert in drie Regimenten. Den veerthienden wierdt den Overſten Steyn-Callenfels uyt-geſonden met ontrent ſes hondert man/ om des vyandts contenance te beſichtighen / ende revenge te ſoecken weghen 't volck / welck by de vyandt tuſſchen 't Reciff ende de Stadt wierdt doodt geſlagen / ende die hier ende daer verraſt wierden alſſe uyt-togen om Oragnie-appelen ende andere ververſinge te plucken. Hy trock tot ontrent een plaetſe/ alwaer Albuquerque (naer 't rapoort van twee gevangens) lagh met twee duyſent man / ende twee ſtucken gheſchuts; ende ſcharmutſeerde met de vyandt; doch alſoo daer een gewaldigen regen in-viel / naer dat de vyandt tamelijcke ſchade hadde gedaen / ſoo retireerde ſich met verlies van vier dooden/ ende twintich ghequetſte; bracht de twee voornoemde ghevanghens mede / de welcke verklaerden dat de Capiteyn van 't Fort St Jorge, genaemt Antonio de Lima, ghevangen was / ende die van Caſteeltjen op 't Water-Reciff ontlopen; werdende beyde beſchuldicht haer in deſe defenſie van hare plaetſen niet wel ghenoeghſte hebben ghequeten: alſmede dat Albuquerque van gheen quartier tuſſchen ons ende hem en wilde hooren; ende ſelfs ſijn Biecht-Vader / weſende een Capuchijn / niet wilde ranſoeneren. Deſen dach wierdt by de onſe den Politiquen Raedt / volgens de ordre in 't Vaderlandt ghegeven / in haer ampt ende bedieninghe gheinſtableert. Des anderendaeghs 's morgens verthoonde ſich een troupe vande vyandt te peerde aen d'ander zijde van 't Reciff ende 't Fortjen / welck beneden de Stadt aen de Zee lagh / dan alſoo der een ſcheut met canon wierdt ghedaen uyt het Fortjen / welck een man te peerde wegh nam / ſoo begaf dit volck ſich weder te rugghe. Daeghs daer aen heeft men Commiſſariſen geſtelt over de Vivres ende Ammunitien; ende is gereſolveert 't gheboomte rontom het Klooſter af te houwen / ende de Huyſen die daer in ſtonden / te verbranden / om beter van ſich te konnen ſien / ende te verhoeden dat de vyandt bedeckt / de onſe niet en konde beſpringhen; 't welck datelijcken met vijf hondert mannen is begonnen. Den achthienden heeft men Raedt ghehouden over de noodige Fortificatien / ende goedt ghevonden het Klooſter op Antonio Vaaz te betrencheen teghen den in-val vande vyandt van 't vaſte landt: ende op het Landt-Reciff een Schanſe te liggen met vier Bolwercken/ op de plaetſe daer Albuquerque al hadde voor-ghehadt ende begonnen eene te legghen; te weten aen 't in-kommen vande Pozo, tegen over 't gat / dat gheen Schepen mochten in-kommen tegen onſen wille. Den Overſten Lieutenant Seton trock met een partij volcks buyten de Stadt op den Bergh / van waer de Portugeſen de onſe dagelijcx quamen begapen/om te ſien of men die plaetſe ſoude konnen ſterck maecken; ende heeft met eenen eenighe Huyſen aen brandt gheſteken / daer de vyandt 's nachts in quam logeren / alſoo deſe Huyſen de

Anno 1630.

ANNO 1630. onse te dicht op de neuse lagen. De Colonel is 's anderdaeghs self den Bergh gaen besichtighen / ende hoe-wel hy wel merckte dat de vyandt sich hier kommende logeren / ende eenich gheschut plantede / het Klooster vande Jesuiten seer hadde konnen beschadigen / ende in flenteren schieten / soo vondt nochtans sijn macht te kleyn / om soo vele plaetsen teffens te besetten. Den twintighsten quam by de onse over-lopen een Brasiliaen uyt het Eylandt Itamaraca, de welcke haer de ghelegentheyt van 't Eylandt ende 't Casteel daer in liggende / redelijck wel openbaerde; als namentlijck dat in 't Casteel / gheleghen op een hooghde / waren sesthien stucken geschuts / ende vier of vijf hondert mannen. Des anderendaeghs werdt door 't Jacht de Phœnix, ende noch een ander / opghebracht een ghenomen Bercke met twee hondert en twintich pijpen Wijns / kommende van Madera: ende zijn den selven dach / dry hondert Bootsghesellen ghecommandeert naer 't Reciff, om hout te hacken / ende bossen te maecken tot op-bouwinghe van 't Fort. Den twee-en-twintighsten is de Vice-Ammirael Joost van Trappen, ghesecht Banckert, van 't Reciff t'zeyl ghegaen naer 't Eylandt Sta Helena met 't Schip Æmilia als Ammirael, de Salmander als Vice-Ammirael, de Neptunus als Schout by nachte, ende voorts Amsterdam, Groeninghen, Enchuysen, Post-paerdt, ende de Maen, meest al groote Schepen / van welcker verrichtinghe wy hier naer sullen spreken. Den dry-en-twintighsten werdt Capiteyn Cornelis Cornelisz. Jol met sijn Chaloupe ghesonden naer 't Eylandt Antonio Vaaz, om versch water te halen; dan naerder kommende / vernam een partije Portugesen / die besich waren met de water-putten te vergiften; de welcke de onse ghewaer werdende / vluchten: eenighe Soldaten droncken onvoorsichtelijck van 't water / soo datter twee subitelijck van storven; maer de andere door hulpe van Medicamenten zijn 't noch ontkommen. Tusschen den vier ende vijf-en-twintigsten was de vyandt seer bedecktelijck tot beneden aen de Stadt gekommen / doch onse Wachten wierden hun ghewaer / ende maeckten alarm / soo dat sich weder van daer maeckte sonder yets te attenteren. Maer des anderendaeghs / de Generael Loncq van 't Reciff kommende naer de Stadt met een Convoy van vijftich man / onder 't beleydt van den Major Schutte, wierdt onder-weghen seer onversiens van een party Portugesen ende Brasilianen besprongen / soo dat in groot ghevaer waren / ende ghenoegh te doen hadden met haer te salveren: daer bleven ses-en-dertich vande onse doodt / ende vijf of ses ghequetst; ende was mede onder de dooden de Predikant Jacobus Martini. Den acht-en-twintighsten is Capiteyn Berstet met ontrent dry hondert man / twee uyren voor der Sonnen opgangh te landt-waert in ghetrocken / meynende de Brasilianen / de welcke ons volck daghelijcx groote schade deden / onversiens te overvallen; maer de Brasilianen ons volck by tijdts ghewaer wordende / zijn in 't Bosch ontkropen / soo dat onse troupe onverrichter saecken weder quam. Hier op soo wierden de

Aprilis. Brasilianen noch dagelijcx stouter / soo dat den derden April teghen ons volck quamen scharmutseren dicht by de Kercke / ende onse Borstweringe. Den vijfden arriveerden uyt het Vaderlandt twee Schepen / de Maeght van Enchuysen, ende een bevracht Schip West-Vrieslandt, gheladen met Ammunitie ende Vivres / met brengende vier-en-tachtich Soldaten tot recreuten. Den derthienden wierdt Dirck de Ruyter, nevens Capiteyn Craye met de Jachten de Vos ende Oyevaer af-ghesonden om de ghelegentheyt van Itamaraca ende Pariba te bespieden / ende quamen naer twee dagen weder te rugge. Den achthienden / alsoo by de dry hondert Boots-ghesellen / by sich hebbende eenighe Soldaten tot haer bescherminghe / op 't Eylandt Antonio Vaaz besich waren met hout te hacken: is de vyandt aldaer verborghen ligghende / ontrent ten acht uyren 's morghens op haer uyt-ghebroken met weynich volck / ende retireerde al

schar-

scharmutserende; onse Soldaten / sonder bevel van haer Overste te verwachten / ende een party Matroosen / zijn de vyandt furieuselijcken ghevolcht / ende alsoo in sijne embuscade vervallen: de vyandt was daer wel acht hondert sterck / soo dat de onse het veel te quaedt kreghen / ende met verlies van vijf-en-veertich Soldaten ende ses Boots-ghesellen het moesten ontvluchten; daer soude meerder schade zijn gheschiet / ten ware ons volck op Antonio Vaaz inde wapenen ghebracht zijnde / op de vyandt ware uyt-ghetoghen / ende de selve doen retireren in 't Bosch / waer haer niet gheraden was te volghen. Des anderendaeghs isser een Redoute gheordineert te ligghen / om de water-haelders te beschermen. Den twintighsten arriveerden uyt het Vaderlandt de Pinas, ende het Haesken, ende den een-en-twintighsten de Neptunus ende Æolus; t'samen mede brengende inde tseventich Soldaten / nevens de Commandeur Joannes van Walbeeck: Daeghs daer aen is de Commandeur Dirck Symonsz. van Uytgeest met het Schip Swol, de Swane als Vice-Commandeur, 't Wapen van Hoorn als Schout by nachte, de Leeuw, Campen, Overijssel, ende de Jachten den Eenhoorn, ende Meerminne, op de welcke waren vier hondert en vier-en-tachtich koppen; t'zeyl ghegaen naer de Bahia, om daer te kruyssen. Ende is ten selven daghe Joannes van Walbeeck (die tot een ander exployt derwaerts was ghesonden / d'welck om sekere redenen noch wierdt uyt-ghestelt) in 't ghetal vande politique Raden aen-ghenomen. Den vijfden Maij, naer dat de Generael Loncq te voren alle de Wercken nevens de Raden hadde helpen beramen / ende goede ordre ghestelt / op de Schepen met de welcke hy naer 't Vaderlandt hadt te keeren, heeft sijn af-scheyt vanden Raedt / de Colonel, ende andere Officieren ghenomen / ende is aen sijn Schip ghevaren. Ten selven dage is de Commandeur Dirck de Ruyter met ses Schepen / Oragnien, de Faem, Nassauw, de Geele Sonne, de Goude Leeuw, Tertholen, ende twee Jachten / Muyden, ende den Otter, op de welcke waren ses hondert en vijf-en-vijftich koppen; t'zeyl ghegaen / sijn kours stellende naer West-Indien: sijn verrichtinghe sullen hier naer verhalen. Den sevenden arriveerde aldaer 't Schip de Arca Noë, van de Camer van Amsterdam, ende des anderendaegs vertrock de Generael Loncq met de Schepen / Amsterdam, Uytrecht, Hollandia, Munnickendam, Amersfoort, Provintie van Uytrecht, 't Zeeuws Galeon, de Eendracht, ende 't Jacht den Oyevaer, op de welcke waren vijf hondert en neghen-en-tneghentich koppen / stellende sijn kours recht naer 't Vaderlandt. Ten selven dage wierdt by 't Jacht de Swaluwe een Prijs op-ghebracht / ghe- laden met hondert en tsestich pijpen Wijn / ende eenige Stuck-goederen. De politique Raden / die naer het vertrecken vande Generael, daer nu het volle ghesagh hadden / hebben des anderendaeghs ghe-resolveert dat den Ammirael Pieter Adriaensz. Ita met thien Schepen mede naer West-Indien soude varen / om daer sijn heyl op den alghemeynen vyandt te versoecken. Ende werde de volghende daghen alle vlijt aen-ghewent om de Schepen daer toe ghedestineert veerdich te maecken. Ende alsoo den Ammirael nevens de politiquen Raedt Servatius Carpentier, den veerthienden van 't Reciff naer de Stadt was getrocken / om sijn af-scheyt van den Raedt ende militaire Hoofden te nemen; ende 's anderdaeghs met een Convoy van tneghentich Soldaten / onder het beleydt van Capiteyn Daye, soude weder keeren naer 't Reciff; is het gebeurt / dat recht buyten scheuts van 't Fortjen onder de Stadt ghelegen / haer een grooten slagh-reghen over-viel / waer door de lonten uyt / ende het gheweer gantsch nat wierde: de vyandt die recht teghen over aen d'ander zijde van de Rievier in embuscade lagh / dit siende / quam in aller ijl over / soo dat ons volck weghen verbaestheyt gantsch moedeloos wierdt; den Ammirael en de Capiteyn deden haer uyterste beste om 't volck staende te houden / dan alsoo

Anno 1630.

Mayus.

ANNO 1630. des vyandts Brasilianen fel met pijlen onder haer schoten / ende sy haer musquetten niet konden gebruycken/ en was het volck niet te houden/ maer vluchten sonder omsien: den Ammirael was hier in 't uyterste ghevaer/ weerde hem een wijl kloeckelijck / dan siende dat het volck hem besweeck / ende de vyandt te sterck wierdt / nam sijn retraite weder naer de Stadt / en soude het quaedt ghenoegh ghehadt hebben; hadde de Colonel ende andere Officieren met haer volck niet uyt-gevallen/ ende alsoo de vyandt doen retireren: de onse verloren hier dertich man/ waer onder waren twee Lieutenanten / ende vier Scheeps-Commisen / ende een Siecken-Trooster. Daeghs daer aen keerde den Ammirael met een Boot te water naer het Reciff. Den seventhienden toogh de Gouverneur Wardenburgh, ende de Lieutenant Colonel Seton met twee hondert man naer de plaetse daer ons volck was doodt gheslaghen / doch en vonden daer gheen vyandt; noch ghewach van eenich werck / welck men seyde de vyandt daer soude voor hebben te maken door de Rievier / om oock met hoogh water over te kommen; ende 't Reciff ende de Stadt vanden anderen te separeren. Ten selven daghe is den Ammirael Pieter Adriaensz. Ita met de Schepen / Graef Ernest, den Tiger, Wassende Maen, Goude Sonne, 't Groen-wijf, de Pinas, Oragnie-Boom, de groote Chaloupe ofte Fregatte, op welcke alle waren vijf hondert en vijf-en-veertich koppen / ende 't bewrachte Schip den Æolus van voor 't Reciff t'zeyl ghegaen: wiens verrichtinghe wy hier naer sullen vervolgen: ende nu vorder verhalen 't gene in Brasil is gheschiet. Daer bleven doen noch seventhien Schepen met vijf hondert en ses-en-twintich Boots-ghesellen. Daer waren by de onse inde Stadt ghebleven vijftich of tsestich Swarten / die men heeft goedt ghevonden met boogen ende pijlen / en met rapier en knodse te wapenen. Den negenthienden waren onse vier-roers uyt naer het Kerckken toe/ daer de vyandt sich daghelijcks quam verthoonen/ verbranden de Huysen die daer ontrent stonden/ ende schoten een notabel Persoon vande vyandt doodt. Den vier-en-twintighsten met den dagheraedt is de vyandt wel vijfthien hondert mannen sterck op 't Eylandt Antonio Vaaz onversiens in onse buyten-wercken voor 't Klooster ghekommen: de Schildtwachten haer verrast vindende/ namen de vlucht; de vyandt binnen de Wercken zijnde / dede voorts sijn best om de Huysen te over-rompelen / ende hadde reede het gheschut op de Baterye naer 't Reciff om-ghekeert / ende een vande Ramparden af-ghesmeten: doch ons volck inde wapenen kommende / is soo kloeckmoedigh op haer aen-ghevallen/ dat de vyandt noch wierde ghestut/ insonderheyt in een Huys / alwaer een Corporael de buyten-wacht hadde / die hem seer dapper queet: sulcx dat de vyandt sich eyndelijck most retireren; daer wierden alleen elf dooden inde grachten ghevonden / de reste / waer onder een Colonel was/ hadden sy met koorden wegh gesleypt. Men gist dat de vyandt wel twee hondert soo dooden als ghequetsten heeft ghehadt / door dien het canon vande Schepen ende Forten in 't retireren gewaldigh onder hun speelde: van onse sijde bleef maer een Sergeant doodt / ende waren ontrent vijf-en-twintich ghequetste / daer onder den Oversten Lieutenant Elst, ende de Capiteyn de Vries. De Corporael die hem soo wel ghequeten hadde / wierde vereerdt / ende de wegh-lopers ghestraft; ende werden storm-palen gheordineert inde Retrenchementen teghen het op-klimmen. De volghende daghen zijn de vier-roers aen verscheyden oorden uyt-gheweest / doch gheen vyanden vernomen. Den tweeden des volghenden maendt Junij is de vyandt weder ghekommen op 't Eylandt Antonio Vaaz, ende heeft inder haest eenighe onser Wercken gheslecht/ doch weder moeten retireren. 'T nieuw Fort op 't Reciff was eenighe daghen te voren aen-bestedet; de vyandt wel siende dat ons volck daer aen wrocht; heeft den vijfde ghepooght 't selve te verhinderen / doch is

Junius.

door

door ons gheschut van daer ghedreven. De Brasilianen vande vyandt en lieten daerom niet by-naer alle nachten over de Rievier Bibiribe op 't Landt-Reciff over te kommen / ende soo veel van onse Wercken om-verre te smijten als sy konden: ende den sesten 's nachts upt de Wercken verjaeght zijnde/ en siende dat de onse maer dertich sterck waren / joegen de onse daer wederom upt / en behielden de Wercken in / tot datter meerder ontset quam. De Gouverneur om dat in toe-kommende te verhoeden / belaste daer een Kiste te maecken/ d'welck zijn Palissaden die in 't vierkant inde aerde staen / daer aen beyde sijden plancken werden aen-ghenagelt/ en tusschen beyden met aerde ghevult; waer in een heele Compagnie sonder perijckel konde wachten / ende 't ghewrochte defenderen. Dit Fort/ naer sijn besteck / is een regulier vierhoeckich Fort / de Bolwercks-punten ligghende dertich Rijnlandtsche roeden vanden anderen; de proportie des faces achthien / espaule ses / ende courtine seven-entwintich. Dese dagen wierter een Scheepken op-ghebracht / kommende van Sevilla, ende willende naer Angola, geladen met veertich pijpen/ ende dry duysent dry hondert pottisen Wijn / hondert en dertich pottisen Brande-Wijnen/ en tsestich met Olijven. Het maeckte in die tijdt op de Custe seer quaedt weder / soo dat 't Schip Deventer inde Haven kommende / verongheluckte / den twaelfden Junij; ende daer stranden in acht dagen tijdts wel dry Booten. Den sesthienden 's nachts quam de vyandt weder heel sterck over / meynende het Fortjen by Zuyden de Stadt aen strandt ligghende te overrompelen: eenighe van haer over de Borstweeringhe gheklommen zijnde / staken de deure van 't Fort aen brandt / ende eenighe klommen oock op tot aen de schut-gaten: de onse en hadden weghen den grooten reghen gheen lonten brandende konnen houden / doch staken die by het op-gaende vier vande Poorte aen: ende weerden haer soo mannelijck met piecken ende anders/ dat de vyandt ghedwongen was sich van daer te packen: lieten achter vele sacxkens met Pulver/Koussen/ Schoenen / ende deur-schoten Hoeden: in 't retireren schoten de onse onder haer met canon; soo dat wel te ghelooven is datter al vele dooden ende ghequetsten zijn gheweest: in ons Fort en waren maer seven ghequetste. Onse vier-roers ginghen meest alle nacht teghen den dagheraet upt de Stadt op hasardt / doch en vonden nerghens gheen volck: soo wist de vyandt sich voor de onse te mijden: oock soo hadden de Brasilianen (ghelijck men upt de overlopers vernam) haer meest te landt-waert in begeven / ende vele Inwoonderen hadde haer mede wech gemaeckt. Den eersten Julij arriveerde Overijssel, ende bracht een Schip aen met twee hondert en tachtentich Swarten / soo Mans als Vrouwen / en Kinderen / welcke hy op de hooghde van veerthien graden by Zuyden de Linie ghenomen hadde: ende 's anderdaeghs vernamen upt een Neger die van Pariba was over-ghekommen / dat aldaer seven Caravelen van Portugal waren aen-ghekommen. Den derden is de vyandt weder heel sterck over de Rieviere op 't Landt-Reciff ghekommen/ ende heeft alle het rijs dat daer met groote moeyte was ghebracht / om aen de Wercken te ghebruycken / op een hoop ghewORpen / ende den brandt daer in ghesteken. De volghende nacht meynde 't selve te doen aen het houte Wambas / welck daer was ghemaeckt tot bescherminghe vande werck-luyden/ dan wierden soo met een stucxken ghegroet / dat haer op 't spoedichte weder van daer maeckten. De volghende daghen maeckte het seer quaedt weder/ van storm ende reghen/ doch en liet de vyandt derhalven niet verscheyden aen-vallen te doen / soo op 't Reciff, als op Antonio Vaaz, doch sonder voordeel. Den seventhienden quam de vyandt wederom 's nachts over 't water / ende dede een stercken aen-val op 't nieuwe Fort met vier-potten ende anders / doch wierden soo ghegroet / dat sich wel knap van daer retireerden / lieten maer een doode achter / doch by

Anno 1630.

Julius.

Anno 1630. 't bloedt welck men op de Wercken ende allenthalven op 't ſtrandt vondt ligghen/ was wel te ſien datſe hare andere dooden hadden wegh gheſleypt. Den Raedt vondt ſich ſeer verlegen met de laeſte aen-ghebrachte Swartinnen/ ſoo weghen de Vivres welcke ſy ſonder dienſt te doen hielpen op eten; als om de ontucht die met de ſelve by de Soldaten wierdt ghepleecht: weſweghen dan den twee-en-twintighſten ghereſolveert hebben/ de ſelve met de Portugeſen dieſe van Angola hadden gebracht te landt-waert in te zeynden/ ende haer daer van te ontlaſten: maer alſooder hondert en twintich langhs Antonio Vaaz uyt toghen/ zijn des vyandts Braſilianen op haer ghevallen/ ende hebben een vande Portugeſen die mede gingen/ nevens vijf ofte ſes van deſe arme creaturen doodt gheſlaghen; ſoo datſe weder met hare kinderkens inden arm naer onſe Forten toe quamen vluchten; een deel van ons volck niet verre van daer in embuſcade liggende/ ende meynende dat het de vyandt was die aen quam/ gaven daer mede vier onder/ ſoo dat ſy de vyandt ghelijck van voren ende van achteren hadden; doch gheraeckten noch weder in ons quartier. De Gouverneur Wardenburgh bevindende dat door de continuele regenen in dit Winter-ſaiſoen de muſquetten van kleyn ghebruyck waren/ heeft goedt ghevonden uyt beyde de Regimenten die inde Stadt laghen/ een Compagnie vier-roers op te richten. Men bevondt deſe dagen dat al verſcheyden van onſe Franſche Soldaten/ aen des vyandts zijde over liepen/ ghelijck oock al te voren hadden ghedaen: ſoo dat de vyandt door de ſelve vele van onſe gheleghentheyt leerde.

Auguſtus. Den eerſten Auguſti quam van Pao Amorello een Braſiliaen op een Vlotjen langhs de Zee tot ons over/ de welcke verhaelde datter aen Itamaraca twee Caravellen waren aen-ghekommen met Ammunitie/ nevens een Capiteyn/ de welcke verklaerde datter noch twintich Schepen met krijghs-volck hadden te volghen. Den vierden arriveerden voor 't Reciff de Schepen/ Gelderlandt, ende den Bruyn-viſch, gheladen met Vivres/ ende ſes-en-vijftich Soldaten tot recruyten. Des nachts is den Overſten Lieutenant Seton met een party volcks uyt-ghetrocken/ naer een plaetſe tuſſchen de Stadt ende het Reciff; ende heeft aldaer om-verre ghewořpen ende gheſlecht een halve Mane ende Borſtweeringhe die de vyandt hadde op-ghewořpen van plancken/ ende tuſſchen beyden met aerde ghevult/ om onſe Convoyen/ gaende vande Stadt naer het Reciff, te beſchadighen. Den ſeſten 's morghens is de vyandt weder heel ſterck over 't water gekommen/ ende heeft de plancken ende anders/ welck op ſtrandt was blijven ligghen/ met ſich ghenomen/ om ſijn Borſtweeringhe die by de onſe gheſlecht was/ weder op te maecken; dan ons Convoy daer op uyt-kommende/ heeft de vyandt ſich weder over 't water begeven/ ende onſe vier-roers zijn hem deur 't water ghevolcht/ ende hebben hem inde Boſſchen ghejaecht: de vyandt liet dry dooden achter; ende de onſe wierpen ſijn begonnen werck weder onder de voet. Den neghenden is de voorſeyde Braſiliaen weder tot ons ghekommen/ ende bracht aen datter een Compagnie van ſijne natie genegen was ſich by de onſe te voegen/ verſoeckende dat ſy een Convoy wilden ſtieren langhs het ſtrandt naer Rio Dolce toe/ om de ſelve aen te halen: hy verhaelde met eenen/ dat de Braſilianen al wat beducht waren by ons te kommen/ om dat noch wel indachtich waren/ dat men de voorgaende jaeren haer inde Bahia de Trahiſon, naer dat hare gheneghentheyt t'onſwaert metter daet hadden ghethoont/ ſoo hadde verlaten. Des anderendaeghs 's morgens trocker een Convoy uyt de Stadt naer het Reciff, ſterck twee hondert en vijftich koppen/ ende die van 't Reciff quamen haer met ghelijck ghetal te gemoet. De vyandt (de welcke ſcheen hier van door eenich verrader gheadverteert te weſen) lagh op ſijn luymen aen d'ander zijde vande Rievier/ wel twee duyſent man ſterck/ ſoo men vermoede; ſcharmutſeerden langh met den anderen:

eynde-

eyndelingh soo trocken onse vier-roers door 't water/ dreven de vyandt uyt sijn Borst-weeringe/ ende demolieerden 't gantsche Werck; 't grosch vande vyandt hieldt sich al bedeckt in 't bosch/ soo dat de onse alleen op den roock aen-schoten; dit duerde wel twee uyren sonder op-houden / ende ten ware 't water van de Rieviere weghen de storm in Zee / sich soo hooghe hadde ghehouden / onse gantsche troupe soude sich door 't water hebben begheven / maer alsoo 't selve meer ende meer wies / waren onse vier-roers ghenootsaeckt haer weder naer over te begheven; en was wel tijdt / want 't water was soo hoogh ghewassen/ dat eenighe tot aen den hals daer in stonden / ende eenighe in groot ghevaer waren van te versuppen: in dit ghevecht en zijn maer drie vande onse ghebleven / ende seven gequetst; wat getal de vyandt daer verloren heeft/ is onseker; werdt gheloofft al groote schade heeft gheleden. Niet teghenstaende heeft men 's anderdaeghs hem weder sien wercken ter plaetse daer de onse sijn begravinge gheslecht hadden. Den vijfthienden zijn aldaer wel ghearriveert den Haes van Hoorn, ende de Meerminne van Amsterdam; met de welcke quamen tsestich of tseventich Soldaten/ende voorts Vivres ende Ammunitie; als mede den seventhienden 't Schip Rotterdam. Den neghenthienden/ alsoo de wercken anders hadden moeten stil-staen/ is alle het volck van 't Reciff ende Antonio Vaaz uyt-ghegaen om rijs te hacken / latende alleen de Schildt-wachten op hare plaetsen; ghelijck dan oock de voorleden nacht uyt waren gheweest/ ende in embuscade gheleghen / ende drie Peerden hadden in-ghebracht / van de welcke sy twee Portugesen hadden ghelicht. Het begon nu dagheliicks/ alsoo het Somer-saisoen aen-quam / seer schoon ende drooch weder te maken; ende de onse wel merckende dat den Oorlogh gantsch op een ander wijse soude moeten vervolcht werden/ om een goedt eynde te bekommen/ begonde de leedighe Huysen vande Stadt vast af te breken / ende de materialen naer het Reciff tot herstellinghe vande Huysen aldaer allenskens over te brenghen / van ghevoelen werdende dat men te Stadt Olinda, om dat niet en was te fortificeren/ ende groot volck tot besettinge vereyschte/ behoorde te verlaten. Den dry-en-twintighsten quam een Swarte tot de onse over-ghelopen; ende brocht aen/ dat de Gouverneur Albuquerque weynich volcks by sich hadde / dat de meeste Inwoonders van de Stadt Olinda al verschoven waren / ende eenighe naer de Bahia de todos los Santos, ende eenighe naer Pariba sich hadden begheven; dat oock de Brasilianen die noch by hem hadde / een deel niet meer soo ghenegen en waren om teghen de onse te vechten; dat alle sijne hope nu stondt op een machtige Armade die sy uyt Portugal verwachten. 'T selve wierdt mede ghenoeghsaem vernomen uyt verscheyden brieven van Portugesen die in onse handen quamen te vervallen. Des nachts tusschen den dry ende vier-en-twintighsten trocken de vier-roers uyt / nevens een goede partije musquettiers / om aen de over-zijde van het Landt-Reciff, over de Rieviere Bibiribe, te besichtighen wat Wercken de Portugesen aldaer hadden / ende bevonden dat sy naer de laeste onder-worpinghe niets daer aen en hadden vermaeckt. Ondertusschen voeren de onse al voort met het demolieren van de Huysen inde Stadt Olinda, om de redenen voren verhaelt. De verscheyden gevoelen over dese saecke hadden de oordeelen in 't Vaderlandt langh op-ghehouden / want eenighe militaire Persoonen / hadden soo door haer selfs als door brieven / de Vergaderinghe der XIX diverselijck gheinformeert / eenighe van ghevoelen zijnde/ dat men de Stadt wel konde fortificeren/ende andere niet; waer door is toe-ghekommen dat men langer als wel dienstich was/ hadde belast de Plaetse te maintineren / ende niet te verlaten. In vervolgh / wierden den acht-en-twintighsten de Klocken / nevens eenich Spaensch Yser / welck inde Stadt was ghevonden/ naer 't Reciff over ghebracht. Des anderendaeghs wierden met

Anno 1630.

Anno 1630. met pijlen eenighe brieffkens inde Stadt gheschoten / als mede in 't Fort op 't Reciff, onderteeckent by eenen Franschen over-loper / waer mede hy sijne Landts-lieden / die vande Roomsche Religie waren / vermaende de onse te verlaten / ende tot de Portugesen over te kommen. Men hadde al eenige tijdt een quaedt vermoeden gehadt op eenen Adriaen Verdonck, die voor Commijs uyt het Vaderlandt was over-ghesonden / als of hy met de vyandt eenighe secrete correspondentie onderhielde / ende onse aenslaghen / voor soo vele hem kenneliјck konde wesen / openbaerde. Soo dat de militaire den selven den ver-
September. tighsten in versekeringhe deden stellen / ende den derden September aen de Politique Raden ghevangh lijck over-leverden. Doch alsooder niet klaers ghenoegh en konde bevonden werden tot sijne belastinghe / soo wierdt korts daer naer weder los ghelaten. Den vierden is de voorseyde Brasiliaen weder tot de onse ghekommen / ende heeft verklaert datter vele Brasilianen waren die seer ghenegen waren by de onse over te kommen / dan dat sy verhindert wierden door de stercke wacht die de vyandt by Noorden de Stadt was houdende; met versoeck dat de Wacht mocht werden van daer gedreven / ende der Brasilianen over-komste ghefaciliteert. Den sesten 's nachts zijn de vier-roers weder uyt gheweest om 't werck / van welck de vyandt onse Convoyen ordinaerlijck quam bespringen / te besichtighen / ende bevonden dat de vyandt daer een retrenchement hadde op de water-kant aen de Rievier / ende een halve Mane wat innewaerts / tot hare retraite in tijdt van noodt. Den elfden is aldaer wel ghearriveert 't Schip Ter-Veere uyt Zeelandt / met eenich secours; ende 's anderdaeghs heeft den gantschen Politiquen Raedt / de welcke sich tot noch toe inde Stadt hadde onthouden / sich naer 't Reciff begheven / ende sijne residentie aldaer ghenomen: niettemin op seker schrijven uyt het Vaderlandt / voort-ghekommen uyt quade informatie / als voren / is by trommel-slagh verboden / dat men inde Stadt gheen Huysen meer en soude af-breken. Den sesthienden 's morghens twee uyren voor den daghe / zijn twee vande Overste Lieutenants / te weten / Eltz, ende Steyn-Callenfels, met de vier-roers vande Stadt / expresselijck daer toe ontboden / ende noch ses Compagnie volcks / de Verga gaen besichtighen / ende trocken langhs 't Eylandt Antonio Vaaz; doch alsoo bevonden dat de vyandt op sijn hoede was / ende goede wacht hieldt / en zijn niet over het water ghepasseert / maer onverrichter saecke te rugghe ghekommen. Des anderendaeghs wierden twee Chaloupen gesonden by Noorden de Stadt / naer Pao Amorello, om de Brasilianen nu meermael verhaelt / over te halen / doch en konden daer weghen de barninghen / niet aen landen / ende quamen sonder yets te verrichten / weder. Daeghs daer aen wierden weder derwaerts ghesonden vier Chaloupen / die des 's nachts weder kommende / alleene met brachten / vijf Mans / dry Vrouwen ende vier Kinderen. Den negenthienden is ons volck over-gevaren naer den uyt-stekenden hoeck van 't vaste landt / recht teghen over het Dorp op 't Landt-Reciff, ende neerstelijck den selven besichtight hebbende / bevonden het een Eylandeken te wesen / van harde grondt / ende vol rijs / soo dat de vyandt daer eenich werck makende / het Reciff van daer ghewaldigh soude konnen beschadigen. Den een-entwintighsten quam de vyandt dicht onder ons Fort op Antonio Vaaz, met haeckende langhe roers / ende schoot seer fel uyt het kreupel-bosch / doch en dede de onse gheen schade. Ende in teghen-deel is onse Gouverneur ten selven daghe met een goede troupe volcks over de Rieviere ghegaen / ende heeft aldaer doen te gronde werpen seker groot Huys / d'welck lagh over ons nieuwe Fort op 't Reciff; daer ghe schieden eenighe scharmutsen met de vyandt / met weynich schade aen weder-zijden. 's Anderdaeghs arriveerden de Schepen / Delft, ende S[t] Pieter, uyt Zeelandt / ende brachten nevens Victualie ende andere behoeften /

hoeften/ twee-en-tachtich Soldaten. Den dry-en-twintighsten wierdt by den vollen Raedt geresolveert een tocht te doen op de Verga, door dien dit het voor- Anno
naemste ghewestе was / welck het Arreyal spijsde; daer wierden uyt de Stadt 1630.
toe ontboden vier hondert man / met den Major Foucke Honcks, ende andere Officieren; de welcke den vijf-en-twintighsten met den daghe op 't Reciff quamen / dan alsoo het ghetije om door 't water te passeren / te laet viel / wierdt 't selve naer-ghelaten / ende werdt goedt ghevonden des naer-middaghs naer 't Witte-huys te gaen / welck was ghelegen tegen over het nieuwe Fort by de onse op 't Landt-Reciff gemaeckt / ende genoemt 't Fort de Bruyne (naer Mr Johan de Bruyne, die alsdoen inden Politiquen Raedt presideerde.) Ginghen derwaerts met ontrent vijfthien hondert mannen / waer onder waren twee hondert en vijftich Boots-ghesellen / om met eenen rijs te kappen / tot ghebruyck van onse Fortificatien; en vonden daer gheen vyandt; verbranden het Huys en brachten een groote menichte van rijs aen; ghelijck mede de volghende daghen in 't aen-halen van rijs ghecontinueert hebben. Den neghen-en-twintighsten is aldaer wel gearriveert 't Schip den Haringh van Amsterdam, gheladen met allerhande Vivres, ende is 't Schip Overijssel naer 't Vaderlandt af-ghesonden met twee-en-tachtich onvermoghende Soldaten / om sich daer van te ontlasten. Den eersten October 's morgens trock ons volck heel sterck October.
uyt / ende marcheerde nevens 't Fort de Bruyne door de Rievier aen 't vaste landt / ende doen door een wegh die daer vonden / tot aen twee Huysen / recht achter 't Fort op Antonio Vaaz gheleghen / inde welcke de vyandt ghewoon was dach en nacht te ligghen / ende ons volck welck aen 't Fort arbeyde te bespien ende te beschadighen: braken de Huysen af / ende wierpense te gronde. De vyandt dit vernemende / quam sich verthoonen / doch werdt by onse troupen soo hardt aen-getast / dat sich stracx weder in 't Bosch retireerde. In 't aftrecken werden onse vier-roers in embuscade gheleght / de welcke de vyandt/ die de onse achter inden steert meynde te slaen / omcingelden/ ende daer soo onder treften / dat de vyandt in groote confusie vluchte met verlies van festhien dooden/ onder welcke eenige van Remarque moesten zijn / door dien onse Soldaten een Goude keten met een kruys/ ende anders/ tot buyt bequamen. Des nachts quamen twee Swarten tot ons over-lopen/ die den toe-standt van des vyandts Fortificatie in 't Arreyal eenichsints wisten te decifreren: als mede te seggen dat de vyandt aen de Cabo St Augustin een Schip met volck ende Ammunitie hadde bekomen / ende elders twee Scheepkens met Wijnen. Den tweeden wierdt een generalen Biddach by de onse ghehouden. Den vierden verthoonde de vyandt sich heel sterck op den Rooden Bergh by de Stadt / doch alsoo onse vier-roers uyt-toghen om hun den wegh af te snijden/ namen sy datelijcken de vlucht / sonder onser komste te derven verwachten. Ten selven dage wierdt inden Raedt goedt ghevonden / een missive af te veerdigen aen de Gouverneur Matthias d'Albuquerque, ende alle de Inwoonderen van Brasil, by de welcke haer wierdt verthoont hoe dat hare Hoogh-Mogh. ende de Compagnie altijdts gheneghen waren gheweest met de Inghesetenen ende Ingheboorne van die Landen in alliancie/ onder-handelinge/ ende commercie te treden / sonder haer eenige overlast ofte bedwangh in hare conscientien aen te doen; ende dat als noch niet teghenstaende alle voor-ghevallene hostiliteyt/ daer toe gheneghen waren / ende haer daer toe noodichden: midtsgaders dat indien sy sulcx bleven verwerpen / de Stadt souden ghenootsaeckt zijn te ruyneren / ende alle vordere middelen te ghebruycken om haer daer toe te dwinghen; protesterende van alle onheylen die daer uyt hadden te volghen. Den sevenden maeckte de vyandt den gantschen nacht groot ghebaer met schieten ende blick-vieren/ soo wel by Noorden ende Westen/ als by Zuyden de Stadt/

ANNO 1630. sonder dat yets vorders attenteerde. Den neghenden trock de Gouverneur Wardenburgh selfs met de vier-roers/ ende een partye musquettiers/ naer den Bergh toe/ om te besichtigen wat de vyandt daer maeckte/ om dat hy sich daer soo dickwils verthoonde: op den Bergh kommende/ ende van daer te landtwaert in siende/ vermerckten dat de selve sekere passagie die van daer te landtwaert in loopt/ met een linie hadde ghesloten; saghen daer maer een man vier ofte vijf by; doch alsoo het tamelijcken verre was/ ende nu spade was geworden; soo en trocken daer niet naer toe/ maer keerden weder inde Stadt. Den veerthienden trocken onse rijs-kappers van 't Landt-Reciff over de Rievier/ hebbende tot haer bescherminghe de vier-roers/ ende acht hondert musquettiers/ soo dat de Portugesen haer wel met vreden lieten. Twee daghen daer naer is de Gouverneur/ nevens de President de Bruyne, ende den Oversten Lieutenant Seton, met vier hondert man/ den Rooden Bergh gaen besichten; ende van daer weder-keerende/ namen haren wegh langhs het strandt/ de vyandt inde Bosschagie op haer loerende/ dede uyt de ruyghte een scheut op haer/ waer door nevens des Gouverneurs zijde sijn Dienaer ende noch een Soldaet wierdt doodt geschoten. Den twee-en-twintighsten 's morgens voor dagh/ quam de Major Honcks met dry hondert mannen uyt de Stadt/ om de rijs-kappers te beschermen; trocken ontrent de middach door de Rievier: de vyandt quam daer op voor den dagh/ en sochte onse werck-lieden te verhinderen; daer wierdt hardt tusschen beyden ghescharmutseert/ ende bleven dry van de onse doodt/ en twee wierdender ghequetst: de onse kreghen een Portugees gevangen/ dewelcke bekende dat hy maer dry maenden uyt Portugal en was gheweest/ en nevens een troupe van hondert man aen de Cabo S[t] Augustin was aen ghelandt. Soo dat de onse daer uyt verstonden dat de vyandt nu en dan eenich versch volck uyt Portugal toe-quam; waer deur hy oock te stouter wierde/ ende sochte de onse aen allen oorden te benauwen/ ende af-breuck te doen. De Gouverneur en de Raden dit ter harten nemende/ ende soeckende hare Wercken vorder uyt te brenghen/ om 't Eylandt Antonio Vaaz voor het aen-lopen des vyandts meer ende meer te bevrijden/ zijn te rade ghewordem noch een Fort op 't selve Eylandt te legghen/ ende hebben niet verre vande Wercken die reede om ende by 't Klooster waren ghemaeckt/ doen af-steken ende bestedicht een vijfhoeckich Fort/ 't welck daer naer de naem is ghegeven van Frederick Henrich, naer den naeme van den Doorluchtighen Prince van Oragnien. De vyandt soeckende dit nieuwe werck te beletten/ is den neghenen-twintighsten weder op 't Eylandt ghekommen met veel Vier-potten/ verhopende de onse uyt het begonnen werck te drijven/ ende 't gemaeckte te slechten: maer de onse hare aen-komste by tijdts ghewaer werdende/ zijn uyt-ghevallen/ ende hebben de vyandt soo couragieuselijck aen-ghetast/ dat de vlucht heeft moeten nemen/ naer-latende neghenthien musquetten. Ende hoe-wel hem dit soo qualijck was gesuccedeert/ soo heeft niet tegenstaende/ weder den

November. elfden November sich vervordert een aen-val te doen op ons volck/ d'welck besich was met het kappen van rijs tot dit nieuwe Werck: doch onse vier-roers die haer te voren daer ontrent in embuscade hadden ghelecht/ op haer uytbrekende/ hebben de selve seer haestelijck doen keeren naer de plaetse van waer sy ghekommen waren/ sonder dat aen ons volck eenighe schade hadden ghedaen. Alle dese wijle liepender stercke gheruchten/ meest door de Portugesen uyt-ghestroyet ende ghevoedet/ dat Don Frederico de Toledo met een gantsch groote ende machtighe Armade te kommen hadde/ om de onse met aller macht weder uyt Brasil te slaen; 't welcke de onse aldaer ofte vastelijck ghelovende/ ofte wel niet gheraden vindende gantschelijck te verachten/ deden mede alles wes sy konden/ om haer daer teghen in tijdts wel te voorsien/ ende het reede ghecon-

gheconquesteerde te behouden: versterckten hare Wercken/ sulcx dat bastandt waren om een swaren stoot uyt te staen; ende stelden haer saecken in sulcker voeghen aen/ gheliick als of een sware Belegeringh eer langh hadden te verwachten. De Politique Raden daer-en-tegen sloegen voor/ dat men by tijdts het Quartier van Albuquerque behoorde op te slaen/ ende alle de macht daer toe aen-wenden/ eer dat hem grooter secours van Volck/ Ammunitie/ ende Vivres toe-quam/ om soo ten minsten van de vyandt binnen 's landts/ die haer soo naer op de neuse lagh/ onbevreest te wesen: maer den Krijghs-Raedt hier over nevens den Gouverneur ghedelibereert hebbende/ en konden desen voorslagh niet toe-stemmen; alsoo sy vreesden dat daer door lichtelijck veel volcks souden spillen/ daer 't selve eer dienden te conserveren tegens de komste vande groote Vloote: beneffens dat sulcken tocht oordeelden danghereus te wesen/ ende van onseker uyt-komste. Dus de komste vande vyandt met een machtighe Vloote uyt Spagnien voor vast ende seker houdende/ sochten haer meer ende meer te fortificeren/ ende alle plaetsen daer des vyandes aen-komste te vreesen hadden/ beter te voorsien ende te versterckén: ende alsoo sy gisten dat de selve naer dat gelandt soude wesen/ eerst hadde aen te kommen op het nieuwe Fort op 't Landt-Reciff gheleght/ wierden te rade een Hoorn-werck/ met een halve Mane naer de Stadt toe/ voor 'tselve af te steken/ ende op 't spoedichste op te maecken. De vyandt dese onser vreese merckende/ en sliep ondertusschen oock niet; maer ghewaerschouwt zijnde door de ghene/ die verradelijck hun alle onse uyt-tochten by tijdts openbaerden/ datter den acht-en-twintighsten een troupe volcks soude uyt-trecken om rijs te kappen ende aen te brenghen/ tot voltreckinge vande af-ghesteken Wercken/ heeft sich heel sterck op-ghemaeckt/ ende is onversiens op ons volck gevallen: soo dat de onse daer drie dooden naer-lieten; ende liet hem seer leelijck aen-sien/ om dat weghen een grooten regen/ onser Soldaten lonten meest uyt waren/ en die noch branden/ qualijck konden ghebruycken: de vyandt verloor mede vijf ofte ses man/ ende yeder keerde naer de sijne. In 't eynde vande maendt werdter een Prijsken opgebracht met Sout ende Yser/ welck naer Pariba wilde. Den vijfden December werdt daer mede aen-ghebracht een Schip/ gheladen met twee hondert en twintich kisten Suyckeren/ welck de Politique Raedt Walbeeck uyt seker Rieviere hadde ghehaelt/ alwaer noch eenighe andere Schepen by de vyandt selfs/ inde grondt waren gehackt/ om dat de onse die niet en souden genieten. Ten selven daghe dede de vyandt weder een aen-val op ons nieuw Fort/ doch werdt soo dapper by de onse te rugghe ghedreven/ dat al veel dooden bequam/ welck sy al naer hare ghewoonte wegh sleypten. Drie daghen daer naer (wesende de Heylighe Maget Maria Ontfangenis) is de vyandt 's midder-nachts ghevallen op de Stadt Olinda, ende is met een grouwelijck ghevaer ende veel Vier-potten gekommen tot aen alle de Quartieren: maer vindende de Wachten al om wel beset/ ende dat ons volck op haer hoede zijnde/ de Palissaden niet konden uyt-rucken/ zijnde onverrichter saecken vertrocken: de onse losten onder haer een kleyn metalen stuckxken met schroot gheladen/ waer door eenighe beschadighden; want men vondt des 's morghens veel Vier-potten hier ende daer ghestroyt/ beneffens eenighe bebloeyde lonten. Om dat de saecken ter Zee te beter souden werden waer-ghenomen/ soo hadden de Raden al voor desen/ tot Ammirael op de Custe van Brasil gestelt haren Mede-Raedt Johannes van Walbeeck, een wel ervaren Zee-Man/ ende die voor desen sijne dapperheyt hadde ghethoont. Dewelcke ghewaerschout zijnde dat men ontrent de Cabo S^t. Augustin wel soude konnen landen/ ende een deel Beesten uyt de aenghelegen weyden den vyandt af-halen; is te rade ghewórden een proeve daer van te nemen; ende ses Schepen veerdigh ghemaeckt hebbende/ ende daer op

Anno 1630.

December.

ghenó-

Anno 1630. ghenomen hebbende ses hondert Soldaten / is den vijfthienden daer nae toe ghevaren; maer kommende ter plaetse die hem aen-ghewesen was / bevondt hy dat de Zee daer ghewaldigh brande / soo dat het seer ghevaerlijck soude gheweest hebben met de Boots te landen / ende onmogheliick yets daer af te brenghen; 't welcke siende / heeft dien aenslagh over-ghegheven / ende is den selven daghe weder ghekeert.

Den roep van een groote Vloote die in Portugal wierdt aen-ghelecht om naer de Bahia te zeylen / ende van daer naer alle apparentie den Albuquerque volck ende behoeften toe te seynden / hadde de Bewinthebberen hier te lande op-ghewekt / om ernstigh tedencken op secours voor de hare in Brasil, ende hadde al van langher handt een Vloote veerdigh ghemaeckt / om daer mede/ niet alleen de hare / die reede op de Custe was te versterken / maer oock de vyandt af-breuck te doen: stelde over de selve als Generael den Man-haften Adriaen Jansz. Pater, ende als Ammirael Marten Thijsz.: De Vloote bestondt inde volghende Schepen ende Jachten. Prins Wilhelm, groot vijf hondert lasten / ghemonteert met ses-en-twintich metale ende twintich ysere stucken/ ghemant met hondert en vijfftich Matroosen/ ende hondert en vijftich Soldaten. De Provintie van Uytrecht, groot dry hondert lasten / ghemonteert met acht metale ende dertich ysere stucken/ghemant met hondert en vijfthien Matroosen / ende hondert seven-en-veertich Soldaten / Capiteyn Dingen Jansz. De Vereenighde Provintien, groot vier hondert lasten / met twee-en-twintich metale acht-en-twintich ysere stucken/ hondert negen-en-vijftich Matroosen/ en hondert ses-en-dertich Soldaten / Capiteyn Marten Thijsz.: Walcheren, groot twee hondert en tachtentich lasten/ met twaelf metale twee-en-twintich ysere stucken/ vijf-en-tachtentich Matroosen/ hondert ses-en-tsestich Soldaten/ Capiteyn Jan Mast. Den Oragnie-Boom, groot twee hondert lasten / met vier-en-dertich stucken / hondert Matroosen / ende vijftich Soldaten / Capiteyn Bernardt Leendertsz. De Mercurius, groot twee hondert lasten / met ses metale en twintich ysere stucken / acht-en-tsestich Matroosen / ende een-en-vijftich Soldaten / Capiteyn Frans Jansz. Root. De Vriessche Jagher, groot hondert en vijftich lasten/ met ses metale achthien ysere stucken/ses-en-tsestich Matroosen / twee-en-dertich Soldaten / Capiteyn Claes Hendricksz. Den Oliphant, groot hondert en twintich lasten/ met twee metale acht-en-twintich ysere stucken/ twee-en-tsestich Matroosen / dry-en-tseventich Soldaten / Capiteyn Jan Gerritsz.: Amersfoort, groot twee hondert lasten / met acht metale twintich ysere stucken/ vijf-en-vijftich Soldaten/ seven-en-veertich Matroosen / Capiteyn Dirck Claesz. Haen. Oudt Vlissinghen, groot hondert en vijftich lasten/ met vier metale ende seventhien ysere stucken / vijf-en-tneghentich man/Capiteyn Isaac Rijcken. Domburgh, groot hondert en dertich lasten/met thien metale achthien ysere stucken/ dry-en-tachtich man / Capiteyn Jonathan de Necker. De Katte, groot tnegentich lasten/ met twee metale achthien ysere stucken/seven-en-veertich man/ Capiteyn Hillebrant Claesz. De Sout-Bergh, groot tsestich lasten/ met vier ysere stucken/ en vijfthien Matroosen/Capiteyn Dirck Cornelisz. De Jager, groot tachtentich lasten/ met twee metale sesthien ysere stucken/vijf-en-tsestich man/Capiteyn Bartolomeus Nonte. De Windt-hondt, groot tachtich lasten / met twaelf ysere stucken / twee-en-vijftich man/ Capiteyn Claes Hendricksz.: Ouwerkerck, groot tsestich lasten / met twee metale ende twaelf ysere stucken / een-en-tsestich Matroosen / Capiteyn Pieter Hartman: nevens eenighe mindere Jachten / ende verscheyden bevrachte Schepen / om allerhande behoeften aen te voeren / ende de gheconquesteerde plaetse van alles wel te versien. Dese Schepen wierden al af-gesonden ghelijckse veerdich vielen / sonder naer den anderen te wachten / soo dat den Ammirael

mirael Marten Thijsz. in Brasil arriveerden den achthienden December, met de Geunieerde Provintien, ende den Oliphant. Den twee-en-twintighsten vertrocken van Brasil den Oversten Lieutenant Elst, ende de Commandeur Dirck Symonsz. van Uytgeest, die weghen sieckte heel ongevallich was gheworden/ met het Schip de Swarte Leeuw: doch men heeft noyt vernomen wat van dit Schip bekommen is/ soo dat yewers moet wesen verongheluckt/ wesende het verlies van twee soo vroome Helden/ seer te beklagen; hadden beyde 't Vaderlandt ende de Compagnie groote diensten ghedaen. Den vijf-en-twintighsten voor den dagh gingh den Ammirael Marten Thijsz. t'zeyl van 't Reciff met vier Schepen/ om langhs de Brasilische Custe op des vyandts Schepen te kruyssen. Daeghs daer aen quam de Moorinne voor 't Reciff op de reede/ kommende vande Custe/ hadde in Porto Calvo een nieuw Portugees Schip verbrandt/ ende vijf kisten Suyckeren van strandt ghehaelt. Dus verre 't ghene dit jaer inde Capitania van Parnambuc ende daer ontrent te water ende te lande is voor-ghevallen/ sullen nu vervolghens verhalen 't ghene by verscheyden Vlooten ter Zee dit loopende jaer is verricht gheweest. Anno 1630.

Den twee-en-twintighsten Martij, als voren is aen-gheroert/ scheyde van Parnambuc den Vice-Ammirael Joost van Trappen, ghesecht Banckert, met sijn acht by-hebbende Schepen: hem was belast te zeylen naer het Eylant Sta Helena, ende aldaer eenigen tijt te wachten op de komste vande Caraken, de welcke jaerlijcks in haer weder-komste van Oost-Indien naer Portugal/ aen dit Eylant waren gewoon aen te lopen om te ververschen/ ende te onder-staen of men de selve met hare rijcke ladinghe daer soude konnen bemachtighen/ ende naer 't Vaderlandt brenghen. De Vice-Ammirael dan dede sijn beste/ om soo verre om de Zuydt te kommen/ dat hy 't selve Eylandt bequaemlijck soude moghen bezeylen. Hy nam eerst sijn kours al naer het Zuyden/ ende weeck allenskens af naer het Oosten/ tot dat hy eyndelijck den vier-en-twintighsten April hem bevondt op de hooghde van seven-en-twintich graden ende twee-en-twintich minuten by Zuyden de Linie Æquinoctiael, ende gissinghe maeckte dat hy ontghevaer Zuyden en Noorden was met het voorseyde Eylandt Sta Helena; liep doen van daer voorts Oost ten Noorden aen met een West ende Noordt-Weste windt; ende naer dat weder binnen den Tropicus was gesackt/ met de Zuydt-Ooste winden/ bevondt sich den derden Maij op de hooghde van sesthien graden by Zuyden de Linie; alwaer sy dry graden Noordt-Oosteringh op hare Compassen bevonden. 'S anderdaeghs saghen sy het Eylandt Sta Helena; zijnde by gissinghe noch thien mijlen van haer; ende quamen des avondts ten vijf uyren aen de Noordt-West-zijde ten ancker: 't lagh naer hare bevindinge op sesthien graden by Zuyden de Linie, ende vonden dry graden en ses-en-twintich minuten Noordt-Oosteringh op hare peylinghe. Daer gheanckert zijnde/ is by de Vice-Ammirael ende Scheeps-Raedt verbodt ghedaen/ dat niemandt sich soude vervorderen inde Boomgaerden te lopen/ de Vruchten te plucken/ ofte de Boomen te beschadighen/ alsoo der volck was toe ghestelt om alle Appelen/ Limoenen ende andere Vruchten/ met bescheydt te plucken/ te vergaderen/ ende de selve egalijcken over alle de Schepen te verdeelen. Doch aen landt kommende/ en vonden daer geen Vruchten/ maer wel een Bock/ die alle vier de beenen gebonden lagh aen eenen Boom/ hebbende alle de groente soo verre hy bereycken konde af-ghegheten/ waer uyt sy af-namen datter ofte volck op 't Eylandt was/ ofte seer onlanghs moeste gheweest hebben: hoe-wel al den tijdt dat daer laghen/ gheen Mensch daer en vernamen. Laghen daer gheanckert op tachtentich vadem/ een musquet-scheut van landt/ eenige oock wat dichter aen. Vonghen dagheliicks veel Bocken en Verckens; niet sonder groote moeyte/ weghen de hooghe berghen ende steyle klippen; hoe-wel by Martius. Aprilis. Mayus.

Anno 1630. hare Journalen aen-gheteeckent vinde / dat gheduyrende haer verblijven aldaer wel vijf-en-twintich duysent soo Bocken als Verckens souden ghedoot hebben. 'Tis een hoogh Eylandt / ten deele schoon ende vruchtbaer: daer zijn seer veel Patrijsen / Duyven / ende oock Phaysanten; ende op de klippen ontallijck veel Meuwen / die soo weynich schouw zijn voor de Menschen / dat haer met stocken laten doodt smijten / dan 't volck ghenoeght sich met de Eyeren / die goede spijse geven. Daer ghelegen hebbende tot den laetsten Augusti, sonder eenighe Schepen te vernemen / ende den tijdt nu verstreken zijnde / die haer belast was daer te wachten; naer dat haer voorsien hadden van versch water (welck daer van het ghebergthe seer schoon komt af-vlieten tot in Zee) ende van brandt-hout; soo hebben den selven daghe weder haer anckers ghelicht / ende zijn t'zeyl ghegaen met een Zuydt-weste windt / doch slappe koelte / stellende haer kours Noordt-West aen. 's Anderdaeghs kregen een Zuydt-Zuydt-Ooste windt. Den sevenden tegen den daghe-raedt vervielen sy recht op 't Eylandt Ascension, ontrent de hooghde van seven graden ende veerthien minuten; haren kours was van Sta Helena af ghe weest Noordt-West een derdendeel Noordelijcker. Zeylden by Westen dit Eylandt om / saghen aen de West-zijde sandt-strandt; ende bevonden dat het op sijn langste streckt Zuydt-Oost ende Noordt-West. Gingen voorts al Noordt-West ende Noordt-West ten Noorden aen / met Zuydt-Oostelijcke winden. Den derthienden September passeerden weder de Linie Æquinoctiael, ende gingen noch al Noordt-West aen / ende daer nae Noordt-Noordt-West met Zuydelijcke windt ende schoon weder; hadden oock altemet de windt West ende Zuydt-West / ende somtijdts heel variabel. Den twee-en-twintighsten waren op elf graden ende acht minuten by Noorden de Linie; ende stelden haer kours nu Noorden ten Oosten / ende nu Noorden ten Westen. Den vier-en-twintighsten bevonden haer op de hooghde van derthien graden en seven-en-vijftich minuten. Den sevenden October bevonden haer op de hooghde van negen-en-twintich graden ende achthien minuten / ende begonnen doen 't Kruydt / by de Spagnaerden ghenoemt Saragasso, te vernemen. Ende om de Leser niet langher op te houden met dese vruchteloose reyse / soo arriveerden dese Schepen in 't Vaderlandt den achten-twintighsten ende negen-en-twintighsten October, in wat minder als twee maenden ghezeylt kommende van Sta Helena.

(Augustus. September. October.)

In 't voorgaende hebben wy mede verhaelt hoe dat den Commandeur Dirck Symonsz. van Uytgeest den twee-en-twintighsten April deses jaers / met acht Schepen was ghesonden naer de Bahia de todos los Santos. De Schepen waren dese: Swol, daer de Commandeur op was / Overijssel, Campen, den Eenhoorn, de Swaen Vice-Ammirael, de Leeuw, de Meermin, ende een Zeyl-Chaloupe. 's Anderdaeghs hadden sy de Cabo St Augustin West van haer ontrent vijf mijlen / doch verloren weder om de Noordt / ende naer dat den sevenden Maij ghekommen waren op de hooghde van vier graden en vier-en-veertich minuten by Zuyden de Linie; begonden weder om de Zuydt te winnen; soo dat den seventhienden Maij 't landt vande Bahia in 't ghesicht kregen: lagh van haer West ten Noorden ontrent ses mijlen: bleven daer voorts kruyssen: den neghenthienden hadden sy Morro St Pablo Noordt-West van haer ontrent vijf mijlen / ende keerden somtijts weder voor 't gat vande Bahia; hadden ondertusschen wel jacht op verscheyden Schepen / doch en konden gheene bezeylen. Den lesten Maij waren binnen de Bahia, wierden daer ghewaer datter een nieuw Casteeltjen was ghelecht by St Antonio, welck oock naer haer schoot. Op de reede dicht onder de Stadt St Saluador laghen seven ofte acht Schepen / dan door dien ledich waren / ende daer soo wel beschermt laghen / en attenteerden de onse op de selve niets / maer wendent / ende settent 's avondts /

(Aprilis. Mayus.)

's avondts/ ontrent een derdendeel van een mijl van S[t] Antonio. Bleven daer liggen tot den tweeden Junij, ende namen doen weder Zee; ende bleven daer voorts kruyssen tusschen de Bahia ende Morro S[t] Pablo. Den sesten Junij wierdt Overijssel met noch drij andere Schepen ghesonden naer de voorseyde Morro S[t] Pablo, om water ende eenighe ververschinghe te soecken. Sy quamen 's anderdaeghs in de Rievier/ ende setten daer op acht vadem schoone grondt. Vielen datelijck met een deel musquettiers inde Chaloupen ende Boots/ verrasten daer drij kleyne Berckxkens die niet bysonders in hadden als wat Farinha: ende landen voorts aen de eerste Huysen die ontrent een half mijl vanden hoeck binnen de Rieviere staen: bequamen daer eenighe Hoenders/ Kalkoenen/ ende andere ververschinghe; ende keerden daer mede naer de Chaloupen: in 't retireren schoten de Brasilianen uyt het Bosch op haer met pijlen/ doch en raeckten niemandt. Naer dat aen boordt vande Commandeur waren gheweest/ ende hem verhaelt hoe het daer ghevonden hadden; voeren sy naer de middach de Rieviere weder op met alle de Chaloupen ende Boots seer wel ghemant: ontrent derdehalf mijle de Rievier op gevaren hebbende/ quamen by een Klooster liggende op eenen hooghen hoeck; vonden daer een nieuw Schip van ontrent hondert en vijftich lasten/ doch noch onvolmaeckt/ alsoo het lopende wandt daer noch aen onbrack/ met de masten; gingen daer aen landt/ ende bequamen daer een kiste Suycker/ met andere ververschinghe; ende siende dat daer niet anders en was uyt te richten/ staecken den brandt in 't voorseyde Schip/ ende keerden weder naer boordt vande Schepen. Den achtsten korten de Schepen het de Rieviere op om schoon te maecken: kreghen daer een Brasiliaen aen boordt/ die haer beloofde ververschinghe te brenghen; ghelijck dan oock des anderendaeghs gheschiede/ waer over de drij Berckxkens onbeschadicht wierden ghelaten/ om dat dese ververschinge by den Eygenaer vande selve bestelt wierdt. Den twaelfden Junij ginghen weder van daer t'zeyl: ende alsoo de Commandeur Dirck Symonsz. alle dese reyse seer sieck was gheweest/ soo keerde hy met sijn Schip naer Parnambuc, om te sien of hem daer beter konde laten cureren. De resterende Schepen bleven kruyssen tusschen de derthien ende veerthien graden by Zuyden de Linie. Den twee-en-twintighsten verobverde Overijssel, twee mijlen by Noorden 't Eylandt Paesch-avondt, een Schip kommende van Angola, in-hebbende twee hondert en tachtich Negros; ende bracht 't selve op naer Parnambuc, alwaer hy den eersten Julii arriveerden. De andere Schepen quamen eerst den twintighsten Augusti voor 't Reciff, sonder yets anders op-ghedaen te hebben.

Hier voren hebben wy mede aen-gheroert hoe dat den Commandeur Dirck de Ruyter, met ses Schepen den vijfden Maij van Parnambuc werdt versonden naer West-Indien: hadden soo goeden spoet/ dat den twintighsten des selver maendts het Voghel-Eylandt saghen/ ende des anderendaeghs anckerden onder S[t] Vincent, een vande Caribise Eylanden. Verversten daer tot den laesten des selver maendts/ ende maeckten doen weder zeyl. Den tweeden Junij sagen het Eylandt Margarita, ende voeren dat voor-by/ ende setten onder Isla Blanca; vertoefden aldaer tot den vijfden/ende staken doen over nae 't Eylandt Hispaniola, ende anckerden den twaelfden Junij achter Isla de Vaca: doch verzeylden haest weder naer de Baye achter de Cabo Tiburon; alwaer den Ammirael Pieter Adriaensz. haer achterhaelde/ ende onder sijn Vlagghe nam. Den Ammirael, als voren is ghesecht/ vertrock met sijn by-hebbende Schepen den seventhienden Maij van Parnambuc mede naer West-Indien: ende alsoo sijnen tocht was goedt ghevonden ende ghearresteert by de Politique Raden van Brasil, naer dat de Generael Loncq vertrocken was/ ende oock een wijl te voren den voornoemden Commandeur Dirck de Ruyter: soo sondt den Ammirael den

lesten

Anno 1630.
Junius.
Julius.
Augustus.
Mayus.
Junius.

Anno 1630. lesten Maij 't Schip de Goude Sonne voor-uyt naer Tabago, om te sien hoe het daer stondt met de Colonie op 't selve Eylandt gheleght/ ende van daer voorts naer Isla de Vacca onder Hispaniola, om de Commandeur Dirck de Ruyter van sijne komste te waerschouwen/ ende hem te belasten sijne Vloote in te wachten. Den tweeden Junij, alsoo den Ammirael met sijne Vloote nu ghekommen was op de hooghde van twaelf graden ende vijftich minuten by Noorden de Linie, quamen alle de Stier-lieden vande Vloote te samen/ om hare besteecken over een te brenghen/ ende naer aller oordeel gisten haer noch wel hondert en dertich mijlen by Oosten het Eylandt Barbados; 't welck daerom specialijcken verhale/ op dat men ghewaerschouwt sy vande onsekerheyt van sulcke gissinghen: want den vierden Junij saghen buyten alle verwachten 't selve Eylandt ontrent vier of vijf mijlen van haer; ende waren alsoo in vijfthien daghen van Parnambuc ghezeylt tot aen de Caribise Eylanden. Uyt het welcke licht is af te nemen/ hoe wonderlijck de Schepen dickwils buyten haer Stier-lieden vermoeden/ by de stroom worden wegh-ghevoert/ ende sy in hare besteecken ende gissinghen bedroghen. Den Ammirael was van meyninghe gheweest aen dit Eylandt te anckeren/ om kondtschap te bekommen van de andere Schepen die voor-uyt waren: dan alsoo den avondt voor handen was/ ende de gantsche nacht soude moeten hebben by houden/ soo veranderde van raedt/ ende belaste alleen 't Jacht den Oragnie-Boom by te houden/ ende des morgens aen Barbados aen te lopen/ ende de Vloote te kommen vinden onder 't Eylandt St Vincent. 'S anderdaeghs ontrent de middach kreghen St Vincent in 't ghesichte/ ende quamen op den avondt ten ancker in de Baye St Antonio ghenaemt. De Wilden op 't Eylandt woonende/ brochten aen boordt een brief vanden Commandeur Dirck de Ruyter, meldende dat hy den een-en-twintighsten Maij daer op de reede was ghekommen; als mede dat het Schip Walcheren ende de Witte Leeuw den ses-en-twintighsten November des voorleden jaers van daer waren vertrocken; ende dat 't Jacht Arnmuyden den dertighsten Martij van daer was t'zeyl gegaen; ende hy den dertighsten Maij naer Isla Blanca, ende van daer meynde te lopen naer Isla de Vaca. Den sesten 's middaghs quam 't Jacht den Oragnie-Boom weder by de Vloote: hadde den Enghelschen Gouverneur op Barbados ghesproken/ ende uyt hem verstaen dat den Ammirael Pater aldaer was gheweest in November des voorleden jaers. Dat op 't selve Eylandt wel dry duysent negen hondert Engelschen waren/ daer onder veertich Vrouwen; geneerden haer met Tobac planten: ende waren tegenwoordigh door 't slecht ghewas van Cassavi, niet wel voorsien van Vivres/ doch verwachten daghelijcks secours uyt Enghelandt. Door dien der vele Schepen daghelijcks aen 't Eylandt St Vincent kommen/ soo waren de Hoenderen seer vermindert/ ende hielden de Wilden haer goederen veel dierder als wel voor desen; soo dat ons volck maer wat Bananes en Bacoves bequamen/ die weynich tot verversinghe streckten. Soo dat den Ammirael niet geraden vindende langh hier te liggen/ naer dat versch water ende brandt-hout hadde in-genomen/ den achtsten Junij weder van hier is op-ghebroken. Buyten de Baye kommende/ kreghen twee Zeylen in 't ghesichte/ die by de Wassende Mane wierden ghesproken/ ende waren de Jachten/ de Vos ende Ouwerkerck; ende by Zuyden het Eylandt om/ quam 't Jacht de Phœnix, welck by den Ammirael selfs werdt verpreyt/ verstonden uyt den Schipper/ hoe dat dese dry Jachten van Parnambuc ghesonden zijnde om voor Pariba te kruyssen/ aldaer thien daghen hadden by-ghehouden/ doch door het onweder/ naer dat yeder een ancker en touw hadde verloren/ van daer waren af-ghedreven/ ende niet konnende weder op kommen/ haer derwaerts aen hadden begheven. Den Ammirael gheboodt de Schipper vanden Phœnix by de Vloote te blijven/ ende waerschouwde de andere twee

met

met een ſcheut / mede af te kommen / doch ſy liepen des niet teghenſtaende in de Baye ten ancker. De Vloote ſtelde van hier haer kours Zuydt-Weſt ten Weſten / ende Weſt-Zuydt-Weſt naer Iſla Blanca toe; welcke ſy den thienden in 't gheſichte kreghen/ ende quamen met de middach daer onder ten ancker op ſes vadem klippige grondt: daer werdt ſonder uyt-ſtel volck aen landt geſonden om Bocken op te jaghen / doch konden ſeer weynighe achter-halen / door dien 't ghedierte wegen de continuele vaert ſoo ſchouw gheworden was / ende oock ſeer vermindert: vonden daer aen ſtrandt een pael met een berdeken/ daer op gheſchreven ſtondt dat den Commandeur de Ruyter den vijfden Junij van daer was vertrocken. 'Sanderdaeghs was 'tvolck weder op de jacht/ en vonghen ontrent hondert en vijftich Bocken / de welcke over de Vloote wierden verdeelt: ſtelden hier weder een berdeken met den dach van haer vertreck/ende dat naer Iſla de Vaca zeylden / tot waerſchouwinghe vande Schepen die naer haer mochten kommen; ende ginghen 's avondts weder t'zeyl / ſtellende haren kours Noordt-Weſt aen. Den veerthienden ſaghen 't Eylandeken onder Hiſpaniola gheleghen / ende ſtelden voorts haer kours langhs de wal naer Iſla de Vaca, welck ſy 's anderdaeghs naer de middach vernamen/ ende quamen daer teghen den middach ten ancker. Vonden daer de Goude Sonne, de welcke daer den derthienden was gekommen. De Schipper gaf den Ammirael te kennen/ hoe dat hy door duyſter ende onſtuymich weder het Eylandt Tabago was mis ghelopen/ ende hier kommende/ den Commandeur de Ruyter noch hadde ghevonden/ ende des Ammiraels brief ghelevert; ende dat de voorſeyde Commandeur vertrocken was / ende hem een brief hadde ghelaten/ waer in hy ſijn vertoeven op des Ammiraels komſte excuſeerde op den laſt die hy hadde ontfanghen vanden Generael Loncq, om ſich te vervoeghen by de Vloote van den Ammirael Adriaen Janſz. Pater: ende dat hy heel onlanghs verzeylt was naer de Cabo Tiburon, aen 't Weſt-eynde van 't Eylandt Hiſpaniola. Den Ammirael Pieter Adriaenſz. uyt deſen brief wel merckende dat den Commandeur niet ghenegen en was ſich onder ſijne Vlagghe te begeven / ende vreeſende dat deſe ſeparatie den dienſt vande Compagnie ſoude konnen verachteren / heeft het Jacht de Phœnix datelijck naer hem af-gheſonden / met expreſſe laſt aen den Commandeur, dat hem ſoude in-wachten/ ofte indien hy weygerde / ende anders dede / dat hy teghens hem ſoude procederen volghens de authoriteyt die hem ghegeven was. Den ſeſthienden Junij werdt alle vlijt aen-ghewendt om water ende brandt-hout te halen; oock van yeder Schip een quartier volcks uyt-gheſchickt / om Appelen ende andere ververſinghe aen landt te halen: de welcke op den avondt aen-brochten een goede partije Limaſſen, (een Vrucht wat kleynder als Limoenen) ende een wildt Vercken: andere Vruchten en hadden niet konnen vinden. De Spaenſche Fregatte / die tot ſinckens toe leck was ghewor den / werdt aen de wal gehaelt/ om te verſien / ende de lecken te ſtoppen / door dien den Ammirael de ſelve om hare bezeyltheyt niet gaern wilde over-geven. 'S anderdaeghs waren hier noch al doende/ ende de groote Chaloupe wierdt gheſonden naer de naeſt-ghelegen Baye om ververſinghe te ſoecken. Den achthienden quam aldaer op de reede 't Schip Zeelandia; weſende Vice-Commandeur vande Vloote onder de Commandeur Jan Gijſbertſz. Boon-eter: de welcke verhaelde hoe dat het nu twee maenden was / naer dat hy uyt het Vaderlandt was t'zeyl ghegaen / ende dat ſijn Commandeur met vijf Schepen ende een Jacht volghde: dat hy aen 't Eylandt Barbados kommende/ hadde vernomen hoe dat den Ammirael herwaerts aen was/ ende over ſulcx ſich hadde gheſpoeyt om by hem te kommen / hoe-wel ſy ghelaſt waren haer te voeghen by de Vloote vanden Ammirael Pater: dat hy aen 't Eylandt Barbados hadde vernomen/ dat de voorſeyde Ammirael Pater hadde in-ghenomen

Anno 1630.

Anno 1630. men op de Rievier Orenoque 't Stedeken St Thome (als mede de Trinidad, ende dat St Thome met vijf hondert man hadde beset ghelaten / welck beyde mis-verstandt was.) De twee Jachten de Vos ende Ouwerkerck en hadde niet konnen met bekommen. Alsoo dit Schip sijn mast onder-weghen was ghebroocken / ende een dagh ofte twee van doen hadde om sich te herstellen/ wierdt het Jacht den Oragnie-Boom naer den Commandeur de Ruyter ghesonden / om hem de oorsaecke van het vertoeven des Ammiraels te verwittighen. Naer de middach was de Fregatte weder klaer: ende de groote Chaloupe keerde weder by de Vloote / ende bracht wel ses duysent Limassen, dan en hadde mede gheen Oragnie-appelen konnen vinden. Den neghenthienden Junij is den Ammirael uyt de Baye achter Isla de Vaca (welcke hy de naem gaf van Compagnies-Baye) weder t'zeyl ghegaen naer de Cabo Tiburon; latende daer noch de Goude Son, den Tiger, 't Groen-wijf, ende de Fregatte, om met het Schip Zeelandia eerstdaeghs te volghen: al voren ordre ghestelt hebbende datter brieven souden werden gelaten/ soo op 't Eylandt/ als inde Baye/ by de welcke den Commandeur Boon-eter, ofte andere Schepen mochten verstaen waer dat de Vloote souden hebben te vinden. Dit Eylandt Vaca (op dat wy in 't voor-by-gaen daer yetwes van segghen) is ghelegen op de hooghde van achthien graden ende vijf-en-veertich minuten by Noorden de Linie; ende is ontrent een mijle langh/en een derdendeel van een mijle breedt: streckt meest Oost ende West; heeft steyle Oevers / en sommige spitse Berghen: daer liggen veel kleyne Eylandekens en drooghten ontrent / die sich wel half-weghen Hispaniola steken/ daer hun vele Zee-koyen ende Schildt-padden / als het inde tijdt is / op onthouden: vande Noordt-West-zijde ligghen twee witte Kleven / als Casteelen ghedaen / van welcke twee mijlen ofte wat meer leght die Schoone-Baye; daer reede is op vijf ende ses vadem slijck-grondt: ende men leght daer voor een Rievier / daer men water ende brandt-hout kan halen / als mede Limassen met menichten: in 't in-zeylen moet men recht op de twee voorseyde Kleven aen-houden/ ende men gemoet een banck van sesdehalf ende ses vadem waters: aen 't groote Eylandt vindt men veel Fruyten ende Beesten / soo dat dit een heel schoone verversch-plaetse is. Den twintighsten Junij naer de middach quam den Ammirael op de reede voor Cabo Tiburon; ende vondt daer de Commandeur Dirck de Ruyter met sijn by-hebbende Schepen: als mede het Jacht 't Hart, wiens Schipper den Ammirael aen boordt quam/ ende verhaelde / hoe dat hy volgens sijnen last gelopen was naer St Jago de Cuba, meynende dat den Ammirael Pater 't selve bemachticht hadde; doch dat een Engelsch Scheepken hadde ghemoet / welck quam van de Tortuga achter Hispaniola, uyt het welcke hy hadde verstaen/ dat den Ammirael Pater door de Caicos naer 't Vaderlandt was vertrocken / sonder dat op St Jago yets geattenteert hadde: ende dat hy sulcx verstaen hebbende / naer Isla de Vaca meynde te keeren / om den Commandeur Boon-eter te verwachten: dan dat aen Cabo Tiburon uyt het volck van 't Jacht Muyden de komste vanden Commandeur de Ruyter vernomen hebbende / daer was blijven ligghen. Des anderendaeghs is den Ammirael van sijn Schip over-ghegaen op 't Schip de Fame; ende den Commandeur de Ruyter, naer dat sich beter hadt laten onder-richten / heeft sich onder des Ammiraels Vlagge begheven. Den twee-en-twintighsten Junij zijn de resterende Schepen van Isla de Vaca mede daer gekommen; als mede het Schip Zutphen, welck den sesthienden Maij voorleden een Schip hadde verovert/ ghieladen met dry hondert ende dry-en-twintich kisten Suyckeren; vijf hondert en dry-en-twintigh Huyden/ ende seven-en-twintich kisten Tobac. Dese Schepen dus nu alle by een ghekommen zijnde / hebben alle de Schippers by een vergadert zijnde / den Ammirael Pieter Adriaensz. voor haer Over-Hooft erkent/

erkent/ ende aen hem den eedt van ghetrouwigheyt ghedaen: daer naer heeft de selve tot sijne secrete Raden verkozen: Dirck de Ruyter als Vice-Ammirael by provisie: Pieter Jansz. Domburgh Schipper op Zeelandia, by provisie Schout by nachte: Auke Douwes Schipper op de Fame: Capiteyn Jacob Theunisz. op de Goude Leeuw vande Maese: Frederick Landtman op 't Groenwijf van 't Noorder-Quartier; ende Cracht Freecksz. op Nassauw van Stadt ende Landen. Werdt daer naer goedt ghevonden 't genomen Schip te lossen/ ende de goederen over alle de Schepen te verdeelen. Den vier-en-twintighsten is daer noch by haer ghekommen de Pegasus van Groeninghen; welck den achthienden Februarij voorleden uyt Texel was ghescheyden/ ende hadde tot half Maij volgens sijne instructie ghekruyst ontrent de Vlaemsche Eylanden/ sonder yets te vanghen. Dewijl hier noch laghen/ ende hun ghereedt maeckten om t'samen te vertrecken/ soo werdt de Sentinelle die aen landt in 't Bosch was ghestelt/ een Spagnaert ghewaer/ welckes Hondt hy oock doodt schoot/ doch hem en konde niet bekommen: 't welck den Ammirael een groot naerdencken gaf/ dat onse Vloote hier door ondeckt zijnde/ de Spagnaerden met kleyne Bercxkens allenthalven adviijs souden seynden/ om de hare voor onse Schepen te waerschouwen. Den acht-en-twintighsten is 't Jacht de Pegasus te rugghe ghesonden naer Isla de Vaca, om daer acht daghen te kruyssen/ ende den Commandeur Boon-eter te verwittighen van des Ammiraels voornemen ende kours: ende is den Ammirael met sijn Vloote mede t'zeyl ghegaen/ stellende sijn kours Noordt-West naer de Caimanes, 't was stillekens/ ende de windt Noorden. Des anderendaeghs werden de Jachten de Phœnix, den Otter, ende de Fregatte ghelast/ elck anderhalf mijle voor-uyt te varen/ d'een recht voor-uyt/ ende d'ander twee ter sijden/ om de Zeylen die mochten voorkommen/ te beter te ondecken. Den tweeden Junij 's middaghs bevonden haer op de hooghde van negenthien graden en seven-en-dertich minuten by Noorden de Linie: sagen de Oostelijckste Caiman ontrent vier mijlen Noordt-West van haer; dit Eylandt ende Cabo de Cruz op 't Eylandt Cuba, ligghen seven-en-twintich mijlen vanden anderen West ten Zuyden ende Oost ten Noorden/ naer dat by de Journalen van dese Vloote vinde aen-gheteeckent. De dry voorseyde Jachten wierden voor-uyt gesonden om daer te anckeren/ ende des nachts Schildt-padden te keeren; door dien niet geraden was met de heele Vloote daer des avondts te kommen. Des anderendaeghs voor de middach quamen daer op de reede/ ende vonden eenighe Schildt-padden ghekeert: den Raedt vergadert zijnde/ resolveerde 's anderdaeghs te verzeylen naer de Cabo St Antonio, ende soo naer de Tafel ofte Rio de Porcos, ende daer te kruyssen/ op de Schepen die naer de Havana mochten kommen; ende wierdt een Biddach over de gantsche Vloote gheordineert. Dese Caymans zijn twee leeghe Eylandekens/ soo dat niet over vier of vijf mijlen verre en worden ghesien: het Oostelijckste is aen 't Oost-eynde heel steyl/ met eenen klippighen hoeck/ ende die zijde heel schoon sonder vuylen: streckt sich West-Zuydt-West/ langh ontrent dry mijlen; het West-eynde is een leeghe Punt/ daer men achter te reede leght op ses/ seven ende thien vademen waters/ soo dat men daer licht een touw ende ancker komt te verliesen. Het tweede leght van daer Noordt-Noordt-West ontrent twee mijlen/ ende heeft de gedaente van een dry-hoeck: die naer den Oost-hoeck van dit Eylandt wil zeylen/ die wachte hem van een reciff/ welck een gotelingh-scheut vanden hoeck leght; dat ghepasseert zijnde/ lope naer de Noordt-West-hoeck/ en sette nevens een sandt-strandt: daer van Maij tot October seer veel smaeckelijcke Schildt-padden kommen/ om haer Eyers in 't sandt te delven/ worden door de hitte in thien dagen uyt-gebroeyt: zijn op dit Westelijck Eylandt meest/ soo dat men in een nacht wel een ofte

Anno 1630.

Junius.

Anno 1630. twee duysent kan bekommen / ende sommighe soo groot / dat twintich of dertich man aen een ghenoegh te eten hebben / zijn van smaeck als Kalf-Vleesch: hier verthoonen sich oock vele Caimans, daer de Eylanden de naem van hebben: daer zijn mede seer vele Zee-Voghels / goedt om eten: de Eylanden zijn anders niet dan dor en steenachtich sandt / sonder versch water ofte eenighe Vruchten. Den vierden Julij verzeylden naer het Westelijcke Eylandeken. Den vijfden ende sesten deden haer kours Noordt-West ten Westen / op den avondt saghen het Eylandt de Pinos, op de Zuydt-zijde van Cuba gheleghen/ Noordt ten Oosten van haer vijf mijlen/ende deden haer kours West-Noordtwest langhs de wal: bevonden naer haer gissinghe van de kleyne Caiman tot Isla de Pinos veertich mijlen Noordt-West ten Westen. Des anderendaeghs stelde den Ammirael goede ordre over de Vloote: verdeelde die in seven esquadres; inde eerste was de Fame Ammirael, met Tertholen, den Otter, en de groote Chaloupe: inde tweede Oragnien als Vice-Ammirael, de Geele Sonne, ende de Phœnix: inde derde Zeelandia als Schout by nacht, de Pinas, ende het Jacht 't Hart: inde vierde Zutphen, den Tiger, ende 't Jacht Muyden: inde vijfde Nassauw, de Goude Sonne, ende de Fregatte: inde seste 't Groen-wijf, Graef Ernest, en 't Jacht den Oragnie-Boom: inde sevende de Goude Leeuw, en de Wassende Mane. Indien een groote Vloote haer mochte bejegenen van vyandts Schepen / als die van Terra Firma, ofte Nova Hispania, soo sullen haer voor eerst alleen besich houden met des vyandts groote Schepen / ende niet eer jacht maecken op de kleyne / voor dat de groote meester zijn. Des vyandts Schepen by avondt kommende te sien / sullen met vieren des nachts den anderen waerschouwen: ende niet abordeeren voor dat den Ammirael het seyn doet. Yeder sal goede ordre stellen op sijn gheschut/ ende 't volck daer toe wel ghereedt houden; Water ende Swabbers veerdich houden teghen den brandt: de musquettiers stellen op de bequaemste plaetsen; ende dierghelijcx meer / dienende tot beschadinge vande vyandt / ende beschermínghe en bewaringhe van onse Schepen. Den Ammirael stelde mede een vereeringh op / soo voor de ghene die des vyandts Vloote eerst souden kommen te sien / als voor die haer de Vlagge souden af-halen. Op den avondt is den Otter met de groote Chaloupe ende Roey-Chaloupe van Zeelandia voor-uyt ghesonden naer de Cabo St Antonio, om des vyandts Barcken / soo daer op de wacht mochten liggen / te verrasschen. Den achtsten Julij waren ontrent de Cabo de Corrientes, vonden daer een Enghelsche Vrij-buyter met sijn Schip ende Jacht / nevens een Spaensch Scheepken / welck hy ghenomen hadde: verstonden uyt de ghevangen Spagnaerden/ dat Don Frederico den veerthienden Junij voorleden met tachtentich Zeylen uyt de Havana naer Spagnien was vertrocken/ ende alleen acht Galeons te rugghe hadde ghesonden om in Cartagena te verwinteren. Hadt voor sijn vertreck de tijdinghe van 't in-nemen van Olinda. 'S anderdaeghs op den avondt saghen de Cabo St Antonio; ende alsoo den Otter ende Chaloupe daer niet en vonden / soo sondt den Ammirael het Jacht 't Hart om naer haer uyt te sien: den thienden 's avondts saghen de Organos Oost ten Zuyden van haer / ende hadden veel kalmten: des anderdaeghs 's avondts quam den Otter ende Chaloupe weder by de Vloote. Den twaelfden hadden de hooghde van vier-en-twintich graden / ende waren ghequelt met kalmte. Den veerthienden sagen de Croone op 't Eylandt Cuba Zuydt-Oost van haer neghen of thien mijlen. Des anderendaeghs wierden twee Zeylen ghesien ontrent den avondt / ende werden eenighe scheuten met canon daer uyt vernomen / soo dat wel te vermoeden was dat het Spaensche Schepen waren: deden derhalven haer kours naer de wal / om dese Schepen van 't gat vande Havana af te snijden: doch door dien de windt heel Zuydelijck

wierdt/

wierdt / ſoo moeſten het wenden: inde voor-nacht ſagh 't volck op den Ammirael datter dien wegh uyt een groot vier op-gingh / ſoo dat wel giſten het een Schip moeſt weſen dat verbrande. Den ſeſthienden was den Ammirael met de meeſte Vloote / dicht voor de Havana; waer deur aldaer alles in alarm gheraeckte; ſchoten vande Forten fel naer onſe Schepen / ſonder nochtans ſchade te doen: inde Haven laghen doenmaels maer ſes of ſeven kleyne Schepen. De onſe hielden het een wijle langhs de wal / ende wenden dan weder 't zeewaert: men konde de vyandt perfeckt ſien trecken naer een ſeker Fortjen / welck onlanghs by haer ghemaeckt was / een mijl by Weſten de Stadt. Op de middach ſaghen een Zeyl kommen upter Zee naer landt toe / daer stracx jacht op werdt ghedaen / dan 't ſelve liep voor de onſe over / ende ſtrande op de wal / ende werdt in brandt gheſteken by de Spagnaerden ſelfs. 'T volck van de Pinas ende 't Hart voeren wel met de Boots daer aen / om den brandt te bluſſchen / doch te vergeefs: oock waren eenige Spagnaerden gekommen langhs het ſtrandt / om te ſien of dit Schip hadden konnen helpen / de welcke ghewaldigh op de onſe ſchoten; dit Schip was gheladen met Huyden / Indigo / ende weynich Couchenille. Op den avondt quam de Schipper vande Phœnix aen 't boordt van den Ammirael, ende verhaelde hoe dat hy op eergiſteren twee Bercken hadde naer-ghejaecht / de welcke hy weghen hare bezeyltheyt niet en hadde konnen bekommen: ende dat ontrent den avondt was ghekommen by een groot Spaenſch Schip / welck een Vlagghe aen de voor-ſtenghe liet afwayen / ghemonteert met ſeſthien of seventhien ſtucken / ende op-hebbende vijftich of tſeſtich man / welck Schip hy naer een langh ghevecht eyndelijck inden brandt hadde gheſchoten: het volck berghde ſich met twee Fregatten die uyt de Havana haer te hulpe waren ghekommen: met vermoede dat het een Honduras-vaerder moeſte weſen. Met het ondergaen vande Sonne wierdter weder een Zeyl gheſien Ooſt ten Zuyden van de Vloote; weſwegen den Ammirael gheraden vondt ſijne Schepen te verdeylen / ſommighe by Ooſten / eenighe voor / ende de reſte by Weſten de Havana, om alle des vyandts aenkommende Schepen hier door de wegh af te ſnijden. Den Ammirael ſelfs vondt ſich 's anderdaeghs voor de Havana, ende ſpeurde daer twee Bercken / die 's nachts waren aen-ghelopen / ende vaſt van hare Chaloupen wierden inghebouchеert; ende alſoo te naer aen landt waren om met ſijn Schip daer by te kommen / ſoo wende hy het Noordt-waert over naer ſijn andere Schepen: de Schout by nacht dede oock jacht op een Schip dat naer de wal liep: ende 't Jacht den Otter naer twee kleyne Zeyltjens / die ſich ſelfs ſalveerden in Rio de Porcos. De Vice-Ammirael verbrande een Spaenſch Schip / dat by Ooſten de Havana aen de wal lagh / met Arduyn-ſteen gheballaſt. Hielden hier voorts af ende aen; den twintighſten Julij ſonden 't Jacht den Otter naer de gronden vande Tortugas, om te paſſen op de Vloote van Nova Hiſpania, ende de Advijs-Bercken die kommen mochten. De reſterende Schepen dreven eenighe daghen ſonder zeyl / ende hielden onderwijlen eenen Biddach. Den negen-en-twintighſten quamen by de Vloote / de Blaeuwe Leeuw, Edam, 't Jacht het Haentjen, nevens de Pegaſus, waren den achſten Julij gheſcheyden van Iſla de Vaca, ſonder yets van den Commandeur Boon-eter vernomen te hebben. Den eerſten Auguſti geboodt den Ammirael dat yeder Schipper hem ſoude brenghen de monſter-rolle van ſijn volck: by de welcke bevonden wierdt dat inde Vloote waren achthien hondert ende acht-en-tachtich koppen / ende daer onder twee hondert en ſeven-en-dertich Soldaten. Den derden quam 't Jacht Diemen by haer / welck van Parnambuc door de ſtroom ende onweder was af-gedreven / ende door Weſt-Indien ſijn wegh naer huys nam. Als mede Schipper Jochim Gijſen, de welcke met ſijn Schip den Dolphijn in 't over-

Anno 1630.

Auguſtus.

Anno 1630. steken van Sta Martha, van den Ammirael Paters Vloote was versteken / ende om dat het Schip qualijck bezeylt was / beneden Jamaica vervallen / ende sijn Schip was op de groote Cayman door quade toe-sicht vande Stier-lieden ghebleven; hadde sich met sijn volck op 't selve Eylandt festhien weken onthouden / ende middeler-wijlen vande plancken van sijn gebroken Schip een Jacht ghetimmert / welck hy de Cayman noemde: was in 't selve met hondert ende twee-en-twintich man / en weynich victualie tot hier toe gekommen / op hope van eenige onser Schepen hier te vinden / ofte soo niet naer Virginia te lopen: brocht vier metale ende twee ysere stucken mede / de reste hadde op 't Eylandt verborgen. Men vondt gheraden dit Jacht de Cayman te slijten / ende 't volck over de Vloote te verdeelen. Den Ammirael dede de volghende daghen sijn beste om de West te ghewinnen; ende liet alleen twee Jachten Diemen ende 't Hart ontrent de Havana kruyssen. Den sesten 's avondts saghen onder landt een Schip branden: welck by de groote Chaloupe ghejaecht was in een ghesloten Baye ontrent vijf mijlen vande Havana, alwaer het de Spagnaerden selfs in brandt staken: de onse voerender niettemin aen / ende waren daer wel twee uyren in / hadden oock den brandt eens by-naer ghelist / dan siende datter gheen middel was om 't selve van daer wegh te krijghen / lieten het voorts gantsch verbranden / ende brachten alleen eenighe brieven mede / uyt de welcke men verstondt / dat dit Schip quam van Campeche, ende gheladen was met Campeche-hout ende Zalzaparilla. Kruysten voorts tusschen de Croone ende 't gat vande Havana tot den vijfthienden Augusti, ende alsoo gheen Schepen meer vernamen / soo resolveerden weder te rugge te lopen naer de Cabo St Anton, ende naer dat sich daer van water souden hebben versien / van daer te verzeylen naer de Cabo de Corrientes; aldaer te kruyssen tusschen Isla de Pinos ende de voorseyde Cabo, ende te wachten op de Vloote van Terra Firma ende de Schepen die uyt Spagnien te kommen hadden naer Nova Hispania. 't Schip 't Groen-wijf werdt gelast by de Cabo St Anton te blijven / soo om te verwachten de Jachten Diemen ende 't Hart, als om te beletten datter gheen Advijs-Bercken by die vande Havana mochten werden af-ghesonden om de Vlooten ende Schepen die op 't kommen waren te waerschouwen; haer ordre was daer te kruyssen tot den twee-en-twintighsten Augusti. Den seventhienden quam eyndelijck by haer den Commandeur Jan Gijsbertsz. Boon-eter met sijn Schip Prins Hendrick; hy was den eersten Maij deses jaers t'zeyl gegaen van Vlissinghen met sijn voornoemde Schip groot vijf hondert lasten / ghemonteert met sesthien metale ende vier-en-twintich ysere stucken / ghemant met hondert en vijf-en-twintich Boots-ghesellen / en vijf-en-tseventich Soldaten: nevens 't Schip Zelandia, groot dry hondert ende dertich lasten / met twaelf metale ende twee-en-twintich ysere stucken / ende hondert en seven-en-dertich man: op 't welcke voer als Vice-Commandeur Pieter Jansz. Domburgh: een weynich te voren was mede uyt Texel uyt-gelopen 't Schip Zutphen, groot twee hondert en vijftich lasten / ghemonteert met veerthien metale en twee-en-twintich ysere stucken / ghemant met vier-en-tachtich Matroosen / en dry-en-tsestich Soldaten; als mede 't Jacht de Pegasus; ende noch te voren de Blaeuwe Leeuw, 't Hart, Edam, ende 't Haentjen, wesende in alles acht soo Schepen als Jachten / die ghedestineert waren tot secours vanden Ammirael Pater, alsoo men niet en vermoede dat hy soo haest hadde weder te keeren. Van deses Commandeurs verrichtinghe sullen hier naer spreken / ende nu voort-varen met den Ammirael; de welcke met de Vloote weder verzeylde naer de Cabo St Anton; ende anckerden daer den achthienden ontrent een mijle buyten de wal: doch sondt de Jachten de Phœnix ende den Otter, weder naer de Cabo de Corrientes om aldaer te kruyssen ende wacht te houden; ende naer dat de Vloote water in

ghenos

ghenomen hadde / soo voer den Ammirael met de resterende Schepen mede derwaerts / ende settent ontrent de selve Cabo: ondertusschen soo wierden alle de kleyne Schepen ende Jachten herwaerts ende derwaerts uyt-ghesonden om op de kommende Spaensche Schepen te passen / ende den Ammirael in tijdts te waerschouwen. 't Jacht den Otter quam eerst den dertighsten Augusti weder by de Vloote met een Scheepken welck hy ghenomen hadde / was ghe-laden met Cacao-Nooten / ende wilde naer Nova Hispania: de onse de waerde van dit ghewas niet wetende / lieten 't Scheepken weder los. In 't begin van September wierden te rade weder te verzeylen / door dien weghen de vuyle grondt ontrent die Cabo groote schade dagheliycx leden aen haer anckers ende touwen. Ende lieten daer alleen den Otter ende Oragnie-Boom om dicht on-der Isla de Pinos af en aen te houwen: de resterende Schepen kruysten mede niet verre van daer tot den derthienden September. Als wanneer den Ammi-rael siende dat het saisoen nu verre verstreken was / ende geen ghewagh hoor-den van eene Spaensche Vloote / oock niet een eenich Schip meer en verna-men: ende wel gissende hoe het stondt met de Victualie in sijn Schepen: on-boodt den secreten Raedt aen boordt; de welcke alles wel over-leght hebbende / niet gheradener en vonden als dat de Vloote sich door de Strate van Bahama by tijdts in Zee soude begheven; ende den Ammirael met sijn Schepen die by naer 't eynde van Vivres waren / naer 't Vaderlandt keeren; ende den Com-mandeur Boon-eter, volghens sijn last / weder keeren naer de Caribise Eylan-den. Waren eenige dagen gequelt met stilte / soo dat eerst den twintighsten de hooghde vande Martyres bequamen; ende den vijf-en-twintighsten hebbende de hooghde van acht-en-twintich graden / is den Commandeur vanden Am-mirael ghescheyden met de Schepen Prins Hendrick, Zeelandia, Zutphen, de Blaeuwe Leeuw, Edam, de Pegasus: ende de Jachten 't Hart ende 't Haentjen. Met den Ammirael voeren naer 't Vaderlandt/ de Fame, Oragnien, Nassauw, Tertholen, Goude Leeuw, 't Groen-wijf, Goude Sonne, Geele Sonne, de Pi-nas, Graef Ernest, de Tiger, de Wassende Maen, den Otter, de Phœnix, den Oragnie-Boom, Muyden ende Diemen. Alle dese Schepen quamen sonder yets vorders te verrichten / ofte eenighe vyandts Schepen te ghemoeten inde maendt van November in 't Vaderlandt / inde Havenen daerse waren uyt-ghevaren. Sullen nu de andere Schepen haer voyagien kortelijck vervol-ghen. Den Commandeur Jan Gijsbertsz. Boon-eter was al van 't eynde des voorleden jaers verkoren / om met een Vloote van acht Schepen te zeylen recht naer West-Indien / ende aldaer te soecken den Ammirael Pater, sijne Vloote te versterken / ende voorts onder sijne Vloote te blijven / alsoo men vermoede dat de voorseyde Ammirael daer gaerne langher soude vertoeven / ende vreesde dat weghen schaersheyt van Victualie (alsoo nu redelijck langh was uyt ghe-weest) genootsaeckt mochte werden weder te keeren: hem waren by instructie vele ende verscheyden exploiten op die ghewesten in bedencken ghegheven / daer de Compagnie veel was aen ghelegen / die hy noch niet en hadde konnen vol-trecken: weswegen dan dese Vloote van Boon-eter boven 't ordinaris seer rijckelijck wierdt voorsien van Vivres / Ammunitie / en allerhande Krijghs-behoeften / om de selve aen de Schepen die ghebreck mochten hebben / over te geven. De Schepen vanden Commandeur waren gemonteert ende ghemant als volght. Prins Hendrick ende Zeelandia als hier voren is aen-gheroert: Zutphen, groot twee hondert ende vijftich lasten / ghemonteert met veerthien metale en twee-en-twintich ysere stucken / op-hebbende vier-en-tachtich Ma-troosen / en dry-en-tseftich Soldaten / Capiteyn Miewes Cornelisz. De Blaeu-we Leeuw, groot hondert en twintich lasten / met ses metale en twintich yse-re stucken / hondert en ses matroosen / acht-en-dertich Soldaten / Capiteyn Jan

Anno 1630.

September.

Anno 1630. Jan Luytsz.: Edam, ofte de Bul, groot hondert en tseventich lasten/ met vier metale ende twaelf ysere stucken/ tachtentich Matroosen/ en vier-en-veertich Soldaten/ Capiteyn Benjamin Dircksz. De Pegasus, groot tnegentich lasten/ met vier metale en veerthien ysere stucken/ vijf-en-vijftich Matroosen/ ende een-en-dertich Soldaten/ Capiteyn Allert Herve. Het Hart, groot tseventich lasten/ met twee metale en twaelf ysere stucken/ vier-en-veertich man/ Capiteyn Hendrick Worst. Het Haentjen, groot veertich lasten/ met twaelf goetelinghen/ ende dry-en-dertich eters/ Capiteyn Rens Cornelisz. Dese Schepen en liepen niet op eenen tijdt uyt/ maer eenighe inde maendt Februarius, andere in April, ende de Commandeur selfs den eersten Maij; soo dat de selve oock traegh by den anderen quamen. Ende ghelijck wy nu reede hebben verhaelt/ quamen eyndelijck alle by de Vloote vanden Ammirael Pieter Adriaensz., sonder dat yet sonderlinghs hadden uyt-gherecht; want alsoo onder-wegen hoorden dat de Vloote van Pater tot welckes versterckinge sy ghesonden waren/ al naer 't Vaderlandt vertrocken was/ ende dat den Ammirael Pieter Adriaensz. met een Vloote Schepen voor-uyt was/ soo haesten een yeder sich om by hem te kommen. Alleen was by 't Schip Zutphen, gelijck het kommende was naer de Caribise Eylanden/ een Spaensch Schip verovert/ gheladen met dry hondert en dry-en-twintich kisten Suycker; vijf hondert en dry-en-twintich Huyden/ en seven-en-twintich kisten Tobac: ghelijck wy hier voren hebben aengheroert. Naer dat de Commandeur Boon-eter van den Ammirael Pieter Adriaensz. als voren was ghescheyden den ses-en-twintighsten September, op de hooghde van acht of neghen-en-twintich graden by Noorden de Linie; soo sackten hy met sijn by-hebbende Schepen noch al naer 't Noorden/ tot op den laesten des selven maendts; ende hem doen bevindende op de hooghde van twee-en-dertich graden en ses-en-dertich minuten; soo dede voorts de kours

October. meest stellen Oost tot den sesten October, als wanneer hem bevondt op de hooghde van een-en-dertich graden en ses minuten; ende siende nu wat om de Zuydt hadden ghewonnen/ stelde voorts de kours Oost-Zuydt-Oost tot den thienden; ende daer naer Zuydt-Oost tot den neghenthienden: ende alsoo sich doen bevondt op de hooghde van dry-en-twintich graden en elf minuten; soo nam sijn kours voorts meest Zuyden tot den lesten der selver maendt; ende daer naer Zuydt-Zuydt-West: hadden soo goeden voor-gangh/ ende alles

November. vloegh haer soo wel/ dat den eersten November haer bevonden op de hooghde van festhien graden ende neghen-en-veertich minuten. Den vierden nu ghekommen zijnde op de derthien graden ende neghenthien minuten/ ginghen sy recht West aen om de Barbados niet te missechen: 't somwijlen oock West ten Zuyden/ om de stroom wille: soo dat den achtsten November onder 't selve Eylandt ten ancker quamen. Verhale dit soo wat particulierlijck/ voor de die op de navigatie letten/ om dat het eertijdts voor een sware/ jae by-naer ondoenlijcke saecke heeft ghehouden geweest/ uyt de Strate van Bahama weder aen de Caribise Eylanden op te kommen: ende dat 't selve noch wel te voren by de onse is versocht ende ghedaen gheweest/ doch met seer groote moeyelijckheyt ende ghevaer: daer dese Vloote in acht-en-veertich daghen 't selve heeft gheklaert/ sonder eenighe sonderlinghe tegen-spoet te hebben. De Commandeur verzeylde daer aen naer St Vincent, een vande Caribise Eylanden/ ende naer dat onder 't selve Eylandt hadde ghelegen tot den seven-en-twintighsten November, ende sijne Schepen van water ende brandt-hout wel voorsien/ en 't volck ververst/ vertrock van daer naer Isla Blanca, en setten aldaer den neghen-en-twintighsten; vonghen op 't selve Eylandt een groote menichte van

December. Bocken. Den derden December vertrocken de Schepen Zutphen, Edam, ende het Hart naer de Noordt/ om tusschen de Eylanden Mona en Saona te kruyssen;

kruyssen; ende de Commandeur met de resterende Schepen verzeylde mede den sevenden naer de vaste Custe van America; ende hieldt het by Noorden Bonay- Anno 1630.
re, Curacao ende Aruba, soo dat den twaelfden Cabo de la Vela quam te sien/ ende sich 's anderdaeghs heel dicht daer onder bevondt: doch het weder stelde sich soo aen met waeyen ende regenen / dat het gantsch gheen pas gaf om daer met soo groote Schepen af ende aen te houden; soo dat de Commandeur resolveerde van daer over te steken naer 't Eylandt Hispaniola; d'welck sy den achthiende in 't ghesichte kregen op de hooghde van seventhien graden en thien minuten: en bevonden 's anderdaegh haer wat by Oosten Isla de Vaca vervallen / doch quamen noch 's midder-nachts by maen-schijn onder 't selve Eylandeken te reede: ende 's anderdaeghs inde Haven met de groote Schepen: de Jachten wierden aen den hoeck van 't Eylandeken geleght/ om op de voor-by zeylende Schepen acht te nemen. Sullen dese Vloote hier nu laten tot het naeste jaer. Ende alsoo wy by vervolgh van 't exployt op Parnambuc, den Ammirael Pater dus langhe hebben laten rusten/ sullen nu eyndelijck verhalen 't ghene by den selven dit jaer is verricht. 'T voorleden jaer in 't laeste van de maendt December hebben wy den selven ghelaten aen Punta del Gallo, onder het Eylandt Trinidad. Sijn voornemen was het Stedeken / welck de Spaenaerden op 't selve Eylandt bewoonen / in te nemen. Dede sijn beste met laveren om 't selve te naerderen / doch de windt ende 't weder vielen hem soo dwars / dat in seven ofte acht daghen by-naer gantsch niet en konde winnen: daer-en-tusschen veel sieck volck in sijn Vloote bekommen hebbende/ ende wel vreesende dat de vyandt al over langh hem ghesien ende sich teghen sijne aenkomste voorsien hadde/ en vondt niet gheraden daer langher tijdt te verliesen/ maer resolveerde door de Boccas uyt te lopen. Den achtsten Januarij deses Januarius.
jaers / en konde weghen de stroom / de welcke de Schepen seer verleyde / niet wel uyt-kommen / ende sette het op derthien vadem waters: doch 's anderdaeghs ontrent de middach zeylden deur het middelste gat / ende stelde voorts met een Oosten windt sijnen kours Noordt-West ten Westen / doch mosten den heelen nacht weghen de harde windt met schover-zeylen by legghen: den thienden gingen Zuydt-West ten Westen aen / hadden 's middaghs hooghde van elf graden en twee-en-vijftich minuten: teghen den avondt saghen vijf Eylandekens/ d'een wat grooter als d'ander; gisten het te wesen de seven Eylandekens die by Westen 't Eylandt Margarita ligghen / soo dat de zeylen innamen / ende den gantschen nacht met de besaen lieten drijven. Des anderendaeghs 's morghens saghen sy Isla Blanca Zuydt-Oost van haer ontrent vier mijlen / ende deden soo haer beste met laveren / dat voor avondt onder 't selve Eylandt te reede quamen. Bleven daer vier daghen ligghen/ ende voeren dagheliijcks aen landt om te jaghen/ soo dat in die tijdt wel twee duysent Bocken vonghen / ende het volck sich daer treffelijcken ververste. Den sesthienden 's avondts maeckten weder zeyl / en gingen met een Oostelijcke windt Zuydt ten Westen aen; soo dat 's anderdaeghs teghen de middach het Eylandt Tortuga in 't gesicht kregen Zuydt-West ten Westen van haer ghelegen; hadden 's middaghs de hooghde van elf graden en veertich minuten / ende anckerden teghen den avondt onder 't selve Eylandt. Den achthienden ginghen weder t'zeyl met een Oostelijcke windt/ haer kours stellende / eerst Noordt-West ten Westen / ende daer naer West-Zuydt-West / soo dat noch met den dach het hooge landt van Caraques sagen Zuydt-West van haer. Des anderendaeghs met een Noordt-Weste gangh / kreghen het Eylandt Roccha in 't ghesichte Noordt-Oost van haer legghende: hadden 's middaghs de hooghde van elf graden ende vier-en-twintich minuten; saghen daer naer Isla des Aves, daer sy des naer-middaghs ten dry uyren met een West-Noordt-Weste gangh langhs

Anno 1630. zeylden: ende ginghen doen weder Noordt-West aen: soo dat ontrent een uyre voor sonnen onder-gangh 't Eylandt Bonayre gewaer wierden Noordt-West van haer ontrent ses mijlen: sulcx dat den twintighsten naer-middach onder 't selve haer anckers lieten vallen op vier vadem waters vuyle grondt. Des anderendaeghs is den Commandeur aen landt gevaren met alle de Soldaten; ende nam sijnen wegh naer de Woon-plaets vande Spagnaerden die haer op dit Eylandt houden; sy en ghemoeten gantsch gheen volck; alleen van twee Schippers / die vande troupe waren af-ghedwaelt / werdt den eenen by de Spagnaerden doot gheslaghen / ende den anderen swaerlijcken ghewondt. Waer over den Commandeur 's anderdaeghs tot weder-wrake alle de Wooningen vande Inwoonderen des Eylandts dede in brandt steken ende destrueren. Als nu ons volck weder af-trock naer de Schepen toe / zijn de Spagnaerden ende Ingheborene de onse ghevolcht/ maer niet sterck ghenoech wesende/ ofte niet dervende onse troupe attaqueren/ soo hebben sy alle het drooge gras (d'welck daer seer hooghe was) in brandt ghesteken / verhopende de onse te versmooren; was eenen listighen ende ghevaerlijcken vondt / door diender een heftighen brandt ende dicken smoock onstondt; doch de onse wisten 't ghevaer te mijden / nemende haren wegh door 't Bosch / soo dat van desen brandt gantsch gheen schade en leden. Den vier-en-twintighsten lichten weder haer anckers/ ende zeylden langhs de West-zijde van 't Eylandt henen; ende leyden 't daer naer Noordt-West over. Kreghen een Zuydt-Oosten windt / soo dat des anderendaeghs en de volghende daghen Noordt-Oost ten Noorden konden aen-gaen. Den seven-en-twintighsten ontrent thien uyren voor de middach begonnen het Eylandt St Juan de Porto Rico te sien; ende was naer haer gissinghe de West-punt van 't selve Noordt ten Oosten van haer ontrent thien mijlen: hadden des middaghs de hooghde van seventhien graden: zeylden tot 's avondts Noorden over; gijden doen de zeylen op / ende lietent met de fock ende besaen Noorden aen-lopen om het riff te schouwen: des nachts doen 't eerste quartier uyt was / saghen het landt heel bescheydelijck / soo dat het weder Zuyden over leyden / ende de fock op-gijden / om van 't riff wel versekert te wesen / alsoo 't selve wel dry mijlen in Zee steeckt. Den acht-en-twintighsten quamen onder Mona by de Witte Leeuw, de Griffoen, Witte Swaen, ende Sphœra Mundi van Dordrecht, die aldaer sints het af-wesen vanden Commandeur by de andere was ghekommen. Den Commandeur gingh weder op de Witte Leeuw, ende de Soldaten wierden weder ghebracht op de Schepen daer sy te voren op ghevaren hadden. Hielden voorts daer noch twee daghen af en aen; ende den lesten der selver maendt stelden haer kours weder naer het Westen / soo dat 's middaghs Saona saghen Noordt ten Oosten van haer ontrent vier mijlen. Februarius. Den eersten Februarij teghen den avondt saghen 't Eylandt Beata met de by-ligghende klippen. Den vierden 's morghens begonden Isla de Vaca te sien / ende setten het 's avondts om de West-hoeck van 't selve Eylandeken/ op vier en een half vadem waters: vonghen op 't selve eenighe Beesten tot haer behoef / ende liepen voorts achter 't selve onder 't groote Eylandt Hispaniola te reede; alwaer sy haer versaghen van water ende brandt-hout; ende haelden menichte van Limoentjens tot verversinghe van 't volck. Den elfden voer den Commandeur aen alle de Schepen / ende nam kennis van alle de Vivres die in yeder noch overich waren / ende bevondt dat d'een door d'ander ghereкent / de Vloote noch voor vier maenden wel voorsien was. Hem was by de Heeren Bewinthebberen in sijne instructie mede in bedencken ghegheven / de Stadt Sancto Martha, ghelegghen aen 't vaste landt van America, tusschen Rio de la Hacha ende Cartagena, ende dat om verscheyden redenen/ die hier voordachtelijck verswijghe/ doch voornamentlijck om dat haer in handen

was

was ghevallen sekeren brief by Don Geronymo de Quero Gouverneur vande selve Plaetse gheschreven aen de Koningh van Hispanien den twee-en-twintighsten Julij des jaers sesthien hondert ende ses-en-twintich: inde welcke hy de gheleghentheyt van die Plaetse seer naeckt ondeckte / ende sijn behoeften te kennen gaf. Den brief uyt Spaensch over-gheset luyde aldus: Dese Zee-Custe streckt van 't Westen naer het Oosten / hebbende de Zee naer 't Noorden / ende 't Landt naer 't Zuyden. De Haven is eenen boesem / in maniere van een halve Mane; naer de zijde van 't Oosten maeckt den hoeck een stuck van een hooghe ghebroken steenrotse / ghenaemt Taganga, ende naer de West-zijde is een andere van ghelijcke ghedaente / gheheeten Lipar, tusschen beyde dese hoecken ist wijdt een halve Spaensche mijle schaers; in 't midden leght een Eylandeken / d'welck sy noemen El Morro, rondtachtich / ende mede bestaende uyt ghebroken klippen / soo datter niet aen te kommen is / ofte daer op te landen / noch voor vyanden noch voor vrienden. Dit Eylandeken geeft beschuttinge voor de Haven / soo dat de Schepen hier konnen anckeren bevrijdt voor de slagh vande Zee. Op den Oost-hoeck Taganga is gheleght een kleyn Redoutjen / boven op een klippe; dienende tot een Wacht-huys / alwaer dry Soldaten daeghs ende 's nachts de wacht hebben; ende in Zee eenige Zeylen ghewaer wordende / gheven daer van advijs aen die vande Stadt / met het afschieten van een ysere haeckx / die tot sulcken eynde daer werdt ghehouden. De Stadt is gheleghen aen 't midden vande voornoemde bocht / op een vlackte / by-naer ghelijck 't water: alhier leght mede 't Casteeltjen ghenoemt St Juan de Maltha, seer kleyn ende vier-kant / met vier kleyne Contrescarpen / die een weynich flanckeringhe gheven; 't heeft in 't vier-kant aen de voet van de wal hondert Geometrische voeten / ende boven tneghentich; de muyr is schaers dertich voeten hoogh: daer legghen vier metale stucken op; de dry zijn halve kartouwen / van dry of vier-en-veertich hondert pondt ghewichte / ende schietende derthien pondt ysers: het vierde weeght dry duysent ses hondert pondt / ende schiet vijf pondt ysers: daer leggen noch op twee kleyne ysere stuckxkens / schietende twee pondt ysers; op 't selve en zijn nu benevens de Castelleyn maer seven Soldaten ende eenen Canonnier; voorwaer een seer slechte besettinghe van soo een Plaetse / teghen vyandt van eenige consideratie. Wy hebben hier groot ghebreck van Ammunitie / en hier te lande is gheene gheleghentheyt om eenige te bekommen: de Gouverneur van Cartagena, selfs bevreest zijnde / en wil gheen missen. De Inwoonderen van dese Stadt hebben haer selven verarmt met menichfuldighe Processen; ende sullen de Plaets verlaten sooder niet in voorsien en wordt. Nochtans is dese Plaetse van seer groote importantie / als legghende boven windt van Cartagena, Puerto Belo, St Domingo, ende Jamaica; doch insonderheyt vande mondt van Rio Grande de Madelena, welck maer thien mijlen van hier leght; alle den handel op Neuvo Reino de Granada ende Quito werdt langhs dese Rievier ghedreven / ende alle de goederen kommen de selve op ende af / soo dat de vyandt van hier groote schade soude konnen doen / ende soude trachten verder in te booren; want dese Haven is bequaem voor vele Schepen / etc. De Gouverneur eyst voorts Ammunitie / ende dat het getal der Soldaten mochte werden vermeerdert tot op dertich / welcker betalinge moeste kommen van die van Cartagena; ende souden de gagien naer sijn rekeninghe jaerlijckx bedraghen dry duysent Ducaten. Hoe-wel dit advijs oudt was / soo wast effen-wel niet te verachten / aensiende de slofheyt vanden vyandt in 't provideren van sijn Plaetsen. Den Commandeur dan dit point van sijn instructie in acht ghenomen hebbende / is te rade gheworden sich derwaerts met de Vloote te begheven: ende den achthienden Februarij t'zeyl ghegaen zijnde / sette sijn kours over de windt naer de vaste Custe. Den vier-en- Anno 1630.

 twin-

Anno 1630.

twintighsten / een uyre voor de middach saghen landt Zuydt-Oost van haer ontrent acht mijlen: hadden des middaghs de hooghde van elf graden ende vijftich minuten: naer de middach settent op sesthien vademen water / drie mijlen buyten Cabo de Lagos, hebbende den West-hoeck van Cabo de la Vela Zuydt-Zuydt-West van haer: naer-middach is den Commandeur over-ghegaen op 't Jacht Medenblick met eenighe Soldaten / ende de andere Soldaten zijn bestelt op de resterende Jachten. Des anderendaeghs gingen weder t'zeyl met een Oost-Noordt-Ooste windt West aen / ende minderden haer zeylen teghen den avondt / om de Plaetse by nacht niet voor-by te lopen. Den ses-en-twintighsten 's morghens bevonden haer noch seven mijlen van Sta Martha, ende een mijl buyten de wal: 't was tamelijck stil / soo dat eerst des avondts inde Baye van Sta Martha quamen; setten het daer op derthien vadem / een groote musquet-scheut van 't Casteel / ende deden haer best met schieten uyt haer canon; de Soldaten wierden datelijck aen landt ghebracht / ende trocken onverhindert inde Stadt / dewijl alle de Burgheren ghevlucht waren: den Commandeur selfs marcheerde naer 't Casteel / d'welck sich stracx op accoordt over gaf / daer waren maer vijfthien Spagnaerden op / die inde Schepen wierden ghebracht. Des anderendaeghs belaste den Commandeur de vier metale ende twee yser stucken van 't Casteel te halen / ende alle 't goet welck de Spagnaerden niet hadden konnen mede krijghen / werdt inde Kercke versamelt / doch was alles niet vele te beduyden. Den acht-en-twintighsten verschenen eenighe Spagnaerden / om uyt de naem van alle de Inwoonderen te accorderen: ende naer eenich debat/beloofden vijf duysent vijf hondert Realen van achten / voor de conservatie vande Huysen / ende gaven eenige Ostagiers voor de goede betalinghe: soo dat ons volck weder uyt de Stadt wierdt ghe-

Martius. licht / ende naer de Schepen ghebracht. Den eersten Martij alsoo de Gouverneur die een van de eerste ghevlucht was / eenighe swarigheyt maeckte over de betalinghe van 't beloofde ransoen; ende de penninghen noch 's anderdaeghs niet en werden ghebracht / (niet teghenstaende een van de aen-ghehouden Inwoonders daerom aen landt was ghesonden) soo dede den Commandeur 't Krijghs-volck ghereet houden om weder te landen / ende de gantsche Stadt in d'asschen te legghen: maer eer dat 't selve wierdt in 't werck ghestelt / soo quamen eenighe Kerckelijcke Personen / ende brochten 't ghene der belooft was. Bevonden dese Stadt te legghen op de breedte van thien graden en ses minuten / ende lichten haer anckers weder den vijfden Martij. De Commandeur in acht nemende dat sijne Vivres niet wilden toe-laten / dat veel langher in die ghewesten soude vertoeven / dede sijn uyterste beste om de Oost te ghewinnen / soo vele de windt toe-liet; ende naer eenighe suckelinghe / quam den twintighsten te reede achter Cabo Tiburon met vijf Schepen / ende de andere de volghende daghen / soo dat den seven-en-twintighsten alle de Schepen weder by een waren: verdeylden daer de veroverde goederen onder de Schepen. Den Commandeur gheresolveert zijnde op 't spoedichste door de Caios naer

Aprilis. 't Vaderlandt te zeylen / gingh van daer t'zeyl den derden Aprilis. Den veerthienden settent inde Baye die achter de Cabo St Nicolas light aen 't West-eynde van Hispaniola, ende landen daer alle haer ghevanghens die noch inde Vloote hadden / gaven haer Vivres mede / ende lietense te landt-waert in lopen / ende ginghen 's anderdaeghs weder t'zeyl / ende liepen tusschen Tortuga ende Hispaniola deur / op de hooghde van twintich graden ende ses minuten by Noorden de Linie; ende soo voorts door de Caios naer dese Provintien; al-

Julius. waer den elfden Junij wel arriveerden. Inde maendt Julius deses lopenden jaers werdt het Jacht de Brack mede ghesonden naer West-Indien / liep uyt Texel den drie-en-twintighsten in 't gheselschap van drie Schepen / de welcke

naer

naer Braſil wilden. Den twintighſten Auguſti bevondt ſich deſe Jacht op de hooghde van ſes-en-dertich graden; ende kreegh 's anderdaeghs een Zeyl in 't gheſichte / welck ſy naer-jaeghden / ende den gantſchen nacht vervolghden / ende namen 't ſelve den twee-en-twintighſten: was een Schip kommende van Cabo Verde, gheladen (als naer-maels werdt bevonden) met ſeven hondert en vijftich Huyden; achthien duyſent Bocken-Vellen; vier-en-tneghentich Spaenſche Vellen; twee pondt neghen ſesthiende-deele Ambergris; vier vaetjens Suycker / en ſes-en-twintich hondert pondt Tobac: liepen daer mede naer de Eylanden / ende ſetten de Portugeſen ende Swarten die daer in waren den acht-en-twintighſten op 't Eylandt Fayal aen landt: ende liepen voorts met haer Prijs naer 't Vaderlandt: quamen den twee-en-twintighſten September in Pleymouth; vonden daer een van 's Landts Oorloghs-Schepen / met het welcke ſy 't voorſeyde Portugees Schip voorts op-ſonden: ende 't Jacht gingh weder t'zeyl van Pleymouth den neghenden October; doch moeſten weder in Pleymouth in-lopen / ende ſcheyden van daer den vier-en-twintighſten October; quamen den thienden December aen 't Eylandt Barbados; haelden daer water en brandt-hout tot den ſesthienden / en ginghen doen weder t'zeyl; ende naer dat aen St Vincent, Granada, ende Iſla Blanca waren aen-gheweeſt / quamen ſy den ſeven-en-twintighſten onder Mona by 't Schip Zutphen, Edam, ende het Hart, alle dry Schepen onder den Commandeur Boon-eter. Hare vordere reyſe ſullen in 't volghende Boeck verhalen. Dit ſelve jaer in 't beginſel van October wierdt het Jacht Overijſſel van Parnambuc naer 't Vaderlandt gheſonden; ginghen van daer t'zeyl den eerſten; daer voer voor Schipper ende Capiteyn op Jan Corneliſz. Lichthart, van wiens vroome daden wy hier naer noch dickmaels ſullen ghewagh maecken; ende ſullen hier nu een van ſijn beginſelen aen-roeren. Den dry-en-twintighſten November zijnde ghekommen tot voor in 't Canael, tuſſchen Vranckrijck ende Engelandt / ſoo gheraeckten met den dage-raedt by vijf Biſſcayers / de welcke alle liſtigheyt ghebruyckten om hem onverſiens aen boordt te legghen / alſoo by hem ghevraecht zijnde van waer ſy waren / antwoorden van Bruage ende Hable; ende dat naer Terreneuf wilden; 't welck aen-ſiende de tijdt van 't jaer gantſch ongherijmt was: doch merckende dat onſe Schipper op ſijn hoede was / gaven hem twee eer-ſcheuten / ende wenden van hem af. De Lezart lagh doen van hem Noorden vier of vijf mijlen / ende hy zeylde by de windt over. 'S nachts als 't eerſte quartier uyt was / wierdt hy dry Schepen ghewaer die teghens hem quamen over-lopen; 't welck ſiende hieldt hy draghende naer de loef-waertſte toe / weſende een Bootjen met twaelf ſtucken: d'welck ghevraecht zijnde / antwoorde van Middelburgh te weſen / ende naer Bordeaux te willen / ende dat een Convoyer by ſich hadde van Vliſſingen, genaemt Pieter Theuniſz.; dede ſijn kours Ooſt-Noordt-Ooſt ende Ooſt ten Noorden aen: doen de Schepen al achter de onſe waren / ſoo ſtack den Ammirael van deſe dry Schepen twee vieren achter op / ende wendent alle dry naer Overijſſel toe; ende by-kommende vraeghden onſe Capiteyn aen de Man die de vieren voerde / van waer 't Schip was / de welcke antwoorde van Amſterdam, Capiteyn Hendrick Denis, ende d'ander Jan Thijſz. van Hoorn; welcke antwoorde gheen kleyn achter-dencken gaf door dien ſoo veel verſchilde van 't gene het Bootjen hadde gheantwoordt: de onſe vraeghden noch meer dinghen / ende inſonderheyt ofter oock eenighe Duynkerckers daer ontrent waren; kreghen voor antwoorde / datter eenige haer hielden tuſſchen Kocx-broodt ende Goudt-ſtart, dan dat ſy by hun wilde blijven om haer te beſchermen / en 's morghens verſch Bier aen boordt brenghen: de onſe verklaerden van Parnambuc te kommen: de Duynkerckers hielden ondertuſſchen ſoo naer by / dat haer boegh-ſpriet

ANNO 1630.

Auguſtus.

September.

October.

November.

 teghen

Anno 1630. teghen de spieghel van ons Schip quam / en daerom draghende moesten houden. Onse Capiteyn dit alles gehoort hebbende / merckte wel dat het vyanden waren / ende maeckte sijn gheschut en alles wel klaer om teghens hun uyt te houden: ende alsoo sy blick-vierden en weder naerder quamen / soo riep onse Capiteyn haer toe / indiense vrienden waren / waerom dat soo dicht by hem hielden; en vraeghde voorts naer de Generael Loncq: doen quam eyndelijck het hooge woort daer uyt / strijckt voor den Koningh van Spagnien; waer op de onse antwoorden: dat niet en streken dan voor den Prince van Oragnien. Sy gaven vier op de onsen d'een voor en d'ander nae / ende de onse weder van ghelijcke: ende hoe-wel de party seer qualijck ghemaeckt was / een Schip en dat niet seer groot / teghen dry (van welcke het eene ses-en-dertich metale stucken op hadde / het andere acht-en-twintich / ende het derde twaelf) de welcke al by beurten haer gantsche laeghen in gaven; soo en gaf even-wel Capiteyn Licht-hart de moet niet verloren / te meer om dat sagh dat se hem niet dorsten aen boordt kommen / uyt vreese dat de lont in 't kruydt soude steken / ghelijck hy haer dreyghde te willen doen. Hy speelde mede seer veerdich met sijn gheschut / ende paste haer mede in 't voor-by lopen van achteren in te gheven / nemende voorts seer goede acht op 't stoppen van sijn lecken. Dit gevecht duerde by de acht uyren / soo dat ons Schip de groote mast over boordt wierdt geschoten / ende de focke-mast half deur; bequamen derthien dooden / ende tween-en-twintich ghequetste: het lopende wandt was meest al wegh-gheschoten / en hadden wel seventhien scheuten onder water / en by-naer vier hondert boven deur het Schip; soo dat soo deur-naghelt was / dat meer een wrack gheleeck als een Schip; de kolder-stock stucken / daer naer de roer-pen: het roer selfs neffens 't water dwars deur-geschoten; soo dat het daer henen dreef: de vyandt leedt mede groote schade: ende niet teghenstaende ons Schip soo qualijck ghetracteert was / en wilde de Capiteyn het niet op-gheven / ende de vyandt en dorst niet enteren: maer verliet ons Schip eyndelijck / meynende veel-licht dat nu ghenoegh deur-boort was / ende wel van selfs soude sincken. Doch de Heere bewaerde ons volck / ende de Capiteyn bracht het noch in tusschen Kocx-broodt ende Goudt-start in een seer gevaerlijck Bayken / ende daer naer met hulpe vande Enghelsche in Pleymouth; alwaer 't Schip wierdt gherepareert / en quam daer nae behouden in 't Vaderlandt; ende werdt de Capiteyn wegen sijne Trouwe ende Man-haftigheyt by de Vergaderinge der XIX. vereert met een Goude Keten.

Alsoo wy voort-aen dickwils sullen hebben te spreecken van verscheyden tochten / die by de onse te water zijn voor-ghenomen / beyde by Zuyden ende by Noorden de Stadt Olinda de Parnambuco, soo hebben noodich gheacht tot een besluyt van dit Boeck hier in te voeghen de beschrijvinghe van beyde de Custen; ghelijck de selve van onse ervarenste Zee-luyden hebbe bekommen; ende voor eerst de beschrijvinghe vande selve Cust naer het Zuyden van Olinda. De Stadt selfs is gelegen op de hooghde van ontrent acht graden by Zuyden de Linie; ende een mijle om de Zuydt leght het Reciff ofte de Haven van Parnambuc. Een mijle by Zuyden het Reciff is een Gat / welck by de Portugesen wordt ghenaemt Popitange, het in-kommen is vier / vijf / ende ses vademen diep / doch heel nauw / soo dat men weghen te stercke stroom dieder uyt ende in-valt met stil water daer uyt dient te kommen. Een groote mijl by Zuyden dit Gat leght een grooten groven hoeck / welck de Portugesen noemen Cabo Pero Cabrigo; van desen hoeck noch een groote mijle Zuydt-waerts is de Rievier by haer ghenaemt Rio Estreme, bequaem voor Chaloupen ofte kleyne Jachten / want men daer selfs met het hooge water maer ten uytersten seven of acht voeten diepte en vindt. Van dese Rievier tot aen de Cabo St Augustin

guſtin is de Cuſte vuyl en rudſich dicht aen de wal / doch een ſchoone witte ſandt-ſtrandt/ en legghen verſcheyden twee kleyne mijlen: de ſtreckinghe van Parnambuc tot de Cabo St Auguſtin is meeſt Zuyden en Noorden. De Cabo is een grooten uyt-ſtekenden hoeck / gheheel kennelijck / hebbende een ſeer bequame Haven voor groote ende kleyne Schepen/ mede ſeer ſterck / weghen de Fortificatien die daer naer 't veroveren van Olinda zijn ghemaeckt / van de welcke by andere gheleghenthe yt ſullen ſpreken: het in-kommen ofte de Barra gheleghen by Zuyden het uyterſte punt / is wat quaedt in te kommen: heeft met leegh water op 't drooghſte derthien voet waters; maer men moet wel toeſien dat men rekeningh maeckt op de ſtroom/ofte men ſoude met groote Schepen licht een ongheluck krijghen: het Gat is wijdt in het in-kommen / doch daer legghen eenighe klippen; die hier in begeeren te weſen / nemen ghemerck op eenen dorren Boom / die onder aen de voet vande Cabo ſtaet / ende brengen die over een roode plecke die heel uyt-muntende is/ ende lopen dan daer op aen: binnen het Reciff kommende / houden om de Weſt / tot dat den hoeck van 'tReciff, welck om de Zuydt ſtreckt/ voor-by zijn/ende lopen dan om de Zuydt/ tot voor het Dorp/ en ſetten dan daer het haer goedt dunckt: de ghelegentheyt van deſe Plaetſe ſal hier naer beter verklaert werden. Van deſe Cabo St Auguſtin tot den Ruygen-Hoeck, ghelijck by de onſe werdt ghenoemt/ ofte Punta de Marcahipe by de Portugeſen/ werden twee mijlen gerekent: aen de Zuydtzijde van deſen hoeck begint het riff af te ſteken t'zee-waerts ontrent een halve mijle. Van deſen hoeck tot Rio Serinhain reeckent men twee groote mijlen. Deſe Serinhain is een drooghe Rievier / ende alleen bequaem voor Jachten; want daer is met het hooghe water ten hooghſten maer vijf / ſes ofte ſeven voeten diepte. Van de Punt Marcahipe tot een weynich by Zuyden de Rieviere Serinhain langhs de Cuſte light een vaſt riff/ het welcke aen de Zuydt-zijde heel groot is/en mindert naer het Noorden. T'zee-waert van Serinhain leght het Eylandt St Alexio, welck niet ſeer groot is / heeft aen de Zuydt-zijde een kleyn Bayken / maer onbequaem om met Jachten in te kommen; heeft mede een riff aen de Zuydt-zijde/ daer men by Zuyden met groote Schepen kan inkommen / ende ſetten achter dit riff op vijf/ ſes/ ſeven vadem waters/ naer dat men wil. Men kan oock met Jachten vande Noordt-zijde in-kommen / maer niet met diep-gaende Schepen. Aen de Noordt-zijde van het Eylandeken is gheen reede / door dien de grondt ſoo rudſich is. Vande Cabo tot St Alexio ſtreckt de Cuſte Zuydt ten Weſten. Twee kleyne mijlen vorder om de Zuydt leght Rio Formoſo; haer in-kommen hebbende tuſſchen twee reven in / ende ten uyterſten de diepte van derthien voeten; is anders een ſchoone Rievier/ waer ontrent veel Suyckeren vallen. In deſe Rievier een weynich op-waert/ hadden de Portugeſen een Fortjen met vier ſtucken / om onſe Jachten ende Boots daer uyt te houden. Die hier in begeert te weſen / neme acht op eenen kalen Bergh / op welcke maer dry Boomen ſtaen; die ghesien hebbende / ſult dan noch een anderen Bergh ſien / by Zuyden den voorgaenden gelegen/ hebbende op 't Noordt-eynde eenen Boom / die ſich van alle andere Boomen afſondert; houdt den ſelven Boom Weſt van u / ende looptet op aen / ſoo langh tot dat het reciff vande Zuydt ghepaſſeert zijt / ende loopt dan om de Zuydt tot dat ghy de Rievier open hebt / ende kondt dan ſoo verre op-lopen als ghy wilt. Van Rio Formoſo langhs de Cuſte dry mijlen Zuydt-Zuydt-Weſt light de Rieviere Huna, de welcke kleyn is / ende onbequaem ſoo wel voor Jachten als voor Schepen; heeft effen-wel een reede voor Schepen ende Jachten achter een reciff / dat van Rio Formoſo tot daer toe meeſt deurgaens langhs de Cuſte is ſtreckende. Die hier in begeert te weſen die lope maer naer het reciff/ het in-kommen wijſt ſich ſelven. De Cuſte van Rio Formoſo af tot Huna toe

Anno 1630.

ANNO 1630.

toe is tamelijck schoon / soo dat als men Rio Formoso West-Noordt-West heeft van sich ghebracht / soo kan men dicht de wal langhs lopen. Van Porto Huna tot Barra Grande zijn twee mijlen Zuydt-Zuydt-West. Dese Barra Grande is een groote Baye / daer men wel met duysent Schepen soude konnen in legghen / sonder eenich ghevaer. Dese Baye heeft een vast reciff t'zee-waerts van sich / daer 't water met volle Zee maer pas over en loopt; doch heeft drie in-komsten: de twee bequaem voor Schepen die maer twaelf voet diep gaen: het derde wesende het Noordelijckste / is alleen voor Chaloupen ende kleyne Jachtjens die maer vier ofte ten uytersten vijf voet diep gaen. Het binnen-landt van Huna ende Barra Grande is van 't schoonste landt dat op dese Custe is / om Beesten te weyden / soo dat de selve daer in overvloet zijn te bekommen: daer wast mede de beste Tobac van de gantsche Custe / ende is daer met menichte te bekommen. Van Barra Grande tot Porto Calvo is alleen maer een achtendeel van een mijle / want Barra Grande selfs is wel een mijle wijdt. Men kan mede van Barra Grande tot in Porto Calvo met kleyne Jachtjens lopen binnen de reven deur. Porto Calvo is een schoon gat om in te kommen / het in-kommen is vier / vijf ende ses vademen diep: daer en valt niet te schuwen als alleen de reven: men kan het alsoo wel van om de Zuydt achter het reciff setten / als om de Noordt / op schoone sandt-grondt / en diepte naer wil / doch om de Zuydt heeft men 't diepste water. Dit Porto Calvo leght van Rio Huna verscheyden Zuydt-Zuydt-West drie mijlen / ende heeft een schoone Rievier: doch in 't in-kommen wat droogh / soo dat men niet als met kleyne Bercken de Rievier kan op-kommen: de Portugesen kommen met leeghe Schepen (de welcke sy met vaten naer datse diep gaen weten te lichten) de Rieviere op / doch moeten even-wel inde Porto weder kommen laden: hier valt heel veel Suycker / ende seer goedt: het landt is daer hoogh en heuvelachtich / soo dat dit landt heel wel is te kennen / heeft drie gaten om in te kommen; een voor groote Schepen / de andere voor Chaloupen alleen; het Noorderlijckste heet Porto Calvo, het middelste Barrettino, ende het Zuydelijckste Porto de Piedras. Van Porto Calvo tot Rio Camarigibi zijn vijf heel groote mijlen Zuydt-West ten Zuyden / langhs de Custe meest beset met riffen. Dese Camarigibi is mede een schoone Rievier / daer mede veel Suycker valt: doch is onbequeam voor Schepen / ende alleen voor kleyne Jachten die vijf of ses voet diep gaen. De Suyckeren werden meest met kleyne Bercken naer Porto Calvo ghebracht / ende aldaer in grootere gheschеept. Dwars vande Rievier t'zee-waert ontrent een kleyne half mijle leght een reciff / daer men met Jachten van thien ofte elf voeten diep mach achter lopen / ende setten op drie ende vier vademen waters: men kan oock aen den hoeck by Zuyden de Rievier lopen / ende setten het daer mede op vier / vijf ende ses vadem een quartier-mijls van 't landt. Dit landt is meest als het landt van St Antonio, maer werdt onderscheyden door sekere Berghen die men in 't landt siet by St Antonio, welcke seer hoogh zijn; den eenen is heel rondt / ende den anderen is ghelijck een sadel van een paerdt; ende de derde is langh en slecht. Van Camarigibi tot Rio St Antonio Grande zijn drie mijlen heel schoon: dese St Antonio is een fraye Rievier als men binnen is / maer in 't in-kommen kan men gheen gat vinden / is heel droogh / soo dat men met leegh water qualijck met een Boot kan door kommen; hier pleghen nochtans veel Schepen te kommen / die sy op de reede losten / ende brochten dan de lege Schepen binnen met vlotten / welcke sy daer onder schorten om te lichten; binnen inde Rievier hebben de Portugesen mede een Werck ofte Fortjen met ses stucken; van welck hier naer sullen spreken. 'T landt van Camarigibi tot St Antonio is effen / ende niet heuvelachtich. 'T gat van St Antonio is te kennen aen den ronden Bergh voornoemt / de

welcke

welcke men West moet van ſich brenghen / ende lopen dan daer op aen: doch men moet wel voor ſich ſien om met groote Schepen die thien of twaelf voet diep gaen daer niet te kommen / want het riff onder water meer als een groote halve mijle vande wal light. Van St Antonio Grande tot St Antonio Nerin rekent men twee mijlen; doch dit gat en is niet bequaem voor Schepen ofte Jachten. Van St Antonio Grande tot Rio d'Allagoa zijn vier mijlen: Rio d'Allagoa is een ſchoone Rievier / heeft in 't in-kommen veerthien tot vijfthien voet waters; doch men moet met ſtil water uyt ende in-kommen / want hier loopt een barre als op de Rievier de Seine, ſoo dat men wel moet toe-ſien: hier valt veel goedt Suycker / maer ſlechte Tobac; de Inwoonderen van d'Alagoa zijn de robuſte-lieden van alle de Cuſte / werden van andere ontſien / houden van gheen Policie / ende rechten haer ſelven / ſteken den anderen doot als honden. Deſe Rievier heeft een binnen-water / welck wel twaelf ofte derthien mijlen groot is. Van Rio d'Alagoa tot Porto de Frances is een mijl Zuydt-West langhs de Cuſte: Porto Frances is een ſchoon gat / zijn in-kommen is even als dat van Parnambuco: maer dat onderſcheyt iſſer dat men hier vande Zuydt in-komt / ghelijck men in Parnambuco vande Noordt: oock is veel dieper / want men op 't gheringhſte wel dry vier ende vijf vadem waters vindt: men kan ſoo verre om de Noordt op-lopen als men wilt. Hier pleghen veel Schepen te kommen laden / maer en derven nu niet meer / om datmenſe daer ſoo licht van daen kan halen. Van Porto de Frances tot Rio St Miguel is een mijl Zuydt-West langhs de Cuſte. Dit St Miguel is een kleyn Rievier / ſeer onbequaem voor Schepen ofte Jachten; maer is alleen voor Chaloupen ofte kleyne Bercken; de Suyckeren die hier vallen plachten ghebracht te werden in Porto Frances om te Schepen. De Cuſte van Porto Franciſco tot voor-by St Miguel moet voorſichtich ghemijdt werden / door dien het alhier ſeer vuyl is / ſulcx dat men met een groot Schip wel eene mijl mach vande wal blijven.

Anno 1630.

De breedte op de welcke deſe Plaetſen ligghen.

	Graden.	Minuten.
De Cabo St Auguſtin light op de	8	25.
't Eylandt St Alexio	8	40.
Rio Formoſo	8	46.
Rio Huna	9	
Den hoeck van Porto Calvo	9	14.
Camarigibi	9	32.
St Antonio Grande	9	40.
Porto dos Franceſes	9	54.
Rio St Miguel	10	

Beſchrijvinghe vande Cuſte van *Olinda* Noordt-waerts.

Van Parnambuco tot het Zuyder-gat van 't Eylandt Tamarica zijn by de vijf mijlen: daer kommen noch dry kleyne Rievierkens tuſſchen beyden; als namentlijck Rio Dolce; Pao Amorello ende Maria Farinha. Doch Pao Amorello is alleen bequaem om met ghemeyne Jachten daer in te lopen / het iſſer diep ghenoech: de twee andere zijn alleen bequaem voor Boots ofte Chaloupen. 't Eylandt Tamarica heeft twee gaten / van welcke het Zuydelijckſte het diepſte is / men ſal daer met hoogh water ten uyterſten achthien voeten waters vinden: die daer in wil / heeft een ſchoon merck aen eenen Boom die op den hoeck van 't landt ſtaet aen de Zuydt-zijde van de Rievier / men moet dien West-Zuydt-West van ſich brengen / ende lopen dan daer op aen / ende ſetten voor de Schans Orangie op vier vadem water / ofte lopen voorts voor het

Anno 1630. Stedeken Nostra Sennora de Concepcion: men kan oock met hoogh water 't Eylandt met een Jacht gantsch om-zeylen. Dit is een goedt Eylandt / seer schoon landt / aen te sien als Enghelandt: heeft ontrent seven mijlen in 't omgaen; doch is langher als het breedt is. Van het Zuyder-gat tot het Noorder-gat zijn dry mijlen: dit Noorder-gat moet men aldus in-lopen: men houdt den hoeck die aen de Noordt-zijde van 't gat leght / West-Noordt-West van sich / tot dat men binnen inde Rievier een sandt-duyne siet / die men dan in 't midden van beyde de hoecken moet houden; soo doende mach gheen quaedt; sult met hoogh water niet min als twaelf ofte derthien voet water vinden. In dit Noorder-gat zijn twee Rievieren / de Westelijckste is genaemt Cattawamba, ende de andere Massarandove. Van het Noorder-gat tot Rio de Goyana zijn twee mijlen: men kan met Chaloupen ofte kleyne Jachten van 't Noorder-gat tot Goyana toe / tusschen de reven deur zeylen: om in Goyana te kommen / soo loopt naer een rudse / die Noordt-Oost van 't gat leght / de welcke men verde ghenoegh siet branden / ende brenght die Noordt-Oost van u / ende loopt dan voorts Zuydt-West aen op een Huys dat ghy dan recht voor-uyt sult hebben / soo langh tot dat ghy dicht by een plaet komt / ende houdt dan om de Noordt naer de Rieviere. Dese Rievier is van binnen de diepste van alle Rievieren hier om her: daer zijn veel Ingenios, soo datter overvloet van Suycker valt / 't welck met Bercken vervoert wordt naer Pariba; want het in-kommen van Rio Goyana is met hoogh water ten hooghsten neghen of thien voeten diep. Van een weynich by Noorden Goyana tot het Eylandt Tamarica voornoemt streckt een riff wel een groote mijl in Zee / soo dat men van 't Zuyder-gat van Tamarica naer Porto François willende / de wal moet schouwen / want het over al rudsich ende vuyl is. Van Goyana tot Porto François zijn vier mijlen; men kan van Goyana tot Porto François deur zeylen met een Jacht die thien voet diep gaet; men sal niet minder water vinden als veerthien voeten; ende gheen dijningen vande Zee vernemen / om dat het riff soo hoogh is. Het in-kommen van Porto François is dry vademen diep / men komt vande Noordt in / en men set achter het reciff op veerthien ende vijfthien voet waters schoone grondt. Van Porto François tot Cabo Blanco zijn twee mijlen Noordt ten Westen / langhs de Custe isset heel vuyl. Dese Cabo Blanco is heel kennelijck / wesende een rooden steylen hoeck / heel grof / sijns ghelijck en is daer niet ontrent / soo dat wel te kennen is; men kan met Jachten onder de Cabo te reede lopen achter reven ende klippen. De Caep is heel vuyl / soo dat men de Custe van daer af als men niewers noodich in moet wesen / tot Parnambuco toe wel een weynich mach schouwen. Van Cabo Blanco tot Rio Paraiba rekent men vier groote mijlen: het in-kommen van Pariba is achthien voet diep: heeft dry Casteelen / waer van het eene dat aen de Zuydt-zijde leght tot het in-kommen kan schieten / werdt genaemt Cabo Delo ofte Sta Catharina: het ander leght aen de Noordt-zijde / werdt genaemt St Antonio; het derde leght op een Eylandeken dat inde Rieviere / ghelijck als men op-vaert naer het Stedeken Philippina, leght / ende werdt ghenaemt Restringa. Het Stedeken is gheleghen aen de Zuydt-zijde vande Rieviere. Vande Rieviere Pariba Zuydt-waert ontrent een mijl streckt een reciff tot voor de Rieviere / daer men dicht aen het Noordt-eynde moet by in-kommen: aen de Zuydt-zijde van dit reciff kan men mede in-kommen / met Schepen die maer twaelf voet diep gaen / ende seven achter 't voorseyde reciff. Van de Rieviere Pariba tot Monguoapi zijn twee mijlen; de Custe tusschen beyden is vuyl ende rudsich / soo dat men een half mijl stijf van de wal dient te blijven. Om in Mongoapi te zeylen / loopt dicht op 't reciff aen / sult een dorren Boom sien binnen in 't gat / houdt de selve West van u / ende loopt daer op aen tot dat de drooghte van 't landt / daer den Boom op staet / ghewaer

ghewaer woꝛdt: dit in-kommen is tuſſchen een reciff deur/ ende en is maer neghen vadem wijdt. In dit Mongoapi leght een Eylandeken dat vol boomen en kreupel-boſch ſtaet. Deſe Cuſte ſtreckt van Cabo Blanca tot hier toe al Noordt-Noordt-Weſt. Een groote mijle van Mongoapi leght de Bahia de Trajiciaon; deſe heeft dꝛy gaten om in te kommen; heeft een reciff vooꝛ ſich/ welck van Mongoapi komt ſtrecken tot vooꝛ deſe Baye: aen het Noordt-eynde van het reciff tuſſchen de wal leght een klip/ daer men van beyde zijden ſoo wel te landt-waert als t'zee-waert kan dooꝛ-lopen/ ende ſetten het ſoo verre in/ als eenen goedt dunckt/ doch vooꝛ-aen is het bequaemſt/ want een weynich in-kommende ſult ſcharpe grondt en heel dꝛoogh water hebben; het derde gat is aen het Noordt-eynde tuſſchen het reciff deur: maer 't ſelve is alleen goedt vooꝛ kleyne Schepen ofte Jachten: de andere zijn bequaem vooꝛ groote Schepen; het in-kommen is ſes/ ſeven ende acht vadem diep. De Cuſte ſtreckt van Mongoapi tot de Bahia de Trajiciaon Noordt-Noordt-Weſt. Van de Bahia de Trajiciaon tot den hoeck van Bahia Formoſa rekent men vier mijlen Noordt-Noordt-Weſt langhs de Cuſte: deſe Cuſte is gantſch kenlijck dooꝛ Berghen die daer legghen als of het Eylandekens waren/ is mede heel rondt landt/ niet ſeer hoogh/ maer ghemeen. Deſe Bahia Formoſa is een ſchoone Baye/ daer men kan ſetten achter den hoeck vooꝛ een ſandt-baye/ beſchut zijnde vooꝛ een Zuydt-Ooſte windt/ ſchoone grondt/ op vier/ vijf/ ſes/ ſeven vademen/ waer men wil. Van den hoeck van Bahia Formoſa tot Rio Conjahou is een kleyne mijle; dit Conjahu leght midden inde Baye tuſſchen de Punta de Pipa ende Cabo Formoſa. Om in Conjahu te zeylen/ ſoo moet men op twee Boomen/ die men in 't landt ſal ſien ſtaen/ by de Poꝛtugeſen daer gheſtelt/ aen-kommen/ houdende de ſelve over een/ ſult dan op het gat kommen lopen/ 't welck heel nauw is/ ende met hoogh water vindt men hier twaelf voeten waters. Binnen het reciff zijnde moet men om de Zuydt om-loeven/ dicht by het reciff langhs/ ende ſoo langh op de Zuydt lopen tot dat men de Rievier open heeft/ ende lopen dan de Rievier op/ ſoo verre als men wil/ houdende de Noordt-wal altijdt naeſt. Deſe Conjahou is een fraye Rievier/ heeft ontrent anderhalf mijle de Rievier op een ſchoone Suycker-Molen. Dit gat is bynaer als alle andere gaten met reven beſet/ ſtreckende ten halven den hoeck vande Baye naer het Zuyden/ ende vooꝛts weder tot Punta de Pipa; maer is naer 't Noorden heel gebꝛoken. Van deſe Rievier Conjahou tot Punta de Pipa is een mijl; dit is eenen hoeck vande welcke een klippe een weynich af ſtaet/ hebbende de ghedaente van een pijpe/ van welcke den hoeck de naem heeft bekommen; men kan achter deſen hoeck ſetten. Van Punta de Pipa tot Punto Negro rekent men ontrent neghen mijlen ende een half al Noordt-Noordt-Weſt. Van Punto Negro is het tamelijcken ver' vlack; een groote mijle vande wal af zijnde/ heeft men maer vijf vadem waters ſtijf/ vuyle grondt/ doch een weynich t'zee-waert lopende vindt men datelijck acht/ neghen ende thien vademen. Ende de vooꝛſeyde Punto Negro wat gepaſſeert zijnde/ iſt weder dieper/ ſoo dat men dan de wal wel weder mach ghenaecken/ ende men vindt over al tamelijcke goede ancker-grondt tot by Rio Grande. Van Punto Negro tot Rio Grande zijn ſtijf twee mijlen/ Noordt ten Weſten ende Noordt-Noordt-Weſt/ is een ſchoone Cuſte. Van Rio Grande dicht by landt weſende/ is de kours Noordt-Noordt-Ooſt naer een Baye ghenoemt Genepaboë een kleyne mijle. Vande Zuydt-zijde van deſe Baye ſtreckt een reciff/ doch niet heel verre in Zee: dit rif ghepaſſeert zijnde/ is de Baye wijdt ende ſchoon ghenoegh om te laveren met groote Schepen/ doch ſtreckt niet ſeer diep in: men heeft inde Baye goede ancker-grondt/ op ſommighe plaetſen fijn ſandt/ en op ſommighe waſighe grondt: met groote Schepen mach men kommen

Anno 1630.

Anno 1630. tot op acht ende neghen vadem gheen vierde-part mijls vande wal / ende met lichte Schepen op vijf ende ses vadem ontrent een musquet-scheut vande wal. Van Genepaboe tot Siara zijn vijf mijlen. Van Siara tot Manuel Thomas drie mijlen; ende van daer tot Pikitinga twee mijlen. Daer aen volght dan op de hooghde van vijf graden eenen witten-hoeck / van welcke het landt ontvalt/ ende streckt voorts een groote streeck Oost ende West: van welcke ghelegentheyt by andere occasie sal werden ghesproken / ende sullen nu alleen als voren de hooghden vande Plaetsen stellen.

	Graden.	Minuten.
Het midden van 't Eylandt Tamarica leght op	7	35.
Cabo Blanco op	7	
Rio Paraiba op	6	44.
Bahia de Trajiciaon op	6	28.
Punta de Pipa op	6	25.
'T midden van Bahia Formosa op	6	10.
Punto Negro op	5	50.
Rio Grande op	5	42.

Dit is soo in 't eerste by onse Stier-lieden bevonden ende aen-gheteeckent; in 't vorder verhael sullen noch meerder circumstantien konnen aen-roeren op naerder bevindinghen.

Wy hebben hier voren verhaelt hoe dat het Jacht de Bruyn-visch den vierden Augusti te Pernambuc was ghekommen/ doch sijne reyse niet aen-geroert/ om de verrichtinghe te lande niet te interrumperen / sullen tot een besluyt van dit Boeck een weynich daer van aen-roeren / voor soo veel denck-weerdich is / ende in toe-kommende dienstich mochte wesen. Quamen den achthienden Aprilis aen Cabo Verde, ende naer dat aldaer eenige goederen hadden ghelost/ vertrocken van daer weder den acht-en-twintighsten: kregen 's anderdaeghs Cabo Roxo in 't ghesichte / en hadden de selve Oost ten Zuyden van haer; zeylden al langhs de wal / om de Rieviere Catchieu te soecken / hadden al van thien tot twintich vademen kley-grondt/ en quamen den vierden Maij voor de Rievierе / voeren terstondt met de Boot om de Rievier te diepen; bevonden inde mondt vande Rievier een drooghte te leggen/ die van 't vaste landt Westwaert aen-liep; ende noch een weynich West-waert leght een ander drooghte van sandt wel een vierendeel van een mijl groot / leght met 't leeghste water meest droogh: tusschen dese twee drooghten is een gat daer men deur inde Rievier kan kommen: daer in met het leeghste water vonden seven en acht voet waters sandt-grondt: duerde maer een roer-scheut / daer over vindt men weder van vijf tot thien vadem goede steeck-grondt. Voeren de Rievier wel een mijl op/ en vonden al een diepte/ dan en sagender geen volck: de Rievier is ontrent een vierendeel-mijls breedt / ende aen beyde zijden met groen kreupelbosch bewassen/ daer onder eenighe hooghe Boomen: in 't weder-keeren vonden in 't gat met hoogh water sesthien en achthien voet waters: dese Rievier is seer kennelijck aen een witte blenck / daer by Westen staen vier Palmit-Boomen/ hooge uyt het kreupel-bosch uyt-stekende; den Oostelijckste Boom staet alleen een roer-scheut vande andere. Des anderdaeghs diepten de Zuyder-drooghte / die met leegh water meest droogh leght / vonden daer een bequaem vaer-water om binnen de Rievier te lopen/ vonden daer gheen drooger water als neghen en thien vademen: de drooghten zijn al sandt-platen / daer 't met leegh water ghewaldich op brandt. Voeren van daer nae een kleyn Eylandeken Zuydt ten Westen van haer legghende om hout te hacken: en setten daer op vijf vademen. Hier legghende quamper een Portugesche Barcke op haer aen / doch de onse speurende wendent / ende de onse hem naer / soo dat

't ſelve veroverden/ ende op de reede brochten; was een kleyn Bercxken/ kommende van Liſbona, en willende naer Catchieu, was ſeer leck / en veel goederen nat geworden; niettemin vonden daer in Indiſche kleetjens ende anders/ weerdt naer giſſinghe by de ſes duyſent gulden; behalven acht hondert en tachtich pondt Bougies, en dry hondert en twintich pondt Stael in ſtaefgens. Settent volck aen 't Eylandt Biſſis ghenaemt/ liggende van Cabo Roxo Ooſt-Zuydt-Ooſt vijf mijlen: de Swarten op 't Eylandt woonende/ ſpreken goedt Portugees/ en zijn vrienden met de Portugeſen / ende daer is een Wooninghe der ſelver / met een Kercxken: de Swarten is kloeck volck / gaen ſommighe op ſijn Portugees ghekleet / en eenige maer een lap lijnwaets voor haer ſchamelheyt: bekenden vyanden te weſen vande Swarten woonende op de Eylanden ghenaemt Biſſegos, ende dat die ſomtijdts vinghen/ ende aen de Portugeſen voor Slaven verkochten. Hadden goede Wapenen van aſſegayen / boghen en pijlen / ſabels wel dry vingheren breedt / die ſy ſelfs ſeyden te maken. waren by een Portugees Prieſter daer woonende ghedoopt. Zeylden weder van daer naer een vande Noordtlijckſte Eylanden vande Biſſegos, en ſetten onder het Eylandt den elfden op vier vadem waters: voeren met de Boot naer landt / ſaghen daer wel eenighe Swarten / dan waren ſeer ſchouw / ſoo dat in 't eerſte haer niet konden beweghen aen boordt te kommen/ ende de onſe en dorſten haer aen landt niet vertrouwen; doch eyndelingh kreghen een aen boordt van des Koninghs Dienaers / en ſonden by hem / de Koningh een vereeringe. Deſe Swarten zijn ſeer groote Mans-Perſoonen / gaen meeſt naeckt / uytghenomen de ſchamelheyt met een ſtuck van een Oſſen-huydt bedeckt/ konden haer Taele niet verſtaen / knorren als de Kalkoenſche Hanen / het hayr op 't hooft drollich gheſchoren / ſeer gheteeckent aen armen en beenen; haer Wapenen zijn aſſegayen en ſchilden van bieſen; ſaghen Koe-Beeſten en Hoenderen op 't Eylandt; 't landt ſtondt ſeer groen ende luſtich in 't aen-ſien. Meynden vande Swarten hier eenighe Ambergris ofte anders te verhandelen / dan alſooder niets voor den dach quam / ende het veroverde Bercxken ſeer leck was / ſoo vonden gheraden te zeylen naer Sierra Liona; alwaer den dry-entwintighſten quamen / leverden de goederen uyt het Bercxken aen de Koop-Man aldaer ligghende weghen de Compagnie. Hadden daer ſeer quaedt weder van Reghen Donder en Blixem: vertrocken weder van daer den derthienden Junij, en ſtelden haer kours naer 't Eylandt Fernando Norohna; en quamen daer den derden Julij, ſetten aldaer op de gewoonlijcke reede in negen vadem waters; aen landt kommende / vonden de Woon-plaetſen vande Swarten / die daer voor deſen hadden ghehouden / gantſch ghedeſtrueert; de plaetſen daerſe haer Milie ende andere Vruchten pleghen te planten / altemael met wilderniſſe bewaſſen / ſoo datter niet anders en vonden als Pompoenen / die daer met menichte in 't wilde waſſen: 't ſcheen dat de Portugeſen van Pernambuc 't volck van daer hadden gelicht / ende alles verdeſtrueert. Scheyden den neghenthienden weder van daer / ende quamen ſoo te Pernambuc: als voren verhaelt.

Anno 1630.

Jaerlijck Verhael
VAN DE
Verrichtinghen der Gheoctroyeerde
West-Indische Compagnie.

Kort Begrijp van 't achtste Boeck.

Vervolgh vande reyse vanden *Commandeur Boon-eter*: nemen een Spaensch Schip, kommende van *Porto Rico*, met Gember geladen: ende noch een met Swarten, d'welck sy weder laten varen. Verzeylen naer *Cabo Tiburon*: naer de *Cabo St Antonio* aen 't West-eynde van *Cuba*, ende voorts naer de gronden vande *Tortugas*. Beschrijvinge van die gronden. Keeren wegen oneenigheyt en muyterije naer huys. De verrichtingen in *Brasil*. Eenige rescontren tusschen partijen. Den *Ammirael* verovert een Bercke met twee-en-tachtich kisten Suyckers. Werdt noch een Carveel op-ghebracht met Meel ende Olye. De Stadt *Olinda* te fortificeren onmoghelijck gheoordeelt. Een nieuwe Fortificatie ghemaeckt over de Rieviere. De *Generael Pater* arriveert daer in 't begin van *April*. Den tocht van 't Eylandt *Tamarica*; konnen de Stadt niet winnen. Maken daer 't Fort *Oragnie*. 'T volck keert weder naer *'t Reciff*. Kruyssers voor de *Bahia* nemen een Schip met seven hondert kisten Suycker, en hondert kisten Tobac. Den tocht vanden *Oversten Lieutenant Steyn-Callenfels* naer de *Affogados*, defaitte ende vluchte vande vyandt. Een Schip met Wijnen ghenomen. Een Brasiliaen ghesonden naer de *Tapujas* om die te locken. Advijs vande Armada ghekommen inde *Bahia*: resolutie daer over. Nieuwe Fortificatien bestedicht. Een Scheepken met twee-en-tachtich kisten Suycker verovert. De Kruyssers voor *Porto Calvo* bekommen een ledich Carveel. De *Generael Pater* zeylt naer de *Bahia*: werdt de Spaensche Armada in Zee ghewaer: slaet met de selve: hy met sijn Schip verbrandt; als mede 't Schip de *Provintie van Vytrecht*: daer-en-teghen werdt den Spaenschen *Vice-Ammirael* ende noch

noch een ander Galeon inde grondt gheschoten: en een Galeon by de onse ghenomen. 't Schip *Amsterdam* komt alleen by de Spaensche Armada, blijfter een wijl by, en vaert weder naer *'t Reciff*. Verscheyden tijdinghen vande Vlooten die den Raedt veel bedenckens geven. Den *Ammirael Marten Thijsz.* keert met sijn Schepen weder aen *'t Reciff*. De gheblevene inden slach ter Zee. Ghelegentheyt vande Koninghlijcke Armada uyt het relaes vande ghevanghens, particuliere op-rekeninghe vande Galeons ende hare monture. De *VVindt-hondt* jaeght een Carveel op de wal. De vyandt landt aen *Porto Calvo*. Nieuwe deliberatien over 't ghene te doen stondt: de Stadt noch niet te verlaten. Een beseyndinge naer de *Tapujas*. Generale monsteringhe; bevinden over de seven duysent man te lande ende te water. De Stadt *Olinda* werdt verlaten ende ghedestrueert. Den tocht op *Pariba* ghearresteert. De toe-rustinghe. De *VVindt-hondt* jaeght een Carveel teghen de wal in stucken. Ons volck landt boven 't Zuyder-Fort van *Pariba*: en resolveren 't selve by Approches te benauwen: vallen aen 't approcheren: de vyandt werckt teghen haer aen. Redenen waerom de belegheringh over-geven. Doen een aenval op des vyandts Buyten-wercken. Gaen weder 't scheep, ende keeren aen *'t Reciff*. Nieuwe deliberatien; den tocht naer *Rio Grande* beslooten. De reyse vanden *Commandeur Smient*. De Chaloupe vaert tusschen de *Baixos St Roque* deur, en verbrandt een Carveel met Wijnen. De Brasilianen werden ghelandt; kommen eenighe weder. *Smient* keert naer *'t Reciff*, en 't Schip loopt naer *Siara*: 't ghene daer is ghepasseert met de Brasilianen. 't Schip *Nieuw-Nederlandt* keert naer huys. Raport van *Smient*. Den tocht naer *Rio Grande*; kommen daer ontrent: besichtighen de ghelegentheyt: redenen waerom 't selve niet aen-tasten: landen inde Baye van *Genipabou*; doen eenighe landt-tochten, en bekommen Beesten; keeren naer *'t Reciff*. *Oudt Vlissinghen* verovert een Scheepken ontrent de *Bahia*. Arrivement van Schepen uyt het Vaderlandt. Een Scheepken ghenomen met drooghe Visch. 't Jacht *Pernambuc* jaeght een Scheepken aen de wal, 't welcke sinckt. Doet noch een Carveel stranden. Voyage van de *Brack* ende *Noordt-Sterre*: verbranden onder *Hispaniola* een Bercke; besichtighen de Eylanden *Lucayos*: welcker ghelegentheyt naerder onder-vinden: van *Amana*: *Caicos*: *Maiaguana*; *Samana*: *Triangulo*: *Guanima*; *Guanahani*: *Duyven-Eylandt*: *Curateo*; *Guatao*, *Cigateo*: Keeren naer huys. Verhael vande voyage van *Jonathan de Necker*, met *Domburgh*, *den Otter*, ende *de Phœnix*. Kommen aen de *Caribise* Eylanden: de hooghde ende ghestalte van eenighe: aen *Isla de Vaca*: aen 't vaste landt, by *Rio de la Hacha*: by *Rio Grande Madelena* en *Zamba*. Verbranden een ledich Scheepken. Gheleghentheyt van 't Eylandt *Zamba*. Jaghen een ledighe Bercke aen de wal. De *Phœnix* neemt een ledighe Bercke. Den *Otter* werdt by

onweder

onweder naer *Jamaica* ghedreven; jaeght daer een Bercke op de wal: neemt een Schip met vier hondert *Negros*, neemt sijn gadinghe daer uyt en latet varen. Neemt een Bercke met Huyden gheladen. Nemen noch te samen een Bercke daer vijf duysent vier hondert en vijftich Huyden uyt nemen, en verbranden de reste, met de Bercke. *Domburgh* ende *de Phœnix* keeren naer huys. 'T verlies van een dobbele Vloote van *Nova Hispania*, uyt verscheyden gheintercipieerde brieven: als mede eenighe particulariteyten de *Capitania* vande *Bahia de todos los Santos* aen-gaende.

Het achtste Boeck.

Anno 1631.

ET voorleden jaer hebben wy den Commandeur Jan Gijsbertsz. Boon-eter gelaten onder Hispaniola, tusschen Isla de Vaca; sullen nu sijn voordere verrichtinge hier vervolghen. Hy hadde den derden December, Zutphen, Edam, ende 't Hart, ghesonden naer Mona, om aldaer ontrent te kruyssen; alwaer den acht-en-twintighsten by haer quam het Jacht de Brack van de Camer van Amsterdam; d'welck den dry-en-twintighsten Julij des voorleden jaers uyt Texel was ghelopen/ ghelijck wy in 't voorgaende Boeck hebben verhaelt: ende heeft voorder twee Jachten op de wacht gelaten by Isla de Vaca.

Februarius. De vier voornoemde Schepen kreghen den eersten Januarij ontrent Mona een Spaensch Schip in 't ghesichte / kommende van Porto Rico, d'welck sy naerjoeghen / ende wierdt verovert by 't Schip Edam, ende naer de Vloote ghebracht. De Jachten die ontrent Isla de Vaca op de wacht laghen / veroverden den vierden mede een Schip / kommende van Angola, met vier hondert ende vijftich Swarten; uyt het welcke de Commandeur alleen nam sesthien gotelinghen / en met de Swarten niet wetende uyt te richten / liet het Schip met de selve weder varen. Den achthienden vernam de Commandeur by 't Jacht 't Hart datter een Prijs by Edam was genomen/ ende alsoo 't selve by de Vloote noch niet en was gekommen/ soo sondt den twintighsten 't Jacht de Pegasus naer de Cabo Tiburon om 't selve te soecken. De Pegasus den vier-en-twintighsten weder kommende/ bracht tijdinghe de selve aen Cabo Tiburon beyde ghevonden te hebben; deswegen dan de Commandeur met de gantsche Vloote den

Januarius. lesten daer naer toe zeylde: ende quamen den eersten Februarij onder de Cabo te reede. Daer wierdt terstondt ordre gestelt op 't lossen van 't veroverde Schip/ ende de goederen wierden over de Vloote verdeelt/ vonden in 't selve 26511464 ponden Gember: sesthien hondert en twee-en-tseventich Huyden / vijf-en-veertich kisten Suycker / en acht gotelinghen. Ende 't Schip van alles ontbloot zijnde dat haer dienen koste / lieten het op de wal lopen en sincken. Den vijfthienden lichten haer anckers/ende deden haer best om weder naer de Oost op te kommen/ ende laveerden sterck / soo dat den achthienden weder quamen achter Isla de Vaca. Ende naer dat aen 't Eylandt Hispaniola haer behoefte van Water/ Limoenen/ ende Verckens hadden gehaelt/ soo zijn den twee-en-

twintigh-

twintighsten weder van daer vertrocken / ende haren kours ghenomen naer 't Westen. Soo dat den achtsten Martij haer bevonden by de Cabo de Corrientes: sagen daer een vremt Zeyl / d'welck de Pegasus ende de Haen vervolghden / doch het ontsnapte hun door de Organos deur. De Vloote nam voorts haren kours den tweeden deser naer de gronden van de Tortugas. Dewijl wy dickwils van dese Eylandekens hebben ghesproken / ende noch sullen moeten spreken / soo sullen hier in-voeghen de beschrijvinghe de welcke een van onse ervarenste Schippers Galeyn van Stapels ons heeft mede-ghedeylt. De Eylanden die men de Tortugas noemt / zijn gheleghen op de hooghde van vier-en-twintich graden ende veertich tot vijf-en-veertich minuten / zijn ses of seven in getale / doch meer sandt-platen ghelijck / als Eylanden / want zijn als bancken die altijdt droogh legghen / sonder eenich gheboomte soo veel men sien kan / hoe-wel de Spagnaerden segghen dat het eene met Boomen is bewassen. Als dese Eylanden van u zijn Noordt-Noordt-West / by gissinge twee mijlen / dan kanmense vande stenghe sien; het is daer dan neghenthien of twintich vademen diep / seer fijne kalckachtighe grondt; maer Noordt-West ende West-Noordt-West daer steeckt een groot klippich riff af: op dit riff zijnde op vijf vadem waters / soo kan men ter nauwer noodt de Martyres sien naer 't Noordt-Oosten toe. Dit riff is seer oneffen / somtijdts vijfthien vademen / en dan weder maer vier / al klippen / men siet de grondt op twaelf en derthien vadem; de Tortugas leggen vande Martyres meest Noordt-Oost ende Zuydt-West negen ofte thien mijlen; het is tusschen beyden seer vuyl / hoe-wel de Spagnaerden segghen datter een Canael door loopt. Men mach de Tortugas vande West-zijde tot de Zuydt-zijde wel aen-looden / maer de Zuydt-Oost ende Oost-Zuydt-Oost-zijde is sorghlijck weghen de klippen: de grondt drooght aen de Zuydt-zijde steyl op / te weten gheen grondt dan tsestich vadem / ende drooght voorts op tot ses ende vijf vadem: de stroomen vallen hier seer variabel / soo datter gheen vaste gissinghe op is te maken. Sullen nu de bevindinghe van dese Vloote hier by voeghen. Den thienden Martij hadden de hooghde van dry-en-twintich graden ende een half. Den een-en-twintighsten seven-en-twintich graden festhien minuten: wierpen doen grondt met hondert vadem / ende inde dagh-waght ses-en-dertich: 's anderdaeghs dry-en-twintich vadem: hadden 's middaghs hooghde seven-en-twintich graden en vier-en-vijftich minuten; daer naer neghenthien vadem / en anckerden 's avondts op twaelf / doch saghen gheen landt; de volgende dagen keerden naer 't Zuyden / ende liepen over verscheyden diepten / 16.17.18. daer nae weder 30. 50. 72. 90. daer naer weder 40. ende voorts weder grondt af / den tweeden April op de hoogde van vier-en-twintich graden en vier-en-twintich minuten; ende 's anderdaeghs weder seven-en-dertich vadem: hielden het op dese gronden tot den twaelfden / ende leyden doen Zuyden over; den veerthienden 's morghens saghen de Croone op 't Eylandt Cuba ghelegen; ende den seventhienden waren recht voor de Havana, ende hielden hier eenighe daghen af ende aen: kreghen wel eenighe vremde Zeylen in 't ghesichte / doch en konden gheene bejaghen: soo dat den thienden Maij haer begaven naer de Baya de Matança, ende setten 's anderdaeghs daer binnen op vijfdehalf vadem / ende naer dat de Schepen van water hadden voorsien; soo zijn den achthienden met het vierendeel van 't Boots-volck en een derdendeel van de Soldaten aen landt ghevaren / lieten daer haer ghevanghens lopen / en trocken twee mijlen te landt-waert in / doch en ghemoeten niets dan eenige Oragnie-Boomen / en quamen weder t'scheep. Dese Baye leght by gissingh vijfthien of festhien mijlen by Oosten de Havana naer hunne observatien. Gingen den twintighsten weder t'zeyl / ende passeerden 's anderdaeghs voor-by de Havana ontrent een mijl buyten de wal / soo

Anno 1631.

Aprilis.

Mayus.

Anno 1631. dat konden sien / datter maer twee groote Schepen inde Haven laghen / en elf ofte twaelf Bercken. Bleven daer soo eenige dagen af ende aen houden / ende daer ontrent kruyssen / sonder dat eenighe Spaensche Schepen vernamen. Daer waren onder de Vloote eenighe Schepen die vanden beginne met de Commandeur waren uyt-gheweest / welcker victualie ende insonderheyt de Wijn al wat kort begonde te werden / weswegen dan de Commandeur om niet ontijdelijck van daer te moeten scheyden / uyt de Schepen die onlangher uyt het Vaderlandt waren ghekommen / nu en dan hadde doen halen / ende de andere by-ghezet. Hier uyt ontstondt onder 't volck eerst een sekere quaedtwilligheyt / ende eyndelingh soo en wilden die van 't Schip selfs niets meer over gheven / niet teghenstaende hy sulcx belaste; soo dat door onlust van sijn Schip gingh / ende sich begaf op 't Schip vande Vice-Commandeur: ende alsoo hy vreesde dat het eyndelijck soude uyt-breken tot een generale ongehoorsaemheyt over de gantsche Vloote / soo resolveerde met sijn Raden / naer huys te keeren / recht inde tijdt als men de meeste Spaensche Schepen van alle ghewesten hadde te verwachten. Soo dat haer kours stelden door de Strate van Bahama, ende voorts reghel-recht naer 't Vaderlandt / alwaer arriveerden inde maendt Augustus; hare Meesters weynich t'huys brengende om soo groote onkosten tot dese Vloote ghedaen te vervallen. Wy sullen nu keeren naer Brasil, ende vervolgens verhalen wat daer dit lopende jaer is voor-ghevallen ende verricht. Inden beginne van de maendt Januarius quamen daer gelucklijck aen dese Schepen: de Voghel Struys van Stadt en Landen: ende Walcheren uyt Zeelandt, met Vivres ende Ammunitie / neffens een Compagnie Soldaten van hondert ende thien koppen. De vyandt die geduyrigh op ons doen letten / hadde sich den derden in embuscade gheleght / soo dat onse vier-roers uyt-treckende langhs 't Reciff, dapper met den vyandt scharmutseerden; doch de over-handt bleef aen ons zijde / ende dreven de vyandt op de vlucht door de Rievier henen; daer bleven van onse maer dry doodt: de vyandt lieter ses op strandt legghen / boven die hy wegh sleypte / ende die inde Rieviere versopen. Vier dagen daer naer was 't selve weder te doen / doch met verlies vande onse / want alsoo de vyandt sich weder in embuscade hadde geleght / en ons Convoy uyt-trock om eenighe verversinghe te halen / braken de Portugesen soo onversiens op / dat de onse / haer verrast vindende / het op een lopen stelden / eenich gheweer van hun smeten / en weynighe dooden achter lieten / haer salverende onder de Stadt. Den Ammirael Marten Thijsz., de welcke den vijf-en-twintighsten des voorleden jaers was uyt-ghelopen om te kruyssen / keerden den elfden deses weder / mede brenghende een Barcke / gheladen met twee-en-tachtich kisten Suycker / de welcke hy door een Chaloupe uyt een Rievierken hadde doen af-halen. Den veerthienden arriveerde 't Schip Amersfoort van Amsterdam, en brocht vier-en-vijftich Soldaten aen / nevens de noodighe behoeften. Ende dry dagen daer naer wierdt weder een Carveel op-ghebracht / gheladen met Meel ende Olye / welck by de Kruyssers de vyandt was af-ghenomen. De selve maendt arriveerde mede 't Schip 't Landt van Beloften; de Zeeuwsche Jagher, ende het kleyn Galeon, mede brenghende by de twee hondert Soldaten. Ondertusschen / alsoo de Stadt te houden / ende niet te verlaten / noch op 't hooghste / by 't schrijven uyt het Vaderlandt / den Gouverneur ende Raden was belast / soo hebben de selve goedt ghevonden op nieuws ten aldernauwsten de gantsche gelegentheyt vande selve / met alle de Ingenieurs / Werck-Meesters / ende alle Hooft-Officieren haer de Fortificatie verstaende / te ondersoecken: de welcke buyten de Stadt alles rondtom seer curieuselijck af-ghemeten; de distantien / hooghten / diepten / ende andere omstandigheden aen-ghemerckt / nevens den om-vangh van 't ghene te fortificeren was; de

Brasil.

Januarius.

conditie vande grondt / advantagieuse ende disavantantagieuse plaetsen aen-ghetepckent; ende eyndelijck de macht van volck / de tijdt / de onkosten ende noodtwendigheden tot soodanige Fortificatie noodich / over-slaghen hebbende / soo is by-naer eenpaerlijck by hun gheoordeelt dat de Stadt niet en was te fortificeren / ten ware met soo excessive kosten / dat die de Compagnie ondraeghlijck souden zijn / en dat even-wel noch qualijck bewaert soude wesen. Wesweghen sy dan dit haer advijs inden beginne van Februarius de Vergaderinghe der XIX. in 't Vaderlandt hebben aen-gheschreven. Op de selve tijdt wierdt daer noch een nieuw Werck aen-ghevanghen over de Rievier; alwaer eenighe daghen langh met de vyandt wierdt gheschermutseert / met verlies van beyde zijden; de vyandt groote vlijt aen-wendende om de Werck-lieden te verhinderen / en 't begonnen Werck te destrueren. De maendt van Martius is met diergelijcke verrichtinghen om-ghebracht. Den veerthienden Aprilis arriveerden aldaer de Generael Pater, uyt Texel t'zeyl ghegaen zijnde den neghenden Januarij met het Schip Prins Wilhelm, de Provintie van Uytrecht, de Windt-hondt, Ouwerkerck, ende de Rave. Ende alsoo met de selve nu een groot deel was aen-gekommen vande negen Compagnien die gesonden wierden tot secours vande voorgaende troupen; ende de Vergaderinghe der XIX. nu meer-maels hadde gherecommandeert het exployt op 't Eylandt Tamarica, om alsoo allenskens hare limiten verder naer 't Noorden uyt te strecken; soo hebben de Gouverneur ende Raden goedt ghevonden den selven tocht nu eyndelijcken voor te nemen. Daer zijn toe gheschickt de volghende Schepen / om 't volck derwaerts te brengen; 't Wapen van Hoorn, 't Wapen van Medenblick, 't Wapen van Delft, Swol, de Voghel Struys, Vriessche Jagher, Pernambuc, den Hasewindt, den Haringh, de Fortuyn, Matança, Ter-Veere, de Katte, ende Swarte Rave, nevens dry groote Chaloupen met een verdeck / en noch seven andere groote Boots vande Schepen. Inde welcke gheschеept wierden de Compagnien / vanden Oversten Lieutenant Steyn-Callenfels, de Major Schutten, Capiteyn Mellinghen, Capiteyn Ellert, Capiteyn Schuppe, Capiteyn Meppelen, Capiteyn Bacx, Capiteyn Coeck, Capiteyn Pierre le Grand, Capiteyn Artichau, Capiteyn Cormillion, ende Capiteyn Bayaerdt, maeckende in alles twaelf hondert ende tsestich koppen; ende voorts alle hare Ammunitien / Vivres / ende andere behouften. De uyt-voeringhe van dit exployt wierdt belast aen den Oversten Lieutenant Hartman Godefrid van Steyn-Callenfels. Alles nu tot den tocht wel veerdich ghemaeckt zijnde / is den Oversten Lieutenant nevens den Ammirael ghegaen op de Windt-hondt, naer dat behoorlijck af-scheyt hadden ghenomen vande Gouverneur ende Politique Raden. Scheep zijnde / is gheordineert wat volck yeder Schip in-nemen soude / ende wat Boots de selve aen landt hadden te brenghen; oock soo is yeder Capiteyn ter handt ghestelt sijn ordinantie / waer naer hy hem soude hebben te draghen in 't landen / marcheren ende andersints. Namentlijck dat de Capiteynen Pierre le Grand ende Meppelen de Avantgarde souden hebben met twee Compagnie vier-roers. Den Oversten Lieutenant / nevens de Capiteyns / Schuppen, Cormillion, ende Ellert, maeckte de tweede Divisie, ende soude de Capiteyn Schuppe het commandement hebben van dese Divisie / ende de rechter Vleughel voeren met sijn Lieutenant; de Lieutenant van den Oversten / de piecken; en Capiteyn Ellert de slincker Vleughel met de Lieutenant van Cormillion. De Capiteyn Cormillion met de Lieutenant van Capiteyn Ellert souden achter de Divisie marcheren. De derde Divisie bestondt uyt de Compagnien van Capiteyn Artichau, Beyart, ende Mellinghen, ende soude de Capiteyn Artichau het commandement daer van hebben / en de rechter Vleughel voeren met de Lieutenant van Beyart; de Lieutenant de Car de piecken; Capiteyn

ANNO 1631.

Aprilis.

pitepn Mellinghen achter de Divisie marcheren met de Lieutenant Palmer.
Anno 1631. De vierde Divisie bestondt uyt de Compagnien van de Major Schutte, ende de Capiteynen Baecx ende Couck; de Lieutenant du Busson de rechter Vleughel; Capiteyn Couck, met de Lieutenant van Baecx de slincker Vleughel; Capiteyn Baecx achter de Divisie. Zijn alsoo den twee-en-twintighsten April van 't Reciff t'zeyl ghegaen met lieflijck weder / en een Oost-Zuydt-Ooste windt: zeylden soo tot ontrent midder-nacht / ende gissinghe maeckende dat de Plaetse nu op zijde hadde / hebben met den anderen gheanckert / zijnde meest voor 't Zuyder-gat van Tamarica. Des anderendaeghs met den daghe-raedt is den Oversten Lieutenant met vijf Compagnien inde Zeyl-Chaloupen ende Boots over-getreden / ende is ontrent ten acht uyren voor-middach wel ghelandt op een sandt-strandt van een Eylandeken / d'welck door een kleyne af-wateringh van 't Eylandt Tamarica gheliijck af-ghescheyden is. Stracx daer aen wierden de andere Compagnien mede gelandt / soo dat ontrent de middach altsamen aen landt waren. Trocken voorts tot aen de af-wateringhe / ende wierden de Compagnien ten deele met Boots ende Chaloupen over-gheset / ende de reste ginghen door 't water by-naer tot aen de Gordel. Over zijnde / marcheerden voorts by-naer een mijltjen / door een seer slimmen ende enghen wegh / ten deele sandich / en meest vol kreupel-bosch / en moeras / het daer gantsch anders vindende als daer van waren onderricht; onder het Stedeken ende Fort kommende / welck op een seer steyle hooghde lagh / vonden daer een moerassich kreupel-bosch / daer niet en was deur te kommen; den Oversten Lieutenant / dit alles wel besichticht hebbende / vondt sich seer verset; de vyandt ondertusschen met musquetten ende canon / met schroot gheladen / ghewaldich uyt de Fortresse schietende / waer door eenighe vande onse swaerlijck ghequetst wierden: soo dat siende van dese zijde op de Fortresse niet en was te attenteren met eenige avantagie / te rade wierdt / naer voorgaende advijs van alle de Capiteynen / weder af te trecken beneden aen de Rievier ofte af-wateringe / ende aldaer dien nacht haer legher-plaetse te nemen; om 's anderdaeghs te onder-staen door een anderen wegh de vyandt beter aen te tasten. Den Ammirael, naer dat het volck gelandt was / sondt de Jachten / Ter-Veer, de Katte, de Rave, ende de Zeyl-Chaloupe, tot boven het Stedeken / ende leyde twee Booten op de wacht / soo om de vyandt het over ende weder varen te beletten / als mede voor te kommen datter met de ebbe gheen branders onder de groote Schepen / die op vier vadem voor 't gat gheset laghen / by de vyandt en wierden af-ghesonden. Den vier-en-twintighsten met den daghe-raedt wierden by den Oversten Lieutenant uyt-ghesonden de Capiteyn Pierre le Grand met sijn Compagnie vier-roers / ende Capiteyn Artichau, nevens noch eenich ghecommandeert volck; ten deele om eenen anderen wegh te soecken naer de Stadt / doch meest om eenighe ghevangens te verrasschen / uyt de welcke men meerder kondtschap mochte krijghen: sy keerden teghen de middach weder in 't Quartier / ende brachten ghevanghen dry Portugesen ende vijf Swarten; soo Mans als Vrouwen; de welcke onder-vraeght zijnde / verklaerden / dat Albuquerque seven ofte acht hondert man tot secours inde Fortresse hadde ghesonden; dat de selve rontom in 't moeras ende kreupel-bosch was gheleghen / ende datter te voren dry hondert Portugesche Soldaten in 't Fort waren gheweest / en sesthien ysere stucken; dat Albuquerque noch veel Brasilianen afsondt: ende datter voor veerthien daghen een Schip ende twee Carveelen van daer waren t'zeyl ghegaen. De Capiteynen refereerden voorts eenige andere wegen ghesien te hebben / doch onbequaem om langhs de selve op de Fortresse yets te attenteren. Waer op een Boot naer 't Reciff wierdt af-geveerdicht / om de Gouverneur en de Raden desen toe-standt bekent te maken. Den Oversten,

ende

ende den Ammirael voeren met twee Roep-Chaloupen voor-by des vyandts Fortresse (welcke vier scheuten naer hun dede / doch sonder schade) om te sien of aen die zijde eenighe betere passagie naer 't Fort souden konnen vinden: dan merckten dat den Bergh beneden over al betrencheet was / en gheen gheleghentheyt om met eenich voordeel aen te kommen. Naer de middach zijn een deel Matroosen aen landt ghecommandeert / om het Quartier rontom te begraven. Dewijl men met dese begravinghe besich was / wierden de Boots de Rievier op-ghesonden / om alle de gheleghentheyt te verspieden; verstonden dat de vyandt seer sterck in Garasu lagh. De Politique Raedt Johan van Walbeeck quam van 't Reciff by haer. Den ses-en-twintighsten was de Capiteyn Artichau, nevens een Ingenieur weder de Rievier op / ende voor-by de Fortresse; ende vonden eene beter gheleghentheyt om de vyandt by te kommen: doch den Overften die sulcx niet gheraden vondt / oordeelde niets te waghen/ voor al eer dat 't selve naerder met de Gouverneur ende de Raden ghecommuniceert was; weswegen dan weder een Chaloupe naer 't Reciff wierdt af-gheveerdicht. Den Ammirael ende de Schipper van 't Schip Swol zijn met twee Booten wel ghemant met musquettiers het Eylandt om-ghevaren / om alle de dieptén te peylen / ende alle de gheleghentheden neerstich te besichtighen. Om kort te maecken / alsoo gheen gheleghentheyt naer haer sin en vonden om des vyandts Fortresse aen te tasten; soo hebben naer verscheyden besichtingen ende beradinghen met de Gouverneur ende Raden op 't Reciff (welcker eenighe oock by haer quamen) gheresolveert een Fort te leggen voor op de mondt van de Haven / op 't Eylandeken daer 't volck eerst-mael wierdt ghelandt. Ende is 't selve dien volgende den vijfden May door den Ingenieur van Buren af-ghesteken: te weten een vier-kante Schanse met vier Bolwercken / groot in haer begrijp ghenomen op de uyterste punten vande Bolwercken / hondert en twee-en-dertich roeden. Des anderendaeghs trocken de Capiteynen Artichau ende Beyer, met hare Compagnien op 't selve Eylandeken / om de Werck-lieden te beschermen. Dewijl men met het maecken van dit Fort besich was / soo trock den Overften, mede nemende de Compagnie van Capiteyn Meppel, ende eenich ghecommandeert volck om de Noordt / het Eylandt Tamarica ten eynde; vondt eenighe ledighe Huysen / maer ghemoete gheen volck / schoten acht of neghen Hoorn-Beesten. De Jachten die boven laghen / quamen neder-sacken by d'andere Schepen / sonder schade van 's vyandts gheschut te lijden. Vonden daer naer noch gheraden een Hoornwerck voor de Schanse te ligghen / d'welck half Junij wierdt af-ghesteken. Alles ten eynde van de selve maendt by-naer voltrocken zijnde / is daer in garnisoen gheleght Capiteyn Artichau, neffens Mellinghen, ende Beyer: ende den Overften Lieunant is met het resterende volck den eersten Julij naer 't Reciff vertrocken. Eer wy mede van dese Plaetse scheyden / soo sullen hier een wonder dingh verhalen: een weynich by Noorden het Quartier lagh een kleyn Eylandeken / gheen pistool-scheut inde lenghde / het welck met hoogh water onder liep / staende vol dick kleyn gheboomte / ende kreupel-bosch: op dit gheboomte quam sich alle avonden ten ses uyren neder-slaen een ontallijcke menichte van ghevoghelte vande kleyne ende middelbare slagh / soo dat in 't aen-kommen de lucht by-naer verduysterde / ende des anderendaeghs 's morgens ten ses uyren trocken weder wegh: 't wonder zijnde / dat niet tegenstaende 't wesen van ons volck soo naer by / en alle het schieten ende ghebaer / dit ghevoghelte noyt naer en liet op sijn gewoonlijcke tijdt te kommen / tot dat 't gheboomte by de onse gantsch af-ghekapt / ende tot de Fortificatien was verbesicht. De grootste Schepen waren al van inde maendt April Zuydt-waerts op-ghesonden / om voor ende ontrent de Bahia de todos los Santos te kruyssen; de Windt-hondt wierdt in 't leste

Anno 1631.

Mayus.

Junius.

Julius.

Anno 1631. 't leste van Maij mede derwaerts ghesonden; quam den vijfden Junij, op de hooghde van twaelf graden / ontrent vijfthien mijlen buyten landt / by Prins Willem, Provintie van Uytrecht, ende Matanza: ende daer naer den elfden onder 't Eylandt Paesch-Avondt (op derthien graden ende een-en-vijftich minuten) by Mauritius ende Goeree. Den sesthienden verviel 't selve Jacht by Morro St Pablo, ende vondt daer de Schepen / Goeree, ende Mercurius, de welcke een verovert Schip by haer hadden / geladen met seven hondert kisten Suyckeren / en ontrent hondert kisten Tobac. Alle dese Schepen / naer dat haren tijdt uyt ghekruyst hadden / quamen weder voor het Reciff in 't beginsel van Julius. Ontrent dese tijdt arriveerde inde Bahia de Spaensche Vloote / onder 't beleydt van Don Antonio d'Oquendo, daer wy hier naer breeder sullen van spreken. Den thienden Julij werdt by den Oversten Lieutenant een tocht ghedaen op de vyandt; trock uyt het Fort Ernestus, op Antonio Vaaz ghelegen / met vier Compagnien vier-roers / ende uyt yeder Compagnie daer ligghende / veertich ghecommandeerde musquettiers; en een groot ghetal Matroosen / met schuppen ende spaden wel voorsien; nam van 't Fort Frederick Henderick sijn wegh naer het Zuyden / ghelepdt door een ghevanghen Brasiliaen / passeerden dry Rievierkens / en quamen eyndelingh inde Affogados, vonden daer een Retrenchement aen de selve Rieviere leggen / voor seer hoogh ende sterck / oock met stercke Palissaden / beneden en boven met storm-palen versien; doch achter open. Quamen den vyandt soo onversiens over den hals / dat ons volck gewaer werdende / naer een weynich tegen-weer; de plaetse verlieten / en haer op de loop begaven. De vyandt liet daer veertich dooden / die de onse sagen / ende kregen vele ghequetste; de onse hadden maer twee dooden / ende weynige ghequetste; alle het gheweer by de vyandt achter-ghelaten / soo roers als piecken wierdt onstucken gheslaghen / en alles watter voorts ghevonden wierdt / gheruyneert / ende eenighe Huysen verbrandt. De vyandt ondertusschen veradverteert zijnde van onser wesen aldaer / ende den alarm ten platten lande ghegheven / quamder een groote troupe volcks / soo uyt het Real, als van andere ghewesten / op de onse aen-dringhen: weswegen den Oversten de retrayte in tijdts nam in goede ordre / met nemende thien ghevanghens. De Portugesen quamen stracx weder in haer Werck / en deden op de onse in 't over-trecken vande Rieviere een wackere charge / doch sonder merckelijcke schade. Ten selven daghe is 't Jacht Ouwerkerck op de reede voor 't Reciff ghekommen / met brengende een Schip met Wijnen geladen / d'welck op de vijf graden by Noorden de Linie hadden verovert. Onder dese ghevangens uyt de Affogados ghebracht / was een Pedro Alves, van sijn ambacht een Potte-backer / gheboren in Madera, doch by de dertich jaren daer te lande ghewoont hebbende: uyt de welcke verstonden / dat de Fortificatie daer de onse nu waren gheweest / de naem hadde van Affogados, naer de voor-by lopende Rieviere / en datter ghemeynlijck hondert en vijftich man in lagh: dat ontrent een quartier van een uyre verder / een ander plaetse leght / ghenaemt Pirange, daer de meeste tijt tnegentich of hondert mannen leggen. Dat Pedro d'Acunha d'Andrada naest Albuquerque het opperste ghebiedt heeft over het Krijghsvolck; dat ruym vier duysent ghewapende mannen souden konnen uyt-brenghen / meesten-deel Blancos; ghebruycken weynich musquetten / meest vierroers; haer en ghebreeckt geen Ammunitie ofte andere materialen / alsoo noch onlanghs ses Carveelen tot secours hadden bekommen. Men hadde al van den beginne veel wercks ghemaeckt van een natie van Wilden / diese noemen Tapujas, ende gheraden ghevonden der selver hulpe teghen de Portugesen te ghebruycken / door dien dese Wilde seer vyandelijck op de Portugesen ghebeten zijn / en sonderlingh by haer ghevreest worden; 't selve hadt men meermaels

maels uyt gheintercipieerde brieven der Portugesen vernomen / ende was dese saecke oock uyt het Vaderlandt de Politique Raden in bedencken ghegheven; de welcke 't selve nu in acht nemende / den dry-en-twintighsten een Brasiliaen hebben af-ghesonden / om de natie vande Tapujas, ontrent Rio Grande woonende / tot onse vriendtschap ende hulpe te locken. Daer wierdt noch een licht Hoornwerck af-ghesteken ende bestedet / buyten het Hoornwerck van Fredrick Hendrick; als mede seker heuveltjen / leggende Zuydt-West van 't selve Fort / af te kruyen. Den Generael Pater, wesende voor desen onderricht by 't Jacht Rotterdam, datter twee Caraken / willende naer Goa, ontrent de Custe van Brasil waren / was met Zutphen, Amsterdam, Hollandia, den Oliphant, de Griffoen, Dordrecht ofte Sphæra Mundi, en 't Jacht Rotterdam, uyt-ghevaren om de selve te soecken; dan naer de selve wijdt en breedt uyt-ghesien hebbende / ende vervallen zijnde tot beneden Isla Fernando de Noronha, sonder haer te vernemen / is den derden Augusti weder voor 't Reciff ghekeert. Het Dorp op 't Reciff hadde tot noch toe teghen de Rievier open gheleghen / niet teghenstaende de selve met leegh water / tot aen de knien toe ghepasseert kan worden: om dan dese Plaetse mede beter te verseekeren / en met minder volck te bewaren / soo hebben goedt ghevonden 't ghedeelte daer de verbrande Packhuysen stonden / af te snijden / ende de reste van 't Kruydt-huys af te besluyten / ende te decken met een goede Borst-weere met twee Banketten: ende alle Avenuen tusschen de Huysen tegen de Rieviere te stoppen met ghelijcke Borst-weere. Het Jacht de Katte, welck voor desen was uyt-gesonden naer de Bahia, om te vernemen wat Schepen daer onlanghs mochten in-ghekommen wesen / keerde den neghenthienden voor 't Reciff; verklaerde inde Bahia ghesien te hebben dertich Schepen / waer onder / naer 't segghen van twee Swarten (die ghevanghen hadden) souden wesen vier Galeonen / ende voorts wel ghemonteerde Schepen tot achthien toe / behalven eenighe Barcken ende Carveelen: dat met de selve veel Soldaten waren over ghekommen / ende datter noch een Vloote uyt Spagnien wierdt verwacht. Hier op viel een sware deliberatie onder de Raden / wat men best doen soude; want te voren ghenoeghsaem ghearresteert was een proeve op Pariba te doen; ende dese Armade was mede wel in acht te nemen. 'T advijs vande Scheeps-Capiteynen hier op-ghevraecht zijnde / hebben verklaert dat de gantsche winter tot nu toe / en doen noch gheen weder en was om 't exployt op Pariba te beginnen; maer dat men dese tijdinghe vande Bahia in acht nemende / alle de macht van Schepen derwaerts behoorde te wenden. Dit gheviel den Gouverneur ende Raden seer wel / soo datter besloten wierdt; dat de Vloote met aller macht sich naer de Bahia soude begeven / om te sien wat aldaer tot af-breuck vande vyandt soude konnen voor-ghenomen werden: ende indien ongheraden vonden des vyandts Schepen binnen de Bahia aen te tasten / 't selve ende de gantsche bevindinghe door een Jacht de Raden souden verwittighen / en naerder ordre verwachten; ten ware sy oordeelden datter gantsch gheen kans en was om yets aldaer te verrichten / in welcken gheval sy (de Custe allenthalven wel beset latende) te rugghe souden keeren. Den een-en-twintighsten wierdter noch een Redoute bestedet buyten het Hoornwerck van Fredrick Hendrick, met vier halve Bolwercken; als mede een Retrenchement langhs het Quartier op Antonio Vaaz, teghen de Rievier / beginnende vande Batery / ende eyndighende aen 't Fort Ernestus; als mede 't sluyten vande linie van 't groot Hoornwerck / tot aen de gracht van 't Fort Ernestus. De Chaloupe van 't Schip den Hollandtschen Thuyn verovverde inde Rieviere van Catawanba een Bercxken / gheladen met twee-en-tachtich kisten Suycker / ende bracht het den acht-en-twintighsten op voor 't Reciff. De Kruyssers voor Porto Calvo ende St Alexio hadden ontrent die tijdt

Anno 1631.

Augustus.

Anno 1631. tijdt mede een Carveel met Soldaten teghen de wal ghejaecht / daer 't volck uyt-liep / soo dat maer een ledich Carveel en bequamen. De Generael Pater, met den Ammirael Marten Thijsz., zijn den lesten Augusti van 't Reciff t'zeyl ghegaen met de volghende Schepen: Prins Willem, daer de Generael op was / de Seventhien Provintien, daer den Ammirael op voer / Hollandia, den Oliphant, Amersfoort, de Arca Noë, de Provintie van Uytrecht, Nieuw-Nederlandt, Goeree, Walcheren, de Fortuyn, de Griffoen, de Mercurius, 't Jacht Medenblick, de Maeght van Dordrecht, Rotterdam. Op dese Schepen waren boven haer ordinaris Scheeps-volck negen Compagnien Soldaten / over de welcke commandeerde de Major Generael Enghelbrecht Schutte: de windt / September. doen sy Zee namen / was Zuydelijck. Den vijfden September ghekommen zijnde op de hooghde van twaelf graden en vijf-en-veertich minuten by Zuyden de Linie, soo wierdt 't Schip de Arca Noë ende 't Jacht Rotterdam ghesonden naer de Bahia toe / soo om te bespieden hoe het daer stondt / als om de andere Schepen die daer ontrent kruysten / van des Generaels komste te waerschouwen. Den negenden op de hooghde van veerthien graden quam by haer 't Jacht de Vriessche Jagher, ende brocht de Generael tijdinghe dat de Vloote al uyt de Bahia vertrocken was / ende dat hy de selve den vierden September op dese hooghde hadde ghesien. Weshalven de Generael resolveerde Zuyden aen te gaen / op hope de selve noch te ghemoeten. Den thienden quam by haer 't Wapen van Hoorn op de hooghde van veerthien graden en ses-en-vijftich minuten. Den elfden een uyre voor Sonnen onder-gangh kregen de Spaensche Vloote in 't ghesichte / Zuydt-Zuydt-Oost ende Zuydt ten Oosten van haer; soo dat de Generael de Schepen / latende de Vlagghe wayen / waerschouwde / ende sondt tot over-vloet 't Jacht Nieuw-Nederlandt, d'welck achter hem quam om-lopen / aen alle de Schepen / met last dat sich souden klaer maecken om te slaen / ende wel by een houden: ginghen den gantschen nacht met een klare Maen Zuydt-Oost ten Zuyden aen / soo dat den anderen dach 's morgens de Spaensche Vloote West-Zuydt-West van haer hadden / sterck / soo sy doen tellen konden / dry-en-vijftich Zeylen. De Generael nu op een vierendeel-mijls naer by de vyandt gekommen zijnde / onboodt alle de Scheeps-Capiteynen aen sijn boordt / en gaf ordre datse twee en twee een Spaensch Galeoen souden abordeeren / (hy en hadde maer sesthien soo Schepen als Jachten by sich / ende was qualijck onderricht datter inde Vloote maer acht Galeones en waren) ende vermaende een yeder seer ernstelijck / dat haer nu mannelijck wilden quijten / alsoo hier 't gantsche wel-varen vande Compagnie aen hongh / ende de eere van ons Boots-volck. Een yeder beloofde wel wat schoons / maer weynighe queten haer wel. 't Schip Walcheren hadde de Generael te seconderen; ende de Provintie van Uytrecht den Ammirael; ende soo voorts. Als nu de Vlooten den anderen sulcx waren ghenadert / dat men de groote vande Schepen bescheydelijck kennen / ende haer gheschut ghenoeghsaem tellen konde; soo wierden sommighe Schippers flaeuw-hertich / ende en dorsten niet wel aen-gaen. De Generael Pater, wiens couragie niet en besweeck / niet teghenstaende hy wel sach dat de partij heel ongelijck ghemaeckt was / voer kloeckelijck voort / ende abordeerde ontrent ten thien uyren 's morghens 't Schip vande Generael Don Antonio d'Oquendo, ende wierdt by Jan Mast, Schipper op Walcheren, mannelijcken ghesecondeert / daer ontstondt een seer heet ghevecht / ende daer quamen meer Galeons af om haren Generael te seconderen: ons Heer wilde de onse straffen / want in 't midden van 't ghevecht kreegh de Generael Pater den brandt in 't achterste van sijn Schip / ende hoe-wel groote vlijt aen-wenden om 't selve te blusschen / soo nam 't selve soo de over-handt / dat het volck al naer 't voor-schip moeste vluchten / ende en

was

was geen ander uyt-komste dan by d'andere Schepen af-ghehaelt te worden/ doch de selve queten sich hier in seer qualijck/ende en quamen niet eens op hem af; soo dat de Generael langh voor aen 't Galeon van sijn Schip aen een touw ghehanghen hebbende/ eyndelijck van moedigheyt af-sackte/ ende sonck; van sijn Schip wierden heel weynighe / ende dat vande Spaensche selfs ghesalveert. Den Ammirael hadde inde selve tijdt den Spaenschen Vice-Ammirael aen-ghetast / neffens de Provintie van Uytrecht: naer een half uyre ghevechts wierdt de Provintie van Uytrecht de groote mast van boven neder gheschoten; ende naer dat wel twee uyren gheslagen hadden / quam den brandt mede in dit Schip: daer werdt devoyr ghedaen om 't selve te blusschen / maer te vergeefs/ soo dat 't volck uyt desperatie over-vloogh inde Spaenschen Vice-Ammirael, meynende die te veroveren / maer werdender uyt-gheslaghen / soo dat eenighe haer te water moesten begheven; ende dit Schip verbrande mede / doch werdt meer volcks af ghesalveert by de Spaensche als van 't voorgaende. Den Ammirael Marten Thijsz. hadde beter gheluck/ want schoot den Spaenschen Ammirante St Antonio de Padua, daer Francisco de Vallezilla op was/ inde grondt/ ende nam het Galeon St Bonaventura. Het Galeon St Jean Baptista werdt mede inde grondt gheschoten. In meest alle de Schepen waren veel dooden ende ghequetste; soo dat dit een sware slach is geweest/ ende en konnen de winners haer des niet seer bedancken/ by-naer soo groote schade gheleden hebbende als de onse. Den nacht scheyde eyndelijck het ghevecht. Ende de onse lieten het 's nachts Noorden over drijven/ soo dat 's anderdaeghs de Spaensche Armada niet meer en sagen/ ende dewijl meest alle de Schepen qualijck ghestelt waren/ soo resolveerden te keeren naer 't Reciff. Den vijfthienden September saghen de Spaensche Armada weder Zuyden van haer/ ontrent vier mijlen; liepen al Noordt-Noordt-Oost in/ tot den seventhienden 's middaghs / hadden doen de hooghde van derthien graden en vijf-en-veertich minuten. Des avondts saghen de vyandt weder Oost-Zuydt-Oost van haer / ende deden haer best om te Pernambuc te kommen / latende 't Wapen van Hoorn, een vande bezeylste Schepen / by 't veroverde Galeon. Den twintighsten 's middaghs saghen 't Eylandt St Alexio, ende lietent al Oost ten Noorden deur-staen. Daeghs daer aen bevonden sich dwars van Tamarica, saghen de Spaensche Vloote Oost-Noordt-Oost van haer ontrent vijf mijlen / ende quamen den twee-en-twintighsten voor 't Reciff op de reede. 't Schip Amsterdam den vierden September uyt het Vaderlandt aen het Reciff gekommen zijnde/ ende vernemende dat de Generael Pater met sijn Vloote naer de Bahia vertrocken was, volghde hem terstondt/ soo dat den seventhienden voor de Bahia quam / ende verstondt daer dat de Spaensche Armada al uyt was / ende by de Generael wierdt ghesocht / weswegen hy dan mede te rugghe keerde. Den een-en-twintighsten naer gissinghe vande Stier-lieden de hooghde hebbende van de Cabo St Augustin, stelden haren kours West/ ende ontrent de neghen uyren voor middach kreghen in 't ghesichte een Vloote van vier-en-twintich Zeylen / ende alsoo sy vermoeden dat het onse Vloote was / soo hielden daer naer toe; doch dichter by-kommende / wierden ghewaer dat het Spaensche Schepen waren; staken derhalven by de windt / en liepen dicht boven haer henen; den Ammirael van de Spaensche Vloote dwars van haer zijnde / dede dry of vier scheuten naer haer/ ende sy antwoorden met gelijcke; ontrent te mid-waert van haer zijnde/ wendent met den onsen heen/ niet sonder diversche scheuten naer den anderen/ tot des middaghs / doen quamen vijf of ses van haer grootste Galeons achter in haer Vloote / ende wenden al van den onsen af: de Capiteyn op 't Schip Amsterdam wende haer nae / en hieldt dien gantschen dach by haer / met lieflijck braem-zeyls weder. Des avondts voeghde de Spaensche Vice-Ammirael

Hh met

Anno 1631.

Anno 1631. met de voorseyde Galeons sich rontom sijn achterste Schepen: soo dat onse/ gheen apparentie siende / soo alleen zijnde / yets te konnen bekommen uyt de Vloote/ naer dat den Spaenschen Vice-Ammirael (die met kleyn zeyl lagh om sijn Schepen te beschutten) op zijde was gekommen / ende met een heele laege gheschut ghegroet/ van haer af-wende/ ende naer 't Reciff zeylde/ om sijn ghevaerenis de Raden te rapporteren: en was oock niet voor hem gheraden langher daer te hengelen / want beneffens dat de Spaensche Vice-Ammirael ghewaldich vier gaf / soo schoten de andere Galeons oock gheweldich naer sijn masten ende stenghen / soo dat een ongheluckighe scheut hem hadde konnen verderven. Arriveerden alsoo den vier-en-twintighsten voor 't Reciff. De Heeren Raden op 't Reciff hadden den seventhienden voorleden door 't Jacht Pernambuc en Ter-Veere vernomen dat de Spaensche Armada uyt de Bahia was vertrocken/ ende alsoo vreesden dat licht op haer mochte af-kommen / soo wierdt in deliberatie ghelegt of niet gheraden was de Stadt Olinda by tijdts te verlaten; doch de Gouverneur meynde het tijdts ghenoegh soude wesen/ als vernemen souden/ waer/ ende hoe sterck de vyandt ghelandet was. Elbert Smient, Commandeur over de Chaloupen/ de welcke naer de Cabo St Augustin was ghesonden om te besichtighen wat de vyandt daer maeckte; quam den neghenthienden weder aen 't Reciff, ende verhaelde dat hy ghesien hadde dat daer vijf Scheepkens inde Haven laghen; dat het Fortjen 't welck de vyandt daer hadde / niet veel bysonders en was; ende dat voorts daer niet en hadde vernomen vande Spaensche Vloote. Doch den een-en-twintighsten quamen op de reede de Schepen den Oliphant ende Groeninghen, ende brochten tijdinghe vanden slagh tusschen onse ende de Spaensche Vloote / ende het verongheluckenvande Schepen / ende verlies van den Generael ende andere. Den Raedt hier op vergadert zijnde / ende niet wetende wat best souden doen / met de Schepen die noch op de reede laghen / ontboden alle de Scheeps-Capiteynen in hare Vergaderinghe / ende hielden haer voor of niet best en ware tot dienst vande Compagnie / den Ammirael Marten Thijsz. met dese Schepen te ghemoet te zeylen / ten eynde met dit nieuw secours de Spaensche Vloote op nieuws konde aen-tasten: dan den Equipagie-Meester ende de Scheeps-Capiteynen antwoorden eendrachtelijck; alsoo de windt nu Zuydt-Zuydt-Oost ende Zuydt ten Oosten hieldt/ ende de stroom hardt om de Noordt gingh/ datter kleyne middel was om de Zuydt te ghewinnen; ende dat sy voor 't sekerste ende gheradenste oordeelden / de Schepen hier op de reede te houden legghen/ ende dat men voorts alle de siecke ende ghequetste aen landt soude brenghen/ ende de Schepen van nieuw volck versien / ende alles wel klaer maecken / om met de eerste veranderingh van windt/ de slagh-boegh waer te nemen/ om sich om de Zuydt by de reste van de Schepen te voeghen / ende op de Spaensche Vloote naer ghelegentheyt te passen. De Politique Raden dit advijs wel ghefondeert oordeelende / vonden eenstemlijck goedt 't selve te volghen. Ende alsooder op die tijdt niemant van Commandement op de reede en lagh/ soo vonden goedt den Equipagie-Meester Galeyn van Stapels, 't gebiedt over de selve Schepen op te draghen; hem belastende dat op alle voor-vallende ghelegentheyt sich datelijck aen boordt van een vande bequaemste Schepen soude vervoeghen / ende de Vlagghe vande voor-stenghe laten af-wayen: ende voorts alle Schepen visiteren / ende sien wat volck sy van noode hadden. Des naernoens is 't Schip Medenblick op de reede ghekommen/ brenghende tijdinghe/ dat hy by den Ammirael voort-uyt was ghesonden / om tusschen 't Eylandt St Alexio ende de Cabo St Augustin te houden/ ende te bespieden ofte de Spaensche Vloote daer quam om eenich volck te landen; ende verklaerde dat hy dien dagh teghen de middach dwars vande voornoemde Cabo ghesien hadde.

twee-

twee-en-twintich groote Schepen/ behalven eenige kleynder/ die haren kours West-Zuydt-West aen stelden. Dit gaf de Raden een nieuwen alarm/ ontboden stracx weder alle de Scheeps-Capiteynen die aen landt waren/ ende vraeghden op nieuws haren raedt/ doch sy verklaerden alle eenparich niet geraden te konnen vinden/ met haer neghen Schepen (soo vele laghender op de reede) den vyandt te gaen soecken ende onder de ooghen te sien: maer dat men wachten moeste tot dat onse Vloote by den anderen quame/ te meer om dat men die al vande reede konde beooghen/ hoe-wel een weynich te leegh vervallen: doch in ghevalle den Ammirael met sijn Schepen 's anderdaeghs niet op en quam; dat men als dan/ naer dat de siecken souden wesen af-gebracht/ ende nieuw volck gheschee pt/ sich naer den Ammirael toe soude begeven. Alle dese wijl waren de Raden van dat ghevoelen/ dat de Spaensche Vloote by Zuyden dese Cabo soude aen landen/ ende 't volck daer op setten/ ende dat daer noch kants souden hebben om de selve te bestrijden. Onse Vloote settent dien avondt dwars vande Stadt Olinda, ende quam eerst des anderendaeghs op de reede. Den Raedt was ondertusschen gheduyrich besich met te delibereren wat best te doen stondt. De Scheeps-Capiteynen hadden den voorleden dach gheeyscht ses hondert en tsestich nieuwe Soldaten/ ende versocht die te midder-nacht aen boordt te hebben; daer de Gouverneur niet wel raedt toe wiste/ sonder de Stadt al voren te verlaten/ d'welck de Krijghs-Raedt/ op soo een sprongh te doen/ niet en konde geraden vinden: niettemin soo was den Raedt gheneghen om gheen tijdt te verliesen/ dateliick te vallen aen 't embarqueren van Soldaten/ alsoo de Boots daer al toe ghereedt laghen/ ende de Gouverneur belooft hadde hondert en vijftich/ ofte twee hondert man daer toe te commanderen. Ondertusschen quam den Ammirael aen landt/ ende verhaelde dat hy 's avondts te voren de Spaensche Vloote ghesien hadde ontrent Tamarica, meest groote Schepen/ en niet over twee Carveels; waer uyt wel was te gissen dat de kleyne Schepen haer volck nu al by Zuyden mosten ghelandt hebben; ende dat het nu te laet was de groote Schepen te vervolghen; te meer om dat uyt de ghevanghens hadde verstaen/ dat de Soldaten/ Artillerije/ ende Ammunitie/ ende andere behoeften voor 't landt/ alle waren gheschee pt inde Carveelen; ende dat de Armade die gheconvoyeert hebbende tot aen de ghedestineerde plaets/ niewers soude vertoeven/ maer recht naer Spagnien zeylen; sulcx dat die al by Pariba moeste wesen; soo dat onse Schepen/ die soo verre volghende/ lichtelijck vande Custe souden versteken/ ende in dit saisoen qualijck weder konnen op-kommen. Weswreghen dan is naer-ghelaten yet voorders voor te nemen tegen te Spaensche Armade. 'T veroverde Galeon quam nevens 't Wapen van Hoorn eerst den negen-en-twintighsten op de reede. Eer wy voortvaren/ soo sullen hier kortelijck aen-roeren/ dat boven den Generael Pater, (wiens verlies weghen sijne vroomigheyt ende manlijcke dapperheyt grootelijcks was te beklaghen) inde selve slagh noch zijn ghebleven; Thomas Sickes, Capiteyn op 't Schip Hollandia, een ervaren Zee-Man ende kloeck Soldaet: de Capiteyn Cormillion: de Lieutenant Steenberghen; ende veel meer andere kloecke Soldaten. De Compagnie verloor daer twee capitale Schepen met veel schoon gheschut. Bequaem weder daer-en-teghen het Spaensch Galeon/ ghcladen met Suycker/ Tobac/ ende Hout/ ghemonteert met twee-en-twintich metale stucken/ wegende te samen vier-en-tsestich duysent twee hondert en twee-en-tachtich ponden: ende daer-en-boven wel twee hondert en veertich ghevanghens/ meest Castilianen: waer onder was eenen Francisco de Fuentes, ghebooren van Madril, de welcke by twee vande Raden ende den Oversten Steyn-Callenfels gheexamineert zijnde/ heeft verklaert/ dat de Koninghlijcke Armade den vijfden Maij van Lisbona was t'zeyl ghegaen/

Anno 1631.

 sterck

Anno 1631. sterck wesende een-en-dertich Zeylen; dat Don Antonio d'Oquendo Generael vande selve / en Ammirante Generael van Spagnien was: dat hy ghevangen Auditeur was over de Vloote / doch dat sijn ordinaire charge was Auditor del Terzo Vejo: dat de Armada / doen sy uyt-liep / op-ghehadt hadde vier duysent Soldaten / wesende dry Regimenten / het eene van oude ende het andere van nieuw-gheworven Spagnaerden / het derde van Italianen: dat over 't Regiment vande oude Spagnaerts als Hooft is Antonio do Tacio Cavallero del Habito de S[t] Jago; over 't Regiment vande nieuw-geworven Francisco Messia, mede Ridder van de selve ordre / ende datse beyde in Spagnien zijn ghebleven; dat over de Italianen commandeert El Conde de Bangniola; de welcke nu voor Hooft vande gantsche Militie / ende als Mastro del Campo Generael komt: dat anders voor Hooft vande Militie in de Bahia gekommen was Don Christoval Mexia, die daer is ghebleven. Verklaerde voorder onder de Armada gheweest te zijn / negenthien wel ghearmeerde Schepen; te weten twaelf Galeones vande Croone van Castilien / en vijf van de Croone van Portugael / en dat de reste Koopvaerdy-Schepen waren. Dat inde Armade / van alle de dry Regimenten / seven of acht-en-twintich hondert mannen waren voor 't Landt. Verhaelde mede dat de Armada den derthienden Julij inde Bahia was ghekommen / ende dat seer veel siecken hadden. Datse in Spagnien slechte opinie hadden van Mathias d'Albuquerque; niettemin dat hem 't verbranden vande Schepen ende Suyckeren wel wierdt af-ghenomen: dat de oorsaecke was / dat dese Armada niet stercker ende voor-uyt ghestuyrt was / om dat Don Carlo ende Don Fernando des Koninghs Broeders in Maij te Lisbona wierden verwacht / ende dat Don Fernando in September naer Nederlandt soude zeylen / waer toe alle Galeons ende Schepen / oock selve die van Duynkercken waren ontboden / ende datter oock Enghelsche Schepen souden by kommen / om hem in salvo te brenghen; soo dat Don Frederico de Toledo met de meeste macht van Schepen daerom in Spagnien heeft moeten blijven. Verklaerde mede dat in Portugal een gheruchte liep dat de Bahia de todos los Santos by de Hollanders belegert was / ende dat 't selve ten deele wierdt ghelooft / om datter in een ruymen tijdt gheen Schepen vande Bahia in Portugal waren aen-ghekommen: dat over sulcx Don Antonio d'Oquendo met de gemelte Armada voor-uyt was ghesonden om de Bahia te ontsetten; ende voorts de om-liggende Plaetsen met volck te versien. Dat de spraecke wel in Spagnien gingh dat de Hollanders hare Plaetse seer ghefortificeert hadden / dan dat niettemin goede hope hadden die wel te verdrijven / of ten minsten uyt het binnen-landt te houden. Datter in Portugael maer heel weynighe Schepen van Pariba waren ghekommen. Dat sy / doense weder met de Vloote uyt de Bahia quamen / by haer hadden vier of vijf-en-twintich Schepen met Suyckeren gheladen / die gheen ghedeelte van haer Vloote waren / maer recht naer Spagnien ginghen. Dat inde Bahia waren ghelaten twaelf hondert Soldaten / nevens allerhande Ammunitie ende Vivres; soo dat wel ghemoet waren / ende de Hollandtsche Vloote niet en vreesden / alsoo der te voren al achthien hondert Soldaten waren gheweest. Dat / doen sy vertrocken / daer noch wel veerthien of vijfthien duysent kisten Suyckeren lieten / beneffens veel Brasilie-hout / Huyden ende anders; en dat al de Schepen / die voor de komste vande Armada daer ghelegen hadden / nu wel ghealden met hun uyt-gekommen waren. Dat Duarte d'Albuquerque met haer uyt de Bahia is ghekommen / en nevens de Conde de Bagnola op een Carveel ghegaen; dat hier ghekommen is om de Inwoonders moet te geven / en op alles te voorsien: maer dat niet wiste ofte de Koningh hem ghesonden heeft / of dat van selfs heeft willen mede gaen / alsoo hem ghevanghen onbekent was / wat commissie ofte charge hy heeft; dat hem inde Vloote wel groot

respect

respect wierde ghedragen / doch dat in geen Raedt en quam. Verklaerde voor ende in 't uyt-lopen vande Bahia, gheweest te zijn in 't Schip van den Vice-Ammirael Francisco de Valezilla, Ridder van St Jago, ende dat daer in gheladen waren hondert kisten Suycker. Datter veel Ammunitie ende Vivres waren gheweest inde Vloote / tot secours van Brasil, dan dat de rechte quantiteyt niet sekerlijck en wiste te segghen. Dat de meyninghe eerst was gheweest 't volck te landen aen de Cabo St Augustin, dan dat hy ghelooft dat die ordre naer den slagh is verandert; dat de Carveels / 't volck ghelandt hebbende / ontslaghen sullen werden. Eyndelijck dat hy ghevangen weder met de Vloote naer Spagnien soude ghegaen hebben; ende datter noch een Fiscael over El Terço Novo inde Vloote was / die mede weder naer Spagnien keerde. De gheleghentheyt vande selve Spaensche Armada wierdt noch naerder verstaen uyt de Schipper van 't genomen Galeon St Bonaventura. Dese verklaerde datter gheweest waren twaelf Galeons van Castilien / met twee Pataches: en vijf Galeons vande Croone Portugal / en over sulcx negenthien Koninghs Schepen. Dat de selve ghemonteert ende ghemant waren gheweest als volght:

ANNO 1631.

De Galeons en Pataches vande Croone van Castilien.

		Stucken.	Koppen.
1	't Galeon St Jago daer Don Antonio d'Oquendo op was als Generael van de Armada	48 m.	400.
2	St Antonio de Padua Ammirante Franc. de Valezilla	26 m.	260.
3	St Bonaventura by de onse ghenomen	22 m.	170.
4	Nossa Senora de bon Successo	22 m.	200.
5	Nossa Senora de Concecion	24 m.	200.
6	Nra Senora de Annunciada	22 m.	180.
7	St Carlo	20 m.	170.
8	St Blas	20 m.	160.
9	St Francisco	20 m.	160.
10	St Pedro de Guadrigillios	20 m.	150.
11	St Bartholomeo	18 m. eenige ysere	140.
12	St Martin	20 m.	160.
13	De Patache St Pedro	6 m. 4. ysere	90.
14	De Patache Leon Dorado	6 m. 4. ysere	90.

Soo dat inde selve Armada / van wegen de Croone van Castilien / zijn gheweest twaelf Galeons en twee Pataches / met twee hondert ende twee-en-tnegentich metale stucken / ende vijf-en-twintich hondert en dertich koppen.

15	St George, Galeon van Portugal	22	100.
16	St Juan Baptista inde grondt gheschoten	22	100.
17	St Jago	22	100.
18	Nossa Senora Preseles Major	22	90.
19	Nossa Senora Preseles Minor	20	90.

Soo datter zijn gheweest vijf Galeons vande Croone Portugal / met hondert en acht metale stucken / ende vier hondert en tachtich man.

Onder de Koopvaerdy-Schepen waren als volght:

1 Nederlandts Spieghel-Schip met 6 metale 16 ysere stucken.
2 Een Lubecx Schip St Michiel 20 ysere stucken.
3 Een Duytsch Schip met 12 gotelinghen.
4 Een groote Fluyte met 10 gotelinghen.
5 Een Bootjen met 6 gotelinghen.

Behalven noch eenighe Spieghel-Schepen / sommighe ses / eenighe vier / andere oock gheen stucken op-hebbende. De reste waren Carveelen ende Bercken / al vol Soldaten; soo dat in alles dry-en-vijftich Zeylen waren doense

Anno 1631.

onse Vloote ghemoete. Daer souden / naer sijn segghen / op de Custe blijven/ om 't volck te landen / twaelf groote Carveelen/ met Don Duarte d'Albuquerque; de Conde de Bagnola, ende Francisco Carretto, Neapolitaen ende Sargeant Major over het krijghs-volck. Op de selve souden wesen over de duysent man voor 't Landt / ende in yeder Carveel twee metale stucken. Noch souden naer Pariba gaen twee groote Carveelen/ ende dry Bercken/ om aldaer te brenghen twee hondert en vijftich Soldaten/ en twaelf stucken / welck souden gheleght werden op een Casteel op nieuws te bouwen. Inden Ammiraels ruym laghen noch veerthien metale stucken / die mede te gronde sijn ghegaen. In 't ruym van 't ghenomen Galeon laghen mede twee metale stucken / wesende halve cartouwen: dits 't ghene uyt de ghevanghens wierdt vernomen. Gaen nu voorts tot het verhael vande gheschiedenissen. Den vier-en-twintighsten wierdt by de onse een alghemeyne Biddach ghehouden. Des anderendaeghs quam 't Jacht de Windt-hondt op. Hadde gheweest kruyssen op de Custe / ende den neghenden September ontrent op de hooghde van thien graden en vier minuten by Zuyden de Linie een Spaensch Carveel op de wal gejaeght tusschen twee riffen in / van welck het Zuydelijckste ontrent een mijl in Zee light / soo dat sy het quaet ghenoegh hadden weder van de wal te gheraecken; men heeft daer menigherley gronden / steen / sandt / cinghel / steeckgrondt; naer dat sy hadden konnen mercken/ soo en soude ontrent dat ghewest niet veel volcks woonen. In 't weder-keeren naer 't Reciff gheraeckten den vier-en-twintigsten voor Porto Calvo, ende sagen datter achter 't Reciff lagen derthien soo Carveelen als Bercken / ende datter Tenten aen strandt waren op-gheslaghen: soo dat den Raedt nu ghenoegh verstondt wat de Spaensche Vloote op de Custe verricht hadde. Den Ammirael Marten Thijsz. wierdt gesurrogeert inde plaetse van den overleden Generael, ende nam sessie inden Raedt. Ende alsoo nu genoeghsaem versekert waren dat de vyandt sijn volck gelandt hadde/ soo wierdt by den Raedt in bedencken ghenomen / of niet dienstich en noodich en ware de Haven van Porto Calvo nauw te besetten met vijff ofte ses Jachten/ om op de Carveelen te passen / dat niet onghesien daer uyt en snapten; ende alsoo de ghemeyne presumtie was dat wel Suyckeren mochten laden / soo stondt mede te beraden / of men niet teghen de tijdt dat men konde gissen datse vol-laden waren / met kleyn vaer-tuygh daer soude konnen inlopen/ ende trachten de selve af te halen. Dan alsoo uyt dit verseynden vande kleyne Schepen wel konde ontstaen / dat in ghevalle der gheresolveert wierdt yets tegen den vyandt by der handt te nemen/ men de selve dan van doen soude hebben / en wel niet soo licht weder by der handt krijghen; soo wierdt voorgestelt of men niet voor 't verseynden vande Schepen om op de Custe te kruyssen / behoorde voor al te delibereren ende resolveren / wat men ten dienste van de Compagnie behoorde ende wilde voor-nemen. Hier op wierden by de Gouverneur vele swarigheden by gebracht / als namentlijck/ dat wel eerst dienden eenighe ghevanghens te bekommen / om pertinent te weten hoe veel volcks de vyandt tot sijn assistentie hadde ghekreghen / ende onse macht daer teghen te pondereren: dat ons volck seer was vermindert / ende de vyandt daer-en-teghen met dit secours seer vermeerdert: dat haer te voren stout hadden ghethoont / ende nu noch stouter souden thoonen: dat / waer wy quamen / het landt-volck tegen ons souden vinden: datter wel ses of seven-en-twintich hondert man van noode was om de Fortificatien wel te besetten / sonder de troupen van reserve: in somma dat het gheen wijsheyt en scheen te wesen / 't volck elders te employeren. Maer alsoo de Raden oordeelden dat de groote Schepen essen-wel dienden geimployeert te werden / ende het te kostelijck ende schadelijck was voor de Compagnie / die daer soo ledich souden blijven legghen;

soo

soo vondt de Gouverneur best dat men eerstdaeghs een generale monsteringhe soude aen-stellen/ om beter staet te konnen maecken op 't ghetal vande Soldaten / ende ander volck welck men eenichsints konde ghebruycken. Den tweeden October quam daer uyt des vyandts Quartier een Brasiliaen tot de onse over/ de welcke verklaerde dat hy gesonden was vanden Koningh ofte Overste vande Tapujas; dese verhoort zijnde van twee van onse Brasilianen / seyde dat hy ghebooren was inde Capitania van Rio Grande, ende op-ghebracht in 't gheberghte van Pepetania; dat (hoe-wel nu wel vijf jaren elders heeft ghewoont) gheen vijf maenden gheleden daer noch was gheweest. Dat 't gheberghte voornoemt wel een maendt reysens is van Rio Grande, en even-wel alle 't landt onder-weghen de Tapujas toe-behoort; dat 't volck ontrent Rio Grande ende de Baye de Trajiciaon ghewoont hebbende/ meest Petivares (daer onder veel van sijne vrienden) waren om-kommen naer 't vertreck vande Generael Boudewijn Hendrickſz. Seyde verder / dat de Koningh Jandovi ende Oquenou hem gesonden hadden om te sien of de Tapotingas (dat zijn die vande Compagnie) noch in Pernambuco waren / alsoo sy met de onse een volck willen worden. Hy was ghekommen langhs 't Legher van Albuquerque; ende verseKerde dat de Tapujas, soo haest sy vande onse souden hooren/haer vougen souden / ende op de Portugesen vallen; ende meynde dat men wat behoorde te attenteren op Rio Grande, ten eynde de Brasilianen daer ontrent woonende/ mochten sien dat het ernst was. De Krijghs-Raedt over den teghenwoordighen toestandt / als mede 't voor-stel van desen Brasiliaen; raedt ghevraecht zijnde/ waren van advijs/dat men de Stadt Olinda sal maintineren soo langh als mogheliјck is / tot dat naerder ordre vande Heeren Meesters soude kommen; ende dat men ondertusschen een Jacht sal seynden naer Siara, om met de Tapujas te spreken / ende de gantsche gheleghentheyt van 't landt ende volck vernemen: doch eenighe vande Krijghs-Officieren ende Raden waren van een heel ander advijs / ende meynden dat men de Stadt hoe eer hoe liever behoorde te verlaten / dewijl doch reede de meesten-deel onder de voet lagh / ende maer een rechte hinder-pael en was van andere nuttigher desseynen: ende wat anders by de handt te nemen; onder welcke was de Capiteyn Artichau, die het gantsch op Tamarica ghemunt hadde / om vele bondighe redenen die hy daer naer schriftelijck over-leverde. Effen-wel wierdt alsdoen noch by meerderheyt van Stemmen gheconcludeert tot houden vande Stadt: ende voor eerst een Jacht ofte twee te zeynden naer Siara, om de gantsche ghestalte vande Tapujas te ondersoecken. Dien volgens is 's anderdaeghs goedt ghevonden tot dien tocht te ghebruycken 't Schip Nieuw-Nederlandt, nevens een groote Chaloupe / daer de Commandeur Ellert Smient mede soude gaen / ende eenen Portugees Samuel Cochin; ende dat neffens de Tapuja Marcillian, die versch over-ghekommen was/ derwaerts souden ghesonden worden de Brasilianen/ die uyt de Bahia de Trajiciaon in Hollandt waren ghebracht ende langhe verbleven / om hare maeghschap aen Rio Grande, in Siara ende elders tot onse vriendtschap / ende den Oorlogh teghen de Portugesen te verwecken: ende alsoo niet gheraden was ghevonden de Stadt Olinda als noch te verlaten/ soo werdt goedt ghevonden daer in altijdts voor veerthien daghen ten minsten Vivres te versorghen. Den vijfden arriveerde 't Jacht Pernambuc, ende verhaelde dat hy de Pinas ende Ouwerkerck, die langh voor 't gat van Pariba hadden ghelegghen / hadde ghesproken; doch dat de selve daer gheen Spaensche Vloote ofte oock eenige Schepen hadden vernomen. Den derthienden wierdt de Commandeur Smient nevens Capiteyn Joost Colster, ende 't Schip Nieuw-Nederlandt af-gheveerdicht om naer Siara te zeylen / ende daer te verrichten 't ghene vooren besloten was. Van hare reyse sullen hier naer spreken. Voorts soo

Anno 1631.

October.

Anno 1631. soo zijn de Raden ende de Gouverneur meest de gantsche maendt besigh gheweest met delibereren of men de Stadt Olinda soude verlaten ofte niet: ende alsoo de meeste inclineerden tot het verlaten / soo voerden vast pannen ende hout-werck naer 't Reciff, op dat de reste beter souden destrueren. In 't eynde van de maendt wierdt een monsteringhe aen-ghestelt / by de welcke wierdt bevonden dat inde Stadt Olinda, op 't Reciff ende de andere by-ghelegen Forten op Antonio Vaaz ende aen 't vaste landt waren drie duysent acht hondert ende neghenthien ghesonde Soldaten; behalven hondert en tachtich siecken / een-en-tneghentich Jonghers; neghen-en-tseventich soo Tamboeren als Trompetters; ende hondert en twee negros: noch volck vanden treyn / ende andere / buyten de Compagnien; soo op 't Reciff als inde Stadt vijf hondert en vijf-en-tseventich ende twee hondert en drie-en-twintich Swarten tot hare behoefte: boven noch ses-en-tneghentich Swarten inde Stadt. 't Boots-volck op de Schepen bracht uyt een getal van twee duysent twee hondert en veertich koppen / soo datter waren over de seven duysent mannen die by-naer alle konden ghebruyckt werden. Boven desen waren in 't Fort Oragnie op Tamarica

November. noch drie hondert en ses-en-tsestich koppen. 'T begin van de maendt November is al meest deur-gelopen met ontbloten ende ruyneren vande Stadt. Den veerthienden quamder een Swarte van Pariba, die de Raden de gestalte vande Plaetse redelijck wel ontdeckte. Verklaerde datter laghen festhien Compagnien / doch elck maer van dertich ofte veertich koppen / en maer een Compagnie Burgerije; dat het Stedeken soo groot was als het Reciff, legghende drie mijlen vande Zee; dat aen de mondt vande Rievier een Fort lagh sonder Buyten-wercken / ende met een drooghe gracht / daer men noch aen arbeyde / datter vijf-en-twintich stucken op laghen / en twee Compagnien Soldaten; dat weynich van daer heel slecht water is om te drincken / doch seer goedt een half mijle van daer; datter noch een Casteeltjen op de Rievier leght / doch van gheen gheweldt; ende dat men om aen 't Stedeken te kommen sonder de Forten te moeyen / een mijle weeghs door 't Bosch moste gaen / door een padt soo breedt datter drie man in 't ghelidt konden marcheren; doch men soude moeten passeren een moerassich Rievierken / de wijde van een pistool-scheut. Dat om Stedeken geen Bolwercken en waren / maer dat de Avenuen van de Rieviere naer de Stadt met drie Fortificatien beset waren / hebbende het middelste neghen / het ander ses / ende het derde vier stucken; datter waren veertich of vijftich Ruyters; voorts datter veel Suyckers in voor-raedt was / welck op-ghehouden wierdt tot de komste van een Spaensche Vloote / in een groot magesijn / daer in wel ladinghe lagh voor ses of seven Schepen; daer men sonder schade konde aen-kommen / als men maer 't Fort legghende op de mondt van de Rievier / ghepasseert was. Als nu alles wat eenichsints diende en vervoert konde werden uyt de Stadt Olinda, was af-gebracht / ende alle der Officieren ende Soldaten Bagagie vervoert: soo heeft den Oversten Lieutenant 't volck belast sich veerdich te houden om te delogeren. Den vier-en-twintighsten Novembris 's morghens is den Equipagie-Meester van 't Reciff inde Stadt ghekommen met Peck-kranssen en ander Vier-werck / ende heeft de resterende Huysen aen brandt gesteken / ende brande alles uyt. De vyandt die onses volcx voornemen by het af-breken vande daken ende anders wel langh hadde ghemerckt / en nu wel sach dat het haest gelden wilde; henghelde eenighe daghen daer ontrent / ende ons volck was qualijck uyt-ghetrocken / ofte hy quamder in; verhopende eenighe traghe te verrasschen / ofte wel de Arrier-garde te beschadighen; doch de onse trocken met soo goede ordre af / dat de vyandt 't hart niet en hadde haer aen te tasten. De Stadt Olinda verlaten zijnde ende 't garnisoen af-ghebracht / d'welck tot noch toe hadde verhindert datter niet elders

yets

yets tegen de vyandt was voor-ghenomen: heeft den Raedt stracx den ses-en-twintighsten serieuselijck beginnen te delibereren wat men nu best doen soude met het volck / welck tot de besettinghe van de Fortificatien niet van noode en was. De Vergaderinge der XIX. hadde noch met hare laeste brieven/ de welcke tot dien eynde inden Raedt wierden voor-ghelesen / seer hoogh belast / dat men sijn beste soude doen den Albuquerque uyt sijn Real, welck onse Fortificatien soo naer lagh / te doen delogeren; ofte wel by alle moghelijcke middelen Pariba te bemachtighen; want de ghelegentheyt was haer by de Raden selfs ende andere Officieren sulcx aen-gheschreven / dat haer dochte de saecke soo swaer niet en was. Soo dat nu stondt te delibereren welck van beyden (als men de Heeren Meesters eenich contentement soude doen) best ende bequaemlijckst soude konnen by der handt nemen. De Krijghs-Oversten haer advijs hier over ghebraecht zijnde / verklaerden dat het op-slaen en delogeren vande vyandt uyt sijn Real, 't welck men voor desen seer difficiel hadde gehouden/ nu by-naer onmoghelijck was / om dat de vyandt nu met alle noodtwendigheden wel versien / ende met soo vele oude en ervaren Soldaten onlanghs versterckt was. Het Fort voor Pariba in te nemen en oordeelden voor de Compagnie niet profitabel te konnen wesen / maer eer schadelijck / alsoo men de plaetse schoon meester wordende / aldaer soude sitten op een sandt-hoeck sonder verversinge/ en ghelijck van 't vaste landt af-ghesneden / waer uyt niet als groote kosten van Fortificatien/ ende geen nut soude wesen te verwachten. Waren daerom een-stemmich van advijs/dat men met de macht die men nu overich hadde/ het Eylandt Tamarica gantsch soude sien te incorporeren met het in-nemen van des vyandts Fortresse / om alsoo een vaste ende sekere Plaetse te hebben / daer men t'allen tijden verversinghe ende hout (welck men noodtsaeckelijck moet hebben soo tot timmeren als branden/ en sonder welcke men inde uyterste swarigheden hadde te vervallen) soude konnen bekommen: ende dat dit het aldernuttighste voor de Compagnie achten: maer de meeste Politique Raden hadden hier tegen; om dat ontrent acht maenden gheleden/ doen men met by-naer derthien hondert man op 't Eylandt was / naer dat de vyandt een weynich secours hadde bekommen / de militaire Hoofden hadden gheoordeelt / dat op 't Fort niet te doen was: ende nu waren / buyten twijffel / noch beter voorsien / soo datter nu veel minder apparentie oordeelden te wesen als voor desen. Weswegen dan eyndelijck by meerderheyt van stemmen wierdt besloten dat men Pariba soude aen-tasten / ende 't Fort op de Haven legghende / bemachtighen / om alsoo het uyt ende in-kommen vande Schepen te verhinderen. Om dit exployt uyt te voeren werdt verkoren den Oversten Lieutenant Steyn-Callenfels, ende de Politique Raden Carpentier ende vander Haghen souden mede gaen: daer wierden toe gheschickt derthien Compagnien; te weten / die van den Oversten, de Majoors Redinchoven ende Berstet; van de Capiteyns Meppelen, Cloppenburgh, Hellingh, Baron Schenck, Everwijn, Bijma, Huyghens, Levin, Palmer, ende Koeck, maeckende te samen uyt ontrent sesthien hondert mannen. Tot het over-voeren waren ghekosen dese Schepen / Amsterdam, de Geunieerde Provintien, 't Wapen van Delft, Groot Hoorn, daer den Oversten op gingh / Omlandia, de Goude Leeuw, den Hollandtschen Thuyn, de Fortuyn, de Maeght van Dordrecht, Munnickendam, 't Wapen van Medenblick, Groeninghen, de Pinas, de Windt-hondt, de Maeght van Enchuysen, en de Vriessche Jagher. De Windt-hondt (op dat wy dat in 't voor-by gaen segghen) hadde den twee-en-twintighsten deser maendt by Noorden de Cabo St Augustin een Spaensch Carveel op de wal ghejaeght / d'welck daer stracx in stucken stiet. Den eersten December wierdter een Biddach ghehouden/ om Godt Almachtich te Bidden dat het voor-ghenomen exployt wilde zegenen. December.

Anno 1631.

Anno 1631. Ende alsoo men beducht was dat aen-siende het saisoen van't jaer / de Schepen licht vande Custe mochten gheraecken / indien vorder als Pariba quamen naer 't Noorden te lopen ; soo wierdt by resumtie vande voorgaende resolutie / den tweeden December, de Heeren die op den tocht ginghen / belast / dat met het gros van haer macht niet en souden gaen by Noorden Pariba, maer soo de ghelegentheyt ende advijsen van Rio Grande ofte andere plaetsen sulcx mochten kommen / dat apparentie sagen daer yets te verrichten / dat in sulcken gheval souden moghen derwaerts seynden hondert ofte hondert en vijftich man: maer haer wierdt volle commissie ghegheven by Zuyden Pariba alles voor te nemen wes sy tot dienste vande Compagnie souden bevinden te behooren. Den derden zijn met den daghe-raedt t'zeyl ghegaen / ende vonden sich 's anderdaeghs met Sonnen op-gangh nevens Tamarica ; noch voor de middach dede den Ammirael een sein dat alle de Capiteyns soo te lande als te water aen boordt souden kommen. Hier is eerst by de Politique Raedt Carpentier de resolutie gheopent / ende de entreprinse op Pariba klaerlijck aen-ghemeldt : ende naer dat een yeder sijn ghenegentheyt ende couragie hadde verklaert ; soo zijn hier / om de vyandt op sijn onversienste over te kommen / twee dinghen in deliberatie ghelegt ; eerst / hoe men 't landt best soude aen doen / ende ten tweeden / hoe men 't volck bequaemlijck soude landen. Weghen het eerste is goedt ghevonden de toe-kommende nacht een weynich by te houden / om niet te vervallen / ende de saecken soo aen te legghen / dat men des morghens vroegh mochte zijn voor gaets / ende soo dicht aen de wal als moghelijck was. De militaire Hoofden over het landen alleen vergadert zijnde / hebben besloten de derthien Compagnien te verdeylen in ses Divisien : inde eerste soude wesen de Compagnie van den Oversten, met die van Capiteyn Meppel ende Cloppenburgh, zijnde de twee laeste vier-roers : inde tweede de Major Redinchoven ende Hellingh : inde derde Wolfart Schenck ende Everwijn : inde vierde de Major Berstet ende Bijma : inde vijfde Capiteyn Huyghens ende Palmer : inde seste Capiteyn Levijn ende Coeck : met ordre dat d'een of d'ander in noot siende / tot hulpe souden gaen sonder vorder last te verwachten : is mede ordre ghestelt op de Chaloupen en de Booten : ende alsoo de selve maer seven Compagnien konden bergen / wierdt de reste ghedaen op de lichste Jachtjens. Den vijfden 's morghens bevonden haer dwars van Cabo Blanco, dry mijlen by Zuyden Pariba ; hieldent langhs de wal / ende naer dat noch een wijl ghezeylt hadden / begonnen 't volck over te setten : daer nae weder voort zeylende / zijn weynich voor de middach voor de Rievier van Pariba ten ancker ghekommen : alle de Boots geladen zijnde / zijn gelijckelijck naer de wal gelopen binnen het reciff. Den Oversten Lieutenant, die met de Chaloupe vande Equipage-Meester voor-uyt was / wachte de andere Chaloupen ende Boots in ; inde welcke waren / nevens des Overstens Compagnie / die van de Major Redinchoven, Meppelen ende Cloppenburgh. De wal naerder kommende / saghen twaelf Vaendelen geplant op de strandt / 't volck vande vyandt in Loop-graven legghende / ende verscheyden chargen onder de onse doende / eerse konden landen: maer siende dat ons volck des niet teghenstaende stoutelijck aen landt sprongh hebben sy haer Borst-weer verlaten / ende sich in 't Bosch begheven ; uyt het selve continuelijck met de onse scharmutserende / soo dat de onse dien dach veertich soo dooden als ghequetste bequamen. Dewijl den Oversten Lieutenant met dese troupen vande vyandt doende was / soo heeft hy den Ingenieur Drevis nevens de Major Berster belast het Casteel ende de gheleghentheden daer om her soo veel doenlijck was te besichtigen. De welcke 't strandt langhs gegaen / ende tot op een half musquet-scheut van 't Casteel ghekommen zijnde / 't selve perfeckt konden sien / legghende in sijn vier Bolwercken / van aerde ende

ende rijs op-ghemaeckt / ende daer op vijf of ses-en-twintich stucken. Weder ghekommen zijnde / ende rapoort ghedaen hebbende / is by den Oversten ghevraeght / wat men best doen soude / 't selve Casteel met gheweldt aen te tasten / ofte met ceremonien tot accoordt te dwinghen: doch alsoo 't eerste met soo kleyne macht ongheraden was / werdt lichtelijck tot het tweede by den gantschen Krijghs-Raedt (alsoo de resterende neghen Compagnien ondertusschen oock waren gelandt) besloten / te meer om dat haer in-beelden dat alle des vyandts volck sich daer in gheretireert hadde / d'welck daer naer anders hebben bevonden. Teghen den avondt is 't Quartier gheleght / ende met een goede Borstweer voorsien / teghen den in-val die de vyandt by nacht mochte doen. Inde midder-nacht / naer dat het volck wat gerust hadde / heeft den Oversten goedt ghevonden de Approchen aen te vanghen / ende wierden seven hondert man ghecommandeert te wercken. Daer wierden eerst twee Corps de Garde ghemaeckt / en met een linie aen den anderen ghehecht; ende dese Wercken wierden den sesten verswaert en vol-trocken. Den selven dach kreghen een Portugees ghevangen / uyt welckes verklaringe verstonden; dat daeghs te voren / doen ons volck landen / op de strandt laghen / een Compagnie Castilianen / en vier Compagnien Portugesen / elcke Compagnie sterck tsestich ofte tseventich koppen / en wel ses of seven hondert Brasilianen. Dat twee maenden gheleden / daer ghekommen waren twee Compagnien Castilianen / de welcke mede brachten acht metale stucken / schietende sesthien pondt ysers / de welcke op 't Fort Cabo Delo zijn gheleght. Dat op 't selve Fort legghen achthien sware stucken / te weten / de voornoemde acht metale ende thien ysere / schietende elck thien pondt ysers; dat het ordinaris maer by dertich man was bewaert gheweest; datter gheen Huysen in en staen als alleen het Kruydt-huys / welck noch niet vol-maeckt is: dat de wal hoogh is dertich spannen / en de Borstweere acht; dat gheen grachten en heeft / maer op-ghemaeckt is van Palissaden met aerde ghevult / en vier punten heeft. Dat aen de over-zijde noch een Fort is begonnen te maken / maer dat 't selve niet en hadde ghesien. Dat mede de Revier ontrent een mijle op / noch een Fortjen leght met vier stucken. Dat de Stadt dry mijlen boven de mondt vande Reviere was ghelegen / voor de welcke een Carveel ende een Patache laghen. Dat onder de Stadt een Fortjen leght met ses stucken / en boven 't selve noch een ander met vier stucken. Dat inde Stadt een Compagnie Burgeren is / sterck tachtich mannen / die gisteren mede op strandt was. Datse al over sesthien daghen / door twee over-lopers / van de komste van ons volck verwitticht waren / ende sedert die tijdt op de komste hebben leggen wachten. Dat de selve over-lopers alle onse Wercken op Antonio Vaaz af-ghemaelt / ende aen Albuquerque verthoont hadden: datse mede hadden gewaerschouwt dat de onse Mortiers / Petardts / ende Storm-leeren souden met brenghen. Dat de Suycker-Magesijnen wel dry mijlen boven de Stadt aen de Revier staen / ende datse al daer uyt vervoert zijn / ende noch eer-gisteren een Carveel met Suyckeren geladen / naer Portugael is vertrocken / om daer te boodtschappen dat de onse naer Pariba wilden kommen. Dat men noch dagelijcks hier verwacht vier hondert man / soo Castilianen als Napolitanen / die van het Real kommen / ende rede onderweghen zijn. Dat hier ontrent gheen verversingh en is dan wat Caious, ende over de ander zijde vande Revier een weynich Bacovas ende Bananes. Desen dach dede de vyandt eenige aen-vallen op onse Wercken / doch wierdt t'elckerreys met verlies af-gheslagen / en lieter ses of seven dooden. Des nachts hebben de onse noch een linie ghelopen / ende ten eynde een Corps de Garde ghemaeckt: de vyandt schoot met canon op de Werck-lieden / doch wierdt maer een doodt gheschoten. Den sevenden by de dry hondert Matroosen met haer

Anno 1631.

Anno 1631. gheweer aen landt ghebracht / die haer Quartier apart hebben ghenomen / en met een Borst-weer voorsien: den Ammirael met eenighe Scheeps-Capiteynen zijn daer mede kommen logeren; des daeghs wierden eenighe weynighe met canon gheschoten: des nachts wierdt by 't leste Corps de Garde een Baterije gheleght voor twee stucken/ schietende twaelf pondt ysers; ende daer benevens is een linie met een Corps de Garde van 't Quartier tot aen de twee eerste Corps de Garde ghetrocken / uyt vreese dat de vyandt tusschen 't Quartier ende Approchen een in-val mochte doen. Den achtsten is de Baterije voltrocken: ende alsoo de vier-roers den vorighen dach ontrent een canon-scheut van 't Quartier eenighe Fachines in 't Bosch hadden ghesien / die de vyandt tot sijn behoef ghemaeckt hadde / wierde een party uyt-ghesonden om die te halen / maer de vyandt hadde die al wegh ghebracht: ende alsoo hy ons volck vernam / is met eenighe troupen achter 't Quartier ghekommen / ende sterck op de onse uyt het Bosch schietende / heeft vijf of ses ghequetst / ende weder gheretireert. Daer naer heeft begonnen sterck teghen onse Approchen aen te wercken; ende van d'ander zijde vande Rievier met twee stucken in onse Approchen te schieten. Teghen den avondt zijn de twee stucken op de Baterije ghebracht; ende heeft ons volck dien nacht noch een linie met een Corps de Garde naer 't Fort toe / ghelopen. Des anderendaeghs / alsoo de vyandt wel by-naer hondert en vijftich scheuten op onse Wercken hadde ghedaen / soo heeft men desen dach meest alle de Approchen moeten repareren: teghen den avondt heeft de vyandt van sijn nieuw ghemaeckt Werck met musquetten op de laest ghelopen linie en Corps de Garde beginnen te schieten / soo dat men meynde datse een aen-val wilden doen; waer over den Oversten inder haest de Vaendragher van Cloppenburgh met vijftich man daer naer toe sondt / met last inde selve linie te blijven leggen: maer alsoo de vyandt op-hieldt met schieten/ is de Vaendragher buyten ordre uyt de Loop-graven teghen des vyandts Wercken aen-ghelopen / en is daer met noch twee ofte dry andere ghebleven. Des nachts hebben de leste Loop-graven met Bancketten versien, ende is de vyandt uyt sijn Hoornwerck met een linie onse Wercken tot op acht ofte negen roeden ghenadert / voor hebbende / soo het scheen / de onse vanden anderen te scheyden. Dit gantsch werck liet sich wat vremt aen-sien / soo dat den Oversten bekommert zijnde over de uyt-komste / gheraden vondt het advijs van sijne Krijghs-Officieren daer over te hooren; te weten / dewijl de vyandt bynaer stercker was als wy/ ende met sijn Approchen ende sapperinghen den onsen tot op ses of seven roeden was ghenadert; ofte het met het by-hebbende volck doenlijck was onse Approchen te continueren / ende den vyandt in sulcker voeghen te bejeghenen / dat tot het ghewenst eynde mochten gheraecken; waer op by de Krijgh-Officieren wierdt gheantwoordt. 1. Dewijl de vyandt hem in sulcker menichte bevindt/ en met sijn Approchen de onse soo te ghemoet komt/ te besorghen is/ dat soeckt aen eenighe plaets hem door te snijden / ende de onse te separeren. 2. Dat niet mogelijck is door dese Approchen (als schoon de vyandt die niet en verhinderde) de Poorte van 't Fort te benauwen / alsoo met een goedt Hoornwerck voorsien is: oock soude men tot besettinghe ende bewaringe vande Approchen / Batterijen / Corps de Garde, continuelijck van doen hebben ses of seven Compagnien; (welck onmoghelijck was te doen) en effen-wel de vyandt aen beyde zijden met Approchen attaqueren; soo langh de selve naer believen secours kan bekommen / gelijck dagelijcx over de Rieviere met Boots bekomt. 3. Naer dien de vyandt soo groote metale en ysere stucken heeft / is niet te vermoeden dat wy die met onse stucken sullen konnen demonteren. 4. Dewijl onse macht maer bestaet in vijfthien hondert Soldaten/ is niet moghelijck sulcke fatigue van Wachten ende andere inconvenienten

(jae

(jae al warender noch soo vele by) in sulcken hitte te continueeren / daer anders gheen verversinghe voorhanden is / als harde ende ghesouten Spijse. Anno 1631.
5. Siende in vier dagen over de twee hondert soo dooden als gequetste en siecken hebben bekommen/ souden de troupen licht soo verminderen / dat gantsch gheruyneert souden worden. Om dese ende diergheliicke redenen oordeelden de Krijghs-Raedt dat het beter was by tijdts te retireren / en sijn heyl op een ander plaetse te versoecken. Hier op is den thienden 's morghens heel vroegh den Ingenieur ghelast een bequame Redoute tot de retrayte te maken / ofte veel-licht de vyandt ons voor-nemen ghewaer werdende / de onse hadde inghevolght ende over-vallen. Oock soo heeft den Overften nevens de andere Officieren goedt gheacht ontrent ten elf uyren voor-middach een aen-val te doen op des vyandts Buyten-wercken met ses Compagnien / ende hem / soo het doenlijck waer / daer uyt te drijven / alsoo noch niet te deghe aen 't Casteel gesloten waren: om des vyandts hoogh-moet daer door wat te neder te setten/ ende de retrayte te faciliteren. De Compagnien tot dit werck gecommandeert/ waren / die vande Major Redinchoven, van Capiteyn Meppelen, Cloppenburgh, Schenck, Bijma, ende Coeck; verdeelden haer in tween; de Major Redinchoven met sijne Compagnie / ende die van Meppelen ende Coeck, marcheerden bedeckt achter 't Quartier bosch-waert in/ om de vyandt van d'ander zijde vande Rievier-kant in te vallen: door 't Bosch kommende / ghemoeten eenighe Hutten/ oock ghesadelde Peerden/ en ettelijcke Portugesen/ de welcke sy voor hun henen dreven naer des vyandts Werck: de Major Berfter met de Compagnien van den Baron Schenck, Cloppenburgh ende Bijma, was ondertusschen inde Approches ghekommen; ende het seyn met een canon-scheut ghegheven zijnde/ wierde by ons volck stout-moedelijck op des vyandts Wercken aen-ghevallen / ende hoe-wel de vyandt sich in 't eerste dapper weerde / soo wierdt nochtans eyndelijck uyt sijn Loop-graven ghedreven / ende tot onder het Fort vervolght / soo dat de onse by-naer nevens haer in 't Fort souden inghedronghen hebben / ten ware de vyandt de Poorte by tijdts hadde toe-ghekreghen/ ende een deel van sijn eyghen volck buyten ghesloten; de welcke niet wetende werwaerts sich keeren / een deel pooghden de wallen van 't Fort op te klimmen/ ende vande onse met piecken ende vier-roers wierden af-ghelicht/ oock van haer eyghen volck / die meynden dat het de onse waren / ofte met de onse vermenght / (ghelijck dan al eenighe vande onse aen 't klimmen waren) te rugh ghedreven / een ander deel vande vyandt niet konnende in ofte op 't Fort gheraecken/ liepen om 't Fort / ende de onse in den monde / ende werden nederghehouwen: een goedt deel liep mede in 't water ende verdronck / soo dat men gissinghe maeckte datter wel hondert vande vyandt doodt bleven; vande onse bleven daer over de twintich / en daer onder twee Lieutenants / ende hadden by de vijftich ghequetste: quamen weder soo in 't Quartier / ende de vyandt oock korts daer nae weder op sijn Posten / sonder nochtans eenich werck te vorderen. Teghen den avondt heeft ons volck weder begonnen sich scheep te begeven; ende om de vyandt de suspicie te benemen / werdt noch continuelijck met een stuck gheschoten vande Baterije tot 's nachts ten neghen uyren: de Compagnien hadden onder sich gheloot wie eerst naer boordt varen soude; ende ist lot ghevallen op de Compagnie van den Overften, beyde Majors/ den Baron Schenck, Hellingh, Cloppenburgh, Bijma, ende Coeck: inde Approchen waren noch ghelaten dry Compaguien / die van Capiteyn Huyghens, Levijn, ende Everwijn, ende in 't Quartier twee / die van Meppelen, ende Palmer: die inde Approchen stelden eenighe rijsen uyt / in stede van Sentinellen / ende steckten over al lonten / ende quamen soo in 't Quartier / ende voorts met den Overften aen boordt. Dit was een verdrietighen en ongheluckighen tocht/

Anno 1631.

waer by de onse in vijf daghen tijdts wel hondert en tachtich soo dooden als ghequetste bequamen. Den twaelfden ginghen weder t'zeyl / en quamen sonder teghen-spoet den veerthienden voor 't Reciff op de reede. 'T volck aldus onverrichter saecken t'huys gekommen zijnde / wierdt op nieuws by de Gouverneur ende Raden gedelibereert wat men best nu by der handt soude nemen: de Krijghs-Officieren sloegen Tamarica weder voor / ende 't scheelde weynich of dat advijs soude zijn gevolght/ maer naerder over-leggende/ dat de vyandt soo naer by / allenthalven op sijn hoede soude wesen / ende door den ghemisten tocht op Pariba grootelijcx gheincourageert / en konden gheen apparentie sien om Tamarica nu met entreprise/ veel min met belegeringh/ te bekommen/ sulcx dat den tocht op Tamarica voor die tijdt aen d'een zijde setten. Eyndelijck op den achthienden December hebben gheresolveert te lopen naer Rio Grande, op hope dat de Brasilianen van dat ghewest de onse in 't belegeren van 't Casteel souden helpen/ ende dat naer de in-neminghe van die Plaetse / allenskens Zuydt-waert op-gaende / het landt open souden krijghen. Wy hebben hier voren verhaelt / dat den Commandeur Smient, met den over-gekommen Brasiliaen/ ende die eenighen tijdt by ons ghewoont hadden/ ghesonden was naer Siara, om met de Tapujas, die daer ontrent houden / te handelen. Hy vertrock met het Schip Nieuw-Nederlandt ende sijne Chaloupe den derthienden October van 't Reciff; geraeckten met der Sonnen onder-gangh ontrent Porto Frances; en liepen voorts langhs de wal / en setten ontrent midder-nacht op derthien vadem. Des anderendaeghs kommende ontrent de Bahia de Trajiciaon, sagen daer een Portugees Schip binnen legghen/ soo dat daer mede in liepen/ meynende 't selve te nemen / maer vonden daer gheen kans / door dien de Portugesen 't selve dicht onder de wal korten / alwaer twee Baterijen hadden opgheworpen. Voorts zeylende in 't ghesichte vande wal / settent den vijfthienden 's avondts twee mijlen kort van Rio Grande. Des anderendaeghs droogher water krijghende / hielden het 't zee-waert / doch sonden de Chaloupe langhs de wal: de welcke den seventhienden weder by haer quam / ende verhaelde dat sy tusschen de Baixos van S[t] Roque waren deur-ghezeylt/ de welcke sy oordeelden van Rio Grande te beginnen / hadden in 't begin maer derdehalf vadem ghevonden / maer daer nae altijdts vier en vijf vademen; hadden een Carveel in brandt ghesteken/ gheladen met Wijn; waren hier thien of elf mijlen verder als Rio Grande, de wal streckt daer Noordt-West en Zuydt-Oost. Hielden al voorts langhs de wal op seven / ses / vijf / ende vier vademen min ofte meer/ en settent 's avondts ontrent een-en-twintich mijlen van Rio Grande, by een Plaetse ghenaemt Ubranduba. Des anderendaeghs wierden de Brasilianen op haer versoeck aen landt gebracht / te weten/ Marcial, Andries, Tacon, Ararova, en Franciso Matauwe, die door 't landt ginghen naer de Tapujas, om die te spreken. De Commandeur Smient aen landt gheweest zijnde/ ende daer gheen goede reede ghevonden hebbende / zeylde den dry-en-twintighsten wat meer naer de West; en quamen den dertighsten October weder by 't Schip/ hadt wel sesthien mijlen Westelijcker gheweest / doch en hadde de Salinas niet vernomen / noch oock eenich volck / hoe-wel aen twee Rievieren was aen-gheweest. Den derden November vertrock de Commandeur Smient weder neder-waerts / doch quam weder by 't Schip. 'T volck van 't Schip Nieuw-Nederlandt voer den thienden November aen den hoeck van Ubranduba aen landt met groote moeyte en ghevaer door de barningen/ vonden daer niet als wat Percelic de Mar en andere groente / ontrent een musquet-scheut van strandt zijn groote witte Duynen / en achter de selve eenighe wilde Palmiten/ en een Valley wel een mijl groot/ die vol sout water stondt / sagen oock eenich bestiael / wilde Verckens / ende Herten. Saghen daer naer aen landt

twee

twee vieren / soo dat daer naer toe voeren / en vonden daer onsen Brasiliaen Andries Tacou, met noch acht kloecke Brasilianen / en seventhien soo Vrouwen als Kinderen / die een Portugees Juan Perera naer Rio Grande brochte / den welcken sy hadden doot gheslaghen / ende sijn brieven ghenomen ende met ghebracht. Ende alsoo inde selve brieven de gantsche gelegentheyt van Siara wierdt verhaelt / soo wierdt op 't versoeck vande Brasilianen goedt gevonden dat de Commandeur met sijn Chaloupe soude varen naer 't Reciff om alles te rapporteren / ende 't Schip ende een Chaloupe souden voorts varen naer Siara. 't Schip scheyde van Uberanduba den achthienden November; liepen langhs de wal ontrent ses mijlen / meest op vijf en vijfdehalf vadem waters / ende als by eenen schorren hoeck quamen / hadden maer vierdehalf ende dry vadem / ende hoe meer t'zee-waert liepen / hoe het meer op drooghde / ende sagent t'zee-waert sterck barnen / ende de barninghe was ontrent dry mijlen van landt; settent op derdehalf vadem. Wisten qualijck hoe hier een door-gangh souden vinden / want was daer al vol bancken en santen / ende hoe naerder de wal hoe dieper water. Soo dat den twintighsten weder zeyl makende / naer de wal liepen / met de Boot voor-uyt / tot dat ontrent een mijl vande wal waren op vijf / ses / en seven vademen; zeylden doen weder langhs de wal / ende ontrent vier mijlen ghezeylt hebbende / wierdt het droogh / soo dat weder setten op vier vadem corralige grondt; de Custe streckt al Oost en West / en waren ontrent thien mijlen van Uberanduba. 'S anderdaeghs hielden weder langhs de wal / ende voorts langhs de selve op vier en vijf vadem by de twee mijlen / tot dat quamen by de drooghten van Guamare, die wel een mijl in Zee steecken / soo dat om die te schouwen t'zee-waert liepen / tot voor-by de Salinas, de welcke gisten van Rio Grande te leggen by de veertich mijlen; als den Bergh vande Salinas Zuyden van u is / soo siet ghy dat het landt begint om de Zuydt te ontvallen met een grooten bocht / daer zijn twee Rievieren / dan streckt de wal Noordt-West ten Westen / ontrent vijf mijlen hoogh landt / met een langhachtighen Bergh / en hoogher als die vande Salinas; hielden al West-Noordt-West ontrent dry mijlen van landt / en settent 's avondts ontrent thien mijlen vande Salinas, en hadden den hoogen Bergh van Porto do Mel recht Zuyden van haer. 'S anderdaeghs staken dwars in Zee / hadden ontrent vijf mijlen van landt maer seven vadem; hadden daer een rooden hoeck in 't Zuydt-Zuydt-Westen van haer / welck de Brasilianen noemden Cabo de Bopinguape; hielden daer naer weder naer de wal / en saghen in 't Zuydt-Westen een Baye / ghenoemt Porto de Onçes. Vande Cabo voornoemt steeckt een riff wel vijf mijlen in Zee / en loopt dan wel acht mijlen langhs de wal tot de Oost-zijde van Porto de Onçes daer het te niet loopt. De wal tusschen beyden streckt Noordt-West ten Westen ontrent vijf mijlen / en dan ontvalt het landt West tot de Oost-zijde van Porto de Onçes ontrent dry mijlen; zeylden al voorts langhs de wal twee derdendeel van een mijl van 't landt in ses en seven vademen waters. Van Porto de Onçes tot Rio Juaguarive, is de Custe schoon ende goede ancker-grondt / settent een mijl van die Rievier op ses vadem. Den dry-en-twintighsten van daer weder t'zeyl gaende West aen; dan by Westen de Rievier ontrent een half mijle leght een hoeck die men moet schouwen / weghen een riff dat een half mijl af-steeckt: by Westen desen hoeck is een grooten bocht / daer twee Rievieren souden wesen naer 't segghen vande Brasilianen. De wal loopt meest Noordt-Noordt-West tot aen een hoeck ghenaemt de Witten Hoeck, liepen daer om op vier vadem water / en vonden goede ancker-grondt een gotelingh-scheut vande wal. Den vier-en-twintighsten voeren vijf Brasilianen aen landt om haer vrienden te spreken / en quamen des avondts weder aen boordt / seyden haer volck gesproken te hebben / ende dat alles wel soude gaen / doch

Anno 1631.

Anno 1631.

doch verſochten dat met 't Schip in 't gheſicht van Siara wilden kommen/ ende daer voor houden/ ſouden dan haer exployt in 't werck legghen. Soo dat 's anderdaeghs zeylden naer Siara; de wal ſtreckt vande Baye tot den hoeck van Siara meeſt Noordt-Weſt wel ſoo Noordelijck / by de vijf mijlen; ſettent om den hoeck op ſes vadem waters / bevonden daer de hoogde van dry graden ende acht-en-veertich minuten; ende Siara leght dan noch ontrent twee mijlen Weſt-waert: de Braſilianen voeren den ſes-en-twintighſten naer landt/ doch vonden teghen-ſtandt vande Portugeſen ende Braſilianen die onder de ſelve woonen/ ſoo dat belet wierden te landen/ ende een van haer wierdt door 't ſchieten uyt 't Boſch ghequetſt; ſulcx dat onverrichter ſaecken weder 't ſcheep quamen. 'S anderdaeghs verzeylden weder van daer; van 't Caſteel wierden in 't voor-by varen dry ſcheuten naer hun gedaen / ende ontrent ſes mijlen voortghevaren zijnde/ ſettent achter een hoeck daer veel klippen onder water lagen; deſen hoeck noemden de Braſilianen Opeſe, ende lieten haer weder aen landt ſetten/ verſoeckende dat met 't Schip daer twee daghen wilden blijven leggen/ want verhoopten ondertuſſchen haer voornemen te volbrengen. Naer 't gene die van 't Schip daer aen landt konden ſien / ſoo iſt te vreſen dat met de Braſilianen qualijck is vergaen / om dat nu thien nu vijfthien en meer Portugeſen met haer vier-roers ſich verthoonden: ende om kort te maecken/ de onſe gingen met het Schip deur / ende liepen naer de Eylanden om Sout / ſoo dat t'huys kommende / ghenoegh te verantwoorden hadden. De Commandeur Smient keerde den vijf-en-twintighſten November aen 't Reciff: rapporteerde aen den Raedt; hoe dat de Braſilianen gen landt hadde geſet/ ende dat dry vande ſelve op den wegh naer Siara ghemoet hadden een Portugees / by ſich hebbende ſeventhien ſoo Vrouwen als Kinderen vande Tapujas, die hy leyde naer Rio Grande, om te verkopen / ende dat by de ſelve noch waren acht Braſilianen van Goana twee mijlen van Siara gheleghen: de onſe by deſe acht ghekommen zijnde / en hun verhaelt hebbende de oorſaeck van hun komſte / zijn de ſelve ſtracx gheneghen gheweeſt het met de onſe te houden/ ende wierden onder den anderen eens / den Portugees te dooden; 't welck gedaen hebbende / ſoo zijn de Tapujas met Andries Tacou aen boordt ghekommen van Nieuw-Nederlandt; ende de andere hebben haer reyſe vervordert: meynde dat nu ſoo verre was ghebracht met onderhandelinge met de Tapujas ende andere Braſilianen / dat de ſelve preſenteerden 't Caſteel te Siara in onſe handen te leveren / ſoo verre de onſe wilden aen-nemen 't ſelve met het ſcheeps-volck te beſetten: ende dat hy 't Schip Nieuw-Nederlandt daer op de Cuſte hadde gelaten/ met ordre/ op ſijn wederkomſte met meerder volck / te wachten. 'T welcke alles by den Raedt verſtaen ende overwogen zijnde / hebben goedt ghevonden den Commandeur Smient weder derwaerts af te veerdighen / ende hem met te gheven 't Wapen van Hoorn ende veertich Soldaten vande Compagnie van Capiteyn Colſter. De welcke den eerſten December weder is t'zeyl ghegaen / zijn verrichtinghe ſullen hier naer verhalen. Den tocht op Rio Grande in voegen als voren ghearreſteert zijnde / wierdt alles inder ijl daer toe veerdich ghemaeckt / ſoo dat den een-en-twintighſten t'zeyl ginghen met veerthien ſoo Schepen als Jachten / ende thien Compagnien Soldaten. De Schepen waren de Geunieerde Provintien, Groot Hoorn, Amſterdam, Amersfoort, Omlandia, Monnickendam, de Zeeuwſche Jagher, 't Wapen van Delft, Goude Leeuw, Maeght van Dordrecht, Vrieſſche Jager, 't Wapen van Medenblick, ende twee Zeyl-Chaloupen; de Compagnien waren die vanden Overſten Lieutenant, vande Major Berſteth, Major Craye, Capiteyn Droſſaert, Levijn, Meppelen, Hellingh, Vinder-Hoet, d'Autry ende Palmer. Daer gingen mede de ſelve Hoofden ende Raden die op den vorighen tocht naer Paraiba waren gheweeſt. Den twee-en-

twin-

twintighsten 's middaghs hadden de hooghde van seven graden en vier-en-twintich minuten / en hadden 's avondts Pariba West van haer ontrent vier mijlen buyten de wal: ginghen Noordt-West aen / en lieten 's nachts Noordt-Oost over drijven. Des anderendaeghs haer bevindende dry mijlen buyten de wal / ende de kours Noordt-West houdende / dede den Ammirael het seyn om de Krijghs-Raedt ende de Schippers aen boordt te hebben; ende alsoo sy gisten ten naesten by nu ghekommen te zijn ontrent de Plaetse daer het explovt moste werden aen-ghevangen / soo hebben / om 't volck bequamelijck ende met het minste ghevaer te landen / den Piloot Bartolomeo Paris ghevraecht waer de beste gheleghentheyt was om te landen, hy wees twee plaetsen aen; de eene aen Ponto Morisco, d'ander aen Ponto Negro, de eerste een / ende de tweede twee mijlen by Zuyden Rio Grande: dan in acht nemende dat aen Ponto Morisco, hoe-wel de naeste ende ghereetste plaetse / de Zee gheweldich barnet / soo geloofde men dat die plaetse tot het landen van 't volck onbequaem was: ende siende aen Ponto Negro heel slecht water was / soo wierden eenstemlijck van dat advijs / dat men 't volck aen Ponto Negro soude landen. Lagen doen ghe-anckert op achthien en twintich vadem sandt-grondt / twee mijlen vande wal; peylden een hoeck (daer naer heur gissingh Rio Grande achter lagh) vijf mijlen Noordt-West / wel soo Noordelijck van haer; ende hadden 's middaghs by gissinghe de hooghde van ses graden. Den vier-en-twintighsten met den daghe-raedt lichten haer anckers / met een fraye koelte uyt den Oost-Zuydt-Oosten / hadden 's middaghs de hooghde van vijf graden ende veertich minuten / en waren twee mijlen buyten de wal. Den Ammirael ontboodt de Krijghs-Raedt ende Scheeps-Capiteynen weder aen sijn boordt: alwaer in acht ghenomen zijnde / dat de grondt daer seer oneffen en klippich wierdt bevonden / als op een plaetse thien / ende andere terstondt vijf vadem werpende / waer door met de groote Schepen (als hier onbedreven zijnde) naerder te lopen niet sonder groot en merckelijck ghevaer soude konnen gheschieden / en even-wel om 't volck te landen nootsaeckelijck naerder moesten wesen; soo ist dat de perijckelen die men op soo een onbekende ende vuyle Custe onderworpen is / in acht ghenomen zijnde / eenstemlijck by den Ammirael ende alle de Scheeps-Capiteynen goedt ghevonden wierdt / met de groote Schepen af ende aen te houden / ende ondertusschen met de lichte Schepen / naer de wal te lopen / de gronden af te diepen / ende alle gheleghentheden neerstelijck te door-sien / ofter oock eenige goede ancker-grondt / ende bequaemheyt is om 't volck te landen: ende haer is belast sulcx vindende / seyn te doen / op dat men alsdan met de groote Schepen volghe. De Vloote settent 's avondts naer Sonnen ondergangh op negen vadem corael-grondt / ontrent dry vierendeel-mijl vande wal. Den Ammirael ende eenighe Capiteynen voeren ondertusschen tot dicht onder de wal; ende alles wel besichtieht hebbende / quamen des naer-middaghs weder by de groote Schepen: verklaerden gheen bequame plaets ghevonden te hebben om 't volck te landen / als aen Punto Negro, ontrent twee mijlen by Zuyden 't Fort op Rio Grande. Doch alsoo geoordeelt wierdt dat dese plaetse te verre was af-gheleghen om 't Legher te deghe toe-voer te doen / soo vonden geraden de naest-ghelegene plaetsen noch naerder te besichtigen. Den vijf-en-twintighsten zijn de Politique Raedt / Carpentier, den Ammirael, de Major Bersteth, en noch eenighe Scheeps ende Landt-Capiteynen / nevens den Ingenieur Pieter van Bueren, met dry Chaloupen naer landt toe ghevaren / ende van Punta de Marchena (een kleyn mijle by Zuyden Rio Grande) af / tot Rio Grande toe de gantsche Custe besichticht; doch vonden nerghens gheen gheleghentheyt om te landen / ofte met Boots aen te kommen / door dien de strandt deurgaens klippich is / en seer hardt daer op brandt; saghen de vyandt op

Anno 1631.

Anno 1631. strandt met vijf-en-twintich of dertich man te voet ende te peerde. Liepen voorts langhs het riff ende 't Casteel; bevonden 't selve te leggen op het Reciff, ontrent een musquet-scheut van 't vaste landt; op-gebouwet van steen / met seer hooghe muyren; scheen teghen de Zee een Tenaille te hebben / en saghen perfeckt de twee Espaules van twee Bolwercken / legghende teghen het in-kommen vande Haven; ende dat over de selve diep inde Rievier flanckeerde: saghen datter veel gheschut op lagh / doch wierdt maer een scheut naer de onse ghedaen: merckten oock wel dat 't selve veel grooter was als 't Casteel op 't Water-Reciff voor Pernambuco: ende dat men dicht daer langhs moet henen om-loeven / om inde Rieviere te kommen: en dat het in-kommen vande Rievier veel nauwer was / als voor 't Reciff de Pernambuco de in-komste van de Haven. Naer dese besichtinghe weder aen boordt ghekommen zijnde / oordeelden alle de Landt en Zee Officieren / datter gheen bequaem landen was / dan aen Punto Negro als voren; ende daer ongheraden te landen / weghen de groote distantie van 't Fort / ende de sware passagie over de sandt-duynen / ende de resterende wegh voorts bergh op bergh neder. Dan by de Politique Raedt Carpentier wierdt voor-gheslaghen / dat men binnen de Rievier soude lopen / en boven 't Fort landen; hier in vonden de Scheeps-Capiteynen groote swarigheden / door dien het sijn gevaer soude lopen dat d'een of d'ander Schip inde grondt wierde gheschoten / d'welck dan / wegen de enghte van 't Canael / de voorste in ende de achterste buyten soude houden: doch souden dese swarigheden wel over 't hooft ghesien hebben / indien de Krijghs-Officieren te lande raedt hadden gheweten om 't Fort in vier of vijf weken te dwinghen: maer de selve geen middel siende om een Casteel / d'welck een musquet-scheut van landt op een klippe in 't water is legghende / niet alleen inde voornoemde tijdt / maer oock met de by-hebbende macht in veel langher tijdt te winnen: ende beducht zijnde indien de Schepen onverrichter saecken weder mosten uyt-brenghen / (welck niet dan met werpen kan gheschieden) dat dan 't laetste argher soude wesen als 't eerste. Om dese redenen werdt eyndelijck besloten dat het ongheraden was op 't Fort van Rio Grande yets te attenteren. Maer alsoo nu hier met de Schepen ende 't volck waren / wierdt goedt ghevonden by Noorden Rio Grande in eenighe bequame plaetse te setten ende te landen / ende sich aldaer acht of thien daghen te onthouden / om te sien ofte de Brasilianen tot de onse wilden kommen ende aen-spannen teghen de Portugesen; om alsoo door die middel noch tot een ghewenst eynde te kommen. Den ses-en-twintighsten met den daghe wierdt de Major Bersteth nevens den Ingenieur ghesonden om met des Ammiraels Chaloupe te besichtighen een Baye by-naer een mijle by Noorden 't Fort ghelegghen ghenaemt Genipabou. De welcke alles besichticht ende gediept hebbende naer believen / wierdt de Zeeuwsche Jagher voor-uyt gesonden om bequame ancker-grondt uyt te vinden; de welcke die gevonden hebbende by de wal / een scheut heeft gedaen; waer op de resterende Schepen 's middaghs haer ancker hebben gelicht / ende inde Baye kommende / ghe-set op acht ende neghendehalf vadem schoone sandt-grondt: hadden 't Fort van hun Zuydt-Zuydt-West: ende alsoo het nu avondt was ghewordden / soo wierdt niet raetsaem ghevonden 't volck voor 's anderdaeghs 's morghens te landen. Den seven-en-twintighsten landen alle sonder eenighe teghenstandt; staken daer een Quartier af om seker te legghen: eenighe trocken naer een Hoeve van een Portugees / daer sy Verckens en Hoenders bequamen. Een Negher quam vrij-willich by haer / ende verklaerde dat alle 't volck ghevlucht was op 't Fort van Rio Grande; datter vele Beesten daer ontrent waren / die des nachts wel weder inde Coralen souden keeren: datter noch een Hoeve lagh een mijl ofte twee vorder naer het Noorden / daer meerder verversinge was te krijghen;

krijghen; doch dat daer ontrent gantsch gheen Brasilianen en woonden. Ten selven daghe quam de Commandeur Smient hier by haer / ende verhaelde dat hy 't Schip Nieuw-Nederlandt niet en hadde ghevonden ter plaetse daer 't belast hadde te wachten; ende dat 't Wapen van Hoorn ghelaten hadde by de Salinas: soo dat goedt ghevonden wierdt de Commandeur weder derwaerts te schicken / op dat 't Wapen van Hoorn soude belasten naer St Martin te lopen / ende met een Sout ladinge naer 't Vaderlandt te keeren. Des anderendaeghs verrasten in 't Corael, ontrent een musquet-scheut van 't Quartier gheleghen / inde veertich Beesten / die over de Schepen ende Compagnien verdeelt wierden: ende daeghs daer aen wierdender by de vijftich Verckens aen-ghebracht van over een Rievierken by Noorden 't Quartier gheleghen. Den dertighsten teghen de nacht trocken weder over 't Rievierken; en quamen den lesten 's morghens weder in 't Quartier / mede brengende over de twee hondert Beesten soo groot als kleyn / en seer vele ververschinghe van Vruchten ende anders. Ende om het met desen vruchteloosen tocht niet al te langh te maken / siende dat hier niet te doen was / naer dat noch eenighe ververschinghe ghehaelt / ende een ander Baye achter Ponto de Domingo St Martin besichticht hadden / zijn den vierden Januarij des jaers twee-en-dertich weder van hier ghescheyden / ende den neghenden voor 't Reciff op de reede ghekommen. Aen 't Reciff was tegen het eynde van 't jaer op-ghebracht een Scheepken / by Oudt Vlissinghen ontrent de Bahia verovert / gheladen met wat Olye / Meel / en eenighe stuckgoederen. Daer waren den achtsten December aen 't Reciff ten ancker ghekommen uyt het Vaderlandt / Muyden, de Geele Sonne, Roode Leeuw; ende de bevrachte Schepen / de Keyserinne, de Liefde, de Hope, uyt de Camer tot Amsterdam. Den Oragnie-Boom, uyt het Noorder-Quartier. En den sesthienden Graef Ernest, uyt de Camer van Stadt en Landen. 't Schip de Hope quam weder van Rio de Jenero sonder yets ghevonden te hebben: dan 't Halve Maentjen bracht een Scheepken mede / welck ghenomen hadde / met drooghe Visch ghealaden. Oock soo hadde 't Jacht Pernambuc den sesten November, een Scheepken teghen de wal ghejaeght ende doen sincken ontrent vijf mijlen by Noorden de Bahia. 'T selve Jacht bleef daer ontrent kruyssen / en was den achtsten December inde Bahia, en sagh onder de Stadt St Saluador legghen sesthien soo Schepen als Barcken; quam daer onbeschadicht weder uyt / ende bleef op de Custe kruyssen / ende dede den derden Januarij des volghenden jaers noch een Carveel stranden / ontrent de hooghde van neghen graden. Sullen nu van Brasil scheyden / ende verhalen 't ghene dit jaer elders by de Schepen vande Compagnie is verricht. Hier voren hebben wy verhaelt hoe dat het Jacht de Brack was ghekommen by de Schepen vanden Commandeur Booneter: de welcke 't selve Jacht nevens het Jacht 't Hart den achtsten Januarij sondt naer Mona, om te besichtighen of daer op gheen Beesten en waren te bekommen; sy deden haer beste om de Oost te winnen / en quamen den negenden aen 't selve Eylandt / en voeren met de Boot daer aen landt / vongen daer weynige Verckens; en hielden daer nae eenige daghen af ende aen / met seer harde windt: den vijfthienden quamen by Saona, en van daer voorts zeylende naer de West / bevonden haer den seventhienden voor de Salinas, (een reede aen 't Eylandt Hispaniola) de stroom gingh hardt om de Oost; ende gheraeckten 's anderdaeghs aen Isla de Vaca, ende soo weder by de Commandeur Booneter. Doch scheyden nevens 't Jacht de Noordt-Ster den twaelfden Februarij weder vande Vloote / ende laveerden op / naer 't Oosten. Den neghenthienden bevonden sich op de hooghde van vijfthien graden ende thien minuten by Noorden de Linie; ende 's anderdaeghs op de hooghde van derthien graden en vier-en-vijftich minuten: den twee-en-twintighsten saghen de vaste Custe /

Anno 1631.

Januarius.

Februarius.

ANNO 1631. ende quamen te lande by Oosten Bahia Honda, ende sochten daer reede om de Jachten wat schoon te maecken. Des anderendaeghs maeckten weder zeyl/ en deden haer beste om onder de Monges te kommen: doch naer dat al gheweest hadden by Cabo de Coquibocoa, keerden weder naer de Bahia Honda, om haer Chaloupen wat te vermaecken: setten daer weder den seven-en-twintighsten; ende werden door het ongestadich weder daer op-ghehouden tot den derthienden Martij: lichten doen weder haer ancker/ ende pooghden om de Oost te kommen; maer siende datse weghen de stroom/ die seer hardt om de West gingh/ ende stijve koelte uyt den Oosten niet en wonnen/ maer eer verloren; liepen sy den een-en-twintighsten naer Cabo de la Vela. Daer kommende/ verstonden uyt de Indianen die daer ontrent houden/ dat dry mijlen by Westen Cabo de la Vela een Hollandtsche Fluyte lagh die daer Sout laeyde/ soo zijn den vier-en-twintighsten daer nae toe ghevaren. Dese Sout-panne leght dry mijlen by-naer recht Zuyden vande voornoemde Cabo, op de hooghde van twaelf graden ende thien minuten. Door quade toesicht verloren daer aen landt dry man/ die vande Spagnaerden wierden verrast. Keerden weder onder Cabo de la Vela, en maeckten daer schoon. Den sesten April scheypden weder van daer/ en quamen den neghenden 's avondts weder onder Isla de Vaca te reede. Naer dat hier voorts hadden schoon ghemaeckt/ ende hun van water ende brandt-hout wel versien/ soo zijn den vier-en-twintighsten weder van daer ghescheypden; 's anderdaeghs 's avondts passeerden de Cabo Tiburon; en waren den ses-en-twintighsten dwars vande Cabo de Donna Maria, op de hooghde van achthien graden ende ses-en-veertich minuten: ende 's anderdaeghs by Caymito, hadden weynich windts/ soo dat niet veel vertierden/ den neghen-en-twintighsten quamen by de Cabo St Nicolas, aen 't West-eynde van Hispaniola, op de hooghde van twintich graden. Den tweeden Maij quamen tusschen Hispaniola ende 't Eylandeken Tortuga in/ en setten het 's anderdaeghs onder Torruga op de reede. Sonden van daer hare Chaloupe om water te halen van 't groot Eylandt Hispaniola; de welcke een Spaensche Bercke ghemoeten/ de welcke sy aen 't strandt joeghen en verbranden. Den derthienden Maij scheypden weder van daer/ en saghen 's anderdaeghs Monte Christo, legghende van Porto François by gissinghe seven mijlen Oost wel soo Noordelijck. Den vijfthienden naer-middach/ wesende tusschen Monte Christo ende Porto de la Plata, wendent sy Noorden over/ met een windt uyt den Noordt-Oost ten Noorden/ soo datse pas Noordt ten Westen konden besteven. Wy sullen hare zeylage wat nauw beschrijven/ om dat daer door naerder openingh hebben bekommen vande ghestalte ende hooghden vande Lucaios, ofte Eylanden gheleghen by Noorden Hispaniola, tot welcken eynde sy meest hier waren ghesonden. Den sesthienden Maij 's morghens dreven naer gissinghe vier mijlen buyten landt/ ontrent dwars van Isabella: naer de middach kreghen de windt Noordt ten Oosten/ ende lietent Noordt-West aen-gaen tot den avondt; wendent doen Oost over; waren naer haer gissinghe seven mijlen Noorden van Porto de la Plata. 'S anderdaeghs hadden de windt Noordt-Noordt-West/ ende gingen Noordt-Oost aen; hadden 's middaghs de hooghde van twintich graden ende een-en-twintich minuten; des avondts wendent weder West over/ ende doender twaelf glasen uyt waren/ ginghen weder Noordt-Oost aen. Den achthienden 's middaghs quamen op de drooghten vande Abrolhos op veerthien/ twaelf/ en thien vadem schoone sandt-grondt. Stierden de Chaloupe voor-uyt/ de welcke was gheweest op acht vadem/ ende een glas daer naer weder gheen grondt. Dese drooghten is ontrent dry mijlen breedt; men siet de blinde klippen legghen. Liepen doen Zuydt-West ten Zuyden aen/ want waren met een Noordt-Oost ten Noorden gangh daer

Martius. Aprilis. Mayus.

op

op ghekommen. Den neghenthienden 's middaghs hadden de hooghde van twintich graden en vijftich minuten/ wonnen weynich om de Noordt. 's Anderdaeghs 's morgens saghen de Eylandekens van Amana, ofte de Oostelijcke Caicos, was al vlacke grondt/ en steenachtich/ wel drie mijlen van landt: voeren met de Chaloupe daer aen/ vonden de Eylandekens heel dor/ ende vol Meeuwen/ dooden daer oock eenige Zee-Robben. Dese eerste zijn twee Eylandekens/ elck ontrent een halve mijle groot/ legghen dicht by den anderen: sy gavense de naem van Robben Eylandekens; achter de selve is goede reede op vijf vadem sandt-grondt. 's Anderdaeghs zeylden noch al Noorden aen tot op de hooghde van een-en-twintich graden en vijf-en-dertich minuten; saghen noch een Eylandt ontrent vierdehalf mijle Oost ten Noorden van het Westelijckste vande twee voorseyde; was heel kleyn; vonden daer wel een Pan/ doch geen Saut daer in: daer naer noch een ander wel vier mijlen groot/ daer twee Pannen op waren/ doch mede gheen Saut; noemdent Grooten Dorst, was heel bar/ ende niet dan klippen. Saghen voorts noch al meer Eylandekens; doch keerden met de Chaloupe weder aen de Schepen. Dese Eylandekens leggen op de hooghde van een-en-twintich graden en vijf-en-twintich minuten/ ghestreckt Oost en West; oock Noordt-Oost en Zuydt-West; zijn seer vele in ghetal/ doch alle seer dorre/ en van gheender waerden. Den dry-en-twintighsten voeren met de Chaloupen weder van de Jachten/ ende gingen Noordt-Noordt-Oost aen: hadden 's middaghs de hooghde van een-en-twintich graden en seven-en-twintich minuten: zeylden doen noch twee mijlen over wat meer als twee voet water/ en quamen doen in een Baye/ die wel anderhalf mijle groot was; al verdroncken landt: ende 't verste landt/ welck sy saghen/ lach West-Zuydt-West van haer/ doch konden daer niet by kommen; soo dat weder keerden by de Schepen. Den ses-en-twintighsten maeckten de Jachten weder zeyl; ende naer dat by gissinghe een mijl Zuydt-Zuydt-West buyten 't landt waren ghekommen/ en hadden gheen grondt meer: ginghen voorts West aen wel soo Zuydelijck; ende des avondts ontrent neghen mijlen ghezeylt hebbende/ leyden het met kleyne zeylen Zuyden over; hadden des nachts harde windt uyt den Oost-Zuydt-Oosten. 's Anderdaeghs lieten het Noordt-Noordt-Oost aen-gaen/ ende saghen landt/ doch en konden het niet gaen besichtighen weghen den harden windt; de welcke soo aen-hieldt dat den acht-en-twintighsten haer in gheen kleyn ghevaer bevonden: den neghen-en-twintighsten quamen onder de Caicos, ende setten onder het Zuydelijckste/ ende by Noorden 't selve op vijf vadem en een half: daer leght Noordt ten Oost een riff af/ d'welck op een plaetse droogh leght; ende noch wat Noordelijcker heeft men noch een drooghte/ meest al steen. Dese Eylandekens legghen op de hooghde van een-en-twintich graden ende dryen-dertich minuten; te weten/ dese twee/ Noordt-Oost ende Zuydt-West vanden anderen ghescheyden ontrent dry mijlen. Hier ghesetlegghende/ voeren den dertighsten met beyde de Chaloupen naer het Noorderlijckste Eylandt: ende 't selve ghenaeckende/ zeylden de eene Chaloupe om de Oost/ ende de andere om de West: die om de Oost voeren/ vonden aen landt versch water/ d'welck van 't ghebergthe af quam; ende in sekere speloncque Menschen gheheente: dit Eylandt is aen de Oost-zijde ontrent twee mijlen breedt/ streckende Noordt-Oost ende Zuydt-West; langh/ naer gissinghe/ ses mijlen; van binnen al leegh ende verdroncken: ende rontom soo vlack/ datter met gheen Schepen is aen te kommen: by Noorden 't selve leggen noch kleyne Eylandekens: weder kommende aen de West-zijde/ vonden een schoon sandt-strandt/ en daer voren een reciff; de Noordelijckste ende Westelijckste hoeck/ legghen tusschen de vier ende de vijf mijlen vanden anderen. Ian van Stapels, Schipper op

Anno 1631.

Anno 1631.

op 't ander Jacht/ heeft ons de gheleghentheyt van deſe Eylandekens dus beſchreven. Den neghen-en-twintighſten ſaghen weder een Eylandt / d'welck ſich leegh op doet/ de Zuydt-hoeck klippich/ heel ſteyl: aen de Weſt-zijde vonden geen grondt: aen de Noordt-Weſt-hoeck vijf en ſes vadem ſandt-grondt: de grondt van 't Eylandt ſandich/vol kleyne Boomen en ruyghte/ ſoo dat men qualijck daer deur kan;daer waren groote Pannen van ſaut-water/ doch geen ghemaeckt Saut: dit Eylandt wordt by de Francoiſen ghenaemt Bouverie, is groot Ooſt en Weſt dry / en Zuyden en Noorden twee mijlen: heeft ſandt-ſtrandt aen de Ooſt ende Noordt-zijde / leght op de breedte van een-en-twintich graden ende veertich minuten/ en van het Robben-Eylandt wel thien mijlen naer 't Weſten. Tuſſchen dit Eylandt ende Caicos legghen veel drooghten en klippen. Caicos leght Noordt-Ooſt wel ſoo Noordelijck daer van. De Zuydt-Weſt-zijde van Caicos is al ghebroken landt/ op ſommige ſtucken zijn eenighe heuvels/ voorts ſteenighe grondt/ met eenighe Boomkens: 't Eylandt voorts vol ſaut-water / doch gheen gemaeckt Saut; vernamender gheen ghedierte als Papegayen ende Schildt-padden: de Weſt-zijde is dicht met Boomen beſet / doch al leegh landt / en ſteenighe grondt. Vonden een mijl van de Noordt-hoeck naer 't Zuyden dicht by 't ſtrandt in een ſandt-baye een put met goedt verſch water/ daer uyt ſich een ofte twee Schepen ſouden konnen voorſien; oock eenich imbeeren-hout daer ontrent / maer gheen hout bequaem tot verf; groote Pannen / maer gheen Saut. De Noordt-zijde ſtreckt Ooſt-Zuydt-Ooſt ende Weſt-Noordt-Weſt vijf mijlen / tamelijck hoogh landt/ met witte ſandt-ſtrandt; doch een vierendeel-mijls van landt leght een riff van klippen langhs de Cuſte henen/ van het Ooſt-eynde tot het Weſt-eynde; vonden op een van deſe Eylandekens thien of twaelf Cottoen-Boomkens. Dit Eylandt Caicos is ontrent thien of elf mijlen in 't ronde/ doch meeſt ghebroken landt; aen de Ooſt ende Zuydt-zijde vol drooghten; de Noordt-Weſt-hoeck leght op twee-en-twintich graden. Laghen hier verwedert tot den vierden

Junius. Junij, ende ginghen doen weder t'zeyl naer Majaguana, ende buyten weſende/ ſtierden Noordt ten Weſten aen. Naer datter neghen glaſen uyt waren / ſoo ſaghen landt Noordt-Noordt-Weſt van haer; ſoo dat deſe Eylanden naer giſſinghe vanden anderen legghen Noordt-Weſt by de twaelf mijlen. Quamen 's avondts onder 't Eylandt te reede op ſes vadem ſchoone grondt / aen de Noordt-Weſt-hoeck; daer en is aen 't Eylandt geen reede als daer: men leght dicht onder de wal; daer legghen eenighe ſteenen boven water / ontrent een muſquet-ſcheut Noordt-Noordt-Ooſt van daer; en noch dry klippen Ooſt-Noordt-Ooſt over dien hoeck van 't landt: dit Eylandt leght op de breedte van twee-en-twintich graden ende twee-en-dertich minuten; ende aen de Noordt-zijde leght een riff/ ſtreckende Ooſt ten Zuyden ende Weſt ten Noorden vande Noordt-Weſt-hoeck tot de Noordt-Ooſt-hoeck. Ian van Stapels ſeght aldus: den Ooſt-hoeck van Majaguana leght van Bouverij Noordt-Noordt-Weſt ontrent elf mijlen; is leegh landt / met een heuveltjen hier en daer: vanden Ooſt-hoeck ſteecken klippen af boven water wel twee mijlen Zuydt-Ooſt in Zee. Het landt ſtreckt aen de Zuydt-zijde / Ooſt-Noordt-Ooſt en Weſt-Zuydt-Weſt twee mijlen; ten eynde vande Weſt-Zuydt-Weſt-ſtreckinghe leght een rifken af / dan ſtreckt ſich 't landt met een bochtjen Weſt ten Noorden / ende langhs het landt een riff / doch dicht by de wal / ende een weynich vande barninge en heeft men gheen grondt. Deſe Weſt ten Noorden ſtreckinghe is ontrent vijf mijlen langh: ontrent de Weſt-hoeck iſt ſoo ſteyl / dat met de ſteven vande Chaloupe teghen de wal legghende/ men achter gheen grondt en heeft. Van deſe ſtreckinghe ontvalt het landt Noordt-Ooſt ten Ooſten twee mijlen/ met een bocht vol wit ſandt-ſtrandt / doch gheen grondt als voren: is daer

leegh

leegh landt: achter de Noordt-West-hoeck / achter een riff daer een klippe boven water leght / is tamelijcke reede voor seven ofte acht Schepen / doch niet beschut voor de Zuydt-Weste windt. De hooghde is twee-en-twintich graden en veertich minuten. Van hier streckt sich 't landt Oost ten Zuyden / met twee bochten / vijf mijlen langhs de wal beset met reven / sommighe wel een gotelingh-scheut af-liggende / soo dat daer quaedt is te landen: aen de Noordt-West-zijde legghen dry groote klippen boven water / met groente daer op. 'T landt aen de Noordt-zijde is vlack / vol kleyne groene Boomkens / welck bloeysel lieflijck rieckt; men sieter gheen groote Boomen; de grondt is steenich ende onbequaem tot bouwerije; vonden daer gheen versch water / hoe-wel by de twee mijlen te landt-waert in wandelden / dan wel bracke Poelen; daer zijn veel Konijnen op / als die vande wilde Custe: vonden daer veel stucken van Spaensche Schepen / die daer langh hadden gheleghen; aen de Zuydt-zijde ist alleens ghestelt. Dit Eylandt is langh Oost ende West seven mijlen / en op sommighe plaetsen wel dry breedt; aen het Oost-eynde smal / door diender twee bochten by-naer by een kommen: is sorghlijck aen 't Oost-eynde weghen de reven / dan men wordt die ghewaer aen 't bleeck water / en daer buyten is gheen grondt. Den sesten Junij maeckten weder zeyl / en ginghen Noorden aen / ende daer naer Noordt-West / ende voor de middach / naer dat naer gissinghe vijf mijlen ghezeylt hadden / saghen 't Eylandt Samana; dan konden daer gheen reede vinden: aen 't Zuydt-eynde leght noch een Eylandeken / daer een reciff om loopt; ende aen de Zuydt-zijde streckt vande Noordt-West-hoeck een riff af / wel een mijl West aen: hielden hier by over en weder; hadden 's avondts hooghde dry-en-twintich graden en vier-en-twintich minuten. Samana is een dry-hoeckich Eylandt / (naer 't segghen van Stapels) en leght van Majaguana Noordt-West ten Noorden by de twaelf mijlen. West van u zijnde / doet hem op als ghebroken landt: het Oost-eynde is een leege sandt-punt; ontrent een half mijl daer af leght een Eylandeken tusschen drooghten ende sandt-platen: dit heeft twee heuvels / wel soo hoogh als 't groote Eylandt / daer leght oock een klip af / een vierendeel van een mijl naer 't Oost ten Zuyden. Van den Oost-hoeck streckt sich Samana Zuydt-Oost ten Oosten ende Noordt-West ten Westen vier mijlen: daer hebt ghy noch een groote klip met groente daer op / doch in een bocht dicht by landt: van dese klippe streckt haer de Custe Noordt-West ten Westen een mijle tot aen de West-hoeck / de welcke leegh is / met een klippe dicht aen den hoeck / daer een riff van steeckt Oost ten Zuyden in Zee wel een kleyne mijle; van desen hoeck ontvalt sich 't landt weder naer 't Oost ten Noorden. Is een smal dor Eylandt / ontrent vier mijlen langh Oost en West / en een mijle breedt / leght in tween ghedeelt / meest duynich landt / met dorre klippen; 't is daer gantsch onbequaem om met eenighe Schepen te setten. Den sevenden 's morgens zeylden sy weder voort; hadden des middaghs dry-en-twintich graden en ses-en-dertich minuten; ginghen voor de middach Noordt-Noordt-West aen / ende naer de middach Noordt-West ten Noorden / met een doorgaende koelte uyt den Zuydt-Oosten: des avondts kreghen Triangulo in 't ghesichte / en waren by gissinghe twee mijlen daer van; soo dat des nachts over en weder hielden. 'S anderdaeghs zeylden naer 't Eylandt; doch daer onder kommende / en konden gheen grondt vinden om met de Schepen te setten; hadden hooghde dry-en-twintich graden ende vijf-en-vijftich minuten: het Eylandt streckt aen de Zuydt-Oost-zijde Noordt-Oost ten Noorden / naer beraminge / dry mijlen; aen de Zuydt-hoeck leggen twee Eylandekens / ende daer naer leght noch een ander hoeck Noordt-Noordt-Oost en Zuydt-Zuydt-West / naer gissinghe twee mijlen vanden anderen: ende aen den Noordt-Oost-hoeck leght een witte Duyn; daer loopt een

riff

ANNO 1631. riff om het Eylandt; soo dat mender niet kan setten; hielen met schover-zeylen by. Ian van Stapels ghetuyght daer dus van. Den Oost-hoeck van Triangulo leght vanden West-hoeck van Samana derthien mijlen Noordt-West ten Westen. Vanden Oost-hoeck streckt sich 't landt Zuydt-West ten Zuyden vier mijlen / daer hebt ghy dry of vier klippen / die legghen voor een bocht als een triangul/ doch met reven beset/ soo dat men in dien bocht niet en kan kommen: van desen bocht streckt sich het landt West ten Noorden anderhalf mijle / daer hebt gy een kleyn sandt-puntjen/ d'welck een weynich af-steeckt/ van dit puntjen streckt hem 't landt Noordt-Oost ten Oosten twee mijlen / met een bocht/ daer is gheen ancker-grondt: dan streckt sich Noordt-Oost ten Oosten met twee bochten / daer leght een klip ofte kleyn Eylandeken / ontrent een half mijle van landt / met noch een tamelijcke klippe wit als krijdt: daer is gheen bequaemheyt om te setten/ want dicht aen landt hebt ghy neghen of thien voet water / ende een Chaloup lenghde af / geen grondt. 't Eylandt is anders heel hoogh landt/ ende groen/ van leegh geboomte. Den negenden zeylden voorts Noordt-West ten Noorden aen met een deurgaende koelte; hadden 's middaghs de hooghde van vier-en-twintich graden ende veertich minuten; hielen 's avondts by/ en hadden 's nachts vier-en-twintich graden en ses-en-vijftich minuten. 'S anderdaeghs 's morgens gingen weder Noordt-West ten Noorden aen; hadden 's middaghs vijf-en-twintich graden dertich minuten; ginghen doen West aen; ende naer de middach / doender vijf glasen uyt waren/ sagen Guanima Zuydt-West ten Zuyden van haer. Den elfden voeren naer landt/ dan vonden gheen ancker-grondt voor de Schepen / was al steenen en rudsen: maer 't landt was sandt-grondt: aen de Oost-zijde/ en een mijl buyten 't landt was het vijfthien en sesthien vadem diep/ al steenighe grondt. Ian van Stapels. Guanima streckt aen de Oost-zijde/ Noordt ten Oosten ende Noordt-Noordt-Oost ses mijlen / al duynighe Custe; langhs de wal leght al vol klippen/ een half mijle vande wal: ten eynde van dese streckinghe staen dry of vier Spaensch-riedt-bossen als bakens / waer over het de naem gaven van Caep Bambus: daer leght een klip een half mijl af / met groente daer op: van daer streckt het landt Noordt-West elf mijlen; daer hebt ghy dry of vier Eylandekens in een bocht legghen; is hier langhs henen mede al met blinde klippen beset/ al duynich landt/ gheen grondt voor Schepen te anckeren: ten eynde van dese streckinghe legghen Eylandekens / dan men kan daer niet in kommen: van dese streckt sich 't landt vijfdehalf mijle Zuydt-West ten Westen/ al ghebroken landt ofte Eylandekens / som een mijle / ende oock wel twee langh; in dese streckinghe is oock heel vuyle grondt verre af: ten eynde leght een kleyn leegh Eylandeken; van daer streckt sich Zuyden henen; soo dat een langh smal Eylandt is: de Noordt-hoeck leght op vijf-en-twintich graden en vijftich minuten. Kregen een travade/ ende met het moye weder een Zuydt-Zuydt-Weste windt / deurgaende koelte. Den twaelfden 's middaghs wierden het Eylandt Guanihani gewaer/ welck ontrent seventhien mijlen leght van Triangulo Noordt-West en Zuydt-Oost van den anderen: deden haer best om daer aen te kommen: op een gotelingh-scheut daer by kommende / vonden twaelf vadem heel vuyle grondt/ en wat naerder/ vol klippen / pas onder water langhs de wal/ dat qualijck met de Chaloupe aen landt konden kommen. De Noordt-zijde streckt sich meest Zuydt-Oost ende Noordt-West vier mijlen/ wit sandt-strandt / en tamelijck hoogh landt. Liepen met de Chaloupe naer de Noordt-West-hoeck / ende bevonden dat het riff met de voornoemde klip streckt vande Noordt-West-hoeck van 't Eylandt West soo verre als men sien kan: dese klippen legghen meest al ghelijck 't water / zijn kralich / ende en kondtse niet sien branden / soo dat een sorghlijck riff is. Vande Noordt-West-zijde streckt sich

sich 't landt Zuydt-Zuydt-Oost vier mijlen / met twee bochten / leegh landt/ vlack/ en met kleyne Boomen beset; de grondt is al sandt/ onbequaem om yets te sayen: vonden binnen in 't landt saut-water: aen de Noordt-zijde/ op 't hooghe landt/ al steenighe grondt/ met Boomen beset/ doch niet seer groot/ of van eenighe weerde. Dit Eylandt leght op de hooghde van vier-en-twintich graden ende vijftich of vijf-en-vijftich minuten: op de West-zijde van 't Eylandt vonden een spelonke onder een klip aen de water-kant; ende in 't gat menichte van Menschen gebeente/ met een houten kruys staende midden in 't hol: vonden gheen levende Menschen ofte Dieren: de stroom gaet aen dit Eylandt om de Oost; 't water valt ontrent vier voeten. Den veerthienden liepen naer een Eylandt/ d'welck sy vande Noordt-West-hoeck van Guanihani ghepeylt hadden West-Zuydt-West vier mijlen; vonden het al ghebroken landt te zijn / en meest al klippen / doch sommighe kleyne Eylandekens / een half mijle groot/ en sommighe grooter ofte kleynder / de welcke al duynich schenen te zijn / met kleyn gheboomte / kosten daer achter nerghens gheen ancker-grondt vinden/ door dien de grondt al beset was met klippen/ pas onder water/ seer sorghlijck om te ghenaecken / want door het slecht water kan men die niet sien branden/ en legghen sommighe wel een vierendeel-mijls van landt; soo dat onmoghelijck is daer te anckeren: hielden langhs 't landt henen / d'welck streckt Noorden / met een bocht; daer is 't landt weder aen den anderen vast; konden 't Eylandt Guanima van daer sien. Voeren 's anderdaeghs aen een van dese Eylandekens / om te sien ofter yets op was / dan sagen daer alleen veel Duyven/ soo dat het de naem gaven van Duyven-Eylandt: was al sandt-gheberghte/ naer gissinghe een derdendeel van een mijl breedt: setten daer nae haer kours naer Guanima eerst Noorden ten Oosten/ en daer nae Noorden; de windt was voor de middach Zuydt-Oost / en naer de middach Zuydt-Zuydt-West / met weynich koelte: het Zuydt-eynde van Guanima leght Zuydt-Zuydt-West ende Noordt-Noordt-Oost; 't Eylandt is breedt/ naer gissinghe/ seven mijlen/ ende op de Noordt-Oost-hoeck staen dry Boomen / ende van daer streckt het landt Noordt-West / en daer legghen twee kleyne Eylandekens / daer 't landt wel is aen te kennen. Den sesthienden voeren weder naer landt / dan vonden al vuyle grondt; quamen by een hoeck al duynich landt / met weynich gras/ daer dry of vier Boomen op stonden als bakens; daer lagen oock twee klippen een half mijle van landt/ met ruyghte daer op: 't landt streckt van desen hoeck weder Noordt-West ten Noorden vier mijlen. 'S anderdaeghs 's morghens liepen langhs de wal West ten Zuyden/ de windt was doen Zuyden; doch liep 's avondts Oost-Noordt-Oost / vertierden weynich / door dien de stroom om de Oost gingh: hielen by met kleyne zeylen: het Zuydt-eyndt van Guanima leght op vier-en-twintich graden en veertich minuten. Den achthienden hielden weder langhs de wal Noordt-West aen / bevonden 't landt duynich / met kleyn gheboomte / en wit sandt-strandt: heeft weynich bochten / meest een streckinghe: 's avondts saghen den hoeck / daer by gissingh noch twee mijlen af waren: hielden weder by; ende 's anderdaeghs 's morghens liepen naer den hoeck; dan ontrent twee mijlen Zuydt-Oost daer van zijnde / wierdt het stil/ soo dat het setten op elf vadem tamelijcke grondt. Voeren met beyde de Chaloupen naer dry of vier Eylandekens/ om beter reede te soecken/ maer vonden die soo beset met klippen/ dat men daer met gheen Schepen tusschen kan kommen. Dese Eylandekens legghen by Oosten den hoeck / zijn een half mijle groot / meest al sandighe grondt. Dese Noordt-West-hoeck leght op vijf-en-twintich graden en vijftich minuten. Den twintighsten zeylden noch bet om de West: de Custe streckt vanden hoeck West ten Zuyden twee mijlen / daer legghen twee klippen een goedt stuck van landt; vele Eylandekens / en 't isser

ANNO 1631.

Anno 1631. verre vlack: saghen veel sandt-grondt / dan als wat bequame reede vonden / soo en konden deur 't reciff niet. Voeren met de Chaloupen aen 't groot Eylandt / bevonden 't selve binnen heel goedt landt / stondt vol groene Boomen / soo groot als kleyn: soo dat vruchtbaer scheen te wesen: vonden veel staende putten met water in 't landt / ende hoe dat verder in 't Bosch quamen / hoe dat meer waters vonden: daer waren menichte van Voghels / Papegayen en Duyven: daer was oock een soorte van Conijnen; hoe verder in 't landt hoe beter grondt: vonden op strandt een halve Canoe / doch saghen gheen Menschen / hoe-wel meynden 's nachts vier gesien hadden. Van de Noordt-West-zijde streckt hem 't landt West-Zuydt-West wel soo Zuydelijck / vijfdehalf mijle al ghebroken landt: ten eynde van dese streckinghe leght een kleyn leegh Eylandeken; dan streckt 't landt voorts Zuyden soo verre als men sien kan. Den een-en-twintighsten maeckten weder zeyl; meenden aen de West-zijde te lopen / doch konden daer wegen de stilte niet kommen: vanden hoeck liep oock een groot riff af Noordt-Oost in Zee: meenden het 's nachts onder 't Eylandt af en aen te houden / dan kregen groot onweder / soo dat het lieten dryven sonder zeyl. 'S anderdaeghs hadden de windt Zuydt-Zuydt-Oost deurgaende koelte; setten haer kours naer Curateo, d'welck by gissingh van Guanima leght acht mijlen Noordt-West. Vonden daer reede aen de Zuydt-zijde nevens een Baye op thien vadem waters. Is leeghachtich landt / met weynich heuvels / aen het Zuydt-Oost-eynde wel het hooghste: van desen hoeck streckt sich 't landt Noordt-West vier mijlen: laghen ten ancker in een bocht anderhalf mijle vande Zuydt-Oost-hoeck / beschut voor de Zuydt-Ooste windt. Den dry-en-twintighsten ginghen het Eylandt besichten; vonden daer heel versch water / en bequaem hout om masten van te maecken / te weten / uytnemende schoone Pijn-Boomen: voorts veel Endt-Voghels / groote Veldt-Hoenderen / doch de grondt al steenich / onbequaem om te besayen; vonden oock imbeeren-hout / en een soorte van bastaerdt ebben-hout. De Zuydt-West-zijde leght op ses-en-twintich graden; daer gheset laghen / vloeydet op en neer seven voeten: Zuydt-Ooster ende Noordt-Wester Maen maeckt daer 'thooghste water; de ebbe valt om de West / ende de vloet om de Oost. Is langh Zuyden en Noorden vier mijlen / ende Oost en West ontrent dry. Noemden het St Jans Eylandt, ende de Baye St Jans Baye. Des nachts hadden een deurgaende koelte uyt den Zuydt-Oost ten Oosten / en voeren met de Chaloupe Zuydt-West aen naer eenighe Eylanden / die in 't ghesichte hadden / quamen daer 's anderdaeghs 's morghens by / ende legghen by gissinghe van Curateo Zuydt-West ontrent acht mijlen: waren seer veel Eylandekens / sommighe van een mijl / sommighe grooter / oock kleynder; altsamen dorre / sonder Boomen / alleen met leeghe ruyghte: vonden daer veel Schildt-padden / doch niet vande rechte slach; en uytnemende veel Zee-Robben: dese Eylandekens legghen meest in een ringh / van binnen heel vlack / soo dat men qualijck met een Boot daer over mach: aen de Noordt-West-zijde soude men konnen setten; legghen wel dry-en-twintich mijlen in 't ronde: liepen die om / en ginghen aen verscheyden aen landt / doch vonden nerghens gheen versch water; wel Pannen / maer gheen Sout: noemdent de Logghers Eylanden, naer de Schildt-padden die daer vonden. Leggen op de hooghde van vijf-en-twintich graden en vijf-en-veertich minuten: quamen den seven-en-twintighsten weder by de

Julius. Scheepen. Bleven daer leggen / en haelden water tot den eersten Julij; ginghen doen weder t' zeyl / en pooghden Oost op te laveren / dan vertierden weynich weghen de kalmte. Den tweeden naer de middach quamen boven 't Eylandt / streckte daer Noordt-Noordt-Oost / en is vlack wel een mijl af: hadden doen de windt uyt den Zuydt-Oosten: 's nachts was het stille. 'S anderdaeghs

saghen

saghen Guatao ofte Cigateo (want hebben niet konnen onder-vinden offe aen den anderen legghen ofte niet) soo verre met een bocht Zuydt-West strecken/ als vande stenge sien konden / ende oock Noorden henen / al ghebroken landt/ en seer heuvelich: Guatao leght van Curateo neghen of thien mijlen Noordt-Oost: het Oost-eynde leght op ses-en-twintich graden en vijf-en-veertich minuten: (andere: de Zuydt-kant van Guatao op ses-en-twintich graden en dertich minuten.) Hielden 's nachts by. Den vierden lagh de Noordt-Oost-hoeck van Cigateo Zuydt-Zuydt-West van haer dry mijlen: van desen hoeck streckt sich 't landt Noordt-West vier mijlen/ altsamen Eylanden / sommighe van twee en anderhalf mijle / sommighe oock heel kleyn; men konde 't groot Eylandt daer over sien/ d'welck tamelijck hoogh scheen te wesen; het tije gaet hier Noordt-Oost henen. 'S anderdaeghs genaeckten 't landt weder/ streckte Noordt-West/ altsamen Eylandekens/ die dorre schenen te wesen; tusschen beyden legghen al drooghten: 's middaghs hadden de hooghde van ses-en-twintich graden en twee-en-vijftich minuten: daer en was gheen middel om met een Chaloupe aen landt te kommen/ veel min met Schepen/ de drooghten en klippen steken wel een mijl buyten landt; hielden 's nachts by. Den sesten zeylden noch al langhs de wal West-Noordt-West aen / ende 's avondts quamen ten eynde van 't landt / konden gheen reede vinden / was al steenighe grondt. Den sevenden bevonden haer op seven-en-twintich graden en twee-en-twintich minuten/ de windt was voor de middach Zuydt-West/doch stille: naer de middach Zuydt-Zuydt-West en Zuyden; gingen West-Zuydt-West aen / ende des avondts ontmoete haer drooghte / soo dat het lieten drijven; want konden gheen eyndt sien van de drooghte / de welcke streckte Noordt-West ten Westen ende Zuydt-Oost ten Oosten / op de hooghde van seven-en-twintich graden en ses-en-twintich minuten; men siet die vande stenghe branden. 'S anderdaeghs 's morgens maeckten weder zeyl/ gingen West-Noordt-West aen/ ende voor de middach wendent Zuyden over/ dan konden niet hoogher dan Zuydt-Zuydt-Oost zeylen: 's middaghs hadden de selfde hooghde/ en wendent weder; stierden de Chaloupe naer de drooghte / de welcke wel ses of seven mijlen langh scheen: de selve weder kommende/ verklaerde dat onmoghelijck was daer aen te kommen/ weghen de blinde klippen die daer legghen: hadden 's nachts een travade/ soo dat het lieten drijven. Den negenden maeckten weder zeyl / ende ginghen Noordt-West ten Westen aen: des middaghs hadden de hooghde van seven-en-twintich graden en veertich minuten / ende de stroom om de Oost gaende: kreghen een travade/ en ginghen daer naer weder West ten Zuyden aen; ende wierdt heel hardt weder. 'S anderdaeghs gingen noch West ten Zuyden aen; hadden de hooghde van acht-en-twintich graden en twee minuten; kreghen Jacht op een Schip dien gantschen dach/ dan het ontduysterde haer: ende alsoo het heel quaedt weder maeckte / verspraken de Jachten den anderen / en stelden haren kours naer huys toe den twaelfden Julij. Den sevenden Augusti quamen aen 't Eylandt Flores, ende haelden daer eenighe ververfinghe; ende quamen van daer den achtsten September behouden in 't Vaderlandt; mede brenghende de naerdere kennisse van dese Lucaios Eylanden/ als voren hebben verhaelt.

Anno 1631.

Augustus.

September.

Dit selve jaer wierdt Capiteyn Jonathan de Necker als Commandeur ghesonden van Brasil naer West-Indien; sterck wesende dry Zeylen: te weten/ het Schip Domburgh, groot hondert en dertich lasten/ ghemonteert met vier metale ende achthien ysere stucken. Het Jacht den Otter, groot tneghentich lasten / ghemonteert met twee metale ende twaelf ysere stucken / daer als Vice-Commandeur op voer Cornelis Cornelisz. Jol; alias Houte-been. Ende 't Jacht de Phœnix, daer als Schipper op voer Reynier Pietersz., groot tsestich lasten/ met

ANNO 1631. met twee metale en thien ysere stucken. Dese twee Jachten wierden van 't Vaderlandt ghesonden naer Brasil, om den Commandeur sijn last vande XIX. ende de secrete instructie van 't ghene te doen hadde / over te brenghen. Hy gingh
Aprilis. van 't Reciff de Pernambuco t'zeyl den ses-en-twintighsten April, ende voer aen 't Eylandt Tamarica aen / om eenich volck 't welck hem was belast mede te nemen / uyt de andere Schepen over te krijghen; soo dat eerst den acht-en-twintighsten hare reyse aen-vonghen. Sy hadden soo goeden spoet / datse den
Mayus. twaelfden Maij 's nachts het Eylandt Barbados in 't ghesichte kreghen; ende 's anderdaeghs den Noordt-hoeck van 'tselve Eylandt passeerden. Bevonden 't selve te legghen op de hooghde van derthien graden ende twintich minuten / ('t welck verhalen / om dat de gene die curieus zijn / de verscheydenheyt vande observatien moghen in acht nemen) het is een redelijck hoogh Eylandt / doch effen / sonder heuvelen / streckende meest Zuyden en Noorden: beyde de punten gaen verlanghsaem ende leegh af. Den veerthienden voor-middach quamen onder 't Eylandt S[t] Vincent ten ancker. Vertoefden ende verversten daer tot den twee-en-twintighsten / ende gingen des anderendaeghs weder t'zeyl. Den vijf-en-twintighsten saghen Nieves, S[t] Christoffel, ende Eustathio, ende stelden haer kours naer S[ta] Cruz: peylden 't midden van S[t] Christoffel op seventhien graden en twaelf minuten: Eustathio op seventhien graden en vier-en-twintich minuten: ende Saba op seventhien graden en ses-en-dertich minuten. Ende is aen te mercken: dat de ghene die ontrent dese tijdt van S[t] Vincent naer S[t] Christoffel willen / eerst Noorden ofte daer ontrent moeten aen-gaen tot 't Eylandt Guadalupe toe / en dan voorts langhs de Eylanden Noordt-West ten Westen of daer ontrent: want inde maendt van Maij komt de stroom daer hardt deur de Eylanden vallen / ende set u naer 't Zuyden toe. Des avondts met Sonnen onder-gangh saghen S[ta] Cruz, de Zuydt-hoeck was noch van haer seven mijlen West-Noordt-West; sy passeerden voorts 't selve 's nachts. Is een langh Eylandt / aen 't Oost-eynde berghachtich en slecht / met een langh-werpich heuveltjen daer op / streckt meest West-Noordt-West ende Oost-Zuydt-Oost: het meeste deel van 't landt / d'welck West-waert op streckt / is redelijck hoogh / boven meest effen / ende hier en daer een sadel: ten thien uyren kreghen den Oost-hoeck vande Zuydt-zijde van Porto Rico in 't ghesichte / ende gisten te legghen op achthien graden ende neghen minuten. Den seven-en-twintighsten met Sonnen op-gangh sagen Mona; ende ontrent den thien uyren was Saona Noorden van hun ontrent dry mijlen: naer-middach saghen 't groote Eylandt Hispaniola. Zeylden daer voorts langhs henen / en saghen den neghen-en-twintighsten de Eylandekens Beata ende Alto Velo; de welcke sy peylden te leggen op seventhien graden ende twee-en-veertich minuten. Deden voorts haer kours langhs de wal van Hispaniola, de welcke daer seer hoogh is. Van 't Eylandeken Alto Velo tot Porto Jaquimo is de kours Noordt-West ten West ontrent vijfthien mijlen: de Oost-zijde van Jaquimo is heel hoogh landt / en slecht af-gaende naer de Haven / met leegh en klippich voor-landt. De West-zijde is leegher / met een vlacken hoeck / hebbende eenighe witte kleven dicht aen 't water; en is binnen al dobbel en heel hoogh landt. Des anderendaeghs vroegh sagen Porto Salinas ontrent twaelf mijlen West ten Noorden van Jaquimo; ende quamen voor avondt achter Isla de Vaca ten ancker voor die Rievier die uyt Hispaniola af-komt. Bleven hier
Junius. legghen tot den veerthienden Junij, en voeren meest alle daghe aen landt om te jaghen / Visschen / ende Fruyten te plucken. Ginghen doen met de dry Schepen weder t'zeyl / ende deden haer best om met laveren de Oost te ghewinnen / dan den sesthienden haer noch bevindende ontrent Porto de Salinas, ende siende dat niet veel en wonnen / lieten het over-staen naer de vaste Custe: hadden

's mid-

's middaghs hooghde ghehadt achthien graden en twaelf minuten ontrent ses mijlen van landt. Kreghen de windt daer naer soo ruym / dat Zuydt-Zuydt-Oost konden bestevenen; soo dat den twintighsten 's morghens / 't hooge landt Sta Martha quamen te sien / met sneeuw bedeckt / ende daer naer oock het leeghe voor-landt: liepen draghende langhs 't landt henen / eerst West-Zuydt-West / daer nae West ende West ten Noorden / oock West-Noordt-West: en doen sy 't landt wel verkenden / soo merckten dat ontrent Rio de la Hacha waren / daer een steylen af-gaenden hoeck is. Bevonden dat de stroom in dese tijdt van 't jaer hier hardt teghen de windt op set. Met Sonnen onder-gangh hadden de Ancones Zuydt-West ten Westen van haer / ende 's anderdaeghs met de vroegh-kost ontrent Oost van haer. By Westen den hoeck vande Ancones, bocht het landt heel in; ende by Westen dien bocht streckt het landt weder Oost en West / ende is heel leegh ende slecht landt: als ghy dit leegh landt siet / soo zijt ghy voor-by Sta Martha ontrent vijf mijlen: men siet dan vorders eenen uyt-stekenden hoeck van 't leeghe landt ghelijck een Caep steyl af-gaende; als den selven Zuydt-Zuydt-Oost van u is / soo gemoet u dick geel bleeck water / d'welck af-komt uyt Rio Grande de Madalena, ende ghy zijt dan ontrent twee mijlen van landt: om de Rievier niet te missen moet men in dit water lopen / met het loot inde handt / ende ten eynde van het leege landt / daer hooger landt dicht op volght / is de Rieviere voornoemt te vinden. Dese Rieviere heeft dry uyt-wateringhen: eene door 't voorseyde leege landt; de andere dwars in Zee / ende de derde langhs 't West-landt henen; tusschen dese twee laeste leght een Eylandeken midden inde Rieviere. 't Jacht den Otter gingh sich leggen achter 't voorschreven Eylandeken / ofte wel 't Reciff daer by legghende / om te passen op de Bercken ende andere Scheepkens die de Rieviere mochten af-kommen: ende de andere twee ginghen setten onder Punta Verde; de windt waeyde hier seer hardt / insonderheyt 's nachts / doch hadden slecht water daer sy laghen. Den seven-en-twintighsten ontrent een uyre voor Sonnen onder-gangh saghen een Zeyl van boven uyt de windt kommen / soo dat haer ancker lichten / ende daer jacht op maeckten / doch het ontduysterde haer. 'S anderdaeghs saghen weder een Zeyl Zuydt-Zuydt-West van haer / hadden doen 't punt van Isla de Zamba Oost-Zuydt-Oost van haer: 't selve siende dat niet konde ontgaen / strande ontrent de noen / ende de Boot vande Phœnix roeyde daer aen / vonden 't selve ledich / en staken den brandt daer in. Saghen doen noch dry Zeylen ontrent Buyo de Gatto op kommen laveren; dewijl de Phœnix noch met 't vorighe Schip besich was / soo maeckte de Commandeur jacht op de twee / doch te vergeefs / hoe-welse by-naer binnen scheuts hadde ghehadt / alsoo voor hem over raeckten; soo dat ghenootsaeckt was de jacht te staecken / ende setten den neghen-en-twintighsten weder achter Zamba. Het Eylandt Zamba is gantsch leegh / derdehalf ofte dry mijlen langh: het Oost-eynde is heuvelachtich / maer 't West-eynde heel leegh / ende gelijck 't water: het streckt Noordt-Noordt-Oost ende Zuydt-Zuydt-West: het brandt op de punt en buyten langhs 't Eylandt henen. Den tweeden Julius maeckten weder zeyl / van meyninghe zijnde vijf of ses daghen uyt het ghesicht van 't landt te houden; doch naer-middach ten vier uyren saghen een Zeyl uyt de windt kommen ontrent twee mijlen Noordt-Oost ten Oosten van haer: om dat soo laet was en maecktender gheen jacht op / en liepen alleen met 't schover-zeyl / fock / ende groot mars-zeyl / om dat de Bercken souden naer-botsen / die van Cartagena op-laverende / gheen ander zeyl voeren; ende souden 't voorseyde Zeyl daer mede bedroghen hebben / en hadde de Phœnix gheen meerder zeyl ghemaeckt; soo dat dit Zeyl onraedt merckende / ende niet anders konnende ontkommen / tegen de wal liep. De Zee brande seer daer 't selve lagh / soo dat teghen nacht

Anno 1631.

Julius.

Anno 1631. met de Boots daer niet en dorsten aen lopen: doch de Phœnix sette dicht daer by: ende liepen 's anderdaeghs met de Boot daer aen; bevonden het een ledige Bercke te wesen; verloren daer haer Boot inde barninge/ ende daer verdroncken vier van 't volck / ende vier die aen landt swommen / wierden by de Spagnaerden ghevangen. Den selven dach quamen beyde Schepen weder onder Zamba ten ancker. Des anderendaeghs wierden ghewaer datter vier Schepen van onder op quamen laveren / de welcke sy vermoeden uyt Cartagena waren ghesonden om haer te soecken: haer Boot was juyst van boordt om eenighe Canoen aen te halen / ende hadder vier ghekreghen / inde welcke sy Wijn vonden / daerse haer vast droncken in sopen / soo dat men het volck qualijck konde aen boordt krijghen: dewijl hier mede besich waren / naerderden dese Schepen seer: dan alsoo het laet wierdt op den avondt/ en vonden de onse niet goedt naer haer toe te gaen: 's nachts begon het hardt te wayen/ soo dat de fock op den boegh namen/ en met zeylen mosten by-legghen. 'S anderdaeghs hadden Morro Formoso Zuydt-Oost ten Zuyden van haer / waren wel vijf mijlen van landt / saghen de Spaensche Schepen Zuydt-West van haer soo verre als men van de stenghe beooghen konde: resolveerden naer Rio Grande de Madalena te lopen / om den Otter by haer te krijghen: dan den sesten voor de Rievier kommende / ende dicht by daer den Otter gheset hadde gheleghen/ en vonden die daer niet / soo dat niet wisten wat dencken. 'S anderdaeghs saghen weder twee Zeylen van onder op kommen; van welcke het eene met Sonnen onder-gangh een half mijle van haer anckerde; het welck de Phœnix den achtsten 's morghens nam: was een ledighe Bercke die naer Sta Martha wilde. Verstonden uyt het volck dat de Spaensche Vloote tot Cartagena noch niet en was aen-ghekommen / ende dat seer onseker was ofter dit jaer eene soude kommen. Teghen den avondt saghen een Zeyl uyter Zee naer 't landt kommen toe steken / ende noch een ander langhs de wal uyt de windt kommen / d'welck ontrent Rio Grande sijn ancker liet vallen; ontrent een uyre in den avondt ginghen beyde onder zeyl / om 't selve Schip te onderscheppen; en quamen den neghenden achter Zamba ten ancker. 'S anderdaeghs saghen een Schip dicht langhs 't landt uyt de windt op kommen; d'welck was den Otter die by haer te reede quam: verhaelde haer hoe dat den twee-en-twintighsten des voorleden maendts vande Rievier door storm was af-ghedreven/ ende onder het Eylandt Jamaica gheraeckt: alwaer hy een Bercke teghen de wal hadde ghejaeght / doch niet konnen af-krijghen: voorts over-ghesteken te hebben naer de Cabo Tiburon; doch was van Navaza weder over-ghezeylt/ ende ontrent Sta Martha te lande ghekommen; alwaer hy een Schip hadde ghenomen met vier hondert Swarten / kommende van Catchieu: uyt het welcke alleen hadde ghenomen vier-en-twintich stucken geel Wasch / ende wat Rijs/ ende hadde 't Schip voorts laten varen. Den twaelfden saghen weder een Zeyl t'zee-waerts / d'welck beyde de Jachten vervolghden; doch den Otter quam den veerthienden weder onder Zamba; ende de Phœnix vervolghde sijn jachte; den selven dach saghen weder een Zeyl uyt de windt ofte van 't Oosten kommen / d'welck den Otter naer-middach veroverde: was een Bercke uyt Rio Grande de Madalena ghekommen / en gheladen met seventhien hondert Huyden / ses canaisters met blaeuw Cottoene Garen / wat Suycker en ander Waren: liepen daer mede onder Zamba om 't selve te lossen / door dien 't seer leck was. De Barcke ghelost hebbende / setten daer sesthien man op / om te sien offe haer daer konden van dienen; dan de selve beproeft hebbende / ende siende dat niet wel en zeylde; gaven die de Spagnaerden ledich weder / en lietenser mede naer Cartagena lopen; ende gaven haer een brief mede aen de Gouverneur / waer mede haer vier (als voren) ghevanghens los eysten.

Bleven

Bleven daer voorts af ende aen laveren; dan den vier-en-twintighsten en vijf-en-twintighsten begondt daer seer hardt te wayen (ghelijck het op die Custe meest naer-middaghs doet / ende noch meest 's nachts / uyt de Noordt-Oostelijcker handt / soo dat hier qualijck soude wesen by te houden / indien de stroom niet inde windt op-gingh) doch beterden daeghs daer aen een weynich; maer gingh weder even hardt aen des avondts. Den seven-en-twintighsten veroverden de Phœnix een Bercke niet ses duysent vier hondert Huyden ende andere goederen gheladen / kommende van Caraques: ende alsoo de selve heel leck was / liepen daer mede onder Punta Verde, ende 's anderdaeghs voorts naer Zamba: alwaer onder haer besloten / soo veel Huyden als laden konden in 't Schip Domburgh ende 't Jacht de Phœnix over te nemen / ende voorts de Bercke te voorsien / ende daer mede te zeylen onder Hispaniola, ende soo voorts naer 't Vaderlandt; 't Jacht den Otter soude daer noch wat blijven / alsoo noch wel voor acht maenden Vivres hadde. Den derden Augusti scheypden Domburgh ende de Phœnix van Zamba, deden haer best om wat meer op te laveren; ende over-stekende / hadden soo variabel weder / dat eerst den thienden in Porto Negrillo aen 't Eylandt Jamaica ten ancker quamen. Zijn hier aen landt ghegaen / hebben haer Schepen op-gheruymt ende kiel ghehaelt; de Huyden uyt de Prijs die nat waren / ghedrooght / ende vijf duysent vier hondert en vijftich over-ghenomen: ende alsoo niet meer en konden bergen / soo hebben de Bercke met de resterende Huyden in brandt ghesteken. Hadden / dewijl daer laghen / veel reghen / met schrickelijcken blixem en donder. Den twaelfden September vertrocken weder uyt Porto Negrillo, ende namen haren wegh langhs de Caicos naer huys. De Baye van Porto Negrillo leght op achthien graden en vijf-en-twintich minuten; ende arriveerden in 't Vaderlandt den twintighsten November. Het 't Jacht den Otter quam den vierden Augusti weder voor Rio Grande de Madalena, ende saghen den vijfden 's morghens / van verre / de Spaensche Vloote / sterck (voor soo veel tellen konde) achthien Zeylen / onder het hooge landt van Sta Martha, ende dragende houden naer Cartagena. Sette daer naer voor 't Oosterste gat vande Rievier / daer loopt een harde stroom uyt / ende het barnter over al / soo dat het schijnt men daer niet in en kan / ende de Zee loopt daer hol aen; liepen van daer naer het Wester-gat vande Rievier / ende daer is een riff van d'een gat tot het ander; naer den middach quamen in 't Wester-gat ten ancker / ende scheypten daer uyt het Schip alle hare water-vaten vol waters. Als men daer in wil / moet men dicht by het reciff uyt-lopen op vier vadem; settent op vier en een half vadem; daer is dan een drooghte Zuydt-Oost van u / ende het eynde van het reciff leght Noordt-Oost van u / ende de Savanilles Oost: den West-hoeck West ten Zuyden; tusschen het reciff ende de drooghte en is het niet wijdt / doch binnen veel wijder / ende twee mijlen op / schijnt het heel toe / ende daer gaet een tamelijcke stroom uyt: het is daer over al vol volcks aen landt: maeckten weder zeyl / dan waeyde soo hardt dat het groot zeyl scheurde / soo dat langh met de fock zeylden / tot dat weder ghemaeckt was; den neghenden 's morghens quamen voor Morro Formoso te lande / ende setten daer op vijf vadem / het waeyde alle daghe hart / soo dat alles in stucken zeylden datter was. Den elfden namen een lichte Fregat / kommende van Cartagena, dan weghen de harde windt moesten die weder verlaten. Den twaelfden setten weder onder Morro Formoso. Den derthienden saghen een Zeyl / d'welck sy aen de wal jaeghden, voeren met de Sloep daer aen; het volck liep aen landt / ende vonden daer niet in als een weynich Saut. Den veerthienden / quamen 's avondts ontrent anderhalf mijle beneden Rio Grande te landen / ende anckerden op seven vadem: inde honde-wacht ginghen weder t'zeyl; ende quamen 's anderdaeghs 's morgens

dicht

Anno 1631.

Augustus.

Anno 1631. dicht voor de Rievier/ende laveerden by de wal op. Den seventhienden 's morghens hadden Caep d'Aguia Zuydt-Zuydt-Oost: ontrent festhien mijlen by Oosten dese Caep is het leegh landt: hielen haer wat uyt de wegh/ om de vyandt te abuseren; den dry-en-twintighsten 's morghens waren ontrent anderhalf mijle van Cabo d'Anguilla; 't selve is een Eylandt/ ende daer legghen noch twee of dry klippen; saghen een Zeyl te loef-waert/ d'welck de onse ghewaer werdende/ liep naer de wal/ ende zeylde inde Baye by Oosten de voorseyde Cabo: dese Baye streckt verde in/ meest Zuydt-Oost/ is een sandtstrandt/ ende daer zijn twee Dorpen van Indianen; de Barck setten aen de grondt/ soo datter niet aen voeren. Den vier-en-twintighsten setten haer kours naer Morro Formoso, daer gingh een groote stroom de Rievier uyt; setten het 's nachts/ doen de eerste wacht uyt was/ onder Morro Formoso. Den vijf-en-twintighsten 's morgens saghen een Zeyl/ daer naer toe zeylden/ ende alsoo stille wierdt/ setten de Sloep uyt; daer by kommende/ wierden soo met musquetten ghegroet/ dat dry vande Officieren swaerlijck wierden ghequetst/ soo dat weder naer boordt voeren; dan een koeltjen kommende/ namen 't selve naer de middach; was een ledighe Fregat/ kommende van Cartagena, ende willende naer Sta Martha. Verstonden uyt de ghevangens/ datter elf Schepen naer Porto Belo waren om 't Silver te laden/ ende dat de Generael vande Vloote Thomas de Raspure hieldt ontrent de Cabo St Anton: lieten de Fregat weder varen. Hielden hier een dach ofte vier af ende aen: den lesten bevonden sich op veerthien graden ende vijf-en-twintich minuten. Staken over naer

September. Hispaniola: den derden September hadden het Eylandt Navaza twee mijlen Noordt-Oost van haer; ende 's anderdaeghs Cabo Tiburon ses mijlen Oost ten Noorden; den vijfden quamen aen Isla de Vaca ten ancker. Den sesten voer 't volck aen 't Eylandt om te jaghen/ maer en vonghen niet; daer zijn Beesten genoegh/ doch 't gras soo langh/ dat de Honden niet lopen en konnen: 's middaghs zeylden voor de Rievier achter 't Eylandt: vonden geen rijpe Oragnie-appelen/ dan overvloet van Limoenen. Bleven hier tot den achthienden/ maeckten haer Schip schoon/ namen water ende brandt-houdt in/ ende vonghen soo veel Verckens als eten konden. Den achthienden verzeylden weder van daer; den vier-en-twintighsten saghen weder de Sierras Nevadas. Den negen-en-twintighsten hadden Cabo d'Anguilla Zuydt ten Westen van haer/ ginghen Zuydt-West aen/ ende meynden onder Morro Formoso te lopen/ dan by Rio Grande kommende/ sagen een Zeyl in lijse/ dan kondent niet bezeylen: des anderendaeghs settent onder de voorseyde Morro, doch wierden 's nachts

October. door de harde windt weder af-ghedreven. Den derden October waren by Oosten de Rievier/ ende saghen een Zeyl/ d'welck naer de middach bequamen/ was een Schip/ kommende van Angola, met Swarten ghieladen/ hadde aen St Domingo aen gheweest; ende seyde daer een Koninghs Schip lach met vier-en-twintich stucken/ ende een Fregat: lieten dit Schip weder varen/ om dat met de Swarten niet wisten te verrichten. Den vijfden liepen onder Morro Formoso, ende lichten daer haer verloren ancker; ende ginghen weder t'zeyl: doch quamen den sevenden daer weder te reede. Den neghenden 's avondts ginghen weder t'zeyl; ende 's anderdaeghs hadden Zamba Zuydt-Oost van haer; 's middaghs hadden de hooghde van thien graden ende vijf-en-veertich minuten/ ende Punta de Canoa Oost ten Zuyden acht mijlen; was seer schoon weder; 's avondts konden het landt by Oosten vande stenghe sien; doen de eerste wacht uyt was lietent drijven/ hadden ontrent neghen mijlen Zuydt-West aen-ghezeylt. Den elfden ginghen Zuyden aen/ kreghen een harde travade van windt; naer de middach liep de windt Zuydt-West met een stijve koelte/ was doncker weder; saghen landt; ende waren de Eylanden

van St Bernardo: den twaelfden hadden het Westelijckste vande selve Zuyden ten Oosten van haer; de andere zijn heuvelich / ende niet heel hoogh; wierdt heel stil/ soo dat den heelen nacht dreven. Den derthienden hadden die Eylanden Zuydt-Oost van haer / 's anderdaeghs de hooghde van neghen graden ende ses-en-dertich minuten / de koelte quam uyt de Westelijcker handt / ende sy waren van meyninghe voor Porto Belo te lopen/ maer wierden door de stilte belet/ende de stroom liep om de Oost; 's avondts mochten Noorden ten Oosten zeylen / konden 't landt Zuyden ten Oosten noch sien / ende gisten ontrent elf mijlen by Westen Cartagena te wesen. Zeylden hier af ende aen eenighe daghen; den een-en-twintighsten bevonden de Sierras Nevadas Zuydt-West ten Zuyden van haer / soo verre als om de West sien konden; waren dry mijlen vande wal; ende verder om de Oost als sy gisten / soo datter om die tijdt een harde stroom om de Oost moet gaen. Den dry-en-twintighsten hadden den hoeck van 't landt van Sta. Martha Zuydt-West van haer; wierdt stille. Den ses-en-twintighsten hadden Morro Formoso Zuydt-Zuydt-West / ende ginghen Zuyden ten Westen aen / weghen de harde stroom die uyt de Rievier komt / ende als de eerste wacht uyt was / settent onder de selve. Den seven-en-twintighsten sagen een Zeyl West-Noordt-West van haer / dan door stilte konden niet t'zeyl gaen voor dat doncker geworden was. Den acht-en-twintighsten waren even voor Rio Grande anderhalf mijle van landt; saghen een Zeyl Noordt ten Oosten van haer; d'welck naer de middach namen / quam uyt Porto del Principe aen Cuba; ende hadde in dry hondert bereyde Huyden/ eenighe Tobac/ Talck/ Vleesch. Den negen-en-twintighsten liepen tusschen Morro Formoso ende de Savenillas, namen uyt de Prijs 't ghene haer diende/ ende lieten de Spagnaerden varen. Hielden hier voorts over ende weder: den derden November hielden draghende naer Rio Grande, ende quamen ontrent den thien uyren inde mondt / sloeghen haer water; ende voeren uyt diepen met een Canoe; bevonden dicht tusschen het reciff ende 't landt; daer de Rievier op nauwste is/ vijfthien voeten diep/ ende daer sy lagen was het vijf vadem diep. Den sesten 's morgens waren dicht by Zamba, meynden daer in te lopen/ doch wierden door de windt ende stroom verhindert: hielen hier ontrent. Den elfden liepen in Zamba te reede; ende 's anderdaeghs weder uyt/ saghen twee vyandts Schepen die op de onse uyt-ghesonden waren / doch alsoo 't stil was/ quamen niet by een. De volghende daghen deden haer beste om de Oost te winnen/ ende naer langhe suckelinghe/ om dat de Brize soo hardt waeyde/ soo quamen den vijfden December aen Cabo de la Vela: alwaer bleven legghen tot den seventhienden/ ende quamen soo weder achter Isla de Vaca; om haer Schip te timmeren. Sullen haer hier nu laten.

Anno 1631.

November.

December.

Eer wy een eynde maecken met de Historie van dit jaer / soo sullen hier byvoeghen het groot ongeluck/ d'welck de Vloote van Nova Hispania inde voorleden maendt van October heeft ghetroffen / meest door dien uyt vreese van onse Vlooten soo laet op 't jaer t'zeyl gingh van St Juan de Lua. Te meer / om dat in onse handen zijn ghevallen de importanste brieven uyt dat ghewelste om die tijdt ende in 't begin van 't toe-kommende jaer twee-en-dertich geschreven/ inde welcke de Historie van dit groot verlies voor Spagnien seer naecktelijck werdt beschreven. Ende sullen hier voor eerst in-voeghen het register ofte de lijste vande goederen die opentlijck in dese Vloote waren gheladen ende aenghegheven aen des Koninghs Officiers / de welcke wy inde selve brieven hebben ghevonden/ ende luydt als volght.

Register van 't Silver / Cochenilla / Anil / Zijden / Huyden / Brasilettenhout / ende andere Koopmanschappen/ die geregistreert gaen naer de Rijcken van Castilien / inde Vloote daer Generael over is Miguel de Echazaretta, de

Anno 1631. welcke den veerthienden vande maent October des jaers 1631 t'zeyl gingh.

Inde Capitana St Jusepe, daer Schipper op was Joan Lopes; een millioen/ seven-en-tseventich duysent/ acht hondert en veertich Realen van achten: duysent vijf hondert en dertich aroben fijne Cochenille; duysent en seven-en-dertich aroben Cochenille Silvestre: vier duysent en seven aroben Anil: twee duysent vijf hondert seven-en-tseventich pondt Zijde; vier hondert en vijf quintalen Brasiletten-hout; ses-en-twintich kassen Chocolate.

Inde Almirante Sta Teresia, daer Schipper op was Francisco de Supide: 833.288 Realen van achten: 1581 aroben fijne ende 1182 aroben Silvestre Cochenilla: 3836 aroben Anil. 1850 pondt Zijde: 550. quintalen Brasiletten-hout/ en 16 kassen Chocolate.

In 't Schip St Francisco de Natividad, daer Schipper op was Francisco Nicolas: 84782 Realen van achten: 617 aroben fijne en 438 Silvestre Cochenilla: 2574 pondt Zijde. 8362 Huyden: 850 quintalen Campeche-hout; 3 kassen Chocolate: 36 quintael Salsaparilla.

In 't Schip El Rosario, van Balthasar de Spinosa. 113269 Realen van achten: 812 aroben fijne ende 403 aroben Silvestre Cochenilla: 2348 aroben Anil. 2421 pondt Zijde: 9368 Huyden: 611 quintalen Brasiletten-hout; 900 quintalen Campeche-hout: 10 kassen Chocolate.

In 't Schip St Antonio Amezquita, van Balthasar de Amesquita. 87161 Realen van achten: 513 aroben fijne en 704 aroben Silvestre Cochenilla: 1616 aroben Anil. 1300 pondt Zijde: 8672 Huyden: 500 quintalen Brasiletten-hout: 1703 quintalen Campeche-hout; 30 kassen Chocolate.

In 't Schip van Domingo d'Arano: 355 aroben fijne en 115 aroben Silvestre Cochenilla: 1032 aroben Anil. 125 pondt Zijde: 13963 Huyden. 2015 quintalen Brasilette en 1044 quintalen Campeche-hout: 15 kassen Chocolate.

In 't Schip van Alonso Xuarez: 9050 Huyden: 729 quintael Brasilette ende 1200 quintalen Campeche-hout; 9 kassen Chocolate: 55 quintael Salsaparilla.

In 't Schip van Manuel de Stenisoro: 13538 Huyden: 1898 quintalen Brasilette en 1600 quintalen Campeche-hout; 10 kassen Chocolate.

In 't Schip van Lazaro de Tompes: 3927 Huyden. 100 quintael Brasilette ende 500 quintael Campeche-hout.

In 't Schip van Francisco de Olano: 2900 Huyden, en 175 quintalen Campeche-hout.

Soo datter in alles in dese Schepen waren voor particuliere / twee millioenen/ hondert en ses-en-tnegentich duysent drie hondert en veertich Realen van achten: ende voor de Koningh uyt de kassen van Mexico, Guatimala, ende Neuva Veracruz; een millioen/ vier hondert en seven-en-veertich duysent/ acht hondert en acht-en-vijftich Realen van achten/ ende in alles 3.644.198 Realen van achten. Voorts voor particuliere waren: 5408 aroben fijne ende 3879 aroben Cochenille Silvestre. 15413 aroben Anil; 10018 pondt Zijde. 71780 Huyden: 6858 quintalen Brasilette ende 7972 quintalen Campeche-hout: 112 kassen Chocolate: en 91 quintalen Salsaparilla. Ende dit alles op de Koninghs boecken aen-gheteeckent. Datter grooten rijckdom noch steels-ghewijs ende buyten register komt / is een yeder ghenoegh bekent. De brieven melden eenpaerlijck datter gheen rijcker Vloote van Nova Hispania opt en was af-ghesonden; 't welck sal blijcken uyt de extracten van brieven die hier sullen byvoegen. Pedro de Ançieta uyt Tabasco den derden December 1631. Op dijnsdach den 14 October, naer dat Godt tot sich hadde ghenomen de Generael vande Vloote Miguel de Echacareta, soo zijn t'zeyl ghegaen uyt de Haven van Neuva Vera Cruz met negen Schepen vande Vloote/met veel andere Scheepkens

kens en Fregatten gedestineert naer verscheyden gheweften: den eersten dach 's avondts scheyde met mijn Fregat van de Vloote met ordre van de Generael Manuel Serano de Ribera naer de Havana te lopen / ende de Generael Thomas de la Raspuru te verwittighen dat de Vloote van Vera Cruz was uyt-ghelopen: ende hebben dry daghen ghezeylt met goede windt tot Saterdaeghs den achthienden/ quamen op de hooghde van twee-en-twintich graden; daer over en weder hielden/ wachtende de tijdt om over te steken; den vier-en-twintighsten 's Vrydaghs den avondt van de conjunctie/ over-viel ons een Vracaen soo sterck / en van soo verscheyden winden / stormen ende slagh-reghenen / dat wy niet anders en verwachten als de doot: d'welck tempeest duyrde tot Sondaghs 's middaghs / en wisten in alle dien tijdt niet wat wegh dat wy voeren: zeylden alleen met de blinde / de andere zeylen waren vande windt wegh-ghenomen: 's Maendaeghs den seven-en-twintighsten bevonden ons op een-en-twintich graden / ende by de Custe van Campeche, Godt danckende dat ons van soo grouwelijcken tempeest hadde verlost; ende wel besorght voor onse Vloote. Ende door dien 't onweder ons de zeylen ende 't wandt hadde wegh-genomen/ soo resolveerden naer Campeche te lopen. Dijnsdaeghs den acht-en-twintighsten 's avondts saghen wy een Zeyl / ende naerder kommende/ wierden ghewaer dat het een groot Schip was vande Vloote; ende sagen/ by-kommende / dat het was St Francisco de Natividad, Capiteyn Francisco Nicolas, de welcke seer gerampaneert was / sonder groot zeyl/ sonder galerije/ en een blinde voor de besaen: haer ghegroet hebbende / versochten dat wy by haer wilden blijven / en haer niet te verlaten voor 's anderdaeghs 's morgens/ om dat gisten niet ver te zijn van de drooghten d'welcke men noemt Las Arcas: haer vraghende naer de Vloote / seyden vande selve niet te weten / alsoo van 't tempeest waren verstroyt. 's Woonsdaeghs 's morghens ten acht uyren/ scheyden van haer/ en lieten haer in groote benautheyt en gevaer / en volghde mijn kours. 'S anderdaeghs 's morghens over-viel ons een soo machtighen Noorde windt/ dat hy ons groote mast stucken smeet / en 't roer gantsch wegh nam; soo dat niet anders als de doot voor ooghen saghen; want sonder roer ende zeylen soo dreven met de windt / sonder te weten waer dat wy waren: beloofden veel Bevaerden / insonderheyt aen een Beeldeken van de Heylighe Maghet Maria, d'welck een Vrouwe in 't Schip over haer hadde: stelden dat Beeldeken op den helm-stock / ende baden haer dat voort-aen wilde stieren/ ende brenghen daer 't sijn Goddelijcke Majesteyt beliefde: 't gheliefde Godt naer dry nachten ende dry daghen ons te brenghen op de Custe van Tabasco; d'welck ons een groot mirakel docht / ende danckten onse Heylighe Stierster: anckerden den tweeden November op de Custe; hadden daeghs te voren noch een Schip ghesien van de Vloote / oock sonder groote mast / daer niet by konden kommen / dan konden wel sien dat het niet en was de Natividad, daer wy vijf dagen te voren waren af-ghescheyden: 's nachts soo sagen op strandt/ ontrent een legue van ons / veel lichten / d'welck ons dede verwonderen: soo dat ick 's anderdaeghs met den dach aen landt voer; 't eerste dat ons ghemoete / waren kassen van Anil, ende Cochenilla, ende balen Zijde / en veel doode Lichamen / soo dat wel saghen datter een Schip van de Vloote was vergaen/ volghden 't strandt ontrent twee mijlen/ vonden daer in sekere Hutjens de Capiteyn Balthasar de Amezquita, eyghenaer van 't verloren Schip St Antonio: de welcke ons verhaelde dat sijn Schip soo vol waters was gheweest / dat moeste stranden; dat meest sijn Silver ghesalveert hadde/ uytghenomen twee baren ende vijf of ses kaskens met Realen; datter twee-en-twintich Menschen waren verdroncken / om dat het Schip strax in duysent stucken stiet: ende vraghende naer de Vloote / seyde ons datter was van ghescheyden den

Anno 1631.

Anno 1631. dach vande conjunctie, ende dat de Capitana St Jusepe; en de Provedor Domingo de Arano, hebbende dry scheuten gheschoten / de Capitana ende Almirante by die waren ghekommen om te helpen; ende dat hy de Mezquita sich dicht daer by vindende / ghesien hadde datse ghesoncken was / door dien der soo veel water in was ghekommen: ende dat El Rosario Capiteyn Balthasar de Espinosa, sonder masten en sonder gallerijen ghesien hadde; als mede 't Schip van Alonso Suarez seer qualijck ghestelt / soo dat onmogheliijck was dat konden ontkommen: de Almiranta Sta Teresia, Capiteyn Francisco de Supide vol waters/ en dat de Vloote in dien miserabelen staet hadde gelaten/op de hooghde van twee-en-twintich graden / den vijf-en-twintighsten October, ende dat de resterende Fregatten / die nevens de Vloote waren uyt-ghelopen / dry dagen te voren hadde ghemist / men weet niet watter van bekommen is. Keerde weder naer mijn Schip/ d'welck met de Noorde windt groot ghevaer liep aen stucken te stooten; dede mijn beste om inde Rievier van Tabasco te kommen/ daer ick noch dry leguen af was / om mijn Schip te repareren/ en mijn reyse te vervolgen naer de Havana: dit is 't gene ick vernomen en ghesien hebbe tot den derden November; den sesthienden gheraeckte in Tabasco, alwaer 't volgende vernam: den thienden November ontfongh de Priester van dat Dorp een brief vande Alcalde, die op de Custe was om 't goet te berghen / de welcke adviseerde hoe dat dien avondt ghesien hadde vijf Zeylen die naer de wal quamen met de Noorde windt; oordeelden het Schepen van de Vloote te wesen / ende dat haer eenighe hulpe soude konnen doen indien quamen te stranden/ mande mijn Boot met twaelf Matroosen / ende voer de Rievier af / tot de plaetse daer de Alcalde vondt / en veel volcks vraeghde haer wat vande Schepen was bekommen; antwoorden dat vijf groote Schepen dicht by strandt waren gheweest / dan de windt 's avondts van 't landt kommende / waren weder t'zeewaerts ghedreven/ dat veel vieren hadden ghemaeckt; ende alsoo het nu midder-nacht was eer by haer quam / en wel vier mijlen van Tabasco, bleef daer by haer tot 's morghens / om te sien ofter eenich Zeyl sich soude verthoonen; dan en saghen gheen/ ende keerden weder naer de Rievier / en wete niet of soo veel volcks oock wel qualijck souden konnen ghesien hebben. Den veerthienden quam een Mulato en Mestiso van Campeche hier te lande / de welcke verhaelden / hoe datse aen dees zijde van Champeton op 't strandt hadden gemoet veel volcks te voet; die haer met de Boot ghesalveert hadden uyt een Fregatte die daer vergaen was; ende dat de Capitana dicht by haer was ghebleven / en affirmeerden seer hoogh voor de justitie dat sulcx waer was: en weet niet of het soo is/ dan siende 't grouwelijck tempeest/ is wel te geloven. Dit is 't gene ick hebbe konnen vernemen tot den derden December. Dus verre dese Capiteyn vande Fregatte. Juan de Ledesma aen Pater Diego de Sosa Asistente de la Compagn. de Ihesus por las Provincias de España; te Roomen. Uyt Mexico den 24 Martij 1632. 't Verlies vande Vloote / uytghenomen twee Schepen (ende die heel qualijck ghetracteert) is seecker / inde welcke meer goederen en volck verloren is/ als in die / de welcke by de vyandt wierdt ghenomen / onder de dooden is de Marquis de Salinas ende andere veel van groote middelen en qualiteyt. Heden is tijdinge ghekommen van Cinaloa, dat de Wilde twee van de onse hebben doot gheslaghen / etc. Don Francisco Carrello aen Padre Francisco Crespo den 23 December 1631. De Vloote schepde uyt de Haven den veerthienden October, een weynich dagen daer nae keerdender weder een inde Haven: den thienden December quam nieuws van Campeche, dat de Almiranta was ghesoncken / daer veel treffelijcke Lieden zijn versopen / en onder andere de Marquis de Salinas; ende daer is een groote Schat verloren / die men schickt op twee milleoenen: een ander Schip is ghekommen aen Rio de

Lagartos,

Lagartos, ende noch twee andere op verscheyden plaetsen / van de andere en weet men niet: daer was den grootsten rijckdom in die opt uyt Indien scheyde: men seght dat oock een Schip van Peru is ghebleven met vier milleoenen; 't zijn secrete oordeelen Godts / die wilt dat dit Rijck vervallen sal / etc. Francisco Tirolmonte aen Donna Maria Rodriguez; Mexico den 20 Martij 1632. Anno 1631.

Men sal aen 't Hof nu al verstaen hebben 't quaet succes van de Vloote de welcke van hier vertrock naer Castilien den veerthienden October lestleden; ende hoe haer 't onweder over-viel de Vespera van aller Heyligen op de Custe van Campeche in haren kours naer de Havana: de Capitana ende Almiranta zijn beyde vergaen / ende andere Schepen met het Silver van sijn Majesteyt ende Particulieren/ in grooter quantiteyt als opt uyt Indien is gescheept ghe-weest: van de Schepen die naer Spagnien wilden/ en zijn maer ontkommen/ in als twee die inde Havana geraeckt zijn heel qualijck gestelt; ende een d'welck weder ghekeert is te Vera Cruz; ende een d'welck ghestrandt is ende 't meeste Silver daer uyt gebergt/ welck niet veel te bedieden heeft in 't regardt vande reste die verloren is. Considereert Donna Maria, hoe dat dit sal verdrieten aen onsen Koningh / ende hoe het smerten sal aen de Conde Duque, ende 't gantsche Hofghesin / etc. Juan de Aramburu aen sijn Vader uyt Vera Cruz den 28 Martij 1632. Wy liepen uyt dese Haven den veerthienden October, en ons over-viel soo grooten onweder van Noorde winden/ dat meynden te vergaen/ want de Nortes zijn hier slimmer als in Spagnien de Vendevales, ende alsoo 't weder slimmer en slimmer wierdt/ soo keerden weder inde Haven; welck een groote ghenade Godts was/ want is een ghevaerlijcke Barra voor Bercken/ ick laet staen voor een Galeon. (Ick vinde in een ander brief dat dit Schip was ghenaemt La Biscaina Grande.) Daer zijn in dit tempeest vergaen twee Galeoenen van de Koningh / Capitana en Almiranta; en twee Schepen van particuliere; en 't frayste volck dat opt herwaerts over-quam / ende insonderheyt vele Biscayers / ende de beste Soldaten die de Koningh hadde. Alonso Garzia del Castilla aen Donna Beatris de Herrera uyt Vera Cruz den eersten Martij 1632. In mijn voorgaende hebbe verhaelt het ongheluckich succes van de Vloote / ende hoe datter in ghebleven zijn meer dan twee duysent Zielen/ ende soo grooten Schat / zijnde noyt rijcker Vloote af-ghevaren / uyt dese Haven. Don Isidoro Mendes de Sequera aen sijn Broeder / van Neuva Vera Cruz den 15 Januarij 1632. Hier is een Scheepken aen-ghekommen van Campeche, ende brenght nieuws / dat daer aen-ghekommen was een verdwaelt Scheepken/ het welcke mede bracht inde dertich Personen / de welcke sy ghevonden hadden in een Boot inde Zee; dese seyde te wesen van de Capitana van Miguel de Chazareta, de welcke wegen sijn overlijden nu de plaetse hadde van Almiranta, ende de Ammirael Serrano was nu Generael, in dese Capitana, ende nu om de voorseyde reden Almiranta, commandeerde als de oudtste Capiteyn Don Andres de Aristleca, Ridder van St Jago; en was vergaen met wel vijf hondert Menschen; ende dese weynighe hadden haer alleen ghesalveert/ door dien (naer haer segghen) haer vonden inde Chaloupe welck boven hielt doen 't Schip te gronde gingh / en souden mede vergaen zijn / ten ware dit Scheepken haer hadde in-ghenomen: 't welck een kleyne straffe soude gheweest zijn voor haer groote misdaet: want alsoo desen goeden Ridder sijn Chaloupe achter aen hieldt / om soo veel volcks te salveren als hy konde / soo liepen dese de Chaloupe af/ en sloeghen veel volcx doot datter in was / ende en wilden den Ammirael niet in nemen / en dooden oock de Marquis de Salinas, die reede daer in was/ (andere brieven segghen dat de Marquis wel seer badt/ ende alles beloofde om inde Chaloupe te moghen kommen / dan dat hem niet wilden over-nemen / ende dat met de reste is versoncken) om te rooven een

Anno 1631. koffer met Juweelen en Goude Ketenen vande Marquis / ende een ander van den Ammirael, en staken soo van boordt/ en 't Schip sonck stracx daer nae: die inde Chaloupe hadden noch eten noch drincken / noch en wisten niet waer sy waren / doen dit Scheepken by gheval by haer quam / ende hun over nam. Kommende te Campeche, wierden wel ontfanghen; dan Godt openbaerde haer schelmerije; den Hoogh-Boots-man Francisco Granillo, ende twee ghebroeders Los Farfanes wierden oneenich over 't deylen van de Juweelen ende Gout: 't quam ter ooren van de Overheyt / Granillo ende eenige andere wierden ghevanghen / de twee Broeders vluchten; eenighe wierden ghepijnicht/ ende bekenden de gantsche daet; als voren verhaelt; sy beschuldigen alle seer de Capellaen N. N. de Cardenas, etc. Daer nae kregen nieuws / dat op de Custe van Tabasco ghestrandt was 't Schip van Balthasar de Amezquita; hebbe sijn brief ghesien / inde welcke hy schrijft een Schip gesien te hebben met een licht/ d'welck een scheut geschoten hebbende/ verdween/ soo dat ghenoegh verstondt dat ghesoncken was. De andere Fregatte die mede lande aen Tabasco, seght dat de Capitana hadde ghesien sonder masten/ en vol waters / ende dat de Fregatte hadde belast by te houden / 't welcke soude ghedaen hebben/ ten ware een ghewaldighe Noorde windt hem hadt ghedwonghen 't landt te kiesen; geeft quade tijdinghe vande Capitana ende de gantsche Vloote; en noch slimmer van 't Schip van Alonso Suarez, d'welck mede sijn masten quijt was / en vol waters. Daer naer soo heeft men op dese Custe van de oude Vera Cruz ghevonden een groote mast / reede ende boegh-spriet / die ick ghesien hebbe; waer uyt men oordeelt de heele Vloote ghebleven / uytghenomen 't voornoemde Schip/ welck hier inde Haven is ghekommen / d'welck niet wetende waer het was/ vondt sich by Villa Rica, ende wierdt miraculeuslijck binnen ghebracht. Inde Havana zijn alleen gekommen 't Schip van Francisco Nicolas; ende El Rosario van Balthasar de Espinosa, de reste houdt men voor verloren: de twee voornoemde hadden wel tsestich daghen inde Zee ghefwarmt. Don Louis aen sijn Vader uyt de Vera Cruz sonder datum 32. En twijffel niet ofte het verlies van de Vloote sal de Borse van Sevilla in 't grootste ongemack stellen dat oyt heeft gheleden; want 't is inder daet de rijckste Vloote gheweest die oyt is t'zeyl ghegaen uyt dese Haven: insonderheyt de Capitana ende Almiranta; want buyten het regiſter / d'welck veel beliep / wasser een ongheloofſlijcke quantiteyt van Gout en Silver buyten register; van de Marquis de Salinas, vande Generael ende Ammirael die van China waren ghekommen/ ende veel andere. Voor dit ongeluck ende naer/ heeft men hier veel teeckenen gespeurt van Godes toorne; voor / een aerdtbevingh beginnende vande Zee / soo dat de Schepen die ghevoelden/ ende daer naer eenighe Huysen om-verre vallende: de Vloote liep uyt naer dat daeghs te voren haer Generael hadt begraven / die soo subitelijck stierf / dat gheen testament konde maecken: ende weynighe daghen naer dat uyt-ghelopen was / ontstondter 's nachts op 't Eylandt St Juan de Lua soo grooten brandt / datter meer als hondert en tseventich Huysen in d'asschen gheraeckten. Ende stracx daer op quam daer een Scheepken in van Campeche, en bracht het droevich nieuws van 't verlies / d'welck veel wel ghevreest hadden/ die 't ghevaer kenden vanden bocht / ende de furieuse Noorde winden die ontrent die tijdt daer waeyen; want de Vloote was uyt-ghelopen den veerthienden October; Manuel Serrano hadt de plaetse van Generael, een Man die gantsch daer toe onbequaem was/ en gantsch geen Zee-Man/ soo dat daerom gheen raedt en wiste teghen 't onweder: en Don Andres de Ariſtiçaval was Ammirael, een Persoon die wel goede meyninghe hadde/ maer alsoo onwetende was vande saecken ter Zee als de Generael: soo dat beyde dese Schepen deerlijcken om-quamen; ende vande Almirante quamen maer een-en-dertich man

man af vande gheringhste soorte / al Matroosen die haer vilepnlijck meester maeckten van de Chaloupe om 't Gout ende Juweelen te steelen; daer een Jeronimo de Mesa ende de Farfanes de voornaemste van waren / weerdigher om ghehanghen te worden / als eenich goedt gheluck te hebben / etc. El Archid^on Don Alonso de Campos aen Don Johan Grao y Monfalcon uyt Mexico den 15 Februarij 32. Jck heb V. E. gheantwoordt door de ongheluckighe Vloote / die sonder raedt wierdt af-ghesonden den veerthienden October soo gantsch buyten saisoen / ende soo temerairlijck / als men wel ghewaer is ghewordden by 't groot verlies. De Almaranta is gantsch ghebleven / met alle 't ghene in hadde / ende het voorneemste volck; daer zijn alleen van ontkommen eenighe Matroosen met de Chaloupe: ende men verstaet dat de Capitana oock is ghesoncken; met noch twee groote Schepen; ende naer dry maenden zijn alleen twee Schepen / ende die wel gherampaneert / inde Havana gheraeckt: van d'andere Schepen weet men tot desen dach niets: een groot verlies / want noyt rijcker Vloote vertrock van Nova Hispania, etc. Jck soude noch veel meer brieven konnen by-brenghen / en de naemen van veel voorname Lieden verhalen die daer zijn ghebleven / dan soude te verre lopen buyten mijn voornemen / derhalven sal het hier by staecken: en alleen segghen dat by die brieven sien / dat de Generael Thomas de la Raspuru eenighe daghen de Vloote die naer Nova Spagnia gingh / op-hiel / ende selfs by-hieldt ontrent de Cabo St Anton, uyt vreese van onse Schepen / waer door de Spaensche Vloote laet quam inde Haven van St Juan de Lua; ende dese ongeluckige Vloote mede te langh wierdt op-ghehouden. Sal hier noch etwes by voeghen vande Bahia de todos los Santos, (om soo weder ons Quartier te naerderen) om dat het aen-merckens weerdich is / ende de curieuse Leser mijns beduunckens sal aen-ghenaem zijn.

ANNO 1631.

Wy hebben hier voren aen-gheroert uyt de bekenteniſſe vanden ghevangen Francisco de Fuentes, hoe dat van het secours ghekommen inde Bahia by de Armada van Don Antonio de Oquendo Almirante General da Real do Mar Oceano (ghelijck de brieven vanden Provedor Major van de Staet van Brasil Francisco Soares hem intituleren) inde voornoemde Bahia waren ghelaten twaelf hondert Soldaten onder een Regiment: maer alsoo my ter handt is ghekommen een packet met brieven vanden voorseyden Provedor Francisco Soarez aen den Koningh gheschreven / met verscheyden relatien / inde welcke de gantsche ghelegenthept van dit secours naecktelijck werdt beschreven / soo sal de selve tot meerder openingh hier by voeghen / ende met eenen hoe veel de selve jaerlijcx den Koningh kommen te kosten. Uyt de selve brieven ende relatien blijckt; dat over 't selve volck als Maestre del Campo commandeerde Don Christoval Mexia Bocanegra, wiens maentlijck tractament was vier-en-veertich duysent en acht hondert Rees (als de Portugesen rekenen) ofte hondert en twaelf Crusaden; ende in 't jaer vijf hondert en seven-en-dertich duysent ses hondert Rees / ofte derthien hondert en vier-en-veertich Crusaden: hem was by-ghevoeght een Sargeant Major die maentlijck verdiende twintich duysent Rees / ofte vijftich Crusaden: en twee Lieutenanten die maentlijck trocken vier duysent acht hondert Rees / ofte twaelf Crusaden elck. De ghemeyne Soldaten (want de andere Officieren gagie was naer advenant) gagie was yeder man twee duysent vier hondert Rees ter maendt / ofte ses Crusaden. Daer waren onder dit Regiment neghen Compagnien onder verscheyden Capiteynen; de welcke bestonden sommighe uyt twee-en-vijftich / sommighe uyt acht-en-vijftich / en de sterckste uyt acht-en-tsestich koppen sonder de Officieren: ende dat in alles uyt-maeckten met hare Officieren by de ses hondert koppen: 't welcke de helft verscheelt van 't ghene de voornoemde de Fuentes heeft verklaert; soo dat men hier uyt kan sien wat rekeningh op sulcke

ver-

Anno 1631. verklaringhe is te maecken; want mijn segghen gaet vast/ als kommende van de gene die most monsteren ende betalen. Upt sijne rekeninge aen de Koningh over ghesonden blijckt vorder dat dit nieuw Regiment tot secours ghesonden/ de Koningh jaerlijcks koste negen-en-veertich duysent seven hondert en veertich Crusaden van maentlijcke soldije alleen. Daer was te voren inde Bahia een ander Regiment onder de Maestre del Campo Don Vasco de Mascarennas, bestaende upt derthien Compagnien/ de welcke met de Officieren in alles uptmaeckten duysent en ses-en-tseventich koppen; ende met haer Officieren ende 't volck vanden treyn (bestaende upt een Capiteyn/ ses Constapels Major/ en seven-en-twintich andere Constapels/ twee Lieutenants van 't geschut / ende vier Capiteynen entretenidos) den Koningh jaerlijcx quamen te kosten vier-en-tneghentich duysent dry hondert en dry-en-tsestich Crusaden; 't welck alles naerder blijckt by de monster-rollen ende rekeninghen die den voornoemden Provedor aen sijn Koningh over-schickt: soo dat het Garnisoen vande Bahia alsdoen den Koningh weghen soldije alleen jaerlijcks heeft kommen te kosten hondert vier-en-veertich duysent/ een hondert en dry Crusaten: d'welck is een Ducaet ghereкent teghen dry onser Guldens / vier hondert twee-en-dertich duysent/ dry hondert ende neghen Gulden.

Jaer-

Jaerlijck Verhael
VAN DE
Verrichtinghen der Gheoctroyeerde
West-Indische Compagnie.

Kort Begrijp van 't neghende Boeck.

NIeuwe raedtslaghen om de vyandt af-breuck te doen: verstaen de gheleghentheyt van het *Arrayal* uyt twee Over-lopers. Een Carveel ghenomen by *Rio de Jenero*, met Wijn gheladen. Den aenslach op *Tamarica* werdt voor-gheslaghen: ende andere Plaetsen: doch den tocht op *Rio Formoso* ghearresteert. 'T volck ende Schepen daer toe gheschickt. Vergeefsen tocht naer *Olinda*. Des vyandts aenslach op *Antonio Vaaz* Eylandt. Hoe den tocht op *Rio Formoso* af-liep. De vyandt steeckt een Pack-huys met Suyckeren aen brandt. Een Suycker-Molen in *Serinhain* gheruyneert. Een Carveel verbrandt. Nieuwe raedtslaghen. Den tocht naer *Tamarica* besloten. Een Carveel kommende van Portugal ghenomen. Noch een Carveel met Suyckeren ghenomen. Besluyten de *Cabo S' Augustin* aen te tasten. Een Carveel ghenomen by de *Brack*, met twee hondert en dertich kisten Suyckeren. Den aenslach op de *Cabo* misluckt. Aen *Rio Formoso* gelicht twee Carveelen met ontrent vijf hondert kisten Suyckeren. Een Scheepken verovert met hondert en twintich kisten Suyckeren. Den *Ammirael Marten Thijsz.* vertreckt met een groote Vloote naer West-Indien, ende eenige Schepen naer 't Vaderlandt. Een Carveel ghenomen met twee hondert en vijftich kisten Suyckeren by de *Bonte Koe*. Den tocht naer *Garassu*. Nemen 't Stedeken in, plonderen het, ende bekommen rijcken buyt. Gheleghentheyt vande Plaetse ende ander omstandigheden uyt een gheintercipieerden brief. Des vyandts secours komt te laet. Een Carveel verovert ende inde grondt ghehackt. Verslaghentheyt der Portugesen ten platten lande. De vyandt soeckt onderhandelinghe,

ende de consideratien daer op ghevallen. Een Passagie-Barcke ghenomen. Den tocht vande *Gouverneur* naer *Barra Grande.* Landen daer. Vinden een Pack-huys met Wijnen, die af-brenghen. Verbranden eenige Huysen, ende keeren weder naer *'t Reciff.* Een Schip ghenomen met dry hondert en dertich kisten Suyckeren. Den tocht naer *Cattawamba.* Een Passagie-Barcke ghenomen, ende een Carveel ghedestrueert met stuck-goederen. Den tocht vande *Gouverneur* om de Zuydt. Landen aen *Barra Grande;* marcheren te landt-waert in: de vyandt verbrandt twee Huysen met Suyckeren: de onse verbranden een Suycker-molen, ende keeren te rugghe. Landen aen *Porto Francese:* trecken te landt-waert in; ruyneren een Suycker-Molen ende eenighe Huysen. Wordt van de vyandt in 't retireren ghevolcht. Verkiesinge van twee Heeren ghedeligeerde Bewinthebberen, ende haer vertreck. Copije vanden brief by de onse aen de Inwoonderen ghesghreven. Ontdeckinghe van 't verraedt van *Leonardt van Lom:* sijn confessie: executie daer op ghevolcht. De Heer *Matthijs van Ceulen* arriveert in *Brasil.* Den tocht naer de Zuydt. Landen achter *St Alexio:* trecken naer *Rio Formoso:* vinden onder-weghen dry Schepen, daer sy twee van ruyneren. Kommen aen de mondt van de Rievier: verbranden eenighe Huysen; ende besichtighen 't Fort d'welck de vyandt daer hadde. Keeren naer *St Alexio*, ende verzeylen weder naer *Camarigibi.* Vinden een Pack-huys met neghen-en-twintich kisten Suyckeren, die af-brenghen: trecken langhs de strandt naer 't Zuyden: verbranden eenighe Huysen, ende een Suycker-Molen, ende keeren den lesten *December* weder voor *'t Reciff.* De reyse van *Cornelis Cornelisz. Jol* met den *Otter.* Neemt een Schip van *Madera* met Wijnen. Verrichtinghe van eenige Schepen vande Vloote van den *Ammirael Marten Thijsz.* Besoecken de *Caribise* Eylanden; ende *Porto Rico.* Eenighe particuliere aenmerckinghen op de Suydt-Custe van *Hispaniola.* De *Rave* verovert een Scheepken met Wijn ende Suyckeren. Gheleghentheyt van *Beata* ende *Altovelo.* Voorder verhael van de Vloote van den *Ammirael.* Verdeylinge van de Schepen op verscheyden tochten. Kommen weder by een aen de *Cabo Tiburon.* Particulier verhael vande voyagie van *Galeyn van Stapels.* Komt aen de *Cabo de Corrientes.* Steeckt over naer de vaste Custe. Kommen op de Custe van *Yucatan.* Landen aen *Sisal*, ende plunderen de Plaetse, varen voorts de Custe van *Yucatan* ten eynde. Nemen een ledighe Barcke voor *Campeche.* Lopen tot inden bocht van *Mexico.* Kommen alle t'huys sonder voordeel voor de Compagnie. Vervolgh vande voyage van *Cornelis Cornelisz. Jol*, met den *Otter*, neffens de *Zee-Ridder* en de *Zuydt-Sterre.* Doen een landt-tocht op *Hispaniola.* Eenighe gheleghentheden van 't West-eynde van *Hispaniola* ende 't Eylandt *Guanabo.* Lopen aen de *Tortuga* achter *Hispaniola:* des selves gheleghentheyt.

gentheyt. Keeren van daer weder naer de vaste Custe, ende kommen daer aen ontrent Sta *Martha*, ende soo voorts in *Zamba*: kruyssen ontrent de groote Rievier *Magdalena*. Nemen een Schip met hondert pijpen Wijn. Den *Otter* steeckt daer mede over naer *Cuba*, vervalt op de *Serranilla*. Ghestalte van die drooghte. Komt te reede achter het West-eynde van *Ista de Pinos*. De andere twee Jachten kommen daer weder by hem. Nemen een Schip kommende van *Nova Hispania*. Nemen noch een Barcxken ofte twee; ende varen voorts naer huys.

Lijste vande Schepen ende Jachten dit jaer naer Pernambuc uyt de respective Cameren vertrocken.

Uyt de Camer van Amsterdam.

	Schepen	lasten	metale	ysere stucken	Matroosen	Soldaten.
4 Januarius	Overijssel	160	8	22	83	40.
	Blaeuwe Leeuw	220	8	24	106	57.
	Swol	130	8	20	65	40.
	West-Vrieslandt	200		21 bevracht	26	52.
	Swarte Leeuw	150		11 bevracht	18	35.
	Sta Clara	130		16 bevracht	28	36.
	Koningh van Sweden	140		11 bevracht	19.	
10 Mayus	Gelderlandt	300	8	22	52	10.
	Naerden	60		14	40	
5 Septemb.	Phœnix	60	2	16	30	
	Spieringh	5				
8 October	Fama	300	10	28	130	128.
	Zutphen	250	14	26	91	86.
	Otter	90	6	14	58	20.
11 Ditto	Haringh	140	2	16	30	59.
13 Novemb.	Witte Duyf	140		bevracht	17	30.
10 Decemb.	Bonte Koe	150		14 bevracht	24	50.
	Vijghe-Boom	150	2	8 bevracht	18	50.

Uyt de Camer van Zeelandt.

3 Martius	Eendracht	80	2	22	40	31.
13 October	Middelburgh	250	10	22	100.	
	De Leeuw	120	2	16	36.	
16 Decemb.	Noordt-Sterre	30	2	14	30	40.

Uyt de Camer vande Mase.

5 Martius	Tijgher	70	4	18	61	
	Oragnie-Boom	120		14	41	17.

Uyt de Camer van Stadt en Landen.

9 Mayus	't Vosken	70	4	10	42	11.
	De Hope	150		14 bevracht	20	26.
11 Novemb.	Goude Leeuw	250	8	22	65	8.

Het neghende Boeck.

Anno 1632. Januarius.

HET volck van den tocht naer Rio Grande weder ghekommen zijnde den thienden Januarij deses jaers / in voegen voren verhaelt: heeft men sich op nieuws beginnen te beraden/ wat men nu voorder best soude voor-nemen / om den vyandt af-breuck te doen. Daer waren eenighe van onse Over-lopers weder ghekommen / dewelcke verklaerden dat alleen des nachts twee van des vyandts Compagnien quamen waken inde Stadt Olinda, maer datter des daeghs geen wacht en wierde ghehouden. Dat by het Arrayal laghen negen van des vyandts Compagnien / van de welcke maer een deurgaens daer in lach/ ende de andere daer om her / doch datter des nachts noch een in trock om de wacht te bestellen. Dat het volck nieuwlijck haer uyt Spagnien toe ghekommen/ uyterlijck bestaen hadde/ in acht hondert man/ vande welcke al inde hondert ghestorven waren / ende dat de Gasthuysen allenthalven noch vol laghen van krancken. Dat het meeste volck / d'welck binnen het Arrayal lach/ waren Portugesche Koop-lieden / die uyt de Stadt Olinda ontkommen waren. Dat het selve ghelegen was op een heuvel / de wal soo hoogh als die van ons Fort de Bruyne, maer niet soo steyl op-ghewrocht / ende de grachten niet veel te bedieden: dat 't selve vier-kant was sonder flanckeringhen; de Rieviere een musquet-scheut daer af lopende / ende 't landt daer ront-om vol Bosschagie. Dat de Brasilianen meest al waren verlopen / ende seer bevreest voor de komste vande Tapuyes. Dat die van het Legher des vyandts hare behoeften meest mosten krijgen vande Cabo St Augustin, sulcx dat indien de onse de selve konden bemachtighen /. het ooghen-schijnlijck met het Legher by het Arrayal soude ghedaen wesen. Voor dit aen-brenghen wierdt inden Raedt wederom voorgheslaghen dat men het Arrayal behoorde aen te tasten / doch wierdt het selve als ondoenlijck by de Krijghs-Oversten af-gestemt. Den elfden Januarij quam daer een Carveel op/ by de Schepen de Meerminne ende Leeuwinne opghesonden/ de welcke kruyssende voor Rio de Jenero, het selve daer ontrent onder de Eylanden hadden ghenomen / was geladen met tachtich pijpen Wijns/ ende eenighe kleynigheden. Ten selven dage wierdt mede inden Raedt voorgestelt of men yets soude voor-nemen op de Cabo St Augustin, doch niets besloten. Den twaelfden wierden twee Compagnien vier-roers ende twee Compagnien musquettiers gesonden over de Rievier/ achter 't Fort Ernestus, doch en vonden daer gheen ghelegentheyt om yets te verrichten: in 't weder-keeren schoot de vyandt uyt het Bosch onder haer/ doch en quetste maer een Soldaet. Het beraden werdt ondertusschen vervolght onder de Raden ende de Krijghs-Oversten; ende alsoo dese het bespringhen vande Cabo St Augustin voor als noch niet doenlijck en oordeelden / ende 't selve af-sloeghen: ende daer teghen wederom voor-sloeghen de bemachtinghe van 't Eylandt Tamarica, om de noodighe verversinghe voor 't volck ende brandt-hout beter ende ghemackelijcker te bekommen: soo wierdt by de Raden haer te ghemoet ghevoert / ofte niet alsoo bequaemlijck de voordeelen die by Tamarica verwachten / naerder by souden verkreghen werden / met een Quartier te legghen achter het Fort Wardenburgh: dit scheen de Krijghs-Oversten niet qualijck te ghevallen/ ende

ende de gheleghentheyt daer toe wierdt by eenighe besichticht / de welcke aen-brachten / dat het hout daer wassende / tot brandt niet bequaem en was. Daer wierdt mede by de Major Rembach voorgheslaghen dat men op de Afogados versoecken soude / ende verthoonde 't selve doenlijck te wesen / indien den Ammirael een goedt aental Boots-volck konde leveren / de welcke ondertusschen de Fortressen hielpen bewaren. Ende eyndelijcken wierdt by den Raedt Carpentier voor-ghestelt dat men met kleyn ghevaer Rio Formoso soude konnen in-nemen / ende met een kleyn Fortjen beslaen / waer door de vyandt groote af-breuck soude kommen te lijden. Des anderendaeghs den Raedt weder vergadert zijnde / wierdt by den Ammirael voor-ghedraghen / dat hy seven hondert Boots-ghesellen konde aen landt brenghen / om alsoo den tocht ofte naer het Arrayal ofte naer de Afogados doenlijck te maecken: doch de meeste Officieren werden daer in eens / dat men den tocht op 't Arrayal noch wat soude laten berusten / ende onderstaen wat men op Rio Formoso soude konnen doen. Deswegen alles met der ijl tot desen tocht veerdich ghemaeckt zijnde / is den Heere Gouverneur selfs nevens den Ammirael Walbeeck, den Oversten Lieutenant Schutte, de Majors Berstet ende Schuppen, ende andere Krijghs-Officieren scheep ghegaen met derthien Compagnien / waer onder twee Compagnien vier-roers waren / ende zijn naer Sonnen onder-gangh t'zeyl ghegaen. De Schepen waren dese / de Gheunieerde Provintien, Amsterdam, Amersfoort, de Gulde Leeuw, Zeeuwsche Jagher, de Hope, de Maeght van Dordrecht, 't Wapen van Delft, Munnickendam, de Griffoen, 't Wapen van Medenblick, Groot Hoorn, Omlandia, Vriessche Jagher, 't Jacht Pater, Oost-Cappel, ende 't Jacht Pernambuc quam onder-weghen by haer. Dewijl dese uyt waren / soo trocken de Capiteynen Cloppenburgh, de Vries, ende noch een met hare Compagnien / ende eenige uytschot van musquettiers / den twee-en-twintighsten inde Stadt Olinda, meynende volghens het aen-brenghen vande Overlopers / aldaer te vinden twee Compagnien vande vyandt / ende die te verrasschen / doch daer kommende / en vonden gantsch gheen volck / als twee Munnicken / een Swarte / ende twee Brasilianen / soo dat onverrichter saecken weder keerden / ende alleen den eenen Munnick mede brachten. De vyandt loerde ondertusschen op onse sterckten op 't Eylandt Antonio Vaaz, ende quam den dry-en-twintighsten 's nachts met een stercke partije / doen 't water op sijn leeghste was / over de Rievier / ende dede een aenval op de Redouten achter 't Fort Ernestus gheleghen / ende meynde die te beklimmen / maer ons volck haer by tijdts ghewaer werdende / weerde sich dapper / ende sloegh de vyandt af met morghen-sterren ende piecken: de vyandt niettemin en liet sich soo niet af-wijsen / maer wierp veel vier-potten inde Redouten: doch ons volck d'welck in 't groot Quartier lach / ondertusschen inde wapenen gebracht zijnde / soo dede den Oversten Lieutenant Colonel een scheut met canon onder de vyandt doen / soo dat de selve seer confuselijcken te rugghe trock. Den ses-en-twintighsten ende seven-en-twintighsten keerden de Gouverneur met sijn byhebbende Schepen ende volck weder aen 't Reciff, hare reyse was in deser voeghen af-ghelopen. Als sy des nachts t'zeyl ginghen van 't Reciff, soo quamen des morgens in 't gesicht van Rio Formoso; alwaer twee uyren voor-middach setten op seven vademen water / ontrent een vierendeel mijls buyten de wal. Dien dach wierdt om-ghebracht met het volck te landen ende in ordre te brenghen. De Portugesen de onse ghewaer wordende / ende wel siende dat niet machtich waren de onse te weder-houden / staecken een Pack-huys met dry hondert kisten Suyckeren selfs aen brandt: ende ons volck leyde sich dien nacht neder op het strandt. De plaetse daer men het Fortjen legghen soude / wierdt besichticht / doch wierdt gantsch onbequaem bevonden / want het

Anno 1632.

Nn 3 strandt

ANNO 1632. strandt daer het legghen soude / en was maer een half musquet-scheut breedt/ ende daer aen lach Bosschagie / ende achter de selve Berghen / die over alles heerschten wat men op strandt hadde konnen maken. D'welck de onse siende/ ende geen voordeel meer binnens landts konnende doen/ vertrocken weder van daer naer 't Eylandt St Alexio, ende sonden 't volck naer de Riviere van Serinhain; bevonden dat het volck daer ontrent oock al ghevlucht was: ende daer eenighe stercke te legghen / gantsch ondienstich / om dat de vyandt daer deur niet en konde benauwt werden / maer effen-wel een vrijen wegh door het binnen-landt behouden: vijf ofte ses Huysen die daer stonden / werden inde asschen gheleght/ ende alles wat bereycken konden/ bedorven; oock een treffelijcke Suycker-Meulen/ hoe-wel wat dieper in 't landt lach. Vinde by de onse aen-gheteeckent/ dat daer wel by de twaelf hondert kisten wierden verbrandt/ door dien gheen karren ofte ander middel hadden om die af te brenghen. Keerden wederom 't scheep/ ende het Schip Groeninghen neffens den Haringh onder St Alexio ghelaten hebbende / ende de Fortuyn ghesonden naer de Cabo St Augustin; soo voeren van hier voorts naer Barra Grande, (doch waren eerst aen in Porto Calvo, deden een landt-tocht / doch bequamen niets als inde dertich Beesten/ die over de Schepen verdeylt wierden) alwaer mede gheen gheleghentheyt naer haren sin en vonden: verbranden daer een van des vyandts Carveelen: ende zeylden voorts naer Camarigibi: landen daer / ende joeghen eenighe Beesten op. Doch alsoo de twee Suycker-Molens van dat gheweste wel dry mijlen vande Rievier stonden/ ende by de ses mijlen vande plaetse daer sy ghelandt waren / soo en konden niet gheraden vinden derwaerts te trecken / maer deden 't volck weder scheep gaen / ende quamen te rugghe naer het Reciff. Desen tocht soo met weynich voordeels af-ghelopen zijnde / soo begonden op nieuws raedt te pleghen wat men vorder doen soude: ende alsoo de meeste Hoofden van het Krijghs-volck alle weder voor-sloeghen den tocht naer Tamarica, soo wierdt de selve eyndelijck besloten ende alles daer toe veerdigh gemaeckt. Dewijl daer mede doende waren/ soo wierdt ter Zee mede

Februarius. den orboir gedaen; het Jacht Pernambuc ontmoete den vijfden Februarij het Jacht Pater ende quamen den sevenden by de Fortuyn, dewelcke ontrent Rio Formoso een Carveel kommende uyt Portugal hadde ghenomen; daer sy mede naer Pernambuço liepen ende quamen te samen den een-en-twintighsten voor het Reciff op de reede/ was geladen met Wijn/ Vijgen en Rasijnen. Den vijfden gingen t'seyl de Griffoen en de Pater, zijnde voor vijf maenden ghevictualieert/om voor de Bahia te kruyssen/ende den sevenden 't Schip Munnickendam om by Zuyden te kruyssen. Den twaelfden Amsterdam ende Groot Hoorn, om ontrent veertich mijlen buyten de wal te kruyssen. Ende den vijfthienden 't Jacht Muyden, om voor de Cabo St Augustin te houden. Den Ammirael Marten Thijsz. was ondertusschen den negenthienden des selven maendts met het Jacht de Windt-hondt, ende noch twee andere Schepen / van 't Reciff t'zeyl gegaen/ om te sien of hy eenige Schepen vande Vyandt op de Custe konde betrappen; nam sijn cours naer 't Zuyden/ende was den twee-en-twintigsten nevens Barra Grande, ende alsoo daer gheen Schepen en vernam/ sackte hy weder naer het Noorden / so dat sich den vijf-en-twintigsten weder bevont nevens de Cabo St Augustin. Sach daer binnen leggen elf Portugesche Schepen/ vande welcke vier Carveels ende een ree-zeyl gereet lagen om uyt te lopen: so dat daer ontrent af ende aen hielden om op de selve te passen / ende den Ammirael verovernde eyndelijck een Carveel gheladen met twee hondert ende veertigh kisten

Martius. Suyckeren/ende quam daer mede in Martio voor 't Reciff op de rede. Den tweeden Martij trock de Gouverneur Wardenburgh 's nachs uyt met eenige troupen/ om de vyand in een embuscade te locken/ doch deselve wachte sich daer voor eñ hieldt

hieldt sich buyten haren reyck / soo dat onverrichter saecken weder-keerden. Ondertusschen waren eenighe Schepen uyt het Vaderlandt aen-ghekommen met brieven vande XIX. de welcke haer beklaeghden dat aldaer niet ten principalen en wierde verricht / ende belasten op 't hooghste / het Arrayal ofte eenige andere Plaetse van importantie aen te tasten. De Hooft-officieren ende Capiteynen wierdt openinge van desen brief ende last gedaen / ende men begonde op nieuws te beraden wat men best soude ter handt nemen om desen last te voldoen: want eenighe vande Raden oordeelden mede datmen met het destrueren van de Suycker-molens ende ruyneren van 't platte landt / de Inwoonderen niet licht tot een onderhandelingh soude konnen brenghen / soo langh men de vyandt niet uyt sijn voornaemste voordeelen ende insonderheyt de plaetsen aen de Zee leggende / hadde verjaeght / langs de welcke sy nu ende dan alle toe-voer bequamen ende meerder hulpe verwachten. Sulcx dat alles met rijpen raede wel overweeght zijnde / eyndelijck den vierden Martij wierdt besloten dat men de Cabo St Augustin soude aen-tasten ende sien te bemaghtigen / want het Arrayal te winnen / d'welck haer boven al in acht was gegeven / oordeelden de militaire Officieren voor als noch onmogelijck. Terwijle men sich hier toe gereedt maeckte / soo wierdt den Ammirael Maerten Thijsz. den Oversten Lieutenant Steyn-Calenfels, de Majors Kray ende Berstet, nevens eenighe andere Officieren gesonden om de gelegenheyt van die Plaetse wel te ondersoecken; de welcke daer ontrent geweest zijnde / den thienden weder quamen ende voor bescheyt brachten; datse twee Baykens gevonden hadden / daer sy oordeelden dat men 't volck soude konnen onverhindert landen / de eene aen den voet vanden Bergh / ende de andere dry ofte vier uren gaens daer beneden: Den neghende wiert een Carveel / uyt Spagnien kommende / aen de wal ghejaeght ende bedorven. Den elfden arriveerde aldaer uyt het Vaderlandt het Jacht de Brack, d'welck op de Custe van Brasil verovert hadde een Carveel / geladen met twee hondert en dertich kisten Suyckeren / ende bracht 't selve op. Alles nu tot den tocht veerdich zijnde / soo zijn den derthienden / de Gouverneur, de Politique Raden Carpentier ende Walbeeck, den Ammirael, den Oversten Lieutenant Steyn-Calenfels, met achthien Schepen / te weten: de Geunieerde Provintien, den Hollandtschen Thuyn, de Goude Leeuw, Hollandia, Amersfoort, den Oliphant, Walcheren, Dordrecht, de Pinas, Groeningen, Graef Ernst, Omlandia, Pernambuco, de Brack, de Wind-hondt, 't Wapen van Delft, 't Wapen van Medenblick, den Vrieſschen Jagher; t'seyl ghegaen des nachts / hebbende op dese Schepen gheset veerthien Compagnien Soldaten. Sy quamen ontrent de midder-nacht ontrent de Cabo ende daer gemoeten haer noch vijf Schepen die daer om her kruysten. S'anderdaeghs 's morghens voor den daghe zijn daer geanckert; ende 't volck ghereedt zijnde / is de Gouverneur ende den Oversten Lieutenant neffens de Raden Carpentier ende Walbeeck in de Chaloupe ghetreden / om den anderen van raedt te dienen; ende zijn soo nevens het Krijghsvolck naer de wal gevaren: maer dicht aen land kommende vonden deurgaens een riff daer de Zee seer op brande / soo dat moesten af-houden ende wenden: ondertusschen wierden een kleyne Baeye gewaer / wat hooger liggende ter zijden van een Bateryken / van de welcke de vyandt met een stuck schoot; hielen daer nae toe / ende daer vertoonden sich ses man te peerde: noch naerder kommende / wierden eenige Wercken gewaer / doch sagen geen volck / doch als vast op stonden met de piecken in de hand / van meyninge zijnde aen land te springen / so vertoonde sich de vyandt / ende dede op de onse een dappere charge / uyt twee Borst-weren / d'een boven d'ander tegen het voet-strand op geworpen: soo dat maer dry Booten by haer hebbende (de eene met vier-roers en de andere al met piecken / ende in de derde de voornoemde Officiers met hare Dienaers) weder vande

Anno 1632.

Anno 1632. vande wal moesten af-wenden / de andere Boots noch een goet stuck weeghs achter zijnde. Het scheen aen de charge dat inde Borstweringen wel drie hondert mannen mosten liggen / ende daer verthoonde sich op een bergh noch meer volck. De Gouverneur dede terstont alle de Capiteynen in sijn Chaloupe kommen / ende overleyde met de selve de gelegenheyt vande Plaetse ende de macht vande vyandt die sich verthoonde / ende wierdt geoordeelt / dat het landen / ende de vyandt uyt sijne Wercken te drijven / eenichsints doenlijck was / ende waren des wel gewogen / hoe-wel 't selve oock al sijne swarigheden stondt te hebben / door dien het Bayken soo enge was / dat maer vijf of ses Boots ten hooghsten konde aen-leggen / ende de Soldaten vande andere Boots souden hebben moeten over-klimmen / daer uyt licht eenighe disordre hadde te ontstaen: dan overwoghen daer by / dat alse schoon dese wercken souden gewonnen hebben (alsoo vanden bergh daer Nossa Sennora de Nazareth opleght / gecommandeert wierden) de selve alsser meerder macht vande vyandt quam / weder licht souden moeten verlaeten / ten ware men den grooten Bergh in name ende fortificeerde; 't welck sy seer swaer achten om dat van sulcke aerde bestaet / als den rooden Bergh by Olinda, ende dat de Wercken te wijdtluftich souden vallen / vele kosten / ende grooter besettinge vereysschen als 't Reciff selve / ende dat als dan noch niet veel te beduyden soude hebben. Haer quam oock voor dat het een Kaelen Bergh was / sonder hout ende andere materialen tot fortificeren noodich; ende insonderheydt / dat hare troupen niet machtigh genoech souden wesen / om den gantschen Bergh teghen de aenkomste vande Vyandt uyt het Arrayal te besetten. In somma om dese ende andere redenen en vonden niet geraden met dit werck voort te varen / maer vonden geraedender 't selve als noch te staken / ende weder naer 't Reciff te keeren. Ondertusschen alsoo vernaemen uyt een Portugees / dat in Rio Formoso laghen twee Carveelen met Suyckeren gheladen / ende datter twee Huysen stonden vol Suyckeren / soo wierden den vijfthienden te rade / derwaerts te zeynden vijf ofte ses Schepen met vier Compagnien Soldaten / onder het beleydt vanden Major Schuppen, ende keerden des anderendaeghs weder naer 't Reciff. Den twintighsten quamen te rugghe aen 't Reciff de Goude Leeuw, 't Wapen van Medenblick, de Pinas, de Brack, de Rave, Sandijck, den Boeyer, ende twee Chaloupen, die met de voornoemde Major gheweest waren aen Rio Formoso, ende hadden daer ghelicht de twee Carveelen / te samen in-hebbende ontrent de vijf hondert kisten Suyckeren. Daeghs daer aen arriveerden twee Fluyten, de Swarte Leeuw van Edam, ende West-Vrieslandt, kommende uyt 't Vaderlandt; ende de Bonte Koe, de welcke onder-wegen een Scheepken hadde ghenomen / gheladen met

Aprilis. hondert ende twintich kisten Suyckeren. Inde maendt van April, alsoo het winter ende reghen-saisoen nu voor handen was / ende op dese Custe met de groote Schepen weynich te verrichten / soo wierdt goedt ghevonden ende besloten den Ammirael Marten Thijsz. met een stercke Vloote naer West-Indien te zeynden / om aldaer de vyandt te beschadigen. Hem werden toe-ghevoeght de volghende Schepen. De Goude Leeuw ende Munnickendam vertrocken den tweeden April, ende de Windt-hondt den sesten: ende den Ammirael volghde den elfden met negenthien Schepen / te weten / de Gheunieerde Provintien, den Hollandtschen Thuyn, Groot-Hoorn, Amsterdam, Hollandia, den Oliphant, Amersfoort, Groeningen, Omlandia, Maeght van Dordrecht, Walcheren, Pernambuc, Vriessche Jagher, Wester-Souburgh, Arca Noë, Rave, 't Wapen van Delft, Zeeuwsche Jagher, ende Pater: doch dese vier laeste zijnde met Suyckeren ghVeladen / hadden met den Oversten Lieutenant Steyn-Calenfels, (die sijn afscheyt hadde bekommen) ende de Politique Raedt Seroos-Kercken, maer een stuck-weeghs mede te zeylen / ende dan voorts recht naer 't Vaderlandt

landt te keeren. Op de Custe van Brasil bleven noch derthien soo Schepen als Jachten / ende voor Commandeur op de Custe Jan Mast van Zeelandt. De verrichtinghe van dese Vloote onder 't beleydt vanden Amirael, sullen hier naer verhalen / ende voorts-varen met 't ghene te lande / ende ontrent Brasil voorder is voor-genomen. Den thienden werdt by de Bonte Koe, d'welck den sevende van 't Reciff was t'zeyl ghegaen / op de hooghde van vijf graden verovert een Carveel / kommende uyt Goiana, ghcladen met twee hondert en vijftich kisten Suyckeren Blancos. Den sesthienden wierden Swol, Graef Ernst, ende 't Bootjen Oost-Cappel, ghesonden naer de Bahia om te kruyssen. Den seventhienden wierdt by de onse een Carveel / kommende uyt Spagnien / ghcladen met Wijn / Olye / ende stuck-goederen / aen strandt ghejaecht / achter een kleyn reciff tusschen de Caep ende 't Eylandt St Alexio, daer de onse naer toe voeren / doch alsoo de vyandt sterck op 't strandt was / ende fel schoot / moesten met verlies van een man ende eenighe ghequetste retireren. De Vloote vertrocken zijnde / ende daer mede de oudtste ende langhst in dienst ghewesene Soldaten: ende by preuve bevonden zijnde dat met de macht die in Brasil was / op de Plaetsen by Noorden ende by Zuyden Olinda gheleghen / niet voorderlijcks en was te verrichten / soo wierdt de Gouverneur te rade een tocht binnens landts te doen / op een Stedeken ghenaemt Garassu, ses of seven mijlen van het Reciff Noordt-waerdts gheleghen / ende anderhalf mijle vande Zeestrandt; op dat de vyandt met het benauwen ende verderven vande Inwoonderen / die hem dagheliicx in sijn Legher met Volck / Gelt / ende Vivres behulpich waren / van dese middelen mochte werden ontset. 'T welck met de Politique Raden overleght hebbende / ende by de selve goedt ghevonden zijnde / is alles inder ijl daer toe veerdich ghemaeckt. Ende is de Gouverneur selfs / met de Major Rembach ende ses Compagnien Soldaten / te weten / vijf Compagnien vier-roers / onder de Capiteynen Pierre le Grand, Cloppenburgh, Meppel, Drost ende Busson, ende een Compagnie ghecommandeerde pieckeniers / onder 't beleydt van Capiteyn Balthasar Bijma; te samen sterck vijf hondert man; ende daer by noch dertich of veertich Swarten / om de noodigheden naer te draghen, den lesten April des avondts ten ses uyren van het Reciff ghetrocken langhs het strandt voor-by de Stadt Olinda. Tot daer ghekommen zijnde / vonden daer twee Sentinellen te peerde / die aldaer wacht hielden / om soo wanneer eenich van ons volck daer ontrent mochten ghewaer werden / den Gouverneur Albuquerque spoedeliick daer van te waerschouwen: ghelijck dan soo haest sy de onse vernamen naer het Real toe zijn ghevlucht. Dit en konde de onse niet verhinderen / door dien het Real wel twee uyren van daer was / ende eer de vyandt konde by de werck kommen / waren de onse / alsoo sterck marcheerden / te verre voor-uyt. Souden effen-wel ghenootsaeckt gheweest zijn weder te keeren / ten ware Godt den reghen twee daghen te voren hadde doen op-houden / want moesten door dry wateren passeren / die van d'een zijde tot de andere / tot aen de middel diep waren; soo dat indien 't dese daghen gheregheut hadde als te voren / ende ghelijck het in dese Landen om dese tijdt ghewoonlijck is te doen / meest alle dage / en hadden dese wateren niet konnen deur kommen: zijnde de twee welcke by Zuyden Paratibi legghen / wel een quartier-uyrs wijdt voor een man alleen te gaen / ende het derde aen de overzijde van Paratibi wel een half mijle. Trocken voorts over hooghe steenachtige Berghen / ende dan weder deur soo enge passagien wel twee uyren langh / dat man voor man alleen daer konde door gaen / ende soo duyster / midts de donckerheyt vande nacht / (alsoo de Mane ontrent dry uyren voor dach onder gingh) en de dichtheyt vande Boomen / dat niemant een ander / die maer twee treden voor hem was / en konde bekennen / waer deur de troupen verscheyden

Oo malen

Anno 1632. malen vande wegh/ ende malkanderen verdwaelden/ soo dat een merckelijcke hulpe Godts was/ dat den anderen weder vonden: ende en was daer gheen kleyn ghevaer in ghelegen/ want op d'een ende d'ander zijde van Paratibi, ter rechter ende ter slincker-zijde vande wegh/ stonden menichte van Huysen ende Dorpen/ daer veel volcks woonde: behalven ses ofte seven Suycker-Molens ront-om Garasu gheleghen; de welcke/ indien sy de onse maer hadden ghewaer gheworden/ lichtelijck met verkappen van Boomen dwars over de wegh/ den voort-gangh vande onse hadden konnen verhinderen/ tot dat hulpe uyt het Real hadden bekommen. Weswegen dan de Gouverneur beducht zijnde/ soo stil voort trock als moghelijck was/ ende mijde alle Huysen die by de wegh laghen. Ondertusschen ghemoeten hem vier Waghens in 't op-gaen van een Bergh/ dan de Lieden diese gheleyden/ wierden terstondt neder-ghehouwen/ ghelijck alle andere die in haren wegh ghemoeten/ alsoo weghen de enghte vande strate niet en konden ontgaen; behalven eenige weynighe die haer vrywillich ghevanghen gaven. Zijnde soo eyndelijck den eersten May ontrent de middach/ sonder ontdeckt te zijn/ voor de Stadt ghekommen/ soo heeft de Gouverneur den Major Rembach belast met dry Compagnien daer in bataille te blijven staen/ ende is selfs met dry andere Compagnien voort ghetrocken/ ende heeft de Plaetse heel onversiens over-vallen/ want weghen den regen-tijdt ende slimme weghen/ daer gantsch gheen vreese voor de onse en hadden: daer wierden inde eerste furie veel Portugesen/ voornaeme Lieden/ ter neder ghehouwen/ ende eenighe weynighe met vijf ofte ses Geestelijcke Personen ghevangen ghenomen. Men gist datter wel over de hondert Portugesen zijn doot ghebleven/ behalven de ghequetste die noch ghevlucht zijn; vande onse bleven seven ofte acht doot/ ende twintich of vijf-en-twintich ghequetst/ waer onder de Major Rembach een was/ nevens noch eenighe Officieren. De Gouverneur de Plaetse machtich wesende/ vondt aldaer over de twee hondert pijpen Wijns/ de welcke hy alle/ uyt vreese dat het volck sich soude droncken drincken/ den bodem dede in-slaen. Droegh oock sorghe voor het Vrouwvolck/ want alsooder vele fraye Vrouwen wierden gevonden/ vreesende voor ontucht/ dede de selve al inde Kercke gaen/ ende by een Lieutenant ende eenighe musquettiers bewaren. Naer dat de Stadt by 't volck gheplundert was/ (de welcke daer een seer rijcken buyt bequamen/ om dat den meesten rijckdom uyt Olinda sich derwaerts hadde vervoeght) ende 't volck ghereedt zijnde om weder af te trecken/ soo wierdt den brandt ghesteken in eenighe Huysen/ ende de Gouverneur nam sijn wegh naer het Fort Oragnien, op 't Eylandt Tamarica, wesende wel dry uyren gaens van daer. Dit Stedeken (naer 't verhael van Duarte Mendez Serraon, Priester/ wiens brief ghelesen hebbe uyt dese Plaetse naer het in-nemen ghescheven) wierdt by de Portugesen ghenoemt Villa do Santo Cosmo de Garazu, ende lach vijf Spaensche mijlen van Olinda (onder welck het stondt) naer 't Noorden. Hadde vier Kercken/ de Parochiale ghenaemt do Invocaçaon do St Cosmo: de Misericordia: de Heremitage de Sta Cruz: ende aen 't eynde 't Clooster van de Capuchinen da Invocaçaon de St Antonio. Is ouder als Olinda, ende heeft eertijdts grooter gheweest/ dan met het op-kommen van Olinda heeft dit af-ghenomen: soo dat doen maer en hadt in sijn begrijp veertich of vijf-en-veertich Huysen/ ende sijn meeste Inwoonders waren uyt ghewekene van Olinda, ende 't Reciff. Desen Priester schrijft dat ons volck daer quam terwijlen 't meeste volck inde Misse was/ alsoo het de Feest was van S[t] Jacob ende Philips: ende hoe-wel eenighe de onse saghen uyt hare deuren/ doen sy voor de Stadt stil hielden/ soo lieten haer selven voorstaen dat het haer eyghen volck was/ d'welck naer Tamarica wilde/ om dat men weynich te voren hadt uyt-gegeven dat ons volck een aenslach op

Mayus.

't selve

'tselve Eylandt hadden. De Gouverneur Albuquerque den tocht van ons volck vernomen hebbende/ door een diese ontrent Paratibi hadde gesien/ sont dateliick derwaers Don Fernando met het Spaensche Regiment/ende de Capiteyn Louis Barbalho, neffens een Paulo de Perada met de Portugesen/ nevens vele Edel-lieden Voluntairen; doch quamen veel te laet/ ende naer dat de onse al vertrocken waren. Dien Priester schat den buydt die daer ghenomen wierdt op vijf-en-twintich ofte dertich duysent Crusaden van dry Gulden 'tstuck. Den achtsten Maij wierden den Ghekroonden Haringh ende de Bonte Koe geladen (namentlijck den Haringh met hondert een-en-twintich kisten Suyckeren Blancos, ende dry-en-veertich Mascovados: ende de Bonte Koe met twee hondert een-en-dertich kisten Blancos, ende acht-en-twintich Mascovados: by welck Schip in 't weder-keeren noch een Scheepken wierdt verovert/ daer hondert ende twintich kisten uyt bequamen:) naer 't Vaderlandt af-geveerdicht/ ende den thienden t'zeyl ghegaen. Ten selven daghe keerden op de reede 't Jacht den Eenhoorn, voor de Bahia ghekruyst hebbende/ ende een Carveel verovert ende inde grondt ghehackt/ doch weynich van importantie bekommen. Den twaelfden arriveerde 't Jacht de Eendracht van Ter-Veer uyt 't Vaderlandt. Dese tochten brochten een groote verslagentheyt onder de Inwoonderen van 't Landt/ dewijl sy nu in plaetsen daer sy haer meynden buyten gevaer te woonen/onse wapenen hadden beginnen te voelen/ende bevonden dat hare Soldaten hun daer van niet machtich genoech waren te bevrijden; sulcx dat men inde brieven die nu en dan inde genomene Schepen wierden ghevonden/ in plaetse van roemen/ veel hooghe ende droevighe klachten vernam/ over haer slechten toestandt/ ende de kleyne hoope die hadden van de onse ontslaghen te konnen werden. Dese verslagentheyt ontstondt niet alleen uyt de ghelедene schaden/ maer meest uyt de kleyne hope/ ofte eer wan-hope die sy hadden/ datter gheen groote Vloote en hadde te kommen uyt Portugael tot haer ontset. Hier quam by/ dat by de onse was uyt-ghegheven ende verspreyt datter een machtighe Vloote uyt Nederlandt hadde te kommen: 't welck haer noch benauwder maeckte/ konnende licht oordeelen/ dewijl sy reede de onse niet konden weder-staen/ wat te verwachten hadden. Dit wrocht niet alleen op de ghemeyne Inwoonders/ maer oock op de voornaemste Hoofden vande Portugesen: soo dat in dese reghen-maenden by de onse quam eenen Pedro Alvares, die langhe by ons ghevanghen was gheweest/ ende over sulcx met de meeste Officieren wel bekendt was. Dese gaf voor last te hebben van Duarte d'Albuquerque, Heer van de Capitanie van Pernambuco, ende den Gouverneur Matthias d'Albuquerque, om te onderstaen by de onse/ ofte sy oock eenighe ghenegentheyt hadden om met hun te handelen/ ende midts ghenietende eenighe duysent kisten Suyckeren/ als dan souden met onderlinghe bespreck goedt vinden/ de Plaetsen te verlaten. Eenighe vande onse waren van meeninghe men behoorde dese niet gantsch af te slaen/ maer sleypende te houden/ hoe-wel ghenoech verstonden in hare macht niet te wesen/ sich in sulcke onderhandelinghe in te laten/ veel min yets daer van aen te nemen. Andere hadden veel bedenckens over dese besendinghe/ ende en konden daer gheen voordeel in sien/ 't zy de selve ghemeynt wierdt ofte niet. Want Albuquerque, die wel bevroeden konde/ dat 't zy wy het landt vorder wonnen/ oft dat de Koningh by 't seynden van een machtighe Vloote 't selve ons weder af nam/ dat het in beyden gheval voor hem verloren soude blijven/ door dien de Koningh het voor een Conqueste soude rekenen/ ofte weghen de onkosten ghedurende desen Oorlogh ghedaen/ aen-tasten/ ende niet weder aen den eyghenaer laten kommen; waer uyt men dan oordeelde dat het wel ernst mochte wesen dese Suyckeren te willen geven/ om ons quijt te werden eer de Koningh meer onkosten dede.

Anno 1632.

ANNO 1632. Maer dese aen-biedinghe scheen meest te legghen op bedroch ende wan-hope/ dat ons door dese onderhandelingh soude konnen op-houden / ende alsoo het ghevaer daer sich nu in sach / vertrecken. Te meer om dat billick had te vreesen/ dat de Inwoonderen door dese groote schaden ende kleyne oft gheen hope van beternis/ sich geperst vindende/ tot eenighe onderhandelinghe sonder sijn wille ofte weten mochten in laten: ende dat des weghen haer soude op-houden met haer verstaen te geven/ met de onse selfs te handelen. Doch alles by de onse wel ende rijpelijck over-woghen zijnde / ende wel merckende dat het haer niet als hinderlijck konde wesen/ naer eenige presentatie van Suyckeren te luysteren / om dat dit in de gemoeden der Inwoonderen / de welcke begonnen naer ons te neygen / een groot achter-dencken soude gheven / dat wy ons d'een of d'ander tijdt souden laten uyt-kopen/ ende oversulcx met ons niet wel bewaert wesen / als haer onder ons souden begheven hebben: soo werdt desen Pedro Alvares geantwoordt; dat des Compagnies voornemen niet anders en was/ als de Plaetse te behouden / ende de voordere / met alle mogelijcke middelen daer by te voegen: soo dat met gheen Suyckeren waren af te wijsen; ende dat sy lieden oock gants geen last hadden: maer indien hy Ghesondene/ hem wilde laten gebruycken om den Albuquerque te raden het Landt aen ons te ruymen/ dat hy sulcx uyt-gewrocht hebbende / groote saken van ons hadde te verwachten. Met dese antwoorde werdt desen Alvarez voor die tijdt wech-ghesonden; ende de reghen-maenden ginghen voorts deur sonder yets merckelijck voor te vallen. Alleen dat den vier-en-twintighsten Maij uyt het Vaderlandt arriveerde 't Jacht den Tijger uyt Zeelandt; ende den Oragnie-Boom by de Camer van de Mase bevracht. Den derden Junij was de Gouverneur selfs uyt met dry Compagnien vier-roers / om des vyandts Wercken te besichtigen / de welcke wegen de harde regens/ dees tijdt 's jaers meest continuelijck vallende/ ende de af-wateringen der stroomen meest ingevallen vonden/ soo dat die licht hadden konnen overrompelen/ dan konden wegen de diepte der Rievieren daer niet by kommen. Den seventhienden is 't Jacht Muyden gesonden om voor de Bahia te kruyssen: quam daer voor den eersten Julij, sagen daer binnen veel lichte Schepen legghen. Den vijfden Augusti werdt by den Tijger van Rotterdam ontrent Morro St Paulo een Passagie-Barck met Saut geladen/ hebbende veel brieven/ ghenomen; was den vierden uyt de Bahia ghelopen/ ende verhaelden daer onlanghs acht soo Barcken als Carveelen uyt Portugael waren aen-gekomen: ende noch acht verwacht wierden. Dan de Soomer-maenden ende September nu voor handen zijnde: de Gouverneur blijvende by zijn voornemen/ d'welck was de Portugesen door het verderven van de Molens ende ruineren van het Landt / moedeloos te maecken / ende tot onderhandelinghe te brengen; nam weder eenen tocht voor naer Barra Grande; te meer om dat by de onse was over-gekommen een Mulaet genaemt Domingo Fernandes Calabar, dewelcke daer ontrent geboren was/ ende alle de wegen wel konde aen-wijsen.

Junius.

Julius.

Augustus.

September. Vertrock den twintighsten September des avondts met 't Wapen van Medenblick, Muyden, de Brack, ende de Eendracht, mede nemende twee Majors Redinchoven ende Rembach, ende vijf Compagnien vier-roers / nevens een Compagnie ghecommandeerde musquettiers/ makende te samen vijf hondert ende tseventigh mannen. Den een-en-twintighsten des avondts quamen in Barra Grande ten ancker: ende verstaende uyt de voorseyde Mulaet / dat aen strandt stondt een Pack-huys met Wijnen/ende vreesende dat de vyandt onser komste vernemende lichtelijck de pijpen den bodem mochte in-slaen: soo heeft noch des nachts den Major Rembach aen landt ghesonden met dry Compagnien vier-roers/ om 't selve te verhinderen. Den twee-en-twintigsten 's morgens is selfs ghevolght met de resterende dry Compagnien ende den Major

Redinc-

Redinchoven. De Major Rembach aen lant kommende/ vont in 't selve Pack-huys veertigh pijpen Wijns / de welcke den Commandeur over de Schepen/ werden belast datelijck aen boordt te brengen: en vonden daer gheen Krijghs-volck/ dan alleen eenighe Inwoonderen die stracx vluchten / soo dat maer een ghevanghen en bequamen. Ontrent de middagh trocken voorts met de gantsche troupe/ de Mulaet haer de wegh wijsende / ongevaerlijck anderhalf mijle langhs het strandt naer het Noorden / tot by seker Dorpken / d'welck de Inwoonders selfs met 't goedt d'welck sy niet konden wegh-voeren / in brandt staecken/ verstekende de andere goederen/ die meest Tabac waren/ inde naest-gelegene Bosschen: van de welcke de Soldaten een goedt deel bequamen/ ende alsoo 't volck nu met den buyt ghaladen / ende seer moede was van 't marcheren/ soo vondt de Gouverneur geraden die weder te brengen in 't Quartier / alwaer dien nacht rusten. 'S anderdaeghs 's morghens een uyre voor Sonnen op-gangh/ trock de Gouverneur weder met de gantsche troupe langhs het strandt Zuydt-waerts aen / ontrent twee mijlen; vondt onder-wegen eenighe leedighe Huysen / die in brandt wierden ghesteken; ende sloegh doen ontrent een vierendeel-mijls te landt-waert in / alwaer een Dorp lach: de Inwoonderen hadden hare meeste goederen wech gebracht / ende de Huysen voorts selfs in brandt ghesteken: doch 't volck bequam daer weder een deel Tabac / inde Bosschagie gheborghen. Alsoo nu alle dat by der handt stondt verdestrueert was / ende men uyt seker ghevanghen vernam / dat de vyandt aen de Cabo St Augustin ligghende / onsen tocht ontdeckt hebbende / in aen-tocht was / ende dat reede twee Compagnien aen Rio Formoso waren ghekommen / ende over sulcx alle 't volck daer ontrent gewaerschouwt moeste wesen/ so vondt de Gouverneur ende sijne by-hebbende Officieren geraden / ons volck weder scheep te brengen ende naer 't Reciff te keeren/ te meer / om dat verhoopten eenich volck uyt 't Vaderlandt aen-ghekommen soude zijn: gheraeckten noch voor den avondt aen boordt/ ende zijn alsoo den vijf-en-twintighsten weder voor 't Reciff op de reede gekommen: weynich met desen tocht verkregen hebbende/ als buyt voor de Soldaten. Het Jacht den Eenhoorn was den elfden September uyt-gesonden/ om by Zuyden Pariba te kruyssen; hielden daer van den seventhienden tot den twintighsten af ende aen/ ende kreghen doen jacht op een Carveel/ het welck haer ontdonckerde. Den twee-en-twintighsten saghen weder twee Barcken / dan om dat de selve al binnen de reciffen bleven / en konden sy daer niet by kommen. Den acht-en-twintighsten sagen weder een Zeyl ontrent dry mijlen te loef-waert van haer / d'welck sy naer-jaeghden / ende eyndelijck namen; was geladen met dry hondert ende dertich kisten Suyckeren/ ende twintich quintalen Brasilie-hout / eenighe Huyden ende Confituren / ende brochten 't selve op de reede voor 't Reciff den eersten October. De Gouverneur als October. voren den vijf-en-twintighsten des voorleden maendts weder aen 't Reciff gekeert zijnde / ende gheen meerder toe-voer van volck uyt het Vaderlandt vernomen hebbende / en heeft effen-wel niet willen stille sitten / maer sijn volck naer gheleghentheyt dese Somer-maenden besich houden. Ende over langh kondtschap gekregen hebbende / dat ontrent vier mijlen by Noorden het Stedeken op 't Eylandt Tamarica, ende anderhalf mijle binnen het vaste landt/ op een Plaetse genaemt Catuwanba twee Suycker-Meulens stonden / ende vele Suycker-Riedt-Velden/ is te rade geworden een troupe van dry Compagnien vier-roers derwaerts te zeynden / onder het beleydt vanden Capiteyn Christoffel Artisseuwski, de welcke daer te voren was ghemaeckt Major over de vijfde Brigade van 't Krijghs-volck. De welcke den vierden derwaerts ghetrocken zijnde / de voorseyde Suycker-Molens ende vele Suycker-Riedt-Velden in brandt stack; ende sonder eenighe schade te lijden / weder keerde.

Anno 1632.

Anno 1632. Den derden quam vande Zuyd op de reede 't Bootjen Sandijck, tusschen de Cabo ende St Alexio den acht-en-twintighsten des voorleden maents een Passagie-Barcxken ende een Carveel (met stuck-goederen gheladen / kommende van Port à Port,) aen strandt gejaecht hebbende / doch weynich vande goederen geberght. Den vijfden quam upter Zee te reede 't Schip Graef Ernest, voor de Bahia de todos los Santos gekruyst hebbende / ende brocht aen dat de Vloote uyt de Bahia vertrocken was / ende noch by haer / noch eenige van de onse ghesien / ende datter nu maer veerthien Barcken ofte Carveelen daer binnen laghen. Ondertusschen wierden int laeste opgebraghte Schipken ghevonden veele brieven by de Portugesche Inwoonderen daer te lande ghesch reven aen hare vrienden in Spagnien ende Portugael / inde welcke sy seer jammerlijck klaeghden over de groote schaden die ons volck haer deden / met branden ende ruyneren van Huysen / ende Suycker-Molens ende het destrueren vande Suycker-Rieden; waer door de Gouverneur meer ende meer gepoort is geweest / om in zijn begonnen werck voort te varen; ende by Zuyden Pernambuc soo vele te destrueren als hy eenighsints konde / om alsoo haer eyndelijck te dwinghen om sich onder ons te begheven. Sulcx dat weder den vijfthienden October 's avondts Zee heeft genomen / met Overysel, Muyden, de Brack, den Eenhoorn, de Eendracht, Naerden, met vijf groote Boots / een groote ende een kleyne Chaloupe. Met nemende vijf Compagnien vier-roers / ende een Compagnie van dry-en-tsestich gecommandeerde musquettiers / noch niet volkommen geresolveert zijnde oft hy Zuyden ofte Noorden wilde aen-gaen / maer hem willende voegen naer dat de wint hem best soude dienen; want de havenen waren hem nu weder-zijdts wel bekendt ghewoorden. In Zee kommende / kregen de windt sterck uyt den Oosten / soo dat doen best vondt noch een tocht te doen op Barra Grande, ende dede daer nae toe houden. 'Sanderdaegs 's avonds bevonden dat een weynigh by Zuyden Barra Grande waeren vervallen; ende alsoo om de plaetse te bezeylen de windt tegen was ende oock de stroom (die dese tijdt van 't jaer hardt om de Zuydt treckt) soo en konden niet voor den achthienden 's morgens voor 't Noorder-gat van Barra Grande te reede kommen / ende dat alleen met dry Schepen / de andere dry noch achter zijnde. Hy landen effen-wel datelijck met twee Compagnien vier-roers ende de musquettiers / ende marcheerde met de selve (alsoo gheen hope hadde dat de resterende Compagnien soo haest souden volgen) langs het strandt ontrent dry quartier-mijls Zuydtwaerts op / ende sloeg van daer te land-waert in / ontrent vier mijlen / door seer moeyelijcke ende gevaerlijcke wegen ende over hooge steenachtige Berghen / daer de vyandt sich somwijlen verthoonde / ende eenighe scheuten dede op onse troupen. Marcheerden voorts tot 's nachts ten elf uren ende leyden haer neder op eenen bergh ende rusten tot den dagheraet. Trocken doen noch een ure gaens voorder ende quamen ontrent seven uren by een Suycker-Molen / en vonden de selve alsmede de aenliggende huysen leedigh. Dewijl de Gouverneur hier mede besigh was / quam 't Jacht de Brack mede in Barra Grande te reede: de Compagnie die daer in was / wierdt stracx gelandt / ende volgens de last by de Gouverneur gelaten / by de Commandeur over de Schepen ghesonden langs strant naer het Noorden / om twee schoone huysen / die daer stonden in d'assen te legghen: maer al eer sy daer konden kommen / soo hadde de vyandt geruymt soo veel hy konde / ende hadde die voorts met eenighe kisten Suyckeren ende Tobac / aen brandt ghesteken / de Soldaten hebben even-wel een deel Tobac uyt-gevonden ende gheplundert. De Gouverneur verloste in de voorseyde Meulen twee Boots-gesellen / die inden slagh vande Generael Pater gheberght ende ghevanckelijck daer ghebraght waren: ende alsoo uyt de selve werdt vernomen / dat de Portugesen de komste van ons volck van in Zee ghespeurt

speurt hebbende / alle hare goederen tijdelijcken hadden ghevlucht / ende nu besich waren om alle 't Landt-volck by een te versamelen / ende onse troupen te over-vallen: ende haer by aenmerckende hare kleyne macht / ende de nauwe passen door de welcke sy te keeren hadden; en vonden niet gheraden daer langher te vertoeven / maer resolveerden weder te rugghe naer Barra Grande te trecken. Verbranden de Suycker-Molen / ende smeten de Huysen onder de voet / ghelijck mede alles wes sy onder-weghen ghemoeten: de vyandt quam ondertusschen achter haer / soo datter al eenighe ghequetst wierden: keerden soo des avondts in 't Quartier / gelijck mede de Compagnie die om de Noordt was gheweest: rusten daer dien dach / ende den twintighsten ginghen weder aen boordt. 'T scheep zijnde / overleyde de Gouverneur met de Hooft-Officieren / dewijl sy noodich te keeren hadden naer het Reciff, of niet al vooren / gheraden was te landen aen Porto Francese, ende te trachten de vyandt aldaer eenighe schade te doen. Het welcke by allen goedt ghevonden zijnde: hebben den een-en-twintighsten by haer ghekreghen 't Jacht de Eendracht; daer een Compagnie op was / d'welck sy sints den achthienden niet en hadden ghesien / als doen van haer versteken zijnde. Zijn soo 't samen t'zeyl ghegaen van Barra Grande, ende den vijf-en-twintighsten 's middaghs voor Porto Francese, ten ancker ghekommen. De vier Compagnien vier-roers / ende de ghecommandeerde musquettiers / wierden datelijck aen landt ghebracht. De vyandt van 't gebergte ghesien hebbende dat de onse haer stelden om daer te landen / hadt sich achter het strandt op een seer bequame plaetse / in achter-laeghe ghelecht / om 't landen te verhinderen / dan naer dat eenighe scheuten naer de onse hadde ghedaen / ende dry ofte vier ghequetst / nam voorts de vlucht. De onse gelandt zijnde / ende metter ijl in slagh-ordeninghe ghestelt / is de Gouverneur voortghetrocken by-naer dry mijlen te landt-waert in / tot by een Suycker-Molen: (latende ter zijden noch een onbeschadicht legghen) vondt hier eenich teghenstandt / doch de voor-tocht hardt in-vallende / is de vyandt gheweken ende ghevlucht / soo dat ons volck dien nacht daer rusten. Daer wierden wel eenighe kisten / ende ettelijcke duysent vormen ende potten met Suyckeren ghevonden / maer alsooder gheen gheleghentheyt en was om die van soo verre af te brenghen / soo wierdt 's morghens met den daghe-raedt de Molen ende alle de by-legghende Huysen in brandt gheset ende gheruyneert. Trocken noch ontrent een mijle vorder naer een ander Suycker-Molen ende eenighe Huysen / ende handelden daer mede als met de voorgaende. De Inwoonders daer om her quamen ondertusschen op de been / soo dat het tijdt was om te retireren: ontrent hondert en dertich soo Portugesen als Brasilianen volghden de onse naer; doch deden gheen schade. De Gouverneur weder by-naer aen de strandt ghekommen zijnde / ende siende dat de vyandt noch al volghde / leyde een embuscade van dertich mannen voor aen 't Bosch / om de selve daer in te locken / ende trock selfs voort / doch belaste een troupe vanden achter-tocht op de achter-laege te passen / ende soo het noodt dede / haer te hulpe te gaen. De vyandt die van verre volghde / passeerde de embuscade onverdacht / ende de onse onversiens op-breeckende / brochtense altsamen op de vlucht / uytghenomen vijf Brasilianen die haer te water begaven / ende de onse met een Chaloupe daer achter her / schoten een in 't water doot / ende kreghen de vier ghevanghen / de welcke op strandt wierden neder-gheschoten / tot straffe van de wreetheyt die teghen de onse ghewoon waren te ghebruycken: oock en wasser doen noch gheen quartier ghemaeckt. Dit soo verricht zijnde / zijn den ses-en-twintighsten weder altsamen t'scheep ghegaen / ende 's anderdaeghs weder op 't Reciff ghekommen: doch de Eendracht quam daer eerst den dertighsten. Ondertusschen was in 't Vaderlandt by de Vergaderinge der XIX. goedt ghevonden naer

ANNO 1632.

Anno 1632. naer Brasil te zeynden twee uyt de Bewinthebberen / om aldaer het opperste ghebiedt te aenveerden; ende wierden daer toe verkoren de Heeren Matthijs van Ceulen, Hooft-Participant / Bewinthebber ter Camer van Amsterdam, ende de Jehan Gijsselingh, Bewinthebber inde Camer van Zeelandt tot Vlissinghen. Vande welcke de Heere van Ceulen uyt Texel vertrock den achtsten October met het Schip de Fama, groot dry hondert lasten / ghemonteert met thien metale ende acht-en-twintich ysere stucken / gemant met hondert en dertich Boots-ghesellen / ende hondert acht-en-twintich Soldaten/ daer Schipper ende Capiteyn op was Jan Jansz. van Hoorn. Ende het Schip Zutphen, groot twee hondert en vijftich lasten / ghemonteert met veerthien metale ende ses-en-twintich ysere stucken / ghemant met een-en-tneghentich Boots-ghesellen / Capiteyn Claes Voghel. Ende den Otter, groot tneghentich lasten/ ghemonteert met ses metale ende veerthien ysere stucken / ghemant met achten-vijftich Boots-ghesellen / Capiteyn Cornelis Cornelisz. Jol. Hem volghde noch den elfden den Haringh, groot hondert en veertich lasten / ghemonteert met twee metale ende sesthien ysere stucken / ghemant met dertich Boots-ghesellen/ ende neghen-en-vijftich Soldaten/ Capiteyn Jan Wendelsz. De Heere Jehan Gijsselingh scheyde van Vlissinghen den derthienden October met het Schip Middelburgh, groot twee hondert en vijftich lasten / ghemonteert met thien metale ende twee-en-twintich ysere stucken/gemant met hondert Bootsghesellen/ Capiteyn Pieter Jansz. Domburgh. Ende 't Schip de Leeuw, groot hondert en twintich lasten / ghemonteert met twee metale ende sesthien ysere stucken / ghemant met ses-en-dertich Matroosen / Capiteyn Harman Claesz. Van welckes aenkomste in Brasil wy het toekommende jaer sullen verhalen.

De Gouverneur dese voor-verhaelde tochten aldus ghedaen hebbende/ ende geresolveert blijvende het daer by niet te laten steken / maer altijdt verder ende naerder te gaen / soo veel als de gheleghentheyt des tijdts ende sijne teghenwoordighe macht wilde toe-laten/ om door die middel de hardtneckigheyt van de Inwoonderen te vermorwen / ende tot een onderhandelingh te dwinghen/ ende sich eyndelijck onder ons te begheven. Doch al voren daer toe te treden/ soo wierde te rade de vyandt ende sijne onderdanen ander-mael (ghelijck voor desen was geschiet) te waerschouwen ende te vermanen / dat in acht nemende de groote schaden die reede hadden gheleden/ ende noch voorder hadden te verwachten/ haer wilden bedencken/ ende haer onder ons begheven op seer goede conditien/ om alle voordere schaden ende onheylen te verhoeden.

Copije vanden Brief gheconcipieert omme aen de Inwoonderen t'lande-waert ghesonden te werden.

HOE-wel wy voor desen verscheyden-malen aen V. E. gheschreven hebben / V. E. uyt Christelijcke beweginghe voor ooghen stellende de onheylen welcke apparent waren (soo V. E. hartneckelijck persisteerden de wapenen teghen ons te ghebruycken / ende weygherich bleven met ons te kommen handelen ende vereenighen) ghedurende desen Oorlogh soo over dit Landt ende uwe Woonsteden / als V. E. eyghene Persoonen te sullen kommen: verhopende dat V. E. 't selve soo soudet overwogen hebben/ dat daer door alsulcke ongheluchen ende verwoestinghen hadden moghen voor-kommen / ende gewert zijn geweest; soo dat wy voor Godt ende de Werelt onschuldich moeten ghehouden werden / wegen de destructien die ghedurende desen Oorlogh over V. E. ghekommen zijn / ende noch in toekommende soudet te verwachten hebben / als niet zijnde ons / die altijdt ghereet zijn gheweest V. E. onder seer favorable conditien voor V. E. selven te amplecteren / ende met V. E. in

hande-

handelinge te treden / waer door ghy-lieden ende dit Landt in sijnen fleur hadden konnen blijven / ende de Vruchten deses landts met alle gherustigheyt ende vryheyt uwer Personen ende der Conscientie konnen genieten / V. E. hebben dan selve door uwe obstinaethept oorsaecke daer toe ghegheven / ende die over den hals ghehaelt / wy souden dan billijck (sonder ons V. E. verders aen te trecken) alsoo moghen voortvaren / doch de Christelijcke liefde / die wy V. E. als onse mede Christenen zijn toe-draghende / ende dat wy poghen soo seer het vergieten van onnosel Christen-Bloet / te voorkommen ende verhoeden als ons mogelijck is / ende ghy-lieden selve sult toe-laten: heeft ons bewogen noch desen ten allen overvloet aen V. E. te schrijven / of misschien eyndelijck ghylieden door overweginghe van V. E. kleyne middelen / ende de alreets ontfanghene schaden / daer-en-teghen onse goede progressen / ende hoe machtich wy zijn (door Godes genade) V. E. aen alle kanten notabele af-breucken te doen / mocht bewoghen werden op uwe saecken naerder te letten; dat des Koninghs Soldaten V. E. Landen niet en konnen beschermen / ende V. E. van een totale destructie behoeden / heeft de experientie V. E. alreets ghenoeghsaem / jae meer als ons lief is / gheleert / ende sal in toe-kommende V. E. alsoo persisterende / met Godes hulpe / meerder blijcken. Siet ghy-lieden niet dat het gantsche landt voor ons open is legghende / dat wy aller weghen met kleyne macht onse intentie konnen erlanghen / dat ghy-lieden nerghens forces zijt hebbende om onse Soldaten te resisteren / maer dat waer wy kommen / voor V. E. niet is als jammer ende vluchten / werdende ondertusschen aen twee zijden gheplaeght / eerstelijck van u selven / dat ghy-lieden gedwongen zijt uwe Huysen ende schoone Ghebouwen selve inden brandt te steecken: ende van ons / die daer in dan uwe voet-stappen oock naer-volgen / want wy noyt soo hart souden gheprocedeert hebben / ten ware ghy-lieden met branden ons waert voren ghegaen / doch wy sullen in 't eynde sien wie des eerst moede werde / ende wat V. E. Hoofden van uwen stant oordeelen / konnen V. E. sien uyt dese bygaende Copije van eenen Brief van de Conde de Banjola, gheschreven aen Don Frederico, ende by ons gheintercipieert op het Schip van Rocque de Barros, soo siet ghy dan wat uwe teghenwoordighe macht kan uyt-richten tot V. E. bescherminghe. Daer beneven is V. E. oock wel bekent / dat ghy gene secoursen uyt Spagnien hebben te verwachten / gheen Vloote noch yets tot uwer ontlastinghe: als blijckt by dese nevens-gaende Copijen uyt Portugael aen eenighe onder V. E. gheschreven / ende dat ghy-lieden vanden Koningh verlaten zijt / sijne becommeringhe zijn van V. E. af / elders henen ghewent / want hy elders naerder ghedruckt wert / hy mediteert hoe hy sijne Majesteyt den Koningh van Sweden / ende den Vorsten van Duytschlandt ende haer victorieus Legher het hooft bieden sal / die al over lange den Keyser verscheydenmael gheslagen / ende by-naer uyt gantsch Duytschlandt verdreven heeft / waer toe dan soo excessive schattinghen / ende onlijdelijcke lasten in Portugael ende elders den Onderdanen werden op-gheleyt / als V. E. ende ons uyt verscheyden brieven uyt Portugael bekent is / hier teghens soo weet ghy-lieden oock hoe dat wy onse Vloote van daghe tot daghe zijn verwachtende / die soodanich sal zijn als noch noyt op dese Custe ghesien is / ende naerdemael men V. E. nu soo qualijck kan beschermen / konnen V. E. wel af-meten hoe het hier naer wil af-lopen / derhalven soo willen wy V. E. ghewaerschouwt hebben tijdelijck met ons te kommen handelen / want onse meerder macht hier gearriveert zijnde / zijn wy onseecker of wy V. E. soo favorabele conditien sullen konnen verschaffen als inde teghenwoordighe / wy zijn hier niet ghekommen om u van Landen ende uwe Goederen te beroven / maer V. E. de selve vreetsamelijck te laten besitten.

Anno 1632.

Anno 1632. Wy willen V. E. oock met soo sware lasten / als Spagnien E. V. op-gheleyt heeft / niet drucken / want ghy-lieden kondt de selve vryheyt van Religie Conscientie ghenieten / die in ons Vaderlandt yeder van wat Religie hy zy/ toe-ghelcyt wert.

Ende op dat ghy-lieden te beter mochte reconvreren de schade ghedurende desen Oorloge gheleden / soo wert V. E. niet alleenlijck vryen handel op onse Landen vergunt/ die gy wel weet dat vry profijtelijcker sal vallen als op Portugael / maer sullen oock alle gherechtigheden / die V. E. nu aen de Koningh zijn betalende/ by ons tot op de helft vermindert werden.

Ende wy wenschen dat V. E. dit boven gheschreven soo moghen betrachten / dat daer uyt moghe blijcken / dat ghy-lieden voor u ende uwer Vrouwen ende Kinderen behoudt ende welvaren zijt sorgende. Willen u met eenen aenghecondicht hebben / dat in ghevalle ghy-lieden buyten redenen even hartneckich blijft/ ende weygherd V. E. onse regeringhe te onderwerpen/ soo hebben V. E. alle extremiteyten / die eenen rechtveerdighe Oorloge mede is brengende / ende als van eenen vyandt / wiens patientie ende goedertierentheyt ten hooghsten is gheviolcert/ te verwachten.

Het opschrift soude luyden:

Aen de S^rs vande *Ingenios* ende Inwoonders van *Brasil.*

Doch dit dede weynich vruchten / door dien de Inwoonders soo overheert waren van 't Krijghs-volck / ende de Gouverneur Albuquerque het uyterste wilde waeghen / ende haer altijdts met het secours uyt Spagnien te kommen trooste. Ghelijck dan al eenighe Carveelen met Vivres ende Soldaten nu en dan/ niet tegenstaende onse Wachten / inde Haven achter de Cabo St Augustin in quamen: weswegen de vyandt sich in dat Quartier seer versterckte / ende aldaer een groot Fort leyde; wesende de voornaemste plaetse waer sijn toe-voer

November. hadde te verwachten. De Gouverneur nu meer-maels gewaerschouwt zijnde by sekere ghevangene/ datter een Mulaet was/ die continuelijck by de vyandt over ende weder gingh / soo heeft grooten yver aen-ghewendt om die uyt te vinden/ ende heeft die eyndelijck bekommen; de welcke beleden heeft verscheyden reysen in 't Bosch gheweest te zijn / ghesonden by sijn Meester Leonardt van Lom, (de welcke aen landt wierdt ghebruyckt tot opsicht vande veroverde goederen/ ende translateren vande brieven:) de welcke daer over ghevanghen zijnde / ende tot scharper examen ghebracht / bekent heeft 't ghene hier naer volght.

Confessie ghedaen by *Leendert van Lom*, in presentie van E. E. Heeren den President, Gouverneur ende andere Politique Raden, midtsgaders de Hooft-Officieren vande Militie, ende den Commandeur.

Leonardt van Lom, oudt Negen-en-twintich jaeren/ geboren tot Dordrecht, verklaert dat hy Ghevanghen eenigen tijdt voor dat hy Ghevanghen met het Barckjen uyt voer / aen-ghesproocken is gheweest van Duarte Rodrigues Delues, Portugees Koop-man woonende inde Bree-straet ofte Jeuden-straet t'Amsterdam, omme hier kommende alle ghelegentheyt aen Rocque de Barros te schrijven/ waer nae hy Ghevange luysterende met den voornoemde / Rodrigues Francisco Aleyzo Koop-man ofte Maeckelaer woonende achter de Jeuden-straet ende Hout-tuynen/ Maniel Alves Godijn Koop-man woonende in een dwaers-straet tusschen den Jeuden-straet ende Hout-tuynen / soo verre ghekomen is/ dat de selve beloofden/ dat by aldien hy Ghevangen soo veel te wege brenghen

brenghen door sijne advijsen ende anders / dat het volck van hier mochte verdreven werden/ende dese Plaetse weder quamen in handen vanden vyandt/hy Ghevanghen soude genieten de somme van veertich tot vijftich duysent Ducaten/ ofte naer dat sijne diensten souden groot ende voor haer vorderlijck zijn: waer op sy den anderen de handt ghegheven hebben / het voornoemde met op-gheheven vinghers ende eede bevesticht/ ende malkanderen belooft / dat in ghevalle yemandt van haer daer over in hechtenisse quam / sy den anderen niet melden souden/ ende alsoo den anderen op toe-ghedroncken hebben / zijn sy te samen inde Misse ghegaen / in een Huys achter 't Kruys-Kerckjen / alwaer 't Sacrament op ontfanghen hebben : seggende den voornoemde Duarte teghens hem Ghevanghen / dat hy het voornoemde contract aen Caspar Domingo Rego over schrijven soude / op dat alsoo Rocque de Barros daer van geadverteert soude mogen werden ; 't voornoemde accoordt is alsoo gemaeckt ende besloten ten huyse van eenen Enghels-man / zijnde Weerdt / woonende in 't Kromme-Nellieboogh-Steechjen t'Amsterdam /hebbende voor 't Huys in een bort uyt-hangen Londen ofte Pleymouth / ende meent hy Ghevangen datter vande voornoemde meer in dusdanigher voeghen om-ghekocht zijn/ doch kan/ ofte weet niemandt 't zy in Hollandt ofte hier/ daer mede te beschuldighen / weet hy Ghevanghen oock vast ende seecker dat Duarto Rodrigo voornoemt / de handelinge met hem Ghevanghen begost ende vol-voert heeft op 't begheeren van Caspar Domingo Rego, Broeder van Rocque de Barros, met welcke twee ghebroeders hy Ghevangen te Vianen goede kennisse gehadt heeft : hebbende Duarte hem verthoont eenen brief vanden voorschreven Caspar Domingo; daer in den selve de groetenisse dede aen hem Ghevangen/ ende meynt hy Ghevanghen den voornoemde Caspar gheloofd heeft / dat hy Ghevanghen als niet langh uyt Portugael geweest zijnde / daer toe lichtelijck met schoone woorden ende beloften soude te brenghen zijn. Verklaert mede dat hy Ghevanghen hier ghekommen/ van 't Jacht de Brack gegaen/ ende alhier gebleven zijnde / hy ontrent derdehalf ofte dry maenden gheleden / aen Antonio Gonsalves (alsoo hem van Duarte Rodriges gheseght was dat sijne brieven aen den voornoemde Gonsalves bestellen soude) een briefken geschreven heeft/ daer inne begheerende dat hy Gonsalvo, Rocque de Barros van sijne komste soude adviseren / daer op hy Ghevanghen ghekregen heeft een brief van Rocque de Barros, onder couverte van Gousalves, zijnde den inhout / dat hy de Barros verblijdt was van sijne komste / ende hem Ghevanghen vermanende dat hy schrijven soude volghens het contrackt dat hy wel wiste / ende dat hy dat doende / een groot Man soude werden / daer op hy Ghevanghen weder schreef aen Rocque de Barros dat hem aenghenaem was / de ghesontheyt van hem Rocque de Barros te verstaen / ende dat hy verder continueren soude / in 't schrijven ende adviseren / schrijvende hier voorts dat men hier sterck was 3500 man ende 16 Schepen / ende dat een starcke Vloote verwacht wierdt/ ende dat men van Vivres redelijck versien was/ doch datter even-wel niet veel overschoot / zijnde noch versien vande principaelste Vivres stijf voor dry ofte vier maenden / ende voorts dat hy van Rocque de Barros naerder bescheyt begheerde te hebben : waer nae hy Ghevanghen weder gheschreven heeft aen Gonsalvo, dat hy verwondert was dat hy op sijnen voorgaende brief gheene antwoordt kreegh / ende dat hem gheliefde de antwoorde te vorderen / ende hem te senden / doch alsoo hy Ghevanghen noch gheen antwoordt kreegh/ schreef wederom als voren / daer op hem gheantwoordt wierdt in eenen brief vanden voornoemden Gonsalvo, dat hy den brief van hem Ghevanghen bestelt hadde/ maer noch gheen antwoordt ghekreghen hadde/ ende dat hy Gonsalvo de selve krijghende/ die datelijck aen hem bestellen soude / doch datter soo

Anno 1632.

ANNO 1632. veel niet aen gheleghen was / de brieven van daer herwaerts te stieren / als was de brieven van hier ginswaert te senden / ende dat hy daeromme continueren soude int schrijven. Daer op weder aen den selven schreef / als voor desen aen Rocque de Barros ghedaen hadde / ende vorder dat hier dickwils het Volck upt ginghen ende tochten deden / doch dat hy noyt konde te weten komen waer de selve heenen ginghen: eyndelijck vermaendt hy ghevanghen men voort-aen gheen Portugesen soude willen vertrouwen / ende verklaert Domingo Fernando verdacht te houden: eerstelijck om dat soo grooten kennisse ghehouden heeft / met de Portugesche Schippers / met de selve spelende / gelt ghevende ende zijn Cousijns noemende / dat soo niet en is / ten tweeden dat voornoemde Domingos Vrouw / een-mael in zijn Ghevanghens presentie ghewenst heeft / dat alle de Hollanders hier zijnde / met Koghels door-schoten mochten worden / ende dat sy in 't Bosch waren / ende dat Domingo den Neger van Piere le Grand gheslaghen hebbende / daer over questie vallende ende ghesegt wordende dat le Grand voornoemt voor ofte ontrent de deure stondt / hy Domingo seyde laet den Hondt staen / meynende Piere le Grand, hoe-wel den voornoemde Domingo zijn woordt datelijck verdraeyende / seyde den Negher te meenen. Alle welcke voorschreven is / verklaert ende bekent hy ghevanghen waerachtich te wesen / ende metter daet alsoo te zijn / bereydt zijnde het selve met zijn eedt ende doot te bevestighen / ende ten oirkonde van dien met sijn eyghen handt onderteekent. Was ghetekent Leenardt van Lom. Lagher stondt; 't bovenstaende den Ghevangen behoorlijck vertoont ende voor-gelesen zijnde / heeft den selven daer by als waerachtich gheperſisteert / ende onderteeckent in presentie vanden Heer President Walbeeck, Gouverneur, Carpentier, vander Haghen, Overste Lieutenant Schut, Commandeur Jan Mast, Commissaris vande Artillerije / de Majors Redinchoven, Berstet, Rembach, Schuppen, Artischau; op den 12 November 1632. Onderstont ter presentie ende kennisse van my / ende was gheteeckent

P. Cornelisz. de Vos.

Waer op sijn vonnis heeft ontfanghen / de twee voorste vingheren vande rechter handt af-gekapt / ende voorts onthooft ende gevierendeelt te worden; ende is 't selve stracx ter executie ghestelt: de quartieren op-ghehanghen / ende 't hooft op een staeck ghestelt; de Mulaet is geworght / ende 't hooft insgelijck op een staeck gestelt. Aengaende de Portugesen inde Confessie vermelt / heeft de misdadighe ter executie ghebracht zijnde / ghehesiteert / soo dat men 't rechte bescheet daer van niet heeft konnen weten. Den thienden deses was 't Jacht den Tijgher vande Bahia weder op-ghekommen / niet anders bekommen hebbende als de twee Passagie-Bercxkens hier voren op-ghesonden. Den veerthienden is 't Wapen van Medenblick t' zeyl gegaen naer 't Vaderlandt. Den vijfthienden wierden de Bootjens Sandijck ende Oost-Cappel; twee groote Chaloupen / ende vier groote Boots / ghesonden naer Tamarica om hout te kappen. Den sesthienden liep Muyden upt / om voor de Cabo St Augustin te kruyssen / ende quam den seventhienden 's avondts voor St Alexio ten ancker / ende den neghenthienden 's avondts op veerthien vadem ontrent twee mijlen vande Capelle Nostra Sennora de Nazareth. Den twintighsten 's morghens liepen langhs de Cabo, achter welckes reciff laghen een Ree-Zeyl / ende een Carveel; inde Kievier achter de Pack-huysen vijf of ses Schepen; ende een Carveel zeyl-reed buyten 't voorschreven reciff onder de bescherminghe van haer Casteel / d'welck veel hoogher ghemaeckt / ende kennelijck verbetert was / op den Bergh ront-om de Capelle was daer-en-boven een hoogh royael Fort ghemaeckt. Naer de middach versprakèn de Brack mede ghesonden om

daer

daer te kruyssen. Den twee-en-twintighsten keerden 't Schip Swol, voor de Bahia gekruyst hebbende/ naer 't Reciff, met veel siecken. Bleven daer voorts kruyssen tot het eynde van dese maendt: ende tot den elfden December, als wanneer op wierden ontboden. Den veerthienden arriveerde voor 't Reciff 't Schip de Fama met de Heer Matthijs van Ceulen; neffens 't Schip Zutphen, den Otter, ende de Phœnix, de welcke aen Isla Fernando Noronha was aen-gheweest/ ende daer eenighe Soldaten hadde ghebracht.

Anno 1632. December.

De reyse vande Heer van Keulen was in deser voeghen toe-ghegaen/ hy scheyde uyt Texel den achtsten Octobris, met 't Schip de Fama, groot dry hondert lasten / met thien metale ende acht-en-twintich yssere stucken / hondert en dertich Matroosen / ende hondert acht-en-twintich Soldaten / ende 't Schip Zutphen, groot twee hondert ende vijftich lasten / met veerthien metale ende ses-en-twintich yssere stucken/ een-en-tnegentich Matroosen ende . . . Soldaten: den Otter, groot tnegentich lasten/ met ses metale ende veerthien yssere stucken/ acht-en-veertich Matroosen/ ende . . . Soldaten. Den twintighsten quamen by Madera: ende den twee-en-twintigsten by Salvages: is een Eylandt by-naer rondt/ ende by gissinghe vier of vijf mijlen in 't ronde / tamelijck hoogh ende slecht/ heeft in 't midden een kleyne ronden heuvel; van dit Eylandt Zuydt-West ontrent twee mijlen/ leggen verscheyden klippen ende drooghten daer het seer op barnt als 't water hol gaet / soo dat ghevaerlijck is daer by nacht op te vervallen: 't zijn meest leege klippen en gelijcks 't water / uytghenomen een ronden heuvel ghelijck een rodts / die tamelijck hoogh is. Den eersten Novembris passeerden den Tropicum Cancri, ende kreghen 's anderdaeghs een Oostelijcke windt/ die men ghemeynlijck twintich oft dertich mijlen by Noorden ofte by Zuyden de Canarise Eylanden bekomt / ende gheleydt de Schepen tot aen de Cabo Verdse Eylanden; al te met tot aen de Linie, somtijdts oock wel deur de selve / sonder dat men daer seeckere gissinghe op kan maecken. Den vierden saghen Bona Vista Eylandt; taemelijck hoogh aen 't Noordt-eynde / maer leegh aen 't Zuydt-eynde / met een tamelijcke langhe laeghte schuyn af-gaende; in 't midden ist dubbel hackelich landt; heeft dry ronde hooghe heuvels / boven de andere uyt-stekende / van welcke de eene leght aen 't Noordt-eynde / de tweede streckt vant Noordt-eyndt naer 't Zuyden/ ende de derde daer het Zuydt-eynde begint leegh te werden/ is wit langhs strandt in 't aen-sien als men daer voor by zeylt; leght op sesthien graden ende vijfthien minuten. Den vijfden setten recht naer Isla de Majo, ende quamen daer 's middaghs op de reede; den Otter quam s' anderdaghs daer weder by haer. Vonghen daer ende ruylden oock eenighe Bocken: den achtsten gingen weder van daer t' zeyl. Dit Eylandt is dor ende steen-klippich landt/ met hooghe heuvelen/ swaer om op te klimmen/ daer zijn twee Sout-pannen ende menichte van Bocken: veel Peerden ende Esels; oock Veldt-Hoenderen ende ander ghevoghelte: daer is mede hier en daer versch water; de Inwoonders zijn swarte Banditen Christenen / sterck volck / ende wel gemaeckt van leden; woonen diep in 't Landt/ ende zijn naer 't bericht dertich in ghetale / waer onder maer een Vrouwe; waren sober ghekleet/ ende ghewapent met halve piecken ende korte verroeste houwerkens: hadden tot Over-hooft een Amaro van St Jago, d'welck daer ontrent vierdehalf mijl ten West over leght; ende moeten jaerlijcks aen 't selve seven oft acht duysent Bocken vellen leveren: de reede is aen de Zuydt-West-zijde; leght op ontrent vijfthien graden by Noorden de Linie. Den thienden saghen 't Eylandt St Nicolaes, d'welck sich aen beyde de kanten hoogh ende in 't midden holmich op dede. Den elfden saghen Sta Luzia, sich hoogh ende kartelich op-doende/ met dry by-legghende klippen; quamen 's anderdaeghs onder St Vincent te reede. Den veerthienden scheyden

Anno 1632. den weder van daer / om dat de Schepen uyt Zeelandt ghevaren / niet en vernamen. Den vijfthienden sagen Isla del Fogo, stekende met een hoogen Bergh door de wolcken uyt / daer men 's nachts brandt uyt siet op-gaen. Den tween-en-twintighsten 's avondts sagen een Zeyl te loef-waert verre van haer / daer naer toe hielden; den dry-en-twintighsten / wegen de stilte 't selve niet konnende bezeylen; de Schipper Jan Jansz. van Hoorn viel met twintich man inde Chaloupe/ende hem volghde de Lieutenant van Werwen met de Boot/ende een deel musquettiers ende een metalen stucxken/ schietende ses pondt ysers; den Otter mande mede sijn Boot / ende porde daer naer toe; daer by kommende / bevonden het een Spaensch Schip met twee gotelingskens ende twee steen-stucken; thoonden eerst eenighe teghen-weer te willen doen/ dan het metale stucxken op haer gelost zijnde/ streken datelijck/ ende gaven het op/ was genaemt St Pieter ende bon Homme, ende geladen met hondert seven-en-veertich pijpen Madera Wijn / ende eenighe stuck-goederen / ende ghemant met twee-en-twintich eeters/ wilde naer Pariba; daer wierdt een Schipper op ghestelt/ ende vijfthien mannen. Den vijfden Decembris passeerden de Linie: den veerthienden saghen de Cabo St Augustin, ende quamen soo voorts aen 't Reciff.

Den vijfthienden gingh 't Bootjen Oost-Cappel t'zeyl om voor de Cabo St Augustin te kruyssen. Den achthienden 's nachts ginghen van 't Reciff t'zeyl de Eendracht, de Brack, de Vos, Muyden, 't Bootjen Sandijck, de kleyne Barck/ vijf Boots/ twee Chaloupen / ende een Boeyer / met de Compagnien van Capiteyn du Busson, Drossaert, ende Rinckinks, ende hondert en veertich koppen ghecommandeerde Soldaten soo musquettiers als vier-roers: onder commande van de Commandeur Jan Mast te water / ende de Major Schuppe te lande; haer kours met een top-zeyls-koelte uyt den Oost-Noordt-Oosten om de Zuydt stellende / ende teghen den dach weder om de Noordt. Den neghenthienden 's morghens de windt Oostelijck / waren noch weynich van de reede; ende liepen om de Noordt tot ontrent Tamarica: voor de middach wendent om de Zuydt. Den twintighsten 's middaghs even in 't ghesicht van 't landt/ wel soo Zuydelijck als de Cabo St Augustin zijnde / ende noch by de windt over/ die Oost-Noordt-Oost was/ om de Zuydt seylende; werdt belast de Soldaten dry uyren naer de middach inde met ghenomene Chaloupen over te setten; d'welck alsoo gheschiedt zijnde; is de kleyne Chaloupe daer de Heeren Commandeur ende Major Schuppe in waren / voor-uyt ghezeylt met een Portugesen Piloot Bartolomeus, om bequamer ende bedecktelijcker te verkennen; de Boots een kenningh van de Chaloupen / ende de Schepen insgelijcks vande Boots houdende: quamen soo ontrent de midder-nacht achter St Alexio met redelijcke koelte/ ende kreghen daer de landelijcke windt met stilte; soo dat wel dry uyren naer middach was eer alle 't volck ghelandt was achter 't Reciff der Rieviere St Alexio; haelden hier datelijck uyt verscheyden Huysen eenighe Portugesen ende Negers ghevanghen: marcheerden voorts met een der selver ende dry Compagnien Zuydt-waerts langhs strandt ontrent een mijl / ende soo veel te landt-waert in / tot dat 's morgens met het aen-breecken des daghs aen Rio Formoso quamen / in welcke twee Ree-Zeylen ende een Carveel laghen: sonder datter eenighe Fortificatie was/ dan alleen weynighe Huysen aen den oever der selver staendt: dese wierden door eenige Swemmers terstondt bemachticht: de Portugesen verliepen eenighe met de Boot ende eenighe spronghen oock over boordt/ van welcke sommighe doot gheschoten ende sommighe ghevanghen wierden. De voorseyde Schepen besichticht ende boven gheplundert zijnde / werdt by de Krijghs-Raedt goedt ghevonden de selve te ruyneren ende verbranden / om dat noch Boots noch Boots-volck by haer hadden om de selve uyt-brengen: sulcx dat de twee Ree-Zeylen / in

de welcke soo de ghevanghens verklaerden/ waren gheladen met vier hondert en vijftich kisten Suyckeren / een quantiteyt Huyden ende Tabac in brandt staecken/ latende het Carveel/ d'welck ledich was / onbeschadicht : marcheerden niet voorts voor dat twee stucken canon inde Rievier ghewórpen hadden / ende het vier inde Schepen onuytblusselijck scheen te wesen: het grootste een nieuw Schip / zijnde onghelijck grooter als 't Jacht Muyden, ende het ander wel soo kleyn: keerden den selven wegh die in-ghetrocken waren / ende weder op strandt ghekommen zijnde / trocken Suydt-waerts naer de mondt van Rio Formoso ; aen welckes Noordt-hoeck binnen het Reciff, de Boots ende Chaloupen haer verwachten: twee Compagnien wierden datelijck inde selve gheembarqueert; de derde zijnde Capiteyn Drossaerts Compagnie / trock langhs de Noordt-kandt de Rievier op / om des vyandts Fort/ d'welck aen de Zuydt-kandt der selver saghen te besichtighen; verbranden onder-weghen noch eenighe Huysen soo op 't gheberchte als inde valleije. Naer dat des vyandts Fort met vier stucken gheschuts voorsien / van eenen hooghen Bergh daer teghen over / wel hadden besichticht; soo quamen te rugghe / ende begaven haer mede inde Boots: ontrent de middach de laeste; ende zeylden naer de Schepen die achter St Alexio laghen / ende quamen ontrent midder-nacht by de Schepen. Den dry-en-twintighsten noch achter 't Eylandt ligghende / wierdt by den Kryghs-Raedt goedt ghevonden / de Bootjens Oost-Kappel ende Sandijck, nevens de kleyne Barcke naer de Cabo te zeynden om daer te kruyssen: ende de twee Boots en de Boyer naer 't Reciff de Pernambuco; ende met de resterende Schepen de Brack, de Vos, ende Muyden, Zuydt-waerts te lopen: weynich voor de middach ginghen die naer de Cabo gheschickte t'zeyl: ende de Schepen naer de middach Zuydt-waerts. Latende 't Schip de Blauwe Leeuw noch achter St Alexio leggen. Tegen den avondt voor Rio Formoso wesende/ende weynich/ vermidts den harden Zuydelijcken stroom ghevordert hebbende/ leyden 't om de Noordt / om de vyandt alle quaedt vermoeden wech te nemen / wendent met donckeren weder om de Zuydt/ de windt was 's nachts Oost-Zuydt-Oost met harde travaden. Den vier-en-twintighsten 's morgens waren ontrent acht mijlen van de wal/ wesweghen West-Zuydt-West naer de rede van Camarigibi liepen/alwaer ontrent ten neghen uyren ten ancker quamen op acht vadem niet seer schoone grondt. De Soldaten wierden alle stracx ghelandt : naer de middach saghen een Carveel uyt de Noordt naer de Reede kommen/ d'welck de onse ghewaer werdende sich by de windt t'Zee begaf; de Brack 't selve volghende ende niet konnende bekommen/ quam 's avondts weder ten ancker. De laeste Soldaten aen lant zijnde/ is ontrent de middach een partije gecommandeerde Soldaten/ sterck veertich koppen uyt getrocken/ onder 't beleydt van Capiteyn du Busson, met den Portugees Domingo Fernandes, ende marcheerden naer de Noordt: de welcke met den daghe-raedt weder in 't Quartier quamen / ende brochten mede thien ghevanghen Portugesen / de welcke twee groote mijlen Noordtwaerts langhs het strandt in een Dorpken / alwaer sich ontrent vijftich Portugesen in een groot Huys tot teghen-weer onthielden / hadden bekommen/ ende veerthien der selver doodt gheslaghen. Den vijf-en-twintighsten 's morghens met den dach is een der voorschreven ghevanghenen met een partije onder de Capiteyn Drossaert Zuydt-waerts aen ghemarcheert / tot een Pack-huys by de Rievier staende / met neghen-en-twintich kisten Suycker / ende vier kisten Tobac / de welcke belast wierden aen eenighe Boots-ghesellen te scheepen: de Commandeur tot dien eynde met dry Boots derwaerts kommende: inde welcke de selve zijn gheladen/ wesende meest Mascovados; daer wierden vijf-en-twintich vier-roers by ghelaten onder 't beleydt vande Lieutenant van

Anno 1632.

Anno 1632.

van Capiteyn Drossaert: ende de Capiteyn retireerde met de reste naer den grooten troup/ de welcke terstont te landt-waert in trock: een ander partij met Domingo Fernandes over de Rievier gevaren zijnde/ marcheerde met de voorseyde gevangen Portugees ende eenige Boots-ghesellen om de Zuydt langhs strandt/ ende ontrent een half mijle vande Rievier zijnde te landt-waert in/ branden onder-weghen eenige Huysen / ende bequamen een te peerde ghevanghen; die haer verder bracht by eenighe Huysen aen de Rievier / wel versien van Hoenderen/ Kalkoenen ende Fruyten / die de onse plunderden; de gevanghen Portugees ontliep 's nachts; ende eenighe te peerde quamen de onse bespringhen; dan de trompette alarm blasende / liepen weder wech / ende de onse sonder alles te plunderen ende verbranden / keerden den selven wegh die ghekommen waren: de vyandt sich hier ende daer onthoudende / ende de onse tot op 't strandt volghende/ schoot van achter in/ doch sonder yemandt te quetsen/ ende quamen naer de middach weder by de groote Chaloupe; ende de Schepen dichter aen de wal kommende / laden noch elf kisten Suyckeren. Den seven-en-twintighsten wierden de Soldaten weder aen boordt vande Schepen ghebracht; waren den vijf-en-twintighsten wel vijf mijlen te landt-waert in gheweest/ ende over hooghe Berghen by een Suycker-Molen ghekommen/ daer den gantschen nacht bleven legghen/ ende eenighe ghequetste bequamen; ende naer dat den ses-en-twintighsten de Suycker-Molen in brandt hadden ghesteecken/ weder ghekeert naer strandt/ verlost hebbende dry man van 't Schip Prins Wilhelm, inde slach van de Generael Pater ghevanghen. Naer dat eenighe ghevanghens aen landt hadden gheset / ginghen 's avondts t'zeyl / met variable windt. Den neghen-en-twintighsten 's morghens misten 't Jacht de Vos, ende hadden de Rievier Camarigibi Noordt-Noordt-West van haer ontrent ses mijlen: werden hier twee Zeylen in 't Noordt-Noordt-Oosten gewaer / ende hielden naer de wal om die te onderscheppen / bevonden het eene een Spaensch Carveel te wesen/ ende 't ander 't Schip Overijssel, d'welcke het naer-jaeghde; doch is 't selve Carveel onder canon-schoot voor de onse overghelopen / ende ontkommen om dat beter bezeyldt was. Ende daer naer haer kours vervolghende / quamen den lesten December voor 't Reciff op de reede. De Commandeur Smient was den dry-en-twintighsten met de Phœnix ende de Spieringh t'zeyl ghegaen om op de Custe om de Noordt te kruyssen. Ende den vier-en-twintighsten wierdt gebracht van Tamarica 't Lichaem van Capiteyn Hellingh, die aldaer verdroncken was: hadde met Capiteyn Bijma op een tocht gheweest / ende hadden onversiens overvallen een Suycker-Molen by het Rievierken Maria Farinha, ende inde twintich Portugesen ende eenighe Swarten doot gheslaghen; soo weder keerende naer 't Eylandt sonder schade gheleden te hebben; by het Eylandt kommende was 't water seer hoogh / soo dat een wijl moesten vertoeven/ende de Commandeur Hellingh daer naer yverich zijnde om de Ponten en de Boots te vorderen die 't volck souden overbrenghen / gheraeckte onder de Ponte deur / (men weet niet hoe) ende wierdt by-naer doot op-gevist;ende verloor dese vroome Capiteyn soo onnoselijck sijn leven. Den acht-en-twintighsten vertrock 't Schip de Fama om voor de Bahia te kruyssen: ende den negen-en-twintighsten den Otter ten selven eynde: ende den lesten 't Schip Zutphen mede derwaerts; ende den Tijgher om voor Pariba te kruyssen. Dus verre vervolght hebbende 't gene in Brasil is voor-gevallen/ sullen nu verhalen wat elders is gheschiet.

Hier voren inde maendt van April hebben aen-gheroert hoe dat het Jacht de Windt-hondt, daer Schipper op was Claes Hendrickfz., was voor-uyt gesonden naer de Eylanden van West-Indien: scheyden den sesten van 't Reciff, ende liepen eerst naer het Eylandt Fernando Noronha, d'welck den achthienden

den

den saghen/ ende quamen daer 's anderdaeghs te reede: verzeylden weder van daer den twee-en-twintighsten naer de Caribise Eylanden/ ende saghen den sesthienden Maij, Bekia ende St Vincent, ende quamen daer by den Ammirael Marten Thijsz.: waren wel hondert mijlen eer als hare besteckeu ende gissinghen hielden/ aen dese Eylanden/ soo stercken stroom gaet daer om de West/ als men van Brasil af-komt. Scheyden den ses-en-twintighsten weder van daer/ om naer Hispaniola te lopen: den acht-en-twintighsten quamen aen 't Eylandt Dominica aen de West-zijde ontrent het midden op de hooghde van derthien graden ende vijf-en-twintich minuten. Den dertighsten quamen onder Nieves te reede neffens de Hope ende de Rave, aen de West-zijde op acht vademen sandt-grondt. Den eersten Junij quamen aen St Christoffel, ende scheyden 's avondts weder van daer: 's anderdaeghs passeerden St Martin, ende den derden Annegada, ende liepen daer by Noorden om/ naer Porto Rico. Van dit Eylandt Annegada streckt leegh landt af om de West/ tusschen het West-Noordt-Weste ende Oost-Zuydt-Ooste/ met wit sandt-strandt ontrent vijf mijlen verre; ende aen de Oost-zijde streckt mede een riff af diep in Zee: zeylden des nachts de Virgines voor-by; ende den vierden 's morghens hadden den Oost-hoeck van 't Eylandt St Juan de Porto Rico Zuyden van haer ontrent vijf mijlen: desen hoeck loopt om de Oost leegh af/ is anders hoogh landt/ ende loopt om de West af met een leeghe Valleye. Stelden voorts haer kours West langhs de wal, ende sagen 's anderdaegs op de middach de West-hoeck van 't voorschreven Eylandt; sulcx dat 't selve naer gissinghe langh bevonden vier-en-twintich of vijf-en-twintich mijlen/ streckende meest Oost ende West. Den sesten saghen Mona, ende quamen daer onder ten ancker. Den achtsten maeckten weder zeyl/ om tusschen Hispaniola ende Porto Rico te kruyssen/ hadden daer gewaldich onweder met blixem ende donder. Den sesthienden quamen ten ancker onder het Eylandeken Zaccheo, ontrent drie mijlen West van St Juan de Porto Rico; dicht aen de wal ist ses ende acht-en-dertich vadem diep/ sandt-gront met kleyne keykens; branden daer eenige Traen uyt de Zee-Robben. Den achthienden maeckten weder zeyl: ende saghen den een-en-twintighsten 't Eylandt Hispaniola, ende ontrent thien uyren 's morghens Saona. Den Oost-hoeck van dat Eylandt is schorre/ niet heel hoogh/ het Eylandt selve is anders hoogh landt/ aen 't Oost-eynde hooghst/ ende streckt om de West leegh af/ tusschen Oost ten Zuyden ende West ten Noorden; ende is ontrent acht mijlen langh. Den drie-en-twintighsten liepen naer 't Eylandeken Sta Catalina, ende quamen daer by de Rave, de welcke een Scheepken verovert hadde/ gheladen met Wijn ende Suycker. Den vier-en-twintighsten liepen achter Sta Catalina ten ancker aen de Noordt-zijde op drie vademen sandt-grondt/ hier en daer klippen/ vorder inde Baye meest klippighe grondt/ ende wit sandt-strandt; leght dicht onder Hispaniola: de Zee isser ontrent een mijle wijdt; leght ontrent ses mijlen Noordt-West van Saona: ende is by de twee mijlen langh; daer is gheen geboomte op als kreupel-bosch. Den ses-en-twintighsten ginghen weder t'zeyl/ ende hielden langhs de Custe. Ontrent twee mijlen Noordt-West van 't Eylandeken is een Rievierken aen Hispaniola, welck de Spagnaerden noemen Tchile; het isser voor de selve ontrent een cartouw-scheut van de wal twintich en ses-en-twintich vademen diep/ ende dicht onder de wal thien/ steenighe grondt; in 't in-kommen heeft men seven vadem/ ende een weynich binnen-waerts ses/ ende voorts vier en een half/ ende oock drie en een half; is schaers een musquet-scheut wijdt: noch een mijle neder-waerts aen/ hebbende Sta Catalina Zuydt-Oost ten Oosten van haer drie mijlen/ joeghen een Spaensche Barcke aen de wal in een wijde sandt-baye/ dan konden daer niet by kommen; een weynich van daer voorder

Anno 1632.

Mayus.

Junius.

Anno 1632. ghemoeten een wit sandt-bayken / daer een Huys aen strandt stondt: hielden soo voorts langhs de wal henen / ende quamen in een wijde sandt-baye / hebbende een grooten bocht / ende setten aldaer op thien vadem sandt-grondt; leght ontrent vijf mijlen van Sta Catalina naer het Westen: daer komt een Rievierken uyt / d'welcke de Spagnaerden noemen Socho, neghen voet diep / in 't in-kommen sandt-grondt. Voeren daer aen landt / ende kreghen twee Spagnaerden ghevanghen: aen dese Baye wassen vry wat Orangie-appelen tusschen 't Rievierken ende den Oost-hoeck / doch wijdt ende zijdts verspreydt. Langhs dese Custe en zijn geen drooghten / doch vuyle ancker-gronden. Den acht-en-twintighsten maeckten weder zeyl naer de Rieviere Martorisis, legghende ontrent een mijle West van Socho, ende ses mijlen van Sta Catalina. Dese is in 't in-kommen ses vademen diep / ende een weynich naerder kommende / vijf: nevens den Oost-hoeck / een steen-worp daer af / drye ende een half vadem / ende is inde mondt een musquet-scheut wijdt / streckt West-Noordt-West in / voor in leght een Eylandeken dat men aen de slincker-handt laet legghen / daer loopt een barninghe af om de Oost / daer men by in moet / een weynich daer binnen leght een sandt-hoeck / die men aen bagh-boordt laet legghen. In 't in-kommen van de Rievier / ontrent een half mijle op / begint men Orangie-Boomen hier en daer te vinden / ende by-naer anderhalf mijle op aen bagh-boordt / staen Palmiet-Boomen / ende daer begint de Rievier versch te worden. Streckt in met allerhande kourssen / doch met kleyne bochten. Den neghen-en-twintighsten ginghen weder t'zeyl langhs de wal / ende saghen 's anderdaeghs 's avondts Beata ende Alto Velo. Aen de Noordt-Oost-zijde is Alto Velo hooghst / ende loopt naer de Zuydt-West-zijde leegh af / met een kloof aen de Zuydt-West-zijde; is ontrent een mijle langh / leght van Beata Noordt-Oost ten Noorden ontrent anderhalf mijle; daer leght tusschen beyden een klippe / doch Alto Velo naest. Beata streckt Noordt-Oost ende Zuydt-West ontrent een groote mijle langh / leght van Hispaniola niet over een kleyne mijle / en is aen sijn Zuydt-West-zijde hooghst. Van Alto Velo Noorden aen ontrent vier mijlen op / leght Hispaniola hoogh landt / daer neven een leeghen schorren hoeck / de welcke met het hoogh landt / dobbel-landt maeckt.

Julius. Den vijfden Julij quamen onder Isla de Vaca, verversten daer / ende ginghen den achthienden weder t'zeyl / ende quamen den neghenthienden 's avondts aen Cabo Tiburon, ende setten den twintighsten aen de West-zijde op achthien vademen. Den neghen-en-twintighsten quam daer by haer den Ammirael Marten Thijsz. met negen Schepen van sijne Vloote. Den achtsten Augustus scheyden de Windt-hondt van daer naer 't Vaderlandt door de Caicos, ende gheraeckten naer veel teghen-spoets in Yerlandt.

Den Ammirael Marten Thijsz., als voren hebbe verhaelt / gingh van 't Reciff de Pernambuc t'zeyl den elfden April met negenthien Zeylen / vande welcke vier die naer 't Vaderlandt hadden te keeren / den derthienden der selver maendt van hem scheyden. Bleven seer langhe onder de Linie hanghen / ende konden weghen de winden qualijck om de Noordt winnen / soo dat naer lange suckelingh eerst den vijfthienden Maij de Barbados quamen te sien / ende anckerden 's anderdaeghs inde Baye St Anton, onder 't Eylandt St Vincent: gisten dese beyde Eylanden vanden anderen te leggen by de vier-en-twintich mijlen; de Windt-hondt quam hier by haer als voren verhaelt / ende bracht tijdinghe dat het Jacht Goeree ende 't Schip Oudt Vlissinghen haer noch hadden te volgen. Vonden de Griffoen van Hoorn, Munnickendam, de Goude Leeuw van Delft, die voor-uyt waren ghegaen: ende den Oliphant neffens 't Jacht de Vriessche Jagher, die van haer waren af-ghedwaelt: vande welcke verstonden dat de Fortuyn van Zeelandt daer hadde gheweest / en dat de Schipper

ende

ende Onder-Stier-man/ neffens eenighe andere/ daer waren doot gheslaghen by de Wilde. Verversten daer/ ende haelden water. Den twintighsten quam daer mede by haer ten ancker 't Jacht Rotterdam, nevens de Mane, de welcke tusschen Pernambuc ende hier neghen-en-twintich daghen hadden toe-ghebracht/ ende onder-weghen verspꝛoken een ghehuyꝛt Schip van Schiedam, d'welck een Spaensch Schip hadde verovert met twee hondert en vijftich kisten Suyckeren. Den ses-en-twintighsten zijn Goeree ende Oudt-Vlissinghen by haer ghekommen. Den acht-en-twintighsten gingen van daer t'zeyl ses Schepen/ te weten/ de Gheunieerde Provintien, Groot-Hoorn, Hollandia, den Oliphant, Amersfoort, Walcheren. 't Jacht de Rave ende de Hope van Groeningen, ende Wester-Souburgh met de groote Chaloupe/ ende de Windthondt, waren al te voꝛen vertrocken. Den dertighsten quamen by 't Eylandt Margarita, ende den lesten aen Isla Blanca. Vonghen daer eenighe Bocken. Lichten den eersten Junij weder hare anckers/ ende liepen soo voorts langhs de Tortuga ende ander Eylanden tot onder kleyn Bonayre. Landen daer naer aen groot Bonayre, ende vongen daer vele Schapen. Den thienden is Galeyn van Stapels mede inde Vloote ghekommen met dese Schepen/ Goeree, Oudt Vlissinghen, ende de Goude Leeuw. Den veerthienden gingh de Commandeur Galeyn van Stapels over/ op 't Jacht Pernambuc, ende gingh 's anderdaeghs met 't selve alleen t'zeyl: sullen sijne verrichtinghe hier naer verhalen. *Anno 1632.*

Den Ammirael Marten Thijsz. scheypde weder van Bonayre den twee-en-twintighsten Julij met neghen Schepen. Om den hoeck van 't Eylandt ghekommen zijnde/ stelden haer kours Noordt-Noordt-West: ende het Schip Walcheren by de windt over/ nemende sijn kours naer 't Vaderlandt. De Vloote quam den ses-en-twintighsten onder Isla de Vaca te reede/ alwaer den Ammirael yeder een sijn oꝛdꝛe gaf/ waer naer hadden te dꝛagen: ende naer dat aldaer wat verversinghe hadden ghehaelt/ scheypden den acht-en-twintighsten weder van daer/ ende quamen 's anderdaeghs aen Cabo Tiburon. Men moet den hoeck vande Caep wat mijden/ want is wat vuyl. Haelden hier inder ijl water. Den sevenden Augusti zijn daer mede te reede ghekommen de Jachten de Vriessche Jagher ende de Mane, de welcke inde Rievier van de Baye van Savana achter Isla de Vaca ses-en-twintich man hadden verloꝛen/ by de Spagnaerden doot gheslagen. Naer dat dese Jachten mede van water wel versien waren/ gingh de Vloote den neghenden t'zeyl. Den elfden saghen 't Eylandt Cuba by Oosten Cabo de Cruz. De Mane wierdt belast onder de wal te lopen/ ende gheen Zeylen vernemende/ teghen avondt weder by de Vloote te kommen; ende indien sy Zeylen saghen/ die te vervolghen/ ende voorts haer beste te doen om aen Cabo de Corrientes weder by de andere te kommen. Doch quamen 's anderdaeghs al weder by de Vloote: ende wierden ghelast te lopen naer Cabo de Corrientes, om de Commandeur Jacob Theunisz. te soecken/ ende hem de Vloote daer te doen af-wachten. Waren seer ghequelt met stilte/ soo dat weynich voꝛderden. Den vijfthienden hadden de Cabo de Cruz Noordt-Noordt-Oost van haer ontrent dꝛy mijlen. Dese Caep is gheleghen op neghenthien graden en vijf-en-vijftich minuten; (naer haer bevindinghe) het landt vande selve is effen en slecht/ allenskens hoogende tot het berghachtigher landt toe: de punt is heel laegh/ ende verthoont sich van verre ghelijck of de Boomen in 't water stonden/ ende het hooghe verthoont hem langhs de voet-strandt met witte plecken/ by-naer als de Custe van Enghelandt. Dese Cabo ende de Cabo Tiburon legghen vanden anderen Noordt-West wel soo Westelijck by de tsestich mijlen. Den achthienden vervielen op de Cayos by Oosten Isla de Pinos, ende kreghen koꝛts daer naer 't selve Eylandt: maecken gissinghe dat van Cabo de Cruz leght ontrent ses-en-tseventich mijlen West *Augustus.*

Anno 1632. ten Noorden ende West-Noordt-West. Den een-en-twintighsten hadden Cabo de Corrientes op zijde / dan aldaer niets vernemende / lieten het deur-staen naer de Cabo St Anton. Hielden daer af ende aen tot den ses-en-twintighsten; ende den Ammirael niet vernemende / liepen voorts naer de Croone. Den dertighsten quamen de Schepen weder alle by een niet verre vande Havana. Hielden hier af ende aen; den eersten September quam 't Schip Amersfoort mede by de Vloote: hadde aen de Caimans twee stucken ghelicht van 't ghebleven Schip den Dolphijn. Den vierden acht ghenomen hebbende op de victualie die noch by de Schepen was / resolveerden door de Strate van Bahama naer huys te lopen. Den derthienden October saghen 't Eylandt Flores, ende 's anderdaeghs Corvo, ende quamen soo / naer dat veel storm ende ongemack hadden gheleden / in November meest alle t'huys.

Hier voren hebbe verhaelt hoe dat de Commandeur Galeyn van Stapels den veerthienden Junij was ghegaen op 't Jacht Pernambuc, ende met het selve vande resterende Vloote ghescheyden / ende den vijfthienden van Bonayre t'zeyl ghegaen: liep tusschen 't groot ende kleyn Eylandt deur / ende stelde zijn kours meest Noorden ten Westen; soo dat den achthienden 't Eylandt Hispaniola in 't gesichte kreegh / ende den twintighsten achter Isla de Vaca anckerde. Hier ververst hebbende / ende 't Jacht West-Souburgh met een Zeyl-Chaloupe by sich bekommen; is met dese Jachten weder den ses-en-twintighsten t'zeyl ghegaen. Vertoefde twee daghen aen de Cabo Tiburon met water te halen / ende scheyde van daer den negen-en-twintighsten. Den eersten Julij kregen 't Eylandt Cuba in 't gesichte: ende quamen den vijfden by de kleyne Cayman: ende den achtsten aen de Cabo de Corrientes. Staecken van hier den neghenden over naer de vaste Custe / ende stelden haren kours West-Zuydt-West naer de Cabo de Cotoche: hadden des middaghs de hooghde van een-en-twintich graden ende dertich minuten: den elfden begonnen grondt te werpen / eerst vier-en-sestich vademen / daer naer vier-en-vijftich ende acht-en-veertich / ende vonden 's anderdaeghs allenskens ondieper water; hadden 's middaghs een-en-twintich graden ende acht-en-dertich minuten ende twee-en-twintich vadem waters; ende quamen ontrent een uyre naer de middach het landt te sien / wesende nu op thien vadem ghekommen; anckerden teghen den avondt op acht vademen / by gissinghe vier mijlen ende een half by Westen Cabo de Cotoche: saghen heel leegh landt / streckende meest West ten Zuyden. Den derthienden begaf de Commandeur sich inde Zeyl-Chaloupe / ende voer voor dach naer de wal toe / ende zeylde voorts daer langhs / ende de Jachten volghden hem met den dach. Teghen den avondt speurden een Zeyl / het welcke voor windt af quam / ende haer met de nacht ontduysterde. De Chaloupe hadde op den dach een drooghte ghevonden / daer maer twee vadem ende oock thien voet waters op was / ende stack by de twee mijlen van de wal Noordt-waerts af: anckerden 's avondts in drie en een half vadem waters. 's anderdaeghs maeckten weder zeyl / ende liepen over een steert vande drooghte / daer maer drie en een half / drie ende twee en een half vadem waters vonden / ende al klippige grondt: voorts hadden langhs de wal al acht / seven vadem / twee of drie mijlen buyten landt: anckerden 's avondts in acht vadem. Den vijfthienden lichten sy weder haer anckers / de Schepen liepen met kleyn zeyl langhs de wal / ende de Commandeur met de Chaloupen als voren dicht onder 't landt: en ghemoete niet dan arme Indiaensche Visschers: 's avondts anckerden weder op acht vadem sandt-grondt / ontrent drie mijlen vande wal. De Chaloupe 's anderdaechs weder dicht onder 't landt houdende sach daer een huys / dan aen landt kommende vondt het volck ghevlucht ende bequam maer een Mestiso ghevanghen: de Jachten setten op vijf en een half vadem /

Marginalia: September. (beside line "den hier af ende aen; den eersten September…"); Junius. (beside "veerthienden Junij…"); Julius. (beside "len / ende scheyde…").

vadem / twee mijlen van de wal. Den seventhienden zeylden als voren / ende setten 's avondts op vijf vadem. Waren doen / naer 't segghen vande ghevanghen / noch vier mijlen van Sisal. 's Anderdaechs 's morghens voer de Commandeur met de Chaloupe ende Boot wel ghemandt naer de wal / ende lande op de middach aen Sisal, ende maeckten sich meester vande plaetse. De Jachten zijn ondertusschen door 't vervolghen van een Bercke voor by de plaetse gheraeckt: soo dat de Commandeur niet Volcks ghenoech by sich hebbende / om daer langh standt te houden / ende vreesende dat de Spagnaerden vande omliggende plaetsen hem wel haest over den hals souden moghen kommen/genootsaeckt wierdt sich van daer te maken/ende den brandt in de plaetse steken: daer en waren maer acht ofte thien Huysen: leght ontrent vijftich mijlen by Westen Cabo Cotoche: men kan daer anckeren op de reede in dry vademen schoone grondt / een half mijl buyten de wal: zijne Jachten anckerden 's avondts dry mijlen by Westen Sisal. Den negenthienden liepen met de Oost-Zuydt-Ooste windt / Noordt-Oost in Zee; ende anckerden. Den twintichsten hadden de windt Noordt-Oost / zeylden doen Zuydt-west aen; vonden haer teghen avondt ontrent Descognoscida; daer 't vaste landt van Jucatan Zuydt-waerts begint te ontvallen: setten het 's avondts op vier vademen ende een half twee mijlen ende een half van de wal/ gisten acht mijlen ghezeylt te hebben. 's Anderdaechs voer de Commandeur voor dach weder met de Chaloupe van boordt / ende de Jachten volchden hem met den dach. Ginghen West-Zuydt-West aen/over vier/ dry ende twee vadem waters/ ontrent twee mijlen van landt / ende anckerden 's avondts op dry vadem. Den twee-en-twintichsten ginghen met den dach weder 't zeyl ende liepen Zuyd-waerts over / langhs de wal in dry ende dry en een half vadem twee mijlen van landt/ ende setten 's avondts op dry vadem waters. Den dry-en-twintighsten zeylden met de Jachten ende Chaloupe weder voorts/ over dry en twee en half vadem. De Commandeur kreegh doen een ghevanghen / uyt de welcke hy vernam dat noch dry mijlen was van Campeche, alwaer eenighe Barcken laeghen. Soo dat de Commandeur voor midder-nacht met de Chaloupe ende Boot van zijn Schepen scheyde / ende liep naer Campeche in hope eenige vande Bercken op de reede te verrasschen / ende gheboodt de Jachten met kleyn zeyl te volghen/ die het ontrent midder-nacht setten op vijfthien voet waters. Den vier-en-twintighsten 's morgens waren recht voor Campeche, ende de Commandeur veroverde een ledighe Bercke / die vande Havana was ghekommen: bevondt voorts dat alle andere Bercken soo dicht onder de Stadt laghen / dat niet gheraden was die aldaer aen te tasten; sijne Jachten lagen gheset in dry vademen waters anderhalf mijle vande wal. De Stadt St Francisco de Campeche leght ontrent achthien mijlen van Punta Desconnoscida, men wert die kennende aen 't Klooster St Francisco, d'welck sich heel wit verthoont: van Cabo de Cotoche tot hier toe / is al leegh landt / dan van hier voorts begint het hoogher te worden. Den vijf-en-twintighsten stelde de Commandeur de ghenomene Bercke toe / ende gingh selfs daer in / om 't landt wat beter te besichtighen / ende de Jachten kruysten ondertusschen by Noorden Campeche, ende quamen den laesten Julij weder by een / vier mijlen buyten de wal. Den eersten Augusti 's morghens maeckten weder zeyl / ende liepen met de landt-windt langhs de wal / gisten 's avondts seven mijlen by Zuyden Campeche te wesen; ende lieten den gantschen nacht met kleyn zeyl Zuydt-West ten Westen aen-lopen/ langhs de wal over vijf / vier / ende dry vadem waters; gisten 's avondts achthien mijlen van Campeche te wesen. Den tweeden stelden haer kours Noordt-West ten Westen aen / met een deurgaende koelte uyt den Noordt-Noordt-Oosten. 's Anderdaeghs 's morgens hadden de windt Zuydt-Oost/

Anno 1632.

Augustus.

Anno 1632. ende ginghen West ten Noorden aen/ hadden 's middaghs de hooghde van negenthien graden en een derde. Den vierden hadden de windt Oost / ende zeylden West aen; hadden 's middaghs de hooghde van neghenthien graden en een half. Den vijfden 's morgens saghen Roca Partida van haer Zuyden ten Oosten ontrent ses mijlen; ende West-Noordt-West van haer het hooge landt van Villa Rica, 's middaghs de hooghde van neghenthien graden en een half; waren 's avondts ontrent ses mijlen vande wal / de welcke daer streckt Zuyden en Noorden. 's Anderdaeghs op den dach hadden een Noordelijcke windt met reghen / ende hielden by met kleyne zeylen. De volghende daghen al de selve windt met onstuymich weder / soo dat de Commandeur resolveerde sich uyt dien bocht naer de Havana te begheven. Den neghenden ende thienden hadden noch al hardt weder / ende en konden maer schover-zeylen ghebruycken/ 's nachts harde travaden: soo dat het volck niet langher dervende wagen inde Bercke / de selve verlieten / ende inde grondt hackten. Eenighe daghen daer naer waren ghenootsaeckt haer Chaloupe mede te verlaten / alsoo niet langer boven was te houden. Den lesten Augusti bevonden haer op de seven-en-twintich graden ende vier minuten / ende de stroom gaende om de Noordt-

September. West. Den eersten September teghen avondt begonden grondt te werpen met hondert vadem / ende leyden het weder over naer de Zuydt / soo dat den sesten 's morghens de Croone en de Tafel saghen aen 't Eylandt Cuba: ende alsoo de Vloote vanden Ammirael Marten Thijsz. daer niet en vonden / nochte oock eenighe Schepen inde Havana saghen legghen/ op de welcke sy hadden mogen wachten / soo stelden haer kours naer huys / ende quamen weder in 't Vaderlandt den thienden Novembris. Sulcx dat dese/ ghelijck oock de groote Vloote/ seer weynich voor de Compagnie aen-brachte.

'T voorleden jaer hebben Cornelis Cornelisz. Jol met 't Jacht den Otter ghelaten achter Isla de Vaca; de Jachten de Zee-Ridder en de Zuydt-Sterre quamen daer by hem. Naer dat hem daer wel hadden ververst / ende de Schepen

Januarius. herstelt; so zijn den veerthienden Januarij deses jaers weder van daer t'zeyl gegaen; ende quamen 's anderdaeghs 's avondts aen Cabo Tiburon ten ancker: haelden daer water ende ballast: den seventhienden ginghen van daer weder t'zeyl, hadden den achthienden Cabo de Donna Maria Oost-Zuydt-Oost van haer; ende waren den neghenthienden tusschen Cuba ende Cabo St Nicolaes; den hoeck van Cuba hadden Noorden van haer / ende de Caep Oost-Noordt-Oost ontrent acht mijlen. Het landt van de selve Caep verthoont sich meest rondt / met witte plecken / ende is moye hoogh; doch het alder Noordelijckste is leegh. Den een-en-twintighsten 's morghens waren boven de Caep / ende quamen naer de middach inde Baye te reede. 's Anderdaeghs 's avondts maeckten weder zeyl / ende doen om den hoeck waren / liepen meest Zuyden ten Oosten naer de Gonaves toe: waren den dry-en-twintighsten ontrent dry mijlen daer van; is voor-aen slecht landt; ontrent thien uyren wendent aen Zee/ en gingen Noorden aen; naer de middach quam de windt uyt de Westen/ zeylden doen meest Oost ende Noordt-Noordt-Oost/ van Guanabo aen Hispaniola is een plaetse daer het schijnt of een gat waer; quamen 's avondts tusschen beyden in; is ontrent anderhalf mijl wijdt in 't in-kommen / ende aen de Noordt-wal legghen dry of vier klippen. Den vier-en-twintighsten 's morgens was het stille/ hadden het Oost-eynde van Guanabo Zuyden ten Westen van haer: ende 's avondts de klippen Oost van haer / ende het ander Eylandt dat binnen Guanabo leght / Zuydt-West. Den vijf-en-twintighsten 's middaghs waren by 't landt / ende settent op twee-en-twintich vadem steeckgrondt/ ontrent een gotelingh-scheut vande wal / by Zuyden een kleyn steenereciff / dat op den hoeck leght; voeren aen landt om 't padt te soecken / ende is

effen

effen by Zuyden dat reciff. 's Anderdaeghs 's morghens ginghen met acht-en-tseventich man aen landt / naer de Huyskens toe / ende is wel twee mijlen en een half op een Revier / op een vlack velt ; 't volck liep wegh ; vonden daer vijftich Huyden / vande welcke maer de helft konden met krijghen ; met Sonnen onder-gangh quamen aen boordt / ende ginghen inde honde-wacht weder t'zeyl naer de Goaves: ende quamen 's anderdaeghs daer by haer Sloepen / haelden Vruchten van 't landt / doch vertoefden daer niet. Daer leght een Eylandeken inde Baye aen de Oost-zijde / ende midden inde Baye een drooghte / men kan de grondt sien op vijf vadem waters. 's Avondts zeylden om de Noordt / om de Zee-Ridder te soecken / die van haer verdwaelt was ; 's nachts koelde het seer / ende sy zeylden aen een drooghte / die aen het Oost-eynde van Guanabo leght / ende is wel een mijl van 't Eylandt / op dry plaetsen droogh; men kan tusschen het Eylandt ende die drooghten deur / ende is wel anderhalf mijl in 't ronde / en men kan de grondt over al sien / meest schulp-grondt; streckt Noordt-Oost ten Noorden ende Zuydt-West ten Zuyden een halve mijl : de andere Eylandekens legghen meest Noordt-Oost ende Zuydt-West vande drooghte / ende als men het Noordt-eynde van de drooghte voor-by is / heeft men de leeghen hoeck van 't Eylandt Noordt-Noordt-West van sich ; ende werpt men gheen grondt / d'welck men aen de veranderingh van 't water wel ghewaer wordt. Den acht-en-twintighsten liepen boven de drooghte / teghen de middach hadden stilte: daer leght een steenen-reciff aen de Noordt-zijde van Guanabo, wel een gotelingh-scheut van landt / ende streckt Noordt-Oost in Zee / ende is ghelijck een dry-hoeck ghestreckt / ende loopt soo weder naer de wal : den neghen-en-twintighsten hadden Guanabo Oost van haer ontrent een mijl : stelden van daer haer kours naer Valderis, ontmoeten onder-weghen de Zee-Ridder ; ende liepen 's anderdaeghs daer in om kiel te halen : ende waren daer mede besich tot den sevenden Februarij; ginghen doen weder t'zeyl uyt Valderis : daer legghen veel drooghten die men sien kan / ende is meest steeck-grondt; zeylden over een drooghte van twaelf voet water / ende is wel een mijl zeylens : ende als men in komt ist dry vadem en een half diep / men moet dan by de Noordt-wal in lopen / men kan de grondt over het heele gat sien / ende dan moet men wat treckende naer de Zuydt-wal toe wijcken ; daer legghen hier en daer klippen : 't gat streckt eerst West in / ende dan Noordelijcker / ende dan West-Noordt-West / aen de Zuydt-wal ist verdroncken landt ; in het inkommen leght Guanabo Noordt-Oost ten Oosten ende Zuydt-West ten Westen van Valderis: ende het landt van de Cabo St Nicolaes Noordt-Oost ten Noorden ende Zuydt-West ten Zuyden van malcanderen : buyten zijnde / liepen Oost aen / met een stijve slevckende koelte uyt de Westelijcker handt / naer de Goaves toe. Den achtsten 's morghens was het stille ende doncker weder / ende Goaves leght wel neghen mijlen van Valderis, ende is wel dry mijlen tusschen 't Eylandt Guanabo ende Hispaniola wijdt. Naer de middach quamen in Goaves, ende anckerden op vier vadem klippighe grondt / op de drooghte die inde Baye leght ; hadden den Oost-hoeck van Guanabo Noordt-Noordt-Oost van haer / ende de West-hoeck Noordt-West ten Noorden. Als men inde Baye setten wil / soo moet men dicht by de wal setten / dan kan men met een steen aen landt werpen / ofte men kan oock setten op de drooghte / daer ist klippich; ende is dry of vier vademen diep: inde Goaves zijn veel soete Appelen te plucken ende water te halen ; inde Valderis is mede water ; vinghen soo veel Verckens ende Koe-Beesten als eten konden ; ende daer binnen zijn wel dry ofte vier gaten daer men in kan lopen. Den neghenden naer-middach ten vier uyren maeckten weder zeyl ; het koelde een half top-zeyl uyt de Noordt-Westen / 's avondts wierdt het stille ; ende doen de eerste wacht uyt was / quam de windt

Anno 1632.

Februarius.

Anno 1632.

windt uyt de wal / ghinghen Noordt-West ten Westen aen. Den thienden 's morghens waren by het West-eynde van Guanabo, 't was stille ende doncker weder / naer de middach begon 't koeltjen te wackeren / ende de windt liep Noordt-Noordt-West; wenden het naer de wal / ende 's avondts weder daer af / 's nachts liep de windt Oost. Den elfden 's morghens hadde de Platte-Forme van Cabo St Nicolaes Noordt-Noordt-Oost van haer / naer de middach reghende het / en koelde een top-zeyl; waren by de wal / ende mochten Noordt-West zeylen / 's nachts namen de mars-zeyls in / om dat soo hardt waeyde. Den twaelfden 's middaghs waren beneden de Cabo St Nicolaes, ende wendent aen Zee / met een top-zeyls koelte uyt den Noordt-Oosten / ende hol water; 's nachts liep de windt Oost / lieten het twee quartieren aen Zee staen / ende wenden doen naer de wal / soo dat haer de slagh-boegh teghen liep. Den derthienden 's morgens waren ontrent ses mijlen vande wal / en zeylden boven de Caep: naer de middach liep de windt Oost-Noordt-Oost / ende koelde een stijf top-zeyl / 's avondts waren dicht by de wal / ende twee mijlen boven de Caep: ontrent ses mijlen by Oosten de Caep loopt een leeghen hoeck af / het is een bocht / ende is daer hoogh / wendent aen Zee; de windt liep Oost / soo dat / doen de tweede wacht uyt was / weder wenden. Den veerthienden 's morgens liep de windt Oost-Zuydt-Oost / wendent aen Zee tot de middach toe; hadden de Tortuga Zuydt-Zuydt-Oost van haer twaelf mijlen / ende konden de Eylanden aen lij sien; was slecht water; 's nachts doen daer vier glasen uyt waren / quamen ontrent ten halven de Tortuga te landen; den vijfthienden 's morghens liepen beneden om / waeyde soo hardt / dat 's avondts niet te reede konden kommen / soo dat de heele nacht by hielden: den sesthienden 's morghens quamen ten ancker; ende alsoo schoon weder was / maeckten haer Schip dicht / daer is een goede reede voor de Schepen / ende op 't Eylandt / naer 't segghen van de Enghelsche / waren wel vier hondert Zielen; de reede is tusschen twee drooghten in / buyten sandt / ende binnen steeck-grondt; maer is nauwe. Men moet by Oosten in kommen / ende men kan by Westen oock uyt zeylen; oock kan men setten by Westen de drooghte / en is sandt-grondt / aen 't Oost-eynde van Tortuga: aen Hispaniola zijn oock Verckens te vangen / en men kan daer oock setten. Den seventhienden ghinghen weder t'zeyl / dan was stil / soo dat weynich vertierden. Den achthienden naer de middach quam de koelte uyt de Noordelijcker handt / ende waren by de Cabo St Nicolaes, ende inde eerste wacht setten haer kours Zuydt-West aen. Den neghenthienden 's morghens was de windt Noordt-Oost met sleyckende koelte / 's middaghs konden 't landt vande Cabo Donna Maria sien Zuydt-West ten Zuyden van haer / ende is leegh landt. Den twintighsten hadden de voorseyde Caep Noordt-Oost van haer / ende Cabo Tiburon Zuydt-Oost ten Zuyden; werdt stille ende slecht water / soo dat den heelen nacht dreven. Den een-en-twintighsten quam de koelte uyt den Zuydt-Zuydt-Oosten / met harde koelte / daer gingh hol water / ende sy passeerden de Cabo Tiburon. Den twee-en-twintighsten was de windt Oost ten Noorden met een stijve top-zeyls koelte / hadden ontrent de dertich mijlen Zuyden aen ghezeylt: teghen den avondt begont een weynich te regenen. Den dry-en-twintighsten 's middaghs hadden hooghde van veerthien graden ende seven-en-dertich minuten / hadden vijf-en-twintich mijlen ghezeylt Zuyden ten Oosten aen / met stijf top-zeyl. Den vier-en-twintighsten hadden ses-en-twintich mijlen ghezeylt; 's middaghs hooghde van twaelf graden neghen-en-veertich minuten; haer kours was Zuyden ten Oosten; ende de Brise waeyde soo hardt / dat geen mars-zeyls konden voeren; de windt Oost-Noordt-Oost ende Oost ten Noorden / lieten het de eerste wacht naer de wal toe staen / ende wendent doen aen Zee; de windt liep Oost / ende doen

doen de tweede wacht upt was / wendent naer de wal / ende zeylden den hee- len nacht met schover-zeylen. Den vijf-en-twintighsten 's middaghs hadden hooghde elf graden ende een-en-vijftich minuten / ende hadden vijfthien mij- len Zuydt-Zuydt-Oost ghezeylt; de windt liep Noordt-Oost ten Noorden / gingen doen Zuydt-Oost aen / ende sagen ten twee uyren naer noen het hooge landt; ende een uyre daer naer waren op twintich vadem steeck-grondt / ne- vens het leeghe landt / dat by Oosten het hooghe landt van Sta Martha leght; quamen hoogher als sy meynden / soo dat de stroom om de Oost gingh. Zeyl- den ontrent dry mijlen vande wal / ende lieten het drijven. Den ses-en-twin- tighsten 's morghens maeckten weder zeyl / 't was dijsich weder / ende stille; 's middaghs quamder een koeltjen upter Zee / hadden de Sneeuw-Berghen Zuydt-Zuydt-West van haer / ende waren ontrent dry mijlen vande wal. Inde eerste wacht liep de windt Oost ten Zuyden / koelde stijf / soo dat het lie- ten drijven. Den seven-en-twintighsten begont te stillen / soo dat ten thien uyren voor Sta Martha waren / ende hielden draghende West ten Zuyden aen; 's middaghs liep de windt Noordt-Oost ten Noorden / hielden 's nachts by; inde naer-nacht begont hardt te waeyen / soo dat de schover-zeyls naeuw kon- den voeren. Den acht-en-twintighsten waren voor Sta Martha, ende hadden den hoeck by Cabo d'Anguilha wel ses mijlen Oost van haer; hielden dragende West-Zuydt-West aen; de Zee liep hol aen / ende koelde de heele nacht hardt upt den Noordt-Oosten / ende ontrent een uyre voor Sonnen onder-gangh quamen in Zamba den lesten Februarij 's morgens inde dach-wacht begon het te stillen; de windt liep Oost ghemeynelijck alle dage; ende als de windt Noor- delijck waeyt / dan gaet de stroom om de Oost. Hadden 's middaghs hooghde van thien graden ende vijftich minuten. Den derden Martij 's morghens gin- ghen weder t'zeyl met de windt upt 't landt; ontrent thien uyren liep de windt Noordt-Oost; wendent naer de wal / ende quamen daer aen ten twee uyren / tusschen Morro Formoso ende Zamba; koelde een top-zeyl / soo dat vande wal wenden / ende waeyde 's nachts soo hardt / dat de mars-zeyls qualijck konden voeren. Den vierden 's morghens waren een mijl beneden Morro Formoso; 's middaghs liepen naer Zamba; ende doen weder aen Zee / waeyden 's nachts seer hardt. Den vijfden / door dien de Brise soo hardt waeyde / dat alles in stuc- ken zeylden / liepen in Zamba: waeyden even hardt / ende stormde somtijdts de volgende daghen / soo dat qualijck voor ancker konden houden. Den sesthien- den 's morghens saghen een Zeyl aen Zee van haer / ende maeckten zeyl; kre- ghen het tusschen Buyo del Gatto ende Punta de Canoa; quam van Teneriffe, ende was geladen met hondert pijpen Wijn / ende daer waren vier-en-vijftich Zielen op / soo Mans / Vrouwen / ende Kinderen: de welcke by de Zee-Ridder en de Zuydt-Sterre wierden aen landt gheset; ende den Otter dede sijn beste om over te kommen; het waeyde soo hardt / dat de Prijs niet bolwercken konde; den seventhienden 's morgens beterde het weder / hadden 's middaghs hoogh- de elf graden ende seven-en-dertich minuten / ende ontrent veerthien mijlen ghezeylt: 's anderdaeghs 's middaghs derthien graden ende twintich minu- ten / ontrent twee-en-twintich mijlen Noordt-West ten Noorden aen gezeylt / sleypten de Prijs achter aen. Den negenthienden veerthien graden ende der- tich minuten / ende ontrent vijf-en-twintich mijlen Noordt-Noordt-West aen ghezeylt. Den twintighsten 's morghens doen de Son een half uyre op ghe- weest was / quamen op de Serranilla te vervallen / ende liepen daer by Zuyden om; is niet breet / maer naer dat sien konden / dry mijlen langh / streckt Noordt- Oost ten Oosten / ende Zuydt-West ten Westen / ende leght tot vier steden bo- ven water / men kan het vande Oost-zijde niet aen diepen / maer aen 't West- eynde diepten het / ende konden de grondt sien op thien / twaelf vadem / ende

Anno 1632.

Martius.

Anno 1632. was op achthien vadem corael-grondt / ontrent een half mijl vande drooghte; een weynich daer naer diepten weder / ende vonden goede grondt om te anckeren / ghelijck sandt: wanneer men daer by is / soo kommen daer eenighe Voghelen / ende soo drae als men die voor-by is / dan en siet men de Voghels niet meer. Ten negen uyren hadden het Zuyden ende Zuydt-Oost van haer / ende ginghen Noorden ten Oosten aen tot de middach; 's middaghs hooghde sesthien graden ende vijfthien minuten / soo dat de Serranilla inde Caerte wel op sijn hooghde is geleght; zeylden dat etmael acht-en-twintich mijlen Noordt ten Westen aen / met een slap top-zeyl koelte uyt den Oost ten Noorden. Den een-en-twintighsten kreghen de windt uyter Zee / ende konden Jamaica sien Noordt-Oost van haer ontrent twaelf mijlen; hadden ontrent vijfthien mijlen Noordt ten Westen aen / ende Noordt-Noordt-West in 't etmael ghezeylt: 's nachts kreghen een travade / dan duerde niet langhe. Den twee-en-twintighsten 's middaghs hadden hooghde seventhien graden ende acht-en-veertich minuten meerder als gisten / want hadden dat etmael niet meer als vier mijlen ghezeylt Noordt-Noordt-Oost aen / bleef den heelen nacht stille. Den dry-en-twintighsten 's middaghs achthien graden ende elf minuten / ontrent vijf mijlen gezeylt Noorden ten Westen aen. Den vier-en-twintighsten hadden regen / ende gisten sesthien mijlen vertiert te hebben Noordt-Noordt-West aen / ende hooghde neghenthien graden ende twaelf minuten. Den vijf-en-twintighsten 's middaghs hooghde van twintich graden sesthien minuten / ontrent vijfthien mijlen Noorden behouwen; hadden voorts dien dach variable winden. Den ses-en-twintighsten 's middaghs twintich graden seven-en-dertich minuten; maer vier mijlen Noordt-Noordt-Oost in 't etmael ghezeylt: 's nachts waeyde seer hardt / als oock 's anderdaeghs / soo dat het met schover-zeylen mosten afsien; tegen de middach de mars-zeyls weder by; hooghde een-en-twintich graden ende vijfthien minuten; ontrent seven mijlen Noordt ten Oosten aen ghezeylt / saghen naer middach landt / ende waren der 's avondts noch vijf mijlen af / soo dat by leyden. Den acht-en-twintighsten 's morgens ginghen Noordt-West aen / wierdt stille / ende naer de middach liep de windt uytter Zee: het landt d'welck saghen / was in 't midden hoogh / ende aen 't West-eynde hackelich; aen 't Oost-eynde als in 't midden / ende daer zijn dry witte plecken / het West-eynde naest: in 't laeste van de eerste wacht quam de windt uyt den Oost-Zuydt-Oosten / ende sy ginghen West ten Zuyden aen; 's anderdaeghs 's morghens waren geen mijl van landt / ende daer de Eylandekens van het leeghe landt legghen; hadden ontrent neghen mijlen West ten Zuyden aen ghezeylt; is daer over al ghebroken landt / ende seer leegh; ginghen West ende West ten Zuyden aen / ende zeylden dien dach wel veerthien mijlen / 's nachts lieten het drijven / want is daer 's nachts niet te zeylen. Den dertighsten 's morghens hadden het Oost-eynde van Isla de Pinos, ende het Westelijckste is schor / ende is voorts leegh landt; ende vijf of ses mijlen van het Oost-eynde ist wit sandt-strandt / ende daer leght een riff langhs / al steenich / wel vijf mijlen / men heefter geen grondt by het landt: 's avondts quamen te reede aen het West-eynde op vijf vadem klippighe sandt-grondt / is een Aprilis. bocht daer niet seer goedt is te anckeren. Tot den tweeden Aprilis maeckten haer Schip schoon / ende begonnen doen te lossen; den sesten quam de Zee-Ridder by haer: ende den sevenden de Zuydt-Ster, die een Schildt-pad Barcke genomen hadde. De ghevangens verklaerden dat sy twee maenden ende een half uyt de Havana waren geweest / ende dat doen de Vloote bestaende in tsestich Zeylen / onder de Generael Thomas de Raspurges ghereedt lach om uyt te lopen: ende dat de Vloote van Nova Hispania gebleven was op twee Schepen naer: als de Vloote in 't landt is / dan isser wacht op de Caep St Antonio

ende

ende de Corrientes, ende voorts op anders gheen plaetsen: de windt bleef wel vier daghen Noordelijck/ ende sy haelden ondertusschen water / d'welck daer in putten staet ontrent een pistool-scheut van strandt. Den derthienden ginghen van Ifla de Pinos weder t'zeyl / ten twee uyren naer de middach met een Noordt-Noordt-Ooste windt / ende ginghen West ten Noorden aen: aen 't West-eynde van 't Eylandt loopt een riff af. Den veerthienden 's morghens hadden Cabo de Corrientes Noordt-West ten Noorden twee mijlen van haer; ende des avondts de Caep St Antonio Noordt-Noordt-West / was meest de heele nacht stille. Den vijfthienden 's morghens saghen een Zeyl Zuydt-West van haer / ende alsoo een harde koelte hadden uyt de Noorden / kreghen hem; quam van Nova Hifpania; setten voorts haer kours om de Noordt: den seventhienden/ alsoo het stille was / haelden een deel goedts uyt de Prijs; zeylden 's nachts Noordt-Oost ontrent seven mijlen. Den achthienden 's morghens hadden de windt Noordt-West/ ende schoon weder / 's middachs Ifla de Pinos Noorden van haer / soo datter moeste stroom om de Oost gaen: de volghende daghen hadden variabel winden / ende verscheyden koursen: soo dat eerst den twintighsten 's middachs quamen aen Ifla de Pinos op haer voorighe reede: ondersochten de Prijs van 't onderste boven/ en vonden daer voorts niet in dan Meel; soo dat die 's anderdaghs lieten varen: ende sy ginghen oock weder t'zeyl. Den vijf-en-twintighsten 's morghens sagen 't landt van Cabo de Corrientes, ende ginghen West ten Zuyden aen tot 's middaghs / ende doen West ten Noorden. Even by Oosten de voorseyde Caep zijn seven oft acht bossen Boomen / ende daer begint de sandt-strandt; op den avondt saghen een Schip by de Caep St Antonio aen ancker legghen / d'welck de onse ghewaer wordende/ zeyl maeckte/ ende de onse hem naer;doch wierdt avondt/ ende hielden by de heele nacht met schover-zeylen. Den ses-en-twintighsten / schoon weder met Zuydelijcke windt; de Zuydt-Sterre nam een Barcke by de Caep/ dan was ledich / ende 't volck aen landt ghevlucht: was 's nachts seer stille. Den seven-en-twintighsten konden 't landt van de Organos sien: 's anderdaeghs sagen weder een Zeyl / ende vervolghden het langhe/ dan gheraeckte de Havana in. Den dertighsten hadden Matança Zuydt ten Westen acht mijlen van haer / ende ginghen Noordt-Oost ten Noorden aen: 's middaghs hooghde vier-en-twintich graden. Den eersten Maij sagen het landt by Noorden de Caep van Florida; ende voeren soo voorts naer huys / ende hadden soo goeden spoet / dat den Otter den sevenden Junij in Texel arriveerde. Bracht mede duysent vijf hondert negen-en-veertich stucken Armesijntjens: dry hondert acht-en-veertich Damastjens: twee-en-veertich stucken gheblomde Satijntjens: twee stucken goude Tolet: dry hondert ses-en-tsestich Huyden: vijf duysent twee hondert vijftich pondt Campechie-hout: twee duysent hondert en tseventich pondt Tabac: twee duysent vier-en-vijftich pondt Anijs: een kasken ende dry baeltjens Benjuin: dry balen Peper: twee vaten Nagelen: twaelf kassen Marmeladen: derthien marck Goudt: hondert dry-en-twintich Realen van achten: neffens noch verscheyden kleynigheden. ANNO 1632.

Dit selve jaer wierdt Capiteyn Cornelis Cornelisz. Jol weder af-gheveerdicht met het Jacht den Otter. Vertrock uyt Texel den achtsten October. Den twee-en-twintighsten quamen ontrent de Canarife Eylanden; ende den lesten ontrent Cabo de Barbas: ende den tweeden November by Cabo Blanco: voeren met de Boot aen landt / ende bevonden al witte steenen / ende heel dor landt; daer is sulcken bocht; dat men die niet kan over sien; ende loopt Noorden in; waren daer wel dry mijlen in / ende hadden vijf ende ses vadem / ende vier het minste / altemet hardt / ende altemet steeck-grondt. Den sesten waren by Ifla de Majo; ende zeylden den neghenden boven St Jago;

ende

Anno 1632. ende den elfden boven St Nicolaes; ende quamen 's anderdaeghs by St Vincent; en konden daer gheen Bocken krijghen/ noch goedt water: soo dat weder zeyl maeckten. Den dry-en-twintighsten 's morghens saghen een Zeyl; zeylden daer naer toe; dan was stillekens/ soo datter eerst naer de middach met de Boot by quamen; was ghenladen met wijn/ quam van Madera, ende wilde naer Pariba. Ende brochten 't selve te Pernambuc, alwaer den veerthienden December arriveerden. Wierden den neghen-en-twintighsten weder uyt-ghesonden naer 't Zuyden om te kruyssen.

Extracten uyt eenighe gheintercipieerde Brieven vande vyandt dit jaer gheschreven.

Diego Lopes Chaves 25 Julij 1632. inde Bahia.

SInts dat van dese Bahia vertrocken is Don Antonio d'Oquendo, wesende by-naer elf maenden/ ende is de vyandt noyt gheschepden van dese Barre ende Custe met seer groote schade van dit landt/ om datter gheen Schepen konnen uyt-lopen/ ende alles is op-gheschort/ gheen aftreck ofte verkoop van Suyckeren/ vande welcke de Inwoonders van Brasil moeten leven; ende ick versekere V. E. indien dese besettinghe langh komt te duyren/ dat men weynich rekeninghe ende acht sal maecken op dese Provintie; siende de vyandt soo machtich is.

Francisco Soares 30 Januarij 1632. Bahia.

DE Thienden van dese Capitanie vande Bahia ende sijne by-gevoeghde/ als daer zijn de Capitanien van Seregipe del Rey, Ilheos, ende Porto Seguro, zijn verpacht in masse dit jaer/ofte Saffra beginnende den eersten Augusti deses jaers/ voor twee-en-veertich duysent ende vijf hondert Crusaden/ de twee derde in Geldt/ ende een derde in Waren; d'welck is twee duysent vijf hondert Crusaden minder als het voorleden jaer.

Caspar Demeres aen N. N. uyt het Real den 22 October 1632.

ICk hebbe verstaen datter dierte gekommen is inde Granen tot Lisbona, het Koren tot vier hondert Rees; achte sulcx niet met allen/ by de dierte die hier is/ geldende een pot Wijn twee stucken van achten; een vierde vat Sauts vier stucken van achten; een pot Olye vier stucken van achten/ ende dat al teghen Gelt/ en niet tegen Suyckeren/ want niemandt die begeert/ de Blancos gelden twee hondert veertich tot dry hondert ende twintich Rees de Arobe; Mascovados hondert veertich Rees/ ende in manghelinghe teghen goet/ en willen die soo niet aen-nemen: considereert hoe wy onse huysen soo konnen onder-houden/ en hebben gheen kleynodien die niet verset ofte verkocht en zijn. Daer komt impost op impost; ende en konnen nieuwers gheen plaetse vinden om vier kisten Suyckeren af te Schepen: die ons gouverneren en wenschen niet hooghers als dat desen Oorlogh eeuwich mochte duyren; schrijven aen den Koningh/ dat de vyandt gantsch desperaet is/ ende dat van 't Reciff sal wegh-lopen. Duarte d'Albuquerque ladet in yeder Schip twintich of dertich kisten Suyckeren; sulcx dat men seght reede naer Portugael over de hondert duysent Ducaten in Suyckeren heeft gesonden. Heeft belast dat de Ingenios niet meer souden maelen; ende tot op heden en maelen oock niet/ soo dat dese Soomer weynich Suyckeren ghemaeckt sullen werden/ want Januarius kommende/ hebben wy de Winter; ende daer en wordt niets ghedaen: de Heer wil ons helpen/ want wy hebben/ noch Heere noch Raden die voor het ghemeyn spreken.

De

De vyandt marcheert naer Porto Calvo; ende hebben onder-wegen verbrandt de Ingenio van Manuel Ramalio, ende voor eenighe daghen noch twee / van Domingo d'Olivera ende van Miguel d'Alures: doen soo veel quaedt als selfs willen / ende nemen veel Vee wegh / alsoo men seght haer Vivres ontbreken. Godt wil des Koninghs ooghen openen / dat ons een Armada seyndt / want hoe meerder secours sonder Geldt / hoe meerder verderf voor 't Landt. Anno 1632.

Een ander van den twintighsten October.

ICk hebbe my moede ghelopen om twee kisten Suyckeren te laden / sonder yewers plaets te konnen vinden / want eenen Roover die het Landt regeert/ en lijdt niet dat de Schippers hun eygen goedt voeren/ ladet de Schepen voor hem en sijne Broeders / als oock voor des Koninghs rekeninghe; heeft het Landt in sulcken stant ghestelt/ dat sich niet sal konnen verhalen: handelt veel harder als eenighe tirannis Lutriaen/ ende dat onder schijn van een Christen/ niet anders droomende dan hoe hy stelen sal / ende de ghemeynte tiranniseren; niet tegenstaende wy den Oorlogh twee jaren langh ghevoert hebben/ in stede van recompense / beswaert ons met een groote schattinghe / die de ghemeynte niet heeft willen consenteren. Hy merckende die niet wilde aen-gaen / heeft elcke Capiteyn naer sijn quartier ghesonden/ om te bidden dat men hem wilde assisteren/ tot onderhout van het Real: de minste gaeve die hy van 't volck ghetrocken heeft / is gheweest van elcken Koop-man een kiste Suycker; van ettelijcke vier ofte vijf kisten / naer dat rijck waren. Naer dat hy dat ontfanghen hadde / heeft hyse de schattinghe op-gheleght / soo swaer als oyt gheweest is/ tot de kinders toe mosten alle maenden vijftich Rees betalen: ende sints het secours ghekommen is / soo is het Landt aen-ghegrepen tot sijn verderf. De vyandt is in verscheyden plaetsen in-ghevallen; heeft in Garassu over de tachtich duysent Ducaten soo aen Juweelen als Gout gevonden; daer naer vielen in Serinhain, welck sy oock gantsch uyt-plonderden; op andere plaetsen veel Huysen verbrandt / ende veel Vee wegh-ghevoert. Hier is een groot diluvie gheweest/ die over de twee hondert duysent Ducaten schade heeft ghedaen.

Een ander van den twaelfden November uyt de Cabo S. Augustin.

TIjdinghen van dese quartieren zijn van dach tot doch quader; de vyandt heeft de grootste tocht ghedaen / die oyt heeft derven voor-nemen, want heeft inde Stadt Garassu geweest / ende die gheplundert / vele doot gheslagen/ ende wegh-ghevoert wat hy begeerde: ende nu in Porto Calvo: vijf Ingenios verbrandt / sonder yewers op te passen: ende dit doet hy terwijl hem gheen secours toe komt/ wat sal hy doen als hy meerder macht bekomt? Alle menschen zijn verwondert/ de Koningh sich soo weynich aen-treckt/dat dese plaetse verloren gaet/ die van soo grooten importantie is/ als al de werelt weet.

Jaerlijck Verhael

VAN DE

Verrichtinghen der Gheoctroyeerde

West-Indische Compagnie.

Kort Begrijp van het thiende Boeck.

DE Commandeur *Schuppe* keert van den tocht. Besettinge van de Custe. Een Suycker-Prijs verovert. De Heere *Gijsselinghs* arriveert. De Major *Schuppe* wordt weder op een tocht gesonden. Een Carveel met Wijn ende Olye ghenomen. Den tocht naer *Rio Formoso.* Dry Schepen met Suyckeren verbrandt. Een Suycker-Molen verbrandt in *Camarigibi.* Tocht van *Tamarica* naer *Maria Farinha.* Tocht naer *Rio Formoso:* veroveren een Fortjen: de vyandt hackt inde grondt, ende verbrandt vier van sijne Schepen met Suyckeren geladen; als mede een Pack-huys vol Suyckeren: de onse nemen voorts in *Rio St Antonio*, een Baterije vande vyandt: destrueren ses Schepen van de vyandt; bekommen hondert en vier kisten Suyckeren, ende eenighe Wijnen, lopen voor-by *Camarigibi* ende andere plaetsen, ende verdestrueren noch twee Schepen. De vyandt maeckt op *Tamarica* een Batarije, om ons Fort te beschieten, doch sonder schade te doen. *Albuquerque* stroeyt brieven, ende onse doen van ghelijcke. De *Colonel VVardenburgh* rust sich tot sijn vertreck van *Brasil.* Een Schip genomen met twee hondert pijpen Wijn. Den tocht op *Gojana*: verbranden dry Suycker-Molens, ende vele Huysen. Een Schip ghenomen met hondert en twintich kisten Suyckeren. *Laurens van Rembach* wert *Colonel:* ende *Sigesmundus van Schuppen Overste Lieutenant.* Ambassade vande *Tapujas.* Aenslach op de *Afogados.* Veroveringhe van 't Retrenchement. 'T leggen van een Fort. Tocht naer het *Arrayal*: nemen een Redoute in, ende slaen alles doot: de *Major Padburgh* ghemist, ende de *Colonel* dootlijck ghewondt; laten hondert en dertich man achter: ons volck loopt de gantsche *Verga*

op

op ende neder, ende haelt Suyckeren af. Tocht vanden *Overſten Lieutenant Schuppe* naer *Moribeca:* verbranden de Plaetſe uytghenomen de Kercke: daer naer noch een Suycker-Molen. Tocht ter Zee. In *Rio Formoſo* verbrandt de vyandt ſelfs een Schip ende twee Pack-huyſen met Suycker, ende de onſe de Suycker-Molens: halen uyt *Porto Frances* een Schip met Suycker geladen. *Licht-hart* loopt in *Porto Calvo*, verbrandt daer een Schip ende een Pack-huys met Suyckeren. De Commandeur *Jan Maſt* verbrandt een Schip, ende eenighe Huyſen. Dry Suycker-Prijſen op-ghebracht. Quartier met de vyandt gemaeckt. *Sigiſmundus van Schuppe* werdt *Colonel*, ende *Baltazar Bijma Overſte Lieutenant.* Een Wijn-Prijs aen-ghebracht. Veroveringh van 't Caſteel ende 't Eylandt *Tamarica:* ende andere tochten ende verrichtinghe daer ontrent, een Redoute gheleght op 't Noorder-gat van *Tamarica.* 't Landt wordt by de Portugeſen in vele oorden verlaten. 'T volck in *Gojana* in diſordre. Tocht naer *Gojana:* verbranden eenighe Suycker-Molens, ende keeren weder naer *Tamarica.* Een Schip verovert met twee hondert en twintich pijpen Wijns. De vyandt verlaet de naeſt-gheleghen Huyſen ende Retrenchementen. 'T verbranden van eenige Huyſen en *Ingenios.* Hooghe ſpringh-vloet. Den tocht vande onſe naer het *Arrayal,* ſonder eenich voordeel te doen. Een Partij uyt-gheſonden, verbrandt een Dorp by Noorden *Rio Dolce.* Den landt-tocht van den *Overſten Lieutenant Bijma,* naer *Moruvere*; ende ſoo dwars door 't landt naer *Tamarica.* Scharmutſel met de vyandt. Den tocht van den *Colonel Schuppe* naer *Rio de Jangada.* Twee Schepen vande vyandt aen ſtrandt by de onſe ghejaeght, ende een gheladen met ſtuck-goederen, ghenomen. Noch een met ſtuck-goederen ghenomen. Verrichtinghe vande Vloote van *Jan Janſz. van Hoorn: Truxillo* in de *Honduras* in-ghenomen, ende by ongeluck verbrandt. *S. Franciſco de Campeche* in-ghenomen, ende gheranſonneert. Sijn weder-komſte in 't Vaderlandt. Tocht ter Zee naer *Barra Grande*, ende voorts nae *Porto Calvo:* eenighe Suyckeren, ende een Bercke verovert: varen de Rieviere op: bekommen Suyckeren: de vyandt ſteeckt ſijn Pack-huyſen in brandt: marcheeren voorts naer *Camarigibi.* Twee Schepen van den vyandt verbrandt. Trecken voorts naer *Porto des Franceſes:* vinden ende nemen veel kiſten Suyckers. Kommen in *Alagoa del Sul*, ende verbranden de Vlecke *Noſſa Sennora de Concepcion:* ende een nieuw Schip op Stapel ſtaende: brenghen van deſe tocht mede twee hondert vijftich kiſten Suyckeren, ende een partij *Braſilie*-hout, thien van des vyandts Schepen verdeſtrueert. Den landt-tocht van *Tamarica* naer *Mongiape*; welck de onſe verbranden. Den tocht van den *Overſten Lieutenant Bijma* naer *S. Amaro*; welcke Plaetſe ſy verbranden: werden in 't weder-keeren by de vyandt gheattaqueert, ende lijden eenighe ſchade. De *Commandeur Smient* verdeſtrueert twee

Duyn-

Duynkerckſche Schepen, ende dry Bercken: daer naer noch vijf door de *Commandeur Licht-hart* verbrandt. Arrivement van verſcheyden Schepen uyt het Vaderlandt. Den tocht naer *Rio Grande:* beleghgeringhe, ende veroveringe vande Fortreſſe. Een Scheepken, met Wijnen ghe-laden, ghenomen. De voyage vanden *Otter*.

Lijſte vande Schepen ende Jachten dit jaer naer Pernambuc uyt de reſpective Cameren vertrocken.

Vyt de Camer van Amſterdam.

	Schepen	laſten	metale	yſere ſtucken	Matrooſen	Soldaten.
28 Januarius	Nachtegael	15	4	4	13.	
	St Jacob	140		10 bevracht	21.	
	Swarten Hondt	170		18 bevracht	23.	
	Koningh van Sweden	140		11 bevracht	23.	
5 Martius	Leeuwerck	14	4	4	13.	
29 Ditto	Goudt-Vinck	15	4	4	14.	
	Canari-Voghel	15	4	4	18.	
	Mijſer-Boer	150		bevracht	18.	
	De Robbe	150		20 bevracht	21	50.
	Bonte-Koe	150		12 bevracht	23	50.
2 Maij	Pharnambuc	100	8	14	61.	
	Windt-hondt	80	4	8	47.	
15 Auguſtus	Goeree	170	8	20	61	109.
	Campen	130	8	20	66	91.
23 Septemb.	Koningh van Sweden	140		15 bevracht	24	52.
	Eendracht	140		16 bevracht	19	50.
25 Ditto	Raventjen	35	2	6	28.	
	Bonte Kraye	30	4	6	23.	
27 October	Eendracht	190		13 bevracht	30	93.
	Raep	170		18 bevracht	25	73.
3 Decemb.	Deventer	150	10	22	60	104.
	Haringh	140	4	14	49	102.
	De Kat	90	4	16	40	48.
	Sout-bergh	120	4	16	52	104.
	Kemp-Haen	20	6	4	20	10.
	Spreeuw	20	6	4	19	10.

Vyt de Camer van Zeelandt.

5 Martius	Zee-Ridder	35	5	9	30	30.
	Æolus	150		28	40	56.
21 Mayus	Veere	90	2	12	30.	
	De Exter	15	4	4	20.	
10 Septemb.	Domburgh	130	10	18	50	83.
	Meermin	40	4	6	30	20.
	Zuydt-Ster	30	2	14	30	20.
	Sparwer	15	2	6	18	10.
28 Ditto	Fortuyn	160	4	24	70	108.

Vyt

Opt de Camer van 't Noorder-Quartier.

	Schepen	laſten	metale	yſere ſtucken	Matrooſen	Soldaten.
28 Januarius	't Wapen van Hoorn	110	8	8	70.	
	Een Fluyt	110		4 bedzacht	14	18.
21 Mayus	Vleermuys	15	6	2	19.	
29 Auguſtus	Enchuyſen	230	8	22	83	89.
4 Decemb.	Mercurius	200	6	20	66	95.
	Waſſende Maen	200		22	30	70.
	Windt-hondt	15	6		21.	

Opt de Camer van Stadt en Landen.

29 Mayus	Pegaſus	90	6	14	50	36.
	Weſeltjen	30	2	6	16	6.
29 Auguſtus	Keet-Man.	160		16 bedzacht	24	60.
30 Septemb.	Waſſende Maen	180		16 bedzacht	26	11.
2 Decemb.	Vrieſſche Jagher	140	6	18	43	47.

Het thiende Boeck.

Anno 1633. Januarius.

Den eerſten Januarij quam de Commandeur Schuppen met de ſchepen ende volck weder vanden tocht: hadden noch gheweeſt aen Camarigibi, alwaer een Suycker-Molen hadden aen brandt ghesteken; ende brochten daer van mede dry-en-dertich kiſten Suyckeren. Den vierden wierdt 't Schip Swol gelaſt naer Camarigibi te gaen kruyſſen / ende 't Bootjen Ooſt-Cappel wierdt in zijn plaetſe ghesonden aen de Cabo St Auguſtin: ende de Bercke Tamarica gingh 's anderdaeghs om de Noordt. Den vijfden quam eenen Pieter Albertſz, ofte Pedro Alvares de welcke eenighe gheſchencken van Papegayen ende anders brocht aen de Gouverneur / nevens een beleefden brief van de Conde Bagnola; ende wierdt 's anderdaeghs weder te rugghe ghesonden. Den ſeſten wierdt 't Jacht Muyden ghesonden om een Braſiliaen ghenaemt Fernandes te landen aen Barra Grande, alſoo voor-gaf hope te hebben dat de Inwoonders van zijne natie tot ons ſoude bewegen: ende een Chaloupe om het Bootjen Ooſt-Cappel ende den Kleynen Tyger op te haelen / om dat de ſelve tot ſekeren tocht hadden te ghebruycken. Den elfden 's avondts braght het 't Jacht den Eenhoorn een Carveel op / gheladen met dry hondert ende vijftich kiſten Suyckeren / die voor Pariba verovert hadde / ende was twee daeghen te vooren van de Cabo uyt gheloopen. Den ſeventhienden arriveerde voor 't Reciff de Heer Jehan Gyſſelinghs met de Schepen Middelborgh ende de Leeuwe. Den een-en-twintichſten keerde aldaer 't Jacht Ouder-kerck, d'welck naer Iſla Fernando ghesonden zijnde / 't ſelve hadde mis-ghelopen / verleydt ſoo het ſcheen met het jaeghen naer een Schip van Angola ghelaeden met Swarten; d'welck ghenomen hebbende ſlechtelijck weder liet vaeren / ſoo dat 't ſelve quaelijck konde verantwoorden. Des 's avondts embarqueerden haer de Compagnien van Cloppenburgh, le Grand, du Buſſon ende Padburgh, in de Schepen Overijſſel, de Leeuwe, de Brack, 't Bootjen Sandijck, mitſgaders den

Anno 1633. Equipagie-Meester Jan Cornelisz. Licht-hart, in vijf soo Boots als Chaloupen / om onder het gebiedt van de Major Schuppe, ende Licht-hart een tocht om de Zuydt te doen. Den vier-en-twintichsten wierdt men een Carveel in Zee ghewaer/ daer 't Jacht de Vos naer toe liep; doch soude hem ontsnapt hebben / hadde 't Jacht Naerden daer ontrent kruyssende niet op hem afghekommen/ ende 't selve genomen/ was gheladen met Wijnen ende Olye. Den vijfen-twintighsten quam 't Schip de Blaeuwe Leeuw op / van voor St Alexio, ende wierdt 't Schip Graef Ernest in zijn plaetse gesonden. De Major Schuppe den dry-en-twintichsten van 't Reciff vertrocken zijnde/ met ongheveer vijf hondert man/ stelde zijn kours weder naer Rio Formoso: daer sy des anderen daeghs ontrent ten dry uyren naer noen met de Boots zijn in-ghelopen / ende aen de Zuydt-zijde van de Rievier daer het Fort lach / in een arm der selver/ gelandet: marcheerden stracx van daer voort naer de hooghde die over 't Fort commandeerde / ende vielen mannelijck opt 't Fort aen / in de welcke sy niet teghenstaende redelijcke Grachten ende steyle Wallen hadde / in klommen; ende werdt alle 't volck datter in was / ter neder ghehouwen / uytghenomen twee die het ontswommen ; ende de Capiteyn van 't Fort die sy ghevanghen naemen / zijn naem was Pedro d' Albuquerque, ende was naer zijn segghen van verre maeghschap van de Gouverneur Matthijs d' Albuquerque : dese wierdt nevens de Capiteyn Philibert du Buffon, die int aenvallen op 't Fort dicht by de strot in ende achter het oor uyt was gheschoten / naer 't Reciff op ghesonden / met vier ysere stucken daer ghevonden : desen Man-haften ende vroomen Capiteyn / sterf kort daer naer / de Klem ofte Convulsie (een quaedt/ d'welck in die landen de ghequeste seer subijtelijck over-valt ende die wegh neemt) by de wonde slaende : ende werdt weghen zijn groot oordeel ende beleydt by de onse seer beklaeght. Den seven-en-twintichsten quam 't Bootjen de Spieringh weder / wesende verleydt door een Carveel d'welck hem ontsnapt was. Ende den dertichsten keerde de Commandeur Smient mede sonder yets op ghedaen te hebben. Den sesten arriveerde den Haringh uyt 't Vaderlandt.

Februarius. Den tweeden Februarij gingh 't Schip Middelburgh t'zeyl naer de Bahia om aldaer nevens de andere Schepen te kruyssen: ende de Phœnix ende Spieringh weder voor Pariba. Den vierden vertrock de Heere Gyssellingh nevens Walbeeck naer Tamarica om aldaer ordre te stellen/ ende quamen den sevenden weder te rugghe : Ten selven daeghe quamen weder voor 't Reciff de Schepen die om de Zuydt op den tocht waren gheweest/ de saecken sich toe-ghedraegen hebbende in de voor verhaelde wyse : 't vervolgh sullen nu hier by voeghen. De vyandt / soo haest hy onse Boots de Rieviere sagh in-komen : hackte een Barck in de grondt/ d'welcke recht onder 't Fort lagh met Suyckeren ghelaeden. Daer naer speurende dat de onse noch hoogher de Rieviere op-roeyden: hackten sy selfs noch dry geladen Schepen inde grondt / ende als schenen niet genoegh te willen sincken/ staken der den brandt in;als mede in een Pack-huys vol Suyckeren daer ontrent staende ; soo dat d'onse / wat devoyr sy oock aenwenden/ maer ses kisten Suyckeren en konden bergen/ d'welck sy nevens vier ysere stucken(die nevens het Fortjen op een Baterije lagen) op sonden/ 't Fortjen al voren gheraseert hebbende: zijn de Rievier weder uyt ghekommen/ ende voorder naer 't Zuyden gevaren; landen haer volck een weynich by Noorden de Rievier / d'welck sy noemen St Antonio Grande, meynende daer langhs naer de Baterije te trecken / doch aen de Rievier kommende / bevonden dat die selve aen d'over zijde lagh / soo dat sy moesten over-varen / ende namen alsoo de Baterije in / hier lagen ses vyandts Schepen die haer vlagghen lieten wayen ende haer aen-stelden ghelijck als oft sy daer lustich voor hadden wilden vechten/ want onder andere / 't een met thien stucken/ ende een ander met vier stucken

ken was voorsien: wesende Engelsche Schepen/ die heftich op de onse Schooten soo datse een Frans Schip/ daer de onse waeren inghekommen/ alsoo troffen/ dat het hadde moeten sincken/ indien de onse 't gat niet tijdelijcken hadden ghestopt/ doch de onse van achteren te landewaerts om kommende ende kloeckelijck op de Schepen aenvallende/ is 't volck uyt de selve Schepen ghevlucht/ ende zijn de Schepen soo by de vyandt als by ons verbrandt; uytghenomen het Frans Schip/ daer veertich pijpen Wijn in werden bekommen: ter nauwer noot wierden uyt de Schepen geberght ende van landt ghehaelt/ hondert ende vier kisten Suyckeren. Niet verre van daer lagh een Suycker-Molen/ welckers Eygenaer sijn Sone sondt/ om de onse demoedich te bidden: zijn meulen te willen sparen met belofte zijne Suyckeren in toekommende met de onse te verhandelen/ alsoo nu geen en hadde: 't welck hem wierdt vergunt/ ende sondt des anderen daeghs seer veele verversinghe. Van hier voeren sy int voor by loopen noch in Camarigibi, ende andere haventjens/ alwaer sy noch twee Schepen vernielden: soo dat sy op desen tocht derthien Schepen meest gheladen/ vande vyandt verdestrueerden. Ende quamen soo weder op de reede voor 't Reciff den sevenden Februarij, souden wel langher uyt ghebleven hebben/ dan het kleyne vaer-tuygh diende versien ofte soude haer door outheyt begheven hebben. Ten selve daeghe vertrock 't Jacht den Eenhoorn om ontrent de Cabo te kruyssen/ ende de Bonte Koe arriveerde uyt het Vaderlandt: alsmede den thienden 't Schip de goude Leeuwe van Groeningen, mede brenghende een veroverde Spaense Bercke ghelaeden met Wijn ende Olie: neffens de Witte Duyf. Het Schip Overyssel ende 't Bootjen Sandyck ende Oost-cappel, ginghen 's avondts 't zeyl om voor Rio Formoso ende Zuydelijcker te kruyssen. Ende den twaelfden 't Jacht Naerden om by Zuyden/ ende den Jonghen Tyger om by Noorden te kruyssen. Den derthienden keerde Swol op de reede/ ghekruyst hebbende ontrent Camarigibi, hadde daer teghen een groot Spaens Schip daeghs gheweest met acht-en-twintich stucken ende vol volcks; leyde tot vijf mael toe de volle laghen in/ soo dat hem soude verovert hebben/ ten waere de onse door een ongheluckighe scheut al haer focke-want ende mast hadden verloren. Den neghenthienden quam 't Jacht Tamarica op met een verovert Schip/ ghelaeden met twee hondert ende dry-en-twintich kisten Suyckeren ende eenighe quintalen Brasil-hout. Den twee-en-twintighsten wierden de Compagnien van Capiteyn Byma, Everwijn ende Rinkingh geembarqueert inde Schepen Swol, de Brack, de Vos, ende zijn ghezeylt om de Noordt/ sullen haer verrichtingh hier naer verhaelen. Ten selve daeghe arriveerde de Vijge-Boom uyt 't Vaderlandt. Den dry-en-twintighsten quam het Bootjen de Spieringh op de reede met een veroverde Caravelle ghelaeden met ontrent twee hondert pijpen Wijn ende vaste-kost; d'welck onder Pariba ghenomen was. Den vijf-en-twintighsten liepen de Phœnix ende Spieringh weder naer haer oude plaetse. Den acht-en-twintighsten quamen de Fama ende Muyden weder te reede/ op ontboden zijnde. Van zijnen tocht sullen hier naer noch ghewagh maken. Den Commandeur Jan Mast was al vanden neghenden Januarij naer het Noorder-gat van Tamarica ghesonden met Oost-cappel, den kleynen Tiger, den Boyer, ende eenighe groote Boots/ om aldaer hout te hacken/ ende daer mede soo wel die van 't Reciff als die van 't Fort Tamarica te voorsien/ alsoo nu houdt begonden ghebreck te hebben: De vyandt dit vernomen hebbende is naer 't Noordt-eynde van 't Eylandt gekommen/ heeft hem daer gheretrenceet/ ende een stuck gheplant: maer siende dat de onse met zijn schieten niet en konde verhinderen/ is hy weder op ghebroken: Den vyandt hadde mede op seeckeren bergh/ een goedt eynde weghs van ons Fort ghelegghen/ dry metale stucken gheplandt/

Anno 1633.

Anno 1633.

schietende sesthien / ende twintich pondt ysers / ende begonnen daer mede te schieten den vijf-en-twintighsten Decembris des voorleden Jaers: doch siende dat ons daer mede gheen hinder en deden / heeft die selve wederom wech ghenomen/ naer dat vier hondert ende inde twintich scheuten op de onse hadde ghedaen: vande welcke maer vijf-en-veertich kogels int Fort waeren ghevallen sonder schaede te doen; want d'onse hadden de wal aen die zijde vier d'half voet verhooght / ende eenighe traversen ghemaeckt / niet wetende wat de vyandt vorder mochte voornemen: De Gouverneur Albuquerque stroyende eenighe Fransche ende Engelsche brieven ontrent onse Forten / onse Soldaten tot overloopen aen-lockende / ende presenteerende groote tractamenten den ghenen die by hem souden willen blyven dienen; ende die liever naer huys wilden / met den eersten naer Portugael of te seynden. De onse betaelden hem met gelijcke munte/ ende gelijcke briefkens stroyen / soo ontrent het Reciff als op Tamarica. De Gouverneur ende Colonel Wardenburgh, (volghens zijn ernstich versoeck vande vergaderinghe der XIX. licentie bekommen hebbende) maeckte hem ghereedt om te vertrecken/ nevens den Oversten Lieutenant Engelbert Schut; ende de Majors Redinckhoven ende Berstet, neffens andere mindere Officieren meer: de Soldaten die haeren tijdt van dry jaeren uyt ghedient hadden / waeren mede seer onwilligh langher te blyven / soo dat de Heeren Gedelegeerde haer seer verleghen vonden: doch bedochten een middel daer mede noch vele tot langher verblijven bewoghen: niet te min vertrocken met de voorseyde Gouverneur ende Officieren wel vijf hondert Soldaeten/ een grooter getal als men daer in die ghelegenthept wel konde misschen: haer werden tot over-gaen ghegheven de Schepen den Blauwe Leeuw, de Eendracht vander Veer, den Haringh, de Prijs St Pedro ende de Bercke Tamarica. Den eersten Martij keerden de Schepen onder 't beleydt van Capiteyn Bijma als voren verhaelt uyt-ghesonde/ weder op de reede; ende was den tocht af ghelopen in manieren als volght. Ons volck landen inde selve Rieviere en trocken voorts door het landt tot voor by Porto Francese, alle de Huysen ende ghebouwen die sy gemoeten destruerende ende verbrandende; ende namen van daer haren keer wat dieper te landt-waert in/ ende branden onder-weghen dry Suycker-Molens af tot de gronde / benevens veele andere fraye ghebouwen: in 't weder keeren quamen langhs Catuamba, alwaer sy een Carveel met hondert en twintich kisten Suyckeren verraste / 't Volck half slaepende op den hals kommende; d'welck sy in Zee ende voorts naer 't Reciff brachten. Den tweeden vertrock 't Jacht de Vos om voor St Alexio te kruyssen. Den vierden vertrock de Fama weder naer de Bahia: ende Zutphen quam weder op de reede. Den achtsten vertrock van daer naer 't Vaderlandt de Colonel Wardenburgh nevens de andere Officieren / ende daer bleven doen noch twee duysent ende neghen hondert Soldaeten: vande welcke noch twee hondert en vijftich werden ghestelt op de Vloote die naer West-Indien werdt ghesonden / van welcker verrichtinge wy hier naer sullen spreecken. De Heeren Gedelegeerde Bewinthebberen naer dat wel hadden ghelet op de qualiteyten ende meriten van alle de Hooft-Officieren / hebben tot Colonel over alle 't Volck ghestelt den Major Laurens van Rembach, tot Overste Lieutenant Sigismund van Schuppen: tot Sergeanten Majors Balthasar Byma, Daniel Padburgh ende Pierre le Grandt: by welcke alle de Compagnien sich wel hadden te voren ghedient bevonden. Den derthienden nam 't Schip de Witte Leeuw Zee/ om ontrent 't Eylandt St Alexio wacht te houden/ ende 't Jacht de Vos werdt belast Zuydelijcker aen te gaen. Den veerthienden is de Compagnie van Capiteyn Fredrick Maulpas ghestelde Commandeur over 't Fort op Tamarica, geembarqueert in Oost-cappel, Sandijck ende Jongen Tijger, om aldaer over gebracht

te

te worden: met vorder last om in Catuwamba ende daer ontrent eenigh voordeel de vyandt af te sien: ende 'tReciff van hout te versorgen. Ontrent die tijdt quam daer weder een boode vande Tapuyas, welck 't voorleden Jaer daer noch eens was gheweest / ende doen met 't Schip Nieuw Neederlandt naer Siara ghesonden: desen quam als noch van wegen de Tapuyas versoucken alliantie met de onse te maecken / vorders aenbiedende alle hulpe ende assistentie teghen de Portugesen: ende in-ghevalle de onse met een suffisante macht wilden kommen landen een mijle ofte twee by Zuyden Rio Grande, ende haer aldaer verwachten/ dat sy ons met haere gantsche macht wilden by kommen / met de onse op-trecken / ende de Portugesen uyt 't gantsche landt verjaghen. Doch 't Soomer-saisoen nu gantsch verlopende / en liet niet toe de Schepen op de Noorder Custe van Brasil te seynden / oft yets op dese aenbiedinghe te doen. De Heeren Gedelegeerde alles nu weder in goede ordre ghestelt/ hebbende en 't Krijghs-volck van noodighe Hoofden wel versien / hebben sich voorbedachtelijck beraden aen wat oordt sy de vyandt de meeste af-breuck souden konnen doen / ende den wegh baenen tot versekeringh van de Conquesten: ende hebben eyndelijck gheraetsaemste ghevonden / voor eerst aen te tasten 't Quartier van de Afogados, alwaer de vyandt gheretrencheert lagh: wesende de aenkomste van de Verga, welcke het beste landt is van de gantsche Capitania van Pernambuco. Ende heeft by naer alleen soo veel Suycker-Molens / als alle de resterende plaetsen; soo dat men vastelijck gelooft dat de Gouverneur Matthias d'Albuquerque, het Arryal hier meest geleght heeft tot conservatie van dit gheweste: dit retrenchement inde Afogados lagh mede recht op de pas tusschen het Arrayal ende de Cabo S[t] Augustin, soo dat men dese plaetse bemachtende ende in houdende/ de onderlinghe toe-gangh tusschen sijne voorneemste plaetse seer soude onvry maecken / ende dese schoonen ende rijcken hoeck landts/ naer wille af-loopen; als mede daer door een groote openinghe bekommen / om allen 't halven in 't hart van 't Landt sonder verhinderinghe te konnen intrecken: oock soo wierdt desen aenslach seer doenlijck gheacht / om dat ons soo naer was gheleghen. Den aenslagh dan besloten zijnde ende alles daer toe noodich op 't spoedichste veerdich ghemaeckt; soo voeren de Heeren Ghedelegeerde den seventhienden 's avondts ten elf uyren met den Oversten Lieutenant Schuppe van 't Reciff op Antonio Vaaz, met de Compagnie van haer E.; die van den Oversten Lieutenant, van de Major le Grand; over-kommende/ vonden de andere Compagnien inde wapenen: ende hebbende vertoeft tot 's nachts ten twee uyren: is de Colonel met de Compagnie vande Heeren Ghedelegeerde/ de sijne / vande Majoors Bijma, Padburgh ende le Grand; van Capiteyn Cloppenburgh, Everwijn, Bongarson, Feller, Gartsman, ende Tourlon de jonghe / met ontrent twee hondert ghecommandeerde Bootsghesellen/ onder 't beleydt vanden Equipage-Meester Licht-hart op-getrocken/ voor-by 't Fort Æmilia, over de vlackte tot ontrent de Rievier Capivaribi; men verwachte hier tot het breken vanden daghe-raedt; met de welcke onse verloren troupe / geleyt by Jan Smit, Lieutenant van Cloppenburgh, al over de Rievier quam/ eer de vyandt haer ghewaer wierdt: de vyandt hadde hier een besettinge van hondert en dertich man / de welcke by de onse seer licht uyt het Retrenchement zijn ghedreven. De vyandt dus gheretireert zijnde op een seer groot pleyn / waer deur sijne voornaemste weghen lagen van het Real naer de Cabo ende andere plaetsen: wierdt daer weder by de onse op de vlucht ghebracht/ ende tot in 't Bosch vervolght/ daer sy datelijck van 't Real ende andere plaetsen secours kregen/ waer mede sy aen een breeden pas / streckende naer 't Real, een furieusen aenval deden op onse Boots-ghesellen/ die aldaer onder 't faveur van dertich of veertich musquettiers / een Trenchement op wierpen; soo dat

Anno 1633.

 een

Anno 1633.

een weynich mosten retireren; door dien de Vaendrich vande Colonel, door het heftich aen-vallen / wat te rugghe ghedreven/ ende den arm ontween gheschoten wierdt, doch wierdt stracx ghesecondeert by de Major Padburgh, die de vyandt weder dede vluchten. De vyandt siende daer gheen kanse om deur te kommen / (al hoe-wel sy nu al vier Compagnien Italianen uyt het Real by haer ghekreghen hadden) retireerde weder in 't Bosch / ende quamen op een anderen pas / die beset was by de Major Bijma ende Bongarson, die haer met furieus schieten ende in-vallen/ haest een anderen wegh deden soecken: Capiteyn Cloppenburgh haer vernemende / settender met een deel vier-roers op in; alwaer hy stracx rontomme by de vyandt beset wierdt. D'welcke de Major le Grand siende / fonceerde soo dapper op de vyandt / dat hy den Cloppenburgh de baen weder opende/ ende de vyandt in disordre bracht/ die daer op de plaetse inde twintich man liet legghen / met wel tsestich musquetten. Hier naer quam de vyandt altemet weder chargeren / maer wierdt over al te rugge ghedreven. Sulcx dat de Heeren Ghedeligeerde (die haer / om op alles ordre te stellen / in 't Fort Æmilia begheven hadden) het succes is aen-ghemelt / de welcke datelijck met Boots ende Chaloupen de ghemelte Rievier op-ghesonden hebben Wijnen / Vivres / ende noodighe Krijghs-behoeften / nevens een metale velt-stucxken / schietende ses pondt ysers / ende zijn des naer-middaghs te paerde daer naer toe ghereden/ verghefelschapt met de Compagnie musquettiers van Wildschut ende de Commissaris van de Artillerije. Dese Plaetse alsoo meester ghewordden zijnde / hebben de onse aen-ghevanghen een Fort aldaer te leggen. Welck wel veel arbeyt heeft ghekost / om dat de aerde daer ontrent soo ombequaem is; want als het werck is opghemaeckt / schijnt het wel te sullen staen/ ende is soo hardt als steen/ maer als den reghen daer op komt/ ontlaet sich datelijck / ende wert als beslaghen kalck / reghent gantsch wegh / ende maeckt sulcke gaten / dat bykans over-hoop komt te legghen / soo dat de onse het bynaer weder souden verlaten hebben / ten ware het haer soo noodich ware gheweest om een voet aen de over-zijde vande Rieviere Capivaribi te maintineren. Ende alsoo de vyandt op 't Eylandeken Rodinerho, daer onse Chaloupen dicht voor-by mosten / ons eenich afbreuck soude hebben konnen doen; soo is den neghenthienden de Heer Gijsselinghs, nevens d'Overste Lieutenant ende Carpentier, met de Compagnie van Gartsman; daer naer toe ghevaren / doch vonden 't selve verlaten; het was seer groen ende schoon bewassen met Boomen/ insonderheyt Cocos. Daer stondt niets als een vervallen Huys/ d'welck in brandt wierdt ghesteken. Den twintighsten trock Jan Smit voornoemt met een partij uyt; trefte de vyandt aen/ op een plaetse daer achter een deel Suycker-kisten lagen; doch wierdt daer gheschoten; sijn Vaendragher liet daerom niet aen te vallen/ ende revengeerde sijn doot; weder keerende / bracht neghen Hoorn-Beesten / ende vele verversinghe. Den twee-en-twintighsten trocken de Major le Grand, Capiteyn Cloppenburgh, ende Bongarson, op een aenslach op de wegh naer 't Real; overvielen op sijn onversiens de Suycker-Molen van Juan de Mendoza: daer laghen op twee Compagnien ende een Corporaelschap Soldaten / die den gantschen nacht ghewaeckt ende inde morgen-stondt haer tot rusten begheven hadden doen de Major haer overrompelde / ende was hy bereycken konde / ter neder hiew; kreegh ghevanghen eenen Don Antonio Ortiz de Mendoza met sijnen Vaendrich: dese was met het Portugaelsche Regiment uyt Portugael voor oudtste Capiteyn ghekommen; ende door dien sijn Colonel achter ghebleven was / hadde hy het Regiment altijdts ghecommandeert; was swaerlijck ghequetst ende gheschoten in 't dun van den buyck ende liesse; de rest vande vyandt ghevlucht ofte gevangen zijnde/ ende de Suycker-Molen inde asschen ghelegt / zijn weder te rugghe ghekeert. 't Schip Graef

Ernest

Erneſt quam weder te reede. Sy vernamen dagheliicks uyt ghevangens: af-gheworpen brieven / ende allerhande informatien / dat de vyandt ſeer onverſien was van alle Krijghs-behoeften / de Soldaten naeckt ende bloot / ende de arme Inwoonders gantſch moedeloos / ende ſeer qualijck met haren Gouverneur te vreden; om dan de verſlaghentheyt der Inwoonderen tot onſen voordeel te trecken / ende de vyandt meerder ſchrick aen te jaghen / ende te thoonen dat de onſe daer nu ghenoeghſaem meeſter van 't Velt waren; doch meeſt om beter kennis te hebben vande ghelegentheyt van het Arryal, hebben gheraden ghevonden een tocht derwaerts te doen. Dien volgens zijn den vier-en-twintighſten Martij des morghens vroegh uyt de Afogados op-ghetrocken (latende haer Retrenchement met dry Compagnie beſet) met twaelf Compagnien/ van welcke vier/ te weten: die vande Colonel, van de Major Padburgh, Bongarſon, ende Gartſman, weſende de Avantgarde, gheleydt wierden door de Colonel Rembach: de Battalie insgheliicks vier Compagnien ſterck zijnde / te weten: die van de Lieutenant Colonel, de Major le Grand, Everwijn ende Tourlon de jonghe / door de Lieutenant Colonel Sigiſmundus van Schuppen: de Arriere-garde oock vier Compagnie/ namentlijck: die van de Major Bijma, vande Heeren Ghedelegeerde / van Capiteyn Smit ende Cloppenburgh, door de Major Balthaſar Bijma; in deſe ordre zijn de Rieviere Capivaribi door ghewadet/ (ſeecker Huys / 't welck aen deſe zijde op de paſſagie ſtondt / met eenighe muſquettiers beſet houdende/ om de pas te verſeeckeren) ende quamen ſoo ſonder eenighe tegen-weer by het Arryal: vonden daer een ſtraet met Huyſen ende Winckels / gheſtoffeert met allerhande Waeren / ſoo dat ons volck daer viel aen 't plunderen in 't door-marcheren: de vyandt ſchoot dapper met muſquetten ende canon/ queтſten de Colonel, ende de Major Padburgh ſeer ſwaerlijck; doch hoe-wel de Colonel wierdt af-ghebracht; trock ons volck even-wel ront-om het Fort/ ſonder acht op haer ſchieten te nemen. Den Overſten Lieutenant Schuppe kommende aen de Noordt-zijde van 't Fort / vondt daer een Redoute met twee ſtucken; daer hy in viel / doot ſlaende alle die daer in waren: ende dede groote neerſtigheyt om de ſtucken om te keeren/ doch en konde 't ſelve weghen de ſwackheyt van 't volck niet te weghe brenghen. Het teecken van af-tocht wierdt ghegheven; welck wat confuſelijck toe gingh / ſoo dat de vyandt uyt 't Fort op de onſe uyt-viel / ſeer furieuſelijck ende met eenighe avantagie; ende door dien ſoo ſterck aen-dronghen / en konde men de ghequetſte (daer onder de Major Padburgh) niet af brenghen: doch ſy wierden te rugghe ghehouden door den Overſten Lieutenant ende de Majoors, die haer elcke-reys ſtaende hielden; ſoo dat ons volck weder kommende aen de Rieviere voornoemt / onder het faveur vande beſettinghe aldaer ghelaten / weder over quamen / ende de vyandt bloot ſtaende / groote ſchade deden; de welck ſich eyndelijck van daer begaf. De Colonel was inde rechter borſt boven de tepel ghetroffen / dat de koghel achter de oxel / beneden het rechter ſchouder-bladt bleef legghen. In 't Quartier weder ghekeert zijnde / bevonden hondert ende dertich man achter ghelaten te hebben/ ende hadden wel ſoo vele gequetſten: doch de meeſte ſchade was de ſware quetſure vanden Colonel Rembach, ende achter-laten vande Major Padburgh. De vyandt heeft mede groote ſchade geleden / inſonderheyt by 't ghemelte Huys / alwaer naer haer eyghen bekentenis wel vijftich verloren. Daeghs daer aen trock te Lieutenant van Capiteyn Cloppenburgh met een troup uyt / op de wegh naer het Arryal, brocht eenighe Beeſten mede/ ende vondt eenighe van onſe ghequetſte / die haer in 't Boſch verſteecken hadden / doch nerghens gheen vyandt. Korts daer naer trock de Major le Grand ſelfs uyt met een troupe naer ſeecker Suycker-Molen/ daer de vyandt wierdt gheſeght ſich te onthouden / om de ſelve op ſijn onverſiens te over-vallen; maer

Anno 1633.

Martius.

Anno 1633. maer alsoo hy voor-by seecker Huys passeerde / daer de vyandt sijne wacht hadde / is hy ontdeckt geworden / niet te min seer dapperlijck op het Huys aenghevallen / ende eenighe ter neder ghehouden, en met verlies alleen van een man / ende twee ghequetste: ons volck namen yeder soo veel Suyckers alsse konden draghen / ende quamen soo weder naer 't Quartier. Voorts liepen dagelijcks onse partije herwaerts ende derwaerts door de gantsche Verga, want vonden daer gheen volck / als nu ende dan eenige weynighe Swarten in d'een ofte d'ander Suycker-Molen / in alle welcke veel Suyckeren stonden: doch de onse van Ossen / Karren / ende andere behoeften onversien zijnde / en hadden gheen middel om de selve af te voeren / anders als op haer schouderen / welck niet veel by en konde brengen: men dede een proeve om 't selve door het Bootsvolck te doen / doch was mede niet veel te beduyden 't ghene sy aen-brochten / niet teghenstaende men beyde voor 't selve / naer de gheleghentheyt aldaer / tamelijck wel betaelden. Den ses-en-twintighsten quamen de Heeren Ghedeligeerde selfs in 't Legher / ende sonden een Tambour naer 't Real, om naer ons ghequetste / ende insonderheyt de Major Padburgh te vernemen; nam oock brieven mede van de voorghemelte Antonio de Ortiz, by de welcke versochte aen de Gouverneur Albuquerque ende Conde de Bagnola, gheransonneert ofte verwisselt te werden: den welcken den seven-en-twintighsten weder kommende / refereerde dat de Major niet te vinden was / noch onder ghevanghens ofte de ghequetste: was van Albuquerque ende de Conde Bagnola, vriendelijck onthaeldt; bracht mede een wonderbare Olye voor de voorseyde Ortiz, die daer naer op versoeck aen de Colonel wierdt ghesonden / tot gheneesinghe van sijne quetsure. Dese Olye wierdt ghestreken met een groote pinceel rondt-om de wonde / doch wel dry vingheren breedt inde circumferentie van 't gaetken daer de scheut was deur ghegaen: ende men hieldt het daer voor / dat dese Olye / ghenaemt Aurij, de koghel soude konnen uyt-trecken: daer nevens een brief / by de welcke versochten de ontslaginghe van de Colonel Ortiz: d'welck wierdt toe-ghestaen; ende is de Colonel Ortiz in een Hamack naer 't Real ghebracht / ende Gerard Barbier (die hem brochte) belast / de vyandt aen te melden de goede gheneghentheyt vande onse / tot onderhoudinghe van goede Krijghs-ordre / ende quartier. De welcke des morghens weder kommende / verhaelde daer wel onthaeldt was gheweest / ende dat onse ghequetsten wierden gheholpen / om / tot sterckte ghekommen zijnde / ons weder t'huys te seynden: brocht mede een Chirurgijn / ghesonden van de Conde, met meer Olye voor de Heer Colonel. Hier-en-tusschen gingh men vast voort met de Fortificatien inde Afogados, het Houte-wambas was alreede gemaeckt / ende met vier stuckens voorsien / ende lagen alle de Compagnien in een Quartier by den anderen ghetrocken / ende met een Trenchement rondt-om; ende een stuck op de Batterije teghen de aenkomste: waerom de Compagnien van Gartsman, Smit, Tourlon de jonghe / weder quamen in haer Quartier / als mede de Boots-ghesellen op hare Schepen. 'T ghehuyrde Schip den Oragnie-Boom arriveerde uyt het Vaderlandt. Den neghen-en-twintighsten 's nachts trock de Lieutenant van le Grand uyt met een partije / meynende een Suycker-Molen te overrompelen / doch wierdt ontdeckt by seecker Huys / daer de vyandt wacht hieldt; de welcke hy met verlies van een man ende twee ghequetste verjoegh / slaende doot die hy bekommen konde; stack daer naer t'huys in brandt / ende quam weder met goeden buyt van Suyckeren ende anders: men voer vast voort met het maecken van het Fort. Den lesten Martij arriveerde 't Schip de Windthondt uyt het Vaderlandt. De Commandeur Jan Mast met eenighe Booten ende Chaloupen 't Reciff Zuydt-waerts naer de Caep toe besichtende / vondt een Barrette ontrent een kleyn half mijle van 't Reciff de Pernambuco, daer hy

deur liep tot op strandt / ende voorts in 't landt sonder vyandt te sien / quam 's avondts weder / en bracht eenige Beesten mede. Den eersten Aprilis 's morghens is ghemelde Commandeur met dertich Soldaten de selve Barrette in-ghezeylt / ende te lande in-ghegaen; vondt een nieuw Schip / dat by-naer volbouwt was / ende eenighe Huyskens / die sy alle in d'asschen leyden. Den derden Capiteyn Everwijn uyt het Legher op ontboden / embarqueerde / nevens den Equipagie-Meester Licht-hart, inde Jachten / van Ceulen, Gijsselingh, (die haer eersten tocht deden) de Spieringh, Oost-Cappel, ende Sandijck, ende liepen daer mede om de Noordt / om de vyandt sijn naer-dencken te benemen / doch liepen naerder-handt om de Zuydt naer Rio Formoso, sijn verrichtinghe sullen hier naer verhalen. Den vijfden quam den Jonghen Tijger weder voor 't Reciff, ende wierdt de Colonel uyt het Legher in sijn Logement ghebracht. Den sevenden wierden twee hondert en vijftich Matroosen naer 't Legher ghesonden / om ten profijte vande Compagnie Suyckeren te halen / waer toe reede aerd-sacxkens waren bereydt / yeder van ontrent vijftich pondt. Dese ginghen 's nachts / onder het beleydt vande Major le Grand, met eenighe Soldaten naer een Suycker-Molen / die wel voorsien vonden / uyt de welcke namen soo vele draghen konden / ende staken die voorts in brandt. De vyande dede op haer verscheyden aenvallen / doch moste sich in 't Bosch retireren met eenich verlies; ende de onse quamen 's avondts weder. Den neghenden arriveerde uyt het Vaderlandt de Voghel Struys, ende den thienden de Koninck van Sweden; ende den elfden de Nachtegael; ende den twaelfden de Arca Noë. Den veerthienden keerde 't Jacht Gijsselingh weder vanden tocht; hadden ghevonden in Rio Formoso een Engels Schip / 't welcke de vyandt selfs inde grondt hackte / ende inde brandt stack; ende siende dat d'onse daer wilden landen / stack insghelijcks den brandt in twee Pack-huysen vol Suyckeren / daer de onse noch ter naeuwer noodt twaelf kisten uyt salveerden; trocken voorts ontrent twee mijlen te landt-waert in / verbranden twee Suycker-Molens / ende keerden weder aen de Rieviere / sonder eenighe verhinderinghe vande vyandt. Uyt Rio Formoso weder t'zeyl ghegaen zijnde / ende in Zee kommende / kreeghen een Zeyl in 't ghesicht / welck sy naer-jaeghden tot by-naer voor Porto Frances, daer dry Schepen in waren / welcker een / de onse siende kommen / uyt liep; den Equipagie-Meester merckende datter weynich kans was op 't Schip welck sy naer-jaeghden / is in Porto Francez aen-ghelopen / ende heeft daer een Schip uyt ghehaelt / gheladen met twee hondert ende thien kisten Suyckeren / ende 't ander welck ledich was / niet wel konnende uyt brenghen / hackten sy inde grondt / ende keerden alsoo weder voor 't Reciff. Den vijfthiende quam 't Schip Swol op de reede met een verovert Schip / d'welck neffens noch elf Schepen ghekommen was uyt Rio de Jenero, inde welcke gheladen waren de meeste contanten in Rio de la Plata verhandelt; dit Schip was vande andere af-ghedreven / ende giste wel hondert en vijftich mijlen van 't landt af te wesen / doen 't de Cabo St Augustin ende de onse in 't ghesight quam / was ghelaeden met twee hondert ende twintich kisten Suyckeren / een kist met ontrent vier duysendt Realen van achten ende eenich Silver-werck / weerdich 't samen ontrent twaelf duysendt Gulden. Den seventhienden wierden over-ghebraght de Articulen van 't quartier / d'welck de vyandt versocht hadde tusschen onse ende hare partyen te maecken; waer toe ghecommitteert waren gheweest de Major Byma, Capiteyn Charles de Tourlon, de Lieutenant Tugel, ende Barbier. Dese waeren onthaelt by een Sergeant Major ende een Capiteyn Ajudant op een huys tusschen ons Legher ende het Real staende / daer de Conde Bagnola zijn Hof-meester ghesonden hadde met zijn Silver-werck / ende waeren op naerder raport ghescheyden. Den neghenthienden

Anno 1633. Aprilis.

Anno 1633. thienden keerden 't Jacht den Eenhoorn voor 't Reciff sonder yets ghenomen te hebben. Den twee-en-twintighsten wierden de oude Soldaten gheſcheept om naer West-Indien op den Tocht te gaen; ende vertrocken den vijf-en-twintighsten onder het beleydt van Jan Jansz. van Hoorn; haer verrichtinghe sullen hier naer verhalen. Den seven-en-twintighsten ginghen beyde de Heeren Ghedelegeerde naer het Legher inde Affogados om 't Werck aldaer te besichtighen ende te vorderen. Des naer-middaghs quam Capiteyn Jochim Gijsz. met Overijssel op de reede / met een Carveel d'welck hy ontrent Porto Calvo ghenomen hadde / ghekommen uyt de Bahia, met noch dry Schepen/ daer van de kloeckste ghemonteert was met ses gotelinghen / was vande selve af-gedwaelt/ ende giste wel veertich mijlen vande wal te wesen/ doen by Porto Calvo werdt ghenomen; sijn ladinghe was ontrent twee hondert ende tachtich kisten Suyckeren; verklaerde dat uyt de Bahia sints November 1632 wel dertich Schepen waren uyt-ghelopen. Den neghen-en-twintighsten vertrock den Equipage-Meester Licht-hart met het Schip den Tijgher als Ammirael, ende de Bootjens Oost-Cappel, Sandijck, Ceulen ende den Jonghen Tijger op een seker exployt/ daer van de uytkomste 't sijnder tijdt sullen seggen: als mede 't Schip Overijssel om te kruyssen. Den laesten arriveerde 't Jacht de Leeuwerck uyt 't Vaderlandt. Den eersten Maij is den Oversten Lieutenant Schuppe nevens de Major Bijma uyt-ghetrocken met ontrent vier hondert man; naer Moribeca, meynende de Plaets onversiens te overvallen: marcheerden sonder eenighe vyandt te ghemoeten/ door Rio Jangada, maer ontrent Moribeca kommende / vonden de passagie met om-ghehouwen Boomen ghestopt / soo dat sy wat mosten om trecken / in Moribeca vonden alles te voren ghevlucht / gheen volck inde Wooningen/ weynich Huys-raet/ maer wel een groot Pack-huys/ daer over de vijf hondert kisten Suyckeren in lagen / die de vyandt derwaerts uyt de Verga hadde ghesleypt / meynende daer wel voor de onse beschermt waren; alsoo dese Plaetse / naer 't segghen vande Swarten / wel ses mijlen leght van ons Quartier inde Afogados, ende moeten wel lange mijlen wesen / want ons volck marcheerden des avondts metter Sonnen onder-gangh uyt het Quartier / rusten qualijck een ure onder-weghen / ende quamen eerst aen de Plaetse als 't nu al hoogh dagh was. De onse dese Suyckeren niet konnende wegh voeren/ staecken 't Pack-huys ende de andere Huysen aen brandt/ sulcks dat alles/ uytghenomen de Kercke/ tot de grondt af-brande: in 't weder-keeren branden noch een Suycker-Molen af / ghenaemt Ingenio Neuvo; ende keerden wederom in 't Quartier / sonder eenige vyandt te sien. Waer uyt dan wel was af te nemen de groote schrick ende verslagentheyt die onder de Inwoonderen ende de Soldaten van de vyandt was / dewijl soo verre alles verlaten hadden / ende voor de onse ten besten gaven. Daer wierdt daer-en-tusschen neerstich ghewroght aen 't Fort inde Afogados, alsoo daer ghestadich thien Compagnien wierden ghehouden / het weder naer den tijdt van 't jaer noch tamelijck droogh houdende / ende de onse favoriserende: vonden haer meest verleghen met 't ghebreck van storm-palen / soo dat die meest uyt 't Bosch mosten doen kappen/ ende waren maer tamelijck bequaem/ tot dat een goedt aental in seecker Huys inde Afogados vonden / daer haer ter noodt van dienden. Den eersten Maij 's nachts is de Colonel Rembach van sijn quetsure overleden; ende 's anderdaeghs in 't Clooster op Antonio Vaaz met grooter eeren begraven. Den achtsten gingh den Eenhoorn ende Leeuwerck t'zeyl met al de ghevanghen Portugesen/ om de selve by Zuyden de Bahia yewers te landen. Den thienden ginghen de Heeren Ghedelegeerde de Wercken by de Affogados besichtighen / die al tot aen de Borst-weer op-ghetrocken waren. Den Eenhoorn die nevens het Leeuwerck ghesonden was om een deel ghevangens

Mayus.

vangens boven de Bahia de todos los Santos aen landt te setten / heeft den veerthienden Maij een verovert Schip op-gesonden/ by hem verovert op de hooghde van negen graden ende een derde / geladen met hondert en seven kisten Suyckeren/ ende ses-en-dertich Silvere schoteltjens/ welck den twee-en-twintighsten Martij gheschepden was uyt Rio de Jenero: uyt d'welcke men vernam dat aldaer noch een Schip inde ladinge lagh met ses-en-twintich stucken/ d'welck alleen wel duysent kisten soude laden: datter noch meer Schepen laghen/ maer datter gheen meer ladinge voor haer en was. De onse hadden gheresolveert dese ghevanghenen aldus wegh te seynden/ door dien sy ons maer lastich ende in Schepen inde wegh waeren/ gheen bequaem ghevanghenis aen landt hebbende: doch meest om die niet te behoeven daer ontrent te laeten gaen / als 't quartier souden ghetroffen wesen. Want de vyandt hem door ons Inleghe-ringhe by de Afogados ende andere intochten dagheliicks meer ende meer benaut vindende / ende doorgaens vele ghevanghens verliesende / hadde reede door brieven vande Grave van Bagnola versocht met de onse quartier te maecken op de voet die in den Nederlantschen Oorloge wordt ghebruyckt: ghelijck dan eyndelijck daer over zijn verdragh en in manieren als volght:

ANNO 1633.

Eerst: datmen gheene Kercken sal branden / noch gheene Beelden daer in zijnde qualijck tracteeren / maer soo daer uyt eenighe resistentie deden / ofte haer lieden starck maeckten in de selve / soo verliesen dese Privilegie / ende Libertevt.

Ten tweeden: dat de Soldaten malcanderen bejegenende / het sy in batalie scarmutseerende / in embuscade ligghende / het sy op wat maniere het soude moghen wesen / den Overwinder is verobligeert soo haest den overwonnen quartier eyst / hem 't selve te gheven / sonder hem in eenigher manieren in 't minste point ter Werrelt te verhinderen ofte quaedt tractament aen te doen/ alleenlijck den overwonnen sal verliesen zijn wapenen / ende altemael wat aen ofte by sich heeft/ behalven 't hemde/ brouck/ wambas / kousen ende schoenen.

Ten derden: dat de ghevanghens sullen betalen voor haer ransoen als volght: de Over-Velt-Heer ofte Colonel een maendt van zijn gagie: een Lieutenant Colonel; een Overste Sergeant / ende Commissaris van 't gheschut/ een maendt gagie: een Capiteyn veertich Crusaden van thien Realen Silver yder een/ een Lieutenant van een Capiteyn / een maendt gagie; een Vaendragher vijfthien Crusados/ een ordinaris Sargeant neghen Crusados; een Soldaet vier Crusados.

Ten vierden: dat de ghevanghens soo van d'een als d'ander zijde: sullen ghehonden zijn te versoecken aen den Oversten ter plaetse daerse ghevanghen zijn / een Tamboer die datelijck sal gaen adviseeren de quantiteyt / ende qualiteyt vande persoonen die ghevanghen zijn / ende dat binnen den termijn van twintich daghen naest-volghende het advijs vanden Tamboer fournieren sullen hun ransoen ende kosten: ende soo den dertighsten dagh niet alles betaelt en hebben het voorschreven ransoen ende kosten / sullen blijven ter beliefte van den Overwinder/ ende versteken van 't quartier/ alles wel verstaende dat voor de mont-kosten van een Soldaet / men sal rekenen een Reael in Silver daegs.

Ten vijfden: zijn begrepen in dit quartier/ alle Officieren/ soo van Soldaten als Zee-varende Lieden / al waert dat gheviel sy met hare Schepen ofte Chaloupen door quaedt beleydt ofte onweder op dese kusten quamen te vervallen/ ende pericliteerden / ofte dat sy ter Zee ofte te Lande op haere tochten lopen / sullen ghenieten van beyde zijde het voor-ghenoemde quartier / midts betaelende een yder ghelijck de Soldaten: adverterende dat de Boots-Ghesellen ofte Zeevaerende Luyden komende met Schepen vande Kroone van Spagnien/ niet en zijn begrepen in dit quartier.

Anno 1633.

Ten sesten: belanghende d'Inwoonders / sal men onderhouden ghelijck in Nederlandt ghebruyckelijck is / tusschen de Ondersaten van sijne Majesteyt, ende de Heeren Staten Generael vande Vereenighde Nederlanden, ende sijn Hoogheyt de Prince van Oragnien: voorts de Brasilianen ende Swarten sullen betalen half ransoen van een Soldaet: maer indien sy ghebruycken wapenen die ongheoorloost zijn/ sullen staen ter believste vanden Overwinner.

Ten sevenden: dat men niet en sal schieten met vergiftighde/ gekaude/noch met draedt ofte ghekettende koghels / noch met ysere ofte loode planck-akers/ noch met ghetrocken Loopen: dan met roers/ musquetten/ vier-roers/ carbijnen/ ende pistolen.

Ten achtsten: dat alle de ghevangens eyschende quartier/ wel ghetracteert werden / volgens de voorgaende conditien / ende in gheenderley manieren met koelen bloede qualijck getracteert / in't minste lidt harer Persoonen: van ghelijck de onghewapende / als mede Geestelijcke / Vrouwen ende Kinderen sal haer leven gereserveert werden/ ende aen de Nonnen/ Munnicken/ Priesters/ zijnde Cappellanen vande Compagnien: Soldaten sullen haer ransoeneren met een maendt van haer gagie: de Munnicken ende Priesteren van 't Landt voor vier stucken van achten: en de Predicanten / en de Voor-lesers der Kercken vande Heeren Generale Staten, volghens de Cappellanen vande Compagnien.

Ten negensten: den Overwinner hem bevindende met vele ghevanghens/ mach eenighe vande principaelste by sich houden / ende d'andere relaxeeren/ midts dat de blijvende haer verbinden voor het rantsoen der gherelaxeerde/ om kosten te schouwen.

Ten thienden: yemandt van weder-zijden / van wat qualiteyt ofte conditie hy soude moghen wesen ghevangen / ondervraeght zijnde naer sijn ampt ende qualiteyt / ende de waerheyt loghenende / sal ghestraft worden naer merite/ ten exemple van andere.

Ten elfden: die niet en onderhout dese conditien / ende het besloten quartier breeckt / sal aen den lijve ghestraft worden / tot vol contentement van weder-zijden.

Ten twaelfden: alle ghevanghene van weder-zijden / van wat qualiteyt ofte conditie die zijn / soo vande Capitanien van Pernambuco, Tamarica, Parayba, mits alle de gene / die inde Schepen mochten wesen/ soo onder 't Reciff legghende / als op de Custe van Brasil kruyssende / sullen voor dese reyse liber ende vrij ghelaten worden sonder ransoen / kosten ofte yets altoos te betalen. Ende was weder-zijdts onderteeckent; by Matthias d'Albuquerque, ende Conde de Banyola, op 't behagen van den Koningh van Spagnien/ ende langher niet: ende by Matthias van Ceulen, ende Jean Gijsselingh, op 't behaghen van de Heeren Staten Generael, den Doorluchtighen Prince van Oragnien, ende de Gheoctroyeerde West-Indische Compagnie.

Het vaer-tuygh met den Equipage-Meester den neghen-en-twintighsten April uyt-gevaren / quam den veerthienden deses wederom; hadden gheweest in Porto Calvo, ende hadden daer een nieuw Schip verbrandt/ ende daer naer den twaelfden Maij in Camarigibi, alwaer sy ghevonden hadden twee Pack-huysen met Suyckeren/ in 't eene hondert ende seven / ende in 't ander hondert ende sestich kisten: die sy meynden af te brenghen / doch door den gheduyrigen swaren reghen die de Suyckeren deden smilten / was het ondoenlijck / ende wierden ghenootsaeckt die in brandt te steken om de vyandt 't ghenut daer van te ontrecken. Tusschen den seventhienden ende achthienden 's nachts quam 't Jachtjen de Spieringh op de reede mede brenghende de twee Brasilianen / op den seventhienden April voorleden met den Tapuyas Maraca Potura uyt-

uyt-ghesonden om ontrent Rio Grande ghelandt te werden / ende voorts van daer met noch eenen Brasiliaen te landt-waert in te gaen / om aen zijne natie tijdinghe van de onse te brenghen: brochten aen / dat de selve Tapuya van haer gaende / ghelaten hadde een touwken met achthien knoopen / wijsende dat sy alle daghe daer een knoop souden af-trecken / d'welck een dagh-reysens soude beduyden (want dese niet anders en konnen tellen) het welck sy ghedaen hadden tot achthien daghen toe / sonder van de selve eenich bescheyt te vernemen: waeromme sy aen landt waren ghegaen om yets vande selve Tapuya te verhooren / met een wit Vrede-vaentjen onder pretext van water te willen halen / 't welck haer by de Portugesen daer ontrent woonende / was gheweygert / sulcx dat sy naer twee-en-twintich dagen wachtens / van daer herwaerts waren ghekeert sonder yets vernomen te hebben. Des avondts verthoonde sich de vyandt op 't Landt-Reciff met eenighe Peerden buyten de Redoute van 't Fort de Bruyne: ende wierdt een scheut naer haer ghedaen / soo dat 't selve niet dorsten naerderen. Den een-en-twintighsten voeren de groote Booten ende Chaloupen naert Legher om eenighe storm-palen ende Brasil-hout vande vyandt te haelen. Den dry-en-twintighsten arriveerden uyt het Vaderlandt 't Schip het Wapen van Hoorn; brocht mede seventhien Soldaten / die hy uyt het Schip de Arca Noë, om de groote moet-wil die daer bedreven hadde / overghenomen: als mede de Æolus ende Zee-Ridder van Seelandt, mede brenghende neghen-en-seventich Soldaten: ende korts daer naer de Miser-boer ende de Robbe met vier-en-veertich Soldaten. Op de selve tijdt was een partij van ons volck ontrent vijftich sterck / onder het beleydt van een Sargeant van de Capiteyn Cloppenburgh 's nachts uyt-ghegaen om Suyckeren te haelen van een seker Suycker-Meulen ligghende op de wegh naer de Cabo S[t] Augustin, d'welck de vyandt 't zy door konschap ofte verraderye ghewaer geworden zijnde / hadde daer op een embuscade van ontrent twee hondert ende vijftich man gheleght; de welcke de onse lieten passeren / ende op haer weder komste passende / zijn op de onse met Suycker gheladen / ghevallen; de onse hebben haer datelijck soo veel doenlijck was in ordre begheven / ende manne-lijck daer deur gheslaghen / ende wierden by de vyandt vervolght tot dicht by ons quartier; de onsen lieten hier achter neghen mannen / vande welcke de Conde Bagniola twee ghevanghens weder sondt ende twee die int Real ghequest laghen / zijn ghestorven: de vyandt verloor hier meer volcks als de onse; ende souden naer alle apparentie de heele partij geruyneert hebben / hadden sy niet te haest op-ghebroken. De Conde de Bagnola sondt het randtsoen van de twee dooden te rugghe / ende het randtsoen van de twee weder ghesondene schonck hy aen den Tamboer. Den acht-en-twintighsten vertrock de Commandeur Mast naer 't Vaderlandt met de Schepen Graef Ernestus, den Coningh van Sweden ende den Engel S[t] Michiel. Den negen-en-twintighsten was de Heer van Ceulen int Legher by de Affogados om de wercken te besichtighen / ende bevondt dat door den grooten reghen ende 't op-water het werck niet konde ghemaeckt worden / ende over al af-ghelopen was. Den tweeden Junij quamen dry Compagnien uyt het Legher in-garnisoen ende wierden daer noch twee Houte-wambeysen ghemaeckt / ende alleen teghen de aen-loop vande vyandt wel voorsien. Den thienden quamen van daer noch vijf Compagnien; waer teghen weder naer de Affogados gingh Capiteyn d'Escars om 't Fort aldaer neffens de Commandeur Mellinus ende Tourlon de Jonghe te besetten. De plaetse van Colonel door de aflijvicheyt van Rembach nu eenighe tijt open ghestaen hebbende / is by de Heeren Gedelegeerde goedt ghevonden / de selve weder te vullen; ende hebben over sulcx den elfden Iunij tot Colonel over alle het Krijghs-volck verkoren den Man-haften Sigismundus

Anno 1633.

Junius.

Anno 1633. van Schuppe, ende tot Oversten Lieutenant Balthasar Bijma. Den veerthienden bracht 't Jacht de Vos een Prijs aen / kommende van Madera, gheladen met ontrent hondert en tsestich pijpen Wijn / welck hy verovert hadde by de Cabo S[t] Augustin. De Heeren Gedelegeerde Bewinthebberen hadden nu een wijl voor-ghehadt d'een of d'ander Plaetse van den vyandt aen te tasten / ende insonderheyt de ooghe gheslaghen op Tamarica, door dien dese Plaetse om de naer gheleghentheyt de Compagnie soo noodich was / ende de bemachtinghe haer nu meer-maels uyt het Vaderlandt was belast in achte te nemen. Alles dan wat tot desen tocht noodich was / voorbachtelijck veerdich gemaeckt hebbende / ende daer toe gheschickt de volgende Schepen ende Jachten : 't Wapen van Hoorn, Naerden, de Vos, de Zee-Ridder, de Phœnix, de Canarie-Voghel, de Spieringh, Oost-Cappel, Sandijck, Ceulen, ende den Jonghen Tijgher, ende daer op ghescheept hebbende de Compagnien vande Heeren Ghedelegeerde, vanden Oversten Lieutenant Bijma, van Tourlon den ouden / van Stephen de Vries, van Everwijn, ende van Gartsman, nevens noch hondert ghecommandeerde Soldaten / uyt verscheyden Compagnien : soo zijn de Heer Matthias van Ceulen, de Colonel, den Oversten Lieutenant, ende de Politique Raedt Carpentier, ghegaen op 't Jacht de Phœnix, ende zijn den sesthienden Junij 's nachts t'zeyl ghegaen met de Schepen / uytghenomen 't Wapen van Hoorn, welck te diep gingh : hadden by haer noch twee Chaloupen / ende dry Boots : hadden oock daeghs te voren af-ghesonden de Chaloupe van den Swarten Leeuw, ende twee groote Boots / aen Capiteyn Maulpas, legghende op 't Fort Oragnien, aen den hoeck van 't selve Eylandt : den selven belastende / dat soo haest als hy onse Schepen in 't gat van Tamarica soude sien kommen / dat hy dan datelijck sijn heele Compagnie / nevens dertich man vande Compagnie van Gartsman inde selve Chaloupe ende Boots soude embarqueren / ende sonder uytstel lopen voor-by des vyandts Casteel / ende sich begheven naer de pas van Tapesuna, om de selve in te nemen / ende te besetten / om alsoo te spoedigher voor te kommen datter gheen secours langhs de wegh van 't vaste landt op 't Eylandt mochte ghebracht worden. In Zee kommende / hadden dien nacht onstuymich ende regenachtich weder tot den morgen-stondt : des anderdaeghs ontrent de middach zijn voor 't Zuyder-gat van Tamarica ghekommen : inghelopen / ende eens loefs voort ghezeylt : de Boots die voor 't Fort Oragnien veerdich laghen / waren volgens de ghegheven last mede t'zeyl ghegaen / ende voor-by 't Casteel ghelopen / 't welcke eenighe scheuten naer haer dede / sonder te raecken. De Jachten ende Boots volghden haer kort achter / ende liepen oock voor-by 't Casteel / sonder eenighe merckelijcke schade te lijden : oock soo verthoonde hem luttel volcks / ende schoot het Casteel soo weynich / dat men wel konde oordeelen datse van Volck ende Ammunitie niet ten besten voorsien waren. 't Jacht de Canarie-Voghel, welcke gheordineert was om te verhinderen datter geen secours en quame van Garassu : langhs een Rievierken welck recht teghen over 't Casteel uyt komt / setten het / nevens de Chaloupe Ceulen, inde mondt van 't selve Rievierken / achter een Eylandeken / waer deur sy van des vyandts gheschiet ghenoeghsaem bevrijdt lagen. 't Jacht de Vos sette het voor de Marques, (welck is de marck-pale van 't scheyt tusschen de Capitanie van Pernambuc ende Tamarica ofte Gojana) om te verhinderen datter gheen vyandt en quame van seecker Suycker-Molen / ghelegen op 't voorseyde Rievierken van Garassu, ende langhs een Brugghe / leggende op de selve Rieviere : de Zee-Ridder ende Kleynen Tijger setten vorder; doch de Phœnix recht voor de pas van Tapesuna, wesende de voornaemste passagie van dit Eylandt / ende soo voorts de Spieringh ende Oost-Cappel. Het Bootjen Sandijck was wat het voor-uyt ghesonden naer het Noorder-gat van Tamarica, om de selve

tijdt

tijdt dat de andere het Zuyder-gat souden aen-doen / Capiteyn Everwijn met tseventich man van sijn Compagnie aen 't Noordt-eynde van 't Eylandt te landen; ende het Jacht soude gaen legghen op een bequame plaetse daer ontrent / om te verhinderen dat de vyandt aen dat eynde gheen volck en soude over-setten / tot secours van 't Casteel. Naer noen quam de Chaloupe Duysent-been 't Zuyder-gat mede binnen / ende liep mede voor-by het Casteel / sonder hinder van schieten te lijden: de Boots van alle de Jachten wierdt belast den aenstaenden nacht de Rieviere op ende neder te varen / om allenthalven te verhinderen dat de vyandt gheen meerder volck op 't Eylandt over en voerde. 't Casteel schoot naer de noen niet meer / men sach oock weynich volck by de Batterije ofte elders ontrent het Casteel / soo dat de onse oordeelden dat 't volck van de vyandt meest was ghetrocken naer de pas van Tapesuna, om de onse 't landen aldaer te beletten. 'S morgens brochten de Boots twee Portugesche Vrouwen ghevangen / welck sy in 't Bosch op 't Eylandt hadden bekomment: uyt de welcke men verstondt / datter weynich volck op 't Casteel was / ende seer sober van alles voorsien / soo dat sy om die reeden alle Vrouwen hadden wegh-ghesonden op 't Eylandt. De onse sonden uyt 't Fort Oragnien vijf-en-twintich Soldaten / naer de plaetse daer de vyandt voor desen een Baterije hadde ghehadt / de welcke weder keerende / refereerde aldaer gheen volck ghevonden te hebben / ende alsoo de onse hier uyt verstonden datter een wegh moest wesen vanden Bergh daer de Baterije op hadde ghestaen / naer het Casteel / wierden te rade de Colonel sulcx aen te melden / ten eynde eenich volck langhs dien wegh mocht werden ghesonden / om den vyandt die swack van volck was / van verscheyden oorden aen te tasten / ende sijn volck te doen verdeelen. De Colonel hadde den selven Bergh mede door vijf-en-dertich man doen besichtighen; ende een Retrenchementjen ontrent des vyandts Wercken doen op-werpen: ende om de couragie vanden Gouverneur beter te verstaen / hadde al van 's morgens 't Casteel by missive op-gheeyscht: doch de Capiteyn Major Salvador Pigniero antwoorde hem schimpelijck / dat hy middel genoegh hadde om de Plaetse te defenderen / ende dat hy van Vivres soo qualijck niet voorsien was / als de onse meynden: dat oock de Portugesen wel Ossen-Huyden konden eten als des Koninghs dienst sulcx vereyschte: de Colonel daertusschen eenighe Vrouwen in 't Bosch bekommen hebbende / sondt de selve in de Vlecke / ende dede die voor de tweede reyse sommeeren: waer op sy vier uyren stil-standt versochten: haer werden twee ghegunt: de Capiteyn Major sondt een Capiteyn uyt om met de onse te accorderen; welck accoordt werdt ghesloten, dat de vyandt soude uyt trecken met sijn ghewever / ende brandende lonten / met alle de Inwoonders / uytghenomen die gheneghen waren by ons te blijven; met alle het Kerck-Ciraet / Beelden / etc.: ende alle hare Goederen. Den Oversten Lieutenant trock selfs daer in met twee Compagnien / ende besetten de twee Poorten: des anderendaeghs is de Capiteyn Major ende de Inwoonders uyt-getrocken / wesende in alles sterck vijftich Mans-Persoonen / behalven de Vrouwen ende Kinderen / hare Swarten ende Swartinnen zijn met Boots ghevoert naer de pas van Tapesuna. Daer naer is by de onse een Dancksegginghe in de Kerck ghedaen / ende des avondts heeft men met losbranden van canon ende musquetten ghevierτ over dese spoedighe victorie. Daer werden ghevonden een halve metale cartouw / schietende vier-en-twintich pondt yser: twee metale veldt-stucken van festhien ende thien pondt: drye metale bassen: acht ysere stucken: twee steen-stucken: twee hondert en een-endertich koghels: ses vaetjens bedorven pulver / etc. Achterhaelden mede op de pas naer Garasu ontrent twee duysent koghels van vier-en-twintich / achthien / thien / ses / vijf / ende twee pondt / ende ses kistjens met musquet-kogels / yeder

Anno 1633.

Anno 1633. peder van hondert pondt / welck sy verstonden van Pariba ghesonden te zijn tot voor-raedt van 't Arryal. Des anderendaeghs wierdt een troupe van dertich man / onder het bevel van de Sargeant Bouart, dwars van 't Casteel over de Rievier gheset / de welcke daer waren in verscheyden Huysen / dan vonden daer niemant als een Vrouw met een Kindt / het ander volck was als ghevlucht: noch werdt het Jacht de Nachtegael, de Chaloupe Ceulen, ende alle de Boots / met twee Compagnien vier-roers / die van Bijma ende Garstman, nevens veertich ofte vijftich musquettiers / onder het commando vande Major de Vries, ende de Commandeur Jan Cornelisz. Licht-hart, de Rievier die naer Garasu streckt / op-ghesonden / naer seeckere Suycker-Molen / om te sien of daer geen Suyckeren en waren: quamen tot dicht by de selve / doch vonden de Rievier daer soo enghe / dat het Jacht pas daer in konde swaeyen / ende de tacken van de Boomen aen beyde zijde raeckte: daer was maer sestehalf voet waters / ende de Rievier was dwars over met palen gestopt / alleenlijck in 't midden een kleyn gat open zijnde / daer een Boot teffens door konde. De vyandt hadde daer een Borstweeringh / daer naer gissinghe vande charge die op de onse deden / hondert man achter laghen: soo dat de onse siende daer weynich te doen was / ende vreesende dat 't water haer soude ontvallen / weder te rugh keerden. Ten selven dage sonden de Portugesen / die met Vrouwen ende Kinderen in 't Bosch waren ghevlucht / twee vande hare aen 't Casteel / versoeckende dat men haer aen den pas van Tapesuna wilde over-setten: haer werdt aen-gheboden in 't Casteel te blijven woonen / dat men hare Huysen ende Landerijen vrij soude laten ghebruycken / ende hare Religie vrij laten: ofte indien sy wilden vertrecken / dat vryelijck aen 't Casteel souden kommen / men soude haer onbeschadicht wegh-voeren: een van dese verkreegh sauvegarde om in sijn Huys ontrent de selve pas te blijven woonen. Daer naer in bedencken ghenomen zijnde hoe men de Plaetse ende 't Eylandt best soude verseeckeren: soo is men voor eerst ghegaen naer de pas van Tapesuna, alsoo daer voornemelijck aen gheleghen was. Dit is een karre-wegh / leydende van 't Casteel tot aen 't water welck binnen het Eylandt loopt / by-naer een uyre gaens van 't Casteel / alwaer men met Boots kan af ende aen kommen: de aenkomste is een enghe kreecke / aen beyde zijden met Manges bewassen / seer dicht: dese kreecke is / eer men aen landt komt / een goede musquet-scheut langh / krom om lopende / spraken onder-weghen vele Inwoonders / die als noch versochten over-ghescheept te werden: in 't weder-keeren verstonden uyt een Swarte datter eenich volck van de vyandt ontrent de pas lagh: hoe-wel een Vaendragher vande vyandt / die over-ghekommen was / soo hy voor-gaf / om sijn Suster uyt 't Bosch te halen / 't selve loochende. Ten selven daghe werdt de wegh van de strandt naer 't Casteel / die seer ghebroken was / gheslecht / om alle noodtwendigheden te beter aen te voeren. Des nachts trock de Colonel selfs uyt met twee Compagnien / ende lande met den dagh aen de pas van Tapesuna, ende marcheerde tot aen het Huys daer men seyde dat de vyandt lagh / doch vondt daer niemant. Ende naer dat 't selve Huys hadden in brandt ghesteken, voeren tot voor de passagie naer Garasu; ende trocken te lande tot den Suycker-Molen daer de onse te voren met de Chaloupen ontrent waren gheweest: vonden die verlaten / ende alleen vijfthien ofte sesthien kisten Suyckeren: trocken voorts tot aen het Bruggesken; niet verre van Garasu over de Rievier ghelegen; 't welck soo smal is / datter maer een man t'effens over kan: hier presenteerde sich eenich volck / die de onse een wijl in 't retireren vervolghden / doch deden weynich schade: quamen op de middach weder in 't Quartier. 'S anderdaeghs naer noen ginghen den Bergh besichtighen / daer de vyandt in 't laeste van December voorleden een Baterije op hadde: konden haer niet ghenoegh

ghenoegh verwonderen over de wijdtluftighe Wercken die doen daer by de vyandt waren ghemaeckt gheweest. Des avondts quamen twee Portugesen over van 't vaste landt / versoeckende sauvegarde / met presentatie dat sy by nachte wilden over-kommen / haer goederen met de onse verhandelen / ende kopen 't ghene sy noodich achten: 't welck haer is veraccordeert / mits dat onse partijen niet souden beklappen ofte misdoen: ende dat tot een recognitie yeder van haer op 't Eylandt sal leveren een jonghe Koeye / om Beesten aldaer aen te teelen. Daeghs daer aen zijn twee Boots ende een Chaloupe weder naer 't Reciff ghesonden: ende alsoo alle 't volck hier niet noodich en was / is goet ghevonden een Compagnie / nevens het gecommandeerde volck met het Jacht de Vos ende Oost-Cappel naer Pernambuco op te seynden. Den vier-en-twintighsten quam Capiteyn Everwijn van 't Noorder-gat in 't Quartier / mede brenghende een ghevanghen Portugesche Soldaet / die sy te lande-waert in ghehaelt hadden / by hem hebbende verscheyden brieven. Men verstondt uyt dese / dat het volck te lande verlopen was; ende sich meest onthieldt in een Dorp ontrent dry mijlen de Rieviere op gheleghen / ende ghenaemt Pariva (is een andere Plaetse als de Vlecke Pariba) ende dat de Capiteyn Major van Tamarica naer Goyana was ghetoghen / ende voor hadde daer een Fort te maecken / doch dat hy weynich volck by hem hadde; alsoo 't secours welck hem van Goyana was toe gesonden / niet over veertich Soldaten sterck was gheweest. De Heer van Ceulen, nevens de Hooft-Officieren vande Militie / ende de Commandeur Licht-hart zijn desen dagh met een Chaloupe binnen 't Eylandt om ghevaren / om te besichtighen wat Avenues daer tot het Eylandt mochten wesen: vonden / behalven die van Tapesuna, ende noch eene by de Rieviere Araripe, noch verscheyden andere Kreecxkens: doch 't Eylandt doorgaens aen de water-zijde dicht bewassen met Manges, staende op moerassighe gronden / die op sommighe plaetsen wel een halve mijle / op andere een weynich minder / breedt zijn; daer de voorseyde Kreecxkens door lopen. Quamen met den avondt aen 't Noorder-gat / ende landen aen 't Noordt-eynde van 't Eylandt / daer 't volck van Capiteyn Everwijn lagh in een kleyn Redoute op strandt / ende ginghen voorts besichtighen seecker Heuveltjen / daer de vyandt in December voorleden een stuck hadde gheplant / om de onse het in-lopen te verhinderen. Dit Heuveltjen is gelegen op 't naeuwste van 't in-kommen van 't gat / ende moeten de Schepen die daer in willen / onder de musquet-schoot daer voor-by. Sulcx dat bequaem geoordeelt wierdt op 't selve Heuvelken een Redoute te legghen / ende op 't sandt-strandt daer onder een Baterije van twee stucken om water-pas te schieten; ende soo 't in-kommen onder sijn ontsagh te houden. Den pas van 't Noorder-gat naer 't Casteel Nostra Senniora de Conception nu by de onse verovert / neemt daer sijn aenvangh: daer lagh oock een versch water / doch onseker ofte het des Somers water hieldt. Des anderendaeghs zijn met de Chaloupe de selve wegh weder gekeert: ende alsoo sy ghewaerschouwt wierden by een Portugees die onder ons was blijven woonen / dat voorleden nacht een Boot van des vyandts zijde met eenich volck was over-ghekommen / om de Lieden die noch in 't Bosch waren / meest Vrouwen ende Kinderen / wegh te halen / wierdt een Boot met thien ofte twaelf roers ghesonden om op des vyandts Boots te loeren / ende vijftich of tsestich vier-roers uyt-ghesonden om het volck op te soecken / ende naer 't Casteel te brenghen. Des anderendaeghs quam 't Boot voorschreven / ende oock 't volck weder / sonder dat des vyandts Boot ofte eenich volck hadden ghevonden / alsoo al 's nachts te voren weder vertrocken waren / ende de Vrouwen ende Kinderen met ghenomen. Eenige Portugesen die sauvegarde by de onse hadden verkreghen / quamen tot de onse / ende brachten eenighe Hoenders; ende

Anno 1633.

ANNO 1633. gaven te kennen datter in Garásu drie Compagnien Soldaten laghen; daer die van Pariba noch vijftich man souden by senden: ende dat het landt-volck seer gheneghen was om met de onse te accorderen / doch dat door vreese van Albuquerque te rugghe werden ghehouden. De onse om dese goede gheneghentheyt te onderhouden / sonden een briefken uyt aen 't volck / met seer gunstighe presentatien. Ende alsoo dienstich was de Rievier van Goyana voor de vyandt onbruyckbaer te maecken / de welcke hem nu alleen in dit Quartier noch overich was/ soo wierdt 't Jacht de Canari-Voghel met vier-en-veertich man derwaerts ghesonden / om inde mondt vande selve Rieviere te legghen. Des anderendaeghs verstonden uyt een Portugees/ dat ter plaetse daer de vyandt het Vrouw-volck hadt over-gehaelt / een Huys stondt daer ontrent dertich kisten Suyckeren in waren / ende dat des vyandts Boot daer onder water verborghen lagh / soo is daeghs daer aen met eenighe Boots ende de Compagnie van Garstman, ende veertich musquettiers vande Major Tourlon derwaerts ghesonden. Ghelijck dan mede de voorleden nacht vijftich man waren uytghesonden / naer de Suycker-Molen nu meer-maels aen-gheroert / om te bespieden wat de vyandt daer ontrent maeckte; als mede te sien of sy op de pas die naer Pariba ende Goyana naer Garasu ende het Arryal leydt / yets konden attraperen. De Heer van Ceulen, de Colonel, ende Carpentier zijn haer met een Schuyte ghevolght / ende ghekommen zijnde aen de pas die naer de voorseyde Ingenio loopt / hebben daer 't volck ontmoet / die verhaelden inde selve niemant ghevonden te hebben/ alleen dat verstaen hadden datter eenighe Beesten daer ontrent weyden / welcke sy noch niet hadden konnen vinden / ende belast wierden naerder te soecken. Sy voeren van daer naer 't Zuyder-gat van de Rievier Araripe, ende voeren 't selve op tot aen de enghte / daer de Rievier in tween sich verdeelt / ende onse Boots daer niet vindende / voeren weder af; ende voorts naer den Noorder-arm van Araripe: alwaer sy ghemoeten Capiteyn Everwijn met ses ghevanghens / die hy in S[t] Laurenzo ofte de Incopaba hadde gehaelt: de selve verhaelde hoe dat hy op gisteren in Catuamba met tsestich of tseventich Soldaten was aen landt ghegaen / ende ghemarcheert naer 't Vlecxken S[t] Laurenzo, ontrent twee mijlen de Rievier Catuamba op ghelegen / ende mid-weghs vande selve Rieviere tot de mondt van de Rieviere Goyana: ende hoe-wel hy verhoopt hadde haer onversiens over te kommen / niet te min alles ghevlucht hadde ghevonden / ende niets bekommen als dese ghevanghens. De onse dese Noordt-arm van Araripe een groot eynde weeghs op siende / ende de Boots niet siende / keerden weder naer de Zuydtarm; daer kommende/ sagen de Boots af-kommen/ die verhaelden aen 't Huys gheweest te zijn / welcke de Portugees hadde aen-ghewesen / ende daer in vier-en-twintich kisten Suyckeren gevonden: doch dat het Huys verder van de Rievier lagh als hy hadde aen-ghegheven / soo datse ontrent de helft hadden af-ghebracht; sonder eenighe rescontre. De voornoemde Heeren zijn weder des avondts naer 't Casteel ghekeert: ende vonden daer de partij welck op de pas naer Garasu naer de Beesten hadden ghesocht / doch niets ghevonden. Des anderendaeghs/ naer dat de ghevanghens neerstelijck hadden gheexamineert/ ende de ghelegentheyt van Goyana, ende sesthien Ingenios die daer legghen / heel duydelijck vernomen: soo hebben de Heeren in deliberatie ghelegt / wat men nu voorder tot afbreucke des vyandts best soude voor-nemen. Daer quam in consideratie: eerst / Garasu, alwaer men verstont dat de vyandt sich begon te versteercken / soo dat wel dienstich waer gheweest hem by tijdts van daer te jaghen/ op dat 't volck te platte lande aldaer gheen rugh en bequame om sijn toe-vlucht toe te nemen: maer men vondt hier in veel swarigheden/ ende was wel te vreesen dat de onse niet wel tot daer souden konnen kommen/

sonder

fonder ontdeckt te werden / ende dat de vyandt by tijdts sich retirerende / de onse op de retraitte souden in-volghen / ende veel volcks schadeloos maecken. Ende sonder de vyandt onversiens over te kommen / en was hier gheen voordeel te doen: soo dat de Krijghs-Oversten dit wercken ongeraden oordeelden. Ten tweeden werdt in bedencken ghenomen / een tocht naer Goyana te doen / door dien meest alle 't volck daer ontrent naer dese Plaetse was ghevlucht / ende men vermoede dat aldaer een grooten schat van Suyckeren ende anders moest by een wesen: men was oock onder-richt dat de vyandt daer meynden te fortificeeren. Hoe-wel de militaire Hoofden hier beter toe waren gheneghen / soo en konde men de swarigheden die daer op vielen / niet voldoen / ende insonderheyt dat de Plaetse soo verre gheleghen was / als zijnde vijf leguen marcherens van 't eynde van Catuamba; ende 't landt allenthalven vol waters: soo dat men op sulcken tocht al acht of thien daghen soude moeten toe brenghen / ende soo het ondertusschen reghende / 't volcks gheweer gantsch bedorven werden: doch bevonden daer naer uyt de verklaringhe van verscheyden ghevanghens / dat de saecke soo swaer niet en was als sy ghemeynt hadden: want vernamen dat daer twee weghen waren om aen Goyana te kommen: een door Catuamba van by Zuyden: ende een andere van by Noorden langhs Capivaribi: soo werdt dan geraden gevonden het eerste te besoecken van by Noorden langs Capivaribi voornoemt / van waer men konde kommen aen Goyana, ende aen ses ofte seven Ingenios, ende eenighe Pack-huysen van Suyckeren / welcke men konde in d'asschen leggen / ende dan sien hoe sich de Inwoonderen die by Zuyden laghen / souden aen-stellen; alsoo te verhoopen was / de selve door dese schrick souden konnen gebracht werden om met de onse t'accorderen. Van dit en konde doen niet metter ijl ghedaen worden / door dien 't ghetije onbequaem was, ende de nieuwe Maen diende verwacht: oock soo vondt men noodich eerst noch een Compagnie vier-roers te ontbieden van 't Reciff, om dat de musquettiers haer wapenen niet soo wel voor de nattigheyt ende regen konnen bewaren: maer dewijl 't selve al te veel tijdts vereyste / is 't selve naerghelaten / ende is men 's anderdaeghs ghevallen aen 't repareren ende versien van de Chaloupen ende Boots die men noodich tot desen tocht hadde te ghebruycken. Ondertusschen was den negenthienden aen 't Reciff ghearriveert 't Vlieghende Hart, uyt Zeelandt, met acht-en-veertich Soldaten; bracht mede een Schip onder-weghen verovert / gheladen met twee hondert en twintich pijpen Wijnen: ende den twee-en-twintighsten 't Schip de Bonte Koe, met vijftich Soldaten. Den eersten Julij arriveerde aen 't Casteel de Chaloupe Duysent-been, ende bracht aen dat 't Jacht de Canari-Voghel sich gheleght hadde inde mondt vande Rievier Goyana, ende dat ons volck daer aen landt / ende wel dry leguen de Rievier op waren gheweest / maer alles ghevlucht ghevonden. Brochten mede een ouden Portugees gevangen / die Veer-man was gheweest op de mondt vande Rievier Capivaribi: de welcke verklaerde dat ontrent veerthien daghen gheleden / een Caravelle met Suyckeren gheladen / daer was uyt-ghelopen naer Madera, welck wel dry daghen voor 't gat hadde gheleghen: datter in Goyana ontrent dry hondert Inwoonders waren / eenighe met roers / andere met piecken / ende eenighe niet dan met sijdt-gheweer voorsien: dat alles derwaerts ghevlucht was / ende dat de Cavalcanti, ende andere Groote hare middelen daer hadden / ende selfs daer op hare Huysen waren. Dese Chaloupe was daeghs te voren ten acht uyren van de Barra van Goyana af-ghevaren / ende op de middach / ofte in dry uyren in 't Noorder-gat van Tamarica aen-ghekommen. 'T volck dat men van meyninghe was gheweest weder naer 't Reciff te seynden / werdt mede te Tamarica ghehouden / te meer / om dat de Heer Gijsselingh van 't Reciff hadde ghescheven dat hy met

Anno 1633.

Julius.

Anno 1633. een tamelijcke recreute / die versch uyt 't Vaderlandt was ghekommen / versterckt was/ ende dit volck wel konde missehen: 't welck aen de voorseyde Heer den tweeden wierdt geschreven. Verstonden mede ten selve dage uyt een Portugees die op sauvegarde sat / dat alle de Inwoonders van Garasu ghevlucht waren / ende dat daer alleen laghen hondert ende vijftich Soldaten / die alles daer om her vernielden/ ende erger maeckten als ons volck hadt konnen doen. De selve ontdeckte aen d'onse seker Huys / daer ontrent veertich kisten Suyckeren in waren / gelegen op 't Rievierken Maria Farinha. Des avondts wierden twee partijen uyt ghesonden / d'een aen de over-zijde naer Pernambuco toe/ ende d'ander naer de Marcos. De eerste is 's anderdaeghs 's morgens weder gekommen sonder yets verricht te hebben / door dien in tween vanden anderen verdwaelt waren. De andere keerde mede des avondts / hadden gheweest op de pas van 't Arryal naer Pariba, ende soo van achteren onder Garasu, ende aldaer een tijdt gheleghen/ ende niet vernemende/ waren ontrent een mijl langhs de pas naer Pariba ghetrocken: vonden daer alleen een Huys daer een Portugees in was met een Swartinne; dan de Man vluchte/ ende de Slavinne daer ghelaten. Daer was oock desen dagh een partij van vijftich man ghesonden naer Marcos, om de eerste/ soo het noodich was/ te secunderen: de selve daer kommende/ naer dat d'eerste al was af-ghetrocken/ ginghen naer seecker Huys / een half mijle daer by Noorden gheleghen / alwaer sy eenighe kisten Suyckeren vonden / daer sy soo veel van mede brochten als sy laden konden. De Lieutenant Velthem, die ghesonden was naer 't Noorder-gat / om 't Eylandt rondt-om af te teeckenen / weder kommende / rapoorteerde dat Capiteyn Everwijn met sijn volck een tocht hadde ghedaen op de wegh naer Goyana, ende naer datse eenighe mijlen waren ghemarcheert / bevonden dat alle de weghen met om-gehouwen Boomen gestopt waren; hadden in 't gaen een Huys gheplondert; ende in 't weder-keeren twee ghevangens bekommen. Daeghs daer aen is de Heer van Ceulen, nevens de Colonel, Overste Lieutenant, ende Carpentier, met een partij volcks naer de pas van Tapesuna gevaren / nevens de Commandeur Licht-hart: zijn herwaerts ende derwaerts gheweest / doch gheen Menschen vernomen: bequamen in een schoon Landt-Huys; daer veel Cocos-Boomen by stonden / twee kisten Suyckeren; ende twee Booten van de vyandt / ende hoorden noch van een grooter Boot / daer mede naer ghesonden werdt: ende vonden mede een Bercke die begonnen was te timmeren: 's anderdaeghs wierdt noch een van de vyandts Boots ghevonden ende af-ghehaelt. Daer was mede een partij van hondert man ghelast te gaen naer Maria Farinha, dan konden dien dagh weghen den reghen niet wegh kommen. Den sesten quamen noch eenighe Portugesen om sauvegarde te verkrijghen/ de welcke vele dingen aen d'onse ontdeckten: ende onder andere dat in Goyana alles in disordre was / dat de Capiteyn Major Salvador Pigneiro naer 't overgaen van Tamarica daer hadde willen fortiseeren / doch dat het volck hem niet hadde willen ghehoorsamen / soo dat hy naer Pariba was vertrocken: dat Cavalcanti daer naer getracht hadde 't volck by een te samelen / doch te vergeefs. Ten anderen / datter grooten twist was ghehesen / tusschen Antonio d'Albuquerque Gouverneur van Pariba, ende een vande machtighste Inwoonderen aldaer/ om dat hy op nieuws groote kosten wilde aen-wenden om 't Fort Cabo Delo te versterckèn, daer dese meynden het onnoodighe onkosten waren: aenghesien de Hollanders wel een anderen wegh souden vinden langhs Cabo Blanco, ende daer landende / het Stedeken kommen plonderen / sonder dat Fort te moeyen. Wesen mede aen seker rijck Man ontrent Tamarica, die wel acht hondert kisten Suyckeren by hem moste hebben/ die gheneghen was met de onse t'accorderen/ soo wanneer sy ontrent sijn Huys souden kommen. Men heeft

heeft aen desen gheschreven / ende hem tot accoordt ghenoodicht / nevens een dreygement soo anders dede: met presentatie hem sijne Suyckeren af te kopen ende te betalen. Desen dagh trock de troupe uyt die nae Maria Farinha gingen/ ende keerden sonder vyandt te sien / ende vonden daer alleen vier kisten Suyckeren / ende vier pijpen dicht by de Rieviere / ende licht om af te halen. Des anderendaeghs hebben de onse sich veerdich ghemaeckt tot den tocht naer Goyana: ende daer toe gheschickt 't Jacht de Phœnix, met den Commandeur Smient, de Spieringh, Kleynen Tijger, de Chaloupe Ceulen, Swarten Leeuw, ende duysent-been, vijf groote Boots / behalven 't Jacht de Canari-Voghel, rede legghende voor de mondt vande Rieviere Goyana, op de welcke ongevaer hondert en tseventich Bootsghesellen waren: op de welcke souden gaen de Compagnie vande Heeren Ghedelegeerde / sterck hondert ende vier koppen: de Compagnie vanden Overften Lieutenant Bijma vijf-en-tnegentich koppen: vande Major de Vries hondert en vijf koppen: Capiteyn Garsman neghen-en-tnegentich koppen: vande Compagnie van Everwijn tseventich koppen: ende vande Commandeur Maulpas hondert: soo dat de Soldaten met de by-lopers sterck souden wesen ses hondert man/ende souden de veroverde Plaetsen/'t Casteel Oragnie, ende 't gantsche Eylandt wel met volck ende Jachten rondt-om beset laten. Naer dat desen ende de volghenden dagh besich waren gheweest met alles ghereedt te maecken / ende met eenige Portugesen te accorderen over hare sauvegarden: soo hebben eyndelijck op den negenden Julij den tocht naer Goyana vervordert: ende alsoo sy noch twee Booten misten / soo werdt een deel volcks dwars door 't Eylandt Tamarica naer 't Noorder-gat ghesonden: de Compagnie van Maulpas voer buyten om / ende de resteerende met de Heer van Ceulen, de Colonel, Overste Lieutenant, en de Major voeren teghen den avondt binnen 't Eylandt om naer 't Noorder-gat / om met het breken van den dagh in Catuamba ende Massaranduba over-gheset te werden / ende van daer te marcheeren naer de mondt vande Rievier Goyana; ende souden de Chaloupen ende Boots stracx voort varen naer de selve mondt / om 't volck daer mede over te setten / door dien den tocht eerst op de Noordt-zijde van Goyana was aen-ghesien. Des nachts aen 't Noorder-gat van Tamarica ghekommen zijnde / setten de twee Compagnien die by haer hadden aen landt / by de Rieviere Catuamba, ende Massaranduba, ende lieten de andere Compagnien van 't Eylandt mede door Boots over-halen. 'S anderdaeghs 's morghens met den dage marcheerden voorts langhs het strandt / tot aen de Zuydt-zijde van de Rieviere Goyana, de Chaloupen ende Boots staecken uyt het Noorder-gat in Zee/ om nevens de Phœnix, welck het Zuyder-gat van Tamarica was uyt-gelopen/ sich ter bestelder plaetse te laten vinden; ende zijn alsoo naer de middach aen ende inde mondt van de Rieviere Goyana by den anderen ghekommen: alwaer uyt Capiteyn Mast-maecker de ghelegentheyt van alles naerder verstaen hebbende / als mede uyt eenighe Negros die by hun waren over-ghekommen / ende sich presenteerden tot Guides, hebben alle 't volck gheembarqueert in 't voorseyde vaer-tuygh/ uyt-gesondert de Phœnix die door de groote ondiepte van 't in-kommen der selver Rieviere niet en konde binnen kommen/ ende met de meeste Vivres aldaer aen ancker bleef legghen; ende 't Jacht den Jonghen Tijgher welck aen de grondt was gheraeckt: soo dat het gantsch avondt wierdt eer alle 't volck scheep konden krijghen. De Heere van Ceulen ende de Hooft-Officieren begaven haer op de groote Chaloupe Duysent-been, ende volghden de andere de Rieviere op tot ontrent de Suycker-Molen van Brandaon, de welcke ontrent dry maenden te voren by de onse was af-ghebrandt: hier mosten weghen 't leeghe water blijven legghen tot de middernacht. De vloet doen weder in-kommende / maeckten weder zeyl / ende voeren

Anno 1633.

Anno 1633.

ren voorder op tot aen een anderen pas/ legghende aen de Noordt-zijde van de selve Rieviere. Hier stondt een Carveel op stapel/ d'welck de Portugesen hadden begonnen te timmeren / de welcke by de onse / om redenen / onbeschadicht werdt ghelaten ; namen alleen naer haer veel schoone scheeps-plancken / met de welcke hare groote Boots naerderhandt onder gantsch vernieuwt hebben. De Portugesen laghen hier achter een Retrenchement / ende gaven vier op d'onse die daer ontrent ten acht uyren aen-quamen /. soo dat twee Soldaten quetsten : maer de onse dateliick met de groote Boots ghelandt zijnde/ namen de vyanden stracx de vlucht/ ende dorsten de onse niet verwachten. Waer over dan te rade wierden/ alle de Soldaten van daer voorts te landt-waert in te laten trecken / om alle de plaetsen aen de Noordt-zijde legghende vande Rievier te besoecken : ende naer dat de plaetse hadden beraemt/ waer weder by den anderen souden maecken te kommen / is de Colonel hier van de Heer van Ceulen ghescheyden / met sich nemende verscheyden brieven by de Heeren Ghedeleggeerde onderteeckent / waer mede de Inwoonders wierden ghenoodicht sich by ons te begheven. De groote Boots wierden de Rievier af-ghesonden naer de Phœnix, om Broot ende Wijn ende andere behoeften aen te halen : de welcke des avondts weder ghekommen zijnde/ ende de behoeften aen de Jachtjens over-ghegheven hebbende ; maeckten weder zeyl / ende zijn alsoo met zeylen/ doch meest met kracht van riemen de Rievier hoogher op ghevaren : passeerende noch twee passen aen de Noordt-zijde / ende een aen de Zuydt-zijde; welcker Retrenchementen al by de vyanden verlaten waren / soo dat nergens gheen tegen-standt en vonden : roeyden alsoo een groot stuck weeghs de Rieviere op / voor-by de plaetse daer de selve haer in tween is verdeelende / het Noorder-deel op/ tot dat het water soo machtich af quam / dat met alle 't ghewelt van roeyen niet en konden winnen / ende 't gheboomte by-naer aen een quam : soo dat sy ghenootsaeckt waren het ancker te laten vallen : schoten eenige scheuten met canon/ op dat 't volck/ welck te lande was in-ghetrocken/ mochte verstaen / waer ontrent sy met de Booten waren ghekommen. Hier een weynich tijdts gheleghen hebbende / ende van ons volck te lande niet vernemende; sonden Jan Noorman met een licht Schuytjen ontrent noch een mijle de Rievier op tot aen de Ingenio Novo van Juan Pais Barretto; maer en vernamen daer mede niemant / hoe-wel dat de plaetse was die beraemt hadden om weder by den anderen te kommen, Doch naer de middach quam de Major de Vries met sijn Compagnie aen de naesten Noorder-pas / daer 't vaer-tuygh recht boven gheset lagh / ende deden teecken met vieren boven op een Bergh/ ende schoten met musquetten ; de Heere van Ceulen haer weder gheantwoort hebbende met de metale stucxkens/ dede de anckers lichten / ende dreef de Rieviere af tot aen de plaetse daer sy waren/ ende op den avondt quam de Colonel met het resterende volck daer mede. De Colonel, naer dat hy vande Chalouppen was ghescheyden in voeghen als voren verhaelt / ghemoeten eerst een Retrenchement / welck de vyandt hadde gheleght recht op den wegh die hy op quam (wesende een enge karre-wegh) ende daer een Gracht voor ghegraven/ daer water in stondt tot over de gordel : daer in lagh Laurenzo Cavalcanti met ontrent twintich man met musquetten ende roers voorsien / de welcke de Colonel door seecker ghevanghen Portugees een vande voorseyde brieven dede behandighen/ doch gaf voor antwoorde dat hy alleen met de onse niet en kende accorderen : ende alsoo de vyandt op ons schoot / zijn de onse daer op in-ghevallen / ende by de Borstweeringhen op-gheklommen. De vyandt dit siende/ hoe-wel door de enghte van de wegh / ende moeyelijckheyt vande Gracht als anders/ ons volck wel hadden konnen keeren/ nam de vlucht/ ende de onse begaven haer stracx inde Ingenio van de voorseyde Cavalcanti, dicht daer by legghende:

ghende: ende alsoo daer verstonden werwaerts hy vluchte / zijn eenighe van ons troupen hem ghevolght / tot by seecker Huys ontrent een mijle van daer / in 't welcke vele Koopmanschap ende andere dinghen laghen / soo dat 't volck daer grooten buyt bequamen. Trocken voorts in de Suycker-Molen van Pacheco, ende andere die aen die zijde vande Riviere laghen: doch alsoo te diep in 't landt laghen / en wast niet mogelijcken de Suyckeren aen de Rivier af te brenghen / ende voor de Compagnie te orboren: soo dat hier mede twee of dry daghen versleten hebbende / ende verstaende dat Salvador Pigneiro aen de over-zijde vande Rivier lagh / ende hem noch twee Compagnien Soldaten waren toe ghekommen uyt het Stedeken Garasu; werdt geraden ghevonden met de Chaloupe Duysent-been weder een stuck de Rivier op te varen / ende te besichtigen waer den voornoemden Pigneiro hem was houdende: zijn eyndelijcken ghekommen ontrent het Retrenchement dat hy dwars voor de Rivier hadde gemaeckt / soo dat men met het vaer-tuygh daer recht op mochte aen-kommen / hy de onse ghewaer werdende / maeckten veel bravaden op Trenchement gints ende weder wandelende / soo dat / naer dat alles wel besichticht hadden / hem vereerden met twee scheuten uyt de metale stucxkens / ende weder te rugghe keerden: want de Negros gaven een anderen pas aen / door de welcke sy ons volck beloofden te leyden / ende van achter in 't selve Trenchement te brenghen. Soo is des anderendaeghs goedt ghevonden dat de Colonel met twee Compagnien Soldaten de Rivier soude af drijven / tot aen de pas op de Zuydt-zijde die sy te voren ghepasseert waren / ende 't Jacht op de wacht voor hadden laten legghen. Hier ghelandt zijnde / is ontrent dry vierendeel uyren gaens te landt-waert ghetrocken / alwaer ghemoete een Retrenchementjen gheleght tot bevrijdinghe van de Ingenio van Traconhaon, ende dreef de vyandt stracx daer uyt / sulcks dat seer onversiens in de Ingenio vielen; vonden den Eyghenaer op sijn Gallerije wandelende / ende de Pastoor in 't Cappelleken vast besich met de Mis te doen: kreghen die beyde ghevanghen / de reste ontquamen met snel te lopen. Hier vonden ontrent veertich kisten Suyckeren staen; die uyt de Vergas ghekommen waren / om van hier te water ghebracht te worden naer Pariba, ende voorts in de Molen groote menichte van Suyckeren staende in de potten gereet om te kisten; hier hadde een Bercke ghelegen om dese goederen in te nemen / dan de Portugesen ons vaer-tuygh op de Rivier ghewaer werdende / hadden de selve ontrent anderhalf mijle hoogher op-ghebracht / ende de masten met groen bekleet / om de onse te bedrieghen. Alsoo de Colonel in de voorseyde Suycker-Molen legghende aen de Zuydt-zijde vande Zuydt-arm vande Riviere / nu boven de plaetse was daer Pigneiro hem begraven hadde: soo staken de onse alle de plaetsen aen de Noordt-zijde aen brandt / ende quamen by den pas daer ons vaer-tuygh voor lagh by den anderen: daer naer wierdt den Overften Lieutenant Bijma met dry Compagnien ghelandt / aen de pas die by de Negros was aen-ghewesen / om de vyandt van achteren in sijn Retrenchement te kommen. Desen pas intreckende / ghemoeten een kleyn Retrenchementjen / welcke by de Portugesen datelijck wierdt verlaten, doch de onse te furieus zijnde om de vluchtende te vervolghen / gheraeckten van de wegh af die tot het Retrenchement van Pigneiro leyde / soo dat hy daer mede tijdt bequam om mede met alle sijn volck te verlopen / daer anders licht met alle de sijne ende den Cavalcanti in onser handen soude ghevallen hebben: de onse vonden het Retrenchement gantsch verlaten / ende een groote partij Brasilie-hout daer ghereedt legghende om in die Bercke te laden. Naer dat dit Retrenchement beset hadden / is een deel van 't volck met het kleyn vaer-tuygh de Rivier op gevaren tot aen de Suycker-Molen van Traconhaon, ende haelden van daer de voornoemde Bercke daer

niets

Anno 1633.

Anno 1633. niets in was als een weynich Brasilie-hout/ soo dat voor eerst alle 't Brasil-hout welck gevonden hadden in 't groot Retrenchement / haer in gaven; ondertusschen wierden de Suyckeren uyt de Ingenio van Traconhaon gelicht / ende in de Chaloupen gebracht. De Colonel ende Lieutenant uyt de gantsche Zuydt-zijde op-treckende/verbranden de Suycker-Molen van Jeronimo Cavalcanti, ende andere meer / ende keerden weder aen de Boots ende aen de Chaloupen sonder eenige tegen-standt te vinden/ door dien de vyandt allenthalven weeck/ ende vluchten tot inde Aldeas ofte Dorpen vande Brasilianen soo dat 't volck weder keerden ende scheep wert ghedaen / ende de Rievier af voeren tot by de Phœnix, hier werden de Soldaten weder ghelandt aen de Zuydt-zijde van de Rievier / ende namen haren wegh langhs strandt tot aen het Noorder-gat van Tamarica ende soo voorts yeder naer sijn guarnisoen. De Commandeur Licht-hart ende Smient werdt de sorghe bevolen om 't vaer-tuygh met de veroverde goederen naer Tamarica te beschicken / welck sijn swarigheyt hadde om dat het in ebbe ende inde windt was. De Bercke gheloost zijnde werdt inde mondt van de Rieviere verbrandt / om dat reede op zijde was ghevallen. In somma ons volck dede thien daghen midden in des vyandts Landt al wat sy wilden / sonder dat haer yemandt dorst onder de ooghen sien. Tot noch toe hebben vervolght den aenslagh op Tamarica, ende 't ghene daer op is ghevolght: sullen nu mede verhalen 't gene ontrent het Reciff is voor-ghevallen. Den acht-en-twintighsten Julij wierdt de Compagnie van Hendrick Fredrick naer de Stadt Olinda ghesonden/ om te versoecken of sy eenighe ghevanghen konden bekommen/uyt de welcke men den toe-stant vande vyandt hadde konnen vernemen/ doch en vonden noch en bejeghenden niemandt. Ghelijck dan mede den achtsten Julij een Enghelsman (die al vanden begin van ons tot de vyandt was over-gelopen/ ende twee jaren de Gouverneur Albuquerque hadde ghedient / ende nu weder over quam nevens twee van onse ghevanghene Soldaten) de onse verseeckerde dat de vyandt alle de Huysen ende Wercken/ naer by ons ghelegen/ hadde verlaten: ende Capiteyn Cloppenburgh, Picard, ende Hendrick Fredrick, by 't Fort Wardenburgh 's nachts over-ghegaen/ ende 't landt tot by-naer aen 't Arryal in-ghetrocken zijnde/ metter daet bevonden / hoe-wel eenighe Wercken seer wel ende sterck ghemaeckt waren. Den elfden 's avondts ginghen de Compagnien van Bongarson, Picard, ende Hendrick Fredrick, onder 't beleydt van de Major Tourlon, uyt / ende quamen des nachts aen Rio Dolce, in een Visschers Dorp / daer sy alles slapende overrompelden; namen twintich ghevanghen/ ende leyden de Huysen in d'asschen. Den twaelfden bequamen uyt het Vaderlandt door 't Schip Vere een recreute van twee-en-tsestich Soldaten. 'S anderdaeghs 's avondts trocken Capiteyn Cloppenburgh ende Bongarson weder uyt/ ende over-vielen 's morghens onversiens het Speel-huys van Laurenzo Cavalcanti, Generael van des vyandts Ruyterije / dicht by het Arryal gheleghen / ende staken het selve aen brandt: daer naer vielen inde Suycker-Molen van Pedro d'Acunha de Andrada, alwaer seer goede buyt bequamen: haer voornemen was gheweest daer den Cavalcanti te betrappen / doch hy was doen in Goyana, als wy hier voren hebben verhaelt. Den twee-en-twintighsten trocken de Capiteynen Cloppenburgh ende Bongarson weder uyt tot ontrent het Arryal, ende vielen in de Ingenio van Ramires, de welcke sy nevens noch een ander Huys gantsch verlaten vonden: hadden soo grooten reghen dat men de roers niet konde ghebruycken/ soo dat de vyandt haer in 't weder-keeren vervolghende/ twee dooden bequamen / ende een ghequetste. Dese tijdt wasser soo hooghen springhvloet/ dat de Wercken op Antonio Vaaz groot gevaer liepen om wegh te spoelen; ende wierdt by vele aen-ghemerckt dat het water wel ses voeten hoogh er

was ghekommen als het opt was gheweest gheduyrende 't verblijven van d'onse aldaer. Den seven-en-twintighsten ontrent middach scheyde de Heer Matthias van Ceulen, nevens de Colonel, Lieutenant Colonel, Major de Vries, ende andere Bevel-hebberen vande vijf by-wesende Compagnien/ van Tamarica, ende quamen langhs het strandt ghemarcheert tot op 't Reciff, sonder dat eenighe teghen-standt hadden ghevonden/ als dat de vyandt hier en daer een scheut op 't volck hadde ghedaen / sonder nochtans yemant te beschadighen. Vorder alsoo de Heeren Ghedelegeerde Bewinthebberen ende Hooft-Officieren van de Militie ende Politie / door vele een-stemmende advijsen ende verscheyden informatien ende verklaringen van ghevangene / als mede door de aenwijsingen ende versoecken van vele Portugesen / die hare ghenegentheyt t'onswaert betoonden / vernomen hadden ende dagheliicks vernamen / dat de vyandt alle sijne Wercken inde Salinas ende de naest-gheleghen Huysen verlaten hadde/ ende sijn onmacht ende ongheleghentheyt daer door ghenoegh te kennen gaf: dat mede de Inwoonderen nu soo wanckelbaer stonden / ende vele al eenighe ghenegentheyt thoonden om met de onse sich te vergelijcken/ ende over sulcks haer niet soo vele/ als wel voor desen / souden willen bemoeyen met Albuquerque, ende de bescherminge van het Arryal: hebben gheacht dat het verthoonen van hare macht voor 't voorseyde Arryal yets goets soude konnen wercken in de wanckelmoedighe harten vande Inwoonderen / die door menichfuldighe schaden nu seer te neder waren gheslaghen: hebben / naer dat al voren goede ordre op alles hadden gestelt/ goedt gevonden twee hondert en vijftich Bootsghesellen vande Schepen te lichten / onder het commandement van Cornelis Cornelisz., Capiteyn op 't Jacht den Eenhoorn als Commandeur, ende Jacob Huyghen, Capiteyn op 't Jacht de Exter als Vice-Commandeur, nevens hondert Swarten die op-ghesocht waren om de Vivres ende andere behoeften te dragen. Ende zijn alsoo den derden Augusti met vijfthien Compagnien Soldaten/ ende 't voorschreven Boots-volck ende Negros op-ghebroken. De Heer Johan Gijsselingh selfs mede treckende om op alles goede ordre te stellen / ende dit explopt te helpen uyt-voeren: ende trocken eerst naer de Afogados. Des avondts ten neghen uyren marcheerden voor-uyt de Compagnien van Capiteyn Cloppenburgh, Everwijn, Bongarson, ende Tourlon de jonghe / om de vyandt te doen delogeeren uyt het Huys legghende op de kant van 't Rievierken 't welck sy verstaen hadden by de vyandt ghesterckt was: 't welck oock gheluckelijck by haer wiert uyt-gewrocht; ende bleef Capiteyn Cloppenburgh in 't selve Huys / ende de andere Compagnien logeerden haer inde by-gheleghen Huysen ende Molens / de vyandt verthoonde sich nu en dan uyt het Suycker-riedt / ende werden eenighe koghels verwisselt. 's morghens met het breecken van den daghe-raedt trock de Heer Gijsselinghs met de volghende Compagnien uyt de Afogados. De Colonel leyde de Avant-garde, bestaende in vier Compagnien/ te weten: die vande Heeren Ghedelegeerde, des Colonels, ende Lieutenant Colonels, ende die van Capiteyn d'Escars: hier aen volghden de twee hondert en vijftich Boots-ghesellen met schoppen ende spaden. De Bataille werdt gheleydt by de Major de Vries, bestaende insghelijcx uyt vier Compagnien / van Capiteyn Picard, van de Commissaris van de Artillerije, de Major Tourlon, ende Mortimer: daer op volghde Abraham de Rouff met de Negros die Vivres droeghen. d'Arriere-garde sloot de Lieutenant Colonel Bijma met de Compagnien vande Major de Vries, Wildtschut, ende Garstman. Aldus marcheerden sy door eenen quaden sompighen wegh tot aen de Suycker-Molen van Francisco de Brito Machado, op den pas vande Cabo naer het Arryal gheleghen / de welcke sy in namen / ende sloeghen de Heer Gijsselingh ende de Colonel haer daer neder: ende de Lieutenant Colonel logeerde sich in Augustus.

Anno 1633. 't Fort 't welck de vyandt ten deele ghemaeckt hadde by de Suycker-Molen van Marcos Andre: legghende onder canon-scheut van 't Arryal, sich voorts ten besten daer in versekerende: dry Compagnien / te weten: die vande Major de Vries, Tourlon de jonghe / ende die vande Commissaris vande Artillerije, werden ghesonden om te bemachtigen de Suycker-Molen van Montero, legghende op dē pas van St Laurenzo naer 't Arryal. Doch op dese wierdt by de vyandt / die sich in dry stercke embuscaden hadde gelegt / ghepast: den Lieutenant Duyven-hoff leydende den verlooren troup met ontrent veertich roers van sijne Compagnie / werdt den vyandt gewaer in sijn embuscade / ende versocht de Major, in te moghen vallen / die sich begaf naer de Capiteynen om promte resolutie te nemen: doch de vyandt brack heel sterck op / ende vielen aen alle kanten uyt: maer de Lieutenant schoot soo heftich met sijn troupe wederom / datse haer meest naer de Compagnie begaven / die daer door in eenighe disordre gheraeckte: waerom de Major beducht zijnde voor het af-snijden van den pas / commandeerde de Compagnie van d'Escars seecker Huys dienende tot open-houdinghe / in te nemen: de vyandt daer-en-tusschen drongh haer soo sterck onder / dat sy mede in het selve Huys geraeckten / ende haer seer benarden / sulcx dat het gheschapen was daer een afront te lijden. Doch de Colonel het schieten hoorende / hadde daer stracx naer toe ghecommandeert de Compagnien van Garstman ende Picard, de welcke oock te rechter tijdt uyt het Suycker-riedt quamen uyt-springhen / ende de vyandt haest deden vluchten. Ondertusschen versamelde sich de vyandt in een merckelijck ghetal om het Fort / ende konden d'onse mercken dat hy aldaer al over de twee duysent man sterck moeste wesen / contrarie 't ghene haer was aen-ghegheven / ende sy gheloofst hadden: niet te min soo queet ons volck haer soo dapper / dat sy hem dwongen de Rievier aen onse zijde te verlaten. Daer naer wierden over ende weder de Rieviere eenighe scheuten ghedaen / waer door onder anderen Capiteyn Bongarson het been beneden met een kogel ontstucken werdt ghebroken. Die van het Arryal deden mede eenighe scheuten met canon / doch sonder schade: ende nu resteerde daer noch over de Rievier te kommen / waer toe van noode waren Boots ende Ponten: boven desen was in 't Leger groot gebreck van Vivres / want hoe-wel de Soldaten wel voor vier daghen ghevictualieert waren / soo hadden door de groote fatige ende het scharmutseeren weynich over ghehouden / ende 't ghene men te lande konde halen / en mochte niet veel helpen. Om dan in desen tijdelijck te voorsien / werdt Jacob Huyghen naer 't Reciff ghesonden / om sijn Jacht de Exter te ontakelen / de masten uyt te nemen / ende daer mede de Rievier op te roepen: daer beneffens wierden noch twee Booten op-gheboeyt / ende met Huyden teghen het schieten vande vyandt behanghen / ende daer in gheladen eenighe Vivres ende trayns behoeften: daer mede opgekommen zijnde tot de Afogados, werdt daer noch versien met vijf-en-twintich man / soo dat in alles vijftich sterck waren / ende zijn alsoo den sesten naer de noen voorts naer boven gheroeyt / hoopende dien avondt noch tot aen het Quartier te gheraecken; doch alsoo sy hier en daer altemet aen de grondt gheraeckten / soo bleven sy tot het naeste ghetije onder-weghen legghen. Des anderendaeghs voort roeyende / ende nu tot op een groot musquet-scheut van het Quartier ghekommen zijnde; alwaer de Rievier een bocht maeckt / ende de diepte vande kil sich onder de zijde vande vyandt bevindt / dede de vyandt met al sijn macht / daer legghende achter een Retrenchement / soo gheweldigen charge met musquetten op het Jacht / dat niemant ontrent de metale stucxkens (naer dat eenighe scheuten met schroot hadden ghedaen) langer en konde dueren: de onse niet te min weerden haer seer vromelijck met musquetten; doch de vyandt sonder op-houden even sterck schietende / ende alle die aen de riemen

riemen saten/ quetsende/ mosten de onse eyndelijck 't Jacht verlaten/ ende sich aen den over-kant salveeren: want hoe-wel de Jacht met Huyden was behanghen/ en konde 't selve haer niet baten/ door dien de vyandt op een hooghen oever betrencheert legghende/ van boven daer in konde schieten/ ende quetste alles/ oock de Capiteyn met dry doodelijcke wonden. 'T volck welck daer-en-tusschen op 't schieten uyt het Quartier te hulpe was ghesonden/ daer aen kommende/ende merckende datter tegen de vyandt in soo merckelijcken avantagie legghende/ niets en was te doen/ dan mede sonder eenighe vorderinghe een deel dooden en ghequetsten te krijghen/ zijn weder naer 't Quartier ghekeert/ ende zijn alsoo 't Jachtjen ende de Boots in des vyandts handen verbleven/ van welcke een in brandt geraeckte. De onse dan in acht nemende de schaersheyt van Vivres daer sy rede waren in vervallen/ ende vernemende dat des vyandts macht dagheliicks toe-nam; als mede dat de Grave van Bagnola met seven hondert mannen in aen-tocht was/ en vonden niet gheraden met soo kleynen macht ende luttel voor-raedts langer soo diep in 's vyandts Landt te vertoeven/ maer haer op 't spoedighste weder naer hare Quartieren te begheven/ ende een beter ghelegentheyt te verwachten/ soo wanneer sy meerder aen-tal van Soldaten uyt het Vaderlandt souden hebben bekommen: ende zijn alsoo met goede ordre den achtsten weder af-ghetoghen/ ende elck ghekeert in sijn garnisoen. Ondertusschen dit aldus passeerde ontrent het Arryal, soo gebeurde het dat den sesten deser de onse van 't Reciff een Zeyl in Zee saghen/ 't welck sy vermoeden een van onse Jachten te wesen die van Tamarica wierden verwacht/ dan naerder daer op lettende/ ende insonderheyt merckende dat sijn kours veranderde/ werdt 't Jacht de Exter ghesonden om 't selve te verkennen; doch 't selve wat te langhe vertreckende/ is de Commandeur Smient met Capiteyn Duynkercker in een Boot vallende/ daer spoedich naer toe gheroeyt: daer by kommende/ bevonden het een Portugees Schip te wesen/ ende hoe-wel sy niets by haer en hadden als dry of vier pistolen ende haer handt-gheweer/ deden haer niet te min met hooghe dreyghementen strijcken/ soo dat 't selve al verovert hadden eer dat den Exter konde aen-kommen. Dit Schip quam van Viana uyt Portugael/ ende was met stuck-goederen ghjeladen/ insonderheyt Lijnwaten/ die de onse seer wel te passe quamen: verstonden mede uyt het volck/ datter in Portugael gantsch gheen ghereedtschap en wierdt gemaeckt om eenich merckelijck secours naer Brasil te seynden. Onder de veroverde Persoonen waren mede dry jonghe Dochters/ vermaeghschapt aen Rocke de Barros, ende andere principale Inwoonders van 't Landt, soo dat den Grave van Bagnola een brief schreef om de selve te ransoeneren; doch alsoo hy twee of dry ghevanghens/ die vanden Exter waren by den vyandt bekommen/elck met een nieuw kleedt t'huys sondt/werden dese Dochters weder sonder eenige ransoen hem toe ghesonden. Den Barbier van 't Jacht Ter-Veere (die een was van dese dry ghevanghens) verhalende dat de vyandt in 't Jacht ghekommen zijnde/ alwaer hy nevens noch een sich in des Constapels Camer bevondt/ ende haer quartier versocht/ 't welck sy hem weygerden; daer op hy hun dan de lont thoonde/ ende dreyghden 't vier in 't kruyt te steken/ sulcx dat sy hem 't selve gaven/ ende onderhielden. De Commandeur Licht-hart arriveerde aen 't Reciff van Tamarica met een Chaloupe den achtsten/ ende hem volghde den selven dagh de Canari-Voghel, Ceulen, ende den Jonghen Tijger, ende 's anderdaeghs 't Jacht den Tijger. Den derthienden werden de Compagnien vanden Major ende Capiteyn Tourlon ghescheept in 't Jacht Ter-Veere ende Leeuwerck, ende een Chaloupe/ om naer Tamarica ghebracht te werden: ende 't Jacht Ter-Veere werdt belast van daer naer Pariba te zeylen/ ende daer voor te kruyssen. 't Wapen van Hoorn werdt ghesonden voor de Bahia,

Anno 1633.

 ende

Anno 1635. ende 't Leeuwerck belast hem derwaerts te volghen / naer dat sijn volck soude ghelost hebben. Den seventhienden bracht het Wapen van Hoorn een Schip op / ghеladen met hondert ende ses-en-tnegentich kisten Suyckeren / ghekomen uyt de Cabo, ende de onse by gheval inde mondt ghelopen: ende 't selve tot op de rede voor 't Reciff ghebracht hebbende / vervolghde sijn reyse naer de Bahia, de Portugesen mede nemende om aen 't Eylandt Paesch-avondt aen landt te stellen. Den negenthienden liep 't Jacht de Vos uyt om voor de Cabo te kruyssen: ende Capiteyn Cornelis Cornelisz. wierdt met den Eenhoorn ghesonden naer 't Vaderlandt met brieven aen de XIX. met verhael van alle 't gene daer gepasseert was. Ter selver tijdt vernamen uyt seeckere geintercipieerde brieven / hoe dat den Raedt van Indien in Spagnien verstaen hebbende / uyt den Broeder van Don Antonio d'Albuquerque Gouverneur van Pariba, wesende een Geestelijck Persoon / 't ghene by de onse op 't Arryal voor desen onder 't beleydt vanden Colonel Rembach was geattenteert / ende dat selve niet sonder ghevaer van 't selve te verliesen was toe-ghegaen / om daer in eenichsints te voorsien / twee Duynkercksche Schepen hadden doen beslaen / met veel Ammunitie ende eenich Volck doen laden / ende soo doen pressen / dat de selve teghen den lesten deses maents in Pariba werden verwacht. Om 't selve te beletten / ende dese soo veel mogelijck ware te onderscheppen / werden den twintighsten ghesonden de Schepen Swolle, Overijssel, en de Canari-Voghel, met eenighe Soldaten versterckt / om voor Pariba te houden / ende op de komste van dese twee Schepen te passen. De Phœnix wert mede tot dit esquadre gheschickt naer dat wat schoon soude ghemaeckt hebben. Den seven-en-twintighsten 's avondts is de Vaendrich vanden Oversten Lieutenant uyt-gegaen met een troupe ghecommandeert volck / sterck ontrent hondert man; trocken by Noorden Rio Dolce in seecker Dorpken / daer sy den Eyghenaer van de Suycker-Molen / die daer lagh / nevens eenighe andere ghevanghen namen / ende de Meulen verbranden. De vyandt 't selve vernomen hebbende / sondt in aller ijl uyt het Arryal twee hondert man / om de onse den pas en wederkomste naer 't Reciff af te snijden. Doch by de Schiltwacht van de Redoute buyten 't Fort de Bruyn ontdeckt zijnde / werdt den Oversten Lieutenant Bijma daer van ghewaerschouwt / de welcke sonder eenich uytstel met sijn Compagnie ende veertich musquettiers van Capiteyn Beyart uyt-liep / om ons uytghegaen volck in te wachten / die nu vande Stadt af langhs strandt quamen aen marcheeren. Hier op brack de vyandt uyt / ende schoot seer sterck / ende onse wederom / 't welck ruym een uyr duyrde: doch de vyandt hiel sich al aen de over-zijde vande Rieviere / kregen effen-wel eenighe dooden ende ghequetsten; de onse mede twee gequetste / daer van de eene naerder-handt stierf. Den

September. eersten September arriveerde de Pegasus uyt de Camer van Stadt en Landen; ende 's anderdaegs de Eendracht van Dordrecht; ende 't Jacht de Vleermuys. Den vierden voer de Heere Gijsselingh met de Phœnix naer Tamarica. Den sevenden des avondts trock den Oversten Lieutenant Bijma met sijne Compagnie / nevens die van Cloppenburgh, Garstman, ende Picard van 't Reciff naer de Stadt: daer sy weghen de groote duysterheyt dien nacht mosten logeren: 's anderdaeghs 's morghens trocken sy voort dwars te landt-waert in ontrent anderhalf uyre gaens / tot een Dorpken ghenaemt Moriwere, 't welck sy onversiens over-vielen / alsoo het een Feest-dach was / ende 't volck meest inde Misse: sulcx dat de Soldaten hier goeden buyt bequamen. 't Landt daer om her in allarm geraeckt zijnde / sondt Albuquerque datelijck uyt het Arryal twee hondert man om op de retraitte vande onse te passen: doch uyt een Soldaet / die van de onse over-liep / gewaerschouwt zijnde / dat de onse den selven wegh niet en konden weder-keeren / maer haer retraitte nemen naer Tamarica, soo com-

commandeerde hy 't selve volck de onse dateliick te volghen / ende met 't volck welck noch onder-weghen souden op-samelen / te slaen; gevende het beleydt van dese troupen aen een Kruys-Heer Francisco d'Almeda. Dese vervolghde de onse tot ontrent een half uyre boven Garasu, by de Suycker-Molen van Pedro de Rocha; daer den wegh seer naeuw ende alsins met om-ghehackte Boomen verstopt was / sulcx dat de vyandt daer by groote avantagie hadde: hier troffen den anderen aen ontrent des voor-middaghs ten elf uyren / de vyandt viel seer furieuslijck van achter ende van ter zijden in; doch werden by de onse soo ontfanghen / dat daer naer niet meer deden als van achter aen te vallen / ende inden troup te schieten; waerom de onse al embuscades maeckten / ende kreghen de vyandt al eenighe reysen tusschen beyden / ende hiewen een goede partij ter neder / ende bequamen veel wegh-geworpen musquetten / die de onse in stucken sloeghen: sulcx dat de vyandt naer dat tot ontrent vier uyren naer de middach ghevolght hadde / ende wel ghematteert was / daer uyt moste scheyden / naer dat eenich volck / ende onder anderen den Kruys-Heer doot waren ghebleven / ende eenighe ghevanghen by de onse bekommen. Desen Kruys-Heer hadde den Koningh in Nederlandt ghedient / ende was een dapper ende ervaren Krijghs-Man / soo dat de Portugesen groot werck van hem maeckten / ende het verlies dapper ghevoelden. Hier naer marcheerde onse troupe op de plain voor Garasu, om te sien wat couragie de vyandt soude thoonen, doch niemandt vernemende /. vielen in 't Stedeken / ende staken het vier daer in; ende aldaer een nacht ghelogeert hebbende / quamen den thienden ontrent de middach op 't Eylandt Tamarica, hebbende ontrent neghen ofte thien dooden achter ghelaten / ende ontrent de dertich ghequetste / die sy af brachten / ende werden daer door belet yets vorders voor te nemen. De Colonel was den achtsten deser / om de vyandt over al in alarm te houden / ende van alle kanten te besoecken / met de Compagnien van Capiteyn Everwijn, ende die van Bongarson, de welcke weghen de quetsure van de voornoemde Capiteyn gecommandeert wierdt by Capiteyn Fredrick Malepas; nevens hondert ghecommandeerde musquettiers / die ghelеydt wierden door Capiteyn Hendrick Smit: ende de Compagnie van Capiteyn Hendrick Fredrick, uyt de Affogados op-ghetrocken / ende marcheerde vande sandt-plate voor 't Fort Æmilia over de Rieviere te landt-waert in naer de Rieviere de Jangada. Den Equipagie-Meester wierdt met twee zeyl ende soo veel roey-boots ghesonden / om de Soldaten over de selve Rieviere ende andere Kreken over te setten. Doch dit vaer-tuygh en konde weghen de ondiepten (veroorsaeckt door het menichfuldich in-gheschoten sandt) binnen het Reciff niet op-kommen / soo dat de selve / 't weder dat wel ghetempert was daer toe aen-lockende / buyten 't Reciff door de Zee werden gesonden tot voor de mondt van de selve Rievier / de welcke weghen de groote ondiepte ende sware barninghe onmogelijck was in te kommen. Boven desen hadde de vyandt op 't in-kommen van de selve een Retrenchement gelegt / dat hun het in-kommen vande Haven lichtelijck konde beletten / ende ons volck weghen de wijte ende kromte vande Rieviere hun niet konnen seconderen / soo dat 's anderdaeghs weder keerden. De Heer Colonel ghemarcheert hebbende tot aen de voor-ghemelte Rieviere / vondt aldaer een Pack-huys met twee-en-dertich kisten Suyckeren / de welcke met wacht beset latende / sondeerde de Rievier om erghens over te kommen / doch en konde sulcx door de groote diepte van de selve niet geschieden. Waeromme dan vermerckende aen de gestalte der ondiepten in de Haven / dat de Boots by hem niet souden konnen kommen / ende dat op dese zijde vande Rievier niet meer te doen was / heeft / naer dat 't voor-gheroerde Pack-huys by de Soldaten gheplondert ende in d'asschen was ghelegt / sijn retraitte ghenomen.

Anno 1633.

Anno 1633. Den vyandt door dien roock in alarm geraeckende / vervolghden de onse door de naeuwe passagien / ende de onse maeckten eenighe embuscaden ende schar-mutselen met den vyandt: ende quamen soo 's anderdaeghs 's avondts we-derom: hebbende in 't vechten twee dooden bekommen / ende twee zijnde in 't over-gaen vande Rievier verdroncken: de vyandt oock schade gheleden heb-bende. Den twaelfden arriveerden aen 't Reciff 't Jacht de Phœnix van Pariba op-ghesonden om victualie voor de esquadre te halen: uyt de welcke men ver-nam dat de Schepen al eenighe reysen jacht hadden ghemaeckt / ende twee Schepen van de vyandt aen strandt ghejaeght: ende een Schip met stuck-goederen ghеladen verovert / welck op-ghesonden was naer 't Reciff: ende Overijssel hadde slaeghs gheweest teghens twee Schepen / elck met twee-en-twintich stucken ghemonteert; doch alsoo de andere Schepen die door contra-rie windt ende stroom te laegh vervallen zijnde / niets by hem konden kom-men / hadde de selve moeten verlaten / naer datse weder-zijdts eenighe dooden ende ghequetsten hadden ghekregen. 'T selve Jacht werdt den veerthienden weder naer de esquadre voor Pariba af-geveerdicht. Ende de Heer Gijsselingh keerde weder van Tamarica. De volgende daghen arriveerden eenige Sche-pen uyt het Vaderlandt met Vivres ende eenige recreuten van Soldaten; als namentlijck den seventhienden de Goudt-Vinck van Amsterdam: ende den achthienden Ouwer-kerck, nevens de Windt-hondt, ende Pernambuc: ende den een-en-twintighsten het Weseltjen. Soo dat ten selven daghe de Goudt-Vinck werdt ghesonden om de Commandeur Licht-hart te soecken ende op te vorderen teghen seecker exployt dat by der handt soude werden ghenomen. Ende daeghs daer aen wierdt de Windt-hondt ghesonden tot versterckinghe van 't esquadre voor Pariba: ende 's anderdaeghs de Pegasus, de Leeuw van Zeelandt voor de Cabo. De Commandeur Licht-hart arriveerde den vijf-en-twintigsten met 't Jacht Naerden, doch en hadde door de groote storm-winden niet besonders konnen uytrichten / latende 't andere vaer-tuygh noch achter / om yets te exployteeren. Den seven-en-twintighsten werdt aen de Schepen / die om de Zuydt kruysten / gesonden / ten eynden sy mede op souden kommen: ende vier Bercken vande Portugesen ghenomen / ende weder toe-ghemaeckt / werden ghesonden naer Tamarica, om de passen van 't selve Eylandt te bewa-ren / ende van daer te verlossen de Jachten ende Chaloupen die daer laghen; dese Bercken waren by de onse ghenaemt de Oester, de Papegaye, de Granaet, ende Arara: doch siende de bezeyltheyt van Arara, is de selve belast Zee te hou-den / ende is daer tot Schipper op ghestelt Abel Pietersz., Assistent vande Equipagie-Meester. De culture van 't selve Eylandt Tamarica wierdt met meerder ernst voor-ghenomen / ende werden boven de gheue die te voren haer met eenighe Swarten daer hadden neder-gheslaghen / derwaerts noch ghe-sonden twee Francoisen met ontrent dertich soo Swarten als Swartinnen / sulcx dat de voort-plantinghe van allerhande Vruchten daer seer begonde toe te nemen. Den Oversten Lieutenant Bijma die op Tamarica was gheweest / om met eenighe Signores de Ingenios te accorderen / quam weder op 't Reciff. Den

October. eersten October 's morghens met het aen-breecken van den daghe wierdt men een Caravel ghewaer ontrent op de hooghde vande Stadt / waer den Equi-pagie-Meester met vier Boots / ende de Chaloupe Duysent-been stracx naer toe liep; doch hy gheraeckte boven den hoeck vande Stadt; de onse en lieten even-wel niet naer die te vervolghen / ende alsoo men sach datse de selve in-liepen / ende men gheloofde dat de vyandt / siende het niet en konden ontleg-ghen / teghen strandt souden aen-jaghen; soo is de Heer Colonel met de Com-pagnien vanden Oversten Lieutenant, van Cloppenburgh, Picard, ende de Major de Vries, neffens de Heere Gijsselinghs, inder ijl naer de Stadt ghemar-cheert/

theert / om te sien offe eenich voordeel konden doen: doch sy quamen / naer de Stadt besichticht te hebben / wederom / achtende dat het Carveel ontsnapt was: niet te min de Boots deden het aen strandt lopen in een Rievierken by Pao Amorello, ende dat met leegh water: sulcx dat den Equipagie-Meester 't selve met wassende water af kreegh; ende 't selve naer 't Reciff op-bracht/ was ghenaemt Il Sanctissimo Sacramento, ende quam van Viana, geladen met stuck-goederen. Den derden arriveerde voor 't Reciff het Jacht de Vos, de welcke op de hooghde van ontrent thien graden een Caravelle ghenaemt Nossa Sennora del Rosario hadde verovert / ghealden met stuck-goederen; quam van Tercera, ende wilde naer Seregippe, de welcke hy met sijn volck hadt beset / alsoo noch jacht kreegh op een andere. Den vierden werter een partij uyt-ghesonden van ontrent tsestich koppen / onder 't beleyt van Hans Melchior, Sergeant van Capiteyn Cloppenburgh: de welcke haer begaven op de wegh leydende van het Arryal naer de Cabo, alwaer sy een Huys vonden / welck de Soldaten uyt-plonderden / ende voorts in brandt staken / ende keerden weder met den buyt sonder eenighe vyandt ghemoet te hebben: 's anderdaeghs gingher weder een partij derwaerts/ doch dese werdt by de vyandt ontdeckt / soo dat weder keerden sonder yets te verrichten. Wy sullen ons volck in Brasil nu wat laten rusten/ ende ons van 't Landt ter Zee begeven. Anno 1633.

In 't beginsel van dit Boeck hebben wy verhaelt hoe dat het Schip de Fama met noch eenighe andere Schepen onder 't beleydt vanden Commandeur Jan Jansz. van Hoorn by de Heere Matthijs van Ceulen, Ghedelegeerde Bewinthebber/ den acht-en-twintighsten December des voorleden jaers was af-ghesonden / om voor de Bahia te kruyssen. Dese quam met sijn Schip den tweeden Januarij deses jaers voor de Bahia, kruysten ontrent de selve / ende Morro S[t] Paulo, tot den seventhienden/ ende sonden een van de Schepen om te besichtighen wat Schepen daer inde Bahia laghen: 't welck den twintighsten weder kommende/ den Commandeur berichte datter inde Bahia laghen veerthien soo groote als kleyne Schepen. Den dry-en-twintighsten hadden Morro S[t] Paulo Noordt-West van haer dry mijlen / ende alsoo 't heel stil was / anckerden op seven-en-twintich vadem bequame ancker-grondt; 't naeste landt lagh van haer West ontrent een halve mijle; maeckten hare Schepen schoon/ ende ginghen tegen den avondt weder t'zeyl / ende bleven hier soo kruyssen sonder yets vande vyandt te bekommen / alleen joeghen den achthienden Februarij een Spaensche Barck aen strandt/ ende besichtighden het Eylandeken by de onse genoemt Paesch-avondt, welcke leght twee mijlen Zuydelijcker als Morro S[t] Paulo, op de hooghde van veerthien graden by Zuyden de Linie: is een leegh Eylandt/ een half mijl in 't ronde/ omcingelt met een riff van klippen / de voet sandt-strandt/ ende voorts groen van Boomen: vonden daer op eenighe wilde Annanas; ende eenighe Appelen de Coloquinten niet ongheliick / doch niet soo groot / ende van binnen zijn als de Papayen goet om eten: de Portugesen noemen dit kruyt Maryconssia: daer en is gheen versch water / maer brandt-hout ghenoegh; keerden weder naer Pernambuco, alwaer sy den lesten Februarij wel arriveerden. Capiteyn Jol die eenighe daghen te voren ontrent de Bahia by haer ghekommen was / voer meer naer 't Zuyden / om voor Cabo Frio te kruyssen. Den twee-en-twintighsten waren by Rio de Contas, daer is een bocht ende binnen hoogh landt; ende als de Rievier voornoemt West van u is/ soo ist hoogh binnen-landt oock West van u. Zeylden soo al voorts langs de Custe / ende waren den seven-en-twintighsten op de hooghde van twee-en-twintich graden ende twintich minuten / is daer hoogh hackelich landt / hadden acht-en-twintich vadem ontrent dry mijlen vande wal / seer goede sandt-grondt. Den acht-en-twintighsten hadden hooghde twee-en-twintich graden

Anno 1633.

ende vier-en-veertich minuten/ hadden Cabo St Thome West ten Noorden van haer / de welcke haer boven op doet in drie heuveltjens / waer van het eene is ghelijck een Suycker-broodt/ en zijn niet hoogh/ maer het landt ende de Cabo is hoogh/ hadden Islas St Anna West ten Zuyden van haer ontrent vijf mijlen/ ende het eerste doet hem op als een Suycker-broodt / ende dan kommen daer drie of vier bochtjens / ende het Westelijckste schijnt het grootste te wesen; des avondts waren ontrent anderhalf mijle van 't Eylandeken Sta Anna, (daer zijn wel vijf of ses Eylandekens) mochten Cabo Frio sien / doet hem in tween op/ is hoogh landt / hadden altijdt grondt / ende was vier-en-dertich tot veertich vadem diep steeck-grondt; den neghen-en-twintighsten 's middaghs hadden de hooghde van drie-en-twintich graden ende ses minuten; de Cabo Frio West-Zuydt-West van haer ontrent vijf mijlen. Den dertighsten 's avondts hadden de Cabo Noorden van haer; ende 's anderdaeghs Noordt-West ontrent vier mijlen / de stroom gaet om de Oost; hadden 's middaghs hooghde drie-en-twintich graden ende vijf-en-twintich minuten / liepen West aen langhs de wal; by Westen de Cabo ist leegh landt / ende vijf mijlen Westelijcker weder hoogh ende heuvelich. Den eersten Februarij hadden hooghde drie-en-twintich graden ende twintich minuten / ende Rio de Jenero West-Noordt-West van haer ontrent vier mijlen / hielden daer over ende weder. Den thienden 's middaghs hadden hooghde vier-en-twintich graden / wenden naer de wal. Den elfden waren voor Rio de Jenero, ende hadden 's middaghs hooghde drie-en-twintich graden en veertich minuten / zeylden hier op ende neder. Den twintighsten saghen een Zeyl / d'welck sy namen / doch siende het een Schip was kommende van Angola met drie hondert Swarten lieten het weder varen / om dat gheen middel saghen om 't selve met te brenghen. Bleven daer kruyssen tot den neghenthienden Martij, ende keerden doen weder naer Pernambuc, alwaer den neghen-en-twintighsten wel arriveerden. Inde maendt van April werdt de Commandeur Jan Jansz. van Hoorn ghesonden naer West-Indien / met het Schip de Fama, Middelburgh, de Goude Leeuw, Zutphen, ende 't Jacht den Otter, Brack, Nachtegael, ende de Chaloupe Gijsselingh: in welcke Schepen / boven ordinaris Boots-volck / ginghen twee hondert ende vijftich Soldaten. Scheyden van Pernambuco den ses-en-twintighsten twee uyren naer Sonnen onder-gangh. Den tweeden Maij op de hooghde van vier graden ende veertich minuten by Zuyden de Linie werden de Jachten den Otter, de Brack, ende de Chaloupe Gijsselingh af-gheveerdicht naer de Maragnan, volghens de last vande Heeren Ghedelegeerde den Commandeur mede ghegheven / om te sien ofte aldaer eenighe Spaensche Schepen laghen/ ende de selve/ soo het mogheliјck was/ vande reede te halen. De resteerende Schepen vorderden haren wegh / ende quamen den twintighsten onder 't Eylandt Barbados op de reede/ aen de Zuydt-West-zijde tusschen twee hoecken/ die een groote gotelingh-scheut vanden anderen leggen / tusschen beyden ist een groote schoone sandt-baye / bleven daer tot den seven-en-twintighsten/ ende manghelden daer vande Enghelsche verscheyden ververſinghe. 'S anderdaeghs 's morghens saghen 't Eylandt St Vincent, ende quamen naer de middach op de reede inde Baye St Antonio. Den lesten Maij quam daer by haer 't Jacht de Brack, ende de Chaloupe Gijsselingh; ende daeghs daer aen 't Jacht den Otter, de welcke de gantsche Noordt-Custe van Brasil hadden langhs ghelopen / tot de Maranhon toe / inde welcke oock waren gheweest/ doch hadden niets verricht / door dien daer niet ghenoegh verkent waren/ noch niemandt hadden ghesien ofte ghesproocken. Den derden Junij voeren naer 't Eylandt Bekia met den Boot om Schildt-padden te keeren: vonden daer een schoone Baye / die men aen de West-zijde moet in zeylen; aen den Oost-

Mayus. Junius.

TRVGILLO

1 De Caepe
2 De Westhoeck
3 Rio Quaimarotte
4 Een timmerloots
5 De Poorte
6 De Kerck S.t Francisco
7 T'fort met het Kruythuys
8 De Groote Kerck
9 Twee versche Rievieren
10 Hier landen de Chaloupen
11 De Fam Com. Ian van Hoorn
12 Middelborgh de Vice ammirael
13 Goude Leeuw Schout by nacht
14 T'schip Zutphen
15 T'Iacht den Otter
16 T'Iacht de Braeck
17 T'Iachtien de Nachtegael
18 De Chaloupe Gyselingh
19 Dry Spaense Bercken

Oost-hoeck is een riff diep dry/ vier/ vijf/ ses/ ende seven vadem klippich; dit Eylandt is onbewoont / doch de Wilde van St Vincent planten daer Patates: daer wast veel Cottoen in't wilde; leght van St Vincent Zuydt-Oost ontrent vijf mijlen. Den thienden ginghen weder t'zeyl van St Vincent, ende saghen den vijfthienden 't Oost-eynde van Porto Rico, met twee kleyne Eylandekens / die Mona ende Monica niet qualijck gheleken / doch waren niet wel soo slecht: oock lagh het kleynste aen de Zuydt-zijde / daer Monica leght aen de Noordt-zijde van Mona. Den achthienden saghen het West-eynde van Porto Rico, ende korts daer naer Mona, ende twee dagen daer naer Savona: ende bleven daer kruyssen tot den vijf-en-twintighsten; ende verzeylden doen voorts naer Ifla de Vaca; welck sy den acht-en-twintighsten 's morgens saghen / ende quamen naer-middach aen de Cabo Tiburon: scheyden 's anderdaeghs weder van daer / ende saghen den lesten Junij 't Eylandt Navaza. Den vijfden Julij quamen ten ancker onder de kleyne Caiman. Den sevensten quamen de Jachte Nachtegael en de Chaloupe Gijsselingh, die naer Cabo de Cruz waren gheweest / ende brachten een Scheepken mede / welck sy hadden verovert / ghéladen met duysent en seven-en-dertich Huyden / dry kleyne kisten Suycker / ende hondert vier-en-veertich pottisen Honigh. Den thienden sagen de Eylanden St Milan, zijn leeghe slechte Eylandekens / dicht by den anderen leggende / dat men daer qualijck tusschen deur kan sien: van 't West-eynde vande kleyne Caiman tot aen dese / zijn ses of seven-en-vijftich mijlen Zuydt-West ende Zuydt-West ten Westen: liepen by Westen dese Eylandekens om / en sagen veel brandinghen een mijl buyten de wal. Stelden voorts haer kours Zuydt-West ten Westen / ende sagen 's anderdaeghs 's avondts landt / soo dat af hielden tot de midder-nacht / ende wenden doen weder naer de wal. Den twaelfden gingen Zuyden aen / doch by 't landt kommende / bevonden haer te leegh vervallen: soo dat die van St Milan wil naer de Cabo de Honduras, moet ten minsten Zuydt-West ten Zuyden aen-gaen. Sy liepen tusschen Guanaja ende Utila deur; is daer wijdt ende breedt tot dat men komt by seven kleyne Eylandekens die een mijl van 't vaste landt legghen / de twee Oostelijckste zijn de grootste / ende zijn tamelijck hoogh / legghende dicht by den anderen: de andere vijf zijn niet seer hoogh / oock kleynder als de voorgaende; van het Westelijckste loopt een riff af een half mijl in Zee West-Noord-West van het Eylandt; legghen vier mijlen van Guanaja: aen 't Oost-eynde van Guanaja leght het oock vol Eylandekens tot op een mijl aen Guanagua: van het Oostelijckste van dese Eylandekens loopt een groot riff af Oost-Noordt-Oost / een half mijl in Zee / van 't West-eynde van Guanagua loopt oock een riff af West-Noordt-West een derdendeel van een mijl in Zee / soo dat / die hier tusschen beyden deur wil zeylen / moet meest midden water houden / Guanagua naest. Van Guanagua tot Punta la Rije is de kours Noordt ten Westen ende Zuydt ten Oosten vijf mijlen. Punta la Rije is een leegen hoeck daer een Huys met een baeck op staet; dese Punt ende de Stadt Truchillo legghen meest Zuyden ende Noorden van den anderen ontrent twee mijlen. Van dese Punt loopt een sandt-riff af / dat men mach looden soo diep ende soo droogh als men wil. Om voor Truchillo op de reede te kommen / loopt men Zuydt-Oost aen / want de stroom set om de West: als men by dagh om dese Punt komt / siet men de Stadt voor sich / ende een groote Baye daer het allenthalven goedt denckeren is. De Stadt leght op eenen Bergh / ende is aen de Zee-kant al betrencheet met een dicke muyr ontrent ses voeten hoogh / weynich min of meer; men kan niet wel by het Trenchement kommen weghen het kreupel-bosch / welck wast in 't hanghen van 't gebergthe; daer is maer een Poorte / tamelijck sterck voor een aen-loop / daer laghen twee metale bassen / ende een weynich by Westen de Poorte twee

Anno 1633.

Julius.

Anno 1633. metalen stucken; soo dat van die kant daer niet wel is aen te kommen. 'S anderdaeghs deden haer best met laveeren om op te kommen/ houdende soo verre buyten de wal als doenlijck was/ om van 't landt niet ghesien te worden: ghelijck oock daeghs daer aen: kreghen doen de Punt in 't ghesichte/ ende verkenden de baeck. Den vijfthienden was doot stille/ setten de Soldaten over in de Jachten ende Chaloupen: ontrent neghen uyren kregen weynich koelte; ende vorderden soo wel/ dat het ten twee uyren naer de middach met de vier groote Schepen voor de Stadt setten. Daer werdt weder-zijdts fel gheschoten/ soo dat 't Schip Zutphen dry dooden kreegh: weswegen 't selve een stuck bet af gingh legghen; ende 't Schip Middelburgh ende de Commandeur setten dicht onder 't Fort. Ondertusschen zeylden de Jachten en de Chaloupen een canon-scheut by Westen de Stadt naer 't Rievierken St Antonio, daer sy het volck landen: marcheerden dan daer langhs strandt: ontrent de Stadt kommende/ hielden de Schepen op met schieten/ om ons eygen volck niet te beschadigen: ende de Commandeur viel in sijn Boot/ ende voer naer landt met twintich man/ doch eer hy aen landt konde kommen/ was al eenich van ons volck in de Stadt gheraeckt/ want soo haest sy ghekommen waren tot aen de voet vande hooghde daer de Fortresse op leght/ klommen de selve op sonder vertoeven: de Spagnaerden wierpen wel fel met steenen; maer alsoo de onse eenighe granaden tot onder de wal wierpen/ verlieten sy de selve terstondt; ende klommen de onse daer lichtelijck over. Dus werdt dese stercke Plaetse met luttel teghen-weer ghewonnen/ ende kleyn verlies; de onse kreghen soo aen landt als in de Schepen maer seven dooden; de veroveringhe gingh soo knap toe/ dat ten vier uyren al meester vande Stadt waren. De Stadt leght op de hooghde van vijfthien graden ende vijf-en-veertich minuten by Noorden de Linie. 'S anderdaeghs deden haer best met het kriecken vanden dagh/ om de goederen by een te halen: brachten die in een Korte-Garde binnen 't Fort dicht by de strandt. Doch ontrent ten negen uyren als 't goet nu meest by een was/ ontstondt daer een brandt in 't Oostelijckste Huys van de Stadt (sonder dat men heeft konnen vernemen by wie de selve toe-quam/ hoe neerstich men daer oock naer ghevraecht heeft) ende nam soo schielijck toe / dat in korten tijdt de twee derde-parten vande Stadt in d'asschen gheraeckten: een yeder hadde genoegh te doen om sijn lijf te salveeren / soo schrickelijck branden de Huysen/ die al met palmiet-bladeren ghedeckt waren / ende de voeghen rijs / ende met kalck ghevult/ men konde van 't goet niet bergen / het Kruyt-huys gheraeckte mede in brandt/ soo datter eenighe van 't volck soo verbrandt werden datter van stierven. Daeghs daer aen brochten aen de Schepen 't ghene der noch overich was ghebleven/ te weten: twee hondert ende negen-en-dertich drooge Huyden/ ses baeltjens ende een half Indigo, acht hondert ende twintich pondt Salsaparilla, seven metale stucken / dry metale bassen / dry ysere stucken / vier Klocken / ende eenighe kleynigheden. Twee daghen daer naer accordeerden met den Gouverneur van Truchillo over de brandt-schattinghe van 't reste vande Stadt voor twintich pondt Silver / alsoo haer beklaeghden door den brandt gheen middelen behouden te hebben. Verstonden uyt den selven dat van onser komste niets en hadden gheweten voor den veerthienden deser / als wanneer des avondts spade by die van 't Punt wierden ghewaerschouwt. Dese Stadt was aen de water zijde seer sterck / maer aen de landt zijde gants open; aende Oost zijde was een seer stercke poort daer de metaele bassen op laeghen: opt Fortjen dat meest midden in de Stadt light laghen seven stucken soo yser als metael op twee bateryen / inde Stadt waeren drye Kercken/ de grootste genoemt Egresia Major naer Oosten/ St Francisco naer 't Westen; ende 't Hospitael naer het Zuyden. De Gouverneur Jan de Miranda verklaerden

S.T FRANCISCO DE CAMPECHE.

VERCLARINGE DER SYFERGETALEN

1. t'Klooster van S.t Francisco
2. Huysen der Indianen
3. Een Capelle
4. De Nieuwe Kerck de los Remedios
5. De Grootе Kerck
6. Het Raedthuys
7. Het fort ofte Batterye
8. Scheep timmerwerven
9. De Kerck S.t Roman
10. Baterye met twee Stucken
11. Plaetse daer t'volck landen
12. Syn 22 Spaense prysen
13. T'jacht de Nachtegael
14. De Chaloupe Gysselinghe
15. De twee Boots varende langs strand

klaerden datter waeren gheweest soo Borgers als Soldaeten / soo hier als te St Pedro woonende / twee hondert Spagnaerden : ende vier hondert soo Mulaten als Swarten. Daer ontrent wassen weynich Vruchten als Oragnie-appelen ; maer Ossen ende Koeyen zijnder met menighte te landt-waert in. Den handel was daer gants te niet gheloopen / om datter in twee Jaeren gheen Galeons en waeren gheweest ; alleen wasser in April lest-leden een Schip met Huyden gheladen van hondert last / van daer af-ghevaeren / ende andere goederen naer de Havana : d'welcke de oorsaecke was dat de onse daer soo weynich vonden. Den een-en-twintighsten scheyden weder van daer ende liepen des anderen daeghs tusschen Guanaja ende Guanagua deur / doch Guanagua naest / hadden seer travadich weder. Den vijf-en-twintighsten saghen 't Eylandt Cozumel, is leegh ende slecht landt soo dat niet verre ghesien kan werden. Door dien de stroom geweldich om de Noordt gaet / vonden haer den acht-en-twintighsten buyten alle gissinghe op de hooghde van twee-en-twintich graden by Noorden de linie / ende wonnen weynich om de Zuydt / tot dat den eersten Augusti landt saeghen / ende hadden diepte twintich vadem / dan droogde allenskens op tot twaelf vadem / twee mijlen ende een half buyten de wal ; De Spagnaerden noemen het Boca de Canal : men siet heel laegh landt met een uyt-stekende punt ghelijck als oft het een Eylandt ware met witte sandt-strandt ; anckerden 's avondts op neghen vadem waters. Des anderdaeghs ginghen weder t'zeyl ende setten weder des 's avondts op twaelf vadem / ende zeylden soo voorts. Den vijfden verrasten een leedighe Fregat / verstonden uyt 't Volck dat de Vloote van Spagnien int landt was / ende dat 't Eylandt St Martin de onse hadden af-ghenomen. Den elfden 's middaghs hadden de hooghde van twintich graden / ende acht minuten : ende ginghen al Zuydt-Oost aen ; ende saeghen weder landt ; soo dat 's avondts Campeche van haer hadden Oost ten Noorden vier ofte vijf mijlen / ende setten het daer op ses vadem waters / setten stracks het Krijghs-volck over inde Jachten ende Chaloupen / ende laveerden snachts naer de wal / latende inde groote Schepen ontrent tachtentich man soo siecke als ghesonde ; naemen mede over de vier hondert man soo Soldaten als Matroosen om te landen / de groote Boots waeren daer en boven yeder versien met twaelf man / ende de kleyne naer advenant / om de selve te gebruycken daer het noodich ware. De Stadt Campeche is gelegen op twintich graden ende twintich minuten / 's anderdaeghs laveerden noch al voorts naer de Stadt / ende anckerden 's avondts op vijfthien voet waters ontrent anderhalf mijl van de Stadt : ontrent de midder-nacht verdeylden het volck in twee troupen / ende de Schepen zeylden ende roeyden voorts naer de Stadt. Den derthienden smorgens een uyre naer der Sonnen op-gangh landen het Volck een half mijl Zuydt-West vande Stadt in een groene valleye / aen een slecht sandt-strant. 'T volck in ordre gestelt zijnde marcheerden datelijck voort / de twee groote Boots yeder een stuck voor op hebbende roeyden nevens 't volck by de wal op / ende schooten altemet als 't noode was / ende deden de vyandt groote schade. De Chaloupen de Nachtegael ende Gysselingh zeylden mede by de wal op / ende schooten mede. Eer ons volck al te lande was / quam de vyandt met twee Vaendelen Volcks / soo te Paerde als te voet / om ons Volck te stutten : maer moesten haest vluchten ; soo dat de onse aentrocken tot aen een trenchee by de vyandt ghemaeckt / uyt de welcke sy hem met der haest uyt dreven / ende stracks daer aen uyt een tweede trenchee. De vyandt retireerde sich in sijn derde werck alwaer sy dry stucken hadden / ende deden een dappere charge op de onse met canon / ende musquetten doch d'onse soo dapper aenvallende kreghen dit werck mede in / met groote verlies vande vyandt / ende smeten de stucken uyt de rampaerden

Yy 2 soo

Anno 1633.

Augustus

Anno 1633. soo haest als de vyandt die verlaeten hadde. De onse marcheerden voorts tot aen de marckt/ alwaer de vyandt sijn principaelste vasticheyt hadde/ want daer komen ses straeten op de marckt uyt/ d'welcke sy al ghevult hadden met een borstweringhe vijf voeten hoogh ende met schiet-gaten: op de pleyn stonden twee metaele stucken/ ende thien ysere: hier meynde de vyandt standt te houden; maer ons Volck drongh soo hardt in/ dat sy haer gheschut maer eens en konden lossen/ sy hielden evenwel standt tot datse met piecken ende deegens te rugghe werden ghedreven/ soo datter een goet deel doot bleef ligghen; oock eenighe vande onse/ doch meer ghequeste: eenighe vande Spaense vluchten boven op de huysen die boven plat waeren/ als mede op een Kercke die midden in dese pleyn staet: soo dat de onse veel te doen hadden/ om haer daer af te krijghen: naert segghen vande ghevangens/ waeren inde stadt doen de onse aen vielen drye hondert en vijftich Spagnaerden/ vijftich Mulaten ende Swarten/ daer-en-boven wel duysent Indianen. Kreghen twintich ghevanghens van welcker een ghesonden werdt naer de Gouverneur Don Juan de Barros die uyt de Stadt ghevlucht was op 't Clooster St Francisco ligghende buyten de Stadt/ om sijn meeninge te verstaen oft hy de Stadt van brandt wilde ransoeneeren; Doch gaf voor antwoordt dat hy des niet ghesint was/ de Burgerije mocht doen wat haer goedt dochte. De onse vonden voor de Stadt tweeen-twintich soo Schepen/ Bercken als Fregatten/ de meestendeel ledich/ ende eenighe met Hout ende Cacao ghelaeden: 'T goet datter ghevonden werdt in een pack-huys werdt inde Kercke ghebracht. Des anderen daechs werdt wederom een Bode aende Gouverneur ghesonden/ Doch en quam niet weder: de onse brachten vast Huyden ende hout aen de veroverde Bercken om mede naer Boordt te nemen/ ghelijck oock des anderen daeghs eenighe kassen met Was af-scheepten/ende elf stucken ofte gotelinghen. Den sesthienden sonden weder de Secretaris Jacob Davits naer de Gouverneur weghen het brandt-schatten van de Stadt/ ende lossen der ghevanghene; Doch de Gouverneur ontfingh de selve wel minnelijck/ maer antwoorde by missive dat wy met de Stadt mochten doen naer ons ghevallen; dat hy niet een Real en wilde gheven/ noch voor de Stadt/ noch voor de ghevanghens. Naer de ghevanghens zeyden/ soo wasset van des Coninghs weghen op lijf straf verboden/ noch Steden/ noch Volck/ noch Scheepen te ransoeneeren. De onse haer soo swack van Volck vindende in soo een plaetse/ ende verstaende datter licht veel Volcks soude konnen komen van de na-geleghen plaetsen/ oock wetende hoe swack ghemant sy de groote Schepen hadden ghelaeten/ en vonden niet gheraeden langher daer te blijven/ maer Scheep ghebracht hebbende 't geene yets weerdich was/ begaven haer weder te water/ ende daeghs daer aen/ naemen de ghevanghens met haer ende negen van des vyandts Schepen ende verbraenden de reste/ aen de Stadt en deden gheen schade/ noch en kosten het oock niet wel doen om dat meest stercke steenen huysen zijn. 't Schijnt de Gouverneur merckende 't kleyne ghetal van ons Volck de selve hadde ghesocht op te houden tot dat hy secours van Merida, en de om-ligghende plaetsen bekommen hebbende/ ons Volck in de woeste Stadt hadde moghen overvallen. Het is een van de alderstoutste daden geweest/ die in langh by soo weynich Volck waeren aenghevanghen/ want hadden de Spagnaerden/ doen ons Volck soo hardt op de marckt in drongh: haer maer op de Kerck begheven die boven plat was/ ende de borstweeringhe hadde van steen/ souden ons Volck met steenen doot ghewórpen hebben: maer en dorsten de Couragie van de Nederlanders niet langher af-wachten: hoe wel haer int eerste dapper weerden/ de Papen niet uyt-ghesloten: dan ons Volck eerst ghelandt zijnde/ doe sy de selve licht hadden konnen stutten/ werden der drye van haer kloeckste aenleyders

ders met de stucken uyt de Chaloupen gheschooten / ende dat maeckte de confusie ende de verbaestheyt. Dese Stadt St Francisco de Campeche is een wel ghelegen Stadt / door dien de groote Schepen weghen de vlackte de selve op dry mijlen ofte vier niet en dorven ghenaecken: ende is oock wel betimmert als by de af-beeldinge te sien is / heeft dry Kercken / te weten de groote Kercke: de Kercke van St Roman ende noch een nieuwe Kercke die sy noemen de Los Remedios: ende buyten de Stadt een schoon Clooster ghenaemt St Francisco, waer van de Stadt de naem schijnt ghekreghen te hebben: werdt anders meest Campeche ghenoemt / ende naer het 't verw-hout / dat in Europa nu ghenoech bekent is / ons Volck hadde hier wel wat meer konnen verrichten hadden sy meerder macht ghehadt; maer nu misten noch 't Schip Zutphen daer sestich Soldaeten op waeren / d'welck al vooren van haer was af-ghedwaelt. Den achthienden quamen weder by de groote Schepen / ende 't Volck werdt weder gheschеept yeder daer sy hoorden / ende 't verovert goedt werdt over-ghenomen: Daer quamen mede eenighe Spagnaerden om de afghebrachte Bercken te koopen / naer dat sy souden ontlast wesen / ghelijck dan vier vande selve verkochten; ende daer naer noch een / lieten de ghevanghens los op vier naer / die noch eyndelijck gheransoeneert wierden. Den vier-en-twintighsten 's morghens ginghen 't zeyl ende stelden haeren kours Noordelijck / hadden 's nachts de windt uyt de wal ende daeghs uyter Zee / bevonden haer 's middachs op de hooghde van twintich graden / ende een-en-twinticht minuten: des anderen daeghs 's middachs hadden hooghde twintich graden vijf-en-veertich minuten / ende gisten haer 's avondts by Sisal te wesen; doch hoe wel op vijf ende vier vademen grondt wierpen en saghen gheen landt: want naer de bevindinghe van de Spagnaerden / soo streckt van Sisal een riff af wel acht mijlen in Zee / daer maer dry voet water op is. Des anderendaeghs bevonden haer op de hooghde van een-en-twintich graden ende elf minuten; ende vervielen soo allenskens naer het Noorden behoudende al grondt tot den lesten Augusti. Den thienden September hadden hooghde ses-en-twintich graden ende twintich minuten; wonnen daer naer weder hooghde naer het Zuyden / ende den vijfthienden wesende op de hooghde van ses-en-twintich graden / wierpen grondt op tnegentich vadem; des anderendaeghs op tsestich vadem / hooghde vijf-en-twintich graden veertich minuten: daeghs daer aen op veertich ende ses-en-dertich vadem. Den achthienden 's morghens sagen Pan de Matança Zuyden van haer acht of negen mijlen; ende hoe-wel sy gaerne voor de Havana hadden gheweest / om te besichtighen hoe het daer stondt / soo vonden sy haer te leeghe vervallen / door de stroom vervoert zijnde / sulcks dat gheraden vonden met de groote Schepen door 't Canael van Bahama naer 't Vaderlandt te lopen: ende sonden alleen 't Jacht den Otter, ende de Chaloupen de Nachtegael ende Gijsselingh naer de Cabo St Antonio, om by Zuyden Cuba te lopen naer de Tortuga by Noorden Hispaniola gheleghen / om aldaer recht te verstaen watter was vande veroveringhe van 't Eylandt St Martin, alsoo 't selve uyt een ghevanghen Spagnaert hadden vernomen: ende voorts te doen 't ghene den dienst vande Compagnie soude vereyschen: ende quamen soo naer eenige suckelingh door storm ende hardt weder den elfden November in Texel.

Anno 1633.

September.

Wy keeren nu weder naer Brasil: De Heeren Ghedelegeerde Bewinthebberen wijsselijck oordeelende / dat om des Gouverneurs Albuquerque credit in dat ghewelte voorts te breken / ende der Inwoonderen harten van hem af te trecken / ende voorts kleynmoedich te maecken; niet alleene noodich was door continuele in-tochten daer om her de Soldaten in allarm te houden / ende de Inwoonderen door de menichfuldighe schaden mismoedich te maecken / maer

 dat

Anno 1633. dat het oock nootsaeckelijck was / de vyandt onse wapenen wat verder af te doen proeven / op dat ten laetsten niet souden weten waer haer hadden te wachten / ofte werwaerts sich te wenden: zijn te raden gheworden / een tocht naer 't Zuyden te doen / ende hebben daer toe gheschickt de volgende Schepen ofte Jachten / Pernambuc, de Eendracht van Dordrecht, Naerden, de Vos, Vleermuys, Goudt-Vinck, Spieringh, Weseltjen, Arara, Ceulen, Licht-hart, met een kleyne Zeyl-Chaloupe / ende twee groote Boots; op de welcke sich hebben gheembarqueert drie hondert musquettiers / ende soo vele vier-roers / t'samen uyt-maeckende ses hondert koppen / bestaende uyt de Compagnie vande Heeren Gedelegeerde / de Major Cloppenburgh, Capiteyn Garstman, ende Picard, ende hondert ghecommandeerde musquettiers uyt alle de Compagnien / onder 't beleydt van Capiteyn Wildt-schut: met dese Schepen ende volck is den elfden October t'zeyl ghegaen de Heer Jan Gijsselingh, ende de Colonel, nevens de Politique Raedt Servaes Carpentier, ende zijn 's anderdaeghs ghekommen in Barra Grande, ende aldaer ghelandet; doch sonder sich daer op te houden / datelijck voorts ghetrocken naer Porto Calvo, door dien sy vernomen hadden dat aldaer een groote partij Suyckeren ghereedt was legghende: quamen des midder-nachts aen de mondt vande Rieviere: ende sonden partijen uyt aen alle kanten om de Suyckeren op te soecken / gelijck sy al te voren / doen sy de Rievier begonden te naerderen / den Major Cloppenburgh met sijne Compagnie seeckeren pas hadden op-ghesonden: vonden by de mondt vande Rieviere een op-gheslaghen zeyl / waer onder acht-en-dertich kisten Suyckeren laghen / ende saghen een weynich meer de Rievier op-waerts een Bercke leggen / by de welcke sy niet en konden kommen / door dien gheen Boots en hadden mede gebracht / ende des vyandts Boots aen d'over-zijde vande Rieviere laghen: doch alsoo de Barcke niet verde van landt lagh / soo stelden eenighe Soldaten daer by / om te beletten dat de vyandt niet over en quam om de selve in brandt te steken / ofte inde grondt te hacken. Ondertusschen quam de Major Cloppeuburgh mede daer aen / welcke mede een Pack-huys hadde ghevonden met dry-en-veertich kisten Suyckeren. Als het nu dach gheworden was / maeckte de Heer Gijsselinghs, met belofte van eenighe kannen Wijns / eenighe Soldaten uyt / die met de houwer om den hals aen de Barcke swommen / daer wierden vier-en-veertich kisten Suyckeren in bevonden; de selve swemmers haelden mede des vyandts Booten over sonder eenich weder-standt / door dien de vyandt al van te voren gevlucht was / ende sich gantsch geen volck en vertoonde. Dese Boots quamen de onse seer wel te passe / door dien dat hare Jachten ende Boots eerst dien morgen uyt Barra Grande t'zeyl gegaen zijnde / niet voor den avondt hier konden arriveeren. Dese Rievier werdt by de Portugesen genaemt Porto de Piedras, ende ontrent vijf mijlen de Rievier op / leght het Dorp ofte Vlecke welcke eygentlijck wordt ghenoemt Porto Calvo. Met dese Boots is stracx eenich volck aen d'ander zijde gesonden / om aldaer mede naer Suyckeren te soecken ende versch water over te halen / van welck aen de Noordt-zijde (daer ons volck was) ghebreck vonden. Doch groeven daer naer eenighe putten daer redelijcke water uyt bequamen. Als nu teghen den avondt de Commandeur met het kleyne vaer-tuygh binnen de Rievier was ghekommen / soo is de Colonel ende Commandeur met eenighe Soldaten de Rievier twee ofte dry mijlen op-ghevaren / alwaer sy mede een Pack-Huys vonden met wel twee hondert kisten Suyckeren naer gissinghe / doch was by de vyandt al in brandt ghesteken / soo dat maer een kiste bequamen die aen den oever stondt om af-gheschcept te worden / inde Rieviere lagh een Barcxken met elf kisten Suyckeren / welck sy af-brochten / ende quamen alsoo weder neder-waerts sonder eenige vyandt te sien. Scheepten de gevondene Suyckeren

ren op 't spoedichste inde Jachten/ ende naer datse alle haer volck over de Rievier hadden ghebracht / verbranden sy de Scheepkens ende de Boots / eenige voor-raedt van masten/ roers tot Schepen/ ende anders meer/ alsoo sy 't selve 't mede nemen niet weerdich achten: ghelijck dan mede hebben doen verbranden een redelijck groot Schip/ welck met dry hondert Swarten van Angola in Barra Grande was ghekommen / ende de onse van verre siende / van daer weder herwaerts ghelopen / alwaer 't volck 't selve hadde verlaten / ende waren met een Barcxken ende 't meeste van haer goet vorder aen-ghevlucht. Naer dat de onse met het boven gheschreven dry ofte vier daghen hadden door-ghebracht / zijn sy van Porto de Piedras voorts ghemarcheert naer Camarigibi: alsoo sy onder-weghen 't Rievierken Tatona Mansa te passeeren hadden / soo belasten sy de Chaloupe Duysent-been binnen het steen-riff deur derwaerts te gaen/ om 't volck over te setten/ ende de Jachten 's anderdaeghs buyten om te volghen. Aen 't Rievierken kommende / vonden sy dat de Chaloupe 't diep hadde ghemist / ende mits het leeghe water droogh sat: naer langhe soecken vonden eyndelijcke plaetse / daer men tot boven de middel door waden konde. Hier trock de Heer Gijsselinghs ende de Colonel met twee Compagnien vierroers door de Rievier/ de reste van 't volck/ om dat het water wies/ moeste aen d'ander zijde blijven tot dat de Chaloupe weder vlot werde. Vonden aen de over-zijde een Kercxken ende eenige Huysen / dan de Portugesen hadden alles wegh ghevlucht / soo datter niet en was te vinden. Als 't volck nu al t'samen over-ghekommen was / is de Heer Gijsselinghs met de Major Cloppenburgh, ende eenige Soldaten met de Chaloupe wel vier mijlen de Rieviere op-ghevaren / vonden daer twee Barcken / de eene ledich / ende d'ander hadde eenich ghevlucht goedt in vanden voor-verhaelden Angolas-Vaerder: wierden by 't volck geplondert / ende hebben die alsoo daer niets mede te verrichten was/ in brandt ghesteken. Weder in 't Quartier ghekeert zijnde / is 't Dorpken mede/ uytghenomen de Kercke/ af-gebrandt / ende zijn soo voorts ghetrocken naer Camarigibi; vernamen onder-weghen een kudde Hoorn-Beesten / (doch gheen vyanden) de welcke sy voor haer dreven soo mack als lammeren / tot dat sy quamen aen Camarigibi, alwaer sy onder 't volck werden uyt-ghedeelt. Hier werden weder verscheyden partijen uyt-ghesonden om Suyckeren te soecken / maer vonden niets: soo dat de Heer Gijsselingh nevens de Colonel, en de Commandeur ende Carpentier, met de twee groote Boots ende eenighe kleyne / ende daer in twee Compagnien Soldaten / de Rievier by nacht ontrent vier mijlen op-waerts voeren tot dat het hoogh dagh was / ende de kille soo engh wierdt/ dat men wegen de Manges pas roeyen konde / daer by begon 't water seer te vallen / soo datse resolveerden te rugghe te keeren. Op dat wy dit eens voor al segghen / dese Manges staen meest op de oevers van al de Rievieren daer te lande: ende is een geslachte van Boomen ofte Heesters / welck sijn tacken neder-slaet ter aerden/ ende weder wortelt ende voorts-kruypt/ soo dat een Boom van eender wortel voort-kommende veel velt beslaet / ende belet dat men de oevers van dese Rievieren/ die veel tijdts vlack zijn/ ende meesten-tijdt van 't jaer onder-lopen / niet en kan ghenaecken / ofte naer sijn wil van d'een zijde tot d'andere over-kommen / ten sy men te voren met groote moeyte ende kosten de oevers van beyde zijden suyvere/ ende dese Manges wegh hackt. In 't weder-keeren schooten vele Beesten tot behoef van 't volck / ende verdestrueerden veel Huysen vande Portugesen: keerden in 't Quartier met den donckeren avondt. Twee of dry Soldaten die vande troupen waren af-ghedwaelt / hadden eenighe ghevanghens op-ghebracht / die verklaerden datter een goede partij Suyckeren in Porto de Franceses lagh / 't welck de onse bewoegh gheen langer tijdt te versuymen. Quamen in Porto de Franceses tegen

den

Anno 1633. den avondt; doch niet sonder ghevaer: want het reciff daer men achter leght/ streckt op Noordelijck/ ende de windt was heel Noordelijck/ ende de stroom viel sterck uyt/ soo dat de zeyl-boots boven de barninghen niet en konden zeylen/ noch roey-boots de stroom doot roepen; Capiteyn Maulpas gheraeckte met een Boot vol volcks inde barninghen/ en souden daer versopen hebben/ hadde de Commandeur hem niet een Boot te hulpe ghesonden/ ende wat ontladen: de Chaloupe Duysent-been, daer de Heer Gijsselingh, de Colonel, ende de Raedt Carpentier in waren/ gheraeckte boven de barninghe/ ende sy ginghen veerthien sterck aen landt/ daer noch een ter naeuwer noot by quam met thien of twaelf man; met welck kleyn gheselschap tot diep inde voor-nacht sy daer mosten blijven legghen: ende souden wel slecht ghestaen hebben/ indien de Custe soo ghekrielt hadde van volck als men voor desen wel heeft voorgheghevén: doch en saghen niemandt. De reste van 't volck ghelandt zijnde/ sonden sy aen alle kanten partijen uyt om Suyckeren te soecken/ de welcke niet verre van daer een stroyen dack vonden in 't Bosch daer vier-en-tseventich kisten Suyckeren onder stonden: daer naer wierdt ghevonden een Packhuys met seven-en-dertich kisten/ ende een ander met ses kisten; dan alsoo dese twee wat te verre af ghelegen waren/ ende geen karren ofte ossen by der handt en hadden om de selve af te voeren/ soo gaven die ten besten voor de Matroosen ende Soldaten om met sacken af te halen/ liever dan dat die selve souden verbranden: ende kochten die daer naer van 't volck de Blancos voor vier stuyvers/ ende de Mascovados voor dry het pondt. Brochten voorts hier eenighe dagen toe met verscheyden tochten naer verscheyden plaetsen/ als naer Alagoa del Zul, ende Alagoa del Norte, ende naer St Miguel: vonden in Alagoa del Zul, welck hem Zuydt-waerts op streckt achter Porto de Franceses, een schoone Vlecke/ ghenaemt Nossa Sennora de Concecaon, niet minder in begrijp/ ende schoon van ghebouwen als het Stedeken Garasu, welck sy gantsch verbranden/ nevens vele schoone Huysen hier ende daer. Binnen de Rievier stondt mede op stapel een schoon Schip/ by-naer gantsch volmaeckt/ met alle sijn toebehoorten daer by/ welck mede verbranden/ niet teghenstaende de vyandt achter een stercke Borstweeringhe legghende/ dapper op de onse schoot. Aen de mondt vande Alagoa stonden mede een deel Huysen/ ende daer by lagh de gereetschap ende toebehoorten van twee Schepen/ welck al mede in de asschen werdt gheleght; ses kisten Suyckeren daer by gevonden/ wierden by de Soldaten ende Boots-ghesellen in sacken ten profijte vande Compagnie af-ghedraghen/ hoe-wel het volck daer qualijck aen wilden: als mede acht-en-tneghentich stucken Brasilie-hout. Dese Plaetsen en waren noyt by de onse besocht gheweest/ soo dat 't volck daer gherust woonde/ waer deur te passe quam dat de Soldaten ende Matroosen hier goeden buyt bequamen. Kreghen hier oock eenighe ghevanghens/ de welcke sy seer curieuslijck van alles ondervraeghden; dese bekenden dat in Caroripo een groote partije Brasilie-hout lagh/ doch dat ongevaer voor een jaer een Capiteyn derwaerts was gesonden om 't selve ofte te begraven ofte verder af in 't Bosch te brenghen/ ende dat sy niet wisten ofte sulcx was gheschiet: welck de onse dede resolveeren om naer Caroripo te lopen/ daer sy des anderendaeghs naer de noen voor quamen: doch het begon doen sterck te wayen/ soo dat het volck inde Boots niet en was te vertrouwen/ ende dat daer dien avondt mosten setten op slechte grondt. Des nachts stack de windt noch meer op/ soo dat de Barcke Arara tot twee-mael van sijn ancker spoelde ende deur moste gaen. Des morghens was het wat stilder/ doch sach seer stoovich uyt/ soo dat niet gheraden vonden te landen ofte daer te blijven legghen rijden op een scharpe grondt: ende het vinden van het Brasilie-hout onseecker zijnde/ hebben gheradener ghevonden naer Pernambuco

nambuco

nambuco te keeren / alwaer den neghenden November wel zijn ghearriveert. Op desen tocht veroverden de onse twee hondert ende vijfftich kisten Suyckeren / ende acht-en-tneghentich stucken Brasilie-hout / welck sy mede brachten; verbranden nevens de Vlecke van Alagoa del Zul vele Huysen ende Hof-steden; ende thien soo Schepen als Bercken / sonder eenich volck te verliesen. Den vijfthienden arriveerde 't Jacht den Tijgher, mede brenghende een Carveel met hondert twee-en-dertich kisten Suyckeren ende wat Tobac / by de Zee-Ridder verovert / was ghenoemt Nostra Sennora de Misericordia. De Heere Matthias van Ceulen en was mede niet stille ghedurende desen tocht; maer belaste die van Tamarica (daer vier Compagnien laghen / ende onder de selve twee van vier-roers) dat sy met alle voorsichtigheyt een tocht te landtwaert in souden doen/naer een Plaetse genaemt Mongianguape, daer de Jesuyten ende andere Geestelijckheyt haer ontrent hielden / tot haer getrocken hebbende de Soldaten die te voren in Garasu hadden gelegen; den Major Tourlon dese last ontfangen hebbende/ en heeft daer op niet geslapen / maer heeft beyde de Compagnie vier-roers / te weten: die van Hendrick Hendricksz., ende die van Charles Tourlon de Jonghe uyt-ghesonden: dese / al-hoe-wel sy soo circumspectelijck marcheerden als sy immers konden / wierden ontijdelijck ontdeckt / soo dat 't volck tijdts ghenoegh hadden om al haer best te vluchten: de onse dese Plaetse genoeghsaem ledich vindende/ verbranden tot de grondt alle de statelijcke Gheebouwen / ende keerden soo wederom naer haer Quartier. De reden waerom dese strenghe executie teghen dese Plaetse werdt voor-ghenomen/ was dat de Jesuyten dit Quartier gantsch in roeren hielden: ende niet alleen daer / maer oock elders de Inwoonderen die anders haer gaerne onder onse gehoorsaemheyt souden hebben begeven / af schrickten ende beletten / soo dat dese nest in alle manieren ghestoort diende. Daer naer deden de selve noch eenen tocht naer de Suycker-Molen van Gonsalvo Novo, meynende die te verrasschen / ende onversiens te over-vallen eenighe Soldaten die Albuquerque aldaer hieldt leggende tot een voor-wacht: dan sy wierden te vroegh ontdeckt/ soo dat sy daer kommende/ het volck ghevlucht vonden / ende maer een ghevangen bequamen. Van daer weder keerende / trocken naer de Suycker-Molen van Philippa Soares Weduwe van Gaspar Ximenes, die haer volck hun te ghemoet stierden / ende hare sauvegarde verthoonden / ende deden de onse alle goede diensten / soo dat sy dese Molen ende meer andere die ghelijcke sauvegarden hadden / gantsch gheen leet en deden / maer weder keerden naer haer Quartier / sonder yets anders te verrichten. Den Oversten Lieutenant wilde mede sijn yver thoonen/ ende nam voor een tocht te doen naer St Amaro, een Dorp gheleghen ontrent de dry mijlen Zuydt-waerts boven het Arryal, alwaer hy was onderricht een schoone Suycker-Molen te legghen / nevens eenighe andere Huysen / de welcke sy voor namen te ruyneeren / om daer door de vyandt een sonderlinghen afront te doen / ende de Inwoonderen des landts een grooten schrick aen te jaghen / die haer selven inbeelden dat dese plaetse verre buyten onsen reyck was gheleghen. Nam met hem sijn eyghen Compagnie / nevens die van Capiteyn Everwijn, ende hondert ghecommandeerde musquettiers/ onder het beleyt van Capiteyn Coenardt Smidt; van 't Eylandt Antonio Vaaz sijnen wegh ghenomen hebbende door de Afogados, ende lichten daer noch veertich musquettiers/ die gheleyt wierden door Malborgh, Lieutenant vanden Major Mellingh, ende Daniel Vilayn, Vendrich van Capiteyn Mortimer. Vertrock van 't Quartier den een-en-twintighsten October, ende marcheerden van de Afogados den heelen nacht / soo dat sy 's morgens vroegh quamen in 't voorseyde Dorpken/ daerse eenige Huysen vonden/ die sy in d'asschen leyden: vonden mede een seer schoone Suycker-Molen ende Pack-huys

Anno 1633.

Anno 1633.

vol Suyckeren / welck sy mede / naer dat de Soldaten haer sacken vol Suyckeren hadden gevult / gantsch verbranden : waer over de onse vanden vyandt / die daer al by der handt was / wierden aen-ghetast / doch van verre : maer in 't retireren / alsoo de vyandt door-gaens stercker wierdt / waren de onse ghenootsaeckt ghestadich met hen te schermutseeren , dat ghedurden soo een ruymen tijdt / tot dat de onse weder quamen aen een Rievierken / daer man voor man moste passeeren over twee Boomen die op 't selve Rievierken lagen; hier ontstondt het gevaer groot te werden: want de vyandt van onsen in-tocht ghewaerschouwt zijnde / hadde al vier hondert man uyt-ghesonden / de welcke den volgenden wegh / die de onse door mosten / met af-ghekapte Boomen hadden ghestopt / ende sich voor 't voorschreven Rievierken in embuscade gheleght : daerse den verloren troup / ende noch ontrent tseventich man vande Compagnie van Everwijn, welcke de voor-tocht hadden / lieten over kommen / resen daer naer op / ende chargeerden van alle kanten / meynende dese altsamen neder te houwen ; doch de selve namen een hoeck in / daerse haer soo wel uyt weerden; dat de vyandt sich keerde / ende weder aen viel op de volgende troup die besich was met over-gaen van de Rieviere : doch alsoo eenighe musquettiers van Capiteyn Smidt al over waren / die haer in embuscade gheleght hadden / ende teghen de vyandt uyt-vielen / moesten sy weder af / ende weken in 't Bosch / van waer sy uyt borsten op de Arriere-garde vanden Oversten Lieutenant, de welcke haer mede dede deynsen : soo dat ons volck nu over de Rieviere wesende / by een versamelde op een Heuveltjen / uytgenomen eenighe die de vyandt den wegh af sneedt ende ghevanghen nam eer sy aen 't Bruggeken konden kommen : hier stondt de vyandt weder op een hooghen Bergh in seecker Suycker-Molen daer de onse door mosten passeeren / maeckende veel gheruchts met twee Trommelen en Trompetten / thoonden haer seer furieus / ende deden eenighe chargen naer de onse / doch sonder schade / door dien de onse een kleyn Bosken tot haer avantagie namen / gheleghen aen den voet vanden Bergh / hebbende achter een tamelijcke open pas / daer de vyandt sterck in schoot. Den Oversten Lieutenant om dit voor te kommen / commandeerde de Vendrich Vilain met de musquettiers / om de vyandt uyt de selve pas te houden / doch dese wierdt in een oogenblick door 't hooft geschoten / ende noch wel vijf ofte ses tot hem doodt / sulcx dat de andere haer naer den troup retireerden : 't welck den Oversten Lieutenant siende / resolveerden datelijck met de andere officieren den Bergh regel recht op te marcheeren / ende de vyandt uyt de Suycker-Molen te doen delogeeren / doende tot dien eynde de Soldaten alle de sacken met Suyckeren ende anderen buyt vanden hals smacken : welck ghedaen zijnde / liepen de onse met groote couragie daer op in / 't welck de vyandt siende / dede een charge van ontrent thien musquetten / ende verliet daer mede de Suycker-Molen, welck de onse stracx in-namen / ende versamelden haer daer weder: marcheerden van hier voorts tot in de Afogados sonder meer de vyandt te sien : misten inde tseventich soo dooden als ghequetsten ende ghevanghen: doch van dese quamen noch eenighe te voorschijn / ende den Gouverneur Albuquerque sondt den vijf-en-twintighsten October vijfthien ghevangens weder / die tegen andere ghelost werden. Hoe de vyandt ghevaren is / kan men wel gisschen / door dien meest handt aen handt ghevochten is / ende de vyandt t'elcker reyse heeft moeten wijcken. Desen tocht sal veel-licht eenighe al te hasardeus schijnen / doch moet den goeden yver tot dienste van 't Vaderlandt ten besten werden gehouden. De Compagnien vier-roers leggende op Tamarica, waren mede uyt gheweest naer de Suycker-Molen Gonsalvo Novo , meynende 't volck / d'welck de vyandt daer in gheleght hadde / te over-vallen / doch wierden te vroegh ontdeckt / ende keerden onverrichter

saecken

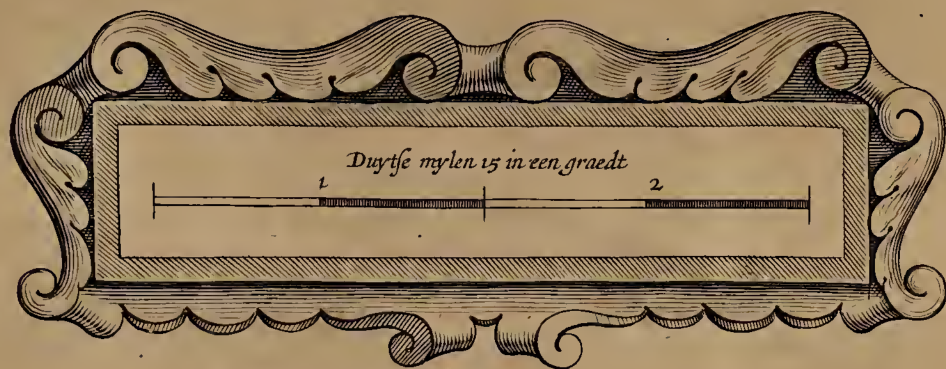
saecken weder. Laet ons nu oock verhalen 't gene ontrent desen tijdt ter Zee in dese ghewesten is voor-ghevallen. De Commandeur Smiendt by hem hebbende de Schepen Overijssel, Swol, de Phœnix, en de Canari-Voghel, hadde de wacht voor Pariba; hem waren daer naer noch by ghevoeght de Pegasus ende de Windt-hondt. 'T heeft sich toe gedragen dat den voornoemden Commandeur met de Pegasus en de Windt-hondt sich bevindende ontrent Bahia Formosa, legghende beneden Pariba, (van waer men met lichte Barcken de goederen uyt grooter Schepen kan lossen / ende binnen 't reciff (dat hier voor de Custe heenen loopt) deur naer Pariba brenghen.) Den ses-en-twintighsten October naer de middach een Zeyl in 't ghesichte krijghende / ende seynen aen den Windt-hondt ghedaen hebbende / t'samen t'zeyl ginghen: niet langhe ghezeylt hebbende / saghen sy vijf Carveels / ende twee Schut-Schepen / een Pinas met ontrent ses-en-twintich stucken / (andere segghen twee-en-twintich stucken) ende een kloecke Fluyt met achthien stucken / wesende Ammirael ende Vice-Ammirael van dit Vlootjen: ende quamen daer by bezuyden 't gat van Monguangape; 't Jacht de Windt-hondt quam eerst 's midder-nachts by de Commandeur, schoten 's nachts altemets een scheut / ende vierden: soo dat de Pegasus daer op af quam. 'S anderdaeghs met het op-kommen der Sonne saghen weder de twee, ende quamen daer by nevens Bahia Formosa, alsoo niet boven Punta de Pipa konden zeylen / met beyde de Jachten ontrent ten thien uyren: de Vice-Ammirael ofte Fluyte most achter de Pegasus om / die eenighe scheuten op hem dede / ende hy weder insghelijcks / de Windt-hondt liep dicht onder de lij vande Fluyt deur / ende loste op hem seven stucken / ende hy weder op haer negen / met ontrent vijftich of tsestich musquetten; dede de onse gheen schade: maer hy was soo gheraeckt / dat hy datelijck moste pompen. De Pegasus liep weder tusschen beyde de vyandts Schepen in / loste sijn geschut ende wendent teghen de Windt-hondt aen; ende soo de Windt-hondt de Fluyt weder op zijde meynden te lopen / hieldt sy het voor windt / streeck sijn Vlagghen achter ende voor / ende liep op de wal toe inde Zuydt-hoeck vande Baye: doen quam den Ammirael van de vyandt oock af / ende meynden voor den Windt-hondt over te lopen / doch siende dat de selve hem niet en weeck / hieldt achter beyde onse Jachten om / ende loste sijn heele laege tot twee-maels toe op haer: speelde soo veerdich met sijn gheschut / dat eer het achterste gheschoten hadde / gaf hy met het voorste weder vier, doch dede de onse weynich schade: settent daer naer mede met een Carveel by sijn Vice-Ammirael: een Carveel geraeckte voor de Pegasus over / ende snapten een Rievierken in / de onse voor desen onbekent / het derde voor de Windt-hondt over / settent tusschen de voorseyde Rievier ende Punta de Pipa inde brandinghe: de onse setten soo naer hem als konden: deden eenige scheuten op hem / maer konden voorder niet uyt-richten: des avondts setten het midden inde Baye: de Commandeur siende dat dese twee Jachten niet machtich waren dese groote Schepen te nemen / was by tijdts uyt sijn Bootjen naer sijn esquadre ghevaren / om d'andere Schepen te halen. De twee Jachten des anderendaeghs weder t'zeyl ghegaen zijnde / saghen dat de Fluyt met sijn fock teghen het strandt aen liep / ende liet die soo hanghen: de onse daer-en-tusschen resolveerden 't Carveel voorleden dagh tot in de barninghe ghejaeght / af te halen / setten haer Boots daer op uyt: de vyandt siende onse aen-kommen / hackten haer touwen af / lieten het teghen strandt aen drijven / ende raeckten inder haest het onderste boven. Des nachts naer Pariba toe houdende / wierden dese twee Jachten de andere Schepen gewaer / die de Commandeur af-gehaelt hadde / te weten: Overijssel ende Swol, ontrent anderhalf mijle by Zuyden Bahia Formosa, ende naer dat versproken waren / hielden over ende weder tot den dagh. 'S morghens met den daghe

Anno 1633.

Anno 1633. waren dicht voor de Baye / ende liepen recht op de vyandt toe: den Ammirael vande vyandt ende 't Carveel sulcx siende / hackten haer touwen af / ende zeylden tot inde barninghen aen de grondt / soo dat het groot Schip sijn roer af stiet: de onse setten mede heel dicht by / ende schoten met 't gheschut daer haer mede begaen konden: de vyandt schoot oock op de onse / doch dede gheen schade: niet te min siende dat sy om hals waren / ende men haer weynighe schade meer konde doen / soo namen de onse een anderen kours / twee van des vyandts Carveelen ontsnapten het / ende quamen in Rio Grande. Den acht-en-twintighsten arriveerde uyt het Vaderlandt 't Jacht Campen met seven-en-tnegentich Soldaten; ende Goeree met hondert en thien. Den lesten Octo-ber quam 't Jacht de Windt-hondt, naer dat het hadt wesen besichtighen waer de voornoemde twee Carveelen bevaren waren / weder voor de Baya Formosa, ende sach dat des vyandts Schepen ontlosten / ende dat de Fluyt sijn stenghen ende raes al hadt af-ghenomen / ende dat alle beyde vrij op zijde laghen: ghelijck dan daer naer gantsch in stucken stieten. Dit waren twee Duynkercksche Schepen / die men meynt nevens de Carveels ontrent vijf ofte ses hondert man daer ghebracht te hebben / benevens Ammunitie ende andere behoeften: ende om weder t'huys te kommen / soo maeckten een Fortjen by Barra Conayou, ende bestonden daer een nieuw Schip te maecken / daer wy 't naeste jaer gewach van sullen maecken. Den sevenden arriveerden de Goudt-Vinck, op-ghesonden met tachtich kisten Suyckeren in Porto Frances uyt een Packhuys genomen: ende den achtsten Arara met veertich kisten Suyckeren: ende den neghenden de gantsche Vloote den elfden Octobris uyt-ghelopen: hadden in alles twee hondert en thien kisten bekommen. De vyandt daer-en-tusschen in Pariba vernomen hebbende hoe dese Schepen waren veronghetuckt / ende begerich zijnde de gheberghde goederen op te halen / sondt seven lichte Barcken om 't gheberghde in te nemen / ende binnen het reciff deur naer Pariba te brenghen: 't welck de Heeren Ghedelegeerde vernomen hebbende / sonden den

November. vijfthienden November den Commandeur Licht-hart met de Chaloupen Ceulen ende Spieringh, boven haer ordinaris volck elck met dertich Soldaten voorsien. De Commandeur Licht-hart quam voor Pariba den seventhienden by 't esquadre / ende lichten daer uyt de Schepen noch eenige Boots met volck / ende is met de selve eens loufs ghelopen inde Baye / ende voor 't gat vande Rievière van Conayou, waer ghemelte seven Barcken laghen / ghereet om in een dagh ofte twee naer Pariba te lopen / waer toe tseventich Soldaten by de vyandt ghelaten waren om de selve te convoyeren. De Commandeur Licht-hart des niet teghenstaende viel seer courageuslijcken op de vyandt aen / dat sy de Barcken verlieten ende de vlucht namen naer het landt toe / door een moerassich Bosch / welck alle ghetijen seer hoogh onder-vloeyet: de Commandeur gingh met 't Jacht Ceulen daer soo dicht aen legghen als koste / ende dede met de musquetten ende twee metale stuckxkens (welck hy beyde op een zijde ruckte) de vyandt groote schade; de welcke tot de knien in 't moerasch stekende / sich qualijcken konde redderen: hier naer plunderden de onse de Barcken / ende namen alles wat haer dienstich was / ende wat sy konden af-brengen; ende staken voorts de brandt daer in; waer door veel Ammunitie ende eenighe stucken geschuts gedestrueert wierden. De Commandeur, alles verbrandt / ende ons volck goeden buyt bekommen hebbende / liep weder in Zee / ende kreegh jacht op een Carveel / 't welck hem ontliep tot binnen de reciffen / daer hy die evenwel vervolghde ende uyt-haelde / doch was in Monguangape ontladen / soo datter maer een pijp Wijn in vonden; wierdt ghemant om mede op de vyandt te kruyssen. Ende voor Pariba ghelaten hebbende Smiendt, met sijn Bootjen / de Windt hondt, den Tijger, de Pegasus, ende Campen, is weder den twee-en-

AFBEELDINGHE VAN T'FORT OP RIO GRANDE ENDE BELEGERINGHE.

twintighsten November op 't Reciff wel aen-ghekommen / mede brenghende vier ghevangens. Den vijf-en-twintighsten 's nachts wierden vier Compagnien vier-roers in embuscade gheleght om eenighe ghevanghens te bekommen: doch de Capiteyn Cloppenburgh kreegh alleen een Capiteyn ghevanghen / ghenaemt Stevin Alves, met noch twee Soldaten. Den ses-en-twintighsten arriveerde uyt het Vaderlandt de Wassende Maen met een Compagnie Soldaten onder Capiteyn Jacobus Petri. Te voren (op dat wy de exployten van onse particuliere Schepen niet voor-by en gaen) hadde 't Jacht de Vos den sesten October een Prijse op-ghebraeht / geladen met stuck-goederen / meest slechte Lijnwaten ende andere stoffen: ende eyndelijck den eersten December het Wapen van Hoorn met hondert en veertich kisten Suyckeren die sy verovert hadden in een Barcke kommende uyt Alagoa. De Heeren Gedelegeerde hebben mede ontrent die tijdt het Eylandt Tamarica beginnen te bevolckeren / ende daer op ghestelt twee Franschen die uyt het Vaderlandt waren ghesonden om sich op 't Eylandt Fernando Noronha neder te slaen; als mede een Soldaet daer met een Inwoonderſche ghetrout / ende insonderheyt Mossoeara Brasiliaen ende Heere van 't Dorp Tabusseram, gheleghen in 't Lande om de Noordt die tot de onse was over-ghekommen nevens twintich ofte meer van sijn Onderdanen: ende om dese Inwoonderen voor de vyandt wel te beschermen / soo is op 't Noordt-eynde mede een Redoute gheleydt / die met een-en-twintich man wert beset. Daer naer als nu verscheyden Schepen met Soldaten ende andere behoeften waren aen-ghelandt; ende 't Jachtjen de Bonte Kraye met advijs dat noch verscheyden Schepen kommende waren: soo hebben de Heeren Ghedelegeerde / om geen tijdt te verliesen / gheresolveert den tocht naer Rio Grande, die nu meer-maels door brieven uyt het Vaderlandt noodich was geacht / voor te nemen. Tot desen tocht wierden geschickt dese Schepen ende Jachten: Overijssel als Ammirael, Ter-Veer als Vice-Ammirael, de Vleer-muys als Schout by nacht, Campen, 't Jacht Pernambuco, Naerden, Pegasus, Leeuwerck, Spieringh, de Vos, Ceulen, ende de volghende Compagnien: vande Heeren Ghedelegeerde sterck hondert koppen / vanden Oversten Lieutenant Bijma sterck hondert en achthien koppen / vande Major Cloppenburgh sterck hondert koppen / vande Major de Vries sterck tachtentich koppen / van Capiteyn Fredrick Maulpas tneghentich koppen / van Capiteyn Taillor hondert koppen / van Capiteyn Garstman hondert en twintich koppen / ende van Capiteyn Hendrick Fredrick, ghenaemt Mansveldt hondert koppen: ende in alles sterck acht hondert en acht koppen: ende voorts van allerhande behoeften wel voorsien: ende van Vivres soo voor het Boots-volck als voor de Soldaten voor neghen weken: met dese Vloote ende Volck is de Heer Ghedelegeerde Bewinthebber Matthias van Ceulen, nevens den Oversten Lieutenant Bijma, de Politique Raedt Servaes Carpentier, ende den Commandeur over de Brasilische Custe Jan Cornelisz. Licht-hart, den vijfden December des avondts t' zeyl ghegaen uyt de Haven van Pernambuco; met nemende boven de ghemelte Schepen drye groote zeyl-boots / ende de Chaloupe Duysent-been. Den sevenden gemoeten ontrent Monguangape den Commandeur Smient, ende den Tijgher: den Commandeur, om dat hy op de Noordt-Custe van Brasil seer bedreven was / hielden met sijn Boot by haer: ende den Tijgher sonden voor Monguangape, om seker Schip / welck daer lach / binnen te houden. Nu by de Plaetse by-naer gekommen zijnde / is beraden waer men 't volck best soude landen / want met de Schepen soo vol volcks voor-by 't Casteel de Rievier in te lopen / en werdt in gheenen deele gheraden ghevonden: ende werdt alder-bequaemst gheoordeelt 't volck te landen aen Punto Negro: doch alsoo het te verre van 't Fort was om allerhande krijghs-behoeften ende

Anno 1633.

December.

Anno 1633. ende Rivires toe te voeren / soo werdt met eenen ghe-resolveert / dat den Commandeur Licht-hart met Overijssel, Ter-Veer, de Vleer-muys, Campen, Pernambuco, Leeuwerck, Spieringh, ende Ceulen binnen de Rivier boven 't Fort soude lopen: ende Smient met de Vos, Naerden, ende sijn Boot buyten blijven/ om te verhinderen dat de vyandt langhs de Custe met Barcken ofte anders 't Fort gheen secours toe en brachte. Daer was noch een swarigheyt over/ namentlijck: dat de Schepen / die gheordineert waren binnen te lopen / meer Soldaten in hadden als sy wel spoedelijck souden konnen landen / want van Punto Negro hadden noch twee mijlen zeylens tot de Rivier / ende was des morghens ontrent ten half elven hoogh water / welck sy in 't in-zeylen mosten waer nemen: doch de Windt-hondt onverwacht by haer kommende/nam dese swarigheyt wegh/ende stelden soo veel volcx op de Jachten die buyten hadden te blijven/ dat de reste in een reyse konden quijt geraecken. Inde Schepen die in-liepen hadde te blijven de Compagnie vande Major de Vries, om soo haest/ als de Schepen binnen waren / sich met sijn Compagnie te begheven aen de Noordt-zijde vande Rivier/ alwaer men onderricht was een soet Riviercken te wesen / daer die van 't Fort al haer water haelden / om de vyandt daer van inden beginne te ontsetten. Den Overften Lieutenant Bijma, die over het Krijghs-volck commandeerde/ stelde mede goede ordre op 't volck/ende in wat voeghen sy hadden voort te marcheeren. Des anderdaeghs 's morghens kreghen Punto Negro in 't ghesichte / ende hielden naer de wal toe / ende ontrent ten seven uyren / naer dat het Ghebedt ghedaen was / is de Heer van Ceulen, de Lieutenant Colonel, ende de Politique Raedt Carpentier inde Chaloupe Duysent-been getreden/ ende die Schepen die binnen hadden te lopen/ hebben haer volck op 't spoedighste in kleyn vaer-tuygh over gheset. De Commandeur Licht-hart is met een Oostelijcke windt en frissche koelte naer Rio Grande ghelopen: als die van 't Casteel de Schepen vernamen / begonden sy al by tijdts te schieten/ de onse voeren even-wel voort/ ende binnen reyck van 't Casteel ghekommen/ gaven oock lustich vier op 't Casteel/ soo dat die van 't Fort nerghens soo heftich schooten als men wel ghemeent hadde: onder 't Casteel laghen twee Carveelen/ daer 't volck/ de onse soo resoluyt siende in-kommen/ af liepen/ desweghen den Commandeur Licht-hart, de Spieringh ende Ceulen sondt om de selve te abordéren ende af te brenghen; 't welck soo spoedelijcken ghe-schieden / dat de Carveelen te ghelijck met onse Schepen de Rivier opwaerts wierden ghebracht. De Commandeur was vorder belast de Compagnie / die noch in sijn Schepen was / aen de Noordt-zijde op de bequaemste plaetse te landen; doch nu binnen zijnde / ende de gheleghentheyt siende / vont 't selve onnodich te wesen / dewijl men met de Boots de vyandt het water-halen ghenoegh konde verhinderen: soo heeft hy gheraden ghevonden 't volck aen de Zuydt-zijde te landen / dan alsoo het maer een Compagnie was / heeft hy ontrent hondert ende vijftich Matroosen met musquetten ende zijdt-gheweer doen wapenen: met dit volck alsoo ghelandt zijnde/ is reghel-recht naer 't Casteel getrocken / om de vyandt een water-put/ onder het duyn voor 't Casteel gheleghen/ afhendich te maecken / ende te verhinderen datter gheen meer volck in en quame: ende heeft hem by dese put neder-geleght. Ondertusschen was het andere volck in het Bayken achter de Noordt-zijde van Punto Negro al ghelandet ontrent ten elf uyren: eer sy begonden te landen saghen sy twee ofte dry Portugesen te peerde / met eenighe Swarten / de welcke stracx deur reden; ende wierden daer naer niemandt meer ghewaer; nochtans schijnt wel dat de vyandt beducht moet zijn gheweest / dat de onse hier d'een of d'ander tijdt hadden te kommen; want hadden langhs het gantsche Bayken een Retrenchement op-geworpen/ onder 't welcke men moeste landen; alsoo de Baye omringht

omringht met een deurgaende hooghte van ontrent twee piecken hoogh/ steyl op-gaende / van daer voorts rijsende tot hoogher gheberghte; ende dit Retrenchement was geleght op de eerste hooghte / soo dat de vyandt hier leggende/ de onse een groote verhinderinghe hadde konnen doen: alle ghelandt zijnde / marcheerden voort inde volgende ordre: de Compagnie vande Lieutenant Colonel ende de Compagnie van Capiteyn Maulpas hadden de Avant-garde: die vande Heeren Ghedelegeerde ende Capiteyn Garstman de Bataille: ende die vanden Major Cloppenburgh ende Taillor de Arriere-garde. Hielen ontrent twee musquet-scheuten het strandt / dan alsoo 't selve engh was / ende met hoogh water niet soude te ghebruycken zijn / marcheerden aldaer te landtwaert in/ een pas in-slaende die mede af-ghetrencheet was: op 't hooghe landt kommende / saghen een Zeyl uyt Zee kommen recht op onse Schepen aen/ welcke gisten de Pegasus te wesen / met de Compagnie van Mansveldt die van Tamarica by de Vloote hadde te kommen: doch wachten daer op niet / maer trocken voorts: het was een seer heeten dagh / den wegh seer moeyelijck door hooghe sandt-duynen/ ende meest door een Valleye gheleghen; de welcke door de duynen besloten wesende/ de verfrissinghe vande brise niet en konde bekommen: de twee uyren marcherens vonden gheen versch water/ soo dat eenighe/ door het haestich marcheeren / seer flaeuw werden / welcke de Arriere-garde moeste in-wachten; quamen soo / sonder yemandt te ontmoeten / tot by-naer aen 't Stedeken: hier lagh een Huys op een heuveltjen/ daer de vyandt eenige scheuten uyt deden: wel tot sijn ongheluck / want de onse souden anders recht naer 't Fort ghetrocken hebben sonder daer aen te gaen: nu werdt een Sargeant met twintich of dertich man derwaerts ghesonden die haer van daer joeghen / ende goeden buyt bequamen / welck anders met ghemack hadden konnen wegh-voeren. Des naer-noens ontrent ten dry uyren quamen in het Vlecken ghenaemt Natal, hier liet de Lieutenant Colonel een deel volck van sijn troupe/ ende marcheerde met de reste voorts naer het Casteel / welck noch een uyre gaens van daer lach: onder-weghen ontmoete een Brugghe over een Kreecke / welck hy mede besette / ende trock voorts tot dat hy ons volck onder 't duyn dicht by 't Casteel sach legghen/ ende die bekent hebbende/ sloegh mede achter duyn neder / ende ontboot het resteerende volck uyt het Vlecken tot hem/ welck noch met der Sonnen onder-gangh in 't Quartier quam. Ondertusschen gingh hy 't Casteel ende 't Velt daer ront-om naerder besichtigen: dit Quartier lach binnen een roer-scheut van 't Casteel / doch by de duynen van 't selve bevrijdt: de vyandt schoot sterck met canon ende musquetten / ende de onse weder van achter de heuveltjens met musquetten: teghen den avondt gingh de Heer van Ceulen in Overijssel; de vyandt dede eenighe scheuten naer de Schepen; ende uyt Overijssel wierden oock eenige scheuten door de Huysen van 't Casteel ghedaen: de vyandt schoot een yser inde gallerije van Overijssel, dat de splinters ende een balye met water de Heer van Ceulen ende andere Scheeps-Officieren / die by hem waren / om de ooren vloogh / doch sonder schade. Daer wierdt den selven avondt noch ordre ghegeven om de mortiers/ granaden / ende vier-ballen / nevens andere ammunitie van oorlooghe aen landt te brengen/ alsoo men die op morgen meenden te gebruycken. 'S nachts wierdt door het duyn sterck naer het Casteel geapprocheert / soo dat den naervolghenden dagh heftich op de vyandt met musquetten wierdt gheschoten: de vyandt schoot mede ghewaldich met canon: de onse brachten twee metale gheslaghen stuckens aen landt / schietende vijf ende ses pondt ysers: ende deden/ sonder Baterije te maecken/ van strandt eenighe scheuten op 't Casteel. Daer was oock reede gheleghentheyt ghemaeckt voor de mortiers / soo datter noch dien dagh ses granaden wierden ghevvorpen / doch gheen en vielen binnen 't Casteel:

Anno 1633.

Anno 1633. 't Casteel: ende alsoo 't duyn ongheváer soo hoogh was als 't Casteel / wierdt een Baterije op 't selvige gheordineert: ende om de selve op 't spoedighste op te wercken / wierden dien avondt tsestich Matroosen aen landt ontboden. Des anderendaeghs schoot de vyandt noch dapper met canon ende musquetten. De onse en hadden gheen gheschut mede ghebracht als 't gene op de Schepen lagh: doch door gheluck wierden in de twee veroverde Carveelen niet alleen twee schoone metale stucken gevonden / schietende achthien pondt ysers / maer oock hare affuyten / soo dat datelijck middel wierdt beraemt om de selve aen landt te brenghen / ende op een Baterije nevens de mortiers te stellen / naer noen wierden vier granaden gheworpen / doch viel maer eene in 't Casteel. Tegen den avondt wierden de Ghesanten vande Tapuyas, die een tijdt langh by de onse waren gheweest / met eenighe presenten naer huys ghesonden / om onse komste aldaer kondt te maecken / ende de Wilden te noodighen om by ons te kommen / om met by een ghevoeghde macht de Portugesen uyt 't Landt te verdrijven. 's Nachts wierdt seer neerstich ghearbeyt aen de dry Baterijen / de schans-korven klaer ghemaeckt / op-ghesét ende met aerde ghevult; de stucken aen ghebracht / soo dat de Baterijen 's morghens meest klaer waren. Daeghs daer aen lieten het Casteel door een Tamboer op-eyschen; maer de Gouverneur Pedro Mendez de Govea antwoorde beleefdelijck / dat hy het Casteel vanden Koningh sijnen Heere hadde ontfanghen / ende liever duysent dooden wilde sterven / als het aen andere over te geven. Naer-middaghs begonden de onse met haer canon te schieten van dry Baterijen / ende schooten onse Constapels soo veerdich ende seecker / dat ontrent naer dry uyren schietens / eenighe schiet-gaten van 't Casteel soo ghebroken waren / dat haer stucken eenighe gantsch bloot stonden / ende andere heel ghedemonteert waren: doen heeft men met schieten wat op-gehouden; doch ten vier uyren weder aenghevanghen immer soo veerdich te schieten / soo dat de Borstweeringhe van twee principale Bolwercken soo waren af-gheworpen / dat 't volck bloot stonde; van vier granaden viel eene midden in 't Fort / welcke sulcken operatie dede / dat men steenen en balcken sach inde lucht vlieghen: met den donckeren dede men 't canon op-houden: de vyandt ondertusschen dede niet een scheut met canon / ende heel weynich met musquetten. Des nachts wierden noch twee stucken / schietende twaelf pondt ysers / met haer toebehooren / aen landt gebracht / om op een andere duyn te planten / van waer men de vyandt groote schade konde doen; ende soo spoedich gheplant / dat al voor daghe veerdich waren om haer dienst te doen. De Lieutenant Colonel hadde mede den gantschen nacht door Capiteyn Mansveldt geduyrich den alarm doen geven / in aller voegen als of men 't Casteel soude kommen beklimmen. Met dat den dagh aen-brack sondt de vyandt een man uyt met een brief / ende versocht te parlementeeren: den brief en was by de Gouverneur niet gheteyckent / soo dat de onse die niet wilden aen-veerden / maer de brengher verseeckerde de onse dat de conditien even-wel souden werden ghehouden: Capiteyn Maulpas wierdt in 't Casteel gesonden / ende daer quam een Capiteyn ende Adjudant uyt om te handelen / ende werdt het accoordt ghesloten in voeghen als volght: dat alle de Soldaten met haer volle gheweer ende bagagie souden mögen uyt-trecken / ende dat men haer Boots soude beschicken om haer de Riviere op-waerts naer Potigi aen landt te setten / ofte elders waer sy souden begeeren; des souden sy 't Casteel met alle sijn Ammunitie van oorlooghe / Artillerije / Polver / etc. watter in is / over-leveren / ende haer Vaendelen daer binnen laten: daer was by ghevoeght dat dit accoordt was ghemaeckt by de Officieren / om dat de Capiteyn Major totter doot ghequetst lagh: ende was onderteeckent by de Capiteyn Sebastiaen Vinhero Coelho: de conditien werden daer naer op haer

versoeck

versoeck noch wat verbetert/ ende werden alsoo de Compagnie vande Heeren Ghedelegeerde ende die vanden Oversten Lieutenant daer binnen ghelaten/ de sleutelen over-ghegheven/ ende 't volck vande vyandt met de Boots wegh-ghevoert / naer dat men hun elck een sack met pulver (welck sy onder 't schijn van bagagie / teghen 't accoordt / meynden wegh te krijghen) hadde doen af-legghen. Den Capiteyn Major, die swaerlijck gequetst lagh / wierdt een Chirurgijn by gevoeght: daer waren in alles tachtentich man in 't selve Casteel: de welcke uyt ghetoghen zijnde / noch den selven dagh een Danck-segginghe is ghedaen in 't Cappelleken binnen het Casteel. Dus zijn de onse in korten tijdt / en soo lichtelijck meester ghewordden van dese Plaetse: welck de Portugesen/ weghen sijne ghelegentheyt ende Fortificatie/ by-naer onwinbaer achten. Des anderendaeghs is 't canon weder scheep ghebracht / ende de Baterijen gheslecht: ende werden twee Compagnien ghesonden naer Genipabou, daer ons volck over twee jaren gheleghen hadden: om te sien offer eenighe Beesten waren te bekommen. In 't Casteel wierden bevonden neghen metale stucken / en twee-en-twintich ysere stucken / ses-en-veertich tonnekens fijn kruyt/ elck van tsestich pondt/ over de twaelf hondert kogels van verscheyden groote / doch meest van vijf / ses / ende acht pondt / een Camer met Farinha, ende voorts eenighe andere noodtwendigheden ende Krijghs-behoeften: de twee Compagnien naer de noen van Genipabou weder keerende / brochten vijf-en-dertich Beesten aen / daer onder veel Calveren / welcke onder 't Volck ende Schepen werden verdeelt. Op dese middach is de Lieutenant Colonel met alle de Compagnien (uytghenomen die van Maulpas) in 't Vlecken Natal gaen logeeren/ om van daer te beter 't Landt te deur-sien/ ende naer allen oorden partijen uyt te seynden. Des avondts heeft hy uyt elcke Compagnie dertich man gekosen/ ende de selve onder 't beleydt vanden Major Cloppenburgh, nevens Capiteyn Taillor en Cornelis van Exel Capiteyn Lieutenant van sijne Compagnie / ghecommandeert naer een Suycker-Molen: daer men vernam dat de vyandt sich vergaderde: dese werden met dry groote zeyl-boots ende vier scheep-boots ghevoert tot aen de pas van Potigij: daer landende / wierden datelijck ontdeckt by des vyandts voor-wacht / daer sy eenighe van doot smeten / ende trocken noch wel dry mijlen te landt-waert in: ende naer dat een enghe passagie door waren ghetrocken / quamen op een vlackte uyt / daer de vyandt in embuscade lagh / ende schoot onversiens vier of vijf vande onse doot; maer de onse des niet teghenstaende onvertsaecht op haer in-vallende/ namen de vlucht: dit was meest 't volck uyt 't Casteel ghekommen / voorts landt-volck/ ende veel Brasilianen: wat vorder ghetoghen zijnde/ ghemoeten een moerras/ welck sy hadden te passeeren eer sy aen de Suycker-Molen konden kommen: ende alsoo sy swack waren / ende des vyandts macht aldaer heur onbekent / benevens dat ghewaerschouwt wierden datter dry hondert man van Pariba wierden verwacht ofte reede gekommen waren / vonden niet gheraden vorder te marcheeren / maer keerden des anderdaeghs weder in het Quartier. De twee Carveelen vande vyandt in 't eerste in-kommen verovert/ wierden mede ontladen / inde welcke veelerhande Ammunitie en Krijghs-behoeften werden ghevonden: als namentlijck/ hondert ses-en-dertich vaetjens kruyt/ by de duysent canon-kogels/ meest van achthien pondt / veel musquet-kogels: voorts Meel/ Olye/ Wijn/ Kleeren/ Hemden/ ende Leder tot Schoenen. Het commandement over 't Casteel is gegeven aen Capiteyn Garstman: ende hem zijn hondert ende vijftich Soldaten tot de besettinghe ghegheven/ welcke alle met musquetten wierden versien: ende op dat in tijden en wijlen eenighe landt-tochten konden doen / soo wierden haer tseventich vier-roers ghelaten. Naer dat de Inwoonderen ten platten lande by missiven hadden

Anno 1633.

Anno 1633. ghenoodicht om onder de bescherminghe van 't Fort (midts doende al voren den eedt van ghetrouwigheyt) in ruste te kommen woonen; ende 't Casteel van alles overvloedelijck voorsien hebbende / ende daer het te voren den naem voerde van Los tres Reyes, 't selve nu hernaemt hebbende Ceulen, soo is het volck den twintighsten weder gheembarqueert; ende zijn des anderendaeghs weder t'zeyl gegaen: hadden het quaedt genoegh met weder op kommen/ deur dien de windt veel vande Zuydelijcker handt waeyde / ende quamen eerst den seven-en-twintighsten voor 't Reciff op de reede. Op den eersten Kers-dagh arriveerde 't Jacht Domburgh, ende den tweeden de Jachtjens de Meerminne en de Zuydt-Sterre, onder haer dryen verovert hebbende een Scheepken ghenaemt Nostra Sennora de Bona Guide, ghe laden met ontrent tseventich pijpen Wijn.

Hier voren hebben verhaelt hoe dat de Commandeur Jan Jansz. van Hoorn met de groote Schepen naer huys varende / het Jacht den Otter neffens de Chaloupen de Nachtegael ende Gijsselingh, hadde belast by Zuyden Cuba naer St Martin te lopen/ sullen haer ghevaernis hier nu vervolghen. Ginghen den achthienden September van Matança West aen/ hadden den dry-en-twintighsten de Cabo St Antonio Zuydt-Zuydt-Oost twee mijlen van haer; ende des avondts Ponta de Piedra Oost ten Noorden een mijl; 't was stille / dan koelde daer naer weder/ ende mochten eerst Oost-Zuydt-Oost zeylen/ ende daer naer Zuydelijck: inde tweede wacht saghen twee vieren / ende hoorden een scheut; ende wendent naer de wal / liepen wel acht glasen Noorden aen / en quamen inde bocht binnen Punta de Piedra te lande / ontrent een uyre voor dagh / ende den vier-en-twintighsten 's morghens waren ontrent een half mijle van Cabo de Corrientes; quamen by een vande Galeoenen vande Vloote / ende schoten daer eenighe scheuten teghen / ende konden al de andere Vloot sien in lij van haer. Hielden hier wat aen ende af / ende deden voorts haer beste om de Oost te winnen. Den eersten October quamen onder Isla de Pinos te reede / ende ginghen 's avondts weder t'zeyl: wonnen weynich. Den twaelfden saghen de Eylandekens die by Westen Pagua legghen. Den vijfthienden hadden het landt van de Trinidad aen Cuba Noordt ten Westen ontrent ses mijlen van haer. Den seventhienden saghen Cabo de Cruz: ende den een-en-twintighsten saghen 't landt van Cabo de Donna Maria. Den vier-en-twintighsten zeylden boven de Cabo St Nicolaes, ende namen een Bercke / ghe laden met dertich pijpen Wijn / kommende van Isla de Palma. Den seven-en-twintighsten quamen onder de Tortuga te reede/ ende vonden daer de Nachtegael. Het Jacht wierdt daer kiel ghehaelt / waer mede besich waren / als mede met een nieuwe mast in te setten / tot den sesthienden Novembris. Verstonden ondertusschen uyt een Enghels-man / dat St Martin sekerlijck by de Spagnaerden was ghenomen. De onse hadden eenige jaren te voren daer de Spagnaerden van ghejaeght / ende een Fortjen begonnen te legghen om de Sout-panne te beschermen / dan alsoo noch onvolmaeckt was / ende weynich volcks daer in/ soo en konde het niet teghen-houden. Den achthienden passeerden weder de Cabo St Nicolaes. Den neghenthienden 's nachts zeylden langhs 't West-eynde van Guanabo. Den een-en-twintighsten waren voor de Baye van Gonaves, ende setten daer. Keerden daer nae weder naer de Cabo St Antonio. Den eersten December konden de Berghen van Isla de Pinos sien; ende den derden waren voor-by de Cabo; ende gheraeckten den thienden weder by de Matança; hielden hier af ende aen tot den derthienden; doen quam de Spaensche Vloote uyt de Havana; ende de onse konden wel vijfthien of sesthien Schepen 's nachts sien; ende wenden met haer heen om de Oost; inde dagh-wacht saghen een Zeyl te loef-waert voor-uyt/ zeylden daer boven; den veer-

thienden

thienden met den daghe hielden draghende / quamen by 't selve / ende schoten hem sijn groote ree om leegh / ende leyden hem aen boordt / doch daer was niet in als ballast / ende wilde naer Porto Rico; soo dat het teghen den avondt weder lieten varen. Den sesthienden saghen het Eylandt Bahama uyt de mars / ende wendent om de West; naer de middach saghen de Vloot weder / ende konden een-en-dertich Zeylen tellen. Des anderdaeghs sagen de selve noch / ende volghden die van verre. Den neghenthienden veroverden een Fregat die naer Porto Rico wilde / ende was ledich. Hadden noch twee of dry-maels jacht naer Schepen / dan konden die niet bezeylen. Den dertighsten saghen de Cabo del Enganne aen Hispaniola, ende hadden 's middaghs hooghde achthien graden ende vier-en-vijftich minuten. Sullen haer reyse 't naeste jaer vervolghen.

Anno 1633.

Jaerlijck Verhael

VAN DE

Verrichtinghen der Gheoctroyeerde

West-Indische Compagnie.

Kort Begrijp van het elfde Boeck.

VErdeelinghe van de Schepen om op de Custe van *Brasil* te kruyssen. Arrivement van eenighe Schepen uyt 't Vaderlandt, ende besettinghe vande Custe. Den tocht van de *Colonel* ende *Commandeur* op de Custe, naer de Havenen ende Plaetsen van *'t Reciff* naer 't Zuyden gheleghen. Den tocht vande *Commandeur* op *Tamarica* in 't vaste landt daer nevens gheleghen. Aenkomste vande *Tapuyas* aen 't Casteel *Ceulen* op *Rio Grande*, ende 't gene de *Commandeur Garstman* in die tijdt met haer verrichte. Aenkomste van verscheyden Schepen uyt het Vaderlandt in *Januarius* ende 't begin van *Februarius*. Deliberatie vande Heeren Ghedelegeerde Bewinthebberen, over 't ghene sy hadden voor te nemen. Besettinghe van de Forten ende *'t Reciff.* Den tocht van de Heere *Gijsselingh* en de *Colonel*, nevens de *Commandeur Licht-hart* naer *Pariba*; de welcke misluckte. Der selver tocht naer de *Cabo St Augustin.* Veroveringhe van het *Puntal* ende Haven aen de voorseyde *Cabo.* Versterckinghe ende besettinghe vande veroverde Plaetsen ende Fortificatien op 't Eylandt *VValcheren.* Eersten aen-val van de vyandt op ons volck legghende op *'t Puntal.* De onse werden op *'t Reciff* gewaerschouwt van een aenslach die de vyandt voor hadde. Aenslach vande vyandt op *'t Reciff*, met verlies vande vyandt by de onse te niet gedaen. Arrivement van eenighe Schepen uyt het Vaderlandt. Tocht vande *Lieutenant Colonel Bijma* inde *Verga.* Tweeden tocht vande selve inde *Verga.* Des selfs tocht naer het *Arrayal:* welck te vergeefs op-eysschen, ende retireren weder naer *'t Reciff.* Tweede aen-val vande vyandt op *'t Puntal*, ende retraitte met verlies van volck. Verhael van 't ghene sich vorder aen de *Cabo* heeft

heeft toe-ghedraghen, ende hoe de veroverde Suyckeren ende *Brasilie-*hout sijn uyt-ghebracht langhs de *Barette.* De Heere *Gijsselingh* ende de *Colonel* keeren weder op *'t Reciff.* Veroveringhe van eenighe Prinsen op de vyandt. Ghevaerlijcke reyse vanden *Oversten Lieutenant Bijma.* Arrivement van Schepen uyt het Vaderlandt, ende Prinsen op de vyandt. Tsamen-spreeckinghe vande *Veedor* vande Koningh ende den *Oversten Lieutenant Bijma.* Noch een Prijs. Affeyndinghe van ses Schepen naer 't Vaderlandt. Arrivement van eenighe Schepen uyt het Vaderlandt: ende eenige Prinsen. Tocht vande *Lieutenant le Temps.* Veroveringh van een Carveel met Suyckeren. Vergeeffe tocht naer *Moribeque.* Arrivement vande *Colonel Artichau.* Twee Suycker-Prinsen, een met Meel en Wijn gheladen, een met Wijn ende stuck-goederen. Vertreck vande Heeren Ghedelegeerde Bewinthebberen van *Brasil,* wat ordere sy daer stelden, ende hoe sy het lieten. Ghelegentheyt van *Rio Grande.* Ghesanten vande *Tapuyas.* De Politique Raedt *Jacob Stachouwer* treckt nevens de *Colonel Artichofsqui* naer *Rio Grande:* haer verrichtinghe aldaer. Gheleghentheden vande *Tapuyas.* Komste vande Ghesanten van *Jandovi.* Den brief aen hem ghesonden. Twee Bootsgesellen vande onse den vyandt ontlopen, geven onderricht wegen de ghestalte van *Conajou* ende *Mongoangape*, oock *Pariba.* Den tocht naer *Conajou.* 'T in-nemen van 't Fortjen aen *Barra Conajou.* Den tocht van de selve *Colonel* naer *Mongoangape.* Nemen een Jacht met twee hondert kisten Suycker. Beschrijvinghe vande Rievier *Mongoangape*, ende de wegh van daer naer *Pariba.* De *Colonel* keert weder op *'t Reciff.* Uytkomste van den tocht om de Zuydt by de *Colonel Schuppe* gedaen: ende een particuliere beschrijvinge van de selve in 't breede. De tocht naer *Pariba,* ende veroveringhe van de Forten ende het Stedeken. Eenighe tochten van de *Major Goedlad:* als mede eenighe gheschiedenissen ontrent *Tamarica*, ende vande *Cabo St Augustin.* Ghenomen by de *Goude Sonne* een Berckxken, ende een verbrandt. By de *Salmander* een Schip met Meel. By 't Jacht *Elburgh* een Scheepken. By *Overijssel* een Carveel met *Brasilie*-hout en anders. Verhael vanden tocht vande *Colonel Schuppe* naer 't Zuyden: besoecken de *Alagoas*, ende bekommen daer grooten buyt, ende verdestrueren vele Plaetsen ende Schepen. Den tocht van den Directeur *Joannes van Walbeeck* ende den *Commandeur Piere le Grand* naer *Curacao*, mist de Haven, ende loopt naer *Hispaniola*, om weder naer de Oost op te laveeren. Steecken weder over, ende belanden onder *Isla de Aves:* stellen onder *Bonayre* ordre op haer desseyn. Kommen met de Schepen inde Haven van *Curacao:* ende worden voorts meester van 't selve Eylandt. Korte beschrijvinghe van 't Eylandt, ende watter voorders is verricht tot het eynde van dit jaer. Den tocht van 't Jacht *Tamarica* op de Custe van *Africa.* Nemen een Schip van *Rio de Jenero.*

 Daer

Daer naer noch een Bercxken voor *Benguela*. De verrichtinghe van Capiteyn *Jol* met den *Otter*. Neemt een Schip van St *Jago de Cuba*. Keeren naer de *Cabo St Anton*, ende veroveren een Bercke met Schildt-padden; ende daer naer een Schip met Meel, ende een Tartane met *Cassavi* gheladen: noch een Fregat met Meel gheladen. Keeren in Hollandt den sesten *Junij*.

Lijste vande Schepen ende Jachten dit jaer naer Pernambuc uyt de respective Cameren vertrocken.

Uyt de Camer van Amsterdam.

	Schepen	lasten	metale	ysere stucken	Matroosen	Soldaten.
13 Martius	Hoope	140		12 bevracht	22	21.
	Brandt-Troyen	140		14 bevracht	26	22.
	Keyserin	170		14 bevracht	30	22.
	Dolphijn	130		14 bevracht	25.	
4 Mayus	St Jan	140		12 bevracht	29.	
3 Junius	Salmander	300	18	26	78	211.
	Mercurius	140	6	20	52	125.
	Meermin	200	6	14	49	126.
15 Ditto	Elburgh	80	2	10	33	52.
	St Jacob	160		16 bevracht	26	138.
3 Julius	Amsterdam	500	12	26	98	182.
	Nachtegael	15	4	4	18.	
20 Ditto	Sonne-blom	180		16 bevracht	25	50.
28 Ditto	Pelgrom	240		20 bevracht	34	52.
7 October	Eendracht	190		16 bevracht	26	140.
	Fama	300	12	28	90	115.
	Canari-Voghel	15	5	2	19.	
	Bonte-Kraey	30	6	4	23.	
5 Novemb.	Overijssel	160	10	18	68	90.
2 Decemb.	Koningh van Sweden	150		19	24	51.
	Salmander	300		26 bevracht	50	206.
	Liefde	160	2	18 bevracht	25	60.

Uyt de Camer van Zeelandt.

29 Januarius	Noordt-Ster	30	2	14	39	18.
21 Martius	Tholen	180	10	18	62	120.
	de Kaeuw	20	4		21	
27 Mayus	Goude Son	160	10	7	60	120.
	Spreeuw	20	2	6	20	10.
26 Junius	Swaene	250	8	26	75	175.
11 Septemb.	Leeuwinne	100	2	22	46	100.
25 Decemb.	Sta Martha	150		16 bevracht	22	48.
	Hope	140		14 bevracht	18	32.
28 Ditto	Walcheren	280	12	28	106	177.

Uyt de Camer vande Mase.

28 Januarius	Goude Leeuw	140	4	20	54	79.
	Sparwer	25		6	20.	

21 Mar-

	Schepen	lasten	metale	ysere stucken	Matroosen	Soldaten.
21 Martius	Kroon	170		20 bevracht	26	102.
27 Ditto	Erasmus	150	6	20	61	106.
	St Pieter	140		17 bevracht	25.	
23 Septemb.	Dordrecht	200	4	26	65	156.
	Opt de Camer van 't Noorder-Quartier.					
20 Julius	de Haes	150	6	8	40	97.
29 Ditto	't Huys van Nassauw	150		18 bevracht	18	58.
	Opt de Camer van Stadt en Landen.					
13 Martius	Graeuw-Peerdt	160		12	22	53.
3 Junius	Ernestus	200	6	20	53	143.
30 Julius	St Jacob	140		16 bevracht	17	82.
25 Decemb.	Adam en Eva	200		18 bevracht	26	80.
29 Ditto	Goude Leeuw	250	14	20	75	100.

Het elfde Boeck.

HET Casteel aen Rio Grande, in voegen als voren/ by de onse verovert zijnde/ ende op de besettinghe ende bewaringhe des selfs goede ordre ghestelt; soo is de Vloote met het resteerende Krijghs-volck weder gekeert naer Pernambuco, ende aldaer wel aen-ghelandt in den begin van dit tegenwoordige jaer seshien hondert ende vier-en-dertich. Ende alsoo de Heeren Ghedelegeerde Bewinthebberen haer niet machtich ghenoegh en bevonden van Krijghs-volck / om wat groots aen te tasten/ ende insonderheyt Pariba ofte het Arrayal, ofte oock wel de Cabo St Augustin met het by-legghende Fort Nazareth: in welcke plaetsen de vyandt noch seer machtich was / ende sonder de welcke wy onse veroverde Plaetsen niet en konden verseckeren / ofte eenich nut voor ons daer uyt trecken/ soo hebben goedt ghevonden / soo veel haer eenichsints doenlijck was / de vyandt in verscheyden oorden besich te houden / ende alle occasien waer te nemen / om den selven eenich voordeel af te sien / ofte ten minsten door onverwachte in-tochten allenthalven te beschadighen: ende hebben voor eerst de Schepen verdeelt/ om op de Custe te kruyssen/ in voeghen als volght: voor Rio de Jenero de Schepen Pernambuc, Zuydt-Sterre, ende Vleermuys: voor de Bahia de todos los Santos de Schepen Goeree, de Eendracht, het Weseltjen, en de Leeuwerck: ontrent de Cabo St Augustin, ende daer by Zuyden tot aen Rio St Francisco, de Schepen de Leeuw, Overjissel, de Vos, Zee-Ridder, Oost-Cappel, Goudt-Vinck, Ouwerkerck, Ter-Veere, Naerden, Bonte Kraeye: voor Pariba, ende by Noorden de selve/ de Pegasus, Windt-hondt, Swol, 't Wapen van Hoorn, Domburgh, Campen, Phœnix, Spieringh. Den thienden arriveerden uyt 't Vaderlandt twee bevrachte Fluyten/ de Koningh van Sweden ende de Eendracht van Hoorn, met hondert Soldaten op beyde verdeelt. De Colonel Sigismundus van Schuppe, nevens den Commandeur Jan Cornelisz. Licht hart, boden sich aen/ om weder met twee ofte dry Jachten/ ende eenighe Soldaten / de Zee-Custe van Brasil van 't Reciff af naer 't Zuyden toe ghelegghen/ Anno 1634.

Anno 1634. ghen / te gaen besoecken / ende alle gaten aen te doen / ende om te sien naer des vyandts Schepen ende Pack-huysen / die sich inde selve gaten souden moghen ontdecken. Deswegen zijn haer toe-ghevoeght de Schepen Swol, Ter-Veere, ende 't Jachtjen Ceulen, nevens twee groote zeyl-boots / ende een zeyl-chaloupe; midtsgaders de Compagnien van Alexander Picard, ende Hendrick Fredrick, beyde vier-roers / ende bestaende elck uyt hondert koppen: ende zijn alsoo met dese Schepen ende Volck van 't Reciff t'zeyl ghegaen den vijfthienden Januarij 's nachts. Haer eerste landinge is gheweest aen Rio Una, alwaer sy / binnens landts ghetoghen zijnde / een Suycker-Molen in brandt staecken. De vyandt hier deur wacker ghemaeckt zijnde / maeckte sich op / ende vervolghde haer / alsoo sy haer nu weder naer de Booten begaven: verloren hier door een man / ende kreghen eenighe ghequetste. Weder t'scheep ghekommen zijnde / ende Zee ghenomen hebbende / over-viel haer onversiens een harde travade / soo dat sy in groot ghevaer waren de Schepen op de leegher-wal (de welcke noch heel naer waren) te verliesen: de stenghe van 't Schip Swol gheraeckte over boordt / ende de zeylen van beyde de Schepen waeyden uyt de lijcken: zijn des niet teghenstaende noch hier ende daer aen landt gheweest / doch niet vindende / zijn den dry-en-twintighsten des selven maendts weder aen 't Reciff op de reede ghekommen. Ontrent den selven tijdt is by de Capiteyn Jan d'Escars, op Tamarica in garnisoen legghende / oock een tocht ghedaen / boven Araripe te landt-waerts in naer de Suycker-Molen van Juan d'Acosta Brandaon; om desen Portugees / die sich altijdts seer vyandelijck tegen de onse hadde ghedraghen / ende noch dagheljjcks de andere Inwoonderen van ons af-keerich maeckte / ende tegen ons op-hitste / wat te vernederen. Sy staecken de selve Suycker-Molen inden brandt / met ontrent sesthien hondert Suycker-Brooden / die inde vormen stonden / alsoo sy gheen ghelegentheyt en hadden om de selve wegh te brenghen. 'T woon-huys verbrande tot de grondt / doch de andere Ghebouwen wierden naer 't vertreck vande onse noch geblust / hoe-wel seer beschadicht. Trocken van daer voorts door Maniope, ende kreghen daer een ouden Jesuijt met noch neghen ofte thien Portugesen ghevanghen / ende keerden soo weder naer haer garnisoen-plaetse. Eer wy vorder verhalen 't ghene by de Heeren Ghedelegeerden Bewinthebberen op 't Reciff de Pernambuco is voor-ghenomen / soo sullen wy hier kortelijck in voeghen 't gene sich heeft toe-ghedraghen inde Capitania van Rio Grande, wesende de Noordelijckste Plaetse van de Landen by de Compagnie in Brasil gheconquesteert. In dese Capitania zijn eertijdts / naer 't segghen van de Portugesen / seer vele Aldeas gheweest / van Brasilianen ghenaemt Petiguares, die wel acht duysent weerbare mannen konden uyt-leveren / dan zijn nu soo verminderd / datter maer vijf Aldeas en waren / die qualijck konden uyt-leveren hondert en vijftich weerbare mannen. Die vijf over-ghebleven Aldeas waren Pirerij, Ortaracou, Mopabou, Tapeupe, ende Tapewappe. Beneffens de Rieviere Rio Grande, ofte Potigi, is hier noch de Rieviere Cammaratubi, die in Rio Grande sich verliest / ende boven-waerts verscheyden reysen sich in de grondt verliest / ende weder uyt komt. In dese Capitania souden wel twaelf of derthien Suycker-Molens konnen hare bequaemheyt vinden / hoe-wel daer maer twee en zijn / te weten: Ingenio Conahou, ende Outinga. Wat Natie van Brasilianen die Tapuyas zijn / hebben wy op andere gheleghentheyt verhaelt: een ghedeelte van de selve / daer Jandovi over commandeerde / (welcker wooninghen ende doen by andere occasie sullen werden aengheroert) hadden al het voorleden jaer tot twee verscheyden reysen toe / hare Ghesanten aen de onse ghesonden / over het voornemen van een tocht op Rio Grande, ende hare hulpe teghen de Portugesen / ende de Brasilianen / die

Januarius.

het

het met de selve houden/ aen-gheboden. Hare laetste Ghesanten wierden met eenighe gheschencken/ bequaem voor sulcke wilde Natien / te rugghe ghesonden naer haren Oversten / ten tijde doen de onse resolutie hadden ghenomen 't Casteel aen Rio Grande gheleghen/ aen te tasten / alsoo men hare hulpe daer toe voor-nemens was te gebruycken/ meest om de Portugesen ende hare Brasilianen een schrick aen te jaghen. Doch de voornaemste van die twee wierdt onder-weghen doodt gheslaghen / ende de tweede met namen Jansepretin nam sijn vluchte weder naer 't Casteel / sonder dat dese boodtschap aen Jandovi konde werden over-ghebracht. Naer dat 't Casteel by de onse was bemachticht/ bleef desen by de Commandeur Garstman tot den achtsten Februarij deses jaers/ ende werdt alsdoen by de selve af-gheveerdicht naer Jandovi den Oversten vande Tapuyas, om hem te verhalen de veroveringhe van 't selve Casteel by de onse / ende hem te versoecken dat hy met sijn volck wat naerder by onse Plaetsen woude kommen neder-slaen / op dat alsoo sijne hulpe beter mochten ghenieten/ daer het van noode mochte wesen. Desen is korts daer naer weder ghekeert / ende den sevenden Martij tot de onse aen Rio Grande ghekommen/ benevens sijnen Oversten Jandovi, de welcke 't meeste ghedeelte van sijne Onderdanen ende Geslachte mede bracht; soo dat men gissinge maeckte naer haer voor-geven / dat dese ghekommen Tapuyas met haer Vrouwen ende Kinderen wel vijfthien hondert ofte meer in getale waren / hoe-wel dicht by ons Casteel aen Rio Grande niet over de dry hondert strijdtbare mannen aen quamen. De Commandeur Garstman welckomde ende beschonck desen Oversten ende sijn voornaemste Bevel-hebberen ende Vrienden met eenighe gheschencken naer sijn vermoghen / ende van 't ghene daer alsdoen voor handen was. Soo dat dese Wilde haer neder-sloeghen recht achter den Bergh die teghen over het Casteel is gheleghen. Dit volck en diende niet ledich ghehouden: waren oock selfs gheneghen om eenighe af-breuck aen de Portugesen te doen / ende wat te buyten / welck haer voornaemste ooghmerck is: deshalven soo is de Soone van den Opperstem Jandovi met hondert tsestich van sijn volck/nevens dertich van onse Soldaten onder het beleyt van den Vaendragher van des Commandeurs Compagnie / twee daghen naer dat ghearriveert waren/ op-ghetoghen/ nemende haren wegh te landt-waert in. Naer dat ontrent acht uyren gaens waren in-ghetrocken sonder yets te ghemoeten / soo zijn eyndelijck ghekommen by dry Huysen van Portugesen/ doch gantsch ledich/ ende al te voren verlaten: wat vorder aen ghetrocken zijnde / werden een troupe Hoorn-Beesten ghewaer; ende alsoo daer by af namen datter eenich volck ontrent moeste wesen/ werdt daer een scheut gheschoten: hier op spronghen dry Brasilianen op/ uyt een Hutteken / welck sy nieuwlijcx in 't Bosch hadden ghemaeckt / men sette haer wel naer / doch ontquamen het met loopen. Van daer noch ontrent een mijle ghemarcheert hebbende / vonden weder een Huys in 't Bosch / aen 't welcke de vyandt eenighe vande sijne tot een voor-wacht hadde ghestelt: dese d'onse ghewaer wordende/ eer men haer behoorlijcken konde onder-gaen/ stelden haer op 't lopen / soo dat mede in geender wijse en konden achter-haelt werden: hier heeft het volck sich een weynich neder-gheleght ende gherust. De Vaendrich vermoedende datter meer volcks vande vyandt daer ontrent moeste wesen / ende eenighe teghen-standt verwachtende / heeft sijn Soldaten by den anderen vergadert/ ende belast in goede ordre voort-aen te marcheeren/ op dat in alle gevalle bequaem mochten zijn om de vyandt te rugghe te drijven. Naer dat nu een weynich gherust hadden / ende 't volck wel by den anderen was / soo zijn noch een vierendeel van een mijle voort ghetrocken: ende quamen daer by het Huys in 't welcke de vyandt sich te samen hadde ghevoeght uyt alle de om-legghende Huysen ende gheleghentheden / soo dat by gissinghe/

Anno 1634.

Anno 1634. ende naer dat men konde mercken / wel twee hondert ende veertich sterck waren: de onse / hoe-wel soo weynich in ghetal waren / zijn met de Wilde soo couragieuselijck daer op aen-ghevallen / dat de Portugesen / naer dat een charge op de onse hadden gedaen / de moet verlooren / ende sich op de vluche begaven; daer bleven van haer doot drij Portugesen ende twee Swarten. De onse setten de vyandt op 't spoedighste naer tot aen een Rievierken; over 't welck de Portugesen haer Vaendel weder lieten vliegen / ende stelden haer aen ghelijck als of sy hier standt wilden houden / ende onser komste verwachten, maer siende dat de onse sterck op haer aen quamen / sijn verbaest ghewoorden / sloeghen 't Vaendel toe / ende gaven het aen een die te peerde sat / ende begaven haer al te samen op de vlucht / sonder eens meer naer de onse om te sien: de onse door de langhe marsch ende onkundt vande plaetsen / en waren niet bequaem om haer langh ofte verre naer te setten; deshalven keerden weder naer het voorseyde Huys daerse den vyandt uyt ghejaeght hadden / om daer wat te rusten. De Tapuyas daer-en-tusschen verspreyden sich naer hare wijse in 't Bosch / ende betrapten daer thien Brasilianen / die van een andere Natie ende hare vyanden waren; de welcke sy alle doot-sloeghen / uytghenomen eene die het ontliep / ende sich inde dichte Bosschagie verberghde. De Vaendragher het Landt daer om her allenthalven sonder volck vindende / ende niet siende yet voorderlijcx te verrichten / en is niet verder in ghetoghen / maer keerde te rugge / ende quam den derthienden weder aen 't Casteel van Rio Grande, nu genaemt Ceulen. De Commandeur Garstman wende ondertusschen alle middelen aen / om de Heeren Ghedelegeerde Bewinthebbberen dese verrichtinghe ende aenkomste vande Tapuyas te verwittighen: verscheyden van sijn volck / alsmede vande Brasilianen huyrende / om sijnen brief aen 't Reciff te water ende te lande over te brenghen / doch niet tegenstaende alle devoyren in desen ghedaen / soo en quam sijnen brief de Heeren Gedelegeerde Bewinthebberen op 't Reciff niet ter handt voor in 't begin van April: soo dat wy dit hier by sullen laten berusten / ende van Rio Grande weder keeren naer het Reciff; ende naer dat in 't korte sullen aen-gheroert hebben 't ghene sich aldaer heeft toe-ghedraghen / keeren tot het verhael van gheschiedenissen van meerder ghewichte ende ghevolgh. Den twintighsten arriveerde uyt het Vaderlandt de Fortuyn van Zeelandt; dese bracht met sich een Schip vande vyandt verovert op de hooghde van vier graden by Noorden de Linie, ghemonteert met ses gotelinghen ende vier steen-stucken / ende gheladen met verscheyde stuck-goederen / die uyt Portugael waren af-gescheept naer Angola, bracht mede hondert ende thien Soldaten. Den twintighsten landen daer insghelijck aen / de Schepen de Eendracht ende den Bije-korff, met een recreute van seven-en-tseventich Soldaten. Ende den vijf-en-twintighsten het Jachtjen de Sparwer uyt Zeelandt, welck ghelast was aen te lopen aen 't Casteel Arguin, doch hadde 't selve ghemist. Den ses-en-twintighsten arriveerde aldaer mede 't Schip de Mercurius uyt het Noorder-Quartier, met een recreute van hondert Soldaten. Ende den acht-en-twintighsten 't bevrachte Schip Prins Hendrick, met vijf-en-tsestich Soldaten. Den vierden Februarius een Bercke / gheladen met een-en-dertich pijpen Wijn ende eenighe Koopmanschappen / by de Schepen / gaende naer Rio de Jenero verovert / op de neghenthien graden. Ende eyndelijck den vijfden Februarij 't Schip Deventer, met den Sout-bergh, de Katte, den Haringh, de Kemp-haen, de Spreeuwe, ende het Windt-hondeken van Hoorn: in dese quamen over de Compagnien van Capiteyn Daye ende Duynkercker; met een recreute van ontrent vier-en-tseventich Soldaten. Als nu al dese Schepen inde maendt Januarius ende het begin van Februarius aldaer uyt het Vaderlandt waren aen-ghelandt / met Volck / Vivres ende allerhander Krijghs-behoeften /

Februarius.

hoeften / soo dat de onse haer nu tamelijck sterck bevonden (hoe-wel noch niet soo sterck als wel hadden konnen wenschen / ende men wel haer hadde behooren toe te seynden / indien ofte de gheleghentheyt vande Compagnie sulcx hadde konnen lijden / ofte 't Landt de selve naer den eysch hadde gheholpen) om een tocht voor te nemen / ende eene van des vyandts Plaetsen aen te tasten: soo hebben de Heeren Ghedelegeerde Bewinthebberen voordachtelijck raedt ghepleeght / welcke van de dry Plaetsen / die den vyandt noch besat / ende met de welcke hy ons meest hinderde / sy best souden voor-nemen; te weten / 't Fort aen de Cabo, ofte het Arrayal, ofte veel eer Pariba, want het af-gaende Somer-saisoen noodtsaeckte haer te haesten / ende yetwes op een van dese dry Plaetsen te versoecken / alwaer het maer om de selve te benauwen / ende voor de vyandt de Havenen onbruyckbaer te maecken / indien den tijdt ende gheleghentheyt niet toe en liet om de selve te vermeesteren. Oock soo namen sy in acht datse in een goeden wijl gheen meerder volck en hadden te verwachten / ende dat de vyandt nu en dan al wat volcks ende toe-voer hadde bekommen / ende licht noch meer hadde te verwachten; waer door hy eer stercker hadde te worden als swacker / ende sy dit versch volck wel op 't spoedighste behoorden te ghebruycken. Het Arrayal, welck haer naest lagh / by surprinse te over-vallen / en konde weghen des vyandts veel-voudige voor-wachten niet wel gheschieden / ende om 't selve te belegeren ende met gheweldt aen te tasten / en bevonden haer noch niet sterck ghenoegh te zijn. 't Fort op de Cabo St Augustin aen te tasten / hadde mede groote swarigheyt; door dien 't selve heel sterck was; ende in vier-en-twintich uyren ontset van volck uyt het Arrayal konde bekommen; oock soo en was 't selve niet te beginnen / ten ware men met de Schepen liep binnen de Haven; de welcke aldaer groot gevaer hadden te lopen / ende qualijck konden ghesecondeert werden / in ghevalle men de Redouten ende Batterijen op de mondt vande Haven ende op 't Puntal staende / niet stracx en quame te vermeesteren. Daer was oock weynich middel om 't Canon / Vivres / ende Ammunitien aen te voeren ter plaetse daer 't Legher sich hadde neder te slaen / sonder ghestadelijck dicht voor-by des vyandts Baterijen in te lopen. Soo dat eyndelijck de ghedachten zijn ghevallen op Pariba, welckes Plaetses veroveringe haer soo dickwils uyt het Vaderlandt was belast / ende sonder de welcke niet en was te verhopen dat wy oyt de vredighe besittinghe van dat Noorder-ghewester van Brasil souden erlanghen: hier schenen oock sich minder swarigheden te openbaren als elders: insonderheyt / indien den tocht in volghende wijse wierden aen-gheleght ende vervolght. De vyandt hadde sints weynich tijdts een Fort gheleght op de Noordt-zijde vande Rieviere van Pariba, bynaer recht aen 't in-kommen / doch (soo de onse waren onderricht) lagh noch ten deele open / ende was deurgaens met weynich volck beset / door dien de vyandt weynich sorghde voor surprise / ende by openbaer gheweldt konde 't selve lichtelijck van het Zuyder-Fort / ofte uyt de Stadt de Rieviere af-kommende / gesecoureert werden. Men vermoede mede / en was oock onderricht / datter goede gheleghentheyt was om 't volck te landen / ende binnen het Noorder-reciff alle de behoeften met Boots 't Legher toe te voeren. Weswe-ghen sy dan gheraden hebben gheacht 't selve Fort voor eerst aen te tasten / ende 't selve ghelucken de / dan voorder te sien wat gheleghentheyt sich mochte presenteren om 't Zuyder-Fort mede te bemachtighen / op welck sy mede al eenighe voor-slagen hadden. Doch voor al soo mosten sy haer verseekeren van seker Eylandeken / legghende in 't midden vande Rieviere / een stuck-weeghs boven de Forten; 't welck in-ghenomen hebbende / ofte met eenighe Jachten tot daer toe in-lopende / sy middel genoegh hadden om te verhinderen dat noch uyt de Stadt noch van het Zuyder-Fort eenighe secoursen aen 't Noorder-

Anno 1634.

Anno 1634. Fort konden ghesonden werden; ende souden daer mede oock de Rieviere ende Haven van Pariba voor de vyandt konnen sluyten. Dit exployt dan aldus by haer vast ghestelt zijnde; soo hebben daer toe gheschickt twaelf Compagnien ende hondert gecommandeerde Soldaten / maeckende te samen vijfthien hondert koppen. De Schepen daer toe ghekozen / werden verdeelt in twee esquadres: het eerste soude bestaen uyt dese Jachten / 't Wapen van Hoorn als Ammirael, op 't welcke hadde te gaen de Commandeur Licht hart, Ter Veere als Vice-Ammirael, de Vos als Schout by nachte, voorts de Sout-bergh, den Haringh, Windt-hondt van Hoorn, Zee-Ridder, Kemp-haen, ende Ceulen, ophebbende de Compagnien van Capiteyn Fredrick Maulpas ende Jan Talboom, ghesept Duynkercker: dit esquadre soude de Bloet-Vlagh voeren/ de Rieviere van Pariba in lopen voor-by beyde Forten / ende de voorseyde twee Compagnien aen 't Eylandeken landen / om 't selve te bemachtighen / ende sich daer vast te maecken: ende de Jachten souden wat hoogher op lopen / tot daer de Rieviere sich in tween verdeelt / ende dit Eylandeken maeckt / ende aldaer op de wacht blijven legghen / om de Rieviere alsoo van boven te sluyten. Het tweede esquadre soude bestaen uyt de volghende Schepen / Overijssel als Generael, op welcke soude gaen de Heere Jean Gijsselingh, Ghedelegeerde Bewinthebber / de Heer Sigismundus van Schuppen, Colonel / ende Servaes Carpentier, Politique Raedt: voorts/ Swol als Ammirael, Fortuyn als Vice-Ammirael, Deventer als Schout by nachte, Campen, Domburgh, Mercurius, Goudt-Vinck, Phœnix, Nachtegael, ende Spreeuw: dit esquadre soude des Princen-Vlagghe voeren/ ende op-hebben de Compagnien vande Lieutenant Colonel Bijma, (hy selfs op 't Reciff blijvende om 't volck aldaer te commanderen / ende op alles ordre te stellen/ in ghevalle de vyandt/ ghedurende desen tocht / yets mochte voor-nemen) vande Major Steven de Vries, Charles de Tourlon de Jonghe, Glaude Prevost, Alexander Picard, Davidt Wildtschut, Jan Everwijn, Hendrick Fredrick, ghesept Mansveldt, Jan Gilbert, ende het ghecommandeert volck: dit esquadre soude 't volck een half mijle by Noorden het Fort aen landt setten / ende voorts op 't Legher passen. Tot bewaringhe van 't Reciff ende de Forten wierden ghelaten: inde Affogados de Major Smit met hondert en veertich / ende Capiteyn Christiaensz. met hondert en tseventich / benessens eenighe treyns-persoonen: in Æmilia van de Heeren Compagnie dertich: in Fredrick Hendrick de Commissaris met hondert en vijftich/ ende Capiteyn Bongarson met ghelijck ghetal: in 't Fort Ernestus de Major Mellingh met hondert en veertich: in Wardenburgh Capiteyn Tailler met hondert en vijftich: in 't Fort de Bruyn Capiteyn Beyaerdt met hondert en vijftich: op Tamarica Capiteyn d'Escars met hondert en vijftich: ende in 't Fort Oragnien onder Capiteyn Jacobus Petri vijf-en-tachtich: op Rio Grande Capiteyn Garstman met hondert en tsestich: inde Redoute van 't Fort de Bruyn met het Casteel S[r] George acht-en-tsestich onder de Commandeur Boshuysen: op 't Reciff de Compagnie vande Heeren Ghedelegeerde hondert en twintich/ ende twee Compagnien Borgers/ sterck hondert en tsestich: op Antonio Vaaz Capiteyn Daye hondert en vijftich/ ende Capiteyn Mortimer hondert en twintich / doch de Compagnie vande Heeren Ghedelegeerde wierdt op 't versoeck van den Oversten Lieutenant mede gheleght op Antonio Vaaz. Oost-Cappel wierdt gelegt tot brandt-wacht tusschen 't Fort de Bruyn ende Wardenburgh, ende de Boot Exter by de Barette. Alles met groote sorghe ende neerstigheyt tot desen tocht versorght zijnde/ ende 't volck inde Schepen ghedaen/ soo is de Vloote den vier-en-twintighsten Februarij van 't Reciff t'zeyl ghegaen / ende is den seven-en-twintighsten des morghens voor de Rieviere Pariba ghekommen / elck esquadre sijn uyterste beste doende om te verrichten 't ghene hem be-

last

Anno 1634.

last was/ het esquadre met den Princen-Vlagge liep naer de landingh-plaetse/ en begon sijn volck uyt te setten: maer het ander esquadre ghekommen zijnde voor de mondt van de Rieviere / vondt de windt soo scharp / ende de koelte soo slap/ dat ghenootsaeckt wierden buyten scheuts vande Forten te setten: want de windt was vanden Zuydt-Oost ten Oosten / ende de Rieviere naer den ingangh streckt stracx Zuydt-waerts op / soo dat geen Zuydt konnende behouden / ende de windt soo slap waeyende / de Jachten niet verder en souden hebben konnen op lopen als onder de Forten / want van daer kromt haer de Rievier stracx Zuydt-waerts / alwaer groot ghevaer was van inde grondt gheschoten te werden / ofte ten minsten groote schade aen Schepen ende Volck te lijden. Dit was inden beginne een groote verhinderinghe / alsoo de voornaemste hope van goedt succes op deses esquadres verrichtinge was ghegrondet. De andere esquadre/ op hope van beteringhe / en liet effen-wel niet af sijn volck te landen / hoe-wel dese plaetse mede niet soo bequaem en vonden als gemeynt hadden/ wegen de barningen/ soo dat het avondt wierdt eer alle 't volck aen landt konde ghebracht werden. Als nu qualijck de helft van 't volck ghelandt was / vondt de Colonel gheraden datelijck naer het Fort te rucken / om van naer by te sien hoe het daer ghestelt was / ende waer in men de vyandt de meeste af-breuck soude konnen doen / ofte eenich voordeel metter haest af-sien: ende is met hondert ende vijftich man voor-uyt ghetoghen / last latende aen de Major de Vries met de reste / soo haest sy ghelandt souden wesen / te volghen: gelijck dan (de Heere Gijsselingh ende Carpentier mede aen landt ghekommen zijnde) in seer goede ordre is gheschiet. De Colonel daer-en-tusschen 't Fort St Antonio naerderende/ schickte eenighe voor-uyt om des vyandts toe-standt te verkennen / de welcke ghemoeten een Redoute ront-om met staketsels beset/ ende een staketsel welcke langhs de strandt tot diep in de Rieviere af-liep: het volck viel op dese Plaetse onversaeghdelijck aen; maer door dien van bijlen ende houwelen niet wel voorsien en waren/ deden luttel voordeel/ ende werden weder af-ghevoert / met verlies van twee man ende weynighe ghequetste. 'T volck nu al by een ghekommen zijnde / heeft sich desen nacht in 't Bosch neder-gheleght. Des anderendaeghs 's morghens vroegh / begon de vyandt uyt het Fort gheweldich naer de onse te schieten / doch deden weynich schade / door dien de onse door 't Bosch verblindt laghen. Als het nu hoogh dagh was ghewórden / ende de vyandt in 't Zuyder-Fort (welck hem tot dien tijdt stil hadde ghehouden / uyt bedencken dat het ander esquadre eenich volck by Zuyden mochte landen) nu merckte ofte giste dat het alleen op het Noorder-Fort ghemunt was / ende dat de Schepen weghen den teghen-windt niet en kosten in-kommen / is hy seer sterck met sijn Bercken aen de Noordt-zijde over-ghekommen; soo dat men hem met groote troupen van 't Noorder-Fort naer de Redoute konde sien marcheeren / ende met Ossen eenighe stucken derwaerts aen trecken; die sy datelijck planten/ ende daer mede fel te Bos-waerts in schoten. De onse waren eerst wel ghewoghen op 't spoedighste hier teghen aen te arbeyden / ende sonden de Heere Carpentier naer de strandt / om uyt de Schepen allerhande behoeften te lichten ende aen te brenghen: maer al eer 't selve konde verricht werden/ soo was de vyandt soo sterck over-gekommen/ dat men vermoede dat hy de onse in ghetal verre over-trefte: ende dewijl men daer by vermerckte dat het ander esquadre de Rieviere niet en konde op lopen/ soo werdt gheradener gheoordeelt in tijdts sonder schade af te trecken/ als met verlies van volck ghelijck met het hooft tegen de muyre te lopen. Daer wierden tot dien eynde vier Compagnien naer het strandt toe ghesonden / om de plaetse daer 't volck ghelandt was / ende weder moeste embarqueren / met een halve Mane te versien / ende alsoo de retraitte te verseeckeren. Des avondts

Anno 1634.

zijn met alle 't volck weder af ghetrocken / ende 's nachts weder scheep ghegaen. Dese retraitte viel de onse seer onlustich / ende en wilden niet gaerne/ naer ghedane onkosten / met soo wel voorsiene Vloote te rugge keeren/ sonder yets voordelijcks te verrichten: sy oordeelden dat de vyandt verstaen hebbende / dat de onse sich naer Pariba hadden vervoeght / al eenich volck uyt 't Fort aen de Cabo souden hebben ghelicht / ende tot secours naer Pariba ghesonden/ ende dat over sulcx die Plaetse nu wel op sijn swackste hadden te vinden; ende hoe-wel sy haer selven niet wel en konden beloven het Fort Nazaretta selfs te vermeesteren / soo hadden even-wel goede hope van sich meester te konnen maecken van het Puntal ende onderste Redoute / by de welcke de vyandt soude verhindert werden de Haven (welcke hem soo dienstich ende noodich was) soo ghemackelijck te ghebruycken: ende hebben met een korte resolutie / naer dat de Rieviere van Pariba met eenighe Jachten hadden beset / haren kours recht naer de Cabo St Augustin ghewendt; ende haren tocht aldus aen-gheleght. De Commandeur Licht-hart soude met sijn esquadre/ op de welcke ghestelt waren vier Compagnien / langhs de Barra vande Caep in lopen / ende alle vlijt aen wenden om het Puntal te bemachtigen. Het andre esquadre onder de Princen-Vlagghe soude sijn volck landen by Noorden de voorseyde Cabo, om van daer te lande te marcheeren naer de Redoute ende Baterije die gheleghen is op de mondt vande Barra, ende de selve de vyandt afhendich te maecken / alsoo de selve by 't groote niet beschermt ofte beschadicht kan worden. Eer wy voort gaen / soo sullen / tot beter verstandt van 't ghene wy hebben te verhalen / de gheleghentheden vande Cabo St Augustin wat naerder uyt drucken / ghelijck de selve mede uyt de by-ghevoeghde af-teeckeninghe te sien zijn.

De Cabo St Augustin is eyghentlijck eenen hooghen Bergh / bestaende uyt verscheyden heuvelen / ontrent een vierendeel-mijls buyten het landt in Zee stekende/ aen sijn Zuydt-zijde leght de Barra, welck is een gat in 't steen-reciff/ welck vande voorseyde Cabo een mijl ofte meer om de Zuydt is streckende; latende hier ende daer eenige leeghten ofte gaten / waer van een (welcke wel het diepste is) by de onse daer naer is ghebruyckt ende ghenoemt de Barette: ofte veel eer het Steen-Reciff, kommende van de Rieviere van Poyuca, alwaer het aen 't vast landt te niet loopt / komt te eyndighen teghen over de Cabo, ende daer te maecken de groote Barra vande Cabo. Dese Barra in kommende/ welck soo dicht onder de Cabo leght dat men met een steen daer op kan werpen; soo is achter dit Reciff slecht water / maeckende een redelijcke bequame Haven/ even ghelijck achter het Steen-Reciff by Olinda de Parnambuco: ende ghelijck vande Stadt Olinda een sandt-strandt Zuydt-waerts op streckt/ daer de Forten ende het Dorp op legghen / alsoo streckt hier mede / een halve gotelingh-scheut binnen het Steen-Reciff een strandt vande voet vande Cabo Zuydt-waerts op/ doch nerghens naer soo langh als van Olinda, welck by de Portugesen werdt ghenaemt O Puntal: ende dit is de plaetse daer sy alle hare Suyckeren ende andere goederen pleghen te brenghen ende af te schepen: de vyandt kan 't selve vanden Bergh niet alleen ghemackelijck bereycken met canon/ maer oock verre daer over schieten. Hier teghen over leght een Eylandeken ontrent anderhalf musquet-scheut van 't Puntal, ende tusschen beyden laghen des vyandts Schepen inde ladinghe. Dit Eylandeken streckt sich om de Zuydt een half mijle tot aen de Rieviere van Poyuca, die al binnen het voorseyde Steen-Reciff is besloten / ende de selve Barra aen de Cabo moet ghebruycken: het Reciff sich sluytende aen de over-zijde vande Rievier van Poyuca, als voren verhaelt. Dit Eylandeken is aen de zijde naer Zee gheleghen met een sandt-strandt bekleedt / zijnde de eenighe vaste grondt die het heeft: teghens de landt-zijde is het deurgaens moeras / ende soo dicht met kreupel-bosch bewassen/

AFBEELDINGHE van de CABO St AVGVSTIN ende Forten

wassen / dat men daer niet deur en kan / ende oock wel tot aen de oxelen in het moeras valt. 'T groot Fort / voor eenige tijdt by de vyandt ghemaeckt / leght boven op de hooghde vande Bergh by het Dorp van Nostra Sennora de Nazareth; ende al dalende zijnder eenighe Redouten ende Baterijen gheleght / ende insonderheyt beneden op het in-kommen van den Barra, om onse Schepen te verhinderen daer in te lopen. Dusdanich wesende de gheleghentheyt vande Cabo, ende sulck ons volcks voor-nemen / als wy voren hebben verhaelt; soo zijn de onse met de Vloote voort gevaren sonder aen 't Reciff van Parnambuco aen te lopen; (sonden alleen een Jacht aen 't Fort op 't Steen-Reciff, om te vraghen of het daer alles wel was) ende den vierden Martij ghekommen zijnde op de hooghde vande Cabo, hebben de Schepen gheboden alle de lichten uyt te doen / om de vyandt niet te waerschouwen / ende zijn soo des avondts spade tot dicht daer onder ghelopen / ende gheset op twaelf vademen. Als den dagh weder begon te breecken / heeft een yeder esquadre sijn ancker ghelicht / ende sijn beste ghedaen om uyt te voeren 't ghene hem belast was. De windt was Oost-Noordt-Oost met een stijve koelte; ende 't ghetije nu bequaem zijnde ontrent te seven uyren / hielden draghende recht op 't gat aen. De Commandeur in 't Wapen van Hoorn is met een grooten yver ende dapperheyt voor-uyt ghezeylt / de resterende Jachten op haer ordre volghende: ende zijn / niet teghenstaende de vyandt soo van 't groote Fort als vande Baterijen ende Redouten sonder op-houden met vele groote stucken donderde / binnen gheraeckt sonder merckelijcke schade te lijden: 't Jacht de Zee-Ridder alleen door quade toesicht vast gheraeckt zijnde / is by de vyandt inde grondt gheschoten. Voorts naer het Puntal gezeylt zijnde / hebben haer volck in de Chaloupen over geset / ende zijn aen 't selve gelandt. Dit quam de vyandt soo onverwacht over / ende boven dat moghelijcken hadden gheoordeelt; dat hy eenighe Pack-huysen met Suyckeren (inde welcke naer gissinghe van eenighe wel over de twee duysent kisten waren) eerst aen brandt ghesteken hebbende / sich op de vluchte begaf / sonder de onse te verwachten. De Commandeur, naer dat goede ordre aen landt was ghestelt / is met het Boots-volck ghevaren aen de Barcken ende Caravellen / die aldaer tot vijfthien soo groote als mindere laghen: in dese werden by de derthien hondert kisten Suyckeren ghevonden / ende eenighe duysent stucken Brasilie-hout. De vyandt hadde mede / recht soo hy ons volck sach aen-kommen / een groot Schip / welck nevens twee Barcken ghereedt lagh by de Barra om uyt te lopen / ende alleen wel ses hondert kisten in hadde; de kabels af-ghehackt ende aen landt ghedreven zijnde / recht onder haer Baterije inde grondt ghehouwen: van de twee Barcken hebben de onse het eene daer naer noch af-ghehaelt / het andere sloegh om; soo datter maer eenighe stucken Brasilie-hout uyt ghesalveert wierden.

Het andere esquadre met de Princen-Vlagghe dede mede ghelijcke neerstigheyt / doch met minder succes: want de Colonel dicht onder de wal soo veel volcks als moghelijck was inde groote ende kleyne Boots over gheset hebbende / is naer strandt toe ghevaren; maer vondt de landinghe aldaer veel beswaerlijcker als hem wel was aen-ghedient: oock soo was de vyandt daer seer sterck / ende hadde daer een Redoute met staketsels; soo dat hier gheen kanse en was om yets met voordeel op de vyandt te attenteren. De Colonel niet willende sijn volck te vergeefs spillen / is langhs de Custe gints ende weder tot by-naer aen Rio Jangada ghevaren / soeckende bequaemheyt om te landen. Doch / alsoo de strandt doorgaens met een reciff beset is / en vonden geene gheleghentheyt / ende eene tamelijcken bequaem gheoordeelt hebbende / ende daer op aen-houdende / vervielen in sulcke barninghen / dat onmogheliјck was een eenich Soldaet droogh aen landt te brenghen / oock soo viel de vyandt sterck

teghen

Anno 1634.

Martius.

Anno 1634.

teghen de Booten aen / tot de middel toe in Zee staende / daer wacker van weder-zijden wierdt gheschoten; de Lieutenant ende Vaendrich van Capiteyn Everwijn bleven hier doodt / ende eenighe werden ghequetst. De Colonel dit siende / heeft de Boots doen af-wenden / ende heeft sich om de Zuydt begeven / met een vast voornemen / indien hy aldaer mede geen bequaemheyt en vondt om te landen / mede de Barra reghel-recht in te lopen / hoe-wel hy niet alleen onder ghenade van 't canon / maer oock vande musquetten hadde te passeeren / ende ons volck dicht op een ghepackt sittende / sijn gheweer qualijck konde ghebruycken. De Cabo dan voor-by ghelopen zijnde / ende 't Reciff (streckende naer 't Zuyden) vervolghende / heeft men in 't selve een gat ghespeurt / ende hoe-wel de Zee daer hardt op barnde / is hy uyt een sonderlinge couragie ende over-groot verlanghen / om by sijn volck te gheraecken / 't selve in ghevaren / ende alsoo by de sijne op 't Puntal gheluckelijck ghekommen / eenighe Boots zijn hem de selve wegh door ghevolght / andere te diep gaende / hebben alsdoen niet konnen deur kommen. De Heere Jan Gijsselingh hadde daer-en-tusschen alle de Schepen van sijn esquadre voor 't selve gat doen setten / om alsoo beter by der handt te wesen. Des morghens vroegh de Soldaten wederom in de Boots over gheset hebbende / is 't selve gat in ghevaren / ende met een deel van het resterende volck op 't Puntal ghelandet. 'T schijnt dat dit gat by de Portugesen voor desen niet en is bekendt geweest / ofte ten minsten niet gebruyckt / de onse noement nu de Barette, is seer naeuw / ende niet veel meer als een scheeps-wijde breedt / met een ghemeyn ghetije ende bequaem weder kan een Jacht / de welcke maer ses ofte seven voeten diep gaet / bequaemlijck in ende uyt werpen: met een springh isser wel thien voet waters. Op 't Puntal, nu meer-maels aen-geroert / hadde de vyandt een steenen Redoute beginnen te maecken / dese heeft de Colonel doen sluyten met ledighe kisten vol aerde ghewórpen / hadde een fause-braye / ende was ront-om met staketsels versien / in dese gheleghentheyt wierden twee Compagnien ghelogeert / de reste inde Huysen: des nachts wierter een Retrenchement op-ghewórpen naer de hooghte toe / dienende tot een voor-wacht. Ons volck hier alsoo legghende / heeft sich toe-ghedraghen dat de vyandt den sevenden Martij, meerder volck by den anderen ghekregen hebbende / ende de onse noch niet al ghelandt zijnde / maer vast aen-kommende / een preuve heeft willen nemen ofte hy de onse weder van het Puntal konde af-drijven / eer de reste daer mochte by kommen / want hem aen dese Plaetse te veel gheleghen was: ende is met vijfthien hondert man op de onse ghevallen: sijn meeste volck door het Bosch ende achter-om het moeras kommende / vielen van achteren in / aen de zijde daer de veroverde Schepen laghen: ende naer dat dese den alarm hadden ghegheven / viel de reste mede op ons uyterste Retrenchement ende tusschen beyden / meynende de onse den wegh alsoo af te snijden: de onse weerden haer hier wel mannelijck / doch de vyandt hardt aendringhende / wierden ghenootsaeckt naer de Redoute ende Quartier te retireren. Hier ontstondt van alle zijden een heet ende ghevaerlijck gevecht / de onse sich kloeckelijck weerende / ende de vyandt sterck aen-dringhende tot by de Redoute; alwaer hy lustich met musquetten wierdt ghegroet / als mede met de metale stucxkens vande nieuwe inventie: de Jachten / met haer stucken met schroot gheladen / deden mede haer beste: soo dat de vyandt eyndelijck op de vlucht is ghebracht / ende by de onse een goedt eynde-weeghs vervolght. De vyandt is altijdts ghewoon sijn dooden mede te sleppen / (tot welcken eynde sy stroppen met haer voeren) 't welck hier door de haestigheyt niet en heeft konnen doen / maer vele achter ghelaten: 't vermoeden zijnde dat ten minsten wel hondert dooden ende ghequetsten heeft bekommen. De vyandt schoot mede gheduyrende dit ghevecht seer fel met canon uyt verscheyden Plaetsen / ende

insonder-

insonderheyt van de Bateryen die op sijn meeste voordeel gheplandt hadde; doch dede de onse geringhe schade/ niet teghenstaende de Plaetse haer soo naer leght als voren hebben verhaelt. Eenighe daghen hier naer heeft de Colonel met goedt-vinden vande Heere Gijsselingh een troupe by nacht uyt-gesonden/ naer een Redoute die de vyandt op 't strandt hadde; de welcke de selve onversiens hebben over-vallen/ seventhien daer in neder-ghehouwen/ de reste zijn ghevlucht/ sonder dat de onse een man hebben achter ghelaten. Wy hebben dit soo wat vervolght/ om de gheschiedenissen van desen tocht niet van een te snijden/ sullen nu de onse hier wat laten rusten/ ende kortelijck verhalen wat sich ondertusschen op 't Reciff de Parnambuco heeft toe-ghedragen. Weynich dagen eer dat den tocht naer Pariba by de onse wierdt voor-genomen/ wierden sy ghewaerschouwt by Capiteyn d'Escars, die op 't Eylandt Tamarica commandeerde/ hoe dat hem sekere Portugees (die uyt een Over-loper 't selve hadde vernomen) hadde te kennen ghegheven/ dat de vyandt een exployt op 't Reciff voor hadde: ende hoe-wel sy hier door haer niet en lieten af-leyden van haer voornemen/ als wel bewust zijnde dat de vyandt haer soo naer leggende/ ende haer toe-rustinge konnende sien/ ofte door d'een ofte d'ander Spie vernemen/ licht sulcke tijdinghen selfs mochte stroyen/ ende al willens uyt-gheven/ om haer van haer voor-nemen af te schricken: soo hebben even-wel de waerschouwinghe in behoorlijcke acht ghenomen/ ende tot teghen-standt alles wel voorsien; latende in alle de Forten behoorlijcke besettinge/ (als voren verhaelt) ende de Bateryen op 't Reciff wel ghereedt houdende. Naer 't vertreck vande Vloote heeft de Heere Matthias van Ceulen, met advijs vande Lieutenant Colonel Bijma, twee Jachten ghelegt tot voor-wachten ter plaetsen daer men meest vermoede dat de vyandt mochte kommen/ namentlijck: de Exter ende Oost-Cappel, boven haer volck met twaelf musquettiers voorsien. De Compagnien vande Heeren Ghedelegeerde hadde tot noch toe op 't Reciff ghelegen/ maer alsoo de Militaire Hoofden oordeelden dat het meeste gevaer hadde te vallen op de Forten ghelegen op 't Eylandt Antonio Vaaz, soo wiert de selve aldaer verdeelt/ blijvende alleen op 't Reciff de twee Compagnien Borgeren/ welcke al meest Soldaten waren geweest. De vyandt wel merckende dat het Jachtjen Oost-Cappel hem seer inde wegh lagh/ende sijn aenkomste te vroegh hadde te melden/ sondt den seven-en-twintighsten Februarij een Waegh-hals/ die aen 't selve swom/ ende een Vier-werck daer aen hechte ende aen brandt stack/ doch de onse wierden 't selve stracx ghewaer/ ende stieten het af sonder schade daer by te lijden. Daer naer den eersten Martij 's nachts/ heeft de vyandt op verscheyden plaetsen/ als inde Afogados, op Antonio Vaaz, ende ontrent het Fort de Bruyn, den allarm ghegheven/ doch 't was op 't Dorp van 't Reciff ghemundt/ als daer naer wel heeft ghebleecken. De Schildt-wacht op 't Fort de Bruyne, siende eenich volck door 't water kommen/ gaf vier/ waer op de Wacht datelijck op de wal zijnde/ sterck chargeerde/ die van 't Jachtjen Oost-Cappel insgelijcke; die van 't Casteel St Jorge ende 't Fort Wardenburgh niet minder; ons volck was allenthalven stracks in 't geweer/ ende elck op sijn bestemde plaetse/ alsoo men noch niet volkomentlijck konde weten waer op het de vyandt eygentlijck ghemundt hadde. De Heer Matthias van Ceulen, nevens de Lieutenant Colonel Bijma, vervoeghden haer op de steenen Baterije met een Compagnie Burgeren/ alles voorder ghereet houdende tot dat den aenslagh sich vorder soude openbaren. Om dit beter te begrijpen/ staedt te weten dat van de Stadt Olinda een langhen smallen reep landts af-komt/ op welcke verscheyden Forten leggen/ als by de Caerte te sien is/ ende op 't eynde des selfs leght het Dorp daer de Portugesen van outs haer Pack-huysen hebben ghehadt/ welck sy noemden 't Reciff, ende onse het Landt-Reciff, om te onder-

Anno 1634.

Anno 1634.

onderſcheyden van het Zee-Reciff, welck hier voor legghende / de Haven beſluyt. Dit Dorp heeft by der Portugeſen tijdt open gheleghen naer de Stadt toe/ ende is nu / naer dat Olinda is verlaten / op die zijde meeſt gheforticeert/ hebbende op 't uyterſte een ſteenen Baterije/ af-ſnijdinghe ende ſtaketſel : ende weder binnen-waerts naer 't Dorp ende de Woon-plaetſen een houten Baterije ; de plaetſe die tuſſchen beyden open leght / is van weder-zijdts met ſtaketſelen voorſien / die oock aen d'een zijde tot in Zee / ende aen d'ander zijde tot inde Rievier ſtrecken : 't naeſte Fort / naer Olinda toe / is St Jorge, welck daer by de Portugeſen tijden heeft gheleghen/ ende tuſſchen beyden leght een Huys daer den Boer ſich onthout die opſicht heeft op de Beeſten die daer werden ghehouden : buyten St Jorge, ende een weynich verder naer Olinda, leght het Fort de Bruyn met ſijn Hoornwerck: ende tuſſchen deſe beyde aen de over-zijde ofte aen 't vaſte landt 't Fort Wardenburgh : de Rieviere Bibiryba loopt tuſſchen beyden af/ waer de Wacht-Jachten laghen; de ſelve anders weſende vol drooghten / ſoo dat men met leegh water ghelegentheyt ghenoegh kan vinden om over te kommen. Het Jachtjen Ooſt-Cappel dan ſiende de marſch van de vyandt / dede een ſcheut over het Landt-Reciff henen / om te waerſchouwen dat het naer alle apparentie daer op wilde gelden; daer op is de Boer/die in het Huyſken buyten 't Reciff woonde / oock aen-ghekommen / boodtſchappende dat de vyandt ſterck was over-ghekommen / ende ſich vaſt ontrent ſijn Huyſken in ordre ſtelde. Daer-en-tuſſchen naerderde de vyandt / ende begon op de onſe te ſchieten / ende de Burgerije gaf weder wacker vier onder haer / ſoo met muſquetten als met canon welck daer ſtondt op de ſteenen Baterije. De vyandt drongh even-wel ſterck aen / ende vijf-en-twintich ofte dertich van haer gheraeckte achter de ſtaketſels om / ende paſſeerden alſoo de ſteenen Baterije. 'T welck de onſe gewaer wordende/ heeft de Heer van Ceulen ſich naer binnen toe begheven/ om met de andere Compagnie Burgeren de houten Baterije te beſlaen / ende de vyandt daer van af te weren / ende is van deſe Baterije ſoo met muſquetten als met een ſtuck met ſchroot gheladen/ onder de gene/ die de ſtaketſels voor-by waren ghekommen / ſulcx gheſchoten dat naer eenighe dooden hadden bekommen/ hebben moeten vluchten. De Lieutenant Colonel Bijma dede ondertuſſchen mede ſijn beſte / ſoo dapper onder de vyandt chargerende / dat ſy het daer niet langher en dorſten houden : lieten maer een doode achter / ende een Alfero reformado ghevanghen : in 't weder over marcheren wierden noch dapper ghegroet van de Forten die haer eenichſints begaen konden. Daer was mede een troupe van dertich of veertich man langhs de drooghten vande Rieviere tot onder het Huys van de Lieutenant Colonel ghekommen / om daer mede door te breken ; doch wierden vande hooft-wacht ende met twee metale ſtuckxkens ſoo ghegroet / datſe met de reſte ſich retireerden. Sy hebben onghetwijffelt veel dooden ende ghequetſte ghehadt / maer de ſelve al wegh geſleypt naer hare ghewoonte / gelijck 't ſelve 's anderdaeghs ghenoegh te ſien was by de bloedighe teeckenen in 't ſandt ghelaten. Verſtonden uyt de ghevanghenen / dat de vyandt dry hondert ſterck waren gheweeſt/ onder het beleyt vande Major Martin Suarez, met ordre/ dat ſy ten deele langhs den oever vande Rievier ten deele langhs het ſtrandt de ſteenen Baterij ſouden voor-by lopen/terwijlen de reſte ons volck (welck ſy oordeelden ſeer ſwack te weſen) op de Baterije ſouden beſich houden ; ende dat erghens ter zijden ſouden pooghen in te breecken / ende dan een ſeyn doen. Waer op dan andere dry hondert mannen (die op 't ſucces aen de over-zijde wachten) over ſouden ghekommen hebben / om haren aenſlach te vol-trecken : welcke was 't gheheele Dorp op 't Reciff aen brandt te ſteecken/ ende de onſe alſoo t'effens van Vivres ende Ammunitien te beroven : ghelijck men dan des anderendaeghs / nevens

't gheweer

'tghewere 't welck by de vyandt ghestropt ende achter ghelaten was / oock eenighe Vier-wercken heeft ghevonden. Soo heeft de Heere de onse wonderbaerlijck bewaert van een groot ongheluck / welck haer gheduyrende 't af-wesen van 't meeste volck licht hadde konnen onversiens over-kommen / en hadden sy door Godes ghehenghnisse niet te voren ghewaerschouwt gheweest / ende op alle mogelijcke middelen daer in voorsien. De onse wierden hier door in continuele onrust ghehouden / soo dat de Heer Matthias van Ceulen ende de Lieutenant Colonel Balthasar Bijma altijdt op de been waren / ende des nachts qualijck drye uyren rusten. Den vijfden Martij arriveerden aldaer uyt het Vaderlandt 't Schip Enchuysen ende de Keet-man met hondert en vijftich Soldaten: soo dat de garnisoenen daer door versterckt wierden: ende de Heer Jan Gijsselingh van Pariba op-kommende naer de Cabo, hadde het Jachtjen de Nachtegael aen 't Reciff ghesonden / om te vernemen hoe het daer stonde; ende verstaen hebbende dat de vyandt een aenslach op het Reciff hadde ghehadt / ende oordeelende dat eenich volck aen de Cabo konde missen / sondt de Compagnien van Capiteyn Everwijn ende Glaude Prevost te rugghe / om de onse op 't Reciff te versterken. De onse op 't Reciff aldus versterckt zijnde / hebben gheraden ghevonden om selve eenighe tochten op den vyandt te doen / ende hem laten voelen dat sy niet soo swack en waren als de vyandt wel vermoede. Dien volghende heeft de Lieutenant Colonel Bijma den veerthienden met drye hondert man een tocht gedaen inde Verga, ende aldaer verbrandt de Suycker-Molen van Francisco Montero, ende ghevanghen bekommen ses Portugesen ende veerthien Swarten: ende hoe-wel dese Suycker-Molen gheleghen was op de pas van St Laurenzo naer de Cabo, kommende van 't Arrayal, ende een mijltjen daer boven / niet verre vande Rieviere Capivaribi, op de zijde van 't Arrayal, soo en heeft nochtans de vyandt sich niet eens verthoont; ende zijn de onse met veel Suyckeren ghéladen / ende de ghevanghens / des anderen-daeghs weder ghekommen. Den sesthienden Martij trock de selve weder met een troupe inde Verga, ende verbrande aldaer de Suycker-Molen van Louis Ramires, gheleghen op de Rieviere Capivaribi, ontrent drye leguen by Zuyden het Fort Arrayal; kreegh weder eenighe ghevangens / ende 't volck veel Suyckeren. Dede een bravade voor het Arrayal, op dese zijde vande Rieviere / besichtighde alles daer rondt-om / doch hieldt hem de vyandt stil binnen sijn wallen. Den neghenthienden gingh de Vaendrich vanden Oversten Lieutenant met een partij van tsestich mannen uyt naer Pao Amorello, ende quam 's morghens met eenige ghevanghens wederom. Dese tochten alsoo sonder teghenweer vande vyandt vergaen zijnde / heeft de onse doen ghelooven dat het waerachtich was 't ghene de ghevangens hadden verklaert / ende vijf Over-lopers Italianen den neghenthienden Martij, hadden aen-ghebracht / dat het Arrayal seer sober beset was / ende datter niet over drye hondert man in was / alsoo de reste van 't volck gesonden was naer de Cabo St Augustin, om de vordere progressen vande onse aldaer te beter te stutten. Weswegen dan de Lieutenant Colonel heeft voor-gheslaghen / ofte het niet gheraden was een proeve op het Arrayal te doen: want de Cabo nu onvrij ghemaeckt zijnde / soo sy het Arrayal konden wegh-nemen / souden een eynde vanden Oorlogh in dit gheweste hebben konnen maecken: ende een over-slagh ghemaeckt hebbende wat volck men uyt soude konnen brenghen / bevonden sy datse seven hondert Soldaten ende twee hondert en vijftich Matroosen konden uyt-maecken / ende voor een korte tijdt uyt de guarnisoenen misschen: want teghen het Arrayal gaende / konde niemant van daer kommen om yets op onse Forten of 't Reciff te attenteren; de Cabo hadde selfs met het ander Legher ghenoegh te doen / immers was soo verre ghelegen / datse al d'een of d'ander wegh met het Arrayal meyn-

Anno 1634.

Anno 1634.

den ghedaen te hebben / eer dat de vyandt konde te rugghe kommen. Ondertusschen arriveerde uyt het Vaderlandt den een-en-twintighsten 't Schip de Vriessche Jagher van Groeninghen, met een recreute van acht-en-tseventich Soldaten. Den twee-en-twintighsten keerden op de reede de Schepen Goeree, Leeuwerck, ende het Weseltjen, die voor de Bahia haren tijdt ghekruyst hebbende/ ende niets bekommen; in 't weder-keeren een Revier waren op gheweest tot aen seker Suycker-Molen / daerse alles destrueerden / ende ontrent de dertich kisten Suyckeren af brachten: ende het Weseltjen af kommende langhs de wal voor-by Porto Calvo, sach daer een Bercke legghen / daer hy naer toe liep / ende de selve vindende aen de grondt sitten / brocht die met het getije af/ bequam daer twintich kisten Suyckeren/ ende verbrande de Bercke. Den ses-en-twintighsten arriveerde uyt het Vaderlandt de Vlieghende Sparwer uyt de Camer van Delft. Den acht-en-twintighsten quam 't Schip Over-ijssel van de Cabo met Suyckeren gheladen ende Brasilie-hout. Dit dan dus (als voren) besloten zijnde/ is de Lieutenant Colonel den negen-en-twintighsten Martij des nachts naer het Arrayal toe ghemarcheert met ontrent duysent koppen / ende heeft teghen de morghen-stondt op een Heuveltjen dicht by het Arrayal ghelogeert/ de vyandt ghedurlijck met canon op de onse chargerende/ ende verscheyden uyt-vallen doende / doch wierden t'elcker-reyse met verlies weder binnen ghedreven; de onse haer vervolgende tot dicht onder de Poorte. Ondertusschen heeft de Lieutenant Colonel twee mortieren doen planten op een Heuvel dicht onder het Arrayal, tot dien eynde mede ghenomen / ende by twee Booten de Reviere op ghebracht / om te sien ofte men de vyandt daer mede konde verschricken / ende zijn vijfthien ofte sesthien granaden korts op den anderen ghewórpen / welcker seven daer binnen zijn ghevallen / ende haer werck hebben ghedaen/ doch niet naer de verwachtinghe / want als de vyandt de selve sach kommen / ende by-naer giste waer sy hadden neder te kommen/ (de Plaetse van grooten begrijp zijnde) weecken sy aen een ander zijde / ende leden luttel schade. De Plaetse wiert op-gheeyst om des vyandts couragie te sonderen / doch gaven een beleefde antwoorde / dat sy de Plaetse hielden voor haren Koningh / ende noch gheen reden en saghen waerom sy die behoorden over te geven. Daer en viel nu niet anders te doen als een storm daer op aen te voeren / maer de wallen werden seer hoogh ende steyl bevonden / oock soo presenteerde sich noch soo veel volcks tot defensie / dat men geen voordeel sach om sulcx te beginnen; weswegen dan de Krijghs-behoeften weder inde Boots werden ghedaen / ende 't volck werdt weder af-ghevoert sonder merckelijcke schade gheleden te hebben / alleen wiert de Lieutenant van Capiteyn Tailler met een grof yser doot gheschoten. Een van de granaden te kort ghewórpen zijnde/ ende te vroegh berstende / viel neder inde Huysen die aen dese zijde van 't Arrayal stonden/ ende hielp de selve in brandt; de vyandt desen brandt siende/ heeft van d'ander zijde mede den brandt inde selve ghesteken; waer deur alle de Koop-lieden ende Handt-wercks-lieden haer Winckels; de Pack-huysen/ als mede het gantsche Quartier vande Italianen die daer altijdt hadden ghelegen/ gantsch tot de grondt toe zijn verbrandt. Keeren nu weder naer de Cabo St Augustin. De Colonel Schuppe, naer dat hy noch een Redoute op 't Puntal hadde ghemaeckt / met een Baterije tusschen beyde / ende aen de Redouten de selve ghesloten / liet daer een besettinghe van dry Compagnien Soldaten / behalven noch eenich volck op een Caravelle recht teghen over de pas / daer de vyandt lest-mael was door ghekommen / ende bracht de vordere macht op het Eylandt / om daer te maecken de Wercken die sy nodich hadden gheacht tot bewaringhe van dese Plaetse / ende de Haven onbruyckbaer te maecken. De vyandt siende dat op 't Puntal sich weynich volck verthoonde / alsoo kort binnen

nen de Redouten wierden ghehouden / ende vernomen hebbende dat ons volck van 't Reciff met ontrent duysent man voor het Arrayal waren gheweest / (als hier voren is verhaelt) maeckte hy gissinge dat de onse volck derwaerts moesten hebben ghesonden / ende over sulcx hier aen de Cabo swack waren: soo heeft hy noch een preuve op 't Puntal willen doen / ende is weder den lesten Martij, als de eerste-mael / met twaelf hondert man op 't selve aen-ghevallen; doch uyt de Redouten soo onthaelt / dat hy elf dooden by de Redoute latende legghen / met de reste is gheretireert. Teghen den pas / daer de vyandt deur quam / hadden de onse voor desen een Carvelle geleght / ende daer op een Compagnie Soldaten met twee stucxkens: dese deden ten deele in 't aen-kommen / doch meest inde retraitte / den vyandt groote schade / want sy moesten daer dicht voor-by. De vyandt hadt dit Caravel wel sien leggen / maer hadden niet ghemeynt datter Soldaten op laghen. Als den alarm begon / voer de Heer Gijsselingh naer het Puntal, als mede den Commandeur Licht-hart, ende de Politique Raedt Servaes Carpentier, de welcke op 't Wapen van Hoorn by den anderen waren / ende onder-wegen aen den hoeck / namen sy de Colonel oock in / die daer te paerde quam aen rijden: doch de vyandt was al gheretireert eerse over konden geraecken: Wy sullen het wat hooger weder hervatten / om vervolgens te beschrijven hoe de veroverde Suyckeren ende Brasilie-hout zijn uyt-gebracht / ende wat aldaer ghedaen is in 't fortificeren van 't Eylandt. Den achtsten Martij wert Capiteyn Jan Gilbert ghesonden om op het Zuydt-eynde van het Eylandeken te legghen / om een Redoute te maecken / ofte een Retrenchement (om een Huys aldaer ghelegen) op te werpen. De Huysen op 't Puntal wierden mede met een wal omringht: des nachts wert een Suycker-Prijs af-ghebracht tot half weghen de Barette, soo datse buyten scheut lagh / ende daer naer noch een andere. Den thienden zijn meest alle de Matroosen aen landt ghebracht / onder de opsicht vanden Commandeur Smiendt, om op de Noordthoeck van 't Eylandeken een Baterije op te werpen. Men wierdt dien dagh gewaer / dat de vyandt op de strandt eenich Retrenchement maeckte / ende een Baterije beneden den Bergh. Des nachts wiert Hans Melchior, Sargeant van Capiteyn Gilbert, met ontrent tsestich man over de Rieviere van Poyuca gheset / om een tocht t'landt-waert in te doen: de welcke 's anderdaeghs weder quam sonder yets gemoet te hebben / als alleen eenige Beesten / daer van hy soo veel met bracht als sijn volck konde draghen. Daer werden uyt 't Wapen van Hoorn thien stucken aen landt gebracht / ende op de Baterije aen het Noordteynde van het Eylandeken gheplandt / vier metale / schietende twaelf pondt ysers / ende de reste ysere. De volghende nacht trock weder een partije uyt / die 's morghens weder quam / naer dat de vyandt uyt een Retrenchementjen / aen de Rieviere gheleghen / hadden verdreven / ende eenighe Huysen verbrandt. 't Jacht de Spreeuw werdt inde Rievier van Poyuca by Zuyden het Eylandeken op de wacht geleydt. De vyandt hadde de voorleden nacht een Redoute ghemaeckt ontrent mid-weeghs sijn eerste Werck op strandt / ende ons uyterste Retrenchement; daer op zijn alle de Matroosen aen 't Puntal ghesonden / ende hebben een Baterije ghemaeckt daer dry stucken op werden gheplandt / schietende twaelf pondt ysers. 'S nachts wiert weder een Suycker-Prijs af ghebracht; ende alsoo de vyandt noch altemet haer bereyckte / wierden alle wat vorder af-gekort. Werdt mede dien selve nacht een troupe van twee hondert man ghesonden naer de Suycker-Molen van Cosmo Diaz; de welcke sy in brandt staecken / naer datse de vyandt / die aldaer achter eenighe staketten lagh / hadden verdreven; de welcke selfs een Huys in brandt stack daer eenighe Suyckeren in waren / siende datse 't selve niet konden beschermen. Des anderendaeghs werdt weder-zijdts dapper gheschoten: ende na dat de Colonel op

Anno 1634.

Anno 1634. 't Puntal noch een Redoute hadt laten maecken/ ende met Palissaden wel beset-ten / ende de Baterije met Palissaden aen beyde de Redouten doen sluyten / ge-lijck als of alles maer een Werck ware gheweest / heeft den veerthienden drie Compagnien van 't Puntal ghelight/ ende op den Zuydt-hoeck van 't Eylandt by de Redoute haer Quartier doen maecken. Ten selven daghe is 't Fort/ welck men noodich hadde gheacht op de Noordt-hoeck van 't Eylandeken te legghen / af-ghesteken: 't welck inde front teghen de Rievier ende het Puntal ende de Cabo een groote Baterij soude hebben/ van achteren ghesloten. Men heeft mede 't gantsche reciff van binnen langhs heen doen diepen / met laegh water ende springh-stroom / ende tot aen de Barette bevonden thien / elf ende twaelf voet water / maer voor de Barette niet meer als ses ende seven voet/ ende daer voor-by weder acht ende neghen voet / doch aen de Rieviere Poyuca ende daer binnen weder dieper: het water vloeyt hier seven voet op ende neder/ ende met springh-stroom acht of neghen: ende maeckt hoogh-water met een Zuydt-West ten Westen Maen. Daeghs daer aen is 't besteck van 't Fort ghemaeckt/ ende in thien cavelen verdeelt/ yeder op sijn prijs ghetaxeert/ ende hebben de Capiteynen daer over gheloot/ op dat te spoedigher mochte vol-trocken werden. Eenighe daghen werden om-ghebracht om een middel te vinden waer deur men de Suyckeren bequamelijck mochte uyt-brengen: eyn-delijck hebben den neghenthienden Martij een werp uyt de Barette in Zee ghe-bracht/ om te proeven of men de groote Boots met Suyckeren gheladen alsoo daer uyt soude konnen brenghen; d'welck wel is gheluckt / soo dat dien dagh/ soo met groote als kleyne Boots / veertich kisten zijn uyt gebracht: ende twee Jachten / Ceulen ende Spieringh, zijn sonder schade de Barette in ghezeylt. Daeghs daer aen weder vijf Boots met veertich kisten uyt-ghebracht / ende soo voorts de volghende daghen: 't Jacht Ceulen ende Spieringh hebben mede tot dit uyt-brenghen ghedient. Den vier-en-twintighsten werdt goedt ghe-vonden een vier-kante Redoute te legghen met twee Bolwercken op 't Eylan-deken / teghen over de Barette, ende is noch een swaer stuck op de Baterije aen 't Noordt-eynde van 't selve Eylandeken ghebracht. 's anderdaeghs is het Jacht de Goudt-Vinck met negen-en-dertich kisten Suyckeren uyt-gebracht/ nevens vier groote ende vijf Scheeps-Boots. Den seven-en-twintighsten werdt een landt-tocht ghedaen achter het Eylandeken; 't volck quam 's ander-daeghs des morghens weder sonder vyandt ghesien te hebben / verbranden alleen eenighe Huysen. De volghende daghen zijn al meest toe-ghebracht met de Suyckeren uyt te brenghen ; ende eenighe kleyne exployten te water ende te

Aprilis. lande te doen ; tot den elfden Aprilis, doen quam een partije t'huys van twee hondert man/ die naer de Zuydt waren gheweest/ ende hadden de vyandt daer groote schade ghedaen/ ende brochten achthien Portugesen ghevanghen; daer onder een groot Koop-man. Des anderendaeghs is 't Jacht de Vos, ende Sparwer, de Barette uyt-ghekort / ende den derthienden April de Windt-hondt van Hoorn : den twee-en-twintighsten het Jacht Ceulen ; den vier-en-twin-tighsten de Sparwer ende Spieringh, vande welcke de Vos met de Boot aldaer verovert den derthienden aen 't Reciff quamen : ende ten selven daghe is de Commandeur Licht-hart op een tocht ghegaen om de Zuydt met 't Schip Campen, Meerminneken, ende Spieringh, nevens twee groote Boots / ende twee hondert Soldaten/ onder 't commando van Capiteyn Picard ende Tour-lon. Quam den ses-en-twintighsten weder / alleen eenighe duysent Pannen ende eenighe Plancken mede brenghende. Den acht-en-twintighsten werdt 't Wapen van Hoorn de Barette uyt ghebracht sonder schade / ende quam den dertighsten aen 't Reciff, ende vertrocken de Heere Gijsselingh ende Colonel naer het Reciff: latende alleen binnen het Reciff de Jachten Ter-Veere, de

Phœnix,

Phœnix, ende Windt-hondt van Amſterdam; alſoo daer niet en konden ghemiſt werden: ende bleef aldaer de Politique Raedt Carpentier, om op alles goede acht te nemen. Ontrent de ſelve tijdt zijn mede eenighe Schepen aldaer aen-gebracht/ op de vyandt verovert/ als namentlijck: by Beyaerdt, Capiteyn op 't Jachtjen de Kemp-haen: den twintighſten Aprilis een Caravelle/ ghenaemt Noſtra Sennora de Roſario, gheladen met Wijn/ Olye/ Meel/ Vijgen/ Roſijnen/ Amandelen/ ende Viſch; welck hy bekommen hadde ontrent de Cabo S[t] Auguſtin, ende daeghs daer aen/ by Gerrit Janſz. Weſtphalingh, Capiteyn op 't Jachtjen de Vleer-muys, een Bercke/ gheladen met ſoute Viſch ende Meel/ kommende van Liſbona, ende by hem ghenomen ontrent Porto Calvo: ende den een-en-twintighſten April, by Capiteyn Jan Oly-beeck, Capiteyn op 't Jachtjen de Spreeuw, een Bercke met Viſch ende Meel gheladen. Den Overſten Lieutenant Bijma, nevens de Fiſcael ende Ingenieur Sems, op Tamarica eenige Wercken op-ghenomen/ ende de onder-houdinge aen-beſtedet hebbende; ende niet wel/ weghen de ſtilte/ konnende op-kommen te water naer 't Reciff, reſolveerden te lande deſen wegh te doen; werden den vier-en-twintighſten April ghelandt aen Maria Farinha, in alles ſterck negen man ende vier Swarten/ namen haren wegh langhs de ſtrandt: naer dat ontrent een half uyre ghegaen hadden/ verthoonden haer voor-uyt by de dertich ſoo Braſilianen als Swarten/ ende weynighe Portugeſen: ſy en lieten daerom niet voort te gaen; deſe altijdts voor-lopende/ ondertuſſchen quamen van achteren mede ontrent de veertich van 't Landt-volck; die met eenighe roers vier op de onſe gaven/ ende onſe ſchoten weder op haer met vijf roers/ ende marcheerden alſoo ſcharmutſerende voorts wel een uyre langh: doen voeghden de vyandt ſich al te ſamen/ de eerſte door 't Boſch haer vande onſe geretireert hebbende/ by een ghekommen zijnde/ ſetten ſeer ſterck van achteren op de onſe in/ ende quetſten den Lieutenant Goblin door 't hooft/ ende den Ingenieur inden arm/ ende een vande Swarte; doch de onſe ſloten haer met een goede reſolutie vaſt in een/ ende ſchoten op haer vyandt met ſoo goeden ordre/ datter een ofte twee onder de voet gheraeckte; ſoo datſe ontrent Rio Dolce de onſe verlieten; want ſiende de onvertſaeghtheyt van ons volck/ en dorſten niet op haer in-dringhen/ hoewel wel ſes teghen een waren. De onſe marcheerden noch op den avondt door het Rievierken/ ende quamen ontrent thien uyren 's nachts op 't Reciff: ende ontquamen dit ghevaer datſe wel hadden konnen mijden. Op Tamarica was ſonderlinghs niet voor-ghevallen/ als dat eenighe Portugeſen daer 's nachts quamen handelen/ de Landt-bouw gingh wel voort/ ende Julian Brandaon, Eyghenaer van een Suycker-Molen/ gheleghen op de Rievier van Goyana, verkreegh ſauvegarde voor ſes kiſten Blancos Suyckeren jaerlijcx. Den vijf-en-twintighſten voer de Heer Carpentier naer de Cabo, om de Heere Gijſſelingh te verloſſen. Den ſeven-en-twintighſten keerde de Heer Gijſſelingh en de Colonel op 't Reciff, ende den vierden Maij de Commandeur Licht-hart met Capiteyn Smient. Den ſeſten Maij werdt by 't Jacht de Katte een Schip op-ghebracht/ gheladen met hondert ende veertich pijpen Wijn/ voor de Cabo S[t] Auguſtin verovert. Den achtſten arriveerden aldaer uyt het Vaderlandt deſe Schepen/ de Brandt van Troyen, de Hope, de Keyſerinne, den Dolphijn, weghen de Camer van Amſterdam, 't Graeuwe Paerdt weghen de Camer van Stadt en Landen; brenghende Vivres ende Amunitien/ ende hondert en twintich Soldaten: met deſe Schepen quam mede Jacob Stachouwer, Politique Raedt weghen de Camer van Amſterdam. Den negenden is de Colonel ende Commandeur met de Kemp-haen weder ghevaren naer de Cabo, om aldaer alles in goede ordre te ſtellen. Den twaelfden vertrock het Jacht Pernambuc om voor de Bahia te kruyſſen. Den ſeſthienden arriveerde 't Schip Tertholen uyt

Anno 1634.

Mayus.

Anno 1634. uyt Zeelandt, met Vivres / ende hondert ende negenthien Soldaten. Den seventhienden zijn voor de Cabo gaen kruyssen de Sout-bergh ende de Spreeuw, ende voor Pariba de Zuydt-Sterre. Den achthienden is de Katte, om voor de Cabo te kruyssen / vertrocken. Den twintighsten bracht 't Jachtjen de Wesel een Spaensche Patache op / by hem ende het Leeuwerck verovert voor de Bahia, geladen met allerhande stuck-goederen: ende den twee-en-twintighsten bracht 't Jachtjen de Leeuwerck noch een Caravel aen / geladen met hondert ende thien kisten Suyckeren / kommende uyt Alagoa, ende by hem verovert ontrent Barra Grande. Weynighe daghen hier naer schreef de Grave van Bagnola een brief aen de Heeren Ghedelegeerde, versoeckende datse yewers een plaetse wilden stellen daer hy met haer mochte spreken / over sekere differenten ghereesen op het onderhouden van 't Quartier / hoe-wel de onse wel vermoeden dat dit maer een pretext was / soo antwoorden hem / dat sy tot de selve conferentie wel ghewoghen waren / doch in hare plaetse souden seynden den Oversten Lieutenant Bijma, de Grave gheliefde de plaetse selfs te noemen: hier op antwoorde de Grave / dat hy in sijn plaetse soude stieren de Veedor, Generael van de Koningh / ende noemde de Pannen-backerije / gheleghen tusschen het Arrayal ende de Affogados: de by-een-komste is gheweest den acht-en-twintighsten Maij. De Veedor, welck een bedaeght ende aensienlijck Man was / vingh hier aen te segghen / dat hy van sijnen Heere / de Grave van Bagnola, principalijck was ghesonden uyt goede gheneghentheyt t'ons-waert / om ons te moveren ende bewegen de geconquesteerde Plaetsen weder aen hem over te leveren / onder presentatie / dat hy wilde aen de Compagnie van West-Indien op-leggen ende goedt doen / alle de onkosten die sy tot noch toe hadde uyt-gheleght / om de Plaetsen te conquesteren / en te bewaren / in Suyckeren ofte Gelden; hy ghebruyckte vele redenen / ende insonderheyt de groote onkosten die de Compagnie dagheliicx was lijdende / daer sy doch weynich mede hadden uytgherecht / ende naer sijn segghen / noch minder souden mede uyt-rechten / alsoo het Landt verwoest was / ende de Inwoonderen soo gheneghen / dat de onse gheen vriendtschap van haer immermeer en hadden te verwachten / dat sy met hare Soldaten machtich ghenoegh waren om alle het voor-nemen vande onse te weder-staen / ende als het schoon haer daer aen quame te ontbreken / soo konden sy / als het haer gheliefde / dese Plaetsen wel verlaten / ende haer naer de Bahia begheven / daer Landts ghenoegh was om sich van te dienen; ende dit ghewesté in soo blaeckende gloedt stellen / dat de Compagnie inde eerste thien jaren daer uyt niets soude konnen trecken / soo dat sy onder de groote lasten ende onkosten soude kommen te beswijcken: nevens meer andere dierghelijcke redenen. Daer naer quam hy op de Armade / de welcke hy sekerlijck gheloofde haest te sullen kommen / ende seyde: ick bekenne wel dat onsen Koningh de Plaetse een wijle tijdt ghelijck vergeten heeft / ende over de selve gheslapen; doch daer van zijn wy selfs ten deele de oorsaecke; door dien wy uwe macht soo langhen tijdt binnen hare Wercken ende Forten als een muys inde val ghesloten hebben ghehouden / ende daer van weynich beletsel gheleden; soo dat wy vertrouden dat ghy u selfs ghelijck verteeren soudt / ende op-eeten / maer sints weynich tijdts vermerckt hebbende / dat ghy meerder kennis hebt bekommen van onse gheleghentheden; ende u daer op hebt verder beginnen uyt te strecken / ons af-nemende de Affogados, ende de Verga met hare Ingenios ruynerende / daer wy de schaden van ghevoelden: soo hebben wy den Koningh onsen Staet naeckter voor ooghen ghestelt; ende de Koningh 't selve in acht nemende / heeft de Grave aen-gheschreven / dat hy gheresolveert is een machtighe Armade herwaerts te seynden / de welcke ghy / al waert ghy noch dry-mael stercker / niet en sult konnen weder-staen; ende hebt daer by sulcken

harden

harden straffe te verwachten/ dat u mach grouwen daer aen te ghedencken/ en beeldt u selven niet in / dat het de Koningh aen macht sal ontbreken / hy heeft nu twee Silver-Vlooten teffens in-ghekreghen / welck uwe Nederlanders reede hebben begonnen te voelen / sijne Silver-Mijnen en zijn soo niet uytgeput als ghy u laet wijs-maecken : noch sijne Schat-kamer soo beroyt/ noch sijn lief-hebbende Ondersaten ende Vrienden soo verdort / dat hem de middelen souden ontbreecken om een machtighe Armade in Zee te brenghen : ende naer eenighe andere redenen ende dreygementen/ voeghde hy daer by ; hierom versoeckt mijn Heere / dat ghy selfs wilt om-sien / dewijle dese occasie open staet ; want hier naer sal 't beleyt een anderen bevolen werden/ ende de Grave/ mijnen Heere / en sal u dan niet konnen helpen / de welcke dit nu alleenlijck doet om sich te quijten / ende uyt goede gheneghentheyt tot de Hollanders ; en ghelooft niet dat hem yet anders hier toe dringht / want Godt ende de tijdt sal alles openbaren : doch soo ghy anders ghelooft / doet vry u beste om 't Landt te winnen; wy sullen mede ons beste doen om u 't selve naer vermoghen te verhinderen. Den Oversten Lieutenant Bijma antwoorde hem/ dat hy gheen vorder last en hadde als sijn voorstel te hooren ; dat hy 't selve ghetrouwelijck aen de Heeren Ghedelegeerde, sijne Committenten/ soude over-dragen/ ende hem 's anderdaeghs hare antwoorde toe voeghen : ende zijn soo / naer een vriendelijck Banquet / vanden anderen ghescheyden. De Heeren Ghedelegeerde dit voorstel vanden Veedor, uyt last vanden Grave ghehoort hebbende / ende over-woghen / hebben den voornoemden Oversten Lieutenant weder af-gheveerdicht naer de selve plaetse / alwaer hy den Veedor van harent weghen heeft gheantwoort : Dat de onse aldaer niet en waren ghekommen tot sulcken eynde / ende dat hare meyninghe niet en was / om de gheconquesteerde Plaetsen weder over te geven ofte te verkopen : maer wel 't selve Landt voor de Hoogh-Mogh. Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden/ ende sijne Vorstelijcke Doorluchtigheyt den Heere Prince van Oragnien / ten profijte vande West-Indische Compagnien/ met de Wapen te bemachtighen/ ofte andere middelen te conquesteren / ende daer standt te houden : derhalven/ soo den Grave van Bagnola, met de Inwoonderen ende sijn by-hebbende Soldaten ghenegen waren met ons te accorderen / soo wilden wy haer alle billicke conditien in-willighen / sulcx dat sy haer over ons niet en souden hebben te beklaghen : dat wy ondertusschen niet souden naer laten alle middelen te ghebruycken om dit ons wit te erlanghen/ ende versocht den Veedor 't selve sijnen Heere alsoo voor antwoorde te rapporteren / ende zijn hier mede / als voren/ minnelijck gescheyden. Ondertusschen waren de Wercken aen de Cabo, ende insonderheyt het Fort op het Eylandeken Walcheren vol-trocken / ende de Wercken op het Puntal versterckt; soo dat verscheyden Compagnien weder naer 't Reciff werden ghebracht / ende naer het Eylandt Tamarica, daer het gantsch stille was vande vyandt / soo dat de Landt-bouw daer seer toe nam/ doch wierden de Vruchten seer beschadicht door de Mieren / welcke groote plaghen zijn voor dese ghewesten. Den tweeden Junij bracht Jan Noorman, Capiteyn van 't Jacht de Spieringh, een Barcke op / de welcke hy nevens de Kemp-haen verovert hadde ontrent Camarigibi, ghcladen met hondert en tsestich kisten Suyckeren/ ende een kist Tabac/ was genaemt Nostra Sennora de Nazareth : de selve Jachten hadden mede daer ontrent twee van des vyandts Passaedt-Barcken/ met Visch ghcladen / aen de strandt ghejaeght. Den derden is 't Schip Tholen vertrocken / om voor de Bahia te kruyssen. Den vierden zijn de Schepen/ Overijssel als Ammirael, de Leeuwe als Vice-Ammirael, ende de Eendracht als Schout by nachte, ende voorts Swol, de Zee-Ridder, ende de Vos, af-gheveerdicht naer het Vaderlandt / ghcladen met vijfthien

Anno 1634.

Junius.

 hondert

ANNO 1634. hondert en seven-en-tsestich kisten Suyckeren: ende behielden daer noch aen 't landt tusschen de vijf en ses hondert kisten / ende een goede quantiteyt Brasil-hout: daer quamen te rugghe naer 't Vaderlandt met dese Schepen den Over-sten Lieutenant Balthasar Bijma, de Major Bartolomeus Mellingh, de Capiteynen Maulpas, Everwijn, Taylor, Mortimer, ende eenighe andere Hooft-Officieren. Den vijfden vertrock het Jacht de Windt-hondt van Hoorn, om by Zuyden de Cabo te kruyssen: ende den achtsten het Jacht de Leeuwerck naer de Bahia: als mede 't Jacht Gijsselingh, wesende een veroverde Bercke / by Zuyden de Cabo. Den thienden arriveerde aldaer uyt 't Vaderlandt 't Schip den Tijgher uyt Zeelandt, met een Compagnie Soldaten van hondert ende acht-en-twintich koppen/ onder de Capiteyn Joos Koeck: (die korts daer naer/ om goede redenen/ weder naer huys wierdt ghesonden) dese hadde by de wegh aen gheweest aen 't Casteel Arguin, d'welck hy in een soberen staet hadde ghevonden / door de ongheregheltheden van 't volck; de Commandeur van Pere weynich tijdts te voren by de Swarten vermoordt zijnde; ende hadde aldaer op nieuws eenighe ordere ghestelt. Den veerthienden arriveerde 't ghehuyrde Schip 't Vlieghende Hart uyt Zeelandt, geladen met Vivres / ende een recreute van dry-en-veertich Soldaten. Den sesthienden bracht 't Jachtjen de Spreeuw een Scheepken op / gheladen met hondert en ses pijpen Wijn. Den neghenthienden arriveerde uyt 't Vaderlandt 't Schip de Goude Leeuw, welck heel langh hadt onder-weghen gheweest/ ende weghen de stilten onder de Linie tot twee reysen toe aen Sierra Liona hadt moeten aen lopen / bracht eenige Soldaten mede / onder den Lieutenant Robert Hardi: ende den vijf-en-twintighsten 't bevrachte Schip S[t] Jan, met dry-en-tseventich Soldaten. Den neghen-en-twintighsten het Jacht de Vlieghende Sparwer, van Pariba op-kommende/ bracht tijdinghe / dat de Kruyssers aldaer een groot Schip / van Enghels maecksel / in de grondt hadden geschoten. Den derden Julij wierdt by 't Jacht de Katte een Scheepken op-ghebracht / gheladen met stuck-goederen / Visch ende andere Vivres/ welck hy tusschen de negen ende thien graden by Zuyden de Linie hadde bekommen. Den neghenden gingh het Jacht den Tijgher van Zeelandt t'zeyl / met dertich vier-roers uyt de Compagnie van Capiteyn Duyven-hoff, naer Barra Grande, om daer op de wacht te legghen / ende somtijdts een tochtjen in 't Landt te doen / ende de vyandt daer te krencken. Den sesthienden 't Jacht de Sout-bergh, om tusschen de neghen ende thien graden te kruyssen. Den achthienden des avondts trock een partij van ontrent twee hondert koppen / onder het commande van le Temps, Lieutenant van Capiteyn Duyven-hoff, uyt de Affogados den pas op-leydende naer de Cabo; om de Rieviere de Jangada te passeeren / ende aldaer eenighe Portugesen te verrasschen/ die goeden buyt by haer hadden: doch kommende aen de selve Rieviere/ vonden de Brugghe af-ghe worpen / ende de selve Rieviere/ weghen de groote af-wateringhen / soo ghewasschen / dat het niet moghelijck was daer door te gaen: soo dat onverrichter saecken weder keerden. Op dese tijdt hadde de vyandt het ooghe op het Eylandt Tamarica, meynende aldaer eenich voordeel te doen / alsoo hy onderricht was/ dat het garnisoen daer swack was: derhalven soo hadden twee van hare Capiteynen / Amaro d'Assovede ende Gonsalo Cabral, een Mulaet / ghenaemt Antonio Dias, uyt-ghemaeckt; de welcke volghens hare last hem begaf by onsen Spaenschen Piloot Gonsalo Maciel, om sich aldaer te onthouden/ ende de Visschen op 't Casteel te merckt te brenghen/ ende ondertusschen de gheleghentheden te bespieden / ende dan weder over te lopen / ende haer van alles te onderrichten. Doch desen Mulaet al te curieus naer veel dinghen vragende / wert de onse suspect / ende wert ghevangen naer 't Reciff ghebracht: alwaer hy alles bekende/ ende betichte mede Cosmo Dias, ende

Julius.

ende den Piloot/ als kennis van dese saecke hebbende / doch alsoo niet sonders bleeck tot haren laste/ werden dese twee / naer een goede vermaninghe / weder los ghelaten / ende dese Mulate / naer dat verwesen was / wierdt weder naer 't Casteel op Tamarica ghebracht / daer onthooft ende ghequartiert / ende de quartieren aen verscheyden oorden teghen de vyandt op-ghehanghen. Den vijf-en-twintighsten was den selven le Temps weder uyt met hondert ende vijftich man naer Pao Amorello, daer hy alleen seker ghevanghens bequam/ daer onder twee Portugesen / de reste Swarten ende Brasilianen / kreghen oock eenighe verversinghe sonder yets meer. Het Jacht den Tijgher den neghenden (als voren) ghesonden naer Barra Grande, om aldaer op de wacht te legghen/ ende altemet een landt-tochtjen te doen: sondt den acht-en-twintighsten 't Jachtjen de Spieringh naer 't Reciff, welcke verhaelde hoe dat de Sergeant met sijn Soldaten in 't Landt was gheweest/ alwaer hy ghemoete Don Frederico de Camera met een Convoye ende vier Karren wel gheladen / daer hy mede wilde naer Alagoa; de onse op haer voordeel legghende / sloeghen het Convoye / ende bequamen de Karren / ende maeckten goeden buyt. De onse hadden mede inde Rieviere verovert een kleyn Barcxken met ses kisten Suycker: brachten mede aen / dat in Alagoa lagh een Barcke / gheladen met twee hondert kisten / die Roque de Barros meynde naer Portugael te stieren. Den dertighsten keerden de Heer Carpentier ende de Commandeur Smient, met het Jacht de Kaeuw, van de Cabo op-ontboden zijnde / om dat de Heeren Ghedelegeerde naer 't Vaderlandt wilden vertrecken; ende brochten mede twee duysent pondt Brasil-hout: de voorseyde Heeren hadden alle goede ordre begonnen te stellen; ende de Schepen Goeree, Campen ende de Exter hadden haer ladinghe al in ghenomen. Den tweeden Augusti arriveerde aldaer uyt het Vaderlandt 't Schip de Goude Son ende 't Jachtjen de Spreeuw, beyde uyt Zeelandt, met de Capiteyn Marten Vieron ende sijn Compagnie van hondert ende vijfthien man; ende voorts Vivres ende andere behoeften. 'S anderdaeghs trock de Lieutenant le Temps weder uyt met een troupe van ontrent dry hondert man; nam sijnen wegh door de Stadt Olinda, de pas op die naer het Arrayal leydt/ ende sloegh een by-wegh in/ die hem bracht op eenighe hooghe Bergen/ ghelegen teghen over het Reciff, daer de vyandt sich onthieldt / ende altemet eenighe seynen dede uyt de Huysen die daer stonden: de onse daer kommende/ vonden daer een sterck Retrenchement / doch soo qualijck bewaert / datter maer dry of vier man in was/ die/ naer datse haer musquetten hadden ghelost/ vluchten / ende de onse klommen daer over / ende staecken / alles wat sy daer vonden/ in brandt/ soo dat men de vlam op 't Reciff konde sien op de klare middach: waer dit Retrenchement wel beset gheweest / de onse souden daer soo licht niet over ghekommen hebben / want was hoogh / met diepe grachten/ ende seer net op-ghemaeckt. De Heer Colonel trock met een kleyne troupe naer de Stadt / ende verwachte aldaer sijn volck / welck ontrent thien uyren daer weder door quam; ende wierden vervolght by wel twee hondert man van de vyandt; de Colonel hier op af marcherende / leyde de Lieutenant Jan Mulder met ontrent veertich man op strandt in embuscade / ende liet de resterende troupe voorts trecken: de vyandt seer furieuselijck vervolghende / ende in soo grooten ghetal / datse onse embuscade hadden konnen affronteren / eer mense hadde konnen secoureren: soo viel de Colonel met sijn Peerdt tot de vyandt in/ ende dede de embuscade op-breecken; 't Peerdt vande Colonel wiert inde kop gheschoten/ ende voorts gheen schade meer gheleden/ als vier of vijf ghequetste. Den vijfden arriveerden aen 't Reciff, van voor Pariba, 't Jacht de Pegasus, ende bracht tijdinghe dat 't Jacht de Vleer-muys een Carvelle hadde verovert met ontrent hondert en vijftich kisten Suyckeren. De Capiteyn van

Anno 1634.

Augustus.

Anno 1634. de Pegasus hadde eenighe daghen te voren oock een Caravelle aen strandt ghejaeght/ de welcke aldaer bleef sitten / ende alsoo sich maer een man ofte drie op de selve verthoonden / meynden sy datter geen meer volck op en was / manden haer Boot / ende sonden het daer naer toe / om de Caravelle te bemachtighen: doch ons volck over-kommende in de Caravelle / was de selve vol Soldaten/ die haer bedeckt hadden ghehouden om de onse te abuseren: soo dat een deel van ons volck doot wiert gheslaghen ofte ghevanghen / ende eenighe spronghen over boordt/ ende salveerden sich met swemmen; 't Boot bleef daer mede inde loop. Den sevenden sonden de onse van Tamarica drie of vier duysent pondt Brasilie-hout / welck sy hadden af-ghehaelt / door aen-wijsinghe van den Piloot / uyt een plaetse daer 't verborgen lagh. Des anderendaeghs nam de Colonel een tocht voor met vijf hondert man naer Rio de Jangada; marcheerde door de Rieviere by 't Fort Æmilia, ende soo voorts langhs strandt/ dan kommende weder aen de voorseyde Rieviere / vondt de selve te diep / ende alsoo over seker oude binten plancken meynde te legghen / wierdt de vyandt/ die aen de over-zijde een Trenchement hadde / ons volck ghewaer / ende gaf den alarm; soo dat de Colonel onverrichter saecke moest weder keeren sonder de vyandt anders yewers te rescontreren. Den neghenden arriveerde aldaer uyt 't Vaderlandt met de Schepen de Salmander, Mauritius, ende Meerminne, ende een vierde Schip / de Heer Colonel Christopher Artischau Artiszeuski met sijne Compagnie/ ende de Compagnien van Capiteyn Jacob Verdoes ende Capiteyn Jacob Hinderson, starck te samen vier hondert ses-en-tseventich koppen: dit waren drie Compagnien vande neghen die de Vergaderinghe der XIX. in 't voor-jaer hadde ghresolveert onder 't commando vande voorseyde Colonel tot secours derwaerts te seynden / alle aen-gheleght op 't ghetal van twee hondert koppen elck. 't Jacht de Spieringh den derden deser uyt-ghesonden naer Barra Grande, om sich te voeghen by den Tijgher, ghemoete onderwegen een Barcke met hondert en vijftich kisten Suyckeren gheladen / welcke teghen de wal gheraeckte/ ende 't volck siende dat van ons Jacht vervolght wierden/ liep daer uyt/ ende staecken de Bercke inden brandt; doch ons volck wasser soo tijdelijck by / dat den selven weder blusten: 't wandt was al verbrandt / ende eenighe Suyckeren beschadicht: brochten die soo op naer 't Reciff den twaelfden deser / was ghekommen uyt Camarigibi. Den derthienden wierdt de Compagnie van Marten Vieron ghesonden naer Tamarica, om garnisoen te houden in 't Fort Oragnien; die van Jacobus Petri wierdt op de Barra gheleght/ ende werdt het Stedeken de naem ghegheven Schuppe; ende 't Fort aen de Afogados ghenaemt Prins Wilhelm; ende 't Fort aen de Cabo, Gijsselingh. De Pegasus wierdt mede gheladen met Suyckeren. Den sesthienden zijn in Zee ghelopen de Jachten Ceulen, Licht-hart, de Spreeuw, met de Spieringh, om onder het beleydt van Capiteyn Willem Cornelisz. te houden in ende om Barra Grande, ende voorts met eenighe Jachten ende Soldaten / daer ontrent te ondersoecken/ wat ghelegentheyt aldaer ende in de Zuydelijcke Havenen was/ om voordeel voor de Compagnie te doen / ende de vyandt af-breuck/ waer toe hem ordre ghegheven was/ soo het noodt ware/ de andere kruyssende Jachten mede te employeren: ende soo dat niet ghenoegh was / soudemen op sijn versoeck / meer volcks ende Schepen seynden; ende op dat te beter kondtschap mochte bekommen / zijn mede ghesonden Domingo Fernandes, ende de Piloot Louis. Den vier-en-twintighsten is in Zee ghelopen 't Jacht de Katte naer Pariba, met den Commandeur Smient, om over het esquadre / daer kruyssende/ te commanderen. 't Schip de Goude Sonne, nu klaer zijnde/ vervoeghde sich naer Barra Grande, om daer op de wacht / ende tot een retraitte vande Jachten / te legghen. Den vijf-en-twintighsten arriveerde aldaer 't Schip

de

de Goude Kroon uyt de Mase, met neghen-en-tneghentich Soldaten / onder Capiteyn Philip Loduwicksz. du Thier, hadden wel vijf maenden onder-weghen gheweest. Den ses-en-twintighsten arriveerde 't Jacht de Vleer-muys, de welcke ontrent Pariba hadde verovert een Barcke genaemt Nostra Sennora de Guadelupe, kommende uyt Rio Jangada; ende alsoo de selve seer leck was/ ende vreesden voor sincken / hadde daer uyt ghelost vier-en-tachtich kisten Suyckeren/ ende derthien hondert ende tseventich stucken Brasilie-hout. Den acht-en-twintighsten quam 't Jachtjen Ceulen, op-ghesonden by Capiteyn Willem Cornelisz., uyt Barra Grande, met eenighe onderrichtinghe van den toe-standt der saecken aldaer; ende hoe dat de Sergeant Willem Jansz. met een partij in 't Landt was geweest/ ende gemoet twee Karren met een Convoy vande vyandt / d'welck gheslaghen hadden / ende goeden buyt bekommen: de Sparwer bracht mede aen neghen hondert pondt Brasil-hout / die inde Pegasus wierden gheladen. Den neghen-en-twintighsten arriveerde Capiteyn Jacob Hes met de Sout-bergh, met een Barcke / ghenaemt Nostra Sennora de Monserrate, die hy ghenomen hadde ontrent Camarigibi, gheladen met Meel/ eenighe pijpen Wijn / Ammunitie ende stuck-goederen / kommende van Lisbona. Den lesten arriveerde mede aldaer 't Schip de Fortuyn, Capiteyn Laurens Jansz., op-brenghende een Schip welck hy verovert hadde ontrent Sergippe del Rey, gheladen met hondert ende veertich pijpen Wijn / ende eenighe stuck-goederen. Aen de Cabo S[r] Augustin en is alle dese tijdt niet sonders voor-ghevallen / dan dat onse palissaden te met by de vyandt in stucken werden gheschoten / ende by onse stracx weder gerepareert. De vyandt hadde daer weder een nieuwe Baterije ghemaeckt / uyt de welcke hy somwijlen schoot op onse Redoute op 't Puntal. Daer lagen van de onse in garnisoen ses Compagnien/ doch niet machtich genoegh om veel tochten landt-waert in te doen/ als alleen somtijdts eenighe verversinghe te halen voor de siecken op de Rieviere van Poyuca. Alsoo der Heeren Ghedelegeerde Bewinthebberen tijdt/ welck sy aldaer verbonden waren te blijven / nu haest ten eynde liep / soo hebben sy (niet teghenstaende het ernstich versoeck aen haer ghedaen van weghen de Compagnie/ als mede het aen-schrijven van hare Hoogh-Mogh. Heeren Staten Generael/ ende sijn Vorstelijcke Ghenade den Heere Prince van Oragnien) haer selfs tot de weder-komste van langher-handt gaen bereyden. Sy hadden verscheyden redenen die haer bewogen om niet langher aldaer te verblijven; doch haer moveerde alder-meest / als daer naer heeft ghebleken / dat sy te ghemoet saghen / een groote schaersheyt van Vivres daer ons volck aldaer in hadde te vervallen / indien uyt het Vaderlandt niet spoedelijck daer in en wierde voorsien: haer grootste sorghe was voor haer vertreck aldaer soo goede ordre op de Regeringhe/ soo in 't Politicq als Militair ende Administratie van des Compagnies middelen ende inkomste / te stellen / als moghelijck was: desweghen sy dan noodich oordeelende dat de Colonel Sigismundus van Schuppe daer noch voor een tijdt verbleve / alle redenen hebben voor-ghewendt om de selve daer toe te beweghen; ghelijck dan oock 't selve hebben verkreghen / hoe-wel sijne E. al een gheruymen tijdt voor-ghenomen hadde / sich van daer te retireren. Haer naeste sorge was / hoe sy het souden maecken tusschen de twee Colonels, ten eynde daer gheen jalousie ende oneenigheden tusschen haer / tot ondienste vande Compagnie/ en mochte ontstaen / doch hebben de Colonel Artichau soo redelijck in desen ghevonden / dat / niet teghenstaende hem in 't Vaderlandt was belooft/ dat hy onder niemandt soude staen als onder de Heeren Ghedelegeerde Bewinthebberen / te vreden is geweest sich onder die Colonel Schuppe te stellen / ende de selve de naem van Cheef te laten hebben / ende zijn voorts by de Heeren Ghedelegeerde eenighe Artikelen beraemt / alle streckende tot

Anno 1634.

ANNO 1634. onder-hout van goede eenighept / soo wel tusschen de respective Militaire Hoofden ; als tusschen de Politique Raden ende de Militie : ende hebben voorts de minder Officieren voorschreven / soo veel de gheleghenthept wilde lijden / gheavanceert / naer dat ghedurende haer E. verblijven aldaer / bevonden hadden / haer compoortement gemeriteert te hebben. Lieten de Plaetsen beset als volght: Op Rio Grande in 't Fort Ceulen commandeerde Capiteyn George Garstman met sijn Compagnie vier-roers / ende eenich ghecommandeert volck / t'samen ontrent twee hondert te voet; waer by noch waren ghesonden tsestich Ruyters / om in 't Landt te stropen. Op het Eylandt Tamarica commandeerde de Major Jean d'Escars met sijn Compagnie / ende de vier-roers van Capiteyn Tourlon. In 't Fort Oragnie Capiteyn Jacobus Petri: de welcke daer naer mede is boven ghelegt / ende 't Fort beset met de nieuwe Zeeuwsche Compagnie van Capiteyn Martin Vieron: nevens dese Soldaten waren op 't Eylandt een goedt getal vrije Lieden ende Negros die 't Landt begonden te bouwen: ende op de passen naer 't vaste Landt laghen Brandtwachten: daer Abel Pietersz. toe-sicht op hadde. In 't Fort de Bruyne lagh Capiteyn Daye met sijn Compagnie. In 't Fort Wardenburgh Capiteyn Valet. In 't Fort Ernestus Capiteyn Jan Hick ende Malborgh. Op Antonio Vaaz de Compagnien van de Heer Colonel ende Cheef Schuppe, vande Major Goedlad ofte Bongarson, van Capiteyn Picard, van Capiteyn Bouue, Capiteyn Verdoes, Capiteyn Langley, ende Capiteyn du Thier. Op Vloyen-burgh lagh Capiteyn Duyven-hoff met sijn Compagnie vier-roers. In 't Fort Fredrick Hendrick de Compagnien van Capiteyn Wildt-schut, van Capiteyn Hinderson, Capiteyn vanden Brande, ende Capiteyn Prevost. In Æmilia de Compagnie van Capiteyn Lormiere. Inde Afogados die van Capiteyn Ley ende Capiteyn Christiaensz., daer over de Major Beyer commandeerde. Aen de Cabo commandeerde de Major de Vries met sijn Compagnie / die van Capiteyn Mansveldt, van Gilbert, van Nicolson, ende Duynkercker. Op 't Reciff waren de Compagnien vande Heeren Ghedelegeerde, daer Capiteyn over was Nicolaes van Velthem, die vande Heer Colonel Artishofski, ende die vande Major Cornelis Bayer, beneffens twee Compagnien Burghers / vande Heer Willem Schotte ende de Fiscael Nicolaes de Ridder. De Regeringe was ghestelt aen de Politique Raden / de welcke doen waren de Heer Servacius Carpentier, Willem Schotte, Jacob Stachouwer: de Militaire Hoofden de Heer Sigismundus van Schuppe, Colonel ende Cheef, ende de Colonel Christofer van Artischau, de Fiscael ende Pensionaris vanden Raedt Nicolaes de Ridder: ende den Raedt wierdt den dertighsten September vermeerdert met Balthasar Wijntjens: ende daer naer den seventhienden October met Ippo Eyssens van Groeninghen. Aldus op alles / naer haer vermoghen / goede ordre ghestelt / ende een yeder tot sijn schuldighe plicht vermaendt hebbende / met belofte dat sy t'huys ghekommen zijnde / een yeders goede diensten aen de Compagnie ghedaen / hare Heeren Meesters souden bekent maecken: doch insonderhept / dat sy de Vergaderinghe der XIX. ende de respective Cameren op 't ernstighste souden aen-manen / om op 't alder-spoedighste te versorghen alles wes sy bevonden hadden daer gebrekich te wesen: haer versekerende dat alles tijdelijck soude werden beschickt / sulcx dat haer daer vry op mochten verlaten: soo hebben de ghemelte Heeren dry Schepen / te weten: Goeree, Campen, ende de Pegasus, nevens 't Jacht de Exter, doen veerdich maecken / om daer mede naer 't Vaderlandt te zeylen; ende hebben daer in doen laden acht hondert ende sesen-twintich soo kisten als vaten met Suycker; ende seven-en-twintich duysent ponden Brasilie hout; nevens verscheyden kleynigheden: ende zijn met de voorseyde Schepen van 't Reciff t'zeyl gegaen in 't begin vande maendt September: September.

ende

ende den festen November in 't Vaderlandt aen-gelandt. Op dat volkoment- lijck mach blijcken wat diensten sy de Compagnie / den tijdt van haer verblij- ven in Brasil, hebben ghedaen/ soo sullen hier sommierlijck in voegen wat goe- deren sy van tijdt tot tijdt hebben over-ghesonden. Vanden beginne van hare Directie ende Gouverno inde veroverde Plaetsen in Brasil, werden by haer E. in diversche Schepen vanden achtsten October des jaers twee-en-dertich / tot den ses-en-twintighsten Augusti des jaers vier-en-dertich / af-gheschеept (de welcke oock alle voorspoedelijck in 't Vaderlandt zijn aen-ghekommen) vier duysent acht hondert ende vijf-en-tachtich kisten Suyckeren; ende lieten in Brasil noch in voor-raedt ses hondert ende vier-en-dertich kisten; soo dat in alles tot nut vande Compagnie hadden bekommen vijf duysent vijf hondert ende neghenthien kisten Suyckeren / de welcke de Compagnie hier te Lande hebben uyt-ghebracht sesthien hondert ende vijf-en-vijftich duysent ende seven hondert Gulden. Sonden insghelijcks inde selve tijdt over hondert neghen-en-vijftich duysent neghen hondert ende neghen-en-dertich ponden Brasilie-hout, ende lieten aldaer in voor-raedt noch twee-en-dertich duysent ende acht-en-vijftich pondt; hier weerdich gheacht twee-en-tseventich duysent Gulden. In de selve tijdt werden by de onse verovert ende aen 't Reciff op-ghebracht een-en-dertich soo Schepen als Bercken ofte Carvellen/ ghеladen met goede- ren die daer te Lande zijn tot nut vande Compagnie verbruyckt ende weerdich bevonden in alles vijf hondert en veerthien duysent Gulden. Van welcke ver- overde Schepen dese volghende seven tot dienste vande Compagnie zijn uyt-gherust ende daer ghebruyckt ghеworden:

Het Schip den Enghel S[t] Michiel, ghemonteert met acht stucken.
Het Jacht Tamarica, ghemonteert met acht stucken.
De Fluyt de Zee-Ridder, ghemonteert met acht stucken.
Het Schip de Exter, ghemonteert met thien stucken.
Het Jacht Gijsselingh, ghemonteert met ses stucken.
Het Jacht Schuppe, ghemonteert met acht stucken.
Het Jacht Tamarica, ghemonteert met vier stucken.

Sulcx dat bevonden werdt dat by de voornoemde Heeren Ghedelegeerde Be- winthebberen tot nut vande Compagnie waren bekommen ende over-ghe- sonden/ ofte ginder ghebruyckt / by de dry-en-twintich tonnen Gouts. Korts naer haer vertreck uyt Brasil werden by exacte monsteringhe bevonden aldaer te wesen een-en-veertich hondert ende ses-en-dertich Soldaten / verdeelt in twee-en-dertich Compagnien; waer onder waren over de ses hondert siecken: ende van dese quamen met haer over hondert en vijf ghesonde / ende een-en-vijftich siecke ofte verlemde Soldaten. Sy lieten aldaer op de Custe twee-en-dertich soo Schepen als Jachten / ghemant met duysent ende seven-en-tach- tentich Boots-ghesellen: die op verscheyden oorden uyt waren om te kruyssen/ ende op des vyandts Schepen te passen: boven noch vier Schepen ofte Jach- ten die binnen de Haven van de Cabo S[t] Augustin lagen/ ghemant met hondert ende een-en-veertich Matroosen: ende ses die binnen de Haven van Pernam-buc laghen/ gemant met dry hondert Matroosen. Sulcx dat op haer vertreck aldaer bleven over de vier duysent Soldaten; ende over de vijfthien hondert Boots-gesellen: ende twee-en-veertich soo Schepen als Jachten. De Heeren Ghedelegeerde / in voeghen als voren / vertrocken zijnde / ende de Politiquen Raedt in sijne Regeringe gheinstalleert; wierden daer den tweeden September door 't Schip Domburgh op-ghebracht / uyt 't Schip by Jan Oly-beeck ver- overt; neghen-en-twintich pijpen Wijn/ ende weynighe andere goederen; dry gotelinghen ende twee steen-stucken: ende den derden September, door 't Wa- pen van Hoorn, twee Tapuyas aen-ghebracht van Rio Grande, van welcke wy hier

Anno 1634.

Anno 1634. hier naer breeder sullen spreken. Den vijfden arriveerden 't Schip de Swaen van Zeelandt, met hondert ende tseventich Soldaten/ nevens den Major Goedlad ende Capiteyn Jacob vanden Brande. Den sesten vertrock de Salmander, om voor de Bahia te kruyssen. Het volck dagheliicx uyt Hollandt meer ende meer aen-kommende / wert aen 't Klooster op Antonio Vaaz een Loogie ghestelt daer men ontrent twee hondert man onder konde laten. Den twaelfden September werdt een tocht ghedaen by de Capiteynen Picard, Duyven-hoff, ende Hick, met ontrent dry hondert man / den pas van St Laurenzo op / alwaer een Huys stondt toe-behoorende Antonio d'Albuquerque, welck sy in brandt staecken: die van 't Reaf den alarm vernomen hebbende / waren daer op uyt gekommen/ ende verwachtende de onse op de groote Pleyn / hadden haer in embuscade gegheleght in een pas die de onse mosten door kommen: onse troupen aen-kommende / viel de vyandt uyt / ende wert over ende weder sterck gheschermutseert/ doch de onse sloeghen de vyandt vande pas/ openden dien / ende quamen alsoo weder inde Affogados, hebbende ter weder-zijden eenighe dooden ende ghequetste. Den vijfthienden quamen te reede twee Schepen ende twee Jachten/ die voor de Bahia de todos los Santos ghekruyst hadden; ende verhaelden / uyt de mondt van eenen die over quam met een Cangale ofte Vlottjen / datter wel vijftich of tsestich soo Schepen als Barcken daer laghen; die wel twee-mael ofte dry-malen ghe laden ende weder ontladen waren; om datse onse Schepen daer voor saghen kruyssen / soo en wilde de Gouverneur niemandt uyt laten. Daer was de meeste miserie vande wereldt / weghen het groot ghebreck van alles. Het Schip Deventer was daer slaeghs gheweest met een Marsilianer, op-hebbende veerthien gotelinghen / ende kommende uyter Zee: doch alsoo hy dicht onder de wal ende St Antonio geraeckte / van waer hy hulpe bequam/ soo moesten hem verlaten met verlies van vijf man ende vier ghequetste. Den sesthienden arriveerde het Schip Erasmus van Rotterdam, met hondert en ses Soldaten. Den Raedt was ondertusschen besich om te beraden wat best met het volck te doen was tot af-breucke vande vyandt / ende resolveerden eyndelijck dat de Colonel Sigismundus van Schuppe, nevens den Commandeur Licht-hart, een tocht souden doen om de Zuydt / ende alle Havenen daer om her aen-doen ende besichtighen: te meer / om dat Capiteyn Willem Cornelisz. met een verovert Passagie-Berexken op-ghekommen / sich hadde gheinformeert op alle de Rievieren om de Zuydt ghelegen / ende uyt verscheyden ghevanghenen vernomen / dat in de selve veel Suyckeren in Schepen ende aen landt waren te bekommen. Haer werden toe-ghestelt de volghende Jachten/ Mauritius als Ammirael, Domburgh, Zuydt-Sterre, Vleer-muys, Goudt-Vinck, Windt-hondt van Amsterdam, Windt-hondt van Hoorn, ende Pernambuco: inde welcke sich embarqueerden ses Compagnien / te weten: de Compagnie van de Colonel Schuppe, van Capiteyn Picard, Mansveldt, Duyven-hoff, Henderson ende Malburgh, t'samen sterck vijf hondert en tseventich mannen: gingen van 't Reciff t'zeyl den twee-en-twintighsten September. In 't begin van dit jaer hebben wy verhaelt hoe dat den Oversten Jandovi met sijne Tapuyas by de onse was gekommen aen Rio Grande, ende hoe den Commandeur Garstman hare komste ende verrichtinghe in 't laeste van Martio de Heeren Ghedelegeerde hadde verwitticht/ doch dat sijnen brief eerst in April op 't Reciff was ghekommen: de antwoorde vande voorseyde Heeren quam oock seer traegh te rugghe: ende wiert den Commandeur eerst behandicht den ses-en-twintighsten Junij, De Tapuyas hadden daer-en-tusschen noch twee tochten met de onse in 't Landt ghedaen naer Coniahu ende Barra-Conaiu. Inde eerste sloegen sy in 't gaen seven-en-dertich koppen doot / ende in 't weder-keeren een-en-dertich: op de tweede / als haer de Portugesen versterckt hadden/ ende op de onse

aen-

aen-vielen / leyden de Wilde in embuscade / ende onversiens op-rijsende / sloegen sy hondert ende tsestich man soo Portugesen als Brasilianen. Daer naer vertrock Jandovi met alle vriendtschap weder naer sijn Landt / nam mede ses van onse musquettiers / ende liet in der selver Plaetse sijn Soone / ende sijn Broeder Caracara, ende noch een derde. De Commandeur Garstman de antwoorde vande Heeren nu bekommen hebbende / sondt den jonghen Jandovi, met twee andere Brasilianen / naer sijn Vader / om de selve te boodtschappen / datter een Schip met de antwoorde was gekommen / versoeckende dat hy hem weder naer Rio Grande wilde vervoegen / om met den anderen breeder te spreken: maer de Vader sondt sijnen Soone / nevens Copun, Stief-Soone van Weletyawa ofte Beretyawa sijnen Neve / ende principaelste Capiteyn / ende noch thien Tapuyas, als mede vier van onse Soldaten / te rugghe / ende liet aen de Commandeur segggen / dat hy besich was / ende in onderhandelinghe met eenighe andere Tapuyas, om de selve mede te trecken in onse alliantie / ende dat hy 't selve te weghe ghebracht hebbende / met meerder macht wilde kommen om de Portugesen / nevens ons / te bestrijden. De Tapuyas werden met eenige kleyne gheschencken / ende ses van ons volck / weder ghesonden naer den Oversten / maer den jonghen Jandovi ende Copun bleven op het Casteel van Rio Grande: ende werden korts daer naer by de Commandeur ghesonden naer 't Reciff, ten deele / op dat sy ons Volck ende Forten / daer sy seer begeerich naer waren / mochten sien; doch meest / om te dooden de quade raporten die eenighe andere Tapuyas hadden ghestropt / ende haer in 't hooft ghesteken / als dat ons volck meest verslaghen was / ende dat de weynighe / die noch overich waren / haer gereedt maeckten om te vertrecken / ende haer-lieden te verlaten / als voor desen ghedaen hadden. Dese Jonghelinghen quamen op 't Reciff in September (als voren gheseght) naer dat de Heeren Ghedelegeerde Bewinthebberen vertrocken waren; men liet haer 't Volck ende Forten besichtighen / waer aen sy een goedt ghenoeghen namen / ende dreyghden haer te wreecken over de wilde die haer hadden gesocht met valscheyt te bedriegen. Den Raedt hier op dese saecke vande Tapuyas wat naerder ter harten nemende / ghelijck dan meer-mael uyt het Vadtrlandt / weghen 't employeren van dese Wilden / was gheschreven / heeft goedt ghevonden den Politiquen Raedt Jacob Stachouwer, nevens de Colonel Artichofski, naer Rio Grande te seynden / om te sien wat voordeel men uyt dese Wilde trecken konde / ende hoe men hare hulpe tot meesten dienste vande Compagnie / ende af-breuck vande vyandt soude konnen gebruycken. Dese twee Heeren dan vertrocken van 't Reciff den dryen-twintighsten September, met haer nemende de Compagnie van Capiteyn Baut, sterck twee-en-tneghentich koppen / ende arriveerden aen Rio Grande den vijf-en-twintighsten der selver maendt. Sy spraken stracx met Caracara, Broeder van Jandovi, doch de selve en wilde hem / sonder kennis ende bevel van sijn Broeder / nergens in-laten: weswheghen sy dan den tweeden October den Tolck Antonio Parapoava hebben af-ghesonden / hem schriftelijck belastende / den Oversten ofte Koningh Jandovi te segghen; dat aen Rio Grande gekommen waren twee vande principaelste Heeren van 't Reciff, om met hem van twee dinghen te handelen: eerstelijck / van een accoordt met hem te maecken / op dat hy voort-aen weten mochte / wat hy voor sijne moeyte sal hebben te verwachten / soo wanneer hy tot hulpe soude werden gheroepen: ten anderen / om met hem te spreecken van eenen aenslagh teghen de de Portugesen / die men van meyninghe is op 't spoedighste in 't werck te stellen; weswheghen hy wel haest diende te kommen / want qualijck langher als twintich daghen souden konnen vertoeven; versochten mede / dat hy yemandt voor-uyt wilde seynden / om haer van sijne komste te verwittighen; op dat men mede ghereedt

ANNO 1634.

October.

Anno 1634. mochte zijn / om 't werck / t'sijnder aen-komste / datelijck te beginnen. Desen Bode aldus af-gheveerdicht hebbende / om den tijdt wel te over-brenghen / soo ginghen de voornoemde Heeren somtijdts / met twintich ofte dertich man / acht ofte thien mijlen in 't Landt / ende vernachten inde verlaten Huysen / die hier ende daer inde Bosschen stonden / ende besagen de ghelegentheyt van 't Landt ende de Rievieren. 't Landt (naer het verhael vande Colonel, welcken hier in volge) is soo schoon ende vruchtbaer/ dat men 't niet beter soude konnen wenschen/ doch sagen daer niet een mensche/ soo was alle 't volck verlopen/ soo uyt vreese voor de onse/ doch meest/ als wel te vermoeden was / vande Tapuyas; de welcke sy / weghen hare wreetheyt / meer vreesen als den Duyvel / wetende datse niemandt quartier en geven/ ende niet de Menschen alleen/ maer oock de Beesten doot-slaen ende vernielen; gheliijck daer in een Huys te sien was daer 't ghebeente lagh van meer als twee hondert Beesten / by haer in een Hecken doot gheslaghen. De Rieviere van Rio Grande bevonden sich selfs doot te lopen ontrent vier mijlen boven het Casteel / niet tegenstaende inde mondt wel soo breedt is als de Maze, soo dat sy haer verwonderden waer van sy de naem van Grande eertijdts bekommen hadde. De Inwoonders verklaerden / dat wel eer grooter was gheweest/ niet wetende waer de vloet hem gekeert hadde, thoonden mede een diepe drooge dellinghe / door de welcke sy verklaerden dese Rieviere eertijdts haren loop gehadt te hebben; ende de Tapuyas seyden/ datse door dese dellinghe drie heele weken eens te landt-waert in waren ghetrocken/ levende by de jachte / Cayous, ende voorts allerhande wortelen: waer onder oock is quantiteyt van Salsaparilla: men vindt in dit ghewest tamelijck goedt Brasilie-hout in overvloet / Beesten maer in redelijck ghetale / ende niet soo vele als elders. De Colonel Artichofski onder-vraeghde mede neerstelijck de gheleghentheyt van dese Tapuyas, daer nu mede te handelen hadde / ende hoewel slechtelijck van Tolck versien was/ (onse Brasilianen de andere niet half verstaende) soo vernam uyt Caracara, des Koninghs Broeder / 't ghene wy dienstich hebben ghevonden hier in te voeghen / te meer/ om dat de selve Heere ons versekert / bevonden te hebben dat de verklaringhe van Caracara, met de ghetuyghenisse van vele andere over een quam. De Tapuyas, daer Jandovi het Hooft van was / is een Natie welcke gheen vaste wooninghe en heeft / maer van tijdt tot tijdt verandert; de Wijven de Hutten ende Hamacken haer Mans naer dragende / worden by de andere Natien van Brasilianen / ende hare naeburighe Tapuyas, ghenaemt Tararyuck: rekenen voor haer eyghen Landt een groot ghewest / begrepen tusschen vijf Rievieren; de eerste kommende van Rio Grande naer het landt toe / noemen de andere Brasilianen Wararugi ende de Tapujen Oçiunon, door dien sy haer op de mijlen niet en verstaen / en konde men uyt hun niet leeren hoe verre dese eyghentlijck gheleghen was van Rio Grande, maer seyden / dat sy desen wegh met Vrouwen ende Kinderen marcherende deden in thien dagen / anders alleen in vijf. De tweede noemen beyde de Natien Quoaouguh, ende is een dagh reyse voorder gheleghen. De derde Oçioro, noch twee dagh reysen voorder. De vierde Upanema, wat minder als twee dagh reysen. De vijfde Woroiguh, een halve dagh reyse voorder: dit souden al groote Rievieren zijn / naer haer segghen / ende hoogh uyt het Landt kommen. Hy verhaelde voorder twee Saut-pannen in haer Landt te wesen/ die sy noemen Carawaretama; de eene dicht by de Zee; de andere hoogh in 't Landt; welcke laeste een van onse Soldaten/ die met haer in 't Landt was geweest / verklaerde ghesien te hebben / wel acht mijlen in 't ronde. Hy noemde mede twee hooghe gheberghten / d'een in haer tale Cowouyzy, ende by de andere Brasilianen Moytyapoa ghenaemt / daer men voor-by moet eer men te Oçiunon komt/ 't ander by haer Pookiciabo, ende by de andere Pepetama; gheleghen

leghen tusschen Guoacugh ende Oçioro. Soo dat haer landt al verre moet strecken / ende apparent tot Siara toe / 't welck sy rekenen haer mede toe te behooren / ende gaerne de Portugesen wederom wilden ontnemen. Dese Natie is in ghetale / met Vrouwen ende Kinderen / ontrent sesthien hondert sterck / naer gissinge van de onse / die in haer Landt zijn gheweest; ende om beter de kost te krijghen / soo slaen haer ghemeenelijck neder in twee partijen; de eene met Jandovi, ende de andere met Wesetyawa ofte Beretyawa, die meest het jongh volck onder hem heeft. Caracara noemde vijf Natien / welcker alliantie by Jandovi werdt aen-gesocht. De Arykeuma op Brasiliaens / ende Aciki op Tapuyas genaemt / welcker Koningh ofte Overste was Coctaouly, heel swack van volck / ende by Jandovi by-naer t'onder ghebracht. De tweede is in beyde de Talen Juckeryjou, ende haren Koningh Marakaou, de welcke voor desen de Portugesen in 't Arrayal tegen de onse dienst hebben gedaen / nevens die van Syara. De derde op Brasiliaens Kereryjou, ende op Tapuyas Ocioneciou, ende haren Koningh Nonhu. De vierde op beyde Talen Pajoke, ende haren Koningh Kidoa. De vijfde op beyde Talen Aponoryjou, ende haren Koningh Jarepo. De twee laeste Natien soo machtich als Jandovi, de dry eerste niet: woonen al om her de palen van Jandovi, soo by de Zee als binnens Landts: ende moeten al met Jandovi den drooghen wegh passeren door 't gheberghte Moytyapao, om aen Rio Grande by ons te kommen / soo dat niet wel by ons konnen geraecken dan inde regen-maenden / of als 't inde Soomer seer gheregent heeft. Onder hare vyanden noemden hy vier Gheslachten. Het eerste in beyde Talen ghenaemt Jemho, ende haren Koningh Kischonon, soo verre af ghelegen / dat noyt eenighe kennis ofte onder-handelingh met de Christenen hebben ghehadt. Het tweede Gheslachte in beyde spraken Woyana, ende haren Koningh Waracapawassu. Het derde in beyde spraken Caryry, ende haren Koningh Kinioonkoiou, die verre achter het Arrayal van Parnambuco woonen / ende met de Portugesen vrindtschap houden. Het vierde Caryrywassu, ende haren Koningh Carapoto, die oock ontrent 't selve geweste woonen / dicht by de andere. De dry laeste hebben de Portugesen teghen de onse ghedient / ende hebben hare Dorpen ende Wooninghen daerse in verblijven. Hy kenden mede de Waymmores, die niet verder ghewoon zijn te kommen dan van de Bahia af tot Rio St Francisco.

ANNO 1634.

Keeren nu tot de verrichtinghe van den Tolck Antonio, den tweeden October naer Jandovi af-gesonden: dese ghemoete by de wegh een troupe Tapuyas, die ghelept wierden by Commendaoura, de Soone van Jandovis Suster: dese Suster was in alsoo grooten aensien by de Tapuyas, als Jandovi selfs / ende naer het seggh en van alle de Wilde / soo hadde haer Soon Commendaoura, naer de aflijvigheyt van Jandovi, inde regeringhe te succederen; gheen ghebruyck by haer wesende dat de Soonen den Vader volghden: dese hadde by hem noch een ander Capiteyn / ghenoemt Comathy, Soone van Jandovis Broeder / voorts vier-en-veertich mannen. Commendaoura behielt den Tolck by sich / ende liet hem niet voort trecken / segghende dat hy van Jandovi volle last mede brochte: sondt twee Brasilianen af tot de onse / om dit te boodtschappen / die den thienden October by de onse quamen; ende 's anderdaeghs 's middaghs quam Commendaoura met de sijne aen Rio Grande, ende werdt den twaelfden verhoort. Sijn aen-brengen was / dat Jandovi met alle sijn macht niet en hadde konnen af-kommen / door dien dry dagh reysens van Ocyonon af in 't geberghte Moytiapa des Soomers gheen versch water en is te bekommen / als alleen weynich dat hier ende daer inde klippen niet uyt-ghedrooght en is / ende het water dat inde leeghten wert ghevonden / is seer brack: dat oock niet en wiste ofte Conayou noch inde Portugesen handen was: ende offer

Anno 1634. macht ghenoegh by de onse was om 't selve aen te tasten / ende alsoo mede verhindert werdt door den rouw over de doot van sijn Vrouwe ende eenighe Vrienden / soo hadde hy Commendaoura af-gesonden / om sich van alles breeder te informeren / ende op 't spoedighste weder te keeren. Hier op is des anderendaeghs by de onse gheantwoordt / ende zijn verscheyden onder-spraecken met dese ghehouden / die wy hier voor-by gaen / om dat 't voornaemste ghenoegh te sien is by den in-houdt vanden brief die door den Tolck aen Jandovi, nevens dese Wilde / wierdt af-ghesonden / luydende in onse Tale als volght: De Hollandtsche Heeren laten Jandovi, Koningh van Tararyon, vriendelijck groeten / ende laten weten / datse gaerne hem selfs ghesproken hadden / wegen twee oorsaecken; de eerste / dat wy met hem besluyten willen / wat wy hem geven souden / elcke reyse als hy met sijn volck by ons sal kommen / om teghen de Portugesen te oorloghen / want 't is ons niet lief ghehoort te hebben / dat hy en sijn volck qualijck te vreden waren / alsse van Rio Grande wegh ginghen; maer wy en hebben geene schult / om dat hy ons 't selve niet te voren heeft laten weten; want wy van sijne komste niet wetende / hadden alreede andere dingen begonnen / daer wy niet af en konden scheyden, oock en hadden gheen goede windt / om by hem te kommen. Als hy op een ander-mael kommen wil / soo moet hy altoos yemandt voor-uyt seynden / die de tijdinghe van sijne komste in tijdts brenght / soo konnen wy mede een over-slagh maecken / om met hem ghelijck te beginnen: soo hy ons niet by tijdts van sijn komste waerschouwt / soo en kan sijn kommen ons niet nut wesen. De andere oorsaecke is / dat wy voor-ghenomen hebben Pariba in te nemen / ende ondertusschen dat wy voor Pariba besich zijn / een goede partije van ons volck by de sijne te voegen, op dat hy der Portugesen Landt bederve; want alsse uyt het Landt geen proviande krijghen / moeten sy 't selve ende alle hare Forten verlaten / want / langhs de Zee en kan haer uyt Portugael niet meer toe kommen / alle Havens by onse Schepen wel beset zijnde: welcken tocht voor hem ende sijn volck seer profijtelijck soude vallen / want het Landt / dat wy bederven willen / is vol goets in alle Ingenios, soo datter meer buyts sal vallen / als sijn ende ons volck sullen konnen wegh-draghen. Sijn volck / welck hy met Commendaoura tot ons ghesonden heeft / om Canajou in te nemen / is ons niet noodich gheweest / want wy die Plaetse niet begeren / om datter gheen goede Haven is voor de Schepen / ende niet weerdich de onkosten van besettinghe: als wy eens met den anderen naer Pariba gaen / soo sullen wy onsen wegh daer over nemen / ende alles tot de grondt slechten; wy seynden sijn volck te rugghe / ende nemen een partije daer van nevens Commendaoura met ons naer 't Reciff, daerse ons Volck ende Forten moghen sien / ende hem van alles rapoort brenghen / wy bedancken hem even-wel van sijne goede gunste / ende is ons soo lief als of wijse ghebruyckt hadden: hy ghelieve sich volkomentlijck ghereet te houden / ende effen-wel niet eer te kommen / voor dat Commendaoura tot hem sal weder-kommen; de welcke wy sullen af-veerdigen soo haest als wy den tijdt van de belegeringhe sullen besloten hebben in onsen Raedt / ende sullen hem dan van alles breeder onder-richten: mach daer-en-tusschen met de andere Koninghen handelen / op dat soo vele volcx met brenghen als immers konnen / want hier sal buyts genoegh voor alle vallen. Wy seynden aen hem gheschencken / en hadden gaerne meer ghesonden / hebben niet meer Brasilianen konnen bekommen / die dien dorren wegh / daer soo weynich water is / wilden aen-nemen; ende aen sijn volck en dorsten het niet betrouwen / wetende dat sy onse packen / die wy te voren aen hem ghesonden hadden / op-ghesneden ende ghevioleert hadden. Sijn volck / d'welck hier met Commendaoura ghekommen is / hebben wy oock alle gheschencken ghegheven. De gheschencken die aen hem

hem wierden gesonden / waren dese: een Ongerlingh van Fellepe Carmosijn couleur/ een ander van Isabelle couleur / ettelijcke pacxkens met slechte kleetjens / twee dosijn Hemden; drie kleyne vergulde Hellebaerdekens / drie versilverde Houwers / een dosijn Bijlen / twee hondert Messen / ende menichte van Coralen ende diergelijcke snuysterije. Elck Tapuya, die ghekommen was/ gaven sy oock een Hemde / ende ettelijcke Messen / ende tot twee reysen den buyck vol Wijns. Aldus met dese Wilde ghedaen hebbende / ende de selve meynende wegh te seynden/ isser wat voor-gevallen / welck haer van resolutie heeft doen veranderen / want twee van onse Boots-ghesellen / de welcke nevens ses andere / inde maendt van Julio voorleden by de Portugesen waren ghevangen gheweest / ende eerst naer Pariba, ende daer naer tot Barra de Connayou ghebracht/ alwaer sy veerthien daghen aen 't Fortjen hadden ghearbeyt/ ende waren eyndelijck ghestelt op een Caravelle / ghe laden met twee hondert ende twintich kisten Suyckeren / zeyl-reedt legghende om naer Portugael te varen. Dese den derthienden Octqber voorleden uyt de Caravelle ghesprongen/ ende aen de Noordt-strandt aen-gheswommen zijnde/ quamen den vijfthienden October in Rio Grande. Hare komste gaf onse Heeren aen-leydinghe om sich vande ghelegentheyt van Pariba, van Conayou, ende andere Plaetsen wat naerder te informeren. Ende wat Pariba ofte het Stedeken Philippina belanght / sy deden daer gantsch ander onderricht van / als onse noch opt te voren van andere ghevanghens ofte over-lopers hadden vernomen: want daer andere de onse hadden wijs ghemaeckt / dat de Plaetse ront-om met een Gracht/ Trenchement/ ende Banquet omringht was/ verklaerden dese/ datter gantsch gheen Fortificatie en was / maer alleen eenighe stucxkens op de Avenuen ghestelt / als namentlijck: twee naer de Riviere toe / andere twee by de Kercke; op de wegh die naer 't strandt loopt ghelijcke twee / ende naer 't Arrayal toe van ghelijcke: dat anders een open Vlecke was / de Huysen op twee rijen ghestelt / ende voorts hier en daer verstroyt: datter weynighe Soldaten hadden ghesien / ende meest arm volck. Hadden uyt de Duynkerckers in Barra Conyaou verstaen / datter op nieuws een Fortjen was gheleght op 't Eylandeken inde Riviere / doch sy en hadden noch d'een noch d'ander Fort ghesien/ alsoo verblindt van 't strandt naer 't Stedeken waren gebracht. Van Pariba gebracht werdende naer Barra Conayou, waren langhs een karre-wegh seer ghemackelijck ghekommen tot aen de Riviere Monguangape, (wel soo breedt als Rio Grande, doch met vele ondiepten besmet) ende daer over geset zijnde/ waren langhs strandt ende een seer moeyelijcken wegh ghekommen tot een Riviercken/ welck sy moesten over-swemmen. De Fortaresse aen Barra Conayou, was naer haer segghen: een groot vier-kante dobbele Redoute / de Wallen ontrent twee mans lenghten hoogh / sonder punten ofte flancken / de hooghe commandeerde de leeghe/ ende lagen beyde aen den anderen aen 't hangen van een Bergh/ die over beyde commandeert; ende dat men op den Bergh kommen koste / sonder van 't Fort ghesien te werden; de Gracht een mans lenghte diep / ende ront-om met Palissaden omcinghelt. Dit Fort was hier by geval gheleght by een Duynkercker/ met hulpe van 't Landt-volck: want desen 't voorleden jaer met noch een ander Duynkercker by de onse aen landt ghejaeght zijnde in Baya Formosa, sijn Schip verloren / doch de meeste goederen noch geberght; hadde hem naer dese plaetse begeven/ om aldaer een nieuw Schip te bouwen van hondert lasten ende meer / ('t welck doen by-naer voltimmert was) ende om in sijn werck by de onse niet verhindert te werden/ hadde hy dese Fortificatie gheleght tot sijne bescherminghe. Hy en hadde (naer deser segghen) maer thien weerbare mannen / ende die van Conayou hadden hem eerst maer thien musquettiers / ende nu onlanghs noch thien byghe-

Anno 1634.

Anno 1634.

gheroeght: uytghenomen eenighe weynighe die onder aen 't Fort ende daer ontrent woonden: op 't Fort laghen thien stucken ende twee haecken. Verklaerden mede / datter een Barck gheladen lach soo diep dat het gat niet wel uyt mochte / ende noodtsaeckelijck soude moeten ghelicht worden: om kort te zijn / maeckten de saecke heel licht; maer wegen de wegh van Rio Grande derwaerts / gaven seer slecht onderricht / door dien sy selfs in dese haer komste wel dry Rievierkens hadden door-ghe swommen. Wegen Monguoangape gaven beter onderricht / want waren niet verre vande mondt vande Rieviere overghe set; doch en hadden gheen Fortificatie ghesien / maer hadden alleen ghehoort datter dry Schepen op de Rieviere besich waren met Suycker te laden / de welcke noch al tamelijck langh werck hadden. De Colonel Artichofski de verklaringhe van dese twee Lieden ghehoort hebbende / was seer gheneghen een proeve daer op te doen / maer andere waren swaer-hoofdich / twijffelende aen 't rapport ende aen de uyt-komste: soo dat de resolutie wierdt op-ghehouden tot den achthienden October: doen wiert eyndelijck ghere solveert dat de Colonel te lande / ende de Politique Raedt Stachouwer te water soude gaen / ende den anderen den twee-en-twintighsten souden sien aen de bestemde plaetse te ghemoeten. De Colonel nam met hem de Compagnie van Capiteyn Bauts, sterck tneghentich koppen / de Lieutenant van de Commandeur Garstman met dertich koppen / vijftich vande Ruyters sonder Peerden / ende ses-en-veertich Tapuyas; nevens twaelf Matroosen om de Bijlen / Houwelen / ende Ammunitie te draghen; in alles twee hondert ende acht-en-twintich koppen; ende ten half-weghen quamen by hem Capiteyn Francisco met twaelf Brasilianen; in 't Casteel van Rio Grande bleven noch tneghentich man. De Colonel Artichofski trock de selve nacht noch uyt / ende marcheerde vier mijlen tot aen een diep Rievierken / welck men niet passeren konde dan langhs een Boom die over 't selve lagh: soo dat eerst 's anderdaeghs passeerden; ende daer nae noch deur twee andere tot aen de Gordel / ende sloeghen haer neder in een ledich Huys / acht mijlen van Rio Grande. Hier was grooten overvloet van Beesten / soo dat de Tapuyas daer op een korten tijdt meer schoten als de onse van doen hadden: de volghende nacht naer midder-nacht braken weder op / ende quamen twee uyren op den dagh aen een vier-kant Huys met stercke Palissaden beset / daer de Hutten noch om her stonden / inde welcke de Wilden ghelogeert hadden / die den Lieutenant van den Commandeur Garstman hadden doot ghe slagen: vonden nu noch hier noch elders geen volck: rusten daer ettelijcke uyren / door dien 't leeghe water mosten verwachten vande Rieviere die nevens 't Huys passeert / die doen noch even-wel tot aen de oxelen quam: dese Rieviere ghepasseert zijnde / kreghen tusschen twee ende dry uyren naer-middach twee Brasilianen in 't ghesichte / die te peerde waren; de onse die met haer Peerden naer settende / bequamen beyde de Peerden ende den eenen Brasiliaen / welck was de Swagher van de Capiteyn Francisco, die met sijne Brasilianen / ettelijcke hondert sterck / twee mijlen van daer lagh / ende met de Portugesen qualijck te vreden was / over de beswaernisse die door desen Oorloghe leden. Des avondts sloeghen de onse haer neder in een Dorpken / daer maer dry stropen Huysen en stonden / dicht by een binnen-water ofte lack ettelijcke mijlen langh / welck sy verstonden de naem te hebben Pernambuco;. 't was inde Bosschagie ende in 't Dorpken vol Beesten / hadden van de eerste nacht-legher tot dit Dorpken ghemarcheert / naer gissinghe / vijf mijlen. Bleven daer dien nacht legghen / ende voorts tot de middach des anderendaeghs / door dien maer dry mijlen hadden te trecken tot Barra Conayou. Naer de middach braken sy op / ende marcheerden soetjens / ende quamen des avondts te neghen uyren aen een groot Huys / daer een rijcke Visscher in woonde; vonden

den daer niet dan Honden ende Bocken/ soo datse wel vreesden ontdeckt te wesen; passeerden doen een Rievierken (welck neven 't Huys inde Zee loopt) tot aen de dijen / ende hadden noch een half mijle tot de Fortresse. Tot hier toe meest door Bosschagien ghekommen zijnde / marcheerden vorder langhs de strandt / tot aen 't eynde vande sandt-duynen / twee canon-scheuten van het Fort. Hier dede de Colonel het volck stille-staen / ende gingh selfs met een vande voorseyde Bootsghesellen naer het Fort toe / om af te mercken op wat manieren de Wijn-Tenten / ende een Portugees Huysken / staende dicht onder 't Fort / sonder alarm te maecken / passeren konden / ende op wat wijse den storm aen te brenghen was. De Boots-ghesel op de aerde door de struweelen kruppende / bracht de Colonel tot aen de Palissaden van 't Fort / soo dat hy de Gracht bekennen / ende de Palissaden vastigheyt met de handen beproeven koste; bevondt dat men die licht konde uyt-graven. De Honden inde Portugesen Huysen blaften seer / doch de Schildt-wachte / alsoo gheen Menschen van struweelen konde onder-kennen / en maeckte gheen alarm. De Colonel alles wel aen-ghemerckt hebbende / keerde tot het volck / ende verdeelde 't selve ghelijck hyse aen elcke zijde wilde aen-leyden / informerende de Officiers ende Soldaten / op wat maniere sy hem volghen / ende haer inde Gracht logeren souden / ende dan van alle zijden gelijck op-klimmen / ende de stucken bemachtighen. Stelde musquettiers inde Arriere-garde, dede de meeste lonten uytdoen / ende eenighe doove-kolen ende weynich lonten onder de hoeden wel bedecken / om die t'samen te ontsteken als de vier-roers den alarm souden geven. 'T was nieuwe maen / ende de nacht soo doncker / dat men 't volck niet sien en konde: yeder tot sijn devoir vermaent zijnde / ende 't woordt ghegheven / om den anderen te onder-kennen / ginghen voort voetjen voor voetjen: daer-entusschen ghebeurde het dat Capiteyn Baut, die de musquettiers leyde / gheen goede acht nemende op de troupen die voor hem marcheerden / een verkeerde marsch nam langhs d'ander zijde vande struweelen / ende korts daer aen geen volck voor hem merckende / meynde de selve met een sterckere voort-gangh te onderhalen / ende quam soo voor de tijdt / ende eer hy het ghewaer wierdt / aen het Fort / soo dat de vyandt hem vernam: daer op begonnen die van 't Fort te schieten met musquetten ende stucken / doch / alsoo hy hem inde leeghte dicht onder de Palissaden gheleght hadde / sonder schade: ten laesten hem niet wel konnende behouden / was ghenootsaeckt aen te vallen: soo dat de Colonel gheen tijdt en hadde om 't Fort te omcinghelen / ende was ghenootsaeckt / om hem te secounderen / mede op een zijde aen te vallen. Alle ordre was door die versuym ghebroocken / elck-een raeckte uyt sijn plaetse: soo dat men de Matroosen / die de Palissaden met hacken ende bijlen souden om-verre helpen / niet en konde vinden: niet te min dede elck sijn beste om de Palissaden met de handen uyt te rucken / ende de banden boven met de houwers los te hacken: het op-klimmen uyt de Gracht viel mede seer swaer / want vonden het Fort veel stercker als de Boots-ghesellen aen-ghebracht hadden: de Grachten waren een pieck diep / ende de wal boven een pieck hoogh: de Hooghe Redoute die over een leeghe Redoute commandeerde / stondt boven als een Casteel / hooger Wallen hebbende als anderhalve piecke / maer dit hielp de onse datter gheen flancken en waren / soo dat de vyandt over de Borstweeringe kijckende / stracx een deel scheuten om de ooren kreegh. De Schepen ende Barcken die op de Rieviere laghen / schoten mede; maer te laet / de onse waren al in 't Fort gheraeckt: kregen maer dry dooden ende vier ghequetste. Van de vyandt vonden sy in 't Fort elf dooden / ende buyten noch twee vande quetsueren in 't vluchten ghestorven. Namen veerthien ghevangen / ende daer onder de Capiteyn van Canayou, Alvares Fragoso d'Albuquerque, ende vier vande Duynkerckers: sy vonden

Anno 1634.

Anno 1634.

vonden in 't Fort thien gladde yfere stucken / schietende ses pondt yfers / ende twee haecken / elf vaten met pulver / scharp met menichten; beneden inde Hutten bleven negen kisten Suycker onbeschadicht / ende inde Wijn-Tenten sesen-dertich pijpen / ende andere kleynigheden: men bevondt dat de Wal / sints het vluchten van de Matroosen / by de vyandt merckelijck verhooght / ende de Gracht verdiept / ghelijck als of de vyandt de komste vande onse voorsien hadde. De Politique Raedt Stachouwer en hadde / weghen de contrarie windt / teghen de bestemde tijdt niet konnen op-kommen / soo dat de onse den twee-en-twintighsten uyt 't Fort uyt-siende / mosten aen-schouwen / dat de Caravelle met Suycker gheladen / die daeghs te voren uyt-ghekort / ende in Bahia Fermose ghesett hadde / haer ancker lichte / ende deur gingh: mosten mede ghedoghen / dat de vyandt den gantschen dagh uyt de Schepen ende Barcken / die op de Rieviere laghen / 't goet haelden / ende in 't Bosch wegh-sleepten; namen alleen / met een kleyn Bootjen / een Spaensche Carvelle. De volgende nacht stack de vyandt een Schip ende Barcke aen brandt / naer dat alles uyt-ghehaelt hadde. Des anderendaeghs quam daer veel volcks naer Conayou, soo dat geen raedt was daer naer te trachten / gelijck wel den vorigen dagh te doen hadde gheweest / indien het vaer-tuygh by tijdts hadde aen-ghekommen / doch quamen de selve eerst 's anderdaeghs / doender niet meer was te vangen. Het nieuw Schip vande Duynkerckers noch op stapel staende / wierdt aen brandt ghesteken / ende resolveerden voorts 't Fort / als nu onnut wesende / te slechten / ende alles met te nemen wat eenichsints dienen koste. 'S anderdaeghs dewijl sy besich waren met de ghenomene Carvelle te laden / quam daer onverwacht de Commandeur Smient, waer door de Colonel goede gheleghentheyt kreegh alle sijn volck te water af te voeren; doch de Tapuyas en wilden niet scheep / soo wierden de selve met onse Ruyters naer Rio Grande geconvoyeert voor 't vertreck van d'andere. Den ses-en-twintighsten soudemen de Carvelle / daer het gheschut ende anders van de vyandt verovert / in was gheladen / uyt-korten / maer door onkunde van 't gat / gheraeckte de selve op de klippen / stakense in brandt / ende werdt alles verloren. Daeghs daer aen alle weder t'scheep ghegaen zijnde / wiert onder haer goet ghevonden / dat de Heere Stachouwer gaen soude naer Rio Grande, om de Tapuyas af te veerdighen: ende de Colonel Artichofski, nevens de Commandeur Smient, naer de Rievier Mongoangape, om die te besoecken / ende uyt te sien naer de Schepen die de voorseyde Boots-ghesellen hadden aen-ghegheven aldaer inde ladinghe te legghen: ende alsoo sy / om dit te verrichten / van kleyn vaer-tuygh niet wel voorsien en waren / soo haelden sy van de Schepen / die voor Pariba de wacht hielden / noch dry Boots / om met de selve / neffens de hare / de Rieviere op te roeyen. Des anderendaeghs quamen sy met het kriecken vanden daghe voor de mondt vande Rieviere / ende hadden de vloet en windt soo tot haren wille / dat in korte tijdt wel anderhalf mijle in-liepen / hier kreghen een Jacht in 't ghesicht / gheladen met by de twee hondert kisten Suycker / ende eenighe lasten Brasil-hout / (als naderhandt werdt bevonden) hoe-wel noch niet vol-laden; daer 't volck al uyt verlopen was; lieten by 't selve een Boot met volck / om 't selve te bewaren: ende met de resterende dry Boots vorder op-roeyende / vonden een groot Caravel / maer niets daer in als nieuwe zeylen ende vijf kamer-stucken / nevens een kleyn Bootjen / hier by werdt weder een Boot met volck gelaten; roeyden en zeylden al voort op / ende quamen tot aen eenen Bergh / daer de Rieviere sich naer de lincker-zijde wende / ende wat smalder begint te werden. Gingen hier aen landt / ende alsoo twee paden sich daer openbaerden / kosen sy 't padt welck naer de rechter-handt om-draeyt / door dien het haer 't bequaemste scheen te wesen; doch deden hier in een quade keur / want alsoo in 't voort-gaen gheen

Huysen

Huysen en vonden/ soo keerden weder naer hare Boots; doch waren qualijck in-ghestapt/ ofte de Portugesen staken een Pack-huys met Suycker inden brandt/ d'welck 't ander padt op/ tusschen de Bosschagien in stondt: de onse rouwich zijnde dat desen buyt haer soo ontsnapt was/ ende niet vermoedende eenighe Schepen hooger te vinden/ staecken hare Trompetten/ ende keerden weder naer hare veroverde Schepen. Dit Huys op den Bergh quam toe een Spagnaert met namen Antonio Marino; ghelijck mede het Jacht met Suyckeren/ hier voren by de onse ghenomen: gisten hier vier mijlen de Rieviere op te wesen. Dese Rieviere Mongoangape is breedt ende diep/ soo dat men dese vier mijlen doorgaens heeft inde kille dry/ dry en een half/ ende vier vadem waters; aen beyde zijden zijn al Manges ende dicht kreupel-bosch/ soo dat men de Rieviere weder-zijdts niet en kan te lande gheraecken; daer en staen oock alle dese wegh gheen Huysen ofte Ingenios die men sien kan. Aen de in-komste vande Rieviere op beyde zijden legghen hooghe sant-punten/ op welcker eene/ die men in-kommende aen de lincker-handt heeft/ ende de kille vande Rieviere dicht voor-by gaet/ hadden de Portugesen een kleyn Linie ofte Retrenchement/ daerse achter laghen en schooten. De kille gaet inde mondt tusschen de drooghten/ heel krom/ soo dat men seer voorsichtich moet te wercke gaen/ om de sant-platen niet te ghenaecken; naest aen 't voorseyde lincker sant-punt staen dry Huyskens/ daer de Veer-man van dese Rieviere in woondt. De Colonel hadde twee in-sichten/ waerom hy begeerich was dese Rieviere wat hoogher te ondersoecken: de eerste/ om te besichtighen ofte daer bequame plaetsen waren om volck midden in 't Landt te brenghen/ ende daer mede de om-leggende Plaetsen te quellen/ waer toe hy sonderlinghe bequaemheyt vondt: maer gheene (welck wel sijn voornaemste oogh-merck was) om van daer door het Landt naer Pariba te marcheeren. Want hoe-wel Pariba maer acht mijlen van daer is gelegen/ soo heeft men effen-wel dry Rievieren te passeeren; eerst dese Mongoangape, welck men noch twee ofte dry mijlen hoogher als dit Huys/ niet en kan over-kommen als met vaer-tuygh: oock soo en vindt men gheen soet water als seven mijlen hoogh/ ende dat met leegh water. De tweede Rieviere is Meryry, welck men te nauwer-noot met leegh water passeeren kan tot aen de Gordel. De derde is Pariba selfs/ die men noyt anders en kan passeeren als met vaer-tuygh/ welck niet te betrappen is dan onder het Stedeken selfs. De andere oorsaecke was/ om te ondersoecken of dese Rieviere oock sulcke proportie van diepte hadde/ datse naer den ghemeynen roep/ tsestich ofte tseventich mijlen met kleyn vaer-tuygh soude konnen op ghevaren worden, ghelijck dan eenighe Brasilianen 't selve sterck affirmeerden; ende een Brasiliaen/ die by de onse sich hielt/ verklaerde dese Rieviere op ghetweest te hebben tot aen eenen Bergh/ wiens ghestalte groote hope gaf van mineralen/ wat hier van zy/ sal sich metter tijdt beter openbaren; soo verre als voren/ is de Rieviere noch een spietse diep bevonden. De onse quamen heel laet 's avondts by de ledighe Caravelle/ namen daer alleen de zeylen ende steen-stucken uyt/ ende stakense voorts in brandt: tegen den dagh by de Suycker-Prijs kommende/ maeckten stracx gereedtschap om de selve uyt te korten. De Colonel sondt een Boot met een Sargeant ende twaelf Soldaten naer de sant-punt/ om te sien hoe hem de vyandt houden soude: de vyandt dede op haer een gheweldighe charge/ wel met hondert musquetten/ doch alle soo hoogh/ dat sy niemandt en quetsten. De Barcke naerder 't selve punt met veel doens ghebracht zijnde/ (want de Colonel moest selve inde Boot gaen/ om 't Boots-volck/ dat anders seer onwillich was/ te animeren) schoot de vyandt soo vreesselijck/ dat de baricaden/ welcke de onse op die zijde van 't Schip ghemaeckt hadden/ van ledighe kisten ende pijpen met zeylagie ende kordaghe

Anno 1634.

Fff ghevult/

Anno 1634. ghevult / haer qualijck konden decken / inde Boot wierde een Matroos gheschoten / soo datter niemandt meer was in te krijghen / een Bosch-schieter inde Caravelle insghelijcke / ende de zeylagien / die tot hare defensie gheleght hadden / gheraeckten aen brandt: ende de vyandt was soo hittich / dat op 't schieten van onse Jachten ende onse stuckxkens niet en paste. De Colonel siende dat de Caravel op dese voet niet was upt te korten / sondt twee Boots aen 't Jacht daer Capiteyn Baut met sijn musquettiers in was / (die niet mede op de Rieviere en waren geweest) ende belaste hem / dat soo veel volcks als doenlijck was / wat verre boven den vyandt soude aen landt brengen; inde andere twee Boots gingh hy selfs / ende siende Capiteyn Baut van boordt af steken / roeyde hy met alle macht naer de vyandt toe / ende quam van d'ander zijde met trompetten ende velt-gheschrey soo gheswinde onder haer / datse benart zijnde / niet een scheut op de onse en deden / maer latende een deel van hare Casacken op de struweelen hanghen / ende vele forquetten inde Borstweeringhe steken / deur gingen; oock in 't Bosch naer-ghe set werdende / niet eens en dorsten om-sien: daer waren twee troupen Brasilianen by / die in 't lopen de traeghste niet en waren. De Colonel nu Capiteyn Baut by hem ghekreghen hebbende / legerde alle 't volck inde Trenchee / ende sondt alle de Boots aen de Caravelle / soo dat sy die in een om-sien upt-bougheheerden ende inde Haven brachten. Daer naer begaf ons volck hen weder t'scheep / ende maeckten de veroverde Caravelle zeyl-reedt. 's Anderdaeghs brocht 't Schip de Katte 't volck naer haer guarnisoen op Rio Grande: ende de Colonel begaf sich op 't Jacht de Phœnix.

November. Den eersten November 's morgens met het kriecken van den daghe vernamen twee Passagie-Barcken recht voor 't gat van Mongoangape; de Boots wierden dateliick ghemant; ende setten naer haer toe; doch d'eene ontquam / haer kours nemende naer de Baye de Trahison; d'ander begaf haer in 't gat / ende liep onse Jacht ende Prinse voor-by teghen de strandt aen; daer liepen ontrent vijfthien man aen landt: de Barcke was ghéladen met Wijnen; maer hadden voor haer verlopen / alle de bodems in-gheslaghen / soo dat de onse maer vier pijpen heel en vonden / ende dat van de slimste Wijn / ende eenich Brasil-hout, welck daer upt lichten / ende verbranden de Barcke. Quaet weder ende hol water en liet niet toe met de Prinse te verzeylen / soo dat de Colonel verdrietich werdende / sich begaf op Enchuysen, dat voor Pariba op de wacht lach / ende quam daer mede den vierden November op 't Reciff; ende twee daghen daer naer werdt de Suycker-Prinse voornoemt daer mede ghebracht. Wy hebben de verrichtinghe vande Colonel Artichofski naer een verhaelt / om de verscheyden gheschiedenissen niet onder den anderen te menghen. Hier voren den twee-en-twintighsten September hebben wy verhaelt hoe dat de Gouverneur Schuppe ende de Commandeur Licht-hart met ses Compagnien ghevaren zijn om de Zuydt: daer sy alle gaten in ende upt ghezeylt hebben / ende den dry-en-twintighsten zijn weder ghekeert voor 't Reciff, verovert hebbende twee hondert en twee-en-veertich kisten Suyckeren / een goede quantiteyt Brasil-hout / ses-en-vijftich tonnekens Bos-pulver: ende wel ses ofte acht hondert kisten Suyckeren verbrandt / met een goede quantiteyt Ammunitie van Oorloghe / met acht Schepen ende Caravellen / die sy niet af-brenghen en konden / om dat het te diep in 't Landt was. Hebben in Porto Francese Schuyten ende Boots over de strandt ghetrocken / ende in een binnen-water ghebracht soo groot als het Haerlemmer-Meer / ende soo bewoont met Dorpen ende Huysen: doch sullen desen tocht wat breeder verhalen. Den twee-en-twintighsten September, als voren / vertrocken zijnde van 't Reciff; quamen den vier-en-twintighsten eerst in Porto Calvo; ende wierdt 't volck 's anderdaeghs ghelandt aen de Zuydt-zijde vande Rievier. De Colonel met eenich volck was al te voren

ghelandt

ghelandt aen Barra Grande, ende hadde onder-weghen met een partije vande vyandt doende gheweest / ende twee ghequetsten bekommen: vonden het allenthalven verdestrueert/ ghelijck de onse het voorleden jaer ghelaten hadden. Anno 1634.
Den ses-en-twintighsten trock de Colonel Schuppe met alle de Soldaten naer Camarigibi langhs het strandt; vonden onder-wegen twintich vaten Kruydt/ die naer de Cabo souden werden ghebracht / de welcke niet konnende met voeren/ in brandt wierden ghesteken. Aen Camarigibi trocken de Rieviere op den acht-en-twintighsten; ende in 't Dorp kommende / vonden 't volck ghevlucht, doch bequamen in een Pack-huys / een weynich in 't Bosch gheleghen / vier-en-vijftich kisten Suyckeren / ende boven inde Rievier / achter een Timmer-Werf/ een Barcke met vijftich vaten schoon Kruydt / met een partij Lonten/ ende eenighe kaskens Musquet-Koghels. De Bercke wierdt naer 't Reciff ghesonden/ ende de Suyckeren in 't Jacht Schuppe geladen. Den dertighsten wierden de Soldaten weder alle aen boordt vande Schepen ghebracht: ende maeckten zeyl/ ende liepen met kleyn zeylen Zuyden heen. Den eersten October hadden de Rievier van Alagoa West-Noordt-West van haer dry mijlen/ daer met de Vloot draghende op hielden / ende een mijl buyten landt kommende / is de Commandeur op 't Jacht de Spreeuw van Zeelandt ghegaen / ende daer vande Vloote ghescheyden met noch twee groote Chaloupen / ende twee groote Booten / met een Spaensch Barcxken / by hem hebbende de Lieutenant Latan met vijftich Soldaten/ ende gheraeckten binnen/ ende de Schepen ende Jachten liepen voorts om de Zuydt langhs het riff naer Porto Francese, alwaer recht voor 't gat anckerden; ende het Jacht de Hasewindt van Hoorn, de Goudt-Vinck van Amsterdam, ende de Vleer-muys van Enchuysen, liepen binnen 't riff; de Soldaten zijn datelijck gheembarqueert ende naer landt ghegaen; alwaer de Portugesen de onse vernemende/ een Pack-huys met veertich kisten Suyckeren aen brandt hebben ghesteken / doch is by de onse gheblust. De Heer Colonel Schuppe heeft datelijck ordre ghestelt / ende alle passen doen besetten. Op de middach wierden twee Compagnien belast langhs het strandt te trecken naer Alagoa, te weten: Capiteyn Picard ende Mansveldt, tot assistentie vande Commandeur Licht-hart: quamen daer ontrent ten vier uyren. De Commandeur hadde aldaer bekommen vier Caraveels/ te weten: een geladen met ontrent twee hondert kisten Suyckeren / ende een partij Brasil-hout: ende een groot Caraveel vol Suyckeren / daer de vyandt een gat in gehouden hadde / het welcke hem was ontsoncken; ten derden: een noch in hebbende acht pijpen Wijns; het vierde gantsch ledich. Hadden noch een stuck om de Noordt gheweest op de Rievier / ende daer een Pack-huys ghevonden met twee-en-twintich kisten Suyckeren Mascovado, daer wacht hadden by ghelaten. Op den avondt zijn met het hooghste water alle de Soldaten op de Noordt-zijde over-gheset/ op een Punt/ alwaer een groot Huys stondt; ende is de Heer Colonel met veertich Soldaten uyt Porto Francese by haer ghekommen; hadden dwars van Porto Francese aen de kant vande Rievier van Alagoa del Zul een Pack-huys ghevonden met vijf-en-veertich kisten Suyckeren. Den tweeden zijn alle de Soldaten vande Noordt-Punt weder op 't Eylandt ghebracht/ uytghenomen dertich/ die tot bewaringhe van 't Punt wierden ghelaten. Op de voor-middach is de Heere Colonel met een kleyn Schuytjen de Rievier op om de Zuydt ghegaen / nemende met sich eenighe vier-roers; ende Capiteyn Picard ende Mansveldt zijn met een groote Boot ende tachtich Soldaten achter om 't Eylandt aen de pas van Noordt-Alagoa ghelandt; vonden daer een kleyn Traversken / waer uyt de vyandt eenighe scheuten dede / sonder schade te doen; trocken onder het geberghte langhs de Rievier tot aen een Dorpken/ alwaer de vyandt een Huys / daer ontrent tsestich kisten Suyckeren in lagen/

 aen

Anno 1634.

aen brandt stack/ doch alsoo 't aen de kant van 't water lach/ werdt weder ghe-blust: trocken voorder 't gheberghte op / ende soo voorts naer Noordt-Alagoa, alwaer ten vier uyren naer de middach quamen; vonden alle de Huysen ledich ende 't volck ghevlucht; uytgenomen twee Huysen / in welcker eene sy vonden twintich pijpen Wijn / die al den bodem wierden in-ghesmeten, in 't andere vonden twintich vaten Lonten/ die mede verbrandt wierden. In 't af-trecken bequamen twee ghevanghens/ de Paep van die Plaetse / ende een Brasiliaen/ die mede brachten. De vyandt hadde buyten het Dorp aen de kant van de pas een Travers ghemaeckt/ daer eenighe scheuten uyt deden/ ende een Sargeant dooden / ende liepen voorts te bosch-waert in; de onse keerden den selven wegh die ghegaen waren / ende aen 't Dorpken kommende / verbranden het Huys met de kisten Suyckeren/ d'welck voren gheblust hadden / om dat de selve niet konden af-brenghen / ende quamen 's nachts weder op 't Eylandt. Den derden wierdt het volck weder gelandt aen de vorige plaetse / ende trocken 't gheberghte op naer de pas van Alagoa del Nort. Den vierden 's morgens een uyr voor dagh quamen in Alagoa del Nort, ende bleven daer een wijl leggen; lieten de Kercke beset met dertich mannen/ onder de Vaendrich van Capiteyn Mansveldt, ende trocken voorts af naer een Valley niet wijdt van 't Dorp Noordtwaerts aen/ daer vier of vijf Huysen stonden/ de welcke sy ledich vonden; ende marcheerden langhs het hanghen van 't gheberghte om de Noordt als voren/ ende een nauwen pas door 't Bosch / tot dat boven op 't gheberghte quamen/ alwaer een schoone pas vonden / ende een wegh die de Portugesen dagheliјcx met Karren ghebruyckten / ende quamen ontrent ten half-achten aen 't eynde van 't gheberghte / alwaer in 't ghesicht kregen een schoone Suycker-Molen/ uyt de welcke 't volck noch saghen vluchten over een ghebroken Brugghe te landt-waert in: inde Suycker-Molen kommende/ vonden verscheyden kisten Suyckeren / ende alle de vormen vol / ende voorts ront-omme een groote menichte van Vee/ als Schapen/ Verckens/ Hoenders ende anders; voorts waren de Huysen alle ledich / ende de ketels uyt haer plaetsen vervoert. Konden op d'ander zijde vande Valley noch een schoone Molen sien/ ende op verscheyden plaetsen vele Huysen. Naer dat de onse daer een uyre gherust hadden/ soo quamen eenighe Portugesen haer verthoonen op de over-zijde van 't Rievierken d'welck voor-by de Molens loopt / ende schoten hardt op de onse / ende de onse weder op haer. Ondertusschen belaste de Colonel Schuppe de Molen in brandt te steken / sulcx datter een groote quantiteyt Suyckeren verbrande/ doch de andere Wooningen ende de Capelle en wierden niet beschadicht; trock ten thien uyren weder af: op den Bergh wierden eenighe vier-roers in embuscade gheleght / ende marcheerden voorts naer Alagoa del Norte een uyre gaens/ ende bleven daer dry uyren legghen; de Portugesen/ naer dat de onse al een uyre wegh waren ghewecst / en dorsten in de Huysen niet kommen / ghelijck uyt de achter-troupe wierdt verstaen. Begonden ten twee uyren weder te marcheeren/ ende quamen ontrent ten vijven aen 't eerste Dorp/ ende begaven haer weder inde Boots / ende voeren weder aen 't Eylandt. Bevonden veel Eylanden inde Rievier te legghen / oock noch twee mijlen wijder. 'T was seer reghenachtich weder / ghelijck oock des anderdaeghs / als wanneer de Carveels af-brachten. Den sesten noch al reghenachtich weder: het Jacht de Spreeuw ende Boot wierden aen de zijde van 't Carveel ghebracht / ende met Suyckeren ghеladen. De Schipper van de Geele Sonne wierdt met dertich vier-roers ghesonden naer Porto Frances, om broodt voor 't volck te halen. Den sevenden al 't selve weder; hebben begonnen de Suyckeren ende Brasilhout binnen de Rievier deur naer de pas te brenghen / ende soo voorts naer de Schepen. De Soldaten gingen met partijen uyt/ vonden de Huysen al ledich;

ende

ende onder andere een schoon Huys onder 't hooghe landt / op de Rievier van Alagoa del Zul, met menichte van Vee. Kreghen oock eenighe Portugesen ghevanghen / de welcke verklaerden / indien de Vloote/ die sy verwachten/ in dry maenden niet en quam/ dat alsdan niet langer wilden vluchten / maer met de onse op goede bespreecken accorderen. Vonden noch een Barcke inde grondt ghehackt / gheladen met Meel ende ses pijpen Wijn / oock eenighe vaetjens met Olye; vande welcke noch eenighe werden ghelost / ende naer 't Eylandt in Alagoa ghebracht. Den achtsten werdt de Compagnie van Capiteyn Picard over-ghebracht / ende ghelegt op 't West-eynde van 't Eylandt / teghen over de Rievier die van Alagoa del Zul af-komt; ende een Lieutenant aen de West-kant vande Rievier / onder het hooghe landt by 't voorschreven groot Huys; ende de Lieutenant Latan te midtsweghen van 't Eylandt/ recht achter de pas/ alwaer een groote menichte van Beesten was. Op den avondt zijn de twee groote Chaloupen ende het Jacht de Spreeuw, gheladen met hondert kisten Suyckeren/ het Zuydt-waertste gat uyt-gelopen / het welcke Zuydt-Zuydt-Oost ende Noordt-Noordt-West streckt / ende gheraeckten gheluckich buyten / ende met den donckeren op de reede by de Schepen. Den neghenden waren noch al besich met de Suyckeren af te brenghen door de Rievier tot aen de pas; ende wierden by een partije twee Portugesen ghevangen aen-ghebracht. Den thienden waren noch al doende met de goederen af te brenghen: de Colonel trock selfs uyt met een deel volcks / ende bracht 's avondts veel verversinghe mede / van Schapen / Verckens/ ende Hoenderen. Van twee Booten die trachten uyt te kommen / wierdt de eene om-ghestulpt / ende daer verdroncken twee Matroosen. Den twaelfden trock de Lieutenant Latan uyt met vijftich man. Den derthienden verbranden de Carveel ende het groot Huys/ ende alle de veroverde goederen nu wegh-ghebracht hebbende / verlieten het Eylandt/ ende staken de Huysen in brandt. Den veerthienden begaven Capiteyn Picard ende Mansveldt elck met tseventich man haer in de Boots; ende roeyden de Rievier op om de Zuydt / quamen met het aen-kommen vanden dagh in 't gesichte van Alagoa del Zul, gheleghen aen de Zuydt-zijde vande Rievier op eenen Bergh/ alwaer de Rievier wel een mijle wijdt is / ende vonden daer Capiteyn Duyven-hoff met sijn Compagnie legghen / teghen het moeras aen/ d'welck voor dese plaetse henen streckt; namen hem mede in / ende voeren soo ghelijcker-handt naer strandt / alwaer ontrent vijftich Portugesen vonden de wacht houden/ de welcke naer eenige scheuten haer in 't Bosch begaven: vonden alle haer Huysen ledich / ende haer Vee wegh-ghebracht. Capiteyn Duyven-hoff met sijn Compagnie bleef hier legghen; ende 't ander volck embarqueerde weder / ende voeren vorder op-waerts ontrent anderhalf mijle; vonden daer veel Huysen / doch alle verlaten: bequamen daer veel Vee / meer als konden wegh-brenghen; vonden oock een Huys met ses-en-dertich tonnen Meels / en een groote menichte ghesouten Visch / d'welcke alles verbranden. Saghen oock aen d'ander zijde verscheyden Suycker-Molens / dan alsoo het stijf koelde / ende 't water seer hol gingh / konden met de Booten ende Soldaten niet over-kommen. Het was een groote wijte / maer saghen vorder gheen openinghe / dan in 't Noordt-Westen een spruyt vande Rievier seer schoon in 't aen-sien. 'T volck marcheerde van daer weder naer Alagoa del Zul. De Booten bequamen onder-wegen een Barcke/ gheladen met Kaes/ Meel/ ende andere Vivres; berghden eenighe Kasen / ende verdestrueerden de reste / ende hackten eenighe gaten in de Barcke / en lieten die sincken op vier vadem waters; scheen een Visch-rijcke plaetse: op den avondt quamen al te samen in 't Dorp / ende rusten daer / door dien 't volck moede was; waren by gissinghe vier mijlen op gheweest. Den vijfthienden 's morghens begaven haer inde

Anno 1634.

Anno 1634. Booten/ ende wierden de meeste Soldaten weder aen landt gheset voor-by het moeras/ende marcheerden naer de pas die komt van Porto Francese op de Rivier; quamen daer ontrent de middach / ende begaven haer alle naer 't Quartier van Capiteyn Picard, ende bleven dien dagh daer legghen. De twee volghende dagen zijn al besich gheweest met de veroverde goederen aen de Schepen te brenghen. Den neghenthienden alles nu ghaladen zijnde / ende 't volck weder inde Schepen ghebracht/ ende de ghevangen Portugesen los ghelaten/ ginghen tegen den avondt t'zeyl: den twintighsten ontrent ses mijlen by Zuyden Porto Francese, nevens het Roode Landt van Rio St Francisco, gheweest hebbende; hadden den een-en-twintighsten Punto Mesurado dry mijlen West van haer; ende op de middach den hoeck van Rio St Antonio Noordt ten Westen vier mijlen; ende op den avondt Camarigibi Noordt-Noordt-West twee mijlen. Den twee-en-twintighsten hadden Porto Calvo twee mijlen West/ ende voeren op de middach voor-by Barra Grande, ende op den avondt Rio Formoso West: ende quamen den dry-en-twintighsten October weder voor het Reciff ten ancker / ende setten de Soldaten aen landt. Sullen hier nu by voeghen eenighe gheschiedenissen / die uyt-ghestelt hebben / om dese twee tochten niet van een te scheyden. Den neghen-en-twintighsten September arriveerde uyt het Vaderlandt 't Schip de Hase van Hoorn, met de Politique Raedt Balthasar Wijntjens, nevens de Compagnie van Capiteyn Philips Loduwijcksz. du Thier: de Sonne-blom van Amsterdam, met de Compagnie van Capiteyn Pieter Femmisz.: het bevrachte Schip St Jacob uyt de Camer van Groeninghen, met twee-en-tachtich Soldaten / ende voorts Vivres ende Ammunitie.

October. Den tweeden October quam de Commandeur Smient met het Jacht de Katte op / van voor Pariba, ende bracht eenige kondtschap van dat ghewestе/ nevens een Caerte vande Custe ende aen-legghende strandt / naer dat hy van verre hadde konnen mercken: verhaelde dat het strandt/ daer de onse voor desen landen / langhs heen met Redouten was beleght / ende dat de vyandt tamelijck kleyn vaer-tuygh hadde; ende dat hy verscheyden reysen / hem wat te naer beghevende om alles wel te besichtighen / in ghevaer was gheweest ghenomen te werden. Weswegen hem met werdt ghegeven het Jachtjen de Leeuwerck, om 't selve soo naer de Custe te legghen / dat sich daer aen bequaemlijck konde retireren. Ende is de selve den derden weder vertrocken. Ghelijck mede de Kemphaen naer Rio Grande met de noodighe behoeften. Den vierden arriveerde 't Jacht Schuppe by de Colonel Cheef af-gesonden/ met de goederen in een Bercke ende Pataſken verovert; te weten: vier-en-vijftich kisten Suyckeren; acht-en-vijftich Huyden / twaelf packen Lonten / vijftich vaetjens Buskruyt / festhien kaskens met Koghels. Met 't selve quam ghevanghen eenen Andre de Lucena Alferes, ghesonden met de boven-ghеschreven Ammunitie by de Gouverneur van de Bahia. Verklaerde de selve ghesonden was tot secours van Albuquerque. Ende datter gheen meer te voren was ghesonden/ noch licht ghesonden soude werden. Dat inde Bahia waren ontrent sesthien hondert Soldaten / verdeelt in twee-en-twintich Compagnien; ende dat de Inwoonders / in een tijdt van acht daghen / noch wel twee duysent man konden by een brenghen: datter ontrent de tsestich Schepen laghen / daer onder eenighe ghеladen; oock twee Lubecksche Schepen / yeder ghemonteert met twintich of vier-en-twintich stucken/ ende vijf ofte ses Portugesche met thien/ twaelf / sesthien stucken: hadden van de Armada gheen tijdingh / als alleen een onseker gherucht/ datter eenige Galleons souden kommen. Daer en was wel in een jaer niet een Schip / met kennis van de Gouverneur, uyt de Bahia vertrocken; noch en soude niet vertrecken eer dat de Galleons ghekommen waren. Den vijfden wierdt het Schip Erasmus, nu ghelost zijnde/ ghesonden

naer

AFBEELDINGHE van PARIBA ende FORTEN
Wech naer Geyana
Kolck
Kolck
Frederick Stadt
Packhuys
Closter
Fonteyn
RIO DE PARIBA
Noorder fort
Restinge
Fort Margarita
Strandt
BERGHACHTIGH LANDT
Kolck
Strandt
MAR DEL NORT

naer de Zuydt by de Heer Colonel Schuppe. Op dese tijdt hadden soo hooghe springen / dat den barm voor 't Fort Æmilia gantsch moest op-ghenomen ende herleght werden; ende de strandt voor 't lichte Hoornwerck van Fredrick Hendrick was gantsch door-gespoelt / ende liep de Zee tot inde Gracht: was mede groot bedencken dat de steene kaeye voor 't Fort Ernestus groote schade soude lijden; daer teghen alle mogelijcke ordre wierdt ghestelt. Den sevenden October arriveerde 't Schip Amsterdam, met hondert twee-en-tachtich Soldaten: Ende den vijfthienden de Pelgrom, met twee-en-vijftich Soldaten. Den sesthienden 't Schip Graef-Ernst van Groeninghen, met hondert dry-en-veertich Soldaten. Ende op dat wy / door dit verhael van aen-gelande Schepen / niets voor-by gaen: den achtsten October arriveerde een Chaloup vande Cabo, met een brief vanden Oversten de Vries; meldende de groote schade die aldaer door de springh was gheleden; by de welcke een stuck van 't Fort Gijsselingh was wegh-ghespoelt met den heelen barm; ende voorts dat de Compagnien van Capiteyn Gilbert ende Nicolsz. waren uyt-gheweest / ende ghelückelijck ghekommen in St Antonio de Poyuca, alwaer goede buyt maeckten / sonder ondeckt te worden; lieten twee Kloosters ongheschent / om dat te vast ghesloten waren. Den negenden quam 't Schip Tholen op vande Bahia, mede brenghende een groote quantiteyt Meel / die vande Salmander had over-ghenomen; de welcke 't selve hadde verovert in een Scheepken ontrent het Eylandt Paesch-avondt: hadden mede eenige Visschers bekommen / uyt de welcke vernamen / datter ses ofte acht Schepen ghereedt laghen om uyt te lopen; ende acht hondert man verwacht wierden / met een nieuwe Gouverneur; ende alsoo de besettingh te slecht wierdt gheoordeelt / soo werdt goedt ghevonden 't selve Schip / nevens de Fortuyn ende Swaen weder derwaerts te seynden met den alder eersten. Den thienden is de Politique Raedt Schotte naer de Cabo ghegaen / om de af-ghespoelde wercken te doen hermaecken. Den veerthienden is Deventer mede naer de Bahia vertrocken. Den vijfthienden wierden twee voornemen Portugesen / in Goyana verrast / van Tamarica op-gebracht. Den sesthienden arriveerde uyt 't Vaderlandt 't Schip 't Huys van Nassauw, gheladen met Vivres ende Ammunitie; ende mede brengende twee-en-vijftich Soldaten: ende 't Schip Ernestus uyt de Camer van Groeninghen, met de Politique Raedt Ippo Eyssens, ende een Compagnie van hondert ende veertich koppen / onder Capiteyn Cornelis Stalpaert vander Wiel. Den eersten Novembris zijn uyt-ghesonden eenighe kleyne Jachten / om de Schepen aen te halen die men wilde ghebruycken tot den aenstaenden tocht: ende is aen alle vrije Luyden ghewere ghegheven / om by tijdt van noodt te konnen waecken ende dienst doen. Den tweeden wierden by een partije vier ghevanghens in-ghebracht. Den sesten keerde de Heer Stachouwer van Rio Grande, mede brengende een van ons volck / die met de Tapuyas te landt-waert in was gheweest; de welcke verhaelde de gheleghentheyt van dese Wilde; ende dat Jandovi belooft hadde met vier hondert man te kommen; dat hem seer lief was gheweest om hooren / dat de onse in Barra de Conhaou de Redoute hadden in-ghenomen / doch hem mishaeghde / dat men de Portugesen niet al doot sloegh / maer quartier gaf / segghende soo men 't selve soo bleef doen / dat niet meer tot onse hulpe wilde kommen. Den sevenden arriveerde uyt de Mase het bevrachte Schip St Pieter, met hondert ende dry Soldaten / onder den Lieutenant Tack, wesende een ghedeelte vande Compagnie van Capiteyn Nicolaes vander Hoeve. Den achtsten wierdt / naer rijpe deliberatie / den tocht naer Pariba besloten. Vanden neghenden tot den derthienden is niet sonderlinghs voor-ghevallen / als dat verscheyden Schepen op-ontboden / ghearriveert zijn; over-slagh van Vivres tot den tocht noodich ghemaeckt / ende over de Schepen verdeelt / ende

Anno 1634.

November.

ANNO 1634. ende de Ammunitie aen boordt ghebracht. Den elfden arriveerde het Schip ter Elborgh, met neghen-en-veertich Soldaten; was vervallen gheweest op de Custe van Guinea, ende aen de Cabo de Lopes, ende hadde onder-weghen verovert een Scheepken met Olye de Palma ende anders. Een partije van Tamarica uyt-ghegaen met Capiteyn Tourlon in Goyana, over-viel de Suycker-Molen van Luciaen Brandaon, staende in Tacoara op den oever vande Noordt-zijde vande Rivier Capivaribi; brochten dry hondert vormen met Suycker af/ ende den Eyghenaer ghevangen. Den derthienden quam 't Jacht de Tortel-Duyf met het Schip de Maeght van Dordrecht uyt de Mase, met hondert ende sesthien Soldaten. De Heere Schotte ende Eyssens wierden ghecommitteert naer Tamarica, om aldaer goede ordre te stellen/ ende de vrije Luyden te wapenen; ende soude de Heere Eyssens, den tocht ghedurende / daer verblijven/ om dat de Major d'Escars mede soude op-trecken. Den achthienden keerde de Salmander van voor de Bahia, verhalende dat de Vloote vande vyandt noch niet en dorste uyt-kommen; maer lagen ontrent twintich Schepen binnen de banck gereedt/ daer Deventer ende de Swaen met noch twee Jachten op pasten. Den twee-en-twintighsten arriveerde de Eendracht, met hondert en dertich Soldaten; ende wierdt ten selven dage een Vasten ende Biddach ghehouden. Den dry-en-twintighsten / alsoo men gheen sekerheyt en hoorde van de Tapuyas, wierdt het Jacht de Kemp-haen naer 't Fort Ceulen ghesonden met tseventich man/ van 't nieuw gekommen volck/ om daer tegen te lichten soo veel oude als men misschen konde / ende daer mede de Tapuyas te convoyeren naer Conhaou of daer ontrent. Den tocht op Pariba, als voren al besloten wesende / ende 't ghene daer soo te water als te lande / toe van noode was / voordachtelijcken versorght / is de selve eyndelijcken voor-ghenomen den vier-en-twintighsten November, onder het beleyt van de Colonel Sigismundus van Schuppe, nevens de Colonel Christoffel Artichofski ende de twee Politique Raden D. Servaes Carpentier ende Jacob Stachouwer. Haer macht bestont in twee-en-twintich Compagnien Soldaten: te weten/ vijfthien uyt het Regiment van de Colonel Schuppe, ende seven uyt het Regiment van Artichofski, maeckende te samen dry-en-twintich hondert ende vier-en-vijftich man. Sy lieten inde besettinghen vande Forten ende andere plaetsen twee duysent dry hondert en dertich ghesonde mannen / daer onder begrepen twee hondert en vijftich Burgheren op 't Reciff verdeylt in twee Compagnien: ende den ses-en-twintighsten arriveerde noch de Leeuwinne van Zeelandt, met vier-en-tneghentich Soldaten/ die inde vijf-hoeck geleght wierden/ om dat men gewaer wierdt dat de vyandt 's nachts daer ontrent was gheweest. De Vloote bestondt in negen-en-twintich Zee-zeyls/ onder het commandement van Jan Cornelisz. Licht-hart, ende wierdt verdeelt in twee esquadren: in de eene/ voerende des Princen-Vlagghe/ waren de naer-volghende Schepen / de Salmander als Ammirael, Domburgh van Zeelandt als Vice-Ammirael, Enchuysen van 't Noorder-Quartier als Schout by nachte, voorts 't Schip Amsterdam, de Jachten de Katte, Mauritius, de Spreeuw, de Goudt-Vinck, de Leeuwerck, Schuppe, Ceulen, Licht-hart, Spieringh, Vlieghende Sparwer, de Maeght van Dordrecht, de Meerminne, Graef-Ernest, de Zuydt Sterre, de Kemp-haen: inde welcke waren gheschcept duysent neghen hondert ende vijf-en-veertich Soldaten: in 't andere / voerende de Bloedt-Vlagghe / waren de volghende Schepen ende Jachten / Pernambuco als Ammirael, de Goude Sonne als Vice-Ammirael, Erasmus als Schout by nachte, voorts de Goude Leeuw, de Windt-hondt van Amsterdam, de Windt-hondt van Hoorn, de Spreeuw van Zeelandt, de Sparwer van Dordrecht, de Sout-bergh, de Vleer-muys, ende 't Boot Elburgh: op de welcke waren ghestelt vier hondert en neghen man. De vyandt hadde sints de voorgaende

gaende tocht / op 't Eylandeken legghende binnen de Rieviere / by haer ghe- Anno
naemt *Ilha des Frades*, een Baterije ofte Redoute (achter open zijnde) gheleght/ 1634.
om de onse de in-komste vande Rieviere te verhinderen/ende haer dat voordeel
af te sien: (ongetwijffelt door d'een of d'ander Over-loper ghewaerschouwt
zijnde; ofte wel / 't voornemen van de onse uyt de voorgaende aen-leydinghe
ghemerckt hebbende) derhalven ghelijck te voren men ghesocht hadde dese
gheleghentheyt voor al te beslaen / soo was men nu by-naer ghenootsaeckt de
selve de vyandt af te nemen / eer men sich van een goede uyt-komste op desen
tocht konde versekeren. Om dit dan beter te verrichten / soo waren op het es-
quadre / welcke de Rieviere hadde in te lopen / soo vele Soldaten gheset / als
voren verhaelt. De Vloote dan op de voornoemde dagh alsoo t'zeyl ghegaen
zijnde uyt de Havene van Pernambuc, is door teghen-windt eenighe daghen
soo op-ghehouden / dat niet voor den vierden December ter ghesetter plaetse
hebben konnen gheraecken. De voorgaende nacht / naer het eerste quartier/
wesende wel thien ofte twaelf mijlen buyten de wal / doch gissende dat de
hooghde van Pariba hadden bekommen / soo hebben 't voor de windt af naer
't landt toe ghewendt / ende twee vande bezeylste ende vlot-gaenste Jachten
voor-uyt ghesonden / om de Vloote in tijdts te waerschouwen / wanneer sy
grondt souden werpen. Ende by de selve 's morghens vroegh voort breken
vanden daghe ghewaerschouwt zijnde / dat die grondt hadden ghewor pen op
vijfthien vademen / hielden sy soo langhe by / tot dat het daeghde / bevonden
haer weynich beneden de plaetse daer sy voornemens waren 't volck te landen/
staecken deshalven dateliјck by. Naer dat het Ghebet was ghedaen / ende het
volck ghegheten hadden / hebben alle de groote Schepen het gheset op acht
vadem: ende het beraemde teycken ghedaen zijnde / hebben de Jachten / Cha-
loupen / ende Booten sich elck ervoeght by de Schepen daer sy bescheyden
waren. 'T koelde vry hardt / deswegen het meeste volck over-ghescheept
wierdt inde Jachten / ende inde groote als mede de Scheeps-Booten / soo vele
als het weder sonder ghevaer eenichsints konde lijden. 't Jacht de Phœnix
was daer-en-tusschen voor-uyt ghesonden / om dicht onder de wal te setten op
sulcke plaetse / waer de andere hem ghevoeghlijck konden volghen / ende be-
quame gheleghentheyt was om 't volck met de Booten te landen. Als 't selve
Jacht nu dicht onder de wal was ghekommen / ende de andere Jachten / ne-
vens de Boots / daer naer toe hielden / quam de Schipper vande Phœnix met
sijn Boot de onse te ghemoete/ haer versekerende datter goede gheleghentheyt
was om 't volck drooghs-voets aen strandt te setten, sijn Boot geraeckte door
onversicht inde grondt / doch sonder verlies van eenich volck. Hoe-wel men
sich / weghen dit aen-brengen vande Schipper / niet volkomentlijck en konde
verseeckeren / soo heeft niet te min de Colonel Schuppe gheraden ghevonden
(om den vyandt gheen tijdt te gunnen) recht op de wal aen te lopen; te meer/
om dat men sach dat de vyandt vast van by Zuyden ende Noorden sterck aen-
quam; sulcx dat het hoogh tijdt was eenich volck aen landt te hebben / eer de
vyandt 't selve konde beletten. De wal ghenaeckende / spronghy hy selfs eerst
aen landt / ende 't ander volck soo wacker hem nae / datter in korten tijdt ses
hondert man aen strandt gheraeckten / ende in ordre wierden ghestelt. De
vyandt sulcx siende/ ende niet sterck genoegh wesende om de onse aen te tasten/
hielt sich op/ ende uyt vreese van ons gheschut/ welcke uyt de Jachten langhs
het strandt speelde/ deysde stracx eenighe passen te rugghe. De Boots en kon-
den / weghen het stijf aen-rollen ende over-stulpen vande Zee / dien dagh daer
gheen volck meer landen: maer de Jachten brachten haer volck aen landt een
weynich verder om de Zuydt / heel bequaemlijck ende droogh / naer dat de
twee Compagnien/ door de Colonel derwaerts ghesonden / onder 't beleyt van

Ggg de

Anno 1634.

de Colonel Artichofski, den vyandt van daer hadde doen retireren. Naer de middagh brocht de Colonel Schuppe eenighe Compagnien uyt / de welcke op de vyandt/ legghende op 't hooghe strandt / soo mannelijck aen-vielen / dat de selve / naer dat neghen dooden en veel ghequetste hadde bekommen / de vlucht nam/ werpende menichte van 't gheweer van hem: de onse bequamen daer drye ghevanghene/ ende het en scheelde niet veel of de Gouverneur Antonio d'Albuquerque soude selfs ghevanghen gheweest hebben / maer de Soldaten grepen mis / en vatten een ander die aen sijn sijde stondt: ons volck moste dien heelen dagh op 't strandt blijven / oock daer vernachten / eer dat d'ander volck aen landt konden krijghen; in 't eerste aen-kommen liepen datelijck vier groote Boots door de barninghen inde grondt/ datter maer drye daer van daer nae afghebracht ende gherepareert wierden. De Gouverneur van Pariba, Antonio d'Albuquerque, die met sijn meeste volck lagh achter den naesten hoeck naer het Noorden toe / dit vernomen hebbende / sondt twee Compagnien Soldaten / ten deele Spagnaerden ende ten deele Portugesen / de welcke de onse het hooft boden / doch de onse vielen soo dapper op haer aen / ende drongen soo in / dat dese naer een weynich ghevechts mede vluchten / naer-latende achthien ofte twintich dooden ende eenighe ghevanghen: daer van onser sijde maer acht ofte thien ghequetst waren. De vyandt stropde in 't vluchten veel gheweers / sulcx dat wel sestich soo Musquetten als Snap-hanen in 't Bosch naderhandt by de onse wierden ghevonden; als mede veel Hoeden ende Casacken. Onder de ghevanghens was een voornamen Portugees Bento de Rego, uyt de welcke vele gheleghentheden wierden verstaen / de welcke de onse daer naer seer dienstich zijn gheweest. Den Commandeur Licht-hart was ondertusschen met sijn esquadre/ de Bloet-Vlagghe voerende/ ghekommen tot voor de mondt vande Rieviere / doch wierdt verhindert de selve in te zeylen / door dien de windt Zuydt-Oost ende Zuydt-Oost ten Oosten was / ende de Rieviere boven de Casteelen Zuydt ten Oosten ende Zuydt-Zuydt-Oost is instreckende; soo dat ghenootsaeckt is gheweest een weynich weeghs beneden de andere Schepen te setten. Des anderendaeghs wierdt het Krijghs-volck voorts ghelandt / ende alles veerdich zijnde / werdt den aen-tocht vervordert naer het Casteel Cabo Delo ofte Sta Catharina, gheleghen op de Zuydt-zijde inde mondt vande Rieviere Pariba. De Colonel Schuppe hadde sijn volck verdeelt in drye / ende de Colonel Artichofski in twee troupen: de voor-tocht ende naer-tocht voerden elck met sich twee lichte metale stucxkens vande nieuwe inventie. Sy marcheerden eerst tot een plaetse ghenaemt Cambohyna, (alwaer men vermoedt dien neck landts / daer het Casteel op leght / op sijn smalste te wesen) ontrent een mijle van 't voornoemde Casteel / ende naer dat het volck sich ververst/ ende een weynich gherust hadde/ soo trocken sy voorts tot aen de Rieviere; alwaer men beyde de Fortressen / als mede de Baterije op 't Eylandeken leggende midden inde Rieviere/ bequaemlijck konde sien: oock soo verthoonde sich hier een ghebaende karre-wegh/ de welcke soo de ghevangens verklaerden/ naer het Fort toe gingh: Capiteyn Ley wert met drye Compagnien desen wegh henen ghesonden / ende de reste van 't Legher volghde den oever vande Rieviere. Sy ontmoeten vele begravinghen die achter open waren / doch alle sonder volck ofte eenighe tegen-weer. Soo saen als die van 't Fort/ door 't ghehoor vande Trommelen/ de aen-komste van ons volck vernamen; (want weghen de Bosschagie haer qualijck konden sien) soo beston den sy gheweldich met canon te schieten / ende dat soo merckelijcken / dat wel te vermoeden stondt/ dat sy eenige van de onse konden sien; waer door al eenighe dooden ende quetsten. De Colonels ginghen 't Fort besichtighen / ende bequame plaetse uyt speuren om de Quartieren te legghen / ende vonden seer

goede

goede gheleghentheyt 't volck te legghen op sulcke plaetsen/ daer sy by de Bos-schagie voor de vyandt bedeckt waren. Daer-en-tusschen was Capiteyn Caspar van Ley met de sijne langhs de karren-wegh ghekommen tot dicht by het Fort; ende hadt hem neder gheslagen achter een Heuveltjen/ ontrent een roer-scheut vande Wallen gheleghen / ende soo hoogh als de selve / soo dat wonder bequaem was om daer op een Baterije te maecken. Ten selven daghe wierde ordre ghestelt dat alle de vlot-gaende Jachten binnen het reciff (d'welck hier voor het strandt henen streckt) souden deur kommen / ende anckeren soo naer by de Quartieren als sy konden / maer dat de groote Schepen (naer dat voor acht daghen eet ende drinckbare Waeren souden aen landt ghebracht hebben) setten souden voor den dreppel vande Rieviere. Des anderendaeghs schoot de vyandt seer fel / ende trefte nu en dan een van ons volck: men begon aen het Quartier vande Colonel Schuppe te wercken / welck hy nam aen de slincker-zijde tot aen de Rieviere: gelijck men reede de voorleden nacht op 't Heuveltjen voornoemt een Baterije hadde begonnen. Oock soo wierdt seeckere Redoute by de vyandt verlaten / ende by de onse verhooght / achter ghesloten ende bequaem ghemaeckt tot een Schuyre voor de victualien ende andere behoeften; ende een Compagnie ghestelt om de selve te bewaren. De Colonel Artichofski nam sijn Quartier aen de rechter-zijde tot aen de Zee / vlack in 't ghesichte vande vyandt/ ende onbeschut. Men konde van dese Legher-plaetse de gantsche gheleghentheyt ende toe-standt vande Rieviere bequaemlijck over-sien/ waer over de Commandeur Licht-hart, die sijn werck noch niet en hadde konnen doen/ ontboden hebben / om by ghesichte alles beter te verkennen / ende de behoorlijcke op-merckinge daer van te nemen. De welcke in 't Quartier ghekommen zijnde / ende aen-ghemerckt hebbende / dat het belegerde Fort van allen oorden toe-voer bequam van volck ende allerhande behoeften / ende soo langhe hadde te bekommen / als de vyandt meester soude blijven vande Baterije op 't Eylandeken / welck hem belast was in te nemen / is hy weder na sijne Schepen ghekeert: ende is by hem/ met toe-stemminghe van sijne by-wesende Officieren ende Scheeps-Raden / goet ghevonden de vier hondert Soldaten over te schepen inde kleynste Jachten ende Boots / om met de selve des nachts in te lopen ofte in te roeyen. 'T volck alsoo verscheept zijnde/ is hy des morghens vroegh ten vier uyren met een Boot voor-uyt ghevaren / ende de Jachten zijn hem ghevolght / op dese ordre / de Sparwer, ende Spreeuw van Zeelandt, de Vleer-muys, ende Windt-hondt van Hoorn, de Goudt-Vinck, ende Spreeuw van Amsterdam, 't Jacht Schuppe, ende noch ses Scheeps-Booten: waren alle by de Forten/ eer dat sy ontdeckt wierden; doen begon de vyandt fel te schieten / doch gheraeckten verby met alleen twee dooden ende twee ofte dry ghewonde / sonder voorts eenighe merckelijcke schade te lijden aen de Jachten / uytghenomen 't Jacht Schuppe, welck teghen over 't Eylandeken op een drooghte vast raeckte / ende kreegh acht scheuten door 't hol/ nevens een doode ende seven ghequetste; souden daer groot ghevaer ghelopen hebben / ten ware met het hoogen van 't water weder vlot waren ghe worden. De andere ses Jachten liepen vorder op / ende by-naer tot aen 't eynde van het Eylandeken / alwaer twee Barcxkens ende een Boot in 't ghesichte kreghen/ vol volcx / welck van boven quamen / ende haer beste deden om 't Eylandeken te krijghen / maer alsoo onse Boots wacker daer achter waren / soo vluchten de vyandt in een Kreecke / aen de Noordt-zijde vande Rieviere / liepen aen landt / ende lieten haer vaer-tuygh drijven; welck de onse bequamen / ende quamen haer seer wel te passe / want wierdt daer naer af-ghesloopt ende tot beddinghen verbesicht op de Baterijen. Ons volck daer naer sonder eenich vertoef aen 't Eylandeken ghelandt zijnde / is de Major Jean Descars met sijn

Anno 1634.

Anno 1634. onder-hebbende Krijghs-volck / nevens de Commandeur Licht-hart met hondert Matroosen / (by hun hebbende Bijlen ende andere ghereedtschap noodich om de Palissaden omver te hacken) ghetrocken door de Bosschagie recht op de Baterije ofte 't Fortjen aen. Maer kommende ten eynde van de Boomen / bevonden sy dat 't selve ghelijck van 't Eylandeken was af-ghesondert / ende alsoo met water omcinghelt ; sulcx dat voor haer gantsch beswaerlijck was daer aen te kommen / voor en al eer dat het water by-naer op sijn leeghste soude ghevallen wesen / weswegen dan haer tot die tijdt in 't Bosch neder leyden. 'T water nu meest ghevallen zijnde / quamender twee Portugesen uyt / om de gheleghentheden van ons volck te bespieden / 't welck de onse ghewaer wordende / zijn met een grooten yver op 't Fortjen aen-ghevallen : ende hoe-wel de vyandt twee stucken / met schroot ghelagen / op de onse loste / ende daer door dry doode ende eenighe quetste / soo is even-wel de vyandt door dese onverwachte over-val soo verslaghen gheweest / ende zijn de onse met sulcken onversaeghtheyt aen-ghedronghen / dat sy in korten tijdt meester zijn gheworden van de Plaetse ; slaende alles doot welck sy inde wapenen vonden / onder andere een Constapel t'Amsterdam gheboortich ; die weghen sijn boos-daden was over-ghelopen / ende de vyandt groote diensten hadde belooft / ende reede begonnen te doen : een Capiteyn alleen werdt ghevanghen / ende eenighe weynighe begaven haer in 't water / ende werden by de Noorder-Fortresse met een Boot ghesalveert : daer werden een-en-dertich Spagnaerden doot gheslagen. Hier werden ghevonden twee metale stucken / schietende thien ende sesthien pondt ysers / ende vier ysere ; daer toe een goede partije koghels / ende twee vaten kruyt. Dese Plaetse was by de Portugesen ghenaemt Cabeca Secca , ofte oock Restringa. De onse die bekommen hebbende / hebben de selve wel versekert / ende de Baterijen herstelt / om daer mede in beyde de Forten te schieten. Daer wierden mede by de Commandeur vier Booten gheordineert / die des nachts tusschen beyde de Forten op de wacht souden leggen / om 't over-varen van het eene tot het andere te beletten : doch daeghs en was 't niet wel moghelijck voor de Boots het daer te houden. De Colonel Schuppe hadde de voorleden nacht oock dapper doende gheweest met approcheren / soo dat hy al ghekommen was tot by-naer aen de Rieviere / ende dicht by het Fort : des niet teghenstaende soo kreegh 't selve noch al toe-voer vande over-zijde / sonder dat onse Musquettiers ofte Wacht-Booten het selve konden verhinderen. Ten selven daghe arriveerde aldaer 't Jacht de Kemp-haen , kommende van Rio Grande, met tijdinge / dat de Tapuyas ontrent de dry hondert sterck onder twee Oversten aldaer waren ghekommen ; ende dat ontrent de helft van de selve / met hondert ende dertich van ons volck soo te voet als te peerde / ghetrocken waren naer Conayou , ende haer aldaer hadden ghelegert inde Suycker-Molen / doch dat de Wilde siende dat men haer niet en brachte op plaetsen daer veel buyts was te bekommen / seer onwillich waren / ende weder wilden vertrecken. De onse wel verstaende hoe noodich het was dat dese Wilden daer blijven / ende de vyandt in vreese houden mochten / hebben 't selve Jacht weder op 't spoedighste af-ghevaerdicht / ende Capiteyn Garstman belast alle moghelijcke middelen aen te wenden / om de selve Wilden aldaer op te houden / tot dat sy hare saecken inde Capitania van Pariba souden verricht hebben. Desen dagh is voorts deur-gelopen met weynich schieten van weder-zijde / als alleen by de onse met musquetten / door dien de Baterije noch niet wel ghereedt en was ; ende daer is dien nacht seer ghearbeyt om de selve te verbeteren / ende een Redoutjen te maecken met een beddinghe daer in / om de mortiers te planten : soo dat 's anderdaeghs een stuck / schietende twaelf pondt ysers / op de Baterije is ghebracht / ende teghen den avondt twee mortiers met hare granaden /

den / naer de bereyde plaetse. Des nachts is de Baterije noch eenighe voeten verlenght / door dien de stucken gheen plaets ghenoegh en hadden tot het in-lopen. Des anderendaeghs zijn uyt de mortieren vijf granaden ghewo**r**pen/ dan de vier bersten inde lucht/ ende een alleen viel in 't Fort neder. De vyandt schoot gantsch weynich / hoe-wel noch al eenighe Boots ende toe-voer vande Noordt-zijde bequam / door dien onse Boots des daeghs het tusschen beyde de Forten niet en konden houden: verthoonde hem mede nu ende dan ontrent het Roode Landt, waer over het goedt ghevonden wierdt de Schepen daer ontrent noch te houden legghen / om hen daer mede in vreese te houden: des nachts zijn weder twee granaden gheworpen / doch in 't Fort is maer een neder ghekommen: de Commandeur Licht-hart was mede de Rieviere op gheweest / ende hadde twee Boots vande Portugesen ghenomen / ende een inde grondt ghehackt. Des daeghs daer aen wierden noch vier granaden te vergeefs ghewo**r**pen; weswheghen de Vier-wercker de Baterije die reede binnen de ses hondert treden van 't Fort stondt/ noch naerder begeerde gheleght. Het Boots-volck bracht een halve cartouwe op de Baterije sonder schade. De vyandt weder drij Boots met Volck ende Pulver in bekommen hebbende / bestondt weder fel te schieten / soo dat de onse de Baterije / die met Schans-korven niet al te wel en was voorsien / mosten verlenghen / ende met een Borstweeringh bevrijden. De Colonel Schuppe naerderde seer met sijn Loop-graven / ende kreegh eenighe ghequetste / maer de Colonel Artichofski en konde alle dese wijl met sijn Wercken niet wel voort kommen / door dien hy boven de besettinghe van 't Strandt ende Magasijnen / maer vijf Compagnien vry en hadde / ende geen Major by sich en hadde / ende alles op hem alleen aen-quam/ weswheghen dan Capiteyn Hinderson tot Major is ghekosen / ende hem tot een hulpe by-gevoeght. Des nachts sijnder noch drij granaden ghewo**r**pen / ende twee vande selve in 't Fort neder gevallen / die de vyandt groote schade deden: de Wercken zijn oock wel hondert passen naerder ghebracht. Daeghs daer aen noch twee granaden ghewo**r**pen / ende hoe-wel de eene maer in 't Fort neder quam/ soo en liet de andere mede de vyandt niet te beschadighen/ want berstende inde lucht / daelde 't vier in 't Fort / ende stack eenich Pulver aen / soo dat men de vlamme sach op-gaen. De vyandt kreegh noch drij Boots over/ doch niet sonder eenighe dooden ende ghequetste / door dien de onse met musquetten daer gestadich onder schooten. Des nachts is van beyde Quartieren dapper gheapprocheert / ende insonderheyt van 't Quartier vande Colonel Artichofski, die sijn Approchen begon uyt de Loop-graven vanden Colonel Schuppe, (selfs gheen Loop-graven maeckende / om tijdt te winnen) ende is soo met een gheweldighe Linie ghelopen tot op tseventich passen aen de Rieviere / binnen een steen-worp vande Noordt-zijde van het Fort. Des daeghs is de vyandt / naer dat al voren sterck met canon ende musquetten hadde ghe-schoten/ met thien man uyt-ghevallen / ende Capiteyn Mansveldt, sich uyt een onnodighen yver buyten onse Loop-graven begevende / door sijn knie gheschoten / ende korts daer naer / door ghelijcke onversichtigheyt / is Capiteyn Duyven-hoff, nevens vier Soldaten / met schroot doot gheschoten / ende wel thien ofte twaelf ghequest: daer-en-teghen vielen twee granaden in 't Fort/ ende deden groote schade. Des nachts is de Colonel Artichofski met sijn Werck tot op vijfthien passen aen de Rieviere ghekommen: ende daeghs daer aen onse Baterije nu gantsch veerdich zijnde / heeft men begonnen met twee halve cartouwen sterck op 't Fort te schieten / ende zijn twee granaden ende twee vier-ballen soo in 't Fort als inde Fausebraye (daer de vyandt mede volck in hadde) ghevallen. De vyandt dede groote weer om noch eenighe Boots vande over-zijde te krijghen / maer wierdt hem door 't sterck schieten van de

Anno 1634.

Anno 1634. onse verhindert. Des nachts hebben de onse de Wercken sulcx gevordert / dat met de selve aen beyde de zijden van 't Fort tot aen den oever vande Rieviere zijn gekommen / soo dat nu 't over-kommen vande Boots wel hoopten te verhinderen. Des anderendaeghs heeft de vyandt dapper gheschoten op onse Baterije; ende de onse weder uyt de Baterije op 't Fort / soo dat haer Borst-weeringhe seer wierdt beschadicht. De Major d'Escars met vijftich of tsestich man uyt-gheweest zijnde / om eenighe van het Noorder-Fort te verrasschen / komt weder ende brenght mede twee ghevangene Portugesche Landt-lieden / ende vier Swarten: uyt de welcke de onse vernamen / dat het volck / woonende ten platten Lande / al verlopen was: ende dat de Forten slechtelijck van Pulver waren voorsien: doch dat de Grave van Bangnola met ses hondert man inde Stadt van Pariba was aen-ghekommen. Is voorts goedt ghevonden noch een Baterije te maecken by Noorden het Fort / ende wat dichter aen als de voorgaende / op een seecker hooghte die sich daer toe presenteerde. Des nachts schoten die van 't Fort gheweldich in onse Loop-graven / ende de onse en bleven haer niet schuldich. 'S anderdaeghs / niet teghenstaende alle het schieten van de onse / soo kreegh de vyandt noch dry Booten over: soo dat de onse om 't selve beter in toe-kommende te beletten / te rade wierden twee kleyne stucxkens op den oever te planten. Daer werdt van weder-zijts dapper gheschoten / ende insonderheyt van onse Baterije / waer deur een deel van des vyandts Borst-weeringhe wierdt wegh-ghenomen. De Schepen de Katte, Mercurius ende Weseltjen, die tot nu toe voor het Roode Landt hadden ghelegen / is belast haer ancker te lichten / ende wat meer by Zuyden te gaen kruyssen / om te passen op de Barcken ende Schepen die uytter Zee mochten invallen: de Phœnix daer alleen blijvende op de wacht legghen. Des avondts pooghde de vyandt weder eenighe Boots over te brenghen / de welcke hy rontom met Huyden hadde behanghen / doch wierden van de onse soo ghegroet / dat de eene ter nauwer noodt met eenighe dooden ende ghequetste aen-lande / ende de ander dreef daer henen / soo dat men vermoede 't volck meest doot te wesen / ofte soo ghequetst / dat haer niet en konden behelpen. Des nachts wierdt de Noorder-Baterije by-naer vol-trocken / de beddinge ghelegt / ende een halve cartouw daer op gheplandt; ende voorts doorgaens vande Zuyder-Baterije den gantschen dagh geschoten. Den dagh daer aen quam Capiteyn Bayardt uyt de Capitania van Rio Grande, ende bracht aen / dat ons volck noch in Conayou lagh / ende wat dieper in 't Landt de vyandt een Redoute hadde af-ghenomen / daer vijf ysere stucxkens op laghen: doch dat de Tapuyas waren vertrocken. Naer dat desen dagh seer sterck van beyde onse Baterijen op het Fort was gheschoten / doch insonderheyt vande Noorder-Baterije / daer dry halve cartouwen op waren gheplandt / ende al eenighe bresse ghemaeckt: oock eenighe granaden in 't Fort ghevallen: soo zijn de onse te rade ghewordden een proeve te nemen van des vyandts couragie / ende hebben een Tambour met een brief ghesonden om 't Fort op te eysschen; doch de vyandt sich noch seer moedich thoonende / wees de selve af / en wilde die niet hooren ofte den brief aen-veerden: waer over het schieten met canon ende werpen van granaden weder aen-gingh. Des nachts quam de Colonel Schuppe met sijn Loop-graven tot aen 't staketsel / soo dat men 't met handen konde vatten / ende de Colonel Artichofski was oock ghenadert op de andere zijde vanden oever tot onder de Wal. 'S anderdaeghs 's morgens werdt gheweldich gheschoten van beyde onse Baterijen / soo dat de Borst-weeringhe meest wegh was: ende noch dry granaden in 't Fort ghesonden. Dit dede den hoogh-moet van gisteren soo verflauwen / dat sy stil-standt van wapenen versochten / ende eenighe van den haren uyt te seynden om met de onse te spreecken. 'T welck toe-ghestaen

zijnde /

zijnde / soo zijnder twee van des vyandts Capiteynen uyt-ghekommen / ende in 't Quartier vande Colonel Schuppe ghebracht / den eenen wesende een out sedich ende beset Man / den anderen een jongh ende hoogh-draghende Man / met namen Don Gaspar. Dese ghelieten haer eerst / geen ander last te hebben / als beleefdelijck te excuseeren / dat men de voorleden dagh den Tamboer soo onverhoordt hadde af-ghewesen / ende te onder-staen wat de onse hadden willen segghen: dan naer dat haer den brief was ghelesen / ende men haer perste tot naerder openinghe van haren last; soo heeft de oude eyndelijck ghesegt / dat sy ghelast waren met de onse te handelen / ende te beramen de conditien waer op sy 't Fort in onse handen souden over-leveren. Haren eysch was / uyt te trecken met alle haer gheweer / vlieghende vaendelen / brandende lonten / koghels inde mondt / etc. mede te nemen des Koninghs Standaert / alle de Stucken met hare Ammunitien ende toe-behoorten: ende dat haer Booten souden werden verleent om alles naer de Stadt te voeren. Maer de onse sloegen haer plat af het vervoeren vande Standaert ende gheschut / ende stonden haer alleen toe het eerlijck uyt-trecken / naer Krijghs gebruyck / mits dat sy by onse Schepen souden werden van daer vervoert naer West-Indien / Tercera ofte elders. Sy genoeghden haer seer qualijck over dese conditien / niet te min zijn met de selve ghekeert naer het Fort / met belofte / dat voor vijf uyren des avondts bescheet souden brenghen / of sy de selve conditien wilden aen-gaen ofte niet. Teghen den avondt weder kommende / hebben alsnoch gheeyst des Koninghs Standaert / ende een Stuck / schietende achthien pondt ysers / ende ende dat de helft van alle 't volck te landt-waert in soude gheconvoyeert werden / nevens alle de Officieren. Waer op haer / boven de voorgaende conditien / alleen is toe-ghestaen / dat vijftich man te landt-waert souden moghen trecken. Dit mis-haeghde Don Gaspar seer / ende thoonde hem seer ongael ende onmanierlijck / soo dat oock naer dat de conditien gheschreven waren / ende by de onse gheteeckent / de selve den ouden man uyt de handt ruckte / ende de Colonel weder gaf. De welcke desen trots niet willende verdragen / scheurde de conditien / ende seyde haer aen / dat met den swaerde haer eer langh soude dwingen een ander Tale te spreecken: doch den hoogh-moet van Don Gaspar daelde daer op soo gheweldich / dat hy met tranen versocht / dat men de conditien op nieuws wilde herschrijven / ende hem sijne onbeleeftheyt vergeven. De Colonel Schuppe hem eyndelijck latende beweghen door des ouden Capiteyns demoedich versoeck / ende Don Gaspars berouw / heeft de selve conditien op nieuws gheteeckent / ende haer weder ter handt gestelt: ende sy met de selve naer 't Fort ghegaen zijnde / quamen haest weder met de acceptatie; mits dat in stede van vijftich / hondert soo Officieren als meest Lieden die daer te Lande ghehuyst ende ghegoedt waren / souden blijven / ende de reste vervoert worden. 'T welck haer alsoo is toe-ghestaen / ende belast de naeste morghen een Lijste te brenghen van de ghene die in 't Landt versochten te blijven. Gheduyrende dese onder-handelinghe / schoot het Noorder-Fort eenighe scheuten naer het Zuyder-Fort / als willende 't selve vermanen tot vol-herdinghe / ofte yetwes waerschouwen; daer quam oock een Canoe over met twee Persoonen / maer die van 't Zuyder-Fort / (by de onse vermaendt zijnde / de selve te rugge te doen gaen / ofte dat de onse die selfs souden weeren) hebben naer haer gheschoten / ende alsoo te rugghe doen keeren. De onse hebben voorts dien nacht de wacht bestelt dicht onder 't Fort / om te verhinderen datter niemandt over en quame. Des morghens daer aen ten seven uyren zijn de Capiteynen weder tot de onse gekommen met de versochte Lijste; ende naer dat de Commandeur van 't Fort / Simon d'Albuquerque, de sleutelen hadde ghelevert in handen van onsen Veldt-Oversten / zijn dry van onse Compagnien daer binnen getrocken.

Anno 1634.

Daer

Anno 1634. Daer naer heeft men ordre ghestelt op het uyt-trecken van 't volck / welck vervoert soude werden met onse Schepen / volghens het bespreck / ende zijn voor eerst uyt-ghetoghen drie hondert ende veertich Soldaten / braef-volck / ende werden ghelogeert op het strandt. Twee Monnicken die in 't Fort waren / merckende datter noch meer volcks in 't Fort was / als daer bedonghen was te moghen blijven in 't Landt / ende daer onder eenighe uytheemsche die sochten te blijven; hebben de onse daer van ghewaerschouwt / ende verthoont dat het beter was voor ons dat de Inwoonders bleven / die haer weder tot den Landt-bouw souden begheven / als Soldaten die doch niet anders doen en kosten als de wapenen vyandelijck teghen ons te ghebruycken. De onse dese waerschouwinghe in acht nemende / ende voor al af-ghenomen hebbende de belofte / dat in ses maenden de wapenen teghen de onse niet en souden ghebruycken / hebben voor eerst te landt-waert in laten trecken de Officieren met hare Dienaers / ende daer naer alle die haer Wooninghen ende Familien daer te Lande hadden / in alles tot het ghetal van ontrent hondert ende vijftich / want het ghetal der Inwoonderen was soo groot / ende baden soo demoedelijcken / dat de onse / uyt ghenade / 't bedonghen ghetal soo verre te buyten ginghen; de resterende Soldaten werden mede naer strandt ghebracht: soo datter drie hondert ende inde vijftich man wierden bevonden / die wegh-gevoert souden worden / welck wel een vande grootste voordelen was te achten / die de onse alsnoch daer te Lande hadden verkreghen / van sulcken aen-tal uytheemsche Soldaten ontledicht te werden / vande welcke niet dan alle vyandtschap hadden te verwachten / ende die de Ingesetene tot noch toe hadden verhindert sich tot ons te neyghen. Aldus is in onsen handen ghelevert het Fort Cabo Delo ofte S[ta] Catharina, gheleghen aen de Zuydt-zijde van Riviere Pariba: ende zijn daer in gevonden ses goede metale Stucken / (van welcker een te bersten was gheschoten) schietende thien ende sesthien pondt ysers / ende vijfthien Gotelinghen van twaelf / acht / ses ende vijf pondt ysers / een partije Koghels / ende weynich Bus-pulver / nevens andere Krijghs-behoeften. De onse hadden / gheduyrende het belegh / daer op gheschoten vier hondert acht-en-tsestich scheuten met grof gheschut / ende tsestich met kleyne stuckskens / ende twee-en-vijftich groote granaden / ende seven vier-koghels uyt de mortiers; kreghen in alles twee-en-dertich dooden / ende daer onder twee Capiteyns ende een Vaendrich: de vyandt hadde ontrent dertich dooden. Des anderendaeghs heeft men Godt ghedanckt over dese overwinninghe den onsen soo spoedelijcken verleendt / ende is inde Quartieren ghepredickt in het Nederduyts / Fransch / ende Enghelsch. Daer naer heeft men het Pleyn van het Fort / d'welck seer ongheredddert lagh / ende de Huysinghen meest onder de voet ghevallen / begonnen op te ruymen / ende de Loop-graven besteedt te slechten. Hier viel nu een sware deliberatie onder de onse / hoe ende in wat wijse sy dese victorie best souden vervolghen / ende de ghewenste vruchten daer uyt trecken. Te weten / of sy sonder vertoeven de Stadt Pariba selfs souden aen-tasten / ofte wel haer macht eerst wenden teghen het Noorder-Fort. De Stadt aen te tasten scheen eenighe wat te vele ghewaeght / door dien men hadde verstaen dat de Grave van Bangnola aldaer met ses hondert Soldaten was ghekommen / ende met de Inwoonderen ende het Landt-volck licht soo veel volcks soude konnen by een brenghen / dat de onse met soo weynich volcks swaerlijck hem uyt sijn voordeel souden konnen drijven. 't Fort te belegeren hadde mede sijn bedencken / door dien daer soo beswaerlijck was by te kommen / ende ghevaerlijck daer ontrent te landen / beneffens dat 't selve veel beter gheleghen ende stercker gheoordeelt wierdt / als 't ghene sy reede hadden bemachticht. Doch in acht nemende dat de vyandt gheen tijdt diende ghegheven om sich te ver-

verstercken / dat de Stadt verovert zijnde / 't Noorder-Fort van alle secours ontbloot wesende / ende ghenoeghsaem vande sijne af-ghesneden / noodtsaeckelijck hadde te volghen: dat mede inde Stadt soo veel volcks niet en konde wesen / de Inwoonderen ende het Landt-volck meest verlopen zijnde; soo is eyndelijck de resolutie ghenomen / sonder verlies van tijdt / naer de Stadt te rucken: te meer / om dat de selve bemachticht hebbende / 't gantsche Landt tot Goyana toe / voor de onse open hadde te werden. Doch om dit wel uyt te wercken / diende de gheleghentheyt van 't Landt / ende de bequaemste wegh naer de Stadt / wel ondersocht: want den rechten ende ordinarie karre-wegh gaende / hadde men te ghemoeten een binne-landts Meyrken ofte staende Poel / by de Portugesen ghenaemt Lagonilla, aen welckes over-zijde op een hooghte / ghenaemt Caminga de Boissons, de vyandt een Retrenchement hadde / soo dat vele door weynighe hier konden op-gehouden werden: doch verstonden eyndelijck uyt de ghevangenen / ende insonderheyt Bento de Regos, datter een Kreecxken genaemt Tambaja Grande, twee mijlen de Rieviere op-waerts te landt-waert in streckte / welcke uyt komt ofte eyndicht aen de wegh die vande Stadt loopt naer het voorschreven Retrenchement: ende dat men dien wegh houdende / ende latende Caminga aen de lincker-handt / sonder eenighe verhinderinge aen de Stadt konde kommen. Men vondt goet dat de Colonel Artichofski dese gheleghentheyt soude gaen besichtighen. De welcke des anderendaeghs weder keerende / verklaert heeft dat daer een bequame plaetse was om 't volck te landen / ende dat hy de wegh hadde op gheweest / ende verder hadde konnen op gaen sonder verhinderinghe / ten ware hy ghevreest hadde ontdeckt te moghen werden: dewijl nu alles ghereet wierdt ghemaeckt om den aen-staende nacht den tocht voor te nemen; kommender twee Francoisen over uyt het Noorder-Fort: ende brenghen aen / datter weynich volcks was in 't selve Fort / ende 't meeste deel daer uyt verlopen: dat mede die daer ghebleven waren / gheen moet en hadden om te vechten / ende maer met veertich vaetjens Pulver ende weynich Loodt voorsien waren: soo dat sy vastelijck gheloofden / dat ons volck met ernst over-kommende / de vyandt die Plaetse seer haest hadde over te geven. Dit aen-geven gaf vreemt bedencken / eenighe vreesende dat het op bedrogh was aen-ghelegght / ende dat de Grave met sijn volck veel-licht daer ontrent in 't Bosch verborghen mochte leggen / om de onse onversiens te overvallen / haer niet konnende inbeelden dat de vyandt een soo wel ghelegen ende stercken Fort soo lichtelijcken hadde te verlaten ofte over te geven. Even-wel was daer weynich mede te verbeuren / een Tambour over te seynden / ende 't selve Fort op te eysschen. Den Tambour over-gekommen zijnde / werdt by die van 't Fort seer wel ontfanghen / bracht goede antwoorde / ende begeerden alleen dry daghen uyt-stel / om de Gouverneur Antonio d'Albuquerque advijs te vragen. Den Tambour wierdt noch eens ghesonden / die haer 't versochte uyt-stel plat af sloegh: 't welck by de onse wierdt ghedaen meer om te lachen / als dat hoope hadden yet goets daer mede uyt te richten / want hadden noch niet een man op d'ander zijde / ende hadden noch genoegh te doen met het gherampaneert Fort / ende de Approchen te slechten: oock was 't Noorder-Fort beter als 't Zuyder / ende ront-om soo in 't water gheleghen / dat men daer op niet wel approcheren konde: nochtans wrocht Godt door de vreese soo sterck in die Luyden / datse Ambassadeurs uyt-sonden om te handelen ende 't Fort over te geven. De Inwoonderen ende Soldaten spronghen vande wal af / ende liepen wegh teghen de wille van haer Capiteyn / onaengheſien sy naer haer schieten lieten / soo vreesden sy naer West-Indien ghesonden te werden. 'T versoeck vande Ambassadeur was / dat men haer des Koninghs Standaert niet af-nemen soude / om haer eere beter te bewaren / ende dat men ceremonien

Anno 1634.

Anno 1634. monien maecken soude als ofmense met ghewelt tot over-geven hadde ghedwonghen / sy seyden wel datse op d'onse met stucken souden schieten / maer soo hoogh datse niet beschadigen konden; versekerden datter niet boven seven man in 't Fort was. Dit alles was seer verdacht / ende de onse meynden dat de vyandt op bedroch uyt was / want hadden noch daeghs te voren ettelijcke hondert man op 't strandt sien marcheren / ende de Tambour hadt van haer in 't Fort ghehoort / dat Conde de Bangnola met sijn volck in 't Bosch lagh: ('t welck oock waer was / maer sijn volck kreegh mede sulcken schrick / datse maer de ghereedtschap van onse Boots siende / datelijck op de loop ginghen) in alle gheval werdt by de onse goedt ghevonden / dat de Colonel Artichofski met dry Compagnien over-gaen ende een versoeck doen soude / de Heer Stachouwer ende de Commandeur Licht-hart gingen mede / quamen met de Boots over als het doncker was. Die van 't Fort hun vernemende / schoten eenighe scheuten in 't wilde / ende al willens mis / meynden daer mede haer schande wel bedeckt te hebben / ende 't volck binnens landts doen gheloven dat sy haer dapper gheweert hadden. De Colonel legherde sich op strandt / ende hieldt hem meer ghereedt om teghen 't volck in 't Bosch leggende te slaen / als 't Fort aen te tasten: sach meer volcks op de Wallen als de Af-ghesonden ghesegt hadden: welck hem gheen kleyn achter-dencken gaf. Sondt een Tambour voor de Poorte om 't Fort op te eysschen / ende besach ondertusschen de gheleghentheyt om 't selve by weygheringhe / met ghewelt te beklimmen / maer vondt weynich gheleghentheyt / soo steyl waren de Wallen / onder met goede staketsels / ende boven met stercke stormpalen wel versien. Sy toefden langh met het openen vande Poorte / ende ten laesten de selve openende / begeerden een Man van qualiteyt / eerst met thien ende als men niet wilde / eyndelijck met twintich man binnen te hebben / om de conditien te beschrijven. De Commandeur Licht-hart nam aen binnen te gaen / doch de Colonel, om eens uyt de vreese te geraecken / en seecker spel te spelen / nam dese resolutie / sijne Compagnie te laten volghen / ende als de twintich man in waren / den Commandeur ende Af-ghesanten te doen naderen: bracht sijn Compagnie soo in / ende daer naer mede die van de Major Hinderson, daer mede was 't schrijven van conditien uyt. Sy klaeghden daer over / maer de Colonel gaf haer selfs de schuldt / om dat meer volcks sich op de Wal verthoondt hadde / als sy hadden aenghebracht. Ondertusschen wierdt haer alles ghehouden wat begeert hadden; des Koninghs Standaert wierdt af-ghehaelt ende haer gegeven; ende voorts toe-gelaten met sack en pack / boven ende onder gheweer / af te trecken waerse wilden / waren maer ses-en-dertich koppen met haren Commandeur Magallanes, daer van niet meer als twaelf in 't Landt wilden gaen / ende vier-en-twintich wilden met de andere naer West-Indien. Dit Fort hadde vijf schoone metale Stucken / ende neghenthien ysere / Kruyt / Scharp / Bast-Lonten / Farine naer advenant. Werdt by de Portugesen ghenaemt St Antonio: is onlanghs daer ghelegt / ende seer wel ghemaeckt naer de wijse van huydendaeghs / soo naer op de Kreecke / datter gheen voor-landt en was; oock heel wel door-boudt / sonder datter eenighe kosten waren aen ghespaert. De Colonel Artichofski 't Fort beset hebbende / ende op alles goede ordre ghestelt / is met het resterende volck op 't spoedighste weder over ghekommen: ende zijn beyde Colonels met ontrent sesthien hondert man noch den selven nacht de Rieviere op ghevaren tot aen Tambia Grande (een Kreecke gheleghen ontrent half-wegen de Stadt ende 't Zuyder-Fort) alwaer sy 't volck hebben gelandt / ende zijn noch den dry-en-twintighsten met den daghe voorts ghemarcheert naer 't Stedeken. De vyandt de komste vande onse vreesende / ofte wel vernomen hebbende / was ghevlucht / soo dat de onse in 't stercke retrenchement /

welck

welck sy onder-wegen op de pas ghemaeckt hadden / niet een man en vonden / (de vyandt haestich verlopen zijnde) sy hadden dry ysere stucken uyt de rap- parden uyt-ghesmeten / ende eenighe andere daer de rapparden van ledich stonden / naer 't segghen der Inwoonderen / in 't water ghewozpen. Quamen van daer 's middaghs in 't Stedeken / vonden daer niemant / waren al ghe- vlucht / ende hadden alles wat konden wegh-ghedraghen. De acht stucken die op de Advenuen te vozen waren ghestelt / en vonden niet op haer plaetse; noch oock de vijf stucken die op de Baterije op de Haven hadden gheleghen: eenighe daer van waren in 't water ghewozpen. De Commandeur Licht-hart was naer dat het Krijghs-volck ghelandt was / met de Boots de Rievière voozts op ghevaren naer de Stadt toe / vondt aen de water-kant een Redoute ofte kleyn Foztjen / uyt 't welck de vyandt noch acht of thien scheuten dede / doch vernemende dat ons volck alreede langhs een andere wegh inde Stadt was gekommen / vluchten dese mede soo snel als sy immer konden. Hier wier- den vier stucxkens gheschut ghevonden / twee inde Redoute / ende twee daer buyten. Inde Stadt by den anderen ghekommen zijnde / vernamen uyt een Hamborgher / die vele jaren daer ghewoont hadde / ende nu vrywillich tot ons quam / dat de Grave van Bangnola, gheen middel siende om de Plaetse te be- schermen / met twee hondert ende vijftich man ghewecken was naer Goyana, ende de Capiteyn Major ofte Gouverneur van Pariba, Antonio d'Albuquerque, met een Compagnie Italianen ende een Compagnie Spagnaerden in het Bosch: naer dat sy al vozen dry Schepen / daer de onse de wzacken noch van saghen / verbzandt hadden; 't eene in gheladen hebbende vijf hondert kisten Suycker: vonden mede twee Pack-huysen met Suyckeren op den oever van de Rievière verbzandt / de plaetse noch warm zijnde / ende de Sierope noch op 't water vlietende; eenighe seyden datter twee duysent / andere vijfthien hon- dert kisten in verbzandt hadden. Dat mede de Burgherije ende andere ten platten Lande woonende / hier ende daer waren verstropt / doch niet onghene- ghen op goede conditien weder te keeren naer hare Huysen ende Landt-bou- werijen: ghelijck wy hier naer bzeeder sullen segghen. Dus zijn eyndelijck de onse meester ghewozden van Pariba (daer sy langhe naer hadden ghetracht / ende voor desen pzoeve op genomen) ende alle de Sterckten daer ontrent; ende hebben inde selve bevonden ende bekommen negen metale Stucken / schietende sesthien ponden ysers / ende vier / schietende thien pondt: ende voozts vijf-en- veertich ysere Gotelinghen / van twaelf / thien / acht / doch meest van vijf / vier ende dry pondt: weynich Ammunitie / als namentlijck / duysent vier hondert vier-en-tachtentich pondt Bus-kruyt: duysent acht hondert tseventich pondt Lonten: duysent vijf hondert dry-en-vijftich Koghels van verscheyden ghe- wichte; nevens eenighe weynighe Krijghs-behoeften. Het Stedeken werdt geoozdeelt van groote ontrent als Purmerende, heeft een seer schoon Kloo- ster ende goede Haven. Vanden vier-en-twintighsten December tot het eynde van 't jaer was men meest besich met het slechten van onse Wercken voozt Fozt Cabo Delo ghemaeckt; als mede met het repareren van de inghenomene Fozten / ende de selve van noodighe Vivzes ende Ammunitien wel te voorsien. Ende alsoo de gewesen Gouverneur van Pariba, Antonio d'Albuquerque, sich neder gheslaghen hadde in 't Huys ende Ingenio van Validaris, ende van daer de Inwoonders dzeyghde te vanghen / in gheval sy met de onse quamen te ac- cozderen; ende reede eene der pzincipaelste Poztugesen / met namen Duarte Gomes, ghevanghen hadde; soo wierden de onse ghewaerschouwt by Bento de Regos, mede een voozname Poztugees / (die / als ghetrouwt hebbende de Dochter vanden vooznoemden Validaris, in 't selve Huys ghelogeert was) van dit doen ende voozder aenslaghen van Antonio d'Albuquerque; haer ra-

Anno 1634.

Anno 1634. dende dat sy den Albuquerque, eer hy quaedt dede / van daer souden trachten te verjaghen; sondt daer toe een man te peerde / die de onse naer 't selve Huys leyden soude / alsoo hun verseeckerde dat by de onse niet en souden werden beschadicht / om dat al voren soo wel hy als sijn Schoon-vader vande Raden schriftelijcke sauvegarden hadden verkreghen. Desen raedt van Bento de Regos wiert by de onse goedt ghevonden / ende om 't selve te executeren / wierdt by de Colonel Schuppe ghecommandeert de Major Picard met acht Compagnien / de welcke den lesten December 's avondts uyt trock: sijne verrichtinghe sullen hier naer verhalen. Op dat wy niets voor-by slaen van 't ghene sich in Brasil heeft toe-ghedraghen. De Colonel Schuppe vertreckende naer Pariba, hadde het commandement over 't Reciff ende aen-ghelegen Forten ghelaten aen den Major Goedlad ofte Bongarson, de welcke 't garnisoen / door aen-komste van eenich volck / wat versterckt wesende / om de vyandt besigher te houden / ende hem een voordeel af te sien / den dry-en-twintighsten December met een partije van twee hondert ende vijftich mannen is uyt-ghetoghen inde Verga, den pas naer St Laurenzo, tot ontrent anderhalf uyre boven 't Real, in een Plaetse ghenoemt dos Apochuchos, alwaer den Suycker-Molen van Gaspar de Mendoſa leght / nevens andere Huysen; quamen daer soo bedeckt / ende sonder eenichsints by de wegh bespiet te wesen / dat 't haren wille de Ingenio ende alle de andere Huysen plonderden / ende seer goeden buyt maeckten / namen de Signor vande Ingenio ghevanghen / met eenighe van sijn Huysghesin / ende brochten die sonder eenige rescontre op 't Reciff, daer sich eyndelijck voor weynich gelts ransonneerde. Den ses-en-twintighsten daer aen volghende trock de Major Beyaerdt uyt met een troupe van ontrent dry hondert man naer de Ingenio van Louis Bras, (alsoo verstonden dat die maelde) hy werdt in 't heen-marcheeren al vroegh ontdeckt; ende door de onervarentheyt van de Guide / en konde aen de Ingenio niet kommen / door dien te verre was / ende een onrechten wegh hadden ghenomen / soo dat met lichten van den dage moeste retireren. De vyandt uyt het Real verwachte hem op de groote Pleyn / ende hadt oock eenich volck ghesonden / die de onse in 't retireren souden vervolgen / teghen de welcke van van verre geschearmutseert wierdt; op de Pleyn kommende / ende een deel over een kleyn Bruggeken treckende / was de vyandt by der handt / ende wierden met den anderen handt-ghemeen / doch de onse sloeghen de vyandt inde vlucht / de welcke hem in 't Bosch begheven hebbende / met een groote furie weder op de onse uyt-brack / hier quam een groote vreese ende verslagentheyt onder ons volck / soo dat een deel begon te lopen; de vyandt sulcx siende / drongh noch stercker in / ende bracht ons volck heel in disordre / een partije doodt slaende / de Officieren die voor waren in plaetse van achter te seconderen / siende de vlucht in 't volck / ginghen mede deur-marcheeren / soo dat het daer slecht soude hebben af-ghelopen / ten ware de Major selfs met Capiteyn Provost ende eenighe wackere Sargeanten sich hadden gheconjungeert / ende haer continuelijck achter houdende / nevens sommighe Soldaten die haer presenteerden / de fortse vande vyandt niet hadden weder-houden / waer door vele schade verhindert wierdt; inde Affogados kommende / wierden ses sonder gheweer ghevonden / van welcke twee wierden ghehanghen / een Lieutenant wierdt ghecasseert / ende twee Vaendrighs / die haer devoyr niet ghenoegh hadden ghedaen / ghesuppendeert van haer Ampt / om in toe-kommende sulcke abusen te vermijden. Den derden Januarij des jaers 1635 trock Major Goedlad met een troupe van dry hondert man weder inde Verga, ende leyde een embuſcade aen de Pleyn / ende ginghen voorts naer de Ingenio van Louis Bras, ende destrueerde daer alles; in 't retireren was de vyandt weder uyt 't Real ghekommen / ende vervolghde de onse / die hardt wegh-marcheerden tot op de Plain / daer de vyandt

weder

weder aen-quam / meynende dat het weder soo gaen soude als de voorige reyse hadde ghegaen/ doch onse troupe hielt haer in goede ordre/ ende scharmutseerde met de vyandt. De embuscade op-brekende / wierdt die stracx op de vlucht ghedreven / ende naer-ghejaeght tot op de Rieviere van 't Real toe; latende overal op de weghen sijne dooden legghen / die inde dertich wierden ghehouden / behalven de ghequetste: van onse zijde hadden vier dooden ende eenighe ghequetste / daer onder was Capiteyn Cornelis van Exel, die een sware scheut door de schouwder hadde bekommen / doch is genoeghsaem weder ghecureert. Dit is de notabelste van de tochten die voor-ghevallen zijn inde tijdt dat ons Legher te Velde ende voor Pariba was. Sullen nu mede verhalen 't gene sich aen de Cabo St Augustin heeft toe-ghedraghen; de hooghe vloeden hadden aldaer aen de Wercken/ ende principalijcken aen 't Fort Gijsselingh groote schade ghedaen / om de welcke te doen repareren / ende voorts toe te sien watter van noode was / is eerst den Ingenieur Drevis derwaerts ghesonden / ende daer naer den thienden October de Politique Raedt Schotte, om alle noodighe Wercken te besteden/ ende te laten op-maecken / soo dat alles aldaer wel wiert herstelt. De vyandt hieldt sich binnen sijne Wercken / ende fortificeerde sijne Plaetse sterck/ continuelijck daer aen arbeydende; 't Schip de Hase van Hoorn lach daer op de wacht voor de Barette, ende haelde tot twee reysen de Vivres die daer van doen hadden / ende brocht die met bequaem weder door de Barette aen ons Fort: wierdt daer naer verlost by de Canary-Voghel, ende ghecommandeert op de hooghde van thien graden by Zuyden de Linie te kruyssen: van dese Plaetse zijn de volghende tochten op de vyandt ghedaen. Op den achtsten Octobris ginghen uyt de Compagnien van Nicholson ende Gilbert, ende quamen in St Antonio de Poyuca, een Dorp daer treffelijcken buyt viel/ doch door de groote haest mosten twee rijcke Kloosters / die allomme soo vast ghesloten waren / datter niet binnen was te kommen/ ongeschent laten / alsoose met groot gheraes te maecken / ofte daer op te schieten / alarm souden hebben ghemaeckt / ende dit wel vier mijlen in 't Landt was / daerse op des vyandts avantagie mosten retireren: soo vonden goedt/ sonder groot gheruchte te maecken / met 't ghene alreede bekommen hadden / sich buyten perijckel / weder in haer garnisoen te vervoeghen. Daer naer ons volck voor Pariba legghende/ was het aldaer alomme seer veylich; kleyne partije van tsestich ende tseventich man liepen ses ende seven mijlen in 't Landt / haelden overvloedich verversinghe van Vee/ ende maeckten by wijlen oock goeden buyt/ de vyandt sich in sijne Wercken gantsch stil houdende; tot den lesten December, als wanneer een aenslagh hadde ghemaeckt/ meynende een van onse Brandt-wachten af te lopen / doch de onse wierden door een Negro ghewaerschouwt / ende maeckten haer stucken klaer / die met schroot ladende / ende haer gheweer wel veerdich/ om de vyandt te ontfanghen; de Spagnaerden ende Brasilianen des nachts aen-kommende met Canoen ende Vlottjens; oock weghen het leeghe ghetije langhs strandt inde Rieviere / gaven die vande Brandt-wacht soo vier daer onder / datse met een groot ghekarm deur-ginghen / ende gheen lust hadden om weder aen te kommen.

De vyandt hadde een aenslagh op 't Eylandt Tamarica, dewijl ons Legher voor 't Fort van Pariba was / met dry hondert man ront-om het Eylandt op alle passen hengelende / doch alsoo 't selve tot kennis gekommen was/ wierden de Wachten soo wel beset / ende alle Advenuen soo versterckt / dat de vyandt niet en dorste 't selve in 't werck stellen/ ende de Raden Schotte ende Eyssens, die daer ghekommen waren / hadden uyt de vrije Lieden / daer woonende / een Compagnie op-gherecht/ ende met noodich gheweer voorsien/ om in tijdt van noodt tegen-weer te konnen doen. Daer was mede ordre ghestelt op 't kappen

Anno 1634.

 van

Anno 1634. van 't hout/ tot storm-palen/ kleyne ende groote legh-balckens/ tot de daghelijcksche behoeften vande Forten ende Baterijen/ als mede brandt-hout tot de Backerijen; ende waren daer toe dertich kloecke Matroosen met vermeerderingh van gagie gestelt / die haer seer wel queten. Oock soo gingh de Landtbouw daer tamelijck wel voort. Van hier zijn sonderlingh gheen partijen uyt geweest/ als dat Capiteyn Tourlon twee-mael in Goyana trock/ ende van daer uyt hare Suycker-Molens ghevanckelijck haelde Julian Brandaon ende Balthasar Rodrigues Mendez, beyde Signores de Ingenios, neffens Manuel de Catelos, Signor de Cannas of Suycker-Riedt-Velden / de welcke daer naer op ransoen wierden af-ghelaten / ende naer het over-gaen van Pariba onder onse ghehoorsaemheyt bleven sitten. Op de Zee is mede voor-gevallen / boven het voor-verhaelde / 't volgende: Willem Cornelisz., Schipper op de Goude Son, veroverde / twee mijlen by Noorden Barra Granda, een Passact-Berckxken met seven kisten Suyckeren / ende verbrande daer ontrent noch een d'welck ledich was. Den derthienden December quamen twee Jachten van voor de Bahia, aen-brengende dat daer een Vloote van vier-en-twintich Schepen / wel ghe-laden / waren uyt-ghelopen / daer van den Ammirael ses-en-dertich poorten hadde open staen; sulcx dat de onse / maer twee Schepen ende twee Jachten hebbende / die niet en hadden konnen aen-tasten. Den een-en-twintighsten December arriveerde Capiteyn Jochim Gijsz. met 't Schip Overijssel, kommende uyt 't Vaderlandt / ende hadde in 't kommen verovert een Caravel / ghenaemt Nostra Sennora d'Emparo, gheladen met duysent quintalen Brasil-hout/ sesthien kisten Suyckeren/ ende twintich kisten met Tobac. Den dertighsten arriveerde uyt het Vaderlandt 't Schip de Fame met de reste van de Compagnie van Capiteyn van Exel, wesende hondert vijfthien koppen: ende het Jachtjen de Bonte Kraye. Wy hebben dese verrichtinghen in Brasil soo vervolght van 't begin van 't jaer tot het eynde toe / om te beter de selve sonder eenighe af-snijdinghe voor ooghen te stellen/ sullen nu mede verhalen 't ghene op andere oorden by de Compagnie is verricht / ende voor eerst spreken vande veroveringhe van 't Eylandt Curacao. De Bewinthebberen hadden al voor desen haer ooghe daer op gheslagen / doch en hadden noyt volkommen onderrichtinghe konnen bekommen vande ware ghestalte des selves; tot dat eyndelijck inden beginne van dit jaer een Jan Jansz. Otzen sich heeft aen-gheboden/ de welcke op een Schip/ om Sout te halen / naer West-Indien gevaren / ende ontrent Commenagot by de Spaensche ghenomen / in des vyandts handen is ghevallen/ ende op 't selve Eylandt gebracht; soo dat hy/ naer sijn aen-geven/ alle de ghestalten van 't selve ende de Haven wel hadde deur-sien / ende die aen eenige Bewinthebberen openbaerde. Waer op dan de saecke op nieuws in deliberatie werdt ghebracht / ende eyndelingh besloten. In 't Noorder-Quartier was een vande grootste Schepen vande Compagnie / genaemt Groot Hoorn, veerdich ghemaeckt om Sout in West-Indien te halen / ende lagh al in Zeelandt zeyl-reedt: dit gaf een goede gheleghentheyt om dit exployt op 't onversienste voor te nemen, men voeghde daer by de Jachten den Eenhoorn ende de Brack, ende een bevrachte Fluyte den Enghel Gabriel: 't getal van het Bootsvolck wierdt vermeerdert / ende de Soldaten inder ijl aen-ghenomen: ende Joannes van Walbeeck, de welcke als Politique Raedt in Brasil de Compagnie te voren wel hadde gedient/ werdt versocht om dit werck als Opper-Directeur uyt de voeren; ende over de Soldaten werdt tot Commandeur ghestelt Pierre le Grand, die als Sergeant Major de Compagnie in Brasil hadde ghedient. Alles dus op 't spoedighste veerdich ghemaeckt zijnde / zijn dese voornoemde
Mayus. Schepen t'zeyl ghegaen den vierden Maij: ende sonder yewers te vertoeven
Junius. ofte aen te lopen; zijn met goede voor-spoet den dry-en-twintighsten Junij ghekommen

kommen in 't ghesichte van 't Eylandt Barbados, ende 's anderdaeghs te reede ghelopen onder het Eylandt St Vincent, een vande Caribise Eylanden. Den acht-en-twintighsten sonden/ volgens den last die haer by instructie was mede ghegheven / 't Jacht de Brack voor-uyt / om de gheleghentheyt van het Fort Carakes, aen 't vaste landt van America te bespieden / ende te vernemen of daer yets tot voordeel vande Compagnie was te doen: ende de andere Schepen volghden des anderendaeghs mede/ om haer dessein te vorderen. Hadden aen dit Eylandt St Vincent haer volck seer wel ververst: bequamen inde tijdt van vijf daghen over de vijfthien hondert bossen Bananes ende Bacoves, veel Hoenderen/ Annanassen, Patatas, Pompoenen ende andere Vruchten / weynighe kleyne Verckens; voor welckes sy de Wilden gaven Bijlen/ Hack-messen/ Messen/ Carniceros ende Hoecken: handelden met de Wilden soo vredelijck ende vriendelijck; dat sy daer een brief lieten voor alle de Schepen vande Compagnie die daer mochten kommen / by de welcke haer ghetuyghden de goede gheneghentheyt van de Wilde/ ende hoe sy haer nevens haer moesten draghen om ghelijck gherief van de selve te bekommen. Den eersten Julij saghen sy Isla Blanca, ende stelden haer kours tusschen de seven klippen ende 't selve Eylandt deur naer 't Eylandt Tortuga; 't welck sy teghen den avondt saghen: ende vernamen harde stroom gaende om de West. 'S anderdaeghs teghen den avondt sagen 't Eylandt Rocca; ende den derden 's morgens Isla des Aves, ende quamen naer Sonnen onder-gangh onder het Eylandt Bonayre ten ancker; korts daer nae quam by haer 't Jacht de Brack sonder yets verricht te hebben, hadde op de reede voor Caraques thien Schepen getelt/ doch soo naer niet konnen kommen om de selve volkomentlijck te verkennen. Den Directeur Walbeeck sondt des nachts een partije vier-roers aen landt / om te sien of men yemandt vande Inwoonders van 't Eylandt Bonayre konde verrasschen / doch en vernamen niemandt: en vonden mede op die tijdt inde Pannen gheen Sout daer men een Schip mede hadde konnen vol laden. Beraemden hier voorts de ordre de welcke sy hadden te houden in 't vol-voeren van haer voornemen op Curacao; den Commandeur over de Soldaten wierden acht-en-tseventich Bootsghesellen by-ghevoeght / de welcke by de Schipper ofte Capiteyn vanden Eenhoorn souden bestiert werden. Dit verricht hebbende/ zijn beyde/ de Directeur ende Commandeur, nevens hare Guide Jan Otzen, over-ghegaen op 't Jacht de Brack, om met 't selve voor-uyt te zeylen naer de Haven van Curacao, ende wel te ondersoecken hoe sich de gheleghentheyt aldaer toe droegh. Ginghen naer midder-nacht t' zeyl / ende hoe-wel sy heel kleyn zeyl voerden / soo bevonden haer nochtans den sesten met den daghe dicht by 't leeghe Eylandeken/ welck Zuydt-Oost van 't groote is ghelegen. Lieten 't selve by Noorden legghen/ ende liepen 't groote aen boordt/ settende met kleyn zeyl haer kours dicht langhs de wal; niet boven een pistool-scheut daer van blijvende / om 't landt beter te verkennen/ ende een Stier-man / nevens noch een gauw Man / deurgaens houdende boven aen de stenghe. De windt was Oost-Zuydt-Oost langhs de wal / welck daer streckte West-Noordt-West / de Zee schoot vry hardt aen/ ende het koelde sterck. Liepen al dicht langhs de wal / soo dat men alle gheleghentheden wel konde besichtighen: ende de Guide seyde dat men al het voor-waert om den hoeck onder den opper ende de West-zijde van 't Eylandt most wesen / alwaer men slecht water soude vinden / om de Boots bequaemlijck voor-uyt te laten zeylen. Stracx daer naer saghen / noch op de Zuydt-zijde wesende/ een groot stuck-weeghs vanden hoeck / een op-gherecht kruys: daer men gheen pistool-scheut van en was; soo dat de Guide twijffelde dit de Haven te wesen. Soo dat haer halsen toe setten/ ende gingen een gangh om de Zuydt / van meyninghe zijnde in 't over-legghen daer los in te zeylen: doch

Anno 1634.

Julius.

Anno 1634. doch weder naer de wal houdende / vervielen een groot stuck beneden 't selve gat; ende leyden weder over / maer geraeckten al meer en meer beneden gaets / jae selver 't Boot dat dicht onder de wal socht op te kommen / soo harde stroom was daer gaende. Den Directeur dit siende / resolveerde 't Eylandt om te lopen / ende hoe-wel de Guide meynde de rechte Haven noch voor-uyt te vinden / soo en vernamen niet dan een kleyn sandt-bayken even om den hoeck aen de West-zijde / gantsch niet bequaem om met Schepen te anckeren / door dien de grondt daer soo steyl ontvalt. Het Eylandt nu ten eynde gelopen zijnde / ende wederom om de Noordt in open Zee uyt-kommende / vonden gheraden onder den opper te houden / vergaderden den Raedt / ende namen voor weder by Oosten Bonayre op te laveren. 's Nachts kreghen een Oost-Noordt-Ooste windt / waer mede sy 't hooft om de Zuydt wenden / hopende met een slagh-boegh boven de Haven te kommen / ende soo veel te naerderen / dat de Biscaysche Chaloupen de Haven mochten beroepen / ende de gheleghentheyt wel bespieden. Doch bevonden 's anderdaeghs datse al meer ende meer verloren; soo datse gheradener vonden naer 't Eylandt Hispaniola over te steken / ende onder 't selve op te laveren. Hadden soo veel stormen / dat alle de Schippers die dickwils daer verkeert hadden / in dat saisoen van 't jaer noyt sulcx en hadden bevonden. Den elfsten saghen Hispaniola, ende vervielen dry mijlen by Westen Punto Causedo; ende leyden het over den anderen boegh. Ende alsoo sy vreesden dat de entreprise op Curacao mochte misschen / ende sy over sulcx langher uyt wesen / vonden den vijfthienden goedt het ransoen te verminderen. Den negenthienden saghen het Eylandt Saona, ende den Oost-kant van Hispaniola, ende daeghs daer aen Mona. Staken van daer wederom over naer 't Zuyden / soo dat den vijf-en-twintighsten het Oostelijckste van Islas de Aves in 't ghesicht kreghen. Bevonden de Noordt-kant vande selve Eylandekens t'eenemael vuyl / ende veel klippen Noordt-waerts af-stekende naer Zee. 's anderdaeghs quamen weder onder Bonayre; ende beraemden hier dese ordre tot uyt-voeringe van haren aenslagh. Inde groote Boot sal nevens den Opper-Stier-man van 't groot Schip noch gaen Jan Otzen ende den Opper-Stier-man vande Brack; ende in 't Spaensch Bercxken den Opper-Stier-man vanden Eenhoorn ende de Stier-man vande Fluyt: de Boot / als best bezeylt zijnde / sal een Biscaysche Chaloupe mede sleypen / die by 't Jacht de Brack sal werden gemant. Vaerdich ende met Soldaten wel voorsien zijnde / sullen te ghelijck voor-uyt zeylen langhs de Zuydt-zijde van het Eylandt Curacao, dicht by de wal langhs houdende / ende wel acht nemen of erghens eenighe ancker-grondt is / daer toe het loodt gheduerich ghebruyckende: insonderheyt sullen het sandt-bayken met de twee steenen-reciffen wel besichtighen / om pertinent te onder-staen de ghelegentheyt van het in-kommen / ende wat diepte ende grondt daer is / als mede de naest-volghende sandt-strandt / ende waer sy meer mochten oordeelen / in 't voor-by varen / dat eenighe grondt waer te bewerpen. Eer sy aen de dry ghehackelde heuvels kommen / sullen de gesochte openingh met het kruys vinden / alwaer de Boot ende het Spaensch Bercxken dateliick sullen in-lopen / om volkommen kennis van 't gat te bekommen / wat diepte / wijde / streckinge ende ancker-grondt daer is / ende alles wel besichticht hebbende / sal de Biscaische Chaloupe met de dry Stier-lieden af-kommen / om yeder aen sijn Schip te brengen / ende 't selve inde ghevonden Haven in te stieren; ende sal de Stier-man van Groot Hoorn ondertusschen inde Boot blijven / om toesicht te nemen dat de Boot ende Bercxken yeder op een zijde van het gat ghesetleggthe / om dat de Schepen tusschen beyden door met versekerheyt moghen in-lopen. De Stier-lieden het gat bequaem vindende om de Jachten te doen in-kommen / sullen tot een teecken een Princen-

Vlagghe

CURACAO
EYLANDT
S
S
R
G
V
W
T
Q
S
S
S
X
P
O
N
Y
S
M
L
H
G
I
K
F
E
D
C
B
A

Vlagghe op de Biscaysche Chaloupe laten waeyen / waer mede de Jachten sullen werden gewaerschouwt af te kommen; ende sullen de Boot ende Barcx- ken in die gheleghentheyt elck mede een Vlagghe laten waeyen. Daer wierdt noch een tweede Biscaysche Chaloupe by-gevoeght/ die een particulier Schip de Koningh Davidt (welck onder Bonayre by de onse was ghekommen) soude mannen. Dit den acht-en-twintighsten soo beraden zijnde onder 't Eylandt Bonayre: soo zijn des anderendaeghs vier uyren voor den daghe de voorseyde Stier-lieden met het kleyn vaer-tuygh voor-uyt ghezeylt naer Curacao; de andere Schepen volghden / ende 't Schip Groot Hoorn twee uyren daer naer. Saghen met den dagh de Boots een groot stuck voor-uyt / ende volghden die van verre. De windt was Oost-Zuydt-Oost/ goedt weder/ ende 't water vry wat slechter als de voorgaende reyse; ende alsoo wachten moesten / wierpent op de lij / om de stroom te beproeven / de welcke nu weynich vonden. Teghen de middach de ghelegentheyt van 't in-kommen by de Stier-lieden wel onder- socht / ende op 't uyterste punt een Boot gheleght zijnde; quamen de selve met een Boot naer de Schepen toe roepen / ende bracht elck sijn Schip in behou- den Haven. De Brack ende Eenhoorn binnen zijnde / riep den Directeur de Schippers ende Stier-lieden by den anderen / ende vraeghde haer gevoelen over 't in-brenghen van 't groote Schip; quamen alle over een dat men 't sou- de in-brenghen; soo dat dien avondt noch werdt binnen ghebracht. Het in- kommen was ontrent een Schips lenghte wijdt tusschen rudsen ende klippen/ ende was achthien vadem diep / in-streckende Noorden ten Oosten: een wey- nich binnen zijnde/ is men van alle slagh der Zee bevrijdt / ende genoeghsaem buyten alle ghevaer. Van 't in-kommen loopt een Canael Noordt-waert op ontrent een canon-scheut/ daer goede ancker-grondt is/ ende dan komt men in een Meyr / welck wel anderhalf mijle langh is / doch niet over hondert roe- den ofte een musquet-scheut wijdt. Daer werden noch den selven avondt dry Boots af-ghesonden / om te besichtighen offer eenighe Schepen laghen / dan vonden geene. De Spaensche Gouverneur verthoonde sich aen de over-kant van 't Meyr/ met een Vrede-Vlagge; soo datse met hem spraken. Hy vraegh- de tot wat eynde de onse daer waren ghekommen / ende thoonde hem ghesint met de onse ofte te oorloghen ofte wel te accorderen: alsooder noch niets vyan- delijck en was ghepleeght. Des anderendaeghs wierden weder dry Booten ghesonden om de gheleghentheyt van 't Meyr naerder te besichtighen: doch en vonden gheen andere in ofte uyt-ganghen / als daer de onse langhs waren in-ghekommen: maer ten half-weghen een bequame plaetse ghevonden heb- bende om te landen / quamen 't selve den Directeur aen-segghen, sulcx dat ter- stondt ordre wierdt beraemt om 't volck in twee reysen aen landt te brenghen. Op den avondt spraken den Gouverneur weder niet verre vande Schepen/ die sich ontschuldighde niet opentlijck te konnen toe-staen dat de onse aldaer hout souden hacken ofte laden/ uyt vreese dat den Gouverneur van St Domingo, on- der de welcke hy stondt / hem daer over soude straffen, ende socht de onse met beleefde woorden op te houden / om tijdt te winnen / ende respijt te hebben om sijn goederen wegh te packen: ghelijck dan 't selve wel korts daer naer bleeck/ want dien selven nacht stack hy den brandt in alle 't hout welck in sijn Dorp reede ghehackt lagh. Den laesten deser maendt wierdt ons volck ghelandt/ ende de Inwoonders 't selve vernemende / staken den brandt in hare Huysen/ ende vluchten voorder aen: soo dat de onse in 't Dorp kommende / daer niets en vonden; hadden mede de water-putten toe-ghevorpen / op dat de onse daer gheen water mochten vinden. Niet te min soo vondt ons volck een weynich Oost-waert op / eenige hoven ende water-putten / soo datse daer een weynich tijdts rusten / dan vorders gheen water vernemende / quamen des avondts

Anno 1634.

weder aen boordt vande Schepen. Lieten daer-en-tusschen hier en daer verscheyden brieven aen de Inwoonders/ om haer tot onse vriendtschap te noodighen: ende niet te min in 't Dorp eenighe vier-roers verborghen / om eenighe vande Inwoonders te betrappen. Doch verrasten maer een Indiaen / die by den Directeur nauw ondervraeght zijnde vande ghelegentheyt van 't Eylandt: verklaerde datter ses Spagnaerden ende hondert Indianen op 't Eylandt waren: datse maer ses Musquetten hadden / ende weynich Bus-kruydt. Men dede daer naer neerstelijck soecken naer water-putten / doch en vonden gheen andere als die by de hoven voornoemt. Den tweeden wierdt de Commandeur met alle de Soldaten aen landt ghesett dwars vande Schepen / ende nam sijn wegh naer de selve hoven; een rechte passagie door 't kreupel-bosch openende: staecken aldaer een Quartier af van elf roeden in 't vier-kant / ende begonden daer aen te arbeyden / doch vonden het seer moeyelijck werck / wegen de steenachtighe grondt. Verstonden uyt den ghevanghen Indiaen / dat de Inwoonders gevlucht waren naer Sta Cruz, op de West-kant van 't Eylandt / ende ontrent ses uyren gaens vande Schepen. Naer de middach gingen de Sout-pan van Sta Barbara besichtighen / een uyre gaens vande Oost-kant van 't binnen-water / ende vonden daer heel weynich Souts. Daer werdt een brief ghesonden aen de Gouverneur, hem noodighende om te kommen accorderen / of dat men anders ghenootsaeckt soude wesen om met hem te handelen naer krijghs ghebruyck. Den vierden werdt een partije van onse vier-roers / vijf-en-twintich sterck zijnde / by Sta Barra aen-gheranst van ontrent tseventich Indianen / die de Spagnaerden hadden droncken ghemaeckt / ende met stocken aen-dreven / soo datter vier van ons volck werden ghequetst / ende de Indianen hadden vier ofte vijf dooden. Den Directeur ende Commandeur siende datter gheen Sout op 't Eylandt en wierdt ghevonden / daer men nochtans staet op hadde gemaeckt / ende dat het verruw-hout seer moeyelijck soude vallen om te kappen ende aen de Schepen te brenghen; waren in groot bedencken wat best ware voor haer te doen / daer te verblijven ofte 't Eylandt weder te verlaten; doch aen-merckende de strickte last van hare Meesters / resolveren eyndelijck de selve van alles advijs te gheven / ende hare naerder ordre te verwachten. Daer naer eenighe Peerden op-ghejaeght hebbende / brochten hare zadels aen landt / ende monteerden eenighe Ruyters / uyt de Soldaten die daer meest bequaem toe waren. Des anderendaeghs was daer weder een partije uyt; ende in 't weder-keeren verdwaelde de Lieutenant vanden Commandeur in 't Bosch / sonder dat men oyt recht heeft geweten wat van hem is bekommen / maer wel te beduchten dat vande Indianen is doot ghesllaghen. Dewijl men vande Gouverneur niet en vernam / soo trock de Commandeur op met hondert ende tseventich man / waer onder thien of twaelf paerden; latende 't Quartier daer-en-tusschen inde bewaringe van 't Boots-volck. Nam sijnen wegh eerst dwars door 't Landt / ende naer dat ontrent derdehalf uyre hadde ghemarcheert / quamen aen een vervallen Plaetse / by de Inwoonders genaemt Hato, daer sy versch water vonden / ende haer een weynich tijdts rusten: van daer trocken sy weder voorts langhs de Zee-kant / wel vier uyren naer den anderen / tot aen een af-wateringhe: doen sloegen sy weder te landt-waert in / ende quamen naer een uyre gaens / met den morghen-stondt / aen de Vlecke St Juan: alwaer sy de Huysen ledich vonden / uyt oorsaecke dat de Inwoonderen door hare Spien al te voren van der onser komste waren ghewaerschouwt; ende ghevlucht naer een ander plaetse ende water-kuyl / ghenaemt Sta Martha, twee mijlen voorder aen ghelegen: dan alsoo ons volck reede seer moede was / ende de vyandt al voorts aen vluchte / soo en trock de Commandeur doen niet verder / maer leyden haer in St Juan neder / ende bleven daer tot 's avondts: ende keerden

keerden den thienden weder in 't Quartier. Des anderendaeghs by den Directeur, Commandeur ende Raden in bedencken ghenomen zijnde wat haer best te doen stondt tot behoudenis van het Eylandt / vonden voor eerst gheraden / 't in-kommen aen den Oost-hoeck van 't gat met een Fortresse te verseke- Anno 1634.
ren: dan de plaetse daer toe af-gesien hebbende / vonden seer groote swarigheden / om dat de grondt soo steenich was / jae by-naer al steen; soo datter gheen ander middel was als te metselen / ende om de Arbeyders te bevrijden / eenighe ledighe vaten te vollen met steenen ende met plancken gheliick een Borst-weeringhe te maecken / waer achter sy mochten metselen: doch de meeste beswaringhe was / dat het water wel een halve mijle van daer was te halen: soo dat 't ghemeyn volck moeyelijck wierdt / ende in desen aenslagh op Curacao seer kleyn genoegen hadde. Den sesthienden des avondts trocken beyde Directeur ende Commandeur weder te landt-waert in met hondert ende twintich man: en vonden de eerste vijf uyren gaens geen water / tot dat onder een gheberghte quamen; alwaer sy haren dorst blusten / ende haer dien nacht neder leyden / sonder by de vyandt ontdeckt te werden: dan des anderendaeghs 's morghens vroegh braecken sy uyt op eenighe Indianen die te peerde daer voor-by quamen / ende hoe-wel syder dry van quetsten / soo ontglipten haer alle. Dry uyren vorder ghetrocken zijnde / vonden weder water aen de voet van een Bergh / nevens een Lack van brack water; welcke plaetse ghenaemt werdt Sta Maria. Hier leyden haer te ruste tot dat de hitte een weynich over was / ende keerden doen naer twee uyren gaens weder in 't Dorp / dat den negenden deses verbrandt hadden: ende sloeghen haer daer neder in een Coral van Beesten / ende rusten daer dien nacht: van hier namen haren wegh weder langhs de Zuydt-zijde van 't Eylandt. Den achthienden 's morgens moesten sy blijven legghen / door dien eenighe vande Soldaten sieck waren van eenich venijnich fruyt / welck sy onbedachtelijck in-ghesnoept hadden: doch de selve op de middach meest weder bekommen zijnde / trocken voorts naer 't Lack Sta Martha, daer een Spruyt vonden van versch water / doch keerden teghen den avondt wederom. Des anderendaeghs wierter noch een scharpen brief aen de Inwoonders gheschreven: waer op den twintighsten een Spagnaerdt met een Vrede-Vaentjen de onse quam spreken / de welcke de onse versekerden dat gheneghen waren / beyde de Spagnaerden ende de Indianen / een goedt accoordt met de onse te maecken. Desen nam aen 't selve den Gouverneur aen te dienen / ende op den avondt met naerder bescheyt weder te kommen: doch op den avondt quamder een Priester / de welcke onder de Gouverneur wel 't meeste gesach op 't Eylandt hadde: ende presenteerde / van wegen de Gouverneur, 't Eylandt te verlaten / ende 't selve in onsen handen te leveren / mits datter een Barcke ofte Jacht soude werden vergunt / waer mede de Spagnaerden ende haer Huysghesinnen mochten vertrecken: 't welck haer by de onse werdt toegestaen op dese conditien / dat sy alles op 't Eylandt souden laten / uytgenomen 't gene tot haren lijve behoorde: ende dat de Indianen met haer souden nemen / uytghenomen twintich Familien / ofte sooder noch eenige meer waren die vrywillich wilden blijven: ende dat eyndelijck de Lieutenant souden weder leveren. De Gouverneur quam daeghs daer aen selfs / ende werdt het accoordt ghenoeghsaem op de voor-ghestaghen conditien ghesloten; alleen soo swoer de Gouverneur vande Lieutenant gantsch niet te weten: hy vertrock weder te landt-waert in / ende de Priester bleef in ostagie. De onse keerden mede des avondts naer haer Quartier / daer wel seven uyren gaens af waren / ende quamen daer voor den dagh. 't Jacht de Brack ende 't Spaensche Barcxken werden stracx veerdich ghemaeckt om 't volck aen de vaste Custe te vervoeren. Den vier-en-twintighsten quam de Gouverneur met sijn Spagnaerden ende

Anno 1634. maer seven-en-twintich Indianen sonder hare Vrouwen: soo dat de Indianen weder te rugghe werden ghesonden / om alle de Indianen met hare Vrouwen ende kinderen te doen verschijnen / hare wapenen over te leveren / ende naer 't goedt ghevallen vande onse / te blijven ofte over-ghevoert te werden. Soo dat den ses-en-twintighsten alle de Indianen met Vrouwen ende kinderen quamen by 't Quartier / ende werden bevonden vier hondert ende twee koppen / waer onder waren hondert ende vijf weerbare mannen: de Spaensche waren in alles twee-en-dertich / met den Gouverneur Don Alonso Lopes de Morla, de Priester ende Juan Matthios met sijn twaelf kinderen / de welcke voor desen opsicht over 't Eylandt hadde ghehadt. De Spagnaerden ende dry hondert ende veertich Indianen werden t'scheep ghedaen / om aen de vaste Custe aen-gheset te werden. Ende daer bleven vrywillich by de onse twintich Familien Indianen / bestaende in vijf-en-tseventich koppen: daer Balthasar de Montero, daer men een goedt gevoelen van hadde / Hooft werdt over ghestelt. 't Jacht de Brack werdt belast in 't weder-keeren vande vaste Custe / in te lopen inde Haven van Sta Barbara, ontrent anderhalf mijle boven windts vande andere Havenen gelegen: ofte die niet konnende bekommen / inde Haven daer de andere Schepen lagen: ofte de selve mede missende / inde Baye van St Michiel twee mijlen beneden windts legghende. Recht voor de komste van ons volck waren op 't Eylandt ontrent de twee duysent Hoorn-Beesten / ende daer onder vier-en-twintich Melck-Beesten / die inden reghen-tijdt veel Melcks gaven: neghen duysent Schapen ende Lammeren; seven hondert ende vijftich Peerden / ende wel duysent Bocken ende Geyten: doch verstonden uyt den Indiaenschen Opsiender / dat vier jaren gheleden daer een groote drooghte was gheweest / waer deur wel de helft van het Vee ende vele Aerdt-Vruchten waren vergaen; dat mede desen laesten Gouverneur veel Beesten hadde doen dooden / om sich van de Huyden te dienen. De gheleghentheyt van dit Eylandt sal vorder blijcken by de in-ghevoeghde af-teeckeninghe / de ware ghestalte ende streckinghe soo naer ghelijck ghenomen / als voor als noch moghelijck is gheweest; tot welckes verklaringhe wy kortelijck yetwes sullen segghen / al eer wy voort-varen tot het voorder verhael vande gheschiedenissen: de onse hebben in 't eerste gheoordeelt dat het in sijn om-vangh hadde by de vijf-en-twintich Duytsche mijlen; doch daer naer het Noorder-gedeelte vry wat langer bevonden hebbende / acht-en-twintich. 'T ghedeelte van 't Eylandt gheteeckent met de letter A. is het Oost-punt van 't selve: B. is een kleyn onbequaem gat: C. een Haventjen by de onse ghenaemt de Fuyck: D. is een vande voornaemste Havenen / by de Spagnaerden ghenaemt Sta Barbara, hebbende een diep ende schoon in-kommen / streckende Noordt ten Westen ende Noordt-Noordt-West / ende daer naer gantsch West / soo dat met de geduyrende Ooste winden daer wel is in te kommen / doch weder beswaerlijck uyt te lopen / hier staet een vervallen kercxken ofte Cappelleken / gheteeckent met de letter F. het binnen-meyr is schoon / men kan 't over ende weder laveren / ende anckeren waer men wil: daer ontrent is mede een Spruyt ofte Ader van versch water in een ghegraven kuyl uyt-kommende / waer in oock by de grootste drooghte water verblijft: soo dat het Vee hier met menichte komt drincken: de Indianen hebben voor desen hier een woon-plaetse ende hoven ghehadt / de welcke nu vervallen zijn / naer dat den Spaenschen Gouverneur 't volck gheleght heeft aen Sta Anna: in 't Meer wordt veel goede Visch ghevanghen. E. is een bequame Baye. G. een Saut-panne daer de Inwoonders haer van dienen. H. is het Dorp Sta Anna, daer de meeste Indianen nu woonen. I. is het Quartier van ons volck / ende de water-plaets: K. is het in-kommen van 't Lack van Sta Anna, ende de voornaemste Haven / hebbende in 't in-kommen seventhien

thien ofte achthien vadem waters/ Noordt ten Oosten in-streckende. L. is een kleyn Haventjen voor Boots/ genaemt St Miguel; hier staet een Hof met weynich Vruchten / daer en is gheen versch water / ten ware men met putten te graven 't selve konde bekommen. M. is een bequame Baye. N. een grooten in-bocht / by de Spagnaerden genoemt el Pescadero. O. een Haventjen ghelijck dat van St Miguel, by de Spaensche ghenaemt Sta Martha. P. De Baye Sta Maria. Q. het Haventjen St Juan, van gelijcke ghestalte als dat van St Miguel, en heeft inde drooghe tijdt gheen water / hier om her plegen oock Indianen te woonen / eerse vervoert wierden naer Sta Anna. R. een bequame Baye/ ghenaemt Sta Cruz, doch daer en is geen versch water/ is anders hier bequaem leggen voor de Schepen. S. zijn verscheyden saute binnen-wateren / welcker gheleghentheden hier naer sullen werden aen-gheroert. T. zijn eenighe vervallen Huysen van 't Dorp St Juan, welck voor desen hier heeft gheleghen. V. is 't Dorp Ascension, daer noch eenige Indianen woonen / heeft voor desen een groote Vlecke gheweest. W. een kleyn onbequaem gat. X. zijn eenighe vervallen Huysen / daer de Indianen eertijdts hebben ghewoondt. Y. een onbequaem gat ghenaemt St Joris. De vordere gheleghentheden van 't Eylandt sullen hier naer breeder uyt-drucken / als het in 't verhael sal te passe kommen. Vande ghestalte vande grondt sullen dit alleen segghen / dat meest berghachtich is/ doch daer zijn mede veel schoone Valleyen; vande vruchtbaerheyt ofte onvruchtbaerheyt en wete noch niet sekers te seggen/ door de verscheydenheyt der oordeelen: ende sal metter tijdt ende de ervarenheyt konnen beter blijcken. Het meeste deel van 't Eylandt is over-groeyt met Boomen/ welcker hout werdt ghebruyckt tot verwen/ ende wordt weghen sijn ghedaente / de oude Wijn-stocken niet ongheleijck / by de onse nu ghemeynlijck Stock-visch-hout genoemt; ende placht een redelijcke waerdije te hebben / doch door de menichte dieder is over-gebracht / soo van hier als elders/ is in prijs seer gevallen: ende hoe-welder reede van 't Eylandt veel is af-ghebracht / soo is daer noch overvloet/ ende wast weder jaerlijcx aen: de Spagnaerden pleghen jaerlijcx uyt dit Eylandt te trecken vijf ofte ses hondert Huyden; vijf hondert bereyde Schapen-vellen; eenighe aroben Kaes; ende een partije van dat Hout. De principaelste vrucht de welcke de Compagnie daer soude konnen uyt trecken / is de schoone gheleghentheyt om allenthalven aen 't vaste landt te varen / ende sijn retraitte hier te nemen / daer wy voor de tijdt niet van en sullen eenich vorder ghewach maecken: ende sullen nu weder keeren tot het vervolgh vande histozie. Naer dat den Directeur 't Jacht den Eenhoorn hadde af-gheveerdicht naer 't Vaderlandt / met brieven aen de Vergaderingh vande XIX. verhalende sijne verrichtinghe tot die tijdt toe / ende 't ghene hy reede weghen de ghestalte des Eylandts/ ofte uyt de Inwoonderen hadde verstaen / ofte selfs ondervonden: soo heeft hy den neghen-en-twintighsten des maendts Augusti sich begeven naer Sta Barbara, om alle de gheleghentheyt wel te ondersoecken; ende bevonden het selve te hebben een schoone in-komste / ende beter als die van Sta Anna, als Westelijcker in-streckende / maer het uyt-kommen weder te swaerder / ghelijck wy voren hebben aen-gheroert: binnen oock een groot Meyr met vele Eylandekens. Het Jacht de Brack arriveerde aldaer/ naer dat de Spagnaerden ende Indianen aen 't vaste landt hadde aen-ghesèt / ende wierdt hier gheleght om de Haven te beschermen / teghen de Spaensche die van de vaste Custe mochten kommen. Gingh voorts de volghende daghen besichtighen de Baye St Miguel, oock de Salinas by Westen Puerto Sardinero. Daer naer de openinghe by Westen Sta Anna, by de Spagnaerden ghenoemt El Pescadero: bevonden 't selve in 't in-kommen maer twee of dry voet waters te hebben / maer binnen een groote in-wijck. Ontrent half September liet hy een

ANNO 1634.

September.

Anno 1634. October. een deel Beesten van Ascençion naer 't Quartier halen / om inde regen-maenden gheen ghebreck daer van te lijden. Gingh mede de West-zijde van 't Eylandt ondersoecken. Den sesten October quam daer by nacht een Canoe in de Haven van Sta Barbara, doch de onse roepende / maeckte sich stracx weder wegh ; 't vermoeden was dat de vyandt de selve vande vaste Custe hadde ghesonden/ om te bespieden ofte in die plaetse eenighe wacht ofte besettinghe was.
November. In 't laeste van November (want niet de pijne weerdt is alle kleynigheden te verhalen die sich hebben toe-ghedraghen) werdt den Stier-man vande Brack met een Boot uyt-gesonden/ om 't heele Eylandt om te varen / ende van hoeck tot hoeck de streckinghe ende verheyt volkomentlijck af te peylen ; de welcke weder keerende / verklaerde dat het Eylandt / naer sijn oordeel / wel vijf-en-
December. twintich Duytsche mijlen hadde in sijn om-vangh. In 't begin van December bracht de Capiteyn / die de onse over de Indianen hadden gestelt / een Indiaen voor den dagh / de welcke hy seyde sijn Neve te wesen ; de welcke al voor onse komste by den Spaenschen Gouverneur ghevanghen zijnde / uyt de ghevanckenis ghevlucht / ende sich tot die tijdt toe in 't gheberghte soude onthouden hebben; ende nu merckende de veranderingh/ te voorschijn gekommen. Doch alsoo de ghedaente van desen Indiaen niet uyt en wees soo langhe in 't wilde gheschuylt te hebben / wesende soo wel ghedaen als d'andere Indianen / kreghen de onse een vremt bedencken over dit aen-brenghen : te meer / om dat al eenighe daghen te voren eenighe dinghen aen de Indianen hadden ghespeurt/ die haer met reden verdacht maeckten : doch meest om dat 't segghen vande Capiteyn ende desen Indiaen niet seer wel over een quam/ ghelijck sy by naerder examinatie bevonden : soo dat desen Indiaen voor eerst versekerden ; ende de andere Indianen onder-vraghende/ wierden by haer onder-richt / dat desen Indiaen met een Jangada (wesende een Indiaensche Boot) van 't Eylandt Bonayre was over-ghekommen / ende dat naer Coro wilde. Dit vernomen hebbende / deden den Indiaenschen Capiteyn/ nevens noch twee andere/ vanghen ende in hechtenisse stellen. De Indianen en wilden niet vorder bekennen dan dat desen van Bonayre was over-ghekommen : maer hy selve tot scharper examen ghebracht zijnde / beleedt dat vanden Gouverneur van Bonayre was over-gesonden / ende met een vier op een hoogen Bergh den selven hadde ghewaerschout dat de onse hier noch op 't Eylandt waren. Ende des anderendaeghs met noch swaerder torture ghedreyght zijnde / verklaerde hy dat noch dese maendt vijfthien Piraguen met volck aen Bonayre werden verwacht / die van Caraques hadden over te kommen / alsmede vijf Koninghs Schepen van St Domingo, om ghelijcker-handt naer Curacao te kommen / ende de onse van hier weder te verdrijven. Dat ontrent dry weken gheleden / een Sergeant Major met een Pirague aen Bonayre was ghekommen / om haer van desen aenslagh te verwittighen / ende dat sijn last was naer Coro te varen / ende de Spagnaerden aldaer de gantsche gheleghentheyt van 't Eylandt te openen/ alsmede de Soldaten die daer zijn / te vermanen dat het tijdt was om sich naer Caraques te vervoegen. De Capiteyn vande Indianen deses bekentenis verthoont zijnde / bekende dit alles van desen verstaen te hebben in 't by-wesen van vele der Indianen. De onse dese verraderije in deser voeghen ontdeckt hebbende / ende wel merckende dat den meesten-deel vande Inwoonders daer aen vast waren / waren seer bekommert / hoe sy het met de selve souden maecken : want konden haer niet wel misschen / ende en dienden haer niet alle tot vyanden te hebben ; alsoo gisten den tijdt van des vyandts aenslagh voor handen was. Ghebruyckten daer-en-tusschen alle middelen / om sich teghen des vyandts komste wel te voorsien. Sonden hondert Soldaten onder den Lieutenant Spendlo naer Sta Barbara, met last sich in 't Kercxken ende ontrent het

Jack te houden: brochten haer canon/ welck te lande was / weder inde Schepen; ende lieten soo veel Schapen als doenlijck was / van 't Oost-punt naer 't Quartier drijven / om op de Eylandekens die in 't Meyr legghen / te stellen/ op dat de vyandt / indien hy aen dien hoeck quame te landen / te minder bestiael daer soude vinden: en sy selfs in tijdt van noodt sich daer van dienen. Ende wat de Indianen belanght / alsoo sonder haer hulpe de Beesten niet wel en konden bekommen / werdt goedt ghevonden haer misdaet over 't hooft te sien / ende alleen de vier gevangens in hechtenis te houden / doch hare executie alsnoch op te stellen. Dit is 't ghene dit jaer op 't Eylandt is voor-ghevallen. Anno 1634.

Eer wy met de gheschiedenissen van dit jaer een eynde maecken / sullen hier by voeghen 't ghene by Claes Arienſz. Vrancke met het Jacht Tamarica is verricht. Gingh t'zeyl uyt Texel den twintighsten Martij, om met het Jachtjen den Ever (welck hem gevolght is) te varen naer Cabo Verde, ende voorts naer de Custe van Angola. Den sesten April bevondt sich ontrent Madera, ende den vier-en-twintighsten achter Cabo Verde, onder het Eylandeken by de onse genaemt Goeree, ende setten aldaer; hier quam den Ever den sesten May by hem. Verzeylden van daer naer Refrisco, ende den vier-en-twintighsten May naer Porto Dali, ende soo voorts langhs de wal / soo dat den twee-en-twintighsten de Rievierе Gambia voor-by liepen; ende den dry-en-twintighsten Cabo Roxo, naer de Rievier Catchieu; ende settent 's avondts twee mijlen ende een half by Westen den hoeck van Catchieu. Voor de Rieviere legghen veel drooghten ende reven / eenighe mach men looden / eenighe zijn steyl / soo dat die hier onbedreven is / sijn Boot dient voor-uyt te stieren. Van Cabo Verde tot Cabo Roxo ende Catchieu legghen langhs de wal veel reven / soo dat men hier wel moet voor sich sien. Voeren van hier voorts Zuydt-waerts aen/ den twee-en-twintighsten Junij saghen een Zeyl / dan konden 't selve niet achter-halen/ waren doen neghen graden ende ses-en-vijftich minuten by Zuyden de Linie. Den lesten Julij gheweest zijnde op een-en-twintich graden Zuyder breedte/ keerden weder naer 't Noorden / ende wierden den tweeden Augusti de barninghe van 't landt ghewaer/ by gissinghe op de neghenthien graden; saghen des anderendaeghs het landt / twee mijlen daer af zijnde / ende op vijfthien vademen. Den sesten saghen weder landt op de hooghde van sesthien graden ende vier minuten / ende quamen daer onder des avondts; was hoogh eenparich slecht duyn-landt sonder groente. Des anderendaeghs hadden 's middaghs sesthien graden ende sesthien minuten een mijltjen by Zuyden Cabo Negro, om den hoeck is een groote in-wijck; inde welcke den achtsten liepen ende setten daer op veerthien vademen steeck-grondt. Dese Baye is wel een ofte twee mijlen breedt / ende streckt soo verre in / dat men gheen endt kan sien / daer is veel Visch te vanghen. Den neghenden vertrocken weder van daer/ ende namen haer kours langhs de wal naer 't Noorden. Den twaelfden 's middaghs hadden vijfthien graden ende acht-en-twintich minuten / ende voeren naermiddach voor-by Monte Negro, d'welck sich eerst van verre verthoont als een Eylandeken; ende van daer naer 't Noorden streckt de Custe meest Noordt ten Oosten ende Noordt-Noordt-Oost vier mijlen. Den derthienden voeren in een in-wijck / by de onse ghenoemt de Vlieghen-Bay; ende alsoo daer volck saghen / wierdt de Boot met eenich ghewapent volck aen landt ghesonden / die een Osken ende Schaep vande Swarten ruylden; dese leght ontrent op vijfthien graden/ is wijdt ende breedt/ende wordt by de Portugesen Bahia de Vaca ghenoemt; bleven daer legghen / ende handelden van de Inwoonders Ossen/ Schapen ende oock Pompoenen met vriendtschap / tot den een-en-twintighsten / alswanneer met de selve in on-min ende oorloge gheraeckten; zijnde dese Swarten gantsch niet te betrouwen. Den dry-en-twintighsten vertrocken van

Martius. Aprilis. Mayus. Junius. Augustus.

Anno 1634. van daer / ende quamen den seven-en-twintighsten weder onder de wal inden avondt / nevens de Klapmuts-Baye, liepen daer binnen / ende setten op twintich vademen sandt-grondt. 's Anderendaeghs korten de Baye bet in tot op elf vademen / ende settent daer weder. Aen landt gaende / vonden wel twee Dorpkens van ses ende seven Huyskens / doch 't volck was al ghevlucht. Dit is een schoone Baye om in te legghen / hebbende aen de Zuydt-Zuydt-Oost-zijde een groot sandt-strandt / met een lustighe Valleye / met weynighe kleyne Boomen; doch gheen bequaem water om te drincken. Eer men hier komt soo isser noch een Baye gheleghen op de derthien graden ende sesthien minuten by gissinghe / daer een Eylandeken in leght van witte steen boven scharp / op welckes Zuydt-hoeck een kruys stondt / soo dat die noemden de Kruys-Baye. Den neghen-en-twintighsten waren weder aen landt / doch vernamen gheen volck: den Ever wierdt ghesonden om te ondersoecken of by Noorden de Baye geen versch water en was te vinden: den dertighsten quam de Boot vanden Ever weder / met bescheyt dat sy twee mijlen by Noorden de Baye ghevonden hadden een lustige groene Valleye met Bosschagie om hout te hacken / ende een kuyl effen boven de strandt met versch water: dat mede van de Wilden aldaer neghen Schapen hadden gheruylt voor Lijnwaet ende Coralen / soo dat de Boot derwaerts wierdt ghesonden met de ledighe water-

September. vaten / de welcke nevens den Ever den lesten weder-keerde. Den vijfden September sonden den Ever wat Zuydelijcker aen / om op des vyandts Schepen beter te passen: ende hielden twee mannen op de Zuydt-hoeck / om te bespieden wat Zeylen daer ontrent mochten kommen. Den een-en-twintighsten quam den Ever weder uyt de Kruys-Baye sonder yets vernomen te hebben. Den twee-en-twintighsten ginghen weder t'zeyl uyt de Baye / ende settent twee mijlen by Noorden voor de water-plaetse / daer veel Swarten vonden: haelden water ende hackten hout ende ruylden Schapen vande Swarten. Dese plaetse bevonden te legghen op twaelf graden ende twee-en-vijftich minuten Zuyder breete. Den seven-en-twintighsten ginghen weder t'zeyl naer de Klapmuts-Baye, ende alsoo een Zeyl speurden kommen langhs de wal / namen de zeylen in / ende settent onder de Zuydt-hoeck vande water-plaetse: den Ever die inde Klapmuts-Baye lagh gheset / maeckten zeyl / ende quam op het voorschreven Zeyl uyt; d'welck den Ever ghewaer wordende / stack datelijck by de windt naer Zee toe; die van Tamarica dat siende / lichten haer ancker ende porden het naer. Ontrent den avondt quam den Ever by het voorseyde Zeyl / ende schoot op 't selve met canon ende musquetten; ende 't Schip dede insghelijcke met steen-stucken ende musquetten: Tamarica verre in lij zijnde / quamder eerst 's nachts by / leyde 't selve aen boordt ende nam het: het was een fraye Hollandtsche Fluyt / kommende van Rio de Jenero, ghéladen met eenighe pijpen Wijn / kisten Suyckeren ende Marmeladen / daer waren vier-en-vijftich Zielen op; hadden maer twee steen-stucken / ende ses ofte acht musquetten / ende was ghenaemt de Vlas-bloem; brochten 't selve in de Klapmuts-Baye, stelden daer een Schipper op; ende naer dat schoon ghemaeckt was / zijn daer op gheleght twee ysere ende een kleyn metale stucxken. Den seven-

October. thienden October is den Ever met de Vlas-bloem t'zeyl ghegaen naer de Kruys-Baye seven ofte acht mijlen by Zuyden de Klapmuts-Baye, om daer op de wacht te legghen. Den negenthienden bracht de Boot vanden Ever tijdinghe dat de Fluyt van haer was af-ghedwaelt / ende dat dry Zeylen uyter Zee hadden sien kommen / die naer haer vermoeden inde Kruys-Baye waren ghelopen. Sonden de Boot weder uyt om de Zeylen te bespieden / ende verstonden dat inde Baye laghen een groot ende twee kleyne Schepen; doch vorder daer naer talende / bevonden dat de Fluyt inde Kruys-Baye lagh. Den vier-en-twin-

twintighsten zijn uyt de Klapmuts-Baye t'zeyl ghegaen / om de vremde Zeylen te soecken / ende namen haer kours naer Benguela. Den acht-en-twintighsten bequamen drie Swarte-Slaven vande Portugesen / die haer verhaelden dat voor Benguela alleen lagh een Bercxken met Sout gheladen / willende naer Loanda. Naer middach quam een Boot met acht Portugesen aen boordt / die gheen vyandt en vermoeden / ende wierden ghevanghen ghehouden; ontrent vier uyren naer noen quamen voor Benguela te reede / ende namen het voorseyde Bercxken met vier Portugesen / de welcke verklaerden dat aen landt lagen twaelf stucken / doch en werdt van daer niet gheschoten: alleen maeckten des nachts groot gheruchte met Klocken ende Trommelen. Voor Benguela is een barre reede sonder beschut / ende dicht aen de wal vlack water; twee ofte twee en een half mijlen by Zuyden is een hoeck daer een Berghsken op leght / boven plat / by de Portugesen genaemt Sombrero. Den negen-en-twintighsten voeren voorts naer 't Zuyden langhs de wal / ontrent twee en een half ofte drie mijlen / by Zuyden den hoogen hoeck heeft men een langhe sandt-hoeck / ende daer by Noorden een fraye sandt-baye; van dese sandt-hoeck tot ontrent derdehalf mijle Zuydelijcker is al leegh voor-landt met groene Bosschagie / dan weder een sandt-punt / ende langhs dat leegh voor-landt (zijnde een pistool-scheut vande wal) hebt ghy dertich ende veertich vadem diepte. Den dertighsten hielden al voorts langhs de wal / settent 's avondts daer onder / was leegh landt / ende ontrent derthien ofte veerthien mijlen van Benguela Zuydtwaerts. Den lesten waren noch over de drie mijlen van de Klapmuts-Baye by Noorden: de veroverde Barcke liep daer in / ende voorts naer de Kruys-Baye: doch Tamarica vervolghden een Schip d'welck al een wijl ghesien hadden / dan en dede niet op / ende quam mede weder inde Kruys-Baye den neghenden November: den derthienden voerden alle de ghevanghene Portugesen naer Benguela, ende setten die daer aen landt; ende quamen weder by den anderen inde Klapmuts-Baye den achthienden. Ontladen de Saut-Prijs / halen water ende hout vande water-plaetse; sloopen het Bercxken / ende verbranden 't gene haer niet konde dienen. Den sevenden December verzeylden te samen naer de Kruys-Baye, ende alsoo daer geen vyandts Schepen en vonden / keerden 's anderdaeghs weder naer de Klapmuts-Baye, ende settent voor de water-plaetse. Den neghenden wierden vijf van ons volck aen landt by de Portugesen ende Swarten verrast / ende drie daer van doot gheslaghen / ende twee ghevangen / door dien gheen gheweer by haer hadden. De Schipper Cornelis Jansz. bleef daer selfs / en wierdt in sijn plaetse ghestelt Lucas Pietersz. Raven. Den derthienden verzeylden weder naer Benguela, ende quamen daer 's anderdaeghs naer noen; ransoneerden haer twee ghevanghenen teghen twee Portugesen ende twee Swarten. De Gouverneur vande Portugesen was genaemt Lopes Suares Lasos. Ginghen den negenthienden weder van daer t'zeyl naer Catonbelle; dan wierden door de stroom soo om de Noordt ghedreven / dat den twee-en-twintighsten bevonden daer al voor-by te wesen / soo dat den vier-en-twintighsten het weder wenden naer de Zuydt / ende den ses-en-twintighsten haer bevonden op de hooghde van by-naer elf graden; alwaer hun dit jaer sullen laten. Ende nu vervolghen de reyse van Capiteyn Jol, die wy 't voorleden jaer hebben ghelaten by Cabo del Enganno, aen 't Oost-eynde van Hispaniola: den lesten December hieldt hy West aen / ende passeerde Cabo Frances, d'welck sich van verre op doet ghelijck of 't Eylandt Tortuga ware / ende daer streckt een kleyn riff af / even by Westen is een sandt-strandt / ende wel vier of vijf dubbel landt. Den eersten Januarij des avondts hadden den hoeck van Mansanilla Zuyden van haer / is een hoogen Bergh ghelijck een schelf hoy. Den tweeden 's morghens waren ontrent vijf mijlen boven de Tortuga, soo dat daer met

Anno 1634.

November.

December.

Januarius.

Anno 1634. den donckeren aen quamen / ende vonden daer de Canary-Voghel. Maeckten daer schoon/ ende vertimmerden 't Jachtjen. Den elfden gingen weder onder zeyl naer de dry Rievieren om water te halen; den twaelfden saghen Punto de Maize aen 't Oost-eynde van Cuba: de welcken den derthienden hadden Noorden van haer ontrent dry mijlen / saghen een Zeyl / d'welck naer de middach bequamen; quam van St Jago de Cuba, hadt vijf daghen van daer ghe-weest; 's anderendaeghs naer de middach liepen in Guajama, ontrent derthien mijlen by westen Punta de Maize, is een bequame plaets om Schepen in te legghen/ over al steeck-grondt/ ende acht of thien vadem diep / men kander beschut legghen voor alle winden / is ruym ende wijdt / ende aen de West-zijde is een sandt-strandt ende laegh landt / daer setten de Spagnaerden aen landt / ende aen de Oost-zijde ist hackelich en klippich: 's avondts ginghen weder t'zeyl: keerden weder om de Oost / ende den seventhienden saghen Guanabo, ende quamen 's anderendaeghs aen de Cabo Tiburon. Namen daer uyt de Prijs de Suyckeren ende Huyden in. Den neghen-en-twintighsten quam Galeyn van Stapels daer by haer. Den lesten ginghen weder t'zeyl; den eersten Februarij passeerden Navaza, ende den tweeden waren 's morghens ontrent ses mijlen by Oosten Cabo de Cruz, die naer de middach passeerden: saghen den vijfden Isla de Pinos: den achtsten waren ontrent acht mijlen by Oosten Cabo de Corrientes; veroverden daer een Bercke vol Schildt-padden; ende 's avondts een Schip met Meel / kommende van Nova Hispania: den neghenden zeylden boven de Cabo de Corrientes, soo dat 's avondts inden bocht quamen/ ende lieten de Spagnaerts met de Schildt-pad-Bercke 's avondts varen: den twaelfden liepen op de reede van Isla de Pinos, saghen een Zeyl / d'welcke namen / quam van Jamaica, ende was ghéladen met Cassavi, wilde naer de Havana: namen daer heur bekomste uyt ende lietense varen. Den sesthienden ginghen weder t'zeyl / passeerden de Cabo St Anton. Den seven-en-twintighsten saghen het Landt van Cuba ontrent ses mijlen by Oosten de Tafel. Hielden hier af ende aen. Den thienden Martij veroverden noch een Fregat/ kommende van Nova Hispania, ghéladen met Meel: 't welck daer uyt haelden ende lietent drijven. Den achthienden saghen weder de Cabo St Anton, ende quamen 's anderendaeghs daer aen / ende haelden water. Bequamen noch dry Schildt-pad-Bercken; ende den vijf-en-twintighsten een Carveel met Schildt-padden/ quam van Porto del Principe, ende hadde oock tachtentich Huyden in: dan lieten het weghen de harde windt varen. Den lesten waren by de Havana. Den vierden April quamen weder by de Cabo St Anton. Maeckten daer schoon: ende quamen / naer dat eenighe daghen weder hadden ghekruyst / den twaelfden onder Isla de Pinos te reede. Den achthienden passeerden weder de Cabo St Anton. Den seven-en-twintighsten saghen de Martyres, zijn leeghe Eylanden / ende hier en daer zijn heuvelen. Liepen van daer voorts naer huys/ ende quamen in Texel den sesten Junij.

Februarius. Martius. Aprilis.

Jaer-

Jaerlijck Verhael
VAN DE
Verrichtinghen der Gheoctroyeerde
West-Indische Compagnie.

Kort Begrijp van het twaelfde Boeck.

PErtinente beschrijvinghe van de *Capitania* van *Pariba*, ghelijck de selve is aen-ghemerckt by *Dr Servacius Carpentier* Politique Raedt. 'T ghene in *Januario* ende *Februario* geschiet is, ontrent de *Cabo St Augustin*. De Spaensche Soldaten worden wegh-ghevoert. *Pater Emanuel de Morais* komt by de onse. De Brasilianen accorderen met ons volck: by die occasie een kort verhael van hare Wooninghen in alle vier de *Capitanien*, volghens de verklaringhe van *de Morais*. De ghevluchte Inwoonderen van *Pariba* keeren weder, ende doen eedt. De conditien haer in-ghewillicht. Die van *Rio Grande* insghelijck. De *Colonel Artichau* ende de Politique Raedt *Stachouwer* trecken naer *Goyana*; haer verrichtinghe aldaer. De vyandt vergadert in *Mosuic*: de *Colonel* treckt daer naer toe: de vyandt vlucht, en steeckt 't Dorp in brandt: wordt by de *Colonel* verjaeght van *Miritibi*; ghestalte ende nature van dien Bergh. De *Colonel Schuppe* komt by de *Colonel Artichau*. De vyandt weder gheslaghen en gantsch verstroyt. De *Colonel Schuppe* vertreckt naer het *Reciff*: treckt naer *Moribeque*, ende verjaeght de vyandt. De *Colonel Artichau* komt te *Mosurepe*: komt in *St Laurens*, en verjaeght de vyandt: naerdert het *Real*, ende leght sich neder inde Molen *St Pantaleon*. De besettinghe in *'t Real*. Ghelegentheyt van 't Fort *Real*. De *Colonel* besichticht het *Real*, en is in groot gevaer: maeckt een Redoute by *Passo de Fidalgo*: noch een tweede op den Bergh *Autero del Conde*. Uytval vande vyandt. De *Colonel* maeckt een derde Redoute: wordt ghequetst: stercken uyt-val vande vyandt, die in-gejaeght wordt met schade van beyde zijden. Twee mortieren inde Redoute gestelt. Een

vierde Redoute ghelegt. De vyandt worden eenige tonnekens Pulver af-hendich ghemaeckt. De *Colonel* brenght ſijn Quartier naerder aen *'t Real.* De vyandt ſoeckt onnut volck wegh te ſeynden, te vergeefs. Een vijfde Redoute ghemaeckt. De Beleghherde ſoecken te parlemen-teren. Conditien van 't accoordt. Vyt-tocht van 't volck: ende watter in 't Fort wierde ghevonden van gheſchut ende anders. Den tocht vande *Commandeur Licht-hart*, landen aen *Barra Grande*: de ordre van haer trecken: de Inwoonderen ten platten lande handelen met de onſe: de *Commandeur* maeckt hem daer ſterck: eenighe vande Inwoonders nemen ſauvegarde. Een Schip ghenomen met hondert en twintich pijpen Wijn, &c. Communicatie met eenighe van de voornaemſte Inwoonders van *Porto Calvo.* Twee Jachten geſonden voor de mondt van *Rio Sr Antonio.* Krijghen noch een Compagnie vier-roers; nemen den tocht voor naer *Porto Calvo*: krijghen die in 't gheſichte: vallen de vyandt met een ongheloofllijcke couragie aen: de vyandt werdt inde vlucht ghedreven: ende de Plaetſe verovert. Ghelegentheyt der ſelve; ende de Suycker-Molens daer onder behoorende. De Inwoonders doen den eedt op de conditien van *Pariba.* De Graef van *Bagnola* vlucht naer *St Antonio.* De Inwoonders van *Camarigibi* ende *St Antonio* doen den eedt: de achter-gheblevene worden gheciteert. Krijghen noch een Compagnie tot haer verſterckinghe. Verrichtinghen van de *Colonel Schuppe*: begeeft ſich met ſijn volck by Zuyden de *Cabo St Auguſtin.* *Matthias d'Albuquerque* retireert ſich van 't Fort *Nazareth*: het welck de onſe blocqueren. De *Colonel Artichau* treckt mede daer naer toe. Die van 't Fort parlementeren. Conditien van 't accoordt. Uyt-tocht vande Soldaten. 't Gheſchut ende Ammunitie daer ghevonden. De *Colonel Schuppe* treckt op naer *Serinhain.* Ghelegentheyt van *Poyuca.* Ons volck in *Porto Calvo* verraſt. 'T volck daer legghende. De Fiſcael ſeynt ſecours. De meeſte Inwoonders van dat gheweſte vluchten: die weder werden in-gheroepen. De Placaten werden aen *Albuquerque* ghebracht. Het Dorp wordt verſterckt met Paliſſaden. Ontrouw van *Rodrigo de Barros* ende andere Inwoonders. Verſtaen de ſterckte vande vyandt. De onſe maecken haer ghereedt tot teghen-weer. Capiteyn *Muller* komt by haer met ſijn Compagnie. De vyandt komt aen: een Portugees verraedt ons volck. De Plaetſe wordt verloren: ende de onſe verweeren haer noch in een Huys: accorderen met de vyandt: *Calabar* wordt ghequartiert. De *Colonel Schuppe* treckt om de Plaetſe te ontſetten, komt aen *Barra Grande*; verneemt 't verlies van de Plaetſe. De *Colonel Artichau* treckt mede derwaerts: komt mede in *Barra Grande*: de vyandt ſeght het quartier op. De onſe kommen inde *Povaçon*, ende vinden die verlaten, ende dat de vyandt al vertrocken was, ende ſich begheven hadde naer *Alagoa.* De onſe trecken den vyandt naer,

naer, ende legghen een Fortreſſe aen *Paripuera*. Den tocht van de Kruyſſers voor de *Bahia*; 't Schip den *Hercules* met achthien hondert kiſten Suyckeren werdt by de onſe ghenomen ende op-ghebracht. Aenkomſte van Schepen uyt het Vaderlandt. Krijghen tijdinghe van Schepen die tot ſecours vande vyandt quamen. De *Colonel Artichau* wordt geſonden naer *Barra Grande*. 't Fort *Oragnien* op *Tamarica* wordt verſwaert. 't Fort *Real* wordt gheſleght. Gheleghentheyt van de Fortificatien aen de *Cabo*. Een Schip ghenomen, willende naer *Angola*. Des vyandts Armade komt ontrent het *Reciff*: onſe Schepen op de reede legghende. De Armade verzeylt naer 't Zuyden. Den *Ammirael Lichthart* werdt haer naer gheſonden. Volghen de Armade tot by *Paripuera*. De Spaenſche ſetten by *Punta de Jaragoa*, ende landen daer haer volck. De *Colonel* treckt te lande daer naer toe, ende onſe Vloote ter Zee. De *Colonel* wordt miſleydt by ſijn Guide; ende keert weder naer *Paripuera*: verſterckt ſijn Quartier. De Portugeſen daer ontrent werden inſolent, ende rebelleren. Waer op de onſe reſolveren 't Landt daer om her te depopuleren. Wat op 't Eylandt *Curacao* dit jaer is voor-ghevallen. Aenſlagh vande vyandt ontdeckt. De onſe bouwen een Fort op de Haven. Een Scheepken ghenomen by 't Schip *Swol*. Een vyandts Schip op de klippen ghejaeght. Verrichtinghe van 't Schip *Swol*, ende van 't Jacht de *Swaluwe*. Kleyn *Curacao* wordt beſichticht. De voyagie van *Cornelis Corneliſz. Jol*. Loopt inde Haven van S[t] *Jago de Cuba*. Schieten een Spaenſch Capiteyn doot, ende krijghen eenighe ghevanghen. Gheleghentheyt vande Haven. Scheyden weder van daer. Kruyſſen voor de *Havana*. Setten aen *Jamaica*. Kruyſſen daer naer voor *Cartagena*. Neemt een Scheepken van *Tolu*. Uyt *Cartagena* kommen tegen haer vier Schepen: daer teghen ſlaen; bekommen de *Vice-Ammirael*. Capiteyn *Jol* loopt inde *Golfo van Darien*: neemt een Bercke, ende daer naer noch een: een derde inde grondt ghehackt: weder onder *Zamba* ghekommen zijnde, ſien de Spaenſche Vloote. Steeckt over naer *Hiſpaniola*. Plunderen een Spaenſche Fregatte. Kommen weder by *Cartagena*: ſlaen teghen des Koninghs Jacht, kommende van *Margarita*; ende nemen een Fregatjen met achthien hondert Huyden. Noch een van S[t] *Jago*. Kommen weder by de *Havana*, ende nemen daer een groot Schip, daer veel Tabac uyt bekommen. Varen daer mede naer huys; doch werden by de Duynkerckers ghenomen. Vervolgh vande voyagie van *Tamarica*. Seynden de *Vlas-blom* naer *Braſil*. Nemen een Bercxken. Daer naer noch een. Nemen een Schip, kommende van *Viana*: 't welck mannen ende *Angola* noemen. Den *Ever* ſlaet teghen vier Schepen, ende wordt ghenomen. Kommen inde Rievier van *Congo*, ende ſpreken met den Grave van *Sohno*. Steken over naer *Braſil*. De reyſe van *Abraham Rooſendael* met de *Brack*. Komt by *Margarita*,

ende

ende zeylen naer de vaste Custe. Kommen te *Curacao*. Steken over naer *Hispaniola*, ende kommen achter *Isla de Vaca*, met het Schip *Swol*.

Lijste vande Schepen ende Jachten / dit jaer naer Pernambuc uyt de respective Cameren vertrocken.

Opt de Camer van Amsterdam.

	Schepen	lasten	metale	ysere stucken	Matrosen	Soldaten.
10 April	Oragnie-Boom	140		8 bevracht	20.	
19 Ditto	St Donatius	130		12 bevracht	17	12.
3 Mayus	't Landt van Beloften	150		10 bevracht	19.	
25 Ditto	Speel-Jacht	120		13 bevracht	17.	
20 Junius	Alcmaer	160		16 bevracht	40	5.
24 Julius	Sta Clara	180		20 bevracht	26.	
28 Ditto	Goeree	170	8	16	73.	
	Doffer	15	4		20.	
	Duyf	15	4		17.	
19 Augustus	Spitsberghen	140		18 bevracht	33.	
16 Septemb.	't Haentjen	15	2	2	20.	
	't Hennetjen	15	2	2	17.	
	Leeuwin	140		16 bevracht	21.	
11 October	Amsterdam	500	12	26	84	17.
1 Decemb.	Amersfoordt	200	10	20	55	30.
	Samson	170		15	38	20.
	Jonghe Krab	130		4	21.	
	Griffoen	150		14 bevracht	24	25.
	Liefde	140		4	16	18.
	Trompetter	110		6	16.	

Opt de Camer van Zeelandt.

9 April	Moriaen	150	2	18	32.	
9 Mayus	Zee-Ridder	60	2	12	24.	
	Phasant	30	2	8	18.	
	Oragnie-Boom	130		bevracht		
4 October	't Hart	70	2	13	18.	
	Oudt Vlissinghen	150	4	17	55.	

Opt de Camer vande Mase.

27 Mayus	't Wapen van Delft	140	6	18	50	46.
	West-Vrieslandt	200		18 bevracht	50	106.
	Nassauw	180		18 bevracht	26.	

Opt de Camer van 't Noorder-Quartier.

19 April	Wassende Maen	140		14 bevracht	22	114.
2 Mayus	't Wapen van Medenb.	150	6	16	55	105.
3 Julij	Zee-Robbe	150	2	18 bevracht	22	13.

Opt de Camer van Stadt en Landen.

8 Mayus	Pasmoy	170		10 bevracht	19.	
27 Ditto	Bonte Koe	180		18 bevracht	61	61.

Het

Het tvvaelfde Boeck

EER dat wy voort-varen tot het verhael vande verrichtinghen in Brasil, soo sullen hier beginnen met een volkommen beschrijvinghe vande Capitania van Pariba, 't voorleden jaer by de onse gheconquesteert; by-naer van woordt tot woordt / ghelijck als die is overghesonden by den Politiquen Raedt D[r] Servacius Carpentier. Pariba, (seght hy) een vande vier Noordersche Capitanien, in ordre / volghens de streckinghe vande Custe van Pernambuco Noordt-waerts / de derde; maer in weerde / weghen hare vruchtbaerheyt / bequaemheyt van Havenen / Reciffen ende insonderheyt Rievieren / de tweede: wordt alsoo ghenaemt naer haer voornaemste Rieviere / die de selve by-naer in tween scheydt. Leght tusschen de hooghde van seven ende ses graden by Zuyden de Linie: paelt teghen het Zuyden aen de Capitania van Tamarica aen de Zee-kant / alwaer vande selve werdt ghescheyden by een marck-steen by Zuyden het Rievierken Taperabu: maer diep in 't Landt ghekommen zijnde / springht achter Tamarica om / ende stoot aen de Capitania van Pernambuco, begrijpende aldaer een groot ghedeelte vande Grand Matta do Brasil: tegen het Noorden heeft de Capitania van Rio Grande, ende wordt daer van ghescheyden door een marck-steen by Noorden de Rieviere Camaratuba: teghen het Westen en heeft gheen sekere bepalinghe / maer sal haer soo verre strecken als de vruchtbaerheyt des grondts ende andere gheleghentheden de Inwoonderen sal konnen aen-locken om te bewoonen. Is bewatert met twee schoone Rievieren / te weten: Pariba ende Mongoape, beneffens seer vele kleyne. De Inwoonderen van dese Capitania, als sich meest ghenerende met de Landtbouw/ hebben sich yeder in sijne Landen met de woonste ghehouden; ende om dat de Ingenios gheleghentheyt van Water om mede te malen/ ende hare Riet-Velden / als mede Bosschagie om hout te kappen van noode hebben / soo leggen hier en daer verspreyt / soo dat gheen Dorpen daer in ghevonden worden/ ten waer men yeder Ingenio een Dorp wilde noemen / ende dat niet sonder reden/ dewijl tusschen Witten ende Swarten som tseventich/ som tachtich/ ende oock wel hondert ende meer Zielen daer by een woonen. Alleenlijck op de Rieviere van Pariba, daer de Camera van Justitie haer residentie was houdende/ by welcke sich de Geestelijcke/ Koop-lieden ende Ambaghts-lieden voeghen / is een kleyn Stedeken; hebbende ontrent de groote van Geertruydenbergh in Hollandt: doch is niet soo dicht bebouwt: was by de Portugesen ghenaemt Nossa Sennora das Nieves ende Phillippea, welck de naem by de onse nu is verandert in Fredrick-Stadt, naer de naem van sijn Hoogheyt de Heere Prince van Oragnien. Den grondt van dese Capitania, als vande andere / is berghachtich/ met vele Valleyen tusschen beyden/ alleen ontrent de Rievieren/ principalijck Pariba zijn schoone vlackten van seer vette aerde ende vruchtbaer/ ende zijn dit de Landerijen waer het Suycker-riedt gheplant wordt/ het Gheberghte ende Valleyen hebben oock wel vruchtbare gronden / doch niet bequaem tot Suycker-Rieden / maer wel tot Mandioca, Tabac ende vele andere Aerdt en Boom-Vruchten; ende is dit Landt op de Bergen en inde Valleyen alleen vruchtbaer bevonden/ dat sich van outs en uyt sijn eyghen nature wel

Anno 1635.

Anno 1635. wel dicht met bosch ende gheboomte bekleet heeft / soo dat men daer door niet kan kruypen; weswegen de Portugesen seggen als sy Landt kiesen om te bouwen; Tierra que ben se cobra a si, ben me cobrere a mi; Landt d'welck sich selfs wel deckt / sal my oock wel decken. Wat voorts voor Landen sich met bosch niet bedecken / maer bloot legghen ofte sober ghedeckt zijn / zijn gantsch onvruchtbaer; welcker vlackten ofte caluwe gronden wel vijf of ses mijlen aen den anderen legghen tot het Zuyder-deel van Pariba, ende vele in 't Noorder / alleenlijck met een weynich ydel hardt gras bedeckt / niet bequaem om Beesten op te houden / soo dat het quade niet met allen geeft / maer het goede geeft weder duysent-fout; doch soude neerstighe culture vele Landen die van de beste niet en zijn / noch treffelijck konnen verbeteren. De Vruchten die hier te Lande vallen zijn tweederley; eenighe dienen alleen tot onderhout; andere om uyt te voeren. Onder die / die tot onderhout gheteelt werden / is de voornaemste Mandioca, van welckes wortel de Farinha de Pao ghemaeckt werdt; de Velden die dese draghen / noemen de Portugesen Rossas, ende de Boeren diese planten Labradores de Rossas; dese Farinha dient den Inwoonderen voor Broodt / uytghenomen de rijcke die Tarwe ghebruycken uyt Portugael / Rio de Jenero ende St Vincent ghebracht: voorts teelen mede Maiz ofte Milie / by de onse ghenaemt Turcksche Tarwe, dit werdt gestooten ende met Meel ghemenght / en maeckt goedt Broodt / doch werdt meest de Beesten / Hoenders / Kalkoenen ende Paerden ghegheven: den Rijs werdt hier oock gheteelt / doch weynich. Voorts zijn hier veelderhande Aerdt-Vruchten / als Patates, Meloenen / Water-Limoenen / Pompoenen / oock eenighe ongheslooten Koolen / Komkommers / doch weynich / Annanassen: Boom-Vruchten ontallijcke soorten / als Oragnie-appelen suyr en soet / Bananas, Pacovas, tweederhande soorten Guajavos, Mangaves, Artekou dry soorten / Marconia dry soorten / Cocos-Nooten redelijcke quantiteyt / Caious in soodanige quantiteyt datse niet konnen verbruyckt werden; want de Bosschen staen daer vol van / ende de Indianen maecken in de tijdt daer Wijn van / daerse haer droncken in drincken / ende is de Castanie vande Caiou veel lieflijcker van keerne als onse Castanie / ende werdt hier veel met Suycker bedeckt ghelijck by ons de Amandelen. Daer is oock een Vrucht ghenaemt Araha, amper van smaeck / wat astringerende / daer een aenghename Marmelade van maecken; van meest alle dese Vruchten werden Confituren hier ghemaeckt; ghelijck mede vande Gember / die hier oock in redelijcke overvloet groeyt. Als de Landen in vrede waren / vondt men hier seer vele Hoorn-Beesten / maer zijn door den Oorloghe seer vermindert ende verstroyt; doch sullen metter tijdt wel weder vergadert worden ende aen teelen; sy slachten maer de Koeyen alsse oudt zijn / ende de Ossen alsse niet meer arbeyden konnen: voorts zijnder oock Bocken / Geyten ende Schapen / doch weynich; Verckens in overvloet. De Bosschen zijn vol Wildt / welck de Menschen konnen ghebruycken tot Spijse; Harten ende Reetjens / Hasen / Konijnen verscheyden soorten / en in ons Landen onbekent: hier zijn veel Peerden / redelijck kloeck / ende die beter teghen den arbeydt konnen als de onse / gaen dickmaels een heelen dagh sonder eeten; worden niet ghebruyckt dan om op te rijden / moeten haer lijden met enckel gras / hoe-wel haer oock wel wat Milie geven; ende inde Ingenios worden mede ghehouden met de opper-eynden van het Suycker-Riedt / ende in 't Water welck sy drincken / doen een weynich Sirope: met het selve Riedt ende Dranck voeden sy oock haer Werck-Ossen / ende krijghen daer beyde stercke van. Voorts zijn oock in 't wilde veelderley soorten van Voghelen / eenighe tot vermaeck / andere oock tot Spijse: tot vermaeck zijn de Araras; dry soorten van Papegayen / veel soorten van Peroquiten, soo om hare schoone veederen / als om dat men die

alle

alle kan leeren spreken; hoe-wel de Papegayen oock veel werden gheschoten ende ghegheten / want vlieghen daer met sulcke troepen / dat de lucht schijnen te verduysteren: tot Spijse zijn hier Veldt-Hoenderen / Faisanten / Tortel-Duyven/ Reygers / Snippen / Water-Hoenders ende veel andere: den Oorlogh heeft de Hoenderen en Kalkoenen seer vermindert / doch sullen haest weder toe-nemen: hier is mede een slach van Eenden/ by-naer soo groot als onse Gansen. De Zee ende de Rievieren zijn oock seer Visch-rijck in sulcken overvloet / dat de selve hier wel de meeste vervullinghe geven. Voorts zijn hier noch veel andere soorten van Lijf-tochten/ als Zee ende Landt-Krabben / die inde Bosschen soo overvloedich zijn/ ende soo aenghenaem voor de Indianen/ datse haer / nevens Farinha, meest daer mede voeden. Soo dat de Lijf-tochten hier soodanich zijn / dat de Inwoonderen / in vrede sittende / haer daer weelderich met konnen onderhouden. Tot bouwen van Huysen is hier alles watter toe van noode is/ uytghenomen Yser/ hoe-wel sonder 't selve meest alle geringe-lieden Huysen ghemaeckt zijn. Want een Huys willende maecken/ rechten sy eerst soo veel staende stijlen op / als het begrijp is vereysschende/ daer in legghen sy een solder een mans lenghde vander aerden/ boven dien solder komt het dack; onder woonense niet / maer dient haer om d'een of d'ander te berghen; onder 't dack woonense / welck is van pannen ofte bladeren van wilde Cocos-Nooten; de zijden bebinden sy eerst met recht dickachtich rijs dry of vier vingheren vanden anderen / bekleedent dan met leem daer hoye in ghemenght is / bestrijcken het altemet van binnen en buyten met kalck / ofte witten het alleen/ dusdanighe zijn meest de Huysen ten platten Lande; inde Stadt zijn eenighe fatsoenelijcke bequame Huysen / die van witten ghehouwen steen zijn op-ghemetselt / te weten: de hoeck-steenen / vensters ende deuren zijn al van vier-kant ghehouwen steen; de muyr tusschen beyden is van rouwe onghefatsoeneerde steen met goede kalck tusschen beyden / soo ghelegt als sulcke steen lijden wil / ontrent twee ofte derdehalf voet dick / ende meer naer de swaerte van 't ghebouw; die soo hoogh op-ghetrocken zijn / datter een solder in is/ daer woont men op onder het dack; en onder is een bequaem Pack-huys ofte twee: die geen solder en hebben/ woonen langhs der aerden onder 't dack/ de vloer met harde kley in stede van steen bedeckt zijnde. De kalck werdt by de Stadt ghebrandt van steen die daer uyt een put ghehaelt wordt/ als mede de bouw-steen: den selven is wel hardt / doch redelijck te wercken / is beter als onsen witten Arduyn. De Inwoonders van dese Capitania zijn ofte vrije Lieden ofte Lijf-eyghene. De vrije zijn ofte Portugesen/ ofte Nederlanders ende andere Europesche natien / ofte oock de in-geboorne Brasilianen: de Slaven zijn ofte Brasilianen ofte Swarten die van Angola ofte Cabo Verde daer ghebracht zijn. De Brasilianen die hier woonen zijn van 't geslachte Petiguares, minder van stature deur den bandt als de Europesche natien / oock niet soo sterck ofte arbeydtsaem. Harer zijn in dese Capitania seven Aldeas, waer onder Pinda-Una de voornaemste is/ als wel vijfthien hondert Zielen houdende; de andere hebben maer dry hondert ende oock minder: haer Aldeas bestaen in vier/ vijf/ ses ofte oock meer lange Huysen/ daer hier en daer seer kleyne deurkens ofte gaten in zijn/ daerse langhs uyt ende in-gaen; zijn ghedeckt met bladeren van wilde Cocos, ende de zijden insgelijcks daer mede dicht ghemaeckt: de Lieden gaen meest naeckt; de Mans de schaemte met een kleetjen bedeckt; de Vrouwen draghen hemben van Lijnwaet / welcke de Mans met arbeyden vande Portugesen verdienen. Haren meesten Huys-raedt is een Cottoene Hamacke / (die sy aerdich weten te maecken / slapen daer 's nachts en leuyeren daeghs daer in) Booghen / Pijlen / Bijl / Hack-mes ende diergheliicke; haer meeste voetsel is Farinha ende Landt-Krabben: zijn meest al ghetrouwt / ende

Anno 1635.

Anno 1635.

jalours ghenoegh over hare Vrouwen; trecken haer Kinderen in 't wilde op/
ſonder yewers in te laten onderwijſen. De Portugeſen ſchelden die voor een
lichtveerdighe/ ontrouwe ende ondanckbare natie/ die men niet veel mach toe-
geven: behalven dat elcke Aldea ſijn Capiteyn heeft/ ſoo pleghen de Portuge-
ſen haer noch een Portugeſche Capiteyn te geven om haer beter in ordre te
houden; die haer oock voor eenighe daghen verhuyrde om voor de Portugeſen
te wercken / te weten: vijf-en-twintich dagen voor vijf varas grof Lijnwaet:
deſe Capiteyn hadde van yeder Braſiliaen die hy verhuyrde een teſtoen ter
maendt van de ghene dieſe huyrden; dan ghenoeghden ſich ſelden daer mede/
maer onthielen de arme Braſilianen oock wel haer Lijnwaet / ſoo dat op de
Portugeſen ſeer verbittert waren / ende ſich ſtracx onder ons begaven / niet
begerende meer een Portugees Capiteyn te hebben. De Slaven zijn eerſt in-
ghebooren Americanen/ die by de Tapuyas ghevangen ende aen de Portugeſen
verkocht zijn: hadden mede de Braſilianen die inde Bahia de Trayciaon met de
Generael Bouduwijn Hendrickſz. hadden ghehouden/ tot Slaven ghemaeckt/
doch de onſe hebben by public edict de ſelve vry gheſproken / ende een yeder be-
laſt die los te laten. De naeſte ſoorte zijn Tapuyas uyt de Maranhon, aldaer
inden Oorloghe ghevangen/ by de Portugeſen op-ghekocht ende hier gheſon-
den: deſe zijn kleyn van gheſtalte / onſterck / moghen teghen gheen arbeydt/
ende als men haer wat te vele verght/ begeven haer tot aerde te eten / daer van
ſy eyndelijck ſterven / men wordt het aen haer tonghe ghewaer / die heel wit
uyt-ſlaet. De derde en meeſte ſoorte zijn Negers uyt Africa, meeſt uyt Angola:
dit volck doet al den arbeydt van 't Landt / en werden dagh en nacht daer aen
ghehouden met veel ſlaghen; ende ſegghen de Portugeſen voor een ſpreeck-
woordt; die dege wil hebben van ſijn Neger, moet hem veel eetens/veel wercks
ende veel ſlaghen geven: ſonder deſe en is daer geen werck te verrichten/ noch
gheen voordeel te doen: de Negers van Guinea zijn mede wel goedt / maer niet
ſoo ſterck / ſulcx dat meeſt in huys werden ghebruyckt / ende om de tafel te die-
nen: die van Cabo Verde zijn de beſte ende ſterckſte van allen/ ende gelden daer
te Lande 't meeſte geldt. De Vruchten des Landts die tot handel dienen ende
uyt-gevoert worden/ zijn principalijck Suyckeren en Verruw-hout/daer naer
Tabac/ Huyden / Cottoen / etc. En ſullen hier niet aen-roeren hoe de Rieden
werden ghecultiveert/ ende de Suyckeren ghemaeckt / 't ſelve ſoude hier buy-
ten propos ſchijnen. Dan ſullen alleen aen-roeren dat in deſe Capitania zijn
achthien Ingenios ofte Suycker-Molens/ der welcker eenighe met het Water
malen / ende eenighe met Oſſen; ende alle deſe zijn gheleghen op de Rieviere
Pariba, te weten: by Zuyden de Rieviere neghen; de eerſte dicht by het Stede-
ken Fredrick-Stadt, toe-behoorende in Portugael: wordt ghenoemt das Bar-
rieras: deſe heeft een Partido ſelfs aen de Molen behoorende / en de reſte van
de Cannas ofte Suycker-Rieden werdt ghefourneert by de Monnicken van
St Bento; deſe Molen is gheconfiſqueert aen de Compagnie / doch is onghe-
reddert / ende onbequaem tot het malen. Ende op dat men de gheleghentheyt
wel verſtae / ſoo moet men onderſcheyt maeckten tuſſchen de Signores d'Inge-
nios ende de Labradores vande Cannas: een Partido is een Riedt-Veldt van
Suycker-Cannas: ende voor ſoo vele de Labradores de Cannas aen een Molen
leveren; daer van wordt het Suycker / datter van wordt gemalen/ (de thiende
ende gherechtigheyt vanden Heere van 't Landt eerſt af-ghetrocken) verdeelt/
de drie vijfde-parten voor de Signor de Ingenio; ende de reſterende twee vijfde-
parten voor den Labrador de Cannas. De tweede Ingenio is mede een Water-
Molen; den Eyghenaer is met Albuquerque ghevlucht / ende over ſulcx is de-
ſen mede gheconfiſqueert; doch kan niet malen om dat de ketels verſteken zijn
ende de Negers verlopen. De derde is ghenaemt St Andre, is mede gheconfiſ-
queert/

queert / doch werdt noch aen 't malen ghehouden by de Factor, weghen de pretensien die der op heeft. De vierde ghenaemt Tibery, toe-behoorende Jorge Homen Pinto, is mede een Water-Molen / ende maelt noch. De vijfde is een Water-Molen / toe-behoorende in Portugael / ende over sulcx mede aen-ghesla-ghen / doch maelt niet. De seste oock een Water-Molen / toe-behoorende Francisco Camelo de Valcasar, maelt noch. De sevende een Water-Molen ende malende / toe-behoorende Manuel Pires Correa. Den achtsten werdt met Ossen bedient / toe-behoorende de Weduwe de Rocha ende haer kinderen. De neghenste alderdiepst in 't Landt gheleghen / werdt mede met Ossen bearbeydt / en behoort Antonio de Validares toe. Dese dry leste malen mede. Aen de Noordt-zijde vande Rievier zijn insgelijcx negen Ingenios: de eerste ghenaemt Gargou, een Water-Molen / toe-behoorende Jorge Lopes Brandaon, ghevluchte / ende over sulcx gheconfisqueert; maelt niet / door dien ten deele vervallen is. De tweede ghenaemt do Meso, in Portugael toe-behoorende ende gheconfisqueert / ende is vry wat ontrampaneert. De derde ghenaemt Inhobi, een Water-Molen / toe-behoorende Louis Brandaon, ghevluchte: dese is by de onse aen 't malen ghebracht. De vierde Ingenio Velho van Duarte Gomes da Silveira, een Water-Molen / die sterck maelt; daer is noch een nieuwe by / doch onvolmaeckt. De vijfde van Antonio Pinto de Mendoza, maelt met Ossen. De seste Molen van Juan d'Arausq de Freites, maelt met Ossen. De sevenste van Fernando Aluares Romaon, maelt met Ossen. De achtste van Juan de Souto, is een Water-Molen. De neghende Spiritu Santo ghenoemt / toe-behoort hebbende Manuel Pirez Correa, ghevluchte / ende derhalven gheconfisqueert; is by de Politique Raedt Ippo Eyssens aen 't malen ghebracht. De Suyckeren ghemaeckt zijnde / ende gekist / worden veel gevoert naer sekere Passos ofte Pack-huysen / staende op de kant vande Rievier Pariba, om daer lichtelijck gheembarqueert te konnen werden: daer zijn teghenwoordich twee Passos in esse; de eene toe-behoorende Paolo d'Almeida, aen de Noordt-zijde vande Rievier; ende de andere / welck de principaelste is / toe-behoorende Manuel d'Almeida. Dese Passos hebben hare privilegien / dat niemandt anders daer ontrent eenighe mach hebben: yeder kiste die daer in werdt ghebracht / betaelt voor soo langh sy daer staet een Schellingh; als syse mercken noch eene; ende soose die willen ghewoghen hebben / noch twee schellinghen; ende is desen Signor do Passo een ghesworen Waegh-Meester: van alle de Suyckeren die daer in ghebracht werden / houden pertinente notitie in een Boeck / alsmede wanneer daer weder uyt gaen: yemandt daer eenige Suyckeren gebracht hebbende / neemt daer van een recepisse vande S^r do Passo, 't welck hy thoont / neffens een proefken aen die se koopen wil / ende verkocht hebbende / levert dat briefken aen de kooper die sijn Suyckeren daer mede vordert. Dus vele vande Suyckeren. Het Brasil-hout is wel de tweede Koopmanschap / die maer en behoeft met neerstigheyt ende arbeydt inde Bosschen ghekapt te werden. Tabac wordt weynich in die Capitania gheplant; als mede Cottoen maer tot noodich ghebruyck. Dus vele zy in 't korte ghesegt vande Capitania van Pariba haer gheleghentheyt ende ghestalte: eer wy nu vorder verhalen wat sich daer ontrent heeft toe-ghedraghen / soo sullen hier kortelijck aen-roeren 't ghene sich in 't begin van dit jaer vijf-en-dertich ontrent de Cabo St Augustin heeft toe-ghedraghen / om d'ander verhael niet te interrumperen. In Januario waren Capiteyn Langley ende Gilbert uyt om ontrent twee mijlen in 't Landt eenige Pannen te halen / waer toe dry Boots de Rievier waren op-ghevaren / om die af te brenghen: de Pannen ghelade zijnde / ende de troupen in 't af-marcheeren; ende de Boots de Rieviere af-kommende voor-by een uyt-stekenden hoeck / lagh de vyandt aldaer in embuscade; ende dede een charge inde Boots / schoten een Matroos

Anno 1635.

Januarius.

Anno 1635. doodt ende quetsten eenighe; meynende de Boots voorts af te lopen; maer Wedda Vaendrich van Capiteyn Gilbert, die de verloren troupe voerde/ dese charge hoorende/ liep met sijn volck daer naer toe; viel tot de vyandt in/ die hem vijf man quetste; de andere ondertusschen aen-kommende om hem te ontsetten/ wierdt de vyandt inde vlucht gheslaghen ende de Booten verlost: daer nae aen een Brugge/ werden by de vyandt noch eens aen-gheranst/ doch door de selve Vaendragher/ die met een kleyne troupe in 't Bosch was blijven legghen/ weder bevrijdt/ door dien hy de vyandt het over-kommen belette: quamen eyndelijck in behouden haven; ende hoe-wel de vyandt den gantschen wegh ons volck vervolghde/ soo en dede gheen meerder schade. Wederom in

Februarius. 't begin van Februa-ius was Capiteyn Langley met ontrent hondert en twintich man een stuck-weeghs te Landt-waert in ghetrocken/ om verversinge te halen/ welcke sy in overvloet bequamen. In 't weder-keeren lagh de vyandt met ontrent hondert man in embuscade/ by de wegh daerse passeren mosten; ende brack seer onversiens op de onse uyt/ hier werdt seer furieuselijck ghevochten; ende de Capiteyn sijn volck in ordre krijghende/ dreef de vyandt op de vlucht; neder-schietende een Capiteyn ende eenighe Soldaten. Dit is het ghene sich tot die tijdt heeft toe-ghedraghen aen de Cabo S[t] Augustin: laet ons nu keeren naer Pariba; naer dat de selve Stadt met de aen-legghende Forten by de onse waren in-ghenomen in voeghen als in 't voorgaende Boeck is verhaelt: ende de Major Picard met acht Compagnien was ghesonden om den Gouverneur Antonio d'Albuquerque in 't Huys van Validaris te verneftelen/ ende soo het doenlijck waer te becinghelen: soo wierden den derden Januarij deses jaers vijf-en-dertich/ de Spaensche Soldaten die de Forten by appointement aen de onse hadden over-ghegheven/ ghescheept in dry Schepen om by de selve naer West-Indien vervoert te worden/ te weten: in 't Schip Elburgh (welck ghewaeght wierdt om alle 't volck aen landt te setten) twee hondert en vijftich koppen/ ende inde Katte ende Phœnix vijftich: de Schippers wierdt belast dat sy 't Eylandt Barbados ghepasseert zijnde/ ende het Eylandt S[t] Vincent in 't ghesicht hebbende/ alle de Soldaten op Elburgh souden over-setten/ om de selve voorts aen landt te brengen. Des anderendaeghs keerde de Major Picard met sijn troupen weder te Pariba, hadde ghemist den Antonio d'Albuquerque te becinghelen/ die hem met sijn by-hebbende volck in tijdts was ontsprongen: by ons volck waren den Bento de Regos (soo hy klaeghde) wel seven aroben Silvers ghenomen/ ende Duarte Gomes nevens eenighe Geestelijcke Persoonen die onse vriendtschap sochten/ wat kleynigheden ende Kerckelijcke ghereedtschap: Duarte Gomes bequam een Peerdt weder ende eenige snuysterijen/ maer de Priesters ende Bento de Regos bleven 't hare quijt. De Major voornoemt met de troupen te rugghe kommende naer Pariba, volghden hem datelijck alle de Brasilianen die by Antonio d'Albuquerque waren gheweest: met de selve quam mede Pater Emanuel de Morais van de ordre der Jesuiten/ de welcke eenighen tijdt over alle de Brasilianen van dat ghewefte 't meeste ghebiedt hadde ghehadt; ende begaf hem nu vrywillich onder ons. De Brasilianen die met haer Vrouwen ende Kinderen/ oudt ende jongh/ doen in de Capitania van Pariba quamen/ waren wel sesthien hondert Zielen. Alsoo wy nu dickwils van dese Brasilianen sullen moeten ghewagh maecken/ sal het noodich wesen dat wy van hare Woon-steden een weynich aen-roeren: ghelijck doen 't selve by den voornoemden Emanuel de Morais wierdt verhaelt/ ende by den Colonel Artichau curieuselijck aen-gheteeckent: ende alsoo der selver Woon-plaetsen verspreyt zijn door dese vier Noordelijcke Capitanien, soo sullen particulierlijck verhalen/ wat Woon-plaetsen (welck by de Portugesen worden genoemt Aldeas) sy in yeder der selver Capitanien doen ter tijt hadden.

Inde

Inde Capitania van Rio Grande telde hy ses Dorpen ofte Aldeas: de eerste ghenaemt Mopebi; de andere Parawassu, doch doen in een ghesmolten / niet te min soo dat yeder natie noch sijn eyghen Capiteyn hadde behouden; de Capiteyn van Mopebi ghenaemt Antonio de Atayde en quam doen-maels te Pariba niet / maer Bastian Caripyra in sijn plaetse: de Capiteyn van Parawassu was ghenaemt Francisco Vaibitary. Dese twee Dorpen waren gheleghen tusschen Rio Grande ende Conjahu. Het derde Dorp ghenaemt Igapua, de Capiteyn Feliciano: in wiens plaetse daer verscheen Antonio Acaivova, dit was gheleghen op d'ander zijde van Rio Grande naer 't Noorden toe ontrent seven mijlen van 't Casteel. Het vierde Dorp Pirari, de Capiteyn Andreas Caruware, de welcke doen verscheen/ dit is gheleghen twee mijlen van Conjahu. Het vijfde Dorp Vajana ofte Goacana, de Capiteyn Francisco Jakumaiva, is ghelegen vijf mijlen van Conjahu naer Rio Grande toe. Het seste Dorp Itaipi, de Capiteyn Itaischama, gelegen seven mijlen van 't Casteel op Rio Grande naer 't Westen; in welck Dorp Capiteyn Francisco (daer van somtijdts ghewagh wordt ghedaen) mede sijn Wooninge heeft / die nu al voor eenige tijdt de onse ten dienste heeft gestaen. Inde Capitania van Pariba telde hy ses Dorpen: het eerste Juaraguacu ofte Eguararaca, de Capiteyn Francisco Araduy, (de welcke verscheen) leght niet meer als dry mijlen van het Stedeken Pariba, als den wegh recht door gingh / maer om dat men de Rievier moet om-gaen / wel seven mijlen. Het tweede Dorp Jakuigh, de Capiteyn Juan Javaratij, de welcke daer verscheen / legghende een mijl vorder van 't Stedeken als de voorgaende. Het derde Dorp Yapoan ofte Igapuan, ende op 't Portugees Pontal, welckes Capiteyn Francisco Caavaraya met quam / is gheleghen ontrent vijf mijlen van het Noorder-Casteel van Pariba. Het vierde Dorp Tapoa ofte Vrekutuwa, de Capiteyn was Francisco Goopeku, doen teghenwoordich / leght wel thien mijlen van 't Stedeken aen den oorspronck vande Rieviere Pariba; ende is de plaetse daer Antonio de Valedaris sijn Huysinghe ende Molen hadde / uyt de welcke de Major Picard den Gouverneur Don Antonio d'Albuquerque verjoegh. Het vijfde Dorp Jaocoça, vier mijlen van het Stedeken op de wegh naer Goyana, de Capiteyn Diego Botello; de welcke doen niet en verscheen/ om dat hy Antonio d'Albuquerque doen niet en was ghe weest/ ofte hem in een goede wijl ghehoorsaemt: maer sondt daer naer aen de onse sijn Ghesanten/ ende stelde sich mede nevens sijn volck onder. Het seste Dorp Pinda Una, de Capiteyn Manibassu, de welcke sich mede niet en presenteerde; dit leght van 't Stedeken ses mijlen op de wegh naer Goyana. Hebbe een ander relaes van den selven Morais, daer in hy maer vier Aldeas in Pariba en rekent / Pindauna, Eguararacu, Jakuigh ende Igapuan. Dese Dorpen van beyde de Capitanias als sy by den anderen quamen / en konden / naer sijn segghen / niet hoogher ghe rekent werden als dry duysent Zielen: ende en vermochten niet over de acht hondert strijdtbare mannen uyt te maecken; zijnde door den Oorloghe met de Tapuyas ende de onse soo af-ghenomen, sulcx dat die van Itamaraca ende Parnambuco haer verre te boven gaen / als konnende meer als duysent strijdtbare mannen uyt-brengen. Inde Capitania van Itamaraca (soo ghenaemt weghen de menichte van bellen die de Inghebooorne pleghen te draghen) telde hy dry Dorpen: het eerste St Juan de Caarese, ghelegen van Tamarica ontrent elf mijlen / ende van Goyana twee, de Capiteyn Gualtasar de Sousa, hebbende onder hem ontrent de ses hondert Zielen / waer onder waren twee hondert strijdtbare mannen. Het tweede St Andre de Itapeterica, gheleghen van 't Stedeken Tamarica acht of neghen mijlen / ende twee van Goyana; hier waren twee Capiteynen Joressy ende Melchior Tayasicca: hebbende onder haer meer als twaelf of derthien hondert Zielen / ende daer onder meer als vijf hondert

 strijdt-

Anno 1635.

Anno 1635. strijdtbare mannen. Het derde Dorp Tabuçurama ofte Nossa Sennora de Assumçaon, ontrent seven mijlen van Tamarica, ende van Goyana vijf; de Capiteyn Marco ofte Maru Kuyasana; onder hem hebbende ontrent ses hondert Zielen/ ende daer onder ontrent hondert en tachtich weerbare. Dese drij Dorpen en quamen doen te Pariba niet/ maer stelden sich onder/ ende beloofden gehoorsaemheyt/ doen de Colonel Artichau ende de Politique Raedt Stachouwer in Goyana quamen/ als hier naer sal verhaelt werden. Inde Capitania van Parnambuco telde hy insgelijck drij Dorpen: het eerste Mocuygh, ende by de Portugesen genaemt St Miguel, ghelegen by de seven mijlen vande Stadt Olinda: hebbende twee Capiteynen/ d'eene van 't geslachte vande Petiguares, genoemt Antonio Phelippe Camaron, een seer onversaeght Krijghs-man: de andere van 't gheslachte vande Tobajares, ghenaemt Stephano, ofte op Brasils Tebu: sy hebben onder haer ses hondert Zielen; ende hondert en tseventich strijdtbare/ alle goede musquettiers; dese zijn de Spagnaerden ghetrouw gheblеven/ ende haer Dorp verbrandt zijnde/ (als hier naer sal worden ghesegeht) zijn met de vyandt gevlucht naer Serenahin. Het tweede Dorp Caaete ofte Nossa Sennora Daricada de Pojuca, gheleghen van Olinda ontrent twaelf mijlen, heeft twee Capiteynen/ een Petiguar, ghenaemt Jeronimo, of in 't Brasils Jerona: d'ander Topinambouto, op Brasils ghenaemt Serenibe; hebbende onder haer ontrent elf hondert Zielen/ en daer onder wel vier hondert weerbare. Het derde Dorp St Miguel de Iguna, ghelegen ontrent twintich mijlen van Olinda, aen de Custe naer de Rieviere St Francisco toe: hebbende twee Capiteynen; de eene in 't Portugees Emanuel, in 't Brasils Mandu, van 't gheslachte van de Petiguaren; de tweede van 't gheslachte der Tobajaren, in 't Portugees ghenaemt Juan, in 't Brasils Janni; hebben ontrent seven hondert Zielen onder haer/ ende daer onder ontrent twee hondert strijdtbaer. Dese drij Dorpen zijn doen mede niet verschenen/ alsoo vande onse gheen noodt en hadden/ soo langhe als het Real ende 't Fort aen de Cabo St Augustin noch niet verovert en waren. Meerder Dorpen van Brasilianen en zijnder onder de Portugesen niet gheweest van Rio Grande tot de Rievier St Francisco toe/ uytghenomen eenighe weynighe seer kleyne Aldeas, daer geen regardt wierdt op ghenomen. Dus verre van dese Aldeas op 't aen-gheven van Emanuel de Morais. Den

Januarius. vijfden Januarij quam aen 't Reciff van Barra Grande 't Jacht Gijsselingh, met tijdinghe dat alles daer stille was; een partij was wel acht mijlen te Landtwaert in gheweest/ doch hadden niet vernomen als in 't Huys van Capiteyn Rebelinho een last Farinha, welck sy destrueerden. Naer dat de Raden den sesten Januarij het Jacht de Windt-hondt naer 't Vaderlandt hadden af-gheveerdicht om de veroveringhe van Pariba en de om-legghende Forten bekent te maecken/ ende den gantschen toe-standt van Brasil te openen: soo is men in Pariba, eenighe daghen/ als mede te voren/ besich gheweest/ om de ghevluchte Inwoonderen tot onse ghehoorsaemheyt te trecken/ ende in hare Wooningen ende Landerijen doen weder-keeren. Sy hadden al vanden ses-en-twintighsten December des voorleden jaers/ een schrift uyt-ghegheven ende allom doen verkondighen als volght. Capitulatien die de Heeren Gouverneur van weghen de Hoogh-Mogh. Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden ende den Doorluchtighen Prince van Oragnien ende de West-Indische Compagnie doen aen-bieden aen alle de Inwoonderen van Pariba van wat natie ofte conditie sy souden moghen wesen. Ten eersten/ wy sullen hun laten leven inde vryheyt van hun conscientie soo ende in sulcker maniere/ als sy tot nu toe gheleeft hebben/ ghebruyckende hun Kercken ende Goddelijcke Sacrificien/ conform hunne wetten ende ordinantien; wy sullen oock hun Kercken niet berooven noch laten berooven/ noch hun Beelden noch de Priesters molesteren

steren in noch buyten hun Sacrificien. 2. Wy sullen hun onderhouden in vrede ende goede ghérechtigheyt / ende beschermen hun in tijden van Oorloge teghen de gene die hun kommen bespringen of in eenighe maniere soecken overlast te doen / van wat natie ofte conditie sy moghen wesen. 3. Wy sullen hun laten leven in hun Huysen / Landen ende besittinghen van hun Erven sonder eenige molestatie; dies sullen sy ghehouden wesen aen de voorschreven Heeren Gouverneurs te betalen de thiende van thien ten hondert vande Vruchten ende het ghewas dat sy ontfanghen / soo en in ghelijcke maniere als sy aen den Koningh Philips betalen / ende vande goederen die sy sullen laden in Hollandt/ sullen sy daer af betalen de tollen ende gerechtigheden die sy gewent zijn te betalen tot nu toe/ sonder dat wy opt hun-lieden sullen nieuwe tributen ofte pensioenen op-legghen / noch hier/ noch in Hollandt op de goederen die sy besitten ofte laden/ noch op hun Personen ofte Huysgesinnen. 4. Wy sullen hun laten behouden ende besitten de voorschreven hun goederen / Vee / Peerden ende andere Beesten/ ende hun Slaven / sonder hun die af te nemen; veel eer sullen wy hun geven die sy tot vorderinghe van hun dienst mochten van noode hebben/ om die te besitten conform hunne wetten/ maeckende met hun soodanighe contracten als gheoorlooft zijn in 't aen-kommen ende kopen van Slaven ende andere goederen / soo ende op de selfde maniere als sy tot noch toe onder malkanderen ghedaen hebben / ende indien de Slaven wegh-lopen of hun versteken/ in wat maniere dat het zy/ wy sullen hun de selve doen weder-leveren/ indien het in onse macht staet/ ten regarde datter hun allen vele gheleghen is aen de Slaven. 5. In ghevalle dat yemandt vande Inwoonders ofte andere Persoonen van dese Capitanie wilde vertrecken te water ofte te lande / om sijne goederen ofte allerley andere pretensien / te verkopen / naer de Nederlanden om van Hollandt te reysen naer soodanige Quartieren als hun goedt sal duncken/ wy sullen die vry laten vertrecken/ hun bestellende Schepen ende behoorlijcke overvoeringhe. 6. In ghevalle datter uyt Spagnien hier in 't Landt over-kommende Koninghlijcke Vloote / die soo machtich zy / dat sy dit Landt weder in-name / soo sullen sy mede moghen te scheep gaen / ende hun salveren soo als hun best sal goedt duncken / om het perijckel van hun persoon / ende wy sullen hun daer toe alle hulpe geven. 7. Alle die sich begeven willen onder onse regeringe / om in stilte / gerustigheyt ende policie te leven/ sullen ghehouden wesen yeder een persoonlijck te compareren / om voor ons den noodighen eedt van ghetrouwigheyt ende versekeringhe te doen / ende dat soo haest als 't mogelijck is. 8. Wy sullen hun noch hun Kinderen niet dwinghen dat Soldaten werden teghen hun danck / maer alleen aen-nemen die sulcx uyt eyghen wille begeeren. 9. Die wy bevinden hun te misgrijpen/ sullen wy straffen ende castijden conform de wetten / hun al voren verhoorende / sonder eenighe passie ofte affectie daer onder te menghen. 10. In ghevalle datter tusschen ons ende eenighe Portugesen questie voor viel / sal het oordeel daer af uyt-ghesproken werden / door dien de saecke sal aen-gaen ghelijckelijck / sonder eenighe passie ofte affectie/ in sulcker voegen dat de Justitie ghelijck zy/ ende dat de Inwoonders van gheen minder conditie ofte gheleghentheyt en zijn dan ons volck/ om alsoo meerder ruste ende vriendtschap t'samen te houden. 11. In ghevalle datter tusschen de Portugesen alleen questie voor valt/ sullen hun een Rechter stellen van hun volck / die hun rechtelijck sal hooren ende oordeelen volghens de wetten ende ordinantien van Portugael. 12. Sy sullen vrijelijck moghen draghen soo offensive als defensive wapenen/ musquetten ende andere / ter saecke van Struyck-rovers / Swarten ende andere vyanden. Alle die dese conditien willen aen-nemen ende voor ons compareren / moghen wel versekert zijn dat het alles volkomentlijck sal onderhouden worden. Gheschreven by onsen Secreta-

Anno 1635.

Anno 1635. Secretarius / ende met onse eyghen handen onderteeckent binnen de Stadt Philippea den ses-en-twintighsten Decembris des jaers 1634. Maer in 't eerste / ende soo langh de vyandt noch heel naer was / gingh dit werck langhsaem voort / ende compareerden weynighe: doch de selve wat verder af-ghedreven zijnde / zijn eyndelijck den neghenden Januarij tot ons ghekommen acht vande voornaemste Inwoonders / ende daer onder Duarte Gomes, de welcke met de onse over-ghekommen zijnde op de voorgaende Artikelen / den eedt van ghetrouwighept hebben ghedaen / den Koningh van Spagnien af-sweerende; welck de andere daer nae in grooten ghetale zijn ghevolght. De tijdinghe dat die van Pariba sich onder onse ghehoorsaemheyt op soo lijdelijcke conditien hadden begheven / verspreyde sich terstondt door de aen-leggende Capitanien; soo dat de Inwoonderen vande Capitania van Rio Grande mede te Pariba verschenen / ende de selve conditien aen-nemende / den eedt van getrouwigheyt deden. Den thienden Januarij werdt inden Raedt besloten dat de Heere Colonel Artichau nevens de Politique Raedt Stachouwer soude trecken naer Goyana, om niet alleen de Capitanie van Pariba van desen kant voor alle invasien des vyandts te bevrijden / maer oock door alle moghelijcke middelen de Inwoonders van dat ghewefte tot onse ghehoorsaemheyt te brenghen. Sy trocken noch den selven avondt uyt Pariba met seven hondert en vijftich mannen / met haer nemende niet meerder provisie als vier pondt Broodts voor yeder man; alsoo men haer beloofde eerst-daeghs twee Jachten met alle noodighe voorraedt voor veerthien dagen toe te schicken. Den eersten nacht rusten sy by het Rievierken Granmeme, twee mijlen ende een half van Fredrick-Stadt; den tweeden by het Rievierken Taperambu; ende zijn soo den twaelfden der selver maendt in Goyana ghekommen. De Inwoonders quamen haer te ghemoedt / ontrent de hondert en vijftich sterck / met haer zijdt-gheweer alleen / sonder eenighe andere wapenen; baden haer welcom / ende presenteerden soo wel haer Ingenios ten platten Lande / als haer Vlecke Goyana in haren handen te gheven / ende sich te voeghen onder de ghehoorsaemheyt van desen staet en de West-Indische Compagnie: de onse belasten haer des anderendaeghs weder in 't Quartier te verschijnen / om naerder met den anderen te spreken; ende legerden haer dien dagh een half uyre van Goyana, in 't Dorpken Capivaribi, ghelegen op 't Rievierken van de selve naem: tot welcke plaetse de Boots op konnen kommen / ende niet hoogher. Des anderendaeghs quam de heele Burgerschap van Goyana weder; ende haer wierden verthoont de Artikelen ende 't accoordt / op welcke de Inwoonderen van Pariba den eedt hadden ghedaen: sy lieten haer die wel ghevallen / maer alsoo het maer een copije en was / soo versochten eenighe uyt den haren te moghen seynden naer Pariba, om het originael contract te sien / niet twijffelende of souden haer saecken tot contentement vande Heeren klaren: hun werde 't selve niet alleen toe-ghestaen / maer oock brieven met ghegheven aen de Heeren doen in Fredrick-Stadt zijnde: vertrocken met de selve den veerthienden 's morghens / wesende ses vande voornaemste ende rijckste Burghers ende Inwoonders: de Raden hadden een sonderlingh gheval in hare komste ende boodtschap; sulcx dat hun ende hare Have namen in bescherminge; achter dat den eedt van ghetrouwigheyt souden hebben ghedaen. Ten selven daghe arriveerde aen 't Reciff de Fluyt Mercurius, Capiteyn Dirck Thijsz. de Vrijer; kommende vande Bahia, bracht op een Carvelle ghenaemt Nostra Sennora de Rosario, by hem verovert in 't weder-keeren ontrent Barra Grande; daer de selve teghen de wal aen-liep / ende werdt by de onse met het hoogh water weder af-ghebracht / was gheladen met ontrent hondert ende vijftich kisten Suyckeren / ende een party Tabac. Indese werdt ghevangen ghekregen Francisco Serrano, Sargeant Major / die aen de Cabo

voor

voor desen gecommandeert hadde. Den seventhienden quam de Boot vanden Tijgher legghende in Barra Grande, met tijdinghe dat een partije vande Soldaten ende Boots-volck wesende in 't Landt gegaen ontrent ses mijlen/ overvallen waren by des vyandts Brasilianen / ende ontrent veertich soo doodt gheslaghen als ghevanghen: het hadde seer ghereghent/ soo dat haer gheweer nat was / ende de troupe was vanden anderen verdwaelt / soo dat op haer onversienst wierden aen-getast. De Colonel Artichau ondertusschen vernemende dat het Brasiliaensche Dorp Tabusarama in gheduyrighe onrust ende alarm stondt / door dien de Inwoonderen machtich gheintimideert ende ghedreyght wierden door sekeren Spagnaert genaemt Carualho ende den Priester vande Jesuiten / soo dat de Brasilianen tot dry reysen Ghesanten sonden om daer over te klaghen: ende deswegen beducht zijnde dat het ghemeyn volck daer deur af-keerich van ons mochte werden / soo sondt eenighe Ruyters met den Lieutenant Amama om dese Persoonen uyt het Dorp te lichten. Dese den sesthienden derwaerts ghetrocken zijnde / kregen alleen een Priester vande ordre der Jesuiten / ghenaemt Manuel Fereres ghevanghen / ende maeckten soo wat buyts / van Silver-werck / Hamacken ende dierghelijcx: d'andere (soo het schijnt by de Brasilianen selfs ghewaerschouwt zijnde) waren het ontsprongen. De Colonel ende de Heere Stachouwer hielen haer voorts thien of elf daghen besich met de Lieden die sich onder stelden den eedt af te nemen / ende de selve paspoorten ende sauvegarden te geven; ende alsoo daer overvloet van Beesten ende Farinha was/met een goede partije Vivres voor gelt op te kopen.

De Raden die neffens de Colonel Schuppe in Pariba waren ghebleven / delibereerden ondertusschen neerstelijck wat men best soude voor-nemen om de verworvene victorie wel te vervolghen; ende resolveerden eyndelijck / niet tegenstaende de groote schaerſheyt van Vivres ende Amunitie / (veroorsaeckt door 't langher vertoeven van de Schepen uyt 't Vaderlandt kommende) dat het beste was welck sy doen konden / het Real aen te tasten / ende voor eerst van verre te benauwen/ met af-snijden van alle toe-voer / soo vele mogelijck soude wesen: sy oordeelden dat het nu de rechte tijdt was / dewijl de vyandt door het verlies van Pariba seer verbaest/ ende door het wegh-seynden van soo veel volcx grootelijcx verswackt was: ende dat de schaerſheyt van Vivres haer niet en behoorde te verhinderen/ dewijl 't volck inde Garnisoenen beswaerlijcker is te onderhouden als in 't Veldt / daer men meerder gheleghentheyt heeft om van wijdt ende zijdts proviande aen te halen. Dewijl men in Pariba besich was met dese consultatien ende alles tot den voorseyden tocht ghereedt maeckte / begon de vyandt te vergaderen ende sich te verstercken in 't Brasiliaensche Dorp Mosuick ofte S[t] Miguel, daer de Jesuiten haer Collegie hadden. Het hooft van dese troupen was Capiteyn Rebellino, die by sich hadde ses andere Capiteynen / met dry hondert Soldaten / ende noch ettelijcke hondert Brasilianen onder den Camaron Capiteyn van 't selve Dorp. Dese sonden haer partijen uyt om de Lieden te vanghen/ die met ons gheaccordeert waren/ haer goederen te rooven / Suycker-Riedt-Ackers te destrueren / 't ghekapte Brasilhout te verbranden/ gelijck dan reede in Goyana ende Terra Nova groote schade hadden ghedaen. De Colonel Artichau werdt versocht desen hoop / eerse meerder toe-nam ende grooter schade dede / te slaen ofte te verstropen. Hy trock uyt den acht-en-twintighsten / ende quam 's anderdaeghs aen de groote verkappinge (want de vyandt hadde alle de wegen in 't Bosch een uyre gaens langh verkapt.) De vyandt siende dat de onse effen-wel met grooten arbeydt de wegh openden ende aen-quamen; sich in die Plaetse niet langher vertrouwende / stack het Dorp ende de Collegie der Jesuiten / nevens de Kercke / selfs inden brandt; soo dat de onse daer in-kommende alles in lichten brandt von-

Anno 1635. den staen: daer verbrandе oock veel Brasilie-hout: ettelijcke vande vyandt die inde verkappinge de wacht hielden wierden doot gheslagen / eenighe ghevanghen / de reste salveerde sich met de vluchte. De Colonel vernemende dat de vyandt sich op sekere pas die op den Bergh Miritibi lagh / (op welcken Bergh alle de kruys-weghen kommen af-sacken) een half uyre van S[t] Miguel, in embuscade hadde gheleght: liet den Heere Stachouwer in 't Dorp met eene Compagnie / ende trock 's avondts met de reste van 't volck uyt / om de vyandt daer te over-vallen / maer de selve weeck van daer een weynich vorder / ende alleen een charge op de onse ghedaen hebbende / begaf sich op de vluchte / veel van sijn volck uyt vreese verlopende. Moet hier in 't voor-by gaen aen-roeren de vreemde ghestalte van desen Bergh Miritibi; de welcke van sulcken aerdt is / dat inde reghen-maenden / alsser stercken reghen op valt / sulcken gheluydt maeckt / als ofte het stercke donder-slagen ofte scheuten van swaer canon waren, soo dat de Lieden die daer ontrent woonen / daer van verschricken / ende van vreese uyt hare slaep-steden op-springen. De selve aerdt wordt mede ghespeurt aen den Bergh Pasyra, ghelegen inde Bosschagie achter de Ingenio van Girgolio de Barros. De Colonel gissende den vluchtenden vyandt noch te konnen achterhalen inde naeste Suycker-Molen ghenaemt Musurepe, toe-behorende de Monnicken van S[t] Bento, spoede sich den selven nacht noch derwaerts: doch daer kommende en vondt niemandt / waren al voorts ghevlucht: soo dat weghen de goede gheleghentheyt en overvloet van Vivres en verversinghe die daer vondt / sich met het volck daer wat tot ruste begaf / verwachtende den Heere Colonel Schuppe, die met ettelijcke Compagnien van Pariba

Februarius. in aen-tocht was. Doch den eersten Februarij vernemende dat de vyandt sich noch onthielt in 't Bosch / naest de voornoemde Suycker-Molen / sondt hy een party vier-roers met Mettingh Lieutenant vande Capiteyn Letam, om de vyandt te bespieden. Ondertusschen quam de Colonel Schuppe ende de Politique Raedt Schotte (de welcke den ses-en-twintighsten des voorleden maendts van Pariba waren op-ghetrocken / ende den acht-en-twintighsten in S[t] Miguel aen-ghekommen) nevens de Heere Stachouwer mede aen. De vyandt Mettingh vernemende / ende siende dat niet boven de tachtich man sterck was / drongh harde op hem aen: doch de onse het schieten van naer by hoorende / wierden noch andere vier-roers daer naer toe ghesonden / ende de Colonel Schuppe reedt selfs mede; sulcx dat de vyandt gantsch verstroyt wierdt / ende Rebellin selfs met twee scheuten gheraeckt: de onse hadden dry dooden ende acht ghequetste. Naer dien tijdt is dien hoop gantsch verlopen / ende Rebellin ghevlucht naer 't Fort Nazareth: soo dat dit quartier oock suyver wierdt: ende de Lieden die inde Matto do Brasil (d'welck is het groote Bosch daer het beste hout werdt ghekapt) woonden / quamen met hoopen paspoorten versoecken / ende waren te vreden naer yeders vermoghen ghetaxeert te werden op sekere quantiteyt Farinha ende Beesten voor gelt aen de onse te leveren. De Major Hinderson werdt met een deel volcks van des Colonels Artichaus Regiment ghelogeert inde Suycker-Molen van Francisco de Regos, ghenaemt Masiapi. De onse ettelijcke daghen hier gherust hebbende / hielden raedt hoe sy best den Oorloghe souden vervolghen: saghen wel dat haer noodichste ende beste werck was / naer de Hoofden vanden vyandt / Albuquerque ende de Grave van Bagnola in 't Fort Nazareth by de Cabo S[t] Augustin ghelegen / te trachten / die daer te berennen ende belegeren; maer vonden haer verset om dat de proviande inde magasijnen redelijck schaers was; ende op 't Reciff by-naer gheen materialen noodich tot een belegeringh meer voor handen waren / de selve te voren aen de Fortificatien van Pariba verbesicht zijnde: desweghen sy dan gheen beter expedient en saghen / als dat de Colonel Artichau, nevens

vens de Politique Raedt Stachouwer, met sijn by-hebbende volck in dat quartier soude blijven legghen / om de nieuwe gheconquesteerde Capitanie van invasie te bevrijden / ende de vyandt van die zijde allenskens te naderen ende te benauwen: ende dat de Colonel Schuppe met de Politique Raedt Schotte, met het andere volck sich souden legghen te Moribeque, om 't Landt van die zijde te beschermen / ende wijdt ende zijdts provjande aen te halen: tot datter uyt 't Vaderlandt het noodige secours ende behoeften souden aen-landen. Achtervolghende dit besluyt is de Colonel Schuppe van daer op-ghebroken met de Ruyterije; ende met sijn eyghen Compagnien / ende voorts de Compagnien vande Major Picard, Mansveldt ende Jan Hijck; nemende sijnen wegh langhs Tamarica; ende is alsoo den achtsten Februarij op 't Reciff ghekommen. Hier besich zijnde met ordre te stellen ende het noodighe te prepareren / is den elfsten daer aen-ghekommen Gerard Barbier, die by den Raedt ghestelt was tot Directeur vande Brasilianen / met sich brenghende van S[t] Miguel twee hondert Brasilianen/ niet alleen met Boghen ende Pijlen/ maer oock met Musquetten wel voorsien: de welcke met de selve wierdt voor-uyt gesonden naer de Affogados, om aldaer op de komste vanden Colonel Schuppe te wachten. De welcke is ghevolght korts daer aen; ende den veerthienden voort-ghetrocken uyt de Affogados naer Moribeque (wesende de Farinha-Schuyr vande Cabo, ende insonderheyt van het Real) met de Compagnien van de Majors Goedlad, Descars, Picard, ende der Capiteynen Vallet, Daye, Maulpas, Gilbert, Mansveldt ende Hijcke; te samen sterck acht hondert en acht-en-tseventich koppen; daer by noch hondert en vijftich Matroosen tot den treyn; ende de Brasilianen sterck twee hondert ende twintich. Soo dat sijne troupen uyt-maeckten twaelf hondert en acht-en-veertich koppen; de Soldaten waren yeder een versien met vier pondt Broodt; ende de Brasilianen yeder met vijf kannen Farinha. Quamen door eenen moeyelijcken wegh des anderendaeghs soo onversiens in Moribeque, dat de vyandt dateliick vluchte naer S[t] Antonio, twee mijlen vande Cabo; alwaer Albuquerque tot ses hondert man versamelde. Onse legher-plaetsen wierden ghemaeckt/ ende 't volck in vijf quartieren verdeelt/ en geleght op bysondere aen-komsten ende passen / alwaer bequaemlijck haren kost konden halen ende bekommen. Daeghs daer aen wierdt by de Colonel Schuppe uyt-ghesonden een ghedeelte vande Compagnie van Capiteyn Gilbert nevens vijftich Brasilianen om 't Velt te ontdecken. Dese ghemoeten de vyandt ontrent twee hondert man sterck/ daer Louis Barbalho selfs by was/ soo datter een harde scharmutsel ontstondt. De Colonel het schieten hoorende / sondt noch vijftich vier-roers uyt om te besichtighen watter te doen was/ dese brachten kondtschap/ dat ons volck met de vyandt ghescharmutseert hadde / die haer de pas hadde meynen af te snijden / doch datse daer deur gheslaghen hadden: ende dat de vyandt sich noch daer ontrent onthieldt. De Major Goedlad wierdt stracx derwaerts ghecommandeert met dry Compagnien om de vyandt van daer te slaen: de vyandt sijne komste vernemende / scheen eerst standt te willen houden / nam een avantagieusen Bergh in / ende stelde sich in ordre achter eenighe Huysen: doch siende dat ons volck niet te min seer onvertsaeghdelijck op hem aen quam / heeft sonder een scheut te doen / de vluchte ghenomen. De onse staecken de Huysen die daer vonden in brandt/ ende keerden soo weder naer 't Quartier. De vyandt heeft daer naer sich al gheretireert naer de Cabo S[t] Augustin ende voorder om de Zuydt / latende de onse in haer Quartier ongemoeyt legghen: soo dat de Inwoonderen ten platten Lande daghelijcx in quamen ende sich onder ons begaven; Beesten/ Farinha ende anders voor gelt toe-voerende. Wy sullen de Colonel Schuppe hier wat laten rusten / ende keeren tot de Colonel Artichau, de welcke eenighe daghen besich

ANNO 1635.

Anno 1635. ghewceft hebbende met het Landt-volck in goede ordre te brenghen / ende daer toe te houden datse de noodighe toe-voer van Victuaelies voor gelt verschaften: (want vonden door die middel meer Vleesch ende Farinha als wel van noode hadden / ende tot sulcken prijs / dat het onder-houdt van yeder Soldaet de Compagnie niet over een Gulden ter weke quam te kosten) delibereerde vast wat vorder teghen de vyandt mochte voor-nemen: daer wierden oock Suyckeren ende Brasil-hout ghehandelt / soo dat den lesten Februarij twee Jachten van Goyana op quamen met hondert kisten Suyckeren / wesende ten deele ghekocht ende ten deele gheconfisqueert. Wierdt ondertusschen bericht dat eenighe vande principale Lieden van 't Landt haer onthielden in de Bosschen / sonder onse paspoorten te begeeren ofte de onse te willen aen-soecken; ende dat dese 't ghemeyne Volck ten platten Lande op-vinghen / ende met dreygementen weemoedich maeckten. De voornaemste onder haer waren Francisco Coresmo d'Abreo ende Francisco de Regos: om dit schandael wegh te nemen / dede de Colonel voor eerst uyt spieden Francisco Coresmo, de welcke gheplondert wierdt ende ghevangen naer Mosurepe ghebracht: ende alsoo hy niet en konde beweeght werden om den Koningh van Spagnien af te gaen ende sich onder ons te begeven / soo wierdt naer Hollandt ghesonden / om van daer sich naer Portugael te begeven. Hy was gheweest generael Inspecteur over het Brasil-hout van weghen den Koningh van Spagnien; gegajeert jaerlijcx met twee duysent Ducaten; verhaelde dat door hem sints den jare sesthien hondert tot den jare sesthien hondert en seven / af-ghesonden waren tneghentich duysent quintalen / yeder quintael hondert en twintich pondt Lisbons. Ende ghetuyghde dat de Contractadores elck jaer plegen te leveren aen den Koningh thien duysent quintalen suyver sonder eenighe risico. Waer uyt dan licht is af te nemen wat schade de Koningh in sijn Rijck van Portugael heeft gheleden door het verlies van dese Capitanien van Brasil. Francisco de Regos, alsoo van d'een plaetse naer d'ander vluchte / en konde niet betrapt werden. Ondertusschen begon de vyandt sich weder te vergaderen in S[t] Laurenzo, alwaer van de Cabo voor Commandeur was ghekommen Alfonso d'Albuquerque met ses Compagnien / doch niet sterck / zijnde in alles maer hondert en vijftich Soldados Pagos. De Colonel Artichau hier van verwitticht zijnde / brack den sesthienden Februarij op van Mosurepe, ende marcheerde 's nachts stil-swijgens derwaerts / van meeninghe zijnde dat volck met den dageraedt te over-vallen; maer weghen de verkappinghe op de passen / quam daer eerst op de middach: ende dewijl daer een plain was tusschen het Bosch ende 't Dorp; soo moesten des vyandts Wachten de onse sien: den alarm daer over ghegheven zijnde / soo stack de vyandt acht groote hoopen van Brasil-hout (die sy te voren met rijs onderleght ende bedeckt hadden) in brandt: ende met onse voor-tocht maer een weynich ghescharmutseert hebbende / stelden het op 't lopen / soo gheswingh / datse haer gheweer meest wegh-wierpen / alleen drie dooden naer-latende. Den seventhienden deses maendts arriveerde aen 't Reciff een Schip ghenaemt de Vlas-bloem, welck by 't Jacht Tamarica was ghenomen op de Custe van Angola, ende hadden daer een Schipper op ghestelt; quam van Rio de Jenero, ende was gheladen met vijfthien pijpen Wijn / vijfthien kisten Suycker / een deel Marmeladen / slechte Stoffen ende weynich Gelts. De

Martius. Colonel Artichau was voorts tot den derden Martij meest besich met paspoorten te geven aen de Inwoonders / ende de selve te disponeren tot aen-brenghen van Victuaelies voor gelt / soo dat veel Beesten ende Farinha aen ons volck wierden toe-ghevoert. Maer daer-en-tusschen over-leggende dat hy 't Landt niet bequaem en konde bevrijden / als met sich te legghen onder het Real; dewijl daer alle de selve commoditeyten konde ghenieten / die daer ter plaetse hadde; nam

A. is het belegerde fort Real.
B de Redoute van Cap. Verdoes op Autero del Conde geleght.
C de Redoute vande Maior Hmderson aen Passo de Fidalgo.
D Cap. Ernestus Redoute binnen een pistool sceut van t fort.

E. de Redoute van Cap. Christiaensz.
F. Het quartier daer tgros opt laeste heeft gelegen.
G. Cap. Tourlons Redoute een pistool Sceut van t fort.
H. Ons Fort aende Affogados.

nam voor het Real te naerderen / ende sich soo dicht daer onder te logeren als immers konde: ende of wel de noodighe materialen tot een belegeringh niet voor handen waren/ soo oordeelde ghenoegh te wesen voor die tijdt/ de vyandt den toe-voer van Vivres af te snijden / ende op alle gheleghentheden te letten. In St Laurens dan eene Compagnie latende / brack den derden Martij op inde midder-nacht / ende marcheerde naer de naeste Suycker-Molen / ghenaemt St Pantaleon, toe-behorende Francisco Montero: ende passerende des morgens de Ingenio dos Apuchuços, ontmoeten inde wegh eenighe voor-wachten van 't Real, van welcke dry doot gheslagen wierden. Vernamen daer nae uyt Lieden die dagheliicx uyt 't Real quamen/ dat 't selve van Farinha voor vier maenden was voorsien/ hebbende tot voor-raedt over de dry duysent Alqueros, (elck maeckt twee-en-twintich Hollandtsche kannen) ende daer-en-boven veel ghe-roockt Vleesch / ende vijf-en-tsestich levende Hoorn-Beesten: maer weynich Pulver ende Lonten / daer te Lande van basten gemaeckt. Dat daer in besettinghe waren dry hondert Soldaten met een Spaensche Gouverneur Andres Marini; ende seven hondert soo Brasilianen als Landt-volck met roers diese spingarden noemen, als mede twintich stucken canon; soo dat van binnen alsoo sterck waren als de onse van buyten. Met de komste van ons volck/ hadden sy de oude Lieden ende Vrouwen uyt-ghejaeght / haer betrouwende op hare diepe Grachten ende hooghe Wallen. Eer wy voort-varen tot de belegeringhe / sal 't noodich wesen de gheleghentheyt van 't Fort Real kortelijck te beschrijven. Dit Fort was gheleghen op eenen Bergh / een canon-scheut vande Rieviere dos Affogados, ende anderhalf mijle van ons Fort aen de Affogados, commanderende de vlackte ront-om een musquet-scheut verre: naer de Rieviere Affogados toe hadde het weynich Bosch/ ende allenthalven doorsichtich: maer voorts ront-om/ een musquet-scheut uytgesondert/ vol Bosschagie. Het was een plomp ende irregulier Fort van konste / maer extraordinaris sterck van werck; de Grachten waren anderhalf spiesse diep / ende door de bequaemheyt van 't aertrijck soo steyl/ datter geen uytkomste was voor yemandt dieder in gheraeckt ware: midden in de Gracht stondt een Baer van aerde soo hardt als ghemetselt/ de welcke uyt eene Gracht twee maeckte: de Wallen boven de plainuringhe waren meer dan anderhalf piecke hoogh / oock seer steyl op-ghemaeckt. Was tamelijck groot in sijn begrijp / ende by-naer als 't Fort S[t] Andries hier te Lande, met veel tenaillen ende irreguliere Bolwercken sonder eenighe Buyten-wercken/ is inde Caerte gheteeckent met de letter A. De Colonel begeerich zijnde om 't Fort naerder te besichtighen/ gingh den vijfden Martij selfs daer naer toe; dan wierdt door sijne Guiden soo misleydt / dat onwetende recht op des vyandts Corps de Garde aen-quam; de vyandt viel op hem uyt / ende hy drongh de selve te rugghe / soo dat recht voor 't Real op de Contrescharpen aen-quam / ende eerens-halve op de troupe die daer stondt aen-vallen moste: hadde by sich niet meer als tsestich vier-roers / dan 't beste was / dat van de Wallen hem niet en konden beschadighen / daer werdt seer dapper handt aen handt ghevochten/ ende Godt gaf ghenade datter met eeren af quamen / neghen of thien vande vyandt doodt tellende / ende twee ghevanghens met nemende; een van de onse bleef daer eerlijck op de Contrescharpen vechtende doodt/ nevens dry die inde Huysen onder de Contrescharpe staende/ met moeskoppen haer vergaten ende te laet retireerden; kregen daer benevens vier ghequetste. Om niet stille te sitten / maer al vordere ghereedtschap te maecken tot aen-tastinghe van 't Fort / soo heeft de Colonel den elfden Martij een stercke Redoute gheleght een musquet-scheut van 't Fort / by een Plaetse ghenaemt Passo de Fidalgo, (daer de vyandt een schoon Huys hadde af-ghebrandt) om daer mede te bevrijden de Riviere die vande Affogados af-komt/

Anno 1635.

Anno 1635. langhs de welcke den toe-voer van stucken ende alle behoeften moesten hebben: dese Redoute wierdt de volghende daghen vol-trocken ende een Baterije daer in ghemaeckt/ daer twee stucken wierden op ghebracht/ met de welcke 't Fort Real voor eerst wierde begroet: wierdt ghenaemt Major Hindersons Redoute, ende is inde Caerte gheteeckent met de letter C. De vyandt/ eer de stucken quamen/ dede een uyt-val/ ende scharmutseerde sterck/ doch wierdt te rugghe ghedreven/ ende verloos daer inde struweelen/ inde welcke stondt en schoot/ (soo uyt de Over-lopers wierdt vernomen) acht man/ ende bracht vele ghequetste in 't Fort: de onse kreghen ettelijcke ghequetste/ doch Godt lof/ gheen dooden. Dese Redoute was qualijck veerdich/ of daer viel soo grooten reghen/ dat men ettelijcke daghen niet arbeyden en konde. Niet teghenstaende soo versocht de Colonel den dry-en-twintighsten Martij op de andere zijde van 't Real een andere Redoute te maecken op sekeren Bergh genaemt Autero del Conde, wesende een canon-scheut van 't Fort/ ende brocht de begravinghe soo verre/ dat het volck daer in bedeckt stondt; maer als den regen soo vreesselijck continueerde/ ende de Colonel sach dat daer mede niet versuymt en konde worden/ dat oock de vyandt onaenghesien soo sterck van volck was als hy/ die plaetse met sijn avantagie niet besetten en konde/ soo nam hy 's daeghs 't volck weder daer van wegh/ ende lietse naer 't Quartier marcheeren; ende gingh selfs om leegh om een ander plaetse dicht onder 't Fort te besichtighen met ettelijcke Compagnien. De vyandt dede daer op weder een uyt-val/ ende drongh sterck in/ soo dat vele van haer op de plaetse leggen bleven die ghesien konden werden/ ende droegen vele ghequetste wegh: de onse bequamen negen ghequetste/ van de welcke twee stierven. Dit gheschiede den vier-en-twintighsten Martij. De Redoute wierdt daer nae vol-trocken met groot ghevecht ende bloedt-stortinghe; commandeerde 't Fort treffelijcken/ hoe-wel soo verre af/ dat met musquetten niet konden toe-reycken; daer werdt een halve cartouwe gheplant met noch twee metale stucken/ schietende twaelf pondt ysers/ die binnen 't Real groote schade deden/ ende meest alle de Huysen ruineerden. Dese wierdt genaemt Capiteyn Verdoes Redoute, ende is inde Caerte gheteeckent met de letter B. Daer naer wierdter noch een derde Redoute ghemaeckt binnen een pistool-scheut van 't Fort/ met groot verdriet vande vyandt/ soo dat van spijt by-naer meynde te bersten: hy en dorste nochtans twee daghen langh de selve niet aen-tasten ofte onse wercken verhinderen/ vreesende de Compagnien die deurgaens ghereet stonden om op sijn uyt-komste te passen: maer den derden dagh als het ghebeurde dat de Colonel inde selve met een spingaerde inden arm wierdt gheschoten/ soo dat in 't Quartier van St Pantaleon wierdt ghebracht om sijn quetsure te verbinden/ ende soo verbonden te bedde lagh; soo dede de vyandt een grooten uyt-val/ meynende/ soo het schijnt/ de onse nu sorghloos te vinden. Daer wierdt seer furieusselijck ghevochten: de Colonel in 't Quartier op sijn bedde legghende/ ende hoorende het vreesselijck schieten met musquetten ende canon/ sprongh op/ liep uyt de Camer ghelijck hy lagh/ende voor de deur het Peerdt vanden Politiquen Raedt Stachouwer ghesadelt vindende/ sprongh daer op ende galoppeerde naer de Redoute toe: daer kommende vondt Reedt sijn Lieutenant ende Capiteyn Payman nevens meer andere doodt/ ende qualijck ses man inde Redoute: doch dede sulcken devoir met het volck by een te brenghen ende de vyandt naer te setten/ dat sy haer eer langh retireerden binnen 't Fort sonder in onse Redoute eens te kijcken. De Redoute vol-trocken zijnde/ dede daer twee mortiers in stellen/ die soo langh de granaden duyrden/ binnen 't Fort speelden; ende hoe-wel de selve weynich schade deden/ (door dien qualijck bereydt zijnde/ te lange lagen/ ende 't volck tijdt gaven om de plaetsen te mijden daer de selve neder quamen)

soo

soo deden essen-wel dit profijt / dat de Soldaten van 't Fort / uyt vreese vande granaden ende vande stucken / haer in kuylen en gaten mosten begeven / ende ergher als in een ghevangghenis sich onder de aerde onthouden: dese Redoute wierdt ghenaemt Capiteyn Ernestus, ende is inde Caerte ghemerckt met de letter D. Hier op werdt noch een vierde Redoute gheleght / onder de naem van Capiteyn Christiaensz., inde Caerte gheteeckent met de letter E: staende omleegh tusschen de Boomen binnen een scharp musquet-scheut van 't Fort Real: daer ettelijcke weken langh onder den blaeuwen Hemel in 't gras ende inden reghen de wachten wierden ghehouden / ende dagheliycx met de belegerde ghescharmutseert / als de vyandt gheen ghesicht op de onse konnende hebben / uytvallen dede / om op d'eene ofte d'ander Redoute yets te attenteren. Alle dese Redouten ende Wercken werden vol-trocken dewijl de Colonel niet over de acht hondert man by sich hadde. Het gheschiede ondertusschen in 't laeste van April, dat de Politique Raedt Ippo Eyssens in Tamarica kondtschap kreegh dat seker Portugees ende eenighe Brasilianen van Albuquerque was ghesonden / om eenich Pulver te lichten welck inde Ingenio van Manuel Pires Correa verborghen was; ende alsoo desen Suycker-Molen onder Pariba lagh / soo waerschoude de voornoemde Eyssens sijn Mede-broeder de Politique Raedt Carpentier 't selve mede: by beyde wierdt soo ghevigileert dat Eyssens de Portugees met twee Brasilianen / die reede ses tonnekens ghelight hadden / betrapte; ende Carpentier dede de Molen sulcx ondersoecken / datter noch derthien vaetjens wierden uyt-ghevonden / waer onder eenighe soo groot waren als smal-tonnen: welck een groote verhinderingh gaf voor Albuquerque, die met dit Pulver licht yets op d'een of d'ander van onse Quartieren soude voorghenomen hebben. De Colonel Artichau daer naer noch vier honderrt man by sich ghekregen hebbende / ende nu twaelf hondert sterck geworden / wierdt te rade sijn Quartier van St Pantaleon te veranderen ende wat naerder by het Fort te legghen / om altoos by der handt te wesen ende 't Real noch nauwer te beslupten. 'T gheruchte dat de vyandt door de Bosschen in aen-tocht was om 't Real te ontsetten / was oorsaeck dat de Colonel meerder volck tot sich ontboodt. Dit Quartier was gheleght een musquet-scheut van 't Fort / tusschen de Redoute aen Passo de Fidalgo ende die van Capiteyn Ernestus; hadden hier dit voordeel / dat de Cocos ende Paçoves-Boomen die voor-aen stonden / de vyandt het ghesichte beletten / ende waren oock met een kleyn hooghde ghedeckt / doch seer weynich. Dit Quartier is gheteeckent met de letter F. Den vijfthienden May sochten de belegerde een deel van haer volck uyt te seynden / om hare Vivres te langer doen strecken / dan alsoo de Colonel 't selve ghewaer wierdt / zijn met verlies weder in-gedreven. Eyndelijck wierdt noch een vijfde Redoute ghemaeckt op de andere zijde van 't Fort / ende maer een pistool-scheut daer van / waer mede de vyandt heel wierdt besloten / en niet een voet meer uyt de Poorte en dorste setten; dese was ghenaemt Capiteyns Tourlons Redoute, ende is gheteeckent met de letter G. Alle dese Redouten waren tegen des vyandts zijde vrij van canon-scheut gemaeckt / ende van binnen met hooghe Palissaden / die tusschen de Banquets ende Parapetten diep in-ghegraven en vast-ghemaeckt stonden / soo bewaert / dat met een aen-loop daer geen kans op en was / oock niet met escalade ofte kappen van bijlen op te attenteren. Met wat neerstigheyt / arbeydt ende ghevaer dese alle ghemaeckt zijn gheweest / is licht te verstaen: want niet teghenstaende de Palissaden ende Fachinen / ghereedt by-ghebracht konden worden / soo wast nochtans een groote konst ende dapperheyt / soo dicht onder 's vyandts Fort sulcke Wercken te maecken / welcke de vyandt somtijdts by tijdts merckte ende vreesselijck daer op schoot; ende alles most in defensie ghebracht worden voor den dagh / op dat men

Anno 1635.

Aprilis.

Mayus.

Anno 1635. men daer verblijven mochte. Daer wierden by de onse soo nauwe Wachten ghehouden / ende de Colonel dede selfs de ronden soo continuelijcken om het Fort/ dat hare Buyten-wachten dickmaels verrasten ende doodt sloegen. De vyandt sich soo besloten ende naer aen-gheset siende / sonder eenighe hope van ontset ofte andere uytkomste / heeft den tweeden Junij versocht met de onse te parlementeren; doch alsoo begeerden eerst met haren Generael te mogen spreken/ ofte een Bode aen hem te seynden/ werdt haer sulcx plat af geslagen/ ende wierdt weder-zijdts weder heftich gheschoten: des anderendaeghs versochten dat een van vier Portugesche Inwoonders / die sy noemden / met haer mochte kommen spreken / 't welck haer wierdt toe-ghestaen / door dien het bekende Lieden waren onder onse ghehoorsaemheyt woonende/ ende den Oorlogh ondertusschen voort-gingh: eene der selver wierdt ontboden/ doch excuseerde sich op sijn sieckte. Den sevenden Junij sonden de belegherde twee Capiteynen uyt om van conditien met de onse te spreken; ende is eyndelijck 't accoordt ghesloten op den achtsten Junij (naer dat de onse daer dry maenden hadden voor ghelegen) in manieren ende op de conditien als volght. Conditien ende Articulen by de President, Gouverneur ende de Raden van Brasil van weghen de Hoogh-Mogh. Heeren Staten Generael vande Vereenighde Nederlanden, ende de Doorluchtighe Prince van Oragnien, en de Generale Gheoctroyeerde West-Indische Compagnie, toe-ghestaen aen de Capiteyn Andries de Marini Lieutenant ende Capiteyn Generael vande Artillerie ende Gouvernador van 't Fort Real van Pernambuco.

1. Dat de Gouverneur ende opperste Cappellaen / Capiteynen met de voordere Officieren ende Soldaten by den Koningh betaelt/ sullen vrij uyt-trecken met hun gheweer / brandende lonten / koghels inde mondt ende inde tasse / de flessen vol bus-poeder / de vaendelen van hun Compagnien vliegende / slaende trommelen / met hun eyghen kleederen / bedden ende alles wat tot haren lijve is behoorende/ soo vele sy konnen voort-brengen op de schouderen; meer werden de Capiteynen toe-ghestaen vijfthien Swarten die hun kleederen sullen dragen. 2. Alle Officieren ende Soldaten by den Koningh ghegagieert / ghesonden als siecken met hunne Chirurgijns ende Medicamenten die wy hun sullen geven/ sullen scheep gaen naer de Indien van Castilien / ofte 't Eylandt Tercera, St Michiel ofte Madera; waer toe wy hun genoeghsame Schepen ende Victualie sullen geven / met conditien dat voor sauvegarde van 't volck ende Schepen/ Borge sal blijven de Capiteyn Gomes d'Abreu, die wy verobligeert sullen blijven te seynden waer henen hy van ons sal eysschen/ met onse attestatie hoe dat volkommen zijn voldaen / te worden in 't contract begrepen; ondertusschen sal hy gelogeert blijven ten huyse van een van onse Capiteynen of een ander diergelijck Persoon: ende aen landt kommende sullen de boven-gemelte Soldaten haer wapenen behandicht werden. 3. De op-gegevene sullen gelevert werden/ verwachtende onse genade. 4. De Religieusen ende Geestelijckheyt / die bevonden sullen worden in het Fort / sullen t'scheep gaen ghelijck de Soldaten / met de selve conditien / met hun nemende de Beelden ende alle het ghene daer is behorende tot haren Godts-dienst. Alle Slaven van wie datse zijn sullen ghelevert worden. 6. Stercke met alle het Gheschut / Ammunitie van Oorloghe ende zijn ghevolgh/ met hare Standaerden/ zijnde aldaer gheweest ghedurende 't belegh / sullen ghelevert worden met goede ordre. 7. Alle Inwoonders sullen hun geven in onse macht / om met haer te doen als het ons sal ghelieven. 8. De ghevangene van dese Guarnisoenen van d'een ende d'ander zijde sullen ghelevert worden. 9. Terstondt naer het sluyten ende onderteeckenen van dit accoordt ende Articulen / sullen in het Fort trecken dry Compagnien / de welcke sullen hare wacht aen de Poort stellen ende hebben/

ende

ende terstondt sal het Garnisoen uyt-gaen in manieren vooren verklaert / om gescheept te worden aen de Passo de Fidalgo. 10. Ende tot meerder sekerheyt ende vastigheyt om naer te kommen alle de Articulen van d'een ende d'ander zijde met alle ghetrouwigheyt; onderteeckenen de Gouverneurs ende Opper-Hoofden van beyde zijden met hunne ghewoonlijcke teeckeninghen. De Capiteyn vande Artillerije ende de Constapels sullen mede uyt-gaen ghelijck de Soldaten met hun ghewoonlijcke teeckenen die sy ghewoon zijn in 't Veldt te draghen. Ghedaen ende onderteeckent den achtsten Junij in 't Fort Real van Pernambuco, ende was onderteeckent

Anno 1635.

Andres Marini.

Uyt het Fort trocken over de vijf hondert oude Soldaten / vande beste die ons volck noch daer in 't Landt ghesien hadden / benevens anderhalf hondert Soldaten van 't Landt-volck; de welck toe-ghelaten wierdt te Landt-waert in te trecken / om dat seer demoedich versochten by hare Bloedt-verwanten te mogen blijven. Boven dese wierden noch in 't Fort ghevonden boven de twee hondert Inwoonders die in 't Landt ghehuyst ende ghehovet waren / behalven haer Vrouwen / Kinderen ende Slaven: dese hebben haer selven ende haer goederen gheransoneert voor vijftich duysent Gulden ten behoeve vande Belegerers. In 't Fort wierden ghevonden de volgende Stucken ende Krijghs-behoeften. Een metale Stuck / ghemerckt met 't wapen van de Koningh van Spagnien / te Brussel ghegoten / ende schietende vier-en-twintich pondt yser / op sijn affuyte ende met sijn ghereedtschap: een ander met gheliicke wapen / schietende twintich pondt yser: een derde met 't wapen van Koningh Philippus de vierde / schietende sesthien pondt yser / ende noch dry vande selve slach ende qualibre / ende met 't selve wapen: een sevende schietende thien pondt ysers: ses schietende ses ponden yser / waer van de twee eertijdts ghenomen zijn van Schepen van Noordt-Hollandt / ende twee waren ghemerckt met 't wapen van de Compagnie ter Camer van Zeelandt: ende noch twee schietende dry pondt ysers / met 't selve merck vande Compagnie: in somma in alles vijfthien metale stucken: ende daer by noch vijf ysere stucken / schietende ses ende vier pondt yser: vier vaetjens Kruydt: twee kaskens Lonten: vijf Steen-Stucken: twee ongheprepareerde Petardts / ende duysent ofte twaelf hondert ysere Koghels / van alderley groote. Dit was weder een seer nutte victorie voor onsen staet in Brasil, insonderheyt om datter weder soo veel braef volck wierdt wegh-ghevoert. Soude hier nu vervolgens verhalen het belegh ende in-nemen van 't Fort aen de Cabo S[t] Augustin door den Heere Colonel Schuppe, dan om niet over te slaen / soo sal hier al vooren verhalen 't ghene by de Commandeur Licht-hart is verricht ghedurende noch beyde belegeringen. Naer dat de tochten te Lande / soo wel naer S[t] Laurens als naer Moribeque waren bestelt: soo heeft het de Raden goedt ghedacht hare macht ter Zee mede in 't werck te stellen: soo om de vyandt op meerder plaetsen besich te houden / als mede om ons eyghen volck op andere ghewesten beter aen de kost uyt het Landt selfs te helpen; ende hebben derhalven ghere solveert den Commandeur Licht-hart nevens de Fiscael de Ridder uyt te rusten: hem werden by-ghevoeght de Schepen Overijssel, de Swaen, Erasmus, Tertholen, Graef-Ernest, Pernambuco, ende de Jachtjens 't Leeuwerck, Kemp-haen, Tortel-Duyff, Canary-Voghel ende Vleer-muys. Vertrocken met dese Vloote den derden Martij van 't Reciff af: ende in Barra Grande gheanckert zijnde / landen het volck met alle de Scheeps-Booten: op strandt zijnde / ende het Scheeps-Volck in vijf Compagnien verdeylt hebbende / waer onder een esquadre piecken was / soo belasten de gantsche troupe / dat een yeder sich soude hebben te houden in sijn

Martius.

Anno 1635. ghelidt/ want soo yemandt daer quame buyten te lopen/ dat die datelijck soude worden ter neder geschoten / ofte ontvluchtende / en daer naer in handen kommende / sonder genade ghehangen. Marcheerden voorts in dese ordre: vooruyt tradt de Sergeant Hans Visscher met de verloren troupe; daer op volghde de Vaendragher van Capiteyn Muller met de Avant-garde, ende twee-en-dertich Soldaten: daer aen de Commandeur Licht-hart met de Bataille/ bestaende uyt de Compagnie van Jan Beyaerdt ende een esquadre van twee-en-dertich piecken; ende een Compagnie van Samuel Lucas: hier op volghde de Fiscael met de Arriere-garde, bestaende uyt de Compagnien van Jacob Ewoutsz. ende Kracht Fredricksz. nevens dertich Soldaten / daer mede de Sergeant Specker de troupe besloot. In dese ordre marcheerden sy ontrent twee uyren langhs het strandt naer de Kercke van St Bento, legghende een musquet-scheut van strandt op eenen hooghen Bergh. De vyandt schoot nu en dan onder ons volck/doch sonder schade te doen: soo dat onverhindert quamen op den Bergh ende inde Capelle/ vonden daer alles ghevlucht/ ende sloegen haer daer neder/ yeder troupe sijn quartier ende loop-plaetse aen-wijsende / soo dat de Kercke ront-om wel beset was: sonden voorts eenighe kleyne partijen inde naest-gheleghene Valleyen / die daer eenighe Hoenderen ende andere verversinghe bequamen: saghen oock eenighe Beesten / doch lieten die in vrede / verhopende die lichter inde Coralen (alwaer hadden te keeren) 't sijnder tijdt te vinden. 'S anderdaeghs wierden uyt elcke Compagnie ghecommandeert om Beesten op te soecken/ ende ses om water/ hout/ ende bladeren te halen tot op-makinge vande Hutten: dese schoten vier Beesten / waer mede dien dagh de kost hadden: de Booten vande Schepen aen landt kommende / brachten tijdinghe dat de Swagher van Domingo Fernandes Calabar met noch een Portugees aen boordt van Overijssel waren gekommen/ om met den Commandeur te spreken: hy vertrock derwaerts / ende verstondt uyt dese Lieden / dat alle het volck uyt de Pouaçon de Porto Calvo gevlucht was/ vreesende de komste van ons volck: dat wel gheneghen waren met de Commandeur te handelen / indien eerst de grootste Lieden van dat gheweste konden tot haer trecken. De Commandeur weder aen landt ghekommen zijnde / sondt door een Mulaet / die sich tot dien eynde hadt laten vanghen / een brief aen de Inwoonders van dat gheweste/ haer waerschouwende dat met hem souden kommen accorderen / ofte dat anders hadden te verwachten dat men haer soude kommen besoecken ende alles ruyneren: ondertusschen verthoonden sich op den Bergh dry Portugesen/ daer een met een wit Vaentjen wierdt toe-ghesonden; quamen daer naer in sprake met den anderen/ ende wierdt onderlingh verdraghen/ dat de Inwoonders onbeschadicht souden blijven sitten / ende met Vivres voor gelt over en weder souden gaen. Niet tegenstaende desen toe-standt des vyandts ende willigheyt der Inwoonderen/ soo wierdt ghe resolveert de legher-plaetse met Palissaden te voorsien teghen alle aen-loop die de vyandt mochte doen. De volghende dagh versochten eenighe weynighe Inwoonders sauvegarde; ende de groote (soo sy seyden) waren oock wel gheneghen / indien de onse maer inde Pouaçon van Porto Calvo wilden kommen: maer alsoo de Commandeur maer tseventich Soldaten en hadde / en dorste hy met het Boots-volck soo verren marsch niet wagen; soo wierdter weder een brief gheschreven / waer mede anderwerf vermaendt wierden by de Commandeur te kommen/ ende ghedreyght indien niet spoedich en quamen: droegen haer mede voor ooghen de ghewoonlijcke insolentie van 't Krijghs-volck / daer qualijck zijn af te houden; ende maeckten hare macht soo wat groot / om de Lieden te verschricken, en versuymden ondertusschen niet alles aen te halen wes van noode was om haer daer vast te maecken. Den achtsten bequamen in een Coral twintich Beesten/

vande welcke eenighe naer 't Reciff sonden. De Groote van Porto Calvo antwoorden een uyt den haren te willen seynden / om met den Commandeur te spreken: ende daer quamen over de derthien Persoonen die den eedt deden ende sauvegarde verkreghen / midts belovende den noodighen toe-voer voor gelt te doen. Des naer-noens quamen weder de Jachten 't Leeuwerck ende Pernambuc, de welcke een Prinse aen 't Reciff hadden op-ghebracht met hondert en twintich pijpen Wijn ende andere kleynigheden. Dese brachten brieven vande Colonel Artichau ende de Raedt Stachouwer, met de welcke versochten dat de Commandeur op 't spoedichste wilden by haer kommen voor 't Real, om 't selve Fort nauwer te becinghelen ende tot over-geven te dwinghen; d'welck de Commandeur, weghen de schoone occasien die sich daer verthoonden / niet alleen excuseerde / maer eyste noch een Compagnie vier-roers ofte twee ende alle noodighe behoeften om de Inwoonderen van Porto Calvo beter te dwinghen ende tot ghehoorsaemheyt te brenghen. Des avondts hadden eens ofte twee-maels alarm; ende vernamen datter in Puerto de Piedras een Caravelle lagh / gheladen met Farinha ende vijftich kisten Suycker / waer op het Jacht de Haes, nevens 't Leeuwerck ende de Vleer-muys ghelast wierden te passen. Des anderendaeghs wierden noch eenige Inwoonderen paspoorten gegeven; eenighe Beesten aen-ghebracht; ende ordre ghestelt tot versterckinghe van het Quartier: waer daeghs daer aen neerstich wierdt aen-ghevallen; ende deden noch wel een-en-twintich Inwoonders den eedt / belovende alles aen te brenghen voor gelt wes de troupen van noode hadden. Den elfden quamen daer wel twintich vande principaelste Portugesen van Puerto Calvo te paerde; ende onder anderen een voornemen Man Rodrigo de Barros Pimentel, de welcke wel wierden ontfangen ende ghenoodicht om vredelijck met ons te accorderen/ waer toe sy haer oock gheneghen thoonden: doch seyden dat Albuquerque in Serinhain lagh / van meyninghe zijnde sijn wegh te nemen over de Pouaçon de Porto Calvo: dat derhalven wel noodich ware datter dry of vier hondert man wierdt teghen hem ghesonden / op dat sijn wegh veranderde ende de Pouaçon liet legghen. De Commandeur vondt sich met desen voorslagh verset / want hadde qualijck soo veel volcks / ende daer onder maer tseventich Soldaten: soo dat om sijne swackheyt te bedecken ende de Portugesen redelijck contentement te geven / haer antwoorde dat een troupe vier-roers verwachte/ sonder de welcke dit werck niet wel was uyt te voeren. De Portugesen schenen hier aen contentement te nemen / ende ghelieten haer als of op den Albuquerque niet veel en pasten. Versochten vorder dat de onse de Rievier St Antonio wilden sluyten / alsoo daer uyt groote nut was te verwachten: desweghen datelijck derwaerts wierden ghesonden de Tortel-Duyff ende de Spreeuw om inde mondt te gaen leggen. Eyndelijck soo deden alle den eedt / uytghenomen Rodrigo de Barros die de selve uyt-stelde tot onser komste inde Pouaçon. Daeghs daer aen verschenen noch meer Inwoonders om den eedt te doen; ende alsoo verstonden dat de Colonel Schuppe in Serinhain ende Albuquerque te Una was ghekommen / soo verwittighden den Colonel, door een Mulaet die sich daer toe presenteerde / van haren toe-standt ende 't ghene vernomen hadden/ ende eysten een Compagnie vier-roers / om een tocht op de Pouaçon de Porto Calvo te doen / ten ware de Colonel konde goedt-vinden selfs dat exployt te kommen vervorderen. Den derthienden bequamen by twee Jachten de Compagnie van Capiteyn Cornelis van Exel: soo dat den naesten dagh haer opmaeckten tot den tocht: ghebruyckten daer toe de voornoemde Compagnie sterck hondert koppen, de troupe vanden Vaendrich Sermijn sterck vier-en-tseventich koppen ende hondert ses-en-veertich Boots-ghesellen / makende te samen dry hondert ende seven-en-twintich man. Het Boots-volck wierdt ver-

Anno 1635.

Anno 1635. deylt in drie troupen / de twee met musquetten ende de derde met piecken: de eerste wierde ghecommandeert by Jan Beyaerdt ende Jan Olibeeck; de tweede door Jacob Ewouts Schipper op den Erasmus, en Capiteyn Huybert op de Canary-Voghel: ende de piecken door Schipper Jan Vos. Daer waren hier-en-boven neghen-en-dertich Matroosen uyt-gheschoten / om de Ammunitie ende andere noodtwendigheden te draghen. Met dese kleyne macht marcheerden sy noch dien nacht ontrent twee uyren voorts; ende een weynich tijdts gherust hebbende / trocken des anderendaeghs in dese ordre: voor-uyt marcheerde een Sergeant met de verloren troupe bestaende uyt dertich man: hun volghde de Commandeur met Capiteyn van Exel ende sijn Compagnie; daer op de Fiscael met de drie troupen Boots-volck: Vaendrich Sermijn met sijn Soldaten sloot de troupe. Quamen soo tot inde Molen van Antonio Rodrigos, alwaer sy rusten ende wel onthaelt wierden. Vernamen dat de Grave de Bangnola inde Pouaçon lagh met twee hondert man / ende een Kercke met schiet-gaten vast maeckte. Dese tijdinghe en dede haer gantsch niet veranderen / maer trocken den sesthienden voort / sterck aen-gaende door moeyelijcke wegen / Bergh op / Bergh af / tot dat ontrent thien uyren voor-middach / heel moede zijnde / quamen op een Bergh / vande welcke sy de Pouaçon voor haer saghen legghen / doch konden niet sien datter veel volcx was: ondertusschen een weynich rustende / quam by haer een Portugees / die haer verklaerde dat de Grave van Bangnola met over de twee hondert man van sijn beste volck in 't Dorp was / nevens een Compagnie Landt-volck van Serinhain: ende dat aen de Rievier een Retrenchement was gheleght daer qualijck was aen te kommen / ende presenteerde haer een anderen wegh achter 't gheberghte om te leyden / daer niets inde wegh souden vinden. Desen volghende quamen voor een hooghen Bergh / daer de vyandt sijn Wacht op hadde / de welcke ons volck vernemende arm, arme riep / gaf vier ende liep wegh. Ons volck op den Bergh kommende / saghen dat de vyandt haer op den anderen Bergh in goede ordre verwachte / ende eenighe embuscaden op den wegh hadde gheleght die sy door mosten: des niet teghenstaende zijn onse troupen sonder om-sien desen Bergh af ende den anderen weder op gheklommen: ende naer dat het teecken van aen te vallen was ghegheven / is de verloren troupe kloeckelijck op de vyandt aen-ghegaen; ende wierde terstondt ghesecondeert by de Vaendrich Sermijn, die doen de voor-tocht hadde; daer de Commandeur ende Capiteyn van Exel sich by vonden: de Fiscael met sijn drie troupen Boots-volck dede sijn beste om de vyandt van een heuvel / daer hy veel quaedts van dede / te verdrijven / doch schoten soo grouwelijck als of het ghehagelt hadde / ende wierden met een charge daer doot gheschoten Capiteyn Jacob Ewoutsz. Schipper vanden Erasmus ende sijn Trompetter / ende een Sergeant ghequetst: even-wel viel ons volck soo dapper aen / dat de vyandt dien Bergh verliet: nu wasser aen de selve Bergh noch een breeden pas daer hy een embuscade hadde / die noodtwendich moste in-ghenomen werden: de Fiscael daer toe ghecommandeert zijnde / trock de troupe van Capiteyn Beyaerdt achter af / ende marcheerde reghel-recht op haer aen: de Capiteyn van Exel seconderende: hier dede de vyandt weder een gheweldighe charge: doch de onse deden hem haest uyt sijn voordeel op-staen / ende werdt den vyandt pas voor pas den Bergh af / ende de force van onse troupen niet langher konnende verdraghen / in een volkommen vluchte ghedreven: verliet de Kercke die hy met groote avantagie ghefortificeert hadde; ende alle die daer waren liepen te voet ende te paerde soo snel als mochten; doch ons volck was soo moede dat haer niet konden volghen. Ondertusschen dat dit gheschiede / soo quamen op den Bergh daer de vyandt eerst alarm ghemaeckt hadde / ontrent tachtich Brasilianen met eenighe Portugesen /

sen / als mede een Compagnie Napolitanen die in embuscade ghelegen hadde/ om de onse van achteren in te vallen; doch de troupe van reserve teghen haer scharmutserende / ende sy siende dat al voren verloren was / ende des Princes Vlagghe reede op de Kerck waeyde / namen mede de vlucht. De Grave van Bangnola liep wat sijn Peerdt lopen konde/ ende andere Capiteynen met hem: ons volck dien dagh vier uyren sterck ghemarcheert hebbende / ende dateliick daer op inde meeste hitte aen 't vechten gheraeckt / was niet bequaem om haer te volghen. Hadden maer seven dooden ende achthien ghequetste; de vyandt hadt al dertich ghequetste laten af-draghen / en veel dooden ghehadt / die daghelijcx inde struweelen wierden ghevonden / een deel is mede in 't vluchten inde Rieviere versopen. Daer wierden inde Huysen hier en daer Wijnen ghevonden / vande welcke veerthien pijpen inde Kercke wierden ghebracht om bewaert te werden / ende daer wierden vele den bodem in-gheslaghen / op dat 't volck sich niet droncken en soude drincken en van de vyandt verrast werden. Inde Kercke wierden ghevonden vier vaetjens met Kruydt / ende twee met Koghels / ghepackt ende houten daer deur om wegh te draghen / doch hadden die wegen de subite vlucht moeten achter-laten. Dus wierden de onse meester van dese importante plaetse / seer bequaemlijck gheleghen by een Rieviere / de welcke daer soo diep is / datter een Bercke met dry hondert kisten Suycker kan vlotten. In dit district waren seven Suycker-Molens. De Inwoonders quamen soo haest als de Grave ghevlucht was / by de onse / bedanckende voor de moeyte die men voor haer hadde ghenomen: namen seer vrywillich de conditien aen / den Inwoonderen van Pariba voor desen vergunt: belovende onse troupen van alle behoeften te voorsien die 't Landt daer geeft/ ende insonderheyt Beesten ende Farinha aen te brenghen. De Grave van Bangnola dus ghevlucht zijnde / retireerde sich voor eerst in St Antonio op 't Huys van Rodrigo de Barros, ende hoe-wel sijn voornemen was sich te begheven naer de Alagoas, soo en dorste nochtans de Rievier niet passeren uyt vreese van onse Jachten/ die voor de Barra van St Antonio laghen/ maer dede de Neghers wel vijf mijlen door 't Bosch kappen om een anderen wegh door 't binnen-landt te vinden; d'welck verhinderde dat de voornaemste vande Inwoonders haer niet opentlijck by de onse dorsten voeghen. Daer wierden dry kleyne stucxkens aen-gebracht/ ende gheplant boven op den Bergh/ om de Kercke ende in 't opghesmeten Werck van de Grave Bagnola. De Inwoonderen van Camarigibi ende St Antonio, hadden al van den seventhienden Martij Ghesanten ende Vol-machten ghesonden om haer ghehoorsaemheyt te thoonen / doch alsoo de Commandeur begeerde dat selfs souden verschijnen / het accoordt teeckenen ende den behoorlijcken eedt doen / soo zijn de selve eyndelijck verscheenen den twee-en-twintighsten / ende onder haer als wel de principaelste van dat gantsche ghewesté Bartolomeo Lis de Vasconsellos; de welcke naer eenighe conferentie de conditien van vrede aen-namen en den eedt deden: den selven avondt quam mede Rodrigo de Barros, alsoo de Conde de Bangnola nu vertrocken was/ naer dat hem groote schade hadde gedaen in sijn Vee ende Have. De resterende Inwoonderen wierden geciteert by placcaet binnen acht dagen te verschijnen / op pene van confiscatie harer goederen / indiense langher achter bleven. Voorts alsoo het seer begonde te reghenen/ waer door de weghen deur de Valleyen by-naer onbruyckbaer wierden / ende de Inwoonderen den Commandeur waerschouwden / dat den grooten reghen daer te met sulcken ongheleghentheyt gaf / dat die op 't hooghe woonden / hongher moesten lijden / soo dede de Commandeur uyt 't Jacht Pernambuc ses hondert pondt hardt broodt lichten / om in tijdt van noodt te ghebruycken / ende dede soo veel voor-raedt van Vleesch en Farinha als bekommen koste / ondertusschen niet naer-latende

Anno 1635.

Anno 1635. de Heeren Raden op 't Reciff hier van te waerschouwen. Den ses-en-twintighsten quamen noch eenighe Inwoonders 't accoordt teeckenen en den eedt doen. De Groote nevens Rodrigo de Barros quamen de Commandeur besoecken/ ende verhaelden hem / hoe dat Albuquerque in Serinhain lagh / niet meer by sich hebbende als twee hondert Soldaten / en ontrent vier hondert Brasilianen: ende dat gantsch dienstich was tot bevredinghe ende bevrijdinghe van dat ghewefte/ dat van daer met sijn by-hebbende volck verdreven wierde. Hare Karren daer toe aen-biedende in gheval de Commandeur met wat meerder volck te ontbieden 't selve wilde voor nemen. De Commandeur hoe-wel hy by-naer konde naer-gisschen dat de vyandt in Serinhain niet stercker en was als dese seyden / soo en vondt even-wel niet gheraden / de gheconquesteerde plaetse in ghevaer te stellen/ ofte yets voor te nemen sonder last vande Colonel Schuppe ende de Raden: wes weghen hy dan den seven-en-twintighsten aen haer schreef door een vande Jachten. De volgende dagen vande maendt Maert is daer niet besonders voor-ghevallen / als dat veel Inwoonders zijn in-ghekommen om den eedt te doen. Ende den acht-en-twintighsten arriveerde het Schip Walcheren uyt Zeelandt met hondert en tsestich Soldaten: ende de Jachtjens Ceulen ende Licht-hart joegen aen de strandt ende verdestrueerden een Berckxen met Farinha ende Ammunitie d'welck aen de Cabo meynde te lopen: ende den dertighsten vertrock den Equipagie-Meester Jacob Pietersz. Tolck met twee hondert Matroosen naer 't Legher voor het Arrayal. Capiteyn van Exel was met hondert man tot op de Molen van Rodrigo de Barros: verstondt daer dat vier mijlen van de Pouaçon twee Jesuiten laghen met een groot deel Brasilianen / die daer Farinha maeckten voor Albuquerque inde Rossa (dat is de Plantagie van Mandioca-Wortelen) van seker Inwoonder/ die 't selve hadde gheweyghert ende Bosch-waert was in ghevlucht. Den

Aprilis. tweeden April arriveerde aen 't Reciff 't bevrachte Schip Adam ende Eva met neghen-en-tseventich Soldaten; ende de Salmander met twee hondert / ende beyde wel met Vivres ende Ammunitie ghეladen. Den vijfden April kreghen noch hondert Soldaten tot hare versterckinghe / wesende een Compagnie nieuwlijcks aen-ghekommen weghen de Camer van Stadt en Landen. Den sevenden arriveerden aen 't Reciff de Bonte Kraye vande Cabo met acht-en-twintich kisten Suycker / ende verhaelde daer noch wel hondert laghen / uyt het Legher daer ghesonden: den twaelfden het Schip St Martha uyt Zeelandt met acht-en-veertich Soldaten ende Vivres. Den derthienden heeft de Major Bongarson op dese zijde van Serinhain met de vyandt langhe gheschermutseert / ende de selve gantsch op de vlucht gheslaghen met verlies van vele dooden ende ghequetste; sulcx dat de vyandt hem niet meer en quam presenteren: liet achter twaelf ghevanghens / waer onder twee Capiteynen ende een Vaendrich; de onse hadden maer vijf dooden ende ontrent twintich gequetste. Den ses-en-twintighsten arriveerde de Liefde van Amsterdam. Sullen dese nu hier laten / ende scheydende van de Pouaçon de Porto Calvo, keeren tot het Legher van de Colonel Sigismundus van Schuppe, welck wy hier voren in het midden van Februarius in Moribeque hebben ghelaten / wesende een Vlecke ghelegen ontrent vier mijlen van 't Reciff naer 't Zuyden. Een wijl daer gheleghen hebbende/ vertrock van daer naer St Antonio do Cabo, een mijle vande Cabo St Augustin te Landt-waert in / latende niet te min inde vorighe plaetse besettinghe. Van daer insgelijcks weder op-brekende ende besettinghe latende / begaf sich naer de Molen van Michiel Païs, ende soo voorts by Zuyden de Cabo voornoemt. Matthias d'Albuquerque die tot noch toe by de Cabo in het Fort Nazareth hadde gehuyst / des Gouverneurs komste vernomen hebbende/ ende hem suspect wesende dat daer soo naerderde / ende vreesende by hem beleghert

ghert ende in 't Fort besloten te worden / vluchte by tijdts daer uyt met dry hondert mannen / latende inde Fortresse voor Commandeur Pedro Correa de Gamba neffens Louis Barbalho Bizerra, de welcke voor desen in 't Real ghecommandeert hadde. Daer naer wierdt het Fort Nazarettha voorts ront-om gheblocqueert / soo dat te Landt-waert niewers meer wegh en konden. 'T soude te langh vallen te verhalen alle de particuliere gheschiedenissen / ghedurende dese belegeringh voor-ghevallen; oock soo en heb daer tot noch toe gheen pertinent Journael van konnen sien: soo sal alleen de uytkomste kortelijck vervolgen. Naer dat de Colonel Artichau goede ordre hadde ghestelt aen 't veroverde Fort Real, ende aldaer in besettinghe ghelegt Capiteyn Verdoes met sijne Compagnie; soo is den seven-en-twintighsten Junij van daer op-ghebroken met thien Compagnien ende dry hondert Brasilianen / ende heeft sijn wegh ghenomen naer de Cabo S[t] Augustin: ende is teghen den avondt ghekommen aen de Rieviere Giboatan; de langhste mannen konden daer deur gaen / maer de korte moestender deur swemmen: logeerden dien avondt inde Ingenio van Antonio de Sa. Des anderendaeghs quamen in Moribeque, een seer playsante plaetse; vonden de Kercke daer ghefortificeert; daer commandeerde Capiteyn Jan Hijck, die daer by de Colonel Schuppe was gheleght om daer omher by de Landt-lieden allerhande noodtdruft op te soecken ende in 't Legher voor Nazarettha te seynden. Den dertighsten trocken voort / ende vernachten inde Ingenio van Juan Pais. Op welcke tijdt die van 't Fort / alsoo de komste van dit volck hadden vernomen / begonden te parlementeren. De Colonel Schuppe sondt eenen expressen aen de Colonel, soo dat de selve den eersten Julij 's morghens vroegh met een Compagnie vier-roers naer 't Legher vertrock; ende de troupen volghden hem: ende quamen des naer-middaghs in des Gouverneurs Quartier. Den tweeden hebben die van 't Fort Nazareth haer op-ghegheven als volght: Articulen ende Conditien die de Heer Sigismundus van Schuppen, Gouverneur, eerste Colonel ende Chef vande Militaire in Brasil, van weghen de Hoogh-Mogh. Heeren Staten Generael vande Gheunieerde Provintien ende den Doorluchtighen Prince van Oragnien ende de Generale Gheoctroyeerde West-Indische Compagnie, heeft toe-ghestaen aen d'Heeren Pedro Correa de Gamba ende Louis Barbalho, Gouverneur vande Wapenen in dese Sterckte van Nossa Sennora de Nazareth aen de Cabo S[t] Augustin. 1. De Sterckte met haer Gheschut / Lijf-tocht / Ammunitie ende de vordere dinghen toe-behorende den Koningh / sullen ghelevert werden aen de Heer Sigismundus van Schuppen ofte sijn ghedeputeerde. 2. De Gouverneurs Capiteynen levende ende Reformados met de voordere Officieren / Soldaten ende Volck van Oorloghe ende Constapels sullen mogen uyt-gaen / met hunne ghewoonlijcke teyckenen van Wapenen ende Bagagie / met vliegende Vaendelen / brandende Lonten / voorsien met Ammunitie / Bus-kruydt / Koghels ende Lonten / slaende Trommelen: ende twintich Slaven sullense trecken om te verdeelen onder de Officieren / de andere sullense over-leveren. 3. De Geestelijcke sullen mede uyt-gaen met hunne Holsters gelijck de Soldaten. 4. Alle de Infanterye met de Geestelijcke sullen ghescheept worden naer de Indien van Spagnien / voorsien op de reys met Vivres ende Kantsoen als de Soldaten. 5. De Gouverneur sal commanderen vijf Compagnien in te trecken / om in te nemen twee Bolwercken / ende daer naer sal het Garnisoen beginnen uyt te trecken. 6. De Inwoonders die sich voor de beleghering inde Sterckte begeven hebben / werden in dese Articulen niet verstaen / maer sy ende hare goederen sullen blijven nae dat de Gouverneur ende Raden sullen ordineren. 7. Vande Slaven wordt verhaelt Articul twee. 8. By wien eenich ongheoorloft goedt / aen yemandt van de Inwoonders ofte absenten toe-behorende / ghevonden wordt / die sullen

Anno 1635.

Junius.

Julius.

Anno 1635. len in dese Articulen niet begrepen werden. 9. In dese Articulen en sullen de op-gheghevene niet verstaen werden. 10. Twee Capiteynen sullen by ons blijven als Borghen dat onse Schepen sullen weder-keeren sonder eenighe schade. Alle dese Articulen ghelijck die geaccordeert zijn / sullen naer-gekommen werden / ende sullen belasten onverbrekelijck te onderhouden: het welck wy van onse zijde affirmeren / teeckenen ende seghelen met den yver van mijne Ziele. Aldus ghedaen in dit Quartier voor Cabo S[t] Augustin den 2 Julij 1635. Was onderteeckent

Sigismundus van Schuppen, Pedro Correa de Gamba, Louis Barbalho.

Daer trocken uyt dit Fort ontrent de seven hondert man die gagie van Soldaet ontfinghen. Daer wierden in 't principale Fort ghevonden een metale Stuck / ghemerckt met 't wapen van Spagnien / schietende vier-en-twintich pondt ysers: vier metale Stucken schietende elck sesthien pondt / ghemerckt als voren: twee metale Stucken schietende thien pondt ysers / ghemerckt als de voorgaende: vier metale Stucken schietende ses pondt yser / ghemerckt als voren: twee metale Stucxkens schietende vier pondt yser: een metale Stucxken schietende twee pondt ysers: soo dat in dit Fort vonden vijfthien metale Stucken: noch twee ysere Stucken schietende dry / ende een schietende twee pondt ysers. Op 't Water-Fortjen op de mondt van de Haven lagen twee metale Stucken schietende sesthien pondt ysers; ende twee ysere Stucken. Inde Redoute tusschen het Groot-Fort ende het Water-Fort twee Steen-Stucken. Op 't Krayen-Nest een metale Stuck schietende sesthien pondt ysers: ende een yseren Stuck schietende vier pondt: noch een metale Stuck schietende thien pondt / ende een ysere van twee pondt. Noch op een Punt by Noorden 't Fort twee ysere stucxkens schietende twee pondt ysers. Daer wierden oock gevonden over de twee duysent ysere Kogels van verscheyden groote: twee duysent acht hondert pondt Loot: elf hondert en tnegentich ponden Bus-poeder; weynich Lonten. De saecken ontrent de Cabo S[t] Augustin aldus verricht zijnde / 't Fort Nazareth bemachticht ende beset: soo is de Colonel Sigismundus van Schuppen den veerthienden Julij van daer op-ghetrocken naer de Zuydt / om de vyandt die noch in Serinhain lagh / te verneestelen: nemende sijnen wegh langhs het strandt; ende de Colonel Artichau daeghs daer aen / nemende sijn wegh door het Landt / ende is dien dagh door seer moeyelijke wegen ghekommen inde Algodois, vondt daer de Politique Raedt Schotte, niet by sich hebbende als ses Compagnien. De Kercke was hier by de onse ghefortificeert ende beset met twee Compagnien / dese plaetse wordt anders ghenoemt St Miguel de Poyuca: van daer trocken naer Poyuca, is een seer lustighe plaetse / verciert met een schoon Klooster daer elf Franciscaner Monnicken in waren. Bequamen hier tijdinge dat Mathias d'Albuquerque naer de Pouaçon de Porto Calvo was / ende ons volck daer verrast hadde / 't welck in deser voeghen is toe-ghegaen. Wy hebben hier voren verhaelt hoe dat de Commandeur Lichthart nevens de Fiscael de Ridder die hadden bemachticht en beset ghelaten. Daer lagh doen in Garnisoen de Major Alexander Picard; met Capiteyn van Exel, welckes Compagnie hondert koppen sterck was; de Lieutenant Pierre Rufin met tsestich man vande Compagnie van Jan Koene; de Vaendrich Sermijn met tseventich man gecommandeert volck / benevens tseventich Matroosen die ghecommandeert wierden by Jan Beyaerdt Capiteyn van 't Jacht de Kemp-haen, soo dat in alles sterck waren over de dry hondert man. De Fiscael voornoemt die sich een wijl aen Barra Grande hadde onthouden / daer een kleyne Fortificatie was gheleght / kreegh den elfden Julij daer by sich de Compagnie van Jan Muller, sterck hondert en tsestich koppen / de welcke hy datelijck/

datelijck / met noch veertich man / soo daer in 't Fortjen laghen / voort sondt naer de Pouaçon de Porto Calvo: als mede 's anderdaeghs de Compagnie van de Major Picard ende van Capiteyn Langley om de Major te assisteren. De selve was daer ghekommen den sesten Julij des nachts; ende alsooder stercke gheruchten liepen dat Albuquerque daer naer toe quam / met alle de macht die hy by sich hadde / soo trachten de Major ende Capiteyn van Exel eenighe uyt te seynden om kondtschap vande vyandt te bekommen / doch konden daer niemandt toe vinden / om dat alle de Inwoonders daer om her ghevlucht waren / uytgesondert Manuel de Crafro Fortado ende Ferdinando de Sousa (zijnde een Smit van sijn Ambacht) ende Sebastiaen de Souto. Haer in dese perplexiteyt vindende / riepen tot haer Capiteyn Domingo Fernandes Calabar, wesende een Mulaet die nu eenige tijdt de Compagnie seer groote diensten hadde ghedaen / ende Manuel de Crafto voornoemt / met haer beradende of men niet yemandt soude konnen uyt-vinden die men om kondtschap mochte uyt-schicken / doch wisten oock gheen raedt / om dat alle de Negros mede ghevlucht waren. Vonden goedt alle de Inwoonders / soo vande Vlecke als 't platte Landt daer om her op lijf-straffe in te roepen / billick vreesende dat sy haer by Albuquerque t'sijnder aen-komste hadden te voeghen: stelden de copije van den placcate in handen vande Soon van Patilho, camerade van Bastiaen de Souto, om de selve te bestellen aen de Suycker-Molens van Rodrigo de Barros Pimentel, Manuel Camelo, Juan d'Alpois, Christophoro Botelho, Bartholomeo Lis, Christophoro Dias, Antonio Rodrigo Ramalie, ende eenighe andere voornemen Huysen: wierden daer-en-boven gheslagen aen de Kercke ende het gefortificeert Huys: maer desen en bestelde dese placcaten niet / maer brachtse aen Mathias d'Albuquerque. Ter selver tijdt quam daer by haer Rodrigo de Barros, in wiens Huys ende Molen de onse vermoeden Albuquerque reede te wesen / doch hy versekerde haer daer-en-teghen / dat Albuquerque eerst den aenstaenden nacht hadde te kommen / ende versocht te moghen rijden ontrent sijn Huys / om sijn Hof-meester daer te ontbieden / ende eenighe papieren te lichten daer hem aen gheleghen was. De onse / naer dat hem 't selve verscheyden-reysen hadden ghewevghert / hebben hem eyndelijck op sijn hardt aen-houwen / ende eedt van wederom by haer te kommen / sulcx toe-ghestaen: ende alsoo niemandt vande Inwoonders ofte Neghers en konden uyt-seynden / soo stierden des avondts twee Soldaten uyt om yetwes vande vyandt te vernemen. Dese gheraeckten stille deur / gingen tot aen de Molen van Rodrigo de Barros, ende quamen des morghens vroegh weder / en brachten tijdinghe dat Albuquerque sijn Legher hadde gheslaghen in 't Coral van de Barros voornoemt / ende dat mede veel volcks in sijn Ingenio hadden vernomen. Den thienden sondt de Major Capiteyn Olibeeck de Rievier af met twee kleyne Boots / om te besien of de groote Boots onder-wegen waren met de Palissaden / ende belasten hem de groote Boots te ontladen inde kleyne / op dat te beter mochten op-kommen / indien de vyandt eenich volck sondt aen de Rieviere: de groote Boot quam effen-wel op / ende wierdt het Dorp dateliick met de Palissaden versterckt daer het noodich was: en vernamen dien dagh niet voorders van de vyandt / door dien haer eygen volck niet en dorsten ghebruycken. Tegen den avondt quam by de Major, Sebastiaen de Souto, (een Man die te voren goede diensten hadde ghedaen / ende daer sy haer deshalven op vertrouwden) sich aen-biedende om den toe-standt des vyandts te gaen vernemen. Desen des morghens wederkeerende / bracht tijdinghe / dat Rodrigo de Barros (tegen sijn belofte ende eedt) in sijn Ingenio was / ende dat daer by hem logeerde Mathias d'Albuquerque met Bartholomeo Lis ende Patilho, nevens de meeste Inwoonders van Porto Calvo en Camarigibi: dat Albuquerque daer verwachte het Landt-volck van Alagoa,

ANNO 1635.

Anno 1635. Alagoa, Rio Sr Miguel ende Sr Francisco, de welcke 's anderendaeghs by hem souden wesen: ende dat desen nacht noch twee Compagnien hadde bekommen van Alagoa, ende een party Brasilianen: sulcx dat sonder eenich twijffel het daer voor mochten houden (seggende dat hy sulcx uyt een vriendt inde Ingenio van de Barros hadde verstaen) dat Albuquerque daer heel sterck was / ende de naesten dagh voor twee uyren naer de middach / sich op den Bergh inde Huysinghe van Amador Alures hadde neder te legghen; dat niet gheneghen wesende om de Pouaçon de Porto Calvo aen te tasten / van sijne principale Capiteynen daer toe ghelijck ghedwonghen was. Des morghens vroegh is de Major nevens Capiteyn van Exel naer boven ghegaen inde oude Kercke / heeft het volck doen inde wapenen kommen / ende een yeder hooft voor hooft sijn plaetse aen de Borstweeringhe aen-ghewesen / de losse piecken tusschen beyden doen steken / de musquetten doen lossen / yeder van kruydt / loodt ende lonten voorsien / de stucxkens doen af-blasen en schoon-maecken: soo dat het boven inde Kercke heel wel beset liet. Van daer beneden ghegaen zijnde / dede 't selve in twee Huysen en de nieuwe Kerck; visiteerde alle het water / en dede de vaten op nieuws op-vullen. Teghen de middach quam daer Capiteyn Jan Muller met sijn Compagnie by de Fiscael als voren op-ghesonden / en bracht tijdinghe datter noch twee Compagnien voor handen waren: alsmede dat niet beter en wiste ofte de Colonel Schuppe was self in aen-tocht. Een weynich tijdts daer naer is Albuquerque aen-ghekommen / ende heeft sich gheleght inde Huysinge van Amador Alures en ront-om op den Bergh / ghelijck als Souto voorseyde hadde: ende alsoo de vyandt eenighe kleyne troupen van vijf en ses man den Bergh af sondt / is den voornoemden de Souto met groote bravade daer nae toe ghereden; ende dewijl hy met de vyandt eens was / wierdt op hem maer met los kruydt gheschoten / ende hy smeet haer ondertusschen een brief toe / inde welcke de gheheele ghelegentheyt van ons volck ontdeckte / ende datse noch twee Compagnien waren verwachtende; gelijck de onse daer naer / ghevangen zijnde / uyt een Portugees Capiteyn hoorden / die den brief selfs hadde op-ghenomen. Dus wierden de onse door te veel gheloofs te geven aen desen Guyt / vast schendelijck verraden. De Major wel vreesende dat de vyandt wiste datter noch twee Compagnien hadden te volghen / door dien een Tambour en twee Soldaten vande Compagnie van Muller, die achter waren ghebleven / ghevanghen hadde / ende dat over sulcx de passen die sy deur mosten kommen / al beset soude hebben: begon met Calabar ende de Crafto te overlegghen / offer gheen middel en was dese twee Compagnien door eenighen anderen wegh ontrent de Rieviere deur te brenghen: doch sy oordeelden 't selve niet doenlijck te wesen; maer achten het hoogh-noodich dat men soude versoecken de selve door een brief ofte anders te waerschouwen / datse by tijdts te rugge souden keeren / wesende anders te beduchten dat de vyandt die heel naer soude laten kommen / en dan soo besetten / datter niet een af en quame. De Major ende sy noch niet quaets vermoedende van Souto, persuadeerden met groote beloften sijn Swarte tot de bestellinghe vanden brief aen de kommende Compagnien. De Verrader belaste sijn Slave / dat ontrent onse Boots door de Rieviere soude swemmen / ende alsoo door het Bosch naer de Ingenio van Ramalho toe gaen. De Major gingh ontrent de wacht-tijdt naer boven inde oude Kercke / en vermaende 't volck by 't ghewer te blijven / en wel te letten op 't doen vande vyandt. Sach middeler-tijdt dat Souto in 't hanghen vanden Bergh met sijn Peerdt heen ende weder reedt; de vyandt als voren met los kruydt naer hem schietende / wende hy sijn Peerdt / en quam met een vollen loop tot aen de oude Kercke: de oorsaeck van soo haestigen komste ghevraeght zijnde / antwoorde dat des vyandts volck seer haestich vanden Bergh naer de

Rievier-

Rievier-kant toe was ghelopen / ende dat noch meer volcks hadde ghesien te voet ende te peerde trecken naer de wegh van Barra Grande, (ghelijck dan de onse mede eenich volck derwaerts gaende hadden ghemerckt) sulcx dat hy vastelijck vermoede dat de twee Compagnien daer ontrent moesten wesen: ende hy rade dat men met eenich volck soude gaen om de vyandt op te houden/ op dat de Compagnien beter mochten by-kommen; dat de vyandt anders lichtelijck de pas aen de Rievier mochte af-snijden / ende naer Barra Grande te retireren was onmogheliјck: doch de Major en konde sich hier door niet laten bewegheen om deur de Rievier te gaen; Calabar rade 't selve oock af / uyt vreese dat de vyandt over de Rievier eenighe embuscade mochte hebben/ ende de onse over zijnde/ de pas soude af-snijden: maer om niet stille te sitten / vonden ghe-raden met een troupe tot aen de Rieviere te gaen/ om de vyandt wat op te houden of te rugghe doen keeren / ende ons volck ondertusschen tijdt geven om te retireren; oock om te besichtighen of de vyandt daer yets maeckte tot verhinderingh van 't secours welck langhs dien wegh hadde te kommen. De Major commandeerde hier op Capiteyn van Exel ende Muller, de welcke met ontrent hondert en tseventich Soldaten ghemarcheert zijn tot op een pistool-scheut aen de Rievier / ende de Major is selfs met thien man tot aen de Rievier ghe-gaen; vondt daer niet een mensch of eenich ghewagh van vyandt; soo dat met het volck weder den Bergh begon op te marcheren naer de oude Kercke toe: maer ontrent een pistool-scheut vande selve ghekommen zijnde / verthoonden sich acht of thien vande vyandt die haer musquetten op de onse losten / ende de onse weder op haer: de vyandt die al dese wijle beneden den Bergh in em-buscade gheleghen hadde / brack op / en viel sterck teghen de onse aen; soo dat een Officier met sesthien of twintich man ghecommandeert werdt te gaen op de pas daer de onse langhs ghekommen waren: dese daer kommende / ende siende dat de Brasilianen/ die alle over de Rievier in embuscade hadden ghelegen / sterck over quamen/ en in grooter haest achter-om liepen naer het Dorp; zijn sy naer 't lossen van haer gheweer / weder by de Major ghekommen / ende haer weder-varen te kennen ghegeven: daer op werdt Capiteyn Muller belast met de halve Compagnie te marcheren in 't Dorp / op dat des noodich zijnde/ te beter konden retireren; ghelijck haest ghedwonghen waren te doen; want boven kommende / ende siende dat de Brasilianen sterck aen 't Dorp doende waren/ ende hardt met Muller scharmutseerden/ vondt de Major geraden haer te ontsetten / en riep Jan Beyaerdt toe dat met de stucxkens onder de vyandt soude spelen/ dewijl de vyandt soo naer was / dat men schade ghenoegh konde doen. De vyandt die op den Bergh was / dit siende / is met ghewelt op de Kercke aen-ghevallen / ende alsoo weynich ofte gheen tegen-weer daer wierdt ghedaen / als alleen dry scheuten met de stucxkens / soo heeft sich aen de Palissaden begheven / de selve uyt-ghetruckt; ende alsoo de Borstweer soo steyl op de Gracht lagh / dat het niet mogelijck en was sonder ladders daer op te kommen / hebben sy trappen inde Gracht ende Borstweer ghehouwen / ende zijn soo met ghemack inde Kerck ghekommen; het volck welck sy soo in 't Magasijn als onder de Sweet-bancken vonden / hebben sy neder-ghehouwen; de onse hadden niet soo veel teghen-weer ghedaen / dat de balcken ende steenen/ die met voordacht op de Borstweer waren gheleght / niet eens af en wierpen/ soo dat de naer-ghevaughen Officiers daer naer van des vyandts Capiteynen hebben moeten hooren / dat waren daer maer twintich man met piecken ghe-weest / datse haer daer lichtelijck hadden konnen af-weeren / want sy den anderen op de schouderen hebben ghestaen om boven te kommen / hebben oock gheen sonderlingh volck aen de Borstweer ghevonden als de Capiteyn ende sijn Lieutenant. (De Major verhaelt dit selfs soo wat op sijn schoonste / tot

Anno 1635.

ANNO 1635. sijne verdedinghe; doch de Raden de saecke naerder ondersocht hebbende; oordeelden dat hy soo importante plaetse alleen beset hadde ghelaten met weynige vande swackste Soldaten en eenighe Matroosen onder Capiteyn Beyaerdt; ende dat dit weynich volck / hem naer de ghelegentheyt wel hadde ghequeten/ wesende al doodt gheblevén / ende Capiteyn Beyaerdt alleen seer ghequetst ghevangen.) Alsoo de vyandt op alle kanten van 't Dorp soo sterck aen-viel/ was het de Major onmogelijck de Kercke te ontsetten. Wierdt oock middelertijdt ghewaer dat de Lieutenant Lacroy het Huys daer hy hem ghestelt hadde/ verlaten hadde / ende inde nieuwe Kerck was ghelopen sonder eenighe weer daer uyt te doen/ hoe-wel het een Huys was daer men met een aen-loop niet op konde doen; deswreghen den selven daer weder heeft ghecommandeert nevens noch een Lieutenant. De vyandt de oude Kercke alsoo verovert hebbende / is met alle sijn macht op het Dorp aen-ghevallen tot 's avondts ten acht uyren; ondertusschen oock eenich volck seyndende naer de Vairadoura, daer de onse een kleyn Redoutjen hadden tot bescherminge van de Booten; 't volck vluchten van daer met de Boot sonder veel teghen-standt te doen / hoe-wel die soo was ghemaeckt / dat men daer niet licht en konde in-kommen ofte men most door het dack in-breecken. De vyandt siende dat het Dorp niet konden winnen / heeft hem daer om gheleght / datter niemandt uyt ofte in mochte. Des anderendaeghs 's morghens heeft de vyandt van boven uyt de Kerck eenighe schoten met gheschut naer 't Huys/ daer de onse in waren/ gheschoten/ deur de leemen wandt / alsmede deur 't dack / ende daer op een Tambour ghesonden ende 't Dorp op-gheeyst. Hem wierdt voor antwoorde gegeven/ dat de Major 't selve wilde houwen voor sijn Heeren Meesters. Des nachts heeft de vyandt een yseren stuck/ langh negen voeten/ en schietende dry pondt ysers / ('t welck de onse in een moeras ghevonden en boven inde Kerck hadden ghebracht) afghebracht / ontrent een steen-worp van 't Huys / ende daer met continuelijcken gheschoten soo met koghels als met bouten / welck sy des nachts smeden; want Rodrigo de Barros verschafte haer schips-bouten met een hooft / ende sy maeckten daer het tweede aen. De onse verswaerden hare wanden met tonnen ende kisten vol aerde / soo dat by 't schieten weynich schade leden en gheen ghequetste en bequamen. De Major stelde oock ordre op 't ransoen / gaf yeder een soo wel Officieren als Soldaten een half pondt Farinha ende twee mutskens Water daeghs/ ende alsoo haer des qualijck genoeghden/ dry mutskens: 't Water minderden den eersten dagh seer / door dien soo sterck mosten scharmutseren/ ende de Major hadt ghenoegh te doen om 't Water te bewaren: ende alsoo haer de oude Kercke was ontnomen / daer het Magasijn was / soo waren van Lonten ende Loot slechtelijck voorsien; ende met het continueel scharmutseren verminderde de kleyne Provisie / die inde nieuwe Kercke ende in het Huys hadden / oock seer / ende wierden de vier-roers seer schadeloos/ soo datter qualijck seven goedt waren; sochten alle de Lonten by een die konden; ende om dat de vyandt haer soo naer was / dorsten buyten de Huysen geen ghesicht maken/ met af-branden vande naest-ghelegen Huysen/ of de vyandt soude alle de Palissaden in stucken hebben konnen schieten/alsoo de Borstweer onder het Huys op de Palissaden ruste. Versmolten oock al haer Tin tot Kogels / alsoo maer tneghentich meer en hadden. Des voorderendaeghs 's nachts trock de vyandt een Borstweer over de heele strate / ende lagh soo / dat de onse met schieten hem niet en konden verhinderen. Tusschen den vijfthienden ende sesthienden hingh de vyandt eenige Vier-potten aen het Huys dat op de palen stondt/ doch richte daer weynich mede uyt/ door de continuele musquetade van ons volck. De Soldaten wierden ondertusschen seer onwillich/ doch wierden dien dagh by de Officieren noch te neder ghestelt. Tusschen den achthienden

ende

ende neghenthienden begonſt de vyandt weder met Vier-wercken / maeckte Anno
Fachijnen van droogh rijs / riedt ende ſtroo / beſtreeck die met teer / harpuys; 1635.
ende ſtropde die over met buſ-poeder; bracht die aen 't Huys / ende hinghſe aen de palen / en ſtacker den brandt in: ſy branden in 't eerſte ſeer heftich/ doch wierden by ons volck ghedemt met vuyligheyt / ſtucken van rodt hout ende ſteenen. De vyandt bracht de ſelve nacht (niet teghenſtaende de wackere Wacht van ons volck) daer op nieuws vier onder/ ſoo dat ſoo gheweldich opbrande/ dat de vlamme boven door de pannen op de ſolder ſloegh; ende de Soldaten waren weghen den roock ende vlamme ghedrongen 't Huys te verlaten/ ende haer te retireren inde nieuwe Kercke ende een ander Huys / d'welck ſulcken verſlaghentheyt onder 't volck veroorſaeckte / dat door aen-hitſen vande Sergeant van Capiteyn Muller, hare Officieren aen de Major ſonden / ende verſochten dat men met den vyandt ſoude accorderen. Hy dede ſijn beſte om haer te neder te ſetten / ende vermaende haer nu met ſoete nu met ſtraffe woorden/ noch weynich tijdts af te wachten/ ſiende het ſecours niet langh en konde vertoeven; te meer om dat de wegh naer Barra Grande met grof canon hadden hooren ſchieten. Doch alles was te vergeefs / 't volck en wilde niet langher wachten / ſoo dat de Major eyndelijck ghedwonghen wierdt accoordt aen de vyandt te verſoecken; ſondt de Capiteyn van Exel ende Muller; eyſten eerſt een dagh / daer naer een halve om van conditien te ſpreken / maer de vyandt wilde maer twee uyren gunnen; naer verſcheyden tuſſchen-ſpraken / veel eyſſchen en weynich bieden / zijn ten laeſten met de vyandt verdraghen op deſe conditien; Dat uyt ſouden trecken met haer volle gheweer / brandende lonten / koghels inde mondt: de Major ſoude met voeren een Koffer ende twee Capiteynen een kiſte: ſouden loſbaer weſen man teghen man/ yeder naer ſijn charge/ ofte ſouden haer goede paſſagie geven naer Hollandt. Domingo Fernandes Calabar en wilde Albuquerque in 't accoordt niet beſloten hebben; ende de Koop-lieden ſouden haer ſelfs moeten ranſoeneren/ ghelijck in 't veroveren van 't Real was gheſchiet. Maeckten de Major daer naer wijs dat Albuquerque aen Calabar quartier hadde ghegeven; dan was op ſijn Spaenſch/ worghden hem/ leyden hem in vier quartieren. Dus won de vyandt teghen ſijn eyghen vermoeden deſe importante plaetſe: want Albuquerque van Serinhain naer de Alagoas toe vluchtende / ende ſijnen marſch door Porto Calvo nemende / en ſijn Bagagie-Waghens ter zijden af-ſeyndende / preſenteerde ſich voor de Pouaçon met ontrent acht hondert Soldaten / ende wel duyſent Braſilianen; daer ons volck wel vijf hondert ſterck was / niet alleen teghen die/ maer oock teghen meerder macht voorſien; de vyandt en hadt oock gheen ſin / oock gheen ghereedtſchap om ons volck daer in te attaqueren/ maer maeckte alleen een blinde embuſcade om eenighe af-breuck te doen / indien ons volck op hem mochte uyt-vallen: maer de Major Picard door ſlechte kondtſchap/ te groot betrouwen op een Portugeſen Guyt/ al te lichtveerdich uyt-treckende/ ontblote de oude Kercke (daer 't Magaſijn in was) ende werde getrent ende ſoo vervolght dat de oude Kerck niet weder krijghen koſt; daer de vyandt ſoo goedt-koop aen-quam/ als voren uyt des Majors eyghen rapoort hebbe verhaelt. Daer trocken uyt dry hondert en dertich koppen/ welcker geweer by een wierde geleght / tot dat de antwoorde ſoude kommen van onſe Regeerders / ofte ſy tot de wiſſelinge van ghevangens weder-zijdts wilden verſtaen ofte niet. De Colonel Schuppe (als voren) door verſcheyden poſten ghewaerſchouwt zijnde van den toe-ſtandt in Porto Calvo, marcheerde met alle moghelijcke ſpoet door Serinhain naer Una, ende dede ſijn volck daer met een Schuyte over-ſetten; ende quam den negenthienden aen Barra Grande, ende aldaer naer de ghelegentheyt vernomen hebbende; ende verſtaende dat ons volck de Plaetſe noch maintineerde / marcheerde dien

Anno 1635. nacht voort naer de Ingenio van Ramalho, die maer twee mijlen en leght van de Pouaçon; doch met den daghe kommende in Furicoso, een kleyne uyre aen dees zijde van de voorschreven Ingenio, werdt hem daer van een Portugees gheseyt / dat de onse de Plaetse al hadden over-ghegheven; soo dat daer bleef legghen / ende wachte op de komste van de Colonel Artichau. De welcke (als voren verhaelt) de tijdinge den sesthienden Julij bekommen hebbende / des anderendaeghs vertrock van St Miguel de Poyuca met seven Compagnien / ende quam tot aen de Ingenio van Caspar Sousa Carnero, ende vondt daer noch een Compagnie die sich daer begraven hadde; den achthienden trock voorts/ ende quam 's middaghs aen de Rievier van Serinhain, het volck setten over met Canoen ende een Boot: (dese Rievier valt seer diep / ende loopt seer krom.) 'S avondts quamen te Villa Formosa, een redelijck schoon Vlecxken: de Inwoonders waren al met Albuquerque op de loop; daer stondt een oudt Jesuiten Klooster met een Kercxken / beyde van kleynder waerde. Ende alsoo daer brieven kreegh vande Colonel Schuppe, de welcke versocht dat op 't spoedighste wilde voort-marcheren / door dien hy kondtschap hadt bekommen dat ons volck inde Pouaçon seer benauwt was; soo bleef daer maer dien nacht / ende versach 't volck van Farinha ende Vleesch: ende om te spoediger voort te kommen/ dede de Colonel 't volck aen-melden / dat alle die haer op hun voeten niet en betrouden / vry achter mochten blijven / men soude haer een Officier geven om sachtjens te volgen; want hy voor hadde in twee daghen te marcheeren tot Barra Grande toe. Den eersten dagh quamen aen Rio Formoso, (een schoone Rievier/ ende inde mondt wel een musquet-scheut breedt/ en seer diep) alwaer over-nachten. 'S anderdaeghs passeerden Rio St Antonio, (die vuyl en klippich valt) en quamen soo 's avondts in Barra Grande: doch de Colonel ontfingh onder-weghen brieven dat ons volck inde Pouaçon sich al met accoordt hadden over-ghegeven. De Colonel Schuppe lagh / als voren / nu dry mijlen meer naer het Zuyden van Barra Grande: alwaer de Colonel met sijn by-hebbende troupen by hem quam den twee-en-twintighsten: ende waren doen te samen sterck seventhien Compagnien te voet / ende een Cornet peerden: des nachts quam een Swarte van de vyandt over-lopen/ de welcke verhaelde hoe dat Albuquerque, Domingo Calabar hadde doen vierendelen / ende de quartieren op-ghehanghen. Dese Calabar was voor eenighe tijdt van de vyandt by de onse over-gekommen/ en hadde veel goede diensten ghedaen; was een stout ende sterck Man; want die hem ghekent hebben/ ghetuygen dat hy een Bul in 't lopen konde op-houden/ dien vattende met de hoornen / de neck om-draeyende/ de hoornen stuttende op der aerden, haelde die soo de tonghe door den hals uyt; ende keerden haer den hals dan weder recht en lietse soo lopen: vertellen meer daden van hem / betuyghende een groote dexteriteyt nevens sterckheyt des lichaems. Daeghs daer aen quamper een Tambour van Albuquerque, met twee brieven; den eenen vanden thienden Julij, in-houdende dat den Koningh van Spagnien gheen gheval en hadde aen het Krijghs-quartier / ende het derhalven op-seyde: den anderen vanden een-en-twintighsten / om te hebben resolutie over de wisselingh der ghevanghens / alsoo die uyt Nazaretha waren ghetrocken noch in 't Landt waren. Hier op wierde naer deliberatie kortelijck gheantwoordt: dat hy ons volck soude tracteren volghens het accoordt / ghelijck wy de sijne sulcx tracteerden; ende weghen het Krijghs-quartier dat daer naerder souden van spreken / als den anderen wat naerder souden kommen. Den dry-en-twintighsten gingh de marsch aen naer de Pouaçon met de gheheele macht / meynende Albuquerque daer noch te vinden / ofte ten minsten eenighe besettinge inde veroverde Plaetse: maer 's anderdaeghs daer kommende/ vonden alles verlaten/ ende dat de vyandt al eenighe tijdt te voren

wegh

wegh was/ ende ons volck niet en hadde dorven verwachten. Bevonden daer datter wel hondert vande onse waren doodt ghebleven / van welcke vele noch hier en daer onbegraven laghen / deerlijck om aen te sien / ende dat de vyandt ontrent dry hondert ghevangens mede voerde; vande welcke wel hondert weder ghekommen zijn / onder-wegen haer ontstolen hebbende / ofte hier en daer inde Landt-Huysen verborghen / ofte weghen sieckte blijven legghen. Albuquerque heeft sich met sijne troupen begeven naer Alagoa, alvoren onse Wercken inde Pouaçon gheruyneert hebbende / ende de kleyne stuckens mede-ghenomen; dreef mede de meestendeel van de Inwoonderen voor sich henen. De Colonel Schuppe, naer dat hy de Inwoonderen die noch over-ghebleven waren/ versamelt ende nieuwe paspoorten ghegheven / ende de selve op sekere tax hadde gheset van Farinha ende Beesten die voor Gelt ofte Koopmanschappen aen de Compagnie souden leveren / soo leyde hier eene Compagnie Soldaten in Garnisoen / ende vertrock den elfden Augusti nevens de Colonel Artichau, hadden by haer ontrent de elf hondert man / ende marcheerden den Albuquerque nae tot Sr Gonsalvo toe/ anders ghenaemt Paripuera, legghende twee mijlen by Zuyden St Antonio Grande, alwaer naer vele Rievieren ghepasseert te hebben / den sesthienden aen-quamen / ende maeckten daer een Fortresse op de passagie om de Zuydt / om de vyandt van die kant uyt het Landt te houden. De Colonel Schuppe ende Raden hadden voor desen een esquadre van ses Schepen / te weten: Amsterdam, de Salmander, de Fame, Tertholen, Dordrecht ende Walcheren; af-geveerdicht om voor ende ontrent de Bahia de todos los Santos te kruyssen. De Schipper vanden Hercules (een groot Lubecks Schip van dry hondert en tsestich lasten/ op-hebbende seven-en-twintich stucken / ende gheladen met duysent acht hondert en vijftich kisten Suyckeren/ eenighe Tabac ende Brasil-hout;) inde Bahia over de twee-en-twintich maenden gheleghen hebbende/ ende nu noch ghelast zijnde by de Gouverneur vande Bahia weder te ontladen/ende te wachten tot dat een groot Convoye uyt Spagnien soude kommen; was den vijfthienden Julij teghen wil vande voorseyde Gouverneur uyt-ghelopen/ ende niet teghenstaende 't schieten vande Casteelen ende Baterijen buyten gheraeckt / ende werdt den achthienden / acht of negen mijlen in Zee / naer eenich ghevecht / (waer in de Schipper van Walcheren wierdt doodt gheschoten) by de onse verovert / ende den tweeden Augusti by 't Schip Enchuysen op-gebracht aen 't Reciff. Men vernam uyt de Schipper datter veel duysenden kisten Suycker inde Bahia ghereedt waren / ende wel tsestich Schepen daer laghen/ ende nu al jaer en dagh hadden ghelegen ledich/ sonder dat de Gouverneur die wilde toe-laten te laden ofte vertrecken / eer datter Vloote tot Convoye uyt Spagnien soude aen-kommen. Datter groot gebreck was van Vivres / d'welck eenich verloop onder de Soldaten veroorsaeckte; dat de Inwoonders mede seer by de Gouverneur wierden ghetyranniseert / ende daerom haer harten vanden Koningh van Spagnien af-trocken/ ende om de komste vande onse wensten. Verstonden mede sekerheyt van het Schip de Fortuyn, welcke nu een gheruymen tijdt hadden ghemist: als namentlijck dat 't selve Schip ontrent de Bahia kruyssende / de Gouverneur vier kloecke Schepen (van welcke desen Lubecker een was) op hem hadde uytghesonden; ende dat die 't selve Schip hadden vermeestert / om dat het Bootsvolck niet hadde willen vechten/ ende inde Bahia in-gebracht. Sullen nu oock kortelijck verhalen wat Schepen aldaer uyt het Vaderlandt zijn aen-ghekommen. Den twintighsten Julij arriveerde 't bevrachte Schip Pasmoy uyt de Camer van Stadt en Landen, ghெladen met Vivres ende ander behoeften. Daer naer op den eersten Augusti het Wapen van Delft uyt de Mase, mede met Vivres ende ses-en-veertich Soldaten tot recreuten. Den sesten het bevrachte Schip

Anno 1635.

Augustus.

Anno 1635. Schip de Bonte Koe met Victualie ende andere behoeften / mede weghen de Camer van Stadt en Landen, nevens eenighe Soldaten ende de Capiteyn Jan Coenders. Noch den achtsten uyt de Camer van Amsterdam het bevrachte Schip de Speel-Jacht, met Victualie ende behoeften. Den sesthienden 't Schip West-Vrieslandt by de Camer vande Mase bevracht / met hondert Soldaten ende eenige Victualie. Den dertighsten 't Schip Alcmaer, geladen met Victualie: de Schipper van 't selve Schip bracht haer tijdinghe / onder-weghen uyt een Enghelsche Schipper verstaen te hebben datter aen Isla de Mayo dertich Spaensche Schepen laghen / vol Soldaten / die naer Brasil ghedestineert waren. Dan alsoo 't selve al een gheruymen tijdt gheleden was / soo maeckten gissinghe dat de selve al naer de Bahia mosten ghelopen zijn: sonden niet te min 't Schip Overijssel ende de Haes derwaerts om te ondersoecken wat Schepen daer inde Bahia laghen / ende sekerheyt hier van te brenghen. Oock soo wierden alle de groote Schepen op-ontboden / ende soo vele doenlijck was van alles voorsien. De Colonel Artichau die om dese tijdt op 't Reciff was ghekommen/om met de Raden op 't beste vervolgen vande vyandt ende andere hooghwichtighe saecken te handelen / wierdt ghesonden naer Barra Grande, om aldaer op de Vloote (indien noch mochte kommen) te passen: alsoo de vyandt geen bequame Haven verder om de Zuydt/ ende naerder ons Leger en hadde.

September. De Colonel dan is den achthienden September derwaerts t'zeyl ghegaen met de Schepen de Salmander, Walcheren, de Maeght van Dordrecht, de Fame, Tertholen ende de Leeuwinne. Den lesten der selver maendt quam Overijssel weder vande Bahia, ende rapporteerde tot dry-reysen toe daer binnen gheweest te hebben/ ende aldaer niet meer gesien als acht weerlose Schepen met de stenghen door-gheschoten teghen de wal legghende / behalven eenighe Carveelen ende Bercken. De Heeren Raden namen ondertusschen oock acht op alle de Plaetsen daer men de komste vande vyandt eenichsints vermoeden koste; ende alsoo het Fort Oragnien op 't Eylandt Tamarica door lanckheyt van tijdt tamelijck versswackt was / hebben 't selve ront-om eenparich doen verhoghen/ ende van buyten ses voeten doen aen-legghen en verswaren/ alsmede de assuyten vernieuwen. Deden mede het Kroon-werck voor 't Fort Cabo Delo inde Capitania van Pariba (welck langh voor desen was aen-ghevangen) op 't spoedighste voorderen. De Heer Colonel Schuppe hadde al vanden elfden September gheklaeght dat sijn by-hebbende Compagnien door d'een en d'ander accident seer verswackt waren; ende wel over de twee hondert man vande Biçios (dit is een kleyn onghedierte dat de Menschen aen de voeten seer quelt) inde voeten soodanich ghequelt lagen / datse gantsch geen dienst konden doen; ende derhalven versocht dat hem noch dry Compagnien mochten toe-ghesonden werden / te weten: de Compagnie van Capiteyn Verdoes, alsoo het Real nu gheslecht wierdt/ volghens de resolutie by de Raden met advijs vande Colonel ghenomen; een Compagnie uyt het Quartier op Antonio Vaaz, ende een vande Cabo St Augustin. Doch den Raedt de saecke seer serieuselijck overlegghende / ende de onlanghs ghekommen gheruchten passende op 't gene uyt het Vaderlandt wegen de equipagie in Portugael haer was aen-gheschreven/ konden niet goedt-vinden het Garnisoen op Antonio Vaaz te verswacken/ maer oordeelden beter twee Compagnien vande Cabo te lichten. Waer toe te lichter inclineerden om dat al te voren / verscheyden-malen spreeckende van de Cabo ende de gheleghentheyt vande Haven / eendrachtelijck hadden gheoordeelt dat de Haven niet en was van sulcken importantie dat men daer soo vele Forten ende soo swaren Guarnisoenen soude houden / maer dat beter waer aldaer eenighe onnoodighe Wercken te slechten ende 't volck in 't Veldt te ghebruycken: doch eer de resolutie vast stelden/ vonden goedt de Colonel Artichau

met

met een uyt den Raedt / nevens de Politique Raedt Schotte, die doen aldaer residdeerde / te deputeren / om de gheleghentheyt vande Barra, de situatie vande Cabo selfs / en de om-legghende Forten naerder te visiteren / ende op alle der selver voordelen ende achterdelen te letten. Dese Heeren dan weder-kommende / rapporteerden hoe dat het Fort Nossa Sennora de Nazareth seer was vervallen / insonderheyt van binnen / dat de Borstweer ront-om van gheen defensie was / wesende niet over de twee voet boven de Wal hoogh / ende sonder Banket / ende de Wal selfs van binnen seer ontrampaneert / soo dat groote reparatie van noode soude hebben / dat oock lagh op een plaets vanden Bergh / daer het niet alleen de in-komste vande Barra niet en konde sien / maer selfs niet de Baterije op de Barra; noch de Redoute daer boven gheleghen / noch gheen deel vande Haven: was mede soo qualijck gheleght aen den rugghe van een Bergh / dat verscheyden heuvelen van den Bergh af-gaende dienen konden tot Approches om bedeckt tot onder de Wal van 't Fort te kommen: sulcx dat oordeelden dit Fort nerghens toe te dienen als tot Guarnisoen ydelijck op te houden; want konde de vyandt het landen niewers verhinderen / of ghelandt zijnde / beschadighen ofte op-houden; ende achten beter te slechten / niet alleen het Fort / maer oock de dry Redouten te Landt-waert in legghende / als mede het Houte-wambaes op 't Eylandt teghen-over de Barette, ende de Redoute daer by Zuyden; behoudende alsnoch alleen de Baterije op de Barra met de Redoute daer boven; ende het Fort Gijsselingh, tot dat op 't Pontal een goedt Fort in stede van de Redoute mochte gheleght worden; ende alsoo konde dese plaetse met twee hondert man beset worden / daer nu wel ses hondert man vereyste. Den tweeden September quam daer noch aen de Wassende Mane van 't Noorder-Quartier met dry-en-tseventich Soldaten ende Vivres; ende den elfden het Schip de Zee-Robbe met twaelf Soldaten ende Vivres: den vierden October 't Schip Goeree met twee Lootf-Booten / ende den sevenden de Zee-Ridder ende de Phaisant, kleyne Jachtjens. Den negenden November 't bevrachte Schip den Oragnie-Boom, onder-weghen ghenomen hebbende een Schip dat naer Angola wilde / ghel aden met Wijn / Olye / ende eenighe Koopmanschappen. De Colonel Artichau was ondertusschen weder van het Reciff vertrocken naer Paripuera, om de begonnen Fortificatien te vorderen ende vol-trecken: ende de Colonel Schuppe was van daer vertrocken in het Landt om de Plaetsen allenthalven te besichtighen / ende op alles goede ordre te stellen. De Krijghs-Hoofden hadden wel ghewilt / ende remonstreerden het mede de Raden dickmaels / den vyandt by tijdts inde Alagoas te vervolghen / ende soo voorts ten Lande uyt te dringhen; 't welck niet en konde gheschieden sonder veel kleyn Vaer-tuygh: ende dit was de meeste tijdt te soecken / ende werdt tot andere saecken ghebruyckt / daer het niet vierendeel soo veel dienst en dede / (op dat ghe swijghe dat oock wel tot eyghen gherief wierdt aen-ghewendt) tot groot misnoeghen vande Officieren; oock ghebrack het soo wat aen Proviande / die alle dese wijle seer schaers was: door dien de Schepen uyt het Vaderlandt wat traegh aen-quamen. De saecken inde gheconquesteerde Capitanien van Brasil in voeghen voren verhaelt staende / soo ist ghebeurdt dat den ses-en-twintich November met het kriecken vanden dagh de onse van het Reciff in Zee siende / vernomen hebben eenighe Zeylen / de welcke naer eenighe twijffelinge / verkenden vyandts Schepen te wesen. Daer waren in alles twee-en-dertich Schepen / daer onder twee uytermaten groot / ende noch acht of neghen Galeoenen / de reste Bercken / Fluyten ende Carevellen: de welcke voor de windt haer kours stelden recht op de reede aen: alwaer doen op haer anckers lagen onse Schepen / de Salmander, Tertholen, Walcheren, de Fame, Goeree, de Maeght van Dordrecht, ende de ghel aden Schepen de Moriaen,

Anno 1635.

October.

November.

Anno 1635. de Kop, Tamarica, 't Speel-Jacht van Hoorn ende Pasmoye: de welcke des vyandts Vloote vernemende / haer klaer ende ghereedt maeckten tot defensie: Den Ammirael vande Spaensche Schepen quam ondertusschen tot op een gotelingh-scheut nae aen de Fame, ende dede een scheut om weder te wenden / waer mede vande wal af-keerende / liep met sijn Vloote weder t'Zee-waert / met een scheut vande Fame gheantwoordt wesende. Dit was een merckelijcke ghenade Godts / dat de vyandt hier niet anders aen en deedt / want ons volck seer swack ende ongereedt was. Maer dat daer nae uyt de Major vande Neapolitanen wierdt verstaen / soo was de vyandt wel gheresolveert te landen / maer veranderde / om dat daer kommende 't water vonden aen 't vallen / ende met de groote Schepen niet naerder en dorsten kommen. Liep voorts langhs de Custe Zuydt-waerts aen / ende bleef in 't ghesichte van de Cabo S[t] Augustin wat tijdts henghelen / ende setten alle de Boots uyt ghelijck als of daer hadde willen aen-lopen: doch vernemende door eenighe Jangadas, (soo 't schijnt door de valsche Portugesche Inwoonders hem teghen gheschickt) dat niet alleen het Real, maer oock 't Fort Nazareth al in ons handen was / ende gheen macht van Albuquerque daer ontrent / by de welcke hem konde voeghen: soo wende weder naer Zee / ende verthoonde sich weder den achten-twintighsten voor Batra Grande; ende quam den Ammirael met noch een Barcke recht op 't gat aen-lopen gheliick als of daer hadde willen in-lopen: ons Jacht 't Wapen van Delft lagh daer binnen / ende 't Fortjen welck op de Haven was gheleght / was in redelijcke defensie / waer op de Princen-Vlagge wierdt uyt-ghesmeten: de vyandt dit siende / ende dat ons Jacht wel veerdich was / smeet het over-staegh ende berade sich / ende liep van daer weder naer Zee sonder daer oock yetwes te attenteren. De onse om met alle middelen den vyandt het landen van eenich volck / in ons ghebiedt / te beletten / deden datelijck over al met Posten advertentie van des vyandts komste / op dat op hare hoede mochten wesen: ende resolveerden stracx dat den Ammirael Licht-hart met de ghereedtste Schepen / soo op de reede lagen / sich in Zee soude begeven / om te sien of hy den vyandt in sijn voornemen wat soude konnen beletten / ofte eenighe avantagie op den selven bekommen; ende uyt den Politiquen Raedt wierdt ghecommitteert D[r] Servaes Carpentier om den Ammirael te vergheselschappen: de welcke dien volghende haer stracx hebben ghereedt ghemaeckt / ende met twee Compagnien Soldaten sich gheembarqueert inde Schepen / de Salmander, de Fame, Tertholen, Walcheren, Dordrecht, Goeree ende twee Jachten / wesende alles wat men op soo een subite occasie by der handt konde krijghen: met welcke swacke macht sy den seven-en-twintighsten t'zeyl gaende / de vyandt van verre volghden ende in 't gesicht hielden / al langhs de Custe houdende tot voor-by S[t] Gonsalvo de Paripuera, daer een deel van ons Legher doen lagh ontrent ses mijlen by Noorden de Alagoas: ende saghen daer dat de Spaensche Schepen geset hadden by Ponta de Jaragoa, een mijle by Noorden de Alagoas, ende ontrent vijf mijlen by Zuyden van onse Legher-plaetse: ende dat sy al besich waren met haer volck te landen; ende dat de kleynste Schepen achter het reciff laghen / ende aen de groote af ende aen voeren: soo hebben sy het mede ghesetet een mijle boven windt van des vyandts Vloote. Den Ammirael ende Carpentier zijn aen landt ghevaren / om de Colonel Artichau van alles te onderrichten / die doen aldaer met het Legher lagh. By den anderen ghekommen zijnde / namen in beraedt wat best te doen ware / ende besloten eyndelijck dat de Colonel met sijn troupen te Lande soude marcheren naer de vyandt toe; ende sy souden ter Zee des vyandts Vloote naerderen / ende souden beyde haer uyterste aen-wenden om de vyandt in 't landen eenige afbreuck te doen. De Colonel nam tot sich ses hondert vande kloeckste Soldaten / ende

mar-

marcheerde den gantschen nacht / om niet te versuymen / ende met den dagh aen Ponto de Jaragoa te wesen: maer de Portugesche Guide / die sich vermeten hadde de plaetse wel te kennen / bracht hem aen een contrarie Punt: den dagh ghekommen zijnde / saghen des vyandts Schepen achter de naeste Punt legghen; effen-wel wilde de Guide haer noch wijs maecken dat al in Alagoa waren; daer sy wisten gheen kans te hebben om de vyandt aen te tasten. De Colonel hier mede verstelt zijnde / ende voorts siende dat onse Schepen verre af op ancker bleven legghen / ende oock gheen preparatie en maeckten; (de oorsaecke was / dat wel goeden windt hadden om in te lopen / maer niet om weder uyt te kommen) soo marcheerden hy sachtjens weder te rugghe / ende keerde den eersten December met den daghe-raedt wederom in Paripuera. Onse Schepen bleven oock noch eenighe daghen legghen / om datse met dien windt niet wel te rugghe en konden kommen: ghelijck dan mede des vyandts Schepen / wat moeyte sy oock deden / om de selve oorsaecke tot de onse niet konden op-kommen. In Paripuera kreghen datelijck door eenighe uyt hongers noodt over-lopende Negers / bericht / dat de vyandt ghelandt was / ende sijn Artillerije / Vivres ende Ammunitie aen landt hadde ghebracht / ende sijn Quartier maeckte by Noorden Alagoa, de wegh naer Paripuera toe; 't welck daer naer door partijen ende uyt-ghesonden Boots verstonden waer te wesen. De Colonel vast ghelovende ende soo onderricht zijnde / dat de vyandt met Artillerije ofte met eenige goede ordre in onse limiten niet en konde kommen / dan langhs het strandt / vondt gheraden den pas van Paripuera, daer hy sich nu ghevast hadde / wel te bewaren; ende quartierde sijn meeste troupen op het strandt. Ondertusschen wierden de Portugesche Inwoonderen ten platten Lande seer insolent / ende wilden de Beesten ende Farinha daer op getaxeert waren / swaerlijck op-brenghen; alsmen een Portugees / die te voren seer deemoedich was / hadde te spreken / soo thoonde die een gantsch fier ghelaet / ende of by-naer weder meester hadde gheweest: vele begonden in 't heymelijck met de vyanden teghen de onse te machineren; jae quamen soo verre / dat onse Soldaten soo wel verradelijck inde Huysen / als opentlijck inde Bosschen ende op de Wegen begonden doodt te slaen: des vyandts partijen die haer door de dicke Bosschen ende Moerasschen in kleynen getale deur-staken / wierden allenthalven vande Inwoonderen aen-ghenomen / met Vivres voorsien / ende heymelijck gheherberght. Het jonghe Landt-volck wierdt onder haer bedecktelijck tot des vyandts dienst aen-ghenomen; men intercipieerde alle daghe brieven / Papen / Neghers die heymelijcke correspondentien de vyandt toe ende af-droeghen: waer eenige onser Vrije-lieden ofte Koop-lieden met haer Koopmanschappen laghen / ende haer op de trouw vande Portugesen diese gheherberght hadden / verlieten, die wierden onder de handt verrast / berooft / doodt gheslaghen / ofte ghevanckelijck wegh-ghevoert: op de passen welcke ons volck ghebruycken mosten / laghen ghemeynlijck des vyandts partijen soo inde Bosschen als inde Suycker-Riedt-Velden / alwaer niet alleen by de Portugesen Inwoonderen wierden ghespijst / maer oock onderricht / wanneer onse partijen hadden uyt te gaen / waer te rusten / op wat wijse en door wat middelen die best waren te verrasschen. Eenighe deser op der daet bevonden zijnde / wierden wel promtelijck ende rigoureuselijck gestraft / soo by de Colonel Artichau als andere / even-wel konden daer door niet werden in-ghehouden / maer wierdt het quaedt hoe langer hoe grooter. Soo dat de Colonel Artichau ende de Politique Raedt Stachouwer bekommert zijnde waer op dese insolentien ende verraderijen eyndelijck mochten uyt-lopen / serieuselijck hun bedachten op de middelen waer deur de selve souden konnen stuyten; ende en vonden gheen beter expedient / als 't Landt tusschen Paripuera ende Porto Calvo thien mijlen langh gantsch te

Anno 1635.

December.

Anno 1635. depopuleren / de Rossas daer de Mandioca werdt gheculiveert ende de Farinha gemaeckt/gantsch uyt-roeyen/ de Suycker-Rieden af-branden/ en de Molens nevens andere Huysinghen gantsch onder de voet werpen; ende alle het Volck welck onder ons blijven wilde / met haer Beesten / Goedt / ende alles wes sy hadden/ achter de Rieviere van Porto Calvo doen vertrecken; haer in gevende andere vervallen Huysen en verlaten Landerijen in een ghewester daermense teghen de vyandt soude konnen beschermen; op dat de vyandt die sich uyt de Alagoas en de Landen by de Rievier St Francisco ghelegen/ niet langhe spijsen koste/ in ghebreck van lijf-tocht mochte vervallen / en gheen correspondentien onderhouden / ende secrete machinatien met de Inwoonderen practiseren konden; ende eyndelijck wy een-mael volkommen kennisse bekommen/op wien wy ons hadden te verlaten/ ende ghewaer werden welcke ons vrienden ofte vyanden waren. Schreven desen haren voorslagh aen de Heere Colonel Schuppe ende de Politique Raden langhs de Zee / want door 't Landt wast reede qualijck deur te kommen/ alsoo reede by de hondert man (waer onder oock stercke partijen teffens verongeluckt waren) hadden verloren. Welcken raedt goedt ghevonden zijnde by de Colonel ende de Raden die op 't Reciff waren / zijn alomme op de deuren vande Kercken ende aen de Ingenios Placcaten aen-gheslaghen/ by de welcke een yeder wierdt ghewaerschouwt/ binnen den tijdt van dry weken (welcke den thienden Januarij des toe-kommenden jaers quamen te eyndighen) sich binnen de voornoemde palen te retireren / met belofte dat men het Leger-Quartier soude leggen inde Pouaçon de Porto Calvo, om hun voor alle ghewelt ende de invasien der vyanden te beschermen. De vyandt dese resolutie ende het in-houdt vande Placcaten vernomen hebbende / nam voor/ door alle mogheliijcke middelen te beletten / dat door dit voornemen niet gantschelijck van onse Landen wierde af-ghesneden / ende de secrete onderhandelingh met de Inwoonderen te misschen; soeckende niet eenen dien hoeck Landts / die de onse meynden te devasteren voor sich selfs te behouden. Om daer toe te kommen was noodtsaeckelijck dat hy een anderen wegh maeckte om in 't Landt te kommen/ (want tot die tijdt toe en was geen wegh gheweest ofte besocht / als over Paripuera daer de onse laghen ende hem verwachten) waer toe hem wonderlijck wel te passe quamen de excessive drooghten die doen voor-vielen / waer door verscheyden Moerasschen gantsch verdrooghden / de welcke voor desen de passagie boven de Bosschen om hadden verhindert. Desen wegh over steyle Bergen door diepe Dalen ende uyt-gedrooghde Moerasschen / moest heel verre boven om Paripuera ghebracht worden; ende is daer naer sulcx bevonden / datmender gheen Karren noch Peerden en konde ghebruycken / en maer man voor man deur passeren. Wy sullen hier mede beyde partijen wat laten rusten/ en kortelijck verhalen wat elders gheschiet is.

In 't voorgaende Boeck hebben wy verhaelt hoe dat de onse onder 't beleydt vanden Directeur Joannes van Walbeeck het Eylandt Curacao hadden bemachticht / ende hoe sy hun daer tot het eynde van 't jaer vier-en-dertich hadden onderhouden. In 't begin van dit jaer quamen daer verscheyden Nederlandtsche Schepen/ die al voren aen 't Eylandt Bonayre waren aen-gheweest/ ende aldaer gheen ghewagh ghesien van eenighe entreprinse vande vyandt op Curacao: waer uyt dan de Directeur ende Commandeur vermoeden / dat de vyandt noch soo haest niet op haer yets hadde voor te nemen; ende vonden goedt vijftich Soldaten van Sta Barbara te lichten ende weder in 't Quartier te Januarius. brenghen. In 't eynde van Januarius brochten de Indianen tijdinghe dat alle de Inwoonders van 't Dorp Ascension ghevlucht waren naer de vaste Custe: de Commandeur reedt met een goede troupe derwaerts / doch bevondt datter alleen vier of vijf met een Canoe vertrocken waren; de andere gaven voor/

dat wel tot ghelijck vertreck waren ghesolliciteert / doch dat 't selve hadden gheweyghert / om dat haer wel ghenoegh by de onse vonden; en om haer stoutigheyt te thoonen / brochten noch den selven dagh Vleesch in 't Quartier. Verstonden niet te min uyt Juan Martin, een Indiaen die doen best betrouwt wierde; dat de Canoe vanden Gouverneur van Caraques (nu tot Coro zijnde) af-ghesonden was / om te sien of de Indianen van 't Eylandt over-ghebracht wilden wesen; om dat de Canoe haer daeghs in 't gat van 't Meyr Sta Maria hadde verborghen / ende 's nachts weder was vertrocken; van des vyandts ghelegentheyt en voornemen wiste niet te segghen / dan gheloofde men 't selve uyt die van Ascension wel soude konnen uyt-perssen: weswegen dan eenighe der selver die 's anderdaeghs met Vleesch quamen in 't Quartier wierden aenghehouden; die scharp gheexamineert zijnde / bekenden: dat de Canoe met twaelf man daer was gheweest / ende 't volck bedecktelijck in Ascension ghekommen zijnde / hadden onse Indianen versocht met haer te vertrecken; welck oock souden ghedaen hebben / indien het met soo kleynen Canoe hadden derven bestaen; soo datter maer seven waren vertrocken; ende de reste soude continueren met Vleesch aen te brenghen / om alle suspicie te verhoeden / tot den vierden Februarij, alswanneer men haer met een groote Pirague soude kommen halen; dese soude weder kommen in Sta Maria, ende soude by de Indianen ghewaerschouwt worden met een vyer ofte licht op de mondt van 't gat. Van des vyandts toe-rustinghe seyden verstaen te hebben / datter ses Schepen ende twee Fregatten op de reede van Commena laghen / die voorts naer Caraques souden zeylen / om van daer met vier-en-twintich groote Piraguen binnen den tijdt van dry weken naer Curacao te kommen / ende 't Eylandt te overweldighen / en ons volck daer uyt te slaen. 't Hooft van dit exployt soude wesen Benito Arias, Gouverneur op 't Casteel aen Punta del Rey, ende dat sijn voornemen was de Haven van Sta Anna aen te doen. Verklaerden mede datter een vande Boots-ghesellen inde Canoe was ghegaen / om de gheleghentheyt van ons volck aen de vyandt te ontdecken. Eenige spraken noch van grooter preparatien van de vyandt. De Indianen van Ascension wierden hier op ontrent het Quartier op-gebracht: ende wierdt voorts alles ghereedt ghemaeckt tot teghen-weer. Sonden dertich Soldaten naer Ascension, om aldaer inde Hutten van de Indianen te passen op de komste van die daer mochten aenlanden. Dese keerden den achtsten Februarij weder in 't Quartier sonder vyandts vernomen te hebben / doch seyden wel twintich scheuten ghehoort te hebben met groote stucken; waer uyt men presumeerde dat de vyandt met sijn macht aen Bonayre was ghekommen; soo dat alles weder ghestelt wierdt tot defensie: doch daer en volghde niet anders op / als dat men alleen den seventhienden weder hoorde van twee Canoen die sich onder 't Eylandt begheven hadden; 't welck aen de onse een nieuw alarm gaf. Den twee-en-twintighsten quam daer 't Jacht den Otter, met brieven ende last vande XIX. om 't Eylandt niet te verlaten / alsoo 't selve met de hooghe Regeringhe ghecommuniceert zijnde / gantsch niet diensteliick of gheraden was ghevonden. En den seven-en-twintighsten de Katte ende de Phœnix, brengende tijdinghe vande veroveringh van Pariba; hadden de dry hondert ende tachtich vyandts Soldaten in veerthien daghen tot aen Barbada ghebracht / en doen laten varen. In 't begin van Meert wierden den Otter ende de Brack af-gheveerdicht om de desseynen haer belast te vol-voeren, ende de Phœnix naer het Vaderlandt / nevens de Fleuyt St Jacob, ghelanden met vijf-en-veertich en een half last van dat Roodthout / ende twee hondert neghen-en-tachtich Huyden. Den achtsten wierdt het Fort op de Haven af-ghesteken / (wesende een regulier Vijf-hoeck / ende hebbende de Bolwercks-Punten vijf-en-twintich roeden van den anderen)

Anno 1635.

Februarius.

Martius.

Anno 1635. Junius. daer haer een wijl met besigh hielden. Half Junij arriveerde daer de Schepen Swol ende de Bonte Koe: 't Schip Swol hadt ontrent de Canarische Eylanden genomen een Scheepken met dertich kisten Suycker / vier-en-twintich kassen ende eenighe rollen Tabac: voorts soo brachten dese Schepen boven Vivres ende Ammunitie noch tsestich Soldaten / ende hope van meerder secours te volghen: soo dat 't Schip Groot-Hoorn, welck daer soo langh hadden ghehouden voor een Legger / oock af-veerdighden met twee-en-tachtich last van 't selve hout; nevens de Katte met neghen en een half last. De Soldaten weygerden ondertusschen langher aen 't Fort voor niet te wercken / ende wierden met dagh-loonen daer weder toe verwillicht. In 't laeste van dese maendt gaf de Directeur ordre om 't hout 't welck noch by Sta Martha ghekapt lagh / met Peerden naer de Haven van Sta Cruz te brenghen: dan de Indianen gaven 's nachts weder occasie van nieuwe vreese / alsoo aen-brochten datter een Piragua ontrent Sta Anna was ghesien; men sondter Ruyters naer toe / die gheen ghewagh van yet sulcx vonden: ende was maer een leughen-tijdinghe vande Indianen versiert; om een voorgaende feyt te bedecken; den Directeur den

Julius. tweeden Julij met vijftich Soldaten in Sta Cruz kommende / verstondt de gantsche historie uyt een ghevanghen Capiteyn vande Indianen: als namentlijck dat eenighe daghen gheleden een Piragua van de vaste Custe was gheweest inde in-wijck El Pescadero, met veerthien Persoonen / waer onder twee Spagnaerden; ghekommen om de stercke van ons volck op 't Eylandt te vernemen: dat de Indianen / jae selfs Juan Martin (soo seer by de onse betrouwt) daer kennis van hadden: ende dat een Fransman / een vande meeste Mutins / ende daer over ghevanghen / sich in dese saecke hadde in-ghelaten. 't Schip Swol vertrock / ende de Swaluwe quam aen / ende werdt haest weder naer sijn Rendevous ghesonden. De Indianen deden groote vlijt met arbeyden aen 't hout af te halen / soo dat alle voorgaende fauten by den Directeur haer wierden vergeven; alleen behiel vier vande principaelste haer Kinderen in ostagie. Oock soo queten haer de Soldaten wel in 't maken van 't Fort / midts 's morghens wat Brandewijn ende 's avonts Spaensche Wijn ghenietende. Den

September. veerthienden September keerde het Bootjen de Swaluwe weder: de Schipper verhaelde dat korts naer sijn uyt-lopen een ghéladen Schip hadde ontmoet / 't welck sich vermeestert siende / de wal koos / ende onder Rio Higuey op de klippen in stucken stiet. Hadde somwijlen onder Saona ghéset ghélegen: oock wel jacht ghéhadt / maer niet ghévanghen: ende alsooder oock vele Fransche Schepen roofden / soo was het niet sonder bedencken met kleyne Jachtjens in dat vaer-water te kommen. Daer wierdt een nieuwe Opsiender ghéstelt over de Indianen / te weten: de Portugesche Tolck Samuel Coheno, een trouw ende vernuftich Man. Den een-en-twintighsten September wierdt 't Jacht de Swaluwe ghesonden om de vaste Custe van Sauanas Altas af / tot Maracaibo toe naerder te ontdecken. Eenighe daghen daer naer quamen daer aen de Swaen, den Erasmus, Graeff-Ernest ende de Mercurius, alle vier Compagnies Schepen / die 't volck gekommen uyt het Fort Nazareth, ontrent Punta del Rei ghélandt hadden: d'welck wel een grooten misslagh was / want indien van vaer-tuygh voorsien waren gheweest / hadden het Eylandt Curacao lichtelijck konnen af-lopen. Dese Schepen waren soo leck / dat noodich daer mosten

October. sten versien ende onder water vertast werden. In 't begin van October quam daer weder een Piragua / die weynighe Indianen wegh-haelde / ende occasie gaf om weder nieuwe gheruchten vande groote preparatien des vyandts te stropen: soo dat vlijtich aen de Fortificatien ghewrocht wierdt: ende op nieuws een Redoute op den Bergh by 't Quartier af-ghesteken / om te minder

November. besettinghe van doen te hebben. Den vijfden November keerde daer weder

't Schip

't Schip Swol: hadden den twaelfden Julij dicht voor Cartagena de Spaensche Vloote ghemoet/ sterck seventhien Zeylen; ende alsoo 't Jacht den Otter daer niet en vondt/ ende gheen avantagie voor hem alleen sagh/ was hy langhs Jamaica naer de Havana voorts ghevaren: aldaer mede gheen Schepen vernemende; quam den tweeden Augusti weder van daer; liep de Strate van Bahama uyt/ ende quam den negen-en-twintighsten weder onder Nieves. Voer van daer den vierden September langhs St Martin (daer gheen Schepen en sagh) naer Puerto Rico; kruysten onder Zaccheo, Mona ende Saona tot den twee-en-twintighsten October sonder yets te ghemoeten: en sijn volck seer ghequelt zijnde met scheurbuyt/ keerde weder naer Curacao. Den thienden des selves maendts quam daer weder 't Bootjen de Swaluwe. Rapporteerde dat hy den derden dagh naer sijn vertreck Bonayre hadt bekommen/ alwaer gheen Saut inde Panne/ noch Schepen op de Reede vondt: stack derhalven van daer over naer 't Punt Tokoij, ende zeylde voorts West aen langhs de Cust tot aen den hoeck van Coro; doch om dat te stijf koelde/ en dorsten haer inden bocht niet begeven/ maer setten haer kours recht naer Aruba, daer mede gheen Schepen vonden/ ende bleven weghen 't harde weder daer twee nachten legghen: hadden de Monges besichticht/ maer weghen 't harde dijsich weder de mondt van Maracaibo niet konnen ontdecken; lieten het wegen de harde stroom om de West naer Hispaniola over-staen/ op welcke den vierden October vervielen/ twaelf mijlen by Westen Cabo de Lobos; hielen daer tot den achtsten/ ende alsoo saghen dat weghen de harde stroom om de Oost niet en konden winnen/ soo resolveerden by Noorden Hispaniola om te lopen. Den achthienden settent voor de dry Rievieren achter Tortuga, ende versagen haer van water ende brandt-hout/ ende avanceerden voorts soo met slagh-boegen/ dat den eersten November boven Hispaniola quamen ende Mona in 't ghesicht hadden: van waer voorts naer Curacao waren ghekommen. In 't midden van dese maendt wierdt den Equipagie-Meester met het nieuwe Boot ghesonden om kleyn Curacao te besichtighen. Vonden dat 't selve gheen mijl inde lenghte ende ontrent anderhalf musquet-scheut inde breedte hadde; aen de Zuydt-West-hoeck was goede reede op vijf/ seven/ elf ende twaelf vadem voor thien of twaelf Schepen; is aen de Zee-kant hoogher als in 't midden/ den om-gangh rudsich/ beset met sommighe wilde Vijge-boomen; in 't midden sandighe aerde met Petrocelie de Mar bewassen. Was bedeckt met een ontallijck ghetal van Meeuwen: naer apparentie houden haer in 't saisoen daer mede Zee-Schildt-padden: overvloet van Visch en vernamen daer niet. De Ruyters vonden aen de West-zijde van Curacao verre achter Ascension een Canoe over de acht-en-twintich voet langh en ses voet wijdt/ ende daer by een Booghe ende ettelijcke Pijlen: wachten een wijl op 't volck/ dan die niet vernemende/ verbranden de Canoe ende boodtschapten haer weder-varen aen den Directeur; de welcke hier uyt wel siende datter vyandt op 't Eylandt was: dede twee Indianen vatten: welcker eene verklaerde uyt een Indiaen Juan Mestiso op de wegh van Hato ghehoort te hebben/ dat die Canoe met acht Indianen was ghekommen om meer Inwoonderen wegh te voeren/ ende een van ons volck te verrasschen: ende dat hier al veerthien daghen was gheweest. Den ouden Indiaen Juan Mestiso quam oock voor den dagh/ die verklaerde met sijn Broeder by de onse te willen blijven; datse nevens andere ses (waer onder was de Caçique Don Pedro ende de oude Piloot) over veerthien dagen ghescheyden waren van Comarebo: ende hier ghekommen om Bestiael te vervoeren naer de vaste Custe: doch naerder ondervraeght zijnde/ bekende dat ghekommen waren om Menschen wegh te voeren. De Commandeur wierdt uyt-ghesonden om dit volck te soecken/ doch konden die niet attraperen. Den dry-en-twin-

Anno 1635.

Anno 1635. twintighsten voer het Jacht de Swaluwe ende de Boot met den Equipagie-Meester / nevens de Lieutenant met dertich vier-roers over naer de vaste Custe / om te bespieden offer eenighe Schepen op de Reede van Coro gheset laghen. Den Directeur dede een anderen tocht om dese Indianen op te soecken/ doch vonden wel voet-stappen / maer 't volck selfs konden niet bejagen. Den acht-en-twintighsten arriveerde 't Jacht de Brack, d'welck nevens Swol den vijfden December weder t'zeyl gingh. Den sevenden / achtsten / neghenden ende thienden hadden een gheſtadighe windt uyt den Westen / dierghelijcke sy noch noyt en hadden ghehadt: soo dat men van daer de Caribise Eylanden tusschen twee halsen hadde konnen bezeylen. Den derthienden keerden de Swaluwe weder; inde bocht van Coro hadden geen Schepen ghevonden/ dan aen de Cabo S[t] Roman een Berck ontmoet / daer sy met het Jacht niet konnende by-kommen / de Boot met alle de Soldaten naer toe sonden / die de selve voort meynende te enteren / by tseventich of tachtich Soldaten dieder op waren soo wierden ontfanghen / datse met verlies van twee dooden haer moesten retireren. Aen Aruba bequamen een Passaet-Barcxken met neghen ghevanghens: uyt de welcke verstonden aen-gaende de toe-rustinghe vande vyandt teghen het Eylandt: dat men in Augusti voorleden te Caraques verwacht hadde ses Galleonen / by de welcke sich hadden te voeghen dry hondert Soldaten / (die daer waren aen-ghenomen) om dit Eylandt te bemachtigen; dan dat de Galleonen niet kommende/ dit volck tot op hondert naer verlopen waren; ende dat men ontrent twee maenden gheleden handelde om die op Bonayre te setten / op dat daer middel mochten hebben om te leven/ de wijl de schaerſheyt van Vivres weghen de groote drooghte van dry achter een volghende jaren inde gantsche Provincie van Venezuela extraordinaris was. Dit Bootjen en hadde die vier daghen gheen Weste windt vernomen / maer Noorderlijck ghehadt: soo dat die windt niet verre moest gelopen hebben. Den twee-en-twintighsten wierdt de Swaluwe weder uyt-ghesonden / om een Haven ghenaemt Puerto Cabello, even by Oosten Golfo Triste gheleghen / te besichtighen. Het Fortjen op den Bergh volmaeckt zijnde, wierdt het Quartier gheraseert / ende 't overighe volck naer de Punt ghetransporteert. De gheschiedenissen op ende ontrent Curacao dus mede ghevolght hebbende tot het eynde van 't jaer; sullen nu kommen tot eenighe exployten ter Zee: ende voor eerst de reyse van den Manhaften Capiteyn Cornelis Cornelisz. Jol alias Houte-been, ghebooren tot Schevelinghen.

Dese scheyde uyt Texel den vijf-en-twintighsten Decembris des voorleden jaers: ende naer dat aen het Eylandt Barbados den acht-en-twintighsten Januarij deses jaers hadde aen-geweest/ quam langhs Isla Blanca ende Bonayre den twee-en-twintighsten te Curacao, ende vondt aldaer het Jacht de Bracke.

Martius. Den derden Martij gingh met de Brack weder van Curacao t'zeyl / ende quamen te samen den sesten achter Isla de Vaca te reede; alwaer eenighe dagen verversten / ende vertrocken weder den elfden / liepen voor-by de Cabo Tiburon, alwaer het Schip Domburgh vonden met sijn dry Zeylen. Van daer weder t'zeyl ghegaen zijnde / is met de Brack ghelopen inde Haven S[t] Jago de Cuba: de Wacht siende dat sy soo stout in-liepen / ende elck een Burgoensche Vlagge lieten waeyen /meenden dat het Spaensche Schepen waren/ ende wesen haer de wegh. Een weynich binnen zijnde / quam haer een Canoe aen boordt met Cassavi, daer twee Portugesen in waren die sy ghevanghen hielden/ ende zeylden voorts naer de Vlecke / daer een kleyn Fortjen by leght met vijf stucken gheschuts; lieten daer 't ancker vallen een musquet-scheut van 't Fortjen: de Spaensche Capiteyn quam in een Bercxken met twee ofte dry musquettiers naer haer boordt/maer wat naerder kommende/ ende merckende datse Hollanders

ders waren/ roepden weder af; doch de Boot vande Brack onderschepte haer/ ende alsoo haer niet wilden over-geven / wierden daer vijf of ses scheuten met musquetten ghedaen uyt de Brack, ende de Capiteyn gheraeckt / soo dat stracx stierf / ende de andere gaven haer ghevanghen: schoten voorts met canon op het Fortjen; ende roeyden met de Boots naer seven Fregatten die onder het Fortjen laghen, vonden die ledich ende aen de grondt; soo datter maer eenighe Menoken Tabac ende weynighe Pottisen Sieroop uyt haelden: die van het Fortjen schoten mede/ doch en deden gheen schade; ende de onse hielden op met schieten / om dat daer mede geen voordeel konden doen: 's avondts sonden aen de Gouverneur om te vraghen ofte de ghevangens wilde lossen / doch en wilde nerghens toe verstaen. Voeren weder naer de Fregatten om die in brandt te steken / doch die van 't landt schoten soo vreeslijck met musquetten datter niet konden aen kommen; soo dat weder zeyl maeckten om uyt te lopen. Het inkommen van dese Haven is twee Scheeps lenghten wijdt / dry vadem ende een half diep / steeck-grondt; by het Fortjen isse wel een canon-scheut wijdt; daer staet een Suycker-Molen recht over 't Fortjen. Den sesthienden Martij buyten kommende / saghen een Zeyl te loef-waert / daer sy naer toe hielden; ende alsoo sich in een kleyn Bayken salveerde / soo sondender de Boot naer toe; bevonden het een Schildt-padt-vangher te wesen / ende het volck daer van ghevlucht / soo dat de Barcke verbranden. 'S anderdaeghs setten hare kours naer de Havana. Den vier-en-twintighsten begonnen voor de Havana te kruyssen; ende naer weynighe daghen namen een Scheepken met Schildt-padden / welck sy inde grondt hackten. Bevonden daer naer de stroom soo hardt om de Oost te gaen / ende de windt soo kalm / dat groot ghevaer liepen 't Canael van Bahama uyt te drijven; wesweghen het setten by de Caios van St Pedro onder een kleyn Eylandeken. Den sesten Aprilis 's avondts saghen een Zeyl tusschen de Eylanden in een Baye lopen; daer met de Boot naer toe porden / ende was een Schildt-padt-vangher / welcke sy lieten varen. Des anderendaeghs zeylden soo dicht voor-by de Havana dat het Casteel konden sien: ende passeerden den neghenden Porto de Cavannes. Deden haer beste om langhs de Cabo St Anton weder om de Oost te kommen; soo dat den achtsten May quamen ontrent Punto Negrillo op 't Eylandt Jamaica, ende settent daer in een Baye; ende aen landt varende / vonden daer versch Water / Oragnie-appelen ende Limoenen. Den derthienden daer weder aen landt varende / wierden eenighe Spagnaerden ghewaer / die uyt het Bosch quamen ende met musquetten naer ons volck schoten; dan de Boot daer naer met wapenen aen landt kommende / en vonden niemandt. Den vijfthienden ginghen van daer weder t'zeyl; ende den seventhienden saghen de Viuoras, zijnde dry kleyne Eylandekens; sy zeylden tusschen de twee Oostelijckste deur / legghen een derdendeel-mijls van een. Den twee-en-twintighsten begonnen voor ende ontrent Cartagena te kruyssen; vonden daer Pieter Jansz. Domburgh met sijn Schip ende Jacht. Den acht-en-twintighsten nam Capiteyn Jol een Barcke/ gheladen met Maiz, kommende van Tolu, vondt daer in een kiste Suycker/ ende liep daer mede soo dicht voor-by Cartagena, dat de Stadt perfeckt sagen. Eenighe dagen daer naer hadden gheen rescontre/ noch en sagen gheen Schepen voor den veerthienden Junij, doen hadden weder jacht op twee Schepen/ van welcke het eene sich salveerde binnen de Haven / ende het andere ontdonckerde haer. Des anderendaeghs sach hy vier Zeylen van Cartagena op haer af-kommen; vondt Domburgh met sijn Schip ende Jacht aen het Eylandt Zamba; de welcke sijn ancker lichte / ende hielen t'samen den gantschen nacht by met kleyn zeyl: den sesthienden sagen de voorseyde Schepen weder ontrent anderhalf mijl van haer: de onse hielen t'Zee-waert / dan alsoo het stil was/

Anno 1635.

Aprilis.

Mayus.

Junius.

Anno 1635. quamen de Spaensche haer heel naer / ende waren alle vier 's middaghs dicht by : soo dat de onse de Vice-Ammirael aen boordt leyden / ende schoten hem sijn focke-mast ende boegh-spriet over boordt / en lieten hem soo legghen : daer-entusschen was den Ammirael oock dicht by ghekommen ; doch een laeghe van ons gheschut in-ghekreghen hebbende / liep met twee Fregatten wegh / ende alsoo den avondt aen quam / hielen sy op van jaghen : de Vice-Ammirael dit siende / wierp een witte Vlagghe uyt / soo dat de onse met de Boot daer aen roeyden : bevonden daer op te wesen hondert en vijftich Zielen / meest Soldaten ; hadden twaelf of derthien dooden / ende wel veerthien ghequetste : was maer ghemonteert met ses stucken : liepen voorts met hem onder Zamba ; alwaer des anderendaeghs setten ; ende alsoo uyt een Nederlander / die onder de ghevanghens was / verstonden datter in Cartagena eenige Hollandtsche ghevanghens waren / soo sonden de Paep naer de Gouverneur van Cartagena toe / versoeckende dat de selve soude los laten / ghelijck sy sijne ghevangens souden doen : namen voorts de stucken ende wat dienen konde van 't Schip ; setten alle 't volck aen landt ende lieten die vry gaen / uyt-ghenomen de Vice-Ammirael Juan Moncoy Bilbao ende een Sergeant ; ende verbranden 't Spaensch Schip : den twintighsten 's avondts quam de Paep weder / bracht twee ghevangens / nevens eenige verversinge van Hoenders ende Oragnie-appelen. Maeckten 's anderdaeghs weder zeyl / ende liepen beneden Cartagena , om te sien watter inde Golfo van Darien te doen was. Settent den acht-en-twintighsten by het Eylandt Sr Bernardo, ende sonden haer Boot uyt om tusschen de Eylandekens uyt te sien offer eenighe Schepen laghen. Het Boot quam 's anderendaeghs weder / ende bracht een Bercke op daerse in dat quartier Maiz mede vervoeren : Capiteyn Jol 't selve bequaem siende / leyde daer twee stucken op / ende stelde daer sesthien man op ; ende stierde die uyt om tusschen de Eylanden te snuffelen : hadden al des anderendaeghs een ander Mais-Bercke bekommen / de welcke op-brachten : ende alsoo bevonden dat dese beter zeylde als de eerste / soo behielden die / maeckten se toe / ende lieten de ander varen. Den eersten Julij lichten weder 't ancker beyde 't Jacht den Otter ende de ghemande Bercke : die van 't Jacht saghen korts daer naer twee Zeylen die op haer af quamen / hadden ondertusschen jacht op een ander Zeylrjen / welck ghenomen hebbende / bevonden een Schildt-padt-vangher te wesen / ende lieten hem lopen. De andere twee vermerckten te wesen den Ammirael van Cartagena, met sijne Jacht ; alsoo het lichte maen was bleven daer by legghen. 'S anderendaeghs 's morghens quamen soo dicht by den anderen / dat met stucken den anderen besochten / dan alsoo den Ammirael de onse niet en sochte / ende beter zeylde / geraeckte weder buyten scheuts : de onse gheraeckte weder 's middaghs dicht by hem / ende schoot hem eenige scheuten onder water / soo dat met sijn Jacht door liep : 's avondts quam de ghemande Bercke weder by hem / hadde een Bercke met Hout gheladen aen de wal ghejaeght / 't volck daer uyt ghenomen / ende het Scheepken inde grondt ghehackt. Den vierden onder Zamba legghende / saghen de Spaensche Vloote / sterck seventhien Zeylen / haer kours stellende naer Cartagena : ende alsoo het hoogh tijdt was 't Jacht den Otter te kiel halen / soo deden haer beste om op te kommen aen Curacao ; gheraeckten den twaelfden by Bahia Honda : doch de windt ende stroom was haer soo teghen dat weynich vorderden ; soo dat te rade wierden over te steken naer Hispaniola. Scheyden den achthienden van de vaste Custe ; ende vervielen den twintighsten op Hispaniola ontrent 't Eylandeken Alto Velo ; saghen wel dat qualijck mogelijck was verder om de Oost te winnen / soo resolveerden sich te begeven achter Isla de Vaca ; alwaer des anderendaeghs setten / ende liepen voorts inde saute Rievier : vonden daer een seer bequame plaetse om 't Jacht kiel te halen /

Julius.

want

want konden 't Jacht soo naer aen de wal brenghen / dat men van 't boordt op 't landt konde stappen: soo dat het Jacht daer bequaemlijck kiel haelden. Anno 1635.
Quamen van daer inde Vlaminghs-Baye; haelden daer water / ende ginghen op 't groote Eylandt Hispaniola jagen: daer de maendt van Julius voorts mede om-brochten. Den eersten Augusti zeylden aen Isla de Vaca, begroeven daer Augustus.
hare Canoe ende gingen weder t'zeyl. Den sesten quamen weder aen de vaste Custe / veroverden daer een Fregatte kommende van Maicaire, ghéladen met Cacao, daer eenighe Passagiers op waren / bequamen daer uyt seven of acht pondt Silvers / ende eenighe Spaensche Vellekens: ende lieten 't Scheepken weder varen. Den achtsten 's morghens ontrent neghen uyren ghekommen zijnde by Punto de Canoa ontrent Cartagena, ghemoeten daer des Koninghs Jacht kommende van 't Eylandt Margarita, op-hebbende neghenthien metale stucken / ende wel twee hondert man / sloeghen daer teghen tot 's middaghs ten twaelf uyren: doen sprongh haer windtveringh-stuck aen stier-boordt / waer door 't Jacht seer wierdt beschadicht / ende dry van 't volck seer wierden ghequetst: terwijlen sy doende waren met toe te sien offer oock brandt in het Jacht was / soo gheraeckten des Koninghs Jacht voor-uyt: maer een kleyn-der Scheepken / welck by hem was / niet soo wel zeylende / wierdt by ons Jacht ghenomen: bequamen in dit ghevecht twee dooden ende ses of seven ghequetste: dit Scheepken hadt wel tsestich man op / ende daer onder thien Koninghs Soldaten; was ghéladen met achthien hondert Huyden / vier duy-sent dry hondert pondt Salsaparilla, ende vier duysent acht hondert pondt Ta-bac. Liepen daer mede naer over toe / ende setten den derthienden de ghevan-ghens aen het Eylandt Jamaica, by Oosten Punto Negrillo. Den twintigh-sten quamen by Cabo Tiburon op de Reede / ende losten daer het veroverde Scheepken: 't welck in 't begin van September aen brandt staecken / ende September.
ginghen weder t'zeyl. Den vijfthienden namen een Fregat kommende van St Jago de Cuba, daer maer een kiste Suyckers in vonden / ende voorts Saut. Porden voorts naer de Havana; ende gheraeckten den neghenthienden daer ontrent slaeghs teghen den Ammirael van Cartagena, meest ghéladen met Tabac; waren met hem doende van 's morghens ten acht uyren tot ten dry uyren naer-middaghs: doen gaf het den Ammirael op / naer dat tot sinckens toe door-naghelt was; daer waren by ende over de twee hondert mannen op gheweest / hadden vijf-en-twintich dooden ende seer vele ghequetste; de onse hadden gheen dooden / maer eenighe ghequetste: namen daer uyt hondert en veertich canaisters met Tabac / dry-en-tseventich baren Kopers / negen kassen Indigo, ende ses of seven duysent stucken van achten boven 't gene by 't Bootsvolck ghebuyt was; ende gheen meer goederen konnende berghen / lieten het Schip drijven / ende stelden haer kours naer 't Vaderlandt toe. Den vijf-en-twintighsten October saghen Enghelandts-eynde; daer quam 's nachts een October.
Duynkercker naer haer toe / dan siende dat hem in-wachten / gingh weder deur. Van den acht-en-twintighsten gheraeckten onder seven Duynkerc-kers / waer onder was den Ammirael Colaert; by de welcke naer eenich ghe-vecht wierden ghenomen / ende den tweeden November tot Duynkercken op- November.
ghebracht. Dus wierdt dit kostelijck Jacht / naer dat soo vele schade aen de Spaensche hadde ghedaen / ende soo veel ghevaers uyt-ghestaen / in 't ghesicht van 't Vaderlandt ghenomen. 'T volck was quartier belooft / doch wierden even-wel ghevanghen ghehouden / ende niet dan veel maenden daer naer door generale wisselinghe van weder-zijdts ontslaghen.

'Tvoorleden jaer hebben wy Lucas Pietersz Rave met 't Jacht Tamarica ende sijn by-hebbende Prinsen ghelaten op de Custe van Africa, op de hooghde van ontrent de twaelf graden by Zuyden de Linie: sullen nu sijn reyse vervolghen.

 In

Anno 1635. Januarius. In 't begin van Januarius waren besich met verversinghe vande Swarten te ruylen / bequamen eenighe Hoenders / Bananas ende Bacoves: ende haer ghe-schut ghenomen hebbende van de Vlas-blom, sonden de selve den neghenden wegh naer Pernambuco. 'S anderdaeghs ginghen mede t'zeyl; ende quamen den elfden weder te setten achter een leeghe neder-gaende hoeck; ginghen daer met ghewapent volck aen landt; ende vonden nevens de Bosschagie / aen de Zuydt-zijde van de Baye gheleghen / een schoone af-wateringhe; waren hier op de hooghde van elf graden ende elf minuten; maeckten hier Tamarica ende den Ever schoon. Den sesthienden ginghen t'zeyl naer 't Noorden: 's ander-daeghs quamen ten ancker om eenen hoogen steylen hoeck / sagen veel Swar-ten op de strandt / vande welcke Beesten / Hoenders en andere verversinghe ruylden. Dese Baye leght op thien graden ende ses-en-dertich minuten. Den neghenthienden naer-middach werden een Zeyl in Zee ghewaer boven windt van haer; soo dat niet voor 's avondts zeyl maeckten / ende deden haer best om de Zuydt te winnen; namen 't selve 's anderendaeghs / dan was maer een oudt Barcxken daer weynich Wijn in vonden: quam van Loanda ende wilde naer Benguela; sleypten 't selve mede naer de voorseyde Baye / namen de Wijn over ende sloopten 't Barcxken tot brandt-hout. Maeckten daer naer vriendtschap met de Capiteyn van dese Swarten / hadde maer een handt; ende seyde vyandt te wesen van de Portugesen: beroemde veel Oliphanten te hebben binnens Landts. Ons volck noemden dese de Hoenderen-Baye, om datter sulcken overvloet van Hoenders bequamen. Den seven-en-twintighsten verzeylden het om de Noordt naer Cabo Ledo toe. 'S anderendaeghs namen weder een Bercxken kommende van Loanda, gheladen met ses pijpen Wijn ende wey-nich stuck-goederen; daer waren maer twee Portugesen op ende seven of acht Swarte. Den dertighsten tegen de middach quamen aen Cabo Ledo ten anc-ker; is een breede hooghe hoeck / heel swart / ende staet boven op 't landt om de Zuydt langhs heen een reghel Boomen van eender hooghde ghelijck als of daer gheplant waren; leght op de neghen graden en veertich minuten Zuyder breedte. 'S anderendaeghs ontlosten het Prijsken; ende saghen weder een

Februarius. Zeyl welck haer ontdonckerde. Den tweeden Februarij saghen weder twee Zeylen / van welcke het eene des nachts namen; was een Schip kommende van Viana, ghenaemt Nossa Sennora do Carmo; hadt Wijn gheladen aen Sta Cruz, ende wilde naer Loanda; daer waren twee-en-twintich Portuge-sen op ende acht musquetten. Liepen daer mede onder Cabo Ledo ten ancker; ende alsoo het een heel bequaem Scheepken oordeelden / soo stelden daer voor Schipper op Claes Ariensz. Vrancke, nevens een Stier-man ende noch ses man: ende noemden 't Scheepken Angola. Den thienden ginghen met haer vier Zeylen van Cabo Ledo t'zeyl het naer de Noordt / ende een Rieviere ghenaemt Rio Quanso ofte Coanza, om dat de Portugesen haer seyden dat-ter versch water was te bekommen: doch daer kommende / bevonden dat het de heele mondt over brande / soo dat men daer niet tot sijn wil in ofte uyt kan kommen. Versonden het Bercxken den acht-en-twintighsten Januarij verovert naer Guinea, ende setten hare ghevanghens aen landt. Den veer-thienden settent op de hooghde van neghen graden; ende bleven daer legghen tot den neghenthienden; sagen doen vier Zeylen in Zee / daer sy naer toe hiel-den; dan daer naer ghewaer werdende dat het kloecker Schepen waren als sy / soo saghen wel dat niet gheraden was de selve aen te tasten / maer deden alle mogelijcke vlijt die te ontgaen: den Ever daer-en-tusschen / die wat te verre gheengageert was / sloegh mannelijcken teghen een vande selve / dan meerder macht ende geen ontset kommende / moste swichten / ende bleef inde loop. De andere stelden haer kours naer de Rievier van Congo, ende quamen daer den

vier-

vier-en-twintighsten ten ancker; 's anderendaeghs voeren de Rieviere op tot dat het water by 't Schip versch was. Hadden daer naer eenighe communicatie met den Grave van Sonho: ende naer dat wel van water waren voorsien; verzeylden van daer naer de bocht van Cabindo den thienden Martij, ende quamen daer des anderendaeghs / ende ruylden daer eenighe ververfinghe voor 't volck / welck inde Rieviere van Congo vry wat sieckelijck was gheworden. Ende scheyden eyndelijck den achthienden vande Custe van Africa, ende staken over naer Brasil, waer beyde Tamarica ende Angola wel arriveerden. Heb dese reyse alleen verhaelt / op dat men soude verstaen wat quaedt men met een kleyne macht de vyandt doen kan / als men de occasien wel weet waer te nemen. Anno 1635. Martius.

In October deses jaers wierdt oock weder uyt-ghesonden Capiteyn Abraham Roosendael met 't Jacht de Brack: scheyde uyt Texel den vierden October; ende passeerde de Barbados den achthienden November: ende quamen den dry-en-twintighsten ontrent de Margarita: des anderendaeghs 's morghens waren recht voor de Baye van Morro Negro, ende hielden daer naer toe: daer lagh een Spaensch Schip teghen de wal ghekort/ welck sy meynden van daer te halen; doch bevonden dat sijn gheschut aen landt hadde ghebracht/ ende dry stucken op een Baterije ghestelt met de welcke naer de onse schoten: ende alsoo naerder kommende tot op vierdehalf vadem waters / merckten dat 't selve Schip ledich was / ende weghen de Baterije seer ghevaerlijck af te halen / soo wenden het weder vande wal / ende liepen tusschen het Eylandeken (welck inde selve Baye leght) ende den naesten hoeck deur naer Pueblo de la Mar op 't Eylandt Margarita; sagen daer vijf Passaet-Bercken onder de wal/ die mede tegen de wal aen-haelden recht nevens het Dorp/ hadden (soo het scheen) daer twee vastigheden / een by Oosten ende een by Westen de Huysen: namen van daer hunne kours boven Punta S[t] Pedro; welcken hoeck men moet schouwen om dat heel vlack is; ende even by Westen den hoeck laghen menichte van Huysen/ doch sagen gheen volck: zeylden van daer voorts langhs de wal naer Porto Magno, welcken hoeck men mede moet mijden; men kan niet te min daer bequaemlijck om-looden op vijf / ses ende seven vademen: dese Porto is een schoone Haven / de welcke men om de Oost soo verre kan in-lopen / dat men voor een Zuyde windt beschut leght. Van daer liepen naer Porto de Mosquitos, welckes Oost-hoeck heel vlack is / ende streckt sich verre om de West. Alsoo hier gheen vaer-tuygh en vernamen hielden voorts naer 't West-eynde van 't Eylandt / maer alsoo te laet wierde / ende het Westelijckste punt noch twee mijlen Noordt-Noordt-West van haer hadden / soo stelden hare kours Zuydt-West ten Westen / ende naer datter vier glasen in 't tweede quartier uyt waren / leydent met een zeyl om de Noordt. Des anderendaeghs bevonden haer vier mijlen buyten 's landts/ ende hadden het hooghe landt van Margarita Noordt-Oost van haer; 't landt daer onder waren was ghebroken en vol Eylanden / recht nevens een groote Baye; welcke was Commenagot; dese plaetse leght vanden Noordt-Oost ten Noorden ende Zuydt-West ten Zuyden hoeck van Margarita twaelf of derthien mijlen: 's middaghs thien graden ende sesthien minuten hooghde. Stelden haer kours voorts Noordt-West ten Westen; in 't laeste van 't eerste quartier passeerden noch een hooghen hoeck/ ende saghen 't landt van Cabo Caldera. Den ses-en-twintighsten hadden Cabo Caldera Zuydt-West ten Zuyden ontrent anderhalf mijle / dese vertoont haer aen 't Oost-eynde steyl ende rondt af / meest eenparich ghehackelt tot Cabo de Juan Branco, alwaer 't landt by Westen heel hoogh is: twee mijlen vande wal konden gheen grondt werpen; dese Cabo leght verscheyden van 't Noorderlijckste Eylandt West-Noordt-West wel soo Westelijck ontrent October. November.

Anno 1635. vijfthien of sesthien mijlen. De witte klippe leght van den hoeck vande Cabo Noordt ten Westen ontrent dry mijlen / is tamelijck hoogh / ende heel wit; op de middach hadden de Cabo Zuydt-Oost ten Oosten vijf mijlen; ende breedte thien graden ende veertich minuten: de Cabo Juan Branco loopt met een scharpe punt tot om-leegh aen 't water; alwaer 't landt ontvalt langhs 't hooghe landt van Caraques. Op den avondt hadden Caraques Zuydt-West ten Zuyden een mijle / ende is gheleghen inde Valleye recht teghen het hooghste van 't gheberghte / van daer begint het landt hem weder te verleggen om de West / ende men heeft daer voor-uyt een vlacken uyt-stekenden hoeck / die sich van verre verthoont als een Eylandeken: alsoo het doncker wierdt soo setten haer kours Noordt-Noordt-West. 'S anderendaeghs 's morghens hadden den Oost-hoeck van Isla de Aues op zijde / ende 's middaghs de hooghde van elf graden ende vier-en-vijftich minuten; soo dat de Zuydt-kant van dit Eylandeken leght op de twaelf graden. Den acht-en-twintighsten quamen inde Haven van Curacao; vonden daer het Schip Swol. Den vijfden December ginghen met het selve Schip weder t'zeyl; ende staken over naer Hispaniola; welck den twaelfden ghewaer wierden / ende bevonden haer inden bocht nevens het leeghe landt by Oosten 't Eylandeken Beata: ontrent ten negen uyren saghen Alto Velo; welck volghens hare rekeninge wel ses-en-twintich mijlen Oostelijcker bevonden te legghen / als inde Caerten is gheleght. Des anderendaeghs wesende naer gissinge sesthien mijlen van Alto Velo, quamen recht op de Salinas aen / ende hadden het Oostelijckste vande Salinas Noordt ten Westen van haer by de derdehalf mijle. Vonden de stroom hier hardt om de Oost / soo dat weynich vorderden. Eyndelijck soo quamen te samen den neghenthienden inde Baye achter Isla de Vaca: alwaer haer voor dees tijdt sullen laten rusten.

Jaer-

Jaerlijck Verhael
VAN DE
Verrichtinghen der Gheoctroyeerde
West-Indische Compagnie.

Kort Begrijp van het derthiende Boeck.

VErvolgh van de verrichtinghen van het Jacht *de Brack*. Ontmoeten het Schip *Swol*. Nemen een Scheepken. Noch een ledich. Een derde gheladen met Wijn. Daer naer noch een vierde. Lopen 't Canael van *Bahama* uyt, ende kommen weder by *Porto Rico*, ende korts daer aen inde Haven van *Curacao*. Kommen aen *Rio de Madalena*. Steken over naer *Hispaniola*: ende verzeylen naer *Cuba*; sien de *Croone*. Destrueren een ledich Scheepken. Sien de Vloote van *Nova Hispania*. Volghen de selve. Nemen een rijck Schip, daer het Silver uyt lossen, ende lopen daer mede naer huys. *Pieter Jansz. Domburgh* neemt een Schip van de *Honduras*, en komt daer mede naer huys. Verrichtinghen in *Brasil*. Gheleghentheyt van *Paripuera*. De vyandt maeckt een wegh om achter om te trecken. Gaet naer *Porto Calvo*. *Sigismundus van Schuppe* was daer ghekommen: welcke in tijdts retireert. De *Colonel Artichau* krijght kondtschap van des vyandts tocht: breeckt op, volght de vyandt, komt aen de Rievier *St Antonio*: destrueren 't Landt. De vyandt treckt de onse te ghemoet. De onse ghemoeten de vyandt. Chargeren op den anderen: ons volck is flaeuwhertich, doch wordt by de *Colonel* herstelt. Gheleghentheyt van de plaetse van de Bataille. Hoe beyde de Armeen stonden. Het treffen: de vyandt vlucht ende wordt gheslagen. Ghetal van dooden. De ghevangens. *Don Louis* wordt doodt gevonden. De onse trecken weder naer *Paripuera*. De *Gouverneur* komt by de *Colonel*. Examinatie vande ghevanghene: ende verklaringhe van *Hector de la Calce*. De onse laten besettinghe in *Paripuera*, ende keeren naer *Serinhain*. De vyandt beleghert onse Redoute aen *Barra Grande*. De onse

trecken

trecken daer nae toe: de vyandt verloopt; ende de Redoute wordt gheslecht. Nemen haer Winter-Quartier in *Serinhain.* Seynden acht Schepen naer de *Bahia.* Die ghemoeten twee Galeons: daer haer qualijck teghen quijten. De *Colonel Artichau* verneftelt de vyandt in *Cockau.* Krijgen dry Geestelijcke ghevangen. Werdt een Redoute ghemaeckt aen de mondt vande Rievier *Serinhain.* Arrivement van Schepen uyt 't Vaderlandt: met een Scheepken onder-wegen verovert. De vyandt valt van achteren in 't Landt, ende plondert vele Huysen: haer voornemen, Leyders ende sterckte. *Tapuyas* by ons ghekommen. Onse trecken op teghen de vyandt. Worden misleydt by valsche raporten. Kommen te *Una:* vinden daer gheen vyandt: Keeren weder naer *Serinhain.* Onse andere troupe heeft beter gheluck, slaen de vyandt: ende keeren weder aen *'t Reciff.* De Vluchtende werden vervolght. Des vyandts aenslach op *Paripuera* misluckt. Een Barcke ghenomen. De Portugesche Inwoonders worden ontwapent. De vyandt komt achter-om in *Moribeca:* dan de onse vernemende retireert weder. Den tocht naer *Porto Calvo* voor-gheslaghen. De vyandt doet nieuwe invasie; de *Colonel* treckt hem teghen: daer den *Ammirael Licht-hart* by komt. Vinden spoor vande vyandt. Kommen aen de Rievier *Capivaribi:* voort aen 't Huys van *de Barros:* vinden daer gheen vyandt. Keeren naer de *Aldeas* van *Goyana.* Kommen te *Musurepe.* Krijghen hier kondtschap vande vyandt. Treffen de selve aen by *Capivaribi:* doch was al te voren ghevlucht. De *Colonel* volght de vyandt naer *Tapeserica.* Vinden daer gheen vyandt, en trecken voorts naer *Terra Nova:* vinden de vyandt: de welcke vlucht. Treffen hem weder aen, ende slaen hem weder op de vlucht: soo dat niet meer was te volghen. De *Colonel* keert sich naer *Threcunain:* ende komt te *St Laurenzo:* laet 't volck daer, en gaet selfs naer *'t Reciff;* ende keert weder by sijn volck. Treckt naer *Pantorra.* Krijght kondtschap vande vyandt: komt te *Pantorra.* Capiteyn *vanden Brande* komt daer by hem. Krijghen een ghevanghen, ende leeren de gheleghentheyt van de vyandt; ende van *Porto Calvo.* De *Colonel* soeckt de vyandt door de Bosschen. Keerdt te rugge. Krijght een ghevangen die vele verklaert. Komt weder in *St Laurenzo.* Den Raedt maeckt een Placaet tot verhoedinghe van des vyandts in-tochten. Nieuwe gheruchten van des vyandts aenkomste. De deliberatien daer over ghevallen: ende last daer over ghegheven. Naerder kondtschap vande vyandt. De Politique Raedt *Eyssens* doot-gheslaghen. Een stercke partije uyt-ghesonden onder Capiteyn *vanden Brande.* De vyandt begint te branden. De *Colonel* seynt troupes uyt. Naerder Kondtschap vande vyandt. Ontrouw vande Portugesen. Een Schip op-ghebracht met *Negros.* Nieuwe kondtschap vande vyandt. De Fortificatien aen *St Gonsalvo* gheslecht. Een Schip ghenomen. Capiteyn *vanden Brande*

keert

keert in 't Quartier. Onse Brasilianen verstroyen *Henrico Dias*. Capiteyn *Tourlon* destrueert de *Rossas* by *Capivaribi*. Nieuwe kondtschap vande vyandt. De *Colonel* treckt op om die te soecken. De vyandt vlucht, *Rossas* bedorven ende *Corallen* verbrandt. De vyandt komt weder voor den dagh. Wordt gheslagen. Kondtschap vande vyandt. De *Colonel* gaet die soecken; dan vindt die niet. Des vyandts Mulatten verstroeyt. Brieven van de vyandt geintercipieert. Kondtschap vande vyandt. Quade gheruchten van *Garsman*. De vyandt doet op nieuws schade. Tocht van *Cornelis Cornelisz. Jol* met *Swol* ende *de Katte* ende *Brack*, tot verre in 't jaer 1637.

Lijste vande Schepen ende Jachten / dit jaer naer Pernambuc uyt de respective Cameren vertrocken.

Opt de Camer van Amsterdam.

	Schepen	lasten	metale	ysere stucken		Matrosen	Soldaten
18 Januarius	Haerlem	220	8	18		76	24.
	Sout-bergh	140	6	12		38	18.
	Sout-kas	170		12	bevracht	24	75.
	Griffoen	150		10	bevracht	24	81.
	Graeuw-peerdt	160		10	bevracht	23	82.
	Het Landt van Beloften	150		18	bevracht	14	18.
	Hope	190		14	bevracht	26	76.
25 Ditto	Campen	130	10	14		54	71.
28 Julius	Blaeuwe Leeuw	220	6	16		61	62.
	Schuppe	60	2	6		25	18.
	Sta Clara	180		20	bevracht.		
	Speel-Jacht	120	2	10	bevracht	17.	
30 Augustus	Pijn-appel	180		18	bevracht	25.	
	Water-hondt			14	bevracht	21.	
	St Pieter			10	bevracht	20.	
8 October	Abrahams Offerhande				bevracht		87.
	Jonas				bevracht		97.
25 Ditto	Zutphen	250	14	22		58	63.
	Het Hoff van Nassauw	170		12	bevracht	22	143.
	Adam en Eva	180		16	bevracht	26	154.
3 Decemb.	Eenhoorn	80	4	10		34	32.
	Brandt van Troyen	180		16	bevracht	24	93.
	Graeuw-peerdt	160		10	bevracht	23	44.
	Griffoen	150		10	bevracht	24	82.
	Sout-kas	170		12	bevracht	24	95.
	Hoop	190		14	bevracht	26	82.
	Water-hondt	170		8	bevracht	20.	

Opt de Camer van Zeelandt.

16 Februarius	Zeelandia	330	14	22	70	89.
	Goude Son	160	6	14	46	68.
	Domburgh	130	8	14	45	71.

	Schepen	lasten	metale	ysere stucken	Matrosen	Soldaten
20 Martius	Hope	140		bevracht		20.
	Middelburgh	250	6	24	78	52.
	Reghen-boghe	160	2	16	46	30.
26 Aprilis	Mout-haen	16	4		9.	
4 Mayus	Dolphijn	140		14 bevracht		20.
11 Ditto	Milde Marten			18 bevracht		36.
29 Augustus	Moriaen	150	2	14	34	25.
	W. Wouter-Kerck			12 bevracht	20	31.

Opt de Camer vande Mase.

17 Januarius	Brandt van Troyen	180		16 bevracht	24	29.
15 Februarius	Vlieghendt Hardt	110		14 bevracht	22	21.
28 Aprilis	Enghel Gabriel			bevracht		2.
Junius	Nassauw	170		bevracht		18.
3 Decemb.	Alcmaer			bevracht		60.

Opt de Camer van 't Noorder-Quartier.

18 Januarius	Vleer-muys	15	6		21.	
	Witte Valck	118		14 bevracht	23	24.
19 Septemb.	Zee-Robbe	140	2	14 bevracht	21	18.
3 Decemb.	Monnickendam	300	10	18	70	142.
	Hoope	180		14 bevracht	21	73.

Opt de Camer van Stadt en Landen.

12 Januarius	Nassauw	200	6	16	67	25.
	Gulde Leeuw	250	8	18	96	18.
	Brack	30	2	6	21	6.
29 October	Jagher	140	6	14	48	110.
19 Decemb.	Salm	160		10	20	82.

Het derthiende Boeck

Anno 1636.

EER wy voort-varen tot het verhael van 't ghene dit jaer sesthien hondert ende seson-dertich in Brasil is voor-ghevallen / soo sullen hier eerst vervolghen de reyse van 't Jacht de Brack, om de gheschiedenissen niet te verre vanden anderen te verspreyden. Op 't eynde van 't voorgaende Boeck hebben het ghelaten achter Isla de Vaca op de verversingh-plaetse. Ginghen van daer weder t'zeyl in 't begin van Januarius deses jaers; ende 't Schip Swol ontmoet hebbende; liepen te samen naer de Cabo St Anton: den vijf-en-twintighsten namen ontrent de Cabo de Corrientes een Scheepken kommende van Cartagena, ende gheladen met Saut ende ghebacken roode Steen; namen 't volck en wat haer eenichsints dienstich was / over / ende hackten het Scheepken inde grondt. Bleven daer ontrent kruyssen tot den vierden Februarij, ende verzeylden doen naer de Noordt-zijde van Cuba: den negenthienden ontrent de Havana kruyssende/

Januarius.

Februarius.

sende / kreghen twee Zeylen in 't ghesichte die daer uyt waren ghekommen; welcker een naer twee scheuten deden strijcken; doch vonden 't selve ledich: verstonden uyt het volck dat de Honduras-Vaerders al inde Havana waren aen-ghekommen / ende datter noch vier Galeonen inde selve Haven laghen / daer 't eene van veerdich wierdt ghemaeckt om op 't Jacht uyt te kommen: brochten 't Scheepken inde Baye de Matança, namen daer van 't selve eenighe nieuwe zeylen / ende 't ghene haer voorts aen-stondt / ende lietent varen. Den dry-en-twintighsten deden weder een Scheepken strijcken / quam van Cartagena, ende was gheladen met dry hondert en ses pottisen Wijn; lieten 't volck met de Boot varen; losten 't Scheepken ende hacktent inde grondt. Deden een toer naer de Cabo S[t] Anton; ende keerden in 't begin van Martius weder voor de Havana. Den neghenden joeghen een Spaensch Schip aen de wal / welck die vande Havana quamen ontsetten: twee daghen daer naer saghen ontrent Porto Marien weder een Schip / welck by Swol recht voor de Havana wierdt ghenomen: dan alsoo dese Prinsen niet veel te beduyden en hadden / ende hier in dese tijdt niet veel voor haer te doen was / soo resolveerden het Canael van Bahama uyt te lopen; den dry-en-twintighsten saghen de Martyres, ende naer dat tot op de dertich graden ende eenighe minuten af-ghesackt waren naer het Noorden / soo hadden de spoet sulcx / dat den sesthienden April weder saghen het Oost-eynde van 't Eylandt Porto Rico: ende den vier-en-twintighsten quamen inde Haven van Curacao; soo dat in een maendt tijdts van voor de Havana weder quamen aen de Caribise Eylanden. Den thienden May scheyden weder van Curacao; ende ontrent ten neghen uyren 't Eylandt Aruba in 't ghesicht krijghende / alsmede de Cabo S[t] Roman ende het Landt welcke paelt aen de bocht van Coro; bevonden dat Aruba van den Oost-hoeck eerst streckt Noordt-West ten Westen twee mijlen tot eenen ronden hooghachtigen spitsen Bergh / ende dan voorts Noordt-West ten Noorden tot aen de Zuydt-West-hoeck twee mijlen stijf: welcken hoeck sy bevonden te legghen vande Cabo S[t] Roman ontrent de sevendehalf mijlen meest Zuyden ende Noorden. De Cabo selfs is voor-aen slecht landt / ende binnen hoogh; kreghen teghen avondt twee ronde Eylandekens vande Monges in 't ghesichte. Hielden soo voorts langhs de vaste Custe naer 't Westen / soo dat den seventhienden Morro Hermoso quamen te sien; ende vernamen dat de groote Rievier Madalena een groot water doen was uyt-gevende. Vernamen hier uyt eenige ghevangens / dat de Spaensche Vloote in Cartagena noch niet en was ghekommen / 't welck haer dede resolveren sich weder op 't spoedichste te vervoegen naer de Havana; staken over naer Hispaniola, ende den dry-en-twintighsten 't selve Eylandt in 't ghesicht ghekregen hebbende ontrent twee mijlen by Westen Porto Jaquimo; quamen 's anderendaeghs achter Isla de Vaca. Den vierden Junij scheyden weder van daer; ende quamen den achthienden op de Noordt-zijde van Cuba in 't ghesicht vande Croone, welcke Zuydt ten Westen van hun lagh; kreghen aldaer dry Zeylen in 't ooghe daer sy jacht op maeckten / doch bevonden het twee Capers te wesen die een Schip by haer hadden d'welck sy ghenomen hadden; ende vernamen uyt de selve dat de Vloote van Nova Hispania inde Havana ghekommen was / sterck negen-en-twintich Zeylen. Den twintighsten kommende ontrent de Cavannas, wierden een Zeyl ghewaer welck sy naer-joeghen; doch 't selve sette ontrent een mijle by Westen Cavannas; ende 't volck vluchte met de Boot aen landt / de zeylen ende alles wat los was mede nemende: soo dat de onse daer aen-kommende / 't selve ledich vonden / kapten de touw af / ende lieten 't Schip tegen het riff aen-drijven. Den dry-en-twintighsten quamen recht voor de Havana, soo dat de Vloote van Nova Hispania daer in konden sien legghen. Bleven daer ontrent kruyssen; doch vonden sich

Anno 1636.

Martius.

Aprilis.

Mayus.

Junius.

Anno 1636. den ses-en-twintighsten by de stroom verleydt tot by de Martyres: deden haer best om weder om de Zuydt te kommen/ ende waren den acht-en-twintighsten weder ontrent de Baye de Matança. Des anderendaeghs saghen een Zeyl/ ende in 't jaghen noch een ander / de welcke haer ontsnapten ende inde Havana
Julius. liepen. Den eersten Julij hadden met op-laveren weder om de West gewonnen tot voor Porto Marien, ende hielden daer af ende aen. Den sevenden weder by de Havana ghekommen zijnde/ wierden dry Zeylen ghewaer / daer sy naer toe hielden / ende quamen de twee heel naer: doch siende dat de gantsche Vloote voorts uyt-quam / bestaende in acht-en-twintich soo groote als kleyne Schepen / die Oost ten Noorden van haer waren / merckten wel dat het daer te heet voor haer was. Den achtsten sagen weder de selve Vloote Zuydt ende Zuydt-Zuydt-West van haer; wendent Zuydt-Zuydt-Oost over / tot dat de Vloote West-Zuydt-West van haer hadden: des middaghs hadden de hooghde van vier-en-twintich graden ende acht minuten; ende liepen naer-middach weder op de Vloote aen; telden doen in alles acht-en-dertich Zeylen/ waer onder wel achthien ofte twintich seer kloecke Schepen waren; ende stierden soo dat des avondts ontrent twee mijlen te loef-waert vande Vloote waren. Des anderendaeghs wendent weder met de Vloote om de Noordt ende dan weder om de Zuydt tot den dagh; ende saghen dat de Vloote doen Noordt ten Westen ende Noordt-Noordt-West van haer was/ uytgenomen dry Schepen/ soo dat haer beste deden om een der selver vande Vloote af te snijden; ende wat naerder kommende/ soo hielden het op een der selver draghende: dan de selve een scheut schietende / wendent vier van de achterste Galleons naer ons Jacht toe / ende daer naer noch by-naer de gantsche Vloote / soo dat de onse mosten by-steken; ende naer dat dit Schip weder by de Galleons was ghekommen / soo wenden de gantsche Vloote ende gingh weder haren kours; de onse geraeckten ondertusschen twee of dry mijlen achter / doch wendent weder naer de Vloote toe; soo dat die den thienden weder saghen Zuyden van haer: deden haer beste om de loef van die te winnen/ ende hielden al over ende weder om niet in 't ghesicht te kommen. Den elfden 's morgens bevonden dat eenighe van de Spaensche Schepen Zuyden / eenighe West ende sommighe oock Oost van haer waren: weshalven de Capiteyn ende Officieren resolveerden/ soo haest als sy een van de lij-waerste Schepen souden konnen bezeylen / naer de Vloote toe te wenden / ende haer best te doen om een uyt den hoop wegh te rucken. Wendent ontrent dry glasen inden avondt/ doch en konden geen bezeylen/ maer quamen wel heel naer: ondertusschen gingh de Mane onder / soo dat de Schepen niet meer en konden sien/ ende genootsaeckt waren op des Spaenschen Ammiraels vyer aen te gaen: de vyandts Schepen hielen haer 's nachts heel dicht by den anderen; ende de onse wendent tegen den dagh weder vande Vloote af. 'S anderdaeghs 's morghens ontrent anderhalf mijle achter-uyt zijnde/ leydent weder met haer over; waren 's middaghs op neghen-en-twintich graden. Naer de middach werden de onse ghewaer / dat twee Galeons haer in-wachten / soo dat sy by staecken / ende de Galeons dit siende / volghden weder haer kours. Onse Capiteyn wel merckende dat voor hem gheen kanse was om yets op dese Vloote te doen / nam voor de selve te verlaten / ende sich op 't spoedichste naer Porto Rico te begeven/ ende te passen op 't Schip welck aldaer ontrent die tijdt hadde te kommen / met de betalinghe voor des Koninghs Soldaten. Deswegghen dan haer kours veranderden / ende ginghen Oost ten Zuyden aen met een West-Zuydt-Weste windt. Sagen noch een dagh of twee de Spaensche Vloote van verre; ende maeckten oock jacht op dry Zeylen / de welcke haer met de nacht ontdonckerden. Eyndelijck den twee-en-twintighsten/ de windt West zijnde/ kreghen een Zeyl in 't ghesichte in 't Westen van haer/ daer date-

lijck

lijck naer toe porden met zeylen en roeyen haer soo spoedende / dat 't selve op de middach perfeckt konden verkennen / ende teghen avondt waren op een half mijle by hem ; ende hoe-wel hy eens ofte twee-maels over en weder leyde / soo hielden hem niet te min in 't ghesichte / ende konden hem naer 't verloop van het eerste quartier met haer canon bereycken ; schoten eenighe scheuten / doch hy en wilde niet strijcken ; ondertusschen sprongh in 't Jacht een vande stucken / welck een man doot sloegh ende vier of vijf swaerlijck quetste / soo dat dien nacht voorts by een bleven drijven. 'S anderdaeghs 's morghens wendent de onse weder tegen hem aen / ende als nu dicht by quamen / soo smeet hy een Vrede-Vaentjen uyt / versocht dat men op-houden soude van schieten / setten haer Boot uyt ende quamen aen boordt : bekenden dat naer Porto Rico wilden / ende dat in hadden een-en-veertich kaskens met ses-en-tachtich duysent Realen van achten / tot betalinge van des Koninghs Soldaten op 't selve Eylandt : de onse sonder tijdt te verliesen maeckten haer meester van 't Schip / haelden vijftich van de Spaensche over / ende korts daer naer 't voorseyde Gelt ende watter noch voor handen was. Op den avondt hun overladen vindende met soo vele ghevanghens / ende daer by 't volck van 't Jacht in ses-en-dertich uyren weynich gherust hebbende / en vonden niet gheraden 's vyandts volck langher aen boordt te houden / ofte haer volck over twee Schepen te verdeelen : maer haer ghenoeghende met den buyt / brochten de Spagnaerden weder aen haer Schip ende lietense varen. Ende sy keerden op 't spoedichste naer het Vaderlandt / ende arriveerden in Texel den twee-en-twintighsten Augusti ; mede brenghende de voorseyde ses-en-tachtich duysent Realen van achten / een Silvere Service / ende ses hondert Spaensche Vellekens. By-naer ontrent de selve tijdt dat dese Jacht weder quam in 't Vaderlandt / soo nam Pieter Jansz. Domburgh met 't Jacht den Witten Hasewindt (naer dat te voren hier en daer verscheyden Barcken ende Scheepkens hadde gedestrueert) ontrent de Cabo St Anton een Scheepken kommende uyt de Honduras, gheladen met twee hondert en seven-en-dertich kassen soo Indigo als Cochenilla, ende quam daer mede naer 't Vaderlandt / alwaer den tweeden November arriveerde / naer dat verscheyden sware stormen hadde uyt-ghestaen / ende groot ghevaer gelopen hadde om te versuppen. Wy sullen nu de Zee verlaten / ende keeren tot de conqueste van Brasil, ende voorder verhalen wat sich aldaer desen lopende jare sesthien hondert ses-en-dertich heeft toe-ghedraghen.

Anno 1636.

Augustus.

In 't voorgaende Boeck ende jaer hebben wy de Colonel Artichau ghelaten in sijn Quartier ontrent Paripuera, ende de vyandt (doch de onse gansch onbewust) besich met een nieuwe wegh / om daer door achter-om in 't Landt te kommen / sonder de onse te ghemoeten. Sullen nu vorder verhalen wat hier op ghevolght is / doch al voren een weynich segghen vande gheleghentheyt van Paripuera ende de Wercken aldaer by de onse ghemaeckt. Ghelijck voor desen hebben aen-gheroert / soo is het Rievierken Paripuera ghelegen vijf mijlen ofte daer ontrent by Noorden Punta de Jaragoa, daer des vyandts secours was ghelandt: by Zuyden dese Punt leggen de Alagoas del Norte ende del Sur, de welcke van den anderen verdeelt zijn door een neck hoogh landts ende eenighe kleyne Eylandekens / van de welcke 't grootste op de Barra d'Alagoas is legghende : een weynich verder naer 't Zuyden is Porto Frances binnen de reciffen / ende daer nae noch Zuydelijcker Rio St Miguel. Inde Alagoa del Norte kommen uyt het binnen-landt twee Rievierkens / daer van de eene ghenaemt werdt Caratuba, ende op beyde legghen dry Suycker-Molens : in welcker eene / toe-behoorende Sebastiaen Dias, ende leggende recht tegen-over St Gonsalvo Velho, de vyandt ettelijcke Compagnien hieldt legghen. Tusschen de Punta de Jaragoa ende 't Rievierken Paripuera zijn noch dry Rievierkens / doch

Anno 1636.

van kleynder weerde. Het Rievierken Paripuera is mede niet beſonders / komt met vele kromten uyt het binnen-landt / voedt menichte van Crocodilen, die geen quaedt doen / als niet gheirriteert worden. Aen de over ofte Zuydt-zijde van dit Rievierken hadden de onſe twee Buyten-wachten; ende op 't Noorder-punt van 't in-kommen een Fortjen Redouts-wijſe ghemaeckt met een Toorn van hout-werck ende met aerde ghevult / beyde beſtandt teghen een canon-ſcheut / daer twee hondert en vier-en-veertich koppen in laghen: daer aen volghens naer het Noorden een Quartier daer de Colonel Artichau ſelfs met veerthien of vijfthien Compagnien lagh: noch een canon-ſcheut van 't ſelve Quartier Weſt-waert van 't ſtrandt / ende niet verre van 't Rievierken / ende op 't gheberghte / hadden de onſe een Redoute daer twee Compagnien in laghen / hebbende in de leeghte een muſquet-ſcheut van het Fortjen / een halve Mane recht over het Rievierken ende op de pas. De vyandt ſijn wegh (als voren verhaelt) veerdich hebbende / heeft ſijn Artillerije ende meeſte Ammunitie met ontrent duyſent man ghelaten in Alagoa onder 't commando van den Grave de Bagnola; ende is met ontrent dry duyſent man (Braſilianen ende Neghers daer in gherekent) ſonder Artillerije kommen marcheren door dien nieuwen wegh naer de Pouaçon de Porto Calvo, op dat de termijn by onſe Placcaten gheſtelt / ſoude voor-kommen / ende ons dit gheweſte afhendich maecken / ende voor ſich ſelfs behouden ende verſekeren. De Colonel Sigiſmundus van Schuppe was wat te voren in Porto Calvo ghekommen met twee Compagnien Soldaten ende ontrent hondert en vijftich Braſilianen / om alles in 't verbannen diſtrict te deſoleren / ſoo haeſt als de tijdt by de Placcaten den Inwoonderen ghegunt / ſoude verſtreken weſen. De vyandt daer van ghewaerſchouwt zijnde / haeſte hem des te meer / hopende de Colonel daer onverſiens te over-vallen; ende hadden haer dinghen ſoo wel beſtelt / ende de paſſen ſoo nauw beſet / dat het groot wonder was dat de Colonel Schuppe met ſijn by-hebbende volck / door een ſpoedighe retraitte ontquam. Hier mede liep de

Januarius. tijdt deur tot den derthienden Januarij. De Colonel Artichau ondertuſſchen gantſch niet ghewaerſchouwt zijnde van des vyandts doen in 't Boſch / noch van ſijnen tocht naer de Pouaçon van Porto Calvo; ende niet eens daer op droomende / (deur dien een yeder oordeelde dat daer gheen wegh en was te maken) ende de vyandt alreede ghekommen zijnde in de Ingenio St Antonio, toe-behoorende Chriſtoffel Dias, die korts te voren by de onſe was af-ghebrandt / en al het man-volck doot-gheſlaghen / (deſe Molen lagh vier of vijf uyren gaens van ons volck te Landt-waert in) ende waren de Ingenio Nuovo van Rodrigo de Barros ghepaſſeert; quam daer een Swarte / die de vyandt was ontlopen / den derthienden voornoemt des avondts ſpade de Colonel Artichau in Paripuera verwittighen dat de vyandt alreede ſoo verre was ghekommen / ende het op de Colonel Schuppe in Porto Calvo ghemunt hadde. De Colonel Artichau ſulcx hoorende / brack datelijcken van daer op met duyſent dry hondert koppen / (de Neghers / Jonghers en al daer onder gherekent) ende nam mede twee metale ſtuckxkens van 't nieuwe maeckſel. Sijne troupen beſtonden uyt neghen Compagnien muſquettiers ende ſes vier-roers; als namentlijck de Compagnien / van de Colonel, de Major Hinderſon, Capiteyn Verdoes, vander Werven, vanden Brande, Erneſtus, Velthen, Valeth, Coenders: ende vande vier-roers Capiteyn Tourlon, Nicholſon, Manſveldt, Bohart ende Letan. Een yeder moſt ſich van Vivres voorſien voor acht daghen: oock volghden haer twee Jachten ende een Boot met Vivres ende Ammunitie / de welcke hun aen Barra Grande hadden te ghemoeten / ofte aen Porto Calvo. In Paripuera ende om-leggende Fortificatien liet de Colonel in beſettinghe vier hondert koppen / de ſiecken daer onder begrepen. Den veerthienden 's nachts trock in aller ijl

op /

op / nemende sijnen wegh door het Landt welck de onse verbannien hadden te destrueren / ende brande alle Huysen en Suycker-Rieden af / en quam dien nacht tot ontrent de Rieviere St Antonio. Des anderendaeghs quamen tot half-weghen de pas / ende vernachten aldaer. Den sesthienden quamen op de pas by Noorden Camarigibi, en vernamen noch niets vande vyandt/ maer verbranden ende destrueerden vast alle de Huysen diese aen-treften. De vyandt/ den Colonel Schuppe uyt de Pouaçon de Porto Calvo ghedronghen hebbende/ ende sich selven daer meester ghemaeckt / nu hoorende ende uyt den roock vernemende dat de onse hare Placcaten even-wel executeerden / om de Inwoonders te bevrijden die sich onder hem begheven hadden / quam ondertusschen selfs naer de onse toe marcheren/ latende inde Pouaçon een groote besettinghe/ ende met hem nemende sijn beste volck. De onse kreghen oock een blinde Negher ende Negherinne ghevanghen / uyt de welcke vernamen dat de vyandt daer onlanghs was gheweest. Den seventhienden in goede ordre een weynich voorts ghetrocken zijnde; heeft de Colonel Artichau het Ghebedt laten doen. Des voor-middaghs/ in 't marcheeren / verbranden een Suycker-Molen met nieuwe Suyckeren ende alles watter ontrent was : midtsgaders oock een Suycker-Riedt-Veldt / alwaer eenighe vande vyandt versmachten: naer de middacht trocken voorts naer Camarigibi; doch en vernamen noch niets van de vyandt/ noch en vonden gheen Boeren; bequamen daer goede verversinghe van Vleesch / ende alles daer mede in brandt ghesteken hebbende nevens een Suycker-Molen / bleven daer by de twee uyren legghen : 's avondts trocken weder voorts. Het ghebeurde dat de onse (sonder naerder kondtschap) des nachts de vyandt onwetende in 't ghemoet quamen / midden op de wegh tusschen Camarigibi ende de Pouaçon van Porto Calvo, ontrent twee kleyne mijlen vande Pouaçon. 'T was een seer duysteren nacht / ende de Colonel hadde een voor-troupe gemaeckt van dry Compagnien vier-roers / de welcke hy een half mijle liet voor-uyt marcheeren / met expresse last dat niet eer en souden stille staen ofte op hem retireren / voor dat met de vyandt handt-ghemeyn souden gheweest hebben : ende dat alsdan naer de macht die sy vernamen of in het Bosch haer souden maintineren met embuscaden tot des Colonels komste/ ofte met goede ordre op hem retireren. 'T ghebeurde dat dese troupe dry vyandts Wachten ghepasseert zijnde/ die met schieten teeckenen gaven / den vyandt op 't lijf quamen/ ende wierden soo hardt gherepousseert / datse weynich devoyrs doende/ haer met confusie op de Colonel retireerden/ maer de Capiteynen selfs als Tourlon ende Nicholson, namen de vyanden de piecken uyt de handt / ende ruckten haer de deghens vande zijde. Daer op gingh de Colonel recht teghen des vyandts gros aen-stuyten/ maeckende sijne slach-ordeninghe binnen musquet-scheut dicht aen de vyandt / ende stonden alsoo den heelen nacht teghen den anderen in bataille / haer weghen de groote duysternis niet konnende reppen : waer deur oock aen beyde zijden in groote inconvenienten vervielen; want in 't duyster gaende snuffelen ende bekijcken in alle hoecken om te mercken hoe den eenen ende den anderen stondt / ende of den anderen niet en naerderden/ quamen de Wachten malkanderen te gemoeten ende maeckten alarm/ De onse kreghen eerst een ghevaerlijcken alarm / want des vyandts Kijckers uyt de Valleye op-klimmende aen den Bergh daer de onse stonden; kropen bynaer in tusschen onse Bataille ende Arrier-garde / en gaven vier, de Bataille meynende datter een troupe vyanden tusschen beyden was gekommen/ speelde rechts om keert u / en begon op dit vyer te chargeren; de Arrier-garde oock niet wetende wat het was / chargeerde insgelijcx teghen het andere vyer / ende dit gheschiede in een ooghenblick / soo dat de Colonel het mis-verstandt merckende / tusschen beyden liep / met luyder stemme roepende / ende de trompen

Anno 1636.

vande

Anno 1636. vande musquetten om-hooge slaende/ dat het gheen vyandt/ maer ons eyghen volck was; verstonden noch by tijdts/ maer hadden reede twee doot-gheschoten ende een ghequetst. De vyandt kreegh mede diergheliicke alarm dateliick daer op / datse oock eenighe onder haer doot-schoten ende quetsten / gheliick naer de Bataille wierdt verstaen. Ons volck dat des slaens niet ghewendt was / ende met de desroute vande dry Compagnien vier-roers seer gedescourageert was/ thoonde weynich moets tot vechten/ soo dat de Colonel den heelen nacht niet anders en dede / als vande eene Bataillon tot den anderen te gaen/ ende haer aen te melden/ datse alle om den hals waren/ in ghevalle datse eenichsints branleerden/ en haer secours (naest Godt) niet en namen van haer eyghen handen: dat het onmogheliick was voor sulcken vyandt die soo gheswindt loopt / te ontvluchten / ofte van een soo hoovaerdighe ende bloedt-dorstighe natie (aen de welcke soo veel quaedts hadden ghedaen) quartier te verkrijghen; een yeder te ghemoet draghende / sijn eere / sijn dienst / ende te verwachten avancementen. In 't raedt-houden was maer een of twee Capiteynen die met de Colonel stemden tot slaen; allegaer waren van meeninghe dat men des nachts by tijdts behoorde te rugghe te trecken: doch de Colonel repliceerde haer / ende daer naer yeder Bataillon apart / dat sulcx onmogheliick was / alsoo den vyandt recht op den rugghe hadden / die dateliick van achter soude in-vallen / soo dat eyndeliick sonder vaste ordinantie al even-wel staen ende vechten souden moeten; dat het dan beter was met goede resolutie ende in goede ordre als met verbaestheyt ende in confusie/ de eere ende 't leven te hasarderen: Godt opende haer alle daer op 't verstandt / soo datse met eenen mondt altsamen beloofden als eerliicke Lieden te vechten. Naer midder-nacht wilde de vyandt (geliick de gevangen Major daer naer vertelde) dit Stratagema ghebruycken: hy rangeerde alle sijne musquetterije in een front/ de selve leggende in een couche met op-gepaste lonten / op datse allegaer te gheliick konden vyer geven / soo haest als sy vyer in onse troupen saghen op-gaen, meenende daer door vele van de onse teffens te dooden ende te quetsen / onaenghesien binnen musquet-scheut vanden anderen stonden: dit soo gedisponeert hebbende/ sondt hy etteliicke musquettiers die dicht op de onse aen-kommende vyer gaven: maer haer desseyn miste haer / want naer den eersten alarm hadde de Colonel ordre ghegheven aen alle de Bataillons / datse op 't schieten van verre gheen antwoordt en souden geven/ maer datse stil-staende elck een in sijn plaetse/ den vyandt dicht souden laten aen-kommen met de borsten teghen de trompen van de musquetten / vechtende alsoo staende-voets sonder plaetse te veranderen om geenderley oorsaecke. Den vyandt hieldt oock raedt / ende was bevreest dat de onse souden retireren eer den dagh quam. Soo passeerden ons volck desen nacht met grooten dorst / want hadden vanden voorgaenden middach gheen water ghehadt / ende sterck ghemarcheert / willende aen 't Rievierken wesen welck de vyandt door sijn komste haer af-sneedt. Den dagh aen-kommende wierdter een yverich Gebedt tot Godt gedaen in 't aen-hooren vande vyandt/ ende dit ghedaen zijnde / wierdt by de Trompetters de vyandt de obade ghegeven / daer op volghde de reveille met de Trommels / de vyandt en antwoorde op gheen van beyden / maer hieldt sich stille. Den achthienden de Sonne klaer op-rijsende / sach de Colonel hoe d'een ende d'ander partije gherangeert stondt; ende keecken boven een uyre den anderen vreedtsaem aen. De ghelegentheyt van de plaetse was soodanich / tusschen dichte Bosschen ende diepe Valleyen ront-om-cinghelende laghen twee Berghen nevens den anderen; de eene die Noordeliick stondt was veel hoogher / veel grooter ende breeder / was oock kael ende sonder eenighe ruyghte / daer op stonden de troupes van Don Louis: den anderen Bergh die Zuydeliick stondt was veel kleynder / leegher

Anno 1636 Afbeeldinghe vande Slagh van onse Troupen onder het beleydt vande H. Colonel Artichau, tegen de Spaensche Troupen onder t'Commando van Don Louys de Rochas e Borgia.

A. Den grooten boom daer de Generael don Louys de Rochas e Borgia onderhielt om onse ordre te bespieden.

B. De plaetse daer de Colonel Artichau sich hielt om alles wel te besightighen

C. Regengrachte inde welcke de vyandt eerst syn musquettiers de mancheerdo.

D. Den enghen pass tusschen de twee berghen daer de vyand eerst door aenquam

Anno 1636.

ende smalder/ oock half met kleyne ruyghte bewassen/ daer op stonden de onse: ende dese twee Berghen waren aen den anderen ghehecht/ ghelijck als met eenen dijck/ die niet over de vijftich man in een front konde houden: alle andere op-komste van dese twee Bergen waren wat difficiel. De troupen stonden ghedisponeert in deser voeghen: Don Louis hadde dry stercke Bataillons in eene linie ghemaeckt/ in elcke Bataillon stonden piecken in 't midden/ en op beyde zijden van elcke Bataillon waren Vleugels van musquettiers; hy selfs stondt by den uytersten slincker Bataillon by een grooten Boom/ daer hy de beste uyt-sicht hadde/ in 't Caertjen gheteeckent met de letter A. Hy was naer 't oogen-merck sterck achthien hondert man/ (ghelijck oock eenighe ghevanghens daer naer ghetuyghden) hoe-wel de ghevanghen Sergeant Major verklaerde dat niet stercker waren gheweest als twee hondert en vijftich Castilianen/ twee hondert en vijftich Portugesen/ waer onder Rebelhin was/ twee hondert en vijftich nieuwe Italianen/ twee hondert Brasilianen onder 't commando van Camaron, ende hondert en vijftich oude Italianen onder den Soon van de Grave van Bagnola; de Brasilianen ongherekent die de Ammunitie van Oorloge droeghen/ ende die om-leegh inde ruyghte waren ghelaten/ maeckende des vyandts Soldaten die in 't ghevecht zijn ghekommen t'samen elf hondert koppen. De Colonel volghende de ghestalte van 't Landt/ dewijl daer selden gheleghentheyt valt van ruyme Velden/ hadde sijn volck al langh te voren ghewent tot kleyne Bataillons/ 't welck doen-mael in die enge-plaetse wel te passe quam: hy stelde vijf Compagnien vier-roers elck veertich/ vijftich/ tot tsestich koppen sterck inde fronte bedeckt achter de struweelen/ om die te gebruycken a la debandee daermense onversiens aldermeest van-doen soude hebben/ het zy inde nacht/ het zy by dage tot de particuliere scharmutselen; effen-wel niet gesint zijnde die te gebruycken tot de aen-tastinge/ maer wel eerst dan/ als de vyandt soude beginnen te ersselen: de Compagnien waren dese/ Tourlon, Mansveldt, Nicholson, Mettingh ende Bohart. Daer naer maeckte hy dry Bataillons van musquettiers/ (want hadde niet meer/ door oudt misbruyck/ dan vijftich piecken in sijn Compagnie.) Inde Avant-garde die hy selfs voerde waren dry Compagnien met straten van acht voeten vanden anderen verdeelt/ ende inde straten waren gestelt de twee voornoemde velt-stuckxkens: de Compagnien waren dese/ des Colonels, Veltens, vanden Brande. Inde Bataille welck de Major Hinderson voerde/ waren mede dry Compagnien/ Hindersons, Wervens ende Ernestus, insgheliick ghesepareert: inde Arriere-garde onder Capiteyn Verdoes oock dry Compagnien/ Verdoes, Valets, Coenders. Achter-aen stelde hy de Compagnie van Capiteyn Gilbert, om de achter-wacht te houden aen den eyghen pas die voor-by waren ghetoghen. Vande voornoemde musquettiers waren qualijck vier Compagnien die hondert man compleet hadden/ alle de andere daer beneden zijnde. De Colonel om alles wel te sien hielt hem meest inde plaetse gheteeckent met de letter B. Ende en begeerde niet met allen te veranderen vande ordeninghe die hy in 't duyster hadde ghemaeckt/ alsoo hem docht dat alles naer de enghte van de plaetse heel wel gedisponeert was. De vyandt een uyre langh soo ghestaen hebbende/ merckte wel dat de onse niet veel lusts en hadden hem op den Bergh aen te tasten/ wierde oock hooghmoedich/ ende doende sich selfs quaedt/ demancheerde vele musquettiers van sijne Bataillons/ ende sondtse om-leegh in 't hanghen van sijnen Bergh op sijn slincker-handt/ in sekere regen-gracht/ die wat aen onsen Bergh naderde/ (gheteeckent met de letter C.) gaven langhen tijdt vreesselijck vyer daer uyt op onse troupen/ ende deden oock wat schade. De Colonel en wilde nochtans om dit alles haren steylen Bergh noch niet aen-tasten/ dewijl maer een smalle advenue hadde/ ende de vyandt daer

Anno 1636. noch soo advantagieuselijck gherangeert stondt: maer op haer langh schieten niet eens antwoordende bleef noch stil: ten laesten liet met een stucxken vyer geven naer de plaetse daer Don Louis stondt. Dit nam de selve voor appel aen/ ende weynich vertoeft hebbende/ begost den Bergh af te kommen/ seyndende een esquadron voor-uyt/ welck met behendigheyt ende goede resolutie de onse quam aen-tasten op haren Bergh. De Colonel voerde hier op met blijdtschap de musquettiers vande Avant-garde aen/ latende de piecken by de stucxkens staen; ende haelde daer op oock de Bataille/ datse soo te ghelijck met de vyandt den Bergh op-dronghen; daer op quamen oock van alle kanten de vier-roers sonder commando te verwachten: onse Avant-garde trefte recht op de rechte Vleughel des vyandts vande front; alwaer Capiteyn vanden Brande hem seer manneliijck queet/ sijn Compagnie seer couragieuselijck aen-leydende tot op twee ofte dry piecken lenghte vande vyandt/ eer dat vier op hun gaven: de Bataille viel op d'ander Vleughel vande front/ ende kreegh die aen 't wijcken: des vyandts piecken thoonden haer niet wel/ maer soo haest als de musquettiers in disordre waren/ steldent sy op een lopen; soo dat alle des vyandts Bataillons op den Bergh staende/ soo gheswinde de vlucht namen/ dat het wonder was waer henen sy soo haest verlogen waren. Op de Wael-steedt bleven ontrent hondert dooden/ daer onder twee Papen/ die aen hare kruynen bekent wierden: een groot deel des vyandts begaf sich inde dicke Bosschen ende Moerasschen: die haer den wegh op naer Pouaçon begaven/ vluchten soo snellijck/ dat ons volck die geensints en konde volghen; veel min onderhalen; hadden de onse maer hondert Brasilianen by haer ghehadt/ daer souden weynige vande vyandt ontkommen hebben: den wegh welck sy liepen naer Pouaçon de Porto Calvo toe/ was dick besaeyt met musquetten ende piecken diese in het vluchten hadden van sich ghesmeten: daer wierden naer gissinghe ontstucken gheslagen by de vier hondert stucks: de onse kregen maer thien vande vyandt ghevanghen/ ende daer onder een Over-loper/ die bekent werdende/ datelijck met de koorde wierdt ghestraft. Onder de ghevanghens was een Sergeant Major, die in 't voor-by gaen onder de dooden twee Capiteynen kende/ de eene was van sijn Neapolitaensche troupen/ ghenaemt Josepho de Curtis, den anderen van de Portugesche/ ghenaemt Feria. Van Don Louis de Rochas è Borgia; Generael van 't Koninghlijck secours ende alle de troupes in Brasil, en wist men doen-maels niet of hy doot ofte levende was/ oock en wisten de ghevluchte selfs niet waer dat hy gheblevven was: de onse niet anders vermoedende dan dat hy in de Pouaçon ghevlucht was; 't welck haer mede op-hieldt dat niet recht naer die plaetse toe trocken; doch meest om dat uyt de ghevanghens naer den Slagh verstonden dat de Colonel Schuppe (de welcke sy voor hadden te ontsetten) al uyt de Pouaçon ghewecken was/ sonder aldaer eenighe besettinge te laten: dat daer geen Kruydt/ Loot/ Lonten/ noch Vivres (welcke alle sy reede ghebreck hadden) voor handen waren: datter een besettinghe by Don Louis was ghelaten van duysent man onder 't commando van sijn opperste Lieutenant Manuel Dias d'Andrada: dat de vyandt in dit treffen niet seer vele dooden en hadde bekommen: ende dat de ghevluchte sich nu weder souden ghevoeght hebben by 't garnisoen in Porto Calvo: daer de onse daer-en-teghen veel ghequetste hadden diese draghen mosten/ gheen plaetse hebbende waer te laten: om dese ende andere redenen was niemandt van advijs dat men verder gaen soude. Ondertusschen lagh Don Louis reede in 't gras; hem wierdt eerst sijn been in stucken gheschoten/ ende als hy hem te peerde wilde begeven/ was 't selve reede by een vluchtende Capiteyn wegh-ghenomen; doen kreegh hy noch een scheut inde borst/ ende wierdt van sijn Vrienden inde ruyghte ghesleept/ ende stierf daer: de Portugesen vonden hem ettelijcke daghen daer naer

noch

noch in sijn kleeren leggende / ende met sijn gheweer. 'T is een Man geweest van grooten Huyse / van sijn Vaders zijde uyt het Huys vanden Hertogh van Lerma, voerde hy de by-naem van Rochas, ende van sijn Moeders zijde Borgia, voerde hy den tijtel van Duc de Ganja, was oudt ontrent acht-en-veertich jaren / hadde de Koningh in Vlaenderen langh ghedient voor Capiteyn: ende als 't Eylandt St Martin wierdt in-ghenomen was hy Maestro del Campo ende nu Generael. Antonio St Felice Soone vanden Grave van Bagnola, ende Sergeant Major vande oude Italianen / liep Pouaçon de Porto Calvo voor-by / en keerde tot sijn Vader inde Alagoa, de welcke hem inde yseren dede setten / ende sondt hem gevangen naer Spagnien. De onse hadden in dese rescontren in alles veertich dooden / daer onder waren Capiteyn Nicolaes van Velthem, Robrecht de la Noy Lieutenant van Capiteyn vanden Brande, ende Finkeraedt Lieutenant van Capiteyn Tourlons Compagnie. Sware ghequetste die men naer-draghen moste waren een-en-veertich / ende andere die noch gaen konden vier-en-veertich. Naer dat ons volck de dooden naer gheleghentheyt in een grachte gheleght ende met veel rijs bedeckt hadden: de hamacken op-ghebonden / ende de sware ghequetste op-ghepackt / soo wierden weder in Bataillons ghestelt: ende yeder-een sijn knijen buyghende wierdter een Dancksegginghe tot Godt ghedaen; ende naer dat weder waren op-ghestaen soo bedanckte haer de Colonel voor hare goeden dienst aen de Compagnie ghedaen / ende liet daer op de Bataillons tot een triumphe dry-maels vier geven. Naer de middach begonnen weder te marcheeren naer Paripuera, alwaer den een-en-twintighsten wel aen-quamen / naer veel gheleden ongemack / alsoo de Soldaten in vier dagen gheen Broodt en hadden ghegeten / (Vleesch wasser ghenoegh te krijghen) noch sich konnen verschonen. Den Colonel Sigismundus van Schuppen in Barra Grande, uyt brieven vande Colonel dese victorie vernomen hebbende; quam den twee-en-twintighsten te Paripuera aen-zeylen / met de Politique Raedt Harckman, ontrent den avondt / ende brocht eenige Schepen mede om de troupes in te nemen / ende op d'ander zijde van Porto Calvo te verleggen. Hier wierden de ghevangenen inden Slagh / gheexamineert / ende voornamentlijck een Napolitaens Edel-man / Hector de la Calce ghenaemt / de welcke verklaerde dat hy Cabo ofte Gouernador was van vijf hondert nieuwe Napolitanen / doch dat inde Armee niet anders wierdt ghenaemt als Sergeant Major; sijn gagie te wesen vijf-en-tsestich Crusaden 's maendts; en sijn ransoen een alquera Farinha 's maendts / ende twaelf pondt Vleesch daeghs. Verklaerde vorder dat met dese laeste Armada uyt Spagnien inde Alagoa waren gelandet twee duysent ende vier hondert koppen: met twintich metale stucken van diversche calibres; als mede kruy-waghens / schoppen / spaden / bijlen ende voorts alderhande behoeften van Oorloghe in sulcken abundantie / dat naer sijn seggen 't selve in Portugael wel ghekost hadde acht hondert duysent Crusaden. Dat Don Louis de Rochas en Borgia over alle de Armee commandeerde als Generael, ende in 't particulier 't commando hadde over de Castilianen: sijn gagie zijnde vijf hondert Crusaden 's maendts. Dat de Castilianen ghekommen waren op neghen of thien hondert man / over de welcke als Maestro del Campo commandeerde Juan Nortis, onder hem hebbende een Sergeant Major Francisco Ximenes: hy wist niet beter als dat alle de Castilianen maer verdeelt waren in vijf Compagnien / soo dat inde eerste wervinghe elcke Compagnie op twee hondert koppen gherecht was. Van Portugesen seyde hy insghelijck ghekommen te zijn neghen hondert of duysent / over welcke particulierlijck commandeerde Manuel Dias d'Andrada, Generael Lieutenant vande Armee; sijn Sergeant Major Martin Ferera, die te voren Capiteyn was gheweest in Nederlandt; de Portugesen souden mede in vijf of ses Compagnien

Anno 1636.

Anno 1636. verdeelt wesen. Vande nieuwe Napolitanen waren gekommen vijf hondert/ daer hy over commandeerde / en hadde naer de Generael de eerste stemme; dese Napolitanen waren eerst maer verdeelt in twee Compagnien/ dan de Gouvernante van Portugael willende seker Cavallier faveur doen / hadde dit verandert / ende een derde daer uyt ghemaeckt. Vande oude Castilianen ende Portugesen seyde hy t'sijnder aen-komste ghevonden hadde ses hondert koppen/ behalven die ghelicentieert waren met Matthias d'Albuquerque naer de Bahia te vertrecken. Beyde oude ende nieuwe Castilianen marcheerden nu te samen vermenght; ende de oude ende nieuwe Portugesen insghelijcx. Vande oude Italianen onder 't commando van de Conde Bagnola seyde hy noch overich waren hondert en tachtich koppen / over de welcke als Sergeant Major was de Soone vanden Grave Don Marco Antonio S[t] Felice, Conde de Bagnola. Brasilianen onder 't commando van Camaron hadde hy ghevonden ses hondert weerbare mannen behalven oude Lieden / Vrouwen en Kinders: doch datter noch een kleyn ghetal Brasilanen waren inde Aldeas onder 't ghebiet van de Jesuiten / die men by de andere kan bekommen alsmen begeert. Den ouden Grave de Bagnola voerde de tijtel van Generael over de Cavallerije/ (niet teghenstaende hy qualijck twintich Peerden hadde) ende Generael over de Artillerije, ghenietende weghen beyde dese diensten vijf hondert Crusaden 's maendts. Van de Inwoonders seyde hy mede een tamelijck ghetal by een te konnen kommen/ dan dat het rechte getal niet en wiste. Verklaerde voorder dat Don Louis sijn voornemen was gheweest; voor eerst een voet in 't Landt te verseckeren / de onse de Vivres te ontrecken / ende tot sich te brenghen / ende ondertusschen alle occasien te soecken om met de onse te slaen / om dat wiste stercker te velde konde kommen als de onse: ende een Bataille winnende/ verseckert was de onse binnen haer Forten te besluyten / ende te berennen tot dat de generale Vloote uyt Spagnien ende Portugael quamen ende 't werck voleynden: maer de Bataille verliesende / niet veel schade daer by hadde te lijden/ ende hem licht met weynich volcks inde Alagoa soude konnen houden tot datter meerder macht aen-lande. Dat Don Louis uyt de Alagoa naer de Pouaçon de Porto Calvo (behalven de Inwoonders) ghebracht hadde twee duysent Europesche Soldaten ende ses hondert Brasilianen onder Camaron; ende inde Alagoa ghelaten duysent man onder den Grave van Bagnola de oude: eyndelijck dat van dit volck by sich hadde ghehadt inde Bataille elf hondert man: ende inde Pouaçon ghelaten vijf Compagnien Blancos, maeckende ontrent duysent man / ende een deel Brasilianen. Ghevraeght zijnde naer de ghelegentheyt van de Albuquerques; of Matthias ghevanghen naer Portugael gingh; ende wat Don Duarte hier dede; seyde hy dat Matthias wel anderhalf jaer ghesolliciteert hadde om ontslaghen te zijn van sijnen dienst / ende de licentie nu eerst hadde bekommen: ende dat Don Duarte hier gheen ander qualiteyt nu hadde als Conseiller; een yeder van ghevoelen zijnde dat de Koningh/ indien weder meester van 't Landt werdt / hem sijn leen sal af-nemen / ende daer teghen yets anders in Portugael geven. Wegen de stercke Armada ghevraeght zijnde/ vertelde hy; dat als sy uyt Portugael den vijf-en-twintighsten Septemb., 't jaer vijf-en-dertich/vertrocken/alreets middelen beraemt waren/ ende Patenten uyt-gesonden naer Spagnien / Italien ende Duytslandt; ende swoer by de Misse ende Heylige Evangelien / dat hy des Koninghs ordre ghelesen hadde/uyt-gesonden naer verscheyden hoecken van sijn Croone: dat men een Vloote soude by een brenghen van dertich duysent Tonneladas, in elcke hondert Tonneladen rekenende ses-en-twintich Soldaten met haer gheweer ende nodighe victualie / de welcke alleen souden dienen tot bestieringhe ende bewaringhe vande Schepen: ende dat tot dese Armada ghedestineert waren acht

achtduysent vijf hondert Soldaten weghen de Croone van Castilien/ nevens twee duysent Boots-ghesellen: ende ghelijck ghetal weghen de Croon van Portugael. Met welcke Armada sy weder souden in-nemen alle de plaetsen die de Koningh in America afhendich waren ghemaeckt. Dat de Koningh die eer soude ghesonden hebben / dan dat de Albuquerques hem bedrogen hadden/ deurgaens schrijvende dat noch gheen noodt en was. Hy verklaerde mede dat tot desen tocht naer Pouaçon de Porto Calvo niet meer en hadden met haer ghenomen als Farinha voor acht daghen in hare knap-sacken / ende dat evenwel haer noyt yets hadde ontbroken / door dien in 't Bosch by de Inwoonders groote voor-raedt van Farinha was vergadert tot haer behoef: ende alsse quamen inde Pouaçon, dat haer alle daghe wierdt toe-ghebracht overvloet van Farinha ende Beesten / soo datse alree voor meer als ses maenden waren voorsien / door dien Don Louis alles met contant gelt betaelde. Ghevraeght zijnde naer de Fortificatie in Alagoa del Norte, alsoo andere ghevanghens verklaerden dat daer een vier-kante Redoute met een Bolwerck ghemaeckt was om de Kercke: seyde noyt in Alagoa was gheweest / maer by de Punta de Jaragoa in 't Quartier daer sy landen ghebleven / maer wel ghehoort hadt datter inde Alagoa del Nort eenighe Fortificatie was ghemaeckt. Seyde mede datter een groote quantiteyt Vivres met de Vloote was ghekommen die langhe strecken konde / doch dat sy vertrouden ghenoegh haer behoeften uyt het Landt te bekommen. Datter inde Vloote gheen Soldaten en waren ghekommen voor de Bahia: maer dat wel ghehoort hadde dat de Gouverneur Diego Louis d'Olivera wel dry duysent man hadde / maer dat niet wiste ofte daer eenighe konde van missen. Dat met de Vloote was ghekommen Pedro de Silva, om den Gouverneur Olivera van sijn gouverment te ontlossen. Verklaerde datse vande Punta de Jaragoa ghemarcheert hadden eerst vier of vijf mijlen langhs het strandt; ende daer nae op de lincker-handt af-slaende haer in 't Bosch hadden begeven; ende soo met groote moeyte uyt-ghekommen zijn door de Ingenio van Christoffel Dias, op de Ingenio Novo van Rodrigo de Barros; ende dat het een quaden wegh was/ ende onmoghelijck met stucken ghesschuts door te kommen: hy vergheleeck desen wegh met Hannibals tocht door de Alpes, seggende datse in eenen dagh ses-en-dertich steyle Berghskens ghepasseert waren. Dus vele van des ghevanghens verklaringe. Dese victorie in manieren voren verhaelt by de onse door Godes seghen ende kloeck beleydt van de Colonel Artichau verkreghen zijnde: maer ondertusschen de Pouaçon de Porta Calvo verloren blijvende; ende de onse haer niet machtich ghenoegh vindende om de vyandt hardt aen te tasten/ sonder den gantschen staet van Brasil inde waegh-schael te stellen / soo vonden de Krijghs-Oversten haer ghenootsaeckt hunne troupen op een ander plaetse te legghen / om den vyandt te verhinderen eenighe vorder invasien in onse Provintien te doen. Lieten in Paripuera de vorighe besettinghe van vier hondert koppen met provisie van alles voor vijf maenden; in 't bovenste Fort waer in twee Compagnien laghen / commandeerde Capiteyn Day, ende in 't benedenste daer maer een stercke Compagnie lagh / werdt het commando ghegeven aen Capiteyn Philips Andreas. Den vier-en-twintighsten wierdt de reste van het volck t'scheepe ghebracht; bestaende in vijfthien Compagnien die niet veel meer als elf hondert man konden uyt-maken / ende zijn alsoo den ses-en-twintighsten Januarij van daer ghescheyden, ende Barra Grande al voren besichticht hebbende / ende van daer twee Compagnien Brasilianen ghelicht; zijn den neghen-en-twintighsten achter 't Eylandt St Alexio ghelandet; ende haer dienende van de nacht 's anderdaeghs heel vroegh ghekommen in Serinhain: vonden daer alles ledich / de Inwoonderen waren altsamen ghevlucht inde Bosschen / soo uyt vreese van de vyandt / als voornamentlijck

Anno 1636.

Anno 1636. Februarius.

mentlijck van de onse / door dien onlanghs te voren alle onse siecken die daer ghelaten waren / hadden ghedoodt / ende nu de straffe vreesden. De onse hun hier maer neder-gheleght hebbende / bequamen by een Boot den tweeden Februarij tijdinghe van Capiteyn Jan Talibon, gheseght Duynkercker, commanderende in Barra Grande, dat de vyandt ghekommen was uyt de Pouaçon de Porto Calvo ende onse Redoute aen Barra Grande hadde besloten. De Colonel Schuppe ende Colonel Artichau considererende dat dese Redoute op een seer swacke plaetse lagh / ghecommandeert van twee hooghe Berghen; ende dat de selve daer weynich nodich was / alsoo niet konde verhinderen dat de Schepen in soo breede ende wijde Haven t'allen tijden in-quamen / ende buyten scheuts anckerden: ende dat met de twee Compagnien welcke daer in besettinghe laghen / haer kleyne macht seer konden versterckcn: resolveerden weder te rugge te gaen naer Barra Grande, ende de vyandt verdreven hebbende / de Redoute te slechten. Daer op ginghen den vierden 's morgens uyt / ende haer een weynich op-houdende voor Una, quamen den achtsten vroegh voor Barra Grande: vonden dat de vyandt uyt vreese van de onse al te voren vertrocken was. Ghemoeten daer de Politique Raedt Stachouwer nevens den Ammirael, de welcke met de Jachten waren voor-uyt ghesonden / om 't Legher sijn behoorlijcke noodruft toe te voeren. De volghende daghen wierden de Stucken / d'Ammunitie / Vivres / ende alles wat noch eenighen dienst konde doen in de Schepen ghebracht / ende de Redoute voorts langhs der aerden gheslecht. Alles beschickt zijnde marcheerden sy weder den vijfthienden te rugge langhs de strandt naer Una toe: ende alsoo haer de Rievier Una niet wel en gheviel om langhs de selve met Boots de Vivres naer boven te brenghen; soo verkoren weder de Rieviere ende gheleghentheyt van Serinhain, om daer hun Quartier te houden de regen-maenden gheduyrende. Ondertusschen wierden acht van onse beste Schepen / de Salmander, de Fame, Overijssel, Hollandtschen Thuyn, Tertholen, Walcheren, Oudt-Vlissinghen ende de Maeght van Dordrecht, toe-ghemaeckt ende ghesonden voor de Bahia de todos los Santos om de selve te besichtighen ende acht te nemen wat de vyandt met sijne Vloote daer maeckte. Dese Schepen hadden het gheluck dat den neghenthienden Martij maer twee Galleons met een kleyne Barcke rescontreerden / ontrent twaelf mijlen van landt / op de hooghde van twaelf graden ende een half by Zuyden de Linie; 't eene van de Galeons was de groote Napolitaen met tsestich stucken gheschuts / welck den Ammirael van Portugael voerde met ontrent ses hondert Soldaten; 't ander was een ghemeyn Galeon: dese twee Spaensche Galleons (soo daer naer verstonden) wachten de onse in / om haer couragie te beproeven. De onse wel wetende hoe sterck de Galeons ordinaris ghemant zijn / daer sy-lieden gheen Soldaten met allen op hadden / resolveerden in haren scheeps Raedt de selve niet te enteren / maer dicht onder kommende met schieten eenighe avantagie op haer te soecken: 't welck een goeden raedt was / want de onse by de twee hondert en vijftich stucken op-hebbende / konden over des vyandts tneghentich stucken wel disputeren: maer wierdt qualijck ghevolght; want eenichsints door onnodighe vreese / ende anderdeels om datter by ghebreck van een capabel Hooft / daer gheen recht commando onder haer en was / en quamen onse Schepen / uytghenomen twee / niet eens binnen scheuts / ende lieten de vyandt met ghemack gaen daer hy wilde / ende wierdt met dit schendich werck dry daghen toe-ghebracht. Dese twee Galeons / nevens noch een welck in de Bahia was blijven legghen / voerende den Ammirael van Castilien / waren de gantsche kracht van des vyandts Armade / soo dat indien de onse met een mannelijcke dapperheyt dese twee hadden aen-ghetast ende over-wonnen / soude des vyandts macht gantsch ghekrenckt hebben

ghweest;

ghewee st; daer nu by dese twee door de kleynmoedigheyt ende quade ordre van de onse / onse principale macht die doen aldaer hadden / wierdt gheaffronteert. Anno 1636.
Dese twee Galeons waren uyt-gelopen om naer West-Indien te zeylen / ende Matthias d'Albuquerque met sijne principale Meublen was daer op / hem niet vertrouwende met de resterende Vloote naer Portugael te lopen / als de groote Galeons souden wegh wesen / ghelijck de onse daer naer vernamen uyt een Rotterdammer Schipper die uyt de Bahische Vloote by de onse over quam. De meeste Schippers van onse Schepen wierden over dese schendighe naerlatentheyt ghestraft met confiscatie van eenighe maenden gagie: waer in ghegaen wierdt met sonderlinghe sachtigheyt ende moderatie / om datter onder waren die haer voor desen wel inden dienst vande Compagnie hadden ghequeten / ende de meeste faute op de Commandeur redondeerde. Voorts alsoo de vyandt in Cockau ter zijden van Una ende Serinhain ende inde Bosschen daer ontrent noch sijn volck hieldt / ende sijne correspondentien met eenighe van onse Portugesche Inwoonderen pleeghde / soo wierdt / om dit te verhinderen ende af te snijden / den twintighsten Februarij, de Colonel Artichau met twee Compagnien vier-roers / een Compagnie musquettiers en een Compagnie Brasilianen uyt-ghesonden. Hy verjoegh t'sijnder eerster aenkomste uyt Cockau des vyandts besettinghe van hondert en vijftich koppen / alle de Inwoonders soo met haer vluchtende / datter niemandt / jae niet eenen Neger en vonden. Dese hondert en vijftich Soldaten begaven sich over de Rieviere / in 't Huys van Andre Maciado, meynende de onse in 't over-kommen goeden koop te hebben; maer de Colonel een ander doorkomste vindende / viel haer 's anderendaeghs weder op 't lijf ende sloeghse daer uyt / soo datse met verlies van ses man de vlucht namen naer Porto Calvo toe; de onse hadden maer een Sergeant doot en een Brasiliaen ghequetst. De Colonel noch in Cockau zijnde / kreegh den twee-en-twintighsten in 't Bosch door de Brasilianen dry Munnicken ghevanghen, de eene was Fray Cosmo de S[t] Amien custos provincialis ordinis minorum de observantia; de tweede een onbekende; de derde Fray Manuel uyt Klooster te Poyuca, die de Colonel kende. Desen Provincial was ghekommen uyt de Bahia naer Alagoa, ende aldaer ghesproken hebbende met Don Louis, passeerde door alle onse Landen / ende gheweest zijnde in Camarigibi, Porto Calvo, Poyuca, Cabo S[t] Augustin, Vergas, Paratibi, Capivaribi, Paoamorello, Goyana, Mata do Brasil; ende alles wel doorsien en naer sijn believen verricht hebbende / quam wederom door alle dese Plaetsen te rugghe / tot dat Godt hem hier in onse handen liet vallen / wanneer hy reede in des vyandts limiten was ghekommen. De Inwoonderen selfs hadden hem ettelijcke weken te voren aen de Heeren Raden aen-ghegeven / en van wegen sijne practiken beklaeght; de Raden hadden mede by brieven de Munnicken van Poyuca, van Pariba ende elders ghelast / datse desen Pater Custodio, als hy quam / vasthouden ende aen-geven souden; de welcke hem daer-en-teghen met aller ijl hadden wegh-geholpen. Soo dat de Colonel alle de Munnicken met de brieven die over haer wierden gevonden aen de Raden op 't Reciff sondt / ten eynde sy de selve met hare aen-klaghers souden confronteren / examineren ende naer verdienste straffen; maer daer en wierdt in een wijl niet veel in ghedaen. De Colonel Artichau quam den vier-en-twintighsten weder te Serinhain, ghelijck mede de Colonel Schuppe met het resterende gros van de Armee van Una. Des anderendaeghs begon men op de strandt door de Matrosen ende Soldaten de ruyghte wegh te kappen / om een Redoute op de mondt vande Rieviere Serinhain te maecken / ende werdt langhe daer in ghecontinueert. Den derden Martij quam by de Colonel Schuppe ende Colonel Artichau in 't Quartier de Politique Raedt Schotte, de welcke sy langh hadden verwacht / om wel onMartius.
derricht

Anno 1636. verricht te wesen / op wat tax van Beesten ende Farinha de Inwoonderen waren ghestelt / om behoorlijcke toe-voer van Vivres in 't Legher te bekommen; want al eenich manquement/ tot groote beswaernis van 't volck / hadden gheleden. Den sesten vertrock de Politique Raedt Stachouwer naer 't Reciff, om de Raden van alles wel te onderrichten: ende daeghs daer aen sonden ons volck van Paripuera elf ghevanghens / die eene onser partijen onder Alagoa hadde ghekreghen / een seecker Corps de Garde op-slaende ende eenighe doodende: dese ghevangens wierden naer examinatie naer 't Reciff gesonden / om uyt de Lande versonden te werden. Den veerthienden begonnen den Bergh in Serinhain te planeren / daer men 't Fort legghen wilde / doch weghen ghebreck van nodighe Materialen gingh het werck traeghlijck voort: ende alsoo de vyandt stil sat / ende de onse weghen de gheweldighen reghen / die begon te vallen / oock weynich verrichten konden / soo vertrock de Colonel Artichau naer 't Reciff. Ende alsoo men uyt eenighe af-ghesworpen brieven ende andere inditien vernam / dat de vyandt door eenige correspondentien yets machineerde/ ende de mompelinghe was/ dat hy sochte deur te breken / boven Serinhain, om deur de Bosschen ontrent de Cabo te kommen; wierdt goedt ghevonden dat de Heer Stachouwer daer op soude letten; de welcke met dry hondert man den vijf-en-twintighsten marcheerde uyt de Afogados recht naer de Bosschen toe / wel acht mijlen te Landt-waert in / door de Coraillen van Pedro d'Acunha, ende besochte vele weghen / sonder vande vyandt yets te vernemen; quam weder te Poyuca uyt / ende 't volck daer latende onder de Commandeur Maulpas, keerde te rugge naer 't Reciff. Ondertusschen soo arriveerden uyt het Vaderlandt aen 't Reciff verscheyden Schepen met Volck / Vivres ende Koopmanschappen, als namentlijck den een-en-twintighsten Martij twee bevrachte Schepen de Liefde en de Trompetter: den twee-en-twintighsten een bevracht Schip 't Landt van Beloften; den vier-en-twintighsten dese soo bevrachte als Compagnies eyghen Schepen / de Sout-bergh, de Sout-kasse, den Brandt van Troyen, de Witte Valck, 't Graeuwe Peerdt, de Hope, den Oragnie-Boom, Haerlem daer de Politique Raedt Hendrick Schildt mede quam; Nassouw, Goude Leeuw, de Hope, Samson, de Griffoen van Hoorn, de Griffoen van Amsterdam, de Liefde, de Sonne-bloeme, by de welcke noch den seven-en-twintighsten quam de Krabbe van Hoorn: ende den eersten April het Jacht

Aprilis. de Brack van Groeninghen, ende den neghenden 't Schip Amersfoort, ende den twaelfden Campen, 't Jachtjen de Vleer-muys ende 't Vlieghende Hardt van Zeelandt, ende eyndelijck den vijfthienden het Schip Zeelandia, waer mede quam de Politique Raedt Paulus Serooskercken: de Sonne ende Domburgh, mede brenghende een kleyn Scheepken met acht-en-twintich pijpen Wijn onder-weghen verovert. Dewijl de Colonel Artichau noch op 't Reciff was / soo ghebeurde dat den festhienden Aprilis 's avondts aen den Raedt tijdinge wierdt ghebracht / dat de vyandt door de Bosschen deur-gebroken / door de Aldea van Poyuca was ghekommen / ende eerst op de Ingenio Velho ghe-weest van Juan Paez Baretto uyt-ghebrokene / met acht hondert man / daer hy alles over-viel ende ghevanghen nam; eenighe onser Soldaten weerden haer manneliјck uyt de Kercke / soo dat quartier bequamen / eer haer over-gaven. Hier sloegh hy datelijck Placcaten aen / dat alle Mans daer om her haer inde wapenen souden begheven ende by hem kommen op lijf-straf. Waer op ghevolght is/ dat heel veel vande Portugesche Inwoonders / teghen den eedt van ghetrouwigheyt aen de onse ghedaen / sich by hem voeghden / vermoordende ons volck d'welck sy in 't Landt konden aen-treffen; vele van qualiteyt staken mede de hoofden op / soo dat men wel sach dit van langher-handt was ghepractiseert / ende sonder correspondentie niet toe-ghegaen: ende onse troupen

in

in Una ende Serinhain legghende voor-by ghegaen zijnde/ inde Landen achter het Reciff leggende / was in-ghevallen / ende in Moribeca acht hondert Kasen met eenighe andere goederen vande vrije Lieden nevens ses hondert alqueres Farinha, die aldaer voor ons volck in voor-raedt waren / hadde wegh-ghenomen. Dat mede des Heeren Colonels Schuppe ende Fiscaels Ingenios hadden gheplondert / naer dat eenighe Soldaten dieder in laghen ende teghen-weer deden hadden doodt-gheslaghen / ende eenighe met belofte van quartier ghevanghen ghenomen. Ende dat de vyandt nu voorts marcheerde naer St Laurenzo ende Massiapi; sonder quaedt te doen aen de verraderschen met hen houdende Inwoonderen / alleen plonderende wat de onse toe-quam. Sijn ooghmerck was van daer voorts naer Goyana ende Pariba te gaen / om daer mede onse ghetrouwe Ondersaten te vervolghen / ende de ontrouwe Inwoonders teghens ons inde wapenen te brenghen: daer over hy gheene Ingenios noch Suyckeren en bedorf / willende liever van onbedorven Landt meester werden / ende waren over al de meeste Portugesen met hem vrienden: jae selfs de Suycker-Molen vanden Ridtmeester Ley (die een Portugesche Dochter hadde ghetrouwt) werdt by hun verschoont / ende alleen een goedt Peerdt wegh-ghenomen: ende lieten hem weten / dat hy de wapenen neder-legghende / paspoort aen haren Generael soude versoecken / ende soo vrij als andere op sijn goederen woonen. De principaelste aen-leyders van dit volck waren Rebelhin ende Madurera, die te voren by ons ghevangen zijnde/ door quade toe-sicht uyt de ghevanghenis ontlopen waren: de troupe was sterck vijf hondert oude Soldaten / ende noch soo veel Brasilianen / Mulaten ende Bosch-Neghers: beneffens dat reede by de vijf hondert Inwoonders sich by haer hadden ghevoeght / ende alle aen-wijsinge gaven waer men ons quaedt konde doen. Op dit gheruchte hebben de Raden noch dien nacht vergaderingh gheleght / ende met de Colonel Artichau ernstich beraden wat in desen toe-standt best te doen ware: want aen d'een zijde was te beduchten / indien men alle de troupen die in Serinhain laghen naer des vyandts partije toe keerde / dat dan des vyandts gantsche macht uyt Una ende Porto Calvo volghen soude / ende dat dus doende sonder slagh of stoot veel grondts verloren soude worden / ende de vyandt met al sijn macht weder in 't midden van 't Landt kommen: aen d'ander zijde stondt te vreesen dat indien men maer de halve macht teghen dese partije af-bracht / de andere blijvende helft te swack soude zijn om de macht des vyandts die voor haer was teghen-standt te doen. Soo dat gheradenste vonden desen wegh in te gaen: namentlijck dat de Raden op 't Reciff uyt de ses hondert Soldaten die nieuwlijcks waren aen-gekommen / ende uyt de oude Soldaten soo daer in Garnisoen laghen / als mede uyt het Boots-volck (welck doenmaels ter Zee niet te doen en hadde / siende de Spaensche Vloote uyt de Bahia al verzeylt was) een Leger souden uyt-maken / om tegen dese lopende partije te stellen: ende dat de Colonel Artichau datelijck soude trecken naer 't Legher by de Colonel Schuppe, ende hem daer toe beweghen dat des vyandts troupen die in Una dicht by Serinhain laghen / ondertusschen soude sien te beringhelen ende over-vallen / dewijl die tegen onse gantsche macht niet bestant en waren. Dit dus by den Raedt op 't Reciff ghesloten zijnde / is de Colonel Artichau den seventhienden met een Jacht vertrocken / ende arriveerde 's anderdaeghs 's nachts in 't Leger / ende verhaelde datelijck aen de Colonel Schuppe 't gene der passeerde / ende wat op 't Reciff by den Raedt ende hem was raedtsaem ghevonden. Ondertusschen dat de vyandt desen in-val dede waren op 't Reciff ghekommen ontrent hondert en twintich Tapuyas van Jandovijs volck / de welcke de Raden door den Commandeur op Rio Grande tot hare hulpe hadden versocht; dese brachten tijdinghe datter noch vele souden volghen; oock

Anno 1636.

Anno 1636. den Koningh Jandovij selfs/ met meer nieuwe gheallieerde Koninghskens/ die hy tot desen tocht by sich ghenodicht hadde. De Politique Raedt Wijntjens brocht dese den neghenthienden in 't Legher. Des anderendaeghs 's avondts te seven uyren / om de Portugesche verraders beter te bedrieghen / zijn de onse van Serinhain op-ghetoghen met festhien hondert man; latende tot Serinhain in besettinghe maer twee Compagnien ende voorts de siecken: met den Politiquen Raedt Wijntjens om gheduyrende des Colonel Schuppens af-wesen aldaer goede opsicht te houden. 'T voor-stel vande Raden op 't Reciff ghenomen / was / dat men uyt vreese der af-wateringhen die inde reghen-maenden de Rievieren op-blasen / door Cockau ende Bosch-waerts om / de Rievieren soude om-gaen/ ende soo bedecktelijck van achteren sien in te vallen inde plaetse daer den generalen Lieutenant Manuel Dias d'Andrada sijn Quartier hadde. Maer de Colonel Schuppe hadde teghen dese resolutie: eerst/ dat hy vreesde / dat als soo verre soude om-trecken / dat de vyandt (die op dese zijde vande Rieviere in Una lagh) sich met Rebelhin mochte conjungeren: ten anderen vondt het ghevaerlijck sonder Karren / (die niet voor handen waren) daer de Vivres en Ammunitien op voeren mochten / soo verren marsch te doen / ende sich vande Zee ende Schepen te begeven: niet teghenstaende soude dese consideratien aen d'een zijde gheleght ende 't vorighe besluyt ghevolght zijn gheweest; ten ware daer ghekommen waren twee leughenachtighe Schelmen/ een Portugees ende Negher/ beyde versch van Una ghescheyden/ de welcke de saecken heel anders voor-droegen alsse inder daet waren. Den Portugees seyde dat in 't Dorp Una self twee Capiteyns laghen met twee hondert Soldaten; ende een canon-scheut van Una inde Suycker-Molen van Diego Pays dry hondert Soldaten ende vier hondert Brasilianen: ende dat op d'ander zijde vande Rieviere by den Lieutenant Generael inde Huysinge van Cyprian d'Oliveira niet meer en waren als dry hondert Soldaten: verklaerde mede dat men de Rieviere Una een half mijle boven den Suycker-Molen van Diego Pays, by 't Huys van Pedro Alfonso heel ghemackelijck konde passeren/ ende presenteerde selfs de wegh te wijsen: de Negher bevestighde alle 't selve / ende seyde daer heel onlanghs was deur-ghekommen. Op dit valsch rapport kosen sy den kortsten wegh / om den grootsten hoop vande vyandt op dees zijde vande Riever aen te tasten. Den heelen nacht door de Suycker-Molen van Rio Formoso gemarcheert hebbende/ bleven den een-en-twintighsten den heelen dagh in een Valleye van Orekinda legghen / Passen en Huysen wel beset hebbende/ op dat de Portugesen niet sien mochten hoe sterck van volck sy waren; doch daer ontliep haer een Portugees / die sy onder-weghen op-ghenomen hadden. De nacht aen-kommende begonnen weder te marcheeren / ende namen voor van 't Rievierken Manbukava haer te verdeylen in dry partijen: de Heere Colonel Schuppe soude gaen op de slincker-handt / om het Dorp Una aen te tasten: de Major Mansveldt op de rechter / om de Suycker-Molen Das Ilettas (daer sy waren onderricht dat hondert Spagnaerden de wacht hielden) te over-vallen; ende de Colonel Artichau soude voor-by de Suycker-Molen Das Ilettas gaen / ende op de Suycker-Molen van Diego Pays vallen. Maer hier in viel weder een nieuwe confusie; want voor eerst/ soo wierdt de Major Mansveldt by sijn Guide (wesende een Negher) misleydt verder als Manbukava; soo dat de andere daer kommende dese troupe misten / ende niet konden bedencken wat van die bekommen was; in alle gheval waren de wegh die in mosten al voor-by: ten anderen; soo bevonden dat de wegh die de Colonel Artichau henen soude trecken / by de vyandt verkapt ende ghestopt was. Sulcx dat alle verdrietich werdende over dese onvoorspoedighe nacht-reysen / op nieuws resolveerden alle te ghelijck recht op Una te gaen/ ende dan daer te doen wat best

soude

soude schijnen. Desen raedt vervolgende / ende 's nachts des vyandts Wacht van Brasilianen op-ghejaeght hebbende / quamen 's morgens in 't Dorp Una, doch vonden noch daer / noch inde Suycker-Molen van Diego Pays gheen volck: de vyandt was oock in langhen tijdt daer niet gheweest / behalven weynighe Inwoonders ende eenighe Wachten die daer hielden: alle haer macht was op d'ander zijde vande Rievier; de passagien daer men de Rievier plácht te passeren wel beset / ende met Retrenchementen bewaert houdende. De onse gantsch begeerich zijnde om over te setten / deden de gronden besoecken / dan vonden de Rievier allenthalven soo diep / datter gheen kans was al vechtende met het geweer droogh over te kommen. Bleven daer dien dagh ende volgende stille leggen / verwachtende ofte de vyandt sich presenteren mochte; maer te vergeefs / want de vyandt hadt gheen lust om over te kommen; deswegen siende dat daer niet was upt te richten / keerden sy weder den vier-en-twintighsten 's nachts in Serinhain. Ondertusschen dat beyde de Colonels hier soo te vergeefs arbeyden / soo hadden de troupen by de Raden op 't Reciff uptghemaeckt / beter succes. Sy hadden volgens 't vorige af-schept met den Colonel Artichau, een Armee op-ghemaeckt van twaelf hondert koppen; te weten dry hondert Soldaten / oudt ghecommandeert volck / upt de Garnisoenen / onder conduicte vanden Commandeur Maulpas, Capiteyn Duynkercker, ende Capiteyn Hijck: ende neghen hondert ghewapende Matrosen / ghecommandeert door eenighe Scheeps-Capiteynen / die den Ammirael Licht-hart selfs leyde: de Politique Raedt Stachouwer trock oock mede. Sy trocken upt den twee-en-twintighsten April 's avondts / ende 's anderendaeghs ontrent een half upre gaens van St Laurenzo kommende / viel de vyandt upt sijn embuscade op haer upt / ende quetste in 't eerste meest alle de Officieren vande Soldaten / als namentlijck de Commandeur Maulpas in den buyck onder de navel / soo dat hy 's anderendaeghs vande quetsure stierf; Capiteyn Hijck door den arm; Waldeck Lieutenant van Capiteyn de Tier door de handt / soo datter in 't begin onder ons volck eene alteratie quam, maer sy grepen datelijck weder moet / ende weerden hun soo dapper / dat met Godes hulpe de vyandt op de vlucht dreven ende alles deden verlaten: de onse hadden thien dooden ende veertich ghequetste; vande vyandt bleven twintich op de plaetse legghen daer twee Capiteyns onder waren / den eenen een Cosijn van Albuquerque; meer wierdender inde vlucht hier en daer neder-ghehouwen / soo dat 't ghetal van des vyandts dooden by gissinghe op hondert wierdt begroot: men seyde dat Rebellin selfs door de schouder was gheschoten: daer wierden twee-en-veertich van ons volck verlost die sy hier en daer ghevanghen hadden. Rebellin vluchte met groote confusie door de Coralen van Pedro d'Acunha d'Andrada te rugghe naer Porto Calvo met ontrent vier hondert man / de reste verstropt zijnde. Men houdt het daer voor dat de vyandt hier wel vijfthien hondert sterck was / waer onder wel acht hondert Soldaten. Trocken den dry-en-twintighsten weder te rugge van St Laurens, en quamen 's avondts in 't Fort op de Afogados, ende 's anderendaeghs op 't Reciff. Alwaer den seven-en-twintighsten arriveerde een Scheepken by 't Jacht Leeuwerck verovert / wesende gheladen met hondert Huyden ende ses-en-dertich Passagiers / die inde Alagoas meynden te lopen: ghelijck oock mede een Scheepken verovert by den Hollandtschen Thuyn voor St Alexio. De tijdinghe van de voorseyde defaitte eerst den ses-en-twintighsten ter ooren kommende in Serinhain aen de Colonel Schuppe, trock hy 's anderendaeghs upt (om des Rebellins vluchtende troupen den wegh af te snijden) met acht Compagnien Voet-knechten / een Compagnie Ruyters ende twee Compagnien Brasilianen: ende alle de Tapuyas. Nam sijn wegh naer 't Noorden toe / ende liet de Colonel Artichau in

Anno 1636.

Anno 1636.

Serinhain teghen de vyandt leggen. Maer niet diep ghenoegh inde Bosschen in-treckende / insonderheyt weghen de onghenadighe quade weghen / en ghemoete hy gantsch geen vyanden; sondt dry Compagnien musquettiers te rugghe / die weder te Serinhain quamen den vierden May, ende hy self met de reste vande vier-roers trock naer 't Reciff, doodt-slaende hier ende daer veertich of vijftich Inwoonders die hy tegen hem inde wapenen vondt. De Colonel Artichau wierdt mede van eenige ver-af-woonende Portugesen gewaerschouwt datse de vluchtende ghesien hadden met kleyne partykens van acht / neghen/ thien man/ ongewoonlijcke paden door Bosschen ende Suycker-Rieden deurkruppen; soo dat mede eenighe partijen uyt sondt om de selve in embuscade te wachten / maer kreegh oock geene / soo wist hun dat volck met Bosschen/ Moerasschen ende Suycker-Riedt-Velden te behelpen. Inde maendt van April wierdt by de vyandt een aenslach aen-ghelegt op onse Fortificatien in St Gonsalvo de Paripuera, maer wierden by de onse soo ghegroet / dat met schande ende verlies mosten vluchten. Ende uyter Zee wierdt by Capiteyn Wiggert een Barcke op-ghebracht / uyt de Alagoa kommende / ende willende naer de Bahia, gheladen met eenighe Huyden / Visch ende andere kleynigheden / alsmede eenighe Passagiers. Oock soo quam daer in het eynde vande maendt April een Rotterdammer Schipper met sijn ongheladen Schip; de welcke voor-gaf dat hy op de Custe van Spagnien zijnde/ ghearresteert was/ ende ghedwonghen naer de Bahia met des Koninghs Vloote te gaen / ende nu in 't uyt-varen haer was ontlopen: bracht tijdinghe dat des vyandts Vloote by de tachtich Zeylen sterck / al over eenige weken Zee hadde ghenomen/ van alles seer sober versien; ende dat Albuquerque sich daer op niet vertrouwende/ de wegh over West-Indien hadt gekosen.

Mayus.

Inde voordere maendt van Mayus, door dien het ghewaldich reghende / en konde teghen de vyandt niet werden voor-ghenomen/ soo dat dese maendt meest door liep met deliberatien ende preparatien in toekommende. Ende alsoo men de menichfoudighe ontrouw van vele Portugesen nu verscheyden reysen soo merckelijck hadde bevonden / ende met groote ondienst ghesmaeckt; ende qualijck was te ramen welcke men betrouwen mochte/ wierdt by de Colonel ende Raden goedt ghevonden/ de Portugesen de wapenen gantsch af te nemen / ende haer alsoo de gheleghentheyt af-snijden om onse vyanden toe te vallen ende ons volck hinder te doen / waer mede een ghedeelte van maendt Junius werdt toe-ghebracht.

Junius.

De vyandt ondertusschen siende dat de onse haer meest stille hielden / ende hem niet aen en tasten/ wierdt moedich/ ende nam voor de onse selfs aen te tasten: sondt weder een stercke troupe volcks onder de conduicte van Alfonso d'Albuquerque: de welcke met ses Compagnien Soldaten ende vier Compagnien Brasilianen deur de Bosschen door-ghekropen zijnde / onversiens in onse Landen viel ontrent Moribeca: 't slaeghde soo wel dat de Heere Colonel Schuppe niet verre van daer was; ende de Colonel Artichau spoedelijck daer van verwittichт zijnde/ sondt acht Compagnien tot sijne assistentie; de vyandt/ soo het scheen/ hier op niet verdacht zijnde/ kroop weder in sijn hol / ende retireerde sich binnen de Bosschen/naer dat alleen de Suycker-Molen vande Politique Raedt Schotte verbrandt hadde: soo dat ons volck de vyandt niet eens en sach: uyt Serinhain wierden mede continuelijck partijen ghesonden / om op des vyandts partijen te loeren/ maer te vergeefs / wisten haer te wel inde Bosschen ende Riedt-Velden te verdonckeren.

Julius.

Den vijfden Julij arriveerde aldaer uyt het Vaderlandt 't ghehuyrde Schip de Milde Marten met vier-en-dertich Soldaten: ende des anderendaeghs de Hope, doch is 't selve de Schipper ende Stier-man aen landt zijnde van sijn ancker ghespoelt ende schelmachtich door-ghegaen: ende den thienden 't Schip den Dolphijn, met dry-en-twintich Soldaten: alsmede den

den Enghel Gabriel uyt de Mase, waer mede over-quam de Politique Raedt Johan Robbertsz. De maendt Julius nu ghekommen zijnde / ende de Somer-maenden naeckende / was de Colonel Artichau seer besich (ghelijck vele reysen te voren was geweest) om de Raden te doen resolveren tot den tocht naer Porto Calvo, ende de vyandt in sijn nest te bespringen en te dempen: ende alsoo de ordinari excuse was de schaersheyt van Vivres ende andere behoeften; soo trock selfs naer 't Reciff om alles te ondersoecken ende de lijsten op te nemen van alle de Vivres ende behoeften dieder voor handen waren / om alsoo den tocht beter te vorderen. Bevondt dat het noch aen Volck / noch aen Vivres / noch aen Krijghs-behoeften en ontbrack alsmen maer sich daer toe stellen wilde. Ondertusschen dat de Colonel volghens de last vande Colonel Schuppe op 't Reciff dus doende was om den langh ghedreyghden tocht op Porto Calvo te bevorderen; soo quam weder gherucht op gheruchte / dat de vyandt weder in aen-tocht was om onse Landen te infesteren. Weshweghen den Heere Colonel Schuppe met sijn brief vanden eersten Augusti belaste aen de Colonel Artichau, dat hy de vyandt soude gaen soecken / met acht hondert man die van Serinhain naer Moribeca wierden ghesonden. Dese troupe quam in Moribeca den tweeden / recht als de Colonel daer mede was aen-ghekommen. Des anderendaeghs naer dat vleesch ende Farinha aen de Soldaten was uyt-gedeelt / trock de Colonel voor de middach van daer. Inden Raedt op 't Reciff was goedt ghevonden / dat men inde Bosschen soude gaen des vyandts spoor op-soecken ende daer voorts blijven loeren / om de vyandt te betrappen / als hy met sijn roof weder te rugghe soude vluchten; want waren wijs ghemaeckt / dat het maer een kleyne streupende troupe was van Brasilianen / met eenighe Mulaten / Mamelucken / Criulen ende Swarten. Desen volghende soo wende de Colonel met sijn troupen sich naer de Bosschen / trock voor-by de Suycker-Molens van Juan de Barros Correo ende die van Antonio de Buillons, ghenaemt St Amaro, gheleghen in Giboatan; ende leyde sich 's avondts neder inde oude verwoeste Suycker-Molen van Manuel Fernandes de Cruz, ghenaemt Camasari. Den vierden des morghens vroegh op-staende quam by tijdts in 't Dorp van Nossa Sennora de Luz, daer noch eenighe ghetrouwe Lieden ende een ghetrouwe Landt-Pape waren blijven woonen; hadde nu vier mijlen van Moribeca ghemarcheert. In dit Dorp maeckte hy voor-raedt van Vivres tot een langhen tocht / ende gaf de Inwoonderen cedels aen den Raedt om de betalinghe voor de gheleverde Beesten ende anders te vorderen. Des anderendaeghs vielder soo swaren reghen / dat niet dacks ghenoegh hebbende in dit Dorp om hare knap-sacken droogh te houden / ghenootsaeckt waren uyt de wegh te gaen inde Suycker-Molen van Antonio Rodrigos Moreno, om haer te bergen voor den reghen / ontrent een mijle van 't voornoemde Dorp. Doch den sesten marcheerden weder by gissinghe ses groote mijlen door de Coraillos van St Bento tot aen St Antonio. Des anderendaeghs passeerden sy St Antonio ende die daer aen-legghende Coraillos van Pedro d'Acunha; ende weder ontrent de ses mijlen voorts ghetrocken hebbende van St Antonio, vernachten sy in Peris Peris, de Coraillos van Francisco Gomes d'Abreo. Den achtsten quamen in Alagoa Grande, in de Coraillos van Gaspar Perera, van Peris Peris ghetrocken zijnde dry mijlen: hier wachten op de Karren ende Ossen die met Vivres ende Ammunitie van 't Reciff door St Laurenzo haer toe-quamen / nevens den Heere Ammirael Licht-hart met hondert ende tachtich Matrosen ende tachtich Soldaten tot recreuten. De welcke eerst 's anderdaeghs by hun quamen. Den Ammirael was met sijn by-hebbende Volck en dry-en-twintich Karren / yeder met vier Ossen versien / den vierden deses door de Abocoques naer St Laurens vertrocken / dan hadden door den continuelen reghen soo

Anno 1636.

Augustus.

Anno 1636. moepelijcken wegh / dat de Karren somtijdts een half uyre langh met swemmende Beesten door de leeghe weghen mosten werden voort-ghebracht / rusten eerst in 't verlaten Huys van Cavalcanti; en quamen den sesten in St Laurens: van waer recht op de Matta do Brasil aen toogh: vonden het Landt wel bewoont / ende rusten dien nacht in 't Huys van Manuel Olivera, twee mijlen en een half van St Laurens, alwaer een party vier-roers en musquettiers by haer quam: ghelijck dan mede 's anderendaeghs haer twee velt-stuckens werden toe-ghebracht: 't Huys van Francisco Gomes, d'welck een half mijle vorder lagh / ghepasseert zijnde en vonden gheen Huysen / tot dat als voren by de Colonel quamen: alwaer thien of twaelf leemen Huyskens stonden / ende een arm Capelleken. Hier vonden hun wat verleghen / want alsoo in twee daghen in dese contreyen gheen Menschen en vonden / en konden de wegh niet vraghen naer 't Huys van Girgolio de Barros; alle hare Guiden / hoe-welder ses hadden / en wisten die wegh niet te vinden daer henen wilden; ondertusschen sach men des vyandts spoor; soo dat een te paerde vier mijlen te rugghe sonden om een bekende oude Portugees te halen / die dese contreyen bekent waren; die vrijwillich quam / ende alle slupp-gaten / volghende des vyandts spoor / de onse deur-bracht. Lieten hare Karren met eenich volck in Alagoa Grande, ende neerstich voorts marcheerende door een moepelijcken en seer enghen wegh / (soo dat die veel-maels met Bijlen mosten openen) ghemoeten eerst de Rievière Capivaribi. Dese was daer seer wijdt / doch meest droogh met hooghe / steyle en dicht bewasse oevers: op de welcke veel verlaten Huysen en Thuynen laghen. Dese Rieviet komt van binnen 't Landt seer hooghe / sulcx dat haren oorspronck niet en is besocht. Quamen eerst den thienden inder nacht aen het Huys vanden voornoemden de Barros, seven mijlen van Alagoa Grande. Dit is een sterck en wel ghebouwt Huys / van steen en goede binten / op een vlack Landt gheleghen / aen d'een zijde loopter een schoon Rievier voor-by; heeft boven vier Sentinel-Huyskens met schiet-gaten / door dien hier op de grensen vande Tapuyas legghen. Hier valt 't meeste ende beste Brasil-hout vande gantsche Capitania, dan moet wel dertich mijlen af-ghevoert werden naer de Zeekant. Twee mijlen van dit Huys legt den Donder-Bergh daer elders van ghesproken hebben. Vonden teghen hare verwachtinghe hier gheen vyandt; was daer oock niet gheweest: maer sijn spoor liep langhs de Rievière Capivaribi, voor-by Posa de Meso, ooghen-schijnlijck naer de Aldeas van Goyana toe. Des anderendaeghs bleven in 't voornoemde Huys legghen / om 't volck wat te rusten ende te ververschen met Vleesch / alsoo in alle die contreyen Beesten genoegh vonden: vernamen ondertusschen naer des vyandts spoor; ende siende dat niet te rugghe keerde maer al voorts trock naer de Aldeas van Goyana, sonder dat de onse eenich Mensch aen-troffen die haer naerder openinge konde geven van des vyandts marsch: soo kreegh de Colonel groot achter-dencken / dat se yets binnens Landts wilden aen-richten / ende vondt gheraden naer Musurepe te gaen / ende belaste de Karren ende Volck welck in Alagoa Grande waren ghebleven / mede derwaerts te kommen langhs het Huys van Antonio Tynoko. Den twaelfden dan voorts-treckende vonden spoor van vier of vijf man die soo het scheen met eenich beschept naer Porto Calvo waren af-ghesonden: ende marcheerden dien dagh langhs de Rievière Capivaribi voor-by de Wooninghen van Domingo Macedo, ende Louis Grases, tot aen de Huysinge van Gaspar d'Andrada, vijf mijlen van 't Huys van Girgolio de Barros: saghen langhs die Rievière veel schoone Rossas (dit zijn plantjens van Mandioca, daer de Farinha van ghemaeckt wordt) ende vele vervallen Huysen. Des anderendaeghs passeerden 't Huys van Antonio Tynoko, ende alsoo de Karren daer noch niet en waren ghekommen / soo liet de Colonel aldaer Capi-

teyn

teyn Duynkercker met sijn Divisie/ om op de selve te wachten/ ende trock selfs tot in Musurepe, ghelegen twee groote mijlen van 't Huys van Andrada voornoemt. Hier ontrent de middach ghekommen zijnde/ vondt de Colonel twee brieven/ op 't Reciff gheschreven by de Politique Raedt Serooskercken, beyde op den elfden deser maendt: den eersten verhaelde hoe dat Camaron met ontrent twaelf ofte vijfthien hondert mannen onse Redoute in Goyana, genaemt Capivaribi, vast beleghert hadde/ ende sterck bestormde/ soo dat de Belegherde het ten langhsten noch vier daghen souden konnen uyt-staen: ende dat de vyandt twee van onse Bercken/ die met Vivres ende Ammunitie van 't Reciff naer Capivaribi waren ghesonden/ onderschept ende wegh-ghenomen hadde: dat oock alle het jonghe Manschap op 't platte Landt sich met de vyandt ghevoeght hadde. Den tweeden brief sprack noch van meerder swarigheyt/ als namentlijck dat dry Matrosen van Tamarica ghevlucht zijnde/ tijdinge brachten dat de vyandt al met vier hondert Soldaten op 't Eylandt was ghekommen. Doch dese scrupule wierdt hem ten deele wegh-ghenomen om datter nevens was de copije van een brief by de Commandeur Jacobus Petri op Tamarica gheschreven; de welcke wel ghedachte 't verlies vande twee Bercken ende de harden storm op de Redoute; maer en maeckte gheen ghewagh van vyandt op 't Eylandt Tamarica. Even-wel en was de Colonel niet gerust/ want wiste wel dat het Fort Oragnien op Tamarica seer vervallen was/ ende dat daer/ wegen de slappe vorderinge van de Heeren Raden/ weynich aen herstelt was/ hoe-wel 't werck al voor eenighe tijdt was aen-bestedet: ende dat 't gantsche Eylandt licht soo soude konnen verloren worden/ ende de vyandt sich sonderlingh versien met de Vivres ende Ammunitie die daer soude vinden: ende om dese bekommeringh wegh te nemen nam hy een vaste resolutie (onaenghesien sijn volck heel af-ghemendt was) den volghenden dagh daer henen te gaen. Den veerthienden naer de middach/ als 't volck haer Vleesch ende provisie hadde bekommen/ trocken naer de Suycker-Molen van Domingo d'Acosta Brandaon, dry mijlen van Musurepe ghelegen/ om dat van daer den wegh sich in tweën verdeylt/ de eene gaende naer Goyana, ende de andere naer Tamarica, soo dat naer de kondtschap die ondertusschen souden krijghen/ den eenen ofte den anderen mochten kiesen. Lieten in Musurepe de Karren met des Ammiraels Divisie/ met last sachtjens te volghen/ naer dat sich in Musurepe van Farinha souden hebben voorsien. Ende alsoo dien avondt niet konnen kommen tot de voorseyde Suycker-Molen/ soo rusten derdehalf mijle van Musurepe inde Wooninghe van Juan Dias Leyte: de welcke dien nacht gingh naer de Brandt-wachten van 't Eylandt Tamarica, ende brocht haer voor den dagh tijdinghe dat ontrent Tamarica gheen onraedt en was. Ende leyde haer des anderendaeghs de naeste wegh naer Goyana, soo dat de Colonel den heelen dagh marcheerde/ ontrent dry mijlen vorder als haer nacht-legher; een weynich rustende in Tapirema in 't Huys van Belchior Perera; stonden inde middernacht weder op/ ende trocken noch derdehalf mijle naer Capivaribi, daer de vyandt was. Den sesthienden een uyre naer Sonnen op-gangh/ quamen sy aen des vyandts Quartier/ onder onse Redoute van Capivaribi. Doch eer ons volck daer aen quam was de vyandt al twee uyren te voren op-ghestaen/ ende hadde alle sijne Wercken verlaten, achter-latende sijne Machine van scheut-vry-plancken op dry Karren ghebouwt ende soo toe-ghestelt datmense in tijdt van stormen voort-schuyven konde: alsmede een Burgundis Vendel: de Steen-Stucxkens op de Bercken ghenomen; nevens vele vande gheintercipieerde Vivres/ als Hollandts Vleesch/ Meel/ Olye ende dierghelijcke. De vyandt nam sijn wegh naer Tapiserica ende soo voorts naer Terra Nova. Den Heere Ammirael met sijne Divisie quam daer op oock te Capivaribi, ende de

Karren

Anno 1636.

Anno 1636. Karren mede tegen den avondt. Ondertusschen dat de Colonels troupen noch in bataille stonden / ende hy des vyandts Wercken visiteerde / soo liepen ettelijcke hondert Brasilianen/die haer nevens ons volck inde Redoute hadden laten besluyten/ uyt haer Trenchee / ende plonderden eerst des vyandts Vivres/ ende versprepden haer daer nae op 't Landt daer om her / ende uyt een natureliicken haet teghen de Portugesen / plonderden mede de Huysen / en sloeghen eenighe Portugesen doodt; ende ons volck dat siende speelden het naer / soo dat de Colonel genoegh te doen hadde om 't selve te beletten. Den seventhienden wierdt een Danck-segginge ghedaen: een Negher wesende een Spie van Camaron werdt bekent/ ghepijnicht ende op-ghehangen. Den negenthienden quam van 't Reciff met Vivres ende Ammunitie 't Galiot de Doffer de Rieviere Capivaribi op. De Colonel nu alles in Capivaribi in goede ordre ghestelt hebbende/ liet de Brasilianen in Goyana by de Politique Raedt Eyssens; ende trock den twintighsten (onaenghesien het regenachtich weder was) de vyandt naer/ meest Zuydt-West op / ende quam dien dagh naer twee mijlen weeghs in Tapiserica: dit was doen de onse eerst in Brasil quamen een machtighe Aldea van Brasilianen gheweest / daer boven de dry duysent Zielen plachten te woonen: daer stonden verschepden Huysen by-naer soo langh als Lijn-banen; een groote schoone Kercke / en een schoone Wooninge in 't Oosten daer aen/ waer in twee Jesuiten met haer Dienaers hadden ghewoont; dan alles stondt nu ledich: vonden hier gheen vyandt / ende rusten daer dien nacht / om dat daer soo bequaem Water en Gras vonden voor de Peerden / welcke beyde verder aen-treckende / hadden te missen. Trocken des anderendaeghs vroegh voort recht West aen / door goede wegh / naer Terra Nova tot den twee uyren naer-middach / ghemoeten onder-weghen een sterck Retrenchement onlanghs op-ghewor pen / doch sonder volck daer in: ende deden ontrent dry mijlen weghs sonder Water te vinden: ontrent een half mijle van Terra Nova ghekommen zijnde / hoorden des vyandts Wacht schieten / soo dat nu versekert waren de vyandt daer te vinden. De Colonel liet de twee achterste ende sterckste Divisien in haer ordre sachtjens aen marcheeren / ende nam de twee voorste Divisien / te weten: die van den Ammirael ende Duynkercker, ende trock met de selve een harden pas op de vyandt aen / om hem aen 't scharmutseeren te krijgen ende een voordeel af te sien. Maer wat naerder kommende/ lagh daer een van des Camarons troupen in embuscade/ welck uyt de struweelen seer heftich op de onse vyer gaven: de Colonel commandeerde daer op Capiteyn Duynkercker met sijn Divisie op haer in te dringen; ende siende dat dit volck 't selve dede met groote disordre/ ende haer Commandeur meest alle verlieten / vloogh selfs voor-uyt / ende latende des Ammiraels Divisie in ordre vast staende/ voeghde sich by dertich ofte veertich man die van Duynkerckers Divisie noch by den anderen waren ghebleven / ende naer dat haer vermaendt hadde tot wel-doen / voerde hy de selve op de rechter-handt door een seer dichte ruyghte in des vyandts embuscade; niet eer willende retireren tot des Ammiraels Divisie/ voor dat het noodt soude wesen: de vyandt dit siende en dede gheen behoorlijcke teghen-weer / maer op-staende uyt sijn embuscade / nam de vlucht naer de dicke Bosschen; ende verliet sijn principaelste Quartier / met een hoope Farinha die daer versch ghemaeckt wierde; veel gheweers ende sijne musicale instrumenten / Trommelen; Mis-ghewaedt / Kelck ende yser Vormen daer de Oblaten in maecken; nevens een tonne Kruydt/ een kiste met Kogels/ een deel Karren/ Ossen/ Negros / Negrinnen/ Boecken ende Papieren die in 't Landt gherooft hadden/ ende anders meer: op verschepden plaetsen werden ghevonden ses-en-twintich dooden / soo alsse in 't vluchten waren achter-haelt ende neder-ghehouwen: de ghequetste hadden sy mede-ghesleypt sonder yemandt

achter

achter te laten: de onse hadden twee dooden ende festhien ghequetste: kreghen oock eenighe ghevanghens/ die niet ghenoegh en konden vertellen hoe confuselijck dat Cameron vluchte. De Colonel sijn volck weder in ordre ghebracht hebbende/ vervolghde de vyandt ontrent een mijle verre; ende alsoo den avondt in-viel/ keerde weder te rugghe/ ende legerde sich tusschen des vyandts Quartieren by het water; verwachtende dat de vyandt weder mochte kommen naer sijn Quartieren sien: doch en vernamen niemandt. Den twee-en-twintighsten met 't kriecken vanden dage wierdt Capiteyn Boharts Divisie/ de welcke doen de voor-tocht hadde/ uyt-ghesonden/ om des vyandts spoor naer te speuren ende 't velt te ontdecken: de andere Divisien souden naer dat het Ghebedt soude ghedaen wesen/ sachtjens volghen: Boharts Divisie haeste sich soo seer/ dat bynaer een mijle voor-uyt waren eer de andere Divisien 't Ghebedt hadden ghedaen. De Colonel hoorende naer het Zuyden toe een groote charge van musquetten/ merckte wel datse met de vyandt aen 'tscharmutseren waren geraeckt/ ende haeste hem met de andere troupen daer naer toe/ doch eer daer by konde kommen hiel het schieten op: Cameron wierdt weder uyt sijn embuscade verjaeght/ ende vluchten voort/ wierp van sich seer veel geweers/ als Spaensche Musquetten ende Rondassen: liet ses dooden achter/ ende sleypte sijn ghequetste mede; de onse kreghen hier twee dooden ende ses ghequetste. Den Bergh die de vyandt was op-ghejaeght was heel wit van Farinha die sy vanden hals af-ghesmeten hadden. De Colonel by Boharts Divisie ghekommen zijnde/ leyde ettelijcke embuscaden achter den anderen/ ende trock voorts/ sijn best doende om de vyandt te locken tot een nieuw ghevecht; maer hem ontrent een mijle naer ghegaen hebbende/ bevondt dat hy gantsch op de loop ende te verre voor-uyt was: des vyandts groot spoor verdeelde sich in vijf of ses kleyne sporen/ soo dat men niet en wiste wat padt men best volghen soude: hier by quamen noch veel andere swarigheden; want de Guiden seyden datse ons volck niet souden weten weder uyt de Bosschen te leyden/ indien sich te verre daer in begaven; dat oock niet en wisten of men vorder in/ Water soude vinden ofte niet: ende dat men in allen gevalle 't spoor dat nu hielden weder te rugghe soude moeten kommen/ als alle andere sporen souden verloren hebben: de grootste swarigheyt was noch/ dat men de Karren ende Ammunitie daer niet konde met voeren/ ende sonder de Ammunitie en wast niet gheraden sich te verre inde Bosschen te begheven; indien de onse Negros by haer hadden ghehadt om de Ammunitie te dragen/ Cameron soude een seer suyre retraitte ghehadt hebben/ ende soude alle het Goyaensche Landt-volck/ sijnen buyt ende een goedt deel van sijn volck hebben moeten achter-laten. De Colonel besloten hebbende de vyandt niet verder te volgen/ trock vande Huyskens in Terra Nova legghende af/ langhs een Lack Zuydt-Oost op/ Bosch-waert in/ den ouden wegh naer Trecunain de Basso. Desen wegh viel ons volck seer moeyelijck/ want mosten dien wel op hondert plaetsen openen om de Karren deur te brenghen; ende en avanceerden dien dagh maer een mijltjen/ ende leyden haer neder in 't Bosch/ af-wachtende dat de vyandt uyt het Bosch naer sijn verlies soude kommen kijcken. Dewijl de onse met desen wegh doende waren/ quamen op haer af-sacken eenige Brasilianen met haer Vrouwen ende Kinderen/ ende quamen van de vyandt tot ons over/ soo datmense onbeschadicht liet passeren; daer quamen insghelijck oock eenighe Portugesen. Den dry-en-twintighsten sondt de Colonel de Karren met de Divisie vande Matrosen voor-uyt naer Trecunain; ende keerde self met het resterende volck naer Terra Nova, noch al hopende de vyandt daer te vinden; te meer om datter een Knecht van Albuquerque, die daeghs te voren by hun ghekommen was/ verklaerde dat Cameron daer ses vaetjens Kruydt begraven hadde/ hoe-wel de plaetse niet en

Anno 1636.

Anno 1636. konde aen-wijsen. De Colonel in Terra Nova ghekommen zijnde / bleef daer eenighe uyren op de vyandt loeren; doch Cameron bleef achter / ende 't Kruydt en wierdt niet ghevonden: de Rossas ofte Mandioca-Velden wierden op-ghetruckt / de Raders / Parssen / Raspen / Pannen in stucken gheslaghen / ende de Huyskens verbrandt. De Colonel trock voorts naer Trecunain, twee mijlen van Terra Novo, ende vernachten daer. 'S anderendaeghs trocken door een goeden wegh twee mijlen vorder tot de Wooninghe van Francisco Coresmo, ende quamen soo weder den vijf-en-twintighsten te Musurepe; ende 't volck aldaer gemonstert ende van Vleesch ende Farinha voorsien hebbende; vertrocken van daer den seven-en-twintighsten / deur Masyape naer St Laurenzo drij kleyne mijlen. De Colonel reysde 's anderendaeghs naer het Reciff, om de Raden raport te doen van sijne verrichtinghe. Ende naer dat daer twee daghen met de Raden hadde besich gheweest over den nu soo dickwils voor-gheslaghen tocht op Porto Calvo, ende immer soo weynich ghereedtschap daer toe ghevonden als voor desen / keerde hy den lesten deser maendt weder by sijne troupe in St Laurenzo. Hier drij dragen om-gebracht hebbende met voor-raedt te maecken van Beesten ende Farinha; leende hy vande Inwoonders tsestich Negros om de Ammunitie te draghen; ende begon sijnen marsch naer Pantorra

September. den vierden September; vorderden haren wegh dien nacht derdehalf mijle van St Laurens, ende sliepen in Nossa Sennora de Luz. Des anderendaeghs gingen vernachten inde Suycker-Molen van Balthasar Gonsalves Moreno Gordo in Geboatan drij mijlen. Den sesten gingen vernachten in Gorgiaou inde Suycker-Molen van Andres Suarez derdehalf mijle. De Colonel vondt hier sijne Compagnie; ende een half mijle van daer inde Molen van Antonio Nunnes Ximenes de Compagnie van Capiteyn Verdoes, ende sondtse beyde te rugghe naer de Colonel Schuppe. Oock soo vernam hier dat Cameron weder af-ghesackt was / ende besich met Farinha te maecken. Den sevenden trocken derdehalf mijle voorts / ende vernachten in Pantorra. De Colonel meynde hier voor-raedt van Farinha ghevonden te hebben / dan daer en was noch gheene ghebracht / soo dat hier stil most blijven legghen / ende Farinha in 't Landt onder de Inwoonders doen op-soecken. Den neghensten quam Capiteyn vanden Brande by hem in Pantorra; Godt hadde hem merckelijcken bewaert / want alsoo hy den sevenden voorleden voor de middach ghekommen was by St Antonio, soo ghemoete hy daer by ghelucke een Sergeant van des vyandts volck / ende een Neger die van Goyana ghevanghen mede-ghenomen hadden / ende greep die soo stillekens dat gantsch geen gheruchte en wierde ghemaeckt; uyt dese leerde hy dat Cameron met al sijn by-hebbende volck in St Antonio lach / en besich was met nieuwe Farinha te maecken / anders gheen raedt wetende om wech te kommen. De Capiteyn dit hoorende / ende hem niet stercker bevindende als tachtich mannen / maeckte hem stillekens van daer. Uyt desen ghevanghen Sergeant quam de Colonel de ghelegentheyt vande vyandt wat naerder te verstaen; want hoe-wel verklaerde niet volkomentlijck te weten hoe sterck Camerons troupen waren / door dien noyt al by een en kommen / maer hier en daer inde Bosschen verstroyt laghen; wist even-wel te segghen datter waren drij Compagnien Soldaten Blancos; te weten: hondert musquettiers vers aen-gekommen met Soito, daer hy Sergeant van was / dertich met Gonsalvo Vaaz ende dertich met Gonsalvo Gonsalvez, beyde uyt Goyana met ghegaen: hondert Criulen onder Henrico Dias; de rest Brasilianen / ende over de vijf hondert man: seyde vorder datter noch hondert man was van Goyana met gegaen die noch geen wapenen en hadden. Hy was met Soito van Porto Calvo gekommen / ende waren wel een maendt onder-wegen gheweest / ghekommen zijnde door de Molens van Cockau, van Vincente Campelo,

van Antonio Fernandes de Paz ende soo voorts. Ghebraeght zijnde naer de gheſtalte van Porto Calvo, verklaerde dat daer niet meer en laghen als twaelf hondert mannen / ende ontrent ſeſthien metale ſtucken die uyt de Alagoa met Bercken daer waren ghebracht. Dat in Alagoa waren vier hondert mannen. Dat de Conde de Bagnola ende Manuel Dias d'Andrada beyde in Porto Calvo waren / ende dat daer dickmaels Bercken kommen ſoo uyt de Bahia als uyt de Alagoa, met Farinha, Viſch / Wijn / Olye ende Ammunitie; ende dat ons Vaertuygh daer niets tegen en hadde ghedaen. Dat in de Pouaçon de Porto Calvo by het oude Kercxken op den Bergh een Fort was ghemaeckt met vier Bolwercken / doch dat noch niet vol-trocken was; ende dat om-leegh by de groote Kercke ront-om een Redoute was gheleght. Maer dat aen de mondt vande Revier noch op ſtrandt geen Fortificatien en waren. Den thienden ende elfden was de Colonel noch al beſich met voor-raedt van Farinha te doen / want alſoo ſijn voornemen was de paſſen op te ſoecken die Cameron ghepaſſeert was / ende in 't weder-keeren weder moſte ghebruycken / ſoo en konde 't ſelve niet wel beginnen eer dat de knap-ſacken vol waren. Quam eyndelijck daer toe dat den elfden twee mijlen van Pantorra met drie Compagnien gingh ruſten inde Aldea Nova quemada do Poyuca; nam met ſich Bijlen ende Kap-meſſen om de Boſſchen te openen; ende liet de andere Compagnien in Pantorra met laſt de ronden inde om-leggende Landen te doen. Den twaelfden 's morgens vroegh begon ſijn arbeydt. Alſmen in Aldea Nova voornoemt by de Kercke ofte oock boven inde venſters ſtaet / ſoo ſiet men naer 't Weſten verre in het Landt hooghe Berghen die doncker-blaeuw inde lucht ſtaen: de Colonel ſonder eenighe moeyte ofte ſwarigheyt aen te ſien / heeft begonnen een wegh te kappen van 't Ooſten naer 't Weſten volgende het compas recht op deſe Berghen aen / teeckenende aen beyde zijden de Boomen; ende heeft dit vier mijlen langh vervolght door de ſlimſte ende ſteylſte Berghen vande werelt / daer men gheen Paerdt door kan brenghen: moeſten op handen en voeten op ende neder klimmen / ende haer houden aen de ruyghte om niet te vallen / principalijck als het regenachtich weder was. Vande Aldea ofte de Kercke neder-ghekommen zijnde / ende den eerſten / tweeden ende derden Bergh door-ghegaen tot op den vierden Bergh / vonden ſy een kleyn padt / ende daer lagh een inghewickelt houtjen met ronde gaetjens / daer de Braſilianen vier mede maecken alſſe inde Boſſchen zijn / welcke daer hadden laten vallen. Op den vijfden Bergh vonden niet met allen. Den ſeſten Bergh af-kommende vonden een groot padt inde daelte / en niet verder konnende kommen ſliepen daer by 't water. Den derthienden op den ſevenden Bergh kommende / vonden een groot padt; op den achtſten kommende noch grooter / ende dat padt op de rechter-handt inſlaende vonden ſy Hutten / Pannen / Raſpen / Parſſen / Alqueros ende kiſten tot Farinha, welcke ſy alle in ſtucken ſloeghen. Daer naer deur-kappende den neghenden / thienden / elfden / twaelfden en derthienden Bergh quamen op den veerthienden / ende in 't af-gaen van dien / vonden ſy by een kleyn Rievierken Rebelhins pas / door de welcke hy ſich retireerde als hy van St Laurens verſtroyt vluchte; een Braſiliaenſche Sergeant die de Colonel van Serinhain was toe-ghesonden met de Kappers / kende dien pas datelijck / want was dien met Rebelhin door-gevlucht / hier hieldt de Colonel ſijn middach-ruſte. Naer de middach kapten noch deur den vijfthienden / ſeſthienden ende ſeventhienden Bergh ſonder yets te vinden: op den achthienden vonden weder een redelijck groot padt; op den neghenthienden ende twintighſten niets: den een-en-twintighſten was den grooten hooghen Bergh die men ſoo blaeuw van de Aldea Nova quemada do Poyuca naer 't Weſten ſiet. Om dat deſen Bergh te groot was / ende den avondt begon te vallen / ende gheen Water daer hadden

Anno 1636.

Anno 1636. te vinden; dat mede den reghen haer gheweer seer quelde / soo hielden op van op-klimmen / ende keerden te rugghe naer 't Water toe: daer wierdt even-wel een Sergeant met acht man ghesonden om den Bergh te besichtighen / dan de nacht over-viel hen / ende 's morghens en konde weghen de nevel niet sien. 'T schijnt dat noch over desen Bergh hadden moeten wesen / ende dat daer de beste ende ghereedtste padt leght naer Alagoa toe. De Colonel hadde soo vele steyle Berghen moeten nemen deur te kappen om de gherade linie te vinden / ende alle de passen die van 't Zuyden naer 't Noorden lopen door te snijden; maer op dese Berghen zijnde / wierdt een ander gheleghentheyt ghewaer tot desen wegh / namentlijck een vlackte / weynich op de rechter-handt daer het grootste Rievierken tusschen de hooghe Berghen deur-dringht. Tusschen de boven-genoemde Berghen hadden in dese maendt veerthien-mael schoon-water / doch is te vreesen dat inde drooghte vande Somer alles uyt-drooght. Op alle dese paden en vonden gheen versch spoor vande vyandt / soo dat daer uyt oordeelden datse ofte noch niet uyt onse Landen gheretireert waren / ofte datse haren deur-gangh hadden aen d'ander zijde van den hoogen Bergh. Ondertusschen quamen brieven vanden Colonel Schuppe die belasten dat werck te staecken: als mede vande Raden / de welcke den tocht naer Porto Calvo noch uyt-stellende / begeerden dat de Colonel sich weder naer 't Noorden soude begeven om haer van des vyandts partijen te bevrijden; weswghen hy dan dit werck over-gaf / ende nam voor te marcheeren naer St Antonio ofte de Coraillos van Pedro d'Acunha, daer Cameron noch ontrent hengelde / door 't uyterste Bosch ende ongewoonlijcke weghen / om te sien of hy de vyandt eenighe afbreuck konde doen; ende daer naer weder te keeren in sijn Garnisoen te St Laurenzo. Dry daghen wierden om-ghebracht met weder-keeren ende preparatie te maken tot een nieuwen tocht. Den seventhienden quamen weder in Aldea Nova Quemada ende vernachten aldaer. Des anderendaeghs 's morghens vroegh scheyden weder van daer / ende namen haren wegh niet door den nieuwelijcks ghekapten pas / maer door de vlackte ofte leeghte die op de rechter-handt lagh; soo als de Colonel die te voren hadde af-ghesien ende bequaem gheoordeelt om een wegh te maecken van het Oosten naer het Westen toe; want gingh by-naer paraleel met den ghekapten wegh / ende was oock goedt voor de Peerden / ende liep altoos langhs 't Rievierken welck naer Pantorra vliet / als het schijnt naer de boven gheobserveerde scheuringhe vande Berghen: Capiteyn vanden Brande hadde oock versch dien wegh ghegaen naer St Antonio. Twee groote mijlen desen wegh ghegaen hebbende meest West ofte Noordt-West / begaven sy hun op d'ander zijde vande Rieviere op een plaetse daer een Boom dwars over 't Rievierken leght; men kost noch op twee plaetsen deur 't selve kommen / dan nam veel tijdts wegh; vernachten dien nacht aen de over-zijde. Den neghenthienden veranderde de Colonel sijn kours / ende begaf hem van dit Rievierken af recht naer 't Noorden toe; passeerden in desen marsch by-naer twintich soo kleyne als groote Brasiliaensche leghers van Hutten, soo wel hadt de vyandt desen wegh van langher-handt ghebruyckt, deden desen dagh dry mijlen / ende sliepen in 't Bosch. Den twintighsten twee mijlen ghemarcheert hebbende quamen 's middaghs door de Coraillos van Pedro d'Acunha naer St Antonio. Vonden daer gheen versche teeckenen vande vyandt; ende ervoeren daer naer dat de vyandt sijnen wegh hoogher Bosch-waerts naer 't Westen hadt ghenomen / passerende boven door de Caçiovera ofte klippe van de Rieviere St Antonio. Soo dat de onse niet diep ghenoegh door 't Bosch en waren ghegaen om hem te ghemoeten: de Portugesen die daer nae inde Coraillos wierden op-ghevanghen verklaerden dat Cameron alree acht dagen van daer was gheweest; welcke viel op den twaelfden

den deses maendts/ welcken dagh de Colonel aen-vongh dien wegh te kappen; soo dat indien hy met kappen dien hooghen Bergh hadt over-ghegaen/ licht op de rechte pas van de vyandt ende wel slaeghs ghekommen soude hebben. Bleven daer dien nacht over een Rievierken legghen; als mede 's anderendaeghs om 't volck wel van Vleesch te versien/ doch vonden daer heel weynich Beesten/ soo wast daer alreede vande vyandt gheruyneert. Vonden daer noch eenich verhongert volck van Cameron leggen die niet voort en konden. Ende alsoo de Bosschen ende Coralen al langh te voren by den Raedt waren verbannen/ 't volck verboden daer te woonen/ ende gheboden met haer Beesten naerder aen de strandt te kommen/ soo was 't volck daer noch effen-wel ghebleven/ tot merckelijcke versterckinge ende onder-hout vande vyandt: de Colonel om dit in toe-kommende te verhoeden/ dede der eenighe van 't volck op-vanghen: onder andere wierden daer achter-haelt twee rappe voghels/ Dienaers van Pedro d'Acunha, die soo langh voor ons volck vloden als immers kosten; de Colonel kende dese/ want hadt dese noch eens mede-ghesleypt den vorighen tocht naer Goyana teghen Cameron, ende hadtse soo bitter ende wrevelich ghevonden dat niet een eenighe wegh hadden willen wijsen/ haer ghelatende ofte geene en kenden: hadde niet tegenstaende haer laten gaen/ doch op lijf-straffe verboden sich inde Coralen niet meer te laten vinden: nu wederom hier ghevonden zijnde/ soo dede de Colonel den eenen die voor-uyt ghebracht wierdt neder-houwen: ende den anderen brenghen ter plaetse daer den eersten lagh: dese siende dat het de Colonel ernst was/ presenteerde yets van ghewichte te ontdecken indien men hem 't leven wilde schencken: ende verklaerde eerst voor Capiteyn Mettingh, ende daer naer voor de Colonel selfs; dat Henrico Dias was gheweest by Pedro d'Acunha, ende hem ghebootschapt van wegen Manuel Dias d'Andrada, dat de selve de aen-kommende maendt October by hem inde Vergas wesen wilde: den knecht wierdt ghevanghlijck ghesonden naer het Reciff, ende sijn Meester Pedro d'Acunha mede derwaerts ghebracht om teghen den anderen ghehoort te werden. Van dit wierde soo slaplijck ende naerlatich by de Raden ghedaen/ dat de knecht eyndelijck lieten lopen; ende de Meester wesende de principale Man van het ontrouwe Landt-volck/ ende die men langh hadde behooren ten Lande uyt te seynden/ wierdt noch daer ghehouden. Den twee-en-twintighsten trock de Colonel van St Anton dry mijlen naer de Suycker-Molen van Antonio Rodrigos Moreno Torto; ende vonden die gheplondert by alleen acht man van 's vyandts volck/ niet teghenstaende dat wel dertich inde Molen sterck waren. De Inwoonders en wilden teghen de vyandt gantsch niet voor-nemen/ oock niet tot haer eyghen bescherminghe. Des anderendaeghs marcheerden dry mijlen/ ende quamen 's middaghs te St Laurens: vonden daer gheen voor-raedt; soo dat de Colonel ghenoegh te doen hadde om wat Farinha voor 't volck by een te schrabben: doch stelde ordre met de Regeerders van de plaetse/ dat alle weke aen sijne troupen souden verschaft werden hondert en tsestich Alqueres Farinha, acht Ossen ofte twaelf koeyen; ende voor de Colonels keucken een koeye/ twee Schapen ende twaelf hoenders. De Colonel vertrock van hier naer het Reciff, alwaer by de Raden inserieuse deliberatie wierdt geleght/ hoe men best des vyandts partijen de Vivres soude af-snijden/ ende de correspondentie met onse Portugesche Inwoonderen verhinderen: ende besloten eyndelijck by Placcaten in verscheyden Fregesien aen te slaen/ allen Inwoonderen aen te segghen dat vanden eersten October tot den vijfthienden des selver maendts vryheyt sullen hebben inde Bosschen te gaen/ Farinha uyt de Rossas te maecken/ hare Beesten ende Paerden af-halen/ ende sich achter de hier naer ghespecificeerde limiten te retireren: oock alsse souden sien dat de Eyghenaers naer-latich waren/ een yeder

Anno 1636.

Anno 1636. gheoorloft soude wesen naer sich te trecken wat hy wilde: want dat naer den vijfthienden October door de Brasilianen uyt last vanden Raedt / alle Rossas inde Bosschen souden werden uyt-gheroepit / de Huysen verbrandt / de bevondene Lieden doodt-gheslaghen / Peerden ende Beesten vernielt. De Limiten achter de welcke sy haer vertrecken mosten / ende tusschen de selve ende het strandt woonen ende verblijven / wierden dese aen-ghewesen. Van Goyana af recht naer 't Zuyden toe / nae Urapawa Para Cima ('t welck dicht by Westen by de Aldea St Miguel leght) neghen mijlen: uyt-sluytende Terra Nova, Treconnain ende alle de Rossas by Westen. Van Urapawa naer Musurepe, inbegrijpende Monsterino dos Padres Franciscanos (met conditie dat by Monsterino geene Wooningen wesen sullen / noch Missen noch Vergaderingen worden gehouden) twee mijlen: uyt-sluytende daer mede alle de Rossas vande Rievierе Capivaribi, die langhs dese Rievier tot by het Huys van Girgolio de Barros met menichten staen. Van Musurepe naer 't Huys van Francisco Gomes d'Abreo anderhalf mijle; van daer nae Pedro Barroso een groote mijl: van daer naer de Ingenio van Antonio Rodrigues Moreno twee mijlen: van daer naer de Ingenio van Balthasar Gonsales Moreno Gordo dry mijlen: van daer naer de Ingenio van Andres Suarez twee mijlen: van daer naer Cajabussu, de Ingenio van Fernando Gomes een mijle: van daer naer Pantorra, voor-by de Ingenio van Antonio Gonsalez de Paz twee mijlen: van daer naer Sibero de Cima ofte Ingenio van Manuel Navaillos vier mijlen: van daer naer Camarigibi ofte de Ingenio van Francisco Rodriges de Porto teghen-over Serinhain vier mijlen: verder was de vyandt onser nae-buyr. By dese resolutie meynden de onse kans teghen des vyandts partijen te krijghen; want meynden door dese verwoestinghen te weghe te brenghen dat twee-en-dertich mijlen langh gheen andere Vivres vindende als met het swaerdt souden moeten halen / soo mosten sy noodtsakelijck op onse woon-plaetsen ofte besettinghen ontdeckt aen-kommen. Den laesten deses maendts vertrock de Colonel Artichau naer St Laurens by sijne troupen / ende dede de beraemde Placcaten op de nodighe plaetsen aen-slaen tot waerschouwinghe vande Inwoonderen. In 't begin vande

October. maendt van October hoordemen weder verscheyden geruchten datter nieuwe partijen van de vyandt (ende in 't besonder Rebelhino) in aen-tocht waren om achter de Bosschen om / ofte door 't dickste der selver een nieuwen in-val in onse Landen te doen: doch de tijdinghen waren soo onseker datter gheen vaste resolutie op en konde ghenomen werden. Den sesten werdt de Heer Elias Herckmans nevens de Heere Eyssens ghesonden naer Tamarica ende Goyana om aldaer te gouverneren; namen haren wegh over Garasu, om in Moggioppi den Facteur vande Jesuiten te onderv raghen waer hy de Neghers vande selve hadde ghelaten die aen de Compagnie vervallen waren / ende bevonden dat de selve by de Papen woonende om de Zuydt van Pernambuco ontrocken waren. Trocken van daer naer Goyana, ende quamen den selven dagh tot Capivaribi; ende den sevenden naer dat de voorseyde Herckmans in sijn gouvernement was bevesticht de Inwoonderen van Goyana voor-ghelesen het pardon / waer by alle uyt-ghewekene die Cameron ghevolght waren / binnen vijfthien daghen wierden in-gheroepen / ende kommende ghepardoneert werden / ende den volghenden dagh inde plaetse vande uyt-ghewekene eenighe nieuwe Officianten ghemaeckt; ende de Capiteyn Hans Willen Louijssen belast met dry hondert Brasilianen naer 't Legher vande Colonel Schuppe in Serinhain te trecken. Den twaelfden der selver maendt bequam de Colonel in St Laurens advijs van verscheyden Portugesen onder ons woonende / dat de voornoemde Rebelhino met ontrent dry hondert Soldaten Blancos, ende eenighe weynige Cabocles (soo noemense de gheborene van een Brasiliaen ende Negrinne) al ghekom-

ghekommen was tot Traconhayn Posa de Mejo, ende sijn wegh nam naer de Capitania van Pariba: soo dat de Colonel goedt vondt 't selve de Heer Colonel Schuppe ende de Raden stracx aen te schrijven: de welcke overleggende de voorgaende waerschouwinghen van des vyandts voornemen op de Verga; des Rebelhinos kleyne macht / haer niet konden inbeelden dat de vyandt naer Pariba wilde / maer dat dit voordachtelijck uyt-stropde om de Colonel Artichau meer om de Noordt te trecken / op dat 't volck legghende in Porto Calvo te beter ghelegentheyt ende kantse mochte bekommen om op de onse leggende in Serinhain te vallen / ende dieper in 't harte van de Capitania van Pernambuco te booren: 't welcke haer te meer inbeelden om datter eenighe kondtschap was ghekommen dat de vyandt in 't Dorp van Porto Calvo de Huysen alle neder-wierp / ende daer niet en wilde houden als 't Fort by de oude Kercke op den Bergh / sich veerdich makende om op de onse af te sacken; welckes alles den Raedt dede resolveren dat best was de Colonel Artichau met sijn by-hebbende troupen noch in sijn Quartier te St Laurenzo bleve legghen / tot dat men klaerder sach waer de vyandt henen wilde. Ondertusschen en lieten niet soo die van Goyana als Pariba te waerschouwen op haer hoede te wesen. Werdt mede de Capiteyn Hans Willem Louijssen ghelast met sijn Brasilianen noch in Capivaribi te blijven en te sien werwaerts de vyandt sich wenden mochte. Twee dagen daer naer quam schrijvens van Pariba, Goyana ende elders; dat Rebelhino met seven hondert man wel in Terra Nova was aen-ghekommen ende voorraedt van Farinha maeckte. Den vijfthienden brochten de Portugesen de Colonel in St Laurens aen / dat Henrico Dias met een troupe van ontrent de hondert en vijftich man meest Negros ende Mulaten gekommen was tot in de Coral van Antonio Cabral; ende dat Rebelhino al voor-uyt was / ende noch meer partijen onder Cameron verwacht wierden. Ghelijck dan 's anderendaeghs vernam dat een andere kleyne troupe onder 't beleydt van Don Louis de Sosa ontrent Nostra Sennora de Luz was aen-ghekommen; ende dat aller deser partijen last ende voornemen was de Suycker-Riedt-Velden allenthalven te verbranden / ende de Molens te destrueren / ende 't volck te verderven soo vele als sy kosten. Ondertusschen wast ghebeurt dat de Politique Raedt Eyssens die in Pariba resideerde van de vyandt wierdt verrast ende doodt-ghesllaghen: dit ongheluck quam aldus te passe; niet tegenstaende de stercke gheruchten van des vyandts komste ende naerderheyt / soo was den Raedt Eyssens met vijf-en-twintich Soldaten ende eenighe jonghe Koop-lieden / nevens ettelijcke Brasilianen uyt Pariba gereden naer sijn Suycker-Molen eertijdts toe-behoort hebbende Manuel Pires: qualijck een half uyre daer gheweest hebbende quam hem Rebelhino onversiens over den hals / ende begon 't Huys fel te beschieten: onse Brasilianen niet konnende in 't Huys kommen namen de vlucht; dan die in 't Huys waren soo Soldaten als Koop-lieden weerden haer wacker / doch met sulcken onversicht dat binnen een uyre al haer Kruydt verschoten hadden; het welck by de vyandt ghemerckt zijnde / viel te stouter aen; niet te min wierdt voor die reyse noch te rugge ghedreven: dan onder 't Huys ghekommen zijnde brachten den brandt daer in / sonder dat de onse 't selve konden verhinderen; de welcke door den brandt ende roock ghedwonghen wierden met ghewelt door de vyandt te slaen: hier werdt den Raedt Eyssens naer dat sich mannelijck hadde gheweert nevens sijn Secretaris doodt-ghesllaghen; daer bleven noch neghen van de onse soo Soldaten als Negros ende Brasilianen; eenighe weynighe wierden ghevangen wegh-ghevoert / ende de reste ontquament. Alle dese gheruchten niet tegenstaende de welcke van tijdt tot tijdt de Raden op 't Reciff wierden aen-ghemelt en konden niet beweghen om de Leghers hare posten te doen veranderen: maer werdt goedt ghevonden de Colonel 'te belasten als

noch

Anno 1636.

Anno 1636. noch in St Laurens te blijven legghen / ende alleen eenighe troupen herwaerts en derwaerts uyt te schicken naer dat de gheleghentheden souden vereysschen ende sijnen goeden raedt toe-draghen soude. Weswegen hy dan den achthienden des selven maendts onder 't beleydt van de Capiteyn vanden Brande uyt-sondt vier Compagnien / te weten: die vande voornoemde Capiteyn / die vande Major Mansveldt, van Duynkercker ende van Hollingerus: met last datse onder-weghen naer de vyandt vernemende trecken souden van St Laurens naer Musurepe, wesende twee mijlen en een half: van daer naer 't Huys van Francisco Coresmo dry mijlen; naer Treconhain twee mijlen; naer Terra Nova twee ghelijcke mijlen: naer Tapiserica dry mijlen ende soo voorts naer Capivaribi in Goyana twee mijlen. Ende datse aldaer twee dagen gherust hebbende / de Brasilianen die verschaft waren tot sich souden nemen / ende met haer wederom de voorseyde wegh te rugghe souden keeren naer St Laurens by het resterende Legher: ende alle desen wegh langhs door de Brasilianen souden doen uyt-roepen alle de Rossas, (dat zijn de Velden van Mandioca daer de Farinha van werdt gemaeckt) ende de Corallos (d'welck sijn de plaetsen daer het Vee werdt in ghehouden) destruerende die buyten de palen lagen by het Placcaet hier voren aen-geroert aen-ghewesen. Naer Pariba te gaen werdt alsdoen ongheraden gheoordeelt / ten deele om dat niet oorbooy en was de troupes te verre van den anderen te verdeylen / doch meest om dat den Ammirael met ettelijcke hondert Boots-ghesellen ende eenighe Soldaten de welcke op nieuws uyt het Vaderlandt waren aen-ghelandt derwaerts waren uyt-ghesonden. De volghende daghen begon men de vyandt te vernemen / de welcke inde Vergas ende elders vele Suycker-Riedt-Velden begonden te verbranden; nevens eenich Brasil-hout d'welck hier en daer ghereedt lagh om naer de Zee-kant af-ghevoert ende ghescheept te worden. De Colonel Artichau dit vernemende wende wel alle vlijt aen met uyt-seynden van troupen / nu dry / nu twee / nu meer Compagnien teffens hier en daer verseyndende / ende dickmaels maer een Compagnie by sich behoudende; doch en konden de vyandt nerghens aentreffen / de selve hieldt sich te bedeckt / ende en hadt gheen lust met de onse te vechten / soo dat wel dry hondert sterck zijnde maer vijftich van de onse lieten passeren sonder op te breken. Den twee-en-twintighsten bequam de Colonel in St Laurens sekere kondtschap van noch een ander troupe vande vyandt onder het beleydt van Capiteyn Soito, sterck tusschen de twee ende dry hondert mannen meest Blancos ende weynige Caboclen; ende hoe dat gheweest was in 't Huys van Manuel d'Olivera ende daer gheslapen: (dit Huys was gheleghen een mijle van Musurepe) ende van hem ghegeven datter noch meerder troupen volghden / alsmede Cameron met sijne Brasilianen; ende dat van meyninghe waren de Colonel in St Laurens te besoecken. Korts daer naer werdt de Colonel aen-ghedient hoe dat de voornoemde Soito 's morghens ten acht uyren in Musurepe was gheweest / ende van daer naer de Aldea St Miguel vertrocken / ende seer neerstich vraeghde naer de troupen van Rebelhino. 'T gaf gheen kleyn bedencken vande ontrouwe der Portugesche Inwoonderen / dat t'elcke reyse wel boodtschapten waer de vyandt was gheweest / maer noyt waer hy was ofte hadde te kommen; niet teghenstaende men duydelijck speurde dat sy de vyandt met hare Beesten ende Farinha spijsden. De Brasilianen uyt de Aldea van Rutagny waren eenighe daghen te voren ghevlucht op 't Eylandt Tamarica, ende waren nevens de Inwoonderen ghelegt op de passen om de vyandt het over-kommen te verhinderen / ghelijck dan mede alle het kleyn Vaer-tuygh d'welck men ghewoon was te houden tusschen 't Eylandt ende Goyana, door last vanden Raedt Herckman was op-ghehaelt ende onder het Eylandt ghebracht. Ontrent die tijdt werdt by Jacob Hes Capiteyn van de

Sout-bergh een Schip op-ghebracht kommende van Angola met twee hondert en dertich Negros / de welcke korts daer aen verkocht zijnde over de dertich duysent Gulden uyt-brachten. Den vijf-en-twintighsten bequam de Colonel Artichau tijdinghe van een Portugees woonende dicht by de Aldea quemada St Miguel, hoe dat twee Negros van Juan Nunnes, de welcke in 't Bosch besich zijnde met op-vangen van Beesten by Rebellin verrast waren ende met ghenomen / voorleden midder-nacht weder in-gekommen waren / zijnde den avondt te voren den Rebellin ontlopen / als hy reede was dicht onder 't Huys van Girgolio de Barros; de welcke verhaelden hoe dat de selve seer haestich retireerde/ met voerende ses ghequetste ende seven dooden naer-ghelaten hebbende/ als sy ghehoort hadden; ende dat geen ghevangens vande onse by hem ghesien hadden. Den seven-en-twintighsten quamen brieven van Serinhain vande Colonel Schuppe, de welcke melden hoe dat een party van onse Brasilianen ontrent tachtich koppen/ onder Capiteyn Jan Auguſtijn, met ontrent twintich Soldaten waren uyt-ghesonden naer Una, alwaerse over de Rieviere vande vyandt beset ende over-vallen waren / doch weerden haer dapper soo langh tot dat haer Kruydt en Loot ontbrack / zijn eyndelijck verstroyt / de Capiteyn ghevanghen ende ontrent twintich te rugghe ghekommen / die haer weder-varen verteldden: melden mede dat Camaron wederom met vijfthien hondert man in aen-tocht was naer onse Quartieren. Kreghen mede tijdinghe dat Henrico Dias met een deel jonghe Lieden / die hem uyt onse conquesten toe-ghevallen waren/ inde Verga was / ende hadde by de Suycker-Molen St Bras een Sergeant met ses Soldaten gheslagen. De Colonel Schuppe versocht de Raden/ dat allom goede kondtschappen souden uyt-seynden/om op des vyandts voornemen te letten; dat hy/ indien vernam daer meerder macht over-quam/ mede soude op-breken (Serinhain beset latende) ende naer 't Reciff rucken. Den acht-en-twintighsten bequamen brieven van de Heer Schotte uyt de Cabo St Auguſtin, meldende dat aldaer hadde doen ghevangen nemen twee Franciscaner Monnicken uyt het Klooster te Poyuca, om datse teghen onsen staet gheschreven ende met de vyandt gehandelt hadden. De Colonel Schuppe schreef mede dat twee Jachten gheschickt hadde naer St Gonsalvo ende Paripuera, ende versocht noch een Schip ofte twee derwaerts ghesonden te worden / om de twee ghemelde Forten daer te helpen slechten / alsoo de selve niet dan met groote kosten konden ghehouden werden/ ende nu geen voordeel meer konden doen / de wijl de vyandt doch eenen pas boven de Forten om / deur het Bosch ghemaeckt hadde. Den neghen-en-twintighsten is voor 't Reciff ghekommen 't Galliot de Mout-haen, d'welck met hulpe vanden Windt-hondt (op de Custe van Africa kruyssende) ghenomen hadde een Spaensch Schip gheladen met stuck-goederen / dat op kommende wegh was: ende den neghenden November eerst is aen-ghekommen. De Colonel Artichau als voren verhaelt de ghelegentheyt vande retraitte van Rebellin vernomen hebbende in St Laurenzo, schreef den ses-en-twintighsten aen den Colonel Cheef, over het Reciff, alles 't ghene hy vernomen hadde/ versoeckende dat hy op des Rebellins deurkomste wilde passen / door dien hy reede hem te verre voor-by was / wesende by-naer thien mijlen hoogher als daer hy Colonel was leggende. 't Convoye met desen brief wierdt onder-weghen verstoort / een vande onse doodt-gheslaghen ende twee ghevanghen; soo dat ghenootsaeckt wierdt een tweeden brief te schrijven ende voorts te seynden. Den dertighsten verstondt de Colonel uyt twee Portugesen woonende in Noſtra Sennora de Luz, die den Rebellin des nachts tusschen den acht ende neghen-en-twintighsten ontlopen waren / hoe dat de selve noch stondt een mijle boven St Antonio by de Caccio Era, met sich draghende seven ghequetste/ ende met voerende seven ghevangens uyt Pariba;

Anno 1636.

Anno 1636. dat sijn ghewoonte was een dagh voorts te trecken ende den anderen te rusten by 't Water / alsoo 't selve niet in alle plaetsen en was te vinden. Den lesten quamen de vier Compagnien met Capiteyn vanden Brande uyt-ghesonden/ weder in 't Quartier te St Laurenzo sonder eenighe vyandt ghesien te hebben.

November. Den tweeden November wierdt by Capiteyn Hans Willem, Commandeur in Goyana over de Brasilianen/ aen-gebracht/ hoe dat veertich ofte vijftich Brasilianen van hem uyt Capivaribi waren uyt-ghesonden ontrent een half mijle van Goyana naer de Suycker-Molen op de wegh naer Pariba om 't veldt te ontdecken; dese attrapeerden daer Henrico Dias met sijn volck/ ende maeckten een embuscade daer op / maer een charge ghedaen hebbende gingh de vyandt deur / ende de onse bleven niet staen / doch verstonden daer naer uyt een ghevanghen die haer ontlopen was / dat Henrico Dias door sijn buyck gheschoten was / ende in groot ghevaer van sijn leven. Den sesten quam aldaer te reede het Schip de Pijn-appel, mede-brenghende een Schip kommende van Angola ende willende naer West-Indien / op-hebbende ontrent de vier hondert Negros, die daer naer tot behoef van de Compagnie wierden verkocht. Ter selver tijdt wierdt Tourlon uyt-ghesonden met vijf Compagnien Soldaten ende een Compagnie Brasilianen / om alle de Roſſas langhs de Rieviere Capivaribi verbannen / uyt te roepen. Den achtsten ende neghenden quamen by de Colonel in St Laurenzo hondert en twee-en-tachtich Brasilianen / met ontrent dertich Vrouwen / zijnde de Compagnie van Hans Wilhems. Den twaelfden keerde de Capiteyn Tourlon met sijn troupes weder uyt de Matto, hebbende uyt-gheroepen alle de verbannen Roſſas aen Capivaribi. Den derthienden is by de Colonel ghekommen Diego Montero van Muſurepe, met hem brenghende een Swarte toe-behoorende Gonſalo de Soſa, die Soito verrast ende ghevanghlijck met ghenomen hadde den twee-en-twintighsten der voorleden maendt / ende met hem ghebracht tot achter de Coraillos van Pedro d'Acunha naer 't Huys van Aluares Nunnes, alwaer hy Soito weder was ontlopen; desen Swarten vertelde hoe dat hy ter voorschreven plaetse by een ghelaten hadde de troupes van Soito, van Henrico ende Coſmo Dias, neffens eenighe Brasilianen/ niet wetende by wien de selve gheleydt wierden: van Rebellin en wiste hy niet te segghen/ verhaelde vorders dat de voorseyde Capiteynen eenige partijen hadden uyt-gesonden den wegh naer Porto Calvo om naer Rebellin te vernemen. Dat dese troupes ter ghenoemder plaetse Farinha maeckten ende Vleesch roockten/niet voornemens zijnde van daer te vertrecken voor dat bescheyt uyt Porto Calvo hadden bekommen. De Colonel dese kondtschap vande vyandt bekommen hebbende / is den veerthienden met de helft van sijn volck van St Laurenzo vroegh op-ghetoghen in 't Bosch naer St Antonio om de vyandt daer te soecken. Capiteyn Mertingh ende Capiteyn Tourlon met hare Compagnien volghden hem 's anderendaeghs. De Colonel desen dagh ghekommen zijnde aen St Antonio, bequam eerst ghevanghen een Brasiliaen die Soito onse Inwoonders hadde af-ghenomen / ende daer naer een Portugesche Soldaet / die uyt-ghegaen was om Beesten te schieten; ende vernam uyt de selve / dat niet alleen de voor-ghemelte troupen van Soito ende Henrico en Coſmo Dias daer by een waren inde Coraillos van Pedro d'Acunha, maer dat Rebellin oock by haer was ghekommen / met alle het Spaensch volck dat inde Capitania van Pariba was gheweest, oock een Compagnie van onse Over-lopers; ende datse alle uyren Cameron met sijne troupen uyt Porto Calvo verwachten. Oordeelende uyt allen desen dat de vyandt aldaer al ontrent de acht hondert man sterck moeste wesen / ende by sich maer ontrent de dry hondert en vijftich bevindende / en konde niet gheraden vinden de vyandt aen te tasten / voor dat de Compagnien van Mettingh ende Tourlon by hem

waren ghekommen: ende om de vyandt (die reede eene van onse Upt-lopers hadde verrast/ ende upt de selve onse kleyne macht vernomen) beter upt te loc- Anno
ken ende upt sijn voordeel te trecken / soo reculeerde desen dagh naer de klippi- 1636.
ghe Rieviere van Tapicura, om de opportunitept van 't Water te ghenieten. De voorseyde twee Compagnien vier-roers den sesthienden by hem ghekommen zijnde/ trock de Colonel op met een vaste resolutie de vyandt aen te tasten; ende de Wachten vande vyandt/ die by-naer anderhalf mijle voor-upt laghen/ op-ghejaeght hebbende / passeerde S[t] Antonio, ende kreegh des middaghs de vyandt in 't ghesichte. De vyandt meynende ons volck verbaert te maecken/ stondt met sijne groote Bataillons in goede ordre op eenen hooghen Bergh achter een moeyelijcke Valleye / die de onse deur mosten trecken om hem te attaqueren: maer als hy sach dat de Colonel, alles niet teghenstaende / den naesten Bergh af-sackte naer hem toe / Trommels ende Trompetten roerende ende aen-dringhende deur de Valleye / soo begon hem de moedt te ontvallen/ ende retireerde voor eerst sijne embuscade upt de Valleye op den Bergh: ende siende de onse voorts op hem aen-trocken/ verliet den Bergh ende begaf sich te Bosch-waert in/ niet verwachtende een-maels onder scheut te kommen. Ons volck den halven dagh seer sterck ghemarcheert hebbende/ ende seer vermoeyt zijnde / en wierdt niet toe-ghestaen den wegh te volgen die de vyandt vluchte/ niet wetende of daer Water souden vinden. De Colonel ruste sijn volck dien dagh in des vyandts Quartieren by het schoone Rievierken Anatuwa. Ende alsoo de vyandt scheen sijn retraitte te willen soecken deur de Bosschen naer Porto Calvo, soo schreef de Colonel datelijck aen de Colonel Schuppe, over het Reciff, sijn wedervaren ende bedenckinghen / ten eynde de selve mochte letten op middelen om de vyandt den wegh te onderscheppen. De Compagnien van Mettingh ende Tourlon wierden weder ghesonden naer S[t] Laurenzo, ende de Colonel dede den seventhienden ende achthienden alle de Rossas upt-plucken ende neghen Huysen verbranden / de welcke stonden buyten te limiten van het voornoemde Placcaet; bedervende ontrent thien Coraillen van Pedro d'Acunha, ende ses vande Munnicken van S[t] Bento; op dat de vyandt in toe-kommende daer gheen onderhoudt mochte vinden: ende keerden den neghenthienden weder in sijn Garnisoen te S[t] Laurenzo. Den vijf-en-twintighsten wierdt het volck in S[t] Laurenzo ghemonstert / ende bevonden acht hondert ende thien Soldaten; ende twee hondert ende dry-en-veertich Brasilianen; benevens twee-en-twintich Treyns-Persoonen. In 't begin van dese maendt arriveerde upt 't Vaderlandt de Pijn-appel van Amsterdam, onder de Linie verovert hebbende een Schip van Angola kommende / ende willende naer West-Indien/ met dry hondert acht-en-veertich Swarten. Den neghenden quam te reede 't Schip S[t] Juan Baptista op de Custe van Angola ghenomen. Alsmede daer naer de Schepen de Leeuwinne voor de Camer op de Mase; S[ta] Clara, den Eenhoorn, S[t] Pieter, Blaeuwe Leeuw, 't Jacht Schuppe. Den ses-en-twintighsten arriveerde aen het Reciff upt het Vaderlandt het Schip de Zee-Robbe met seventhien; ende de Jonas ende Abrahams Offerhande met hondert ende ses-en-tsestich Soldaten. Met het begin vande maendt December begonmen December.
weder te hooren vande vyandt; want Rebellin laest soo schandich ghevlucht zijnde voor de Colonel, siende men hem niet en vervolghde / keerde weder te rugghe / ende ghewacht hebbende tot dat de Colonel naer sijn Quartier was ghekeert; sondt eenighe kleyne partijen hier en daer inde Capitania van Pernambuco, om de onse daer door te bedrieghen / ende te noodtsaecken ghelijcke partijen upt te stieren om hun in toom te houden: ende hy selfs met het gros van sijne troupen viel met een groote gheswindighept weder inde Capitania van Pariba. Doch rechte aldaer weynich upt / want Bongarson ofte Goedlad,

Anno 1636. Major ende Commandeur over Pariba over-viel hem onversiens den seven en-twintighsten des voorleden maendts des avondts inde Suycker-Molen van George Homme Pinto, ghenaemt St Andreas, ende sloegh hem inde vlucht; de onse hadden ses dooden ende veerthien ghequetste: onder de dooden was de Vaendrich van Duyn die sich heel manneliick queet: vande vyandt bleven legghen acht dooden ende eenighe ghequetste. Dese verbaestheyt over-viel Rebellin, om dat soo verre vande Stadt ende Forten / oock soo haestich werdt aen-ghetast / maeckende daer uyt rekeninghe dat de Colonel met sijne troupen daer moest wesen. De tijdinge van dese defaite wierdt by de Heeren Raden de Colonel Artichau aen-gheschreven; de welcke den tweeden December neffens desen brief weder kondtschap bequam vande vyandt: want 's morghens heel vroegh quam tot hem van Musurepe een Portugees / die hem verhaelde dat de voorleden nacht ter selver plaetse gekommen waren Rebellino, Henrico Dias, Soito, Manuel Barretto, de Melo ende andere Capiteynen / met ontrent ses hondert man / waer onder hy giste ten minsten vijf hondert musquettiers te wesen: ende datse daer niet meer als een Osse ghegheten hadden / ende ontrent anderhalf uyre voor den dagh vertrocken waren door 't Bosch naer 't Huys van Manuel d'Olivera in Guayta: ende datse seer ghematteert ende verbaest waren. De Colonel niet goedt vindende hier langh op te beraedtslaghen / melde de Heeren Raden op 't Reciff by een brief aen / hoe dat hy te rade was ghewordden de vyandt op 't spoedichste te gaen besoecken / sonder te wachten op de Compagnien die hier ende daer verstropt laghen / ofte elders de ronde deden / in hope zijnde de vyandt nu eens sekerlijck te onderscheppen: nam met sich de Compagnien die teghenwoordich in 't Quartier waren / ende gingh des middaghs uyt / de wegh naer St Antonio toe / maeckende gissinge de vyandt te vinden by 't Water inde Coraillos van St Bento: des nachts daer gekommen zijnde leyde sich neder tot den daghe-raedt; doch de selve ghekommen zijnde en vernamen daer niemandt. Soo dat sijn wegh naer St Antonio vervolghde / ende ten halven des selfs gekommen zijnde / wierdt des vyandts spoor gewaer / d'welck niet en volghde de groote wegh / maer quam kleyne bosch-paden uyt / ende gingh weder slimme voet-paden op / mijdende de rechte wegh op St Antonio. De Colonel sulcx merckende / verliet mede de wegh naer St Antonio, ende volghde haer spoor met een spoedighe voort-gangh / ende ontrent anderhalf mijle voorts-ghetrocken zijnde / quam aen de plaetse daer sy haer nacht-legher ghehouden hadden tusschen dichte Bosschen / de Vieren branden noch / ende de vellen vande versch gheslachte Schapen / de veeren vande ghepluckte Hoenderen lagen daer noch verstropt / soo dat sich verwonderde / datse in soo korten tijdt soo grooten wegh van Musurepe hadden af-ghedaen. Ende om dat de voet-paden ginghen naer 't Huys van Diego d'Acosta, 't welck inde Bosschen leght ende tameliick sterck was / soo verhoopte haer daer te vinden ende te beringhelen moede zijnde ende sich tot ruste begheven hebbende: inder ijl voort-treckende quamen daer met den avondt: doch vonden aldaer niet dan gelijcke versche teeckenen van haer wesen aldaer; ende leyden haer daer neder om wat te rusten. Verstonden aldaer uyt een Negher die de vyandt hadde mede-ghenomen ende nu weder te rugghe quam naer sijn Heere woonende in Musurepe, dat de selve daer wel gherust hadde / maer reede 's middaghs ghepasseert was de Suycker-Molen van Andre Suarez, ende noch dry mijlen was van 't Huys van Diego d'Acosta voornoemt / ende dat van daer in grooter haest sijn wegh nam naer 't Bosch van Poyuca, soo dat wel saghen onmogelijck voor hun was de vyandt te achterhalen. De Colonel quam wel voor / dat de vyandt noch een verre wegh hadde te doen / eer hy te Porto Calvo hadde te gheraecken / ende dat noch kans hadde hem in twee of dry daghen te achterhalen / ende hem dan

gantsch

gantsch moede ende mat te vinden/ door dien in korten tijt van St Antonio naer Pariba, (welck zijn vijf-en-twintich mijlen) ende weder van Pariba naer St Antonio, ende noch soo veel verder ghemarcheert hebbende/ noodtsaeckelijck seer af-ghement moste wesen; maer daer quam weder teghen / dat de Colonel geen Negros by sich hadde die de Vivres ende Ammunitie van Oorloghe door de Bosschen mochten naer-draghen / ende derhalven al te ghevaerlijck was sich soo verre van haer Quartieren ende Magasijnen te begheven: weswegen dan te rade wierdt sich weder te rugghe te begheven / trock eerst door de Suycker-Molen van Balthasar Gonsalos Moreno Gordo, ende daer naer door Nostra Sennora de Luz, (welcke met verwonderinghe gantsch ledich vondt) ende eyndelijck door de Suycker-Molen van Antonio Rodrigues Moreno Torto; ende quam weder in St Laurenzo den vijfden December voor de middach. Ondertusschen was den tweeden voor Pernambuco weder ghekommen het Schip de Hope van Ter-Veere, d'welck den sesthienden Junij vande Custe was af-ghedreven. Ontrent de selve tijdt soo wierden ontrent Tamarica by de Suycker-Molen van Brandaon des vyandts Mulatten (die gheleydt wierden by Louis d'Acosta) by de Compagnien van de Major Mansveldt ende Capiteyn Duynkercker aen-getroffen; doch zijn haer ontsnapt / achter-latende een hope Stuck-goederen als Lijnwaten ende anders/ die sy in onse ghewesten hadden gherooft / oock eenighe Wapenen / die de onse hebben bekommen ende aen-gebracht. Den sesten December is de Blaeuwe Leeuw voor 't Reciff ghekommen uyt het Vaderlandt / vier maenden onder-wegen gheweest hebbende. Capiteyn Tourlon wederom de ronde doende van 't Bosch met ettelijcke Compagnien / ende treckende van het Huys van Aluares Nunnes boven in 't Bosch/ door Peris Peris ende Alagoa Grande, ruyneerde alle de verbannen plaetsen; ende vingh een Tapuyer vande vyandt / by hem hebbende een brief van Cameron, die noch eyndelijck hun ontliep: uyt welcken brief men vernam dat de vyandt alle vlijt aen-wende om de Tapuyas aen sich te trecken. Den negenden arriveerde aen 't Reciff het Schip de Water-hondt, thien weken onder-wegen gheweest hebbende / ende kommende van Amsterdam: alsmede den thienden het Jacht de Kemp-haen, d'welck onder-weghen verovert hadde een Schip met dry hondert ende veertich Swarten / van de welcke by publique vendue zijn ghemaeckt seven-en-tsestich duysent Gulden. Den twaelfden keerde Capiteyn Tourlon met sijne by-hebbende troupen weder in St Laurens: hy hadde in Peris Peris betrapt eenighe Brief-draghers/ die daer Vleesch drooghden/ de welcke haer brieven wegh-werpende ontliepen / doch de brieven wierden opghenomen / ende waren neghen in ghetale / meest ghateeckent by de Conde Bangnola, ende oock eenighe by Manuel Dias d'Andrada, welcker inhout was/ dat alle de troupen die in onse ghewesten stroopten / haer weder naer Porto Calvo souden vervoeghen / alsoo der nu voor-raedts ghenoegh was / ende sy wat grooters meynden voor de handt te nemen; maer datse alle jonghe Lieden ende Negros met haer brenghen souden diese konden aen-treffen; ende onderweghen verbranden alle de Suycker-Rieden ende 't Brasil-hout datse vinden konden: dese brieven wierden op 't spoedichste by de Colonel ghesonden aen den Raedt / ende door haer aen de Heere Colonel Schuppe. Den derthienden quamen oock weder te St Laurenzo verscheyden partijen / ende onder andere Pedro Corree met sijne Brasilianen / in Guaita ghevanghen ghenomen hebbende Francisco Barretto een Capiteyn van de Mulaten / die ghewoon waren van Porto Calvo de Ammunitien de andere toe te brengen: als mede een ander Mulaet die eertijdts by Juan Mendes gheweest was. Uyt de welcke eerst quamen te verstaen / dat de vyandt in 't Bosch / een mijle van St Antonio, op den Bergh een steenen Redoute hadde ghemaeckt / met noch twee Retrenchementen

Anno 1636.

Anno 1636. ten van aerde onder aen den Bergh inde leeghte / om sich derwaerts te retireren: ende dat Rebellin den sesthienden November sich oock derwaerts hadde begeven / ende daer naer weder naer Pariba was ghegaen. Den veerthienden werden twee Over-lopers van de vyandt in-ghebracht / wesende beyde Spagnaerden: oock quamender brieven van de Commandeur aen Capivaribi; ende van den Raedt Schildt uyt Tamarica, aen-meldende de gheruchten dieder gingen van Capiteyn Garsman Commandeur van Rio Grande, ende vande Padre Vicario, als of de selve met de vyandt correspondeerden / ende 't Casteel Ceulen wilden over-leveren / ende dat tot dien aenslach by de vyandt ghesonden was een voornemen Capiteyn Paulo de Prato met een deel volcks. De Raden op 't Reciff hier van verwitticht zijnde / vonden goedt de Colonel by sich te ontbieden / ende met hem te beraden watter best in te doen was. Vonden gheraden derwaerts te seynden de Politique Raedt Schotte neffens de Commandeur Willem ende eenighe recreuten / om de Padre Vicario ghevanghlijck op te seynden ende de Commandeur naeuw van dese saecke te ondervraghen; de welcke den sesthienden met een Jacht naer Rio Grande vertrocken. De Colonel keerde den achthienden weder naer St Laurenzo. Den twee-en-twintighsten wierdt de Colonel by de Heeren Raden toe-ghesonden een Capiteyn van Brasilianen met namen Pantaleon Montero, die vande vyandt over-ghelopen ende in Serinhain by de onse ghekommen was / ten eynde hy konde beproeven ofte uyt de selve eenighe aen-leydinghe ende dienst was te trecken; dan bevindende in hem gheen kleyn naer-dencken dat maer over-ghekommen en was om te bespieden / sondt hem weder te rugghe aen de Heeren Raden op 't Reciff. Onaenghesien onse Compagnien gins ende weder trocken door 't Landt / om op des vyandts partijen te letten ende verhinderen dat gheen schade en deden / is even-wel ghebeurt dat een Capiteyn van des vyandts Mulaten ghenaemt Tabora, niet meer als met hondert vier-roers ende veertich Brasilianen / men weet niet van waer ofte door wat wegh ghekommen is in 't midden van onse ghewesten / by Garasu, ende heeft inde Suycker-Molens van d'Acosta Brandaon ghenaemt Gonsalvo Novo; van Donna Catharina de Tracellas ofte Pedro de Rocas (die voor desen in 't Real was op-ghehanghen) in stucken gheslaghen alle de vormen met Suycker / als mede de Suycker-kisten / ende meest in 't water gesmeten. De Colonel wierdt op 't spoedichste daer van ghewaerschouwt by de Eyghenaers de welcke dese schade was over-ghekommen / ende wende alle vlijt aen om de vyandt te betrappen: sondt datelijck Capiteyn Tourlon met sijne Compagnie / ende die van Mortamer, neffens de recreuten van de Lieutenant Fereres, door 't Real naer Biberibi ende van daer naer Garasu: als mede andere partijen Bosch-waerts op door Masiape, Musurepe ende St Miguel, om haer de wegh af te snijden / in ghevalle sy daer deur wilden; te weten: Capiteyn Mettinghs Compagnie ende Hans Willems Brasilianen. Sondt mede een derde partije / te weten: de Compagnie van de Major Mansveldt, met de Brasilianen van Antonio Parapawa inde Vergas, om daer op te passen; indien des vyandts party voornoemt Capiteyn Tourlon quame te ontsnappen / ende door dien wegh sijn retraitte wilde nemen naer Porto Calvo; leyde mede de Compagnie van Capiteyn Hollingerus in Masiapi, om insghelijcks daer op de vyandt te letten; de vijfde party onder Capiteyn Duynkercker sondt naer Serinhain, met last sijnen wegh te nemen door Nostra Sennora de Luz ende Moribeca, ende insghelijcks te trachten de vyandt te onderscheppen. Doch door alle dese devoyren is niets verricht / want uytghenomen de partije van Capiteyn Duynkercker, zijn alle dese partijen / naer dat vier daghen hier en daer door de Bosschen hadden ghekrupst / den neghen-en-twintighsten weder te St Laurenzo aen-ghekommen / niet een man aen-ghetroffen hebbende die

naer

naer des vyandts doen ende wegh hadden konnen vraghen. De vyandt wiste te vele gheleghentheden om sich voor de onse te verduysteren; ende was den eenighen middel gheweest hem in sijn Hooft-Quartier te Porto Calvo aen te tasten ende te benauwen. Ontrent de selve tijdt quamen brieven vande Politique Raedt Schotte uyt Rio Grande, meldende hoe dat in 't Casteel was ghekommen/ de Padre Vicario ghevangen ghenomen / de welcke nevens de Commandeur Garsman op-sonden/ op dat hun daer mochten verantwoorden/ alsoo ter plaetse geene ghetuyghenissen ofte bewijsen teghens hun en vonden. Den seven-en-twintighsten zijn de Provoost drye ghevangens ontlopen / ende onder die Francisco Baretto, aen de welcke veel gheleghen was weghen sijne wetenschap van alle de voet-paden / steeghen ende wateren inde Bosschen: over welcke naerlatigheyt de Provoost wierdt ghewipt ende naer 't Reciff ghesonden. Ende quam alsoo te eyndighen dit jaer sesthien hondert ses-en-dertich/ by 't welcke dit Historisch-verhael nu sal staecken. Sullen alleen hier noch by voeghen den tocht ter Zee vanden Man-haften Cornelis Cornelisz. Jol, alias Houte-been. Gingh den dertighsten Augusti deses jaers uyt Texel t'zeyl met het Schip Swol, groot hondert ende dertich lasten / met derthien metale ende veerthien ysere stucken; hondert ende drye Matrosen: ende het Jacht de Katte, groot tneghentich lasten/ met vier metale ende twaelf ysere stucken/ een-en-tsestich Matrosen/ daer Schipper op was Sibert Cornelisz. sijn Broeder; neffens den Jonghen Otter, groot thien lasten / met twee metale ende vier ysere stucxkens / en vijfthien Matrosen / Schipper Laurens Pietersz. Den twee-en-twintighsten September liepen deur de Canarische Eylanden; ende September. den neghenthienden October saghen het Eylandt S[t] Bartholome vier mijlen October. West ten Noorden van haer / is tamelijck hoogh / met veel heuvels; doet hem op als een Sadel/ ende het Noorderlijckste is als een Suycker-Broodt. Ginghen doen voorts Noordt-Noordt-West aen / om by Noorden Anguilla om te kommen; hadden alle daghe seer schoon weder. Den neghenthienden hadden Sombrero drye mijlen Noordt-West van haer. By Oosten Porto Rico leggen veel Eylandekens ende klippen; sijn Oost-eynde is niet heel hoogh/ maer heuvelich; het hooghe landt begint vijf of ses mijlen Westelijcker; ende dan wat voorder ist weder leegher ende heuvelich / het buyten-landt leegh/ met een wit voet-strandt / vol Boomen; als men een half mijl van 't landt is / soo heeft men acht / thien oock twintich vadem corael-grondt: streckt meest Oost ende Oost ten Noorden tot het eynde toe. Ginghen doen West-Noordt-West aen: den twee-en-twintighsten hadden Punta Aguada Zuyden van haer/ ende konden Zaccheo sien/ ende passeerden 't selve naer de middach; ende kregen Mona ende Cabo del Enganno in 't ghesichte. Den drye-en-twintighsten passeerden Saona; ende waren met 't begin vande tweede wacht by Punto Causedo. Den vier-en-twintighsten 's middaghs hadden den hoeck van Calognia op zijde/ wesende steyl ende swart landt; 't Eylandt Beata leght een mijl meer Zuydtwaerts/ ende Alto Velo anderhalf voorder. Den vijf-en-twintighsten 's middaghs waren by de witte Eylandekens by Oosten Isla de Vaca, ende en konden dien avondt niet te reede kommen / soo dat het setten Noordt ten Oosten van Isla de Vaca: daer was een grouwelijcken Vracaen gheweest in 't begin van September, die de Boomen meest hadde om-ghewaeyt: achter 't Eylandt ghekommen zijnde/ verversten daer eenige daghen / ende versaghen haer van water ende brandt-hout/ ende gingen den thienden November weder van daer November. t'zeyl; ende hadden 's anderendaeghs de Cabo Tiburon op zijde; ende den veerthienden de Sierras de Cobre op 't Eylandt Cuba, ende ginghen al West aen. Den vijfthienden 's morgens waren voor-by 't hooghe landt van Cuba, ende saghen het leege landt by Westen Cabo de Cruz. Den sesthienden ginghen al West-

Anno 1636. West-Noordt-West aen / ende 's anderendaeghs Noordt-West ten Noorden ontrent ses mijlen / ende hadden doen 't gebergte achter Isla de Pinos op zijde / ende passeerden 't selve Eylandt 's avondts. Den achthienden 's avondts waren ontrent een half mijle by Zuyden Cabo de Corrientes, ende des anderendaeghs dicht by de Cabo St Anton. Den een-en-twintighsten saghen 't ghehackelde landt van Rio de Porcos: hielden daer over ende weder. Den dryen-twintighsten 's avondts waren ontrent voor Bahia Honda, ende saghen des anderendaeghs de Tafel-Bergh Zuyden ten Westen ontrent vier mijlen: den ses-en-twintighsten de Havana Zuydt ten Oosten dry mijlen. Den seven-en-twintighsten saghen El Pan de Matança, ende keerden om de West: om de Katte te soecken / hielden hier op ende neder / af ende aen; den neghen-en-twintighsten namen een Schip d'welck uyt Porto de Cabannas quam / ende wilde naer St Domingo; haelden der thien ysere Stucken uyt ende wat haer voorts dienstich was / ende lieten het voorts varen met wel vijftich Zielen. De Katte was den dertighsten 's middaghs op de hooghde van vier-en-twintich graden ende ses minuten / sagen landt ende bevonden te wesen te Caios de Sal, hadden het Noordelijckste twee mijlen Zuydt-West ten Westen van haer / de windt was Noordt-Noordt-West een top-zeyls koelte; settent daer op elf vadem kralighe grondt; men mach het aen-diepen op vijf vadem: twee mijlen buyten de wal ist veerthien vadem diep / een half mijl voorder t'Zee-waerts gheen grondt; aen de Noordt-zijde vonden gheen reede daer een Schip soude konnen legghen; liepen een half mijle vande wal / soo dat alles wel sien konden / men anckert in opene Zee: het Eylandt streckt meest Oost ende West: aen elck eynde legghen twee of dry klippen; voorts ist vol kleyne klippen / die haer op doen als Zeylen / het bromdter gheweldich teghen aen; aen de West-zijde is gheen ancker-grondt; waren in twee etmalen van Cabannas tot daer ghekommen.

December. Den eersten December lichten weder haer ancker / ende deden haer best met laveren; 's middaghs hadden de hooghde van vier-en-twintich graden ende vijf minuten / ende de klippen twee mijlen Zuydt-West van haer; des avondts wierdt stille / ende anckerden in elf vadem een half mijl vande klippen / sandt-grondt / ende en sagen noch niet dan klippen. Lichten 's anderendaeghs weder / ende ginghen West-Zuydt-West aen / 's middaghs de selfde hooghde / ende hadden de klip Zuydt-West; daer was gheen ancker-grondt: teghen den avondt quam een koeltjen uyt den Zuyden ende Zuydt-Zuydt-Oosten / soo dat den heelen nacht West-Zuydt-West ende Zuydt-West zeylden; den derden teghen den avondt saghen de Eylandekens die dicht onder Cuba leggen; den vierden 's middaghs sagen landt / ende was Porto de Icacos. Den vijfden quamen by 't Jachtjen / dan en vonden haren Ammirael noch niet. De welcken ten selven daghe al was ghekommen by Oosten de Cabo St Anton; dan zijn Schepen daer niet vernemende / keerde weder / ende was den achtsten weder ontrent Pan de Cabannas; ende blijvende hier ontrent houden; quamen de Katte ende Jonghen Otter weder by hem den twaelfden December. Resolveerde des anderendaeghs met Swol ende de Katte de Strate van Bahama uyt te lopen / ende te keeren naer de Caribise Eylanden / ende soo onder Hispaniola, om dat ontrent de Havana in die tijdt van 't jaer niet te doen en was: de Kleynen Otter wierdt belast by Zuyden Cuba om te lopen. Den veerthienden hadden de Matança Zuyden ten Westen van haer / ende lietent Noordt-Oost deur-staen; hadden veel travaden met reghen. Den vijfthienden konden Florida sien / waren seer om de Noordt ghedreven / ginghen al Oost-Noordt-Oost ende Noordt-Noordt-Oost aen. Den sesthienden 's morgens zeylden even by Oosten de Minbres op dry vadem / ende anckerden daer / de grondt is al wit / ende die klip leght recht op de drooghte: des middaghs maeck-

maeckten weder zeyl; de windt Zuydt-Zuydt-West met Donder / Blixem ende Reghen / liepen neghen mijlen Noordt-Noordt-West / ende doen thien mijlen Noorden. Den seventhienden 's avondts wendent om de Noordt / ende naer dat tweede quartier uyt was weder om de Oost. Den achthienden des middaghs hadden acht-en-twintich graden en twintich minuten; kreghen 's avondts een vaer-weder uyt den Noordt-Oosten. Den negenthienden hadden de hooghde van acht-en-twintich graden ende neghen-en-twintich minuten / de windt Noordt ten Oosten. Den twintighsten acht-en-twintigh graden negen minuten / de windt Oost-Noordt-Oost. Den een-en-twintighsten de windt Zuydt-Oost ende naer de middach Zuyden met Donder / Blixem ende Reghen. Den twee-en-twintighsten dertich graden neghenthien minuten: den drie-en-twintighsten een top-zeyls koelte uyt den Westen / 's middaghs dertich graden neghen minuten: hadden vijf-en-dertich mijlen Oost ende Oost ten Zuyden ghezeylt met slecht water. Den vier-en-twintighsten ginghen noch al Oost ten Zuyden aen met goede windt ende seer moy-weder. Wonnen soo voorts om de Zuydt / soo dat den lesten deses jaers hadden de hooghde van vier-en-twintich graden ende vier-en-twintich minuten. Soude hem hier nu laten / dan om dat onseker ben ofte dit werck sal kommen te vervolghen ende niet ondienstich achte sijn reyse tot den eynde te vol-voeren / soo sal voort-gaen. Anno 1636.

Den eersten Januarij hadden ongheſtadich weder ende windt / de kours Zuydt-Zuydt-Oost. Den tweeden de hooghde van een-en-twintich graden ende veerthien minuten: den derden neghenthien graden ende vijf-en-vijftich minuten. Den vierden achthien graden ende veertich minuten / ginghen doen West-Zuydt-West aen / ende hadden slecht water. Den vijfden 's morghens West ten Zuyden aen / ende ontrent ten thien uyren sagen Sombrero; hadden 's middaghs achthien graden en een half / 's avondts liepen by Noorden het selve Eylandt om; is een kleyn Eylandeken / slecht by 't water / West-Noordt-West van St Martin, 's nachts lietent drijven. Merckt hier hoe dat alle gheleghentheden metter tijdt werden uyt-ghevonden; ende hoe dat dese twee Schepen inde tijdt van minder als twintich daghen uyt de Strate van Bahama zijn weder gekommen aen de Caribiſe Eylanden; daer te vooren 't selve by-naer ondoenlijck wierdt geoordeelt; ende den Ammirael Pieter Pieterſz. Heyn; de welcke onder de onse 't selve eerst heeft besocht te doen / 't selve in soo langhen tijdt ende met sulcken moeyelijckheyt heeft ghedaen tot op de Custe van Africa, dat my dickwils heeft geseght dat veel liever wilde t'huys kommen ende van hier weder t'zeyl gaen. Den sesten waren een mijl van Virgin Gorda ende konden de drooghten van Anegada met het Eylandt sien; 't is heel leegh landt / ende niet wijdt tusschen dit Eylandt ende de Virgines; soo dat men by nacht niet en moet zeylen; liepen Zuydt-West aen langs de Virgines wel vijf mijlen. Zeylden wel ses mijlen West-Zuydt-West / ende dan anderhalf mijle by Zuyden de klip die by Zuyden de Paſſagos leght / ende dan leggender noch twee kleynder klippen / en zeylden wel thien mijlen Zuydt-West aen. Den sevenden konden Borriquen ofte St Juan de Porto Rico sien / Noorden van haer wel seven mijlen / gingen West ten Noorden aen / 's avondts hadden Bomba d'Inferno Eylandekens op zijde. Den achtsten 's morgens hadden Cabo Roxo wel acht mijlen Noordt-Oost van haer / gingen West-Noordt-West aen / ende hadden 's middaghs hooghde seventhien graden ende een half: den neghenden waren Baya de Catalina al voor-by. Den thienden konden Iſla de Vaca sien / ende gheraeckten daer ten ancker. Den twee-en-twintighsten quam 't Jacht de Brack daer by haer; hadde drie maenden uyt Hollandt gheweest. Haelden daer water ende hout ende herstelden hare Schepen tot den lesten. De Katte was den Anno 1637. Januarius.

Anno 1637. Februarius. vier-en-twintighsten voor-uyt gezeylt, ende naer dat aen Cabo Tiburon hadt water ghehaelt/ quam den tweeden Februarij achter Isla de Pinos, daer het Oterken by haer quam. Swol ende de Brack den eersten mede vertrocken zijnde; hadden den tweeden Cabo Tiburon op zijde; waren 's anderendaeghs dicht by Navaza, ende liepen by Zuyden om / ende ginghen West-Noordt-West aen/ ende naer dat acht of negen mijlen soo gezeylt hadden/ gemoeten een droogte van ses vadem waters/ wel een gotelingh-scheut breedt/ men konde de grondt sien / waren klippen / ende altemet witte grondt. Den vierden 's morghens saghen Sierras de Cobre, 's middaghs hadden Cabo de Cruz Noordt-West ten Noorden dry mijlen van haer. Den sevenden ontrent thien uyren saghen de Berghen van Isla de Pinos. Den achtsten 's middaghs hadden de Berghen van de Organos op zijde/ ende quamen 's avondts by de Katte. Den negenden passeerden de Cabo St Anton, ende ginghen Noordt-Noordt-West aen. Den thienden 's morghens saghen een Zeyltjen/ d'welck by de Katte wierdt ghenomen / quam van Cartagena, ende hadt een maendt van daer gheweest, daer was niet in als hondert en veertich pottisen Wijn / verdeylden de Wijn ende 't Volck over de Schepen ende hackten 't Scheepken in de grondt. Den derthienden waren by de Cavannes, hielden af ende aen; den neghenthienden liepen daer in om schoon te maecken; ende den een-en-twintighsten daer weder uyt-kommende / namen een ledighe Tartane kommende uyt de Havana diese verbranden. 'S anderendaeghs joeghen een Scheepken in Rio de Medio, alwaer de Katte ende Brack het namen/ quam van Nova Hispania, ghéladen met seven hondert en ses-en-twintich sacken Meel / 't volck was aen landt ghevlucht. Brochten het by Swol; ende vonden goedt het selve te mannen met twaelf Boots-ghesellen ende dry Swarten / ende naer Curacao te seynden. Den acht-en-twintighsten waren voor de Havana, ende hielden af ende aen.

Martius. Den eersten Martij saghen Pan de Matança Zuydt-Oost twee mijlen / ende anckerden 's anderendaeghs in de Baye op vijf vadem. Den derden 's morghens ginghen weder t'zeyl met de landt-windt. Het landt van de Matança streckt wel dry mijlen West ten Noorden ende Oost ten Zuyden: het landt daer de witte plecken zijn wordt ghenaemt Porto Escondido; een mijl daer by Westen komt Arques de Canacy; het derde om de West heet Bayno, een mijl van Arques; het vierde Sta Cruz, een mijl by Westen Bayno; het vijfde Haruco, dry mijlen voorder West; ende ontrent acht mijlen Oost van de Havana. Den vierden hadden de Havana Zuyden / ende waren 's avondts by de Cavannas. Den sevenden by Bahia Honda, ende waren doen alle vier by den anderen. Den achtsten naer de noen saghen een Zeyl / daer in de tweede wacht by quamen/ ende wierdt by Swol ghenomen / was een Fregatte van Nova Hispania, hadt seventhien daghen van daer gheweest / ende was ghéladen met Meel ende andere Waren. Setten daer derthien man op / ende sendent mede naer Curacao nevens de Brack. Den veerthienden saghen Pan de Matança, ende landen daer de ghevanghens / ende houden daer over ende weder. Den achthienden scheyden de kleynen Otter van haer om binnen deur te gaen. Den dry-en-twintighsten saghen weder een Zeyl / daer jacht op maeckten / ende quamen 's middaghs daer by dicht by de Yaves de Maroques ende Caio Blanco; quam uyt de Havana met Hout ghéladen/ hadt twee Stucken op ende veel Volcks; namen de Stucken ende 't Hout d'welck haer diende/ ende lietent met het Volck varen; waren op vier-en-twintich graden en een half / ende zeylden de Strate van Bahama weder uyt/ ende naer dat op de negen-en-twintich graden ende ses-en-veertich minuten waren gheweest; saghen den elfden Aprilis

Aprilis. weder het Eylandt Antigua: soo dat in seventhien daghen van 't Canael van Bahama weder ghekommen waren aen de Caribise Eylanden. Antigua is aen

't Oost-

't Oost-eynde leegh / ende daer kommen eerst drie Eylandekens / in 't midden ist hoogher en doet hem op met drie heuvelen / ende naer de West ist wederom leegher / doch wat hoogher als om de Oost / ende doet hem op alsmen 't eerst siet met kleyne berghskens of 't klippen waren / maer is heel landt / en wel vijf mijlen langh. Alsmen Antigua Zuydt-West twee mijlen van sich heeft / dan ist ses vadem klippighe grondt / men kan die sien / ende alsmen de West-hoeck Zuyden ten Westen twee mijlen van sich heeft / ist achthien vadem diep goede grondt / grof sandt: 's avondts konden Barbada vande stengh Noorden van haer sien; lietent drijven met 't hooft om de Zuydt. Den twaelfden zeylden tusschen Redondo ende Nieves deur / ende setten 's middaghs voor de Sautpan van St Christoffel. Den derthienden 's morghens ginghen weder t'zeyl / ende waren 's middaghs tusschen St Eustathio ende Saba, ginghen West aen / ende zeylden wel drie mijlen by Zuyden Saba om / is daer twaelf vadem sandtgrondt; ginghen West ten Zuyden aen. Den veerthienden hadden Sta Cruz op zijde / ende ginghen Noordt-West ten Westen aen. Den vijfthienden waren ontrent 't West-eynde van Porto Rico. Den festhienden hadden Sta Catalina op zijde; den achthienden quamen achter Isla de Vaca te reede. Alwaer den twintighsten het Otterken; ende de Brack van Curacao by haer quam: versaghen hier hare Schepen; ende dewijl hier laghen vonghen wel hondert en acht-en-tsestich verckens ende thien Koe-Beesten. Den tweeden Junij gingen weder van daer t'zeyl / Swol, de Brack ende de Katte; ende gingen Zuyden aen. Den sesten saghen 't hooghe landt van Sta Martha, ende hadden Cabo de Anguilla Oost-Zuydt-Oost van haer / ende 't landt van Rio Grande Zuydt-West. Den sevenden gingen al Zuyden aen / en hadden Ponta de Canoa naer gissinghe Zuydt-Oost vijf mijlen; lietent 's nachts drijven. Den achtsten maeckten weder zeyl / ende stelden haer kours naer de Eylanden van Baru; ten thien uyren konden den Bergh van Nostra Sennora de la Porta sien / ende hadden de Eylanden van Baru Zuydt ten Oosten van haer ontrent vier mijlen. Den achtsten wast stille / setten de Boot uyt ende sonden die met twintich man naer landt / om kondtschap te krijghen. Den thienden waren by Westen de Eylanden van Baru, ('t Journael van de Katte seght St Bernardo) ende lietent den heelen nacht drijven. Den twaelfden quam de Boot weder by haer / hadden een kleyn Bercxken ghenomen met Bananes ende inde grondt ghehackt. 'S avondts liepen Zuydt-West ten Zuyden aen / ende lieten de Katte daer: den derthienden 's morghens hadden een harde travade / ende naer dat ontrent thien mijlen hadden ghezeylt op de voorseyde kours / soo hadden Isla Forte twee mijlen Zuydt-Zuydt-West / ende de Eylanden St Bernardo vier mijlen Noordt-Oost ten Oosten: is daer over al steeck-grondt: ende doen Isla Forte Zuydt-West van haer hadden / was het neghenthien vadem diep; de windt Westelijck / ende doncker weder. Het vaste landt tusschen Isla Forte ende Tolu is binnen hoogher / ende 't voorlandt leegh ende slecht; waren 's avondts ontrent een half mijl van Isla Forte, ten is niet hoogh. Den vijfthienden 's morghens hadden de Eylanden van St Bernardo Zuydt-Zuydt-Oost van haer twee mijlen / ende de Katte quam weder by haer. 'S avondts hadden de Eylanden van Baru derdehalf mijle Noordt-Noordt-Oost / ende seven vadem diepte: het zijn ghelijck ribben / dan kan men de grondt sien ende dan weder niet; ende alsmen de Eylanden noch Noordt-Oost van hem heeft / is het acht vadem diep / steen-grondt. Den sesthienden hadden de voorseyde Eylanden Zuydt-Zuydt-Oost twee mijlen / ende Cartagena Oost vier mijlen. Waren des anderendaeghs dicht by Cartagena. By de Boot van Swol wierdt een Bercxken ghenomen met Bananes ende inde grondt ghehackt. Des anderendaeghs nevens de Katte quamen onder Zamba. Den achthienden een harde

Ppp 2 travade;

Anno 1637.

Junius.

Anno 1637. travade; de windt Noordt; de kours Zuydt-Zuydt-West. Des anderendaeghs 's avondts hadden Buhio del Gatto op zijde / ende bleven daer soo zeylen ende drijven; den een-en-twintighsten zeylden naer de wal / ende ontrent ten dry uyren quam de Spaensche Vloote uyt Cartagena, sterck achthien ofte twintich Schepen / ende liep West aen / soo dat vermoeden naer Porto Belo gingh om 't Silver te halen; ende de onse bleven ontrent Cartagena houden. Den dry-en-twintighsten hadden Buhio del Gatto Oost-Zuydt-Oost vijf mijlen; ende Cartagena wel ses; daer liep doen een harde stroom om de Oost/ ende 's nachts inde eerste wacht koeldet een half top-zeyl; ende daer naer begont te stillen; ghelijck hier ghemeynlijck doet tot over de middach; waren 's avondts ontrent twee mijlen van Buhio del Gatto. Den vier-en-twintighsten hadden Punta de Canoa twee mijlen Zuydt-Oost/ zeylden om de West; teghen avondt sagen een Zeyl / d'welck 's nachts de Brack voor den bocht quam/ ende wierdt ghenomen; wilde met verversinge van Tolu naer Porto Belo: hackten die inde grondt. Den vijf-en-twintighsten hadden Nossa Sennora de la Porta Zuydt-Zuydt-Oost twee mijlen. Sonden de Boot naer landt toe. Den seven-en-twintighsten waren seer om de West ghedreven / ende 's avondts dicht by het Westelijckste Eylandt / d'welck slecht is / ende niet hoogh: Den acht-en-twintighsten quam de Boot weder by haer / hadt een Fregat ghenomen met twee-en-dertich duysent Bananes: daer liep doen een harde stroom om de Oost/ ende waren een mijl van de Eylanden Baru: 's anderendaeghs hadden die Zuydt-West; maeckten schoon; ontrent de middach dreven op de Sal Medina, is klip-grondt / hadden seven vadem / ende daer nae weder twintich / alsoo oneffen grondt is/ ende leght wel een mijl van 't landt / ende het branter: men kan tusschen de wal ende de drooghte wel deur lopen. Den dertighsten naer de wal / konden Ponta de Canoa sien; des avondts wenden het weder t'Zeewaerts. Den eersten Julij hadden Zamba Zuydt-Oost; den tweeden Morro Hermoso Zuydt-Oost / liepen voor Rio Grande ende vonden daer de andere Schepen. Quamen weder voor Zamba ende hielden ontrent Cartagena: ende den negenden liep de Brack ende Katte naer de Eylanden van Baru: ende Swol bleef by Buhia del Gatto, wierdt 's nachts dry Zeylen ghewaer / daer een van nam / gheladen met twee hondert Huyden ende anders. Den thienden nam den Jonghen Otter oock een van die dry; quamen van S[ta] Martha: liepen met de veroverde achter Zamba ende ontladen die daer/ ende lieten 't volck met het ledighe Scheepken varen. Den veerthienden quamen aen de Eylanden van Baru, ende vonden daer de Schepen / ende deden alle dry haer best om de Oost te winnen; het tweede Scheepken hadt te S[t] Domingo gheladen neghen kisten Suyckeren / twee hondert en vijftich Huyden. Den vijfthienden hadden Isla de Tessero Zuyden: 's avondts den West-hoeck van Bocco Grande Oost-Zuydt-Oost/ waren ontrent anderhalf mijle van landt; hielden alhier ontrent tot den een-en-twintighsten; hadden doen Punta de Canoa een mijl Oost; de Katte bleef hier houden / ende Swol liep naer de Eylanden van Baru, hoorde 's avondts schieten by Westen / ende zeylde daer naer toe / ende quam daer soo dicht bij dat het vyer konden sien / dan 't loot werpende vonden maer vier vadem waters; soo dat wel merckten binnen de Eylanden Baru waren / ende hielden den gantschen nacht by met kleyn zeyl. 'S anderendaeghs maeckten meer zeyls / dan was stille / ontrent thien uyren hoorden weder schieten / ende quamen naer de middach by een Commissie-Vaerder / genaemt Mart-man, die hadde slaeghs gheweest met des Koninghs Jacht kommende van de Margarita; hadt een doodt ende vijf of ses ghequetste / men konde 't Jacht onder de wal sien legghen. Den dry-en-twintighsten zeylden daer nae toe / de Spaensche ons volck vernemende setten het tegen de wal/ kapten sijn masten over boordt

Julius.

ende

ende stakender den brandt in; de onse niet te min anckerden een gotelinghscheut daer van in vijf vadem waters; voeren met de Fregat van Mart-man ende haer Boot wel gemant daer aen; vondent vol Tabac; ende met thien metale ende vier of ses ysere stucken voorsien; was achter al meest af-ghebrandt; kreghen het vlot ende de brandt minderde; doch naer de middach/ als meynden nu buyten ghevaer was/ ende wel vijftich van ons volck daer in/ soo raeckten 't Kruydt aen brandt/ ende wierdt al 't volck over boordt geworpen / een doodt ende vier-en-twintich swaerlijck ghequetst: hier mede berste 't Schip ende sonck/ doch bleef noch twee voet boven water leggen; voeren daer 's anderendaeghs met de Boot aen / meynende 't geschut te lichten/ dan de vyandt schoot van de wal soo gheweldich met haecx ende musquetten datter niet konden duyren: soo dat met de Vendoval weder t'zeyl ginghen: naer de middach saghen de Spaensche Vloote/ de Zuydelijckste waren Zuydt-Zuydt-West van haer / ende een partij West ten Noorden / waren ontrent de Eylanden van Baru, zeylden 's avondts naer de Vloote toe / liepen wel vier glasen West ten Zuyden ende doen Oost-Zuydt-Oost tot 's morghens. 'S anderendaeghs 's morghens sagen de Vloote in lij soo ver als beoogen konden: ondertusschen hadde de Katte den vier-en-twintighsten ontrent Cartagena een Schip in 't gesicht ghekreghen / d'welck teghen den avondt aen de wal joegh ende haeldent met de Chaloup weder af/ quam van Jamaica, ende was geladen met acht-en-twintich hondert Huyden; de vyandt konde de onse met een musquet beschieten/ daer het af-haelden; brochtent naer Zamba. Alwaer Swol ende de Brack den ses-en-twintighsten by haer quamen. Bevrachten hier 't Schip Alcmaer, ende gaven het de Huyden ende andere veroverde goederen in/ d'welck volladen zijnde den lesten vertrock. Saghen de Vloote die van Porto Belo ghekommen was binnen Cartagena legghen. Den tweeden Augusti waren soo dicht voor Cartagena datter konden sien ende hooren schieten; hielden tusschen de Eylanden van Baru ende de Haven: den derden hadden Cartagena Oost wel soo Noordelijck dry mijlen. De Vloote quam uyt met de landt-windt/ ende daer quamen twee van haer naer de onse toe / doch naer twee uyren op de onse ghejaeght te hebben keerden weder naer haer Vloote: de onse liepen achter de Vloote om; telden ses-en-twintich Zeylen / dan konden maer thien weerachtighe sien: de onse waren 's nachts twee-maels naer de selve / dan konden daer niet boven kommen. Den vierden waren ontrent anderhalf mijl Noordt-West van haer/ de windt liep naer 't Oosten / soo dat niet boven haer zeylen konden/ hadden sesthien mijlen Noordt ten Westen gezeylt/ ende gisten hooghde twaelf graden ende thien minuten. Naer-middach wenden naer de Vloote/ ende waren 's avondts een mijl te loef-waert van de selve. Swol ende de Brack maeckten zeyl om aen Punto Negrillo water te halen / ende de Katte bleef by de Vloote / koelde 's nachts een top-zeyl. Den vijfden was de windt Oost / teghen de middach begont te stillen / hadden ontrent ses-en-twintich mijlen Noordt ten Westen ghezeylt / ende gisten hooghde derthien graden ende een half. Den sesten 's morghens was het slecht water / hadden ontrent vier-en-twintich mijlen ghezeylt / ende gisten hooghde vijfthien graden ende ses-en-twintich minuten; 's nachts doender een glas uyt was inde tweede wacht/ waren op ses vadem op de Vivoras, hielden af ende aen tot de morghen. Den sevenden saghen wel vier of vijf Eylandekens; zeylden wel acht mijlen/ hadden doen een drooghte / ende 's middaghs passeerden een brandingh de groote van een Schip: ende twee mijlen daer by Westen zijnde/ zeylden Noorden aen wel ses mijlen / konden de grondt sien op twaelf ende vijfthien vadem / sandt-grondt. 'S avondts namen de marzeyls in. Den achtsten des morgens konden Jamaica sien Noordt-Oost ten Noorden van haer; 's avondts

Anno 1637.

Augustus.

ANNO 1637. quam de Katte by haer / was 's nachts te vooren vande Vloote gheraeckt / ende zeylden daer weder naer toe. Den neghenden quamen aen Punto Negrillo, vonden daer het Schip Alcmaer; haelden stracx water / de Brack quam daer 's anderendaeghs; ginghen beyde een uyre voor Sonnen onder-gangh weder t'zeyl; ende Noordt-West ten Westen aen; den derthienden 's morgens saghen Isla de Pinos, liepen West aen / ende 's middaghs 't Eylandt voor-by zijnde/ West ten Noorden aen. Den veerthienden ten elf uyren passeerden de Cabo de Corrientes, ende doender ses glasen naer de middach uyt waren konden de Spaensche Vloote sien / die om de Oost liep / en wenden 's avondts om de Noordt. Zeylden den gantschen nacht met schover-zeylen te loef-waert van de Vloote / dat de vperen konden sien. Den vijfthienden wenden de Vloote om de Oost; de onse saghen een Zeyl by Noorden de Vloote / liepen daer nae toe / dan daer by kommende wast een particulier Commissie-Vaerder. Des middaghs quam de Vloote teghen haer / konden doen Noorden ende Noordt ten Westen zeylen; 't eerste quartier zeylden om de Zuydt / ende wenden doen om de Noordt / de windt was Oost-Noordt-Oost. Den sesthienden 's morghens was de Vloote te loef-waert van haer ontrent twee mijlen / hadden 's middaghs dry-en-twintich graden ende veerthien minuten; wenden om de Zuydt / doch konden den heelen nacht de loef vande Vloote niet krijghen. Den seventhienden 's morghens deden noch haer best om boven de Vloote te kommen / dan konden niet / naer de middach saghen een Schip in lij / presumeerdent een Caper te wesen. 'S avondts wenden om de Noordt / ende inde eerste wacht waren inde Vloote / soo dat dicht by een kleyn Fregat quamen/ dan om dat het teghen haer aen liep / kondent niet aen boordt legghen. Den achthienden wenden de Vloote tegen de wal/ 's middaghs hadden de hooghde van dry-en-twintich graden ende elf minuten: naer de middach saghen de Bergen van de Organos Oost-Zuydt-Oost van haer; 's avondts liepen naer de Vloote / ende doen de eerste wacht uyt was konden die sien. Den neghenthienden waren effen te loef-waert vande Vloote; 's avondts hadden de Organos vier mijlen Oost-Zuydt-Oost/ ende wenden aen Zee/ de windt 's nachts Oost-Zuydt-Oost. Den twintighsten 's morghens wenden naer de wal / saghen de Berghen vande Organos, ende hadden 't leege landt daer de drooghte begint Zuydt-Zuydt-West van haer; naer de middach liep de windt Zuydt-Oost/ waren een mijl van landt/ en wenden 's avondts aen Zee. Den een-en-twintighsten hadden Pan de Cabannas Zuydt-Oost / wenden naer de wal; 's avondts hadden Porto de Cabannas Zuyden / ende wendent aen Zee. Den twee-en-twintighsten 's morgens hadden de Tafel-Bergh Zuyden vier mijlen/ de Katte met de Fregat ende 't Fregat van Curacao ende Mart-man ende een van Roeberghers Jachten quamen by haer / ende daer waren noch wel seven particuliere Commissie-Vaerders voor de Havana, die haer niet weynich beletten. Den dry-en-twintighsten 's morghens hadden de Havana West van haer / ende liepen West aen tot 's avondts / hadden doen Pan de Cabannas Zuydt-Zuydt-West/ en liepen noch de eerste wacht West ten Zuyden aen/ en lieten doen drijven om de Noordt. Den vier-en-twintighsten 's morghens sagen weder de Vloote West-Zuydt-West/zeylden voor haer heen/ wierdt stille. 'S avondts sonden de Fregat met hondert en dertich man naer de Vloote / om te sien of met de stilte yets konden doen; ende sy zeylden Zuydt-Zuydt-West naer de Vloote: inde eerste wacht liep de windt Zuydt-Zuydt-West / soo dat in lij vande Vloote gheraeckten / was den heelen nacht stille. Den vijf-en-twintighsten 's morghens was de Vloote een mijl Zuydt-Zuydt-West van haer / was slecht water / ende daer was een Galleon met een Koopvaerdy-Schip wat vande Vloote af / zeylden daer naer toe / ende daer waren wel seven

seven particuliere Schepen by haer / konden 't landt sien / de Vloote zeylden Zuydt-Zuydt-Oost aen; naer de middach quamen dicht by 't Galleon ende 't ander Schip; dan de Vloote 't selve siende quam op 't Galleon af / ende sy zeylden meest den heelen dagh naer de wal / 's avondts hadden den Bergh van de Matança Zuydt-Zuydt-Oost / kreghen doen een Zuydelijcke windt; de Vloote zeylde by de wal uyt; waren den heelen nacht de over-man in 't ghesichte / inde dagh-wacht wierdt het stille. Den ses-en-twintighsten / de windt West / laveerden met de Vloote op / 's avondts liepender eenige van de Vloote binnen: de onse zeylden haer best om de West / dan konden niet winnen / des nachts hadden het over vande Havana Zuyden. Den seven-en-twintighsten liepen noch eenighe van de Vloote binnen. Donderde ende blixemde meest den heelen nacht / ende was stille; als mede 's anderendaeghs 's morghens / daer waren wel neghen particuliere Kapers / soo dat niet wisten naer wie te jagen. Hebbe de Capiteyn Jol daer dickwils hooren over klaghen / de welcke van dat gevoelen was / dat de Compagnie niet en behoorde eenige particulieren daer te laten kommen / indien daer voordeel wilde doen. Den negen-en-twintighsten stille / hadden Garoco Zuydt-Zuydt-West / ende waren een mijl van landt; 's middaghs een kleyn koeltjen uyter Zee / doch harde stroom om de Oost / soo dat by Westen de Havana niet konden kommen. Den een-en-dertighsten hadden de Havana Zuyden ten Westen / somtijdts stilte ende dan weder een kleyn koeltjen. Den eersten September bleven noch al ontrent de Havana met stilte. Den tweeden verzeylde de Katte ende 't Fregat van Curacao naer de Cabo St Anton om water te halen; 's avondts nevens de Tafel-Bergh; den derden 's morghens de Tafel Zuyden ten Westen. Den vierden 's middaghs weder voor de Havana, ende 's avondts weder by de Tafel-Bergh. Den vijfden des morghens weder voor de Havana ghedreven / ende zeylden weder West aen. Den sesten sagen de Vloote van Nova Hispania, twintich Zeylen sterck / daer onder vier Galleonen / en quamen naer de middach te loef-waert van hun. Den sevenden 's morghens waren ontrent vier mijlen vande wal / hadden Pan de Matança Zuydt-Zuydt-Oost; ende doen quam de Vloote van Terra Firma met dry-en-dertich Zeylen / een mijl te loef-waert van haer / ende de Vloote van Nova Hispania was te landt-waert vande onse; de Vloote van Terra Firma liep naer die van Nova Hispania toe. Swol liep naer de loef-waerste man toe / de Galleonen in lij van hem zijnde ende leyden dien aen boordt ende sleypte hem te loef-waert vande Vloote; 't was stillekens / ende 't luchtjen Noordelijck / ende sy zeylden West aen. Den achtsten 's morghens konden de Sierras de Garoco sien / de Vloote was in lij van haer / hadden een labber-koeltjen uyt den Noordt-Noordt-Oosten / soo dat perijckel liepen 't Canael uyt te drijven / daer liep een harde stroom om de Oost / zeylden tot 's avondts toe / ende liepen doen West aen. Den neghenden 's morgens konden de Vloote Oost van haer sien / ende de onse zeylden Zuydt-West aen / 's middaghs vier-en-twintich graden / kreghen koelte uyt den Noordt-Oosten / saghen de Matança, ende zeylden den heelen nacht West-Zuydt-West aen. Swermden hier soo op ende neder tot den neghenthienden / liepen doen in Bahia Honda; is een nauw gat / doch vier vadem diep / aen by de zijden zijn reciffen; maer binnen ist wijdt en neghen vadem diep / steeck-grondt. Vielen terstondt aen 't ontladen van 't veroverde Schip. Naer 't seggen vande Spaensche warender in ghealden tsestich lasten Gember / tsestich kisten Suycker / acht hondert Huyden ende vijf last Campeche-hout. Den dry-en-twintighsten hadden alles gelost / ende staken den brandt in 't Schip; was ghekommen van Porto Rico naer de Havana. Ginghen doen weder t'zeyl / ende naer dat hier noch wat hadden ghehouden / zeylden Swol ende de Brack den seven-en-twintighsten naer huys / ende arriveer-

Anno 1637.

September.

Anno 1637. arriveerden in het Vaderlandt in November. De Katte ende Fregatte als vooren verhaelt den tweeden September van haer ghescheyden zijnde / quam weghen de stilte / eerst den achtsten aen de Cabo S.t Anton; ende gingh den elfden weder van daer t'zeyl / ende quam den derthienden weder voor de Tafel-Bergh. Ende den veerthienden weder by Swol. Den neghenthienden liep de Katte in Rio del Medio, nam daer een Schildt-pad-Bercke; daer naer by de andere in Bahia Honda, ende nam daer haer overighe victualie over / om de Winter te houden onder de Eylanden. Vande andere ghescheyden zijnde / joegh den acht-en-twintighsten een Scheepken aen het eynde van de Tafel-Bergh in een gat / ende haeldent met de Chaloupe uyt / 't volck aen landt ghevlucht zijnde / hadt niet dan Hout in / soo dat het verbranden. Den negen-en-twintighsten quam 't Jachtjen by haer / hadde een Scheepken van Caraques ghenomen met neghenthien hondert ende tsestich Huyden; quamen den eersten October weder aen de Cabo S.t Anton, anckerden daer ende ontladen de Huyden; ende naer dat die hadden in-ghenomen lieten 't Scheepken varen. Den vijfthienden ginghen weder t'zeyl om de Oost. Ende den neghenthienden saghen de Eylandekens die seventhien mijlen by Westen Cabo de Cruz legghen. Ende quamen soo eyndelijck den vierden December achter Isla de Vaca: haer vorder ghevaren sal by ander gheleghentheyt verhaelt werden / want souden te verre versteken van ons voor-ghenomen bepalinghe. Indien ons Godt de tijdt gundt sullen de andere jaren by nieuwe gheleghentheyt vervolghen; ende het hier by nu laten rusten.

October.

E Y N D E.

Kort Verhael

Wt de voorgaende Boecken ghetrocken / vande diensten ende nuttigheden die desen Staet heeft genooten

By de

West-Indische Compagnie;

Ende de schaden die deselve

Den

KONINGH van SPAGNIEN

Heeft ghedaen sedert haer begin / tot het eynde van den Jaere 1636.

Achtbare ende Goetgunſtighe Leſer,

TOT den Jaere ſeſthien-hondert ende ſeven-en-dertigh vervolght hebbende *'t Jaerlijcks verhael vande verrichtinghen der VVeſt-Indiſche Compagnie*, ende niet wetende of de Heere my het leven ſal gunnen om 't ſelve tot dit Jaer ofte oock voorder te vervolgen, ſoo hebbe goedt gheacht hier in 't korte by een te brenghen, 't ghene door de Verrichtinghen van de welghemelde *Compagnie*, tot dienſte van deſe Vereenigde Nederlanden, ons lieve Vaderlandt, is te weghe gebracht, ende dat te meer om dat ſommighe het by-wijlen weynigh ghedencken, vele oock weynigh achten; Ende oock wel eenighe daer wat leppigh van ſpreken. Al iſt dat dit Verhael niet is gebracht tot het tegenwoordigh Jaer, en twijffele effen wel niet, of een yeder ſal licht konnen oordeelen, hoe hooghe de af-reeckeninghe ſoude kommen te loopen, ende wat groote ſommen daer noch hadden konnen by-gebracht werden. Ondertuſſchen ſal de waerheyt van 't gene hier geſeght werdt, uyt de voorgaende Verhalen ten vollen blijcken, jae noch breeder gevonden worden. De *Calculatie* die hier op hebbe ghemaeckt, is genomen op ſoo ſlenderen voet, ſoo wel in de eſtimatie van de goederen, als begrootinghe vande ſchaden, dat vertrouwe een yeder ſal konnen oordeelen, daer in eer gheſondight te ſijn in verminderinghe, als in vergrootinge. Eenighe Leſer ſal hier uyt konnen ſien wat dienſt deſen Staedt by de *Compagnie* is ghedaen. Ende die een Mede-ſtander is, ſal ſich konnen verheughen, dat ſijne Middelen, boven andere die haer daer buyten hebben gehouden, ſoo grooten voordeelen voor 't Vaderlandt hebben uyt-gewracht: ende vertrouwen dat de Regeerders van deſen Staet, deſe dienſten van de *Compagnie* altijts dancklijck ſullen erkennen, ende by ghelegentheydt de goede geneghentheden van hare Onderdanen niet onbeloondt laten, veel min deſelve verlaten ofte haere ſchaden niet naer vermogen te verhoeden: Alſoo ſulcx niet en ſoude konnen gheſchieden ſonder blame van groote ondanckbaerheyt: Ende eyndelijck dat hooghe ende leeghe, hier door ſullen moeten beweeght worden, (indien niet willen bevonden werden de Middelen die Godt haer aenwijſt te verachten ofte verſuymen) den dienſt van deſe *Compagnie* voorder te ghebruycken ende haer Middelen te verſchaffen, om in de ſelve dienſten onbeſchreumelijcken te konnen voort-varen.

Kort

Kort Verhael

Wt de voorgaende Boecken getrocken / vande Diensten ende nuttigheden die desen Staedt heeft ghenooten by de West-Indische Compagnie; ende de schaden die de selve den Koningh van Spagnien heeft ghedaen sints haer begin / tot het eynde vanden Jaere 1636.

Eerst heeft de Compagnie gemaeckt ofte ghekocht / de volghende Schepen ende Jachten; hier te Lande:

Schepen	Laſten	Metale	Yſere ſtucken	Steen-ſtucken.
Oragnie-Boom groot	130		12	6.
Mauritius	140		20	12.
Wapen van Amſterdam	120	2	14	6.
Naſſauw	50		6.	
Duyfken	36		8.	
Makereeltjen	25		6	6.
Dolfijn	180		24.	
Thonijn	60		8.	
Bruyn-Viſch	60		8	4.
Swarte-Leeuw	180		25	4.
Zeelandia	300	12	24.	
Hollandia	300	6	22	10.
Geldria	300	4	24	6.
Provintie van Uytrecht	250	2	18.	
Nieu-Nederlandt	110		12.	
Bracxken	40		4.	
Oliphandt	210		22	4.
Eenhoorn	80		10	6.
Wind-hond	80		10	6.
Hollandtſche-Thuyn	330	4	28	14.
Haerlem	220	2	22	11.
Leyden	220	4	20	10.
De Haeſe	90		10	6.
Roode Leeuw	250	2	24	2.
Witte Leeuw	250	2	24	4.
Blauwe Leeuw	220	2	22	2.
Geele Sonne	150	4	20	6.
Gulde Valck	160	4	20	8.
Poſtpaerdt	100		14	6.

Schepen	Lasten	Metale	Yscre stucken	Steen-stucken.
Zutphen groot	170	4	24	8.
Schild-pad	40		4	6.
't Meeuwken	40		6	6.
Arca Noë	140		16	6.
Amsterdam	300	8	32	10.
Pinas	100	2	18	6.
Rave	15		5	4.
Sparwer	15		4	4.
Cameel	200		24	8.
Steur	90		15	17.
Otter	90		14	4.
Kater	90		14	10.
Maeght van Dordrecht	90.			
Dry-Koningen	230		22	10.
Amsterdam	500	22	28	
Provintie van Uytrecht	300	6	24	6.
Muyden	60		16	4.
Hollandtschen Thuyn	400	12	29	14.
Naerden	60		14	4.
Swarte Ruyter	60		20	4.
Prins van Oragnien	400	17	29	6.
Deventer	125	2	24	4.
Salmander	300	6	30	6.
De Faem	300	6	30	6.
Amersfoordt	200	8	18	2.
Over-Yssel	160	8	18	2.
Brack	60	6	8	2.
Phænix	60	2	10	2.
Swol	130	8	16	4.
Campen	130	8	14	4.
Meerminne	140	4	18	4.
De Maene	90	2	12	4.
Fortuyn	80		10	4.
Ouwerkerck	60		6	4.
Diemen	60		6	4.
Haring	140	2	16	2.
Nieuw-Nederland	150	4	12	4.
Pernambuc	100	10	6	2.
Goeree	170	8	16	4.
Prins Hendrick	500	16	26.	
Prins Wilhelm	500	26	20.	
Provintie van Uytrecht	300	8	30.	
Raeve	35		8.	
Oragnie Boom	170		18.	
Gulde Valck	200	4	30.	
Nieuw-Nederland	400	8	22.	
Mauritius	140		28.	
Nachtegael	15	4	4.	
Leeuwerck	15	4	4.	
Canari-Vogel	15	4	4.	
Haentjen	25	2	6.	

Raeve

Schepen	Laſten	Metale	Yſere ſtucken	Steen-ſtucken.
Raeve groot	35	2	6.	
Bonte-kraye	30	4	6.	
Kemp-haen	20	6	4.	
Spreuwe	20	6	4.	
Tamarica	90	4	8.	
Evertjen	15	4	2.	
Elburgh	80	2	4.	
Nachtegael	15	4	4.	
Swaluwe	30	2	6.	
Seven-ſterre	80	3	10.	
Doffer	15	4.		
Duyff	15	4.		
Hollandtſchen Thuyn	400	8	26.	
Halve Maen	90	2	16.	
Sout-bergh	140	6	12.	
Schuppe	60	2	6.	
Otterken	10	2	4.	
Moriaen	130	2	16.	

98 **Soo Schepen als Jachten by de Kamer van Amſterdam.**

Schepen	Laſten	Metale	Yſere ſtucken	Steen-ſtucken.
De Hope	250	4	16	8.
Eendracht	150		14.	
Trouwe	60		8	6.
Tyger	350	6	20	6.
Poſt-paerd	60		8	3.
Oragnie-Boom	160		14	6.
Tervere	90		14	6.
Arendt	80		12	3.
Vliegende Draeck	45		10	6.
Middelburgh	250	6	20	2.
Vliſſingen	200.			
Arnmuyden	90		11	4.
Tholen	80		12.	
Goude Son	160	4	20	6.
Weſt-Cappel	60		8	4.
Goede Fortuyn	160		18	6.
De Brack	30		6	2.
Leeuwinne	100		14	10.
Leeuw	120		14	6.
Walcheren	280	2	28.	
Eendracht	80		12	7.
't Haesken	15		4	4.
Poſt-paerdt	70	2	10	4.
Zeelandia	330	12	22	2.
Zee-Meeuwe	15		2	2.
Haſewind	18		4.	
Noord-ſterre	30	4	4	6.
Oudt Vliſſingen	150	4	15	4.
Sonne	20.			
Zuydt-Sterre	30	4	4	6.
Swane	30	4	4	6.

 Waſſen-

Schepen		Laſten	Metale	Yſere ſtucken	Steen-ſtucken.
Waſſende Maen	groot	125	2	14	6.
't Hart		70	2	13.	
Zee-ridder		35	4	4.	
Jaeger		80	4	12	6.
Swane		250	4	18	8.
Domburgh		130	4	18.	
Meerminne		40	4	4	6.
Princeſſe Æmilia		300	20	18.	
Regenboogh		160		20	4.
Moriaen		150		16	4.
Tholen		180	10	18	6.
Moorinne		100		16	6.
Oragnie		250	20	14.	
Ooſt-Cappel		30		10.	
Exter		15	4	4.	
Kauw		20	4.		
Spreeuw		20	2	6.	
Pheſandt		30	2	8.	
Mout-haen		16	4.		

50 Soo Schepen als Jachten by de Kamer van Zeelandt.

Dordrecht	90		14.	4.
Neptunus	230	6	22	12.
Oragnie-Boom	200	2	16	8.
Zee-jaeger	70		10	4.
Haſe-windt	65		10	2.
Roode Leeuw	120		18	14.
Dordrecht	200	2	20	10.
David	60		14	6.
Zee-paerdt	50		10	8.
Uytrecht	300	4	26	6.
Valck	100	2	16.	
Tyger	75	2	12	6.
Eendracht	100	2	18	6.
Dordrecht	250	2	22	8.
Rotterdam	130	6	12.	
Salm	80		16.	
Goude Leeuw	140	2	16.	
Swaen	200	6	18.	
Wapen van Delft	140	4	14.	
Oragnie-Boom	70		14	8.
Sparwer	25		6.	
Eraſmus	150	6	20.	
Tyger	70	2	18.	

23 Soo Schepen als Jachten by de Kamer op de Maſe.

Samſon	300	4	30	12.
Enchuyſen	110		10	4.
Engel Gabriel	160		14	8.
Hoope	250		16.	
Oudevaer	90	2	12	6.

Me-

Schepen	Laſten	Metale	Yſere ſtucken	Steen-ſtucken.
Medenblick groot	270	8	24.	
Hoorn	180		16	6.
Oragnie-Boom	300	4	29	10.
Edam	170		18	6.
Alcmaer	200	2	20	4.
Goude Son	90	2	10	6.
Wapen van Hoorn	110		20	2.
Enchuyſer Maeght	110	2	16	6.
Griffoen	250	8	24	6.
Munnickendam	300	6	24	8.
Haentjen	40		6	6.
Wapen van Medenblick	150	6	16.	
Enchuyſen	230	8	20	2.
Groen-wijff	150	4	12	6.
Jonge Mauritius	130	2	16	4.
Haes	140		14	4.
Mercurius	200	6	18	2.
Groot Hoorn	350	20	16.	
Vleer-muys	15	6	2.	
Waſſende Maen	200		22.	
Wind-hond	15	6.		

26 Soo Schepen als Jachten van 't Noorder-quartier.

Stadt en Landen	100		12.	4.
Groeningen	300	8	16	8.
Goede Hope	110		18.	
Dolphijn	115	2	16	8.
Omlandia	250	2	24	7.
De Vos	70		12	6.
Graeff Ernſt	200	6	16	10.
Goude Leeuw	250	2	24	2.
Thonijn	60		9	4.
Vrieſſche Jager	140	2	16	2.
Pegaſus	110	6	14.	
Havick	70	6	6.	
Swaluwe	30	6	6.	
Naſſauw	250	12	14	4.
Matança	110	4	16	3.
Vogel-Struys	200	8	14	4.
Omlandia	300	6	22.	
Erneſtus	250	6	22.	
Weſeltjen	30	2	6.	
Groeningen	250	8	20.	
Graeu-paerdt	160		12.	
Brack	30	2	6.	

22 Soo Schepen als Jachten van Stadt en Landen.

In alles Schepen en Jachten twee-hondert twintigh.

Onder deſe zijn gheweeſt hondert ende achthien van hondert tot vijf hondert laſten/ die welcke met zeyl en treyl ende haer geſchut/ (d'welck veel ſwaer is ghe-weeſt/

weest/ende daer onder over de ses hondert en vijftigh metale stucken) reeckene d'een door d'ander ghekost te hebben vijf-en-twintigh duysent gulden yeder Schip. Brenghen upt een somme van guldens 2.950.000.

Noch hondert ende een Schepen ende Jachten van tneghentigh tot vijftigh lasten/ mede naer haer groote met gheschut wel voorsien/ de welcke reeckene d'een door d'ander op thien duysent gulden; brenghen upt de somme van guldens 1.010.000.

Prima somma guldens 3.960.000.

Ten tweeden/heeft de Compagnie in dese voorschreven Jaeren geequipeert/ ende op verscheyden ghewesten binnen de limiten van haer Octroye/ ende op de Custe van Spagnien/ ten dienste van 't Landt/ upt-ghesonden: ende de voornoemde Schepen ende Jachten gebruyckt als volght:

1623	32	Schepen ghemant met	2712 man.
1624	29	——— ———	2394.
1625	56	——— ———	5569.
1626	34	——— ———	2684.
1627	43	——— ———	2425.
1628	84	——— ———	7721.
1629	102	——— ———	12173.
1630	61	——— ———	4984.
1631	72	——— ———	5344.
1632	49	——— ———	3425.
1633	59	——— ———	4038.
1634	63	——— ———	6609.
1635	48	——— ———	2423.
1636	74	——— ———	4509.
	806		67010.

Sulcks dat de Compagnie in dese Jaeren heeft geequipeert acht hondert ende ses Schepen/ welcker equipagie met de noodighe Ammunitien van pulver ende scharp (alsoo die meestendeel tot den oorlooghe zijn toe-gherust/ ende veele swaere Schepen zijn gheweest) ten minsten d'een door d'ander met de noodighe reparatie ende verdobbelingh vande Schepen/ghekost heeft/ voor yeder Schip ses duysent gulden; ende oversulcks beloopt dese equipagie een somme van guldens 4.836.000.

Ende op deselve Schepen/ alsmede in de plaetsen die de Compagnie nu eenighen tijdt heeft beseten/ zijn alsvooren gebruyckt seven-en-tsestigh duysent ende thien man/ (beneffens noch een merckelijck ghetal overgheslaghen/om dat 't rechte ghetal noch niet hebben konnen weten) welcker mond-kosten/ de Officiers ende Soldaten/ Schippers ende Boots-ghesellen door een ghereeckent/ ten minsten daghelijcks beloopen hebben yeder thien stuyvers/ ende oversulcks yeder Jaerlijcks hondert vier-en-tachtigh gulden; reeckene om de calculatie op 't kortste te maecken dat de Compagnie dit ghetal heeft onderhouden ander-half Jaer; ende brenghen over-sulcx haere Mondt-kosten upt de somme van guldens 18.293.730.

Hare gagien ofte maendt-gelden reeckene d'een door d'andere op hondert ende tachtigh gulden Jaerlijcks (d'welck wel op 't minste is ghenomen/ alsoo de ordinarie ende slechte soldaten maendtlijck verdienen acht gulden/ende Jaerlijcx ses-en-tneghentigh gulden/ ende sommighe Officieren hondert/ sommighe twee hondert ende oock drij hondert gulden ter maendt) sulcx dat de maendt-gelden in voeghen als vooren ghereckent op anderhalf jaer/ beloopen een somme van guldens 18.093.700.

Secunda somma guldens 41.223.430.

Ende

Ende bedraghen de twee voor-gheroerde sommen / te weten: het maecken ofte koopen van de Schepen / met haer Equipagien; de mondt-kosten ende gagien van 't volck een somma van guldens 45.183.430.

Hier en worden niet ghereeckent de Krijghs-behoeften die gesonden zijn om te lande te ghebruycken / noch de Treyns-behoeften ofte eenighe extraordinarise onkosten / (de welcke / als een yeder des verstaende kennelijck is / oock seer hoogh loopen) stelle die teghen de Subsidien die 't Landt heeft ghegheven ofte belooft / ende sy dit hier alleen per Memorie.

Verre het meeste deel van dese Penninghen is hier te lande uyt-ghegheven ende by de Inghesetene ghenooten / soo datter vry groote neeringhe daer door is veroorsaeckt / ende konnen de Steden daer Kameren zijn / daer van spreken.

Wt dese twee pointen maecke dit besluyt: dat siende des Compagnies Capitael / volghens de eerste in-teyckeninghe (want het Capitael is eerst naer dese Jaeren vergroot) maer en is ghewees seven-en-tseventigh tonnen gouts / ofte seven millioenen ende een half: ende dat daer van de dry-vierde-parten al inden Jaere 1629. ende 30. aende Participanten (die te voren niets hadden genooten) zijn uyt-ghekeert / ende betaelt / te weten: vijftigh ten hondert vanden huyt ende vijf-en-twintigh ten hondert op de avancen vanden handel; ende dat de Compagnie haer Capitael noch ruym in wesen heeft gehadt; soo moet noodtsakelijck volghen / dat dese penningen gekommen zijn uyt des Koninghs van Spagnien ende sijne Onderdanen Kasse / ende stelle derhalven weghen de schaden den Koningh van Spagnien ende sijne Onderdanen aenghedaen / dese vijf-en-veertigh millioenen guldens.

Prima somma guldens 45.183.430.

Lijste van de Schepen / Bercken / Carveelen / die by de Vloten ende Schepen vande Compagnie de Vyandt benomen / verdestrueert ofte anders onnut zijn ghemaeckt / gheduyrende de selve Jaren.

Inden Jaere 1623. ende 1624.

By den Dolphijn, de Thonijn, ende Bruyn-visch.

1. Een schipken genomen / kommende van Cachieu, ende gemant.
3. Een Bercke inde grondt gehackt ende twee verbrandt.
1. Een schip ghenomen met allerhande goederen / kommende van Brasil.
2. Een Fluyt met Wijnen geladen ende een kleyn Spaensch schipken ghenomen.
1. Een ledigh patasken verbrandt.
5. Dry pataskens genomen / ende twee aende grondt in stucken gejaeght.
2. Noch een genomen / ende een aende grond in stucken gejaeght.
1. Een patasken verbrandt.
4. Vier schepen verbrandt by Loanda St Paulo.
* 3. Den Ammirael ende Vice-Ammirael, ende noch een schip doen stranden ende in stucken loopen.
2. Twee schepen genomen / ende d'een voor 1866. guldens / d'ander voor 1938. guldens gerantsoneert.
1. Een patasken van vijf-en-veertigh vaten / kommende van Ilheos genomen.
1. 't Schip St Francisco groot tachtigh lasten / met dry gotelinghen ende vier steen-stucken genomen / ende een Schipper daer op gestelt.

1. Een Spaensch schipken van 35 lasten/ kommende van Cadiz met wijn geladen/genomen.
1. 't Schip Nossa Sennora de Concecion, van duyts maecksel/ geladen met wijn/olye/kappers/&c. genomen en een schipper opgestelt.

Soo dat by dit kleyn vlootjen alleen de vyandt zijn af-handigh ghemaeckt negen-en-twintigh schepen.

By 't Jacht de Wind-hondt ende consoorten.

1. Een Portugees schip met meel ende anders geladen/genomen.

By de vloote vanden Ammirael Willekens inde Bahia.

4. Ons volck op 't water-fort stormende / heeft de vyandt vier van sijn eygen schepen in brandt gesteken.
7. By de onse af-gehaelt 7 schepen met suyckeren geladen.
2. Noch twee geladen met 400 pijpen wijnen.
1. Noch een met vivres geladen/ naer Angola.

By 't Schip Mauritius gaende naer Guinea.

1. Een schip van tsestigh lasten / met seven gotelingen ses steen-stucken; met wijn geladen/genomen.

Inde Bahia de todos los Santos.

1. Een schip genomen met zaut gelaeden.
1. Een van tsestigh lasten kommende van Lisbona, weerdigh 30 duysendt ducaten.
1. Een kommende van Rio de Jenero ghеladen met suycker ende huyden.
1. Een van Spiritu sancto met 40 kisten suycker / ende seven duysent realen van achten.
1. Een bercke met 26 kisten suyckeren.
1. Een van Angola met 250 swarten.

* 1. Een aende wal gejaeght en verbrandt.
2. Twee met wijnen gelaeden genomen.
1. Een kommende van Cabo Verbe met 10 lepel-stucken genomen.
1. Een met 110 pijpen Canarie-wijn genomen.

By de Commandeur Pieter Schouten.

3. Twee fregatten ende een bercke genomen ende verbrandt.
3. Twee bercken doen stranden/ende een inde grondt gehackt.

By de Eendracht.

1. Een Honduras-vaerder genomen / wesende de Vice-Ammirael met 1600 kassen Indigo, 3000 huyden/&c.

By de Vice-Ammirael Pieter Pietersz Heyn.

1. Een schipken met 110 pijpen wijn / voorts olye ende meel/&c. ghenomen.
5. Een schip met wijnen geladen/ende vier ledige bercken.

In alles negen-en-tsestigh stuck.

In 't Jaer 1625.

By de Vice-Ammirael Pieter Pietersz Heyn.

1. In Spiritu santo een bercke verbrandt.
1. Een schipken van Rio de Jenero met 150 kisten suyckeren genomen.

By Pieter Schouten.

1. Een bercke onder Hispaniola genomen.

By het Vosken.

1. Een schipken met wijnen geladen genomen.
1. Een schipken genomen kommende van Pernambuc.
1. Een schip vande Bahia kommende met 350. kisten suycker ende Tabac, genomen.

By

Bp de vloote vanden Generael Boudewijn Hendricx.
1. Een passagie bercke met tarwe ende farinha genomen.
7. Inde haven van Porto Rico seven schepen geruineert.
1. Een heel bezeylt schipken ghenomen met twee Metale stuckens.
1. Een Spaens berckxen met 326. huyden/ &c.

Bp de Wind-hondt en consoorten.
* 1. Een Spaensch Carveel met hout geladen verbrandt.
1. Een schip kommende vande Bahia met 140. man genomen.

In alles achthien schepen.

In 't Jaer 1626.

Bp de vloote vande Generael Boudewijn Hendricks.
1. Een Spaensch Fregat gheladen met Tabac ende veel kostelijckheden ghenomen.
2. Een nieuw schipken ledigh ghenomen/ en een Schild-pad bercke.
* 2. Twee groote schepen/ kommende rijck gheladen uyt de haven van S. Domingo, inde grondt geschoten.
1. Een genomen met 3600. huyden/ ende 25. last gember/ &c.
1. Een Spaensch schipken met drooge visch gheladen/ genomen.
1. Een ledigh schip met twee gotelingen genomen.
1. Een nieuw schip van 100. lasten in porto de Cavannas verbrand.
2. Een Schild-pad bercke ende een schipken met hout voor de Havana ghenomen.
2. Noch twee bercken verdestrueert.
1. Een kommende van Campeche genomen.

Bp de Vloote van den Ammirael Pieter Pietersz Heyn.
1. Een Spaensch Jachtjen met 230. huyden en Salsaparilla, &c. ghenomen.
1. Een schipken met zaut ende visch genomen.
1. Een schipken met drie duysent huyden genomen;
1. Noch een met sesthien hondert ende seven-en-tsestigh huyden.
1. Een schipken van Nova Hispania met Meel geladen.
* 1. Een by naer ledigh op de kuste van Florida gedestrueert.

Bp den Dolphyn, Windhond, &c.
* 1. Een schip van 80. lasten met 6. gotelingen gesoncken.
* 1. Een schip met swarten inde grond geschoten.
* 1. Een berck geladen met olye ende stuck-goederen op de wal gejaeght.
1. Een Carveel met 180. pijpen wijn genomen.
1. Een schip met 550. kisten suyckeren genomen.
1. Noch een met Farinha geladen ende eenighe koopmanschappen.
1. Een met stuck-goederen gheladen by de Windhond opgebraght.
1. Een by den Dolphijn met 184. kisten suyckeren.
1. Een bercke met 67½ kisten suyckeren genomen.

In alles negen-en-twintigh zeylen.

In 't Jaer 1627.

Bp de vloote vanden Ammirael Pieter Pietersz Heyn.
1. Een schip van Madera met 150. pijpen wijn genomen.
1. Een schip kommenende van Angola met swarten.
23. In de Bahia de todos los Sanctos. Den Vice-Ammirael van des Vyands schepen inde grondt gheschoten groot 180. lasten met 16. seyel-stucken;

voorts genomen een Strael-sonder van 300. lasten met ses lepel-stucken; een Hamburgher van 150. lasten met 16. lepel-stucken; den Ammirael van Port à Port met 12. lepel-stucken; ende noch negenthien andere schepen. Van welcke alle/de vier grootste behieldt ende naer 't Vaderlandt sondt/ende verbrandе de reste.

1. Noch een schip met swarten kommende van Angola.
1. Noch een in Zee verovert met 191. kisten suyckeren.
1. Noch een kommende van St Lucar met Wijnen.
2. Weder inde Bahia: twee schepen genomen en verbrandt.
2. Een Bercke genomen/ende een verdestrueert.
1. Een ledigh schip voor de Rievier gesoncken by de vyandt selfs.
5. Genomen een schip met 8. gotelingen vol suyckeren; een met stuck-goederen; een derde met 430. kisten suyckeren; een vierde van Madera met 150. pijpen Wijn: een vijfde met suyckeren gelaeden.

Sulcx dat by desen tocht alleen de Vyandt acht-en-dertigh schepen af-handigh zijn gemaeckt.

By 't Jacht de Kater, Bruyn-visch, Phœnix, &c.

1. Een schip met Negros ende Tabac genomen.
1. Een ledigh bercxken by Carakes.
1. Een Carvelle willende naer Maracaybo, met Wijn ende Olye.
1. Een schipken by Cabo de la Vela met Milie ende Was.
1. Een Carvelle van Nova Hispania met Meel ende eenige baelen Zijde.
1. Den Vice-Ammirael vande Honduras, geladen met 1404. kassen Indigo, ende 4280. huyden ende anders/ genomen.
1. Een bercke met Huyden ende Tabac genomen.

By de Wind-hondt.

1. Een schipken met wijnen/ meel ende zout.
* 2. Twee bercken teghen de wal in stucken gejaeght.
1. Een bercke met zaut ende yser genomen.
* 1. Een schip inde grond geschoten met seven hondert kisten suycker.
1. Een met vier hondert kisten suyckeren genomen.
2. Twee schepen met suyckeren genomen.

By de Steur.

1. Een schip met suyckeren ende Brasil-hout genomen.

By 't Wapen van Amsterdam.

1. Een schip met suyckeren genomen.

In alles vijf-en-vijftigh schepen.

In 't Jaer 1628.

By de vloote van den Ammirael Pieter Adriaensz Ita.

1. Een schipken met 7000 pont gember genomen.
1. Een bercke met swarten genomen.
* 1. Een schip met swarten inde grond geschoten.
1. Een bercxken met vivres genomen.
2. Twee bercxkens by de vyandt selfs inde grondt gehackt.
1. Een bercxken van Sisal genomen.
1. Een bercke met 400. huyden genomen.
1. Den Ammirael ende Vice-Ammirael vande Honduras seer rijckelijck geladen/genomen by de Havana.
3. Een bercke genomen/ ende twee by de vyandt inde grond gehackt.
2. Twee Spaensche Jachten aende wal gejaeght.
1. Een schipken onder Porto Rico genomen.

By de Commandeur Dirck Symonsz van Uytgeest.

3. Twee Carveelen ende een Ree-zeyl genomen / met 1100. kisten suyckeren/ &c.
1. Noch een groot schip met 350. kisten suyckeren genomen.
1. Een Carveel van Madera met 100. pypen wijn genomen.
1. Een schip met 406. kisten suyckeren genomen.
1. Een flupte met 330. kisten suyckeren genomen.
1. Een spiegel-schip met suyckeren en tabac genomen.
1. Een schip met 270. kisten suyckeren genomen.
1. Een Galeontjen seer rijckelijck geladen.

By de Eendracht.

* 1. Een schip met swarten inde grond geschoten.

By de vloote vanden Generael Pieter Pietersz Heyn.

3. Twee berckens genomen; ende een verbrandt.
1. Een schip van Nova Hispania genomen.
9. Noch negen schepen van Nova Hispania genomen.
4. 't Galeon S[t] Anna Ammirael met 24. metaele stucken. 't Galeon S[t] Geertrudis Vice-Ammirael met 20. metaele stucken. 't Galeon Montagne Schout by nacht met 20. gotelingen. 't Galeon S[t] Juan met twintigh gotelingen.
* 1. Een koopvaerdy-schip met huyden inde grond geschoten.
1. Een schip met wijnen ende vivres genomen.

By Oudt-Vlissingen.

1. Een schip met 255. kisten suyckeren.

By de Goude Sonne.

1. Een bercke met 500. huyden; ende Salsaparilla.

By den Ammirael Paters vloote.

1. Een barcke van Rio de Jenero met 116. kisten suyckers.

In alles negen-en-veertigh schepen.

In 't Jaer 1629.

By de vloote vanden Ammirael Pater.

2. Twee bercken genomen.
3. Noch twee bercken ende een fregatte van S[t] Juan de Ulva.

By de vloote vanden Generael Loncq.

2. Twee bercken aende strand gejaeght.
1. Een schipken genomen kommende vande Eylanden.
1. Een schipken met staven ysers genomen.
1. Een Spaensche bercke met stuck-goederen genomen / welcke de schipper verklaerde gekost te hebben 70000. ducaten.
1. Een schipken genomen/ geladen met wijn ende meel.

By 't Jacht den Otter en andere.

1. Een schip met wijnen kommende van Fayal genomen.
* 1. Een ontrent Fernamboc met 290. kisten verbrandt.
* 1. Een flupt aende wal gejaeght ende gesoncken.
1. Een schip met wijnen genomen/ ende ontladen verbrandt.
1. Een schipken met 160. kisten suyckeren genomen.
1. Een schip met 440. kisten suyckeren genomen.
1. Een schip met 300. kisten suycker en 100. kisten tabac.

In alles achthien schepen.

In 't Iaer 1630.

Bp de vloote vanden Generael Loncq.

1. Een schip genomen kommende van Angola met 200. Negros.
1. Een schipken genomen met 180 pijpen wijns.
* 1. Een barcke bp de vyandt selfs gesoncken.
1. Een schip genomen met 350 kisten suyckeren/ende 50 kisten Tabac.
1. Een schipken ghenomen met 220 pijpen wijn/ van Madera.
1. Noch een met 160 pijpen wijn.
1. Noch een met wijn ende andere goederen/ willende naer Angola.
1. Noch een met zaut ende yser.
1. Noch een met 280 swarten.
* 3. Een schip genomen met 220 kisten suyckeren in een Rieviere / alwaer de vyandt noch twee ofte drp inde grondt hackte.
1. Een nieuw schip bp Porto Calvo verbrandt.
Eenighe schepen bp de vyandt inde Pozo ende haven gesoncken.
18. Schepen ende bercken bp de vyandt onder het Reciff verbrandt.

Bp de vloote vanden Ammirael Pieter Adriaensz.

* 2. Twee schepen dicht bp de Havana verdestrueert; het eene geladen met Cochenilla ende Indigo, ende huyden/hadde de vyandt selfs in brand gesteecken: het ander een groot schip met veerthien stucken wierdt bp het Iacht de Phœnix in brandt geschoten.
* 1. Een schip bp Oosten de Havana gestrandt ende verbrandt.
* 1. Noch een schip bp de Havana verbrandt.
* 1. Een schipken met Salsaparilla ende Campeche-hout bp de Spaensche verlaten ende in brandt gesteken.

Bp de Wind-hondt.

1. 't Schip St Andries kommende van St Juan de Lua genomen.

Bp Zutphen inde vloote van Boon-eter.

1. Een schip genomen met 323 kisten suycker/ 523 huyden/&c.

Bp 't Iacht de Brack.

1. Een schip met huyden genomen kommende van Cabo Verde.

Bp de Commandeur Dirck Symonsz van Wt-geest.

4. Drp bercken ghenomen bp Morro St Pablo, ende een nieuw schip van 150 lasten verbrandt.
1. Een schip van Angola genomen met 280 swarten.

Bp den Bruyn-visch.

1. Een bercke genomen.

In alles vijf-en-veertigh schepen.

In 't Iaer 1631.

Bp Pernambuc ende op de kuste van Brasil.

1. Een bercke met 82 kisten suyckeren genomen.
1. Een Carveel met olye ende meel genomen.
1. Een bercke met 75 kisten suyckeren genomen.
1. Een ledigh Carveel genomen.
1. Een schip met stuck-goederen voor de Bahia genomen.
* 3. Inde slagh vanden Ammirael Pater, teghen de Spaensche vloote twee Galeons inde grond geschoten / te weten / de Vice-Ammirael met 26 stucken/ende St Jorge met 22 stucken: ende een Galeon verovert met 22 metale stucken; geladen met suycker ende Tabac.
1. Een Carveel met olye geladen genomen.

1. Noch

1. Noch een met drooghe visch genomen.
1. Een schip met 300 pijpen wijn genomen.
* 1. Een schip met wijnen inde grondt geschoten.
1. Een met stuck-goederen/ gaende naer Angola, genomen.
1. Een nieuw schip met 14 gotelingen genomen.
1. Een bercxken met suyckeren genomen.
1. Een schip met wijnen ghenomen.

By de vloote vanden Commandeur Boon-eter.

1. Schip van Angola met 450 swarten genomen.
1. Een schip van St Domingo met Gember ende huyden.

By Goeree ende Mercurius.

1. Schip met 700 kisten suyckeren genomen.

By Domburgh, den Otter, ende Phœnix.

1. Een ledigh schip genomen ende verbrandt.
1. Een ledighe bercke doen stranden.
1. Een ledige bercke genomen.
1. Noch een bercke genomen.
1. Een bercke met 1700 huyden ende anders genomen.
1. Noch een met 5000 huyden ende anders.

By de Bracke.

* 1. Een Spaensche berck onder Hispaniola verbrandt.

By de Wind-hondt.

* 1. Een Carveel inde grond gejaeght.

By 't Jacht Naerden.

1. Een schip voor Porto Calvo genomen ende op-gebracht.

By de Commandeur Smient.

* 1. Een Carveel by Rio grando aen strandt gejaeght.

Op de kuste van Guinea.

1. Een patache genomen gaende naer St Thome.
1. Een boot van 90 lasten kommende van Vianen.
2. Een patasken met 28 slaven/ ende een met kleetjens ende Olyphants-tanden.

In alles dry-en-dertigh schepen.

In 't Iaer 1632.

Ontrent Pernambuc ende op de kuste van Brasil.

1. Een Carveel met 80 pijpen wijn ende anders genomen.
1. Een Carveel verbrandt.
1. Een Carveel kommende van Portugael genomen.
1. Een carveel met 240 kisten suyckeren genomen.
* 1. Een Carveel kommende uyt Spagnien aende wall bedorven.
2. Twee Carveelen met 500 kisten suyckeren geligt in Rio Formoso.
1. Een schipken met 120 kisten suyckeren genomen.
1. Een Carveel met 250 kisten suyckeren genomen.
* 1. Een Carveel met wijnen ende olye aen strandt gejaeght.
1. Een Carveel inde grond gehackt.
1. Een passagie-bercke met zaut genomen.
* 2. Twee Ree-zeylen met 450 kisten suyckeren verbrandt in Rio Formoso.

By de Raeve.

1. Een scheepken met wijn ende suycker geladen genomen.

By een ghehuyrt Schip.

1. Een schip genomen met 250 kisten suycker.

By Galeyn van Stapels.

1. Een ledighe wel-bezeylde bercke genomen.

By Cornelis Cornelisz Joll.

1. Een schip met 100 pypen wyn van Teneriffa.
1. Een schild-pad-bercke genomen.
1. Een schip van Nova Hispania met verscheyden goederen genomen.
1. Noch een ledighe bercke genomen.
1. Een schip met wynen gheladen van Madera genomen ende te Pernambuc op-gebracht.

In alles twee-en-twintigh schepen.

In 't Jaer 1633.

Te Pernambuc op-gebracht ofte daer ontrent vernielt.

1. Een Carveel met 530 kisten suyckeren genomen.
1. Een Carveel met wyn ende olye geladen/ genomen.
1. Een bercke met suyckeren ghe laden/ by de vyandt inde grondt gehackt.
* 3. Dry schepen in Rio Fermoso verdestrueert.
11. Elf schepen vernielt in Rio S[t] Antonio grande.
1. Een Spaensche bercke geladen met wyn ende olye genomen.
1. Een schip genomen met 223 kisten suyckeren ende een partye Brasil-hout.
1. Een Carveel met 200 pypen wyn genomen.
1. Een patache met 120 kisten suyckeren genomen.
1. Noch een nieuw-schip verbrandt.
* 1. Een by de vyandt selfs inde grondt gehackt.
1. Een gheladen schip met tweehondert en thien kisten suyckeren uyt porto Frances gehaelt.
1. Een ander aldaer inde grondt gehackt.
1. Een schip genomen kommende van Rio de Jenero met 200 kisten suyckeren ende 4000 stucken van achten ende eenigh silver-werck.
1. Een schip kommende vande Bahia, ende ghe laden met 280 kisten suyckeren/ genomen.
1. Noch een met 107 kisten suyckeren ende anders/ genomen.
1. Een nieuw schip in porto Calvo verbrandt.
1. Een schip genomen met 160 pypen Madera wyn.
1. Noch een schip geladen met 220 pypen wyn.
1. Een ledighe bercke genomen ende verbrandt.
1. Een schip ghenomen kommende van Viana met stuck-goederen.
1. Een schip genomen met 196 kisten suyckeren.
* 2. Twee schepen vande vyandt op strandt gejaeght.
1. Een schip genomen met stuck-goederen gelaeden.
1. Noch een Carvelle met stuck-goederen ghe laden/ kommende van Viana.
1. Een bercke aen strandt gejaeght.
1. Een bercke genomen met 44 kisten suyckeren.
1. Een bercxken genomen met elf kisten suyckeren.
1. Een redelyck groot schip van Angola gekommen verbrandt.
2. Twee bercken in Camarigibi verbrandt.
1. Een nieuw schip by naer voltimmert in Alagoa verbrandt.
1. Een Carvelle met 132 kisten suyckeren genomen.
* 5. Twee Duyn-kerckschescheepen/ neffens dry Carvellen in de Bahia Formosa ghedestrueert.
* 1. Noch een Portugees schip aldaer op strandt gejaecht.
* 5. Vyf bercken in de selve Bahia verbrandt.

1. Noch

1. Noch een Carvelle ghenomen.
1. Een schip met 140 kisten suyckeren ghenomen.
2. Twee Carveelen met ammunitie geladen/ in Rio Grande / genomen.
1. Een schip genomen met 70 pijpen wijn.
1. Noch een met 120 kisten suyckeren.

By de vloote vande Commandeur Jan Jansz van Hoorn.

1. Een schipken genomen met duysent huyden ende drij kisten suycker.
3. Drij Spaensche barcken voor Truchillo inde grondt gehackt.
1. Een leedige Fregatte genomen.
22. Voor Campeche 22 soo schepen als bercken verovert / daer van derthien verbrandt ende eenige laten ransoneren.

In alles tnegentigh zeylen.

In 't Jaer 1634.

Te Pernambuc op-gebracht of daer ontrent vernielt.

1. Een schip met ses gotelingen/ geladen met stuck-goederen/ genomen.
1. Een berckxken ghenomen met 31 pijpen wijn / ende eenighe koopmanschappen.
1. Noch een met 20 kisten suycker.
1. Een bercke genomen met wijn olye ende meel geladen.
* 3. Een groot schip geladen met 600 kisten suyckeren ende twee bercken binnen de Cabo S[t] Augustin by de vyandt selfs op de grondt ghejaeght/ van welcke de onse noch de eene bercke hebben af-gekreghen.
15. Aen het Puntal vijfthien bercken verovert/ ende daer in 1300 kisten suyckeren ende seer veel Brasil-hout.
1. Een ledige bercke genomen die gemant hebben.
1. Een bercke met gesoute visch genomen.
1. Noch een met meel ende visch geladen.
1. Een schip genomen met 140 pijpen wijn.
1. Een schip genomen met stuck-goederen geladen.
1. Een Carveel genomen met 110 kisten suycker.
1. Een bercke genomen met 160 kisten suycker.
2. Twee passagie bercken op strand gejaecht.
1. Een bercke genomen met 106 pijpen wijn.
* 1. Een groot schip inde grondt geschoten.
1. Een schipken genomen met stuck-goederen geladen.
1. Een bercke genomen met ses kisten suycker.
1. Een Carveele ghenomen met 150 kisten suycker.
1. Een bercke met 150 kisten suycker by de vyandt in brandt gesteken/ ende by de onse noch gebluscht.
1. Een schip genomen met 84 kisten suycker ende party Brasil-hout.
1. Een schip genomen met wijn/meel/ende ammunitie.
1. Een schip genomen met 140 pijpen wijn ende stuck-goederen.
* 3. In Barra Conayou, een Carvelle genomen ende een schip ende Bercke by de vyandt selfs verbrandt.
1. Noch aldaer een nieuw schip by de Duynkerckers getimmert verbrandt.
1. Een schip genomen met 200 kisten suycker ende party Brasil-hout.
1. Een groot ledigh Carveel genomen ende verbrandt.
1. Een bercke met wijn geladen/genomen.
2. Inde Rievier van Pariba twee bercken genomen.
* 8. Op een tocht naer de Zuydt acht schepen verdestrueerdt.

C 1. Een

1. Een Bercke met ammunitie ghenomen.
1. Een schip met meel ende anders ghenomen.
* 3. Drie schepen by de vyandt selfs verbrandt/van welcke het eene vijf hondert kisten suyckeren had in ghehadt.
2. Twee passagie Bercken/ d'eene genomen/en d'ander verbrandt.
1. Een Carveel ghenomen met suycker/Brasil-hout ende Tabac.

By de Jachten Tamarica ende Angola.

1. Een fraye sluyt/ Hollandts maecksel/genomen met wijn ende andere waeren geladen/willende naer Angola.
1. Een Bercke ghenomen met zaut gheladen.

By Capiteyn Joll.

1. Een schip ghenomen kommende van St Jago de Cuba geladen met suyckeren/ huyden ende anders.
1. Een schip genomen met meel ghehaden/kommende van Nova Hispania.
1. Noch een Fregatte met meel ghehaden/ ghenomen.

In alles ses-en-tseStigh stucks.

In 't Jaer 1635.

Ontrent Pernambuc ghenomen ofte verniel t.

1. Een Carvelle genomen met 150 kisten suycker ende eenige Tabac.
1. Een schip ghenomen met 120 pijpen wijn.
* 1. Een bercxken met ammunitie ende farinha gedestrueert.
1. Genomen 't groot schip den Hercules met 1850 kisten suyckeren.
1. Een schip ghenomen met wijn/olye ende koopmanschappen.

By Tamarica ende Angola.

1. 't Schip de Vlas-blom kommende van Rio de Jenero.
1. Noch een schipken met wijnen geladen.
1. Noch een met wijnen ende stuck-goederen ghehaden.
1. Een Bercke met Canarie-wijnen gelaeden.

By 't schip Swoll.

1. Een schipken met 30 kisten suycker/24 kassen Tabac/etc. genomen.

By 't Jachtjen de Swaluwe.

* 1. Een ghehaden schip op de klippen in stucken gejaeght.
1. Een passagie bercke genomen.

By Capiteyn Joll met 't Jacht den Otter.

1. Een Bercxken onder Hispaniola verbrandt.
1. Een Tartane inde grondt gehackt by de Havana.
1. Een Bercke ghenomen/ geladen met Maiz ende suycker.
1. Den Vice-Ammirael van Cartagena met 6 stucken ende 150 man ghenomen ende 't schip verbrandt.
2. Noch twee Maiz bercken ghenomen / sich een wijl daer van ghedient ende daer naer verbrandt.
1. Een schipken met hout geladen inde grondt gehackt.
1. Een Fregatte ghenomen met Cacao geladen.
1. Een schipken by Cartagena genomen met 1800 huyden ende 4800 pont Tabac/etc.
1. Een Fregatt genomen/ kommende van S. Jago de Cuba.
1. Den Ammirael kommende van Cartagena by de Havana vermeestert (hoewel daer 200 man op was) ende daer uyt genomen soo veel als in sijn jachten konde laden / van Tabac / Indigo ende silver ; ende voorts laten drijven.

In alles drie-en-twintigh stucks.

In

In 't Jaer 1636.

Bp Swol ende de Brack.

1. Een schipken kommende van Cartagena ghenomen.
1. Noch een kommende van Cartagena, geladen met wijn.
1. Noch een recht voor de Havana genomen.
1. Een ledigh schipken tegen strandt gebroken.
1. Een schip genomen gaende naer Porto Rico seer rijck geladen.

Bp den Witten Hase-windt.

1. Een schip ghenomen vande Honduras met 237 kassen Indigo ende Cochenille.

Op de kuste van Brasil.

1. Een schipken verovert met 18 pijpen wijn.
2. Een schipken by 't Leeuwerck ende een by den Hollandtschen Thuyn verovert ende aen 't Reciff op-gebraght.
1. Een Bercke genomen met huyden/ visch ende anders.
1. Een schip genomen met 230 Negros kommende van Angola.
1. Een Spaensch schip geladen met stuck-goederen/ genomen.
1. Een schip genomen willende naer West-Indien/ met 400 Negros.
1. Een schip genomen met 348 swarten.
1. Een schip genomen met 340 swarten.

Bp Cornelis Cornelisz Joll.

1. Een schip ghenomen met 10 gotelingen.
1. Een schipken genomen met 140 pottijsen wijn.
1. Een ledige Tartana genomen ende verbrandt.
1. Een schipken genomen van Nova Hispania met meel.
1. Noch een Fregatte van Nova Hispania met meel.
1. Een schip met 2 stucken genomen/ met hout geladen.
1. Een Bercxken genomen ende inde grondt gehackt.
1. Noch een genomen ende inde grondt gehackt.
1. Noch een ghenomen met huyden ende anders.
1. Noch een genomen kommende van S[t] Martha.
* 1. 's Koninghs Jacht van Margarita by de vyandt selfs verbrandt.
1. Een schip genomen van Jamaica met 2800 huyden.
1. Een schip vande Spaensche vloote genomen/met gember ende suycker geladen.
1. Een schipken met hout geladen genomen ende verbrandt.
1. Een schipken genomen met 1960 huyden.

In alles dertigh zeylen.

Sulcks dat ten tweeden blijckt dat de Compagnie een notable schade de Koningh van Spagnien ende sijn Onderdanen heeft aenghedaen / met het nemen van sijne ende hare schepen/beloopende deselve als by de volgende op-reeckeninge tot een ghetal van vijf hondert ende seven-en-veertigh soo Schepen als Bercken/ waer door sijne macht ter Zee seer is gekrenckt ende de renommée van sijne Galeonen vermindert; ende oock een getal van schepen dese Landen toe-gebracht.

Schepen ende Bercken de vyandt af-ghenomen ofte verbrandt.

Inden Jaere	1623. ende 1624.	69.
	1625	18.
	1626	29.
	1627	55.
	1628	49.
	1629	18.
	1630	45.
	1631	33.
	1632	22.
	1633	90.
	1634	66.
	1635	23.
	1636	30.
	maeckende als vooren	547.

Welcke vijf hondert ende seven-en-veertigh schepen/ jachten ende bercken/onder de welcke zijn gheweest acht ofte neghen Galeonen ende veel groote schepen maer ghereeckent tot thien duysent gulden yeder een / maecken een somme van 5.470.000.

Daer by kommende dat wel twee-en-tsestigh (die met * zijn aenghewesen) der selver die verdestrueert zijn/ende tot gheen nut vande Compagnie en zijn ghekommen / seer rijckelijck gheladen zijn gheweest / eenighe met Negros, eenighe met vijff/ ses/seven hondert kisten suyckeren/ (dewelcke alleen over de drij hondert tonnen gouts bedraeghen) eenighe met andere kostelijcke goederen; soo gisse dese schade by de Koningh ende zijn Onderdanen gheleden over yeder schip tot 20. duysent gulden. 1.240,000.

Secunda summa vande geleden schaden 6.710.

Lijste ende Estimatie vande goederen die inde voorgaende ghenomen schepen by de Compagnie zijn bekommen/ ende hier te Lande in-gebracht ende verkocht/ ofte elders in hare conquesten verbesight.

Eerst: negen-en-dertigh duysendt drij hondert ende vijf-en-vijftigh kisten suyckeren/ (voor soo vele die hebbe konnen naer-reeckenen) d'een door d'ander gherekent op 200. gulden de kiste / hoewel oock by wijlen wel meer hebben uptghebracht guld. 7.871.000.

Ten tweeden: neghen hondert ende vijf duysendt drij hondert ende vier-en-tsestigh pondt Brasil-hout/ tot vijf-en-twintigh gulden 't hondert / (hoewel doen veel meer heeft ghegolden) gerekent / maecken upt een somme van 226.341.

Ten derden: tsestigh duysendt neghen hondert ende een-en-tsestigh huyden/soo van West-Indien als Brasil, de welcke ghereeckent d'een door d'ander op thien gulden/ maecken 609.610.

Ten vierden: seven hondert ende neghen-en-dertigh kassen ende pijpen Tabac (voor soo veele hebbe konnen naer-reeckenen / daer noch meer gheweest zijnde)

zijnde) yeder kasse ofte pijpe gherekent op 300 gulden/ maecken 221.700.

Ten vijfden: acht-en-twintigh duysendt neghen hondert ende ses-en-twintigh ponden Olyphants-tanden / ghereeckent op twaelff stuyvers het pondt/ maecken 17.355.

Ten sesten: drye duysendt acht hondert kassen Indigo Guatimalo inde Honduras-vaerders ghenomen / de kassen d'een door d'ander ghereeckent op drye hondert ponden/ ende 't pondt tot vijfthien schellingen vlaems/ maecken 5.132.700.

Ten sevenden: in verscheyden schepen bekommen ses-en-tnegentigh duysent en vier hondert realen van achten in specie 241.000.

Ten achtsten / in verscheyden schepen duysendt ses hondert ende ses-en-tseventigh stucken cattoene lijnwaten van verscheyden soorten ende waerdijen/ d'een door d'ander ghereeckent op ses gulden 't stuck / brenghen uyt een somme van 34.056.

Ten neghenden: in verscheyden schepen vier duysendt ses hondert en ses-endertigh stucken satijntjens/ damastiens ende andere zijde waren / dewelcke te samen rekene op 92.720.

Ten thienden: het Galeontjen van Goa by Dirck Symonsz van Wtgeest genomen/ heeft hier te lande ruym uyt-ghebracht 1.000.000.

Ten elfden: de vloote van Nova Hispania by de Generael Pieter Pietersz Heyn ghenomen: heeft hier te lande ruym uyt-ghebracht; behalven 't gheene by 't volck is verduystert 12.000.000.

Ten twaelfden: de goederen die by de Heeren Gedelegeerde Bewint-hebberen/ ten tijde van haer verblijven in Brasil, zijn verovert / ende naer haer vertreck inde jaere 34 daer gelaten zijn weerdigh bevonden 513.434

Ten derthienden: de Gember Campeche-hout / verscheyden speceryen / olien/ meel/ siropen/ geconfijte gember, verscheyden partykens gout ende silver/amber, neffens veel andere kostelijckheden/ in 't voorgaende niet begrepen / stelle by gissinge (hoewel gheloove meer hebben beloopen) uyt-ghebracht te hebben een somme van 1.500.000.

Ten veerthienden: drye duysendt drye hondert en vijf-en-veertigh pijpen wijn/ voor soo vele de ghetaelen daer van sijn uyt-ghedruckt (want een groot ghetal en hebbe niet konnen naer-speuren) gherekent tot tsestigh gulden de pijpe 260.820.

Ten vijfthienden: twee duysent drye hondert en ses-en-vijftigh Negros, by de onse gebeneficeert/ die maer reeckene teghen twee hondert en vijftigh gulden peder Neger, hoewel vele ongelijck meer zijn verkocht/ 589.000.

Hier en worden niet ghereeckent kooper/ stael/ yser / wasch/ talck / ende andere vellen ende meer andere dingen Memoria.

Noch oock het gheschut soo metaele als ysere stucken/ noch de ammonitien ende vivres in verscheyden schepen ende op 't landt ghenomen ende verovert/ dewelcke mede een groote somme bedragen Memoria.

Sulcks dat de boven-gheschreven goederen den Koning van Spagnien ende sijne Onderdanen af-ghenomen / ende tot nuttigheydt van desen Staet ghebracht beloopen een somme van guldens.

Tertia somma vande schaden 30.309.736.

Op-reeckeninghe in 't gros vande schaden die de Koningh van Spagnien ende sijne Onderdanen hebben gheleden te lande / sonder dat de Compagnie daer yets heeft van ghenooten.

IN den Jaere 1629. hebben de Spagnaerden het Stedeken St Tome de Guiana uyt vreese ende in 't ghesichte van onse vloote onder den Ammirael Pater met een groote quantiteyt Tabac ende anders verbrandt. 100.000.

Doen de stadt Olinda de Pernambuc by de onse wierdt verovert/ verbranden de Portugesen op 't Reciff aen suyckeren ende andere waren/ wel 3.000.000.

In 't Jaer 1632. wierd by de onse het Stedeken Garasu geplundert ende verbrandt/ ende werdt de schade daer geleden / by de Portugesen selfs begroot op tachtigh duysent ducaten tot dry gulden 't stuck. 240.000.

In Rio Formoso twee pack-huysen vol suyckeren gantsch verbrand 100.000.

Item in Barra grande twee dorpen ende vele suyckeren verbrandt 100.000.

In Catawamba twee schoone suycker-meulens ende veel suycker-riedt-velden verbrandt. 100.000.

Wederom aen Barra Grande, een suycker-molen/twee pack-huysen/ ende veel andere huysen geruineert. 100.000.

Item in Porto Frances twee suycker-meulens eenige huysen ende veel suyckeren verbrandt. 100.000.

Voor 't Fort Real des vyandts quartier ende alle de winckels daer om her staende/ verbrand. 125.000.

Noch in Rio Formoso de vyand schade gedaen. 100.000.

In 't jaer 1633. in Rio Formoso een Fortjen ingenomen ende geruineert/ ende een pack-huys vol suyckeren verbrandt. 100.000.

Noch twee pack-huysen vol suyckeren by de vyandt selfs gantsch verbrandt. 100.000.

In Catawamba weder dry suycker-meulens ende vele huysen verbrandt. 100.000

In Gojana een pack-huys met goederen gheplundert/ ende dry suycker-meulens vol suyckeren/ ende vele huysen/ ende daer naer noch vier andere. 300.000.

't Dorp St Amaro, nessens een schoone suycker-meulen ende een pack-huys vol suyckeren verbrandt. 100.000.

In Camarigibi een suycker-meulen met twee pack-huysen met 170 kisten suycker/ nessens eenighe huysen/ ende insonderheyt een van Albuquerque, verbrandt. 150.000.

De suycker-meulen van van Juan de Mendoza verbrandt. 50.000.

In Rio Formoso twee pack-huysen met suyckeren by de vyandt selfs verbrandt/ende twee suycker-meulens by de onse. 100.000.

In Moribeca een suycker-molen ende een pack-huys met vijf hondert kisten suyckeren verbrandt. 150.000.

De suycker-molen Ingenio novo genaemt/verbrandt. 50.000.

Een suycker-molen by Rio Dolce verbrandt. 50.000.

In Porto de Piedras een pack-huys met 200 kisten suyckeren by de vyandt selfs verbrandt. 50.000.

In Alagoa del Zul het dorp verbrandt met vele schoone huysen / alsmede het dorp van Alagoa del Norte. 50.000.

In Monguangape alles in d'asschen geleght. 50.000.

In Rio Una een suycker-molen met sijn suyckeren verbrandt 50.000.

In Araripe een suycker-molen met veel suyckeren verbrandt. 50.000.

Doen

Doen de onse het Puntal by de Cabo S[t] Augustin in-naemen heeft de vyandt selfs eenighe pack-huysen met suyckeren gantsch verbrandt. 75.000.

Truxillo inde Honduras by de onse verovert / doch door ongeluck gantsch verbrandt met de meeste goederen. 200.000.

In 't jaer 1634. een suycker-meulen verbrandt in Rio Una. 25.000.

Noch de suycker-molen van Juan d'Acosta Brandaon. 30.000.

Op 't Puntal eer de onse 't selve in kreghen by de vyandt selfs verbrandt / twee pack-huysen/ daer naer 't seggen vande Portugesen wel twee duysent kisten in waren. 400.000.

Inde Vergà verbrandt de Suycker-molen van Francisco Montero met veel suyckeren. 50.000.

Noch de suycker-meulen van Louys Ramires. 50.000.

Noch een ander suycker-meulen geruineert. 25.000.

Alle de huysen buyten het Real met de winckels/ende 't gantsche quartier vande Italianen te gronde verbrandt. 100.000.

De suycker-meulen van Cosmo Dias geruineert. 25.000.

Barra Conhaou verovert ende geslecht/ẽn alle 't geschut wegh-gevoert. 50.000.

Een pack-huys met suyckeren by de vyandt verbrandt. 50.000.

Op den tocht by de Colonel Schuppe om de Zuyd ghedaen / de vyandt ten alderminsten beschadight 200.000.

In Pariba twee pack-huysen met suyckeren by de vyandt selfs verbrandt/daer naer 't seggen vande Portugesen over de 1500 kisten in waren. 300.000.

In 't fort Cabo Delo verkreghen ses metale ende vijfthien ysere stucken / ende een deel kogels: ende in 't Noorder-fort S[t] Antonio vijf schoone Metale stucken ende negenthien ysere/ kruydt/ scharp ende lonten naer advenant / oock Farinha: soo dat de vyandt daer by wel schade gheleden heeft over de hondert duysent gulden; dan alsoo dit alles is tot profijt ghekommen vande Compagnie, stelle het hier maer per Memoria.

In 't Jaer 1635. het dorp Mosuic, neffens het Collegium der Jesuiten ende haere Kercke by de vyandt selfs verbrandt; 't Casteel op Rio Grande verovert ende daer in bekommen neghen metale ende twee-en-twintigh ysere stucken/ ses-en-veertig tonnekens fijn kruyt/ over de 1200 kogels ende anders; d'welck alles gekommen zijnde tot profijte vande Compagnie stelle hier maer per Memoria.

Als mede een groote partije gekapt Brasil-hout. 150.000.

Noch acht groote hoopen van ghekapt ende bereydt Brasil-hout/by de vyandt selfs verbrandt. 40.000.

't Fort Real by de onse inghenomen ende daer in bekommen vijfthien metale ende vijf ysere stucken/ende veel ammunitie; Allsmede 't Fort Nazaretha, ende daer in bekommen vijfthien metaele ende twee ysere stucken / ende noch meerder stucken op de by-leggende fortjens / ende veel ammunitien / dewelcke alsoo tot profijte vande Compagnie sijn gekommen/ stellen die hier maer per Memorie.

In 't Jaer 1636. veele platte landt ende de huysen ontrent Porto Calvo gheruineert ende de vyandt ten minsten schade gedaen 100.000.

Noch aldaer een suycker-molen ende suycker-riedt verbrandt. 50.000.

Indien alles hadde willen vervolgen 't ghene op dese reeckeninghe soude konnen ghebracht werden/ soude al verre wijder ghegaept hebben/ ende de verstandighe Leser sal selfs dit beter bevroeden; derhalven vinde hier maer alleen van schaden te lande ghedaen aen den Koningh van Spagnien ende sijne Onderdanen seven millioenen/ vijf hondert ende tachtentigh duysent gulden.

Quarta somma van schaden 7.580.000.

Op-

Op-reeckeninghe vande schaden die de Koningh van Spagnien heeft gheleden in sijne inkomsten door toe-doen vande Compagnie, ende de onkosten die daer tegen heeft moeten doen.

EErst soo heeft de Bahia de todos los Santos ruym een jaer ghemist/ welcke inkommen jaerlijcks ruym bedraeght 300.000.

Ten tweeden: soo heeft wel vijff jaren ghemist / het in-kommen vande vier capitanien; Pernambuc, Tamarica, Pariba ende Rio grande, dewelcke hem jaerlijcks op-brochten/ soo in Brasil als in Portugal, weghen de twintigh per cento van 't suycker ende 't contract van Brasil-hout / ruym een somme van thien tonnen gouts; is door de vijf jaeren 5.000.000.

Ten derden: het weder veroveren vande Bahia (alsoo daer toe soo machtighen vloote heeft ghesonden) heeft hem ten minsten naer 't oordeel van alle hem des verstaende/ ghekost 10.000.000.

Ten vierden: dat daer te voren de schepen van Brasil sonder eenighe onkosten voor den Koningh plachten over te kommen / naer de komste van des Compagnies schepen op de Custe van Brasil, wel gearmeerde vlooten heeft moeten schicken om die te convoyeren. 500.000.

Ten vijfden dat sijne emolumenten die uyt den swarten handel placht te ghenieten/ door het toe-doen vande Compagnie (en spreecke nu noch niet van het in-nemen van Loando St Paulo, alsoo naer dese jaeren is gheschiet) wel grootlijcks sijn vermindert; gisse de veerthien jaeren dat de Compagnie in die Zeen doende is gheweest/ hem wel vijftigh duysent gulden / soo in Brasil als West-Indien/ jaerlijcks heeft gheschilt/ over-sulcks hier 700.000.

Ten sesten: dat de groote Zout-pan aen punta del Rey heeft moeten met een royael fort beleggen/ ende dat daer noch jaerlijcks een garnisoen houdt / sonder dat daer eenigh profijt uyt-treckt. 1.000.000.

Ten sevenden: dat Porto Rico op nieuws heeft moeten laten fortificeren daer het te voren maer een open vlecke en was. 100.000.

Ten achtsten: dat het Eylandt St Martin met groote kosten heeft moeten winnen/ ende daer noch garnisoen houdt / sonder eenighe emolumenten daer uyt te konnen trecken. 100.000.

Ten negenden: dat het tweede secours naer Brasil gesonden ende daer aen-gelandt/ de Koningh naer verklaringhe van een vande ghevanghen Officiers / in Portugal wel heeft ghekost acht hondert duysent Crusaden. 2.400.000.

Ten thienden: dat sijne garnisoenen op meest alle de plaetsen van West-Indien daer sterckten zijn / wel de helft heeft moeten verswaren / jaerlijcks vijftigh duysendt gulden/ ende soo voor veerthien jaeren. 700.000.

Ten elfden: dat het ghetal vande Galeons die jaerlijcks gaen naer Nova Hispania ende Terra firma om 't silver ende andere goederen te haelen/ wel de helft heeft moeten vermeerderen ende oock meerder van volck voorsien/ jaerlijcks hondert duysent gulden. 700.000.

Ten twaelfden: dat door vreese voor des Compagnies vloten/ verscheyden reysen de vloten van Terra Firma ẽn N. Hispania in West-Indien hebben moeten over-winteren/ waer door groote interessen zijn geleden ẽn ten minsten. 1.000.000.

Ten derthienden/ dat om gelijcke oorsake/ inden jaere 1631. een seer rijcke vlote van Nova Hispania, door dien op een ontijdigh saisoen uyt-liep / voor den meestendeel is vergaen. Waer van wy de particulariteyten in 't selve jaer hebben aengeroert/ werdt de schade ten minsten begroot op 6.000.000.

Quinta somma schaden 28.500.000,

Laet

Laet ons nu dese voorgaende Sommen in een brenghen / op dat een yeder mach sien wat schaden de Gheoctroyeerde West-Indische Compagnie den Koningh van Hispangien heeft aen-gedaen in die veerthien jaren tijdts / ende oordeelen hoe veel sijne macht daer door is verswackt / ende met eenen wat verlichtinghe dese Landen ende hare Gheallieerde daer by hebben moeten voelen:

Prima Summa beloopt	———	———	45.183.430.
Secunda	———	———	6.710.——
Tertia	———	———	30.309.736.
Quarta	———	———	7.580.——
Quinta	———	———	28.500.——
		Summa totalis	118.283.166.

Yemandt die dit met een ghesondt oordeel sal aenmercken / ende dese din-overlegghen ghelijck het behoort / sal moeten bekennen: Eerst / dat dese Landen in den Oorloghe met haren machtighen ende onversoenelijcken Vyandt / noodtsaeckelijck een groote verlichtinghe hebben moeten voelen: want hadde de Koningh van Spagnien dese sijne Schatten onverhindert t'huys ghekreghen / het soude beter met sijne finantien hebben ghestaen / ende sijne Onderdanen souden bequamer sijn gheweest om hare lasten te konnen draghen. Ten tweeden / dat desen Staet in sijne middelen daer door grootelijcks is versterckt / ende sijne Onderdanen daer door bequamer gheworden om de ordinarie ende extraordinarie lasten te draghen. Ten derden / staet hier insonderheyt wel aen te mercken / dat soodanighe verlichtinghe van desen Staet / ende soo excessive schade des vyandts / is te weghe ghebracht met middelen by vrywillighe Onderdanen / daer toe by de Regeerders selfs ghenoodicht: de welcke wel geringh zijn gheweest in haer selven / (als niet veel seven millioenen guldens gheexcedeert hebbende) ende alleen met kleyne subsidien by het Ghemeyn nu ende dan zijn gestijft: doch wonderbaerlijck / ende boven verwachten by Godt ghenadelijck ghezeghent. Soo dat daer uyt lichtelijck is af te meten / wat het hadde / door Godes zeghen / konnen wesen / indien dese Compagnie machtigher hadde ghesubsidieert gheweest; ende noch billick verhoopt kan worden / indien het desen Staet gheliefden dese Compagnie machtigher te subsidieren / ofte ten minsten te verstrecken 't ghene sy van beloofde subsidien ten achteren is. Want den vyandt nu soo veel swacker zijnde / ende de Compagnie soo schoone ghelegentheden allenthalven verkreghen hebbende / beneffens soo groote kennisse van meest alle des vyandts ghelegentheden in America ende elders / moet dit werck noodtsaeckelijck lichter vallen. Ende eyndelijck soo staet hier uyt te oordeelen / hoe grootelijcks desen Staet daer aen gheleghen is / dat dese Compagnie in continuele actie werde ghehouden / ende by de Regeeringhe aenghesien als een noodich behulp om den vyandt meer ende meer te verswacken ende in te toomen. Ende de Onderdanen de welcke haer in desen hebben in-gelaten / niet alleen buyten schade in hare middelen ghehouden / maer veel eer rijckelijck beloondt werden / op dat gheen billijcke reden en hebben van sich te beklaghen; maer veel eer / soo wel sy / als andere / indien nieuwe occasien mochten voorvallen / verweckt ende gheincourageert / met ghelijcke lust ende yver / als voor desen / van het hare / boven soo vele andere / die om verscheyden insichten sich daer buyten hebben ghehouden / te contribueren / tot dienst ende ontlastinghe van ons lieve Vaderlandt.

Korte Op-reeckeninghe vande middelen die de Vereenighde Nederlanden zijn toeghekommen by wegen van Equipagien ende Commercien by de Gheoctroyeerde West-Indische Compagnie aen-gestelt/ gheduyrende de voorschre-ven Jaeren; ende voor eerst de imployen hier te Lande ghedaen.

VOor eerst soo werden hier aen-ghetoghen de Penninghen die hier te Lande zijn uyt-ghegheven / ende ghedient hebben tot het maecken van soo vele Schepen ; ende die te voorsien van hare noodighe behoeften van Vivres / Ammunitien / Scheeps-behoeften ende Maend-gelden voor het Scheeps-volck ende Soldaten ; de welcke (als voren is aen-ghewesen) hebben beloopen een Somme van 45.183.430. gulden.

Want alle dese Penninghen zijn of hier te Lande verstreckt / of zijn weder hier tot nuttigheyt vande Inghesetene ghekommen : jae verre meer / alsoo de Bootſ-ghesellen ende Soldaten haer vande buyten (die in haer particulier hebben ghenooten/ ende die niet gheexstimeert zijn / maer wel eenigher maten begrepen konnen werden) in veler wijsen ghedient; welcke alles tot vermeerderingh van neeringhe hier te Lande heeft ghedient.

Ten anderen / soo kan 't selve blijcken uyt den in-koop van goederen ende Koopmanschappen die hier te Lande zijn in-ghekocht ende versonden / de welcke wy hier alleen sullen op-reeckenen voor eenighe ghewesten / die wel de voornaemste zijn gheweest/ hoe-wel op andere oock wel vele is ghevallen.

By de Camer van Amsterdam.

Inden Jaere 1623. op Guinea uyt-ghesonden by de Schepen Mauritius ende Amsterdam	186.082.
Inden Jaere 1624. op Guinea by den Oliphant	80.910.
Op Nieuw-Nederlandt in twee Schepen	25.569.
Inden Jaere 1625. op Guinea in twee Schepen	156.766.
Op Nieuw-Nederlandt in verscheyden Schepen	8.772.
Inden Jaere 1626. op Guinea in dry Schepen / Arca Noë, Cameel, Oliphant	304.335.
Op Nieuw-Nederlandt in twee Schepen	20.384.
Op Cabo Verde en de Custe van Africa	28.189.
Inden Jaere 1627. op Cabo Verde en de Custe van Africa.	50.232.
Op Guinea by de Luypaert, Blaeuwe Leeuw, Leyden	186.936.
Op Nieuw-Nederlandt by vier Schepen	56.170.
Inden Jaere 1628. op Cabo Verde by twee Schepen	53.470.
Op Guinea by twee Schepen	192.472.
Inden Jaere 1629. op Cabo Verde	63.118.
Op Guinea in een Schip	111.171.
Op Nieuw-Nederlandt in dry Schepen	55.778.
Inden Jaere 1630. op Guinea in twee Schepen	238.097.
Op Cabo Verde in dry Schepen	49.976.
Op Nieuw-Nederlandt in twee Schepen	57.499.
Inden Jaere 1631. op Guinea in vier Schepen	273.875.
Op Cabo Verde in twee Schepen	66.935.
Op Nieuww-Nederlandt in een Schip	17.355.
Inden Jaere 1632. op Guinea	122.597.
Op Cabo Verde by een Schip	38.016.

Op Nieuw-Nederlandt by een Schip	31.320.
Inden Jaere 1633. op Guinea in dry Schepen	237.761.
Op Sierra Lyona by een Schip	25.691.
Op Cabo Verde by een Schip	38.965.
Inden Jaere 1634. op Guinea in vier Schepen	419.290.
Op Cabo Verde in een Schip	52.767.
Op Nieuw-Nederlandt in een Schip	29.562.
Inden Jaere 1635. op Guinea	156.628.
Op Cabo Verde by een Schip	33.336.
Op Nieuw-Nederlandt een Schip	28.875.
Inden Jaere 1636. op Guinea in dry Schepen	281.348.
Op Cabo Verde by een Schip	47.155.
Op Angola by een Schip	40.407.
Summa Summarum	3.863.419.

By de Camer van Zeelandt.

Inden Jaere 1624. op Guinea met een Schip	20.012.
Inden Jaere 1625. op Guinea met twee Schepen	30.793.
Inden Jaere 1626. op Guinea met een Schip	20.858.
Inden Jaere 1627 op Guinea met een Schip	26.665.
Inden Jaere 1628. op Senegal twee Schepen	7.594.
Inden Jaere 1629. op Guinea by een Schip	12.306.
Op Senegal een Schip	6.575.
Inden Jaere 1630. op Guinea een Schip	15.699.
Op Rio Senégal met twee Schepen	10.772.
Inden Jaere 1631. op Guinea met een Schip	130.383.
Inden Jaere 1632. op Guinea met een Schip	115.420.
Op Rio Senegal met een Schip	9.230.
Inden Jaere 1633. op Guinea een Schip	114.537.
Inden Jaere 1634. op Guinea by een Schip	126.355.
Op de Rievier van Senegal een Schip.	9.673.
Inden Jaere 1636. op Guinea twee Schepen	29.484.
Summa Summarum	686.366.

By de Camer op de Mase.

Inden Jaere 1623. op Guinea een Schip	76.345.
Inden Jaere 1624. op Guinea een Schip	74.169.
Op Cabo Verde een Schip	28.255.
Inden Jaere 1626. op Guinea een Schip	46.484.
Op Cabo Verde een Schip	30.356.
Inden Jaere 1627. op Sierra Liona een Schip	4.891.
Inden Jaere 1628. op Guinea een Schip	159.551.
Inden Jaere 1630. op Guinea een Schip	102.999.
Inden Jaere 1633. op Guinea een Schip	104.804.
Inden Jaere 1636. op Guinea twee Schepen	130.624.
Summa Summarum	758.478.

By de Camer van 't Noorder-Quartier.

Inden Jaere 1624. op Guinea een Schip	79.000.
Inden Jaere 1625. op Guinea een Schip	114.832.
Inden Jaere 1627. op Guinea een Schip	149.127.
Op Cabo Verde een Schip	12.345.

Inden Jaere 1629. op Cabo Verde een Schip	19.111.
Inden Jaere 1630. op Guinea een Schip	139.959.
Inden Jaere 1632. op Guinea een Schip	101.138.
Inden Jaere 1635. op Guinea een Schip	150.——
Summa Summarum	765.512.

By de Camer van Stadt en Landen.

Inden Jaere 1623. op Guinea een Schip	67.441.
Inden Jaere 1624. op Guinea een Schip	80.501.
Inden Jaere 1626. op Guinea twee Schepen	150.308.
Inden Jaere 1627. op Rio Gambia een Schip	13.501.
Inden Jaere 1628. op Rio Gambia een Schip	25.980.
Inden Jaere 1629. op Guinea een Schip	106.521.
Inden Jaere 1630. op Guinea een Schip	12.934.
Op Rio Gambia een Schip	30.977.
Inden Jaere 1631. op Guinea een Schip	79.006.
Inden Jaere 1632. op Rio Gambia een Jacht	18.589.
Inden Jaere 1633. op Guinea een Schip	111.693.
Inden Jaere 1634. op Rio Gambia een Schip	20.439.
Inden Jaere 1635. op Rio Gambia een Schip	20.890.
Inden Jaere 1636. op Guinea een Schip	158.779.
Op Rio Gambia een Jacht.	23.110.
Summa Summarum	920.669.

Daer zijn noch boven dese verscheyden cargesoenen ghefozmeert ende ghesonden naer andere Quartieren / als naer Brasil ende elders die hier om de langhwijligheyt niet hebben willen aen-roeren; dese aen-gheroerde bedzaghen in alles voor de respective Cameren 6.994.488.

Op-reeckeninghe van eenighe der voornaemste Specien die by de Compagnie door het employ van de voorseyde Koopmanschappen hier te Lande zijn ghebracht.

MIjn voornemen en is niet aen te trecken alles wes by de Compagnie by weghen van Commercien hier te Lande is in-ghebracht / 't selve soude al te langh vallen / maer alleen dry ofte vier voornemen Specien / de welcke groote neeringhe ende onderhandelinghe de Inghesetene van desen Staet toe-brenghen / als daer zijn Gout ende andere Waeren die van de Custe van Africa kommen; ende voor eerst het Gout in dese Landen uyt Guinea ghebracht.

Bevinde by eene neerstighe naer-reeckeninghe / dat vanden beginne vande Compagnie tot het eynde van het Jaer 1636. hier te Lande zijn ghebracht veertich duysent vier hondert ende een-en-tseстich Marcken Goudts / de welcke hier te Lande hebben uyt-ghebracht guldens 11.733.890.

Beneffens 't Gout / zijn van Guinea ende Cabo Verde noch ghekommen Olifants-Tanden.

			Guinea.	Cabo Verde.
Inden Jaere	1624.	lb.	37017.	
	1625.	lb.	89915.	24645.
	1626.	lb.	22543.	114366.
	1627.	lb.	72417.	7921.

1628.

		Guinea.	Cabo Verde.
1628.	℔.	33224.	2400.
1629.	℔.	108969.	74792.
1630.	℔.	70025.	63139.
1631.	℔.	120039.	117796.
1632.	℔.	177330.	
1633.	℔.	57749.	83081.
1634.	℔.	160186.	
1635.	℔.	144405.	114594.
1636.	℔.	43611.	

Soo dat de Tanden / by de Camer van Amsterdam alleen verkocht / hebben beloopen guldens 1.178.688.

Andere Retoeren vande selve ghewesten.

1627. 7897 Huyden. 321 Oliphants-Tanden. 166 stucken Was. 4 oncen 5¼ eng. Gout. 2 oncen Amber. 51.752.

Noch 890 Oliphants-Tanden. 22734 Sierra Lyons Hout. 9.766.

1628. 22304 Huyden. 657 Oliphants-Tanden. 232 schijven Was. 361 Kleetjens. 34 oncen Amber. 115.091.

1629. 21888 Huyden. 183 schijven Was. 96.157.

1630. 23042 Huyden. 888 Oliphants-Tanden. 74 schijven Was. 8. balen Cattoen. 71.324.

1631. 23964 Huyden. 25074 ℔. Tanden. 3530 ℔. Was. 84. oncen Ambergris 65.666.

1632. 6243 Huyden. 8000 ℔. Sierra Lyons Hout. 19946 Huyden. 8000 ℔. Tanden. 14770 ℔. Was. 281 Kleetjens. 101.638.

1633. 24870 Huyden. 8300 ℔. Tanden. 11165 ℔. Was. 55¼ oncen Ambergris. 49327 ℔. Tanden. 25 last Greyn. 121.834.

1634. 20252 Huyden. 34320 ℔. Tanden. 18015 ℔. Was. 20⅞ oncen Ambergris 82.176.

1635. met Matança ende de Hope. 68.877.

1636. 35033 Huyden. 47241 7 ℔. Grayn. 9779 ℔. Was.

Het Greyn by de Camer van Amsterdam alleen verkocht / heeft beloopen guldens 403.210.

De Huyden 1.129.470.

Het Was 63.000.

De Retoeren weghen Rio Gambia tot Groeninghen ghekommen / hebben uyt-ghebracht

Inden Jaere 1627. ——— ——— ———	31.739.
1628. ——— ——— ———	67.049.
1630. ——— ——— ———	15.370.
1632. ——— ——— ———	36.611.
1634. ——— ——— ———	32.236.
1635. ——— ——— ———	74.131.
In alles	257.036.

De Retoeren van Nieuw-Nederlandt ghekommen / hebben op-ghebracht volghens de specificatie

In't Jaer 1624. 4000 Bevers. 700 Otters.	27125.
1625. 5295 Bevers. 463 Otters.	35825.
1626. 7258 Bevers. 857 Otters / etc.	45050.
1627. 5934 Bevers. 130 Otters.	43690.
1586 Bevers. 240 Otters.	12730.
1628. 6951 Bevers. 734 Otters / etc.	61075.

D 3 1629.

1629.	5913 Bevers.	681 Otters.	62185.
1630.	6041 Bevers.	1085 Otters.	68012.
1632.	8569 Bevers.	546 Otters.	94925.
	4944 Bevers.	1115 Otters/ etc.	48200.
1633.	8800 Bevers.	1383 Otters/ etc.	91375.
1635.	14891 Bevers.	1413 Otters/ etc.	134925.
	Summa Summarum		705.117.
	Summa totalis	14.659.012.	

Waer by ghevoeght werdende de buyt-goederen die de Compagnie binnen dese Jaeren heeft in-ghebracht / als hier vooren is aen-ghewesen / ter somme van 30.309.736. gulden; soo blijckt datter zijn in-ghebracht aen goederen ter somme van 44.968.748. gulden.

Hier zijn alleen aen-ghetoghen weynighe Specien / om dat te langh soude vallen die alle aen te trecken/ ende uyt dese ghenoegh ghegist kan werden hoedanighe somme die alle moeten beloopen: want hier niet aen-gheroert en zijn alle de Suyckeren / Brasil-hout ende andere Waren / die by weghe van Commercien uyt Brasil zijn ghekommen: oock niet veel andere Waren die van Africa, van de wilde Custe / en de Eylanden van West-Indien zijn aen-ghebracht / ende insonderheyt niet de Tabac die met seer groote menichte van de Eylanden ende elders is aen-ghebracht by Particuliere / ende by de Compagnie selfs/ de welcke een groots hebben bedraghen. Beneffens dat het kennelijck is dat den Handel sints het Jaer 36. daer dese aenteeckeninghe eyndicht/ seer is vermeerdert/ ende insonderheyt den Handel op Brasil, sints dat de Compagnie inde vier Capitanien, Pernambuc, Tamarica, Pariba ende Rio Grande volkommen meester is ghebleven / ende die vredelijck heeft begonnen te besitten / ende daer-en-boven den voordeerlijcken Handel van Swarten / door de veroveringhe van Loanda St Paulo ende de aen-legghende plaetsen heeft bekommen.

Om dese gheconquesteerde Landen van Brasil tot vorder nut van dese Landen ende in een florissanten Staet te brenghen / is insonderheyt noodich dat de selve Landen wel worden bevolckert met Lieden die haren arbeyt ende industrie willen aen-wenden om dese Landen te cultiveren. Gheen twijffel zijnde ofte alle die sich daer toe sullen willen met ernst begheven / een groote welvaert daer uyt sullen konnen trecken. Want dat gheweste vande vier Capitanien is soo groot / dat het millioenen van Menschen kan voeden ende besich houden; oock soo is de vruchtbaerheyt der gronden sulcx / dat van de Vruchten niet en is te twijffelen; ende insonderheyt soo konnen uyt de Beesten / Planten / ende anders / wes 't Landt rede heeft / vele nuttigheden worden ghetrocken / daer voor desen weynich ofte niet en is op ghelet. Daer en zijn by-naer gheene Handt-werckers ofte souden hier gheleghentheyt vinden om in hare industrie besich te houden / ende haren arbeyt met vaste hope van rijckdom te bestedighen. Eyndelijck soo konnen hier noch vele Vruchten gheteelt worden / daer voor desen niet en is naer ghetracht / hoe-wel de Spagnaerden in ghelijcke climaten sich daer mede alreede grootelijcx hebben verrijckt. Ende staet alle de ghene die sich op de Eylanden ende elders hebben neder-gheslaghen om Tabac ende anders te cultiveren / wel waer te nemen/ dat in dese Capitanien van Brasil, haer niet meerder gherustigheyt ende minder vreese van de vyandt souden konnen vervoeghen/ ende verre beter Tabac winnen / als daer sy haer tot noch toe hebben onthouden / ende om het selve beter te doen eenighe voordeelen vande Vergaderinghe der XIX. bedinghen.

Ende op dat 't selve hier sommierlijck aen-roeren / soo bevinde dat sints den Jaere 1637. tot het begin van dit lopende Jaer 1644. uyt Brasil hier te Lande zijn aen-ghebracht Suyckeren voor de Compagnie / Blancos 332425. aroben / Mascovados 117887. aroben / Paneelen 51961. aroben / ende Brasil-hout 2593.630. ponden. Bedraghende dese Retouren voor de Compagnie ontrent ses-en-tseventich tonnen gouts / achthien duysent vier hondert acht-en-tneghentich gulden. Ende voor Particuliere Blancos 1083.048. / Mascovados 403287. / Paneelen 71527. aroben: beloopende een somme 20303.478. gulden / daer de Compagnie haer recognitien ende averijen heeft van ghenoten.

Beneffens de confituren / Tabac ende andere dierghelijcke Specien die hier niet en werden aen-ghetoghen; hoe-wel altemael zijn Vruchten die de Conqueste van Brasil is ghevende. Dit alles streckende tot neeringhe in dese Landen / benevens de groote schaden die de Koningh van Spagnien ende sijne Onderdanen noch zijn aen-ghedaen / ghelijck by de Beschrijvinghe vande Verrichtinghen der Compagnie / inde volghende Jaeren t'sijnder tijdt breeder sullen werden aen-ghewesen: op dat volkomentlijck mach blijcken wat nuttigheyt de goede Ingheseteneu van desen Staet hebben ghenoten / ende wat groote diensten dese Gheunieerde Provintien vande Gheoctroyeerde West-Indische Compagnie hebben ontfanghen; daer voor de goede Godt alleen ghedanckt ende ghepresen moet wesen.

E Y N D E.

R E G I S T E R

Vande voornaemste dingen die in dese Boecken worden verhandelt.

M. Macoris

Q.

Quan-

Tyger

EYNDE.

m. ie